SALUTARIS
LUX EVANGELII
TOTI ORBI PER DIVINAM GRATIAM EXORIENS,
ſive
NOTITIA HISTORICO CHRONOLOGICA LITERARIA ET GEOGRAPHICA
PROPAGATORUM
PER ORBEM TOTUM
CHRISTIANORUM SACRORUM:
DELINEATA A

JO. ALBERTO FABRICIO,
SS. Theol. D. & Profeſſore Publ. in Gymnaſio Hamburgenſi.

Accedunt Epiſtolæ quædam ineditæ JULIANI Imp. ex Bibl. illuſtriſſimi Comitis CHRISTIANI DANNESHIOLD de SAMSOA, τȣ̃ μακαρίτȣ: & 2) GREGORII HABESSINI Theologia Æthiopica, nec non 3) Index Geographicus EPISCOPATUUM Orbis Chriſtiani, additâ notitiâ Scriptorum, e quibus plerorumque hiſtoria & ſucceſſio Epiſcoporum peti poteſt.

HAMBURGI, Sumtu Viduæ FELGINERIÆ,
Typis STROMERIANIS, A. C. cIↄ Iↄ CCXXXI.

k.

CELSISSIMO PRINCIPI
AC DOMINO

FRIDERICO

PRINCIPI HEREDITARIO
DANIÆ, NORWAGIÆ,
GOTHORUMQUE
AC
VANDALORUM,

DUCI SLESVICI, HOLSATIÆ, STORMARIÆ,
ET DITHMARSIÆ

COMITI OLDENBURGI ET DELMEN-
HORSTI,

&c. &c. &c.

CHRISTIANI ORBIS NON INFICIANDÆ
SPEI ATQUE EXSPECTATIONI,

gumentorum de Veritate Religionis Christianæ, quem ante hos ſex annos edidi, & in quo argumentum de propagatione Evangelii admiranda, tribus tantummodo verbis attigi, breviterque tranſilii, dignum utique viſum quod uberius paullo atque ex inſtituto explicaretur. Hoc igitur facere conatus ſum præſenti Volumine, ac ſimul monere omnes quos nobiscum ſalutari hac luce colluſtrari dignata eſt Divina benignitas, ut & pro aliis hominibus ad CHriſtum adducendis, Dominum meſſis aſſidua prece imploremus, & nosmet tantum beneficium grata mente conſtantique fide ac pia vita amplectamur. Nam ut Johannes Picus Mirandulæ Comes * pridem monuit, *magna profecto inſania Evangelio non credere, cujus Veritatem ſanguis Martyrum clamat, Apoſtolicæ reſonant voces, prodigia probant, ratio confirmat, Mundus teſtatur, dæmones confitentur: ſed longe major inſania, ſi de veritate Evangelii non dubites, vivere tamen quaſi de ejus falſitate non dubitares.* Vale.

* Epiſt. 1. pag. 233. Opp.

INDEX

INDEX CAPITUM.

CAPUT

Caput I.

De Propagatione Lucis Evangelicæ per totum Orbem Terrarum, Vaticinia, Præcepta & Testimonia, ex sacris repetita litteris.

a) VATICINIA.

HÆc ante me collecta sunt ab *Eusebio*, Demonstrationis Evangelicæ libro secundo, & ab auctore de promissionibus & prædictionibus DEI, qui Leonis M. temporibus testatur se scripsisse atque inter *S. Prosperi* Opera legitur, parte tertia c. 35. seqq. Inter recentiores à *Petro Daniele Huetio* demonstrat. Evangelicæ propositione IX. cap. 150. sqq. 154. sqq. 158. *Hermanno Witsio* Tom. 2. Miscellaneorum sacrorum pag. 402. seqq. &c. Operæ pretium tamen duxi insigniora quædam loca hic præmittere.

In semine Abraami & Isaaci *benedicentur omnes gentes terræ*, Genes. XII. 3. XXII. 18. XXVI. 4. Actor. III. 25. Galat. III. 8.

Malachiæ I. 11. *Ab ortu Solis usque ad occasum, magnum erit nomen meum in Gentibus, & in omni loco sacrificabitur & offeretur nomini meo oblatio munda, quia magnum erit nomen meum in Gentibus, dicit Dominus exercituum.*

Joël II. 28. *Et erit postheæ, effundam Spiritum meum super omnem carnem - - Et erit omnis qui invocaverit nomen DOMINI, salvus erit.* Actor. II. 17. seq. Rom. X. 13.

Psalm.

Pſalm. LXXII. 8. *Dominabitur à mari ad mare, & à fluvio usque ad terminos terræ.* 9. *Coram illo procident Æthiopes, & inimici ejus terram lingent.* 10. *Reges Tarſis & inſularum munera offerent: Reges Arabum & Saba donum offerent* (adde interpretes ad Eſaiæ LX. 6.) *Et adorabunt eum omnes Reges, omnes Gentes ſervient ei.* Pſalm. LXXXVI. 9. 10. Pſalm. LXXXVII. Zachariæ XIV. Amos IX. 11. 12. Sophoniæ III. 10. Actor. XV. 16. Confer B. D. Jo. Andreæ Quenſtadii part. 3. Syſtematis Theol. p. 469.

Eſaiæ IX. 2. Matth. IV. 16. *Populus qui ambulabat in tenebris, vidit lucem magnam: habitantibus in umbra mortis, lux orta eſt eis.* adde Eſai. LX. 1-10. Zachariæ II. 10-13. IX. 10. 11.

Eſaiæ LII. 7. *Quam pulchri ſuper montes, ſunt pedes annunciantis & prædicantis pacem, annunciantis bonum, prædicantis ſalutem, dicentis Sion, regnabit DEus tuus! Vox ſpeculatorum levaverunt vocem, ſimul laudabunt, quia oculo ad oculum videbunt cum converterit Dominus Sion.* - - 15. *Iſte aſperget gentes multas, ſuper ipſum continebunt Reges os ſuum, quia quibus non eſt narratum de eo, viderunt, & qui non audierunt, contemplati ſunt.* Rom. XV. 21.

Hoſeæ II. 24. *Et dicam non populo meo, populus meus es tu: & ipſe dicet DEUS meus es Tu.* Rom. IX. 25.

Rom. XV. 8. *Dico autem JEſum CHriſtum miniſtrum factum Circumciſionis propter Veritatem DEI, ut confirmaret promiſſiones datas patribus, & ut Gentes pro miſericordia glorificarent DEUM ſicut ſcriptum eſt:* (Pſalm. XVIII. 50.) Propterea confitebor Tibi in Gentibus, DOMINE, & Nomini Tuo cantabo. *Et iterum dicit:* (Deut. XXXII. 43.) Lætamini Gentes cum populo Ejus. *Atque iterum:* (Pſalm. CXVII.) laudate Dominum omnes Gentes, & celebrate cum omnes Populi. *Atque rurſus Eſaias ait:* (Eſ. XI. 10.) Erit radix Jeſſe, & qui exſurget regere Gentes, in ipſum Gentes ſperabunt.

Pſalm. XXII. 28. *Reminiſcentur & convertentur ad Dominum univerſi fines terræ, & adorabunt in conſpectu ejus univerſæ familiæ Gentium.*

Pſalm. XLVII. 10. *Principes populorum congregati ſunt cum DEO Abraham.*

Pſalm. LXXXVI. 9. *Omnes Gentes, quaſcunque feciſti, venient & adorabunt coram Te, DOMINE, & glorificabunt Nomen Tuum.*

Pſalm.

Psalm. LXXXVII. 4. *Recenſebo Ægyptum & Babyloniam inter ſcientes me : Philiſtæa & Tyrus cum Æthiopia &c.*

Pſalm. XCVI. 1. *Cantate DOMINO omnis terra.* 3. *annunciate inter Gentes gloriam Ejus , in omnibus populis mirabilia Ejus.* 7. *Afferte DOMINO familiæ Gentium , afferte DOMINO Gloriam & Honorem.* 10. *Commoveatur a facie Ejus univerſa terra: dicite in Gentibus, quia DOMINUS regnavit.*

Pſal. LXVIII. 12. *Dominus dabit Verbum evangelizantibus virtute multa.*

Michæ IV. 1. *Et erit in noviſſimo dierum, erit mons domus DOMINI præparatus in vertice montium , & ſublimis ſuper colles , & fluent ad eum populi. Et properabunt gentes multæ , & dicent : Venite , aſcendamus ad montem DOMINI , & ad Domum DEI Jacob , & docebit nos de viis ſuis , & ibimus in ſemitis ejus : quia de Sion egredietur Lex , & Verbum Domini de Jeruſalem.*

Matth. XXIV. 14. *Et prædicabitur iſtud Evangelium Regni* (DEI) *in toto terrarum Orbe , ut ſit teſtimonio omnibus Gentibus : & tunc veniet finis.* (Reip. Judaicæ *). Marci XIII. 10. *in omnes gentes primum oportet prædicari Evangelium.*

Johann. IV. 21. *Venit hora , & nunc eſt , quando neque in monte hoc* (Garizim) *neque in Hieroſolymis adorabitis Patrem - - Sed venit hora , & nunc eſt , quando veri adoratores adorabunt Patrem in Spiritu & Veritate.* Adde Malachiæ I. 11. & Sophoniæ II. 11. quæ loca cum illo Johanneo confert Euſebius lib. 1. demonſtrationis Evangelicæ pag. 24.

Matth. XXVI. 13. *Amen dico Vobis , ubicunque prædicatum fuerit hoc Evangelium in toto Mundo , dicetur & quod hæc fecit , in memoriam ejus.* Adde Marci XIV. 9. S. Chryſoſtomus homil. 80. (81.) in Matthæum T. VII. edit. celeberr. Montfauconi p. 765:

Εἶδες πῶς πάλιν τὴν εἰς τὰ ἔθνη ἔξοδον προαναφωνεῖ; καὶ ταύτῃ παραμυθούμενος αὐτοὺς ὑπὲρ τοῦ θανάτου, εἴγε τοσαύτη μετὰ τὸν σταυρὸν ἡ δύναμις ἐκλάμψει, ὡς παν-

Vides quomodo iterum exitionem ad Gentes prænunciet, hîc etiam diſcipulis de morte ſua conſolationem afferens: Siquidem tanta poſt crucem virtus ejus futura eſt,

* Adde Chamieri panſtratiam Catholicam T. 2. libro XVII. cap. 3.

ταχοῦ τῆς γῆς ἐκχυθῆναι τὸ Εὐαγγέλιον. Τίς οὖν οὕτως ἄθλιος ὡς πρὸς τοσαύτην ἀντιλέξαι ἀλήθειαν; ἰδοὺ γὰρ ὃ εἶπε, γέγονε, καὶ ὅπου περ ἂν ἀπέλθῃς τῆς οἰκουμένης, ὄψει καὶ ταύτην ἀνακηρυττομένην. καίτοι οὐδὲ τὸ πρόσωπον ἐπίσημον ἦν, οὔτε μάρτυρας ἔχον πολλούς. οὔτε ἐν θεάτρῳ τὸ γεγενημένον· ἀλλ' ἐν οἰκίᾳ, καὶ ἐν οἰκίᾳ λεπροῦ τινὸς, τῶν μαθητῶν μόνων παρόντων. τίς οὖν αὐτὸ ἐξήχησε καὶ διαδοθῆναι ἐποίησεν, ἢ ἡ τοῦ ταῦτα λέγοντος δύναμις; καὶ βασιλέων μὲν μυρίων, καὶ στρατηγῶν ἀνδραγαθήματα, ὧν καὶ τὰ ὑπομνήματα μένει, σεσίγηνται· καὶ πόλεις ἀναστήσαντες, καὶ τείχη περιβαλόντες, καὶ πολέμους νικήσαντες, καὶ τρόπαια στήσαντες, καὶ ἔθνη πολλὰ δουλωσάμενοι, οὐδὲ ἐξ ἀκοῆς, οὐδὲ ἐξ ὀνόματός εἰσι γνώριμοι, καίτοι καὶ ἀνδριάντας ἀναστήσαντες καὶ νόμους θέντες. ὅτι δὲ πόρνη γυνὴ ἔλαιον ἐξέχεεν ἐν οἰκίᾳ λεπροῦ τινὸς, δώδεκα ἀνδρῶν παρόντων, τοῦτο πάντες ᾄδουσι κατὰ τὴν οἰκουμένην, καὶ χρόνος τοσοῦτος διῆλθε, καὶ ἡ μνήμη τοῦ γενομένου οὐκ ἐμαράνθη· ἀλλὰ καὶ Πέρσαι, καὶ Ἰνδοὶ, καὶ Σκύθαι, καὶ Θρᾷκες, καὶ Σαυρομάται, καὶ τὸ τῶν Μαύρων γένος, καὶ οἱ τὰς Βρετανικὰς νήσους οἰκοῦντες, τὸ ἐν Ἰουδαίᾳ γενόμενον λάθρα ἐν οἰκίᾳ παρὰ γυναικὸς πεπορνευμένης περιφέρουσι.

ut prædicatio per totum Orbem effundatur. Quis tam misero est ingenio & animo ut tantæ veritati repugnat? Ecce enim id quod dixit, factum est; & quocunque terrarum ibis, hanc mulierem prædicari audies: quanquam illa non insignis persona esset, nec multi testes essent præsentes, nec in theatro quodam res gesta esset, sed in domo, & in domo leprosi, discipulis tantum præsentibus.

Ecquis hoc ita vulgavit, atque promulgari usque quaque fecit? Virtus Ejus qui hæc effatus est. Certe Regum sexcentorum & Ducum, quorum & monumenta manent, res præclare gestæ involvuntur silentio: ac licet urbes excitaverint, mœnibus illas cinxerint, in bellis victores fuerint, tropæa erexerint, gentesque multas in servitutem redegerint, nec fama nec nomine suo noti sunt, quamvis & statuas erexerint, & leges dederint. Quod autem muliercula oleum effuderit in domo leprosi, duodecim viris præsentibus, id per Orbem cantant omnes, ac post tantum temporis, rei gestæ memoria non defecit: Sed *Persæ*, *Indi*, *Scythæ*, *Thraces*, *Sauromatæ*, *Mauri* & qui *Britannicas* insulas incolunt, quod in Judæa in domo quadam, nec palam, a muliercula factum est, prædicant.

Luc.

Luc. XXIV. 46. *Quoniam ſic ſcriptum eſt, & ſic oportebat CHRISTUM pati & reſurgere a mortuis tertia die & prædicari in nomine ejus pœnitentiam & remiſſionem peccatorum in omnes Gentes, incipientibus ab Hieroſolymis.*

DOMINUS ad Ananiam, de Paulo, futuro Apoſtolo, Actor. IX. 15. *Vade, quoniam vas electionis eſt mihi iſte, ut portet Nomen meum coram Gentibus & Regibus & filiis Iſraël. Ego enim oſtendam illi quanta oporteat eum pro Nomine meo pati.* Adde XXII. 14. 15. 21. XXIII. 11. XXVI. 16. 17. 18.

β) PRÆCEPTA.

DEI Vox apud Eſaiam XLV. 22. *Convertimini ad me, & ſalvi eritis omnes fines terræ - - quia mihi curvabitur omne genu, & jurabit omnis lingua.*

CHRISTI Vox ad Diſcipulos ſuos Marci XVI. 15. *Euntes in Mundum univerſum, prædicate Evangelium omni Creaturæ.* Matth. XXVIII. 19. Luc. XXIV. 47.

Luc. XXIV. 46. *Sic ſcriptum eſt, & ſic oportebat CHRISTUM pati, & reſurgere a mortuis tertia die, & prædicari in nomine ejus pœnitentiam & remiſſionem peccatorum in omnes Gentes, incipientibus ab Hieroſolyma. Et ego mitto promiſſum Patris mei in vos. Vos autem ſedete in Civitate* * *quoad usque induamini virtute ex alto.*

Actor. I. 8. *Accipietis virtutem ſupervenientis Spiritus S. in vos, & eritis mihi teſtes & Hieroſolymis & in tota Judæa, & in Samaria, & usque ad ultimas terras.*

Actor. XIII. 2. *Miniſtrantibus illis Domino, & jejunantibus dixit Spiritus Sanctus: ſegregate mihi Saulum & Barnabam in opus in quod asſumſi eos.*

* Actor. I. 4. *præcepit eis, Hieroſolymis ne diſcederent, ſed exſpectarent promiſſionem Patris* (effuſionem Spiritus S.) *quam audiſtis per os meum.* Itaque & manſerunt προσκαρτερȣ̃ντες ὁμοθυμαδόν. Actor. I. 14. V. 12. VIII. 1. Apollonius adverſus Montaniſtas apud Euſeb. V. 18. Hiſt. Eccleſ. ex veteri traditione notat Dominum Apoſtolis ſuis præcepiſſe, ἐπὶ δώδεκα ἔτεσι μὴ χωρισθῆναι τῆς Ἱερȣσαλήμ, *ne intra duodecim annos Hieroſolymis excederent.* Atque ita legendum apud Clementem Alex. VI. Strom. pag. 637. in Petri apocrypho: μετὰ δώδεκα ἔτη ἐξέλθετε εἰς τὸν κόσμον, *poſt duodecim annos egredimini in mundum*, ut notarunt Jo. Pearſonius, p. 62. Opp. poſtum. Guil. Caveus in hiſt. literar. ſcriptorum Eccleſ. ubi de S. Petro, & Jo. Erneſtus Grabe T. I. ſpicilegii Patrum p. 67.

Apoſtoli à Judæis Evangelii contemptoribus convertentes ſe ad Gentes Actor. XIII. 47. *ſic enim præcepit nobis Dominus :* (Eſaiæ XLIX. 6.) *Ecce dedi te in lucem Gentium , ut ſis ſalus mea usque ad extremum terræ.*

Petrus Actor. X. 42. *Et præcepit nobis prædicare populo , & teſtificari quia ipſe eſt qui conſtitutus eſt a DEO judex vivorum & mortuorum.*

Laudate Dominum omnes Gentes , celebrate eum omnes populi. Pſalm. CXVII. 1. Rom. XV. 11. ad quem locum conferendi ſermones tres de Converſione Gentilium , Gallicè habiti Londini , editique a *Claudio Groteſto de la Mothe.* Roterd. 1708. 12.

Paulus Actor. XVII. 30. *Et tempora quidem ignorantiæ deſpiciens DEus , nunc annunciat hominibus ut omnes ubique pœnitentiam agant* † *eo quod ſtatuit diem in quo judicaturus eſt Orbem in æquitate , in Viro in quo ſtatuit , fidem præbens omnibus , ſuſcitans eum à mortuis.*

Neque eſt in alio quoquam Salus , neque Nomen aliud ſub Cœlo datum hominibus , in quo oportet nos ſalvos fieri. Actor. IV. 12. *Omnis anima quæ non audierit Prophetam illum , exterminabitur de populo.* III. 23. ex Deuteron. XVIII. 19.

1. Corinth. IX. 14. *Ita & Dominus ordinavit iis , qui Evangelium annunciant , de Evangelio vivere.* & 16. *Si evangelizavero , non eſt mihi gloria , neceſſitas enim mihi incumbit : væ enim mihi ſi non evangelizavero. Quod ſi volens facio , mercedem aſſequar : ſin invitus , hæc mihi procuratio credita eſt.*

Πίστιν παρασχὼν πᾶσιν , Fidem offerens DEUS *omnibus* , CHriſto è mortuis ſuſcitato. Actor. XVII. 31. qui omnes vult ſalvari & ad agnitionem Veritatis pervenire. 1. Timoth. II. 4.

Orare jubemur denique a CHRISTO Salvatore noſtro quotidie Matth. VI. 10 Luc. XI. 2. *Adveniat REGNUM Tuum : Fiat Voluntas Tua , ſicut in Cœlo ita & in TERRA.*

γ) TESTIMONIA.

Primus Petri ſermo ad Concionem hominum CXX. Actor. I. 15. de eligendo in Judæ locum Apoſtolo Matthia. Poſtea immiſſo ſecundum promiſſum CHRISTI in Apoſtolos Spiritu S. cœperunt loqui

† Actor. V. 31. XIII. 38. XIV. 15.

loqui variis linguis. II. 4. præſentibus *Parthis*, *Medis*, *Elamitis*, *Meſopotamiamque* habitantibus, & *Judæam*, *Cappadociam*, *Pontum*, *Aſiam*, *Phrygiam*, *Pamphyliam*, *Ægyptum* partesque *Libyæ* quæ eſt circa *Cyrenem*, & advenis *Romanis*: *Judæis* quoque & Proſelytis *Cretenſibus* & *Arabibus*: profeſſi omnes, ſe teſtes eſſe JESU a DEO ex mortuis ſuſcitati II.31. III.15. IV.33. V.32. X.39. XIII.31. Inde ad Petri concionem II.14. ſtatim credentibus acceſſerunt tria circiter audientium millia II. 41. Dominus quotidie adjunxit Eccleſiæ τὺς σωζομένυς. II. 47. Multi qui audierant crediderunt, & factus eſt numerus virorum quinque millia. IV. 4. Multitudinis credentium cor unum & anima una, & quæ poſſidebant omnia erant communia IV. 32. Per doctrinam conſtantiamque Apoſtolorum, nullis cedentem comminationibus IV. 19. V. 29. 42. & per miracula quæ faciebant, magis ſemper augebatur credentium multitudo, virorum & mulierum V. 14. VI. 1. 7. etiam ex ſacerdotibus VI. 7. & ex vicinis civitatibus. V.16. Septem diaconi electi qui menſis miniſtrarent. VI. 3. ſeq. XXI. 8. *Samaria* recepit Verbum DEI, docente Philippo VIII. 14. & multæ regiones Samaritanorum, Petro & Johanne Evangelium ad eos afferentibus. 25. Baptizatus a Philippo Candaces Eunuchus Reginæ Æthiopum. 27-38. qui Philippus ab Azoto usque ad Cæſaream CHriſti Evangelium prædicavit. 40. Saulus in Paulum converſus IX. 3. ſq. XXII. 6. XXVI. 12. Judæos *Damaſci* ad CHriſtum adducit. IX. 22. & Hieroſolymis etiam Gentiles. 29. *Joppæ* Petro Tabitham defunctam excitante crediderunt multi in Dominum. IX. 42. Idem Petrus docetur in omni gente qui timet DEUM & operatur juſtitiam, acceptum eſſe illi. X. 35. XI. 18. XV. 11. Loquente Petro Spiritus S. Joppæ (præſentibus e Gentibus & Cornelio Centurione) cecidit Spiritus S. ſuper omnes qui audiebant dicentem X. 44. qui loquebantur linguis, & magnificabant DEUM. 46. XV. 8. *Antiochiæ* per Barnabam adjuncta eſt magna multitudo XI. 23. qui cum Paulo per annum ibi ſubſtitit, ubi primum auditum nomen CHRISTIANORUM. 26. Poſt Herodis perſecutionem & mortem, Verbum Domini creſcebat & multiplicabatur. XII. 24. XIII. 43. 44. 48. 49. XIV. 1. 3. 27. XV. 12. XVI. 5. XVII. 4. 34. XVIII. 10. XIX. 10. 20. 26. XXI. 19. 20. XXVIII. 24. Epiſcoporum mentio XX. 28.

Paulus & Barnabas Apoſtoli ad Judæos, Actor. XIII. 46. *Vobis oportebat primum prædicari Verbum DEI: ſed quoniam repellitis illud, & indignos vos judicatis æternæ vitæ, ecce convertimur ad Gentes. - - Audientes autem Gentes gaviſæ ſunt, & glorificabunt DEUM.* Paulus ad Judæos Corinthi XVIII. 6. *Sanguis veſter ſuper caput veſtrum, mundus ego: ex hoc ad Gentes vadam.* Adde XXVIII. 28.

Idem Paulus Rom. XVI. 25. *Secundum revelationem myſterii, temporibus æternis taciti, quod nunc patefactum eſt per Scripturas Prophetarum ſecundum præceptum æterni DEI ad obeditionem Fidei, in cunctis Gentibus cogniti.* Adde quæ Petrus Actor. X. 36. ſeq.

Paulus ad Judæos Actor. XXVIII. 28. *Notum ſit vobis, quoniam Gentibus miſſum eſt hoc ſalutare DEI, & ipſi audient.*

Marci XVI. 20. *Illi autem profecti prædicaverunt ubique, DOMINO cooperante, & ſermonem confirmante ſequentibus ſignis.*

Rom. X. 18. ex Pſalm XIX. 5. *In omnem terram exivit ſonus eorum, * & ad ultima Orbis terrarum verba eorum.*

Coloſſ. I. 23. *Si tamen permanebitis in Fide fundati & ſtabiles, & immobiles a ſpe Evangelii quod audiſtis, quod prædicatum eſt in universa Creatura quæ ſub Cœlo eſt, cujus factus ſum ego Paulus Miniſter.*

1. Corinth. I. 23. *Nos autem prædicamus CHRISTUM crucifixum, JUDÆIS quidem ſcandalum, GENTIBUS autem ſtultitiam: Ipſis autem vocatis Judæis atque Græcis, DEI Virtutem & DEI Sapientiam.*

1. Corinth. IX. 20. *Factus ſum Judæis tanquam Judæus, ut Judæos lucrarer: iis qui ſub lege ſunt, quaſi ſub lege eſſem, cum ipſe non eſſem ſub lege, ut eos qui ſub lege erant, lucri facerem. Iis qui ſine lege erant, tanquam ſine lege eſſem, cum ſine lege DEI non eſſem, ſed in lege eſſem CHRISTI, ut lucrifacerem eos qui ſine lege erant.*

Actor. XX. 21. *Nihil ſubtraxi utilium, quo minus annunciarem vobis & docerem vos publice, & per domos, teſtificans Judæis atque Gentilibus in DEUM pœnitentiam & Fidem in Dominum noſtrum JEſum CHriſtum* & 24. *Nihil penſi habeo neque tanti vitam meam facio, dum curſum meum cum*

* Ambroſius ſive Hilarius Romanus ad h. l. *Ubique audita eſt & pervenit in omnem locum Prædicatio CHRISTI: ubi enim præſentia hominis prædicantis defuit, ſonus tamen & fama pervenit.* Scriptorum etiam Apoſtolicorum. Confer B. D. Calovii Syſtema Theolog. T. VIII. p. 159. ſeq.

cum lætitia, & assignatum mihi a Domino JEsu munus absolvam: hoc est ut testificer Evangelium Gratiæ DEI. Adde XXVI. 20. 23.

Actor. XI. 18. *Ergo & Gentibus DEUS pœnitentiam dedit ad vitam.*

Matth. VIII. 11. *Dico autem vobis, quod multi ab Oriente & Occidente venient & recumbent cum Abraham & Isaac & Jacob in regno cœlorum. Filii autem regni ejicientur &c.*

Rom. III. 29. *An Judæorum DEUS tantum? nonne & Gentium? immo & Gentium.*

Rom. XV. 18. *Non enim audeo aliquid loqui eorum quæ per me non efficit CHRISTUS in obedientiam verbis & factis, & in virtute signorum & prodigiorum, in virtute Spiritus DEI: ita ut ab Jerusalem & in circuitu usque ad Illyricum repleverim * omnia Evangelio CHristi.* Et iis quidem in locis ubi ante prædicatum illud non esset, ut notavit Origenes lib. 1. in Celsum p. 49. S. Chrysostomus ad h. l. homilia XXIX. p. 372.

Ἀρίθμει τοίνυν καὶ πόλεις, καὶ χώρας, καὶ ἔθνη, καὶ δήμους, μὴ τοὺς ὑπὸ Ῥωμαίοις μόνοις, ἀλλὰ καὶ τοὺς ὑπὸ βαρβάροις, μὴ γάρ μοι τὴν διὰ τῆς Φοινίκης, καὶ Συρίας, καὶ τῆς Κιλίκων, καὶ Καππαδοκῶν ἔλθῃς ὁδὸν, ἀλλὰ καὶ τὰ ὄπισθεν ἅπαντα λογίζου, τὴν Σαρακηνῶν, καὶ Περσῶν, καὶ Ἀρμενίων, καὶ τὴν τῶν ἄλλων βαρβάρων. Διὰ γὰρ τοῦτο εἶπε, καὶ κύκλῳ, ἵνα μὴ τὴν κατευθὺ λεωφόρον ἔλθῃς μόνον, ἀλλὰ καὶ πᾶσαν, καὶ τὴν κατὰ τὸν νότον Ἀσίαν περιδράμῃς τῇ διανοίᾳ. καὶ ὥσπερ νιφάδας θαυμάτων ἑνὶ λόγῳ παρέδραμεν, εἰπὼν ἐν δυνάμει σημείων καὶ τεράτων· οὕτω καὶ πόλεις ἀπείρους, καὶ ἔθνη, καὶ δήμους, καὶ χώρας ἑνὶ τούτῳ πάλιν

Numera itaque & urbes, & regiones, & Gentes, & populos, & non solum qui sub Romanis, sed & qui sub Barbaris sunt. Non enim mihi per solam Phœniciam, & Syriam, & Ciliciam, & Cappadociam ibis: sed & quæ retro illas sunt, colliges omnia, & Sarracenos, & Persas, & Armenios, reliquosque Barbaros. Propter hoc enim dixit, & in circumjacentibus regionibus, ne recta viam solum publicam, sed & omnem etiam Australem Asiam mente percurras. Et quemadmodum aceruos miraculorum uno sermone percurrens dixit, *per potentiam signorum & prodigiorum*, ita & infinitas urbes, & gentes, & populos, & regiones uno rursus complectitur ver-

* גמר *docere*. πληρῶσαι τῆς διδαχῆς. Actor. V. 28. Vide Campegium Vitringam Observ. sacrar. diss. 3. libri I. c. 5. p. 204. seq.

λιν συνεῖλε ῥήματι, τῷ κύκλῳ. πόῤῥω γὰρ ἦν τύφου παντός· καὶ ταῦτα διὰ τούτους ἐφθέγγετο, ὥστε μὴ μέγα φρονεῖν ἐφ' ἑαυτοῖς.

bo, cum dicit: *τῷ κύκλῳ*, id eſt, *per circuitum*, ſive in circumjacentibus regionibus. Procul n. erat ab omni faſtu, atque iſta propter ipſos loquitur, ne magna videlicet de ſeipſis ſentiant.

CAPUT II.

Teſtimonia Veterum Judæorum, Ethnicorum & Chriſtianorum de propagatione & ſucceſſu prædicationis Evangelii primis a nato CHriſto ſæculis edita. Lucubrationes recentiorum, de Evangelii propagatione hactenus publicatæ.

α) TESTIMONIA JUDÆORUM.

Pontifices & Phariſæi apud Johannem XI. 48. *Quid facimus, quia hic homo (JEſus) multa ſigna facit? Si dimittimus eum ſic, omnes credent in eum, & venient Romani & tollent noſtrum locum & gentem.*

Luc. XIX. 47. *Et erat docens quotidie in templo. Principes autem Sacerdotum & Scribæ & Principes plebis quærebant illum perdere, & non inveniebant quid facerent illi. Omnis enim populus ab ore ejus pendebat.* Adde Marc. XII. 37.

Matthæi VII. 28. *admirabuntur ſuper doctrina Ejus, erat enim docens eos ſicut poteſtatem habens, & non ſicut ſcribæ eorum & Phariſæi.* IV. 25. *& ſecutæ ſunt eum turbæ multæ de Galilæa & Decapoli & de Hieroſolymis & de Judæa & de terra trans Jordanem.*

Flavii Joſephi a) notiſſimum teſtimonium ex lib. XVIII. Antiquit. Judaic. cap. 4. (edit. novæ cap. 3.) licet a viris quibusdam doctis

a) Quam in multis capitibus Evangeliſtarum narrationi ſuffragetur Joſephus, erudite nuper demonſtravit *Nathanaël Lardnerus* in Opere Anglice edito de fide Hiſtoriæ Evangelicæ, (*the credibility of the Goſpel Hiſtory*) Lond. 1727. 8. 2. Volum.

doctis vocatum in dubium, tamen laudatum ab Euſebio, aliisque veteribus b) poſt eum multis, & in nullo non Joſephi Codice MS. Græco vel Latino obvium, adſcribam cum variis lectionibus collectis diligenter a clariſſimo viro Jo. Erneſto Grabio, c) probante Abrahami Wheloci judicium, cujus ſententia, *tollatur e medio potius atque penitus e Mundo Flavius Joſephus, quam ut illam a Chriſtiana Eccleſia gemmam, illam intelligo* περιοχὴν, *tolli patiamur.*

Γίνεται δὲ κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον Ἰησοῦς σοφὸς ἀνὴρ, εἴγε ἄνδρα αὐτὸν λέγειν χρή· ἦν γὰρ παραδόξων ἔργων ποιητὴς, διδάσκαλος ἀνθρώπων τῶν ἡδονῇ τἀληθῆ δεχομένων, καὶ πολλοὺς μὲν Ἰουδαίους τε καὶ Ἑλληνικοὺς ἐπηγάγετο. ὁ χριστὸς οὗτος ἦν· καὶ αὐτὸν ἐνδείξει τῶν πρώτων ἀνδρῶν παρ' ἡμῖν, σταυρῷ ἐπιτετιμηκότος Πιλάτου, οὐκ ἐπαύσαντο οἵγε πρῶτον ἀγαπήσαντες· ἐφάνη γὰρ αὐτοῖς τρίτην ἔχων ἡμέραν πάλιν ζῶν, τῶν Θείων προφητῶν ταῦτα καὶ ἄλλα μυρία θαυμάσια περὶ αὐτοῦ εἰρηκότων· εἴς τε νῦν τῶν χριστιανῶν ἀπὸ τοῦδε ὠνομασμένον οὐκ ἐπέλιπε τὸ φῦλον.

Deſcripta ſunt hæc verba ex editione Græco Latina, edita Coloniæ Allobrogum Anno Chriſti 1634. ad Codices MSS. Bibliothecæ Palatinæ emendata; quibus operæ pretium eſt ut etiam addantur variæ Lectiones e Codice MS. Chartaceo, antiquo, ab Augerio Busbequio olim Conſtantinopoli comparato, & in Bibliotheca Cæſarea repoſito: in cujus folio 254. extat hoc teſtimonium, productum a Lambecio Tomo VIII. Bibliothecæ Vindobonenſis p. 4. & aliæ quædam lectiones, quas quidam Græci Scriptores exhibent, ubi citant hoc teſtimonium.

Volum. Joſephus inquam, licet a CHriſto alienus, καί τοιγε ἀπιστῶν τῷ Ἰησοῦ ὡς Χριστῷ, quæ ſunt Origenis de illo verba I. contra Celſum p. 35.

b) Scriptoribus Græcis antiquis, à quibus teſtimonium Joſephi laudari notavi in libro de Veritate Relig. Chriſtianæ p. 137. addendus Anaſtaſius contra Judæos, à Caniſio editus, & Euthymius Zigabenus. Idem teſtimonium in Codice Alex. Petavii inſertum etiam lib. 2. de bello Judaico c. 9. §. 1. Recentiore memoria *Abraham de Champ-Renaud* in Eclogis ſacris Bernæ 1706. 8. editis illud p. 213. ſeq. quaternis expreſſit metaphraſibus Latinis, epica, elegiaca, ſapphica, alcaica.

c) Præfat. ad libros duos Caroli Daubuz de illo teſtimonio, Lond. 1706. 8. & tomo poſteriori edit. præclaræ Joſephi, Haverkampfianæ p. 191. Amſt. 1726. fol.

Γίνεται δ'.] MS. Cæſar. γίνεται δὴ· Eſt autem δὴ μεταβατικὸν, ut ſit verborum ſenſus, *Fuit porro circa hoc tempus*, &c. Sic Lambecius; ſed de hoc infra.

Κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον.] Euſebius in Demonſtr. Evangel. & Iſidorus Peluſ. legunt καθ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον. Cedrenus, κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον.

Ἰησοῦς.] Euſeb. in Hiſtoria Eccleſ. Ἰησοῦς τις.

Σοφὸς ἀνήρ.] Nicephorus Calliſtus, ἀνὴρ σοφός.

Εἴγε ἄνδρα αὐτὸν λέγειν χρή.] Niceph. λέγειν αὐτὸν χρή. ſed Cedrenus αὐτὸν ἐχρῆν.

Τῶν ἡδονῇ.] MS. Cæſar. Euſebius Hiſt. Eccl. Zonaras. τῶν σὺν ἡδονῇ· ſed in Euſeb. Demonſtr. Evang. omittuntur. Cedren. legit ἐν ἡδονῇ.

Δεχομένων.] Euſeb. in Demonſtr. Evang. σεβομένων.

Ἰουδαίους.] Euſeb. Hiſt. Eccleſ. Nicephor. Suidas, τῶν ἰουδαίων. Euſeb. in Demonſtr. Evang. τοῦ ἰουδαϊκοῦ.

Καὶ ἑλληνικούς.] MS. Cæſar. Iſidorus Peluſ. Suid. Zonar. καὶ τοῦ ἑλληνικοῦ. Euſeb. Hiſt. Eccleſ. καὶ ἀπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ. Editio Froben. & Euſeb. Dem. Evang. καὶ ἑλληνικοῦ. Niceph. καὶ ἀπὸ τοῦ ἑλληνισμοῦ. Cedrenus vero hæc & ſequentia ſic legit; ſed ut videtur, παραφράζων his verbis: πολλοὺς γὰρ καὶ ἀπὸ ἑλλήνων ἠγάγετο Χριστὸς, ὃν Πιλάτου σταυρώσαντος οὐκ ἐπαύσαντο κηρύσσοντες περὶ αὐτοῦ οἱ δὲ τὸ πρῶτον αὐτὸν ἀγαπήσαντες μαθηταί. E quibus patet, Cedrenum non ſecus atque alios legiſſe in teſtimonio hæc verba, ὁ Χριστὸς οὗτος ἦν· contra quam quidam exiſtimavit.

Αὐτόν.] Euſeb. Demonſtr. Evangel. αὐτῶν ἐνδείξει.

Τῶν πρώτων ἀνδρῶν παρ' ἡμῖν.] Euſeb. Dem. τῶν παρ' ἡμῖν ἀρχόντων.

Ἐπαύσαντο.] Euſeb. Hiſt. Eccleſ. ἐξεπαύσαντο.

Οἵγε πρῶτον.] Euſebius Hiſt. Eccleſ. & Demonſtr. Zonar. οἱ τὸ πρῶτον, & MS. Cæſ. cum Suida. Ἀγαπήσαντες] MS. Cæſ. Euſebius Hiſt. Eccleſ. Niceph. Suid. Cedren. legunt, αὐτὸν ἀγαπήσαντες.

Ἔχων.] Euſeb. Demonſtrat. Evangel. omittit hanc vocem.

Ταῦτα καὶ ἄλλα μύρια θαυμάσια περὶ αὐτοῦ.] MS. Cæſ. Euſeb. Hiſt. Eccleſ. & Demonſtr. Zonaras, ταῦτά τε καὶ ἄλλα, &c. Iſidor. ταῦτά τε περὶ αὐτοῦ καὶ ἄλλα. Cedrenus, ταῦτα καὶ ἄλλα μαρτυρησάντων περὶ αὐτοῦ θαυμάσια καὶ εἰρηκότων. Niceph. ταῦτα καὶ ἄλλα περὶ

περὶ αὐτοῦ θαυμάσια εἰρηκότων. MS. Cæſ. & Zonar. περὶ αὐτοῦ θαυμάσια.

Θαυμάσια.] Suidas, θαυμαστά. Euſeb. Dem. Evang. omittit.

Εἰς τε νῦν.] Euſeb. Dem. ὅθεν εἰς ἔτι νῦν. MS. Cæſ. Euſeb. Hiſt. Eccleſ. Niceph. Zonar. εἰς ἔτι τε νῦν. Iſidor. ἴδε τοίνυν τῶν Χριστ. Suid. εἰς τε νῦν τὸ τῶν χριστιανῶν. Euſeb. Demonſtr. ἀπὸ τοῦδε τῶν χρ. οὐκ ἐπέλιπε.

Ὠνομασμένων.] Euſeb. Demonſtr. omittit. Suidas, ὠνομασμένον, ut & Hermias Sozomenus in ſua paraphraſi, quæ alias cum vulgata conſentit.

Οὐκ ἐπέλιπε τὸ φῦλον.] Iſidor. οὐκ ἐξέλιπε τὸ φῦλον. Suidas, οὐκ ἀπελείπετο φῦλον.

D. HIERONYMI
VERSIO
Ex ejus LIBRO
De Scriptoribus Eccleſiaſticis.

a) EOdem tempore fuit Jeſus b) Vir Sapiens, ſi c) tamen virum eum oportet dicere. Erat d) enim mirabilium patrator operum, & doctor eorum, qui libenter vera ſuſcipiunt: plurimos quoque tam de Judæis quam de Gentibus ſui habuit Sectatores, & credebatur e) eſſe Chriſtus. Cumque invidia noſtrorum Principum, cruci eum Pilatus addixiſſet, nihilominus qui eum f) primum dilexerant, g) perſeverarunt: Apparuit h) enim eis tertia die vivens, multa i) & hæc & alia mirabilia, carminibus Pro-

C 2 pheta-

Variæ Lectiones e Codice MS. Bibliothecæ Noribergenſis & Freculpho Epiſcopo Lexovienſi, Tom. II. Chron. Lib. II. cap. 5.

a) Freculph. *Eo.* b) Freculph. *Sapiens Vir.* MS. Nor. omittit *Vir.*
c) Quidam Codices omittunt *tamen.*
d) Frec. *autem.* e) MS. Nor. etiam habet; ſed Frec. id omittit.
f) Frec. omittit *primum.*
g) MS. Nor. *perſeverarunt in fide*; Freculph. *perſeverarunt in eo.*
h) MS. Nor. & Frec. *autem.*
i) MS. Nor. & Frec. non legunt, *&.*

phetarum de eo vaticinantibus; & usque hodie k) Christianorum gens ab hoc l) sortita vocabulum non defecit.

Excerptum vel Paraphrasis

B. AMBROSII † EPISCOPI

Quæ in ejus Translatione ex JOSEPHO reperitur, subque ementito HEGESIPPI nomine vulgata est, Lib. II. Cap. 12.

QUOD fuerit illo in tempore Vir Sapiens, (*de CHristo nempe loquitur*) si tamen oportet, *inquit*, virum dici, mirabilium a) patratorem operum, qui apparuerit discipulis suis post triduum mortis suæ vivens b) iterum secundum prophetarum scripta, c) qui & hæc & alia innumerabilia de eo plena miraculis prophetaverunt: ex quo cœperit congregatio Christianorum & in omne hominum d) penetrare genus; nec ulla natio Romani orbis e) remanserit quæ cultus ejus expers relinqueretur. - - - - *Ita mente devius fuit, ut nec sermonibus suis crederet, sed locutus est propter historiæ suæ fidem, quia fallere nefas putabat; non credidit propter duritiem cordis*, &c. *Plus addit testimonio, quod incredulus & invitus negavit.*

k) Frec. hoc omittit. l) Frec. *Vocabulum sortita.*

† Ut hos de excidio Judæorum Libros D. *Ambrosio* tribuamus, facit Codex MS. in Biblioth. Cantabrigiensi, in quo statim fini Libri I. subjecta est hæc Scribæ nota: *Beatissimi Ambrosii Episcopi translatio ex Josepho. Liber primus explicit.* Visum est idem quoque aliis. Variæ Lectiones sunt hæ:

a) *Creatorem.* b) omittitur *iterum.* c) qui hæc.

d) penetravit. e) remansit.

VER-

VERSIO Antiqua Archæologiæ Judaicæ
PER
M. AUR. CASSIODORUM
Senatorem V. C. procurata.

Hoc teſtimonium ſic exhibetur in duobus antiquis Bibliothecæ Cæſareæ Codicibus MSS. membranaceis, inter Codices MStos Theologicos Latinos 497° & inter Hiſtoricos primo.

a) FUIT autem hisdem temporibus Jeſus, Sapiens Vir, b) ſi tamen Virum eum nominare fas eſt. Erat enim mirabilium operum c) effector, & doctor d) omnium eorum hominum qui audiunt libenter quæ vera ſunt, e) & multos quidem Judæorum, multos etiam ex Gentibus ſibi adjunxit. f) Chriſtus hic erat. Hunc accuſatione primorum noſtræ gentis g) virorum, cum Pilatus in h) crucem agendum decreviſſet, non deſeruerunt i) hi, qui ab initio eum k) dilexerant. Apparuit enim eis l) tertia die iterum vivus, ſecundum m) quod Divinitus inſpirati prophetæ, vel hæc vel

 alia

Variæ lectiones ex antiquiſſima Editione, quæ cum annum non exhibeat, typorum tamen inventionem propemodum æquare videtur, ac Vincentio Bellovacenſi, Lib. 7. ſpeculi hiſt. c. 23. & Codice MS. antiquiſſimo Iſaaci Voſſii, ante VIII. ſæcula exarato.

a) Vincent. Bellov. *Fuit his temporibus.*
b) V. B. *ſi eum virum nominare.* ſed Cod. MS. Voſſ. hæc omittit, & mox legit, *Hic erat mirabilium operum effector.* Quin etiam innuit Voſſius ſic alia quoque, quæ conſuluit exemplaria exhibere.
c) V. B. patrator.
d) Ed. Ant. omittit, *omnium*, & V. B. hoc & ſequens, *hominum.* Edit. Ant. legit, *hominum eorum qui libenter quæ vera ſunt, audiunt.* Ita & Rufin.
e) V. B. multosque ſibi Judæorum, & multos adjunxit ex Gentilibus.
f) Omnes ſic legunt præter editionem antiquam, quæ prorſus omittit hæc verba: *Chriſtus hic erat.*
g) V. B. omittit, *virorum.*
h) V. B. *cruce erigendum decreviſſet.* Ed. Ant. *crucem agendum eſſe decreviſſet.*
i) V. B. *eum hi.* k) Edit. Ant. *dilexerunt.*
l) Ed. Ant. *tertio.* V. B. *iterum tertia die.* Petrus Comeſtor. Hiſt. Evang. legit, *apparuit enim his iterum vivus.*
m) Ed. Ant. *qua*, ſed V. B. omittit, *Divinitus.*

alia de eo innumera miracula n) futura esse prædixerant. Sed & in hodiernum Christianorum, qui ab ipso nuncupati sunt; & nomen perseverat & genus.

Utcunque versio ista non sit Ruffini, certum tamen est, istum interpretem, Ruffini versionem hic consuluisse & descripsisse. Ita enim consentiunt, ut nihil supra. Quapropter Codicibus Cæsaris potius quam Vossii & antiquæ editioni, quoad omissiones, standum esse videtur; præsertim cum nullus codex Græcus his faveat. Addo & aliud argumentum. Vetus interpres, Cassiodori amicus, habuit proculdubio Sozomeni Historiam; at vero Sozomenus hæc omnia legit, suntque ex eo in Hist. Tripartitam translata. Vidit itaque interpres iste hæc verba, non modo in græcis Josephi Codicibus, sed & illis Sozomeni, lib. I. c. I. haud secus ac in Ruffini versione, quam descripsit.

Spicilegium Scriptorum, addendorum iis quos pro γνησιότητι *testimonii Josephi laudavi in libro de Veritate Relig. Christ. p. 138. seq.*

Humfredus Ditton libro de Resurrectione CHristi parte 3. cap. 2. T. 2. edit. Gallicæ p. 8. sq.

Tobias Eckardus in non Christianorum de CHristo testimoniis c. 5. p. 89. sq. Quedlinburg. 1724. 4.

Ambrosius Gardebosc, Carmelita in Tomo I. Hist. Ecclesiasticæ, Tolosæ 1713. fol. *Ludovici Ellies Du Pin* * argumenta oppugnans. *Memoires litteraires de Trevoux* 1713. *Septembr.* p. 1497. seqq.

Petrus Daniel Huetius in Demonstratione Evangelica, propositione 3.

D. Joachimus Lange in causa DEI ac Religionis revelatæ Tom. 3. p. 48. sqq. Halæ Sax. 1727. 8.

Daniel Maichelius in lucubrationibus Lambethanis p. 133. sqq.

Joan-

n) V. B. *de ipso futura prædixerant. Sed & usque in hod. diem Christianorum qui ab eo dicti sunt, perseverat & nomen & genus.*

* Biblioth. scriptorum Eccles. T. I. p. 25. cui præter alibi a me allegatos assentiuntur *Joannes Richardson* prælectione Ecclesiastica sexta, inter editas Anglicè post auctoris obitum Lond. 1726. 8. & *Armandus de la Chapelle*, eruditus Gallicus interpres libri præclari Dittoniani T. 2. p. 13. *Jo. Clericus* Artis Criticæ Tom. 2. pag. 291.

Joannes Marckius in hiſtoria exaltationis CHriſti, libro 2. p. 417. ſqq. Deutſche Acta Erud. 142. T. 12. p. 711. ſq.

Henricus Mauroy, Ord. Minor. Theologus Pariſ. in apologia pro exJudæis Chriſtianis parte 1. cap. 40. pag. 210. ſqq. Paris 1553. 4.

Daniel Papebrochius in Actis Sanctorum Tom. IV. Junii pag. 696. qui poſt allata Joſephi verba ſubjungit: *pulchra quidem hæc, & fortaſſis eo ſcripta, ut libri quamvis ex ſcientia parum certa conditi in favorem Judaicæ gentis etiam a Chriſtianis reciperentur.* Itaque ex Papebrochii ſententia ea erat tunc jam Chriſtianorum multitudo & auctoritas, ut Joſephus operæ pretium duceret illorum in hiſtoria ſua habere ſingularem rationem.

Conradus Samuel Schurzfleiſchius in ſpecimine quinto Schurzfleiſchianorum Irenæi Sinceri p. 29. ſqq. Witeberg. 1729. 8.

Frid. Spanhemius fil. Hiſtor. Eccleſ. Seculi primi Tom. 1. Operum pag. 533.

Nanus Tillemontius in hiſtoria Imperatorum T. I. p. 975. ſeq. edit. Bruxell. *Bibl. univerſelle* T. 24. p. 82.

Jac. Triglandius ſingulari ſcripto, ſed adhuc inedito.

William Whiſton, Daubuſii diligentem annotationem locorum Joſephi, ex quibus idem ſtylus in teſtimonio illo obvius apparet, integram inſeruit libro edito Lond. 1722. 8. *an eſſay toward reſtoring the true text of the Old Teſtament* p. 274-279. Idem in alio opere pugnat genuinum eſſe Joſephi locum, *authentick records* p. 954. ſqq. 960. Quod vero Joſephum ex Ebionitis ſive Nazarenis Chriſtianis fuiſſe non dubitat, ſecutus Daubuſii hariolationem p. 212. 214. ſq. mihi nec exploratum videtur nec veriſimile, qui malo aſſentiri Origeni cui, ut ſupra jam annotavi, alienus a CHriſto Joſephus viſus fuit, ἀπιςῶν τῷ ἸΗΣΟΥ ὡς Χριςῷ, & Ambroſio, cui *incredulus* audit, ſupra p. 20.

Hermannus Witſius Miſcellaneorum ſacrorum Tom. 1. lib. 1. pag. 306. ſeq.

Johannes Bodinus quoque tanquam probabile teſtimonium laudat capite 4. methodi hiſtoriarum, licet ut dubium oppugnat libro ſexto colloquii heptaplomeris MS.

Interpolatum viſum eſt viris præclariſſimis *Jacobo Perizonio* Epiſtola ad celeberrimum Virum Franciſcum Fabricium, ad calcem hujus

hujus Chriſtologiæ Noachicæ & Abrahamicæ p. 655. Lugd. Bat. 1727. 4. *Hadriano Relando* notis ad Joſephum, in editione præclara Havercampiana, & *Campegio Vitringæ* lib. IV. cap. 7. Obſervatt. ſacrar. pag. 970. ſeq.

β) ETHNICORUM TESTIMONIA.

Tacitus XV. Annalium cap. 44. anno undecimo Neronis, CHriſti 65. de Chriſtianis loquens: *Repreſſa in præſens exitiabilis ſuperſtitio rurſus erumpebat, non modo per Judæam, originem ejus mali, ſed per Urbem etiam - - Igitur primo correpti qui fatebantur, deinde indicio eorum multitudo ingens - -*

Plinius, Proprætor Bithyniæ lib. X. Epiſt. 97. ad Trajanum ſcripta A. C. 104. *Viſa eſt mihi res digna conſultatione, propter periclitantium numerum. Multi enim omnis ætatis, omnis ordinis, utriusque ſexus etiam vocantur in periculum & vocabuntur. Neque enim Civitates tantum, ſed vicos etiam atque agros ſuperſtitionis iſtius contagio pervagata eſt.* Mox *prope jam deſolata templa*, & *ſacra ſolennia diu intermiſſa* memorat.

De Oraculorum defectu * conqueruntur Strabo VII. pag. 327. ἐκλέλοιπε δέ πως καὶ τὸ μαντεῖον τὸ ἐν Δωδώνῃ, καθάπερ τ' ἄλλα. Lucanus V. 111 - - *non ullo ſæcula dono*

Noſtra carent majore Deum, quam Delphica ſedes
Quod ſiluit.

Juvenalis VI. 554. - - *Delphis oracula ceſſant.* Statius VIII. Thebaid. 196. *mutisque diu plorabere Delphis &c.*

Cæterum ille defectus non ſolis Chriſtianiſmi incrementis adſcribendus, ſed, quod ut ait Cicero II. 57. de Divinat. *homines minus creduli eſſe cœperant*, vel ut notat Strabo lib. XVII. p. 813. deſerta propemodum oracula, quod Romani in Sibyllinis, aruſpicinâ, auſpiciis & ſervationibus de cœlo acquieſcerent: vel, ut canit Lucanus V. 112. quoniam *reges timuere futura*, & *ſuperos vetuere loqui.* Quid quod Ennii jam temporibus Apollo verſus facere deſierat, teſte Minucio Felice c. 26. Et ante bellum civile Cæſaris, *multos obducta*
per

* Dominici de Colonia, S. I. *la Religion Chrétienne autoriſée par les Payens*, T. I. p. 130. ſq. Franciſcus Baltus contra Fontenellium &c.

per annos Delphica fatidici penetralia Phœbi conſtat e Lucano V. 69. Varias cauſas phyſicas comminiſcitur Plutarchus libro de oraculorum defectu. Neque tamen dubitandum, quin poſt propagatam Evangelii lucem magis magisque contemni, minusque conſuli conſueverint & nunquam fidem atque auctoritatem iterum poſt id tempus potuerint recuperare: licet reliquiæ quædam illorum * diu etiam Chriſtianorum Imperatorum temporibus adhuc ſuperfuerint.

γ) TESTIMONIA CHRISTIANORUM VETERUM.

CLEMENS Romanus Epiſt. ad Corinthios §. 5. de Paulo Apoſtolo: Κῆρυξ γενόμενος ἔντε τῇ ἀνατολῇ καὶ ἐν τῇ δύσει, τὸ γενναῖον τῆς πίστεως αὐτοῦ κλέος ἔλαβεν, δικαιοσύνην διδάξας ὅλον τὸν κόσμον, καὶ ἐπὶ τὸ τέρμα τῆς δύσεως ἐλθών. *In Oriente ac Occidente Verbi præco factus, illuſtrem Fidei ſuæ famam ſortitus eſt, in Juſtitia Mundum univerſum inſtruens, & ad Occidentis penetrans terminos.*

S. IGNATII Epiſtola ad Philadelphienſes (interpolata) cap. 4. καὶ μία ἐκκλησία ἣν ἱδρύσαντο οἱ ἅγιοι Ἀπόστολοι ἈΠῸ ΠΕΡΆΤΩΝ ἝΩΣ ΠΕΡΆΤΩΝ, ἐν τῷ αἵματι ΧΡΙΣΤΟΥ͂ οἰκείοις ἱδρῶσι καὶ πόνοις. *Et una Eccleſia, quam ſuis ſudoribus ac laboribus fundarunt ſancti Apoſtoli a finibus terræ usque ad fines, in ſanguine CHriſti.*

S. JUSTINUS Martyr dialogo cum Tryphone p. 345. οὐδὲ ἓν γὰρ ὅλως ἐστὶ τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων, εἴτε βαρβάρων εἴτε Ἑλλήνων, εἴτε ἁπλῶς ᾧτινιοῦν ὀνόματι προσαγορευομένων, ἢ ἁμαξοβίων ἢ ἀοίκων καλουμένων ἢ ἐν σκηναῖς κτηνοτρόφων οἰκούντων, ἐν οἷς μὴ διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ σταυρωθέντος Ἰησοῦ εὐχαὶ καὶ εὐχαριστίαι τῷ Πατρὶ καὶ ποιητῇ τῶν ὅλων γίνονται. *Ne una quidem eſt hominum natio, ſive Barbarorum ſive Græcorum, ſeu etiam aliorum omnium quocunque appelletur nomine, vel in plauſtris degentium, vel domo carentium, vel in tentoriis viventium & pecora alentium, inter quos per nomen crucifixi JESU preces & gratiarum actiones Patri ac Conditori Univerſi non fiant.*

S. IRENÆUS lib. 1. cap. 2. ἡ μὲν γὰρ ἐκκλησία καίπερ καθ' ὅλης τῆς οἰκουμένης ἕως περάτων τῆς γῆς διεσπαρμένη, *Eccleſia enim per uni-*

* Anton. van Dalen, Fontenellius &c.

universum orbem usque ad fines terræ seminata, & ab Apostolis & a Discipulis eorum accepit eam Fidem &c. cap. 3. (10. edit. Clariss. Massveti, p. 49.) καὶ οὔτε αἱ ἐν Γερμανίαις ἱδρυμέναι ἐκκλησίαι ἄλλως πεπιστεύκασι ἢ ἄλλως παραδιδόασιν, οὔτε ἐν ταῖς Ἰβηρίαις, οὔτε ἐν Κελτοῖς, οὔτε κατὰ τὰς ἀνατολὰς, οὔτε ἐν Αἰγύπτῳ οὔτε ἐν Λιβύῃ, οὔτε αἱ κατὰ μέσα τοῦ κόσμου ἱδρυμέναι. *Et neque hæ quæ in Germania sunt fundatæ Ecclesiæ aliter credunt, aut aliter tradunt: neque hæ quæ in Iberis sunt, neque hæ quæ in Celtis* (Galliis,) *neque hæ quæ in Oriente, neque hæ quæ in Ægypto, neque hæ quæ in Libya, neque hæ quæ in medio Mundi* (Hierosolymis & in Judæa) *constitutæ.*

TERTULLIANUS in Apologetico c. 37. *hesterni sumus, & vestra omnia implevimus, urbes, insulas, castella, municipia, conciliabula, castra ipsa, tribus, decurias, Palatium, Senatum, forum. Sola vobis reliquimus templa.* Et adversus Judæos c. 7. *In quem alium universæ Gentes crediderunt nisi in CHristum qui jam venit? Cui enim & aliæ Gentes crediderunt, Parthi, * Medi, Elamitæ & qui inhabitant Mesopotamiam, Armeniam, Phrygiam, Cappadociam, & incolentes Pontum & Asiam & Pamphyliam, immorantes Ægyptum, & regionem Africæ quæ est trans Cyrenem inhabitantes, Romani & incolæ, tunc & in Hierusalem Judæi & cæteræ gentes: ut jam Getulorum varietates, & Maurorum multi fines, Hispaniarum omnes termini, & Galliarum diversæ nationes, & Britannorum inaccessa Romanis loca, CHristo vero subdita; & Sarmatarum & Dacorum & Germanorum & Scytharum, & abditarum multarum gentium & Provinciarum & insularum multarum nobis ignotarum, & quæ enumerare non possumus: in quibus omnibus locis CHristi nomen, qui jam venit, regnat: utpote ante quem omnium Civitatum portæ sunt apertæ, & cui nullæ sunt clausæ, ante quem seræ ferreæ sunt comminutæ, & valvæ æreæ sunt apertæ.* Et paucis interjectis, cum mentionem fecisset Salomonis, Darii, Pharaonis, Nabuchodonosoris, Alexandri & Romanorum, subjungit: *CHristi autem regnum ubique porrigitur, ubique creditur, ab omnibus gentibus supra enumeratis colitur, ubique regnat, ubique adoratur, omnibus ubique tribuitur æqualiter.*

ORIGENES lib. 1. contra Celsum p. 6. ἐπεὶ δὲ Χριστιανοῖς ἡ Ῥωμαίων σύγκλητος βουλὴ, καὶ οἱ κατὰ καιρὸν βασιλεῖς, καὶ τὰ στρατιωτικὰ, καὶ οἱ δῆμοι, καὶ οἱ τῶν πιστευόντων συγγενεῖς προσπολεμήσαντες τῷ

* Actor. II 9.

τῷ λόγῳ, ἐκώλυσαν ἂν αὐτὸν νικηθέντα ὑπὸ τῆς τῶν τοσούτων ἐπιβουλῆς, εἰ μὴ θεία δυνάμει ὑπερέκυψε καὶ ὑπερανέβη, ὡς νικῆσαι ὅλον κόσμον αὐτῷ ἐπιβουλεύοντα. *In Christianorum autem dogmata Senatu Romano, Imperatoribus, exercitibus, populis, ipsis fidelium necessitudinibus conspirantibus, oppressa fuissent utique à tot inimicis infestata undique, nisi Divina virtute sustentata è tot pressuris emergerent, totumque mundum in se coortum vincerent.* Idem p. 7. Εἶτ' ἐπειδὴ πολλάκις ὀνομάζει κρύφιον τὸ δόγμα, καὶ ἐν τούτῳ αὐτὸν ἐλεγκτέον· σχεδὸν παντὸς τοῦ κόσμου ἐγνωκότος τὸ κήρυγμα Χριστιανῶν μᾶλλον, ἢ τὰ τοῖς φιλοσόφοις ἀρέσκοντα· τίνα γὰρ λανθάνει ἡ ἐκ παρθένου γέννησις Ἰησοῦ; καὶ ὁ ἐσταυρωμένος, καὶ ἡ παρὰ πολλοῖς πεπιστευμένη ἀνάστασις αὐτοῦ; καὶ ἡ καταγγελλομένη κρίσις, κολάζουσα μὲν κατ' ἀξίαν τοὺς ἁμαρτάνοντας, γέρως δὲ ἀξιοῦσα τοὺς δικαίους; ἀλλὰ καὶ μὴν νοηθὲν τὸ περὶ τῆς ἀναστάσεως μυστήριον, θρυλλεῖται γελώμενον ὑπὸ τῶν ἀπίστων. Ἐπὶ τούτοις οὖν λέγειν κρύφιον εἶναι τὸ δόγμα, πάνυ ἐστὶν ἄτοπον. *Deinde quoniam sæpius nominat doctrinam clanculariam: coarguendum est hoc quoque, quando per totum orbem notior est Christianorum prædicatio, quam philosophorum placita. Quis enim Jesum è virgine natum & crucifixum ignorat? quis resurrectionem ejus multis creditam, & denunciationem judicii, reddituri pro dignitate pœnas peccatoribus & justis præmia? Quin & resurrectionis futuræ mysterium vulgatum est, tametsi rideatur ab infidelibus. Quæ cum ita se habeant; perabsurdum est, doctrinam hanc vocare clanculariam.* Idem pag. 23. ὁ δ' ἡμέτερος Ἰησοῦς καὶ ὀνειδιζόμενος ὡς ἐκ κώμης γεγονὼς, καὶ ταύτης οὐχ Ἑλλαδικῆς, οὐδέ τινος ἔθνους ὄντος παρὰ τοῖς πολλοῖς ἐν προσαγωγῇ· δυσφημούμενος δ' ὅτι καὶ ἐπὶ τῷ πενιχρᾶς καὶ χερνήτιδος υἱὸς εἶναι, καὶ διὰ πενίαν καταλιπὼν τὴν πατρίδα, ἐν Αἰγύπτῳ μισθαρνῆσαι· καὶ οἱονεὶ (πρὸς τὸ ληφθὲν παράδειγμα) οὐ μόνον Σερίφιος γεγονὼς, καὶ ἀπὸ ἐλαχίστης καὶ ἀσημοτάτης νήσου, ἀλλὰ καὶ Σεριφίων (ὡς ἔστιν εἰπεῖν) ὁ ἀγεννέστατος, δεδύνηται σεῖσαι τὴν πᾶσαν ἀνθρώπων οἰκουμένην, οὐ μόνον ὑπὲρ Θεμιστοκλέα τὸν Ἀθηναῖον, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ Πυθαγόραν, καὶ Πλάτωνα, καί τινας ἄλλους τῶν ὁποιποτοῦν τῆς οἰκουμένης σοφῶν ἢ βασιλέων ἢ στρατηγῶν. Τίς οὖν μὴ παρέργως ἀνερευνῶν τὴν τῶν πραγμάτων φύσιν, οὐκ ἂν αὐτοῦ καταπλαγείη νικήσαντα καὶ ὑπεραναβῆναι δυνηθέντα τῇ δόξῃ τὰ ποιητικὰ ἀδοξίας πάντα, καὶ πάντας τοὺς πώποτ' ἐνδόξους; καίτοιγε οἱ ἐν ἀνθρώποις ἔνδοξοι σπάνιον εἰ ἐπὶ πλείονα ἅμα τὴν δόξαν ἀναλαβεῖν δεδύνηνται. ὁ μὲν γὰρ ἐπὶ σοφίᾳ, ἄλλος δ' ἐπὶ στρα-

στρατηγίᾳ, βαρβάρων δέ τινες ἐπὶ ταῖς παραδόξοις ἐξ ἐπῳδῶν δυνάμεσι, καὶ ἄλλοι ἐπ' ἄλλοις οὐ πολλοῖς ἅμα ἐθαυμάσθησαν καὶ ἔνδοξοι γεγένηνται· οὗτος δὲ πρὸς τοῖς ἄλλοις θαυμάζεται καὶ ἐπὶ σοφίᾳ, καὶ ἐπὶ δυνάμεσι, καὶ ἐπὶ τῷ ἀρχικῷ. ἔπεισε γὰρ οὐχ ὡς τύραννος συναποστῆναι αὐτῷ τινας τῶν νόμων, οὐδ' ὡς λῃστὴς κατ' ἀνθρώπων ἀλείφων τοὺς ἑπομένους, οὐδ' ὡς πλούσιος χορηγῶν τοῖς προσιοῦσιν, οὐδ' ὥς τις τῶν ὁμολογουμένως ψεκτῶν· ἀλλ' ὡς διδάσκαλος τοῦ περὶ τοῦ Θεοῦ τῶν ὅλων λόγου, καὶ τῆς εἰς αὐτὸν θρησκείας, καὶ παντὸς ἠθικοῦ τρόπου, δυναμένου οἰκειῶσαι τῷ ἐπὶ πᾶσι Θεῷ τὸν κατ' αὐτὸν βιώσαντα. καὶ Θεμιστοκλεῖ μὲν, ἤ τινι τῶν ἐνδόξων, οὐδὲν γέγονε τὸ ἐναντιούμενον τῇ δόξῃ· τούτῳ δὲ πρὸς τοῖς εἰρημένοις, ἱκανῶς δυναμένοις καλύψαι ἐν ἀδοξίᾳ ἀνθρώπου ψυχὴν καὶ πάνυ εὐφυοῦς, καὶ ὁ δοκῶν ἄτιμος εἶναι θάνατος σταυρωθέντι ἱκανὸς ἦν καὶ τὴν φθάσασαν δόξαν, καὶ τὴν προκαταλαβοῦσαν ἐξαφανίσαι, καὶ τοὺς (ὡς οἴονται οἱ μὴ συγκατατιθέμενοι αὐτοῦ τῇ διδασκαλίᾳ) προεξαπατηθέντας ποιῆσαι τῆς μὲν ἀπάτης ἀποστῆναι, καταγνῶναι δὲ τοῦ ἀπατήσαντος. Πρὸς τούτοις δὲ θαυμάσαι ἄν τις, πόθεν ἐπῆλθε τοῖς μαθηταῖς, ὡς λέγουσιν οἱ κακολογοῦντες τὸν Ἰησοῦν, μὴ ἑωρακόσιν αὐτὸν ἀναστάντα ἀπὸ τῶν νεκρῶν, μηδὲ πεισθεῖσιν ὅτι θειότερόν τι ἦν ἐκεῖνος, πρὸς τὸ μὴ φοβηθῆναι τὰ αὐτὰ τῷ διδασκάλῳ παθεῖν, καὶ ὁμόσε χωρῆσαι τῷ κινδύνῳ, καὶ καταλιπεῖν τὰς πατρίδας ὑπὲρ τοῦ διδάξαι κατὰ τὸ Ἰησοῦ βούλημα, καὶ τὸν παραδοθέντα αὐτοῖς ὑπ' αὐτοῦ λόγον. *JEsus vero noster, licet opprobretur ei patria vicus, isque non Græcanicus, nec alicujus gentis celebratæ: infametur & ipse ut pauperculæ operariæque filius, & tum ob paupertatem relicta patria mercede famulatus in Ægypto, &, ut ad præsens exemplum illudam, non solum Seriphius natus è minima ignobilissimaque insula, verum etiam Seriphiorum, ut ita dicam, postremus, valuit concutere totum terrarum orbem, non solum magis quam Atheniensis Themistocles, sed magis etiam quam Plato, aut Pythagoras, vel sapientum totius orbis quivis alius, aut regum imperatorumque. Quis igitur, modo exactius rerum naturam contempletur, non obstupescat eum eluctatum ex omnibus quæ possent officere gloriæ, & à tergo reliquisse omnes qui unquam fuere celebres? quamvis paucis hominum contigerit pluribus simul nominibus gloriam consequi; nam alius sapientia, alius imperatoriis artibus, barbari vero nonnulli incantationum potentia, & alii aliis rebus infrequentibus admirationem sibi paraverunt ac gloriam: hic autem præter cetera mirandus est ob sapientiam, ob potentiam, ob imperandi scientiam.*

entiam. Non enim ut tyrannus ſubduxit ſecum alios à legum obedientia, nec ut latro manum aliquam ſuorum armavit contra homines, nec ut opulentus allexit obvios largitionibus, nec impoſtorum more attraxit: ſed ut doctor Divinæ religionis & ſcientiae, omnisque moralis diſciplinae, quae juxta eam viventes Deo conciliare valeat. Ac Themiſtocli quidem aliisve viris illuſtribus ad gloriam tendentibus nulla fuerunt obſtacula: huic vero praeter jam dicta, quae poterant obſcurare quantumvis generoſum animum, in crucem acto etiam mors in ſpeciem ignominioſa poterat omnem exiſtimationem adimere etiam antea comparatam, ut ejus doctrina decepti, quemadmodum videbatur adverſariis, confeſtim ab ea reſilirent, ipſumque ceu impoſtorem damnarent. Nec minus mirandum quomodo diſcipulis ejus non viſa, ut obtrectatores JEſu dicunt, reſurrectione, nec ullam ipſius Divinitatem expertis, in mentem venerit, non timere talem exitum qualis praeceptoris fuerat, intrepideque periculis ſe committere, patriisque relictis ex voluntate JEſu vacare praedicationi verbi ab illo ſibi traditi. Idem p. 41. ἦλθε γὰρ ᾧ δεῖ τὰ ἀποκείμενα, ὁ Χριστὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ ἄρχων τῶν ἐπαγγελιῶν τοῦ Θεοῦ· καὶ σαφῶς γέγονεν οὗτος μόνος παρὰ τοὺς πρὸ αὐτοῦ πάντας, θαῤῥῶν δ' ἂν εἴποιμι καὶ τοὺς μετ' αὐτὸν, Προσδοκία ἐθνῶν· ἀπὸ γὰρ πάντων τῶν ἐθνῶν πεπιστεύκασι τῷ Θεῷ δι' αὐτοῦ, καὶ, κατὰ τὸ εἰρημένον ὑπὸ τοῦ Ἡσαΐου, ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ ἔθνη ἤλπισαν, εἰπόντος· Ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ ἔθνη ἐλπιοῦσιν. *Venit enim cui repoſitum erat * Chriſtus Dei, princeps promiſſionum Dei, in quem ſolum ex omnibus anterioribus ſeculis, auſim dicere etiam ex futuris, competit, ut dicatur* Expectatio gentium: *omnium enim gentium homines crediderunt Deo per eum, & in nomine ejus ſpem fixerunt, juxta oraculum Eſaiae ** dicentis;* In nomine ipſius gentes ſperabunt. Idem pag. 48. 49. τοῖς δυναμένοις φρονίμως καὶ εὐγνωμόνως ἐξετάζειν τὰ περὶ τοὺς ἀποστόλους τῶν Ἰησοῦ, φαίνεται, ὅτι δυνάμει θείᾳ ἐδίδασκον οὗτοι τὸν Χριστιανισμὸν, καὶ ἐπετύγχανον ὑπάγοντες ἀνθρώπους τῷ λόγῳ τοῦ Θεοῦ. οὐ γὰρ ἡ εἰς τὸ λέγειν δύναμις, καὶ τάξις ἀπαγγελίας, κατὰ τὰς Ἑλλήνων διαλεκτικὰς ἢ ῥητορικὰς τέχνας, ἦν ἐν αὐτοῖς ὑπαγομένη τοὺς ἀκούοντας. Δοκεῖ δέ μοι, ὅτι σοφοὺς μέν τινας (ὡς) πρὸς τὴν τῶν πολλῶν ὑπόληψιν, καὶ ἱκανοὺς πρὸς τὸ νοεῖν ἀρεσκόντως πλήθεσι καὶ λέγειν, ἐπιλεξάμενος, καὶ χρησάμενος αὐτοῖς διακόνοις τῆς διδασκαλίας ὁ Ἰησοῦς, εὐλογώτατ' ἂν ὑπε-

* Geneſ. XLIX. 10. ** Eſaiæ XLII. 4.

ὑπενοήθη ὁμοία φιλοσόφοις κεκηρῦχθαι ἀγωγῇ, αἱρέσεώς τινος προϊ-
σταμένοις· καὶ οὐκέτι ἂν ἡ περὶ τοῦ, θεῖον εἶναι τὸν λόγον, ἀπαγγελία ἀ-
νεφαίνετο· ἅτε τοῦ λόγου ὄντος καὶ τοῦ κηρύγματος ἐν πειθοῖ τῆς ἐν φρά-
σει καὶ συνθέσει τῶν λέξεων σοφίας. καὶ ἦν ἂν ἡ πίστις, ὁμοίως τῇ τῶν
τοῦ κόσμου φιλοσόφων περὶ τῶν δογμάτων πίστει, ἐν σοφίᾳ ἀνθρώπων,
καὶ οὐκ ἐν δυνάμει Θεοῦ. νυνὶ δὲ τίς βλέπων ἁλιεῖς καὶ τελώνας, μη-
δὲ τὰ πρῶτα γράμματα μεμαθηκότας (ὡς τὸ εὐαγγέλιον ἀναγράφει
περὶ αὐτῶν, καὶ ὁ Κέλσος κατὰ ταῦτα πεπίστευκεν αὐτοῖς, ἀληθεύουσι
περὶ τῆς ἰδιωτείας αὐτῶν) τεθαῤῥηκότως οὐ μόνον Ἰουδαίοις ὁμιλοῦντας
περὶ τῆς εἰς τὸν Ἰησοῦν πίστεως, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς ἔθνεσι κηρύσ-
σοντας αὐτὸν καὶ ἀνύοντας, οὐκ ἂν ζητήσαι, πόθεν ἦν αὐτοῖς δύναμις
πειστική; οὐ γὰρ ἡ νενομισμένη τοῖς πολλοῖς. καὶ τίς οὐκ ἂν λέγοι ὅτι τό, *
Δεῦτε ὀπίσω μου, καὶ ποιήσω ὑμᾶς ἁλιεῖς ἀνθρώπων, δυνάμει τινὶ θείᾳ
ἐν τοῖς ἀποστόλοις αὐτοῦ ἐπλήρωσεν ὁ Ἰησοῦς; ἣν τινα καὶ ὁ Παῦλος πα-
ριστὰς (ὡς καὶ ἐν τοῖς ἀνωτέρω εἰρήκαμεν) φησί· **Καὶ ὁ λόγος μου καὶ
τὸ κήρυγμά μου οὐκ ἐν πειθοῖς ἀνθρωπίνης σοφίας λόγοις, ἀλλ' ἐν ἀ-
ποδείξει πνεύματος καὶ δυνάμεως· ἵνα ἡ πίστις ἡμῶν μὴ ᾖ ἐν σοφίᾳ
ἀνθρώπων, ἀλλ' ἐν δυνάμει Θεοῦ. κατὰ γὰρ τὰ εἰρημένα ἐν τοῖς προφή-
ταις, προγνωστικῶς ἀπαγγέλλουσι † περὶ τῆς κηρύξεως τοῦ εὐαγγελίου,
Κύριος ἔδωκε ῥῆμα τοῖς εὐαγγελιζομένοις δυνάμει πολλῇ, ὁ Βασιλεὺς
τῶν δυνάμεων τοῦ ἀγαπητοῦ. ἵνα καὶ ἡ λέγουσα προφητεία, ἕως τάχους
δραμεῖται ὁ λόγος αὐτοῦ, πληρωθῇ. καὶ βλέπομέν γε, ὅτι εἰς πᾶσαν
τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὁ τῶν ἀποστόλων Ἰησοῦ φθόγγος, καὶ εἰς τὰ πέρατα
τῆς οἰκουμένης ὁ τῶν ἀποστόλων λόγος. διὰ τοῦτο δυνάμεως μὲν πληροῦν-
ται οἱ λόγου τοῦ μετὰ δυνάμεως ἀπαγγελλομένου ἀκούοντες. ἣν ἐπιδείκνυνται
τῇ τε διαθέσει, καὶ τῷ βίῳ, καὶ τῷ ἕως θανάτου ἀγωνίζεσθαι περὶ τῆς ἀληθείας.
*Eos qui prudenter & candide possunt res Apostolorum examinare, facile puto per-
spicere, quod Divina virtute religionem Christianam docuerint, tantoque suc-
cessu verbo Dei subjecerint homines: non enim eloquentia & differendi ratio,
artesque Græcorum Dialecticæ Rhetoricæve pollebant in eis ad subigendos audi-
torum animos. Mihi sane videtur, si aliquos opinione vulgi sapientes, ido-
neosque sapere ac loqui ad multitudinis gratiam elegisset JEsus, quorum in
docendo uteretur opem, non evasurus fuisset justam suspicionem, quasi more
philo-*

* Matth. IV. 19. ** I. Corinth. II. 4.

† Psalm. LXVII. 12. CXLVII. 15.

philosophorum novam aliquam sectam suo nomine vellet instituere, neque promissum de Divinitate Doctrinæ repræsentatum esset: quasi Sermo Dei & prædicatio ejus esset in persuasione locutionis & eruditæ elegantique structura dictionum; & fides, ad morem illius quam de suis dogmatis habent philosophi seculi, esset in sapientia hominum, non in Dei virtute. Nunc vero quis videns piscatores atque publicanos, ac ne prima quidem literarum rudimenta scientes, ut Evangelistæ scribunt de illis, & ipse Celsus hac parte libenter credit vera dicentibus de eorum imperitia, confidenter non solum Judæos alloqui de fide in JEsum, sed & inter reliquas gentes eandem efficaciter prædicare, non quæreret unde nacti sint tantam persuadendi vim? non enim erat vulgaris: Ecquis non dicat, promissum illud, Venite post me & faciam vos piscatores hominum, *implevisse JEsum in discipulis Divina quadam potentia? quam & Paulus commendans, sicut supra diximus, ait;* Et sermo meus & prædicatio mea non in persuasibilibus humanæ sapientiæ verbis, sed in demonstratione spiritus atque virtutis; ut fides nostra non sit sita in humana sapientia, sed in virtute Dei. *Nam sicut dictum est per Prophetas, prænunciantes de prædicatione Evangelii;* Dominus dedit verbum Evangelizantibus virtute multa, Rex virtutum illius dilecti: *ut impleretur & alia Prophetia dicens;* Celeriter currit sermo ejus. *Videmus sane in omnem terram exisse vocem Apostolorum JEsu, & in fines orbis verba eorum: quapropter virtute implentur qui verbum cum virtute prædicatum audiunt, quam præ se ferunt & affectibus & tota vita, parati usque ad mortem pro veritate certare.* Idem pag. 53. Φαμὲν οὖν ὅτι τοῦ Ἰησοῦ τὸ ἔργον ἡ πᾶσα ἔχει ἀνθρώπων οἰκουμένη, ἣ παροικοῦσιν αἱ τοῦ Θεοῦ διὰ Ἰησοῦ ἐκκλησίαι τῶν μεταβαλόντων ἀπὸ μυρίων ὅσων κακῶν. *Affirmamus igitur JEsu res extare apud universi orbis habitati homines, quam late inter gentes incolunt fundatæ per JEsum Ecclesiæ Dei, quæ constant ex conversis ad meliorem mentem à malis innumeris.* Libro 2. contra Celsum sub fin. pag. 110. Καὶ ταῦτα δὲ προεῖπον οἱ προφῆται, ὡς ἄρα διὰ τὰ ἁμαρτήματα τοῦ τῶν Ἑβραίων λαοῦ ἐκλέξεται ὁ Θεὸς οὐχὶ ἔθνος, ἀλλὰ λογάδας πανταχόθεν· καὶ τὰ μωρὰ τοῦ κόσμου ἐκλεξάμενος, * ποιήσει τὸ ἀσύνετον ἔθνος γενέσθαι ἐν τοῖς θείοις λόγοις· αἱρομένης μὲν ἀπ' ἐκείνων τῆς τοῦ Θεοῦ βασιλείας, τούτοις δὲ διδομένης. ἀρκεῖ δ' ἀπὸ πλειόνων, ἐπὶ τοῦ παρόντος, παραθέσθαι τὴν ἀπὸ τῆς ᾠδῆς τοῦ Δευτερονομίου ** προφητείαν περὶ

* I. Cor. I. 25.

** Deuteron. XXXII. 21.

ρὶ τῆς τῶν ἐθνῶν κλήσεως οὕτως ἔχουσαν, λεγομένην ἐκ προσώπου Κυρίου, Αὐτοὶ γὰρ παρεζήλωσάν με ἐπ' οὐ Θεοῖς, παρώργισάν με ἐν τοῖς εἰδώλοις αὐτῶν· κἀγὼ παραζηλώσω αὐτοὺς ἐπ' οὐκ ἔθνει, ἐπ' ἔθνει ἀσυνέτῳ παροργιῶ αὐτούς. εἶτ' ἐπίλογος τοῦ Ἰουδαίου ἐπὶ τούτοις πᾶσί φησι περὶ τοῦ Ἰησοῦ, "ἐκεῖνος μὲν οὖν ἄνθρωπος ἦν, καὶ τοιοῦτος, οἷον αὐ-
"τὸ τὸ ἀληθὲς ἐμφανίζει, καὶ ὁ λόγος δείκνυσιν. οὐκ οἶδα δὲ εἰ ἄνθρωπος, * τολμήσας ἐπισπεῖραι πάσῃ τῇ οἰκουμένῃ τὴν κατ' αὐτὸν θεοσέβειαν καὶ διδασκαλίαν, δύναται ἀθεεὶ ποιῆσαι ὃ βούλεται, καὶ κρείττων γενέσθαι πάντων τῶν ἀντιπραττόντων τῇ νομῇ τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ, βασιλέων τε καὶ ἡγουμένων, καὶ συγκλήτου βουλῆς Ῥωμαίων, καὶ τῶν πανταχοῦ ἀρχόντων, καὶ δήμου. πῶς δὲ καὶ ἀνθρώπου φύσις, μηδὲν ἔχουσα κρεῖττον ἐν αὐτῇ, δύναται τοσοῦτον ἐπιστρέψαι πλῆθος; καὶ οὐ θαυμαστὸν εἰ τῶν φρονίμων· ἀλλὰ καὶ τῶν ἀλογωτάτων, καὶ τοῖς πάθεσιν ἐγκειμένων, καί, ὅσον ἐπὶ τῇ ἀλογίᾳ, χαλεπώτερον μετατιθεμένων εἰς τὸ σωφρονέστερον. ἀλλ' ἐπεὶ δύναμις τοῦ Θεοῦ ** ὁ Χριστὸς ἦν, καὶ σοφία τοῦ Πατρός· διὰ τοῦτο ταῦτα πεποίηκε, καὶ ἔτι ποιεῖ, κἂν μήτε Ἰουδαῖοι μήτε Ἕλληνες βούλωνται, οἱ ἀπιστοῦντες αὐτοῦ τῷ λόγῳ. ἡμεῖς οὖν οὐ παυσόμεθα πιστεύοντες τῷ Θεῷ κατὰ τὰς Ἰησοῦ Χριστοῦ ὑποθήκας, καὶ τοὺς τυφλώττοντας περὶ θεοσέβειαν ἐθέλοντες ἐπιστρέφειν· κἂν οἱ ἀληθῶς τυφλώττοντες λοιδορῶνται ἡμῖν ὡς τυφλώττουσι. *Id quod jam olim à Prophetis prædictum fuerat, propter peccata Hebræorum populi, electurum Deum non unam aliquam gentem, sed selectos ex omnibus: & post* electa ea quæ stulta sunt hujus mundi, *conversurum gentem brutam ad eloquia Dei, ablato ab illis Dei regno & his tradito. Sufficiet inpræsentiarum unum è multis oraculum adducere, quod in Deuteronomio de futura gentium vocatione canit in hunc modum ex persona Domini;* Ipsi ad æmulationem me moverunt in non diis, & ad iram provocarunt in idolis suis: Ego quoque ad æmulationem eos movebo in non gente, in gente insipiente ad iram commovebo eos. *Tandem Judæus concludit sic de JEsu,* Igitur homo erat ille, talis qualem & verba & res ipse indicant. *At ego nescio an homo, ausus universum orbem ad sui cultum suamque doctrinam attrahere, potuisset sine Deo tantum successum habere, superareque omnia suæ doctrinæ obstacula, etiam Reges Imperatoresque, Senatum ipsum Romanum, & omnes omnium populorum Principes. Quomodo enim homo natus*

* Josephi locus, supra pag. 17.   ** I. Cor. I. 24.

natus & nullius præstantioris naturæ particeps tantam ad se converteret multitudinem? quæ si ex sapientibus modo constaret, nil mirum forsitan videretur; sed ex hominum colluvione conflata est, qui nulla ratione ducuntur, sed vitiis incumbunt plurimum, quique rationis expertes eo difficilius ad continentiam traducuntur. Sed quoniam potentia Dei Christus erat & Patris sui sapientia, ideo talia fecit, & facit nunc quoque. Tergiversentur licet Judæi Gentilesque verbis ejus credere, nos certe nunquam desinemus Deo fidere juxta doctrinam JEsu Christi, & cæcutientes alios ad Dei cultum, si velint, convertere: etiamsi isti vere cæcutientes nos cæcutire dictitent. Omitto alia loca similia complura Origenis hoc opere & aliis ejus scriptis obvia. Sed inprimis operæ pretium est adscribere hæc ex libro IV. περὶ ἀρχῶν cap. 1. *At vero in omni orbe terrarum, in omni Græcia, atque universis cæteris nationibus innumeri sunt & immensi, qui relictis patriis legibus & his quos putabant Deos, ab observantiam Moysеæ Legis & disciplinarum se CHRISTI cultum tradiderunt: & hoc non sine ingenti odio adversum se commoto eorum qui simulachra venerabantur, ita ut ab his frequenter cruciatibus affligerentur, nonnunquam etiam agerentur in mortem: amplectuntur tamen & cum omni affectu custodiunt doctrinæ CHRISTI sermonem. Et est videre, quomodo brevi tempore ipsa Religio crevit, pœnis multorum mortibusque proficiens, sed & bonorum direptionibus, atque ab his omni genere suppliciorum tolerato, & eo maxime mirum est, quod ne Doctores quidem ipsi vel satis idonei sunt vel satis plures: prædicatur tamen in toto Orbe terrarum, ita ut Græci ac Barbari, sapientes & insipientes, Religionem Christianæ Doctrinæ suscipiant. Ex quo dubium non est, hoc humanis viribus aut opibus non agi, ut cum omni credulitate & potestate sermo CHRISTI JESU apud omnium mentes atque animos convalescat.*

ARNOBIUS lib. 2. ad Gentes pag. 50. *Virtutes sub oculis positæ, & inaudita illa vis rerum, vel quæ ab ipso fiebat palam, vel ab ejus præconibus celebrabatur in Orbe toto, eas subdidit appetitionum flammas, & ad unius credulitatis assensum mente una concurrere gentes & populos fecit, & moribus dissimillimas nationes. Enumerari enim possunt atque in usum computationis venire ea quæ in India gesta sunt, apud Seras, Persas, & Medos: in Arabia, in Ægypto, in Asia, Syria, apud Galatas, Parthos, Phrygas: in Achaja, Macedonia, Epiro, in insulis & provinciis omnibus quas Sol oriens atque occidens*

 lustrat,

lustrat , ipsam denique apud Dominam Romam , in qua cum homines sint Numæ Regis artibus , atque antiquis superstitionibus occupati , non distulerunt tamen res patrias relinquere , & veritati coalescere Christianæ. Adde Elmenhorstium ad hæc verba libri primi p. 33. *unde tam brevi tempore totus mundus ista religione completus est.* Et ad p. 13. *Negliguntur Dii , clamitant , atque in templis jam raritas summa est.*

LACTANTIUS de mortibus persecutorum cap. 2. cum notasset & CHristum post resurrectionem suam per XL. dies versatum cum Apostolis ordinavisse eos & instruxisse ad prædicationem dogmatis ac doctrinæ suæ , disponentem Testamenti Novi solennem disciplinam , raptumque hoc officio expleto in cœlum : *& inde*, inquit, *discipuli qui tunc erant undecim , adsumtis in locum Judæ proditoris Matthia & Paulo , dispersi sunt per omnem terram ad Evangelium prædicandum , sicut illis Magister Dominus imperaverat , & per annos XXV. usque ad principium Neroniani Imperii per omnes provincias & civitates , Ecclesiæ fundamenta miserunt. Cumque jam Nero imperaret , Petrus Romam advenit , & editis quibusdam miraculis , quæ virtute ipsius DEI data sibi ab eo potestate faciebat , convertit multos ad justitiam , DEoque templum fidele ac stabile collocavit. Qua re ad Neronem delata , cum animadverteret non modo Romæ sed ubique cotidie magnam multitudinem deficere a cultu idolorum , & ad Religionem novam damnata vetustate transire &c.* Idem lib. V. cap. 13. *Cum ab ortu Solis usque ad occasum Lex Divina suscepta sit , & omnis sexus, omnis ætas & gens , ac regio unitis ac paribus animis DEO serviat.*

Eusebius Orat. de laudibus Constantini p. 662. οἷόν σοι εἶναι δοκεῖ &c. *Quid tam mirandum tibi videri poterit , quam viros abjectos & imperitos a piscatu penitus abducere ,* καὶ τούτους νομοθέτας καὶ νομοδιδασκάλους ἀποφῆναι τῆς ἀνθρώπων οἰκουμένης , *eosque legumlatores & doctores universi orbis terrarum constituere : nec solum promittere se eos facturum piscatores hominum* (Matth. IV. 19. Marc. I. 17.) *idque reipsa præstare , verum etiam tantam virtutem tantamque facultatem illis tribuere, ut monumenta scriptis mandarent librosque ederent , iique tam magnam apud omnes haberent & auctoritatem & existimationem ,* ὡς καθ᾽ ὅλης οἰκουμένης παντοίᾳ γλώσσῃ βαρβάρων τε καὶ ἑλλήνων μεταβαλλομένας παρὰ πᾶσι

πᾶσι τοῖς ἔθνεσι μελετᾶσθαι καὶ πιστεύεσθαι θεῖα εἶναι λόγια, *ut in omnes tam Barbarorum quam Græcorum linguas quæ in toto orbe terrarum existunt converterentur, omnesque gentes in illis perdiscendis studium & operam ponerent, proque certo crederent Divina eloquia in illis comprehendi.* Similia idem Eusebius lib. 1. præparat. Evangel. c. 3. aliisque in locis & lib. 2. Hist. Eccles. cap. 3. ubi ait salutare Evangelii Verbum, tanquam Solis jubar repente totum orbem luce sua collustrasse. οὐρανίῳ δυνάμει καὶ συνεργείᾳ ἀθρόως οἷα τις ἡλίου βολὴ τὴν σύμπασαν οἰκουμένην ὁ σωτήριος κατηύγαζε λόγος.

S. Chrysostomus homilia 2. in Johannem T. VIII. edit. novæ pag. 9. οὗτος δὴ οὖν βάρβαρος τῇ μὲν τοῦ εὐαγγελίου γραφῇ τὴν οἰκουμένην κατέλαβεν ἅπασαν. *Hic itaque barbarus Evangelio suo universum cepit orbem - - ac Græcorum quidem opiniones extinctæ deletæque sunt, hujus vero res quotidie splendidiores evadunt - -* ἀλλὰ καὶ Σύροι καὶ Αἰγύπτιοι καὶ Ἰνδοὶ καὶ Πέρσαι καὶ Αἰθίοπες καὶ μυρία ἕτερα ἔθνη εἰς τὴν αὐτῶν μεταβαλόντες γλῶτταν τὰ παρὰ τούτου δόγματα εἰσαχθέντα ἔμαθον ἄνθρωποι βάρβαροι φιλοσοφεῖν. *Verum Syri, Ægyptii, Indi, Persæ, Æthiopes innumeræque aliæ gentes dogmata ab illo inducta in linguam suam transferentes, barbari licet essent, philosophari didicere.* Alia Chrysostomi loca dabit Chamierus T. 2. panstratiæ Cathol. lib. 17. cap. 3.

Idem Chrysostomus de laudibus Pauli Apostoli homilia 1. T. 2. pag. 477. ἐπειδὴ καλῶς ἑαυτὸν καθιέρωσε, καὶ τὴν οἰκουμένην προσήνεγκε, καὶ γῆν καὶ θάλατταν, καὶ ἑλλάδα καὶ βάρβαρον καὶ πᾶσαν ἁπαξαπλῶς ὅσην ἥλιος ἐφορᾷ γῆν, ταύτην καθάπερ ὑπόπτερός τις γενόμενος ἐπῆλθε πᾶσαν, οὐχ ἁπλῶς ὁδοιπορῶν, ἀλλὰ τὰς ἀκάνθας &c. *Quia se ipsum consecraverat DEO, etiam Orbem universum studuit offerre, qui terram videlicet ac mare, Græciam simulque Barbariam, omnemque prorsus quanta est sub Cælo regionem quasi volitans circumivit, non simplici labore velut in vacuum itinera percurrens, sed peccatorum spinas pariter evellens, & verbum seminans ubique pietatis, fugans errores, veritatem reducens, ex hominibus angelos faciens, quinimo ipsos homines quasi ex dæmonibus in angelos provehens.*

S. Hieronymus in V. Amos T. 3. p. 1412. *Paulus Apostolus quasi turbo violentus & sæva tempestas, & tumentes maris gurgites persequebatur, & opprimere nitebatur Ecclesiam DEI. Qui vocatus a Domino effusus est super*

per faciem universæ terræ, ut prædicaret Evangelium de Hierosolymis usque ad Illyricum, & ædificaret non super alterius fundamentum ubi jam fuerat prædicatum, sed usque ad Hispanias tenderet, & mari rubro, imo ab Oceano usque ad Oceanum curreret imitans Dominum suum & Solem Justitiæ de quo legimus (Psal. XIX. 7.) a summo cœlo egressio ejus, & occursus ejus usque ad summum ejus; *ut ante eum terra deficeret quam studium prædicandi.*

Idem S. Hieronymus Epist. XXXV. ad Heliodorum, Epitaphio Nepotiani T. IV. p. 268. *Nunc passionem CHristi & resurrectionem Ejus cunctarum Gentium voces & litteræ sonant. Taceo de Hebræis, Græcis & Latinis, quas nationes Fidei suæ in Crucis titulo Dominus dedicavit. Immortalem animam & post dissolutionem Corporis subsistentem - - Indus, Persa, Gothus, Ægyptius philosophantur. Bessorum feritas & pellitorum * turba populorum, qui mortuorum quondam inferiis homines immolabant, stridorem suum in dulce Crucis fregerunt melos, & totius Mundi una vox CHristus est.*

Idem Epist. LVII. ad Lætam p. 591. *Et ut omittam vetera, ne apud incredulos nimis fabulosa videantur, ante paucos annos propinquus vester Gracchus nobilitatem patritiam nomine sonans, quum præfecturam regeret urbanam, nonne specuum Mithræ, & omnia portentuosa simulacra quibus Corax, Nymphus, Miles, Leo, Perses Heliodromus pariter initiantur, subvertit, fregit, excussit: ** & his quasi obsidibus ante præmissis, impetravit baptismum CHristi. Solitudinem patitur & in Urbe Gentilitas. Dii quondam nationum, cum bubonibus & noctuis in solis culminibus remanserunt. Vexilla militum, Crucis insignia sunt. Regum purpuras & ardentes diadematum gemmas, patibuli salutaris pictura condecorat. Jam Ægyptius Serapis factus est Christianus. Marnas Gazæ luget inclusus, & eversionem templi jugiter pertimescit. De India, Perside, Æthiopia, Monachorum quotidie turbas suscipimus. Deposuit pharetras Armenius, Hunni discunt psalterium, Scythiæ frigora fervent calore Fidei: Getarum rutilus & flavus exercitus Ecclesiarum circumfert tentoria, & ideo forsam contra nos æqua pugnant acie, quia pari Religione confidunt.*

THEODORETUS lib. 9. therapevticæ Gentium pag. 115. (T. IV. Opp. p. 610.) cum docuisset nec Romanos aut alios, Reges quan-

* Getarum. ** exussit.

quantumvis potentes, nec Legumlatores nec Philoſophos acutiſſimos tam multos & tam conſtantes ſibi parare ſectatores potuiſſe, addit: οἱ δὲ ἡμέτεροι ἁλιεῖς καὶ οἱ τελῶναι καὶ ὁ σκυτοτόμος ἅπασιν ἀνθρώποις τοὺς εὐαγγελικοὺς προσενηνόχασι νόμους. *At noſtri illi piſcatores* (Petrus) *& publicani* (Matthæus) *coriariusque ille noſter* (Paulus) *cunctis nationibus leges Evangelicas detulerunt.* Καὶ οὐ μόνον Ῥωμαίους καὶ τοὺς ὑπὸ τούτοις τελοῦντας, ἀλλὰ καὶ τὰ Σαυθικὰ καὶ τὰ Σαυροματικὰ ἔθνη, καὶ Ἰνδοὺς, καὶ Αἰθίοπας, καὶ Πέρσας καὶ Σῆρας, καὶ Ὑρκανοὺς καὶ Βακτριανοὺς καὶ Βρεττανοὺς καὶ Κίμβρους καὶ Γερμανοὺς, καὶ ἅπαξ ἁπλῶς πᾶν ἔθνος καὶ γένος ἀνθρώπων δέξασθαι τοῦ σταυρωθέντος τοὺς νόμους ἀνέπεισαν, οὐχ ὅπλοις χρησάμενοι καὶ πολλοῖς μυριάσι λογάδων, οὐδὲ τῇ τῆς Περσικῆς ὠμότητος χρώμενοι βίᾳ, ἀλλὰ πείθοντες καὶ δεικνύντες ὀνησιφόρους τοὺς νόμους, καὶ οὐδὲ δίχα κινδύνων τοῦτο ποιοῦντες, ἀλλὰ πολλὰς μὲν κατὰ πόλιν ὑπομένοντες παροινίας, πολλὰς δὲ καὶ παρὰ τῶν τυχόντων δεχόμενοι μάστιγας, καὶ στρεβλούμενοι καὶ καθειργόμενοι καὶ πᾶσαν ἰδέαν κολαστηρίων δεχόμενοι. *Neque ſolum Romanos, quique ſub Romano vivebant Imperio, ſed Scythas quoque ac Sauromatas, Indos præterea, Æthiopas, Perſas, Seras, Hyrcanos, Britannos, Cimbros & Germanos, utque ſemel dicam, omnes nationes & omne hominum genus permoverunt Crucifixi leges accipere, non armis uſi, non infinita vi militum delectorum, non immanitatis Perſicæ violentia, ſed verborum ſuaſu, oſtenſa legum quas prædicabant utilitate. Quod ſane ipſum nec ſine magno quidem periculo ſuo faciebant, ſed in ſingulis Civitatibus frequentes paſſi injurias, flagraque paſſim a quovis hominum genere ſubeuntes, dum torquentur, conſtringuntur vinculis, omnem denique crudelitatis ſpeciem patiuntur* - - Ἀλλὰ τοὺς μὲν νομοθέτας κατηκόντισαν, τὸ δὲ τῶν νόμων οὐ κατέλυσαν κράτος· πολλῷ γὰρ ἰσχυρότεροι μετὰ τὴν ἐκείνων ἀπεφάνθησαν τελευτήν. Πρὸς γάρτοι Πέρσας καὶ Σκύθας καὶ τὰ ἄλλα βάρβαρα ἔθνη μετὰ τὴν ἐκείνων οἱ νόμοι διέβησαν τελευτὴν, καὶ πάντων πολεμούντων οὐ μόνον Βαρβάρων ἀλλὰ καὶ αὐτῶνγε Ῥωμαίων, διέμειναν τὸ ἴσον ἔχοντες κράτος. Καὶ πάντα κάλων οἱ Ῥωμαῖοι κινήσαντες ὥστε τῶν ἁλιέων καὶ τοῦ σκυτοτόμου καταλῦσαι τὴν μνήμην, λαμπροτέραν αὐτὴν καὶ περιφανεστέραν ἀπέφηναν. *Verum illi, legiſlatores quidem confoderunt, at Legum vim abolere non potuerunt: multo enim valentiores poſt illorum necem apparuere: ad Perſas enim & ad Scythas, barbaraſque alias gentes, poſt illorum mortem Leges penetrarunt, omnibuſque contra reluctantibus non ſolum Barbaris*

baris ſed etiam Romanis, in eodem illo robore permanſerunt, omnemque funem, quod dici ſolet commoventibus Romanis, ut piscatorum, coriariique memoriam extinguerent, illuſtriorem illam clarioremque reddiderunt.

Iſidorus Peluſiota lib. I. Epiſt. 270. ad Agathonem : Ἔξεστί σοι συνιδεῖν, ἄριστε, ἐκ τῶν συμβάντων, τὰ μείζονα. Ὁ γὰρ Ἑλληνισμὸς πολλοῖς καὶ χρόνοις καὶ πόνοις καὶ πόροις καὶ ὅπλοις καὶ λόγοις κρατυνθεὶς ἠφανίσθη. ἡ δὲ ἡμετέρα θρησκεία ἰδιώταις καὶ ἀγραμμάτοις καὶ πτωχοῖς καὶ εὐτελέσιν ἐγχειρισθεῖσα, ἐν βραχεῖ καιρῷ δίκην ἀστραπῆς διῆλθε πανταχοῦ, οὐ τὰς ὄψεις μόνον ἀλλὰ καὶ τὰς γνώμας φωτίσασα, ὅτι ὁ μὲν ψευδέσι μύθοις συνέκειτο, ἡ δὲ δόγμασιν οὐρανίοις συνήρμοστο. *Optime vir, ex iis, quæ evenerunt, majora tibi perſpicere licet. Ethniciſmus enim multis & temporibus & laboribus & opibus & armis & litteris corroboratus ex oculis evanuit. Noſtra autem Religio plebejis & illiteratis* (Actor. IV. 13.) *& pauperibus atque abjectis hominibus demandata, brevi temporis ſpatio fulgebræ in modum quoquo gentium pervaſit, non oculos modo atque aſpectum ſed etiam mentes illuminans : quoniam videlicet ille ex commentitiis fabulis conſtabat, hæc autem ex cæleſtibus dogmatibus compacta erat.*

Julius Firmicus libro de errore profanarum religionum p. 445. *Quis locus in terra eſt quem non CHRISTI poſſederit Nomen ? qua Sol oritur, qua occidit : qua erigitur ſeptentrio, qua vergit Auſter, totum venerandi Nominis Majeſtas implevit. Et licet adhuc in quibusdam regionibus idololatriæ morientia palpitent membra, tamen in eo res eſt, ut e Chriſtianis omnibus terris peſtiferum hoc malum funditus amputetur - - Modicum tantum ſupereſt, ut legibus veſtris* (Conſtantium & Conſtantem Impp. alloquitur) *funditus proſtratus Diabolus jaceat, ut extinctæ idololatriæ pereat funeſta contagio. Veneni hujus virus evanuit, & per dies ſingulos ſubſtantia profanæ cupiditatis expirat. Erigite vexillum Fidei &c.*

Auctor quæſtionum ad Antiochum Ducem quæſt. CXXXVII. inter S. Athanaſii Opera T. 3. edit. celeberrimi Montfauconi p. 301. Ὅτι δὲ ἀληθής ἐστι καὶ οὐ πλάνος ὁ Χριστὸς &c. *Quod autem verus ſit, non impoſtor CHRISTUS, ut vos, Judæi, arbitramini, id vobis non verbis ſed factis ſumus probaturi : Quæ, inquam, facta id hactenus per totum orbem clamant & teſtantur, ut & omnia quæ ipſe dixit, facta eſſe : dixit enim* (Luc. XXI. 33.) Cœlum & terra tranſibunt, verba autem mea non tranſibunt. *Quænam autem verba dixerit, attendamus. Dixit de veſtro*

vestro templo, (Matth. XXIV. 2.) Amen dico vobis, non remanebit lapis super lapidem in ipso, qui non destruetur. *Id ejus verbum factumne est nec ne? Dixit venturos Romanos, vestramque sublaturos gentem, urbemque & regnum.* (Matth. XXIV. 28.) *An sub Vespasiano & Tito id factum est, nec ne? Dixit Legem & Prophetas usque ad Johannem Baptistam futuros, tuncque finem habituros* (Luc. XVI. 16.) *annon id factum est? Quis enim Propheta apud vos existit post Joannem Baptistam? Nullus profecto.* Εἶπε πάλιν ὁ αὐτὸς Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς ὁ ἀληθινὸς Θεὸς ἡμῶν, ὅτι κηρυχθήσεται εὐαγγέλιον ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ· ἆρα γέγονεν οὗτο; *Dixit rursus idem Dominus noster JEsus CHristus verus DEUS noster, Evangelium in toto Mundo prædicatum iri* (Matth. XXVI. 12.) *factum ergo id est, nec ne?* πάλιν εἶπεν, ὅτι πύλαι ᾅδου οὐ κατισχύσουσι τῆς Ἐκκλησίας. ἆρα ἐψεύσατο; μὴ γένοιτο. *Dixit iterum, portas inferorum non prævalituras adversus Ecclesiam*, (Matth. XVI. 18.) *numquid mentitus est? absit.*

Idem quæst. XLII. πλὴν οὐδὲ ἔμελλε συγχωρεῖν ὁ Θεὸς πεπλανημένην πίστιν κατακυριεύειν μετὰ τὴν σάρκωσιν τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ καὶ Θεοῦ ἡμῶν, τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐπὶ πάντα πέρατα τῆς γῆς. ὅθεν καὶ αὐτὸ τοῦτο, τὸ ἐν πᾶσι τοῖς ἔθνεσι πιστευθῆναι τὸ Εὐαγγέλιον, μαρτυρία ἐστὶν ἀψευδὴς, ὅτι οὐκ ἔστιν ἄλλη πίστις εὐσεβὴς ἐν τῇ ὑπ' οὐρανόν. *Præterea non debuit permittere DEUS falsam fidem post incarnationem Filii sui & Dei nostri JEsu CHristi per omnes terræ fines dominari. Unde hoc ipsum, quod in omnibus gentibus creditum sit Evangelium, certum est argumentum, non aliam piam esse Fidem sub Cœlo.* Plura B. D. Christianus Kortholtus commentario in Epistolas Plinii & Trajani de Christianis primævis Kilon. 1674. 4. pag. 145. seqq.

Auctor de promissionibus inter S. Prosperi opera pag 114. *Omnis philosophia Christianæ cessit doctrinæ, quam utiliter expugnans, inimicorum jaculis destruxit inimicos.*

Auctor de Vocatione omnium Gentium inter SS. Ambrosii, Leonis M. & Prosperi Opera lib. 2. c. 17. *Nationes quibus nondum Gratia Salvatoris illuxit, disposito tempore vocandas esse ad Evangelium.* Quod si forte, quemadmodum quasdam Gentes non olim in con-" sortium filiorum DEI novimus adoptatas, ita etiam nunc in extre-" mis mundi partibus sunt aliquæ nationes, quibus nondum Gratia" Salva-

„Salvatoris illuxit: non ambigimus etiam circa illas occulto judicio
„DEI tempus Vocationis esse dispositum, quo Evangelium quod non
„audierunt audient atque suscipient. Quibus tamen illa mensura
„generalis auxilii, quæ desuper omnibus semper hominibus est præ-
„bita, non negatur: quamvis tam acerbo natura humana vulnere
„sauciata sit, ut ad cognitionem DEI neminem contemplatio spon-
„tanea plene valeat erudire, nisi obumbrationem cordis vera lux
„discusserit, quam inscrutabili judicio DEUS justus & bonus non ita
„in præteritis sæculis quemadmodum in novissimis diebus effudit.
„Unde & beatus Apostolus scribens Colossensibus (I. 26. 27.) ait:
Mysterium quod absconditum fuit a sæculis & generationibus, nunc autem manifestatum est sanctis ejus, quibus voluit DEus notas facere divitias gloriæ sacramenti hujus in Gentibus, quod est CHRISTUS in vobis.

δ) *Lucubrationes recentiorum scriptorum de Propagatione Evangelii, hactenus publicatæ.*

Catalogo di Re e Imperadori pagani e infideli che furono primi nella Fede di CHRISTO in tutti i regni del Mundo: in *Stephani Lusignani* Cyprii, Ord. Prædicator. libro cui titulus: raccolta di cinque discorsi, intitolati *corone*, discorso IV. cap. 26. p. 42. sqq. in Padova 1577. 4.

Arnoldi Mermanni theatrum Conversionis Gentium totius Orbis, sive Chronologia de Vocatione omnium populorum & propagatæ per universum Orbem Fidei, Christianæque Religionis descriptio. Antwerp. 1572. 8. atque in Chronico Chronicorum Jo. Gualterii sive Jani Gruteri Francof. 1614. 8. T. 1. p. 96-180. subjuncto indice populorum conversorum Alphabetico, cui titulus inscriptus *S. piscatoris Petri sagena.*

Martin Beers Ecclesiastæ Norimberg. Fortpflantzung des Evangelii von der Apostel Zeiten biß auf den seel. Lutherum. Nürnberg 1654. 12. Unschuldige Nachrichten A. 1711. p. 322.

D. Joannis Pappi historia Conversionis plerarumque Gentium: in ejus Historia Ecclesiastica, Argentorati Anno 1584. 8. pag. 15-92. Witeb. 1621. Francof. 1661. 8.

D. Phi-

D. Philippi Nicolai de Regni CHRISTI apparentibus notis & hodierna propagatione Ecclesiæ per Europam, Asiam, Africam & Americam, & universum terrarum Orbem, libro 1. Historiæ de regno CHRISTI, vaticiniis Propheticis & Apostolicis accommodatæ cap. 1. Francof. 1597. 1607. 8. & Tomo 2. Opp. Latin. Hamburg. 1617. fol. nec non Germanice, per M. Gothardum Artum, Francof. 1598. 1629. 1664. Hamb. 1651. 1669. & T. 1. Opp. Germanice editor. curante B. Georgio Dedekenno Hamb. 1617. fol.

Joannis Schopfii, Abbatis Monasterii Blaubeirnensis, Academia JEsu CHristi. Tubing. 1593. Spiræ 1616. 4. & Germanice a Georg. Draudio Francof. 1625. 8.

Petri a Streithagen Florus Christianus. Colon. 1640.

Facies Ecclesiæ nascentis in Europa, Asia, Africa, exposita ab *Ambrosio Gardebosc*, Carmelita, parte 1. tomi 1. hist. Ecclesiasticæ cap. 2. 3. & 4. Tolosæ 1713. fol.

Roberti Millar history of the propagation of Christianity in several ages, and overthrow of Paganism, wherein the Christian Religion is confirmed, the present state of the Heathen is inquired into, and methods for their Conversion offered. Edinburgi, & secunda editio Lond. 1726. 8. duobus Volum. *Journal des Sav.* 1726. *Octobr. p.* 274. *the present state of the Rep. of letters* 1728. *Septembr. pag.* 181. *Octobr. p.* 305. *seq.*

Benedicti Picteti Oratio de CHristi trophæis, Evangelii progressibus & Populorum ad CHristum conversione, Genev. 1712. 4. & ad calcem decadis diss. Theolog. de Religionis Christianæ præstantia ac Divinitate. Genev. 1719. 8. *Nouvelles litteraires Tom. X. p.* 34. *seqq.*

Thomæ Tanneri origo & incrementum primæ DEI Ecclesiæ.

Joannis Marckii Oratio de propagati Christianismi admirandis, subjuncta ejus historiæ Paradisi illustratæ. Amstelod. 1705. 4. *Boekzaal van Europe A.* 1705. T. 2. p. 219.

General instructions Divine, moral, historical, figurative, shewing the progress of Religion from the Creation to the end of the world, and tending to confirm the thruth of the Christian Religion by *Theophilus Garenciers.* Lond 1728. 8.

D. Jo. Müllerus, Pastor ad S. Petri Hamb. præfatione ad Augustanam Confessionem, illustratam Germanice. Hamb. 1630. 4.

Ludovici Dunte buccina Evangelii, wie GOTT dem HErrn gefallen durch den Posaunen-Schall der mündlichen Predigt ihm eine Kirche zu sammlen. Lubec. 1632. 4.

D. Jo. Kahleri diss. de prædicatione Ecclesiæ universali. Rintel. 1700. 4.

Jo. Conradi Schwartzii initia Religionis Christianæ vindicata.

Christophori Cellarii programma XXXIX. de lumine Gentium quod primo Christianorum sæculo Orbem terrarum illustravit pag. 272. sq.

The miraculous succeß of the Gospel in the first preaching, a good proof * of its Divine origine and authority, a sermon by *John Denne.* Lond. 1725. 4.

Jo. Alphonsi Turretini Oratio decima, T. I. Opusculor. editorum Brunsvic. 1725. 8. de variis doctrinæ Christianæ fatis, sive ætate ejus aurea sub Apostolis, argentea usque ad Constantinum M. inde ærea, tum a decimo sæculo ferrea, atque iterum argentea a temporibus repurgatorum sacrorum.

CAPUT III.

De Judæorum conversione & Samaritanorum De Petro circumcisorum Apostolo, Galat. II. 7. De Nazaræis. De Therapeutis Philonis.

I.

PAulus ad Hebræos scribens III. 1. CHRISTUM vocat Ἀπόστολον καὶ Ἀρχιερέα τῆς ὁμολογίας ἡμῶν, *Apostolum & Pontificem maximum Confessionis nostræ*, Pontificem maximum quidem, quod perinde ut apud Judæos Pontifex maximus in magno festo expiationis

* Eodem argumento usus S. Chrysostomus homil. 75. (al. 76.) in Matthæum T. VII. edit. novæ p. 726. ὃ καὶ μέγιστον σημεῖον τῆς τοῦ Χριστοῦ δυνάμεως, ὅτι ἐν εἴκοσι ἢ καὶ τριάκοντα ὅλοις ἔτεσι τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης κατέλαβεν ὁ λόγος. *Quod CHristi potentiæ maximum est argumentum, quod doctrina annis viginti vel triginta orbis terminos pervaserit.*

nis, ſolennem & publicam totius populi nomine Confeſſionem a) edebat, ſacrificiumque pro illis offerebat, ita JEſus CHriſtus juſtus, ἱλασμὸς, expiatio eſt & propitiatio non pro Judaici populi tantum ſed *pro totius Mundi peccatis.* 1. Joh. II. 1. Apoſtolum autem, *Schiloa* b) & *ἀπεςαλμένον* ſive miſſum proprie ſe ſignificavit primo ad JUDÆOS c) & ad perditas oves Iſraël, Matth. XV. 24. quare etiam initio ad Evangelium prædicandum duodecim ſuos emittens diſcipulos, *in viam* inquit, *Gentium ne abieritis, & in civitates Samaritanorum ne intraveritis, ſed potius ite ad oves quæ perierunt domus Iſraël.* Matth. X. 5. Et ad Chananæam Matth. XV. 26. *Non bonum eſt ſumere panem filiorum & mittere canibus.* Itaque Διάκονος περιτομῆς *Miniſter Circumciſionis* dicitur Rom. XV. 8. *propter veritatem DEI ad confirmandas promiſſiones Patrum.* Speciatim enim Judæis promiſſus erat magnus ille Propheta, ex ipſorum fratribus excitandus, Deuteron. XVIII. 15. licet Gentium quoque lumen futurum Geneſ. XLIX. 6. Actor. XIII. 47. & Gentes etiam deinde advocandas DEUS ſancte pollicitus fuerat, ut capite primo probatum dedimus. Itaque & ad Legem ac Prophetas implendum veniſſe ſe fuit profeſſus Matth. V. 17. & per totum fere tempus officii ſui inter Judæos verſatus doctrina & beneficis miraculis Actor. X. 38. eos inprimis ad faciendam pœnitentiam, ad fidem habendam Evangelio & ad Regnum cœlorum ſectandum amplectendumque adhortatus fuit Marc. I. 15.: rarius miraculis editis in homine ethnico Matth. VIII. 8. & Chananæa XV. 22. vel Samaritano. Luc. XVII. 16. Samaritanis etiam quibusdam in eum credentibus Joh. IV. 39. ſeq. licet alii ex illis CHriſtum ejusque diſcipulos recipere recuſarent. Luc. IX. 52. ſeq.

a) Vide Codicem Talmudicum Joma cap. III. 8. IV. 2. VI. 2. & ibi notas Rob. Sheringamii. Jac. Rhenferdium in comparatione expiationis anniverſariæ Pontificis max. in V. T. cum unica atque æterna expiatione JEſu CHriſti. Franequ. 1696. 8. Sal. Deylingii Obſervatt. ſacrar. part. I. p. 201. ſqq. & Pauli Frid. Opitii programma præmiſſum recitationibus publicis in Epiſtolam ad Hebræos, Kilon. 1721. 4.

b) Grotius ad Geneſ. XLIX. 10. & ad verba Joh. IX. 7. Σιλωὰμ ὃ ἑρμηνεύεται ἀπεςαλμένος. Miror eruditum virum Jacobum Altingium in præclaris commentariis de Schilo, qui ipſi *tranquillatorem* ſonat, nullam hujus interpretationis rationem habuiſſe.

c) tryal of the witneſſes of the Reſurrection of JEſus p. 76.

II. Jam in Cœlos adſcenſurus Optimus Servator, atque ante diſceſſum ſuum legatos ſuos ad totum genus humanum conſtituens Apoſtolos, præcepit quidem illis Evangelium prædicare *πάσῃ τῇ κτίσει omni creaturæ* Marci XVI. 15. hoc eſt *omnibus Gentibus*, d) *μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη* Matth. XXVIII. 19. Luc. XXIV. 47. *Εὐαγγελίου τοῦ κηρυχθέντος ἐν πάσῃ τῇ κτίσει τῇ ὑπὸ τὸν οὐρανόν.* Coloſſ. I. 23. Diſerte autem addidit CHriſtus initium faciendum a JUDÆIS, Actor. I. 8. Luc. XXIV. 47. *ἀρξάμενον* e) *ἀπὸ Ἱερουσαλήμ*, adde Actor. XIII. 46. Quod etiam ſancte obſervatum fuit ab Apoſtolis, magnoque ſucceſſu, ut ex iis quæ jam ſupra p. 11. 12. 13. & 14. allata a me ſunt, ſatis conſtat. Ipſam quoque magnam & ſolennem effuſionem Spiritus Sancti, prima ſtatim poſt CHriſti adſcenſionem Pentecoſte factam eſſe Hieroſolymis, teſtatur Lucas Actor. II. 1 ſeq. cum ex præcepto CHriſti Actor. I. 8. Luc. XXIV. 48. ad promiſſum illud donum cœleſte exſpectandum in illa urbe hærerent.

III. Qui etiam SAMARITANORUM civitates, recipere eum recuſantium Luc. IX. 53. adire Apoſtolos prohibuerat Matth. X. 5. jam deinceps illos voluit teſtes ſuos eſſe non ſolum Hieroſolymis ſed & in Samaria, Actor. I. 8. Hinc *Philippus* maxime Diaconus f) & *Petrus* ac *Johannes* Apoſtoli Samariam & multas Samaritano-

d) Hoc bene notavit Jo. Henricus Otho in Lexico Rabbinico p. 213. Sic enim & Judæi *creaturas* בריות ſolent Iſraëlitis opponere, ut in Bereſchit rabba, *Sermo & preces* של בריות Creaturarum *ſunt tantum pro rebus terrenis, preces vero* Iſraëlitarum, *pro loco ſancto.* Etiam in Codice Talmudico Avoda Sara cap. 1. p. 21. edit. B. noſtri Georg. Elieſeris Edzardi: אין כל בריה *Nulla creatura poteſt horam 503848 partibus diſtinctam concipere præter Bileamum impium de quo ſcriptum eſt Num. XXIV. 16. ſciens ſcientiam altiſſimi.* Cæteroqui pro quibusvis etiam hominibus tanquam creaturarum nobiliſſimis vocem בריאות poni à Judæis, jam notavit Scaliger elencho trihæreſii c. 13. probavitque laudatus Edzardus in prolegomenis pag. 45. atque If. Caſaubonus Epiſt. 439. ad Carolum Labbeum obſervat in Geographia Arabica ſexcentis locis frequentiam Urbium ita deſignatam, ut dicat auctor eſſe in illis multas בואים *κτίσεις*, *creaturas*, hoc eſt homines.

e) Subintelligendum *τὸ πρᾶγμα.* Vide Lambertum Bos de ellipſi Græcorum pag. 245.

f) Viri Apoſtolici etiam veteribus paſſim vocantur Apoſtoli, quo facilius factum eſt ut jam olim fuerint qui hunc Philippum, qui Samaritanis lucem Evangelicam attu-

tanorum *κώμας* & vicos Evangelio impleverunt Actor. VIII. 14. 25. *Simone* Mago, qui gratiam Spiritus S. pecunia redimere voluerat, graviter increpito, de quo legendus præter recognitiones Clementis & Irenæum atque alios Hist. Eccles. & de hæresiarchis scriptores Palladius in vita S. Chrysostomi p. 6. Omitto *Dositheum* Samaritanum & Dositheanos de quibus B. Doctor meus Tho. Ittigius diss. de hæresiarchis p. 22. sq. *Justinus* quoque è Samaritano Christianus & CHristi Martyr inclytus fuit, de quo dixi lib. V. Bibl. Græcæ cap. 1. pag. 51. seq. sicut de *Symmacho* Græco librorum Veteris Test. interprete, qui e Samaritano Christianus Ebionita, lib. III. c. 12. pag. 337. Sed de Justino etiam consules, ubi lubebit, clarissimi Viri, Francisci Wokenii dissertationem de Samaritanismo & Hebraismo Justini Martyris Witeb. 1729. 4. & in ejus meletematibus antiquariis 1730. 4. Imperatorum quidem legibus Samaritanos, si qui circumcisi reperirentur, quod solis erat concessum Judæis, condemnati sunt teste Origene 2. contra Celsum p. 68. De lege Justiniani Imp. qua Samaritanos ad Christianismum amplectendum compulit, vide Procopii anecdota c. XI. p 35. Codicem Justinian. lib. 1. tit. 5. lege 17. Novell. 129. 144.

IV. Judæis autem præcipue convertendis diligentem operam per longum tempus impenderunt Apostoli, atque in Apostolis PETRUS, cui propterea ἀποστολὴν τῆς περιτομῆς sive Apostoli ad circumcisos officium Divinitus demandatum monet Paulus Galat. II. 7. ὁ γὰρ ἐνεργήσας Πέτρῳ εἰς ἀποστολὴν τῆς περιτομῆς, ἐνήργησε καὶ ἐμοὶ εἰς τὰ ἔθνη. Ex v. 9. autem intelligitur hoc etiam accipiendum de JACOBO & de JOHANNE: *ut nos* (Paulus & Barnabas) *ad Gentes*, αὐτοὶ δὲ ἐς τὴν περιτομήν. *Sic illi ad Circumcisionem.* Venit igitur Petrus Antiochiam Galat. II. 11. ubi magna erat Judæorum multitudo: g) inde profectus Babylonem, duas illas luculentas Epistolas inscripsit *dispersis per varias regiones Judæis*, ipsius ut videtur prædicatione ad CHristum adductis: ἐκλεκτοῖς παρεπιδήμοις διασπορᾶς Πόντου, Γαλα-

lit, confunderent cum Philippo Apostolo. Vide Isidorum Pelus. lib. 1. Epist. 447. seq. De Philippo hoc Diacono autem conferenda Acta Sanctor. VI. Julii, & Tillemontius T. 1. memoriarum Hist. Eccles. p. 158. seq. & T. 2. p. 490. edit. Paris. Guil. Caveus in T. 1. vitarum Patrum Apostolicorum.

g) Jo. Malalæ Chronicon p. 312. Salmasius apparatu ad Primatum Papæ p. 14. & de coma p. 496.

Γαλατίας, Καππαδοκίας, Ασίας καὶ Βιθυνίας. h) Sicut autem negari nequit Petrum quoque Ethnicos ad CHriſtum adduxiſſe, quorum primitias Cornelium centurionem celebrat Lucas Actorum undecimo capite: ſic tenendum eſt PAULI quoque, licet Gentium Apoſtoli, Rom. I. 13. & cæterorum Apoſtolorum præclara fuiſſe etiam in Judæos merita, propter Evangelii lucem ipſis accenſam, ut conſtat clariſſime vel ex Pauli quæ ſuperſunt Epiſtolis, non modo illa ad Hebræos, quam Paulo fuere olim qui abjudicarent, i) ſed etiam ex cæteris, quæ ſine controverſia ad Paulum auctorem referuntur. Præcipue vir doctiſſimus *Joannes Braunius*, Palatinus, qui in Grœningenſi Academia docuit, multus eſt in eo ut erudite & perſpicuis argumentis doceat Eccleſias ad quas ſcripſit Paulus *Romanorum*, *Corinthiorum*, *Epheſiorum*, *Galatarum*, *Philippenſium*, *Theſſalonicenſium* ex Gentilibus pariter & Judæis ad CHriſtum converſis conſtitiſſe, tamen plures illorum fuiſſe ex Judæis, licet inter Gentiles viverent. Et in Epiſtolis ad Timotheum & Titum clariſſima exſtant veſtigia quantam Judæorum curam Paulus habuerit, ipſe Phariſæus Actor. XXVI. 5. & Phariſæi filius XXIII. 6. paratus anathema eſſe à CHriſto pro fratribus ſuis Iſraëlitis Rom. IX. 3. factus Judæis tanquam Judæus ut Judæos lucraretur. 1. Corinth. IX. 20. & profeſſus Evangelium eſſe Virtutem DEI in ſalutem omni credenti, Ἰουδαίῳ τε πρῶτον, καὶ ἕλληνι. Rom. I. 16. adde II. 9. 10. JACOBI quoque Catholicam Epiſtolam ad Judæos directam, ut ipſa inſcriptio palam loquitur, ταῖς δώδεκα φυλαῖς ταῖς ἐν τῇ διασπορᾷ. *Duodecim tribubus diſperſis.* Idem de Epiſtolis JOHANNIS & JUDÆ eſt probabile, in quibus nulla Ethnico-

h) Idem Salmaſ. apparat. p. 19. & 45. ſq. & lib. de Primatu p. 381. & contra Miltonum p. 285. & in funere linguæ Helleniſticæ p. 329. ſeq. Schelſtratenus parte I. Antiquitatis illuſtratæ p. 36. Illa διασπορὰ dicitur τῶν Ἑλλήνων, Joh. VII. 35. hoc eſt Judæorum inter Gentes diſperſorum. Vide Grotium & Lampium ad illum locum, & Salmaſium funere linguæ Heleniſt. p. 98. ſq. & 323. ſqq. Sic Jacobus quoque Epiſtolam ſuam dicavit ταῖς δώδεκα φυλαῖς ταῖς ἐν τῇ διασπορᾷ. Confer Jo. Braunium ſelect. ſacr. p. 152. ſeq. & 156. ſeq. Proprie autem à Petro intelliguntur οἱ διασπαρέντες de quibus Actor. XI. 19. ἐπὶ Στεφάνῳ hoc eſt poſt Stephani protomartyris lapidationem. Vide Jo. Alberti viri clariſſ. obſervationes ad h. l.

i) Vide quæ Bibl. Græc. lib. IV. c. 5. §. 14.

nicorum ad quos ſcripſerint, ſed magis Judæorum veſtigia apparent. Vide laudati *Braunii* eximiam commentationem (quæ in ejus *Selectis ſacris* familiam ducit) *de Apoſtolorum Epiſtolis ad quos ſcriptæ ſint*, Amſtelod. 1700. 4.

Philippus Jacobus Hartmannus, ſive ut in titulo A. 1710. præfixo vocatur, *Sclerander* Theologus Regiomontanus in opere præclaro de rebus geſtis Chriſtianorum ſub Apoſtolis, Berolin. 1699. 4. capite quarto tradit de ſocietate Chriſtianorum Hieroſolymis, & de Ordine hujus Ariſtocratico p. 73 96. Capite quinto de Chriſtianæ Societatis Hieroſolymitanæ Ordine populari pag. 97-100. & Capite ſexto de populi Hieroſolymitani membris p. 100-107.

V. De JACOBO minore, Fratre DOMINI, primo HIEROSOLYMORUM Epiſcopo, Baronius & Acta Sanctor. Calendis Maji, & Franciſcus Maria Florentinius ad Indiculum Apoſtolorum p. 144. 153. ſeq. ut prætermeam quæ ipſe pridem notare me memini in Codice Apocrypho Novi Teſt. Succeſſio *Epiſcoporum* & ab A. C. 389. *Patriarcharum* Hieroſolymitanorum obvia in Actis Sanctorum Tom. 3. Maji & T. 7. pag. 696. ſeq. & compendio in T. X. Bibliothecæ meæ Græcæ p. 503. ſeq. Primus ex Ethnicis Chriſtianus Hieroſolymæ Epiſcopus fuit *Marcus* k) poſt Æliam Capitolinam inſtauratam ab Hadriano, l) Judæosque Hieroſolymam adire prohibitos, imo μὴ δ' ἐξ ἀπόπτου θεωρεῖν τὸ πατρῷον ἔδαφος, ne e longinquo quidem proſpicere patrium ſolo eis conceſſo, de quo Euſebius IV. 6. hiſt. καὶ δὴ τῆς αὐτόθι ἐκκλησίας ἐξ ἐθνῶν συγκροτηθείσης, πρῶτος μετὰ τοὺς ἐκ περιτομῆς ἐπισκόπους τὴν τῶν ἐκεῖσε λειτουργίαν ἐγχειρίζεται Μάρκος. Martyrologium Romanum Octobr. XXII. *Hieroſolymis beati MARCI Epiſcopi, clariſſimi & doctiſſimi Viri, qui primus ex Gentibus Hieroſolymorum Eccleſiam ſuſcepit regendam, ac non multo poſt ſub Hadriano Imperatore martyrii meruit palmam.*

VI. Extra Hieroſolymam quam multi ex Judæis non modo ſinguli ab Apoſtolis ad Fidem adducti, ſed etiam Eccleſiæ integræ CHriſto collectæ fuerint, uti ex iis quæ modo §. IV. dicta ſunt, jam quodammodo conſtat, ita uberius patebit infra capite quinto. In præ-

k) Adde Blondellum præf. libri de Epiſcopis & presbyteris p. 11. & 16.
l) Confer ſi placet quæ de Hieroſolymis infra cap. VI.

præſenti tantummodo pauca juvat addere de NAZARÆIS, quod nomen 1) de Chriſtianis univerſe uſurpatum reperio, tanquam diſcipulis JESU ac ſectatoribus: qui duplici de cauſſa, & quod Nazarethi m) educatus, & quod *Naſir* DEI n) eſſet, idemque הַנֵּצֶר ſurculus ille per Prophetas o) promiſſus, & נוֹצֵר cuſtos hominum p) Nazarenus, q) Nazaræus, r) Nazoræus s) apud Evangeliſtas frequenter vocatur. De Chriſtianis etiam accipiendum, quod Epiphanius hæreſi XXIX. pag. 124. & Hieron. lib. 2. in Eſaiæ V. & lib. 1. in Amoſ. tradunt Nazaræos ter de die, mane, circa meridiem & veſperi diris devotos à Judæis. Tertullianus IV. 8. adverſus Marcionem: *Nazaræus vocari habebat ſecundum prophetiam* t) *CHriſtus Creatoris, unde & ipſo nomine nos Judæi Nazaræos appellant per eum: nam & ſumus de quibus ſcriptum eſt:* (Thren. IV. 7.) *Nazaræi exalbati ſunt ſuper nivem.* Eo ſenſu Paulus πρωτοστάτης τῆς τῶν Ναζαραίων αἱρέσεως à Judæis dicitur Actor. XXIV. 5. Sic Nazarenos pro Chriſtianis, & diſciplinam Nazarenam dixit Prudentius non uno in loco. נוצרים invitaturi Judæos: *venite adſcendamus Sionem ad Deum noſtrum.* Vide interpretes ad Jerem. XXXI. 6.

2) Nazareni ſpeciatim appellati qui ex Judæis Chriſto nomen dediſſent, ſpeciatim illi qui circumciſionem ſimul & Legis Moſaicæ ritus ac cerimonias neceſſario obſervandas contendebant, χριστιανίζοντες ἰουδαῖοι, & Χριστιανοὶ ἰουδαΐζοντες. Quorundam ex his eo progrediebatur Zelus, ut non ſolum Judæos natos, ſed etiam ethnicos qui vellent Eccleſiæ Chriſtianæ ſe adjungere, ad easdem cerimonias ſtatuerent obligari. Horum errorem diligenter confutarunt Apoſtoli in Concilio Hieroſol. Actor. XV. acerrime autem Paulus Apoſtolus

m) Matth. II. 23. Nazarethi viculi Galilææ, facies hodierna expoſita in icone apud Eugenium Rogerum p. 58. deſcriptionis terræ ſanctæ.

n) ἀντίτυπος Simſonis, de quo Judic. XIII. 5. ὅτι Ναζὶρ Θεοῦ ἔσται τὸ παιδάριον ἀπὸ τῆς κοιλίας.

o) Eſaiæ XI. 1.

p) Job. VII. 20. Herm. Witſii meletemata Leidenſ. p. 285. 286.

q) Marc. I. 24. XIV. 67. XVI. 6. Luc. IV. 34.

r) Matth. II. 23. XXVI. 71. Joh. XVIII. 7.

s) Marc. X. 47. Luc. XVIII. 37. XXIV. 19. Joh. XVIII. 5. XIX. 19. Actor. II. 22. XXII. 8. &c.

t) Vide Grotium, Godfridum Olearium & alios eruditos interpretes ad Matthæi II. 23.

ſtolus usque adeo, ut diſerte etiam ediceret Galatis V. 2. *ſi circumcidamini, CHriſtus vobis nihil proderit - - evacuati eſtis à CHriſto, qui in Lege juſtificati eſtis* ſive juſtificationem quæritis: *à Gratia excidiſtis.* Hanc diſceſſionem duraſſe usque ad Epiphanii & Hieronymi ætatem, notat Salmaſius de Coma pag. 496.

3) *Nazaræi* Hæretici neſcio an a ſuperioribus diverſi, de quibus varia, antiquioribus ſcriptoribus ignota, tradunt Epiphanius hæreſi 29. Philaſtrius, Hieronymus, Auguſtinus. De Evangeliis quæ apud Nazaræos jactata perhibent, dixi in Codice Apocrypho Novi Teſt. nam ut vir doctus Thomas Reineſius diſſ. de Sibyllinis oraculis p. 82. notat, *ipſi Nazaræi ante Urbis Hieroſol. excidium, Apoſtolorum antagoniſtæ, & apoſtatæ primi, Evangelio quod appellabant perfectionis, ſcripto verſibus & altero quod Evæ vocabant, itemque tertio quod Matthæi eſſe dicebant Ebraico, quodque Hieronymus poſt Berϕæ vidit, & interpretatus eſt, utebantur.* Hieronymus Epiſt. 89. ad Auguſtin. (edit. novæ 74. T. IV. p. 623. *Usque hodie per totas Orientis Synagogas inter Judæos hæreſis eſt quæ dicitur Minæorum* * (confer Buxtorfii Lexicon Talmudicum in מין) *& à Phariſæis nunc usque damnatur: quos vulgo Nazaræos nuncupant, qui credunt in CHriſtum filium DEI, in quem & nos credimus: ſed dum volunt & Judæi eſſe & Chriſtiani, nec Judæi ſunt nec Chriſtiani.* Plura de Nazaræis dabunt *Jac. Rhenferdus* de fictis Judæorum hæreſibus §. 41. ſqq. *W. E. Tentzelius* Monathl. Unterred. A. 1694. p. 908. ſqq. *D. Jo. Laurentius Mosheim* in vindiciis antiquæ Chriſtianorum diſciplinæ adverſus *Jo. Tolandi* Nazarenum, Kil. 1720. 4.

D. Joachimus Langius in hæreſiologia ſæculi primi, diſſ. 4.

Matthæus Hillerus diſſ. de elogio crucis Dominicæ, *Honoratus Niquetus* S. I. in hiſtoria tituli S. Crucis lib. 1. c. 15. p. 103. ſqq. B. Doctor meus *Tho. Ittigius* de hæreſiarchis Apoſtolicæ ætatis p. 69. ſeq.

D. Jo. Guil. Baieri diſſ. de Nazarenis, CHriſto, Chriſtianis & hæreticis. Jen. 1692. 4.

4) *Nazarenos* pro Nazarethanis poſuit Hieronymus ad Matthæi XIV. 54. *Mira ſtultitia Nazarenorum: mirantur unde habeat ſapientiam Sapientia, & virtutem Virtus.*

G §. Na-

* Hi γενιςαὶ Juſtino Martyri. מין γένος. Vide Rhenferdum §. 12.

5) *Nazareni* Δεσπόσυνοι, quaſi dixeris *beriles cognati*, * διὰ τὴν πρὸς τὸ σωτῆρα συνάφειαν γένος, ἀπό τε Ναζάρων καὶ Κωχαβὰ, κωμῶν Ἰουδαϊκῶν, *qui e Nazaris & Cochaba, Judææ vicis* in varias regiones diſperſi, Genealogiam CHriſti expoſuerunt teſte Africano apud Euſebium lib. 1. hiſt. c. 6.

6) *Nazaræi* pro Naſiræis per Votum quoddam ſeparati, DEoque conſecrati: de quibus *Bernardus Sebaſt. Cremerus*, Theologus Harderovicianus in Naziræo, ſive commentario litterali & myſtico ad legem Naziræorum, Numer. VI. 1. & Simſonis hiſtoriam, Judic. XIII-XVI. Amſt. 1727. 4. *Joſephus* lib. 4. Antiquitat. Judaic. cap. 4. *Talmudici* in Codice נדרים *de votis*, & נזיר *de Naſiræis*, T. 3. Miſnæ à V. C. Guil. Surenhuſio editæ p. 104. 146.

Grotius ad Matthæi III. 4. ubi de Elia & Johanne.

Mechior Leydeckerus de Rep. Hebræorum lib. XII. p. 665. ſqq.

Matthæus Hillerus ſyntagmate hermenevtico p 346. ſq.

Gotthardus Heideggerus Oratione de Naziræis, parte poſteriore recreationum ſacrarum, ſtatim in limine. Tiguri 1711. 8.

Proſper Stellartius de coronis & tonſuris libro ſecundo.

G. F. Meinhard diſſertationibus tribus de ritu Naſiræatus. Jen. 1676. 4.

Jo. Clodii diſſ. de jure Naſiræatus. Witeb. 1672. 4. *Guſtavi Peringeri*, Upſal. 1683. 8. &c.

7) Judaicorum Naſiræorum exemplo etiam Monachos Chriſtianos hoc nomine a Chriſtianis ſcriptoribus appellari, tralatitium eſt. Heſychius: Ναζιραῖος ὁ Θεῷ κεχωρισμένος (vitioſe in Heſychii & Svidæ editt. κεχαρισμένος) καὶ ἀφιερωμένος, βαπτιστὴς, ἱερεύς. Svidas: Ναζηραῖος ὁ Θεῷ κεχωρισμένος καὶ ἀφιερωμένος μοναχός. Vide Cangii gloſſarium, & notas ad Alexiadem Annæ Comnenæ p. 422. Et primos Monachos veterum Naſiræorum & Philoſophorum exemplo intonſos manſiſſe notavit Salmaſius Epiſtola de Coma p. 519. ſq. 533. & CHriſtum ipſum ac fratrem Domini Jacobum p. 319. 355. 384. 421. 426. 429. De Aquilæ voto Nazaræatus vide Grotium ad Actor. XVIII. 18.

VII. Inter *Philonis* Judæi ſcripta notiſſimus eſt qui exſtat liber

* Caſaub. exerc. I. ad Baron. p. 27. Montacutius p. 167. apparatus, Dodwell. pag. 38. diſſ. in Irænenm.

ber περὶ βίου Θεωρητικοῦ ἢ ἱκετῶν ἀρετῶν. *De vita contemplativa* ſive *de cultorum Numinis virtutibus.* Male οἰκετῶν excuſum in Pachymeris ſcholiis ad Dionyſium Areopag. T. 2. p. 64. Agit autem hoc in libro Philo de hominibus utriusque ſexus, contemplativam & ſolitariam vitam ducentibus, quos THERAPEVTAS ac THERAPEVTRIDAS vocatos innuit, quod animæ quandam medicinam & ſingularem DEI cultum profiterentur. Pro ἱκετῶν Sandius mavult ἀσκητῶν, ſed ἱκετῶν apud Euſebium lib. 2. Hiſt. Eccleſ. c. 17 legerunt etiam Rufinus, qui vertit *ſupplicum*, & Hieronymus, Svidas, ac Nicephorus, licet vocabulum ἀρετῶν apud eos non reperio, quod videtur quibusdam additum ex nota lectoris qui adſcripſerat αἱρετικῶν. Solet autem Philo ἱκέτας pluribus locis appellare ſeriæ pietatis ſtudioſos, eosque cum Therapeutis ſuis ſive Eſſenis Theoreticis atque contemplativis confundere, de quibus etiam viri docti accipiunt gentem Eſſenorum Veneris expertem, de qua Plinius lib. V. Hiſt. c. 17.

Chriſtianos hoc libro deſcribi à Philone, è Judaiſmo transgreſſos, non dubitant Euſebius & alii veteres, Epiphanius XXIX 5. Hieronymus in Catalogo cap. XI. Sozomenus lib. I. c. 12. hiſtor. Caſſianus II. 5. inſtitut. Monaſtic. Nicephorus II. 16. hiſt. Eccleſ. Svidas in Φίλων, Maximus & Pachymeres ad Dionyſ. Pſeudoareopagitam Epiſt. I. &c. Ita & titulus MS. apud Lambecium T. III. p. 69. Φίλωνος περὶ τῶν ἐκ περιτομῆς πιστευσάντων ἐν Αἰγύπτῳ χριστιανῶν ἅμα καὶ μοναχῶν. Scholion MS. apud eundem p. 71. & celeberr. Montfauconum in Bibliotheca Coisliniana p. 140. Μέμνηται τούτων καὶ Εὐσέβιος ὁ Παμφίλου. Τινὲς δέ φασι ταῦτα τὸν Φίλωνα περὶ τῶν κοινῶν Ἰουδαίων εἰπεῖν. Ἄλλοι περὶ Ναζαραίων Ἰουδαίων (de Naſiræis, de quibus ſupra) Ἄλλοι περὶ τῶν ἐκ περιτομῆς πιστῶν, καὶ πεπιστευκότων εἰς χριστὸν, καὶ φυλαττόντων τὸν νόμον Μωϋσέως τυπικῶς. Ἄλλοι περὶ τελείων χριστιανῶν. Οἵας δὲ ἦσαν αἱρέσεως, μοναχικὸν ζῶντες βίον, Θεραπευταὶ εἰκότως ὠνομάζοντο. Καὶ ὁ μακάριος Διονύσιος ὁ Ἀρεοπαγίτης ὁ μαθητὴς τοῦ ἁγίου Παύλου ὁ γενόμενος Ἀθηνῶν Ἐπίσκοπος, ἐν τῷ περὶ Ἐκκλησιαστικῆς ἱεραρχίας (cap. 6.) τοὺς μοναχοὺς ἔφη τὸ παλαιὸν καὶ θεραπευτὰς ὀνομάζεσθαι.

De Chriſtianis ex Judæis ſermonem eſſe Philoni, diſputant è recentiorioribus ſcriptoribus, licet *res non ſatis ad fidem proclivis* viſa fuerit Franciſco Combefiſio in Bibl. Concionatoria,

Cæſar Baronius ad A. C 64. n. 5. ſeq.

Benedictus Bacchinus de origine Hierarchiæ Eccleſiaſticæ p. 246. ſeq.

Rob. Bellarminus lib. 2. de Monachis, cap. 5.

Guil. Beveregius in Codice Canonum vindicato p. 374. ſeq.

Thomas Bruno, in diatriba de Therapevtis Philonis, quam Paulus Colomeſius ad calcem Epiſtolarum Clementis Romani vulgavit Lond. 1687. 8.

Henricus Maurey apologia pro ex Judæis parte I. c. 39. p. 204. ſqq. Paris 1553. 4.

Bernhardus de Montfaucon in notis ad librum Philonis Gallice a ſe redditum Pariſ. 1709. 12. & in Epiſtola ad virum illuſtrem Joannem Bouhierium. ibid. 1712. 12.

Sam. Parkerus filius ad Euſebii Hiſt. Eccleſ. Anglice editam.

Dionyſius Petavius ad Epiphan. p. 54.

Nicolaus Serrarius libro tertio trihæreſii c. 17. T. 1. Opuſculor. p. 96. ſeq.

Tillemontius T. 2. memoriar. Eccleſiaſt. p. 94. & p. 508. ſeq. edit. Pariſienſis.

Iſaacus Voſſius, Var. Obſervatt. p. 46. ſeq.

Guil. Whiſton, eſſay on the Apoſtolical Conſtitutions p. 73. ſq. 248. ſeq.

Sed verior utique mihi videtur Photii ſententia, qui Codice CIV. Bibliothecæ ait à Philone libro de Eſſæis & altero de Therapevtis deſcribi genus duplex Cœnobitarum & monachorum Judæorum vitasque, *τῶν παρὰ Ἰουδαίοις φιλοσοφησάντων τήντε θεωρητικὴν καὶ τὴν πρακτικὴν φιλοσοφίαν ὧν οἱ μὲν ἐσσηνοὶ, οἱ δὲ θεραπευταὶ ἐκαλοῦντο.* Sane Moſis *γνωρίμους* ſive diſcipulos diſerte appellat Philo, neque verbulo tangit Chriſtianos fuiſſe, nihil quoque tradit quod Chriſtianis proprium, nihil de iis memorat quod pugnet cum Judaiſmo. Itaque & hanc ſententiam teſtati ſunt ſibi placere, & confirmarunt argumentis:

Cornelius Adami exercitatt. exegetic. p. 248.

Jacobus Baſnage in hiſtoria Judæorum Gallice edita lib. 2. c. 13. *Samuel Baſnage* Annal. ad A. C. 2. n. 19. T. 1. p. 174. ſeq.

David Blondellus lib. 1. de Sibyllis c. 7.

Jo.

Jo. Bouhierius præses summi Senatus Divionensis, Epistolis eleganter & erudite scriptis ad laudatum Montfauconum, Galliceque editis Paris. 1712 12.

Guil. Caveus in vita Marci Evangelistæ.

Jo. Clericus prolegom. ad hist. Eccles. sæculi 1. & 2.

Jo. Baptista Cotelerius T. 1. monnmentor. Ecclesiæ Græcæ pag. 789.

Lud. Cousinus præf. ad Gallicam Eusebii versionem.

Gisbertus Cuperus diatriba singulari, scripta Gallice sedquod sciam inedita.

Jo. Georgius Dorschbeus indice iniquitatis p. 85.

Martinus Hanckius lib. 2. de Romanarum rerum scriptoribus p. 86. seq.

Franciscus Junius lib. 2. de Monachis, contra Bellarminum cap. 5.

Henr. Kippingius additamentis ad Jo. Pappi Histor. Eccles. pag 46.

Magdeburgenses histor. Eccles. Centur. 1. lib. 2. c. 3.

Steph. le Moyne notis ad Varia sacra p. 1097.

Antonius Pagi ad A. C. 62. n. 3.

Lud. Ellies du Pin tomo VII. historiæ Judæorum Basnagianæ, Gallice Parisiis editæ.

Joannes Placette in diss. subjecta libris de eleemosyna, qui è Gallico Germanice etiam lucem viderunt Francof. 1717. 8.

Humfredus Prideaux in historia Veteris Test. Anglice primum deinde Germanice, Gallicè & aliis linguis vulgata. Bibl. Angloise T. 3. p. 534. sq. 537.

Jo. Rainoldus Colloquio cum Jo. Hardto p. 781. sq.

Jo. Richardson prælectione V. Ecclesiastica, Parkero opposita.

Guil. Saldenus in Otiis Divinis p. 300.

Claudius Salmasius de Coma p. 489. seq. qui promisit uberius se sententiam suam adversus Petavium esse demonstraturum in tractatu de Ordine Monastico, sed qui lucem non vidit.

Josephus Scaliger trihæresii c. 29. & Prolegom. de emendatione temporum & lib. 6. p. 539. & ad Chronicon Eusebii p. 14.

Jo. Jacobus Schudt diss. de Essenis Judæorum Ascetis. Witeb. 1688. 4. præside Jo. Helvico Willemero.

Robertus Turner libro Anglice edito de Constitutionibus Apostolicis adversus Guil. Whistonum p. 4. sqq.

Henricus Valesius ad Hist. Eccles. Eusebii p. 34.

Nuper Vir clarissimus *Jo. Joachimus Lange* de Therapeutis in Ægypto & Essæis duas vulgavit dissertationes, Halæ Sax. 1721. 4. in quibus contendit nec Judæos fuisse Philonis Therapevtas nec Christianos, sed Philosophos Ethnicos Judaizantes. Atque confirmandæ illi sententiæ nonnulla in medium allata video ab eruditiss. viro *Nicolao Nonnen*, Theologo Bremensi in elaborata diss. quam pro Canonica Cantici Canticorum auctoritate edidit Trajecti 1725. 4. Sed cum Therapevtas suos Philo γνωρίμους Μωύσεως diserte appellet, ex libris sacris (Mosaicis) τὴν πατρίαν φιλοσοφίαν ἀλληγοροῦντας, sententiæ illi suffragari nolim, licet Essæorum instituta quædam cum Pythagoricis confert etiam *Jacobus Basnage* in historia Judæorum lib. 3. c. XX. Alia argumenta Langii opinioni opposita videbis ubi lubebit in Celeberrimi Viri *Christophori Augusti Heumanni* Actis Philosophorum parte XVI. & in *Friderici Caroli Zinckii* diss. de Therapevtis, Lips. 1724. 4.

CAPUT IV.

De Conversione Gentium, post refractariam Judæorum repugnantiam, suscepta ab Apostolis, speciatim PAVLO, qui testatus est concreditum sibi Evangelium τῆς ἀκροβυστίας sive prædicandum inter Ethnicos, Galat. II. 7. De Hellenistis.

I.

PUlchra imago Evangelii, Hierosolymis inchoati prædicari, atque inde in omnes derivati gentes, apud Ezechielem Prophetam cap. XLVII. proposita exstat sub descriptione aquarum a) egredientium e limine templi, & longe lateque promanantium

a) Confer B. Danielis Fesselii Regnum CHristi, in voce Bach.

tium intrantiumque mare, *& erunt pisces* b) *multi satis postquam venerint illuc aquæ istæ, & sanabuntur, & vivent omnia ad quæ venerit torrens*, hoc est, salutari doctrina imbuentur. Nam similiter ut superioribus jam capitibus dictum est, *de Sion exitura erat Lex* c) *& Verbum Domini de Jerusalem*: & initium prædicationis suæ Apostoli Hierosolymis facere, diserte à CHristo jussi sunt Matth. X. 5. 6. Luc. XXIV. 47. ubi etiam debebant effusionem Spiritus S. præstolari Actor. I. 4. ejusque inflammati ac roborati gratia testes ejus esse *in Jerusalem* inprimis *& in omni Judæa & Samaria* atque inde *usque ad ultimum terræ*. Actor. I. 8. Hoc professi quoque Paulus & Barnabas ad Judæos Antiochiæ Pisidiæ Evangelium suscipere non recusantes modo sed etiam blasphemantes: *vobis*, inquiunt, *OPORTEBAT PRIMUM proponi Verbum DEI*, ὑμῖν ἦν ἀναγκαῖον πρῶτον λαληθῆναι τὸν λόγον τȣ͂ Θεȣ͂ Actor. XIII. 46. per Verbum DEI intelligentes Doctrinam de pœnitentia & in CHristum Fide, τὸν λόγον τῆς Σωτηρίας XIII. 26. Evangelium Salutis nostræ, λόγον τῆς χάριτος Verbum Gratiæ XIV. 3. τῆς παρακλήσεως, *Consolationis* Actor. XIII. 15. quod *Verbum Veritatis* vocat Paulus Ephes. I. 13. oppositum ἀνθρωπίνοις λόγοις σοφίας, *humanis verbis Sapientiæ* 1. Corinth. II. 4. 13.

II. Non potest tamen negari & CHristum ipsum d) & Apostolos, speciatim Petrum etiam, & antequam ad Gentes accedere se palam Paulus & Barnabas profiterentur, hos quoque ab Ethnicis, ubi ferret occasio, edocendis neutiquam abstinuisse. Et cum initio cunctaretur Petrus id facere, Divinitus tamen erroris sui admonitus, alacriter eum deseruit, & in Centurione Cornelio Actor. X. aliisque ad CHristum adducendis fidelem ac diligentem præstitit operam, nequicquam ringentibus Judæis Actor. XI. 2. nihilque disertius est Petri professione XV. 7. facta ab eo Hierosolymis ad Christianos præsentes ex Pharisæis: *Viri fratres, vos scitis quoniam ab antiquis die-*

b) *Pisciculi*, ἰχθῦς, notum in veteri Ecclesia symbolum Christianorum, & propter baptismi undas, & quod piscatores hominum Apostolos CHristus esse jussit: & quoniam in ea voce etiam acrostichis latet verborum: Ἰησȣ͂ς Χριςὸς Θεȣ͂ Υἱὸς Σωτήρ.

c) Esaiæ II. 3. νόμος πίςεως Rom. III. 27.

d) vide supra p. 43.

diebus DEUS in nobis elegit, *PER OS MEUM* διὰ τοῦ στόματός μου ἀκοῦσαι τὰ ἔθνη τὸν λόγον τοῦ Εὐαγγελίου, *audire Gentes Verbum Evangelii & credere.* Et quanquam cum viro docto Joanne Lightfooto e) nolim per claves cœlorum Petro concessas Matth. XVI. 19. intelligere claves portæ Evangelicæ gentibus aperiendæ, quoniam hunc sensum verborum illorum Petro ipsi nunquam in mentem venisse silentium ejus arguit: attamen inter primos eum portam cœlorum Evangelicam doctrina sua aperuisse etiam Gentibus, perspicuum esse arbitror, sicut post effusum Divinum S. Spiritus charisma primus Concionem illam efficacem habuit ad Judæos, qua ter mille homines ad CHristum conversæ leguntur Actor. 2. Itaque & Cardinalis Bellarminus inter prærogativas quas colligit Petri Apostoli lib. 1. de Romano Pontifice, hanc decimam septimam evincit capite 22, quod Petrus omnium primus incepit prædicare Evangelium Gentilibus.

III. Præ cæteris vero Paulus & Barnabas solenni velut repudio dato Judæis refractariis & ἀπωθησαμένοις Evangelium, & indignos sese tanta Salute judicantibus in Antiochia Pisidiæ solenniter edixerunt ad Gentes se abituros, quod & statim facere cœpere A. C. 46. Claudii 6. Actor. XIII. 46. XVIII. 6. XXVIII. 28 sicut prædictum à Jeremia VI. 16. 17. 18. quem locum cum illo primo Actorum oportune confert Theodoretus lib. X. therapevticæ Gentium pag. 147. Hinc brevi collectæ CHristo Ecclesiæ etiam ex Gentibus, ut testatur vel Apostolorum, Presbyterorum & Fratrum ex Judæis Hierosolymæ A. C. 49. Claudii 9. collectorum Epistola scripta τοῖς κατὰ τὴν Ἀντιόχειαν καὶ Συρίαν καὶ Κιλικίαν ἀδελφοῖς τοῖς ἐξ ἐθνῶν *ad fratres ex Gentibus, Antiochiæ, in Syria & in Cilicia versantes* Actor. XV. 23. Tum maxime Paulus, *Apostolorum* se *Gentium* professus, atque in munere & ministerio hoc suo sese glorificans Rom. XI. 13. κήρυξ καὶ Ἀπόστολος, διδάσκαλος ἐθνῶν ἐν πίστει καὶ ἀληθείᾳ 1. Timoth II. 7. & 2. Tim. I. 11. ad hoc delectus a CHristo Actor. XXII. 21. πορεύου, ὅτι ἐγὼ εἰς ἔθνη μακρὰν ἐξαποστελῶ σε. *Vade, quoniam in nationes longe ego mittam te.* Rom. I. 5. *per quem accepimus gratiam & Apostolatum ad obediendum Fidei in omnibus gentibus*, ἀποστολὴν πίστεως

ἐν

e) Hor. Talmud. ad Matth. XVI. 19. Jo. Strype pref. on some genuine remains of John Lightfoot. Lond. 1700. 8.

ἐν πᾶσι τοῖς ἔθνεσι, pro *Nomine Ejus*: ideo *Græcis & Barbaris* agnoſcens ſeſe *debitorem*. Rom. I. 16. quod concreditum ipſi eſſet Evangelium prædicandum Ethnicis, atque incircumciſis: πεπίστευμαι τὸ εὐαγγέλιον τῆς ἀκροβυστίας Galat. II. 7. & quidem eadem Divinæ auctoritatis efficacia qua Petrus, Jacobus & Joannes Judæos, ita Paulus & Barnabas Ethnicos docerent. ἵνα ἡμεῖς εἰς τὰ ἔθνη, αὐτοὶ δὲ εἰς τὴν περιτομήν. Hoc quanto Zelo deinde factum ab illis, ſpeciatim à Paulo fuerit, & quam longe lateque ille proficiſcens nullum refugerit laborem, nullum periculum, ut omnia impleret Evangelio, & Judæis ſe Judæum, Gentibus legis Moſoicæ ignaris tanquam * & ipſe ſine lege illa eſſet, & ſolam CHriſti legem agnoſceret 1. Corinth. IX. 2. ſollicite ſe præbuerit, aſſumto etiam ſecum *Tito* † ex Ethnicis, nec coacto circumcidi, Galat. II. 3. ſolamque in CHriſto gratiam & miſericordiam utrisque ſub Lege & ſine Lege peccatoribus Divinitus propoſitam, Rom. XI. 32. ſolamque efficacem ad DEum conciliandum ferendamque Salutem commendaverit, & Epiſtolæ ejus adhortationibus ad Judæos atque Ethnicos ſalutaribus refertiſſimæ, & Lucas in Actis perſpicue teſtatur, e quo breviſſimam itinerum Paulinorum delineationem ** lectoris oculis ſubjicere licebit.

IV. Tendens Damaſcum PAULUS, Phariſæus ex Phariſæis cum vincula cædemque Chriſtianorum ſpiraret A. C. 35. Tiberii 21. illo in ipſo itinere prope urbem miranda ratione ad CHRISTUM converſus eſt. *Act. IX. 3.* Exinde in Arabiam ivit. *Gal. I. 17.* Damaſcumque reverſus *Act. IX. 25. Gal. I. 17. 2. Cor. XI. 32.* atque vix elapſus e perſequentium Judæorum manibus, Hieroſolyma tetendit. *Gal. I. 8.* profectusque inde Cæſaream, & inde in Syriam, Ciliciam & Tarſum. *Act. IX. 29. 30. Galat. I. 22. 23.* A. C. 39. Caji 2. hincque Antiochiam *Act. XI. 25. 26.* A. C. 42. Claudii 2. ac poſtea in Cyprum venit, *Act. XIII. 7.* moxque Antiochiam Piſidiæ, ac de hinc Iconium, Lyſtra, & Piſidiam Pamphyliamque provincias luſtravit; poſtque

* Confer Iſidorum Peluſiotam lib. 2. Epiſt. 138.

† Qui *Timotheum* pro *Tito* legendum ſvadet vir Clariſſ. Sam. Battierius, T. 7. Bibl. Hiſtorico Theol. Bremenſ. p. 56 ſeq. refellitur à J. C. Harenbergio T. 8. p. 104. & a Rev. Chriſtiano Wollio de parentheſi ſacra p 95.

** Joach. Camerarius in vita Pauli Apoſtoli. M. Georg Lebrecht Wilke diatriba de peregrinatione Pauli Macedonici per Græciam, ad Livii XLV. 27. ſq. Lipſiæ 1688. 4. §. XLVI.

Antiochiam Syriæ repetens, *Act. XIII.* 14. 51. *XIV.* 1. 2. 3 8. 19. 21. 26. denuo quoque Hierosolyma *Act. XV.* 6. 7. ac tertio Antiochiam *Gal. II.* 11. indeque & Syriam & Ciliciam inspexit: moxque Derben, Lystra, & Philippos Macedoniæ petiit *Act. XV.* 41. *XVI.* 1. 12. delatusque porro Athenas, *Act. XVII.* 15. 34. mansit post id Corinthi per sesquialterum annum, *Act. XVIII.* 1. 11. & inde A. C. 54. Claudii 14. in Asiam reversus, Ephesum, Cæsaream, Hierosolyma & Antiochiam *Act. XIX.* 1. Ecclesiasque etiam in Phrygia & Galatia invisit, rursusque Ephesi biennio toto commoratus *Act. XIX.* 22. Troadem inde, atque inde in Macedoniam ivit; *Act. XIX.* 24. *XX.* 5. moxque & in Achajam perrexit, & Corinthum salutavit: atque inde porro in Græciam profectus, ubi de insidiis cognovit, quæ sibi in Syriam ituro parabantur, Troadem, atque inde Assum, & Mitylenen, atque mox Miletum venit, *Act. XX.* 6. 9. 12. 13. 14. post quæ & Rhodum, Patara, Tyrum, Ptolemaida, ac tandem Cæsaream Stratonis, & Hierosolyma * adiit *Act. XX.* 15. 17. *XXI.* 1. 3. 7. 8. 17. ibique in custodiam datus, atque Cæsareæ per biennium asservatus, demum Romam ad Neronem missus est, *Act. XXI.* 30. *XXIII.* 25. pervenitque mense Febr. A. C. 61. Neronis 7.

V. Non desunt qui Luca in his finiente historiam, actus etiam ministeriumque PAULI una conclusa putent. Sed *Eusebius* aliter lib. 2. c. 22. Hist. & 25. Ejusque auctoritatem recipiendam, usque adeo *Euthalius Diaconus* svadet, quinti scriptor sæculi, ut plane veluti imperet, & quicquid etiam in contrarium afferri possit, satis ipse confutet. Extat autem ejus *Prologus in Epistolas Paulinas*, in antiquissimis membranis: cujus partem *Erasmus* & *Robertus Stephanus*, integrum vero *Boeclerus*, & post illum *Curcellæus* & *Zaccagnius* edidere. Euthalio assentiuntur inter recentiores viri doctissimi, ex quibus binos jam liceat laudare, viros supra laudes, Jo. Pearsonium in annalibus Paulinis, & Tillemontium in Pauli vita & laboribus in prædicando per Orbem Evangelio susceptis, de quibus quam diligentissime tomo primo memoriarum Hist. Eccles. Romæ itaque duobus annis in libera custodia servatus ac demum quoque absolutus Paulus, per alios quinque

* Quinque Pauli itinera Hierosolymam suscepta memorantur, Vide Petavii doctrinam temporum XI. 12. & dogmat. Theolog. de hierarchia Ecclesiast. lib. I. c. 7. Hieronymi van Alphen diss. V. ad historiam Pauli Apostoli, Traject. 1719. 4.

que annos denuo provincias obivit ab A. C. 63. Neronis 9. donec tandem ſecundo Romam delatus 2. Tim. I. 17. IV. 16. & juſſu Neronis anno imperii XIV. à nativitate Dominica LXVIII. ſui autem miniſterii XXXV. ſecuri percuſſus eſt VIII. Kal. Mart.

V. De cæterorum Apoſtolorum expeditionibus Evangelicis inter Gentes, cum ſacrarum litterarum teſtimonia nos deficiant, de illis ex veterum traditione dicturus capite proximo, nunc brevi duntaxat conſideratione *Helleniſtarum*, quorum in Actorum libro Lucas ſemel iterumque meminit, præſens caput concludam.

De HELLENISTIS itaque Actor. VI. 1. IX. 29. & XI. 20. memoratis veriſimillima adhuc mihi videtur ſententia *Ludovici Cappelli*, qui p. 394. Opp. poſtumor. Helleniſtas interpretatur homines ex Ethnicis ad CHriſti ſacra adductos. Sicut σεβόμενοι Ἕλληνες dicuntur proſelyti juſtitiæ ex Ethnicis & ἕλληνες ἐκ ἀναβαινόντων ἵνα προσκυνήσωσιν ἐν τῇ ἑορτῇ. Johann. XII. 19. & VII. 35. μὴ εἰς τὴν διασπορὰν τῶν Ἑλλήνων ad diſperſos in Ethnicis Judæos μέλλει πορεύεσθαι καὶ διδάσκειν τοὺς Ἕλληνας *& docere Ethnicos.* Actorum vero XI. 18. clariſſime Ἑλληνισταὶ a Judæis ita diſtinguntur, ut dubio locus vix ſit, Ethnicos non proſelytos Judæos intelligi. Nam cum Petrus demonſtraſſet ſe non prohibere potuiſſe DEum Evangelii gratiam & Spiritum S. etiam largientem Ethnicis, reſponderunt qui hoc audierunt Judæi ἄραγε καὶ τοῖς ἔθνεσιν ὁ Θεὸς τὴν μετάνοιαν δέδωκε εἰς ζωήν; *igitur & gentibus dedit DEus pœnitentiam in vitam.* Quod de proſelytis juſtitiæ accipi non poteſt, de quibus nulla illis erat dubitatio; ſed de iis qui adhuc Ethnici ut Cornelius fuerat ἀλλόφυλος. Act. X. 28. ἀκροβυστίαν ἔχων XI. 3. Hinc notatur quosdam tamen fuiſſe μηδενὶ λαλοῦντας τὸν λόγον εἰ μὴ μόνοις Ἰουδαίοις, qui ſolis CHriſtum prædicaſſent Judæis, (Petrum & Barnabam Galat. II. 11. 12. 13.) a quibus nec proſelyti poſſunt excluſi videri, ſi qui præſentes adfuiſſent: ſtatim vero ſubjungitur v. 20. fuiſſe alios viros Apoſtolicos ingreſſos Antiochiam, οἱ ἐλάλουν πρὸς τοὺς Ἑλληνιστὰς εὐαγγελιζόμενοι τὸν Κύριον Ἰησοῦν *qui Evangelium de Domino JEſu docerent Helleniſtas*, ita enim legunt Codices univerſi quos viri docti inſpexere, præter MS. Alexandrinum qui legit Ἕλληνας, quod habendum pro gloſſa ſive interpretatione, ſicut etiam verſionum Vulgatæ, Syr. Arab. Copticæ & Æthiopicæ ſuffragia, quæ *Græcos* hoc eſt Ethnicos transferunt, eadem voce qua

utuntur etiam Actor. VI. 1. IX. 29. Sicut ἑλληνιςῶν nomen pro Ethnicis occurrit in vita Simeonis Scylitæ junioris, n. 174. Tomo V. Act. Sanctor. Maji p. 373. Ut omittam quod ἑλληνίζειν ethnico more vivere apud Nazianzenum 1. in Julian. pag. 98. & apud alios scriptores Græcos passim & ἑλληνισμὸς pro Ethnicismo tralatitium est. Quod vero speciosissime objicitur, Actor. VI. 1. non posse de Ethnicis esse sermonem, quod tunc nondum illi ad Ecclesiam admissi fuissent: ad hoc responderi potest, verba Lucæ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις non ita præcise sumenda, neque ordinem temporis tam stricte ab illo observatum, ut explicationi illi ideo locus non relinquatur.

2) Hoc si cui durius videatur vel incredibile, ei præferenda sententia altera virorum doctissimorum, quibus Hellenistæ sunt Proselyti ex ethnicis, atque deinde CHristum professi, ut contendunt *Salmasius* libro de Coma pag. 439. & præclaris commentariis de lingua Hellenistica Lugd. Bat. 1643. & in funere atque ossilegio linguæ Hellenisticæ, ibid 8. & præfat. ad librum de modo usurarum. *Joannes Crojus* Observatt. in Novum Test. cap. 30. 31. 32. *Jo. Pearsonius* lectionibus in Acta Apostolor. p. 52. seq. *Sam. Basnage* in Annalibus ad A. C. 35. n. 7. Eadem opinio probata Camerario, Bezæ, Balduino Walæo, Jo. Tobiæ Majori, Gerbrando van Leuwen, Joanni Christiano Klemmio, nec non Jo. Caspari Suicero, Carolo Mariæ du Veil, Matthæo Cottierio, Guilelmo Caveo, multisque aliis & novissime Venerando nostro Wolfio curis elaboratissimis philologicis ad Novum Testamentum.

Reliquæ interpretationes licet minus longe verisimilitudinis habent, tamen paucis a me perstringentur. 3) Isaacus Vossius capite ult. de Sibyllinis (in variis Observatt. p. 287. & 307) Hellenistas putat appellatos illos Judæos, qui Romanorum Gentilium partes secuti, vel in eorum stipendio fuere: quam conjecturam velut omni fundamento destitutam rejicit Rich. Simon lib. 1. hist. Critic. Novi Test. c. 27. p. 317. quanquam certum est non minus frequenti usu, vocabulum ἑλληνίζειν usurpari pro eo qui Græcorum sequitur partes, (ut apud Laërtium in Anacharsi) quam qui Græce loquitur, sicut utrumque conjungit Agatharchides apud Photium Cod. 250. ubi Boxum ait ἑλληνίσαι γλῶτταν καὶ γνώμην, *lingua & animi propensione Græcum* fuisse. Sic βαρβαρίζειν quod barbare loqui notat, apud Platonem

Platonem eſt τὰ τῶν βαρβάρων φρονεῖν ut Svidas recte interpretatur. Sic λακωνίζειν loqui Laconice, & Laconicam brevitatem in ſermone imitari, ſed apud Laërtium in Xenophonte II. Sect. 51. Λακωνισμὸς eſt quod faveret Lacedæmoniorum partibus.

4) Richardus Simon loco laudato aſſentitur eorum ſententiæ, qui Helleniſtas interpretantur Judæos extra Judæam habitantes Græcienſes, ſermone uti ſolitos Græco (non Syriaco vel Hebraico.) Ita vocabulum illud intellexere Chryſoſtomus, Theophylactus, Oecumenius, & Syræ verſionis auctor & Maximus Margunius qui Græcobarbaram verſionem Novi Teſt. adornavit. Sermonis illorum Græci ἑβραΐζοντος veſtigia etiam in verſione LXX. Interpretum & in Novi Teſtamenti libris viſi ſunt ſibi viri docti deprehendere, Scaliger ad Euſebium num. 1734. Dan. Heinſius in Exercitationibus ad Novum Teſt. & exercitatione de lingua Helleniſtica & Helleniſtis Lugd. Bat. 1643. 8. Sed linguam ejuſcemodi Helleniſticam frequentatam uſu publico & communi, recte cum Salmaſio negant quoque alii, qui Hebraiſmos in verſione LXX Senum & in Novi Foederis monumentis dari non auſint diffiteri: cæteroqui Helleniſtas pro Judæis Græce loquentibus accipiunt etiam Jo. Druſius, Hugo Grotius, Joannes Boiſius in collatione veteris interpretis cum Beza p. 366. Ludovicus de Dieu, Jo. Seldenus, Jo. Coccejus præf. ad Codicem Talmud. Sanhedrin, Dionyſius Petavius, Conſtantinus l' Empereur, D. Abraham Calovius in Bibliis illuſtratis, Bartholomæus Maierus in Philologia ſacra, aliique.

Affinis eſt huic ſententia 5) *Johannis Lightfooti* qui Helleniſtas interpretatus eſt Judæos habitantes in Gentibus, neque linguæ gnaros Hebraicæ, ſed quamvis aliam illius, in qua verſarentur, Gentis linguam loquentes. Nec non 6) *Petri de Marca* Archiepiſcopi Pariſienſis lib. 6. de concordia Sacerdotii & Imperii c. 1. p. 59. quem ſi audiamus Helleniſtæ ſunt Judæi diſperſionis ſecundæ in provinciis Græcorum ſive Gentilium paſſim degentes. Iſaaci vero Voſſii quam paullo ante retuli opinio non procul recedit ab ſententia *Eraſmi* qui ſibi perſuaſit 7) nomen Helleniſtarum factionem etiam, non tantum nationem vel linguam aut locum ubi viverent innuere. Denique 8) *Stephanus Fourmont* Profeſſor Regius linguæ Arabicæ Pariſiis in Hiſtoria Academiæ Regiæ Inſcriptionum & elegantiorum litterarum

 Gallicè

Gallice edita Parif. in 4. & Hagæ Comitis 1724. 12. T. 2. pag. 171. Helleniftas quidem Actor. XI. 20. Ethnicos effe non dubitat, per Helleniftas vero Actor. VI. 1. & IX. 29. putat intelligendos effe Judæos immixtos Syris per Græcos fubjugatis, atque mores eorum & vivendi rationem adfuetis imitari, quamobrem & à Jofepho & in Talmude Syri & Ethnici, Syri & Hellenistæ pro iisdem ponantur. Quod autem audaciore fufpicione addit pro Helleniftis legi poffe ἑλενιςὰς qui ita dicantur ab Helena Regina Adiabenorum, quam Judaica facra amplexam teftatur Jofephus XX. 20. id verifimilius poterit dici de illis *Helenianis*, quorum inter Judæos non Judæos mentio apud Juftinum Martyrem in dialogo cum Tryphone p. 307. & qui ut ab Herode Herodiani, ita ab Helena illa Helenianorum nomen ducere potuere, de qua neceffe non eft referre hoc loco quæ erudite notavit vir clariffimus Johannes Henricus Majus in notitia Imperii Adiabeni, edita Marburgi Cattorum 1726. 8.

CAPUT V.

Amplitudo & fucceffus propagatæ per Apoftolos Lucis Evangelicæ. Notitia alphabetica Ecclefiarum, quas plantatas ab Apoftolis, ex ipfis Apoftolicis fcriptis certo conftat. Catalogus Apoftolorum & Apoftolicorum Virorum ad quas penetraffe finguli regiones non æque certa traditione feruntur.

I.

AD propagationem falutarem Evangelii, DEO ita moderante, longe lateque * promovendam, poft entheam Virtutem Doctrinæ & Miraculorum, vehementer oportunæ fuere res hæ duæ, amplitudo Romani Imperii, magnam orbis terrarum partem occupantis: & difperfio mirifica populi Judaici, facta per omnes vafti illius Imperii provincias. Priorem pulcherrime & luculentiffime defcribit Agrippa Rex in Oratione habita Hierofolymis ad rebellionem molientes Judæos, apud Jofephum lib.

* ἐπιςεύθη ἐν κόσμῳ. 1. Timoth. III. 16.

lib. 2. de bello Judaico cap. 16. Alteram, præter Philonem † legatione ad Cajum, idem Agrippa in eadem oratione pag. 191. edit. novæ Haverkampianæ his verbis designat perspicue: *ὁ δὲ κίνδυνος οὐ τῶν ἐνθάδε μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν κατὰ τὰς ἄλλας πόλεις κατοικούντων· οὐ γάρ ἐστιν ἐπὶ τῆς οἰκουμένης δῆμος ὃ μὴ μοῖραν ὑμετέραν ἔχων. Periculum non solum vos manebit, sed & quotquot alias civitates incolunt. Neque enim in toto orbe populus est, qui non ex vobis portionem habeat.* Ac ne paucos in singulis fuisse regionibus vel civitatibus Judæos putemus, ex eodem Josepho constat magnum passim exstitisse uno in loco numerum, ut Cæsareæ, ubi una hora narrat cæsa viginti Judæorum millia lib. 2. c. 18. (19.) p. 196. seq. nec minorem numerum in Civitatibus Syriæ, & Alexandriæ uno occubuisse impetu millia quinquaginta.

II. Per illam tam ample patentem Judæorum in tot regionibus frequentiam, & facilior aditus datus Apostolis, atque vaticiniis Prophetarum prænunciata Evangelii lux felicius eminere & longius aciem suam proferre potuit: per hanc vero Romani magnitudinem Imperii factum est, ut non obstantibus Judaicæ nationis viribus ac multitudine, tamen pœnæ Divinæ ab illo ingrato & duræ cervicis Populo justa severitate sumerentur, CHristique comminationem de Domo illorum deserta relinquenda Matth. XXIII. 38. in præsentem usque diem ad plenum comprobaverit eventus, & prædicationi Evangelii per ipsas persecutiones magna parte Orbis terrarum panderetur via, donec ipsi denique Romani Imperatores dulce CHRISTI subirent jugum, atque in CHRISTI Cruce Victoriam & Felicitatem Imperio suo, sibique & subjectis suis Salutem optatam unice promitterent.

III. Quæ porro fuerit Apostolorum, CHristi eos mittentis jussui fideliter obsequentium industria, qui successus, ignorare neminem permittit sanctus Actuum liber, quem propterea pius in veteri Ecclesia mos * fuit quotannis à S. Paschatos festo publicis Christiano-

† Confer Jo. Braunii selecta sacra p. 10. seq.

* S. Chrysostomus homilia de diversis locis Novi Test. Tomo V. edit. Ducæi p. 842. T. III. edit. novæ p. 81. Augustinus tractatu 6. in Johannem & serm. 4. in Pascha, T. V. edit. Amst. p. 678. Euthalius in eruditiss. Zaccagnii monumentis veteribus editus p. 443. Lex Theodosii de festis libro XV. Codicis Theodos. tit.

ſtianorum cœtibus prælegere, meditandumque omnibus exponere ut quilibet admirandam hanc Eccleſiæ propagationem, ſolius Reſurrectionis CHriſti, cujus martyres Apoſtoli erant, & mirificorum effuſi in Apoſtolos Spiritus S. donorum fructum agnoſcentes, tanto minus de veritate ac Divinitate Religionis Chriſtianæ poſſent dubitare. Quanta autem fuerit amplitudo progreſſuum Evangelicæ prædicationis jam ipſorum temporibus Apoſtolorum, tum ex eodem Actuum libro patet, tum ex Eccleſiaſticæ & externæ hiſtoriæ monumentis intelligitur. Cumq; alibi ** ſcriptores hiſtoriæ Eccleſiaſticæ, cujus ſæculum primum huc maxime pertinet, magno numero recenſuerim, hoc loco brevem modo ſubjiciam elenchum ſcriptorum qui ſpeciatim prædicationem Apoſtolicam, & vitas atque itinera Apoſtolorum, Pauli maxime, lucubrationibus ſuis expoſuere: deinde referam notitiam diſtinctiorem locupletioremque eorum qui in illuſtrando ſacro Apoſtolorum libro ſunt verſati.

a) *Scriptores hiſtoriæ Apoſtolicæ & Eccleſiarum Apoſtolicarum.*

Antoninus Florentinus Archiep. de Eccleſia primitiva & geſtis ejus, ut elicitur ex Actis Apoſtolorum. Titulo ſexto ſummæ Hiſtorialis cap. 2.

Centuriæ Magdeburgenſes, Centuria I. lib. 2. cap. 2.

Philippus Jacobus Hartmannus de rebus geſtis Chriſtianorum ſub Apoſtolis cap. VII. p. 107. ſeqq.

Joannes Braunius libro I. ſelectorum ſacrorum, de Apoſtolorum Epiſtolis, & ad quos ſcriptæ ſint. Amſt. 1700. 4.

D. Jo. Franciſci Buddei diſſ. de ſtatu Eccleſiarum Apoſtolicarum, earum præcipue ad quas Paulus Apoſtolus ſcripſit. Jen. 1720. 4. & in Miſcellaneis Theologicis parte 2. p. 215. ſqq. A. 1727. 4.

Ejusdem Eccleſia Apoſtolica, ſive de ſtatu Eccleſiæ ſub Apoſtolis commentatio hiſtorico dogmatica, quæ & introductionis loco in

V. lege 5. Synodus LXX. Epiſcoporum ſub Gelaſio, Guil. Durandus in rationali lib. VI. c. 90. ſeq. &c.

** Bibl. Græcæ T. XII. p. 161. ſqq.

in Epiſtolas Pauli cæterorumque Apoſtolorum eſſe queat. Jen. 1719. 8.

De Epiſcopatu Apoſtolorum œcumenico, *Claudius Salmaſius* libro de Epiſcopis & presbyteris p. 198. ſeq.

Iſaacus Caſaubonus Exerc. XIV. ad Baron. n. IV.

Frid. Spanhemii filii de Apoſtolis duodecim & de Apoſtolatu ſtricte dicto, nec non de Converſionis PAVLI epocha, deque ejus Apoſtoli hiſtoria & nomine. Lugd. Bat. 1679. & in quaternario diſſertationum Hiſtorici argumenti T. 2. Opp. p. 289. ſeq.

Guil. Caveus introductione ad Vitas Apoſtolorum. *Henricus Dodwellus* diſſ. 1. ad Irenæum. *Stephanus Curcellæus* p. 716. ſqq. Operum: Hermanns Witſius Miſcell. ſacr. T. 2 Exerc. XIII. §. 9. *Frid. Adolfus Lampe* Commentario in Pſalm. XLV. Exercit V. p. 213. ſeq.

Franciſcus Burmannus de Miniſtris Novi Teſt. extraordinariis diſſ. 2. uſque ad undecimam.

Anonymus Anglus in diſſ. de differentia inter Apoſtolos, Presbyteros ac Fratres, ad Actor. XV. 23. *Bibl. ancienne & moderne de Mr. Jean le Clerc T. 26. p. 58.* ſeq.

Carolus Bertheau Paſtor Eccleſiæ Gallicanæ Lond. Tom. I. ſermone X. ad 2. Corinth. IV. 7. de la Divinité de l' établiſſement de la Religion Chrétienne. Amſt. 1730. 8. p. 296. ſqq.

Anonymi Angli Miſcellanea ſacra, or a new method of conſidering ſo much of the hiſtory of the Apoſtles as is contained in Scriptures. * Lond. 1725. 8. In hoc opere expenditur Apoſtolorum miniſterium in prædicando ac propagando Evangelio, tum CHriſto ipſo adhuc inter eos verſante, tum poſt Spiritus S. effuſionem, ubi Judæis primum, deinde proſelytis, denique Ethnicis quoque Gratia DEI in CHriſto oblata exponitur.

Tho. Bilſonus de perpetua Eccleſiæ CHriſti gubernatione, *Dionyſius Petavius* lib. 1. dogmat. Theol. de Hierarchia Eccleſiaſtica cap. V. *Nicolaus Serarius* in centum aſſertionibus de Apoſtolis T. 1. Opuſculor. Theolog. p. 249. ſeqq.

Tillemontius tomo primo memoriarum Hiſt. Eccleſ. aliique Annalium rerumque Eccleſiaſticarum ſæculi Apoſtolici ſcriptores.

Joannis Dartis de ſtatu Eccleſiarum tempore Apoſtolorum.

* Bibl. ancienne & moderne T. 26. p. 41.

Historia certaminis Apostolici adscripta ABDIÆ, Babyloniæ Episcopo, & distributa in libros decem, cujus erudita censura legitur in Davidis Blondelli libro de papissa Johanna p. 118. Prodiit Pseudo Abdias ille Basileæ 1551. fol. vulgante Wolfgango Lazio, deinde Parisiis 1560. 1566. 1571. 8. Coloniæ 1566. 1569. 1576. 12. & in Laurentii de la Barre historia Christiana veterum Patrum Paris. 1583. fol. Denique notis illustratus in tomo primo Codicis Apocryphi Novi Testamenti, quem edidi Hamb. 1703. 1719. 8. Cum pervetusto Codice Jureti editum Abdiam contulisse se non uno loco testatus est Salmasius. Testimoniis a me præmissis addenda loca Vincentii Bellovacensis, speculi historialis VIII. 4. 5. & IX. 2. nec non Antonini Florentini ex parte prima summæ historialis sive Chronici. Qui hos libros Abdiæ supposuit, circa A. C. 910 vixisse videtur Casimiro Oudino, quem si placet vide T. 2. de scriptoribus Eccles. pag. 418. seq.

Anonymi PHILALETHI EUSEBIANI in vitas, miracula passionesque Apostolorum, rhapsodiæ. Coloniæ in ædibus Quentelianis 1531. 4. Ex his posse Abdiam, si tanti, non uno loco emaculari, notavit Christianus Daumius litteris ad Nic. Heinsium Tom. V. sylloges Epistolarum Burmannianæ p. 254.

Notitiam aliorum Actuum Apostolicorum sub variis jactatorum nominibus dare me memini T. 1. Codicis apocryphi Novi Testamenti pag. 743. sqq.

Ordericus Vitalis, qui circa A. C. 1141. scripsit, conspirans cum Abdia in plerisque ubi de Apostolis disserit lib. 1. & 2. Hist. Eccles. in Normannicis du Chesnii p. 396. sq.

Nicetæ Paphlagonis Orationes encomiasticæ Tom. I. auctarii novissimi Combefisiani.

Acta Sanctorum & Græcorum *Menæa*, illis diebus quibus Apostoli cujusque memoria in Ecclesia vel Græca vel Latina vel utraque colitur.

Joachimi Camerarii historia JEsu CHristi itemque eorum quæ de Apostolis ejus singilatim commemorari posse recte & utiliter visa sunt. Lips. ex officina Ernesti Vœgelini Constantiensis 1566. 8.

Joachimi Perionii, Benedictini Cormoeriaceni de rebus gestis vitisque Apostolorum liber Colon. 1569. 12. & cum Abdia; cui etiam Maternus Cholinus junxit vitas SS. *Matthiæ* * Apostoli atque

* Addes hæc notatis in Codice apocrypho Novi Test. p. 783. T. I.

que *Marci* Evangelistæ, quas ait depromptas *ex scriniis notariorum primitivæ Ecclesiæ* : & S. Matthiæ quidem, versam ex Hebræo : à Lamberto scilicet Monacho Trevirensi, quam meliorem deinde dedit Bollandus ad 24. Febr. T. 3. p. 433. supplementum etiam Bernardus Pez parte 3. anecdotorum p. 7. seq. Vitam illam Marci Græce & Latine vulgavit Henschenius ad 25. April.

Georgius Major in vitis Patrum Witeb. 1544. 1559. 1578. 8. & Tom. I. Opp. junctim editorum in fol. & e Latinis Germanice interprete *Sebastiano Schwan*, Pastore Ratzeburgensi, Lubec. 1654. 4.

William Cave Antiquitates Apostolicæ, or the history of the holy Apostels and the two Evangelists SS. Marck and Luke. Lond. 1686. fol. & deinde præter quinquies amplius Anglice repetitas editiones, etiam Germanice Lipf. 1696. 4. & Belgice 1698. fol.

Tillemontius tomo primo memoriarum Hist. Eccles. Gallice editarum Paris. 1693. 4. & Bruxellis 12.

Wilhelmi Reading History of our Lord and Saviour JEsus CHrist, with the lifes of the Apostles and Evangelists. Lond. 1716. 8.

b) De PAULO Apostolo.

Euthalius Sulcensis, de quo supra p. 58. editus a Pelargo in Acta, Bœclero & Zaccagnio.

Jo. Chrysostomi * VII. homiliæ, T. VIII. Savil. T. V. Ducæi & T. II. edit novæ celeberrimi Montfauconi pag. 477. cum veteri versione Latina non contemnenda *Aniani* Diaconi Celedensis (circa A. C. 507.) cujus versio cum præmissa Epistola ad Evangelum Presbyterum legitur etiam in Bedæ operibus T. VI. p. 823. sq.

Procli CPol. homilia Græce & Lat. in Proclo Vincentii Riccardi, & T. I. Auctarii novi Combefisiani p. 454. Plura apud Combefisium T. VII. Bibl. Concionatoriæ, & apud Surium atque in Actis Sanctorum T. V. Junii 29.

Theodori Magistri T. 7. Chrysostomi Savil. pag. 829. incipit : τῆς μὲν ἐπιγραφῆς.

* Photius Cod. 270.

Theodori Daphnopatæ, Latine apud Surium 29. Junii. Græce incipit: ἅπας μὲν ἐγκωμίων λόγος.

Theodori Scutariotæ: Incipit: Παῦλος Ἀπόστολος Ἑβραῖος μὲν ἦν τὸ γένος.

Πράξεις τῶν ἁγίων Ἀποστόλων Πέτρε καὶ Παύλε, breve scriptum de rebus gestis Pauli & Petri quod Latinum fecit *Constantinus Lascaris* A. C. 1490. in quo mentio secundi accessus Pauli ad Messanenses. Incipit: ἐγένετο μετὰ τὸ ἐξελθεῖν. Exstat Græce cum Lascaris versione apud Placidum Reynam p. 92. 93. notitiæ historicæ Urbis Messanensis, in thesauro Antiquitatum Siciliæ parte IX.

Theophanis Ceramei homilia LV. in Petrum & Paulum p. 370. Incipit: συνήδομαί σοι πόλις.

Asterii, *Chrysostomi*, *Ephraim* Syri, *Maximi Planudæ*, *Nicetæ* Paphlagonis & aliorum homiliæ in eosdem, de quibus Tomo IX. Bibl. Græcæ X. IX. p. 134.

Sophronii Archiep. Hierosol. in Petrum & Paulum, incipit: πάλιν ἡμῖν δυὰς ἀδιάλειπτος. Græce cum versione sua edidit Jo. Franciscus Albanus ** Romæ 1666. qui postea Clemens XI. Papa.

Simeonis Metaphrastæ, in eosdem, incipit: καὶ τῶν τεχνῶν ὁ μόνον τὰς ἐξ ἀρχῆς πατέρας ἀποδεχόμεθα, Græce & Lat. in Actis Sanctor. T. 5. Junii 29. p. 411.

Breve martyrium Pauli Apostoli quod incipit: ἐπὶ Νέρωνος τε καίσαρος Ῥωμαίων, in *Euthalio* Zaccagnii pag. 535. & apud Oecumenium in Act. Apost. & in Boecleri Novo Test. & D. Jo. Georgii Pritii introductione ad Nov. Test. p. 152.

De passione Petri & Pauli, libri duo qui sub *Lini* nomine & è Græco versi feruntur, quosque Latine ex Codice MS. edidit Jacobus Faber ad calcem commentariorum in Epistolas Pauli, Paris. 1512. fol. Post Fabrum Laurentius Barre in historia Christiana veterum Patrum Paris. 1583. fol. p. 51. inde occurrunt in Patrum Bibliothecis, ut in novissima Lugdunensi 1677. T. 2. p. 67.

Petri & Pauli acta à *Paulo Æmilio Sanctorio* qui A. C. 1635. obiit, prodierunt Romæ 1597. & Venetiis, & Tomo 7. Act. Sanctor. Junii, p. 16. sqq.

Vitæ

** Giornale de' letterati d'Italia T. 30. p. 62.

Vitæ Pauli ſcriptores.

Hieronymi Simonis van Alphen ad hiſtoriam Pauli diſſertationes V, Ultraj. 1717. 1718. 1719. 4.

Gotfrid Arnoldus in vita Petri & Pauli, Germanice edita Roſtoch. 1708. 8.

Claudius Dausquejus libris III. de ſanctitate Pauli Apoſtoli. Pariſ. 1624. 8. adde *Andream du Sanſſay* de Myſticis Galliæ ſcriptoribus, ſub init. Pariſ. 1639. 4.

Bartholomæus Gavantus T. 2. theſauri rituum p. 315. ſqq.

Antonius Godeau, Gallice, proſa * & carmine, Pariſ. 1651. 12. & ex Gallico Belgice. Roterd. 1719. 4.

Georgius Fridericus Græter, Francof. 1687. 8. Germanice.

David Hoogſtratanus libris VII. carmine Belgico. Amſterd. 1712. 4.

Joach. Langius in commentatione hiſtorico hermenevtica de vita & epiſtolis Pauli Apoſtoli. Halæ Magdeb. 1718. 4.

Sigismundus Laurentius Rom. 1651. fol. Italice.

Thomas Maſſutius S. I. libris XV. Lugd. 1633. 4.

Caſp. Hermanni Sandhagenii brevis in vitam Pauli iſagoge.

Jo. Schedius. MS. Vide Acta Erud. T. 1. ſupplem. p. 336.

Hermanni Witſii prælectiones de vita & rebus geſtis Pauli Apoſtoli, in meletematibus Leidenſibus. Lugd. Bat. 1703. 4.

De converſione Pauli *ad Actor. IX.*

S. Damaſi carmen 1. cum notis Martii Mileſii Sarazanii Rom. 1638. 4. & in Tomo XXVII. Bibl. Patrum Lugdunenſ. pag. 81. & ſub *Aldhelmi* nomine Unſchuldige Nachrichten A. 1711. pag. 168.

Petrus Blæſenſis T. XXIV. Bibl. PP. p. 1155. edit. Lugd.

Frid. Spanhemius fil. de converſionis Paulinæ epocha, & Pauli hiſtoria atque nomine T. 2. Opp. p. 311. ſqq.

N. de Hoyon, homiliis XII. Gallice. Salmur. 1656. 8.

D. Alberti Joachim de Krakewitz diſſ. de Paulo poſt converſionem adhuc Phariſæo. Roſtoch 1703. 4.

* David Ancillon melange critique T. 2. p. 292.

Georgii Læti commentarius, Lugd. Bat. 1641. 8.
Nic Orani Leodi homiliæ. Colon. 1624. 8.
Sebaſtian Starck. Conſtantiæ 1614. 8. Germanice.
Melch. Steinbruckius homiliis XXII. Germanice. Lipſ. 1607. 4.

De peregrinatione Pauli.

Petrus Appianus Benevicius.
Frid. Chriſt. Bucheri diſſ. Witeb. 1679. 4.
Chriſtophori Cellarii itinerarium Paulinum A. 1694. & in diſtationibus Academicis p. 150. ſeq.
Pauli Cruſii Paulus naufragus. Lipſ. 1609. 8. *Jac. Stolterfothi* de navigatione Pauli. Lubec. 8. Germanice.
Georgii Læti peregrinatio Pauli Apoſtoli. Francof. 1650. 12.

Paulus Athenis *Actor. XVII.*

Jo. Mich. Heineccii Paulus διαλεγόμενος. Helmſt. 1698. 4.
Jo. Henrici Maji, filii de geſtis Apoſtoli in Urbe Athenienſium. Gieſſæ 1727. 4.
Arnoldi Moonen XV. homiliæ. Daventriæ 1693. 8.
D. Godfridi Olearii de geſtis Pauli in urbe Athenienſium. Lipſ. 1706. 4.

Temporum notatio.

Jacobus Uſſerius in Chronologia ſacra. *Tillemontius* tomo primo memoriar. Hiſt. Eccleſ. *Sam. Baſnage* T. 1. Annal.
Jo. Pearſonii Annales Paulini, in ejus Operibus poſtumis.
Jani Bircherodii ſeries chronologica actorum SS. Petri & Pauli, Hafniæ 1665. 4.
Jo. Jacobus Hottingerus in pentade diſſ. ſect. V. Unſchuldige Nachrichten A. 1724. p. 1076.

De palo Pauli. *Interpretes ad 2. Corinth. XII. 7.*

Diſquiſitio *Martini Chladeni*, Witeb. 1723. 4. M. *Chriſtoph. Heinſii.* Witeb. 1697. 4. *Gotthard Heideggeri* recreatt. ſacrar. pag. 119. ſqq.

sqq. 146. *Jo. Henr. Majus* fil. T. 4. Observ. sacrar. pag. 75. sqq. *Jo. Markii* Exerc. Bibl. 42. *Guil. Saldenus* Otior. theolog. lib. 1. c. 9. *Georgii Vechneri* diss. Lesnæ Polonor. 1644. 8. 1678. 8. *Georg Wolfg. Wedelius* Exerc. Medico philolog. decad. 7. exerc. 5.

Gustavi Georgii Zeltneri diss. Altdorf 1707. 4.

De raptu Pauli. *Interpretes ad 2. Corinth. XII. 1.*

Thomas Aquinas in quæst. disputatis Tom. VIII. Opp. pag. 611. sqq.

Carolus Bovillus. Paris. 1531 8.

Bibliotheca Theologico Philol. Bremensis T. 7. p. 886. sqq.

Henricus Philippus Herwartus. Numburg. 1671. 8.

Jo. Marckii Exerc. 24. textual. in Novum Test.

D. Jo. Olearii, Theologi Lipsiensis diss. nec non *Jo. Adami Osiandri*, *Jac. Ziegleri* &c.

Commentarii in ACTA APOSTOLORUM.

Græci Veteres.

Ut deperditas omittam *Origenis* homilias, *Diodorum* Tarsensem, *Theodoretum*, & *Eusebium* Emissenum: vel ineditum *Leonem* Magistrum.

Jo. Chrysostomi homiliæ LV. (lectæ etiam Photio Cod. CLXXIII. & Jo. Damasceno III. 15. de orthodoxa fide) Græce Tom. IV. Savil. & Græce ac Latine T. IX. Montfaucon. & T. 3. in Novum Test. edit. Morellianæ.

Oecumenii, Triccæ in Thessalia Episcopi Catena in Acta, Græcè Veronæ 1532. fol. & Latine *Jo. Bernardo Feliciano* interprete Venet. 1545. 1556. 8. Basil. 1552. 8. & interprete *Jo. Hentenio.* Antwerp. 1545. & cum Hentenii versione Græce & Latine. Paris. 1631. fol. Vide si placet Bibl. Græcæ Volum. VII. p. 788.

Andreæ presbyteri similis Catena MS. in Bibl. Coisliniana de qua celeberr. Montfauconus p. 75. seq. præmissa Capitum argumenta ex *S. Pamphilo.*

Anonymi

Anonymi LIV. breves homiliæ in Acta, MS. in Bibl. Cæsarea teste Lambecio III. p. 63.

Theophylactus Græce cum versione *Laur. Sifanii* Colon. 1568. fol & Latine inter Theophylacti opera, eodem Sifanio interprete. Basil. 1570. fol.

Argumenta capitum ab *Euthalio* Sulcensi Episcopo circa A. C. 458. Græce & Latine in Alex. Zaccagnii monumentis veteribus p. 403. sqq. Rom. 1698. 4. & in *Athanasii* junioris sinopsi S. Scripturæ T. 3. edit. novæ p. 187. Græcis pleraque expressa versibus per *Cyrum Theodorum Prodromum* in ejus Epigrammatibus pag. 196. sqq. edit. Græco latinæ Guidonis de Sowigni. Juliomagi 1632. 4.

Latini Veteres.

Aratoris subdiaconi Romani metaphrasis Epica Actorum cum *Arrii Barbosæ* * commentario. Salmanticæ 1516. fol. Vide Nic. Antonium Tom. I. Bibl. Hispan. pag. 132. Plura de Aratore dixi in Bibl. Latina.

Cassiodori complexiones in Actus Apostolorum editæ primum ab illustri Scipione Maffejo, Florentiæ, 1721. 8. & recusæ Lond. 1722. 8. & Roterod. 1723. 8. cum præfatione Sam. Chandleri.

Bedæ Venerabilis expositio ad Accam Episcopum. Tomo V. Opp. Colon. 1688. fol. Laudat Richardus Simon in censura Bibl. Ecclesiasticæ Dupinianæ, quæ Gallice nuper vidit lucem, T. I. p. 281.

Ejusdem Bedæ Retractationes & Quæstiones in Actus Apostolorum. T. VI. Opp. statim sub init.

S. Haymonis commentarius. Colon. 1573. fol. Omitto deperditum *Isidori* Hisp. commentarium, memoratum Trithemio c. 232. vel ineditam metaphrasin metricam *Petri de Riga* in multis obviam Bibliothecis: ineditos item *Rabanum* Maurum, *Clementem* Anglum A. 1170. *Joannem Clivoth* Augustinianum A. 1395. *Johannis Hagen* sive *de Indagine* quadruplicem expositionem A. 1475. *Jo. Latheburii* Minoritæ A. 1460. *Guil. Messelechi*, Ord. Præd. A. 1295. *Tho. Netter* Carmelitæ A. 1430. *Nicolai Tornacensis* Moralia super Actus Apost. *Werneri Rollevinckii*, Cartusiani, *Bernardi de Rosergio* (du Rosier) qui A. C. 1464. obiit. Nec non

* *Mendosa* perperam excusum in Bibl. Sacra viri diligentissima Jacobi le Long p. 611.

non *Alexandri de Villa Dei* Minoritæ circa A. 1240. postilla in Acta Apostolorum leoninis hexametris versibus composita. *Dionysium Barsalibi* Syrum MS. in Bibl. Bodlejana. &c.

Recentiores, addicti Romanæ Ecclesiæ.

Ambrosii Lexoviensis, Ord. S. Francisci Lampas accensa, MS. Paris.

Ben. Ariæ Montani elucidationes. Antwerp. 1580. 4.

Bartholomæi de Bregantiis Ord. Præd. Episcopi Vicentini A. 1270. defuncti, glossati & postillati Actus Apostolorum MS.

Johannis Benedicti scholia: nec non emendationes scholiorum Joannis Gagnæi. Paris. 1563. 8.

Nicolai du Bois, Doctoris Lovaniensis Academicæ lectiones, seu theoreticarum & practicarum quæstionum resolutiones in Actus Apostolorum, pars prima, Lovanii 1666. 4.

Jacobi Bonfrerii, S. J. Commentarius MS.

Tho. de Vio Cajetanus explanatione sæpius edita in N.T.

Feliciani Capitonis, Archiepiscopi Avenionensis explicatio in Acta. Venet. 1561. 8.

Henrici Ludovici Castanæi Episcopi Pictav. exercitationes. Paris. 1626. 1650. 4.

Christophorus a Castro Andreæ Schotti fide inter explanatores Actorum Apostolicorum refertur.

Tullii Crispoldi Commentarius. Firmi 1590. 4.

Erasmus notis ad Novum Test. & apologiis adversus Stunicam, Leum &c.

Hieronymi Fazelli commentarius, Panormi MS.

Jo. Feri enarrationes in caput primum. Colon. 1567. atque inde Venetiis, Paris. &c.

Liberti Fromondi Commentarius. Lovanii 1654. 4.

Joannis Gagnæi scholia in Evangelia & Actus Apostol. ex præcipuis Græcorum & Latinorum scriptis selecta. Paris. 1631. 8.

Jo. Hofmeisterus in XII. capita priora. Colon. 1567. Paris. 1578. fol. laudatur in Casaubonianis p. 24.

Cornelius à Lapide in Acta, Epistolas Canonicas & Apocalypsin. Antw. & Lugd. 1627. Antw. 1648. 1662. 1672. Venet. 1717. fol.

Jo Lorini Commentarius in Actus Apostolorum. Lugd. 1605. & auctior 1609. Colon. 1617. 1621. fol.

Jo. Steph. Menochii, S. I. historia sacra de Actibus Apostolorum. Rom. 1634. 4.

Antonii Mariæ Miconi, Augustiniani, Acta Apostolorum elucidata, sive in illa ponderationes. Genuæ 1681. fol.

Aloysii Novarini Actus Apostolorum expensi. Lugd. 1645. fol.

Nic. Orani, Leonii, Conciones XXX de conversione Cornelii Centurionis. Montibus Hannoniæ 1632. 8.

Benedicti Pererii commentarium Moguntiæ 1581. 8. Lipenii τȣ̃ μακαρίτȣ fide refero.

Antonii Perez Archiep. Tarraconensis. Lugd. 1626. 4.

Bartholomæi Petri, Theologi Duacensis, Duaci 1622. 4.

Arthuri Pitsei Observationes Catholicæ in Actus Apostolorum contra hæreticos. Antverp. 1636. 4.

Alphonsi Salmeronis S. I. Commentarius, tomo duodecimo Operum. Madrit. 1602. Colon. 1604. fol.

Casparis Sanctii S. J. Lugd. 1616. 4. Coloniæ 1617. 4. *Hist. Critique de la Rep. des lettres T. V.* p. 243.

Ludovici de Sanseverino Catena in Acta Apostolorum. Neapoli 1666. fol.

Thomæ Stapletoni antidota Apostolica in Acta Apostolor. Antwerp. 1595. & inter Opera Parif. 1620. fol.

Joannis de Sylveira, Ulyssiponensis, Lugd. 1678. fol.

Jo. Mariæ Velmatii, Minoritæ Actus Apostolorum versibus expressi. Venet. 1638. 4.

Omitto ineditam metaphrasin *Gilberti Filbolii*, Possevino memoratam: catenas item ineditas *Augustini Triumphi* & *Joannis Hentenii*. Commentariosque ineditos *Onuphrii Ostecuti* & *Bertrandi Paryte*, Augustinianorum, *Alexandri Seton*, Angli, & Commentaria literalia & moralia *Joannis de Sorribas*, Hispani, Commentarios *Thomæ Vellideni*, *Josephi Vivoli*, &c.

Gallice.

Dionysii Ameloti notæ, in ejus Novo Test. Gallice verso Paris. 1667. 8. 1688. 4.

Antonii

Antonii Arnaldi. Vide infra *de Saci.*

Augustini Calmeti, Benedictini, in ejus Commentariis ad S. Scripturam Parif. in 4. & fol. editis.

Bernardini de Montreul, S. I. historia nascentis Ecclesiæ. Gallice. Paris. 1639. 4. duobus Volum.

Arnoul Greban Chanoine du Mans, environ A. 1450. a traduit de Latin en vers François les Actes des Apostes, achevez par son frere *Simon Greban*, imprimez a Paris par Galiot du Pré. *Hæc Franc. Grudæus Crucimanius* (Croix du Maine) *Bibl. Françoise p.* 24. Prodiit Paris. 1537. fol. & 1541. 1550. 4.

Antonii Arnaldi & *Isaaci Lud. le Maistre de Saci* notæ, Paris. Lugd. Amst. & Antwerp. 1700. 8. & Germanice Lips. 1712. 4.

Hispanice.

Petri de Valencia, Cordubensis, advertencias para declaracion de gran parte de los Actos. MS. Madriti teste Nic. Antonio T. 2. Bibl. Hispanæ p. 199.

Augustanæ Confessionis Socii.

Dan. Arcularii Commentarius, edente B. D. Balthasare Menzero Francof. 1607. 8. Giessæ 1622. 4. & cum præf. B. D. Jo. Fechtii, additus commentario D. Jo. Gerhardi & Jo. Canuti Lenæi. Hamb. 1613. 4. atque in thesauro Evangelico D. Ægidii Hunnii.

Hermanni Bonni Superint. Lubecensis Commentarius MS. e quo excerpta edita a V. C. Jo. Henrico von Seelen in Athenis Lubecensibus Tom. 4. pag. 57. seq. & in ejusdem Bibliotheca Biblica Lubecensi p. 4. sqq.

Joannis Brentii homiliæ CXXII. Haganoæ 1536. & Tubing. 1588. fol. Tomo VII. Opp.

Joannis Bugenhagen, Pomerani Commentarius. Witeb. 1524. 8.

Georgii Calixti expositio litteralis. Brunsvig. 1654. 4.

Joch. Camerarius in notatione figurarum Orationis in scriptis Novi Test. Lips. 1573. 4.

Jo. Georgii Dorschei Chronotaxis Actorum Apostolicorum edita cum commentariis illius in IV. Evangelistas, præmissa præfatione B. D. Jo. Fechtii de vita & scriptis auctoris, Hamb. 1706. 4. An-

notationes ejusdem exegeticæ in Acta, lucem adhuc non viderunt quod ſciam.

Jo. Petri Grunbergii Acta Apoſtolorum publica Roſtoch. 1705. 4.

Jo. Gerhardi Commentarius cum analectis filii Jo. Erneſti Gerhardi Jen. 1669. 4. & cum commentariis Arcularii & Lenæi. Hamb. 1713. 4.

Chriſtophori Hegendorfini ſcholia, Haganoæ 1525. 8.

Nicolai Hemmingii. Jen. 1567.

Ægidii Hunnii commentarium in Acta Lipenius memorat editum Witeb. 1604. 8. ſed nusquam ille reperitur, itaque B. D. Jo. Henricus Feuſtkingius cum theſaurum Hunnii Evangelicum, ſive Commentarios in Matthæum & Johannem ederet, eis Jo. Winckelmanni in Marcum & Lucam, in Acta vero, Dan. Arcularii adjunxit. Witeberg. 1706. fol.

Juſti Jonæ annotationes cum præf. ad Jo. Fridericum, Ducem Sax. Witeb. 1524. 8. Baſil. 1525. 1567. 8.

Francisci Lamberti commentarius Argent. 1526. Francof. 1539. 8. De hoc Theologo paullo poſt colloquium Marpurgenſe A. 1530. Marpurgi extincto, conſulere juvabit V. C. Jo. Georgii Schelhornii amœnitates litterarias T. IV. p. 307. ſeq. T. X. p. 1235.

Jo. Canuti Lenæi, Archiep. Upſalienſis Commentarius Holmiæ 1640. 4. & cum laudatis Arcularii & Jo. Gerhardi commentariis. Hamb. 1713. 4.

Lucæ Loſſii annotationes. Francof. 1558. 1572. fol. 2 Vol.

D. Martini Lutheri argumentum in Acta Apoſt. T. 4. Latin. Jen. Et loca quam plurima libri hujus explicata. Vide T. X. edit. Altenburg. p. 409. ſeq.

Jo. Tobiæ Majoris annotata Jen. 1647. 8. 1655. 1668. 4. & cum gemino indice M. I. E. R. 1670. 4.

Juſti Menii commentarius. Norimb. 1524. 8.

Sebaſtiani Niemanni commentarius MS. apud heredes, Lubecæ quem B. D. Aug. Pfeiferus dignum luce judicavit. Vide Nova Lit. maris Baltici A. 1704. p. 196.

Lucæ

Lucæ Osiandri. Tubing. 1581. 4.

Christophori Pelargi expositio. Francof. ad Oderam 1601. 8. addita *Euthalii* de vita & peregrinatione Pauli ecloga.

Gabrielis Rechaan Chronologia sive clavis temporum Novi Test. super Acta, itinera & dicta Pauli & Petri. Witeb. 1623. 8.

Georgii Remi commentarium MS. habuit D. Theophilus Spizelius ὁ μακαρίτης.

Erasmi Sarceni prodiit Basileæ 1540. 8.

Bernardi Schmidii parelii Apostolici, i. e. dicta & gesta selectiora ex Actis Apostojorum. Dresdæ 1675. 4.

Nicolai Selnecceri Commentaria cum præf. ad Augustum Electorem Sax. Jenæ 1567. 1587. 8.

Joannis Spangenbergii Acta Apostolorum breviter enarrata. Francof. 1546. 8. & Suecice, Joanne Gotho, interprete Rostochii 1607. 8.

Melchioris Steinbruchii systema Collegii Apostolici intra Adscensionem & effusionem Spiritus S. homiliis XXIV. expositum. Jen. 1607. 8.

Victorini Strigelii ὑπομνήματα, argumenta & notæ, commentariis in libros Novi Test. Lips. 1565. 4.

Georgii Wirth, epitome Actorum Apostol. Francof. 1594. 4. & discursus in Acta. ibid. 1611. fol.

Jo. Christoph. Wolfius Pastor ad S. Catharinæ Hamb. curis philologicis & Criticis in IV. Evangelia & Actus Apostolicos. Hamb. 1725. 4.

Germanice.

M. Jo. Andreas Grammlich Ecclesiastes Vinariensis in meditationibus ad Acta, velut supplemento contemplationum Biblicarum Theologi Angli, Josephi Halli. Francof. 1721. 4.

Jo. Christianus Klemm, Theologus Tubingensis in Novo Testamento cum scholiis, argumentis & porismatibus edito, in Bibliis Pfaffianis. Tubing. 1729. fol.

Jo. Ludwig Lindhammeri, Pastoris militum præsidiariorum Berolin. uberior expositio & applicatio Actorum Apostolicorum. Halæ Sax. 1725. fol.

Christoph Albrecht Löſeke Paſtoris Plavenſis ad Havelam paraphraſis cum explicatione libri Actorum Analytica & poriſmatibus doctrinæ & morum, ad methodum qua B. Georgius Michaël Laurentius cæteros Novi Teſt. libros illuſtravit. Halæ Sax. 1728. 4.

D. Jo. Frid. Mayeri, τ̃ μακαρίτȣ homiliæ nondum in lucem editæ.

Christoph. Pelargi expoſitio. Francof. ad Oderam 1599. 4.

Georgii Rands, Francof. 1579. fol. cum expoſitione IV. Evangeliſtarum & Epiſtolarum ad Corinthios, Galatas & Epheſios.

Gabriel Rechaan Chronologia ſive clavis temporum Novi Teſt. ſuper Acta, itinera & dicta Pauli & Petri Witeb. 1624. 4.

Jo. Rothmaleri Conciones CLXV. Jen. 1663. 1672. 4. duobus Volum.

Reformati.

Benedicti Aretii ſeries & digeſtio temporum & rerum deſcriptarum à B. Luca in Actis Apoſtolorum. Lauſannæ 1579. fol. Genev. 1583. 1590. Bernæ 1607. fol.

Theodorus Beza in notis ad Novum Teſt. ſæpius editis.

Jo. Boiſius, Canonicus Elienſis in collatione Veteris Interpretis cum Beza aliisque Recentioribus. Lond. 1655. 8.

Lambertus Bos, *Jac. Elſnerus*, *Jo. Alberti* & *Jo. Frid. Homberg* Obſervationibus in Novum Teſt.

Othonis Brunsfels annotationes. Argent. 1535. fol. 1573. fol.

Henrici Bullingeri Commentarius. Tiguri 1590. fol.

Jo. Calvini commentaria. Genev. 1554. 1560. 8. 1563. 1568. fol. & ex Latino etiam Anglice, Gallice, Germanice.

Jacobi Capelli Eccleſiaſticæ ſub Apoſtolis hiſtoriæ enarratio ad A. C. 59. MS.

Lud. Capelli hiſtoria Apoſtolorum illuſtrata Genev. 1634. 8. Salmurii 1683. 4. & me curante Lipſiæ 1691. 8.

Jo. Cocceji ſcholia Amſt. 1665. 4. & T. IV. Opp. Amſt. 1675. & Francof. fol. 1689.

Lud. de Dieu animadverſiones in loca difficilia. Lugd. Bat. 1646. 4. & in Critica ſacra in loca Veteris & Novi Teſt. Amſt. 1693. fol.

Jo. Druſius in præteritis ad Novum Teſt. Balthaſar Scheidius in præteritis præteritorum MS.

Tho.

Tho. Goodwin in caput XV. Lond. 1650. 4.

Jo. Jacobi Grynæi commentarius in Acta Apostolorum. Basil. 1583. 4.

Rudolphi Gualtheri homiliæ CLXXV. Tiguri 1562. fol. atque deinde sæpius. Etiam Anglice, Joanne Bridges interprete, Lond. 1572. fol. *Rodolphi Simleri* in eas notæ. Tigur. 1567. 8.

Francisci Junii Acta Apostolorum ex Arabico Latine, cum interpretatione locorum obscuriorum. Lugd. 1578. 8. & Francof. 1618. 8. Ejusdem scholia addita versioni Latinæ Bibliorum. Hanov. 1603. fol.

Petrus Keuchenius annotationibus in varia loca Novi Test. Amst. 1689. & 1709. 4. *Nortoni Knatchbull* animadversiones &c.

Georgius Lætus in caput XXVII. & XXVIII. Lugd. Bat. 1639. 8. Franek. 1650. 12. & commentarius practicus in Conversionem Pauli. ibid. 1650. 4.

Jo. Lightfooti horæ Talmudicæ in Acta. Anglice Lond. 1645. 4. & Latine Lips. 1679. 4. & inter opera Lightfooti, Anglice, Lond. 1684. & Latine Roterd. 1686. fol. junctim edita.

Joannis Malcolmi Scoti commentaria & analysis. Medioburgi 1615. 4.

Caspari Megandri, Tigurini.

Christophori Obenhein expositio. Basil. 1565. 4.

Davidis Parei Commentarius T. 3. Opp. Francof. 1647. fol. pag. 316.

Jo. Pearsonii Annales Paulini & prælectiones V. in Actor. capita primora octo. in ejus Operibus postumis Lond. 1688. 4.

Conradi Pellicani commentarius Tiguri 1582. fol.

Jo. Piscatoris analysis Logica, & scholia. Herborn. 1579. 8. & cum commentariis in Novum Test.

Jo. Pricæus in Acta Apostolor. Paris. 1647. 8. & cum commentariis in alios Novi Test. libros & in Psalmos Lond. 1660. fol. & inter Criticos sacros Londini, Amstelodami & Francofurti editos, in quibus etiam *Valla*, *Revius*, *Erasmus*, *Vatablus*, *Castalio*, *Clarius*, *Zegerus*, *Drusius*, *Casaubonus*, *Grotius*, *Camero*, *Gualtperius*, *Lud. Capellus*.

Caspari Stresonis Commentarius practicus. Amst. 1658. 1669. 4. & Hafniæ 1717. 4. duobus Volum. *Journal des Sav.* 1717. *Octobr. pag.* 363.

Salomonis van Til Acta Apostolorum ad Annales revocata una

una cum ejus exercitationibus Theologico Philologicis. Lugd. Bat. 1719. 4.

Daniel Toſſanus in commentariis ad pleroſque libros Novi Teſt. Hanov. 1604 4.

Caroli Mariæ de Veiel Acta Apoſtolorum ad litteram explicata Lond. 1684. 8. *Acta Erud.* 1686. *p.* 504.

Balduinus Walæus commentario in libros hiſtoricos Novi Teſt. Lugd. Bat. 1653. 4.

Omitto ineditam expoſitionem *Jo. Georgii Sigwarti*, & non viſam mihi, *Petri Pauli Vergerii*.

Gallice.

Moſis Amyraldi paraphraſis. Salmurii 1654. 8.

Michaelis le Faucheur homiliæ in XI. priora capita. Genev. 1663. 8. quatuor Volum.

Petri Vireti commentarius. Genev. 1559.

Belgice.

Gerardi van Leuwen paraphraſis & Commentarius Amſt. 1708. 8. duobus Vol. & Germanice J. C. Seitzio interprete, Brem. 1708. 4.

Franciſcus Ridder, Roterdam 1679. 4.

Anglice.

Wilhelmus Burkittus in expoſitione Novi Teſt. ſextum jam nuper recuſa Londini. *Matthæus Henry* in illuſtratione librorum hiſtoricorum Novi Teſt. Lond. 1714. fol.

John Mayer. Lond. 1631. *Matthæus Polus.* *Thomas Taylor.*

Eduardi Wells paraphraſis & notæ Lond. 1709. 4. & Geographia hiſtorica Novi Teſt. JEſu CHriſti & Pauli Apoſtoli itinera. ibid. 1708. 8.

Daniel Whitby commentario & paraphraſi in Novum Teſt. Lond. 1700. fol.

Omitto

Omitto Acta Apostolorum versibus expressa Anglice a *Christophoro Tye*, Lond. 1570. 8.

Ex Arminianis.

Hugo Grotius notis ad Novum Testamentum.

Philippi a Limborgh commentarius in Acta, Epist. ad Romanos & Hebræos. Amst. 1710. fol. & in Acta, Belgice e Latino, Roterd. 1713. 4.

E Socinianis.

Daniel Brenius annotationibus in Vetus & Novum Test. Amst. 1664. fol.

Joannes Crellius commentario in magnam partem Actorum Apostolicorum. tomo 3. Opp. exegetic. Amst. 1665. fol.

Andreas Wissowatius cujus Commentarius additus Jo. Lud. Wolzogenii scriptis in Bibliotheca fratrum Polonorum. ibidem 1668. fol.

IV. Mirifica fuit olim urbium quarundam clarissimarum ambitio, vel quæ patriam inclyto cuidam civi præbuisset, ut septem illæ magni certantes de patria Homeri, vel quæ primatum obtinuissent & metropoleos vel navarchidis dignitatem aut jus sacrum asyli, vel avtonomiam, aut neocoriam sibi possent vindicare, de quibus Joannes Vaillantus ad calcem numismatum Græcorum consuli potest. Similiter nihil magis a multis sæculis contenderunt *Ecclesiæ* Christianæ, * quam ut *Apostolicæ* haberentur, hoc est ab ipsis fundatæ Apostolis: omni sane laude futuræ dignissimæ, si idem quoque studium in servanda doctrina Apostolorum, & sanctitate Apostolica imitanda posuisse eas constaret. Quo sensu merito etiam Apostolicas illas Ecclesias appellaveris, quæ licet multis post Apostolorum obitum sæculis demum conditæ, tamen ab illorum doctrina & exemplo non recedunt, certæ cum iisdem *unum* se *Dominum* habere, *unam Fidem*, *unum Baptisma.* Ephes. IV. 5. E contrario quid juvat Apostolos institutores, vel CHristum ipsum Magistrum habuisse, deinde vero eum

 Judæ

* Confer Jo. Vorstium Exerc. de sedibus Episcopalibus §. 27. seq. in B. Tho. Crenii fasce 1. Exercitatt. Philologico Hist. p. 101. seq.

Judæ instar prodere, vel cum angelo Ephesinæ Ecclesiæ charitatem primam deserere. Et constat Apostolicas sedes appellatas, quas minime Apostoli ipsi fundaverant, sed Episcopales Ecclesiæ Catholicæ Cathedras quascunque, utpote Apostolicæ doctrinæ heredes: ut probat Christianus Lupus ad Tertullianum de præscription. c. XX. pag. 383. Ob antiquitatem tamen ipsam, & auctoritatem originis, merito honor singularis Ecclesiis illis primitivis habetur, & ad illas, quamdiu originis suæ decus ac prærogativam custodiverunt, provocatur ab antiquis Ecclesiæ doctoribus, neque alio sensu eorum verba possunt intelligi, neque possunt valere, si interjecto tempore eædem Ecclesiæ varios errores dogmatibus Apostolicis vel interspersierint improbe charitate prima relicta, vel prætulerint. S. Irenæus III. 4. contra hæreses: *quid enim? & si quibus de aliqua modica quæstione disceptatio esset, nonne oporteret in antiquissimas recurrere Ecclesias, in quibus Apostoli conversati sunt, & ab eis de præsenti quæstione sumere quod certum & re liquidum est.* Tertullianus de præscript. adversus hæreticos c. 20. *Statim igitur Apostoli quos hæc appellatio Missos interpretatur, - - primo per Judæam contestata fide in JEsum CHristum & Ecclesiis institutis, de hinc in Orbem profecti, eandem doctrinam ejusdem fidei, Nationibus promulgaverunt, & proinde Ecclesias apud unamquamque Civitatem condiderunt, a quibus traducem fidei & semina doctrinæ, cæteræ exinde Ecclesiæ mutuatæ sunt, & quotidie mutuantur ut Ecclesiæ fiant: ac per hoc & ipsæ Apostolicæ deputantur, ut soboles Apostolicarum Ecclesiarum. Omne genus ad originem suam recenseatur necesse est: Itaque tot ac tantæ Ecclesiæ, una est illa ab Apostolis prima, ex qua omnes. Sic omnes primæ, & Apostolicæ, dum una omnes probant unitatem.* & cap. 21. *constat proinde omnem doctrinam, quæ cum illis Ecclesiis Apostolicis matricibus & originalibus Fidei conspiret, veritati deputandam, sine dubio tenentem quod Ecclesiæ ab Apostolis, Apostoli a CHristo, CHristus a DEO accepit.* Et cap. 36. *Age jam qui voles curiositatem melius exercere in negotio Salutis tuæ, percurre Ecclesias Apostolicas, apud quas ipsæ adhuc cathedræ Apostolorum suis locis præsidentur, apud quas ipsæ authenticæ litteræ eorum recitantur, sonantes vocem & repræsentantes faciem unius cujusque. Proxima est tibi Achaja? habes Corinthum. Si non longe es a Macedonia, habes Thessalonicenses. Si potes in Asiam tendere, habes Ephesum. Si autem Italiæ adjaces, habes Romam, unde nobis quoque authoritas præsto est. Ista quam felix Ecclesia, cui totam doctrinam Apostoli cum sanguine suo profuderunt: ubi*

Petrus

Petrus passioni Dominicæ adæquatur, ubi Paulus Johannis (Baptistæ) *exitu coronatur, ubi Apostolus Joannes, posteaquam in oleum igneum demersus, nihil passus est, in insulam relegatur.* Idem libro IV. in Marcionem capite 5. *Videamus quod lac à Paulo Corinthii hauserint, ad quam regulam Galatæ sint recorrecti, quid legant Philippenses, Thessalonicenses, Ephesii: quid etiam Romani de proximo sonent, quibus Evangelium & Petrus & Paulus sanguine quoque suo signatum reliquerunt. Habemus & Joannis alumnas Ecclesias, nam etsi Apocalypsin ejus Marcion respuit, ordo tamen Episcoporum ad originem recensus in Joannem stabit auctorem. Sic & cæterarum generositas recognoscitur. Dico itaque apud illas, nec solas jam Apostolicas, sed apud universas quæ illis de societate sacramenti confœderantur* &c. Similia S. Augustinus lib. 2. ad Cresconium c. 37. T. 9. Opp. p. 295. & lib. 2. de doctrina Christiana cap. 8. T. 3. p. 18.

Catalogus Alphabeticus Ecclesiarum quas fundatas ab Apostolis, ex ipsis scriptis Apostolicis colligitur.

In *Achaja* Rom. XVI. 5.

Alexandriæ in *Ægypto* Actor. XVIII. 24. XXVII. 5. *Marcus* Evangelista, primus Alexandriæ Episcopus. Vide Eusebium II. 16. hist. Eccles. Jo. Seldeni Origines Alexandrinas pag. XXIX. XXXVIII. Petavii dogm. Thelog. T. 3. pag. 697. sq. 711. Baron. & Henschenium ad 25. April. De Marci successore *Abilio*, Baronius & Bollandus 22. Febr. de *Aniano* 25. April. quem a Marco primum Alexandriæ Episcopum ordinatum, uti secundum, Abilium a Luca, legitur in constitutionibus Apostolicis VII. 46.

Amphipoli Actor. XVII. 1.

Antiochiæ XI. 19. sqq. XIII. 1. XIV. 26. ubi primum auditum Christianorum nomen Act. XI. 26. Confer S. Cyrilli Catechef. XVII. 28. Eusebii II. 3. hist. Eccles. Athanas. qv. 45. ad Antiochum. Hinc Antiochensis Ecclesia Chrysostomo mater omnium Ecclesiarum. Ad Antiochenos Pseudo Ignatii Epistola, & ad Heronem Diaconum, postea quartum Episcopum Antiochenum. Petrum enim Apostolum, primum

vulgo Antiochiæ Episcopum faciunt, secundum S. Evodium, tertium S. Ignatium. De Herone, Martyrolog. Rom. 17. Octobr. Successionem reliquorum vide Bibl. Græcæ T. XIV. p. 38. Memoria cathedræ Antiochenæ S. Petri celebratur in Martyrologio Rom. 22. Febr. Prochori unius de septem primisDiaconis, Antiochiæ martyrium passo. 9. April. Philonis & Agathopodis Diaconorum 25. April. Evodii à Petro ordinati Antiochiæ Episcopi. 6. Maj. Constitutiones Apostolicæ VII. 46. Antiochensibus Episcopum à Petro Evodium, a Paulo Ignatium constitutos tradunt, ubi vide, si placet notas eruditissimi Cotelerii. De Cyrenensibus & Cypriis qui Evangelium prædicasse Antiochiæ feruntur in Actis S. Barnabæ Apostoli ex Actor. XI. 20. Vide Tillemont. T. I. memor. hist. Eccles. 1685. sq.

De Concilio quod fertur Apostolorum Antiocheno, & de Canonibus qui in illo incerta fide conditi feruntur, dixi T. 3. Codicis Apocryphi Novi Testament. pag. 336. seq.

De *S. Theophilo* Episcopo, Martyrolog. 13. Octobr. De *S. Babyla* Episcopo Antiochiæ, martyre A. C. 250. Baronius & Bollandus ad 24. Januar.

De Cypriano Mago Antiocheno ad CHristum converso a Justina virgine, Martyrolog. Rom. 26. Sept.

Idem Martyrologium Rom. 14. Jan. *In Syria S. JULIANI SABÆ senioris, qui Valentis Imp. tempore fidem Catholicam Antiochiæ prope collapsam, virtute miraculorum erexit.* Theopolis dicta post terræ motum est A. C. 536. Justiniani 2. teste Evagrio IV. 6. Jo. Malala T. 2. p. 177. Cedreno &c. à Chosroë direpta incensaque, sola Ecclesia excepta, teste Procopio II. 9. sq. de bello Persico. & 14. CCCLXVI. templa in ea numerat Volaterranus lib. XI. commentar. Urbanor. Sed illum numerum de diœcesi Antiochena alii intelligunt. Vide Andreæ Brancacci Syriam sacram pag. 19.

A Chosroë Persarum Rege direpta A. C. 540. inde à Saracenis capta A. C. 637. iisdem erepta in expeditione Cruciata A. 1098. sed iterum cessit Saracenis A. 1268.

Antiochia Pisidiæ. Actor. XIII. 14. De Martyribus Antiochiæ Pisidiæ sub Diocletiano, Martyrolog. Rom. 28. Sept.

Apollonia. Actor. XVII. 1.

In *Arabia*, Galat. I. 17. sq.

In

In *Asia*, 1. Petr. I. 1. Sed Paulus & Silas à Spiritu prohibiti. Actor. XVI. 6. deinde autem in Asia Judæi & Græci auscultarunt Evangelium XIX. 10. 26. Joannes ad septem Ecclesias Asiæ jussus scribere Apocalypſ. I. 11. & II. ac III. per tot. de quarum statu hodierno exstat *Thomæ Smithi* libellus post Londinensem A. 1671. editionem recusus Trajecti 1694. 8. Septem illæ Ecclesiæ sunt Ephesi, Smyrnæ, Pergami, Thyatiris, Sardibus, Philadelphiæ & Laodiceæ. De iisdem *Christophorus Cellarius* parte 2. diss. 3. Academic. p. 414. sqq. 438. Lips. 1712. 8. Martyrolog. Rom. 20. Mart. *In Asia natalis* S. Archippi *commilitonis B. Pauli Apostoli*, Coloss. IV. 17. Philem. 2. S. Ignatii in Asiam expeditio de qua Tillemont. T. 2. memor. hist. Eccles. p. 196. sqq. Ecclesiarum Asiæ fidem laudat Irenæus III. 3.

Athenis Actor. XVII. 15. seq. Martyrolog. Rom. 21. Jan. *Athenis natale S. Publii Episcopi, qui post S. Dionysium Areopag. Atheniensium Ecclesiam nobiliter rexit.* Dionysium à Paulo ordinatum memorant Constitutiones Apostolicæ VII. 46. Martyrolog. 26. Maj. *Athenis natale B. Quadrati Apostolorum discipuli* &c. Octobr. 4. *Athenis S. Hierothei, discipuli B. Pauli Apostoli.*

Babylone. 1. Petr. V. 13.

Berhœæ. Actor. XVII. 10. seq. TIMON Diaconus e septem primis, Berrhoeæ Episcopus, secundum Martyrolog. Rom. 19. April. Hunc Bostrensem Episcopum facit Pseudo Dorotheus, atque si Constitutt. Apostolicis VII. 46. credimus, primus Beroeæ Episcopus Onesimus Philemonis servus fuit. Idem Martyrolog 25. Jun. *apud Beroeam natalis S. Sosipatri, discipuli B. Pauli Apostoli.* Rom. XVI. 21.

In *Bithynia.* 1. Petr. I. 1. Sed Paulus ac Silas prohibiti a Spiritu. Actor. XVI. 6. De Luca Martyrolog. Rom. 18. Octobr. *Natalis B. Lucæ Evangelistæ, qui multa passus pro CHristi nomine, Spiritu S. plenus obiit in Bithynia.* De multitudine Christianorum sub Trajano Imp. constat ex Plinii Proprætoris Bithynici verbis, supra p. 24.

Cæsareæ Stratonis, Actor. VIII. 40. IX. 30. X. 1. XXI. 8. Martyrolog. Rom. Febr. 2. *Cæsareæ in Palæstina, S. Cornelii Centurionis, quem B. Petrus Apostolus baptizavit, & apud præfatam urbem Episcopali honore sublimavit.* & 15. Mart. *Cæsareæ in Cappadocia passi S. Longini militis, qui latus DOMINI lancea perforasse perhibetur.* In Constitutionibus

bus Apoſtolicis VII. 46. incerta fide primus Cæſareæ Epiſcopus traditur Zacchæus publicanus, ſecundus Cornelius (centurio) tertius Theophilus (ad quem Lucas ſcripſit.) Vide ibi Cotelerium.

Canæ Galilææ Joh. 2. Templum cujus hodie oſtenduntur rudera. Vide Cornelii Bruni iter in Ægyptum p. 318.

In *Cappadocia.* 1. Petr. I. 1.

Cenchreis Rom. XVI. 1. & ult. Actor. XVIII. 18. primus Epiſcopus Lucius à Paulo ordinatus memoratur in Conſtitutionibus Apoſtolicis VII. 46.

In *Cilicia.* Galat. I. 21. Actor. XV. 23. 41.

In *Co* inſula Actor. XXI. 1.

Coloſſis. Epiſtola Pauli ad Coloſſenſes. *Epaphras* ſive *Epaphroditus* ab Apoſtolo Paulo Coloſſis Epiſcopus ordinatus traditur in Martyrologio Rom. 19. Julii. ſed in Conſtitutionibus Apoſtolicis VII. 46. *Philemon*, de cujus & Appiæ martyrio ſub Nerone, martyrolog. 22. Novembris.

Corinthi. Pauli Apoſtoli & Clementis Romani Epiſtolæ ad Corinthios. Vide & Act. XVIII. 1. ſq. Corinthi Epiſcopus *Silas*, ſi Dorotheo credimus & Hippolyto. Hic eſt *Silvanus*, Pauli cum *Timotheo* in prædicando Corinthiis Evangelio συνεργός. 2. Corinth. I. 19. De *Criſpo* & *Cajo* vide Baron. ad Martyrolog. Rom. 4. Octobr. de *Soſthene* 28. Novembris.

In *Creta* Actor. II. 11. & Tit. I. 5. De TITO Cretenſium Apoſtolo quem Paulus ordinaſſe Epiſcopum traditur in Conſtitutt. Apoſtol. VII. 46. Vide Acta Sanctor. 4. Januar. De *Philippo* Gortynæ Epiſcopo, XI. April. de *Pinyto* X. Octobr.

In *Cypro* Actor. XI. 19. XIII. 4. ſeq. XV. 39. XXI. 3. Martyrolog. Rom. 10. Januar. *in Cypro B. NICANORIS, Diaconi de ſeptem primis, qui gratia Fidei & virtute admirandus glorioſiſſime coronatus eſt.* & 22. Febr. *Salaminæ in Cypro S. ARISTIONIS, qui ut Papias teſtatur, fuit unus de LXXII CHriſti diſcipulis.* & 29. April. *apud Paphum in Cypro S. TYCHICI, diſcipuli B. Pauli Apoſt.* 11. Junii, ubi de Apoſtolo BARNABA Cyprio.

In

In *Cyrene* Actor. XI. 20. Cyrenæus Lucius, cujus Actor. XIII. 1. mentio, idem in Martyrolog. Rom. 6. Maj & ab aliis recentioribus primus Cyrenes Episcopus fuisse traditur.

In *Dalmatia* Titus. 2. Timoth. IV. 10. 19.

Damasci Actor. VIII. 4. IX. 1. seq. Gal. I. 17. Martyrologium Rom. 25. Januar. *apud Damascum natalis S. ANANIÆ qui Paulum Apostolum baptizavit. Hic cum Damasci & Eleutheropoli alibique Evangelium prædicasset, sub Licinio judice nervis cæsus & laniatus, demum lapidibus oppressus martyrium consummavit.*

Derbæ Actor. XIV. 20. XVI. 1.

Ephesi. Actor. XVIII. 19. 24. XIX. 1. sqq. XX. 17. Epistola Pauli ad Ephesios. Apocalyps. II. 1. Epistola Ignatii. Martyrolog. Rom. 24. ibique Baronius & Bollandus ubi de *Timotheo* Ephesi per Paulum ordinato Episcopo, & 16. Febr. de *Onesimo* quem post Onesimum Paulus Ephesiis Episcopum ordinasse traditur. Pro Onesimo Johannes à Johanne Apostolo ordinatus memoratur in Constitutionibus Apostol. VII. 46. Porta persecutionis, Ephesi, monumentum insigne & plenum artis, descriptum aere in Turnefortii itinere Gallice edito T. 2. p. 205. M. Gottlob Friderici Gude librum *de statu Ecclesiæ Ephesinæ ævo Apostolico* * quem ad prelum paravit Laubani, libenter videbimus. De statu præsenti misero Ephesi & candelabro Evangelii, ita ut comminatus erat Dominus, Apocalyps. II. 5. remoto de loco suo & ablato, præter eundem Turnefortium Jac. Sponius & Tho. Smithus in notitia septem Ecclesiam Asiæ, nec non Cornelius Brun, itinere in Ægyptum & Syriam p. 29. sqq. qui p. 32. describit fontem in quo Joannes Evangelista baptizasse traditur.

Ad *Galatas* Epistola Pauli Apostoli. vide & 1. Petr. I. 1. Galatiæ Ecclesiarum Episcopus ab Apostolis constitutus Crescens, si fides Constitutionum Apostolicar. scriptori VII. 46. Ancyræ in Galatia Clemens Episcopus, Martyr sub Diocletiano. Martyrolog. 23. Jan.

Ecclesiæ in *Galilæa.* Actor. IX. 31.

Hierosolymæ Rom. XV. 26. Primus in illa urbe Episcopus Christianorum ex veteri traditione Jacobus frater Domini, secundus Simeon Cleopæ F. tertius Judas Jacobi. Vide Cotelerium ad Constitutiones Apostolicas lib. VII. cap. 46. Tom. 1. Patrum Apostol. pag.

* Bibl. Germanique T. 19. p. 199.

p. 382. & Eusebium II. 1. hist. Eccles. præter sepulchrum Salvatoris, quam plurima monstrantur hodie licet parum certa fide Apostolicæ conversationis vestigia. vide Cornelii Bruni iter in Ægyptum p. 260. sqq. 297. sqq. præsentem Urbis faciem pulchre delineatam exhibet pag. 286. & templum S. sepulchri pag. 288. Bethlehemum post p. 376.

In *Hispania*. Vide interpretes ad Rom. XV. 24. & quæ infra cap. XVI.

ab Hierosolymis ad *Illyricum* usque, omnia Evangelio implevisse se testatur Paulus Rom. XV. 19.

Iconii Actor. XIV. 1. 21. ubi celebratur *S. Thecla* virgo & martyr, à S. Paulo ad Fidem perducta, de qua consuli possunt Acta edita à Clarissimo Grabio in spicilegio Patrum, Basilius Seleuciensis, & Baronius ad Martyrolog. Rom. 23. Sept. Idem Martyrologium 10. Novembr. *Iconii in Lycaonia sanctarum mulierum* Tryphenæ & Tryphosæ (Rom. XVI. 12.) *quæ B. Pauli prædicatione, & exemplo Theclæ in Christiana disciplina plurimum profecerunt.*

Joppæ. Actor. IX. 36. seq.

Ecclesia in *Judæa.* Actor. IX. 31. Epistola Pauli ad Hebræos. De Judæis intra & extra Judæam per Apostolos conversis hæc Theodoretus ad verba Psalmi CXVI. Laudate eum omnes populi, Tom. I. Opp. p. 871.

Εἰς ἅπασαν πάλαι προδιεσπάρησαν Ἰουδαῖοι τὴν οἰκουμένην, τὸν ἕνα σέβειν δεδιδαγμένοι Θεόν. ἐπειδὴ τοίνυν οὐκ ἔτι μόνην ᾤκουν τὴν Παλαιστίνην, οὐδὲ εἰς ἕνα λαὸν ἐτέλουν ὑφ' ἑνὶ βασιλεῖ τεταγμένοι, ἀλλὰ ἐν τοῖς ἔθνεσι διεσπαρμένοι, τοῖς μὲν ἐκείνων ὑπήκουον ἄρχουσι, καθ' ἑαυτοὺς δὲ ἐπολιτεύοντο, τῇ τοῦ νόμου διαγορεύσει πειθόμενοι, εἰκότως οὐ λαὸν αὐτοὺς, ἀλλὰ λαοὺς ὀνομάζει.

Per totum terrarum orbem Judæi olim dissipati fuerunt, unum Deum colere edocti. Quoniam igitur non amplius unicam incolebant Palæstinam, neque unum faciebant populum sub uno rege constituti, sed inter gentes dispersi, illorum quidem principibus obediebant, apud se ipsos vero vivebant legis præcepto obtemperantes: jure non

ὀνομάζει. πλεῖστοι γὰρ καὶ ἐκ τούτων τὸ θεῖον ἐδέξαντο κήρυγμα. ἐν μὲν γὰρ Ἱεροσολύμοις τρισχίλιοι καὶ πεντακισχίλιοι κατὰ ταυτὸν ὑπὸ τῶν ἁλιέων ἐσαγηνεύθησαν. καὶ πολλαὶ δὲ μετὰ ταῦτα μυριάδες ἐγένοντο, ἔφησεν ὁ θεῖος Ἰάκωβος. καὶ ἐν Συρίᾳ δὲ, καὶ Κιλικίᾳ, καὶ Λυκαονίᾳ, καὶ Πισιδίᾳ, καὶ Ἀσίᾳ, καὶ Παμφυλίᾳ, καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς ἅπασιν ἔθνεσιν, προτέροις Ἰουδαίοις προσέφερον οἱ ἀπόστολοι τὰ θεῖα κηρύγματα.

populum ipſos, ſed populos nominat: quandoquidem plurimi etiam ex his Divinum ſuſceperant præconium. In urbe namque Hieroſolyma tria millia,* & quinque millia eodem tempore piſcatores piſcati ſunt, & poſtea multæ myriades fuerunt, ut ait divinus ** Jacobus. & in Syria rurſus, & Cilicia, & Lycaonia, & Piſidia, & Aſia, & Pamphylia, & in ceteris omnibus gentibus, primum Judæis Divina præconia Apoſtoli obtulerunt.

Laodicea. Apocalypſ. III. 14. Epiſtola Paulo ſuppoſita ad Laodicenſes, de qua dixi in Codice apocrypho Novi Teſt. De præſenti ſtatu videndus Thomas Smithus. Martyrolog. Rom. 6. Octobr. *Laodiceæ B. Sagaris Epiſcopi & Martyris, qui fuit unus de antiquis Pauli Apoſtoli diſcipulis.* Archippus primus ab Apoſtolis ordinatus Laodicenſium Phrygiæ Epiſcopus memoratur in Conſtitutionibus Apoſtolicis VII. 46.

In *Lycaonia.* Actor. XIV. 6.

Lyddæ & *Sarone* à Petro Actor. IX. 32. ſq. 38. Templi Chriſtiani Lyddenſis ſplendidi, Georgio ſacri rudera in Cornelii Bruni itinere in Ægyptum p. 257.

Lyſtræ. XIV. 8. 21. XVI. 1.

In *Macedonia.* 2. Corinth. VIII. 1. ſq. XI. 9. Actor. XVI. 9. ſq. XIX. 22. XX. 1. ſeq. Martyrologium Rom. 13. Jul. *in Macedonia B. SILÆ, qui cum eſſet de primis fratribus, & ab Apoſtolis ad Eccleſias Gentium una cum Paulo & Barnaba deſtinatus, prædicationis officium gratia DEI plenus inſtanter conſummavit, atque in paſſionibus ſuis CHriſtum clarificans, poſtmodum requievit.*

In *Melita* inſula. Actor. XXVIII. 1. ſeq.

Neapoli. in Thraciæ finibus. Actor. XVI. 11.

* Actor. II. 41. & IV. 4. ** Actor. XXI. 20.

In *Pamphilia.* Actor. XIV. 24. XV. 38.

Paphi. Actor. XIII. 6.

Pataris. Actor. XXI. 1.

In *Patmo* insula quæ Palmosa hodie. Apocal. I. 7. adde Christophori Cellarii diss. Academicas p. 436. seq. Petrum Bellonium lib. 2. Observatt. c. 11. & Turnefortii iter p. 169. ubi monstratas sibi refert ædes in quibus Apocalypsin scripsisse Johannes traditur.

Pergami. Apocal. II. 12. De præsenti statu vide si placet Thomam Smithum. Primus Episcopus, Cajus, ab Apostolis ordinatus memoratur in Constitutionibus Apostolicis VII. 46.

Pergæ in Pamphilia. Actor. XIII. 13. XIV. 25.

Ad *Philadelphienses.* Apocalyps. III. 7. Epistola S. Ignatii ad Philadelphienses. Primus Philadelphiæ Episcopus *Demetrius* à Petro ordinatus memoratur in Constitntionibus Apostolicis sub Clementis nomine ferri solitis VII. 46. Smyrnensium Epistola de martyrio S. Polycarpi & duodecim Philadelphiensium A. C. 166. in tomo secundo Patrum Apostolicorum Cotelerii. De præsenti statu adeundus, Thomas Smithus.

ad *Philippenses* Pauli Epistola. adde Actor. XVI. 12. XX. 6. Martyrolog. Rom. 23. Jan. *Philippis in Macedonia S. Parmenæ qui fuit unus de septem Diaconis.* & 26. Jul. *Philippis in Macedonia Natalis S. Erasti, qui illis a B. Paulo Apostolo relictus Episcopus, ibidem martyrio coronatus est.* 3. August. *S. Lydiæ purpurariæ, quæ prædicante Philippis Paulo Apostolo prima omnium credidit Evangelio.* Pseudo Ignatii Epistola ad Philippenses, & Polycarpi.

In *Phœnicia.* Actor. VIII. 1. XI. 19. XXI. 2. Martyrolog. Rom. 27. Sept. *Bybli in Phœnicia S. Marci Episcopi, qui & Joannes à B. Luca nominatur.* Tripoleos in Phœnicia Episcopus ab Apostolis ordinatus fertur *Maroones*, de quo Cotelerius ad Constitutiones Apostolicas VII. 46.

In *Pisidia.* Actor. XIV. 24. supra, *Antiochia.*

In *Ponto.* 1. Petr. I. 1.

Ptolemaide. Actor. XXI. 7.

Puteolis

Puteolis. Actor. XXVIII. 13. sq.

In *Rhodo* insula. Actor. XXI. 1.

Romæ. Actor. XXVIII. 16. 30. Epistola Pauli ad Romanos. Epistola Clementis Romani. Ignatii ad Romanos. De Petri conflictu cum Simone Mago, Pseudo Clemens in recognitionibus, Eusebius hist. Eccles. II. 13. sq. De interfectis à Nerone per calumniam incensæ Urbis Christianis, Martyrolog. Rom. 24. Jun. Primus à Paulo ordinatus Romæ Episcopus Linus traditur, & alter ab illo Clemens in Constitutt. Apostol. VI. 46. adde quæ ad Irenæum III. 3. viri docti.

Salamine Actor. XIII. 5.

Samariæ Actor. VIII. 5. IX. 31. docente Philippo Diacono.

In *Samothracia* Actor. XVI. 11. *Martyrologium* Rom. 16. Sept. *In Thracia* S. Sebastiana *à Paulo Apostolo ad Christi fidem perducta*.

Sardibus Apocal. III. 1. De præsenti statu videsis Tho. Smithum.

Sarone Actor. IX. 35.

Sidone Actor. XXVII. 3.

Ad *Smyrnæos* Apocalyps. II. 8. Smyrnæ primi Episcopi Aristo, Stratæas & Aristo secundus. Constitutt. Apostolic. VII. 46. Ad Smyrnenses S. Ignatii Epistola & Smyrnensium ad Philadelphienses de martyrio S. Polycarpi A. C. 166. Græce & Latine edita cum Usserii Ignatio, & T. 2. patrum Apostolicor. Cotelerii & in actis Ruinarti selectis. Martyrolog. Rom. 26. Jan. *Smyrnæ natalis S. Polycarpi, qui B. Joannis Apostoli discipulus & ab eo ejusdem Civitatis Episcopus ordinatus totius Asiæ princeps fuit*. Vide ibi Baronium, Bollandumque & Petrum Halloix T. 1. Illustrium Ecclesiæ Orientis scriptorum. De *S. Pionio* 1. Febr. De *Apelle* & *Lucio*, e primis CHristi discipulis, 22. April. De præsenti statu consulendi Turnefortius, Sponius, Thomas Smithus & Cornelius Brun, itinere in Ægyptum p. 20. seq. ubi pulcherrime descriptam ære libenter videbis.

In *Syria*. Galat. I. 21. Actor. XV. 40. XX. 3. XXI. 3.

Tarsum missus Paulus Apostolus, Tarsensis. Actor. IX. 30. XI. 25. Ad Tarsenses pseudo Ignatii Epist. Tarsensium Episcopum fuisse Jasonem referunt pseudo Dorotheus & Menologia Kal. Maji, il-

lum inquam Jasonem, cujus mentio Actor. XVII. 1. seq. Rom. XVI. 21. Martyrolog. Rom. XI. Octobr. *Tarsi in Cilicia sanctarum mulierum ZENAIDIS ET PHILONILLÆ sororum, quæ B. Pauli Apostoli consanguineæ & in Fide fuerunt discipulæ.*

Thessalonicæ. Actor. XVII. 11. seq. Epistolæ Pauli ad Thessalonicenses. Adde Actor. XVII. 1. seq. 2. Timoth. IV. 10. Martyrolog. Rom. 4. August. *Thessalonicæ Natalis* B. Aristarchi *discipuli & comitis individui S. Pauli Apostoli, a quo Thessalonicensium Episcopus ordinatus, post longos agones sub Nerone coronatus a CHristo, quievit.* Plura *Philippus Riceputus* S. J. in tomo primo Illyrici sacri: cui jucundum erit, ubi lucem, quod peroptamus viderit, jungere opus promissum a Rev. & doctissimo Viro *Urbano Godfrido Sibero*, Professore atque Ecclesiasta Lipsiensi, de Thessalonicæ* Antiquitatibus. Martyrolog. Rom. 8. Octobr. *Thessalonicæ* S. Demetrii *Proconsulis, qui cum plurimos ad CHristi Fidem perduceret, Maximiani Imp jussu lanceis confossus Martyrium consummavit.*

Thyatiris. Apocal. II. 18. Lydia Thyatirensis Actor. XVI. 14. De præsenti statu videndus Tho. Smithus.

Troade Actor. XVI. 8. XX. 6. Martyrolog. Rom. 13. Octobr. *apud Troadem Asiæ minoris urbem, natalis* Carpi, *discipuli B. Pauli Apostoli.*

Tyri. Actor. XXI. 3. seq. Rudera templi Tyri, apud Cornelium Brunum itinere in Ægyptum p. 326.

TRADITIONES, NON PERINDE CERTÆ

1) *De SYMBOLO* *ante Discessionem* ab *Apostolis composito.*

Rufinus in expositione Symboli: *tradunt majores nostri, quod post ascensionem Domini, cum per adventum S. Spiritus super singulos quosque Apostolos igneæ linguæ sedissent, ut loquelis diversis variisque loquerentur, per quod eis nulla gens extera, nulla linguæ barbaries inaccessa videretur & invia; præceptum eis à Domino datum, ob prædicandum DEI verbum ad singulas quemque proficisci Nationes. Discessuri itaque ab invicem, normam prius futuræ sibi prædicationis in commune constituunt, ne forte alius ab alio abducti diversum*

* De præsenti Thessalonicæ statu *Vincentius Coronelli* in memoriis historico Geographicis de regno Moreæ, Nigriponto &c. A. 1686.

diversum aliquid his, qui ad fidem CHristi invitabantur, exponerent. Idem de SYMBOLO ab Apostolis ante discessionem composito multi post Rufinum scripserunt, quorum loca attuli in parte tertia Codicis Apocryphi Novi Test. p. 339. seq. quibus addi possunt Alcuinus c. 41. de Officiis Divinis p. 1124. seq. Augustinum testem laudans, & Rabanus Maurus libr. 2. de institutione Clericorum c. 56. T. 6. Opp. p. 31. & lib. 2. de sacramentis Divinis p. 71. & lib. V. de universo c. 13. Otfridus apud Lambecium II. p. 760. Amalarius, Theodulfus Aurel. & alii apud Carolum le Cointe T. VII. Annal. 219. seq. Bertholdus sive Bernaldus Constantiensis, Epistola ad Gebehardum in scriptoribus à Tegnagelio editis p. 255. seq. Atque hodie etiamnum Hierosolymam adeuntibus locus ostenditur in quo Symbolum Apostoli condiderint ut refert Gemellus Carreri T. I. itineris per universum Orbem suscepti pag. 151.

2) *De tempore discessionis.*

Auctarium Martyrologii Usuardi, Lubecæ & Coloniæ editum (nam in sincero Sangermanensi nihil tale,) Idibus Julii: *Divisio Apostolorum ad prædicandum Verbum DEI per universum orbem, quæ ut Beda scribit, anno a passione duodecimo facta est.* Petrus *Antiochiam venit, deinde Romam resedit, & ibidem crucifigitur.* Paulus *mundum sua prædicatione illustravit, & Romæ decollatur.* Andreas *Achajæ crucifigitur.* Jacobus *Zebedei, Hierosolymis decollatur.* Joannes *Ephesi in pace moritur.* Philippus *in Phrygia lapidatur & crucifigitur.* Jacobus *Alphei, fuste fullonis perimitur.* Bartholomeus *in India excoriatus decollatur.* Thomas *in alia India, quæ est in fine Mundi, transfigitur.* Simon & Thaddeus *in Persida perimuntur.* Matthæus *in Æthiopia coram altari lancea perforatur.* Matthias *in Judæa martyrium complevit.* Petrus de Natalibus, Episcopus Equilinus in Catalogo Sanctorum quem A. C. 1382. scribere absolvit, lib. VI. cap. 99. *Divisio Apostolorum ad prædicandum,* Idibus Julii *celebratur, quia eo die, duodecimo anno post Adscensionem Domini ad evangelizandum Verbum DEI per Mundum divisi asseruntur, ut impleretur oraculum Psalmistæ David,* quia in omnem terram exivit sonus eorum, & in fines orbis terræ, verba eorum. *Nam Oriens cessit* Thomæ & Bartholomæo, *meridies* Simoni & Matthæo, *aquilo* Philippo & Thaddeo, *medium Mundi* Matthiæ & Jacobo Justo, *mediterranei maris provinciæ* Joan-

ni & Andreæ, *Occidentis regna* Petro & Jacobo Zebedæi; *totus Mundus* Paulo *Apoſtolo datus eſt, ſecundum quod in ejus collecta, Eccleſia aſſerit dicens:* DEus qui univerſum mundum B. Pauli Apoſtoli prædicatione docuiſti. *Et cantatur in hoc feſto in Miſſa Epiſtola:* Corde enim creditur ad Juſtitiam, *Rom. X. & Evangelium:* Euntes in Mundum univerſum, *Marci ult. quæ ſolennitati maxime conveniunt.* Conferenda Acta Sanctorum Julii XV. T. 4. p. 6. ſeq. Pſeudo Dexter in Chronico ad A. C. XXXIV. p. 36. *Ultima die Junii, Sancti DEI Apoſtoli quadraginta & octo diebus plus minusve poſt adventum Spiritus S. conveniunt in cœnaculo Sion, quæ domus erat Mariae matris Joannis, cognomento Marci, ac habito conſilio, ſortitione Divina provincias Mundi prædicationis cauſa inter ſe partiuntur. Contigitque S. Jacobo Zebedæi filio Hiſpania, Joanni Aſia, Matthæo Æthiopia, Thomæ India, Philippo Scythia & Galliæ; quo tempore Canones eduntur & Apoſtolicæ Conſtitutiones componuntur, ad Sacramentorum & totius Eccleſiæ œconomiam.* Multa ad hunc locum Franciſcus Bivarius, in hoc utique ſequendus, quod nec uno eodemque ſuſceptam tempore diſceſſionem, & ſeptem ad minimum annos poſt CHriſti mortem interponendos judicat, antequam Apoſtoli Hieroſolyma relicta in varias regiones ad præconiandum Evangelium ſe contulere. Confer iterum Acta Sanctor. T. IV. Julii p. 10. ſeq.

3) *De Provinciis ſorte diviſis inter Apoſtolos.*

Rufinus lib. I. Hiſt. Eccleſ. c. 9. *In ea diviſione orbis terræ quae ad praedicandum Verbum DEI, ſorte per Apoſtolos celebrata eſt, cum aliae aliis provinciae obveniſſent, Thomae Parthia, & Matthaeo Æthiopia, eique adhaerens citerior India Bartholomaeo dicitur ſorte decretra.* Ex Rufino Socrates lib. I. cap. 19. ἡνίκα οἱ Ἀπόστολοι κλήρῳ τὴν εἰς τὰ ἔθνη πορείαν ἐποιοῦντο, Θωμᾶς μὲν τὴν Πάρθων ἀποστολὴν ὑπεδέχετο, Ματθαῖος δὲ τὴν Αἰθιοπίαν, Βαρθολομαῖος δὲ ἐκληροῦτο τὴν συνημμένην ταύτῃ Ἰνδίαν. Quanquam vero ſortitione uſos Apoſtolos etiam in deligendo Matthia conſtat ex Actor. I. 25. tamen illam diviſionem per ſortem factam non ſine cauſa parum credibile viſum eſt Baronio ad A. C. XLIV. num. 20. neque neceſſe eſt eos ſecutos morem Romanorum, quibus ſolenne fuit provincias adituros ſortiri. Potius Spiritu S. impellente hoc factum,

factum, ex illis quæ à Luca referuntur, licet colligere, adde Sam. Basnagium ad A. XLVI. n. 24.

4) *de Locis & regionibus quas singuli adiere.*

PETRUS Apostolus.

Hieronymus c. I. de scriptoribus Ecclesiasticis: *Simon Petrus — post Episcopatum Antiochensis* a) *Ecclesiæ, & prædicationem dispersionis*

a) Antiochiæ docuisse Petrum constat ex Actor. XI. 20. ubi primum etiam auditum nomen Christianorum. Confer Theodoretum Epist. 86. Tillemontii notam 25. ad vitam Petri, & 26. Benedictum Bacchinum de origine hierarchiæ Ecclesiasticæ p. 196. seq. & notis ad Anastasium de vitis Pontificum, ubi Petro XXXVII. annos & duos quasi menses Episcopatus tribuit, ex quibus XII. circiter transegerit in Oriente. Hieronymus in Chron. *Petrus Apostolus, quum primus Antiochenam Ecclesiam fundasset, Romam mittitur, ubi Evangelium praedicans XXV. annis ejusdem Urbis Episcopus perseverat.* Cathedræ Petri Romanæ memoria recolitur 22. Febr. vide Florentinium pag. 335. & de prima Ecclesia quam à Petro tradunt dedicatam esse, p. 697. seq. Tillemontium ad vitam Petri, nota 28. Cathedram Petri ligneam adhuc certis diebus populo visendam ostendi narrat Baronius ad A.C. 45. n. 11. Sed de XXV. annis Episcopatus Romani, quos cum annis septem Antiochenis memorat etiam liber Pontificalis Damaso tributus, constans apud Eusebium & alios vetustiores silentium. Nicephorus CPol. duos tantum adsignat annos, alioqui notum est Apostolos non tam fuisse Episcopos τοπικὰς unius civitatis, quam Doctores Oecumenicos usque quaque Ecclesias CHRISTO colligentes. Ut omittam alia quæ Episcopatui Petri tot annorum Romano objiciuntur a Marsilio Patavino in defensore pacis, Guil. Whitakero T. 2. Opp. p. 595. sqq. Petro Molinæo novitatis Papismi lib. 2. Nic. Vedelio libris de Petri Cathedra & Episcopatibus. Genev. 1624. à Jo. Rainoldo colloquio cum Hardto p. 404. sqq. & Frid. Spanhemio filio in quaternione dissertationum T. 2. Opp. p. 331. sqq. qui cum

*ſionis eorum qui de circumciſione crediderant in Ponto *, Galatia, Cappadocia, Aſia & Bithynia, ſecundo Claudii anno* b) *ad expugnandum Simonem Magum Romam* c) *pergit, ibique viginti quinque annis cathedram ſacerdotalem tenuit usque ad ultimum annum Neronis, id eſt decimum quartum.* (CHriſti 68.)

Epiphanius hæreſi XXVII. n. 6. Petrum & Paulum ſimul Romæ Epiſcopos ſcribit fuiſſe. ἐν Ῥώμῃ γὰρ γεγόνασι πρῶτοι Πέτρος καὶ Παῦλος οἱ Ἀπόστολοι αὐτοὶ καὶ Ἐπίσκοποι. *Romæ primi omnium Petrus & Paulus Apoſtoli pariter atque Epiſcopi fuerunt.* - - - πλὴν ἀλλὰ καὶ οὕτως ἠδύναντο ἔτι περιόντων τῶν Ἀποστόλων ἐπισκόπους ἄλλους καθίστασθαι, διὰ τὸ τοὺς Ἀποστόλους πολλάκις ἐπὶ τὰς ἄλλας πατρίδας τὴν πορείαν στέλλεσθαι διὰ τὸ κήρυγμα τοῦ χριστοῦ, μὴ δύνασθαι δὲ τὴν τῶν Ῥωμαίων πόλιν ἄνευ Ἐπισκόπου εἶναι. ὁ μὲν γὰρ Παῦλος καὶ ἐπὶ τὴν Ἱσπανίαν ἀφικνεῖται, Πέτρος δὲ πολλάκις Πόντον δὲ καὶ Βιθυνίαν ἐπεσκέψατο. *Quanquam vel hac quidem ratione poterant viventibus adhuc Apoſtolis Petro & Paulo Epiſcopi alii ſurrogari; quod ii quidem prædicandi Evangelii gratia in alias urbes regionesque profectionem ſuſciperent, carere autem Epiſcopo*

Ulrico Veleno & auctore der Bewährung etiam contendit nunquam Romam veniſſe Petrum, quod invita tota Antiquitate nolim ego contendere. Ex Lactantio autem c. 2. de mortibus perſecutorum, conſtat a tempore quo Apoſtoli ad Evangelium prædicandum in omnem terram diſceſſerunt, & usque ad principium Neroniani Imperii per omnes provincias & civitates fundamenta Eccleſiæ miſerunt, annos XXV. effluxiſſe. Vide Antonium Pagi ad A. C. 43. Gregorius M. lib. VI. Epiſt. 37. ad Eulogium Alex. *Itaque cum multi ſint Apoſtoli, pro ipſo tamen principatu ſola Apoſtolorum principis ſedes in autoritate convaluit quae in tribus locis unius eſt. Ipſe enim ſublimavit ſedem,* (Romanam) *in qua etiam quieſcere & praeſentem vitam finire dignatus eſt. Ipſe decoravit ſedem* (Alexandrinam) *in qua Evangeliſtam diſcipulum* (Marcum) *miſit. Ipſe firmavit ſedem* (Antiochenam) *in qua ſeptem annis, quamvis diſceſſurus ſedit.*

* Origenes apud Euſeb. III. 1. ex 1. Petr. I. 1. adde Tillemontium T. 1. memor. p. 169. ſeq.

b) Euſebius II. 14. Hiſt. ἐπὶ τῆς αὐτῆς Κλαυδίου βασιλείας.

c) ἐν Ἰταλίᾳ κηρύξας τὸ Εὐαγγέλιον. Oecumen.

Episcopo Roma non posset : siquidem Paulus in Hispaniam profectus est , Petrus vero Pontum & Bithyniam sæpius invisit. Confer quæ ex Amasenorum & Sinopensium traditione referuntur in Actis Sanctorum 26. April. p. 417.

Eucherius de Petro : *Bithyniam pariter & Pontum , provinciasque confines dum Judæis prædicans circumivit , postremo Romam illustraturus accessit.*

Nicephorus lib. 2. Hist. c. 35. οὐχ ἧττον γὰρ καὶ Πέτρος τὴν γῆν διελθὼν καὶ τοῖς ἐκ περιτομῆς ἅπασιν ἔν τε Παλαιστίνῃ καὶ Συρίᾳ καὶ τῇ ἄλλῃ σχεδὸν γῇ τὸ κήρυγμα διασπείρας , κἂν ταῖς ἀρχαῖς τοῦ Νέρωνος τῇ Ῥωμαίων ἐπιδημήσας.

Alia certa & incerta de Petro & ejus gestis dabunt *Abdias* libro I. *Marcellus* de Petri & Pauli actis. *Nicetæ* & aliorum homiliæ T. IX. Bibl. Græcæ pag. 134. memoratæ. *Theophanes* Cerameus homilia 55. *Hieronymus Xaverius* S. J. in historia Petri Persice & Latine edita a Ludovico de Dieu Lugd. Bat. 1639. 4.

Acta Sanctorum T. V. Junii 29. ubi etiam *Simeonis Metaphrastæ* de Petro p. 411. *Lini* p. 424.

Caroli Stengelii commentarius Augustæ Vindel. 1621. 4. &c.

Romæ fuisse Petrum probant ex testimoniis Papiæ, Ignatii, Caji, Irenæi, Origenis, Lactantii, Eusebii, Epiphanii & aliorum,

Fr. Agricola in attestatione SS. Patrum quod S. Petrus Romæ fuerit. Colon. 1605. 8.

Bellarminus lib. 2. de Pontifice Romano.

Augustinus Calmet diss. sur le voyage de S. Pierre a Rome. ante commentarium in Epistolas Catholicas T. VIII. edit. in fol. p. 230. seq.

Jo. Cochlei de Petro & Roma , adversus Ulricum Velenum, libri IV. Moguntiæ 1524. 4.

Georgius Cortesius adversus negantes B. Petrum Romæ fuisse Venet. 1573.

Jo. Fischerus Rofenſis Epiſcopus p. 1299. Operum. contra Ulricum Velenum.

Jacobus Gretſerus lib. 2. defenſionis Bellarmini de ſummo Pontifice T. 1. p. 655. ſeq. contra Danæum, Junium, Sutlivium, Sibrandum.

Johannes Picardus ad Anſelmi Cantuarienſis lib. 3. Epiſt. 2. p. 563.

Alphonſus Salmero tomo ultimo Operum p. 413. ſeq.

Pro eadem ſententia pugnant etiam è Proteſtantibus non pauci, ut *Samuel Baſnage* ad A. C. 64. n. 9.

Guilelmus Caveus in vita S. Petri, capite X. ejusque appendice, adverſus Fridericum Spanhemium.

Barthol. Chriſtiani Richardi Corbachio Valdecienſis, adventus Petri Romam ex antiquitate Eccleſiaſtica adverſus eundem Spanhemium defenſus. Witebergæ 1703. 4. &c.

ANDREAS Apoſtolus.

Sophronius &, qui eadem fere habet ad verbum, Oecumenius:

ἈΝΔΡΈΑΣ ὁ ἀδελφὸς αὐτȣ̃, ὡς οἱ πρὸ ἡμῶν παραδεδώκασιν, Σκύθαις καὶ Σογδιανοῖς καὶ Σάκκαις

ANDREAS frater * hujus, ut majores noſtri prodiderunt, Scythis, a) & Sogdianis, & Saccis

ἐκή-

* Simonis Petri, de quo Hieron. cap. 1. de Script. Eccleſ.

a) Origenes 3. in Geneſin apud Euſeb. III. 1. hiſt. Ἀνδρέας δὲ τὴν Σκυθίαν. Eucherius Lugd. quæſt. in Acta Tom. 6. Bibl. Patrum Lugd. p. 852. *per evangelizandum DEI verbum Apoſtoli ſeſe in Orbis partes intulerunt, quantum narrat hiſtoria, Bartholomæus in Indos, Thomas tetendit in Parthos, Matthæus Æthiopes, Andreas Scythas prædicatione mollivit: Joannes Aſiam Divina prædicatione correxit, Petrus Cappadociam atque Galatiam, Bithyniam pariter & Pontum provinciasque confines, dum Judæis prædicat, circuit: poſtremo Romam illuſtraturus acceſſit.* Iſidorus de Andrea: *hic in ſorte prædicationis Scythiam atque Achajam accepit.* Dorotheus: πᾶσαν τὴν παρα-

ἐκήρυξε τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ ἐν Σεβαστοπόλει ἐκήρυξε τῇ μεγάλῃ, ὅπου ἐστὶν ἡ παρεμβολὴ Ἀψάρου, καὶ Φάσις ὁ ποταμὸς, ἔνθα οἰκοῦσιν Αἰθίοπες οἱ

prædicavit Evangelium Domini nostri Jesu Christi, & in Sebastopoli prædicavit, quæ cognominatur magna, ubi est irruptio Apsari, & Phasis fluvius, illic

N 2 ἐσωτε-

λίαν τῆς Βιθυνίας τε καὶ Πόντου, Θράκης καὶ Σκυθίας διῆλθεν εὐαγγελιζόμενος τὸν Κύριον. Hippolytus: Ἀνδρέας Σκύθαις καὶ Θρᾴκαις κηρύξας. ita & Martyrolog. Rom. 30. Nov. Theodoretus in Psalm 116. ὁ θεσπέσιος Ἀνδρέας τὴν Ἑλλάδα ταῖς τῆς θεογνωσίας ἀκτῖσι κατηύγασεν. Gregorius Naz. Orat. 25. p. 438. ἔστω Πέτρου ἡ Ἰουδαία, τί Παύλῳ κοινὸν πρὸς τὰ ἔθνη, Λουκᾷ πρὸς Ἀχαΐαν, Ἀνδρέᾳ πρὸς τὴν ἤπειρον, Ἰωάννῃ πρὸς Ἔφεσον, Θωμᾷ πρὸς Ἰνδικὴν, Μάρκῳ πρὸς Ἰταλίαν; Apud *Sinopenses* in *Ponto* præconiasse Evangelium cum Petro, traditur in Menæis 30. Nov. pag. 486. & *actus* Andreæ olim jactatos, quos fecerit de *Ponto* veniens in *Græciam*, memorat Philastrius hæresi 88. S. Paulinus natali IX. S. Felicis p. 610.

Hic pater ANDREAS, hic qui piscator ad Argos
Missus, vaniloquas docuit mitescere linguas,
Qui postquam populos ruptis erroris iniqui
Retibus explicuit, traxitque ad retia CHristi,
Thessalicas fuso damnavit sanguine Patras.

S. Hieronymus Epist. 148. ad Marcellam, *in omnibus locis versabatur* (DEI sermo) *cum Thoma in India, cum Petro Romæ, cum Paulo in Illyrico, cum Tito in Græcia, cum Andrea in Achaja, cum singulis Apostolis & Apostolicis viris in singulis cunctisque regionibus.* S. Chrysostomus sive quisquis auctor homilia in XII. Apostolos T. 8. edit. novæ, appendice p. 11. Πέτρος ἐντεῦθεν μαθητεύει τὴν Ῥώμην. Παῦλος ἐκεῖθεν εὐαγγελίζεται κόσμον. Ἀνδρέας τῆς Ἑλλάδος σοφοὺς διορθοῦται. Σίμων διδάσκει τὸν Θεὸν τοὺς βαρβάρους. Θωμᾶς διὰ βαπτίσματος λευκαίνει τοὺς Αἰθίοπας. Ἰακώβου τὴν καθέδραν ἡ Ἰουδαία τιμᾷ, Μάρκου τὸν θρόνον Ἀλεξάνδρεια ἡ παρὰ Νεῖλον ἀσπάζεται. Λουκᾶς καὶ Ματθαῖος γράφουσι τὰ Εὐαγγέλια. Ἰωάννης ἔτι θεολογῶν μετ' τέλος θεραπεύει τὴν Ἔφεσον. Βαρθολομαῖος παιδαγωγεῖ σωφρονῶν τοὺς Λυκάονας. Φίλιππος θαυμα-

ἐσώτεροι. b) Θάπτεται δὲ ἐν Πάτραις c) τῆς Ἀχαΐας, σταυρῷ d) παραδοθεὶς ὑπὸ Αἰγέα e) τοῦ βασιλέως Ἐδεσσηνῶν.

incolunt Æthiopes interiores. Sepultus est autem Patris civitate Achajæ cruci suffixus ab Ægea Præfecto Edessenorum.

Wala-

λουργῶν σώζει τὴν Ἱεράπολιν. ἅπαντες ἁπανταχοῦ πάντας εὐεργετοῦντες οὐ παύονται. Nicephorus Callistus lib. 2. hist. Eccles. c. 39. cum dixisset etiam Andreæ sorte obtigisse, ut ad Gentes mitteretur, Καππαδοκία μὲν οὖν αὐτῷ καὶ Γαλατία καὶ ἡ τῶν Βιθυνῶν διελάγχανον. ἐπῆλθε γε μὴν καὶ τὴν ἣ τῶν ἀνθρωποφάγων ὠνόμασαι, ἥτε Σκυθῶν ἐρημία, εὔξεινός τε Πόντος ἑκάτερος, τά τε πρὸς Βοῤῥᾶν καὶ Νότον αὐτοῦ κλίματα, τό τε Βυζάντιον πεδίον, ἐφ' ᾧ καὶ πρῶτον, ἐπίσκοπον τὸν θεῖον Στάχυν καταστήσας ἐν ἐκκλησίᾳ ἣν ἐκεῖσε πρῶτος οὗτος ἐπήξατο. εἶτα διὰ Θράκης καὶ Μακεδονίας, Θεσσαλίας τε καὶ Ἀχαΐας ἐλθὼν &c. Quod de Stachye primo *Byzantii* Episcopo ab Andrea constituto tradit Nicephorus Callistus & hoc loco & VIII. 6. idem ante eum Nicephorus CPol. scripserat in Chronico pag. 309. edit. Scaligeri, habent etiam Codinus Origg. CPol. n. 124. Martyrolog. Rom. 31. Octobr. & Menæa Græcorum, Philippus Cyprius & alii recentiores Græci apud Lambecium T. 3. p. 55. 56. 154. Sed antiquis scriptoribus hoc ignoratum, adeoque exigua dignum esse fide disputant Tillemontius Tom. 1. memoriar. pag. 619. & Natalis Alex. sec. 1. cap. 8. p. 15. Adde quos laudavi T. 6. Bibl. Græcæ p. 707. Longe minus probari potest à Petro datos primos Byzantio Episcopos, ut contra Baronium disputat Sam. Basnage ad A. C. 46. n. 29. Idem dixeris de Moscorum traditione qui in *Russia* S. Andream Evangelium prædicasse ajunt, ut notatum in Actis Sanctor. T. 1. Maji p. 54.

b) ἐσώτεροι recte, ut etiam apud Dorotheum: nec cum Bocharto legendum ἕτεροι. Hæc est quæ δευτέρα Αἰθιοπία infra ubi de Matthia, neque necesse est cum Huetio ibi legere ἐσωτέρα.

c) Florentinius pag. 116. seq. Gaudentius sermon. 17. Martyrolog. Rom. 30. Nov. & Cathedra sive ordinatio *Episcopatus* S. Andreæ *Patris*, in Martyrologio Hieron. quinto Februar. pag. 300. Florentinii, & in Actis Sanctor. T. 1. p. 594.

d) ἐπὶ ἐλαίας ὄρθιος. Hippolyt.

e) Niceph. II. 39. ὑπὸ τοῦ ἀνθυπάτου Αἰγεάτου, ita & Doroth.

Walafridus Strabus de S. Andrea T. XV. Bibl. Patrum edit. Lugd. p. 253.

Quis numerare valet populosis oppida turmis
Illius eloquio qui fana profana fricabant
Credula pandentes Regi præcordia CHristo.

Plura de hoc Apostolo dabunt *Hesychius* presbyter in laudatione S. Andreæ apud Photium Biblioth. Cod. 296. *Procli* CPol. *Arsenii*, *Epiphanii* Monachi, & *Nicetæ* sermones quos laudavi T. IX. Bibl. Græcæ p. 54.

Abdias libro III. & quæ ad eum notata p. 457. sq. T. 1. Codicis Apocryphi Novi Test. & p. 757. seq.

Passio S. Andreæ apud Lipomannum & Surium 30. Nov.

Theophanes Cerameus homilia quinquagesima.

Combefisius in Bibliotheca Concionatoria T. VI. p. 1-60.

Andreas Saussæus de gloria S. Andreæ libri XII. Paris. 1656. fol.

JACOBUS major.

Sophronius:

Ἰάκωβος ὁ τοῦ Ζεβεδαίου, ταῖς δώδεκα φυλαῖς ἐν τῇ διασπορᾷ, πᾶσιν ἐκήρυξε τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἀνῃρέθη δὲ μαχαίρᾳ ὑπὸ Ἡρώδου f) Τετράρχου τῶν Ἰουδαίων.

JACOBUS Zebedæi filius, duodecim tribubus quæ erant in dispersione, omnibus prædicavit Evangelium Domini nostri JEsu Christi. Interfectus est autem gladio ab Tetrarcha Judæorum.

Nicetæ Paphlagonis in hunc Jacobum T. 1. auctarii novissimi Combefis. p. 347. vide & T. 7. Bibl. Concionatoriæ p. 396. & Acta Sanctorum 1. Maji. Abdiam libro IV. &c. De *Hispania* quam hunc Jacobum fingunt quidam adiisse, dicetur infra cap. XVI.

PHILIPPUS Apostolus,

Sophronius:

Φίλιππος ὁ Ἀπόστολος g) ἐν Φρυ-

PHILIPPUS Apostolus in Phry-

f) Ab Herode Agrippa A. C. 44. Claudii 4. Actor. XII. 2. Clemens Alex. apud Euseb. II. 9. hist. referens eum qui Jacobum detulerat permotuum viri constantia & ipsum Christianum se professum & cum Jacobo capite truncatum.

g) Nicetas pag. 382. τῆς Ἀσίας τὰ κλίματα περιιών. Idem

φρυγίᾳ κηρύσσει τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ, θάπτεται ἐν Ἱεραπόλει h) μετὰ τῶν θυγατέρων ενδόξως.

gia prædicat Evangelium Domini Jesu. Sepelitur Hierapoli, cum filiabus honorifice.

Walafridus Strabus de S. Philippo:

Barbara qui docuit doctrinis agmina sacris
Credere per Scythiam, salvantem secula CHristum:
Inde Asiam properat sanctis convertere byblis,
Sic felix Asiæ convertit dogmate regnum,
In qua post obitum fatali sorte quiescit.

Beda in collectaneis T. 3. Opp. p. 485. *Apostoli CHristi, prædicatores Fidei & doctores Gentium, certis locis in Mundo ad prædicandum sortes proprias acceperunt,* Petrus *namque Romam accipit,* Andreas *Achajam,* Jacobus *Hispaniam,* Thomas *Indiam,* Joannes *Asiam,* Matthæus *Macedoniam,* Philippus *Galliam,* Bartholomæus *Lycaoniam,* Simon Zelotes *Ægyptum,* Matthias *Judæam,* Jacobus frater Domini *Hierosolymam.* Paulo *cum cæteris Apostolis nulla sors proprie traditur, quia in omnibus gentibus Magister & Prædicator eligitur.*

Thomas Cantipratanus lib. 2. apiarii c. 25. *Primo Cornelium, postea Romam obtulit* Petrus. *Maria Magdalena pretiosum unguentum.* Paulus *fere totum Mundum. Apostoli cæteri singulas regiones, utpote* Andreas

pag. 391. αὐτὸς ἐν Φρυγίᾳ προσέβαλε ἅμα τῇ Λυκαονίᾳ καὶ τῇ Ἀσίᾳ. Syriam, Asiamque superiorem Philippo & Bartholomæo tribuit Nicephorus II. 39. Mysiam & Lydiam nominant Menæa. Abdias quoque Scythiam. Isidorus: *Philippus Gallis prædicat CHristum, barbarasque gentes vicinas tenebris & tumenti Oecano conjunctas ad scientiæ lumen fideique portum perducit.* Galatas Asiaticos intelligit Baronius, refragante Petro de Marca: Galatas pro Gallis etiam in textum reposuit Jac. Breulius, quod temere ab eo factum contendit Usserius c. 2. antiquitatt. Britannic. Eccles. Tamen *vellem testes alios, qui nobis Philippum Apostolum assererent,* inquit Combefisius Gallus notis ad Nicetam pag. 492. & Isidoro fidem detrahunt Launojus, Tillemontius & alii.

h) Vide notas ad Clementem Alex. 3. Strom. p. 535. edit. Oxon. Acta Sanctor. 1. Maji, Florentinium p. 152.

dreas *Achajam*, Jacobus major *Hispaniam*, Joannes *Asiam*, Thomas *Indiam*, Jacobus minor *Judæam*, Philippus *Persidem*, Bartholomæus *Indiam citeriorem*, Matthæus *Æthiopiam*, Simon & Thaddæus *Mesopotamiam*, Matthias *Palæstinam*, *Martyres generaliter sanguinem*, *Confessores linguam*, *Virgines sanctimoniam*.

Julianus Toletanus commentario in quatuor priores versus Nahum, ad verba Prophetæ, qui appropinquant pedibus ejus, accipient de doctrina ejus: *Isti ergo pedes Domini fuerunt, qui eum prædicando per universum mundum detulerunt.* Petrus *enim cum Romam*, Andreas *Achajam*, Joannes *Asiam*, Philippus *Galliam*, Bartholomæus *Parthiam*, Simon *Ægyptum*, Jacobus *Hispaniam*, Thomas *Indiam*, Matthæus *Æthiopiam*, Judas Thaddæus *eum retulit Mesopotamiam.* Jacobus Alphai *eum retinuit Hierosolymam. Quisque sua sorte CHristum sparsit sine sorde*, *per* Paulum *vero toto dispergitur orbe.*

Plura de Philippo Abdias libro X. Metaphrastes in Actis Sanctor. T. I. Maji, Latine p. 12. & Græce p. 733. Nicetas T. I. auctarii Combefisiani noviss. p. 379. Bibl. Concionatoriæ T. 6. p. 464. Theophanes Cerameus homilia XLIX. & quæ notavi in Codice Apocrypho Novi Test. p. 738. 806. & T. 9. Bibl. Græcæ p. 135. seq.

De Philippo Diacono & Evangelista, Acta Sanctor. VI. Junii, T. I. p. 618. seq.

JACOBUS minor Alphæi F. Frater DOMINI,

Auctor Epistolæ ad Judæos undique dispersos *ταῖς δώδεκα φυλαῖς ταῖς ἐν τῇ διασπορᾷ.* Per triginta annos rexisse Christianam Hierosolymis Ecclesiam traditur a S. Hieronymo, libro de scriptoribus Ecclesiasticis c. 2. Ab minore distinguens Nicephorus II. 40. Jacobum Alphæi narrat Gazæ primum, deinde Elevtheropoli & in vicinis civitatibus, denique apud Ægyptios versatum & Apostoli functum esse munere: quod leges etiam apud Glycam & alios juniores. Atque diversum esse multis adversus Baronium ad A. C. 44. n. 36. disputat Franc. Combefisius T. 2. auctarii novi Bibl. Patrum p. 840. & pag. 849. contendit haud ita liquere cuinam ex tribus Jacobis Epistola quam habemus Catholica tribuenda veniat. Vide etiam T. 6. Bibl. Concionatoriæ & Acta Sanctor. Maji T. I. p. 30. Malim tamen hac in parte Baronio assentiri, & Jacobum Alphæi cum fratre Domi-

Domini eundem facere, quam ſententiam vide ſi placet quibus argumentis confirmant Natalis Alex. ſæculo I. c. 8. pag. 17. ſeq. Tillemontius T. 1. memoriar. p. 405. 663. ſeq. & D. Jo. Henricus Michaëlis in introductione hiſtorico Theologica ad Epiſtolam Jacobi, Halæ Sax. 1722. 4. Sane videmus veteres etiam Jacobo Alphæi tribuere, quæ ad Jacobum fratrem Domini referre alii non dubitant. Sic de Jacobo Alphæi Walafridus Strabus:

Quem plebs Judæa ſævo bacchante tumultu
Pulſum de pinna fullonis fuſte necavit &c.

Plura ad Abdiam libro VI. Veterum Græcorum orationes encomiaſticas in Jacobum vide ſi placet laudatas T. 9. Bibl. Græcæ pag. 84.

BARTHOLOMÆUS.

Sophronius:

ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙ͂ΟΣ ὁ Ἀπόστολος, Ἰνδοῖς, h) τοῖς καλουμένοις εὐδαίμοσιν, i) ἐκήρυξε τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ, καὶ τὸ κατὰ Ματθαῖον αὐτοῖς εὐαγγέλιον k) ἔδωκεν. Ἐκοιμήθη δὲ ἐν Ἀλβανοπόλει l) τῆς μεγάλης Ἀρμενίας.

BARTHOLOMÆUS Apoſtolus, Indis iis qui dicuntur fortunati, prædicavit Evangelium Chriſti, & Evangelium quod eſt ſecundum Matthæum eis tradidit. Dormivit autem Albanopoli oppido majoris Armeniæ.

Conferendus Abdias libro VIII. Venantius Fortunatus V. 2.

Redditur avulſis ſpinis urbs Romula princeps
Principis egregii vomere culta Petri.
Paulus *ad Illyricos, Scythicas penetrando pruinas*
Dogmate ferventi frigora ſolvit humi.

Mat-

h) Indis citerioribus Æthiopiæ vicinis. Socrates lib. 1. c. 19. ex Rufino lib. 1. c. 9.

i) Nicetas p. 395. Ἄραψι τοῖς καλουμένοις εὐδαίμοσιν, τοῖς Ἰνδοῖς μετὰ ταῦτα, καὶ τοῖς ἑῴοις Αἰθίοψιν. *Lycaonibus* Chryſoſt. & Iſidorus.

k) Pantænus apud Euſeb. V. 10.

l) Οὐρβανόπολιν vocat Nicetas p. 396. Iſidor. *Albano.* Hippolyt. Ἀλβανῷ MS. Ἀλανῷ. Doroth. Κορβανοπόλει.

Matthæus *Æthiopes attemperat ore vapores*
Vivaque in exusto flumina fudit agro.
Bellica Persidis Thomæ *subjecta vigori*,
Fortior efficitur victa tiara DEO,
Lucida perspicuo datur India Bartholomæo,
Andreæ *monitis extat Achaja seges.*

Idem Venantius alio loco :

Inde triumphantem fert India Bartholomæum,
Matthæum eximium Naddaver alta virum.

Walafridus Strabus :

Ultima terrarum præpollens India constat
Quam tres in partes librorum scripta sequestrant,
Idola quæ coluit paganis dedita sacris,
Sed Bartholomeus *destruxit lurida fana* &c.

Philostorgius II. 6. memorat τοὺς ἐνδοτάτω Ἰνδοὺς ὅσοι χριστὸν ἔμαθον τιμᾷν ἐκ τῆς Βαρθολομαίου τοῦ Ἀποστόλου διδασκαλίας.

Hanc de Bartholomæo, Indorum Apostolo traditionem in dubium vocat V. C. Samuel Basnage ad A. C. 46. n. 35. argumentis non adeo firmissimis ductus.

Græcorum orationes encomiasticas in Bartholomæum laudavi T. 9. Bibl. Græc. p. 61.

MATTHÆUS Apostolus & Evangelista.

χώραν ἐκ χώρας ἀμείβων, καὶ ἔθνος ἐξ ἔθνους, *de regione in regionem* , *ex gente in gentem profectus* , denique ad Anthropophagos accessisse traditur à Nicephoro II. 41. Æthiopiam provinciam suscepisse narrat Abdias libro septimo: idem ferunt Rufinus lib. X. hist. Eccles. c. 9. Socrates lib. 1. c. 19. Martyrolog. Rom. 21. Sept. ut Eucherium , Venantium Fortunatum , cui etiam *Naddaver* alta , civitas magna Æthiopiæ memoratur, Gregorium M. Haymonem, aliosque juniores prætercam. Porro hoc non intelligendum de Habessinia, sed de Æthiopia inferiore sive Nubia. Vide Illustris Ludolfi commentar. ad Hist. Æthiop. p. 280. Alii alias regiones Matthæo tribunt. Hebræis enim primum prædicasse affirmat

Eusebius III. 24. Histor. tum alias regiones adiisse: Persidem Ambrosius in Psalm. 45. ubi & obiisse martyrium testatur Martyrologium à Florentinio editum 6. Maji & 21. Sept. Macedoniam Isidorus Hisp. c. 77. de vita & morte Sanctorum, Freculphus & Druthmarus: Parthiam Mediamque Paulinus Nolanus carm. 27. & Menæa 16. Nov. Syriam superiorem juxta Euphratem Simeon Metaphrastes: quibus consentaneum est quod Nicetas Paphlago, Hippolytus & Dorotheus in Synopsi, Hierapolin Matthæi martyrio illustrem fuisse scribunt.

Orationes Græcorum encomiasticas in Matthæum memoravi T. 9. Bibl. Græcæ p. 122.

LUCAS Evangelista, & scriptor Actorum Apostolicorum.

Nicephorus lib. 2. cap. 43.

Λουκᾶς δ' ἐξ Ἀντιοχείας εἷλκε τὸ γένος, ἥτις κατὰ τὴν κοίλην κεῖται Συρίαν· τέχνῃ μὲν ἰατρός· ἄκρως δὲ τὴν ζωγράφον τέχνην ἐξεπιστάμενος. Θήβαις δ' ἐν ἑπταπύλοις τῷ θεσπεσίῳ περιτυχὼν Παύλῳ, τὴν πατρῴαν πλάνην ἀπείπατο Χριστῷ προσιών. ἀντὶ δὲ σωμάτων, τὴν τῶν ψυχῶν ἠλλάξατο θεραπείαν. καὶ δὴ τὸ κατ' αὐτὸν εὐαγγέλιον συνεγράψατο Παύλου ὑπαγορεύσαντος. ὡσαύτως δὲ καὶ τὰς τῶν ἀποστόλων πράξεις. συνδιαγαγὼν δὲ ἐν Ῥώμῃ τῷ Παύλῳ, ἐπανήκει τῇ Ἑλλάδι αὖθις. πολλοὺς δὲ τῷ φωτὶ τῆς θείας γνώσεως ποδηγήσας, ὑπὸ τῶν ἀθετούντων τὸν θεῖον λόγον, ἐπὶ καρποφόρου ἐλαίας ἀναρτηθείς· οὐ γὰρ ἦν ξύλον ξηρὸν ὥστε εἰς σταυρὸν διασκευασθῆναι. τῷ Θεῷ τὴν ψυχὴν

Lucas autem Antiochiæ,* quæ in Cœlesyria est, ortus, arte quidem medicus, sed & pingendi peritissimus, Thebis, quæ urbs septem habuit portas, ad Paulum venit: atque ibi nuncio errori patrio remisso, ad CHRISTUM accessit, pro corporum curatore animarum medicus factus. Evangelium is suum Paulo dictante scripsit, atque itidem Apostolorum acta. Cum Paulo autem Romæ quum fuisset, in Græciam est reversus, plurimosque ibi Divinæ doctrinæ & cognitionis luce illustravit: & tandem à Divini verbi contemptoribus ex fructifera oleæ arbore suspensus, quod aridi ligni unde crux fieret copia non esset, Deo spiritum commendavit: quum octua-

* Euseb. III. 4. Hist. Hieron. c. 7. de Scriptoribus Eccles.

ψυχὴν παρατίθησιν. ὀγδοήκοντα ἐτῶν γινόμενος, ὥς φασιν.

ginta, ut dicitur, annos natus esset.

Andreæ Cretensis, Oratio encomiastica in Lucam, quæ apud me est MS. incipit: ὄντως εὐφημία θεολογίας καὶ οἰκονομίας. Alias retuli T. 9. Bibl. Græcæ p. 107.

MARCUS Evangelista.

Nicephorus lib. 2. cap. 43.

Ἀμέλει τοι περὶ μὲν Μάρκου καὶ τοῦ καθ' αὐτὸν κηρύγματος ἐν Αἰγύπτῳ, καὶ ἐν τῷ παρόντι τόμῳ ἡμῖν ἀρκούντως εἴρηται. οὗτος δὲ, ἀδελφιδοῦς ὢν Πέτρῳ τῷ Ἀποστόλῳ. ἐπὶ δὲ Τιβερίου Καίσαρος, τῇ Αἰγύπτῳ καὶ Λιβύῃ, ἔτι δὲ καὶ τῇ Βαρβαρικῇ πάσῃ τὸν Χριστοῦ λόγον εὐαγγελισάμενος, καὶ ὑπαγορεύοντος Πέτρου τὸ κατ' αὐτὸν Εὐαγγέλιον συγγραψάμενος, ἐν Κυρήνῃ τε καὶ Πενταπόλει πολλὰ καὶ ἄπειρα ἐργασάμενος, καὶ ἐκκλησίας ἀνοικοδομήσας· κλήρους τε καὶ ἐπισκόπους, καὶ τἄλλα προσηκόντως διενεργήσας, εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν πάλιν ἐπανήει. ὅπου δὴ τὰς διατριβὰς ποιούμενος ὢν ἐν τοῖς Βουκέλου ὀνομαζομένοις μετά τινων ἀδελφῶν, παῤῥησίᾳ τὸν Χριστὸν κηρύττων.

Sed enim de Marco, ejusque in Ægypto prædicatione, in hoc ipso libro * antea à nobis satis est dictum. Is enim Petri sororis filius, imperante Tiberio, Ægypto & Libyæ, Barbariæque universæ, CHRISTI verbum evangelizans annunciavit, Evangelium suum dictante atque comprobante Petro scripsit, apud Cyrenæos & Pentapolitanos quam plurima admiranda fecit, ecclesias construxit: clerum & episcopos, atque alia insuper quæ opus erant, ritè & ordine constituit. Et tandem Alexandriam est reversus: ubi cum quibusdam fratribus in loco cui Buceli nomen erat, habitavit, libere CHRISTVM deprædicans.

Marco autem non *Alexandrinum* modo de quo supra p. 83. sed *Aquilejensem* etiam Apostolatum sunt qui tribuunt. Vide Acta Sanctor. 25. April. T. 3. p. 346. & Ughelli Italiam sacram T. V. p. 19. Præterea *Laureacensem* in Norico. Vide Morocuti observationem in laudato Ferdinandi Ughelli loco, editionis novæ Venet. 1720. fol.

Græcorum narrationes & homilias encomiasticas in Marcum retuli T. 9. Bibl. Græcæ p. 109. ex quibus non omittendum

 quod

* Lib. 2. Nicephori cap. 15.

quod Jo. Franciſcus Albanus qui *Procopii* Diaconi & Chartophylacis ſermonem Latine vertit, idem eſt qui deinde ſub Clementis XI. nomine Romanæ præfuit Eccleſiæ ad A. 1700. 23. Nov. ad A. 1721. 19. Mart.

Theodorus Bibliander de vita S. Maci Baſil. 1590. 8. ut omittam laudatos ſupra p. 67.

THOMAS Didymus, Apoſtolus.

Recognitiones Clementis IX. 29. *Ecce ex adventu juſti & veri Prophetæ, vixdum ſeptem anni ſunt in quibus ex omnibus gentibus convenientes homines ad Judæam, & ſignis ac virtutibus quæ viderunt, ſed & Doctrinæ majeſtate permoti, ubi receperunt fidem Ejus, abeuntes ad regiones ſuas, illicitos quosque Gentilium ritus & inceſta ſprevere conjugia. Denique apud* Parthos, *ſicut nobis THOMAS, qui apud illos Evangelium prædicat, ſcripſit, non multi jam erga plurima matrimonia diffunduntur, nec multi apud* Medos *canibus objiciunt mortuos ſuos, neque* Perſæ *matrum conjugiis aut filiarum inceſtis matrimoniis delectantur, nec mulieres* Suſides *licita ducunt adulteria: nec potuit ad crimina Geneſis* * *compellere, quos Religionis doctrina prohibebat.*

Metellus Tegerſeenſis Odis in laudem S. Quirini Matyris ſcriptis circa A. C. 1160. editisque a Caniſio T. I. (edit. novæ T. 3., parte 2. p. 130.) & a Mabillonio T. 3. act. ſanctor. Benedictinor.

Lydia regna quondam
Perſidæ cum principibus progenieque Regum
Se Fidei dederunt,
Primitivis Eccleſiæ temporibus ſubacta.
Rebus Apoſtolorum
Strenue geſtis Domini jura libens recepit
Cœlica totus orbis.
Indiæ de finibus ortus dat ubi diem ſol,
Quæ tenet arva Thomas:
Usque Spanos occidui ſideris axe clauſos
Quos Jacobus *docebat:*
A Scytharum frigoribus perpetuis in ævum

Quæ

* Propter aſtrorum creditam ſuffragationem facinus patrandi occaſio petita ex themate genethliaco.

Quæ tulerat Philippus:

Ad perusta proxima quadrantificat nigellos

Æthiopes Matthæus:

Mundus omnis dogmata jam rescierat salutis

Barbarie relicta —

Disciplinam Catholicæ religionis hausit.

Walafridus Strabus de Thoma:

Hunc igitur soboles misit veneranda Tonantis
Eoas gentes almis convertere byblis:
Plurima magnificis patrantem signa triumphis
India dum sacris coluit simulacra nefandis,
Sed confessa fidem Thoma lucrante salutem &c.

Venantius Fortunatus:

Bellica Persidos Thomæ subjecta vigori.

Sophronius:

ΘΩΜΑ͂Σ ὁ Ἀπόστολος, καθὼς ἡ παράδοσις περιέχει, Πάρθοις m) καὶ Μήδοις καὶ Πέρσαις καὶ Καρμανοῖς n) καὶ Ὑρκανοῖς καὶ Βάκτροις καὶ Μάγοις o) ἐκήρυξε τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Κυρίου. Ἐκοιμήθη ἐν πόλει Καλαμίνῃ τῆς Ἰνδικῆς. p)

THOMAS Apostolus, quemadmodum traditum est nobis, Parthis & Medis & Persis & Carmanis & Hyrcanis & Bactris & Magis prædicavit Evangelium Domini. Dormivit in civitate Calamina, quæ est Indiæ.

Calaminam existere tantum in Utopia & cerebro male feriato, scribit Steph. le Moyne notis ad varia sacra p. 1060. qui suspicatur καλιρόην sive Edessam sub illo nomine latitare, ubi S. Thomæ ostentatæ fuere reliquiæ. Kircherus vero Chinæ illustratæ c. 79. Calami-

m) Origenes apud Euseb. III. 1.

n) Doroth. Γερμανοῖς. Ita & Oecumen.

o) Hippolytus editus Μάργοις. Combefis. Μάρδοις. Sed MS. Regium teste Cotelerio, Μάγοις. Isidor. *Trajanis.* lege *Bragmanis.*

p) Indorum Apostolum Thomam faciunt Ambrosius in Psal. 45. Gaudentius sermone 17. Nazianzenus, Paulinus, Hieronymus, Abdias, Metellus Tegerseensis, Metaphrastes &c.

lurminam interpretatur, *Maliapuram* S. Thomæ Civitatem dictam a Lusitanis, Narsingæ ultra Indum fluvium metropolin, cum veteres ad citeriorem modo Indiam Thomam penetrasse testentur, unde illi sententiæ fidem detrahit præter laudatum Lemonium Samuel Basnage ad A. C. 46. n. 32. seq.

Plura Abdias libro IX. Simeon Metaphrastes apud Surium 20. Dec. & Nicephorus lib. 2. Hist. cap. 40. qui Parthos, Medos, Indos & Æthiopas insulamque Taprobanem (Zeilan) adiisse, & Brachmanum gentem docuisse narrat. Græcorum in Thomam Apostolum homilias, Basilii Seleuc. Chrysostomi, Nicetæ & aliorum memoravi T. 9. Bibl. Græcæ p. 149. seq. Itinerarium Thomæ in Codice Apocrypho Novi Test. p. 819. Nubianos per B. Thomam ad fidem CHristi in Æthiopia esse conversos, scribit Haithonus Armenus c. 58. p. 102.

De Christianis S. Thomæ dicetur infra cap. XXXVI.

JOHANNES Apostolus & Evangelista.

In Asia CHristi Evangelium prædicasse Johannem, & XIV. anno Domitiani relegatum in *Patmum* insulam, atque inde reversum Ephesum, communis est traditio veterum, Irenæi III. 3. Origenis apud Euseb. III. 1. aliorumque repetita etiam a Nicephoro II. 42. qui cap. 46. præterea de Joanne altero presbytero, cujus monumentum Ephesi notavit Papias apud Eusebium III. 31.

Habeo MSS. duas Andreæ Cretensis Orationes in Johannem Encomiasticas, quarum una incipit: Ἰωάννης ὁ Εὐαγγελιστὴς ἡμᾶς τήμερον συνήγαγεν. Altera: ὥσπερ οἱ τῆς τῶν ἀγώνων ἥττας ἀπολειφθέντες. De aliis aliorum dixi T. 9. Bibl. Græcæ p. 98. & ad Abdiam libro V.

Christiani S. Johannis, * a Johanne Baptista non ab Apostolo nomen habent, de quo hæc Jo. Baptista Tabernierius libro secundo itineris in Orientem: *Christiani S. Joannis habitabant olim juxta Jordanem, in quo Joannes baptizabat, & à quo nomen acceperunt. Quando Mahometani occupabant Palæstinam, licet Mahomed sua manu his Christianis dederit privilegium, quo defendebantur ab injuriis, alias enim nemo eorum superstes*

* Differre à Sabæis, notat Rich. Simon T. I. Bibl. critique chap. 12. p. 171. Confer quæ infra, ad calcem hujus capitis dicentur de discipulis Johannis Baptistæ, Act. XIX. 3. memoratis.

perſtes manſiſſet: poſt mortem tamen Mahumedis ſucceſſores ejus decreverunt abolere hanc gentem, & propterea deſtruxerunt eorum eccleſias, combuſſerunt eorum libros, eosque extremis ſuppliciis affecerunt. Compulſi itaque fuerunt fugere in Meſopotamiam & Chaldæam, ubi aliquandiu ſubjecti fuerunt Patriarchæ Babylonio, à quo tamen ſeparati ſunt abhinc annos 170. *vel circiter. Habitatum iverunt in Perſiam & Arabiam, in oppida circumvicina Balſaræ, quorum hæc nomina:* Souter, Deſpoul, Rumez, Bitoum, Mono, Endecan, Calafabat, Aueza, Dega, Dorech, Maſquel, Gumar, Carianous, Balſara, Onezer, Zech & Loza. *In nullo oppido nec pago vivunt, in quo non ſit fluvius. Aſſeruerunt mihi quidam eorum epiſcopi Chriſtianos iſtorum locorum conſtare* 25000. *ferme familiis. Sunt inter eos mercatores, ſed plerique opifices, ut aurifabri, ferrarii, lignarii. Ipſi lingua ſe vocant* Mendai Iahia, *i. e. diſcipulos Joannis, à quo dicunt ſe fidem accepiſſe, libros & ritus. Singulis annis feſto quinque dierum rebaptizantur baptiſmo Joannis. Non baptizant niſi in fluviis, ſoloque die Dominico. Infans ter aſpergitur, ſingulis vicibus repetitis his verbis:* Beeſme-brader-Rabi, Kaddemin, Akreri, Menhal el gennet Alli Koulli Kralek, *i. e.* In nomine Domini primi & ultimi, mundi & paradiſi, ſupremi Creatoris omnium rerum. *Poſtea epiſcopo legente patrinus infantem immergit. Non cognoſcunt myſterium S. Trinitatis, & cum Mahumedanis tantum credunt Chriſtum Spiritum & Verbum Patris æterni. Nolunt admittere æternam generationem JEſu Chriſti quoad divinitatem. Epiſcopi ſunt uxorati, ſed priore eorum uxore mortua, nonniſi virginem ducere poſſunt. Quidam horum Chriſtianorum duas uxores habent.*

SIMON Zelotes, ex Cana Galilææ Cananites.

Sophronius:

ΣΙΜΩΝ Καναναῖος, ὁ ἐπικληθεὶς Ἰούδας, ἀδελφὸς Ἰακώβου τοῦ Ἐπισκόπου, ὅς τις q) καὶ τὸν κλῆρον

SIMON Cananæus, cognomento Judas, frater Jacobi Epiſcopi, qui & ſucceſſit illi in Epiſ-

q) Doroth. ἐν Ἐλευθεροπόλει καὶ ἀπὸ Γάζης ἕως Αἰγύπτου κηρύξας τὸν χριστόν. Iſidor. *accepit Ægypti principatum.* Nicetas pag. 411. καταλείπεις μὲν ἑώαν, πρὸς τὰ ἑσπέρια δὲ διὰ τοῦ πνεύματος ὁδηγούμενος μέγας ἥλιος καὶ περιφανὴς τῇ τε Λιβύῃ πάσῃ Ἀφρικῇ τε καὶ Μαυριτανίᾳ καὶ πᾶσι τε τοῖς τὴν ἑσπερίαν οἰκεῖν λα-

κλῆρον της Ἐπισκοπῆς ἐδέξατο μετὰ τὴν Ἰακώβου τοῦ δικαίου κοίμησιν. Ἔζησεν ἑκατὸν εἴκοσιν ἔτη. Σταυρῷ δὲ παραδοθεὶς ἐπὶ Τραϊανοῦ τοῦ βασιλέως, διωγμοῦ μεγάλου κινηθέντος, ἐκοιμήθη.

copatum, post obitum Jacobi cognomento justi, vixit annos viginti supra centum. Crucifixus autem sub Trajano Imperatore, mota persecutione gravi, dormivit.

Jacobi successorem Simeonem ab Apostolo fuisse diversum probat Sam. Basnage ad A.C. 31. num. 72. qui ad A. 46. n. 35. rejicit etiam quæ Nicephorus II. 40. de Ægypto & Cyrene, & præter Nicephorum pseudo Dorotheus, de Africa, Mauritania & Britannia Evangelii præconio illustratis per Simonem tradiderunt. De Perside similia apud Abdiam VI. 7. seq. Nicetæ Paphlagonis oratio encomiastica in Simonem T. 1. auctarii noviss. Combefisiani p. 408. & T. Bibl. Concionatoriæ p. 20.

JUDAS Thaddæus, idem Lebbæus, Judas Jacobi r) auctor Epistolæ.

Walafridus Strabus:

Nymphiferas gentes, & Ponti barbara regna
Judas ad Dominum doctrinis flexerat almis,
Cujus in Armenia sopitum morte, cadaver &c.

Judæam primum & Galilæam, Samariam, Idumæam, deinde Arabiæ Civitates, nec non Syriæ & Mesopotamiæ regiones τῇ σαγήνῃ τοῦ Εὐαγγελίου ζωγρῆσαι, *sagena Evangelii cepisse* traditur apud Nicephorum II. 40. De Mesopotamia consentit etiam Beda retractatt. in Acta Apostolorum. Ægyptum Isidorus nominat. De Simonis & Judæ Apostolatu in Perside Abdias VI. 7. seq. Martyrolog. 28. Octobr.

Idem ad Abgarum Chosidenæ s) Regem Edessam t) venisse traditur. Sed hoc ex Eusebii lib. 1. c. 13. rectius ad Thaddæum ex LXX. disci-

χοῦσιν ἐξανέτει λες γῆν. Ægyptum in Cyrenem addit Nicephorus II. 40.

r) Vide quæ ad Hieron. cap. 4. de scriptor. Eccles.

s) Hieron. in X. Matthæi.

t) Hæc *Robais* Haithono Armeno cap. 12.

diſcipulis referendum, ut notavit Sam. Baſnage ad A. C. 46. n. 36. De hoc dictum abunde in Codice apocrypho Novi Teſt. & in Florentinii notis ad Martyrologium Hieronymi p. 171. ſeq. Nicephorus quidem II. 40. parum veriſimiliter tradit Thaddæum illum è LXX. Edeſſæ docuiſſe antequam Thaddæus Apoſtolus in illam Civitatem ſe contuliſſet.

MATTHIAS.

Sophronius:

ΜΑΤΘΙ'ΑΣ εἷς ὢν τῶν ἑβδομήκοντα, συγκαταριθμηθεὶς δὲ μετὰ τῶν ἕνδεκα Ἀποςόλων, u) ἀντὶ Ἰούδα τοῦ Ἰσκαριώτου τοῦ προδότου γενομένου, ἐν τῇ δευτέρᾳ x) Αἰθιοπίᾳ, ὅπου ἡ παρεμβολὴ Ἀψάρου, καὶ Ὕσσου λιμὴν, ἐκήρυξε τὸ εὐαγγέλιον, ἀγρίοις ἀνθρώποις οὖσι. Καὶ ἐκεῖ ἐκοιμήθη, καὶ ἐκεῖ ἐτάφη ἕως τῆς σήμερον.

MATTHIAS, cum unus eſſet è numero Septuaginta, allectus eſt in ordinem undecim Apoſtolorum, in locum Judæ Iſchariotæ, qui fuit proditor. In altera Æthiopia, ubi eſt irruptio Apſari, & Hyſſi portus, prædicavit Evangelium, quum eſſent homines agreſtes. Et illic dormivit, & illic ſepultus eſt, usque ad hodiernum diem.

Conferenda narratio apocrypha de Matthia de qua ſupra p. 66. Acta Sanctor. T. 3. Febr. XXIV. ubi etiam ſermo Authberti Abbatis in Matthiam, ut Græcus Nicetæ Paphlagonis T. 1. auctarii noviſſ. Combefiſiani p. 422.

BARNABAS Cyprius.

Hunc *Cremonenſes* Apoſtolum ſuum, *Mediolanenſes* primum Epiſcopum venerantur. Vide Franciſci Ariſii Cremonam litteratam T. 1. p. 39. ſeq. Græci Actorum S. Barnabæ ſcriptores præconium ejus in *Cypro* inſula & *Salamina* urbe prædicant. Vide Acta Sanctorum T. 2. Junii XI.

De Epiſtola Catholica quæ exſtat ſub S. Barnabæ nomine, dictum ad Hieron. c. 6. de ſcriptoribus Eccleſ. & lib. IV. Bibl Græcæ

u) Actor. I. ult.

x) ἐν τῇ πρώτῃ Αἰθιοπίᾳ Doroth. & Niceph. II. 40. ſed Iſidorus *in Judæa* Evangelium prædicationis ei datum ſcribit.

c. 5. p. 173. De Evangelio longe recentioris ætatis fœtu suppositio, parte 3. Codicis apocryphi Novi Test. In Cypri urbe Constantia sepultum tradit etiam Haytonus Armenus c. 15.

TIMOTHEUS.

Sophronius:

ΤΙΜΟΘΕΟΣ δὲ ὁ Ἐπίσκοπος Ἐφέσου καταςαθεὶς ὑπὸ τοῦ μακαρίου Παύλου, ἐξ ἐθνῶν ἦν, οὐκ ἐκ περιτομῆς. ᾧ καὶ πολλὰ μαρτυρεῖ Παῦλος, νουθετῶν τὴν καλὴν ὁμολογίαν τοῦ δοθέντος αὐτῷ χαρίσματος φυλάξαι, ὃς καὶ ἐνδόξως ἐκεῖ ἐμαρτύρησεν.

TIMOTHEUS autem Ephesiorum Episcopus, ordinatus à beato Paulo, ex gentibus erat, non ex circumcisione. De quo multa testatur Paulus, admonens ut honestam professionem † dati sibi doni servaret, qui & gloriose illic * testificatus est.

Conferenda Acta Sanctorum T. 2. Januarii XXIV. & Hermanni Witsii Miscellanea sacra T. 2. exercitatione XVI. quæque notavi in Codice Apocrypho Novi Test. & T. IX. Bibl. Græcæ, p. 150. ubi Græcorum Encomiasticæ in Timotheum, primum ut ajunt Ephesi Episcopum, laudationes.

De Timotheo altero, quem Apostolicis temporibus ferunt Britannis Evangelium prædicasse, vide infra cap. XVIII.

TITUS.

Sophronius:

ΤΙΤΟΣ Ἐπίσκοπος Κρήτης, ἐν αὐτῇ καὶ ταῖς πέριξ νήσοις ἐκήρυξε τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριςοῦ. Ἐκεῖ καὶ ἐκοιμήθη καὶ ἐτάφη ἐν Κρήτῃ.

TITUS Episcopus Cretæ; in eadem & in circumjacentibus insulis prædicavit Evangelium Christi. Ibidem autem & dormivit, & sepultus est, nempe in Creta.

Alia de Tito Cretensium Apostolo & primo ut ajunt Episcopo Gortynensi T. 1. Acta Sanctor. Januar. IV. p. 163. ex Græcorum Menæis. Vitam ejus scriptam tradunt a Zena legisperito, ejus discipulo, cujus compendium MS. in Bibl. Cæsarea teste Lambecio T. 8. p. 213.

† 1. Tim. VI. 12. * Martyrium subiit.

213. in limine ſtatim μετὰ πολλῆς φαντασίας genus Titi à Minoe Cretenſium Rege repetitur. Non magis credibile quod ex eodem Zena refert Petrus de Natalibus lib. 7. Catalogi Sanctorum cap. 108. Plinium Secundum in Creta ad CHriſti ſacra à Tito perductum, & cum filio ſuo baptizatum. Andreæ Cretenſis Oratio in Titum, Græce & Latine p. 155. edit. Combefiſianæ.

CRESCENS, cujus meminit Paulus 2. Timoth IV. 10.

Sophronius:

ΚΡΗΣΚΗΣ ἐν Γαλλίαις ἐκήρυξε τὸ εὐαγγέλιον, καὶ ἐκεῖ ἐτάφη.

CRESCENS in Galliis prædicavit Evangelium, & illic ſepultus eſt.

Chalcedonis in Galatia Epiſcopum faciunt Dorotheus & Hippolytus.

EUNUCHIUS CANDACES.

Sophronius:

ΕΥΝΟΥΧΟΣ Κανδάκης τῆς βασιλίσσης Αἰθιόπων, ἐν Ἀραβίᾳ τῇ εὐδαίμονι, καὶ ἐν Ταπροβάνῃ νήσῳ ἐν τῇ ἐρυθρᾷ ἐκήρυξε τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Κυρίου. Λόγος δὲ περιέχει, ὡς καὶ μεμαρτυρηκέναι αὐτὸν ἐκεῖ, καὶ ἐνδόξως ταφῆναι.

EUNUCHUS Candaces Æthiopum Reginæ in Arabia cognomento felici, & in Taprobana inſula maris rubri prædicavit Evangelium Domini. Ajunt autem eum & ibidem martyrium pertuliſſe, & honorifice fuiſſe ſepultum.

Plura de hoc Candaces Dynaſta infra cap. XLV.

De Septuaginta Diſcipulis CHriſti quibus Eccleſiis præfecti fuerint, traditiones incertioris * fidei.

H. deſignat libellum qui ſub Hippolyti, & D. eum qui ſub Dorothei nomine ambulat.

Agabus Propheta.

Amphias *Odyſſi*. H. D. Amphiatus in Martyrolog. Rom. 31. Octobr.

P 2 Ana-

* Confer. Tillemontium T. I. memoriar p. 460. ſeq. edit. Pariſ. & cenſuram Dav. Blondelli libro de Epiſcopis ac presbyteris p. 99. ſeq. quam etiam Dorotheo ſubjeci in mea editione ad calcem Vitæ Moſis p. 488. ſeq. Hamb. 1714. 8.

Ananias qui Paulum baptizavit, *Damasci* Episcopus. H. D.
Andronicus *Pannoniæ*. H. sed legendum Σπανίας ex D.
Apelles, *Smyrnæ*. *H*. *Heracleæ*. D. Sed ibi deinde memoratur Αμπήλης *Smyrnæ* Episcopus ante Polycarpum, ubi legendum 'Απελλῆς ex Rom. XVI. 10.
Apollo *Cæsareæ*. H. D.
Aristarchus *Apameæ*. H. D.
Aristobulus *Britanniæ*. H. D.
Artemas. *Lustræ*. H. D.
Asyncritus *Hyrcaniæ*. H. 'Ουρβανίης D.
Barnabas, *Mediolani*. H. D. ubi Βαρραβᾶς ὁμέτα Πάυλυ διακονήσας.
Barnabas *Heracleæ*. H.
Cæsar *Dyrrhachii*. H. D.
Cajus *Ephesi* H. D.
Carpus *Beryti* in Thracia. H. leg. Βεῤῥοίας D.
Cephas Episcopus Κονίας. D.
Clemens *Sardiniæ* H. Σαρδικῆς. D.
Cleophas. *Hierosolymorum*. H. D.
Crescens *Chalcedonis in Galatia*. H. & D. ubi male Κλήμης pro Κρήσκης quod reponendum ex 2. Tim. IV. 10.
Demas sacerdos idolorum. H. D.
Epænetus *Carthaginis*. H. D.
Epaphroditus, *Andriacæ*. H. D. *Adrianensium*.
Erastus *Paneadis*. H. D. *Philippensium*. Martyrolog. 26. Jul.
Evodus *Antiochiæ*. H. D.
Hermas *Philipporum*. H. Φιλίππυπόλεως. D.
Hermes *Dalmatiæ*. H. D.
Hermogenes & Phygellus Simonem Magum sectati. H. D.
Hermogenes *Megarorum* Episc. D.
Herodion *Tarsi*. H. *Patrarum*. D.
Jacobus, Domini Frater, *Hierosolymorum*. H. D.
Jason *Tarsi*. H. D.
Jesus Justus *Eleutheropoleos* Episcopus H. D.
Linus *Romæ*. H. D.
Lucas Evangelista.

Lu-

Lucius *Laodiceæ* in Syria. H. D.
Marcus qui & Joannes, *Biblopoleos*. H. *Bybli*. D.
Marcus Evangelista, *Alexandriæ* Episc. H. D.
Marcus Consobrinus Barnabæ, *Apolloniæ* Episc. H. Ἀπολλωνιάδος D. ubi Marinus non Marcus dicitur.
Matthias Apostolis additus.
Narcissus *Athenarum*. H. D al. *Patrarum*.
Nicanor obiit cum Stephanus sustineret martyrium. H.
Nicolaus *Samariæ*. H. D. ἐϊεροδέξησεν ἅμα τῷ Σίμωνι. D.
Olympius martyr Rom.
Onesiphorus *Corones* Episc. H. D.
Parmenas. *Solorum*. H.
Patrobulus *Puteolorum*. H. D. (Patrobas Rom. XVI. 14. Martyrolog. Rom. 4. Nov.) al. *Neapoleos*.
Philemon *Gazæ*. H. D.
Philemon à quo Eunuchus Reginæ Æthiop. baptizatus est. *Trallium* Asiæ. D.
Philologus *Sinopes*. H. D.
Phlegon *Marathonis* Episcopus. H. D.
Phygellus *Ephesi*. H. D.
Prochorus, *Nicomediæ* in Bithynia. H. D.
Pudens.
Quartus *Beryti*. H.
Rhodion martyr Rom.
Rufus *Thebarum*. H. D. Memoria ejus in martyrologiis 21. Nov.
Silas *Corinthi*. H D.
Silvanus *Thessalonicæ*. H. D.
Sosipater *Iconii*. H. D.
Sosthenes *Colophonis*. H. D.
Stachys *Byzantii* H D.
Stephanus protomartyr.
Tertius *Iconii*. H. D.
Thaddæus qui Epistolum JEsu Edessam ad Abgarum attulit. H.
Timon, *Bostræ* Arabum. H. D.
Trophimus cum Paulo Apostolo passus martyrium.
Tychicus Episcopus *Chalcedonis*. H. Chalcedonis Bithyniæ. D.

Tychicus *Colophonis*. H. D.
Urbanus *Macedoniæ*. H. D.
Zenas *Diospoleos*. H. D.

V. Concludam hoc caput brevi consideratione duodecim discipulorum, qui Ephesi in Asia Paulo professi sunt se in JOHANNIS baptisma baptizatos fuisse Actor. XIX. 3. His Smalcius, Schlichtingius & Grotius a) speciatim putat oppositum à Joanne Apostolo Evangelium, qui ad subterfugiendam crucem, Joannis Baptistæ sectatores quam JEsu dici mallent. Sed nihil tale innuit vel Joannes vel Lucas, neque ullum apud veteres scriptores hujus rei vestigium apparet, neque credibile videtur, discipulos Johannis potuisse CHristo eum præferre, cujus doctrinæ hæc erat summa, b) ut quos baptizabat ad CHristum ut diviniorem ablegaret. Tantum ex Lucæ narratione constat, hos duodecim in Asiam post baptismum profectos, non inter fuisse neque adhuc inaudiisse de solenni illo dono Spiritus S. distributo largiter in Apostolos, neque interfuisse Concionibus Apostolicis in quarum auditores Spiritus S. gratia effusa fuerat. Itaque interrogati num hoc Divinum munus accepissent, respondent, de Spiritu S. per dona ejusmodi extraordinaria conspicuo ne fando quidem se accepisse, ἀλλ' ὐδὲ εἰ Πνεῦμα ἅγιόν ἐςιν, ἠκύσαμεν. Ubi non dubium esse potest verba: εἰ Πνεῦμα ἅγιόν ἐςιν, hoc sensu accipienda esse, * ut Joh. VII. 39. ὔπω γὰρ ἦν Πνεῦμα ἅγιον, promissus, sed nondum missus erat, ὔπω γὰρ ἦν ἐπ' ὐδενὶ αὐτῶν ἐπιπεπτωκός Actor. VIII. 16. Rogat igitur ex illis Apostolus, quonam baptismate tincti essent, quia jam ante illud tempus, quo Paulo Gratia hæc facta fuerat, consueverat cum baptismate per Apostolos accepto baptisma Spiritus S. conjunctum esse. Actor. II. 38. Respondent igitur illi duodecim, baptizatos esse se à Johanne: nihil enim aliud notant verba εἰς τὸ Ἰωάννυ βάπτισμα, ut Paulus ipse in responsione sua evidenter docet. Illud vero baptisma Johannes Baptista à baptismate igneo Spiritus S. diserte distinguit Matth. III. 11. In memoriam itaque illis revocat Paulus, à Johanne

a) Confer quæ contra Grotium, Frid. Adolph. Lampe prolegom. in Johannem II. 3. p. 202.

b) De auctoritate prædicationis hujus Johanneæ præter laudatos in libro de Veritate Relig. p. 40. consules B. Lutherum nostrum in Postillis Ecclesiasticis ad Evangelium Dominica Adventus. & Stephanum Curcellæum libro quinto institutionis Relig. Christianæ p. 214. Opp.

* Jo. Pearson ad Symb. Apostolicum p. 12.

hanne quoque baptizandos ad CHriſtum adductos & in eum juſſos credere, adeoque qui eum auſcultaſſent c) ab ipſo etiam in nomen Domini JEſu eſſe baptizatos, ut propterea rebaptizari eos jam opus neutiquam ſit. Ἰωάννης μὲν ἐβάπτισε βάπτισμα μετανοίας, τῷ λαῷ ΛΕΓΩΝ εἰς τὸν ἐρχόμενον μετ᾽ αὐτὸν ἵνα πιστεύσωσι, τουτέστιν εἰς τὸν Χριστὸν Ἰησοῦν. ἈΚΟΥΣΑΝΤΕΣ δὲ ἐβαπτίσθησαν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ. Non igitur novum baptiſmum jam Paulus confert ſed tantum manus illis imponit, quo facto etiam in ipſos larga Spiritus S. deſcendit gratia, ut poſt impoſitionem manuum Apoſtolorum factum Actor. VIII, 17. IX, 17.

Ab Hemerobaptiſtis potius, Epiphanio memoratis, vel a quibusvis aliis quam à Johanne Baptiſta & diſcipulis hiſce Epheſinis profectos, aut vehementer interjecto temporis fluxu mutatos ab illis aliquis crediderit *Chriſtianos S. Johannis*, de quibus præter ea quæ ſupra p. 110. ſeq. ex Tavernerio attuli, hæc ſubjungere juvat ex celeberrimi Wagenſeilii pera librorum juvenilium, parte altera ſynopſeos hiſtoriæ univerſalis p. 84. *Aſſyriæ, Orientis regionis, loca quædam inhabitat gens, quæ vulgo* Chriſtiani S. Johannis *appellatur. Eam, illorum, qui a Johanne Baptiſta, in Jordane, ſacratis nova religione undis, luſtrati fuere, progeniem reputat Ignatius a JEſu, Carmelita Diſcalceatus, & in Baſſora Meſopotamiæ Miſſionarius, in libello quem de hominibus iſtis Romæ A. 1652. edidit. Quod ſi verum eſt, commonſtrant iſti Pſeudochriſtiani miſeri, quantum longa dies valeat, in veritate ex animis mortalium eruenda, & ingerendis in locum ejus erroribus. Aliquos eorum, quibus iſti homines impliciti ſunt, noſſe, veris Chriſtianis ſalus eſt. Secundum hos ergo Johannes Baptiſta, non eo quo cæteri mortales conceptus eſt modo, ſed per ſolum parentum mutuum amplexum. Nempe Matrem quoque Domini, concepiſſe volunt ex aqua, quam, Dei juſſu, hauſerit ex aliquo fonte, ut perpetuo virginitas ei conſtaret. Cyaneum, ſive cæruleum colorem, cane pejus & angue averſantur, nec ullam rem, eo imbutam, vel digito attingere audent. Cauſam, ſic exponit, ille quem laudavimus Scriptor :* Dicunt quod aliqui inter Judæos habuerunt in ſomnis quandam viſionem, ex qua didice-

c) Adde Bezam ad h. l. Joh. Druſium lib. 1. quæſt. Ebr. c. 83. Joh. Marckii exercitat 37. textual. Sam. Puffendorffii jus feciale Divinum p. 173. ſeq. D. Speneri τοῦ μακαρίτου Conſilia Theologica edita Germanice T. 3. p. 73. atque eruditiſſimi Wolfii noſtri Curas philologicas p. 1286.

didicerunt, quod per Baptiſmum Johannis debebat deſtrui lex Judæorum. Hoc audientes Judæi, & videntes S. Johannem Baptiſtam paratum ad baptizandum Dominum JEſum, invidia moti, attulerunt magnam quantitatem Indici coloris, qui dicitur Nil, ex quo res tinguntur cærulei ſeu thalaſſini coloris, & projecto dicto colore in aquas Jordanis, ubi baptizari debebat CHriſtus Dominus, aquas inquinaverunt & effecerunt eas immundas, ut dictum baptiſmum impedirent. Hoc videns DEUS Opt. Max. miraculoſe per Angelos juſſit offeri quoddam magnum vas, & impleri aqua pura ipſius Jordanis, & ſublevantes ipſum in aëre, S. Johannes in prædicto vaſe baptizavit Chriſtum Dominum, in aëre ſublevatum; & ex illo tempore DEUS maledixit & excommunicavit hunc cæruleum colorem. *Sunt inſuper Chriſtiani hi S. Johannis perſuaſi, Johannem ſuſcepiſſe liberos quatuor, ſed quos neutiquam uxor, verum Jordanus fluvius illi pepererit. Volunt mortuum eſſe in Perſidis civitate Sciuſter, morte minime violenta, poſt obitum vero, corpus, prout præceperat, cruci fuiſſe affixum, ut Chriſtum conſanguineum (cujus tamen umbram ſolam in cruce pependiſſe arbitrantur) etiam in hoc ſupplicii genere anteiret: ſic deinde conditum eſſe cadaver, haud procul a Sciuſter, in ſepulchro cryſtallino miraculoſe conſtructo, idque Jordanum fluvium præterfluere. Denique tenent, tanquam a Johanne acceptos, libros plenos fabularum, incantationum, ſortilegiorum, nugarumque.*

CAPUT VI.

De blaſphemiis *&* perſecutionibus *quas Judæi & Samaritani lætis Evangelii ſucceſſibus oppoſuere.* Hieroſolymorum *à CHriſto prædicta everſio.*

QUanquam Judæorum populo ſingillatim promiſſa Divinitus per Prophetas Gratia Evangelii, & primis per CHriſtum ipſum & Apoſtolos annunciata & coram exhibita fuit Judæis: tamen primi quoque Judæi palam eam reſpuerunt, & a primo initio usque CHriſtum, Apoſtolos eorumque doctrinam &

& acta atrocibus perpetuisque exceperunt calumniis & blasphemiis, quales in Servatorem conjectas annotaverunt Johannes VII. 12. VIII. 48. Lucas XXIII. 2. Matthæus XXVII. 63. Et post Christum in crucem actum Evangelica doctrina prædicata ab Apostolis, non modo scandalum Judæis erat, ut Ethnicis stultitia 1. Cor. I. 23. & Actor. XXVIII. 22. *de secta hac notum est nobis, quod ubique ei contradicitur*, γνωστόν ἐστιν ἡμῖν ὅτι πανταχοῦ ἀντιλέγεται, * sed rejicientes illam identidem etiam blasphemabant, ἀντιλέγοντες καὶ βλασφημοῦντες Actor. XIII. 45. XVIII. 6. ὅσα μὲν οὐκ οἴδασι βλασφημοῦσι Judæ 10. & 2. Petr. II. 12. sicut Paulus ipse, Saulus adhuc, ut a Judæis edoctus erat, Christianos persequens ἠνάγκαζε βλασφημεῖν, *coëgerat blasphemare* Actor. XXVI. 11. Neque ab eo tempore illud cessarunt facere, ut testimoniis Justini Martyris, Eusebii & aliorum demonstravi libro de Veritate Relig. c. 37. quibus in præsenti addere licet hæc Origenis homilia X. in Jeremiæ XII. 8. νῦν ἔτι ἐν δρυμῷ λέοντές εἰσι καταναθεματίζειν θέλοντες τὸν Ἰησοῦν, καὶ δυσφημοῦντες αὐτὸν καὶ ἐπιβουλεύοντες τοῖς πιστεύουσιν εἰς αὐτόν. *Etiamnum in sylva leones sunt Judæi, diris devovere cupientes Jesum eique maledicentes, atque credentibus in illum insidiantes.* & contra Celsum VI. p. 293 ubi ait Judæos κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ χριστιανισμοῦ διδασκαλαῖς κατασκεδάσαι δυσφημίαν, *jam ab initio calumnias adversus Christianos vulgasse. Et credidit* inquit Tertullianus, *Judæo vulgus, quod enim aliud genus seminariæ infamiæ nostræ?* lib. 1. ad nationes c. 14. & contra Marcionem III. 23. notat *à Judæis coepisse infamiam & per ipsos propter ipsos blasphemari nomen Domini in nationibus* ex Esaiæ LII. 5. Rom. II. 24. Hieronymus lib. 1. in Amos p. 1378. edit. novæ: *Antiquum furorem & iracundiam tenentes, usque hodie in synagogis suis sub nomine Nazarenorum blasphemant populum Christianum, & dummodo nos interficiant, volunt igne comburi.* & lib. 3. pag. 1440. *in toto orbe terrarum projectum est silentium Judæorum: ubicunque fuerint, mussitant potius quam loquuntur: & quum blasphemia eorum contra Dominum Salvatorem ad Cælum usque perveniat, omnis interpretatio Scripturarum muta est & silens, & aures non penetrat Audientium.* Omitto recentiora testimonia quæ præter eos quos in libro de veritate Relig. p. 666. laudare me memini, annotarunt Jo. Henricus Hottingerus thesauro philolog. p. 53. Gisb. Voëtius T. 2. diss. select. p. 81. Veneran-

* Tertull. Apologetic. c. 7. *Cum odio sui coepit veritas simul atque apparuit inimica esse. Tot hostes ejus quot extranei, & quidem proprie ex æmulatione Judæi.* Confer Jo. Filesaci selecta lib. 1. p. 188. seq. Tillemontium T. 1. memoriar. p. 155. seq.

nerandus Wolfius noster T. 2. Bibl. Hebraicæ p. 1103. Jo. Jacobus Schudt ὁ μακαρίτης hist. Judaic. c. 24. p. 278. 288. & in memorabilibus Judaicis Germanice vulgatis T. 1. p. 134. Jo. David Baer in schediasmate de Judæorum erga Christianos hostilitate. Lips. 1700. &c. *Andreæ Conradi Werneri*, Gymnasii Stadensis Rectoris, diss. de veritate Divinæ de CHristo doctrinæ ex Judæorum partim testimoniis partim criminationibus & calumniis illustrata & confirmata. Stadæ 1729. 4. *B. D. Christiani Kolbolti* diss. de CHristo crucifixo, Judæis scandalo, Gentilibus stultitia, Credentibus autem, DEI Potentia & Sapientia, ad 1. Corinth. I. 18. 23. 24. Kilon. 1686. 4.

II. Sicut calumniis blasphemiisque, & derisione Actor. II. 13. ita quamdiu Judæos non destituit facultas, atrocioribus etiam injuriis, cædibus & persecutionibus sæviisse in CHristum ipsum primo, quem in crucem etiam sustollendum falsis testimoniis adductis Pilato tradidere, postea in Apostolos ac nascentem Evangelii doctrinam, neminem præterit: Et utrumque diserte prædictum ab Optimo Servatore fuerat discipulis, ut animos eorum ad ferenda fortiter omnia communiret. Matth. X. 25. *Si Patrem familias Beelzebub vocaverunt, quanto magis domesticos ejus?* v. 17. *tradent vos in conciliis, & in synagogis suis flagellabunt vos.* 21. *tradet frater fratrem in mortem - - - & eritis odio omnibus propter nomen meum.* Primo quidem adductos ad Synedrium graviterque increpitos dimiserunt cum comminatione prohibentes *ne omnino loquerentur vel docerent in nomine JEsu.* Actor. IV. 18. 21. mox comprehensos in custodiam publicam conjecerunt V. 18. flagellatisque iterum denunciaverunt ut a prædicando JEsu abstinerent, 40. Hinc gravis illa mota persecutio * in qua ejectus ex urbe Hierosolyma lapidatusque Stephanus protomartyr, summissis falsis in eum testibus, qui dicerent *se audivisse eum dicentem verba blasphemiæ in Mosem & in DEum.* VI. 11. VII. 57. Hujus gravis persecutionis vis, cujus administer Saulus erat, non modo vehementer afflixit Christianos Hierosolymis VIII. 1. sed quum illius metu omnes, Apostolis exceptis, dispersi essent per regiones Judææ & Samariæ, non cessavit etiam per litteras & nuncios iisdem insistere, eosque ad pœnam rapiendos & vinctos in urbem adducendos investigare IX. 2. 21. XXII. 3. XXVI. 9. Nec gratius quicquam Judæis facere se posse ratus est Herodes Agrippa quam si Jacobum Hierosolymis gladio

* Confer Eusebium lib. 2. hist. cap. 2. Sam. Basnagium ad A. C. 37.

dio perimeret, Petrum in carcerem ducendum daret Actor. XII. 1. Omitto persecutiones motas a Judæis Antiochiæ in Pisidia XIII. 45. 50. seqq. Iconii XIV. 2. Thessalonicæ XVII. 5. Corinthi XVIII. 12. & quæ Hierosolymis gesta Lucas memorat XIX. 13. XXI 27. XXIII. 12. XXIV. 1. XXV. 2. Atque idem Saulus, quem persequentium Apostolos Judæorum satellitem esse dixi, mutatus deinde in Paulum & vas electum proferendi longe lateque Evangelii, quam multa à Judæis fuerit perpessus ipse breviter innuit 2. Corinth. XI. 23. *in laboribus plurimis, in carceribus abundantius, in plagis supra modum, in mortibus frequenter. A Judæis quinquies quadragenas una minus plagas accepi. Ter virgis cæsus sum, semel lapidatus sum.*

III. In solenni illa instructione qua JEsus discipulis suis addit animum, eosque ad Apostolatum nulla mundialis lucri, honorum aut volupis otii spe, sed maletractationum omnis generis exspectatione, & vitæ ipsius jactura fortiter gerendum instituit, Matth. X. verba v. 23. *hoc vobis confirmo, non vos ante obieritis urbes Israëliticas, quam veniat Filius hominis*, pertinent ad instantes pœnas certissime sumendas à Judæis, & ad adventum vindictæ à populo ingrato repetendæ per excidium Urbis & Templi. Disertis inde verbis JEsus Matth. XXIII. 38. Luc. XIII. 35. XXI. 24. Judæis cominatus fuerat templum eorum non modo evertendum sed neque instaurandum iterum, ἀφίεται ὑμῖν ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρημος. *Ecce relinquetur vobis domus vestra deserta.* Hinc Paulus 1. Thess. II. 16 ait pervenisse iram DEI super illos εἰς τέλος, *usque in finem*: quod disertis verbis etiam futurum prænunciaverat Daniel Propheta IX. 27. *& erit in templo abominatio desolationis* (βδέλυγμα ἐρημώσεως Matth. XXIV. 15. Marci XIII. 14.) *& usque ad consummationem & finem manebit desolatio.* Didymus de Spiritu S. lib. 3. p. 33. T. 9. Opp. Hieron. *Usque ad consummationem Mundi profugi atque captivi in universis oberrant nationibus, non Urbem, non regionem propriam possidentes.* Itaqe frustra quoque fuerunt hactenus conatus sive Judæorum, sive aliorum, Judæis templum instaurare cupientium. Hierosolyma excisa à Romanis A. C. 70. ut CHristus prædixerat Marc. XIII. 2. tanta Judæorum impietate, ut Josephus V. 16. de bello Judaico p. 362. non dubitet affirmare, ni Romani Urbis maturassent exitium, necesse fuisse ἢ καταποθῆναι ἂν ὑπὸ χάσματος, ἢ κατακλυσθῆναι τὴν πόλιν, ἢ τοὺς τῆς Σοδομηνῆς μεταλαβεῖν κεραυνοὺς,

ut illa aut terræ hiatu abſorberetur , aut eluvione deleretur , aut ſoli Sodomitici experiretur fulmina. Confer B. *D. Jo. Guil. Baieri* diſſ. de Chriſtianorum migratione in opidum Pellam * imminente Hieroſolymorum excidio. Jen. 1694. Judæos quidem Hieroſolymas, duce Barcocheba circa A. C. 134. ſibi cupientes inſtaurare, compeſcuit *Hadrianus* Imperator, a) qui cum de ruinis Hieroſolymæ ſolo æquatæ Æliam Capitolinam, b) Coloniam in vicino c) condidiſſet loco, ſub poena capitis propoſita Judæos ab illa prohibuit, ut præter alios d) refert Ariſto Pellæus apud Euſebium IV. 6 Hiſt. & Euſebius in Pſalmos p. 267. 382. 423. Tertullianus adverſus Judæos c. 13. *& exinde quod interdictum eſt , ne in confinio ipſius regionis demoretur quisquam Judæorum.* & Apologetici c. 21. *quanta deliquerint - - probat exitus hodiernus ipſorum : diſperſi , palabundi , & cœli & ſoli ſui extorres vagantur per orbem ſine homine , ſine Deo rege , quibus nec advenarum jure terram ſaltem veſtigio ſalutare conceditur.* S. Hieronymus in Eſaiæ VI. T. 3. edit. novæ p. 65. *Denique poſt extremam vaſtitatem , etiam leges publicæ pependerunt , & prohibiti ſunt Judæi terram de qua ejecti fuerant , ingredi.* idem in Daniel. IX. p. 1117. *ita ut Judæa quoque finibus pellerentur.* Vide & Sulpitium Severum lib. 2. c. 31.

Anno XIX. *Conſtantini* Magni Cedrenus p. 234. teſtatur Judæos inſtaurationem templi iterum molitos , ſed ab Imperatore repreſſos fuiſſe. Καὶ Ἰουδάιους περὶ τὴν οἰκοδομὴν τοῦ ναοῦ πάλιν στασιάζοντας Κωνσταντῖνος ὁ μέγας τιμωρησάμενος διεσκόρπισεν. S. Chryſoſtomus homilia ſexta adverſus Judæos T. 1. edit. novæ pag. 651. καὶ γὰρ καὶ ἅπαξ καὶ δὶς καὶ τρὶς ἐπὶ Ἀδριανοῦ καὶ Κωνσταντίνου καὶ Ἰουλιανοῦ ἐπιχειρήσαντες διεκωλύθησαν. *Nam ſemel & iterum ac tertio ſub Hadriano ſub Conſtantino & Juliano conatus illorum* templi inſtaurandi *cobibitus eſt.* Et homilia. V. p. 645. πάλιν ἐπὶ Κωνσταντίνου τοὺς αὐτοῖς ἐπεχείρησαν.

G

* Euſeb. III. 5. Hiſt.

a) Tillemont hiſt. des Empereurs T. 2. p. 494. ſeq. edit. Bruxeell.

b) Pagi ad A. C. 119. & 132. Baron. ad A. 137. Vaillantius in numis Coloniar. T. 1. p. 153. Chriſtian. Sigiſm. Liebe in Gotha numaria p. 313. ſq.

c) Guil. Beveregius ad Synodicum p. 61. ſeq.

d) Selden. lib. 2. de Synedriis c. 7. p. 187. Tillemont. p. 503. ſeq. Sam. Baſnage ad A. C. 136. n. 4. Vaſa templi Gizerico erepta, remiſſa à Juſtiniano Chriſtianis Hieroſolymam. Procop. II. 9. de bello Vandalico.

ὁ δὲ βασιλεὺς ἰδὼν τὴν ἐπιχείρησιν αὐτῶν, τὰ ὦτα αὐτῶν ἀποτεμὼν καὶ τὸ τῆς παρακοῆς σύμβολον ἐνθεὶς αὐτῶν τῷ σώματι, πανταχοῦ περιῆγε, καθάπερ τινὰς δραπέτας καὶ μαστιγίας, διὰ τῆς τοῦ σώματος πηρώσεως ἅπασι καταδήλους ποιῶν, καὶ τοὺς πανταχοῦ σωφρονίζων, μηκέτι τοῖς αὐτοῖς ἐπιχειρεῖν πράγμασιν. *Sub Constantino eadem aggressi sunt. At ille viso ipsorum conatu, amputatis illorum auriculis, ac rebellionis signo impresso corpori illorum, per omnia loca circumferebat illos tanquam fugitiva mancipia & verberones, corporibus mutilatis conspicuos illos faciens omnibus, ac eos qui per omnes regiones erant sparsi, erudiens, ne in posterum eadem conarentur.* S. Augustinus sermone VI. c. 5. (T. 5. edit. novæ p. 23.) *Jussit Imperator Romanus jam Christianus, ut ad ipsam Jerusalem non accederent Judæi*, renovata scilicet lege Hadriani Imp.

In eadem homilia quæ incipit: πόθεν ἡμῖν ἄρα πλείων ὁ σύλλογος p. 646. similem conatum sub *Juliano* Imp. irritum factum graphice Chrysostomus describit, cujus verbis ex Juliani ipsius & aliorum scriptorum consensu fidem facere licebit.

ὃ δὲ μέλλω νῦν ἐρεῖν, καὶ τοῖς σφόδρα νέοις δῆλόν ἐστι καὶ καταφανές, οὐδὲ γὰρ ἐπὶ Ἀδριανοῦ καὶ Κωνσταντίνου γέγονεν. ἀλλ᾽ ἐπὶ βασιλέως πρὸ εἴκοσι ἐτῶν e) γεγενημένου ἐπὶ τῆς γενεᾶς τῆς ὑμετέρας. Ἰουλιανοῦ γὰρ τοῦ πάντας ἐν ἀσεβείᾳ f) τοὺς βασιλέας νικήσαντος, καλοῦντος αὐτοὺς ἐπὶ τὰς τῶν εἰδώλων θυσίας, καὶ ἐπισπωμένου αὐτοὺς πρὸς τὴν οἰκείαν ἀσέβειαν· εἶτα τὸν παλαιὸν τῆς θεραπείας προβαλλόμενοι τρόπον, καὶ λέγοντες, ὅτι καὶ ἐπὶ τῶν προγόνων τῶν ἡμετέρων οὕτως ὁ θεὸς ἐθεραπεύετο· καὶ ἀκου-

Quod vero jam dicturus sum, etiam admodum juvenibus est clarum ac perspicuum. Non enim gestum est sub Adriano aut Constantino, sed sub Imperatore qui fuit ætate nostra ante annos viginti. Etenim cum *Julianus*, qui Imperatores omnes superavit impietate, vocaret Judæos ad sacrificandum idolis, & ad suam impietatem protrahere conaretur, ac mox objiceret illis priscum culturæ ritum, dicens: a vestris majoribus Deus hoc modo cultus est; etiam nolentes

e) Numero rotundo utitur Chrysostomus. Julianus enim id suscepit A. C. 363. Chrysostomus autem hæc dixit Antiochiæ A. 387.
f) Per ἀσέβειαν cultum Idolorum, ejusque propagandi studium & odium in Christianos intelligit.

ἄκοντες ὡμολόγουν τότε ταῦτα, ἅπερ ἡμεῖς ἀπεδείξαμεν νῦν, ὅτι τῆς πόλεως ἔξω θύειν οὐκ ἔνι, g) ἀλλὰ παρανομοῦσι πᾶν ὁτιοῦν ἐπιτελοῦντες ἐπὶ γῆς ἀλλοτρίας· ὥστε εἰ βούλει, φησὶν, ἡμᾶς θύοντας ἰδεῖν, ἀπόδος ἡμῖν τὴν πόλιν, ἀνάστησον ἡμῶν τὸν ναὸν, δεῖξον ἡμῖν τὰ ἅγια τῶν ἁγίων, ἀνάστησον τὸν βωμὸν, καὶ θύσομεν καὶ νῦν καθάπερ καὶ πρότερον· καὶ οὐκ ᾐσχύνοντο οἱ μιαροὶ καὶ ἀναίσχυντοι παρὰ ἀνδρὸς ἀσεβοῦς καὶ Ἕλληνος ταῦτα αἰτοῦντες, καὶ τὰς μιαρὰς ἐκείνου χεῖρας καλοῦντες ἐπὶ τὴν τῶν ἁγίων οἰκοδομήν· καὶ οὐκ ᾐσθάνοντες ἀδυνάτοις ἐπιχειροῦντες πράγμασιν, οὐδὲ συνεῖδον, ὅτι εἰ μὲν ἄνθρωπος ἦν ὁ καταλύσας ἐκεῖνα, ἐνῆν καὶ παρὰ ἀνθρώπου πάλιν λαβεῖν αὐτά· Θεοῦ δὲ ὄντος τοῦ καθελόντος αὐτῶν τὴν πόλιν, ἀμήχανον τὰ τῇ θείᾳ δόξαντα ψήφῳ, δύναμιν ἀνθρωπίνην παρατρέψαι ποτέ· ἃ γὰρ ὁ θεὸς ὁ ἅγιος βε-

βουλε-

tum fatebantur hæc, quæ nos nunc demonſtravimus; quod fas non eſſet extra civitatem immolare victimas: ſed totam, inquiebant, religionem violant, quicunque ſacrificant in terra aliena. Proinde ſi vis nos videre ſacrificantes, redde nobis civitatem, reſtitue templum, exhibe nobis ſancta ſanctorum, colloca aram, & ſacrificabimus nunc, quemadmodum olim.' Nec puduit ſceleratos & effrontes hæc poſcere a viro impio paganoque, & impuras illius manus vocare ad exſtructionem ſanctorum; nec intelligebant ſe conari impoſſibilia; neque perpendebant, quod ſi homo illa demolitus eſſet, potuiſſet homo illis ea reſtituere: verum cum Deus eſſet, qui civitatem illorum ſubverterat, fieri nequaquam poſſe, ut quæ Deus decreverat, unquam verteret hu-

g) Homil. IV. adverſus Judæos pag. 625. διὰ τῆς κατὰ τὸν τόπον ἀνάγκης λανθανόντως αὐτοὺς ἀπήγαγε τῆς περὶ τὸ πρᾶγμα μανίας - - ὥσπερ οὖν ὁ ἰατρὸς ἵστησι τῆς ἀκαίρου ψυχροποσίας τὸν ἄρρωστον, τὸ σκεῦος ἀφανίσας, οὕτω καὶ ὁ Θεὸς τῶν θυσιῶν ἀπήγαγε, τὴν πόλιν αὐτὴν καθελὼν, καὶ ποιήσας αὐτὴν ἄβατον πᾶσιν. *Loci adeundi neceſſitate clanculum DEus Judæos abduxit à victimarum inſania: quemadmodum Medicus fracto vaſe ægrotum cobibet ab intempeſtivo frigidi potus appetitu, ſic & DEus, everſa Civitate ipſa, adeoque funditus diruta, ut omnibus facta ſit inacceſſa.* De eo quod extra templum & Hieroſolymam ſacrificia offerre non liceret, videſis B. Wolfgangi Franzii ſcholam ſacrificiorum diſp. 7. & 12.

βούλευται, φησὶ, h) τίς διασκεδάσει; καὶ τὴν χεῖρα αὐτοῦ τὴν ὑψηλὴν τίς ἀποστρέψει; ὥσπερ γὰρ ἃ ἂν ἀναστήσῃ καὶ βουληθῇ μένειν, καθελεῖν ἀδύνατον ἀνθρώποις· οὕτως ἅπερ ἂν καθέλῃ, καὶ βούληται μένειν καθῃρημένα, ἀναστῆσαι πάλιν οὐκ ἔνι· ἔστω δὲ, Ἰουδαῖοι, ὅτι βασιλεὺς τὸν ναὸν ἐδίδου, καὶ τὸν βωμὸν ἀνίστα, καθάπερ ὑμεῖς ὑποπτεύετε μάτην· μὴ καὶ τὸ πῦρ ἄνωθεν ὑμῖν ἀφεῖναι ἐκ τῶν οὐρανῶν δυνατὸς ἦν; τούτου δὲ οὐκ ὄντος, ἐναγὴς καὶ ἀκάθαρτος ἦν ἡ θυσία ὑμῶν· Διὰ τοῦτο γοῦν, οἱ παῖδες Ἀαρὼν i) ἀπώλοντο, ἐπειδὴ πῦρ ἀλλότριον εἰσήνεγκαν· Ἀλλ᾽ ὅμως εἰς ἅπαντα τυφλώττοντες, παρεκάλουν αὐτὸν, καὶ ἱκέτευον συναρέσθαι καὶ συνεφάψασθαι τῆς οἰκοδομῆς τοῦ ναοῦ· ὁ δὲ καὶ χρήματα k) ἀνήλωσε,

mana potentia. *Nam, quæ Deus Sanctus*, inquit, *statuit, quis dissipabit? ac manum illius excelsam quis avertet?* Sicut enim quæcunque ille stabilierit, volueritque manere, nullus homo potest demoliri: ita quæcunque destruxerit, volueritque manere diruta, nemo poterit instaurare. Verum esto sane, Judæi, Rex templum reddiderit, aram prorsus erexerit, quemadmodum vos frustra potuisse fieri suspicamini; num & ignem cœlestem e sublimi poterat vobis demittere? qui si defuisset, impium & impurum fuisset sacrificium. Ob hoc enim perierunt filii Aaron, quod ignem alienum induxerint. Nihilomi-

καὶ

h) Esaias XIV. 27.

i) Levitic. X. 1. seq. Numeror. III. 4.

k) Julianus Imp. expeditionem in Persas suscepturus Epistola XXV. Ἰουδαίων τῷ κοινῷ, *ad Judæorum Communitatem* Vectigalia & tributa ipsis remittit, ut vota pro ipsius Salute & felici successu consiliorum ejus faciant. Et in fragmento p. 293. edit. Spanhemianæ de templo ipsorum ter everso, τί περὶ τοῦ νεὼ φήσουσι τοῦ παρ᾽ αὐτοῖς τρίτον ἀνατραπέντος, ἐγειρομένου δὲ οὐδὲ νῦν. Ἐγὼ δὲ εἶπον οὐκ ὀνειδίζων ἐκείνοις, ὅς γε τοσούτοις ὕστερον χρόνοις ἀναστήσασθαι διενοήθην αὐτὸν εἰς τιμὴν τοῦ κληθέντος ἐπ᾽ αὐτῷ Θεοῦ. *Quid de templo suo dicent, quod cum tertio sit eversum, nondum ad hodiernum usque diem instauratum est? quod ego non ut illis exprobarem adduxi, utpote qui templum illud tanto intervallo a ruinis excitare voluerim in ejus honorem Numinis quod ibidem invocatum est.* Ammianus Marcellinus XXIII. 1. de Juliano: *Imperii sui memoriam magnitudine operum gestiens propagare, ambitiosum quondam apud Hierosolymam templum, quod*

καὶ ἐπισάτας τοῦ ἔργου ἔπεμψε τοὺς ἀπὸ τῆς μεγάλης ἀρχῆς, καὶ τεχνίτας πάντοθεν ἐκίνησε, καὶ πάντα ἐποίει, καὶ ἐπραγματεύετο, ἠρέμα καὶ κατὰ μικρὸν αὐτοὺς ἀχρις εἰς τὸ θύειν ἐμβάλλῃ, προσδοκῶν ἐκεῖθεν ἐπὶ τὴν τῶν εἰδώλων θεραπείαν ἕξειν ῥᾳδίως, ὁμοῦ τε ἐλπίζων ὁ μεμηνὼς καὶ ἀνόητος τοῦ χριστοῦ περιγράφειν τὴν ἀπόφασιν, τὴν οὐκ ἐῶσαν ἀναστῆναι τὸν ναὸν ἐκεῖνον· Ἀλλ' ὁ δρασσόμενος τοὺς σοφοὺς ἐν τῇ πανουργίᾳ αὐτῶν, l) εὐθέως διὰ τῶν ἔργων ἐδήλου, ὅτι αἱ τοῦ θεοῦ ψῆφοι πάντων εἰσὶ δυνατώτεραι, καὶ ἰσχυρὰ τὰ ἔργα τῶν λόγων τοῦ θεοῦ· ὡς γὰρ ἥψαντο τῆς παραγενόμενοι ταύτης σπουδῆς, καὶ γυμνοῦν ἤρξαντο τὰ θεμέλια, καὶ πολὺν ἐκένωσαν χοῦν, καὶ τῆς οἰκοδομῆς ἄπ]εσθαι λοιπὸν ἤμελλον, πῦρ ἐκπηδῆσαν m) ἐκ τῶν θεμελίων τῆς

nus ad omnia obcæcati, obsecrabant ac supplicabunt, ut cum ipsis susciperet & aggrederetur instaurationem templi. At is, qui & pecunias impendit, & præfectos misit viros primates, & artifices undiquaque accersi jussit, nihil non fecit, nihil non tentavit, paulatim ac sensim hoc agens, speransque futurum, ut si posset illos ad sacrificandum inducere, facile illos revocaret ad cultus simulacrorum. Simul & illud fore sperabat insanus ille ac væcors, ut Christi sententiam frustraretur, quæ non patitur templum illud instaurari. Verum is, qui comprehendit sapientes in ipsorum astutia, protinus ipsis factis declaravit illi, quod Dei decretum omnibus sit potentius, quodque valida sint opera sermonum

post multa & interneciva certamina obsidente Vespasiano posteaque Tito ægre est expugnatum, instaurare sumptibus cogitabat immodicis, negotiumque maturandum Alypio dederat Antiochensi, qui olim Britannias curaverat pro præfectis. Id consilium cepisse Julianum ut prædictionem CHristi mendacii argueret, notat Philostorgius VII. 9. & 14. Sed Danielis vaticinio & CHristi prædictione fretus Cyrillus Hierosol. cum institutum Juliani comperit, statim irritum illud fore adstantibus confirmavit, teste Rufino lib. 1. cap. 37. Socrate III. 20.

l) Job. V. 13. 1. Corinth. III. 19.

m) Ammianus Marcellinus loco citato: *Cum itaque rei idem fortiter instaret Alypius, juvaretque Provinciæ Rector, metuendi globi flammarum prope fundamenta crebris assultibus erumpentes, fecere locum exustis, ali-*

τῆς γῆς εὐθέως κατέφλεξέ τε πολλοὺς ἀνθρώπους, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τοὺς λίθους τοῦ τόπου ἐκείνου, καὶ τῆς ἀκαίρου φιλονεικίας ἔστησεν, οὐ μόνον τοὺς τὸ ἔργον ἐπιχειρήσαντας, ἀλλὰ καὶ Ἰουδαῖοι πολλοὶ, τοῦτο θεασόμενοι ἐξέστησαν καὶ ᾐσχύνθησαν. Ταῦτα ἀκούσας ὁ βασιλεὺς Ἰουλιανὸς καί τοι τοσαύτην μανίαν ἔχων περὶ τὴν σπουδὴν ἐκείνην, δείσας μὴ περαιτέρω προελθὼν ἐπὶ τὴν ἑαυτοῦ κεφαλὴν καλέσῃ τὸ πῦρ, ἀπέστη ἡττηθεὶς μετὰ τοῦ ἔθνους παντός. καὶ

Dei. Nam, ſimulatque tentaſſent hunc impium conatum, cœpiſſentque nudare fundamenta, multamque terram exhauſiſſent, reſtaretque ut jam ſtructuram aggrederentur: protinus ignis exiliens ex fundamentis exuſſit multos, & intempeſtivam pertinaciam interrupit. Quibus auditis Julianus Imperator, quanquam tanta veſania deditus erat illi negotio, veritus tamen ne ultra progreſſus in ſuum ipſius caput

R νῦν

quoties operantibus inacceſſum: hocque modo elemento deſtinatius repellente, ceſſavit inceptum. Eandem rem præter Philoſtorgium laudatis locis, ſæpius teſtatur Chryſoſtomus ut homilia IV. in Paulum Apoſtolum T. 2. edit. novæ p. 492. & quod CHriſtus ſit DEus T. 1. p. 580. & contra gentes T. 2. p. 574. Chryſoſtomo aſſentiuntur S. Ambroſius Epiſtola 40. (al. 29.) ſcripta A. C. 388. ad Theodoſium: *Non audiſti, Imperator, quod cum juſſiſſet Julianus reparari templum Hieroſolymis, Divino, qui faciebant repagulum, igne flagrarunt.* Gregorius Nazianzenus Orat. IV. T. 1. p. 111. Rufinus Hiſtor. Eccleſ. lib. 1. c. 37. Socrates III. 20. Sozomenus V. 21. Theodoritus III. 20. Hiſt. Eccleſ. Tripartita VI. 43. Nicephorus lib. X. c. 32. Zonaras XIII. 12. Cedrenus p. 252. Glycas aliique juniores innumerabiles. Videtur etiam tangere Theodoretus quæſt. 38. in Deuteron. T. 1. Opp. pag. 186. ὕστερον μέντοι κατὰ τοῦ Σωτῆρος λυττήσαντες εἰς ἅπασαν μὲν γῆν καὶ θάλασσαν διεσπάρησαν. Τετρακοσίων δὲ διεληλυθότων ἐτῶν οὐκ ἔτυχον ἀνακλήσεως. *Poſtremo qui ſævierunt in Salvatorem, per univerſam terram & mare diſperſi ſunt: & cum quadringenti anni*(nunc 1700. propemodum)*effluxerint, non ſunt reſtitutionem conſecuti.* Judæorum teſtimonia ex R. David Ganſii Zemach parte 2. p. 36. a & R. Gedaliæ Schalſchelet Hakkabala p. 109. attulit Wagenſeilius in confutatione carminis Lipmanni p. 231. cui jungendum quod ex Bereſith rabba in fine ſect. 64. refert Jo. Morinus Exercitatt. Biblic. p. 353. ſeq.

νῦν ἐὰν ἔλθῃς εἰς Ἱεροσόλυμα, ὄψει τὰ θεμέλια τῆς γῆς ἐκείνης· κἂν τὴν αἰτίαν ζητήσῃς τῆς κατασκαφῆς, ἐδεμίαν ἀλλ' ἢ ταύτην ἀκέσεις, καὶ τέτε μάρτυρες ἡμεῖς πάντες, ἐφ' ἡμῶν γὰρ, ἐ πρὸ πολλȣ̃ ταῦτα γέγοιε χρόνε·

ignem accerſeret; deſtitit inops conſilii cum tota gente. Et nunc ſi redeas Hieroſolymam, conſpicies nuda fundamenta: quod ſi cauſam quæras, non aliam quam hanc audies. Hujus rei nos omnes teſtes ſumus. Noſtra enim ætate hæc non ita pridem acciderunt.

Inter recentiores, hic cui non dictus Hylas? e quorum numero præ cæteris poterunt conſuli:

Centuriæ Magdeburgenſes IV. cap. 10. pag. 882. & c. 14. pag. 1458. ſeq.

Cæſar Baronius T. IV. Annal. ad A. C. 363.

Jacobus Baſnage Hiſtoire des Juifs lib. VI. cap. 14. §. 17. ſqq. & qui dubiis ejus ſatisfecit vir eruditiſſ. *Maturinus Veiſſerius la Croſe* entretiens ſur divers ſujets d'Hiſtoire pag. 214. ſqq. *M. Jo. Georgius Lotterus*, Auguſtanus, in hiſtoria inſtaurationis templi Hieroſolymitani ſub Juliano Imp. tentatæ, ſed Divino miraculo impeditæ, modeſte vindicata. Lipſiæ 1728. 4.

Dominicus de Colonia S. J. la Religion Chretienne autoriſée par le temoignage des anciens auteurs payens T. 1. p. 50. ſqq.

Conradus Ike Theologus Bremenſis Oratione de Veritate Religionis Chriſtianæ ex Judæorum poſt CHriſtum natum fatis demonſtrata. Brem. 1723. *Bibl. Hiſt. Phil. Theol. Bremenſ. T. 7. p.* 178.

Sam. Johnſon, Julian's acts to undermine and extirpate Chriſtianity. Lond. 1683. 1689. 8.

Conradus Rittershuſius lib. 1. ſacrarum Lectionum c. 18. qui Euſebium rei teſtem laudans, Rufinum voluit dicere, in cujus libro decimo quem Euſebii hiſtoriæ addidit, narratio hæc occurrit.

Jo. Jacobus Schudt Compendio Hiſtor. Judaicæ cap. 7. pag. 424. ſqq.

Jac.

Jac. Thomasius ad Jo. Meelfuhreri librum cui titulus Historisches Spruch-Buch p. 619. sqq.

Tillemontius T. VII. memor. Hist. Eccles. p. 411. sqq.

Antonius Augustinus Touttée diss. 1. de vita Cyrilli Hierosol. c. XI. p. LXVI. seq.

Jo. Christoph. Wagenseilius in telis igneis Satanæ p. 226. seq.

Hermannus Witsius Miscell. sacr. T. 2. Exerc. 12.

Joannes Ens, Oratione de persecutione Juliani, &c.

IV. Ex *SAMARITANIS*, progressus Evangelii sufflaminare conatus inprimis traditur blasphemiis suis & præstigiis *Simon* Magus, de quo tam multa & partem incredibilia narrant recognitionum & Clementinorum auctor, itemque Abdias, Nicephorus, aliique, ut illis repetendis lectorem morari nolim. Abunde etiam de illo dictum a viris doctis ad Irenæum & Epiphanium, & ab aliis Historiæ Ecclesiasticæ & hæresiologicis scriptoribus, & a D. Michaële Siricio in pravitatibus Simonis Magi, Giessæ 1664. 4. De cætero persecutiones in Ecclesiam Evangelicam movisse Samaritani in scriptis Apostolicis nusquam leguntur; e quibus potius discimus Samariam variosque ejus vicos CHristi fidem amplexos Joh. IV. 39. Actor. VIII. 5. 14. 25. & Ecclesiam Samaritanam pacis fructu usam IX. 31. Confer, si placet, quæ supra p. 44. seq. breviter perstringere me memini.

CAPUT VII.

De Persecutionibus quas in Christianos moverunt per annos ferme trecentos Imperatores Ethnici.

ETiam hoc CHristus futurum suis prædixerat, quod sicut ipse tradendus ad mortem erat Ethnicis, a) cum Judæi jus gladii magnam partem jam amisissent: b) sic & discipulis suis c) ho-

a) Matth. XX. 19. Marc. X. 33. Luc. XVIII. 32.

b) Jus blasphemi plectendi lapidandique Synedrio Judaico relictum, reliquum gladii

c) horumque exemplo Christianis aliis multa & magna fore perpetienda propter nomen JEsu à Gentibus, d) Romanis maxime eorumque præfectis & præsidibus, quos Imperatores in provinciis passim constituerunt, per quas Christi Ecclesia sensim propagari, & non obstantibus gravissimis eorum persecutionibus majora semper incrementa capere incipiebat. Quam magnæ & graves fuerint hæ in Christianos procellæ & injuriæ, edictorum atrocitate & furore præfectorum vel plebis, per annos circiter trecentos, exiguis subinde intercedentibus continuatæ intervallis, quam nulli sexui parcitum, ætati nulli, nulli ordini: quam crudelibus pœnis ac suppliciis animadversum in Christianos, nullius præterea reatus convictos, vel falso impacto accusatos, nec Ethnicorum scripta nos patiuntur ignorare, & Ecclesiasticis monumentis innumeris est testatissimum: quibus licet interjecto tempore, ut fit, multæ & incredibiles fabulæ admixtæ fuerint perverso superstitiosorum & male feriatorum hominum studio: tamen ex illis etiam, quibus certa fides constat, satis potest probari non Apostolos tantum, sed illorum exemplo infinitos quoque alios per tria à CHristo nato sæcula passim & locis innumerabilibus alacriter cruciatus incredibiles, ignominias, exilia, spoliationes & supplicia gravissima pro Salvatoris sui Fide ac Nomine libenter pertulisse, ita ut tyranni citius defatigati fuerint cædendo & sæviendo, quam constanter perpetiendo & JEsum morte sua & suppliciis tolerandis honorando Christiani.

Contra *Henrici Dodwelli* diss. XI. Cyprianicam de Martyrum paucitate in primævis Christianorum persecutionibus, conferenda quæ præter *Antonium Pagium* in Critica Baroniana ad A. C. 64. n. 3. aliisque in locis, & *Tillemontium* tomo 2. memoriarum, disputant *Antonius*

jus & potestas de Majestatis læsæ crimine cognoscendi crucifigendique a Romanis ademta, merumque im perium tributum præsidi provinciæ. Vide Benedictum Bacchinum de origine Hierarchiæ Ecclesiasticæ pag. 145. Jo. Sibrandum de statu Judææ sub Procuratoribus, Zachariam Huberum lib. 1. diss. & quæ notavi in Codice Apocrypho Novi Test. T. 1. p. 245. & T. 3. p. 469. seq.

c) Sic Paulus & Silas rapti ad forum Romanorum Magistratuum Philippis Actor. XVI. 19. 20. Similiter Ephesi hoc accidit Paulo ejusque Comitibus Cajo & Aristarcho Macedonibus. XIX. 29. Paulus etiam causam agere jussus apud Judææ à Claudio præfectum Antonium Felicem XXIII. 24. ejusque successorem Porcium Festum, XXIV. 27. & denique Romæ apud Neronem Imp. XXV. 12.

d) Matth. X. 18. XXIV. 9.

nius Ruinartus in præfatione ad Acta Martyrum ſincera & ſelecta, Pariſiis atque Amſtelodami nitidis Wetſtenianis typis edita, quæ præfatio etiam adjecta Lactantii libello de mortibus perſecutorum, editionis Trajectinæ Clariſſimi Viri, Pauli Bauldrii: *Lud. Antonius Muratorius* T. 2. Analectorum Latinorum p. 200. ſeq. *Jo. Mabillonius* itinere Italico p. 138. ſeq. & *D. Thomæ Ittigii* ſelecta capita Hiſt. Eccleſ. ſæculi I. pag. 322. ſeq. 331. ſæc. 2. p. 284. quibus liceat etiam adjungere *Chriſtiani Wilhelmi Læſcheri* diſſertationem Dodwello ac Guil. Fleetwoodo e) oppoſitam, Witebergæ A. 1697. 4.

De PERSECUTIONIBUS *primorum Chriſtianorum.*

Præter commentarios ad Actorum Apoſtolicorum Volumen & ad Euſebii Hiſt. Eccleſiaſticam, Auguſtinum XVIII. 53. de C. D. Oroſiumque, & Sulpicium Severum, nec non ſcriptores recentiores Annalium Eccleſiaſticorum & Eccleſiaſticæ Hiſtoriæ, conſuli poſſunt:

L. Cœlii LACTANTII liber de mortibus Perſecutorum: de cujus editionibus abunde dixi in libro de Veritate Relig. pag. 237. ſq.

Joſephi Chriſtiani hypomneſticon c. 139.

Eodem Lactantio teſte lib. V. Inſtitutt. Divinarum cap. 11. DOMITIUS (ULPIANUS) *de officio Proconſulis libro ſeptimo RESCRIPTA PRINCIPUM nefaria collegerat, ut doceret quibus pœnis affici oporteret eos qui ſe cultores DEI profiterentur.*

Martyrologium Rom. 25. Aug. *Arelate in Gallia B. Geneſii, qui exceptoris* (ἐξισωτȣ) *officio fungens, cum impia edicta quibus Chriſtiani puniri jubebantur, nollet excipere, & projectis in publicum tabulis ſe Chriſtianum eſſe teſtaretur, comprehenſus atque decollatus, martyrii gloriam, proprio cruore baptizatus accepit.* Idem 7. Sept. *Nicomediæ natalis B. Joannis Martyris, qui cum videret crudelia edicta adverſus Chriſtianos in foro pendere, fidei ardore* f) *accenſus injecta manu illa detraxit atque diſcerpſit:* cumque

e) Hic præf. ad partem 2 ſylloges Inſcriptionum Veterum teſtatur ſe de γνησιότητι Inſcriptionum à Mabillonio allatarum dubitare: cui vide etiam quæ opponit illuſtris vir Gisbertus Cuperus in notis ad Lactantium p. 130.

f) *Etſi non recte, magno tamen animo*, inquit Lactantius c. 13. de mortibus perſecutorum. Nomen non habet Euſebius VIII. 5. cui τῶν ȣ̓κ ἀσήμων τις dicitur. *Joannem* vocat ex Uſuardo & Adone, Martyrolog. Rom. *S. Georgium* Papebrochius T. 3. April. p. 107. ſeq.

cumque hoc relatum esset Diocletiano & Maximiano Augustis in eadem Urbe constitutis, omnia suppliciorum genera in eum experiri jusserunt quæ vir nobilissimus tanta alacritate vultus ac spiritus pertulit, ut ne tristis quidem pro his videri potuerit.

Centuriæ Magdeburgenses Centuriæ cujusque capite 3.

B. D. Christiani Kortholti de persecutionibus Ecclesiæ primævæ sub Imperatoribus Ethnicis, deque veterum Christianorum Cruciatibus liber, Jenæ 1660. 8. & ex altera pleniore editione, Kil. 1689. 4. (*Giornale de letterati di Parma A.* 1690. *p.* 183.) Et Germanice: Historische Beschreibung der zehen grossen Verfolgungen der Christen in der ersten Kirchen. Rostock. 1664. 12. Hamb. 1698. 8.

D. Jo. Meisneri diss. de persecutionibus & martyriis Christianorum veterum. Witeberg. 1670. 4.

Jo. Andreæ Quenstadii diss. de persecutione Vet. Ecclesiæ. Witeb. 1676. 4.

D. Andreæ Kesleri patientia Christiana, oder Tractat von den Kirchen-Verfolgungen. Coburg 1630. 12.

Abrahami Andreæ διωγμογραφία sacra.

Omitto *Henrich Benckendorfs* kurtz-gefaßte Historia von den zehn Haupt-Verfolgungen. Lips. 1727. 12. *D. Mich. Waltheri* homiliam LXXXII. in Epist. ad Hebræos p. 1026. seq. &c.

Martini Lidgren diss. de propagatione Religionis Christianæ sub Ethnicis Imperatoribus. Upsal. 1720. 8.

Jo. Baptistæ Masculi historiam persecutionum Ecclesiæ, Neapoli 1651. 4. editam, sicut & *Bonifacii Simonetæ*, Abbatis Cisterciensis libros VI. de Christianæ Fidei & Romanorum Pontificum persecutoribus, vulgatos Mediolani 1502. fol. & Basileæ 1509. cum summariis Stephani Dulcini, fol. non vidi. De Simoneta illo adire licebit Philippum Picinellum in athenæo eruditorum Mediolanensium pag. 95.

Josephus Bingham Anglus cui egregium opus Originum & Antiquitatum Ecclesiasticarum debemus, peroptavit, & ipse, si vita suppetiisset, adornaturus fuit historiam parsecutiorum & passionum priscorum Martyrum ex avthenticis actis, sine spuriis additamentis ineptorum scriptorum, legendarum & incerta fide martyrologiorum posterioris ævi.

Casparis Sagittarii de Martyrum Cruciatibus liber. A. 1673. Ejusdem de Natalitiis Martyrum. 1678. Jenæ, 4.

Jo.

Jo. Baptistæ Riccioli Chronologiæ reformatæ III. p. 112. seq.

Antonii Gallonii, Rom. congregationis Oratorii Presbyteri de S. Martyrum cruciatibus liber, quo etiam instrumenta & modi cruciatuum tabellis ære descriptis exhibentur. Italice Rom. 1591. 4. & Latine Rom. 1594. 4. Colon 1602. 8. Antw. 1591. 1668. 12.

Ad Christum & Christianos non pertinere quod in Suetonii CLAUDIO c. 25. legitur, eum *Judæos impulsore Chresto assidue tumultuantes Roma expulisse*, contendit Paulus Christianus Hilscherus Pastor nuper Palæodresdensis, ὁ μακαρίτης diss. de Chresto, Lips. 1697. 4. Verius tamen puto Suetonium (ut multi fecerunt) Judæos de quibus idem traditur Actor. XVIII. 2. & apud Dionem lib. LX. p. 669. confudisse cum Christianis, atque inde absurdam blasphemiam in Christum pacis commendatorem unicum, & qui Romæ nunquam fuit, impegisse, ut ad Dionis locum ostendi. De Christo per errorem in Chrestum mutato exstant virorum clarissimorum Christophori Aug. Heumanni & Michaëlis Rossal dissertationes.

De Persecutionibus earumque fructu, & de *prima* g) NERONIS A. C. 64. (Baron. 66.) *Tillemontius* T. 1. Hist. des Empereurs p. 564. sqq. edit. Amst. & 1036. & T. 2. memor. Hist. Eccles. p. 71. edit. Paris. & 493. sqq. *Christoph. Cellarii* diss. Academic. p. 614. sq.

Viri docti ad *Suetonii* Neronem c. 16. & *Tacitum* XV. 44. Annal. *Lactantium* de mortibus persecutor. cap. 2. *Eusebium* II. 25. Hist. &c.

Josephus Scaliger de emendatione temporum lib. V. p. 471.

Campegius Vitringa de statu Ecclesiæ Christianæ a Nerone ad Trajanum lib. IV. Observatt. sacrarum c. 7.

Alphonsi de Vignoles dissertatio inserta tomo octavo Historiæ Criticæ Reip. litt. Gallice à V. C. Philippo Massono editæ p. 74. seq. de tempore persecutionis Neronianæ.

Christianis falso impactum crimen incensæ Urbis Romæ, mense Julio A. C. 64. de quo ex Tacito Sulpicius Severus II. 29. ut sub Diocletiano regiæ incendio vastatæ de quo martyrolog. Rom. 2. Octobr.

Vetus

g) Tertull. c. 5. Apologetici, *tali dedicatione damnationis nostra etiam gloriemur; qui enim scit illum, intelligere etiam potest non nisi aliquod bonum grande à Nerone damnatum.*

Vetus inſcriptio reperta in Luſitania, obviaque apud Gruterum p. CCXXXVIII. Halloixium T. I. ſcriptor. Oriental. pag. 299. NERONI CL. CAIS. AVG. PONT. MAX. OB. PROVINC. LATRONIB. ET HIS QVI NOVAM GENERI HVM. SUPERSTITION. INCVLCAB. PVRGATAM. non ſine cauſſa dubiæ fidei videtur Scaligero, Ittigio, Fleetwoodo & aliis. Tamen Neronem non Romæ modo Chriſtianos mortibus & ſuppliciis affeciſſe, ſed *& per omnes provincias perſecutione juſſiſſe excruciari, ipſum nomen exſtirpare conatum* ſcribit Oroſius VII. 7.

De perſecutione *ſecunda* ſub DOMITIANO ſive Nerone ſecundo circa A. C. 93. in qua etiam Joannes Apoſtolus in Inſulam Patmum relegatus traditur, videndi Euſebius II. 18. ſeqq. Dio LXVI. pag. 766. ubi quæ de Judæis dicuntur, ad Chriſtianos etiam pertinent. E recentioribus *Tillemontius* T. 2. Hiſt. Imperator. pag. 193. 875. & T. 2. memor. Hiſt. Eccleſ. pag. 117. 522. ſqq. *Thomas Ittigius* ſelectis capitibus Hiſt. Eccleſ. ſec. I. p. 329. ſeq.

Exſtat numus, in cujus anteriore facie caput Domitiani laureatum, cui circumſcripta verba: *CÆS. DOMITIAN. Auguſtus, GERManicus Pontifex Maximus TRibunitiæ Poteſtatis XV.* In altera conſpicitur corona ex perſea, ambiens figuram hominis ſedentis, tunica induti manicata cinguloque adſtricta & ad ima veſtigia defluente, capitis calvities tecta galero, dextra perſeæ fructum tenet cum ramo, ſiniſtra crucem: prope navis cum Luna didiata. Hoc numo per Crucis ſymbolum non Chriſtianam religionem innui, nec afflictæ illius à Domitiano ſtatus memoriam, ſed Iſiaci ſacrigeruli habitu ſignari Domitianum, erudite probarunt Ulricus Obrechtus Epiſtola de Domitiani numo Iſiaco ad Eliam Brackenhoferum, vulgata Argentorati A. 1675. atque inter ejus Academica A. 1704. 4. junctim edita p. 461. ſeq. & Antonius Pagi ad A. C. 95. n. V. Atque crucem fuiſſe inter hieroglyphica Ægyptiorum, & vitam venturam deſignaſſe, ex Suida in σαυροὶ, Rufino aliisque notarunt Valeſius, ad Sozom. VII. 15. p. 153. Gretſerus lib. I. de cruce c. 42. ſeq. Pignorius menſa iſiaca pag. 17. ſeqq. & 75. Segvinus in numiſm. pag. 6. Kircherus T. 3. Oedipi p. 268. Obeliſco Pamphilio pag. 366. & prodromo Copto p. 249. &c.

Προςάγματος

Προςάγματος sive edicti, καταπαύοντος τὸν κατὰ τῆς ἐκκλησίας διωγμὸν persecutionem adversus Ecclesiam jubentis cessare, meminit Hegesippus apud Eusebium III. 20.

Sub NERVA respiratio Ecclesiis & pax. Confer Baron. ad martyrolog. 15. April.

De persecutione *tertia* sub TRAJANO A. C. 104. Thomas Ittigius in selectis capitibus sæculi sæcundi p. 279. seq. Tillemontius T. 1. Hist. Imperator. p. 361. 942. & T. 2. memor. hist. Eccles. p. 167. sqq. 568. sqq.

Baronius ad Martyrolog. Rom. 23. Januar. Vide & 5. Sept.

Jo. Tesmari processus Gentilium in Christianos sub TRAJANO Imp. institutus & illustratus.

Franciscus Balduinus ad edicta vett. Principum de Christianis pag. 34. seq. edit. Halæ Sax. 1727. 8.

Commentarii Virorum doctorum ad *Plinii* junioris & Trajani Epistolas, lib. X. 97. seq. de quibus in Bibl. Latina.

Jussum Trajani de non puniendis Christianis, editum ad relationem *Tiberiani*, Præsidis primæ Palæstinæ. Vide Jo. Malelam p. 356. excerpta Peiresciana p. 818. Suidam in Τραϊανός. Viderint eruditi num satis magna caussa in dubium hoc vocandi sit à silentio petita Eusebii, quamlibet Palæstini, quod objicit doctiss. Cotelerius ad Ignatii Epist. ad Philadelph. c. 9.

Christophori Cellarii programma XLIII. de bonorum alioqui Principum, Ulpii Trajani, M. Antonini & Septimii Severi acerbiore in Christianos affectu. p. 300. sqq. *Dominicus de Colonia* S. J. libro cui titulus: la Religion Chrétienne autorisée par les Payens Tom. 2. p. 55. 56. sqq.

De Persecutione IV. sub HADRIANO A. C. 125. B. Ittigius p. 183. select. capit. sæculi secundi, Tillemont T. 2. Hist. Imperator. p. 512. 1002. & T. 2. memor. hist. Eccles. pag. 224. 585. sqq. Nullas contra Christianos leges impressere *Hadrianus*, *Vespasianus*, *Pius*, *Verus* teste Tertulliano c. 5. Apologetici. Confer Dominicum de Colonia T. 2. p. 26. libri laudati. Sed cum Judæos gravissime Hadrianus persequeretur, non mirum est ad Christianos etiam mala multa redundasse, quos cum Judæis, ut ex illis profectos confundebant plerique & eodem odio prosequebantur, quod magis pateret si *Quadrati* &

ti & *Ariſtidis* Apologiæ ad Hadrianum pro Chriſtianis ſcriptæ exſtarent, de quibus ad Hieron. c. 19. & 20. de ſcriptoribus Eccleſ.

Sulpicius Severus lib. 2. c. 31. *Quarta ſub Adriano perſecutio numeratur, quam tamen poſt exerceri prohibuit, injuſtum eſſe pronuncians, ut quisquam ſine crimine reus conſtitueretur.* Monitus ſcilicet à Serenio Granio h) Aſiæ proconſule, *ὡς ȣ̓ δίκαιον εἴη ἐπὶ μηδενὶ ἐγκλήματι βοαῖς δήμȣ χαριζομένȣς ἀκρίτως κρίνειν τȣ̀ς χριςιανȣ́ς.* adde Syncellum pag. 348.

Hadriani reſcriptum pro Chriſtianis, ad calcem apologiæ longioris S. Juſtini Martyris, qui ad illud provocat Apologia 2. p 99. Ejus verba laudat etiam Euſebius IV. 8. ſubjunctis c. 9. litteris ipſis Hadriani ad *Minucium Fundanum* Serenii ſucceſſorem. Ad idem reſcriptum Hadriani provocat Melito apud Euſebium IV. 26. & Xiphilinus in Antonino Pio, ſub init. Confer Franc. Balduinum ad edicta Principum vett. de Chrſtianis p. 75. & 83.

De ANTONINI Pii in Chriſtianos animadverſione & ſuppliciis B. Ittigius in ſelectis capitibus ſæculi ſecundi p. 286. ſq.

De perſecutione V. ſub M. ANTONINO A. C. 151. Tillemontius T. 2. Hiſt. Imperator. pag 737. 1059. & Tom. 2. memor. hiſt. Eccleſ. p. 307. ſqq. 623. ſqq. Ittigius libro laudato p. 289. ſeq. De *Juſtini* Martyris Apologia ad M. Antoninum & Verum ſcriptis dixi lib. de veritate Relig. p. 43. ſeq. & de *Athenagora* ad eundem M. Antoninum & L. Commodum p. 52. De Apologiis deperditis *Melitonis Apollinaris* atque *Miltiadis* p. 160. 161. De *S. Pionii* Baron. ad Martyrolog. 1. Febr.

COMMODI Imp. juſſu rapti ad martyrium. Martyrolog. Rom. Auguſt 19. 25. &c.

De Epiſtolis M. Antonini pro Chriſtianis ad Aſiaticos, *πρὸς τὸ κοινὸν τῆς Ἀσίας*, ad calcem Apologiæ longioris S. Juſtini. Ejusd. ad Athenienſes, ad Theſſalonicenſes, ad Lariſſenſes, vide Euſeb. IV. 26. Hiſt. Dominicum de Colonia T. 2. p. 225. ſqq.

Franciſc. Balduinus ad edicta Chriſtianor. de Chriſtianis p. 87. 93.

Pro mira *legionis fulminatricis* precibus impetrata exercitui M. Antonini pluvia, ex Dione Caſſio, Jul. Capitolino, Claudiano & Themiſtio, aliisque conſuli poſſunt *Theophilus Spizelius* ad calcem libri de athe-

h) Vide Lambec. III. pag. 349. Nic. Antonium Bibl. veteri Hiſpana lib. 1. cap. 20. §. 434. ſeq.

atheismo eradicando p. 135. sqq. ubi M. Antonini Epistola i) ad Senatum Rom. ne Christianorum quenquam ideo quod Christianus sit, accusare liceat: quam Latine ex MS. Vaticano protulit Angelus Roccha: *Græce & Lat.* ad calcem apologiæ longioris Justini Martyris p. 101. edit. Paris. Incipit: φανερὰ ὑμῖν ἐποίησα.

Baronius ad A. C. 176. n. 24. ubi icon *Jovis pluvii* ex columna Antoniniana, Bernhardus de Montfaucon T. 1. Antiquitatis illustratæ lib. 2. tabula 13. Sigebertus Havercampius ad Tertulliani Apologeticum c. 5. p. 63. Onufrius ad fastos suos p. 233. Huetius demonstrat. Evangel. proposit. 3. §. 19. p. 65. sq. *Dominicus de Colonia*, la Religion Chretienne autorisée par le temoignage des anciens auteurs payens c. 3. p. 69. - 122.

D. Christian. Kortholt de Persecutionibus Ecclesiæ primitivæ p. 226. sqq.

Henricus Witsius Ægyptiacis A. 1696. editis p. 429. sqq. *Jo. Richardson* prælectionibus Ecclesiasticis A. 1726. Londini vulgatis prælect. duodecima.

Christoph. Cellarii diss. p. 313. sqq. *Ulricus Obrechtus* diss. Academic. XVIII. p. 361. sqq. *Petrus Kingius* diss. inserta tomo secundo operum Walteri Moyle, *Guil. Whistonus* diss. contra Moylium (Act. Erud. A. 1727. p. 2059.) *Wilh. Wottonus* contra Dan. Larroquanum (id. A. 1702. p. 4.) Defence of the miracle by Tho. Woolston, diss. contra Moylium. 1726. *Matthias Zimmermannus* Analect. p. 129.

Petrus Adolphus Boysen de legione fulminatrice, Halberstad. 1719. Acerra philologica Hallensis, edita Germanice T. 1. p. 792. sq.

Jo. Frid. Køberg binis dissertationibus, Geræ 1684. 4.

In dubium vocant præter Scaligerum & Sam. Basnagium locis laudatis, contra tot testes vindicesque:

Daniel Larroquanus diss. subjecta adversariis Matthæi Larroquani parentis A. 1688. Lugd. Bat. 8. editis p. 553. sqq.

Walterus Moly diss. contra Petrum Kingium, inserta tomo secundo ejus Operum, editorum Anglice Lond. 1726. 8. (Bibl. Angloise T. 14. p. 525. sq. Act. Erud. 1727. p. 258.) *Jo. Clericus* hist. Ecclesiastica secundi sæculi Gallice edita, &c.

i) Hæc quidem supposititia videtur Scaligero p 222. ad Eusebium, Salmasio ad Capitolini M. Antoninum c. 24. Huetio demonstrat. Evangel. p. 68. D. Kortholto lib. de persecutionibus p. 238. & Sam. Basnagio T. 2. Annal. p. 156. 157.

De Persecutione VI. sub Septimio SEVERO Imp. A. C. 197. ad 203. *Tillemont* T. 3. Hist. Imperatorum p. 146. sq. 425. seq. & T. 3. Memor. Eccles. p. 114. 636.

Josephus Maria Suaresius ad arcum L. Septimii Severi Rom. 1676. fol.

Acta S. *Perpetuæ* & *Felicitatis* : *Baronius* & *Bollandus* ad VII. Martii.

D. Jo. Laurentii Mosheim disquisitio de ætate apologetici Tertullianei, initioque persecutionis Severi, Lugd. Bat. 1720. 8. & ex meliore editione Helmst. 1724. 4.

Præclarus Martyrum numerus gloriose passorum sub MACRINO & in his S. Asclepiades Episcopus Antiochiæ memoratur in Martyrologio Rom. 18. Octobr. Passim alii passi sub ALEXANDRO SEVERO Imp. ut 21. Octobr. 22. Nov.

De persecutione VII. sub MAXIMINO Thrace, A. C. 235 236. 237. Tillemont T. 3. Hist. Imperator. p. 514. sq. 808. sq. T. 3. memor. Hist. Eccles. p. 263. 690.

De persecutione VIII. sub DECIO, A. C. 250. quam odio Philipporum motam scripsit Hieron. in Chron. quod Philippos Christianis favisse sibi persuasisset, & de qua *Dionysii* Alexandrini Epistolam memerat Eusebius VII. 22. 23. Hieron. Catalog. c. 69.

Jo. Pearsonus in Annalibus Cyprianicis, *Pagius* T. 1. p. 235. seq. *Tillemont* T. 3. hist. Imperator. 602. sqq. 811. sqq.

Tempora Decii, scriptorum inopia remansisse obscurissima, queritur Baronius ad Martyrolog. Rom. 17. Febr.

De lapsis in persecutione Decii, Natalis Alex. Sec. 3. diss. 2. sqq. & diss. 15. & 20. De sacrificatis & thuratis sive thurificatis, libellaticis, librorumque & vasorum sacrorum traditoribus, Tobias Pfannerus libro primo Observationum sacrarum.

Edictum contra Christianos sub GORDIANI & PHILIPPI nomine suppostitium in Actis S. Heliconidis apud Papebrochium 28. Maji p. 737. 738. adde Tillemontium hist. Imperator. T. 3. p. 824.

De persecutione IX. sub VALERIANO A. C. 257. vide Pagium & Pearsonii annales Cypr. & ad A. 260. Baron. Martyrolog. Rom. August. 9. 10. 13. 17. 21. 22. 23. 26. sub Valeriano & Gallieno. Septembr. 10. 11. 14. 17. Octobr. 26.

Tille-

Tillemontii hiſt. Imperator. T. 3. p. 746. ſq. 913. ſq. & memor. Hiſt. Eccleſ. T. 4. p. 1. ſq. 584.

Valerianus ab illo tempore infelix, ut ad Saporem Perſarum Regem ſcripſit Conſtantinus M. apud Euſeb. de vita Conſtantini IV. 11.

Sub AURELIANO circa exitum A. C. 272. Tillemont T. 3. hiſt. Imperator. pag. 1085. ſqq. & Tom. 4. memor. Hiſt. Eccleſ. pag. 345.-681.

Sub NUMERIANO Imp. A. C. 283. Martyrolog. Rom. 16. Mart. 28. Auguſt. Dec. 1. 3. 8. 14. adde Tillemont. T. 4. memorar. p. 564. ſqq.

De perſecutione X. ſub DIOCLETIANO, & GALERIO MAXIMIANO ab A. C. 303. 23. Febr. fere per decennium. vide Pagium ad A. 302. n. 5. Sam. Baſnag. ad A. 303. & quæ viri docti ad Euſebium lib. VIII. ſq. & Ruinarti Acta ſelecta martyrum p. 330. ſq. ubi Euſebii liber de martyribus Palæſtinæ, Latine cum notis: Lactant. de mortibus perſecutor. c. 12. 13. Franciſcus Balduinus ad edicta Principum de Chriſtianis p. 112. 121. 126. Inſcriptiones Gruteri p. 280. Martyrologia ad 26. Novembris &c. Jo. Mariana de rebus Hiſpaniæ IV. 12. Jo. Morinus hiſt. de la delivrance del' Egliſe p. 149. ſqq. 313. ſq. M. Velſeri Opera p. 448. ſq. Tillemont. T. V. memoriar. p. 1. 587. & ſub LICINIO pag. 502. 783. Morin. p. 339. ſqq.

Joannis Broëi diſſ. de initiis perſecutionis DIOCLETIANEÆ. Avarici Biturgum 1676. 4.

Franciſci Burmanni, filii, Oratio de perſecutione Diocletiani ejusque exitu glorioſiſſimo. Ultraj. 1719. 4. Nicolaus le Nourry diſſ. de ultimis Eccleſiæ perſecutoribus ad Lactantii lib p. 227. ſqq.

D. Abraham. Calovii de Confeſſione Martyrum ſub X perſecutionibus. Witeb. 1658. 1660. 4. & inter opera anti Socin. T. 2. Ulm. 1684. fol.

De Martyrio S. Mauricii & Legionis Thebæorum ſub Maximiano, Martyrolog. Rom. 26. Auguſt. & 22. Sept. 30. Sept. 20. Nov. Jo. Morinus l.c. p. 156. ſqq. Quanquam autem hujus martyrii hiſtoria fertur ſub S. Eucherii Lugdunenſis nomine, eamque celebrant Venantius Fortunatus lib. 2. carm. 15. T. X. Bibl. Patrum Lugd. pag. 537. & Walafridus Strabus T. XV. p. 220. & Marbodeus Redonen-

ſis ad calcem operum Hildeberti Cenom. p. 1355. ſeq. aliique juniores, & e recentibus Lud. Cellotius, Mauritiados Andegavenſis libris III. carmine Heroico, in ejus poëmatibus Pariſ. 1630. 8. p. 431. ſeq. Julius Baldeſanus in hiſtoria legionis Thebanæ, ſcripta Italice, Auguſtæ Taurinor. 1604. 4. Franciſcus Portocarrero S. J. Hiſpanice &c. Etiam Jo. Jacobus Huldricus de protomartyrum Tigurinorum religione, Tiguri 1628. 4. tamen argumentis non contemnendis eam vocant in dubium Sam. Baſnage ad A. C. 301. n. 6. Jacobus Baſnage Hiſtoria Eccleſiæ edita Gallice Tom. 3. pag. 1223. Joannes Dubordieu diſſ. Hiſtorica & Critica de martyrio Legionis Thebanæ, Anglice Lond. 1696. & Gallice Amſt. 1705. 12. Saltim veris quibusdam additum eſſe ſyrma falſarum traditionum, facile ſibi perſuaſerit, qui antiquiorum ſilentium, & ſequioris ætatis exaggerationes & commenta cogitabit.

Caput VIII.

De Philoſophis *atque* Hæreticis, *Chriſtianiſmi incremento adverſantibus.*

EX Judæis pariter & Ethnicis, ſtatim tempore naſcentis Eccleſiæ reperti ſunt non pauci, qui præter obtrectationes irasque, odia & perſecutiones quæ doctrinæ CHriſti undique objiciebantur, etiam argumentis certabant, & rationibus eam validis oppugnare ſe poſſe volebant videri. CHriſto ipſi jam Sadducæi, a) jam Phariſæi, b) jam alii ex Herodianis c) & Judæis d) modo movebant controverſiam de perſona e) & ſtatu, modo de moribus f) & mi-

a) Matth. XVI. 1. 12. XXII. 23. 34. Marc. VII. 1. Luc. XX. 27.
b) Matth. IX. 11. 34. XII. 2. 24. XV. 1. XVI. 1. 12. XIX. 3. Luc. XVI. 14. XVII. 20. Joh. VIII. 3.
c) Marc. XII. 13.
d) Joh. II. 18. V. 18. VI. 41. VIII. 31. ſeq. X. 24. Joh. VI. 60. quem locum reſpicicus Auguſtinus ad Pſalm. LIV. *prima hæreſis in diſcipulis Chriſti velut ad duritiem ſermonis facta eſt.*
e) Matth. XIII. 55. Marc. VI. 2. 14. XIV. 61. Luc. IV. 22. V. 21. VI. 2. XX. 2. Joh. V. 18. VI. 41. 52. 60. VII. 15. ſeq. X. 24.
f) Matth. IX. 11. XII. 2. XV. 2. Marc. VII. 2. Luc. V. 30. VII. 34. 39. XI. 38. XV. 2.

& miraculis g) modo de doctrina: h) quibus quomodo responderit atque os obturaverit optimus Salvator, objectionesque eorum diluerit ac represserit, ex annotatis in ora paginæ Evangelistarum locis luculenter apparet. Ex iisdem quoque novimus promissum datum Apostolis, de gratia illis Divinitus largienda, qua possent respondere ad interrogata inquirentium, & objectionibus adversantium satisfacere invicte. *Non enim vos estis qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri qui loquitur in vobis.* i) *Ego dabo vobis os & sapientiam* k) *cui non poterunt resistere & contradicere omnes adversarii vestri.*

II. Apostolis quoque negotium cum *Sadducæis* l) fuit, doctrinam de Resurrectione ferre nolentibus: Stephano autem cum nonnullis de synagoga *libertinorum* & *Cyrenensium*, & eorum qui erant e *Cilicia* & *Asia* m) *sed qui non poterant resistere Sapientiæ & Spiritui qui in Stephano loquebatur.* οὐκ ἴσχυον ἀντιστῆναι τῇ σοφίᾳ καὶ τῷ Πνεύματι ᾧ ἐλάλει. Præterea in insula Papho, Paulo & Barnabæ sese opposuit Pseudopropheta Judæus *Bariesus* (auctori Operis imperfecti homilia 48. inter Chrysostomi opera, corrupte *Varisuus* n)) qui idem Elymas, hoc est magus dicitur Actor. XIII. 6, 7. Paulus singillatim Athenis gravem cum *Epicureis* & *Stoicis* Philosophis habuit controversiam XVII. 18. Omitto accusationem ab Oratore *Tertullo*, de qua præter interpretes Act. XXIV. consuli possunt Rev. D. Gustavus Georg. Zeltnerus in Tertullo obtrectatore, Altdorf 1711. 4. & vir Clariss. Jo. Guil. Bergerus in dissertatione quæ inscribitur: Orator ex animi corporisque notitia informatus, Witeb. 1728. p. 25. seq.

III. Etiam contentiones inter Christianos ex Judæis & Hellenistas Actor. VI. 1. nec non inter fratres, Petrum cum incircumcisis versatum indignantes XI. 2. & inter Petrum ipsum ac Paulum

g) Matth. IX. 34. XII. 24. 39. XVI. 1. Marc. III. 22. IX. 17. Luc. XI. 15. Joh. XII. 47

h) Matth. XIX. 3. XXII. 15. 34. Marc. X. 2. XII. 13. Luc. VI. 7. X. 25. XIII. 14. XIV. 3. XX. 21. 27. Joh. IX. 16.

i) Matth. X. 19.

k) Luc. XXI. 15.

l) Actor. IV. 1. V. 17.

m) Actor. VI. 9.

n) Cotelerius ad Constitutt. Apostol. VI. 8. & D. Ittigius appendice ad diss. de hæresiarchis p. 12.

lum Barnabamque Gal. II. 11. sq. quemadmodum etiam Paulo & Barnabæ cum fratribus ad legis Mosaicæ ritus obstringere volentibus eos qui ex Gentibus ad CHristum convertebantur Act. XV. 2. quæ res poterat Evangelii cursui remoram non levem injicere, nisi mature composita dissidia, & in concilio Hierosolymitano ad plenum sopita fuissent.

IV. Jam ex ipsis egressi ac surgentes, qui non erant de ipsis 1. Joh. II. 19. *Pseudapostoli, operarii subdoli, transfigurantes se in Apostolos CHristi* 2. Corinth. XI. 13. ut *Hymenæus & Philetus* 2. Timoth. II. 17. & desertores *Hermogenes* ac *Phygellus* 2. Tim. I. 15. *Demas* 2. Tim. IV. 10. *Alexander* 1. Tim. I. ult. 2. Tim. IV. 14. ac *Diotrephes.* 3. Joh. 9. 10. de quibus B. Doctor meus Thomas Ittigius diss. de hæresiarchis Apostolicæ & Apostolis proximæ ætatis p 84 seq. & de *Simone* Mago p. 23. seq. & de *Nicolao* ac Nicolaitis p. 87. seq. & de *Nazaræis* judaizantibus p. 69. seq. de quibus etiam supra dixi p. 49. Cæteri hæretici Apostolicæ ætatis, in scriptis Apostolicis non memorati, sunt *Dositheus* a quo *Dositheani*, *Cleobius* sive *Cleobulus*, *Thebutes* seu *Theobutus*, *Gorthæus* auctor *Gorthenorum*, *Masbothæus*, *Menander*, *Cerinthus* auctor Chiliastarum seu Milliariorum qui de Papia dicti etiam Papianistæ: & *Ebion*, a quo Ebionitæ sive Ebionæi, ut minores ἐναλλαγὰς sive mutationes hæreseos Simonianæ *Adrianistas*, & *Cajanistas*, Theodoreto memoratos, & *Entychitas* (quorum etiam apud Clementem Alexandrinum VII. p. 549. mentio) præteream: de quibus singulis laudatus Ittigius in diss. de hæresiarchis, edita Lipsiæ 1690. 4. ejusque appendice 1696. 4. De plerisque horum etiam dicere me memini ad Philastrium, editum Hamb. 1721 8. ut alios scriptores hæresiologos veteres ac recentes innumerabiles silentio involvam.

V. Hæretici secundo post natum CHristum sæculo, de quibus Irenæum, Tertullianum, Epiphanium, Theodoretum & e recentioribus eundem D. Ittigium consulere juvabit, sunt *Saturninus* sive *Saturnilus*, *Basilides* ejusque filius *Isidorus*, *Carpocrates* à quo *Carpocratiani*, *Marcellina* à qua *Marcelliniani*, *Epiphanes*, *Prodicus*, *Adamiani*, *Cajani* sive potius *Cainiani*, *Quintilla* à qua *Quintilliani*, *Abelitæ*, *Sethiani* sive *Sethoitæ*, & *Ophitæ* sive *Ophiani*, *Valentinus* auctor *Valentinianorum*, ejusque asseclæ *Ptolemæus*, *Secundus*, *Hemcleon*, *Marcus Marcitarum* auctor sive *Marcosiorum*: *Colorbasus*, a quo *Colorbasiani*, *Bassus*, *Florinus*,

Florinus, *Blaſtus*, *Bardeſanes*, *Bero* & *Helix* (niſi corruptum eſt nomen*) adverſus quos ſcripſit Hippolytus Portuenſis Epiſcopus: præterea e Valentinianis *Alexander*, *Theotimus*, *Axionicus*, *Caſſianus* quorum Theodoritus lib. I. de hæreticis fabulis mentionem facit, tum *Cerdo* & *Marcion* a quo *Marcionitæ*, *Lucanus* & *Apelles*: *Gnoſtici* ſive *Gnoitæ* quorum nomen pluribus commune, qui & dicti *Borboritæ* ſive *Borboriani*, *Coddianique*, *Coprianitæ*, *Phibionitæ* ſive *Phemionitæ*, *Stratiotici* quoque & *Socratitæ*, *Zacchæi*, *Naaſſini*: *Docetæ*, *Phantaſiodocetæ* ſive *Phantaſiaſtæ* (Prudentio *Phantaſmatici*) *Anthropomorphi*: *Scythianus*, *Marcianus* a quo *Marcianitæ*, *Julius Caſſianus*, & *Hæmatitæ* Clementi Alex. VII. pag. 549. memorati. *Melitonii* ſive *Melitani*. *Tatianus* a quo *Tatianitæ*, *Encratitæ*, *Hydroparaſtatæ* ſive *Aquarii*, *Accaophori*, *Saccophori*, *Severiani* ſive *Severianiſtæ*, *Apotactici* ſeu *Apotactitæ* qui etiam *Apoſtolici* †, poſſeſſioni rerum propriarum renunciantes: *Montanus* a quo *Montenſes* ſive *Montaniſtæ*, *Cataphryges*, *Proclum* ſecuti vel *Æſchinem*, *Pepuziani*: *Taſcodrugitæ* qui aliis *Aſcodrupitæ*, *Aſcodryptæ*, *Aſcitæ*: *Pattalorinchitæ*, *Artotyritæ*: *Alogi*, *Theodotus* Coriarius, *Theodotus* Trapezita, *Melchiſedechiani*, *Artemon* ſive *Artemas*, a quo *Artemonitæ*: *Hermogenes*, *Hermiani*, *Praxeas*, *Monarchiani*, *Patripaſſiani*, *Antitactæ*, *Peratæ*, & *Helceſaitæ*.

VI. Seculi tertii hæreticos etiam ut appellem ſaltim de nomine, hi fuere *Beryllus*, *Arabici*, *Privatus* & *Feliciſſimus*: *Novatianus* & *Novatus* a quibus decantata *Novatianorum* appellatio, *Angelici*, *Noëtus* a quo *Noëtiani*, *Sabellius* a quo *Sabelliani*, quos *Unionitas* Prudentius nuncupat, *Pauli* duo *Samoſatenus* a quo *Samoſateniani*, *Paulianiſtæ*, *Homouſiani*, & *Antiochenus*: *Manes* ſive *Manichæus* a quo *Manichæi*: *Hierax* à quo *Hieracitæ*, *Nepos*, *Patriciani*, *Symmachiani*, *Paterniani* ſeu *Venuſtiani*, *Valeſii*, & *Origeniani* de quibus Baronius ad A. C. 256. n. 47.

VII. Non eſt animus inſecuta ſæcula ſimiliter percurrere, & hæreſium in illis multitudinem nominetenus ſignare, cum ex jam memoratis ſatis appareat, quantopere per tria prima ſæcula in il-

* Vide quæ notavi T. I. Opp. S. Hippolyti p. 225.

† diverſi ab Apoſtolicis, Albigenſium propagine Sec. XII. de quibus Everini & Heriberti Epiſtolæ apud Mabillonium T. 3. analect. p. 452. 467. S. Bernardus ſerm. 65. & 66. in Canticum, & Philippus a Limborch in hiſtoria Inquiſitionis p. 65.

lis Ecclesiæ nascentis primordiis atque initiis inter medias persecutiones & calamitates illatas undique, etiam certandum fuerit Apostolis & fidelibus eorum sectatoribus cum perversitate, ingenio, artibus, argutiis, pertinacia, ambitione, altercandi studio & pravitate tot hæreticorum: ut qui hæc cogitet, miseriam quidem stultitiæ humanæ & corruptionis satis non possit deplorare, inter tot mala autem oppugnationesque ac remoras & dissidia intestina tamen conservatam à DEO & propagatam tam longe lateque fuisse & hostibus suis prævaluisse Ecclesiam CHristi, admirari vehementer cogatur. Ut autem ex alio etiam specimine patescat quam grave hoc ac multiplex veritati Evangelicæ oppositum heterodoxiæ & errorum impedimentum fuerit, age unicum de persona CHristi caput cum pugnantibus de illa sententiis brevi tabella describamus.

VIII. Apostolica doctrina est, DEUM manifestatum in Carne 1. Tim. III. 16. Λόγον, Joh. I. 14. verum Deum 1. Joh. V. 20. per quem facta omnia Joh. I. 3. 10. Col. I. 16. Filium DEI proprium Rom. VIII. 32. atque unigenitum Joh. I. 14. & 18. natum ex Maria Virgine Luc. I. 34. nobisque similem per omnia excepto peccato. Hebr. IV. 15. sed in quo omnis plenitudo Divinitatis σωματικῶς Coloss. II. 9. atque hunc DEum existentem in Christo, mundum reconciliasse sibi ipsi 2. Corinth. V. 19.

Huic Apostolicæ de persona CHristi Θεανθρώπου doctrinæ vide quam multæ adversæ hæreses sese objecerint, qui vel Divinitatem ejus vel Humanitatem, vel Incarnationis mysterium neganda aut in dubium vocanda vel secus exponenda sibi sumsere, de quibus singulis uberius Nicetas III. 39. thesauri orthodoxæ fidei, Tom. 25. Bibl. Patrum Lugd. Petavius libris de incarnatione, Forbesius libro secundo instructionum Historico Theologicarum, Suicerus in voce Λόγος, Imbonatus in adventu CHristi ab hæreticorum calumniis vindicato; Frassenius in Scoto Academico T. 3. Franciscus Gomarus p. 539. Opp. &c.

Fuere igitur 1) qui plane negavere, & CHristum ex Josepho genitum ac Maria, nihilque ab aliis hominibus nascendi ratione differre arbitrati sunt. Sic præter *Ethnicos* ac *Judæos*, *Ebionitæ*, *Cerinthiani* & *Theodosiani*, *Carpocratiani* & quidam e *Valentinianis*, atque si Marium Mercatorem audimus *Paulus* Samosatenus ac *Photinus*.

2) qui

2) qui itidem negarunt ἐνανθρώπησιν τοῦ Λόγου, CHristum tamen à Virgine natum sunt professi. Sic ante *Muhamedanos, Socinianosque*, aliud genus *Ebionitarum* de quibus Theodoritus V. 11. hæret. fab. *Valentiniani* alii, *Sethiani*, *Helcesaitæ*, *Artemon*, *Beryllus*, *Bonosus* &c.

3) qui Λόγον incarnatum affirmantes, negarunt esse coæternum ac ὁμοούσιον DEO Patri, sed ante sæcula quidem, tamen conditum, reliquarum vero rerum creatarum omnium conditorem: vel plane dissimilis substantiæ, ut senserunt *Eunomiani* (inde dicti Anomœi) & *Ariani*; vel ὁμοιούσιον ac substantiæ similis, ex gratia: ut *Aëtiani, semi Ariani.*

4) qui Λόγον incarnatum, ὁμοούσιον quidem & coæternum Patri, non tamen ab æterno αὐτυπόστατον sive per se subsistentem, sed in DEO ἐνδιάθετον fuisse docuerunt, donec eundem proferret, Mundum per eum conditurus, illumque in Veteri Testamento sæpius apparuisse inque sanctis hominibus operatum, denique ex Maria Virgine natum fuisse hominem. Ita vix negari potest sensisse *Tertullianum* & alios quosdam anteNicænos Patres Ecclesiæ.

5) qui Λόγον ex DEO prolatum ὑποστατικῶς statuerunt tunc demum cum CHristus homo nasceretur, cui unitus sit mansurus usque ad judicium extremum, quo facto iterum in hypostasin Patris rediturus sit. Hæc *Marcelli* Ancyrani hæresis, de qua Jo. Pearsonius ad Symbolum Apost. p. 500.

6) qui Λόγον cum ipsa Patris persona confuderunt, inde dicti Patripassiani, & υἱοπατορίας assertores: ut *Montanistæ κατὰ Æschinem*, *Praxeas*, *Sylvanus*, *Hermogeniani*, *Noëtiani*, *Sabelliani.*

7) Qui corpus à Λόγῳ assumtum esse docuerunt expers animæ, sed animæ loco ei fuisse Λόγον. Sic *Eunomius*, & *Ariani.*

8) Qui corpus animatum quidem concesserunt a Λόγῳ cooptatum esse sed ἄνουν & sine mente: itaque mentis vicem à Λόγῳ impleri. Ita *Apollinaris* eumque secnti *Timotheus*, *Vitalis* &c.

9) Qui animam CHristi statuerunt præextitisse, eamque junctam cum Λόγῳ antequam cum corpore jungeretur. Hoc *Origenis* dicitur commentum fuisse.

10) Qui non verum corpus assumtum esse docuerunt à

Λόγῳ ſed tantum phantaſma & ſpeciem corporis, omniaque *κατὰ δόκησιν* peracta, ita *Simon* Magus, *Menander*, *Gnoſtici*, *Saturnilus*, *Baſilides*, *Julius Caſſianus*, *Colorbaſus*, *Cerdo*, & quam plurimi alii ab errore ſuo dicti *Docetæ*, *Phantaſiodocetæ*, *Phantaſiaſtæ*, *Anthropomorphi.*

11) Qui Corpus Chriſto tribuerunt ex cœleſti delibatum materia, nec matris corpori ὁμοούσιον. ita *Valentinus*, *Apelles*, *Apollinaris*, *Eutyches*, & recentiore memoria *Anabaptiſtarum* multi & *Weigelianorum*, *Boehmiſtarumque.*

12) Qui non unam perſonam CHriſti ſtatuerunt, ſed negata perſonali unione, Λόγον homini CHriſto extrinſecus & σχετικῶς adhærentem: ita *Theodorus* Mopſueſtenus, & *Neſtoriani*, quibus præluſerunt jam ſecundo ſæculo qui JEſum à CHriſto & Divina virtute diſtinxere, ſive ut *Valentinus* de quo Theodoritus V. 2. οὔτε κατὰ τοὺς Οὐαλεντίνου μύθους ἄλλον εἶναι φαμὲν τὸν μονογενῆ, καὶ ἄλλον τὸν Λόγον, καὶ ἄλλον τὸν Χριστὸν, καὶ αὖ πάλιν Ἰησοῦν. & V. 11. καὶ Βασιλίδης δ' ὡσαύτως ἄλλον τὸν μονογενῆ, καὶ ἄλλον τὸν Λόγον καὶ ἑτέραν εἴρηκε τὴν Σοφίαν.

13) Qui duas in CHriſto Naturas poſt unionem non amplius duas ſed unam eſſe contenderunt, alterutra vel abſorpta vel conflata per confuſionem ex duabus tertia. Sic *Eutychiani*, *Timotheani*, & ab errore ſuo appellati *Monophyſitæ* &c.

VII. Hanc hæreſium multitudinem quum Chriſtianis objiceret * Celſus, vide quid ei reſponderit Origenes lib. 3. p. 118.

Εἶτ', ἐπεὶ, ὡς κατηγορῶν τοῦ λόγου, τὰ περὶ τῶν ἐν Χριστιανισμῷ αἱρέσεων ὀνειδίζει ἡμῖν, λέγων· "Εἰς δὲ πλῆθος σπαρέντες, αὖ" "θις [αὖ] σχίζονται, καὶ τέμνον-

Et quia mox in Chriſtianorum ſectas invehitur dicens, *Poſtquam late ſparſi ſunt, iterum atque iterum ſciſſos, ſingulis ſuas factiones ſibi parantibus, & ut in multitudine diſſona* ται,

* Ad eandem objectionem reſponſum in delectu argumentorum pro veritate relig. c. 38. p. 673. Vide ſis & Chryſoſtomum in homilia quæ incipit: ἱκανῶς πρώην ἡμῖν T. 3. edit. Montfauconianæ p. 240. Georgium Colvenerium ad formicarium Jo. Nideri p. 23. Jo. Braunium la veritable religion des Hollandois pag. 140. ſeqq. Joannem Reynolds, three letters to the Deiſts, Lond. 1725. 8. ſub init. & Frid. Guilelmum Schützium Lipſienſem ad S. Nicolai ædem archidiaconum in diſſ. inaugurali de hæreſium in Eccleſia utilitate, Lipſ. 1724. 4. ad 1. Corinth. XI. 19.

"ται, καὶ στάσεις ἰδίας ἔχειν ἕκαστοι θέλουσι, φησὶ δὲ, ὅτι καὶ "ὑπὸ πλήθους πάλιν διϊστάμενοι, "σφᾶς αὐτοὺς ἐλέγχουσιν· ἑνὸς, "ὡς εἰπεῖν, ἔτι κοινωνοῦντες, εἴγε "κοινωνοῦσιν ἔτι τοῦ ὀνόματος. καὶ "τοῦτο μόνον ἐγκαταλιπεῖν ὅμως "αἰσχύνονται. τὰ λοιπὰ δ' ἄλλοι "ἀλλαχῆ τετάχαται. καὶ πρὸς τοῦτο φήσομεν, ὅτι οὐδενὸς πράγματος, οὗ μὴ σπουδαία ἐστὶν ἡ ἀρχὴ καὶ τῷ βίῳ χρήσιμος, γεγόνασιν αἱρέσεις διάφοροι. ἐπεὶ γὰρ ἰατρικὴ χρήσιμος καὶ ἀναγκαία τῷ γένει τῶν ἀνθρώπων, πολλά τε τὰ ἐν αὐτῇ ζητούμενα περὶ τοῦ τρόπου τῆς τῶν σωμάτων θεραπείας· διὰ τοῦτο αἱρέσεις ἐν ἰατρικῇ παρὰ μὲν Ἕλλησιν εὑρίσκονται ὁμολογουμένως πλείονες· ἐγὼ δ' οἶμαι ὅτι καὶ παρὰ βαρβάροις, ὅσοι ἐπαγγέλλονται χρῆσθαι ἰατρικῇ. πάλιν τε αὖ, ἐπεὶ φιλοσοφία ἀλήθειαν ἐπαγγελλομένη, καὶ γνῶσιν τῶν ὄντων, πῶς δεῖ βιοῦν, ὑποτίθεται· καὶ πειρᾶται διδάσκειν τὰ ὠφέλιμα ἡμῶν τῷ γένει· πολλὴν δὲ ἔχει τὰ ζητούμενα πράγματα διολκήν· διὰ τοῦτο αἱρέσεις ἐν φιλοσοφίᾳ συνέστησαν πλεῖσται ὅσαι. ὧν αἱ μέν εἰσι διασημότεραι, αἱ δὲ οὐ τοιαῦται. ἀλλὰ καὶ Ἰουδαϊσμὸς πρόφασιν ἔσχε γενέσεως αἱρέσεων, τὴν διάφορον ἐκδοχὴν τῶν Μωϋσέως γραμμάτων καὶ τῶν προφητικῶν λόγων. οὕτω τοίνυν, ἐπεὶ

aliis alios redarguentibus : nec jam quicquam præter nomen eis commune relinquitur, reliqua vero aliorum alia instituta esse: etiam ad hoc respondebimus, nullam unquam extitisse rem magnæ existimationis & communi vitæ utilem, quæ non in varias sectas dissecta sit. Medicinæ namque, quod ea sit utilis ac necessaria humano generi, multasque quæstiones habeat de modo curandi corpora, apud Græcos ex professo plures sectæ inveniuntur, & sicut opinor etiam apud barbaros, qui medicinam profitentur. Rursum philosophia veritatis cognitionem recteque vivendi rationem pollicetur, conaturque nos res utilissimas docere in multas quæstiones diductas, ideo sectas habet plurimas, quasdam magis, quasdam minus insignes. Nec non Judaismus sectarum materiam præbuit, aliis aliter Mosis atque Prophetarum sermones accipientibus. Eodem modo quia Christiana religio magnum quiddam ac venerabile visa est hominibus, non tantum servili ingenio præditis, sicut Celso videtur, verum etiam multis Græcorum eruditis : necessario exortæ sunt sectæ, non propter seditionis & contentionis studium, sed quod ex eruditis quamplurimi

σεμνόν τι ἐφάνη τοῖς ἀνθρώποις Χριστιανισμὸς, οὐ μόνοις (ὡς ὁ Κέλσος οἴεται τοῖς ἀνδραποδωδεστέροις, ἀλλὰ καὶ πολλοῖς τῶν παρ' Ἕλλησι φιλολόγων, ἀναγκαίως ὑπέστησαν, οὐ πάντως διὰ στάσεις καὶ τὸ φιλόνεικον, αἱρέσεις· ἀλλὰ διὰ τὸ σπουδάζειν συνιέναι τὰ Χριστιανισμοῦ καὶ τῶν φιλολόγων πλείονας. τούτῳ δ' ἠκολούθησε, διαφόρως ἐκδεξαμένων τοὺς ἅμα πᾶσι πιστευθέντας εἶναι θείους λόγους, τὸ, γενέσθαι αἱρέσεις ἐπωνύμους τῶν θαυμασάντων μὲν τὴν τοῦ λόγου ἀρχὴν, κινηθέντων δ' ὅπως ποτ' οὖν ὑπό τινων πιθανοτήτων πρὸς τὰς εἰς ἀλλήλους διαφωνίας. ἀλλ' οὔτ' ἰατρικὴν εὐλόγως ἄν τις φεύγοι, διὰ τὰς ἐν αὐτῇ αἱρέσεις. οὔτε φιλοσοφίαν τοῦ πρέποντος στοχαζόμενός τις ἂν μισοῖ, πρόφασιν τοῦ μισεῖν αὐτὴν ποριζόμενος τὰς πολλὰς αἱρέσεις. οὕτως οὐδὲ διὰ τὰς ἐν Ἰουδαίοις αἱρέσεις καταγνωστέον τῶν Μωϋσέως καὶ τῶν προφητῶν ἱερῶν βιβλίων· Εἰ δὲ ταῦτ' ἔχει ἀκολουθίαν· πῶς οὐχὶ ὁμοίως ἀπολογησόμεθα καὶ περὶ τῶν ἐν Χριστιανοῖς αἱρέσεων; περὶ ὧν πάνυ θαυμασίως ὁ Παῦλος εἰρηκέναι μοι δοκεῖ τὸ, Δεῖ γὰρ καὶ αἱρέσεις ἐν ὑμῖν εἶναι, ἵνα οἱ δόκιμοι φανεροὶ γένωνται· ὡς γὰρ δόκιμος ἐν ἰατρικῇ, ὁ διὰ τὸ γυμνάσασθαι ἐν ποικίλαις αἱρέσεσι, καὶ εὐγνωμό-

studuerunt earum rerum scientiam assequi, quibus Christiana religio niteretur: unde subsecutum est, ut, cum omnes Divinas scripturas, quibus una crediderunt, vario intellectu exciperent, hæreses obortæ sint; quæ ab iis nomen sibi desumerent, qui doctrinæ hujus initium demirati sunt, qualitercunque postmodum ut ab invicem dissentirent probabilitatibus quibusdam inducebantur. At neque medicinam sanæ mentis homo fugiat propter sectarum differentias, & parum honeste faciat, si quis simili de causa abhorreat à philosophia: sicut neque propter Judaicas sectas damnanda sunt Mosis atque Prophetarum sacra volumina. Quod si hæc non absurde nobis dicta sunt, annon pari modo etiam Christianorum sectas excusare licet? de quibus miranda mihi videtur Pauli sententia dicentis, * *Oportet sectas in vobis esse, ut qui probati sint manifesti fiant inter vos.* Nam quemadmodum medicus is demum probatus est, qui variis medicorum sectis examinatis probe sese in earum plerisque exercuit; & is in philosophia profecisse intelligitur, qui, variarum opinionum dissertationibus exercita-

νως

* 1. Cor. XI. 19.

νως ἐξητακέναι τὰς πλείονας, ἑλόμενος τὴν διαφέρουσαν· καὶ ὡς ὁ πάνυ προκόπτων ἐν φιλοσοφίᾳ, ἀπὸ τοῦ πλείονα ἐγνωκέναι ἐγγυμνασάμενος αὐτοῖς, καὶ τῷ κρατήσαντι προσθέμενος λόγῳ. οὕτως εἴποιμ' ἂν καὶ τὸν ἐπιμελῶς ἐνιδόντα ταῖς Ἰουδαϊσμοῦ καὶ Χριστιανισμοῦ αἱρέσεσι, σοφώτατον Χριστιανὸν γενέσθαι· ὁ δ' ἐγκαλῶν τῷ λόγῳ διὰ τὰς αἱρέσεις, ἐγκαλέσαι ἂν καὶ τῇ Σωκράτους διδασκαλίᾳ, ἀφ' οὗ τῆς διατριβῆς πολλαὶ γεγένασιν οὐ τὰ αὐτὰ φρονούντων σχολαί· ἀλλὰ καὶ Πλάτωνος ἐγκαλέσαι ἄν τις τοῖς δόγμασι διὰ Ἀριστοτέλην, ἀποφοιτήσαντα τῆς διατριβῆς αὐτοῦ ἐν καινοτομίαις· περὶ οὗ καὶ ἐν τοῖς ἀνωτέρω εἰρήκαμεν. δοκεῖ δέ μοι ὁ Κέλσος ἐγνωκέναι τινὰς αἱρέσεις μηδὲ τοῦ ὀνόματος τοῦ Ἰησοῦ κοινωνούσας ἡμῖν. τάχα γὰρ περὶ τῶν καλουμένων Ὀφιανῶν, καὶ τῶν Καϊανῶν, καὶ εἴ τις ἄλλη τοιαύτη ἐξ ὅλων ἀποφοιτήσασα τοῦ Ἰησοῦ συνέστη γνώμη. πλὴν οὐδὲν τοῦτο πρὸς τὸ ἔγκλητον εἶναι τὸν Χριστιανῶν λόγον.

tus, potiores ex his rationes sequitur: sic ausim affirmare, illum esse inter Christianos sapientissimum, qui Judæorum atque Christianorum sectas introspexit diligentissime. Qui vero nostram doctrinam propter sectas ejus vituperat, damnabit etiam Socraticam, quod ex ejus philosophi disputationibus ortæ sint diversæ scholæ aliquot; damnabit & Platonis decreta, propter dissentientem ab iis Aristotelem, & novis indulgentem opinionibus: qua de re jam ante * nobis dictum est. Celsus autem videtur mihi nosse quasdam hæreses, quibus ne nomen quidem JEsu nobiscum est commune. Fortassis enim audivit de Ophianis, qui vocantur, & Cainanis, & siqua alia similis est sententia modis omnibus à doctrina JEsu discrepans: verum ista nihil ad inculpatissimæ religionis Christianæ vituperationem attinent.

VIII. Scriptis etiam Ethnicorum Philosophorum oppugnati Christiani sunt, ut à *CELSO*, post sæculi secundi initia, quem ex aliis scriptis Epicureum apparere notat Origenes p. 8. quemque omnia Christianorum & Judæorum perspecta se habere gloriatum p. 11. 20. 31. 41. idem Origenes ne Evangelistas quidem legisse arguit p. 47. is tamen opus suum quod Judæis & Christianis opposuerat, ambitiose inscripsit λόγον ἀληθῆ id. pag. 31. titulum ab Antiphonte mutuatus, atque in illo Epicureismum teste Origene p. 141.

163.

* Origenes lib. 2. contra Celsum p. 67.

163. 200. diſſimulavit. De præclaris Origenis libris octo, quibus Celſum ab eo confutatum novimus, dixi in delectu argumentorum de veritate Religionis p. 63. ſeq. Græcum Codicem e quo Chriſtophorus Perſona Latinam ſuam verſionem Romæ primum A. 1471. editam adornavit, CPoli afferendum curaverat * Nicolaus V. Pontifex. Ex altero Codice MS. eximio Bibliothecæ publicæ Baſileenſis, non pauca poſſe emendari, ** monuit V. C. Jo. Rudolphus Wetſtenius. Non omittendum quod Origenes l. 1. pag. 34. 42. 43. memorat etiam ſuam διάλεξιν πρὸς τὸς λεγομένους τῶν Ἰουδαίων σοφοὺς, *Colloquium cum eruditis Judæis.* Novam operis Origeniani editionem expoliendam atque illuſtrandam a celeberrimo atque eruditiſſimo Abbate D. Johanne Laurentio Mosheimio, cujus ſpes *** in diurnis commentariis de rebus eruditis nuper facta eſt, libenter & cupide videbimus.

IX. LUCIANUS Celſi illius amicus, cui etiam dedicavit ſuum Pſeudomantem, & in eo libros Celſi κατὰ Μάγων, Origeni quoque p. 53. memoratos celebrat, non quidem juſtum opus oppugnandæ ſeriis argumentis Chriſtianorum doctrinæ compoſuit, varia tamen ſcripſit, in quibus eorum ſacra, dogmataque, Apoſtolos & CHriſtum ipſum conatur riſum & jocum facere, nec abſtinet a ſarcaſticis & ignominioſis ludibriis conviciisque, ut in libello ad Cronium *de morte* Protei ſive *Peregrini* Cynici ex Pario Helleſponti oppido philoſophi exchriſtiani, cujus ſtatuæ apud Parios culti mentio apud Athenagoram legatione pro Chriſtianis c. 23. De hoc Peregrino Valeſius ad Ammiani XXIX. 1. pag. 555. & Godfridus Olearius ὁ μακκαρίτης ad Philoſtratum p. 563. De Luciani ſcripto dixi lib. IV. Bibl. Græcæ c. 16. p. 500. atque in præſenti tantum addo viros clariſſimos Tan. Fabrum & nuper Jac. Elſnerum eruditis Obſervationibus ſacris ad Novum Foedus T. 1. p. 497. perſuaſos apud Lucianum T. 2. p. 565. ſq. edit. Amſt. deeſſe nonnulla, deleta & abraſa quod blasphemias in CHriſtum continerent: ſed cum relictæ ſint craſſæ ſatis & atroces, minus veriſimilitudinis habere videtur illa perſuaſio: potius notari meretur inter media etiam convicia Lucianum præbere egregium

* Rich. Simon obſervatt. ad Dupinii Bibl. Eccleſiaſticam p. 25.
** Jo. Georgii Schelhornii amœnitatt. literar. T. XII. p. 667.
*** Gelehrte Zeitungen A. 1727. p. 101.

gium testimonium curæ Christianorum in Confessores carceribus inclusos, de qua Petrus Possinus ad Catenam Patrum Græcorum in Marcum p. 226. nec non hospitalitatis in peregrinos, de qua Philippus Priorius diss. de litteris Canonicis c. VII. p. 22. seq.

X. Qui inter ejusdem Luciani opera legitur deridens Christianorum ac perstringens sacra dialogus, *Philopatris*, sive patriam ubique esse ubi cum virtute beate vivitur: eum alteri deberi scriptori multi quidem consentiunt, atque in veteribus etiam editionibus ex MSS. annotatur ἔτος ὁ λόγος νοθεύεται τῶν Λουκιανοῦ. Stylum impeditum & obscurum objicit If. Casaubonus in Casaubonianis p. 140. Ad auctorem antiquiorem esse referendum putarunt Jac. Micyllus in argumento, Theodorus Marcilius in notis, Theophilus Raynaudus erotemat. de bonis & malis libris p. 195. & Hugo Grotius ad Psalm. CIV. 3. qui temporibus *Trajani* compositum existimant. Sed Artemidori somniorum interpetis in illo mentio T. 2. p. 775. quem constat sub Antoninis scripsisse. Atque *Antoninorum* temporibus convenire hunc dialogum non dubitat Steph. le Moyne Var. sacr. T. 2. p. 186. disputatque Georgius Bullus defensione Fidei Nicænæ sect. 2. c. 4. p. 124. sq. Henricus vero Dodwellus dissertatione inter Gualteri Moylii opuscula T. 1. p. 312. sq. edita Anglice Lond. 1726. 8. eum *Gallieni* ætate scriptum statuit, circa A. C. 261. Vir eruditissimus Maturinus Veisserius la Croze, *Aureliani*, circa A. C. 273. Vide poecilem V. C. Christophori Augusti Heumanni lib. 3. p. 438. Ab his omnibus dissentiens vir acutus Gualterus Moyle multis argumentis contendit scriptum videri, quum Imperio præesset *Diocletianus*, circa A. C. 302. diss. Epistolica de vera ætate Philopatridis T. 1. Opp. (Bibl. Angloise T. XIV. p. 524. Acta Erud. 1727. pag. 255.) Denique Vir egregius Jo. Matthias Gesnerus, qui & hunc dialogum cum nova versione & notis edidit Jenæ 1714. 8. & jam pridem totum Lucianum illustrandum in se sumsit, cujus notæ C. V. Tiberii Hemsterhusii animadversionibus utiliter jungentur in editione quæ paratur illius scriptoris nova Batava: Hic inquam Gesnerus singulari dissertatione instituit probare auctorem Philopatridis esse Lucianum juniorem Sophistam (ad quem Epistola 32. *Juliani* Imp.) quique illum CPoli ad imitationem Nigrini ab antiquiore Luciano compositi scripserit post felicem expeditionis Persicæ successum sub Juliano allatum A. C. 363. Eam

U senten-

ſententiam oppugnavit V. C. Tobias Eckardus erudita diatriba de non Chriſtianorum de CHriſto teſtimoniis cap. VII. pag. 109. ſeq. & 120. Quedlimburgi 1724. 4.

XI. THEOSTHENES, Peripateticus ubi & quando ſcripſerit non conſtat, hoc autem loco commemorandus mihi eſt quoniam adverſus Theoſthenem Evangeliorum calumniatorem libros quatuor apocriticorum ſive reſponſionum ſcripſit Macarius *Magnes*, ἱεράρχης ſive Epiſcopus tertio ſæculo inclinante, vel ſub quarti initia, ſiquidem & Philoſophus alter gentilis quem oppugnat, ut Clariſſimo Viro Joanni Boivino obſervatum, non alius eſt quam, de quo mox, Porphyrius. Fragmenta operis anti Theoſtheniani ſola exſtant, à Turriano & aliis producta in medium, de quibus dixi in delectu argumentorum pro Veritate Relig. p. 66. ſeq. Sed uberiora illius Græce & Latine habebimus, ubi vel Nicephori CPolitani opera, promiſſa a celeberrimo viro Anſelmo Baudurio & in his opus Iconomachis oppoſitum lucem viderint, aut Viro Rev. atque erudititiſſimo, Magno Cruſio, qui Pariſiis Potentiſſimi Regis Daniæ legato a ſacris eſt, placuerit cum eruditis ea communicare quorum ſpem fecit in diſſ. Epiſtolica A. 1728. 4. Lipſiæ edita p. 9. ſeq.

XII. De PORPHYRII Philoſophi Platonici, qui poſt A. C. 303.* ſeptuagenario major diem obiit, libris XV. adverſus Chriſtianos ita S. Cyrillus lib. 1. contra Julian. p. 28. Πορφύριος ὁ πικρὸς ἡμῶν καταχέας λόγους, καὶ τῆς Χριστιανῶν θρησκείας μονονουχὶ καταρχόμενος. Mox eidem dicitur ὁ θρασὺς καθ᾽ ἡμῶν Πορφύριος. Librum Porphyrii de auctoritate Scripturæ vocat Adamus Neuſerus apud Joannem Wolfium T. 2. lectionum memorabilium p. 903. Demetrius vero Cantemirus in præfatione operis quod Muhamediſmo oppoſuit, Porphyrium ait animadverſiones ſcripſiſſe in quinque libros Moſis, Evangelium & Alcoranum, ſubjungitque hanc velut philoſophi illius de tribus Religionibus inter ſe collatis ſententiam: *Legem Judaicam puerilem, Chriſtianam impoſſibilem, & Muhamedanam porcis digniorem quam hominibus.* Scilicet Porphyrium tot ſæculis antiquiorem Muhammede, per lapſum memoriæ confudit cum Averroë: ſicut etiam quod addit Porphyrium lectis primis Evangelii Johannis verbis pronunciaſſe: *quam ſublimia,*

* In delectu argumentorum p. 163. vitioſe excuſum A. 233. qui eſt annus quo natus eſt Porphyrius.

limia, bone DEUS, scribit hicce barbarus! constat ex Eusebio hæc ad Amelium Platonicum referenda, non ad Porphyrium, cujus quidem opus adversus Christianos jam pridem & temporis longinquitate interceptum & Imperatorum edictis, de quibus infra capite tertio decimo, suppressum. Ac facile aliquis subscripserit virorum doctorum judicio, a) qui optent exstare & Christianismo potius gloriæ futurum putaret, si ad nos Porphyrii opus pervenisset. Verum non minus ego vehementer optem exstare opera quæ Porphyrio opposuerant Christiani doctores antiqui, Eusebius, Methodius, Apollinaris & Philostorgius, de quibus in delectu argumentorum p. 163.

XIII. Tempore Lactantii fuere duo qui in Bithynia scriptis oppugnandam sibi Christianam rem sumsere, ut verbis disertissimi auctoris referre placet. Ita enim ille lib. V. cap. 2. *Ergo quia defuerunt apud nostros idonei, peritique doctores; qui vehementer, qui acriter errores publicos redarguerent; qui causam omnem veritatis ornate, copioseque defenderet: provocavit quosdam hæc ipsa penuria, ut auderent scribere contra ignotam sibi veritatem. Omitto eos, qui prioribus eam temporibus nequicquam lacesserunt. Ego cum in Bithynia oratorias literas accitus docerem; contigissetque, ut eodem tempore Dei templum everteretur: duo extiterunt ibidem, qui jacenti, atque abjectæ veritati, nescio utrum superbius, an importunius insultarent; quorum alter antistitem se philosophiæ profitebatur: verum ita vitiosus; ut continentiæ magister, non minus avaritia, quam libidinibus arderet; in victu tam sumptuosus, ut in schola virtutis assertor, parsimoniæ, paupertatisque laudator, in palatio pejus cœnaret, quam domi. tamen vitia sua capillis, & pallio, & (quod maximum est velamentum) divitiis prætegebat; quas ut augeret, ad amicitias judicum miro ambitu penetrabat; eosque sibi repente auctoritate falsi nominis obligabat; non modo, ut eorum sententias venderet; verum etiam ut confines suos, quos sedibus, agrisque pellebat, à suo repetendo, hac potentia retardaret. Hic vero, qui suas disputationes moribus destruebat, vel mores suos disputationibus arguebat; ipse adversus se gravis censor, & accusator acerrimus, eo-*

a) D. Jo. Laurentius Mosheim, in institutionibus Hist. Ecclesiasticæ p. 107. *Vellem exstaret putidus* (Porphyrii) *Commentarius, quem nemo nostrum vel mediocri praditus ingenio metueret. Eruditionem haud ego detraxerim homini, sed imbecillum judicium ac atræ bilis uberiorem copiam fuisse, cum cæteri libri, tum universa ejus historia testatur.* Adde consentientem D. Nic. Hieronymum Gundlingium τὸν μακαρίτην in Gundlingianis XL. p. 463.

dem ipso tempore, quo justus populus nefarie lacerabatur, tres libros *evomuit* contra religionem, nomenque Christianum. *Professus ante omnia, philosophi officium esse, erroribus hominum subvenire; atque illos ad veram viam revocare; ist est, ad cultus Deorum; quorum numine, ac majestate (ut ille dicebat) mundus gubernetur: nec pati, homines imperitos quorundam fraudibus illici; ne simplicitas eorum, prædæ, ac pabulo sit hominibus astutis. Itaque se suscepisse hoc munus, philosophia dignum; ut præferret non videntibus lumen sapientiæ, non modo ut susceptis Deorum cultibus resanescant, sed etiam ut pertinaci obstinatione deposita, corporis cruciamenta devitent; neu sævas membrorum lacerationes frustra perpeti velint. Ut autem appareret, cujus rei gratia opus illud elaborasset; effusus est in Principum laudes; quorum pietas, & providentia (ut quidem ipse dicebat) cum in cæteris rebus humanis, tum præcipue in defendendis Deorum religionibus claruisset; consultum esse tandem rebus humanis, ut cohibita impia, & anili superstitione, universi homines legitimis sacris vacarent, ac propitios sibi Deos experirentur. Ubi autem religionis ejus, contra quam perorabat, infirmare voluit rationem; ineptus, vanus, ridiculus apparuit: quia gravis ille consultor utilitatis alienæ, non modo quid oppugnaret, sed etiam quid loqueretur nesciebat. Nam si qui nostrorum affuerunt; quamvis temporis gratia conniverent, animo tamen derisere, utpote cum viderent hominem profitentem, se illuminaturum alios, cum ipse cæcus esset; reducturum alios ab errore, cum ipse ignoraret, ubi pedes suos poneret; eruditurum alios ad veritatem, cujus ille ne scintillam quidem unam vidisset aliquando; quippe cum sapientiæ professor, profligare sapientiam niteretur. Omnes tamen id arguebant; quod illo potissimum tempore id operis esset aggressus, quo furebat odiosa crudelitas. O philosophum adulatorem, ac tempori servientem! Verum hic pro sua inanitate contemptus est; qui & gratiam, quam spemvit, non est adeptus; & gloria, quam captavit, in culpam, reprehensionemque conversa est.* Hunc *Maximum* Ephesium fuisse, quem Nicomediæ Julianus audivit, temporis vix patitur ratio, cui etiam cætera male conveniunt, ut omittam neminem quoque veterum, operis hujusmodi a Maximo scripti meminisse. *Porphyrio* autem, quem intelligi contendit Baronius ad A. C. 302. n. 51. nec numerus librorum congruit, nec locus, cum libros XV. Porphyrius & in Sicilia scripserit, ut omittam alia notata ab Holstenio de vita Porphyrii c. 3. & ult. Pagio ad A. C. 302. n. 10. seq. & Tillemontio not.

not. 24. ad vitam Diocletiani Tom. 4. Hist. Imperator. p. 531. seq & a Sam. Basnagio ad A. C. 303. n. 6.

XIV. Alterum de quo Lactantius, Christianorum adversarium, HIEROCLEM intelligi constat, Præfectum Bithyniæ, facemque persecutionis omnium atrocissimæ Diocletianeæ, quæ cœpit à subruto in Bithynia Christianorum templo in Terminalibus b) 23. Febr. A. C. 303. proposito postridie edicto quo cavebatur *ut religionis illius homines carerent omni honore ac dignitate, tormentis subjecti essent ex quocunque ordine aut gradu venirent*: etiam proposita ubique βασιλικὰ γράμματα c) τὰς μὲν ἐκκλησίας εἰς ἔδαφος φέρειν, τὰς δὲ γραφὰς ἀφανεῖς πυρὶ γενέσθαι προστάττοντα, *Imperialia edicta, quibus Ecclesiæ quidem ad solum usque dirui, sacri vero Codices flammis absumi jubebantur*: καὶ τοὺς μὲν τιμῆς ἐπειλημμένους ἀτίμους, τοὺς δὲ ἐν οἰκετίαις, εἰ ἐπιμένοιεν ἐν τῇ τοῦ Χριστιανισμοῦ προθέσει, ἐλευθερίας στερεῖσθαι προαγορεύοντα. *Utque honorati quidem infamia notarentur, plebeji* d) *vero libertate spoliarentur, si in Christianæ Fidei proposito permansissent.* Aliud deinde edictum successit quo præcipiebatur τοὺς τῶν ἐκκλησιῶν προέδρους πάντας τοὺς κατὰ πάντα τόπον πρῶτα μὲν δεσμοῖς παραδίδοσθαι, εἶθ' ὕστερον πάσῃ μηχανῇ θύειν ἐξαναγκάζεσθαι. *Ut omnes ubicunque Ecclesiarum Antistites primum quidem conjicerentur in vincula, deinde vero Diis sacrificare omnibus modis cogerentur.* Ita terminum imponere e) Christianæ Religioni volebant Diocletianus & Maximianus, imo adulatoribus prope jam visi sunt imposuisse, unde Inscriptio vetus apud Gruterum pag. CCLXXX. DIOCLETIANUS JOVIUS ET MAXIMIAN. HERCULEUS CAES. AUG. AMPLIFICATO PER ORIENTEM ET OCCIDENTEM IMP. ROM. ET NOMINE CHRISTIANORUM DELETO QVI REMP. EVERTEBANT. & alia in eandem sententiam: DIOCLETIAN. CAES. AUG. GALERIO IN ORIENTE ADOPT. SUPERSTITIONE CHRIST. UBIQVE DELETA ET CULTU DEOR. PROPAGATO. Sed qualia demum fuerint Hieroclis adversus Christianos scripta, Lactantii f) verbis cognoscamus. *Alius eandem materiam mordacius scripsit: qui erat tum è nume-*

U 3

b) Lactant. de mortibus persecutor. c. 12.
c) Euseb. VIII. 2. hist.
d) adde Tillemont. T. V. memoriar. p. 599.
e) Lactant. de mortibus persecutor. c. 12.
f) Lactant. Institutt. Divin. lib. V. c. 2. 3.

è numero judicum; & qui auctor in primis faciendæ persecutionis fuit: quo scelere non contentus, etiam scriptis eos, quos afflixerat, insecutus est, composuit enim libellos duos, *non contra Christianos; ne inimice insectari videretur; sed* ad Christianos; *ut humane, ac benigne consulere putaretur. In quibus ita falsitatem Scripturæ sacræ arguere conatus est, tanquam sibi esset tota contraria: nam quædam capita, quæ repugnare sibi videbantur, exposuit; adeo multa, adeo intima enumerans, ut aliquando ex eadem disciplina fuisse videatur. Quod si fuit; quis eum Demosthenes poterit ab impietate defendere? qui religionis, cui fuerat assensus, & fidei, cujus nomen induerat; & sacramenti, quod acceperat, proditor factus est: nisi forte casu in manus ejus Divinæ literæ inciderunt. Quæ igitur temeritas erat, id audere dissolvere, quod illi nemo interpretatus est? Bene, quod aut nihil didicit, aut nihil intellexit. Tantum enim abest à Divinis literis repugnantia; quantum ille abfuit à veritate; præcipue tamen Paulum, Petrumque laceravit, cæterosque discipulos, tanquam fallaciæ seminatores; quos eosdem tamen rudes, & indoctos fuisse, testatus est: nam quosdam eorum piscatorio artificio fecisse quæstum: quasi ægre ferret, quod illam rem non Aristophanes aliquis, aut Aristarchus commentatus sit. Ipsum autem CHristum affirmavit à Judæis fugatum, collecta noningentorum hominum manu* g) *latrocinia fecisse. Item cum facta ejus mirabilia destrueret, nec tamen negaret, voluit ostendere Apollonium vel paria vel etiam majora fecisse, nec tamen fidem Divinitatis ei adjunctam. Cum igitur talia ignorantiæ suæ deliramenta fudisset, cum veritatem penitus excidere connixus esset, ausus est libros suos nefarios ac DEI hostes, φιλαλήθεις annotare.* Huic Hieroclis scripto oppositus liber *Eusebii* de quo dicere me memini in delectu argumentorum de Veritate Religionis p. 77.

XV. Contra DEMETRIANUM, oblatrantem & adversus DEUM qui unus & verus est, ore sacrilego & verbis impiis obstrepentem, *S. Cyprianus* Martyr insignem librum scripsit, testatus adversarium suum dedisse operam ut cæteros concitaret, & odia suis maledicis vocibus seminando comites sibi plures radicis atque originis suæ pullulatione faceret, sæpius solitum ad Cyprianum venire studio magis contradicendi quam voto discendi, & clamosis vocibus personantem maluisse sua impudenter ingerere quam nostra patienter

g) Calumnia simililis Suetonianæ supra p. 135.

ter audire. Lactantio qui lib. V. cap. 4. S. Martyri vertit vitio, quod testimoniis S. Scripturæ pugnat potius quam argumentis & ratione, respondit Jo. Fellus Oxon. Episcopus, docens nec Demetrianum adeo rudem & ignarum nostrarum litterarum, & loca Prophetarum quæ ab Cypriano afferuntur, solidorum argumentorum esse loco & firmæ rationis.

XVI. CÆCILIUM pro cultu idolorum disputantem ita inducit *Minutius Felix* h) partes præcipuas Colloquii sustinente & ad Cæcilii objectiones respondente *Octavio*, unde dialogo nomen, ut denique manus det Cæcilius, & victum se gratuletur ipse de suis triumphans erroribus. Sic PAPISCUM i) Alexandrinum Judæum convicit *Jason*, scriptore disceptationis sed quæ hodie non exstat *Aristone* Pellæo, *καὶ τοιγε ὐκ ἀγεννῶς ὐδ᾽ ἀπρεπῶς τῷ Ἰȣδαικῷ προσώπῳ ἐνιςάμενον πρὸς τὸν λόγον*, *quamvis strenue satisque Judaice contradicentem adversarium*, ut testis Origenes IV. contra Celsum p. 200. Judæum alterum TRYPHONEM k) disputantem cum *Justino* Martyre per biduum Ephesi, ex dialogo illo qui exstat, cognoscere possumus: neque Justinum suo arbitratu eum confinxisse, sed disceptationem revera cum Judæo habitam narrare, non dubitat qui novissime illustratum edidit, Styanus Thirlby p. 334. Sed & cum Ethnicorum Philosophis variæ eidem Justino controversiæ intercessere, unde ipsi enata scripta, *Aristotelicorum quorundam dogmatum eversio*, & *quæstiones Græcanicæ de incorporeo*, *de DEO & de Resurrectione.* Ultima denique cum CRESCENTE Cynico pugna, à quo etiam delatus, CHristum morte sua fortiter ac lætus celebravit.

XVII. JULIANI Imp. libri septem adversus Christianos l) quales fuerint, licet ex fragmentis ejus cognoscere: hæc enim ut Celsi apud Origenem, ita Juliani apud *Cyrillum* Alexandrinum non pauca servata leguntur, qui ejus libro primo libros decem confutationis opposuit, adhuc superstites, cum scripta *Apollinaris*, *Philippi* Sidetæ & *Photii* m) contra Julianum desideremus. Ejusdem *Philippi* Sidetæ n) Acta disputationis de CHristo in Perside cum Gentilibus & Ju-

h) Vide delectum argumentor. pro veritate relig. p. 215. seq.

i) id. pag. 152. seq. k) id. pag. 46. l) id. pag. 102.

m) id. pag. 96. n) id. pag. 108.

& Judæis habitæ MSS. in Bibl. Cæſarea, teſte Lambecio V. pag. 137. *Zachariæ* Scholaſtici o) diſputatio cum AMMONIO Procli diſcipulo & GESSIO iatroſophiſta de Mundi æternitate: & *Joannis Philoponi* p) contra PROCLUM de eodem argumento, nec non *Gregentii* q) cum HERBANO Judæo dialogus plus ſimplici vice utraque lingua lucem viderunt, & in omnium ſunt manibus.

XVIII. Hiſce Chriſtianorum adverſariis poſtremo loco addam Sinenſem hominem JANG KUANG SIEN, cujus duorum Voluminum contra Chriſtianos argumenta refert Dominicus Fernandez Navarrete Ord. Præd. in opere edito Madriti 1676. fol. tratados hiſtoricos, politicos, ethicos y religioſos de la Monarchia de China lib. VI. c. 15. pag. 354. ſqq.

CAPUT IX.

Gloria Doctorum, *Evangelii Præconum fidelium dignorumque.* *De Apoſtolorum & primitivæ Eccleſiæ* miraculis *ex promiſſo CHriſti, Marc. XVI. 17. Joh. XIV. 12.* *De* Catecheſi, *inſtitutione & Scholis primorum Chriſtianorum.*

I.

INter perſecutiones tot & tantas eminere, atque adverſariis tam multis, tam potentibus & callidis reſiſtere non valuiſſet Eccleſia, neque in mediis injuriis, artibus, certaminibus, criminationibus, argutationibus & machinis hoſtium mojora ſemper incrementa capere ullo modo potuiſſet, niſi DEO placuiſſet ſingulari ratione propagationem doctrinæ Evangelicæ tueri ac promovere, quod factum præcipue miſſis Doctoribus præditis ea virtute & conſtantia quæ par eſſet rei magnitudini, & linguarum miraculorumque dono inſtructis. Itaque ſtatuit DEUS in Eccleſia *primum Apoſtolos, tum Prophetas & Doctores, δυνάμεις ſive virtutes miraculorum, & ſanationum dotes, procuratio-*

o) id. pag. 108. p) id. pag. 117. q) id. pag. 110.

curationes a) *gubernationesque*, *genera linguarum*. 1. Corinth. XII. 28. *Evangeliſtas*, & *Paſtores ad* b) *conſummationem Sanctorum in opus miniſterii, in ædificationem corporis CHriſti*, Epheſ. IV. 11. 12. graviterque monuit attendere ſibi ipſis & univerſo gregi, *in quo vos Spiritus S. poſuit Epiſcopos*, *ut DEI paſcatis Eccleſiam*, *quam ipſe ſanguine ſuo comparavit*. Act. XX. 28. Conſtituti Presbyteri. Actor. XIV. 22.

II. In Apoſtolis, primisque eorum ſucceſſoribus præcipue mirari neceſſe eſt hæc tria: 1) *fidem ac ſinceritatem*, quod poſt Iſcariotem, filium perditionis, perfidiæ ſuæ, cujus ſero eum pœnitebat, pœnas luentem laqueo, ne unus quidem fuerit qui non in teſtimonio de reſurrectione CHriſti perhibendo, & in propaganda Evangelii doctrina, nulla opum, honorum vel commodorum ſpe, reſpectu nullo permanſerit ad mortem usque, & qui non CHriſti cauſa libenter ignominiam, cruciatus & mortem ipſam alacriter pertulerit. 2) *induſtriam*, *ſapientiam*, & *labores*, quos inter pericula & perſecutiones ſuſceperunt perpetuos ac graviſſimos in itineribus, in cauſa dicenda coram magiſtratibus, in confutandis adverſariis, in erroribus ac præjudiciis eximendis, in docendo, hortando, erigendo, in conſtituendis Eccleſiis & regendis, atque in ſufficiendis Epiſcopis Doctoribusque. 3) *Succeſſum non inficiandum & admirabilem*, quod homines pauci, imbelles, egeni, idiotæ potuerunt efficere docendo & patiendo, ut omnibus ipſis etiam crudeliter interfectis, non modo non oppreſſa fuerit eorum doctrina, ſed ita prævaluerit, ut ſapientiſſimi etiam eidem ſenſim accederent, & potentiſſimi principes denique & Imperatores eandem profitendam aliis præirent. Hanc rem graphice expoſuit Matthæus Camariota, libro ſecundo de fato adverſus Gemiſtum Plethonem, cujus verba cum bona ut ſpero lectoris gratia apponam, addita verſione chariſſimi generi & Collegæ mei, qui Camariotam primum protulit in lucem c) Hermanni Samuelis Reimari, linguarum Orientalium in Gymnaſio Hamburgenſi Profeſſoris digniſſimi:

Εἴπερ ἠβούλετο λογίζεσθαι, ὡς εἰ μὴ θεῖα τὰ χριστιανῶν ἦν, καὶ	Si voluiſſet reputare, quod niſi Chriſtianorum res Divinæ eſ-

a) *ἀντιλήψεις*, *κυβερνήσεις*. adde Salmaſium de fœnore trapezitico p. 409. 414. ſeq. b) Prophetæ & Doctores Act. XIII. 1.
c) Lugd. Bat. 1721. 8. pag. 222.

ἀτεχνῶς Θεόθεν καὶ γινόμενα καὶ ταττόμενα, οὐκ ἂν ἐν τῇ ἀσθενείᾳ ἐνεδυναμοῦτό τε καὶ ὑπερίσχυε καὶ ἐτελειοῦτο. οὐκ ἂν τὸ τῶν ἁλιέων, καὶ σκηνοποιῶν, καὶ σκυτοῤῥάφων ἄσοφον, ὡς οὕτως εἰπεῖν, καὶ ὑπέρσοφον, κατεκράτει τῆς νομιζομένης σοφίας. καὶ τὸ ἐν Χριστῷ μωρὸν, ὑπέρτερον ἐδείκνυτο πανταχοῦ, τοῦ ἐν τῷ κόσμῳ κατ' ἀνθρώπους σοφοῦ. οὐκ ἂν ἐλάλει Παῦλος, καὶ κατεσιγάζετο Πλάτων, καὶ οἱ Πλάτωνος ὀπαδοὶ πρὸς τὴν μαθητείαν μετετίθεντο Παύλου, τῆς Πλατωνικῆς φλυαρίας ἐκ πολλοῦ καταγνόντες τοῦ περιόντος. ὡς καὶ αὐτοὺς ἄλλοις τὰ Παύλου κηρύττειν, Παῦλον μιμουμένους, καὶ πάντα πᾶσι κατ' ἐκεῖνον γινομένους, ἵνα δὴ πάντας, ἢ τούς γε πλείους κερδάναντες, ὡς ὁ Παῦλος, παραστήσωσι τῷ Χριστῷ. οὐκ οὖν ἐφθέγγετο τελώνης εὐαγγελιζόμενος, καὶ πᾶσα ἡ ἑλληνικὴ σοφία, μωρία δὲ μᾶλλον εἰπεῖν οἰκειότερον, ὑπεξίστατο καὶ ὑπανεχώρει. οὐκ ἂν ὁ σκηνοποιὸς ἐγίνετο κρείττων, τῶν ἐν τοῦτο διὰ βίου προσηταμένων, συμμεμετρηκέναι τῷ βίῳ, τὴν περὶ τὴν ἑλληνικὴν ἅπασαν ματαιότητα πιθανολογίαν. οὐκ ἂν ἰδιῶται τυράννων ἐκράτουν, ἀγράμματοι ῥητόρων καὶ φιλοσόφων, ἐνδόξων ἄδοξοι, εὐκαταφρόνητοι ὧν λόγος ἄλλως πολύς· οὐκ ἂν μυριοπλασίους μὲν ὁσημέραι ποικίλως ἐθανα-

ſent, & vere Divinitus profectæ atque mandatæ, non in tanta infirmitate robur cepiſſent, aut prævaluiſſent, & perviciſſent: Neque piſcatores & tabernaculorum opifices, aut qui pellibus in hunc uſum conſuendis dabant operam, imperitia ſua, ſit venia verbo, vel inuſitata ſapientia, ſuperaſſent eam quæ nomen habet ſpeciemque ſapientiæ: & ſtultitia in Chriſto oſtenſa eſſet quovis modo ſuperior eſſe mundanæ inter homines ſapientiæ. Non loquente Paulo ad ſilentium redactus fuiſſet Plato, & Platonis ſectatores tranſiiſſent in diſciplinam Pauli, damnatis admodum Platonicis nugis: Ita quidem, ut ipſi etiam Pauli doctrinam docerent alios, Paulum imitati, & cum ipſo omnibus facti omnia, quo ejus quoque ad exemplum, omnes vel certe plurimos lucrati, CHriſto ſiſterent. Non Publicanus nunciaſſet Evangelium, & omnis ſapientia Græcanica, vel ut rectius dicam ſtultitia, ſenſim ceſſiſſet & ſeſe ſubduxiſſet. Non opifex tabernaculorum victoriam ab iis retuliſſet, qui id unum ætatem præ ſe ferebant, ut omnem vitam in univerſis Græcorum ineptiis apte perſuadendis conſumerent. Non homines plebeji

τοῦτο,

τοῦτο, πολλῷ δὲ πλείους ἦσαν οἱ προστιθέμενοι τῷ Εὐαγγελίῳ, ὡς νικᾷν τῶν ἀποσφαττομένων τὸν ἀριθμὸν, τῶν τῷ κηρύγματι προστιθεμένων, οὐδ' ὅσον ἐξεῖναι περιλαβεῖν λογισμῷ. ὡς οἷς διενοοῦντο, οἱ κατὰ καιροὺς γῆς καὶ θαλάσσης κρατοῦντες, ἢ καὶ ἄλλως ἑκασταχοῦ δυναστεύοντες, κατασιγάζειν τὸ κήρυγμα ἰδιωτῶν, οὐδὲν ἧττον, εἰ μὴ καὶ μᾶλλον, τούτοις ἡττᾶσθαι. καὶ εὐαγγελικὸν λόγον εἰς τὰ γῆς παρατείνεσθαι πέρατα· ἑνὸς ἀποσφαττομένου, ἢ κατὰ κρημνῶν ὠθουμένου, ἢ θαλαττίῳ παραπεμπομένου βυθῷ, ἢ ἄλλον γέ τινα τρόπον ὑπεξαγομένου τοῦ ζῆν. μυρία γὰρ δὴ κατὰ τῶν Χριστοῦ ζηλωτῶν τὰ κολαστήρια, καὶ ποικίλοι οἱ θάνατοι· καὶ μυρίων ἐγειρομένων αὐτῷ τούτῳ, τῷ ὑπὲρ Χριστοῦ τινα ἢ κρημνίζεσθαι, ἢ ἀποσφάττεσθαι, ἢ θαλάττῃ καταβαπτίζεσθαι, ἢ ἄλλον γέ τινα τρόπον ὑπεξάγεσθαι τῆς ζωῆς, πρὸς ἀμείνω τε καὶ μακαριωτέραν καὶ ἀεὶ διαμένουσαν μεταχωροῦντα ζωήν. ὃ καὶ παράδοξον, καὶ λόγον φύσεως ὑπερβαῖνον. τὸ γὰρ τιμώμενον ἅπαν, καὶ ἐπιδίδωσιν, ὡς τὰ πολλά. ὃ δὲ ἀτιμάζεται, τοῦτο καταφρονεῖταί τε, καὶ ὅτι τάχιστά γε ἄνθους ἀπορρεῖ δίκην ἐαρινοῦ, καὶ ἐκ μέσου γίνεται παντελῶς. ἐνταῦθα δὲ τὸ κηρυττόμενον οὐκ ἠτιμάζετο μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπη-

triumphassent de Principibus, non illiterati de Rhetoribus & Philosophis, non de celebribus inglorii, non contemti de iis qui ceteroquin erant quantivis pretii. Non plures quotidie fuissent vario supplicio sublati, & longe plures tamen accessissent Evangelio, ut vix mente comprehendi possit, quantum multitudo eorum qui susceperant præconium, occisorum superaverit numerum. Ut proinde, quibus artibus succedanei terræ marisque Domini, aut Dynastæ singularum Provinciarum, silentium cogitabant imponere præconio hominum plebejorum, iis omnibus nihilominus, vel tanto magis etiam discesserint inferiores, sermoque Evangelii ad terræ usque fines extensus sit, dum alius jugulabatur, alius dabatur præceps, aut in mare dejiciebatur, aut alio modo privabatur vita. Infinita enim adversus Christi sectatores erant pœnarum genera, varia supplicia mortis: Multis interim eo ipso excitatis, quod alios viderent pro Christo præcipites dari, jugulari alios, alios aquis submergi, aut alio mortis genere multari, ad meliorem & feliciorem atque perennem vitam transituros. Quod & paradoxon est, &

λαύνετο. καὶ οὐκ ἀπηλαύνετο μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐκολάζετο καὶ οὐχ ἑνὶ κολάσεων εἴδει, ἀλλὰ ποικίλοις τε καὶ χαλεπωτάτοις. καὶ οὐχ ἁπλῶς οὕτως, οὐδ᾽ ὡς ἔτυχεν, ἀλλ᾽ εἰς θάνατον ἡ κόλασις ἐτελεύτα· οὐδὲ τῶν τυχόντων κολαζόντων, καὶ ὧν λόγος ἄλλως ὀλίγος, ἀλλὰ βασιλέων, καὶ τυράννων, καὶ δυναστῶν, καὶ τῶν ὁπωσοῦν ἀρχόντων ἑκασταχῆ. καὶ μᾶλλον ἐπεδίδου τὸ κήρυγμα, ἢ πάντα ὅσα τις ἂν εἴποι ἐν κόσμῳ κατ᾽ ἀνθρώπους τιμώμενα. καὶ τοσούτῳ πλείους ἐζήλουν τε αὐτὸ, καὶ ἠσπάζοντο, καὶ ἐσέβοντο, ὅσῳ πλείους αἱ ἀτιμίαι κατὰ τῶν προσιεμένων ἐπενοοῦντο, καὶ κολαστηρίων εἴδη ἐμηχανᾶτο καθεκάστην βαρύτερα. καὶ ταῦτα ὑπὲρ τίνος; ὑπὲρ εὐκαταφρονήτου νομιζομένου ἀνθρώπου, θάνατον οἴκτιστον ἀποθανόντος καὶ ἐπονειδιστον, ὡς κακούργου ἐσταυρωμένου, τάφῳ ὡς νεκροῦ ἐντεθέντος. τὰ γὰρ σεμνὰ καὶ ὑπέρσεμνα σιωπῶ, καὶ τὸν τῆς φύσεως ὑπερβαίνοντα λόγον, ἅπερ οὐ τῆς ἀνθρωπότητος, ἀλλὰ τῆς αὐτοῦ θεότητος ἐτύγχανεν ἔργα καὶ θαύματα· οὐ τὰ πρὸ τοῦ σταυροῦ μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰ κατὰ τὸν σταυρὸν αὐτὸν καὶ τὸν θάνατον, καὶ τὴν τριήμερον ἐκείνου ταφὴν, καὶ τὴν ἐκ τῆς ταφῆς ἔγερσιν.

naturæ rationem ſupergreditur. Nam quæ habentur in honore, incrementa capiunt ut plurimum, ſed quæ vexantur contumelioſe, illa & habentur contemtim, & celeriter tanquam floſculi verni decidunt, & penitus tolluntur e medio. Hic autem præconium evangelii non vexabatur ſolum, ſed & propellebatur, & non propellebatur tantum, ſed & puniebatur, nec uno ſupplicii genere, ſed variis & truculentiſſimis, neque ſimpliciter aut quomodocunque, ſed pœna in necem deſinente, neque ab hominibus plebejis & nullius pretii, ſed Regibus & Principibus & Dynaſtis, & quocunque tandem nomine unuſquiſque tenebat ubique imperium. Magis vero creſcebat præconium, quam quæcunque humanarum rerum habentur in honore apud homines, tantoque plures id ſectabantur & accipiebant, & venerabantur, quo plures contumeliæ excogitabantur adverſus ſectatores, quoque graviora quotidie exquirebantur genera ſuppliciorum. Et pro quo quidem hæc omnia? Pro eo, qui contemtus eſſe credebatur homo, qui miſerrimam & ignominioſiſſimam mortem obierat, qui cruci erat ſuffixus ut maleficus, & in ſepulcro ut mortuus condi-

ὑπὲρ

ὑπὲρ τοιούτου τοίνυν νομιζομένου, ἔπασχον ταῦτα, καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν τῷ κηρύγματι προστιθεμένων, εἰς ἄπειρον ἐπεκτεινόμενος ἦν, καὶ τὰ πέρατα διαλαμβάνων τῆς γῆς. οὐκ ἂν οὕτω γινομένου τούτου, εἰ μὴ θεῖόν τε καὶ ὑπερφυὲς τὸ γινόμενον ἦν, πάσης κοσμικῆς καὶ ἀνθρωπίνης ἐπινοίας καὶ μηχανῆς ἀνώτερον τῷ ὄντι γινόμενον· ὡς τὸ ἐλαυνόμενον τῶν μὴ ἐλαυνομένων ὑπερισχύειν, καὶ κατακρατεῖν, οὐδ' ὅσον εἰπεῖν ἐξεῖναι, τῶν τιμωμένων τὸ ποικίλως ἀτιμαζόμενον. καίτοι εἰ τὸ κατὰ χριστιανοὺς ἀτιμαζόμενόν τε καὶ κολαζόμενον, τῶν τιμωμένων ὑπερίσχυσε πάντων, ἐν τῷ τιμᾶσθαι μὲν ἐκεῖνα, αὐτὸ δὲ ἀτιμάζεσθαι. ὡς ἐκ μέσου γενέσθαι παντελῶς, ἃ δὴ τίμια ἐνομίζετο, καὶ εἰς τοῦτο καταλῆξαι χρόνῳ ὕστερον, ἠρέμα ὑπεξιστάμενα, μᾶλλον δὲ ἀθρόον οὕτω καὶ ἄρδην ἀφανιζόμενα, ὡς μηδὲ ὄνομα γοῦν αὐτῶν ὑπολελεῖφθαι σχεδόν. εἰ τὰ κατὰ χριστιανῶν γινόμενα, ἐπὶ τοὺς ἐκεῖνα τιμῶντας, μηχανῇ τινί τις μετετίθει, ποῦ ἂν ἐπὶ βραχύν τινα γοῦν χρόνον ἰσχὺν ἔσχεν· ὅπου καὶ τοιούτου παντὸς ἐκτὸς ἐκ μέσου γεγένηται, οὐδενὶ ἄλλῳ, ἢ τῷ παθήματι καὶ τοῖς κινδύνοις, τῶν ὁσημέραι διωκομένων καὶ ἀποθνησ-

tus. Auguſtiora enim & myſtica taceo, quæ naturæ rationem ſuperant, quæque non humanæ ejus ſed Divinæ opera fuerunt naturæ & miracula: non ea ſolum, quæ ante crucem, ſed & quæ in cruce ipſa atque morte acta ſunt, tum tridui illam ſepulturam, & ſurrectionem e ſepulcro. Pro illo igitur, qui talis habebatur, hæc omnia ſuſcipiebant: & numerus eorum qui accedebant præconio, creſcebat in infinitum, ipſosque terræ complectebatur fines. Quæ ſane non ita contigiſſent, niſi Divina & ſupernaturali ratione eſſent facta, omnique mundana humanaque mente & fabrica vere ſuperiora fuiſſent. Ita quidem, ut quod ſupprimebatur, viribus antecelleret non ſuppreſſa, & quod variis vexabatur injuriis, plus quam dici poſſit, prævaluerit iis quæ habebantur in honore. Enimvero, ſi ignominia pœnæque adverſus Chriſtianorum doctrinam, impedire non potuerunt, quin de omnibus triumpharet, quæ habebantur in honore, etiam tum, cum hæc habebantur in pretio, illa in dedecore: ut prorſus ſublata ſint quæ putabantur honorifica, & in ignominiam poſtremis temporibus deſierint, ubi ſenſim exſpirave-

 κόντων

κόντων ὑπὲρ Χριστοῦ; ἀλλ' ὄντως ἡ τοῦ Χριστοῦ δύναμις ἐν ἀσθενείᾳ τελειοῦται, ἐν τῷ ἀτιμάζεσθαί τε, τῶν τιμωμένων πάντων ὑπερισχύει, καὶ ἐν τῷ διώκεσθαι, παντὸς τοῦ κόσμου ὑπερκοσμίως κατακρατεῖ, καὶ τῶν ἐλαυνόντων τοὺς ἐλαυνομένους ἀνωτέρους τηρεῖ, δεσμίους τε καταδεῖ τοὺς δεσμοῦντας, μαστιγίαις τε τοὺς μαστίζοντας ὑποχειρίους ποιεῖ, καὶ δουλαγωγεῖ τοῖς δούλοις τοὺς γῆς ἄρχοντας καὶ θαλάσσης. ἃ πῶς ἂν ὅλως ἐγίνετο ταύτῃ, εἰ μὴ θεῖά τις ἀοράτως δύναμις ἦν, ἡ δι' αὐτῶν καὶ ἐν αὐτοῖς ἐνεργοῦσα, καὶ πάντα αὐτῶν ἡττᾶσθαί τε καὶ εἴκειν παρασκευάζουσα. καίτοι τὰς γινομένας ἑκάστοτε παραδοξοποιΐας, θείας ἐνεργείας οὔσας ἀποτελέσματα, οὐκ ἀνθρωπίνης δυνάμεως ἐπινοίας καὶ μηχανήματα, δι' ὧν τὸ κατ' αὐτοὺς τοῦ κηρύγματος ὑπερφυὲς διεδείκνυτο· ταύτας τοίνυν ἁπάσας παρίημι λέγειν, πάντα λόγον νικώσας. ὅπου γὰρ τὸ ἀσθενὲς καὶ ἀτιμαζόμενον τοσαύτην ἔχειν ἰσχὺν διαδείκνυται, ὡς τῶν ἰσχυρῶν καὶ τιμωμένων πάντων

rant, quin potius ita confeſtim & funditus deleta erant, ut vix nomen eorum ſupereſſet. Si quis contrario, quæ in Chriſtianos patrata ſunt, adverſus eos, qui gentilium ſuſpiciebant placita, artificio quodam adhibuiſſet, quid brevi de ipſis factum eſſet, cum abſque his omnibus e medio ſublata ſint, alia re nulla quam tormentis & periculis eorum, qui quotidie perſecutionem & mortem adibant pro Chriſto. Sed vere vis Chriſti in infirmis robur capit, & dum contemtim habetur, omnibus iis quæ honorantur evadit ſuperior, & dum perſecutione premitur, mundum univerſum cœleſti potentia vincit, & vexatos vexantibus reddit potiores, vincula imponit vincientibus, flagris ſubjicit flagellantes, mariſque & terræ dominos mittit ſub jugum ſervorum. Quæ quomodo hac ratione potuiſſent omnino contingere, niſi Divina quædam eſſet & occulta vis, quæ per eos & in iis ageret, efficeretque ut omnia ipſis ſuccumberent cederentque? Nam quæ ubique mira evenerunt, Divinæ omnino potentiæ effectus, non humanarum virium inventa & opera, per quæ præconii iſtius demonſtrata eſt Divinitas, illa jam taceo omnia,

ὑπερ-

ὑπερτερεῖν, τίς λοιπὸν χρεία, τὰ ὑψηλότερα λέγειν, καὶ ἅπερ οὐκ ἀνθρωπίνης, ἀλλ᾽ ἀτεχνῶς ὑπερφυοῦς καὶ θείας ὄντως ἔργα δυνάμεως.

quod oratione ſatis depingi non poſſint. Ubi enim infirmum, & contemtum tantum habuiſſe robur eſt oſtenſum, ut potentia omnia, & honorata ſuperarit, quid attinet porro de altioribus dicere, quæ non humanarum, ſed vere Divinarum & ſupernaturalium opera ſunt virium?

III. Miracula CHriſtus ipſe, ut prænunciatum à Prophetis d) fuerat, Eſaiæ XXXV. 5. 6. XLII. 6. 7. fecit complura e) & palam, pluribus locis & non inficianda atque plane inſignia, aquam convertit in vinum Joh. II. 1. cœcis natis viſum Joh. IX. 1. Matth. IX. 27. XII. 22. XV. 30. XX. 30. XXI. 14. Marc. VIII. 22. Luc. XVIII. 35. ſurdis auditum Marc. VII. 32. IX. 25. claudis rectum & alacrem inceſſum Matth. XV. 30. XXI. 14. loquelam mutis reſtituit Marc. VII. 32. IX. 25. Luc. XI. 14. Matth. XII. 22. XV. 30. inveteratos & deſperatos à medicis morbos verbo ſuſtulit Matth. IX. 20. XIII. 11. Joh. V. 1. aliasque multas admirandas edidit curationes in paralyticis, in hydropicis, lunaticis, leproſis, aridis aut mutilatis membris, aut ſanguinis profluvio vel febri laborantibus: idem exiguo cibo pavit multa millia, Matth. XIV. 21. denique ſuſcitavit mortuos Luc. VII. 12. ſq. VIII. 55. Joh. XI. 1. & dæmonia ejecit Matth. XII. 22. Luc. XI. 14. atque omnia ea hunc fecit in finem, ut qui illa viderent, nullam haberent cauſſam, colorem nullum detrectandi fidem ipſius prædicationi, ſed collatis Prophetarum oraculis certo perſuaſi

d) Lactantius IV. 15. laudat etiam hæc, quæ veluti Sibyllina illis temporibus ferebantur:

- - νεκρῶν δὲ ἀνάστασις ἔσται
Καὶ χωλῶν δρόμος ἔσ᾽ ὠκὺς, καὶ κωφὸς ἀκούσει
Καὶ τυφλοὶ βλέψουσι, λαλήσουσ᾽ οὐ λαλέοντες.
- - νόσον ἀνθρώπων ἀπολύσει,
ζήσει τεθνηῶτας, ἀπώσεται ἄλγεα πολλοῖς.

e) Confer tabellam miraculorum JESU, præmiſſam editioni Germanicæ Novi Teſtamenti Hamb. 1712. 4. à B. Joachimo Morgenweg, Paſtore bene merito Orphanotrophii Hamb. quem hoc ipſo Anno 1730. 5. Januar. extinctum lugemus.

persuasi esse possent ipsum missum esse à DEO promissum magnum illum Prophetam. Joh. X. 38. & XIV. 10. *Credite mihi, me in Patre, & Patrem in me esse: sin minus, propter ipsa facta mihi credite.* Et XV. 22. *Si non venissem & locutus fuissem eis, peccatum non haberent: nunc autem excusationem non habent de peccato suo.* 24. *Si opera non fecissem in eis, quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent, nunc autem & viderunt & oderunt me & Patrem meum.* Eodem pertinet Joh. IX. 41. *Si coeci essetis,* hoc est, non possetis videre quæ facio miracula, *non haberetis peccatum: nunc vero, quia profitemini vos videre, peccatum vestrum manet.* Hunc finem etiam apud multos Salvator Optimos obtinuit, ut propter doctrinam potentem Matth. VII. 29. Luc. IV. 32. & propter miracula ei crederent, Joh. IV. 12. II. 11. 23. VI. 14. VII. 31. VIII. 30. X. 42. XI. 45. XII. 11. qui tenui ejus specie & mundialibus opibus destituta, offendi, & adversariorum persequentiumque potentia absterreri facile poterant. Hunc in finem etiam memoriam dictorum & factorum suorum, ac speciatim miraculorum scripto consignari voluit a discipulis suis, Joh. XX. 30. *Multa & alia signa fecit JESUS in conspectu discipulorum suorum, quæ non sunt scripta in libro hoc. Hæc autem scripta sunt ut credatis, quia JESUS est CHristus Filius DEI, & ut credentes vitam habeatis in nomine Ejus.*

IV. Idem JESUS *approbatus a DEO virtutibus & prodigiis & signis quæ fecit DEUS per illum in medio populo Judaico* Actor. II. 22. discipulis suis dedit potestatem *ejiciendi spiritus immundos, & curandi omnem langnorem & omnem infirmitatem*, Matth. X. 1. *calcandi super serpentes & scorpiones & super omnem virtutem inimici, ut nihil illis nocere valeret.* Luc. X. 19. *linguisque novis* quas prius non didicerant *loquendi* Marc. XVI. 17. & *eadem imo majora quam ipse fecerat* edendi Joh. XIV. 12. Hanc facultatem sibi concessam etiam versante adhuc inter illos Domino statim experti sunt læti ac gaudentes Luc. X. 17. sed longe magis CHristo in cœlos recepto effusa in illos Spiritus S. gratiâ, sese palam illa exseruit inprimis in eo, quod loqui cœperunt variis linguis Actor. II. 4. & baptizatis per impositionem manuum VIII. 17. IX. 17. XIX. 6. & concione sua gratiam Spiritus S. impertiebant X. 44. XI. 15. ut & ipsi loquerentur linguis & prophetarent. XIX. 6. tum quod claudos natos in nomine JEsu surgere jusserunt & ambulare Actor. III. 6. XIV. 7. 8. similiter Paralyticum Æneam IX. 34. Tabitham mortuam

mortuam. IX. 40. Eutychumque XX. 10. & sola umbra Petri ægrotos obumbrante valetudo illis restitueretur V. 15. ut alia jam prætaream, exemplum in Ananiam Hierosolymitanum uxoremque ejus editum V. 5. 10. & in Elymam XIII. 11. ejectum spiritum pythonem e puella XVI. 18. signa patrata a Philippo VIII. 6. 13. ab Anania Damasceno IX. 18. Paulo & Barnaba XIV. 3. XIX. 11. 12. XXVIII. 8. 9. donum prophetiæ in Agabo. XI. 28. Petrum ex carcere liberatum ab Angelo XII. 7. seq. Paulumque & Silam XVI. 26. & viperam à Paulo excussam impune. XXVIII. 5.

V. Hocce linguarum & *miraculorum* visibilium Divinum concessum munus, etiam post Apostolos morte sua summum CHristo testatos testimonium, per longum tempus, quamdiu illud DEO visum fuit necessarium, in Ecclesia primitiva viguisse, & sicut ipsum illud veritati Doctrinæ Evangelii, ita propagatum ubique Evangelium veritati miraculorum magnam adstruxisse Fidem, monumenta antiqua primorum trium sæculorum, & scriptores insecuti præclaro consensu testantur, e quibus singulari studio illorum notitiam tradidere viri docti, laudati a me in delectu argumentorum pag. 701. A Marci Antonini jam temporibus defecisse gratias illas extraordinarias contendit Henricus Dodwellus diss. 2. ad Irenæum c. 44. pag. 170. ita tamen ut ipse fateatur tunc *non cessasse penitus, sed paulatim atque gradatim, sed nec ita ut fuerint pauca vel infrequentes si ad nostra tempora conferantur, sed ut reipsa copiosæ frequentesque, pro decessorum tamen mensura paucæ viderentur atque infrequentes.* Confer Antonium Augustinum Tutteeum notis ad Cyrillum Hierosol. pag. 343. Neque S. Athanasio debet invidiam facere, etiamsi posset probari, quod illius ætate miracula cessasse in Ecclesia CHristi disputat Guilelmus Whistonus in collectione veterum monumentorum dignorum fide (Collection of authentick records) p. 939. seqq.

VI. Impudentiam vero *Thomæ Woolstoni*, Angli, qui cum miraculum legionis fulminatricis * ipse contra Waltherum Molyum A. 1726. singulari scripto defendisset, idem deinde non dubitavit allegoricas quasdam veterum Ecclesiæ Patrum interpretationes miraculorum CHristi, mysticasque accommodationes, atque eas sæpe quas potuit reperire frigidissimas veritati factorum opponere, illorumque in Novi Test. libris serio & simpliciter narratorum sensum literalem

Y com-

* supra p. 139.

commentis adſcribere anti-chriſtianis & ridiculis: omnis mecum jure meritoque Chriſtianus quilibet deteſtabitur & horrebit; dolebit etiam ſcandala hujusmodi blasphema inter medios Chriſtianos ferri ac jactari palam ſine fronte, ſine pudore: eruditus autem & candidus lector facile obſervabit non modo Patrum ſententiæ eſſe prorſus contrariam, quibus propter allegorias ſuas, ſatis longe petitas quandoque, nunquam tamen in mentem venit CHriſti miracula ſenſumque eorum hiſtoricum inficiari, quem ſupponunt perpetuo, & ſexcentis locis illum ſe amplecti libenter ac dilucide profitentur, ut qui hoc teſtimoniis illorum allatis velit probare ſerio, videri poſſit lectores velle docere ejusmodi, qui Patres nunquam inſpexerint, in lectione autem veterum Eccleſiæ Doctorum verſatis operam ludere & oleum exiſtimabitur. Sed etiam omni ſanæ rationi repugnare hoc commentum, perſpicue patet vel ex eo, quod per allegorica miracula, & quæ non vere edita ipſi oculis ſuis vidiſſent, nec Apoſtoli nec alii permoti fuiſſent ad CHriſti Doctrinam amplectendam, mortemque pro ea ſubeundam. Quod autem propter allegorumena non ſit negandum τὸ ῥητὸν & proprius, nativus ac literalis ſenſus vel rejiciendus vel negligendus, recte jam olim monuit Philo Judæus, is qui allegoriis vel maxime indulſit, atque idem ſupra modum ut facerent aliis, etiam Origeni & Chriſtianis exemplo ſuo præivit. Ita enim ille libro de migratione Abrahami pag. 314. Εἰσὶ γάρ τινες οἳ τοὺς ῥητοὺς νόμους σύμβολα νοητῶν πραγμάτων ὑπολαμβάνοντες, τὰ μὲν ἄγαν ἠκρίβωσαν, τῶν δὲ ῥαθύμως ὠλιγώρησαν, οὓς μεμψαίμην ἂν ἔγωγε τῆς εὐχερείας. ἔδει γὰρ ἀμφοτέρων ἐπιμεληθῆναι, ζητήσεώς τε τῶν ἀφανῶν ἀκριβεστέρας, καὶ ταμίας τῶν φανερῶν ἀνεπιλήπτου. *Sunt quidem* f) *quidam qui dum ſcriptas leges pro ſymbolis habent rerum intelligibilium, his nimiam dant operam, illas vero negligunt & flocci faciunt, quorum mihi levitas reprehenſibilis videtur: debebant enim utraque curare, ut & latentia accurate inquirerent, & non intermitterent manifeſta cuſtodire.* Neque Origenem propterea, quod in allegoriis eſt frequens & ingenioſus, in dubium vocaſſe aut negaſſe τὸ ῥητὸν, commentarii ejus ac tomi luculenter demonſtrant, in quibus hiſtoriam ſingulari ſtudio interpre-

f) Non dubito his verbis, Therapevtas ſuos à Philone tangi, quorum ἐξηγήσεις τῶν ἱερῶν γραμμάτων p. 697. ait γίνεσθαι δι' ὑπονοιῶν ἐν ἀλληγορίαις.

terpretatur, * etiam diserte interdum tefellit eos, qui allegoriam velint veritati historici sensus inficiandæ prætexere, ut Commentar. in Matthæum T. I. edit. Huet. pag. 382. Ἐὰν δέ τις καταφρονῇ μὲν τῆς λέξεως, τρέπηται δὲ ἐπ' ἀλληγορίας *si quis verba contemnat, ad allegorias autem animum convertat*, δυσωπηθήσεται ἔκ τινων καὶ ἑλληνικῶν ἱστοριῶν, *in ruborem dabitur etiam ex quibusdam Gentilium narrationibus* &c. Sic idem Origenes quanquam Celsum lib. IV. p. 196. confutat negantem scripta Mosis & Prophetarum allegoriam admittere, ita tamen hoc facit, ut historiam salvam cupiat, neque eam vocet in dubium inficieturve, longe magis deprecaturus calumniam si quis ei voluisset impingere, quod propter allegorias, quas subinde ingerit, etiam τὸ ῥητὸν miraculorum à CHristo editorum ab ipso negaretur.

VII. At enim cum veritas religionis Christianæ præter alia duobus maxime fulcris ac tibicinibus innitatur, *promissis Divinis* Salvatorem generi humano ac populo Judaico Messiam mittendum prædicentibus, & *miraculis* quæ missum Divinitus JESUM demonstrarunt: utraque hæc sub idem tempus velut ex compromisso aggredi ac labefactare instituerunt nefario ausu scriptis suis *Antonius Collinus* g) & *Tho. Woolstonus*, ille quidem cum Celso ridens allegorias, Judæis ipsis cernens acutius, alterumque nobis exhibens Faustum Manichæum, cujus ea erat frons, ut apud Augustinum XII. 1. à quo luculenter confutatur, negaret se ulla testimonia de CHristo in Prophetis invenisse, quamvis attentius eos & curiosissime legerit. Nam sic & Collinus prophetias ullas proprie & κατὰ τὸ ῥητὸν de Messia editas negat præfracte, Danielis etiam, cujus nimis disertum exstat vaticinium, rejecta auctoritate. Woolstonus autem cum Spinosa † contendit quæcunque de miraculis CHristi & Apostolorum sunt litteris sacris consignata, nihil contendit esse nisi cassas veri allegorias. Quoniam autem utrique responsum est à multis, præsertim in Anglia, juvat elenchum brevem scriptorum de utroque hoc argumento subjungere tanquam spicilegium eorum quæ in libro de veritate relig. p. 523. seq. 569. sq. & 697. exhibui.

* Vide Huetii Origeniana p. 174. Edmundi Gibson Epist. Pastoral. p. 28. seq. edit. Germanicæ.

g) Diem obiit Collinus 13. Dec. A. 1729.

† Tractat. Theologico polit. c. 6. & Epist. 23. Opp. postum. p. 454.

Pro COLLINI ſententia.

Antonii Collini diſcourſe of the Grounds and reaſons of the Chriſtian Religion. Lond. 1724. 8. *Bibliotheque Angloiſe* Tom. XI. pag. 87.

Ejusdem, Scheme of literal Profecy conſidered, in a View of the Controverſy occaſion'd by a late book intituled : a diſcourſe of the grounds &c. Præcipue contra Eduardum Chandlerum & A. A. Sykes. Lond. 1726. 8. *Bibl. Angloiſe T. XV. p.* 103. *Acta Erud. T.* 9. *ſupplementi p.* 445.

Thomæ Woolſton, the old apology for the truth of the Chriſtian Religion againſt the Jews and Gentiles reviv'd. Origenis Adamantii Epiſtolæ duæ circa Fidem vere orthodoxam & Scripturarum interpretationem. Cantabrig. in 8.

Ejusdem, four freegifts to the Clergy, or challenges to a diſputation on this queſtion, whether the hireling Prieſts of this age, who are all Miniſters of the letter, be not worshippers of the Apocalyptical Beaſt, and Miniſters of Antichriſt. An anſwer to the ſaid four free-gifts.

The Moderator, between an Infidel and an Apoſtate : or the controverſy between the author of the diſcourſe, and his Reverend Eccleſiaſtical Opponents, ſet in a clear light. with an exhortation to a Zealous debate about it, by *Thomas Woolſton*, fellow of Sidney College. Cambridge 1725. 8.

A ſupplement to the Moderator, between an Infidel and an Apoſtate, being a diſſertation on Daniels weeks from the authority of Fathers. by *Thomas Woolſton*. 1725. 8.

A ſecond ſupplement to the Moderator, or a diſſertation on ſome other Prophecys, cited by the Bishop of Litchfeild againſt the author of the Grounds, by *Tho. Woolſton*. 1725. 8.

Contra

Contra COLLINUM.*

1. a letter in the univerſal Journal, Dec. 18. 1723.
2. an examination of a late diſcour ſe of the grounds and reaſons of the Chriſtian Religion, with the apology for Mr. *Whiſtons* liberty of writing. 8. 1724.
3. the Chriſtian Religion not founded on allegory, or a vindication of our Faith from the falshood objected to it in a late diſcourſe. 1724. 8.
4. a liſt of ſuppoſitions or aſſertions in the late diſcourſe of the Grounds, which are not therein ſupported by any real or avthentick evidence: for which ſome ſuch evidence is expected to be produced, by *William Whiſton*. M. A. 1724. 8.
5. two London Journals. April. 4. & 11. A. 1724.
6. the nature and uſe of a type; being the ſubſtance of two ſermons by *George Lavington*. L. L. B. with a Preface concerning a late treatiſe, intitled, a diſcourſe of the Grounds. 1725. 8.
7. the ſure word of Prophecy: a ſermon before the Univerſity of Cambridge at St. Marys Church, by *John Newcome*. B. D. Fellow of St. Johns Colledge. 1724. 8.
8. JESUS CHriſt the Prophet whom Moſes foretold: a ſermon preach'd at Norwich, by *Thomas Bullock* M. A. and Chaplain to the Biſhop of Norwich. To which is added a poſtſcript explaining a paſſage in St. Pauls Epiſtle to the Galatians. 1724. 8.
9. Prophetiæ de Meſſia, præſertim vero illa de Immanuele, in JESU ad litteram adimpletæ: Concio habita à *Carew Reynel*, S. T. B. & Collegii Corporis CHriſti Socio. Oxon. 1724. 8.
10. Concio habita in Eccleſia Stæ Mariæ, Cantabrigiæ, pro gradu Doctoratus, per *Thomam Manningham* S. T. P. & nuper Collegii Regalis Socium, 1724. 4.

* De ſcriptis, libro hujus Collini alteri de licentia cogitandi oppoſitis dixi in delectu argumentor, de Veritate Relig. p. 488.

11. the literal accomplishment of Scripture Prophecys, being a full anſwer to a late diſcourſe, by *William Whiſton.* M. A. 1724. 8.

12. Ejusd. ſupplement to the literal accomplishment, containing obſervations on Dr. Clark's and Bishop Chandlers diſcourſes: with diſſertations upon Iſaiahs Prophecy concerning a Son to be born from a Virgin: upon Daniels LXX weeks &c. Lond. 1725. 8. *Bibl. Angloiſe T. XI. p.* 282. *T. XII. p.* 60. 243. *ſeq.* Auserleſene Theologiſche *Bibl. T.* 1. *p.* 747. Whiſtono myſtica nulla plane in Prophetiarum expoſitione de Chriſto admittenti reſponderunt præter Ed. Chandlerum Epiſcopum & Sam. Clarkium *Nicolaus Claget*, Archidiaconus Sulburienſis in libro cui titulus: truth defended and boldneſs in error rebuk'd: or a vindication of thoſe Commentators, who have expounded ſome Prophecies of the Meſſias not to be meant only of Him.

13. the nature of the Prophecy of the old Teſtament relating to the Meſſias, an anſwer to the firſt part of a late Authors book, intitled a diſcourſe &c. in a letter to a perſon of Honour, by a Miniſtre of the Church of England. 1724. 8.

14. a defence of Chriſtianity from the Prophecys of the old Teſtament, wherein are conſider'd all the objections againſt this Kind of proof, advanc'd in a late diſcourſe, by the right Reverend Father in God *EDWARD CHANDLER*, a) Lord Bishop of Coventry and Litchfeild. 1725. 8.

15. a vindication of the defence of Chriſtianity from the Prophecies of the Old Teſtament, in anſwer to the ſcheme of literal prophecy conſidered, by *Edward Chandler* Lord Bishop of Coventry and Litchfield, with a letter from *Mr. Maſſon*, concerning the religion of *Macrobius*, and his teſtimony touching the ſlaughter of the Infants of Bethlehem: with a poſtſcript upon Virgil's 4 the eclogue. Lond. 1728. 8. 2 Volum.

16. a letter to the author of the Grounds and Reaſons of Chriſtianity, by a Divine of the Church of England. 1724. 8.

17. a

a) Bibl. Angloiſe T. XII. p. 446. Hiſt. literaire de l'Europe 1726. Nov. p. 219.

17. a discourse of the connexion of the Prophecys in the Old Testament, and the application of them to CHrist, by *SAMUEL CLARKE*, D. D. Rector of St. James's Westminster. 1725. 8.

18. Ejusd. the true Grounds and Reasons of the Christian Religion, in opposition of the false ones, set forth in a late book, intitled the Grounds &c. 1725. 8. & cum Clarkii libro de existentia & attributis DEI, sextum edito 1728. 8.

19. an answer to a letter concerning the Grounds and Reasons of the Christian Religion, with a postscript, wherein the Historical and Critical essay on the thirty nine Articles is brifly and impartially considerd, by a Divine of North Britain. 1725. 8.

20. a preservative against a late discourse of the Grounds 1725. 8.

21. the reasoning of Christ and his Apostles in their Defence of Christianity consider'd, in seven Sermons preach'd at Hackney in Middlesex 1724. to which is prefix'd a preface taking notice of the false representations of Christianity, and of the Apostles reasoning in defence of it, in a book intituled the Grounds and Reasons &c. by *Thomas Bullock*, M. A. 1725. atque iterum 1726. 8.

22. an essay upon the truth of the Christian Religion: wherein its real foundation upon the old Testament is shewn. Occasioned by the discourse &c. by *ARTHUR ASLEY SYKES*, b) M. A. Rector of Rayleigh in Essex. 1725. 8.

23. the use and intent of Prophecy in the Church: in six discourses deliver'd on 1. Petr. I. 19. at the Temple Church 1724; to which are added three dissertations, by *Thomas Sherlock* c) D. D. Dean of Chichester, & Master of of the Temple. 1725. 1726. 8. & Gallice *Abrahamo le Moine* interprete, Amst. 1729.

b) Bibl. ancienne & moderne T. 23. pag. 298. T. 24. pag. 229. 299. Journal des Sav. 1726. Jul. p. 422. Hist. literaire de l'Europe 1726. Nov. p. 234.

c) Bibl. Angloise T. XIII. p. 250. 471.

1729. 8. l'ufage & les fins de la Prophetie dans les divers Ages du Monde.

24. a Chronological treatife upon the feventy weeks of Daniel, wherein is evidently shewn the accomplishment of the predict events, as efpecially of the cutting off of the Mef-fiah after the predicted VII. weeks, according to the exprefs letter of the Prophecy, and in moft exact agreement with Ptolemy's Canon : fo alfo of the deftruction of Jerufalem by the Romans, in the LXXth week, or feparate one week in the literal, obvious and primary fenfe, howewer this be groundlesly call'd in queftion by a late writer in a difcourfe of the grounds and reafons of the Chriftian Religion: a particular difquifition upon the three lateft hypothefes of thefe weeks published among us, viz. that of the late learned Bishop *Lloyd*, that of the late learned Dr. *Prideaux*, and that of the Reverend Mr. *Lancafter*. All which hypothefes are here fully confider'd, and the late Bishop *Loyd's* in generally fupported and eftablished, with Chronological Tables fuited to the whole. by *Benjamin Marshall*, M. A. Rector of Naunton in Glocefterhire. Lond. 1725. 8. Ejusd. three letters in further vindication, adverfus Lancaftrium, Whiftonum, & Collinum : 1728.

25. a vindication of Chriftian Religion, in two parts 1. a difcourfe of the nature and ufe of miracles, 2. an anfwer to a late book intitled a difcourfe &c. by *Samuel Chandler*. 1725. 8. 1728. 8. Cicero 4. Tufc. *defendat quod quisque fentit, funt enim judicia libera.*

26. Ejusdem, reflections on the conduit of the modern Deifts, in their late writings againft Chriftianity, occafion'd chiefly by two books, entitled a difcourfe of the grounds &c. and the fheme of litteral Prophecy confidered. with a preface, containing fome remarks on Dr. Roger's preface to his VIII. fermons. A. 1727.

27. a differtation on the unreafonablenesf, folly and danger of Infidelity, occafion'd by a late virulent book, intituled a difcourfe, by *Theotimus Philalethes*. 1725. 8.

28. Exa-

28. Examen du ſyſteme literal de la Prophecie, a l'occaſion de la diſpute qui a été allumée par un livre, portant pour titre, raiſons & fondements de la Religion Chretienne, a la Haye 1726.

29. letters to the Author of the diſcourſe, ſhewing that Chriſtianity is ſupported by facts well atteſted, that the words of Iſaiah chap. VII, 14. *behold, a Virgin ſhall conceive & bear a ſon*, in their literal & only ſenſe, are a Prophecy of the conception and birth of the Meſſias, fulfill'd in JEſus: & that the Goſpel application of ſeveral other paſſages in the old Teſtament is juſt. by *John Greene*. 1726. 8.

30. Remarks on the various interpretations of the more ſure word of Prophecy 2. Pet. I. 19. which have lately been publiſhed by the Dean of Chicheſter & the Author of Miſcellanea ſacra. In vindication of that paſſage from the objections of the Ground &c. with a different account of the place deſigned, in vindication of it, againſt the mention'd author. 1726. 8.

31. a brief defence of the Chriſtian Religion: or a teſtimony of God to the truth of the Chriſtian Religion, by *Theophilus Lobb*. M. D. 1726. 8.

32. an eſſay towards a ſummary of Chriſtianity, by a Gentleman. 1726. 8.

33. a review of the controverſy between the Author of the diſcourſe &c. & his Adverſarys. 1726. 8.

34. a diſcourſe proving the Reſurrection of CHriſt, & ſhewing that it is a ſufficient Demonſtration of Chriſtianity, by *John Greene*. 1726. 8.

35. Ejuſdem, a defence of the argument for the truth of Chriſtianity of Miracles, and the Goſpel application of ſeveral paſſages in the Old Teſtament: or a reply to a book, entitled: a letter to the author of the diſcourſe of the Grounds &c. in anſwer to Mr. Greens letters, in two letters to the ſaid Author. 1728.

36. a litteral expoſition of two Prophecys by St. Matthiew out of the old Teſtament, & ſaid by him to be fulfill'd in the perſon of JEſus CHriſt. the firſt in the VII of Iſaiah, verſe 14. the ſecond, in the XI. of Hoſeah, verſe 1. 1726. 8.

37. A diſſertation of the extreme folly and danger of Infidelity, offer'd to the ſober Reaſon of mankind by *Tho. Curteis*, Rector of Wrotham in Kent. 1726. being occaſion'd by a late virulent book, falſly entitled, a diſcourſe on the grounds and reaſons of the Chriſtian Religion.

38. *Rob. Flemming*, fulfilling of the Scriptures, editio poſtuma, 1717.

39. *Tho. Harris*, legal prefigurations aſſerted and vindicated, 1727.

40. A brief expoſtulation with the author of the new litteral ſcheme of Prophecy. 1727.

41. The neceſſity of Divine Revelation and the truth of the Chriſtian Revelation aſſerted in VIII. ſermons by *John Rogers*, D. D. In the preface are ſome remarks on a late book, entitled the ſheme of a literal Prophecy conſider'd. Lond. 1727. 8. 1729. 8.

42. A vindication of the civil eſtabliſhment of Religion, d) wherein ſome poſitions of Mr. Chandler, and the author of the literal ſheme, and an anonymous letter on that ſubject, are occaſionly conſidered: with an appendix, containing a letter from Dr. Marshall, of Miracles, and an anſwer on the ſame, by John Rogers, D. D. Canon of Wells. Lond. 1728. 8.

43. the true grounds of the expectation of the Meſſiah, in two letters. The one printed in the London Journal April 1. 1727. the other in vindication of it, being a reply to the anſwer publiſh'd at the end of a letter to Dr. *Rogers* by *Philalethes*.

44. Chriſtian Religion ſupported by the Prophecies of the Old Teſtament; or a defence of the argument drawn from Prophecy, by *Brampton Gurdon*. Lond. 1728. 8.

43. *Tho.*

d) ſtate of the Rep. of letters 1728. Octobr. p. 284.

45. *Thomæ Bullock*, ſermones VII. Anglice editi A. 1726. cum longa præf. adverſus Collinum: e) ſerm. 1) de natura & argumentis Revelationem Divinam probantibus, ad 1. Joh. IV. 6. 2) characteres interni excellentiæ Relig. Chriſtianæ ad Joh. VIII. 46 47. 3. & 4) argumentum a miraculis petitum ad Joh. X. 37. 38. & Joh. XV. 24. 5. 6. 7.) Veritas Chriſtianæ Relig. probata ex Veteri Teſt. ad Hebr. VIII. 7. 8. 9. Luc. XXIV. 25. 29. & Actor. III. 25. *Bibl. Angloiſe* T. 13. p. 284.

46. The reaſoning of CHriſt and his Apoſtles vindicated in two parts 1) defence of the argument from miracles, proving the argument from prophecy not neceſſary to a rational defence of our Religion. 2) being a defence of the argument from prophecy, proving the Chriſtian ſheme to have a rational fundation upon the Prophecies of the Old Teſtament. in anſwer to a book intituled, the ſheme of literal Prophecy conſider'd, by *Thomas Bullock*. Lond. 1728. 8.

47. The Prophecies of the old Teſtament, reſpecting the Meſſiah, conſider'd, and prov'd to be litterally fulfill'd in JEſus. by *John Gill*. Lond. 1728. 8.

48. Chriſtianity the perfection of all Religion Natural and Reveal'd: wherein ſome of the principal Propheſies relating to the Meſſiah in the old Teſtament, are ſhewn to belong to him in a literal ſenſe &c. by *Tho. Jeffery*. Lond. 1728. 8.

49. a litteral expoſition of two remarkable propheſies, Eſ. VII. 14. & Deut. XVIII. 5. by *William Gardiner* 1728.

50. Our bleſſed Lord JEſus of Nazareth prov'd to be the Chriſt, f) from the literal ſenſe of the Prophecies in the Old Teſtament, in ſeveral lettres to the author of the grounds. Letter 1. ptoving the Chriſtian Religion not founded of Judaiſm, but on the Love of God to Man, as being the only way to everlaſting happineſſ, and eſtablish'd before the Creation. Judaiſm inſtituted only to manifeſt the Meſſiah, and now abrogated, as having anſwer'd the purpoſe of its inſtitution. 1728. 8.

e) Bibl. Angloiſe T. XIII. p. 284. f) ſtate of the Rep. of letters 1728. Febr. p. 119.

51. *Benjamin Marshall's* three letters in further vindication of the late Bishop *Lord's* hypothesis of Daniel's Prophecy of the ſeventy weeks. 1) to the Rev. Mr. *Lancaſter.* 2) to Mr. *Whiſton*, 3) to the author of the ſheme, and his pretences for referring this prophecy to the perſon and times of Antiochus Epiphanes. Lond. 1728.

52. La Religion Chrétienne prouvée par l'accompliſſement des Prophecies de l'ancien & du nouveau Teſtament. Paris 1728. 4. auctore *Franciſco Baltus*, S. J.

Contra THO. WOOLSTONUM. g)

Eduardi Gibſon, Londinenſis Epiſcopi paſtoral letter to the people of his Dioceſe, occaſion'd by ſome late writings in favour of infidelity. Lond. 1728. 4. Woolſtonus licet non nominatus tangitur pap. 24. ſq. 27. ſq. 36. Inſignis hæc Epiſtola Germanice etiam prodiit Hanoveræ 1729. 4. & Gallice Amſt. 1730. 8.

Richardi Smalbroke Epiſcopi S. Davidis, vindication of the miracles of our bleſſed Saviour, in wich Mr. Woolſton's diſcourſes on them are particularly examin'd, his pretended Authorities of the Fathers againſt the Truth of their literal ſenſe are ſet in a juſt light, and his objections in point of Reaſon are anſwer'd. Lond. 1728.

g) Scriptum Woolſtoni de miraculis primum editum A. 1727. 8. hoc titulo: *a diſcourſe on the miracles of our Saviour, in a view of the preſent controverſy between Infidel's and Apoſtates.* Huic ſucceſſerunt alia quinque, in quibus ſingula quædam miracula, in poſtremo etiam reſurrectionem CHriſti oppugnat, inſertis ſubinde, quo effrenatius poſſet indulgere calamo, velut ſub Judæi Rabbini nomine Epiſtolis IV. p. 29. V. pag. 43. VI. pag 4. ſacras narrationes ridentibus. Singulis ſcriptis dedicatio ironica præfigitur, ad Epiſcopos Angliæ celebratiſſimos, 1) ad Londinenſem, *Edmundum Gibſonum*, 2) ad Lichfeldenſem *Eduardum Chandlerum*, 3) ad Epiſcopum S. Davidis *Richardum Smalbroke*, 4) ad Epiſcopum S. Aſſaphi, *Franciſcum Hare*, 5) ad Bangorenſem, *Thomam Sherlok* & 6) ad *Joannem Potterum*, Oxonienſem Epiſcopum. Denique Apologiæ ſuæ non dubitavit dedicationem ad Reginam ipſam præmittere Titulus eſt: *Defence of the diſcourſes on the miracles of our Saviour, againſt the Biſhops of S. David's and London, and his other adverſaries.* 1729. 8. Etiam Woolſtoni videntur ſcripta ſub nomine *Jonathani Jones* edita, *Liberty vindicated* & *Inſtructions to the Lord Biſhop op S. David's in defence of Religions liberty* &c.

1728. & 1729. 8. Pars prima tribus prioribus oppoſita Woolſtoni ſchediaſmatibus ſpem facit etiam ſecundæ, quibus tria reliqua ejus confutanda ſunt.

A defence of the Lord Biſhop of S. David's in anſwer to Jonathan Jones. Lond. 1729. 8.

A compendious Vieuw of the Grounds of Religion, both natural and reveal'd, by *Tho. Seaton*, A. M. Lond. 1729. 8.

Preſervative againſt the growing infidelity and apoſtacy of the preſent age, by *William Tilly*. Lond. 1729. 8.

Two diſcourſes, the firſt an appeal to the miracles of JEſus, as proofs of his Meſſiaship: the ſecond, a demonſtration of the Truth and Certainty of his Reſurrection from the Dead, by *George Wade*. Lond. 1729. 8.

Thomæ Ray vindication of our Saviour's Miracles, in anſwer to Mr. Woolſton. 2 Volum. Lond. 1728. 1730. 8.

Free thoughts on Mr. Woolſton and his writings, in a letter to a Gentleman at Leyden. Lond. 1730. 8.

The miracles of JEſus vindicated. ibid. 1729. 8. auctore ut fertor *D. Pearce*.

An expoſtulatory letter to Mr. Woolſton, or account of his writings, by a Clergyman in the Country. ibid. 1730. 8.

Johannis Entick evidence of Chriſtianity aſſerted from facts, as authoriſed by ſacred and prophane Hiſtory. Lond. 1729. 8. præmiſſis adverſus Woolſtonum prolegomenis.

The tryal of the witneſſes of the Reſurrection of JEſus, Lond. 1729. 8. Scriptum ingenioſum, quo tanquam in forenſi cauſſa, more in Anglicanis judiciis recepto, teſtium de Reſurrectione CHriſti fides diſceptatur, & argumentis in utramque partem expenſis, & illorum utrinque iterum repetito momento ac pondere, pro teſtimoniorum veritate ſententia dicitur. Authorem *Tho. Sherlokium* alii, alii virum in toga civili nobilem ſuſpicantur.

A defence of the Scripture-hiſtory, ſo far as it concerns the reſurrection of Jairus's Daughter, te Widow of Nain's Son, and Lazarus. Lond. 1730. 8.

The Refurrection of our Saviour rightly tim'd, and duly evidenc'd: a fermon by *Carey Reynell* in anfwer to fome objections lately reviv'd by Mr. Woolfton. Oxon. 1726.

An anfwer to the Jewish Rabbi's two letters againft CHrift's Refurrection and his raifing Lazarus from the dead, in a letter to Mr. Woolfton, with fome obfervations on Mr. Woolfton's own reflections on our Saviours conduct. Lond. 1729. 8. by a free-thinker.

A dialogue between Mr. Grounds and Sheme and Thom. Woolfton. 1729. 8.

The miracles of JEfus, vindicated, part. I. containing the proofs of JEfus's Refurrection ftated, and the objections to it anfwered. Lond. 1729.

An impartial examination and full confutation of the arguments brougt by Mr. Woolfton's pretended Rabbi &c.

Abrahami Marckland, VIII. fermons upon the miracles of our Saviour. inter varios ejus fermones facros numero XXVII. editos Lond. 1728. 8.

D. Chriftiani Mundenii Theologi Helmftadienfis diff. Theologica de miraculis CHrifti Salvatoris noftri, contra Tho. Woolftonum. Helmft. 1730. 4.

Chriftophori Wolle, ad D. Petri Catechetæ Lipfienfis, fchediafma hiftorico Theologicum de JEfu fpirituali in Anglia redivivo, ubi de hiftoria, ufu & abufu allegoriarum Patrifticarum in exegefi facra, contra Thomam Woolftonum erudite & ex inftituto differitur. Lipf. 1730. 4.

Tho. Woolftoni de miraculis CHrifti paralogifmi examinati a *Chrift. Gottlieb Joechero*, Profeffore Philofophiæ Lipfienfi, qui etiam fcriptorum de hac controverfia in Anglia editorum notitiam & de illis judicium præmifit. Lipf. 1730. 4.

M. Gottlob Fridericus Gude difcuffione myfticæ miraculorum & fatorum CHrifti interpretationis, contra Frid. Adolphum Lampium, cum Woolftono tamen neutiquam facientem. Lipf. 1729. 4.

SPICILE-

SPICILEGIUM ſcriptorum de miraculis JESU, *addendum memoratis in delectu argumentorum pro veritate Relig.* cap. 43.

Jacobus Abbadie de veritate Relig. Chriſtianæ parte 3. cap. 2. *Cæſar Pegorius* Theologie Chrêtienne ſect. V. c. 5. p. 117. ſqq. & ſect. I. c. 4. p. 11. ſq.

D. Mich. Alberti diſſ. de Medicina CHriſti Divina & miraculoſa: in ejus Medicina Theologica p. 606. ſqq. Halæ Sax. 1726. 8.

Theodori Antonidis illuſtratio XX miraculorum CHriſti. Leoward. 1697. 4. *Boekſaal van Europe* 1697. T. 2. p. 226.

Didaci de Baëza, Hiſpani, S. J. duo volumina Lugd. 1619. & 1631. fol. edita, quorum alterum tractat de CHriſti geſtis & miraculis, nobilioribusque prophetiis adimpletis: alterum de prophetiis JESU nondum adimpletis, & nobilioribus ejus ſermonibus ac ſimilitudinibus.

D. Jo. Franciſci Buddei, τῷ μακαρίτῃ, Galilæa rebus geſtis & miraculis CHriſti clara. Jen. 1718. 4.

Antonius van Drieſſen over alle de Wonderwerken van JEſus. Utrecht 1717. 4. *Bibl. Philologico Theol. Bremenſ. T. 1. p. 372.*

Franciſci Hutchinſoni homilia de Veritate Religionis Chriſtianæ ad Joh. XV. 24. *Si opera non feciſſem in eis, quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent.* Anglice Lond. 1718. & ex Anglico Germanice ad calcem libri, Hiſtoriſcher Verſuch von Hexerey. Lipſ. 1726. 4. p. 290. ſq.

D. Henrici Klauſingii, Theologi Lipſ. diſſertatio de miraculis CHriſti, Divinitatis ejus teſtibus, Lipſ. 1728. 4.

D. Jo. Laurentii Moshemii de Judæis miracula quærentibus, ad Joh. IV. 48. *niſi ſigna & prodigia videritis, non creditis.* Helmſt. 1725. 4.

Jo. Arnoldi Noltenii argumentum pro Veritate Relig. Chriſtianæ ex miraculis deſumtum, ab iis autem qui eadem per opem

Satanæ

Satanæ h) patrari contendunt, haud parum labefactatum, nativo restitutum robori. Francof. ad Viadrum 1718. 4.

Sylvestri Petrasancta, S. J. thavmasia veræ Religionis, tomo primo, de miraculis comparatis Vet. & Novi Test. Rom. 1643. 4.

Alphonsus Salmero S. J. tomo sexto Operum, qui est de miraculis Domini nostri JEsu CHristi.

Campegii Vitringæ mystica consideratio miraculorum CHristi, ex Belgico Germanice Francof. 1727. 4.

Frid. Wagneri, Pastoris & Inspectoris Ecclesiæ Nauensis in Marchia, consideratio primi JESU miraculi Joh. II. 9. im freywilligen Heb-Opfer XXXVI. Beytrag p. 510. 581. 607. 627. seq.

De Veritate RESURRECTIONIS CHRISTI, Scriptores addendi laudatis in delectu argumentor. cap. 44.

Petrus Allixius in Considerationibus librorum S. Scripturæ, ex Anglico editis Germanice parte 2. p. 364. sqq. 378. sqq.

Anastasius, homilia Latine edita in Petri Stevartii collectione Vett. scriptorum & cum antiquis lectionibus Henr. Canisii T. 1. edit. novæ clariss. Viri Jac. Basnage p. 492.

Anonymi Einleitung zur Oster-Historia. in V. C. Jo. Christiani Clodii Historia der Gelehrsamkeit dieser Zeit. Lips. A. 1721. p. 409. sqq.

Anonymi alterius monotessaron ἀναςάσιμον, in analectis litterarum societatis & scientiarum T. 1. p. 282. sqq. Lips. 1725. 4.

Isaacus

h) τέρατα ψεύδȣς ediquidem, Matth. XXIV. 24. Marc. XIII. 22. 2. Thess. II. 9. Apoc. XIII. 13. XVI. 14. Deuteron. XIII. 1. sed non posse à Satana vera patrari miracula ad errorem confirmandum, probant præter Jacobum Serces, singulari libro Gallice edito Amst. 1729. 8. Samuel Werenfels dissertatione V. p. 343. sqq. *les miracles signes certains de Verité*: Jo. Adolphus Turretinus in dissertationibus A. 1721. editis, D. Jo. Franciscus Buddeus diss. Epistolica de pythonissa Endorea, &c.

Isaacus Barrow Tom. 2. Opp. ſermone XXVIII. & XXXIX. ad Actor. I. 3. & Luc. XXIV. 46. p. 406. 422. ſqq.

Guil. Beveregius Tom. VI. ſermonum Anglice editorum, ſermone ſexto.

Adrianus a Cattenburch ſpicilegio Theologiæ Chriſtianæ lib. 3. c. 13. p. 364. ſeqq.

Steph. Curcellæus Inſtitutt. Relig. Chriſtianæ lib. V. c. 13. ſeq. p. 253. ſqq.

Jo. Dallæus, melange des ſermons T. II. p. 130. ſqq.

Humfredi Dittoni præclarus liber de Reſurrectionis CHriſti veritate jam quartum editus Anglice. Lond. 1727. etiam Gallice verſus a V. C. Armando de la Chapelle. Amſt. 1728. 8. & Belgice ab Oſtadio Amſt. 1729. 8.

D. Jo. Gerhardi διάσκεψις de glorioſa Salvatoris noſtri JESU CHriſti Reſurrectione, diſpp. Academic. p. 1395. ſqq. Jen. 1655. 4.

Henrici Hammondi ſermo T. IV. Opp. p. 525. ſeq. the bleſſing influence of CHriſts Reſurrection, ad Actor. III. 26.

Richardus Kidder in demonſtratione Meſſiæ, quam Anglice edidit T. 2. p. 112. ſqq.

D. Laurent. Ottonis Laſii Offenbahrung JEſu Chriſti nach ſeiner Auferſtehung. Sorau 1721. 8.

Philippus a Limborch Theologiæ Chriſtianæ lib. 3. cap. 14.

D. Wilhelmi Lyſeri diſſ. de Reſurrectione JEſu CHriſti, ejusque antecedentibus, ad 1. Corinth. XV. 3. 4. Witeb. 1636. 4.

Joannes Marckius libris tribus hiſtoriæ exaltationis CHriſti, quorum primo de Reſurrectione CHriſti ex ſcriptis Apoſtolicis diſſerit, ſecundo Veritatem ejus confirmat ex prædictionibus & typis Vet. Teſtamenti: tertio tractat de adſcenſione ejus in Cœlos & ſeſſione ad dextram DEI. Lugd. Bat. 1729. 4. Acta Erud. edita Germanice parte 142. T. XII. p. 693.

D. Jo. Laurentii Mosheim Beweiß des Lebens JEſu aus dem Tode der Apoſtel ad 2. Corinth. IV. 10. 11. in ejus ſermonibus ſacris Tomo 1. ſub init. Hamb. 1725. 8.

B. D. Godfridi Olearii demonſtratio Apoſtolica Reſurrectionis JESU CHriſti, 1. Corinth. XV. 3. ſeq. illuſtrandæ Evangeliſtarum ea de re Hiſtoriæ inſerviens. Lipſ. 1709. 4. & ad calcem ejus Obſervationum in Matthæum p. 741. ſqq. Lipſ. 1713. 4.

Cæſar Pegorier, Theologie Chrétienne ſect. V. cap. 19. pag. 170. ſeqq.

Alphonſus Salmeron S. J. tomo undecimo Operum, tractatibus primis ſeptendecim, & XXVII. XXVIII.. & XXXIII. ſeq. Colon. 1614. fol.

Joannes Tillotſon ſermone V. inter XV. illos Germanice verſos ex Anglico, editosque cum præf. D. Bernhardi Waltheri Marpergeri, Dresd. 1728. 1730. 8.

Jean Colas de la Treille ſermons T. 2. p. 370. ſqq. l'incredulité & la conviction de S. Thomas. ad Joh. XX. 24.-28. Amſt. 1727. 8.

Gregorius William, Oſſorienſis in Hibernia Epiſcopus in Opere. Lond. 1636. fol. edito quod inſcribitur: the right way to the beſt Religion p. 953. ſqq.

De CATECHESI primorum Chriſtianorum.

VII. Miraculis præconum primorum Evangelii Divina ſuffragabatur doctrina, qua pro diverſitate occaſionum modo per domos inſtituebant ſingulos, & lacte Evangelii, primisque elementis more catechetico i) imbuebant rudes & robuſtiori cibo digerendo adhuc inhabiles, qua de re præter interpretes ad 1. Corinth. III. 2. Hebr. V, 12. conſulendi:

D. Mich.

i) κατήχησις dicitur inſtitutio, cujus echo ſive ſonus aures audientis perſonat: inde doctrina voce tradita, ἀπήχημα, ut apud Æſchinem Axiocho: καὶ ταῦτα δὲ, ἃ λέγω, Προδίκου ἐστὶ τοῦ σοφοῦ ἀπηχήματα. Fallitur magnus Salmaſius qui libro de Helleniſtica p. 103. negat eſſe e Græcis qui vocabulo κατηχήσεως hoc ſenſu fuerint uſi præter Plutarchum lib. de fluminibus. Sed Sexti Empirici loca notavi p. 216. 285. 339. quibus addes hæc Prophyrii quæſt. Homer. ἡμεῖς δὲ ἐκ τῆς παιδικῆς κατηχήσεως περι-

D. *Mich. Waltherus*, pater, in gloria Catechiſmi, edita Germanice. Norimb. 1645. 8.

Jo. Caſp. Suiceri theſaurus in voce γάλα, γαλακτοτροφέω, & κατηχέω.

Adami Wilde exercitatio exegetico hiſtorico polemica de forma Catecheſeos Paulinæ, ad Ebr. VI. 1. ſeq. edita Præſide B. D. *Joanne Fechtio*, Roſtoch. 1702.

Gebhardi Theodori Meieri diſſ. de tribus novellorum naſcentis Eccleſiæ Chriſtianorum initiamentis, baptiſmo, catechiſmo & manuum impoſitione. Helmſt. 1690. 4.

D. *Jo. Georgii Walchii* diſſ. de Apoſtolorum inſtitutione Catechetica. Jen. 1728. 4.

D. *Gregorius Langemack*, Superintendens Stralſundenſis, in parte prima hiſtoriæ Catecheticæ, quam anno ſuperiore 1729. 8. Stralſundi vir meritiſſimus edidit, & pro ſingulari ſuo in me amore, nomini meo inſcripſit.

Jacobi Lenfant diſcours ſur les formulaires & ſur les Confeſſions de Foi. Ante editionem Catechiſmi Heidelbergenſis Berolinenſem, & cum ſcripto cui titulus l'innocence du Catechiſme de Heidelberg, demontrée contre deux libelles d'un Jeſuite du Palatinat. Amſt. 1723. 8. Bibl. Germanique T. V. p. 201.

Presbyteros & doctores τῶν ἐν ταῖς κώμαις ἀδελφῶν, *qui per ſingulos vicos fratribus inſtituendis dabant operam*, memorat Nepos apud Euſebium VII. 24. Hiſt.

De Catechetis Alexandrinis *Pantæno*, *Clemente*, *Origene*, *Heracla* & *Dionyſio*, Jacobus Goar ad Euchologion Eccleſiæ Græcæ pag. 721. ex Euſebio: & Philippus Sidetes in fragmento quod edidit illuſtravitque Henricus Dodwellus ad calcem diſſertationum ad Irenæum, & quod integrum hoc loco, eſt enim breve, ſubjicio:

νοοῦμεν μᾶλλον ἐν τοῖς πλείστοις ἢ νοοῦμεν. Lucius Luciani: ἐμὲ δὲ παρέδωκεν ἀπελευθέρῳ τινὶ τῶν ἑαυτοῦ νεανίσκων, καὶ εἶπε κατηχεῖν ὅσα ποιῶν μάλιστα ψυχαγωγεῖν αὐτὸν δυναίμην.

Καί φησι Φίλιππος ὁ Σιδήτης ἐν λόγῳ k) κδ΄. τοῦ διδασκαλείου τοῦ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Ἀθηναγόρας πρῶτος ἡγήσατο, κατὰ τοὺς χρόνους ἀκμάσας Ἀδριανοῦ καὶ Ἀντωνίνου, οἷς καὶ τὸν ὑπὲρ Χριστιανῶν πρεσβευτικὸν προσεφώνησεν· Ἀνὴρ ἐν αὐτῷ Χριστιανίσας τῷ τρίβωνι, καὶ τῆς Ἀκαδημαϊκῆς σχολῆς προϊστάμενος. Οὗτος πρὸ τοῦ Κέλσου κατὰ Χριστιανῶν γράψαι προθυμηθεὶς, ἐντυχὼν ταῖς θείαις γραφαῖς εἰς τὸ ἀκριβέστερον l) ἀγωνίσασθαι, οὕτως εἵλετο τῷ παναγίῳ Πνεύματι, ὥστε διδάσκαλον, κατὰ τὸν μέγαν Παῦλον, ἀντὶ διώκτου γενέσθαι τῆς πίστεως ἧς ἐδίωκεν. Τούτου μαθητὴν γενέσθαι φησὶν ὁ Φίλιππος τὸν Στρωματέα Κλήμεντα, καὶ Πάνταινον m) τοῦ Κλήμεντος. Ὁ δὲ Πάνταινος καὶ αὐτὸς Ἀθηναῖος ὑπῆρχεν φιλόσοφος Πυθαγόρειος. Εὐσέβιος δέ φησι τοὐναντίον ὅτι Πάνταινος τοῦ Κλήμεντος διδάσκαλος γέγονεν, οὗ καὶ ὡς διδασκάλου ἐν ταῖς Ὑποτυπώσεσιν μέμνηται. Οὗτος δὲ ὁ Πάνταινος ἔσχεν μαθητὴν διάδοχον τοῦ διδασκαλείου μετ' αὐτὸν προϊστάμενον, κατὰ μὲν Φίλιππον, Ὠριγένην· κατὰ δὲ Εὐσέβιον, Κλήμεντα, καὶ μετὰ Κλήμεντα Ὠριγένην. Πλὴν εἴτε οὗτος, εἴτε ἐκεῖνος, τέταρτος προέστη τῆς Χριστιανικῆς

Inquit etiam *Philippus Sidetes* libro XXIV. Scholæ præfuit *Alexandrinæ* primus *Athenagoras*, qui *Hadriani* floruit temporibus atque *Antonini*, quibus etiam *Legatoriam* Orationem pro *Christianis* inscripsit; Religionem *Christianam* in ipso quoque *pallio* professus, & Scholæ *Academicæ* præfectus. Hic cum in animo haberet *Christianos* (ante *Celsum*) Scriptis oppugnare, lustratis ea mente Scripturis ut susceptam oppugnationem institueret accuratius, ita captus à Spiritu S. est, ut, ad exemplum magni Pauli, ex Persecutore Doctor effectus sit illius fidei quam fuisset persecutus. Hujus discipulum ait *Philippus* fuisse *Clementem* (cognomine) *Stromatea*, *Clementisque Pantænum*. *Pantænus* vero ipse etiam *Atheniensis* (civis) Philosophus erat (secta) *Pythagoræus*. *Eusebius* autem ex adverso dicit *Pantænum Clementis* fuisse Præceptorem, cujus etiam tanquam *Præceptoris* meminerit in *Hypotyposibus* (*Clemens*.) Cæterum ille *Pantænus* discipulum habuit Successorem, &, post illum, Scholæ præfectum, pro *Philippi* mente, *Origenem*; pro *Eusebii* autem sententia, *Clementem*; & post *Clementem*, *Origenem*. Utcunque

διατριβῆς

k) μδ΄. MS. Baroccian. 142.
m) Τὸν Κλήμεντα MS.

l) Ἀγωνίσαι καὶ MS.

διατριβῆς Ὠριγένης. Μετὰ Ὠριγένην, Ἡρακλᾶς, μετὰ τοῦτον, Διονύσιος. μετὰ τοῦτον, Πιέριος. μετὰ Πιέριον, Θεόγνωστος. μετὰ τοῦτον, Σεραπίων· μετὰ τοῦτον, Πέτρος ὁ μέγας ἐπίσκοπος, Μάρτυς γενόμενος. μετὰ Πέτρον, Μακάριος, ὃν Πολιτικὸν ἐκάλουν οἱ ἐπιχώριοι. Μετὰ τοῦτον, Δίδυμος. μετὰ Δίδυμον, Ῥόδων· ὃς καὶ μετήγαγε, κατὰ Φίλιππον, τὴν διατριβὴν ἐν τῇ αὐτῇ πόλει τῇ Σίδῃ, κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ μεγάλου Θεοδοσίου. Τούτῳ n) Ῥόδωνι λέγει μαθητεῦσαι ὁ Φίλιππος, ᾧτινι καὶ πλεῖστα μαρτυρεῖ περὶ εἰδήσεως λόγων, τῶν τε καθ' ἡμᾶς καὶ τῶν ἔξωθεν.

tamen, ſeu (ſucceſſerit) hic, ſeu ille, (*Pantæno*;) quartus (certe) *Chriſtianæ Scholæ* præfuit *Origenes*, poſt *Origenem Heraclas*, poſt illum *Dionyſius*, poſt quem *Pierius*, poſt *Pierium Theognoſtus*, poſt hunc *Serapion*, poſt quem magnus ille *Petrus* Martyrio inclytus. Poſt *Petrum Macarius*, *Politicus* à conterraneis cognominatus. Poſt illum *Didymus*, poſt *Didymum Rhodon*, qui etiam, temporibus *Philippi* Scholam tranſtulit in ipſam illam (*Philippi*) civitatem *Siden*, imperante ſeniore *Theodoſio*. Hujus *Rhodonis* ſe diſcipulum fuiſſe ait *Philippus*, cui etiam egregium perhibet (*Philippus*) de noſtra (*Chriſtiana* ſcilicet) externaque (*Gentili*) Eruditione teſtimonium.

Lud. Thomasſini, diſcipline de l'Egliſe part. 1. liv. 2. chap. 9. T. 1. p. 210. ſqq. des écoles anciennes. & des ecoles en France part. 2. liv. 2. c. 26. ſqq. en Eſpagne, Afrique, Italie, Angleterre &c. & Part. 3. liv. 2. c. 19. ſqq. T. 2. p. 229. ſqq.

Jo. Andreæ Schmidii de ſchola Alexandrina Catechetica præfatio ad Andreæ Hyperii libellum de Catecheſi, recuſum Helmſt. 1704. 8. & diſſ. de inſtitutione Catechetica. 1701. 4.

De *Protogenis* presbyteri *ſchola Edeſſena*, (διδασκαλεῖον & παιδευτήριον vocat Theodoretus IV. 16. Hiſt.) vide Thomaſſinum T. 1. p. 211.

Jo. Reinbolti diſſ. de catecheſi veterum ſub D. *Jo. Cothmanno* Roſtoch. 1645. 4.

Mich. Waltheri, filii, de catechiſatione veterum. Witeb. 1688. 4.

 Jo. Bene-

n) Ῥόδων MS.

Jo. Benedicti Carpzovii, filii, ad S. Augustini o) librum de catechizandis rudibus. Lipſ. 1688. 8. & inter ejus diſſertationes junctim editas p. 857. ſqq.

Jo. Henrici Krausii diſſ. historica de Catechetis primitivæ Ecclesiæ, Lipſ. 1704. 4. Nova literar. Hamb. 1704. pag. 174.

D. *Christoph. Henning Zeibich* in historia Catechiſmi Vinarienſis, Germanice edita A. 1728. 8.

B. Jo. Franciscus Buddeus præf. ad Frid. Bechmanni annotationes poſtumas in Catecheticas inſtitutiones Conradi Dieterici, Jen. 1706. 4. & Iſagoges historico Theolog. lib. 2. cap. 1.

Caspar Calvoer T. 1. ritualis eccleſiaſtici lib. 2. sect. 1. c. 2.

Gotfridi Arnoldi erstes Christenthum lib. 2. c. 13.

M. Christianus Frid. Willisch, Rector Gymnaſii Altenburg. in delineatione historiæ Catecheticæ. Altenb. 1717. 4.

Idea historiæ examinis Catechetici in Diario Theologico, Unschuldige Nachrichten A. 1716. p. 707.

Leonardus Bohnerus Norimbergenſis in inſtitutione Catechetica p. 14. ſqq. Altdorf 1727. 4.

Jo. Georgii Eccardi de catechiſatione medii ævi, præfatio ad Monachi Weiſſenburgenſis catecheſin Theotiſcam, ſcriptam ſæculo IX. & monumenta varia Theotiſca: Hanover. 1712. 8. *Acta Erud.* 1712. pag. 523.

De CATECHUMENIS Chriſtianorum Veterum, eorundemque ſcrutinio & Symboli traditione, & quæ interjecto tempore acceſſit diſtinctione illorum in audientes, adſpirantes ſive genu flectentes & electos; nota omnia ex *Tobiæ Pfanneri* libro edito Francof. 1685. Vinariæ 1688. 12. & aliis virorum doctorum commentariis quos laudavi in Bibliographia antiquaria cap. XI. §. 25. quibus addes *Joannem Bonam* lib. 1. rerum liturgicarum c. 16. *Gabrielem Albaſpinæum* libro ſecundo Obſervationum Eccleſiaſticarum, *Jo. Morinum* in Operibus poſtumis Pariſ. 1703. 4. *Edmundum Martene* libro 1. de antiquis ritibus baptiſmi p. 29. 37. 78. 87. ſqq. qui etiam de officio Catechiſtæ videndus p. 26. ſeq. *Carolum le Cointe* in Annalibus Francorum T. 2.

o) Tom. VI. Opp.

T. 2. p. 131. sqq. *Josephum Binghamum* volumine quarto Originum Eccles. quas ex Anglico versas Latine jam evolvere possunt studiosi beneficio C. V. Jo. Henrici Groschovii, Halberstadiensis, libro decimo cap. 1. & 2. *Samuelem Basnage* T. 2. Annalium p. 563. sqq. *Matthiam Zimmermannum* libro, fiunt non nascuntur Christiani pag. 404. seqq. & novissime V. C. *Leonhardum Bohnerum* Noribergensem in institutionibus Catecheticis p. 60. seq. &c.

De CONCIONIBUS & PRÆDICATIONE *in primitiva Ecclesia.*

VIII. Si quos haberent *χρείαν ἔχοντας στερεᾶς τροφῆς*, p) *solidioris cibi* capaces atque *indigos* Apostoli & qui his successere: neque illis defuerunt doctrina, prædicatione, scriptis etiam Epistolis, dogmaticisque lucubrationibus; sed id egerunt in omnem modum, *ut nihil subtraherent utilium, quo minus annunciarent iisdem omne consilium DEI, & docerent eos publice & per domos testificati Judæis atque Gentilibus in DEUM pœnitentiam, & Fidem in Dominum nostrum JEsum CHristum* Actor. XX. 20. 21. & 27. *non ambulantes in astutia, nec adulterantes Verbum DEI, sed in manifestatione Veritatis commendantes se ad omnem conscientiam hominum in conspectu DEI.* 2. Cor. IV. 2. Ne dicam studium eorum indefessum in deligendis, instruendisque Pastoribus & constituendis Ecclesiis, de quibus Epistola utraque ad Timotheum, & ad Titum scripta luculentum nec inficiandum testimonium perhibent: vel etiam curam diligentemque in admistrando baptismo, & manuum impositione, & sacræ Cœnæ celebratione, ut ea decenter & iis accedentibus fieret, qui sese dignis modis prius probassent.

IX. Sicut autem CHristus ipse ad hoc prædicationis munus missum se professus fuit Luc. IV. 18. (ex Esaiæ LXI. 1.) Matth. IV. 17. Marc. I. 39. ita inter præcipuas functiones suas hanc prædicandi Matth. X. 7. - 27. Marc. III. 14. XVI. 14. & Evangelizandi 1. Corinth. I. 18. fuisse constanter agnoverunt, eamque diligentissime obierunt Apostoli, ut Paulus, solitus eum in finem intrare synagogas,

p) Hebr. V. 12. Arrianus Epictetear. II. 16. *οὐ θέλεις ἤδη ὡς τὰ παιδία ἀπογαλακτισθῆναι καὶ ἅπτεσθαι τροφῆς στερεωτέρας.*

gas, & de Scripturis differere, & ad CHriftum homines adducere Act. XVII. 2. 3. XVIII. 4. 19. XIII. 15. feq & viri Apoftolici ut Apollo potens in Scripturis, XVIII. 24. 28. & horum veftigia legentes fidelisfimi quique Epifcopi ac Doctores fuccedentibus temporibus: cui fententiæ confentaneum, quod nuper in noviffimo Concilio Lateranenfi fub Benedicto XIII. Rom. A. 1725. tit. 1. c. 3. *Epifcoporum munus præcipuum* effe agnofcitur *Verbi DEI prædicatio: quod fuo præcepto induxit, exemploque firmavit æternus animarum Paftor.*

Præter *Bernardinum Ferrarium* (cujus libri tres q) de veterum Chriftianorum concionibus, prodiere etiam Parif. 1665.) *Joach. Hildebrandum* aliosque laudatos a me Bibliograph. antiquariæ cap. XI. §. 20. de hoc argumento confules *Lud. Thomaffinum* de difciplina Ecclefiaftica parte I. lib. 2. c. 44. T. I. p. 315. feq. & parte IV, lib. 2. c. 97. T. 3. p. 433. feqq. *Friderici Borromei* Archiep. Mediolan. libros tres de concionante Epifcopo, Mediolan. 1632. fol. *Lud. Bailium* in fapientia foris prædicante, five Bibliotheca Concionatorum parte 2. Paris 1666. 4. B. D. *Chriftianum Kortholtum* vom öffentlichen Gottesdienst der alten und neuen Christen, *Mich. Gottlieb Hanfchii* Abbildung der Predigten im ersten Christenthum. Francof. 1725. 8. *Godfridi Arnoldi* erstes Christenthum lib. 2. c. 12. *Petrum Roques* in parte 1. libri eximii cui titulus *le Pafteur Evangelique*, Bafil. 1723. 4. *M. Frid. Andream Hallbauer* r) in dem nöthigen Unterricht zur Klugheit erbaulich zu predigen, catechifiren &c. parte 1. Jen. 1723. 8.

X. Denique, quamvis de induftria alienos fe profeffi funt Apoftoli ab fapientiæ humanæ artibus, & eloquentiæ concinnatæ ac in verba follicitæ ornamentis, 1. Corinth. I. 17. feq. IV. 1. 4. 13. dulcibus in animos infinuationibus Rom. XVI. 18. fophifticoque acumine & σεσοφισμένοις μύθοις 2. Petri I. 16. II. 3. teftati etiam per ejusmodi lenocinia evacuari potius crucem CHrifti, ac deteri 1. Cor. I. 17. tamen & ipfi probarunt in doctrina fua Divinam vim & Divinam fapientiam, ibid. & Rom. I. 16. cui refifti non poterat, Actor. VI. 10. & in iis quos præficerent Ecclefiis, hoc requirebant in primis, ut potentes effent exhortari in doctrina facra, & *eos qui contradicunt*

q) Argumentum eorum dabit Lud. Ellies du Pin T. 17. Bibl. p. 102. feq. edit. Amft.

r) Unschuldige Nachrichten 1724. p. 427. feq.

tradicunt arguere Tit. I. 9. Quod etiam factum cum felici ſucceſſu non modo ore & per litteras ab Apoſtolis & Apoſtolicis viris, ſed etiam poſtea inter continuatas ab Ethnicis Imperatoribus perſecutiones ſcriptis ad illos ab Eccleſiæ Doctoribus Apologiis, quibus & veritas Evangelii CHriſti ac Divinitas contra Gentilium Philoſophorum argutias aſſereretur, & vanitas atque impietas idololatriæ atque Ethnicismi demonſtrata omnibus pateret. Haſce vetuſtiſſimorum Chriſtianorum Apologias, ſive quæ adhuc exſtant, Græcorum quidem *Juſtini* a) *Tatiani* b) *Athenagoræ* c) *Theophili* Antioch. d) *Hermiæ* e) *Clementis* Alexandrini f) *Hippolyti* g) *Origenis* h) *Euſebii* i) *Athanaſii* k) *Gregorii* Naz. l) *Jo. Chryſoſtomi* m) *Theodoreti* n) & *Cyrilli* Alex. o) & Latinorum, *Tertulliani* p) *Minucii Felicis* q) *S. Cypriani* r) *Arnobii* s) *Commodiani* t) *Lactantii*, u) *Julii Firmici* x) *S. Auguſtini*, y) *Pauli Oroſii* z) *Prudentii* aa) & *Antonii* Fuſſalenſis: bb) ſive quæ interciderunr Græcorum itidem *S. Irenæi*, cc) *Claudii Apollinaris*, *Melitonis & Miltiadis* dd) *Macarii Magnetis* ee) *Methodii*, *Philoſtorgii* ff) *Euſebii* Cæſarienſis gg) *Apollinaris* Laodiceni hh) *Euſebii* Emeſeni ii) *Photini*, *Sophronii*, *Cæſarii* kk) *Diodori* Tarſenſis ll) *Iſidori* Peluſiotæ mm) *Philippi* Sidetæ: nn) & Latinorum *Niceæ*, *Vitellii* Afri, oo) *Paulini* Nolani & *Ambroſii* Mediolanenſis. pp) Has jam memoravi in delectu argumentorum pro Veritate Relig. ut adeo plura jam de illis verba facere non ſit neceſſe. Tantum addo Apologias ſcriptas a *S. Pionio* presbytero, qui ſub M. Aurelio Antonino & L. Vero martyrium ſubiit, memorari in Martyrologio Romano Calendis Februarii, ubi videndus Baronius: & 13. Januar. traditur *Leontius* Cæſarienſis in Cappadocia Epiſcopus ſub Licinio adverſus Gentiles, & ſub Conſtantino adverſus Arianos plurimum decertaſſe.

a) Vide delectum argumentor. p. 42. ſeq. b) id. p. 50. c) p. 52. d) p. 55. e) p. 57. f) p. 58. g) p. 61. h) p. 63. i) p. 72. k) p. 78. l) p. 83. m) p. 88. n) p. 97. o) p. 100. p) p. 207. q) p. 215. r) p. 218. s) p. 224. t) p. 227. u) p. 231. x) p. 240. y) p. 242. z) p. 249. aa) p. 251. bb) p. 178. cc) p. 159. dd) p. 160. 161. ee) p. 64. ff) p. 163. gg) p. 163. 165. hh) p. 163. 167. ii) p. 166. kk) p. 167. ll) p. 168. mm) p. 169. nn) p. 102. oo) p. 174. pp) p. 175.

CAPUT X.

Gloria Vitæ *&* Morum *in primis Chriſtianis. Illorum Profeſſio:* Non loquimur magna, ſed vivimus. *Nunquam rebelles aut vim ſuperiorum, vi repellentes primi Chriſtiani.*

I.

Egregium ptomovendæ propagationis Evangelii momentum fuit & hoc, quod non Apoſtoli modo virique Apoſtolici eſſent tanquam ignes, qui & doctrinæ lumine & vita atque exemplo prælucerent aliis: ſed & ab illis edocti accenſique Chriſtiani per Divinam Gratiam conſtitutum apud ſe haberent deſiſtere à malitia, quotquot CHriſti nomine vellent appellari. Itaque vere potuerunt & hoſtium etiam conſcientia ac teſtimonio hoc de ſe ſuisque affirmare, a) non ſe Verbis magnificis laudare quæ factis ſuis refellerent, ſed reipſa & ſerio colere quam profiterentur & morte ſua obſignaturi erant pietatem atque innocentiam. Juſtinus Martyr in cohortatione ad Græcos c. 36. p. 33. *ὀ γὰρ ἐν λόγοις ἀλλ' ἐν ἔργοις τὰ τῆς ἡμετέρας θεοσεβείας πράγματα.* Atque iterum: *ὀ μελέτῃ λόγων ἀλλ' ἐν πράξει ἔργων τὰ ἡμέτερα.* Athenagoras Apologia p. 12. *ὀ λόγους διαμνημονεύοντες ἀλλὰ πράξεις ἀγαθὰς ἐπιδεικνύοντες.* & p. 37. *ὀ γὰρ μελέτῃ λόγων, ἀλλ' ἐπιδείξει καὶ διδασκαλίᾳ ἔργων τὰ ἡμέτερα.* Clemens Alex. 1. Strom. pag. 319. Chriſtianorum Philoſophiam ait *ἔργα ἐπαγγελλομένην, ὀ λόγους.* Minutius Felix c. 38. *Nos non habitu ſapientiam ſed mente præferimus, NON ELOQUIMUR MAGNA* (*ὀ μεγαλαυχοῦμεν*, Pricæus ad Jacobi III. 5.) *SED VIVIMUS.* Cyprianus de bono patientiæ ſub init. p. 211. *Nos qui Philoſophi non verbis ſed factis ſumus, nec veſtitu ſapientiam ſed veritate præferimus, qui virtutum conſcientiam magis quam jactantium novimus, qui non loquimur magna ſed vivimus, quaſi ſervi & cultores DEI*; Salvianus prooemio lib. 1. de gubernatione DEI: *Nos qui rerum magis quam verborum amatores, utilia potius quam plauſibilia ſectamur* &c. Eodem pertinet quod Origenes 3. contra Celſum p. 128. ſeq. notat Eccleſias Chriſtianas aliis cœtibus longe præſtare virtute, provocans ad Eccleſias quæ tunc erant Athenis, Corinthi at-

a) B. Kortholtus de origine & natura Chriſtianiſmi ex mente Gentilium c. XI.

atque Alexandriæ. Notumque Plinii teſtimonium lib. 10. Epiſt. 97. ad Trajanum Imp. referentis Chriſtianos *ſacramento non in ſcelus aliquod ſe obſtringere, ſed ne furta, ne latrocinia, ne adulteria committerent, ne fidem fallerent, ne depoſitum appellati abnegarent.* Nec dubitat Galilæis ſive Chriſtianis hoc perhibere teſtimonium Julianus Imp. quod φιλανθρωπίαν colerent & σεμνότητα κατὰ τὸν βίον, b) atque in pauperes, ſingulariter beneficos ſeſe præberent: inque religione ſua conſtantiſſimos c) & mortis contemtores. d) Atque licet inter illos quoque reperti fuerint quidam improbi, ut inter ipſos CHriſti diſcipulos Judas Iſchariotes, tamen de univerſitate aliud perſuaſum ipſis etiam Ethnicis, unde Tertullianus lib. 1. ad Nationes c. 5. *Ipſi in colloquio, ſi quando adverſus nos, cur ille, inquitis, fraudator? ſi abſtinentes Chriſtiani: cur immitis? ſi miſericordes: adeo teſtimonium redditis, non eſſe tales Chriſtianos, dum, cur tales ſint, qui dicuntur Chriſtiani, retorquetis.* Et cap. 4. *Aliquos retro, ante hoc Nomen* (Chriſtianum) *vagos inter improbos norant, emendatos repente mirantur, & tamen mirari quam aſſequi malunt.*

II. Operæ pretium eſt ſicut in præcepta vitæ à CHriſto & Apoſtolis tradita tanquam in normam, ita in mores & ſanctimoniam primorum Chriſtianorum tanquam in exemplum intueri, quod non ſine fructu ac voluptate facturos mihi perſvadeo candidas & CHriſtum amantes animas: non ſine rubore etiam, ſi qui poſterorum temporum noſtræque ætatis frigus ac ſocordiam cum primitivo illo charitatis fervore voluerint conferre. Scriptores qui de vita & moribus primorum Chriſtianorum ex inſtituto tractarunt, hi fereſunt:

Paganinus Gaudentius, Profeſſor Piſanus, libro de vita Chriſtianorum ante tempora Conſtantini. Florent. 1639. 4.

Joannes Fronto, Cancellarius Pariſienſis, in Epiſtola ad Franciſcum Harlæum de moribus & vita Chriſtianorum in primis Eccleſiæ ſæculis, Pariſ. 1660. 4. & inter alias ejus Epiſtolas, Leodii Eburonum, 1674. 12. & me curante Hamburg. 1720. 8. nec non Germanice, Gothæ, Georgii Mich. Laurentio interprete.

b) Julianus Epiſt. 49. p. 429. apud Sozom. V. 16. & fragment. p. 405. Miſopogone p. 363.
c) Epiſt. 63. pag. 453.
d) pag. 288.

Christoph. Adamus Rupertus, Professor Altdorfinus, Oratione decima, quæ est de Ecclesiæ Veteris sanctitate & simplicitate, moribus hodiernis opposita. Norimb. 1663. 12. p. 418. seq.

D. Christianus Kortholt im öffentlichen GOttesdienst der alten und heutigen Christen, einander entgegen gestellet. Kilon. 1672. 12. Calumnias Ethnicorum idem refellit in libro de vita & moribus Christianis primævis per Gentilium malitiam afflictis ibid. 1683. 4. & in Pagano obtrectatore, libro præsertim tertio. Kilon. 1698. 4.

D. Horneck Epistola ad Virum illustrem de Divina vita Christianorum primitivorum (magnam partem è Jo. Frontone expressa) Anglice ad calcem ejus libri qui inscribitur: *the best exercise*, & Germanice Conrado Bruskio interprete. 1699. 8. & ex versione Jo. Bernardi Heinzelmanni, ad calcem Jo. Worthightoni librorum duorum von der grossen Pflicht der Gelassenheit. Hanoveræ 1717. 4.

Eduardus Waterhusius in dissertatione Anglice edita de pietate, charitate & politia antiquorum temporum & primorum Christianorum. Lond. 1655. 8.

D. Mich. Schreiberi de concordia Christianorum in primitiva Ecclesia. Regiomonte 1710. 4.

Paschalis Rapini, Franciscani, Christianismus fervens in primitiva Ecclesia, & sequioribus inde sæculis & recentioribus languescens. Paris. 1671. 4. Gallice duobus Voluminibus.

Claudius Fleury sive *Florus*, Præceptor Principum Regii sanguinis Paris. (qui A. 1723. 14. Jul. anno ætatis 83. diem obiit) in libro de moribus primorum Christianorum, Gallice edito, Paris. 1682. 12. atque inde Hagæ Comitis: nec non Germanice, Joanne Enckhusio interprete, Hanoveræ 1718. 8. & Italice à viro docto cui sub nomine *Selvaggio Canturani* latere placuit, Venet. 1712. & Belgice a D. Ghys, Amstelod. 1701.

Guilelmus Caveus in primitivo Christianismo, vulgato Anglice Lond. 1682. 8. & deinde sæpius, ut jam quinta editio fuerit A. 1689. primitive Christianity, or the Religion of the ancient Christians, in the first ages of the Gospel. Et Belgice, interprete Salomone Boor, cum præfatione Hermanni Witsii, Amst. 1692. 8. Germanice Lips.

1694.8. a Jo.Chriſtoph.Frauendorfio,quæ verſio & ipſa celeberr.Witſii præfationem præfixam habet, ac denique Gallice Amſt. 1711.8. Diviſum opus lectu digniſſimum in partes tres, in quarum primæ capitibus quatuor primoribus reſpondetur ad pleraſque criminationes quas Ethnici primis Chriſtianis objecere: capite quinto & ſequentibus usque ad ultimum ſive undecimum tractatur de horum religione in DEUM, cultu publico & privato, ac ſacramentorum celebratione. Parte ſecunda virtutes eorundem demonſtrantur, capitibus ſeptem: 1) humilitas, 2) animus erectus ad cœleſtia & res terrenas deſpiciens. 3) & 4) abſtinentia a luxu omni, & ſobrietatis ſtudium. 5) caſtimonia. 6) promtus & conſtans animus in Religionis confeſſione, & 7) patientia admiranda. Pars tertia alias quatuor eorundem virtutes, totidem capitibus deſcribit, 1) candorem & juſtitiam, 2) charitatem, beneficentiamque: 3) concordiam & pacis ſtudium, 4) obſequium & ſubmiſſionem erga legitimos Principes ac Magiſtratus, ac denique quinto loco tradit de pœnitentia ac diſciplina Eccleſiaſtica veterum Chriſtianorum.

Godfridi Arnoldi, cujus *κυρίαι δόξαι* ex aliis ejus ſcriptis notiſſimæ & a pluribus jam excuſſæ ſunt, opus uberrimum de hoc argumento prodiit, Germanice quidem Francofurti 1696. & 1700. fol. Belgice etiam verſum Amſtelod. A. 1698. fol. Titulus eſt: Die erſte Liebe der Gemeine JEſU CHRIſTI, das iſt wahre Abbildung der erſten Chriſten nach ihrem lebendigen Glauben und heiligen Leben, aus der älteſten und bewährteſten Kirchen-Scribenten eigenen Zeugniſſen, Exempeln und Reden nach der Warheit entworffen, worinnen zugleich Herrn William Cave Erſtes Chriſtenthum nach Nothdurfft erläutert wird. Dividitur in libros octo, quorum *primo* poſt notitiam de ſcriptoribus præcipuis LXXXIII. Eccleſiæ Veteris, per capita XX. tractat *de Chriſtianorum primorum officio & pietate in DEUM.* 1) De vera illorum ad DEUM Converſione. 2) de converſorum receptione in coetum Eccleſiæ Chriſtianæ. 3) de illuminatione primorum Chriſtianorum 4) de regeneratione eorundem & ſuſceptione in ſtatum filiorum DEI. 5) de abundanti effuſione Spiritus S in Novo Teſtamento. 6) de primorum Chriſtianorum viva & efficaci Fide. 7) de nomine Chriſtiani & ſignis ac criteriis. 8) de vita Chriſtianorum primorum ad normam Verbi Divini, ad CHriſti inprimis Doctrinam atque exemplum. 9) de illorum

universali erga DEUM obsequio. 10) de observatione præceptorum DEI. 11) de fuga proæreticorum peccatorum. 12) de perfectione. 13) de vero amore in DEUM, Patrem suum. 14) de primorum Christianorum timore & fiducia in DEUM. 15) de eorundem in DEUM spe. 16) de illorum humilitate erga DEUM. 17) de laudibus, gratiarum actione & gaudio ipsorum in DEO & erga DEUM. 18) de fructibus & prærogativis veri Christianismi in genere. 19) de restitutione imaginis Divinæ, & 20) de unione primorum Christianorum cum DEO.

Liber *secundus* tractat *de publico & privato cultu religioso*, per capita XV. 1) de illorum precibus ad DEUM. 2) de Hymnis & sacris cantionibus. 3) de cœtibus eorundem, & de locis ac templis in quibus congregarentur. 4) de tempore exercitiorum cultus religiosi. 5) de personis cœtum Christianorum constituentibus, & speciatim de illis qui dicuntur Laici. 6) de fœminis Christianis in primitivis cœtibus. 7) de Christianorum quorundam singulari ac solitario vitæ genere. 8) de electione & vocatione Doctorum in primis cœtibus Ecclesiasticis. 9) de Doctorum officiis in genere. 10) de officiis eorum specialibus. 11) de primorum Doctorum differentia, gradibus, numero aliisque circumstantiis. 12) de publica lectione & prædicatione Verbi Divini. 13) de primorum Christianorum doctrina Catechetica. 14) de eorum Baptismo. 15) de sacra Cœna primorum Christianorum.

Liber *tertius* exponit illorum *officia & mores quibus erga se invicem usi sunt*, per capita XII. 1) de fraternitate, sive fraterna e) unione illorum in genere. 2) de sincera charitate qua sese invicem sunt prosecuti. 3) de primorum Christianorum concordia & æquanimitate erga fratres. 4) de humilitate invicem inter eos testata. 5) de condolentia fraterna, ac præsenti ope, speciatim in corporalibus necessitatibus. 6) de communione fraterna in necessitatibus spiritalibus. 7) de admonitione & correptione fraterna. 8) de communione bonorum in primis Christianorum cœtibus. 9) de

e) Eundem Arnoldum auctorem habet scriptum, quod occurrit in Christiani Thomasii Historia der Weißheit und Thorheit T. 3. p. 114. seq. Kurtze Nachricht von dem Bruder und Schwester-Nahmen in der ersten Kirche. Halle 1693. 8. Ejusdem Historia cognationis spiritualis inter Christianos receptæ, Goslariæ 1703. 8. adjuncta historia Christianorum ad metalla damnatorum.

9) de primorum Chriſtianorum beneficentia in genere. 10) de cura pro pauperibus, eorumque nutritione inter primos Chriſtianos. 11) de eorundem cura pro viduis, orphanis, ægrotis, captivis & Martyribus. 12) de primorum Chriſtianorum hoſpitalitate.

Liber *quartus* verſatur in *officiis primorum Chriſtianorum eorumque obſervatione erga ſeipſos*, per capita IX. 1) de ſui ipſorum abnegatione. 2) de contemtu mundi quem licuit obſervare in primis Chriſtianis. 3) de temperantia ipſorum ac ſobrietate. 4) de jejuniis primorum Chriſtianorum. 5) de eorundem caſtitate. 6) de abſtinenſtia a luxu omni, à choreis, ſpectaculis, ludis, aliisque conſimilibus. 7) de primorum Chriſtianorum cruce & afflictionibus. 8) de illorum patientia. 9) Univerſe de Martyribus & de patientia Martyrum.

Liber *quintus* agit *de officiis primorum Chriſtianorum & agendi ratione adverſus impios*, per VI. capita. 1) de cautione, & charitate erga impios. 2) de primorum Chriſtianorum leni æquanimitate in impios teſtata. 3) de modo agendi qua uſi ſunt erga Magiſtratus Ethnicos & forenſia eorum Judicia. 4) de pœnis & animadverſionibus in maleficos. 5) quæ de bello & vita militari fuerit primorum Chriſtianorum ſententia. 6) De eorum candore & amore veritatis, atque in negotiis juſtitia.

Liber *ſextus* eſt *de vita privata ac domeſtica primorum Chriſtianorum* per capita VI. 1) de illorum nuptiis ac vita Conjugali. f) 2) de Officiis Conjugum, Parentum, Liberorum, Dominorumque & ſervorum inter primos Chriſtianos. 3) de negotiis eorum domeſticis univerſe, & ſpeciatim quomodo mane & veſperi, ad menſam, inter labores, in colloquis & cæteroquin ſeſe geſſerint. 4) de educatione, inſtitutioneque liberorum domi & in ſcholis. 5) de ſtudiis atque eruditione primorum Chriſtianorum. 6) de eorum morte ac ſepultura.

Liber *ſeptimus* tractat *de dono ſingulari miraculorum, quod fuit in primis Chriſtianis*, per capita VII. 1) de ipſorum miraculorum natura, veritate & uſu in genere. 2) de curatione ægrotorum, mortuorum

f) Conferendus ejusdem auctoris liber excuſus Francofurti 1702. 8. qui inſcribitur: das Eheliche und unvereheliche Leben der erſten Chriſten/ nach ihren eigenen Zeugniſſen und Exempeln beſchrieben.

tuorum ſuſcitatione, & loquendi facultate in iis quibus linguæ exciſæ fuerant. 3) de Martyrum ſtatu inter medios cruciatus, nullo illorum ſenſu, nulla noxa affectorum. 4) de ejectione Dæmonum per primos Chriſtianos. 5) De vaticiniis, revelationibns, viſionibus, raptu, & Divinis ſomniis inter primos Chriſtianos. 6) de exemplis ſingularibus. 7) de ceſſatione miraculorum & ejusdem cauſis.

Liber *octavus* denique tractat *de primitivi Chriſtianismi degeneratione ac defectione a prima ſinceritate, præcipue ſub Conſtantino & poſt ejus tempora*, capitibus XXV. 1) de optimo ſtatu cœtuum Chriſtianorum ſub Cruce. 2) de corruptione Chriſtianorum inter externas proſperitates, ejusque cauſis & circumſtantiis. 3) de Chriſtianiſmi degeneratione corruptioneque ſingillatim facta ſub Conſtantino Magno. 4) Continuatio relationis de corruptione inſecutorum temporum, & ſpeciatim de Gentium converſione. 5) de cæterorum corruptione Chriſtianorum, eorumque peccatis regnantibus præcipue fidei defectu & contemtu DEI. 6) Porro de illorum idololatria, magia, ſuperſtitione, avaritia, tyrannide, perſecutione piorum &c. 7) de corruptione Ordinis ſacri in genere, & ſpeciatim de illegitima vocatione, inter illas defectiones. 8) de perditorum Doctorum contemtu DEI, Verbique Divini; ignorantia, negligentia, officiorumque ſuorum omiſſione. 9) De eorundem ſuperbia, ejus ſignis & fructibus in Doctoribus corruptis, ſingillatim in ſplendidis titulis, controverſiis de prærogativa, elatione ſuper alios, livore & invidia &c. 10) de corruptorum Doctorum hypocriſi, hujusque notis, ſpeciatim de ſingulari illorum veſtitu. 11) de corruptorum doctorum elatione ſuper Magiſtratus, arrogata libertate ab obſequio iisdem præſtando, adhibitisque circa hanc rem adulatoriis blanditiis, artibusque. 12) de invaſione & permiſtione negotiorum civilium alienorumque officiorum, peculiariter rerum bellicarum ac militarium, de Epiſcoporum evectione in conditionem Principum &c. 13) De ipſorum avaritia hujusque notis & fructibus, ſpeciatim Simonia, indecoris negotiationibus, uſuris, immiſericordia. 14) de eorundem voluptuoſitate indeque frequentatis comeſſationibus, compotationibus, luſibus, impudicitia, vitiisque conſimilibus. 15) de damnis horrendis ex hac Doctorum cor-

corruptione, præcipue Divinis in eosdem atque in auditores eorum pœnis, quemadmodum etiam de tentatis adverſus illas remediis. 16) De Doctorum perditorum dominatione in conſcientias aliorum in genere, ſimulque arrogata infallibilitate ac tyrannide. 17) Singillatim de dominatu eorundem in Conſcientias ratione Confeſſionis peccatorum & Abſolutionis a peccatis. 18) de abuſu clavis ligantis, & de injuſta excommunicatione a clero corrupto ac perdito. 19) de dominatione ejusdem cleri in Conſcientias per Concilia ſive ſynodos Eccleſiaſticorum, eorundemque decreta. 20) de fructibus & effectibus Conciliorum, præcipue Conſcientiarum jugo ex præſcriptione ſymbolorum ac confeſſionum. 21) de exortis erroribus atque hæreſibus, & ſpeciatim quid proprie hæreſeos nomine appelletur. 22) de primorum verorumque Chriſtianorum ratione agendi adverſus hæreticos. 23) De iis qui corrupti Chriſtianiſmi temporibus ſive alios hæreſeos arguerunt, ſive ipſi hæreticis ſunt adſcripti. 24) De ratione perſequendi hæreticos in corrupto Eccleſiæ ſtatu uſitata. 25) Exempla nonnulla ex quibus de illius iniquitate judicium ferri poſſit.

D. Jo. Laurentii Mosheim diſſ. de vera natura communitatis bonorum g) inter primos Chriſtianos, cogitationes. Helmſt. 1725. 4. qui erudite probat verborum Lucæ Actor. II. 44. IV. 32. hanc eſſe ſententiam: *Magna vero erat omnium CHriſti diſcipulorum conſenſio & concordia. Neque quisquam ex illis divitias & bona amori in fratres præferebat, verum, ſi id res ita poſceret, perliberaliter aliorum indigentiam juvabat. Nemo opes ſuas ſic ſpectabat, ac ſi uſus earum ad ſe unice pertineret, ſed unusquisque ſuum eſſe credebat, cum laborantibus ea communicare. Quin longius ſanctus ille amor progrediebatur. Ut eſſet, unde alerentur ægroti, viduæ, orbi & reliqui, quos inopia premebat, publicum quoddam condebatur ærarium: huc quantum quisque poterat de ſuis fructibus referebat. Quumque id non ſufficeret ad tantam pauperum multitudinem ſuſtentandam, opulentiores nonnulli,* quibus aut agri extra urbem, aut in urbe tecta erant præter ea, quæ incolebant, poſſeſſiones iſtas vendebant,*

g) S. Barnabas Epiſt. c. 19. κοινωνήσεις ἐν πᾶσι τῷ πλησίον σου. οὐκ ἐρεῖς ἴδια. ἐι γὰρ ἐν τοῖς ἀφθάρτοις κοινωνοὶ ἐστὲ, πόσῳ μᾶλλον ἐν τοῖς φθαρτοῖς. - - μὴ γίνου πρὸς μὲν τὸ λαβεῖν ἐκτείνων τὰς χεῖρας, πρὸς δὲ τὸ δοῦναι συσπῶν - - παντὶ αἰτοῦντί σε δίδου.

* Adde Sam. Baſnage Annales ad A. C. 34. n. 12.

conflatamque inde pecuniam publicis consecrabant commodis. Idque tanto faciebant libentius, quanto noverant certius, ultimam Palæstinæ, rebusque Judæorum cladem imminere.

Andreas Schottus notis ad Zenobii proverb. IV. 79. κοινὰ τὰ τῶν φίλων. pag. 104.

Cornelius Adami in exercitationibus exegeticis pag. 246. Monuerunt dudum viri doctissimi κοινωνίαν illam non fuisse universalem, ut singuli facultates in medium deposuerint, & in unum redactas omnium communes statuerint. Beza *ad Actor.* II. vs. 44. *Nimium sunt impudentes*, h) *qui Platonis delirium sequuti, MEUM & TUUM tolli Evangelistæ doctrina ex hominum societate volunt.* Salmasius *De usur. c.* 21. *p.* 657. *Toto certe cœlo deerrarunt qui sibi persuasere ex illis testimoniis* (B. Lucæ & Justini in Apologia) *veteres Christianos omnia revera bona inter se habuisse communia, quibus pro indivisis in medium collatis unusquisque frueretur. Ut æqualitas dignitatum inter ipsos non in ipsis personis fuit, sed in animo, quo se major parem minori ferebat, & Dominus servum non aliter tractabat quam si frater esset: ita & communio bonorum apud eos non in re ipsa fuisse dignoscitur, sed in voluntate sola communicandi, quam & effectus sequebatur si usus veniret.*

D. Jo. Joachimi Weidneri diss. de communione bonorum ad Actor. IV. 32. Rostoch. 1726. 4. in qua p. 20. seq. disputatur etiam adversus ea quæ pro communione & ἀκτημοσύνῃ Vir Celeb. Christoph. Augustus Heumannus diss. de Dominii Origine, parte 1. pœciles pag. 114. sqq.

Gottlieb Schelgvigii diss. de communione bonorum, imprimis ætate Apostolica Hierosolymis usurpata. Gedani 1715. 4.

Illa vero quam putida Thomæ Hobbesii φλυαρία, qui in satira quam Hist. Ecclesiasticam inscripsit v. 471. seq. hanc primorum Christianorum liberalem charitatem, vertere non dubitat in opprobrium propagationis Evangelii hunc in modum:

Tempore namque illo, quo nostræ præco salutis
In Græcis sparsit semina Paulus agris,
Maxima erat mundo falsorum Philosophorum
Copia, nequitiæ plemmyris illa fuit.

Quo-

h) Confer Lucam Osiandrum enchiridio controversiarum cum Anabaptistis c. 7.

Quorum non paucos Ecclesia sancta vocavit
Ad mensam, crevit sic parasita fides.
Victum communem ut CHristi cultoribus esse
Sensit egens nebulo, nomine Philosophus,
Rebus in adversis succurrere, & omnibus omnes
De grege Christicolûm se simulavit ovem,
Acceptusque fuit: quid ni? fuit utilis ille
Militiæ CHristi dux fuit & sapiens,
Namque Orator erat duri vibrator elenchi &c.

Et v. 793. *Traxit &, ut dixi, multos æquatio vitæ*
Mensaque communis, queis erat una fides.
Doctis, indoctis, fidis simul & simulatis
Hæc paupertatis dulce levamen erat &c.

Itane vero putat se poëta lectoribus mentis bene sanæ persuasurum, ut credibile existiment, hanc causam auctæ primorum Christianorum multitudinis fuisse, ut propter tenues eleemosynas iræ & contemtui sese exponerent omnium, ut abnegarent sese, ut abstinentiam professi parce & duriter viverent, ut exilia & mortes exspectarent, ferrentque libenter. Certe vehementer errat, qui communionem illam ita interpretatur, ut ad luxum & otiosam vitam spes inde quibusvis advolantibus proposita fuerit, cum Apostolum ipsum Paulum in fame & siti, in frigore & nuditate versatum 2. Corinth. XI. 27. & necessaria manuum labore parare sibi studuisse Act. XVIII. 3. 1. Cor. IV. 12. 1. Thess. II. 9. 2. Thess. III. 8. constet, laboremque fugientes idem pronunciet cibo esse indignos, & quemque quiete operando victum sibi quærere, proprioque pane vesci debere. 2. Thessalon. III. 10. 12. Ephes. IV. 28. His accedit, quod non impune laturi fuissent, si qui in Apostolorum præsentia ex lucri spe Christianorum cœtui se adjunxissent, ut Ananiæ & Sapphiræ exempla Actor. V. & Simonis Magi Actor. VIII. perspicue demonstrant. Quis igitur qualisve ille fuerit militiæ CHristi dux, cujusmodi ab Hobbesio describitur? cum & pseudapostoli statim agnoscerentur & reprobarentur quotquot vel cauponari vellent verbum DEI 2. Cor. II. 17 aut pietatem quæstui suo servire debere ducerent. 1. Timoth. VI. 5.

IV. Unum hoc juvat adhuc speciatim de primis illis Christianis commemorare, quod propagationi Evangelii gloriosum maxime

xime esse existimo, quod nunquam, licet numero valerent, rebellare, vel repellere vim ac persecutiones vi, nunquam conjurare in capita principum reperti sunt, sed patiendo, tolerando, sustinendo superiores persecutoribus suis evaserunt. *οὐδὲν γὰρ στάσεως ἔργον ἐπιδεῖξαι Χριστιανῶν ὁ Κέλσος, ἢ οἱ ὁμονοοῦντες αὐτῷ δυνήσονται, nihil seditiosum Celsus & qui cum eo sentiunt, in Christianis ostendere poterunt,* confidenter inquit Origenes lib. 3. contra Celsum p. 115. & p. 116:

Περὶ δὲ Χριστιανῶν, ἐπεὶ διδαχθέντες μὴ ἀμύνασθαι τοὺς πολεμίους ἐτήρησαν τὴν ἥμερον καὶ φιλάνθρωπον νομοθεσίαν· διὰ τοῦθ' ὅπερ οὐκ ἂν ἐξουσίαν λαβόντες τοῦ πολεμεῖν εἰ καὶ πάνυ ἦσαν δυνατοὶ, ἤνυσαν· τοῦτ' ἀπὸ Θεοῦ εἰλήφασι, τοῦ ὑπὲρ αὐτῶν πολεμήσαντος ἀεὶ, καὶ κατὰ καιροὺς παύσαντος τοὺς κατὰ Χριστιανῶν ἱσταμένους, καὶ ἀναιρεῖν αὐτοὺς θέλοντας· ὑπομνήσεως μὲν γὰρ χάριν, ἵνα ἐνορῶντες ὀλίγοις ἀγωνιζομένοις ὑπὲρ εὐσεβείας, δοκιμώτεροι γίνωνται καὶ θανάτου καταφρονῶσιν· ὀλίγοι κατὰ καιροὺς καὶ σφόδρα εὐαρίθμητοι ὑπὲρ τῆς Χριστιανῶν θεοσεβείας τεθνήκασι. κωλύοντος Θεοῦ τὸ πᾶν ἐκπολεμηθῆναι αὐτῶν ἔθνος. συστῆναι γὰρ αὐτὸ ἐβούλετο, καὶ πληρωθῆναι πᾶσαν τὴν γῆν τῆς σωτηρίου ταύτης καὶ εὐσεβεστάτης διδασκαλίας. πάλιν τε αὖ, ἵν' οἱ ἀσθενέστεροι ἀναπνέωσιν ἀπὸ τῆς περὶ τοῦ θανάτου φροντίδος, ὁ Θεὸς προὐνοεῖτο τῶν πιστευόντων, μόνῳ τῷ βουλήματι διασκεδαννὺς πᾶσαν τὴν κατ' αὐτῶν ἐπιβουλὴν, ἵνα μήτε βασιλεῖς μήτε οἱ κατὰ τόπους ἡγούμενοι, μήτε οἱ δῆμοι ἐξαφθῆναι κατ' αὐτῶν ἐπὶ πλεῖον δυνηθῶσι.

Christianis, quia docti non repugnare infestatoribus suis, constanter servaverunt mansuetam hanc & humanam legem autoris sui*, plus consecuti sunt quam si accepissent hostibus resistendi licentiam: nimirum Deo propugnante & opportunis temporibus cohibente persecutores Christiani nominis. Ut enim commonerentur aspicientes paucos pietatis athletas probatiores fieri, mortemque contemnerent, pauci per intervalla temporum & facile numerabiles pro religione Christiana sunt mortui, Deo vetante ne in totum exscinderetur hoc genus hominum. Subsistere enim id voluit, & omnes terras repleri salutari hac piaque doctrina: è diverso ut infirmiores respirarent à mortis metu atque solicitudine, Deus prospexit fidelibus, nutu solo dissipatis cunctis adversariorum conatibus, ut neque Reges, neque provinciarum præsides, neque populi possent exasperari contra eos amplius.

* Matth. V. 39.

Gre-

Gregorius Nazianzenus Oratione 3. pro pace p. 220. ὑπὲρ δέ τινων καὶ πολεμητέον ἐκθύμως λογικῶς ἀλλ' οὐχ ὁπλιτικῶς. τὸ γὰρ καὶ χεῖρας ἀνταίρειν παντελῶς ἔξω τῆς ἡμετέρας αὐλῆς, καὶ τοῖς μισοῦσιν ἡμᾶς ἀπορριπτέον. *Pro quibusdam* (dogmatibus) *acriter etiam pugnandum, rationibus autem, non ferro atque armis. Nam & manus contra inferre prorſus a caula noſtra alienum eſt, atque ad eos qui nos oderunt, abjiciendum.* Nec omittendum quod Euſebius in Chronico num. MMCXLIX. refert *Cochebam, ducem Judaicæ factionis, nolentes ſibi Chriſtianos adverſum Romanum militem ferre ſubſidium, omnimodis cruciatibus neceſſe.* Ita necem etiam ferre potius, quam Ducem ſeditionis ſequi maluerunt. Plura in hanc ſententiam Sam. Parkerus vir eruditus in opere edito Anglice, cui titulus Religion and Loyalty, Lond. 1684. 8. inprimis parte priore c. 8. 9. 10. & parte 2. c. 18. 19. 20. & Timannus Geſſelius in hiſtoria rerum memorabilium in orbe geſtarum p. 363. ſeq.

CAPUT XI.

Gloria Martyrum, *& ſanguine creſcens Eccleſia CHRISTI.*

I.

VEre Tertullianus lib. de patientia c. 3. *penes nos ratio & ſtructio ſatis aperte non ſermonibus modo in præcipiendo, ſed etiam paſſionibus in ſuſtinendo.* Illam confeſſorum & martyrum heroicam fortitudinem in tam multis, in ætate omni in ſexu ac ordine, usque quaque terrarum per annos fere trecentos tam inſigne & conſtantiſſimam, nullo contemtus, egeſtatis, ſpoliationum, nullo carceris, exilii, cruciatuum longorum & exquiſitiſſimorum, mortis denique atrocis metu, nulla ſpe præmiorum, vel dominationis; profecto admirari eſt neceſſe. Cauſas illius ſollicite inquiſivit vir doctiſſimus *Henricus Dodwellus* diſſertatione Cyprianica duodecima, e quibus nonnullæ ad examen revocatæ ſunt à Clariſſ. *Friderico Gleitſmanno* in diſſ. Lipſiæ edita de heroica primorum Martyrum

rum constantia. Illud quidem constat, nihil par nihil secundum in alia re ulla usquam lectum esse vel auditum, neque sine certissima persuasione Divinitatis doctrinæ, & remunerationis cœlestis spe ac fiducia hanc constantiam ac fortitudinem potuisse ita in tam multis tamque variis accendi & sustineri. Quibus etiam argumentis pugnat S. Martyr Cyprianus in exhortatione martyrii & in pluribus Epistolis, ac Lucifer Calaritanus libro, quod moriendum sit pro Filio DEI. Hinc evenit, ut per illam ipsam vim illatam Christianis non deterrerentur cæteri, sed confirmarentur magis qui CHristo nomen dederant: alii, qui nondum dederant, etiam invitarentur. Itaque & Tertullianus capite ult. Apologetici: *Nec quicquam tamen proficit exquisitior quæque crudelitas vestra, illecebra magis est sectæ. Plures efficimur quoties metimur a vobis. Semen est sanguis Christianorum.* Prudentius peristephanon v. 85.

Nec furor quisquam sine laude nostrum
Cessit aut clari vacuus cruoris,
Martyrum semper numerus sub omni
Grandine crevit.

II. Nihil puto mihi hoc loco aliud esse faciendum, quam ut spicilegium quodddam exhibeam notitiæ scriptorum de martyribus, utinam debita fide & industria semper in illo argumento versatorum, quod exhibui Volumine IX. Bibl. Græcæ pag. 33. seqq. Atque *Eusebii* quidem συναγωγὴν τῶν ἀρχαίων μαρτυρίων jam Simeonis Metaphrastæ temporibus intercidisse, suspicatur non sine causa Joannes Pearsonus pag. 304. Opp. postumorum. Et jam diu ante Simeonem Gregorius Magnus libr. VII. indict. 1. Epist. 29. ad Eulogium Alex. qui ab eo desideraverat transmitti sibi *cunctorum Martyrum gesta* quæ piæ memoriæ Constantini temporibus ab *Eusebio* Cæsariensi *collecta sunt*, respondit: *Sed hæc neque si collecta sint, neque si sint, ante vestræ Beatitudinis scripta cognovi - - Præter ista enim quæ in ejusdem Eusebii libris* (Historiæ Ecclesiasticæ) *de gestis SS. Martyrum continentur, nulla in archivo hujus nostræ Ecclesiæ, vel in Romanæ Urbis Bibliothecis esse cognovi, nisi pauca quædam in unius Codicis* * *Volumine collecta. Nos autem pæne omnium Martyrum distinctis per dies singulos passionibus collecta in uno codice nomina habemus, atque quotidianis diebus in eorum venera-*

* Fortasse librum Eusebii de Martyribus Palæstinæ intelligit.

veneratione, missarum solennia agimus. Non tamen in eodem volumine quis qualiter sit passus, indicatur, sed tantummodo nomen, locus & dies passionis ponitur: unde fit ut multi ex diversis terris atque provinciis per dies, ut prædixi, singulos cognoscantur martyrio coronati. Novissime Vir celeberrimus Josephus Simonius Assemanus auspiciis Clementis XI. Pontificis Max. ex Oriente Romam inter alia secum attulit Codicem Syriacum i) in quo reliquiæ operis Eusebiani exstare dicuntur: *Eusebii Cæsariensis Acta Martyrum Orientalium: 1. Martyrium S. Simeonis Episcopi Seleuciæ & Ctesiphontis. 2. Martyrium S. Sarbæ, sororis Simeonis, & virginis cujusdam, ipsius ancillæ. 3. Martyrium SS. CXI. virorum, & IX. mulierum. 4. Martyrium S. Barbusemini Episcopi & XVI. sociorum. 5. Martyrium S. Milesii Episcopi, Abrahami Presbyteri, & sui Diaconi, quod accidit cum primum persecutio mota est. 6. Martyrium Danielis Presbyteri & Vardæ virginis. 7. Martyrium Bademi Archimandritæ. 8. Martyrium Narcetis Episcopi, & Josephi ejusdem discipuli. 9. Martyrium Jacobi Presbyteri & Mariæ virginis. 10. Martyrium Theclæ virginis, & quatuor sociorum. 11. Martyrium Acepsimæ Episcopi, Josephi Presbyt. & Mariæ virginis.*

Eusebii Cæsariensis Acta Martyrum Occidentalium: 1. Martyrium Theoduli & Agathopi, Thessalonicæ. 2. Martyrium Theodoræ & Didymi, Alexandriæ. 3. Martyrium Theodoræ meretricis. 4. Martyrium Babylæ Episcopi, Antiochiæ. 5. Martyrium SS. XL. Martyrum. 6. Martyrium Philemonis Choraulæ, Apollonii Lectoris, Ariani Præfecti, & IV. militum, Alexandriæ. 7. Martyrium Luciani, Thyrsi, & Callinici. 8. Martyr. Agnetis virginis, Romæ. 9. Martyr. Theodotæ & filiorum, Nicææ. 10. Martyr. Victorini, Victoris, Nicephori & Papyli. 11. Martyr. Luciani & Marciani. 12. Martyr. Procopii anno I. persecutionis, quæ diebus nostris mota est. 13. Martyr. Alphæi, Zacchæi, & Romani, anno I. persecutionis temporibus nostris incitatæ. 14. Martyr. Timothei, in urbe Gaza, anno II. persecutionis, quæ temporibus nostris accidit. 15. Martyr. Appiani, in urbe Cæsarea. 16. Martyr. Ædesii, fratris S. Appiani. 17. Martyr. Agapii, anno IV. persecutionis temporibus nostris excitatæ. 18. Martyr. Fidei, Spei, & Charitatis, virginum, & matris earum Sophiæ, Romæ. 19. Martyr. VII. Sanctorum, qui passi sunt in urbe Samosata sub Maximino Imp. 20. Martyr. Phocæ, qui in urbe Sinopa passus est. 21. Martyrium Eleutherii Episcopi, & matris ejus Antiæ, & Carpi Præsidis, qui passi*

i) Memoires de Trevoux A. 1718. Septembr. p. 520. 525. seq.

* Horum & plerorumque aliorum memoria apud Euseb. de Martyribus Palæst.

passi sunt Romæ sub Adriano Imperatore. 22. *Martyr. S. Mamæ, in urbe Cæsarea. Martyr. S. Ædesii, idem desuper num. XVI. sed alia manu.* 23. *Mart. Theodosiæ virginis anno V. persecut. diebus nostris excitatæ.* 24. *Martyrium Petri, qui & Apselamas anno VII. persecut. quæ contra nos mota est mense Majo in urbe Cæsarea. Martyrium Phocæ, idem ac supra num. XX. sed alia manu.* 25. *Martyrium Ignatii Episcopi Antiochiæ, sub Trajano Romæ.* 26. *Martyr. Dioscori* 4. *Januar. mutilum in fine.*

Menologium ex Bibliotheca Frid. Lindebrogii descriptum, quod olim fuerit in usu Ecclesiæ CPolitanæ, citat Papebrochius in Actis Sanctor. T. 2. Aprilis p. 67.

Menologium *Sirletanum*, Allatio contra Creyghtonum pag. 309. laudatum, illud ipsum est quod Latine ex Cardinalis *Sirleti* versione *Henr. Canisius* tomo secundo Antiquarum lectionum repræsentavit, recusum in editione nova illarum lectionum Basnagiana T. 3. pag. 409.

Meletii Patriarchæ scholia ad Menologium Alexandrinum, *Cyrilli Lucaris* πληροφορίαν sive complementum ad scholia Meletii, & *Sylvestri Desi* Menologium Angarathense, video laudari a Nic. Comneno Papadopoli. Ecclesiæ Græcæ menologium metricum collectum e Menæis, Codice Chifletiano Actisque Sanctorum cum versione Venerandi & eruditiss. Viri *L. Urbani Godfridi Siberi*, adjuncto Christophori Mytilenæi menologio prodiit Lipsiæ 1727. 4.

Basilii Menologium, de quo Allatius de libris Ecclesiasticis Græcorum p. 83. seq. integrum Romæ A. 1729. Græce & Latine cum versione k) *Jo. Francisci Albani* patrui sui, postea *Clementis XI.* Papæ in lucem dare instituit eminentissimus Cardinalis *Alexander Albanus*, tribus Voluminibus in fol. Georgium qui elegantibus pro illa ætate picturis Menologium illud exornavit, laudat Allatius de Georgiis p. 414. Sex à Septembri menses Latine ex Petri Arcudii versione leguntur in Ferd. Ughelli Italia sacra, tomo sexto editionis prioris Rom. 1644. sed editionis novæ Venetæ 1722. tomo decimo.

Non adeo magnam usque quaque fidem mereri Græcorum Menologia, disputat Petrus Alixius diss. de trisagii Origine p. 51. seq. Martyrologium e Græco Armenice versum à Thaddæo Caphensi Episco-

k) Giornale de' letterati d'Italia T. XXX. p. 63.

Epiſcopo Ord. Præd. circa A. C. 1318. memorat Jacobus Echard de ſcriptoribus Ordinis Dominicani T. 1. p. 138.

De *Menæorum* majorum, (quæ *Menſualia* vocat Athanaſius Schiada in Catalogo librorum Græcorum MSS. in Bibliotheca Synodali Moſcuenſi,) prima editione Græca Venet. 1596. - 1607. Voluminibus XII. conſulenda Acta Sanctorum T. 3. Junii p. 808. ubi ob denſas ubique mendas occurentes, & interpunctionem identidem vitiatam reprehenditur. In iisdem Actis T. 3. Martii p. 166. notatur Canonibus ſive Hymnis Menæorum longe ſæpe recentiora adjici elogia, & Menæa ipſa valde heteroclitis ſcriptis conſtare. *Priora longe Menæa magna ſunt, ſed exemplaria MSS. adeo rara, ut in præſtantiſſimis Bibliothecis nusquam, non dico integrum illius corpus, ſed nec menſem quidem unum invenerim, cogarque dubitare an uſpiam apud Græcos ſic ſcriptum habeatur, ſicuti impreſſum opus eſt; & potius ex Menæis proprie dictis & Synaxariis ac Menologiis videtur conflatum, qualia Mediolani & Pariſiis plura invenimus.* Menſes quidam Menæorum Græcorum MSS. obvii etiam in Bibl. Cæſarea, de quibus Lambecius libro VIII. & in Bibl. Seguieriana ſive Coisliniana, de qua Montfauconus. In uſus Eccleſiæ CPolitanæ concinnata eſſe notat Tillemontius T. VII. memoriar. Hiſt. Eccleſ. pag. 13.

Matthæus Raderus S. J. viridarium Sanctorum Latine verſum ex Menæis atque illuſtratum octo voluminibus jam A. 1631. abſolverat, l) ſed præter ſpecimina parva illius operis nihil vidit lucem, auctore A. 1634. exeunte jam defuncto Monachii.

Hagiologium metricum *Habeſſinorum* citatur in Actis Sanctor. T. 4. Junii p. 73. T. 5. p. 72. 157. & pluribus aliis in locis, ut T. 1. p. 421. ubi etiam faſtorum *Copticorum* mentio, ut p. 169.

Menologium *Slavo Ruſſicum* Latine verſum A. 1688. ab illuſtri Joanne Gabriele Barone de Sparwenfeld, laudant T. V. Junii p. CXI. 246. Indiculus Martyrum & Sanctorum Ruthenis propriorum exſtat T. 1. Maji p. LXIV. Synaxarium Ruthenorum, diœceſis Kiovienſis, Latine verſum à Georgio Davide S. J. memoratur T. V. Junii p. CXI.

Recentiori ætate Legenda Martyrum, Acta *Perſice* dedit

 Hiero-

l) Vide Sotwelli Bibl. Jeſuiticam p. 596. Acta Sanctor. T. 2. April p. 609.

Hieronymus Xaverius, *Sinica* lingua Alphonſus Vagnon, *Malabarica* Leonardus Cinnam & Henricus Henriquez, Jeſuitæ.

IV. De Martyrologiis & hiſtoria Martyrum Latinæ Eccleſiæ, plura ſunt quæ alibi l) à me notatis addenda habeo. Omitto commentum quod in Chronicis recentioris ævi Guilelmi de Nangis, Alberti Stadenſis aliisque legitur *Clementem* Romanum *ſeptem Urbis Romæ regiones* (quam nemo neſcit in quatuordecim regiones diſpertitam fuiſſe) *diviſiſſe notariis fidelibus Eccleſiæ, qui geſta Martyrum curioſe unusquisque per regionem ſuam diligenter perquirerent, ſcriberentque.* m) Illud vero Martyrologium quod in verbis Gregorii Magni ſupra p. 206. adductis deſcribitur, id ipſum eſſe videtur quod ſub Hieronymi nomine vulgatum illuſtratumque eſt a *Franciſco Maria Florentinio* n) Lucæ 1668. fol. & ante eum à *Luca Dacherio* editum T. IV. ſpicilegii, veteris editionis Pariſ. 1661. 4. in nova autem A. 1723. fol. in limine tomi ſecundi. Conferendum etiam quod edidit Edmundus Martene Tomo 3. theſauri anecdotor pag. 1547. ſeqq. Specimen veteris manu exarati Codicis Epternacenſis, ſcripti ante annos non gentos, exhibetur deſcriptum ære ante tomum ſecundum Act. Sanctorum menſis Aprilis.

Kalendarium vetus *Bucherianum* (Sec. IV.) & alterum Carthaginienſe Mabillonii (Sec. V.) offert Theodoricus Ruinartus in actis ſelectis Martyrum p. 615. 618. edit. Amſtelod. cum notitia de olea ſanctorum martyrum Romæ requieſcentium, quam ad Theodelindam Reginam miſit Gregorius Magnus pag. 619. atque edidit celeberr. Muratorius T. 2. anecdotor. Latin. pag. 191. Kalendarium Romanum (Sec V.) vulgatum ab Edmundo Martene tomo V. theſauri anecdotorum p. 65.-84. cum lectionibus Evangelii multum differentibus à Kalendario Frontoniano.

Ordo ſolaris anni, ſive Kalendarium à Dacherio editum tomo decimo ſpicilegii, recuſum eſt T. 2. edit. novæ p. 64. Kalendarium Romanum nongentis annis antiquius cum *Jo. Frontonis* opuſculis curavi recudi Hamburgi 1720. 8. In MSto S. Genovefæ titulus eſt: *Incipit Capitulare Evangeliorum de anni circulo*. Lectiones quasdam in illo Codice, atque adeo a Frontone omiſſas, ex Codice Col-

l) T. 9. Bibl. Græcæ p. 35. ſeq.
m) Vide Timannum Geſſelium p. 124.
n) Giornale de' letterati di Roma A. 1668 p. 73.

Colbertino restituit Steph. Baluzius notis ad Capitularia Regum Francorum T. 2. p. 1156. seq. testatus easdem reperiri etiam in Regio uno atque Vaticano. Conferendus præterea *Comes* sive *liber Comitis*, quem recensuit idem Baluzius ad Capitulariorum calcem; & quæ ex veteri Antiphonario de universis festivitatibus Mediolanensibus Mabillonis T. 1. musei Italici p. 107. seq.

In iisdem Actis Tomo septimo Junii occurrunt duo Martyrologia antiqua ex Codice qui Jo. Cuspiniani fuit p. 185. seq. Natales aliquot Sanctorum ex Fastis Consularibus excerpti p. 186. sq. Ephemerides universales in sex priores menses ordine dierum, paginis tomorum Actor. Sanctor. annotatis, subjuncto indice altero alphabetico: deinde Martyrologium *Rhinovivense* p. 1. *Richenoviense* p. 5. *Augustanum* Monasterii S. Udalrici p. 15. *Labbeanum* p. 22. *Corbejense* brevius p. 32. Aliud ex Bibl. Christinæ, Reginæ Sveciæ, vulgatum ab Holstenio notis ad Martyrologium Rom. olim *Senonense* S. Columbæ p. 37. Specimina ex Martyrologiis *S. Maximini* apud Treviros p. 47. *S. Cyriaci* Romæ p. 48. & *Barberiniano* acephalo p. 49.

Bedæ Martyrologium genuinum novissime recusum ex nova recensione Joannis Smith, subjunctum ejusdem Bedæ historiæ Ecclesiasticæ Anglorum. Cantabrigiæ 1722. fol. Martyrologium metricum sub Bedæ nomine, tomo decimo spicilegii Dacheriani, & T. 2. edit. novæ p. 23. Observationes ex MSS. Bibl. Jenensis, in actis litterariis celeberrimi Viri, Burchardi Gotthelf Struvii tomo 2. fasciculo 3. Videsis etiam quæ notavit Carolus le Cointe T. 4. annalium Francorum p. 466. seq. & de *Flori* Martyrologio pag. 470. seq.

Martyrologium Gellonense circa A. C. 804. in tomo XIII. spicilegii Dacheriani, & edit. novæ T. 2. p. 25.

Martyrologia in tomo tertio thesauri novi anecdotorum Edmundi Martene & Ursini Durandi Paris. 1718. fol. *Morbacense* p. 1563. *Corbejensis* Monasterii, p. 1571. 1591. 1594. *Turonense* pag. 1587. & *Calendarium* antiquum p. 1605.

Wandelberti Prumiensis, Benedictini, qui *Flori* Lugdunensis diaconi ope & Bibliotheca usum se testatur, Martyrologium ad Cæsarem Lotharium, versibus hexametris, scriptum circa A. C. 842. &

ſub *Ephemeridis* titulo, inter Bedæ opera T. I. atque cum Jo. Molani Uſuardo pridem editum, deinde integrius præmiſſa Wandelberti ad Otricum præfatione vulgavit Lucas Dacherius Tomo V. ſpicilegii, & edit. novæ Tom. 2. p. 39. Confer B. D. Thomam Ittigium de Bibliothecis Patrum p. 199. & Carolum le Cointe Tom. IV. annal. Francorum p. 472.

Rabani Mauri Martyrologium (circa A. C. 845.) recuſum in nova editione Lectionum Antiquarum Henrici Caniſii Baſnagiana Amſt. 1723. fol. T. 2 parte 2. pag. 314. & in tomo ſexto operum Rabani p. 179. Prologus ad Ratleicum, Abbatem Seeligſtadienſem, obvius in Analectis Mabillonii, edit novæ in fol. p. 419.

Adonis Archiepiſcopi Viennenſis qui A. 874. diem obiit Martyrologium, Jacobus Moſander, Carthuſianus Colonienſis ex quatuor, Heribertus Roſweidus ex aliis tribus Codicibus recenſuit, cujus editionem ſecuti tomo 16. Bibliothecæ Patrum A. 1677. Lugdunenſes. De hoc Martyrologio vide etiam Carolum le Cointe T. 4. p. 472. & de Uſuardi p. 473. ſeq.

Martyrologium *Danicum* quod ab Uſuardo memoratur, Pragæ ſe nactum teſtatus eſt Franciſcus Baërtius, ut in ejus viri elogio A. 1719. 27. Octobr. defuncti refert Guilelmus Cuperus ante tomum ſecundum Act. Sanctor. Julii.

Uſuardi Monachi S. Germani de Pratis Martyrologium, quod ad Carolum Calvum ſcripſit circa A. C. 871. noviſſime ex ipſo ut non dubitat Uſuardi avtographo quod in Sangermanenſi Abbatia ſervetur, vulgavit *Jacobus Bouillart*, Presbyter & Monachus Benedictinus e Congregatione S. Mauri, Pariſ. 1718. 4. poſt editiones minus ſinceras Lubecenſem 1475. fol. ſub titulo *rudimenti novitiorum*: Florentinam Georgii Antonii Veſpucci A. 1486. Papienſem Anni 1487. Lubecenſem ſub titulo *doctrinale Clericorum* 1490. 4. Colonienſes 1490. 4. & cum Hermanni Greveni, Cartuſiani Colonienſis auctario 1515. 1521. Pariſienſes Joannis Munerati, 1490. fol. alteramque Bellini a Padua, Auguſtiniani, 1521. tertiam 1536. ex Munerati editione, & quartam Laurentii de la Barre in hiſtoria Chriſtianorum Patrum apud Mich. Sonnium 1583. fol. Venetas Bellini 1498. quæ *Romanum Martyrologium* inſcribitur: & quæ A. 1509. 1517. & 1549. 1560. lucem

cem viderunt curante Alexandro Peregrino, presbytero Brixiensi: & A. 1564. apud Hieron. Cavalcalupum: Rothomagensem A. 1507. Incertam Anni 1537. Lovanienses cum notis Jo. Molani A. 1568. & 1573. Antwerpiensem Anni 1583. & quam recens tomo sexto & septimo Act. Sanctorum Junii ad editiones XIV. & Codices MStos integros XVII. aliosque ferme quinquaginta adornasse se profitetur Jo. Baptista Sollerius S. J. Antwerpiæ 1714. fol. qui adversus Bouillarti observationes defenditur in memoriis litterariis Trevoltinis A. 1719. mense Majo cui adde A. 1714. p. 2086. seq. & de Bouillarti editione ephemerides Eruditorum Paris. A. 1719. p. 183. & diarium alterum editum Gallice, quod Europa erudita inscribitur, A. 1718. mense Novembri pag. 63. Omisi monere Belgicam versionem Martyrologii Usuardiani minus sinceri prodiisse Ultrajecti A. 1480. fol. immixtam Legendæ Jacobi de Voragine: magis autem notari meretur quod Jo. Launojus in judicio de controversia super exscribendo Parisiensis Ecclesiæ Martyrologio pag. 129. monet *Romanum* Martyrologium, esse *ipsiusmet Usuardi Martyrologium* minutum & variatum in paucis, & auctum in pluribus.

Frodoardi, Canonici Remensis, qui Seculo X. floruit, triumphi Martyrum Italiæ libris XV. MSS. Treviris cum tribus libris de triumphis CHristi & Martyrum Palæstinæ, aliisque ejus carminibus, teste Christophoro Browero, & Parisiis apud Carmelitas discalceatos, sed aliquot libris mutili, teste Ruinarto præfat. ad Acta Martyrum selecta p. X. Vide & Lud. Ellies du Pin Bibliothecam scriptorum Eccles. ad calcem sæculi X. p. 118.

Theofridi circa A. C. 1100. Abbatis Epternacensis in Ducatu Luxenburgico Epitaphium Sanctorum digestum per libros IV. cum Jo. Roberti notis prodiit Luxemburgi 1619. 4.

Liutpoldum Monachum sæculo XI. *passionale* egregium comportasse memorat Bernardus Pez diss. isagogica ad tomum primum thesauri anecdotorum p. 3. qui etiam p. 5. *Necrologia* quædam antiqua MSS. laudat, qualia aliis dicuntur *Obitoria*, *Mortilogia* &c. Vide Joannis Picardi notas ad Anselmi Cantuariensis lib. 1. Epist. 21. Prætereo dicere de *Witfordi* & *Felicii* passionalibus sive passionariis, & de aliis à laudato Pezio nominatis T. 3. parte 3. p. 610. & 619.

Gerardi Wilich, Ord. Præd. circa A. 1314. Paſſionale & ſermones de Sanctis memorat Jacobus Echard T. I. Bibl. ſcriptorum Dominicanor. p. 532.

Guidonis, Abbatis Sandionyſiani *Sanctilogium* MS. in Bibl. S. Victoris Pariſ. idem ut puto *Bernardi Guidonis*, Epiſcopi Lodovenſis *ſpeculum Sanctorale* ſcriptum A. C. 1324. ad Johannem XXII. de quo Philippus Labbeus Bibliotheca nova MSS. T. 2. p. 513. ſeq.

Martyrologii *Eccleſiæ Germanicæ*, quod illuſtratum edidit Matthias Frid. Beckius ὁ μακαρίτης Auguſtæ Vindel. 1687. 4. vetus Codex MS. exſtat Ulmæ in Bibliotheca illuſtris Viri, ſuperiore Anno 1729. eheu extincti, Raymundi de Kraft. Vide Jo. Georgii Schelhornii amœnitates litterarias T. III. p. 76. & T. XI. In eadem Bibliotheca inſtructiſſima habentur etiam Legenda Sanctorum regni Hungariæ in Lombardica hiſtoria non obviorum, id. T. 3. p. 140. & Menologium Ruſſicum cum laudati Beckii Latina verſione p. 75.

Jacobi de Viragine ſive vico Virginis o) (Viraggio) Ligurum Civitate, Ord. Prædicatorum, ab A. C. 1292. Archi-Epiſcopi Januenſis, ſive Genuenſis, p) defuncti circa A. 1298. *Hiſtoria Lombardica* q) ſive *legenda aurea* r) de vitis Sanctorum ſcripta tempore interregni ante A. 1273. s) & licet *vorago fabularum* t) tamen illa ætate & de-

o) Georgius Colvenerius ad formicarium Joannis Nideri p. 13.

p) *Janua*, velut porta & clauſtrum Italiæ, deinde *Genua*. Vide Caſp. Barthium pag. 248. ad Guil. Britonem: & de Jacobo hiſtoriæ Lombardicæ ſcriptore Jacobum Echardum de ſcriptoribus Ordinis Prædicatorum T. I. p. 455. ſeq. & 742. Caſimirum Oudinum T. 3. de ſcriptoribus Eccleſ. p. 614. &c.

q) *Hiſtoria Lombardica* proprie eſt narratio quæ vitæ S. Pelagii ſubjicitur: ſed vulgo Legenda tota, hiſtoriæ Lombardicæ nomine venire conſuevit. Vide Jacobum Echardum T. I. p. 459. Ineptas etymologias ab alio additas eſſe putat Jo. Bollandus præf. ad T. I. Januar. p. 19.

r) Ludovico Vive judice lib. 2. de cauſis corruptar. artium, cui Georgius Wicelius præf. in hagiolog. Melch. Canus, Thuanus ad A. 1555. Claudius Eſpencæus, aliique viri docti aſſentiuntur, ſcripta ab homine *oris ferrei*, *cordis plumbei*, ut omnino ſatis laudari non poſſit eorum induſtria, qui ex antiquiorum purioribus fontibus quam ex talibus lacunis vitas ſanctorum memoriasque martyrum & haurire ipſi & propinare aliis malunt. Voſſius de Hiſt. Latin. pag. 492. Guil. Caveus hiſt. lit. ad A. C. 1290.

s) Tobias Eckard de Bibliotheca Quedlinburgenſi p. 34.

t) Georgius Wallinus, præfectus hodie digniſſimus Bibliothecæ Upſalienſis, libro erudito de S. Genovefa virgine p. 15. & 31.

& deinceps lecta avidissime, atque excusa sæpius, Venetiis 1478. 1481. Norimbergæ 1478. 1493. 1496. Daventriæ 1479. Coloniæ 1480. Lovanii 1485. Basil. 1486. Argentinæ 1486. 1490. 1496. 1518. Mediolani 1494. cum supplemento Hilarionis Monachi u) & ex Claudii a Rota recensione Lugd. 1519. 1531. fol. Quæ sequuntur post caput CLXXVII. ad CCXV. addita sunt ab Antonio Libero, Susatensi. Fuit etiam qui Legendam istam abbreviatam ederet, Venet. 1478. fol & Jacobi deflorationes Legendæ aureæ: x) & qui verteret *Italice*, Nicolaus Manerbius Venetus, Venetiis 1475. fol. apud Nicolaum Jenson, & 1484. fol. per Andream Paltascichis de Catharo: & qui *Gallice*, unde *Anglica* versio profluxit, edita Westmonasterii 1483. fol. apud Wilhelmum Caxton & 1503. fol. Prodiit quoque *Gallice* interprete Johanne de Vignay Paris. 1546. fol. & *Belgice*, Trajecti 1480. 4.

Legenda formosa cujusdam *Philippi*, memorata scriptori Vitæ S. Augustini, Jordano de Saxonia dicto de Quedlingberg, qui circa A. C. 1370. floruit, necdum edita quod sciam. Adi, si lubet, supplementum Patrum in lucem editum à Jacobo Hommey Augustiniano, Communitatis Bituricensis, p. 640.

Petri Calo sive *Calotii* Dominicani, qui circa A. 1310. vixit, vitæ Sanctorum duobus Voluminibus in fol. MStæ servantur Bononiæ teste Jacobo Echardo T. 1. de scriptoribus Ord. Præd. p. 511. Nescio alius ne sit qui nonnullis *Petrus Clodiensis*.

Novum *Passionale* frequenter citatur in Andreæ presbyteri Ratisbonensis qui circa A. C. 1422. scripsit, Chronico, atque ut suspicor fundus est libri Passionalis, toties Germanice editi Lubecæ 1492. 1499. 1507. & Basileæ 1511. 1517. fol. Indicem Martyrum & Sanctorum qui in hoc Passionali celebrantur, dedit Rev. Nicolaus Staphorstius noster Tom. 2. Hist. Eccles. Hamburgensis p. 677. qui de alio Passionali Latino MSto sæculi XIII. etiam consulendus Tom. 3. p. 182. seq.

Petri de Natalibus, Episcopi Equilini Catalogus Sanctorum libris XII. absolutus A. C. 1382. prodiit etiam Argentinæ A. 1502. & Lugd. 1514.

Necro-

u) Philippus Picinellus in Athenæo Mediolanensi p. 380.
x) Memoires de Trevoux A. 1722. p. 97.

Necrologia varia in Hieronymi Pez tomo primo ſcriptorum Auſtriac. ut *Mellicenſe*, p. 304. *clauſtro Neoburgenſe* p. 491. *Monaſterii B. Mariæ Viennæ Auſtriæ* p. 700. Idem Necrologia duo *Salisburgenſia* ante ſexcentos annos exarata memorat præfat. ad T. I. anecdotor. pag. 5.

Necrologium *Moguntinum*, *Laurishamenſe* & *Abbatiæ Lucidæ Vallis* in Johannis Friderici Schannat Vindemiis litterariis, Fuldæ 1723. fol.

Depoſitio Martyrum & Epiſcoporum, in Jo. Georgii Eccardi Corpore ſcriptorum medii ævi T. I. p. 23. ſeq.

Obituaria, Soranum Henrici Abbatis & Neſtwedienſe, MSS. in Bibl. Roſtgaardiana pag. 512.

Excerpta ex Necrologio Hildeshemenſis Eccleſiæ edidit illuſtris Leibnitius T. I. ſcriptor. Brunſvicenſ. p. 763.

Sepultuarium Roſſelli Florentini memorat Julius Niger pag. 507. hiſtoriæ ſcriptorum Florentinorum.

Joannis Gilemanni, Regularis Rubeæ Vallis tomos Sanctorum citat Guil. Colvenerius in vita Thomæ Cantipratani.

Joannis Heſſels cenſura in librum qui inſcribitur *Paſſionale de Sanctis per annum*, cum præfatione Joannis Molani. Lovan. 1568. Confer Jo. Rainoldi colloquium cum Joanne Hardto p. 797.

Aloyſii Lipomanni, Veronenſis Epiſcopi opus de vitis Sanctorum, poſt editionem Romanam 1551-1560. 4. prodiit etiam Lovanii 1561. fol. & Gallice digeſtum à Gabriele de Payherbault. Pariſ. 1572. fol.

Nicolai Belforſtii Canonici Regularis S. Joannis de Vineis, Sveſſionenſis ſupplementum Surianum (ad vitas Sanctorum collectas & recenſitas à *Laur. Surio*) de probatis Sanctorum hiſtoriis ex MSS. Codicibus Franciæ & Belgii, lucem non vidit, exceptis paucis ex illo monumentis quæ in Actis Sanctorum exhibentur: neque opus ſimile *Auberti Miræi*, quem Belforſtianum ſupplementum quo minus ederetur ajunt impediviſſe. Vide Ruinarti præfationem ad Acta Martyrum ſelecta p. XI.

Franciſci Haræi hiſtoria Sanctorum ex Surii tomis abbreviata, Colon. 1630. fol.

Zacha-

Zachariæ Lippeloo Carthusiani vitæ Sanctorum ex orthodoxis Patribus compendio conscriptæ. Colon. 1604. 8. quatuor voluminibus, recognitæ & auctæ per *Cornelium Gras*, Carthusianum.

Nicolai Oudnest Ephemerides Ecclesiasticæ, fastorum sacrorum compendium Antwerp. 1601. 12.

Jacobi Marchant Vitis florigera. Montibus 1639. 4. duobus Voluminibus.

Jacobi Canisii flos Sanctorum, ex Hispanico *Petri de Ribadeneira* S. J. Colon. 1630. fol. &c.

MARTYROLOGIUM ROMANUM ad novam Kalendarii rationem & Ecclesiasticæ Historiæ veritatem restitutum, Gregorii XIII. jussu editum & Sixto V. dicatum cum annotationibus *Cæsaris Baronii* editum est Rom. 1586. 1630. fol. Venet. 1587. fol. 1602. 4. Colon. 1603. 4. Antwerp. 1589. 1613. &c. & cum notis Geographicis tabulisque & Indicibus per *Augustinum Lubinum* Agustinianum Paris. 1661. 1679. 4. *Francisci Mariæ d'Aste* Archi-Episcopi Hydruntini disceptationes Chronologico Geographicæ ad Martyrologium, labor XXV. annorum, y) Beneventi 1716. fol. *Philippi Ferrarii* Ticinensis Professoris nova topographia in Martyrologium Rom. Venet. 1609. 4. Ejusdem Catalogus Sanctorum qui in Martyrologio Romano non sunt. ibid. 1625. 4.

Lucæ Holstenii animadversiones postumæ ad Baronii Martyrologium prodiere Paris. 1664. 8. Non pauca adversus veterum Martyrologiorum fidem à *Petro Galesinio*, qui Martyrologium cum notis Venet. 1587. 4. edidit, & a Baronio inserta esse notant Jo. Launojus in discussione responsionis de duobus Dionysiis cap. 7. Ruinartus ad Victorem Vitensem pag. 552. seqq. & auctor dissertationis z) à Mich. Geddesio insertæ Tomo secundo Miscellaneorum, editorum Lond. 1714. 8. Martyrologium Urbani VIII. auctoritate recognitum lucem vidit Romæ 1632. 4. & cum additionibus Sanctorum Belgii, edente Balduino Willot, S. J. Montibus 1641. 8. De editione Martyrologii Romana A. 1668. 4. in qua novi Sancti additi à Dominico Macro, videsis Diarium eruditorum Romanum, editum Italice A. 1668. pag. 121. In omnes propemodum Europæ linguas versum Martyrologium Romanum legitur, *Hispanice* qui-

 dem

y) Giornale de' letterati d'Italia T. 17. p. 427. T. 28. p. 407.
z) Bibl. Angloise T. 2. p. 227.

dem a Dionyſio Vaſquez S. J. Valliſoleti 1586 4. *Luſitanice* ab Alvaro Lobo ſeu Lupo S. J. Conimbricæ 1591. *Italice* à Jo. Gabriele Biſciola S. J. *Gallice* a Franciſco Solerio S. J. Lugd. 1620. 8. & Philippo Labbeo S. J. Parif. 1644. 4. *Germanice* verterunt Conradus Vetter & Georgius Heſerus, S. J. Monachii 1670. *Bohemice* Georgius Ferus S. J. Pragæ: *Polonice* Simon Nicovius S. J. Etiam Georgius Mayer, Bojus S. I. *Græce*. Primum bimeſtre notis uberioribus illuſtravit Claudius Caſtellanus.

Acta Sanctorum ex Heriberti Roſweidi a) conſilio ſuſceptum ingens opus, in quo ad lucem Hiſtoriæ, Geographiæ, Chronologiæ, Genealogiæ, non inficiandam annotata utiliter & notanda quamplurima: in quo multus honos antiquitati, multus fabulis quoque: induſtria incredibili maximoque labore collectum, recenſitum, editumque & ad extremum menſis Julii perductum à Jeſuitis Antwerpienſibus, *Joanne Bollando*, *Godfrido Heniſchio*, *Daniele Papebrochio*, *Daniele Cardono*, *Franciſco Baërtio*, Iprenſi, *Conrado Janningo*, *Nicolao Rayæo*, *Jo. Baptiſta Sollerio*, *Joanne Pinio*, *Guil. Cupero* & *Petro Boſchio*: tomis ſatis ſpiſſis XXXII. in fol. quorum primus A. 1643. lucem vidit. Menſis *Januarius* duobus voluminibus abſolvitur, *Februarius*, qui jam recuditur, tribus, *Martius* tribus, *Aprilis* totidem: *Majus* ſeptenis, *Junius* ſeptenis, ſeptenis *Julius*. Bollandus operi immortuus eſt A. 1665. 12. Sept. ætat. 71. cui defuncto ab omnibus fere Ordinibus Religioſis ſolenniter parentatum eſſe legas in Nathanaëlis Sotwelli Bibliotheca Jeſuitica p. 423. Henſchenius diem obiit A. 1681. ætat. 81. Papebrochius A. 1714. 28. Jun. æt. 87. *Bollandi* vita & elogium præmittitur Tomo primo Martii, *Henſchenii* legitur ante tomum VI. Maji, *Papebrochii* ante T. VI. Junii, *Cardoni* ante tomum Maji ſecundum, *Baërtii* ante tomum ſecundum Julii, *Janningi* ante tomum Julii tertium. Cenſura Inquiſitionis Toletanæ, quam adverſus Acta Sanctorum, A. 1695. 25. Octobr. deferentibus ut eſt credibile Carmelitis b) vibrari contigit, deinde iterum

a) Vide Lud. Ell. du Pin T. 17. Bibl. Eccleſ. pag. 267. & T. 9. Bibl. Græcæ pag. 29. ſeq. & 41.

b) Acta Erud. 1683. p. 13. & 127. Jo. Mabillonii opera poſtuma T. I. pag. 304. ſeq. du Pin T. 17. bibl. Eccleſ. p. 267. lettres de Mr. Bayle p. 548. 650.

iterum revocata deletaque est A. 1715. 20. Dec. vide T. VII. Junii p. 34. & Janningi vitam præmissam tomo tertio Julii p. 7. seq.

Carmine Sanctos, Martyresque exemplo Prudentii & Venantii Fortunati celebrarunt *Baptista Mantuanus* Carmelita XII. libris fastorum, sive de sacris diebus, Argentorat. 1520. 4. Mediolani 1540. & T. 2. Opp. Antwerp. 1576. 8. *Nicolaus Audartus*, cujus fastos sacros his verbis celebrat Justus Lipsius:

Macte operis, laudisque! olim Sulmone Poëtam
Carmine qui æquiparas, materie exsuperas.

Nicolaus Braulius Episcopus Sarsinas, cujus Martyrologium Poëticum citatur in Actis Sanctorum Tom. 2. Martii p. 10. 35. 60. Tom. 2. April. pag. 378. & passim alibi. *Hermes Clerus* Belga, S. J. cujus fastos sacros elegiacos, nescio an editos, memorat Sotwellus p. 337. *Jacobus Cornelius Lummenæus* Benedictinus in diario Sanctorum ex Martyrologio Romano & Usuardi, jambicis adornato versiculis: *Bandinus Gualfreduccius*, S. J. cujus hieromeniæ, vario carminis genere partes duæ typis exscriptæ exstant Romæ 1622. 1625. 12. *Ambrosius Novidius Fraccus* in fastorum sacrorum libris XII. ad Paulum III. Pontificem. Antwerp. 1559. 8. *Petrus Justus Sautel*, S. J. in anno sacro poëtico. Paris. 1665. Lugd. 1679. Monach. 1710. 12. *Nathan Chytræus* in fastorum Ecclesiæ Christianæ libris XII. Carmine heroico, Hanov. 1594. 8.

Jo. Baptistæ Masculi, Neapolitani, S. J. encomia Cœlitum per singulos anni dies, una cum Veterum fastis. Neapoli 1638. 1643. 4.

Præclarum omnino fuit consilium *Theodorici Ruinarti*, presbyri & Monachi Benedictini e congregationi S. Mauri, qui acta primorum Martyrum sincera & selecta ex libris cum editis tum MStis erudite illustrata edidit Parisiis 1689. 4. c) & auctiore editione Amst. 1713. fol. d) ut versionem Gallicam Droueti de Maupertuis, e) Paris. 1708. 8. duobus Volum. prætercam. Insigni tamen hac in sylloge

c) Hist. des Ouvrag. des Sav. 1690. Octobr. pag. 47. Acta Erudit. Tom. I. supplem. p. 593.
d) Journal des Sav. 1714. p. 123.
e) Mem. de Trev. 1708. p. 934.

loge non pauca omiſſa Acta fide digna, quædam ſuſpectæ fidei in illam relata, notat Honoratus de S. Maria, Carmelita in obſervationibus f) de uſu & regulis artis Criticæ Gallice editis Tom. I. diſſert. 4. Diem obiit Ruinartus, g) editione hiſtoriæ perſecutionis Vandalicæ, Gregorii Turonenſis Operum, multisque aliis egregiis monumenris clariſſimus, Pariſiis A. 1709. 29. Sept. annos natus tres & quinquaginta, cujus & Mabillonii elogium Renatus Maſſvetus præmiſit tomo quinto annalium Ordinis S. Benedicti. Pariſ. 1712. fol.

CAPUT XII.

Imperatores *Chriſtianis tandem faventes.* *Imperatores Chriſtiani: eorumque primus omnium CONSTANTINUS Magnus.*

I.

APoſtolus Paulus Epiſtola ad Philippenſes I. 12. profitetur progreſſus Evangelii ita jam ſibi ſucceſſiſſe, ut vincula ipſius atque in illis conſtantia, ac parrheſia prædicationis innotuerit *in toto prætorio*, hoc eſt inter prætorianos a) milites Cæſaris, vel etiam in univerſa Cæſaris NERONIS aula b) unde IV. 22. ſalvere Philippenſes jubet a ſanctis omnibus, *maxime ex Cæſaris domo*: ubi Neronis aulam intelligunt veteres interpretes Græci ac Latini, c) ita uti

f) Reflexions ſur l'uſage & les regles de la Critique. T. I. diſſ. 4. Paris 1713. 4.

g) Niſſeron, Memoires pour ſervir a l' hiſt. des hommes illuſtres dans la Rep. des lettres T. 2. p. 314. Bibl. choiſie de Mr. Jean le Clerc T. 26. p. 173. Memoires de Trevoux A. 1713. pag. 1892. Acta Erud. T. 6. ſupplem. pag. 157. Memoirs of literature T. I. p. 12. Neuer Bücher-Saal XXIX. T. 3. p 337.

a) Jacobus Perizonius diſquiſitione cum Ulrico Hubero de prætorio, inprimis p. 255. ſqq. Franequeræ 1691. 8. Acta Erud. 1691 p. 237. Journal des Sav. 1692. p. 124. Ita & Jo. Diodati, Lud. Cappellus, Joach. Oudaanus aliique.

b) Ita cum Iſaaco Caſaubono, Ulricus Huberus.

c) Theodoret. *διδάξας ὡς καὶ τῶν βασιλείων τὸ θεῖον ἐκράτησεν Εὐαγγέλιον* Chryſoſt. homilia 15. pag. 142. *δεικνὺς ὅτι καὶ τῆς βασιλικῆς οἰκίας τὸ κήρυγμα ἥψατο.* Haymo: *ſi illi qui apparitores ſunt Imperatoris, & ei ſemper aſſiſtere debent in palatio illius, veniunt ad fidem, pro nihilo deputantes iram Imperatoris,* &c.

ut Agobardus Epiſtola ad proceres Palatii, d) neminem affirmet hac de re debere dubitare, nec ambigere Neronis domeſticos & miniſtros aulæ Regiæ, prædicatione Apoſtolica converſos. In Martyrologio Rom. 17. Maj. *Piſis in Tuſcia S. TORPETIS Martyris, qui magnus in officio Neronis primum fuit, unusque ex his de quibus Paulus ab urbe Roma ad Philippenſes ſcribit.* Certe non audiendus Dorotheus, qui ex hoc ut videtur Epiſtolæ ad Philippenſes loco Cæſarem e) quendam confingit, quem ſeptuaginta CHriſti accenſet diſcipulis.

II. Sed jam ante illud tempus TIBERIUS Imp. CHriſto & Chriſtianis faventem ſe oſtendit, ut traditum Hieronymo in Chronico Euſebiano ad Annum Tiberii XXII. f) *Pilato de Chriſtianorum dogmate ad Tiberium referente, Tiberius retulit ad Senatum, ut inter cætera ſacra reciperetur. Verum quum ex conſulto Patrum Chriſtianos eliminari Urbe placuiſſet, Tiberius per edictum accuſatoribus Chriſtianorum comminatus eſt mortem.* Tertullianus Apologetici cap. 5. & apud Rufinum II. 2.

Cum Græca verſione g) Euſebii II. 2. Hiſt. & apud Niceph. II. 8.

Τιβέριος οὖν ἐφ' οὗ τὸ τῶν Χριστιανῶν ὄνομα εἰς τὸν κόσμον ἐσελήλυθεν, ἀγγελθέντος αὐτῷ ἐκ Παλαιστίνης, τοῦ δόγματος τούτου ἔνθα πρῶτον ἤρξατο, τῇ Συγκλήτῳ ἀνεκοινώσατο, δῆλος ὢν ἐκείνοις ὡς τῷ δόγματι ἀρέσκεται. ἡ δὲ Σύγκλητος ἐπεὶ οὐκ αὐτὴ δεδοκιμάκει, ἀπώσατο. ὁ δὲ ἐν τῇ αὐτοῦ ἀποφάσει ἔμεινεν, ἀπειλήσας θάνατον τοῖς τῶν Χριστιανῶν κατηγόροις.

Tiberius, cujus tempore nomen Chriſtianum in ſæculum introivit, annunciata h) *ſibi ex Syria Palæſtina quæ veritatem illius Divinitatis revelaverunt, detulit ad Senatum cum prærogativa ſuffragii ſui. Senatus quia non ipſe probaverat, reſpuit. Cæſar in ſententia manſit, comminatus periculum accuſatoribus Chriſtianorum.*

d) T. 14. Bibl. Patrum edit. Lugd. p. 280.
e) Confer Lambecium Tomo III. p. 51.
f) Quadriennio citius hoc factum a Tiberio, diſputat Sam. Petitus diatriba de jure, Principum edictis, Eccleſiæ quæſito, p. 21. ſqq.
g) Euſebium Græcæ verſionis auctorem negat Valeſius, ſed minus firmo argumento.
h) Idem Tertullianus c. 21. *Ea omnia ſuper CHRISTO Pilatus, & ipſe jam pro ſua conſcientia Chriſtianus, Cæſari tum Tiberio nunciavit. Sed & Cæſares credidiſſent ſuper CHRISTO, ſi aut Cæſares non eſſent ſæculo neceſſarii, aut ſi & Chriſtiani potuiſſent eſſe Cæſares.*

Eandem rem ex Eusebio referunt Orosius VII. 4. Chronicon Paschale p. 229. aliique juniores infiniti. Fidem omnem huic Tertulliani & Eusebii testimonio nolim detrahere cum viro docto Sam. Basnagio ad A. C. 33. n. 191. quia silentium quod objicit Justini martyris, atque a tempore petitum argumentum non mihi videtur tam certum, ut propterea negari res debeat cum tanta fiducia affirmata a Tertulliano in scripto adversus hostes Christiani nominis, atque a Christianis deinde communiter, nemine vocante in dubium, post eum testata.

III. DOMITIANUS persecutionem, quam postremis imperii annis in Christianos moverat, deinde cessare jussit edicto, ut ex Hegesippo apud Eusebium notavi supra pag. 137. cui suffragatur Tertullianus c. 5. Apologetici: *Tentaverat & Domitianus, portio Neronis de crudelitate: sed qua & homo, facile coeptum repressit, restitutis etiam quos relegaverat.* Domitiano a suis, fortasse antequam edicti illius fructus ad Christianos satis pervenisset, interfecto, successor ejus NERVA faventiorem se eis præbuit, itaque ut scribit Lactantius c. 3. de mortibus persecutorum, *non modo in statum pristinum Ecclesia restituta est, sed etiam multo clarius ac floridius enituit.* Notat etiam Xiphilinus e Dione, καὶ ὁ Νέρουας τοὺς τε κρινομένους ἐπ' ἀσεβείᾳ ἀφῆκε, καὶ τοὺς φεύγοντας κατήγαγε, οὔτ' ἀσεβείας οὔτ' Ἰουδαϊκοῦ βίου καταιτιᾶσθαί τινας συνεχώρησε. *Et Nerva eos qui impietatis crimine damnati erant, liberos dimisit, & exules reduxit, & neminem aut propter impietatem aut propter Judaicos ritus accusari permisit.* Quibus in verbis per impietatem intelligi crimen læsæ majestatis, sub Judaica vita autem Christianos, in notis ad Dionem ostendi. Hujus edicti beneficio Joannem Apostolum exilio, quo in Patmum insulam relegatus erat, liberatum fuisse refert Eusebius III. 20. Jo. Malalæ p. 348. Chron.

IV. TRAJANI rescriptum ad Plinium Bithyniæ proprætorem lib. X. Epist. 98. anno nono Imperii, *conquirendos non esse* decernit Christianos, *at si deferantur & arguantur, puniendos: ita tamen ut qui negaverit se Christianum esse, idque re ipsa manifestum fecerit, id supplicando Diis nostris, quamvis suspectus in præteritum fuerit, veniam ex poenitentia impetret.* Quibus verbis & edicto ad Tiberianum de quo supra pag. 137. alienum quidem se a crudelitate, Christianis vero neutiquam propitium se demonstravit. Et tamen hæc res ansam dedit commentis duobus omni destitutis verisimilitudine,

tudine, quæ in adverſariis pſeudo Luitprandi p. 512. 497. & in pſeudo Dextri Chronico p. 273. & conſimilis furfuris ſcriptis traduntur Plinium a Tito converſum ad fidem Chriſtianam in Creta inſula, & Trajanum in vitam revocatum precibus Gregorii I. Papæ, veniamque peccatorum ſuorum impetraſſe: cujus fabulæ apologia ſcripta ab Alphonſo Ciacconio Latine ſæpius edita, & in Italicam linguam quoque translata extat. vide Jac. Echardi Bibliothecam ſcriptorum Dominicanorum, T. 2. p. 345. & quæ de utroque commento dixi in Bibliotheca Latina lib. 2. cap. 22.

V. Quod Lactantius c. 3. de mortibus perſecutorum, cum Nervæ meminiſſet, ſubjungit: *Secutisque temporibus, quibus multi ac boni Principes Romani Imperii clavum regimenque tenuerunt, nullos inimicorum impetus paſſa Eccleſia, manus ſuas in Orientem Occidentemque porrexit:* eo pertinet quod *Hadrianum*, Veſpaſianum, Pium, Verum, nullas contra Chriſtianos leges impreſſiſſe teſtatur Tertullianus c. V. Apologetici. Multos interim ſive Judæorum ſub nomine oppreſſos, ſive vulgi clamoribus comprehenſos, maletractatos & ſuppliciis affectos præcipue in provinciis, veterum Chriſtianorum ſcripta non patiuntur nos dubitare, quæ res cum ad HADRIANI Imp. notitiam veniſſet, perſcripta à Serenio Granio, Aſiæ Proconſule i) Imperator ad ſucceſſorem Serenii Minucium Fundanum A. C. 129. reſpondit in hanc ſententiam, ut Euſebius IV. 9. hiſt. reſcriptum illud Græce vertit, Latinum enim quod Juſtinus Martyr apologiæ ſuæ longiori ſubjunxerat, intercidit.

Μινουκίῳ Φουνδανῷ. Ἐπιστολὴν ἐδεξάμην γραφεῖσάν μοι ἀπὸ Σερηνίου Γρανιανοῦ λαμπροτάτου ἀνδρὸς, ὅντινα σὺ διεδέξω. οὐ δοκεῖ οὖν μοι τὸ πρᾶγμα ἀζήτητον καταλιπεῖν, ἵνα μήτε οἱ ἄνθρωποι ταράττωνται, καὶ τοῖς συκοφάνταις χορηγία κακουργίας παρασχεθῇ. ἂν οὖν σαφῶς εἰς ταύτην τὴν ἀξίωσιν οἱ ἐπαρχεῶται δυνών-

Minucio Fundano. Literas à Serenio Granio, viro clariſſimo, cui tu ſucceſſiſti, ad me datas accepi. Non videtur itaque mihi hæc res, quin de ea diſquiratur, prætermittenda eſſe, ne homines turbentur, neve calumniatoribus anſa perperam agendi præbeatur. Quod ſi igitur provinciales ad hanc pe-

ται

i) Supra pag. 138.

ταὶ διϊσχυρίζεσθαι κατὰ τῶν Χριστιανῶν, ὡς καὶ πρὸ βήματος ἀποκρίνεσθαι, ἐπὶ τοῦτο μόνον τραπῶσιν, ἀλλ᾽ οὐκ ἀξιώσεσιν, οὐδὲ μόναις βοαῖς. πολλῷ γὰρ μᾶλλον προσῆκεν, εἴ τις κατηγορεῖν βούλοιτο, τοῦτό σε διαγινώσκειν. εἴ τις οὖν κατηγορεῖ, καὶ δείκνυσί τι παρὰ τοὺς νόμους πράττοντας, οὕτως διόριζε κατὰ τὴν δύναμιν τοῦ ἁμαρτήματος. ὡς μὰ τὸν Ἡρακλέα, εἴ τις συκοφαντίας χάριν τοῦτο προτείνοι, διαλάμβανε ὑπὲρ τῆς δεινότητος, καὶ φρόντιζε ὅπως ἂν ἐκδικήσειας.

titionem contra Christianos clara probatione certiores fieri possint, ita ut & ipsi (*Christiani*) pro tribunali respondeant, ad hoc unum, non ad petitiones, neque ad solas vociferationes attendant. Multo magis enim convenit, si quis accusare velit, de eo te cognoscere. Itaque si quis eos detulerit, atque probaverit contra leges quidquam commisisse, ita demum pro delicti gravitate decerne: sicut, mehercule, (*ex altera parte*) si quis calumniæ studio istud intenderit, de versutia ista te judicare volo, ac curare, ut scelus ulsciscaris.

Hieronymus in Chronico Eusebiano ad annum decimum Adriani, *Quadratus discipulus Apostolorum, & Aristides Atheniensis noster Philosophus, libros pro Christiana religione Hadriano dedere compositos: & Serenus Granius legatus vir apprime nobilis litteras ad Imperatorem misit, iniquum esse dicens, clamoribus vulgi* k) *innocentium hominum sanguinem concedi, & sine ullo crimine, nominis tantum & sectæ reos fieri. Quibus commotus Hadrianus Minutio Fundano Proconsuli Asiæ scribit, non sine objectu criminum Christianos condemnandos: cujus Epistolæ usque ad nostram memoriam durat exemplum.* Orosius VII. 13. Sulpicius Sev. II. 31.

Hujusmodi rescripta ad alios etiam Præsides provinciarum misisse Hadrianum, ex Melitonis testimonio notat Baronius ad A. C. 128. num. 5.

Epistolam Hadriani ad *Servianum* COS. de pseudo Christianis Alexandrinis refert ex Phlegonte Vopiscus in Saturnino c. 8.

Non omittendum præterea, quod Ælius Lampridius in Alexandro Severo cap. 43. *CHRISTO templum facere voluit, eumque inter DEOS recipere: quod & HADRIANUS cogitasse fertur, qui templa in omnibus Civitatibus sine simulacris jusserat fieri: quæ hodie idcirco quia non habent*

Nu-

k) clamantis, *Christianos ad leones.* αἶρε τοὺς ἀθέους.

Numina, dicuntur Adriani, l) *quæ ille ad hoc paraſſe dicebatur: ſed prohibitus eſt ab iis, qui conſulentes ſacra, repererant, omnes Chriſtianos futuros ſi id optato eveniſſet, & templa reliqua deſerenda.* Iſaaci Caſauboni ſuſpicionem, Pagio etiam ad A. C. 134. n. 4. probatam & Sam. Baſnagio ad A. 126. n. 5. videant qui malunt opponere diſerto veteris auctoris teſtimonio, quod defendunt Huetius demonſtrat. Evangelicæ propoſit. 3. num. 23. & Dominicus de Colonia in libro, la Religion Chrétienne autoriſée par le temoignage des anciens auteurs paeyns T. 2. p. 13. ſeq.

VI. ANTONINI Pii Edictum datum A. C. 152. m) ejusdem cum Hadrianeo argumenti, & ad illud etiam provocans, ſuæ ad Imp. Verum apologiæ inſeruit Melito, Sardenſis Epiſcopus e quo illud refert Euſebius IV. 13. ex Euſebio habent auctor Chronici Paſchalis p. 259. Nicephorus III. 29. junioresque alii: quod ut Juſtini Martyris apologiæ ſubjicitur, cum Latina vetere Rufini verſione, qui M. Aurelio tribuit, repetita X. 12. Hiſt. miſcellæ, adſcribam.

Αὐτοκράτωρ Καῖσαρ Τίτος Αἴλιος Ἀδριανὸς Ἀντωνῖνος σεβαστὸς εὐσεβὴς, ἀρχιερεὺς μέγιστος, δημαρχικῆς ἐξουσίας τὸ ιέ ὕπατος τὸ γ΄. πατὴρ πατρίδος τῷ κοινῷ τῆς Ἀσίας χαίρειν. ἐγὼ μὲν οἶδα (ὅτι) καὶ τοῖς Θεοῖς ἐπιμελές ἐστι μὴ λανθάνειν τοὺς τοιούτους. πολὺ γὰρ μᾶλλον ἐκεῖνοι κολάσοιεν, ἂν τοὺς μὴ βουλομένους αὐτοῖς προσκυνεῖν ἢ ὑμεῖς οἷς ταραχὴν ἐμβάλλετε, καὶ τὴν γνώμην αὐτῶν, ἥνπερ ἔχουσιν, ὡς ἀ-

Imp. Cæſ. Marcus Aurelius Antoninus Aug. Armenicus, Pont. Max. Trib. Pot. XV. Coſ. III. univerſis ſimul plebibus Aſiæ ſalutem. *Ego quidem non ambigo, etiam Diis ipſis curæ eſſe, ne quis noxius lateat, multo enim magis illis convenit punire eos qui ipſis immolare nolunt, quam vobis. Sed vos confirmatis eorum quos perſequimini ſententiam, quam de vobis habent, dicentes, vos impios & ſiene Deo eſſe. Unde & optabilius habent animam pone-*

l) Ἀδριάνεια. vide Epiphan. T. 1. p. 136.

m) Confer Tillemontium Hiſt. Imperatorum T. 2. p. 572. & memor. Hiſt. Eccleſ. in vita Juſtini Martyris T. 2. p. 382. 651. edit. Pariſ. *Juſtini* Martyris Apologiâ impulſum Antoninum hujusmodi decretum promulgaſſe ſcribit Zonaras: καὶ πρὸς τὸν Εὐσεβῆ Ἀντωνῖνον ἀπολογίας ὑπὲρ Χριστιανῶν συνεγράψατο, ὅθεν ὁ Αὐτοκράτωρ οὗτος ὁρμηθεὶς δόγμα τῷ κοινῷ τῆς Ἀσίας ἐπέστειλε &c.

θέων κατηγορεῖτε, καὶ ἕτερά τινα ἐμβάλλετε, ἅτινα οὐ δυνάμεθα ἀποδεῖξαι. εἴη δ' ἂν ἐκείνοις χρήσιμον, τὸ δοκεῖν ἐπὶ τῷ κατηγορουμένῳ τεθνάναι· καὶ νικῶσιν ὑμᾶς προϊέμενοι τὰς ἑαυτῶν ψυχὰς, ἤπερ πειθόμενοι οἷς ἀξιοῦτε πράσσειν αὐτούς. περὶ δὲ τῶν σεισμῶν τῶν γεγονότων, καὶ τῶν γινομένων, οὐκ εἰκὸς ὑπομνῆσαι ὑμᾶς ἀθυμοῦντας, ὅταν περ ὦσι, παραβάλλοντας τὰ ὑμέτερα πρὸς τὰ ἐκείνων, ὅτι εὐπαῤῥησιαστότεροι ὑμῶν γίνονται πρὸς τὸν Θεόν· Καὶ ὑμεῖς μὲν ἀγνοεῖν δοκεῖτε παρ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον τοὺς θεοὺς, καὶ τῶν ἱερῶν ἀμελεῖτε. θρησκείαν δὲ τὴν περὶ τὸν Θεὸν οὐκ ἐπίστασθε, ὅθεν καὶ τοὺς θρησκεύοντας ἐζηλώκατε, καὶ διώκετε ἕως θανάτου. Ὑπὲρ τῶν τοιούτων καὶ ἄλλοι τινὲς τῶν περὶ τὰς ἐπαρχίας ἡγεμόνων, τῷ θειοτάτῳ μου πατρὶ ἔγραψαν· οἷς καὶ ἀντέγραψε μηδὲν ὀχλεῖν τοῖς τοιούτοις, εἰ μὴ φαίνοιντό τι ἐπὶ τὴν ἡγεμονίαν Ῥωμαίων ἐγχειροῦντες. καὶ ἐμοὶ δὲ περὶ τῶν τοιούτων πολλοὶ ἐσήμαναν· οἷς δὴ καὶ ἀντέγραψα, τῇ τοῦ πατρός μου κατακολουθῶν γνώμῃ. εἰ δέ τις ἔχει πρός τινα τῶν τοιούτων πρᾶγμα καταφέρειν ὡς τοιούτου, ἐκεῖνος ὁ καταφερόμενος ἀπολελύσθω τοῦ ἐγκλήματος, κἂν φαίνηται τοιοῦτος ὤν· ἐκεῖνος δὲ ὁ καταφέρων, ἔνοχος ἔσται τῇ δίκῃ.

re pro Deo suo, & mortem libenter amplecti, quam vobis talibus adquiescere, & in vestræ religionis jura concedere. De motibus autem terræ qui vel facti sunt, vel etiam nunc fiunt, absurdum non erit mærorem vestrum justa commonitione solari. Quoniam quidem comperi, quod in hujuscemodi rebus, ad illorum invidiam communes casus transfertis. In quo illi quidem majorem fiduciam accipiunt apud DEum. Vos autem in omni tempore, quod de talibus ignoratis, cæteros quidem Deos negligitis: cultum vero immortalis Dei, quem Christiani colunt, expellitis & deturbatis, usque ad mortem cultores illius observantiæ persequentes. Super quibus plurimi ex provinciis Judices etiam venerabili patri nostro scripserant. Quibus rescriptum est ab eo, ut nihil omnino molestiæ hujuscemodi hominibus generarent, nisi forte arguerentur aliquid adversum Romani regni statum moliri. Sed & mihi ipsi de his quamplurimi retulerunt. Quibus ego paternam secutus sententiam, pari moderatione rescripsi. Quod si quis persistit hujuscemodi hominibus absque ullo crimine movere negocia, ille quidem qui delatus pro hoc nomine fuerit, absolvatur, etiamsi probetur idesse quod ei objicitur, Christianus. Is autem qui crimen obtendit, reus pœnæ ipsius quam objecit, existat.

Melito

Melito Sardium Episcopus Apologia ad M. Aurelium Antoninum apud Eusebium IV. 26.

Μόνοι πάντων ἀναπεισθέντες ὑπό τινων βασκάνων ἀνθρώπων τὸν καθ' ἡμᾶς ἐν διαβολῇ καταστῆσαι λόγον ἠθέλησαν νέρων καὶ δομετιανὸς, ἀφ' ὧν καὶ τὸ τῆς συκοφαντίας ἀλόγῳ συνηθείᾳ περὶ τοὺς τοιούτους ῥυῆναι συμβέβηκε ψεῦδος. ἀλλὰ τὴν ἐκείνων ἄγνοιαν οἱ σοὶ εὐσεβεῖς πατέρες ἐπηνωρθώσαντο, πολλάκις πολλοῖς ἐπιπλήξαντες ἐγγράφως ὅσοι περὶ τούτων νεωτερίσαι ἐτόλμησαν. ἐν οἷς ὁ μὲν πάππος σου ἀδριανὸς, πολλοῖς μὲν καὶ ἄλλοις, καὶ φουνδάνῳ δὲ τῷ ἀνθυπάτῳ ἡγουμένῳ τῆς ἀσίας γράφων φαίνεται. ὁ δὲ πατήρ σου καὶ σοῦ τὰ σύμπαντα διοικοῦντος αὐτῷ, ταῖς πόλεσι περὶ τοῦ μηδὲν νεωτερίζειν περὶ ἡμῶν ἔγραψεν. ἐν οἷς καὶ πρὸς λαρισσαίους, καὶ πρὸς θεσσαλονικεῖς καὶ ἀθηναίους καὶ πάντας ἕλληνας. σὲ δὲ καὶ μᾶλλον περὶ τούτων τὴν αὐτὴν ἐκείνοις ἔχοντα γνώμην, καὶ πολύ γε φιλανθρωποτέραν καὶ φιλοσοφωτέραν, πεπείσμεθα πάντα πράσσειν ὅσα σου δεόμεθα.

Rufinus.

Nec quisquam principum nisi Nero solus & Domitianus, nequam hominum suggestionibus, adversati sunt dogmati nostro. Ex quorum tempore accidit, nos falsis calumniis infamari. Sed illorum errorem, qui ex ignorantia venerat, emendaverunt patres tui, qui frequentibus postmodum decretis animadverterunt in eos, n) *qui auderent molestiæ aliquid hujusmodi cultoribus irrogare. In quibus avus tuus Adrianus, & ad alios quidem multos judices, præcipue tamen ad Fundanum Proconsulem Asiæ pro hoc literas dedit. Pater vero tuus tecum pariter Romani regni apicem gerens, omnibus quidem generaliter civitatibus, maxime tamen ad Larissæos, & Thessalonicenses, & Athenienses, pro his mittit edicta. Te vero multo magis eandem credimus servare sententiam, imo & multo clementius confidimus provisurum, tanquam qui veræ philosophiæ, ac puræ religionis amator existas.*

n) Idem Melito apud Eusebium p. 147. οἱ γὰρ ἀναιδεῖς συκοφάνται καὶ τῶν ἀλλοτρίων ἐρασταὶ τὴν ἐκ τῶν διαταγμάτων ἔχοντες ἀφορμὴν, φανερῶς λῃστεύουσι &c. ubi διατάγματα non sunt *Imperialia* præcepta sive edicta, ut Rufinus & Valesius, sed *Præfectorum Provincialium*, ut recte notavit Conr. Sam. Schurzfleischius vir doctiss. disputatione de templorum Antiquitatibus, Witeb. 1696.

Ad Valesii argumentum, qui in notis ad Eusebii IV. 13. ex Melitonis silentio negat edictum ad Communitatem Asiæ esse Antonini Pii, responderi potest, Eusebium diserte ad Melitonem provocare, ubi hoc edictum refert, illudque Antonino Pio tribuit: itaque necesse est ut in eadem Apologia quoque illius fecerit mentionem: deinde memorat ταῖς πόλεσι ea de re rescripsisse: nec profitetur se Melito omnia edicta Antonini Pii de hoc negotio referre nominatim in verbis supra adductis: alia enim evidenter innuit, cum ait: ἐν οἷς καὶ πρὸς Λαρισσαίους, καὶ πρὸς Θεσσαλονικεῖς &c. Sed fortius mihi videtur argumentum quod ex inscriptione petitur, o) quæ si genuina, edictum illud M. AURELIO ANTONINO vindicat, cujus Consulatus tertius cum anno XV Tribunitiæ potestatis belle conspirat, inciditque in A.C. 162. nam T. Ælii Antonini Pii, anni Tribunitiæ potestatis a septimo ad XXIII. conjunguntur in numis cum Consulatu ejus quarto.

VII. Epistolam alteram, occasione *Legionis fulminatricis* scriptam à M. AURELIO ANTONINO A. C. 175. licet à viris doctis vocatur in dubium, (ut supra p. 139. notare me memini) tamen integram hoc loco referam, *Græce* quidem ut in Francisci Balduini commentario ad edicta veterum Principum Rom. de Christianis p. 93. & ad calcem Apologiæ longioris à S. Justino scriptæ legitur, & *Latine*, ut eam e codice Vaticano ediderunt Angelus Rocha de Bibl. Vaticana p. 288. Onufrius Panvinius lib. 2. fastorum p. 234. & Baronius ad A. C. CLXXVI. num. 21. Mentionem hujus Epistolæ facit Tertullianus Apologetici cap. 5. *Cæterum de tot exinde Principibus* (a Domitiano) *ad hodiernum*, (Severum) *divinum humanumque sapientibus, edite aliquem debellatorem Christianorum. At nos e contrario edimus protectorem, si litteræ Marci Aurelii gravissimi Imperatoris requirantur, quibus illam Germanicam sitim, Christianorum forte militum precationibus impetrato imbri, discussum contestatur. Sicut non palam ab ejusmodi hominibus pœnam dimovit, ita alio modo palam dispersit, adjecta etiam accusatoribus damnatione* p) *& quidem tetriore.* Eusebii Chron. *exstant litteræ gravissimi Imperatoris* &c. Αὐτο-

o) Daniel Larroquanus diss. de legione fulminatrice, ad calcem Adversariorum sacrorum Matthæi Larroquani, patris, p. 631. seqq.

p) Ita obtinuit ab Antonino Athenagoras, quod unum petiit in sua apologia, ut lege prohiberentur Christiani ob solum nomen, nullius sceleris rei, rapi ad supplicia, ἀποσκευάσαι ἡμῶν νόμῳ τὴν ἐπηρείαν. cap. 2.

Αὐτοκράτωρ καῖσαρ μάρκος, αὐρήλιος, ἀντωνῖνος, γερμανικὸς, παρθικὸς, σαρματικὸς, δήμῳ ῥωμαίων καὶ τῇ ἱερᾷ συγκλήτῳ χαίρειν. Φανερὰ ὑμῖν ἐποίησα τὰ τοῦ ἐμοῦ σκοποῦ μεγέθη, ὁποῖα ἐν τῇ γερμανίᾳ ἐκ περιστάσεως διὰ περιβολῆς q) ἐπακολουθήματα ἐποίησα, ἐν τῇ μεθορίᾳ καμῶν καὶ παθῶν, r) ἐν Καρνούτῳ s) καταλαμβανομένου μου ὑπὸ δρακόντων t) ἑβδομήκοντα τεσσάρων ἀπὸ μιλίων ἐννέα. γενομένων δὲ αὐτῶν ἐγγὺς ἡμῶν, ἐξπλωράτωρες u) ἐμήνυσαν ἡμῖν, καὶ πομπηιανὸς ὁ ἡμέτερος πολέμαρχος ἐδήλωσεν ἡμῖν, ἅτινα εἴδομεν. καταλαμβανόμενος δὲ ἤμην ἐν μεγέθει πλήθους ἀμίκτου, καὶ στρατευμάτων λεγεῶνος, πρίμας, δεκάτης, γεμίνας, Φρεντησίας x) μίγμα κατηριθμημένον, y) πλήθη

Imp. Cæſar. M. Aurelius Antoninus Auguſtus Parthicus Germanicus Sarmaticus Pontifex Maximus Tribuniciæ Poteſtatis XXVIII. Imp. VII. Cos. III. Pater Patriæ ProCos. S. P. Q. R. S. D. *Certiores vos feci de conſilii propoſitique mei magnitudine, & quæ in Germania mihi in diſcrimine, atque obſidione alia ex aliis inciderunt, quum in ejus medio labore atque aeſtu confectus fuiſſem. Sane dum Carnuti eſſem, ſpeculatores nobis indicarunt* LXXIIII. *hoſtium dracones prope nos novem millibus adeſſe. Idemque Pompejanus, quem bello ducem præfecimus, quod nos quoque videbamus, renuntiavit. Quumque in noſtrorum militum exercitu haberemus tantum legiones Primam, Decimam, Geminam & Fretenſem, hoſtium vero* DCCCC & LXXVII *M. eſſent, meaſque*

q) al. παραβολῆς.

r) ita pro σπαθῶν Jo. Langus, Scaliger ad Euſeb. n. MMCLXXXIX. & Jo. Erneſtus Grabe.

s) Ita recte Latinus interpres & Scal. pro ἐν κοτίνῳ adde Euſebii Chron. & hiſt. Miſcellam X. 16.

t) Scal. δρέγγων. Sed δρακόντων rectum eſt, ut Salmaſius docet ad Capitolini M. Antonin. cap. 24. & Georg. Hieron. Welſchius de vena Medinenſi p. 84. ſeq. ubi de dracone ſigno militari & de draconariis.

u) vide Cangium in hac voce, quæ obvia in Rufi legibus militaribus & in vet. inſcript. apud Gruterum p. 458. 1.

x) ita legendum cum Scal. & Salmaſio. De legionibus illis dictum ad Dionis p. 564.

y) Scal. ἀκατηριθμημένῳ πλήθει.

παρεῖναι παμμίκτου ὄχλου χιλιάδων ἐνακοσίων ἑβδομήκοντα ἑπτά. ἐξετάσας οὖν ἐμαυτὸν καὶ τὸ πλῆθος τὸ ἐμὸν πρὸς τὸ μέγεθος τῶν βαρβάρων καὶ πολεμίων, κατέδραμον εἰς τὸ θεοῖς εὔχεσθαι πατρῴοις. z) ἀμελούμενος δὲ ὑπ' αὐτῶν, καὶ τὴν στενοχωρίαν μου θεωρήσας τῆς δυνάμεως, παρεκάλεσα τοὺς παρ' ἡμῖν λεγομένους χριστιανοὺς, καὶ ἐπερωτήσας εὗρον πλῆθος καὶ μέγεθος αὐτῶν, καὶ ἐμβριμησάμενος εἰς αὐτούς, a) ὅπερ οὐκ ἔπρεπε, διὰ τὸ ὕστερον ἐπεγνωκέναι με τὴν δύναμιν αὐτῶν. ὅθεν ἀρξάμενοι b) οὐ βελῶν παράρτησιν, οὔτε ὅπλων, οὔτε σαλπίγγων, διὰ τὸ ἐχθρὸν εἶναι τὸ τοιοῦτο αὐτοῖς διὰ τὸν θεὸν ὃν φοροῦσι κατὰ συνείδησιν. εἰκὸς οὖν ἐστὶν, οὓς ὑπολαμβάνομεν ἀθέους εἶναι, (ὅτι) θεὸν ἔχουσιν αὐτόματον, ἐν τῇ συνειδήσει τετειχισμένον. ῥίψαντες γὰρ ἑαυτοὺς ἐπὶ τὴν γῆν, οὐχ ὑπὲρ ἐμοῦ μόνον ἐδεήθησαν, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τοῦ παρόντος στρατεύματος c) παρήγοροι γενέσθαι δίψης, καὶ λιμοῦ τῆς παρούσης. πεμπταῖοι γὰρ ὕδωρ οὐκ εἰλήφειμεν, διὰ τὸ μὴ παρεῖναι.

que ipſius copias cum ingenti barbarorum atque hoſtium exercitu comparaſſem, Deos patrios votis ſuſceptis rogavi. Sed quum ab eis negligerer, meque ab hoſtibus premi animadverterem, copiarum mearum paucitatem contemplatus, eos qui apud nos Chriſtiani dicuntur, accerſivi, ac rogavi, inuenique magnam eorum multitudinem, illosque minis compuli, quod minime decuerat, propterea quod poſtea illorum vim ac poteſtatem cognovi. Itaque non ad telorum præparationem, non armorum, neque ad tubarum uſum ſe contulerunt. Hoc enim illis facere Dei cauſſa, & nomine, quem in conſcientia geſtant, jucundum non eſt. Æquum igitur eſt, ut quos impios eſſe, & à Deo alienos opinamur, eos exiſtimemus Deo munitos eſſe. Quum enim ſe humi projeciſſent, non ſolum precati ſunt pro me, ſed etiam pro toto hoc exercitu, ut famis ac ſitis qua urgebamur remedium aliquod adferretur. Quinque enim diebus aquam non ſumpſeramus, quod ea non ſuppeteret: eramus enim in media Germania montibus undique concluſi. Simul autem atque ſeſe humi abjecerunt, ac

ἦμεν

z) Rob. Steph. πατρίοις.
a) quaſi Chriſtiani eſſent cauſa præſentium malorum. Itaque καὶ non eſt h. l. καίπερ quod ſuſpicabatur Sylburgius.
b) Scal. οἱ οἴκοθεν ἀρξάμενοι.
c) παρήγοροι γενέσθαι, i. e. ἐγενήθησαν. Itaque non opus eſt cum Scal. ſcribere παρήγορον.

ἦμεν γὰρ ἐν τῷ μεσομφάλῳ τῆς γερμανίας, καὶ τοῖς ὅροις αὐτῶν. ἅμα δὲ τῷ τούτους ῥίψαι ἐπὶ τὴν γῆν ἑαυτοὺς, καὶ εὔχεσθαι θεῷ, ᾧ ἐγὼ ἠγνόουν, εὐθέως ὕδωρ ἠκολούθει οὐρανόθεν, ἐπὶ μὲν ἡμᾶς ψυχρότατον, ἐπὶ δὲ τοὺς ῥωμαίων ἐπιβούλους d) χάλαζα πυρώδης. ἀλλὰ καὶ εὐθὺ θεοῦ παρουσίαν ἐν εὐχῇ γινομένην παραυτίκα, ὡς ἀνυπερβλήτου καὶ ἀκαταλύτου. αὐτόθεν οὖν ἀρξάμενοι, συγχωρήσωμεν τοῖς τοιούτοις εἶναι χριστιανοῖς, ἵνα μὴ καθ' ἡμῶν τι τοιοῦτον αἰτησάμενοι ὅπλον, ἐπιτύχωσι. τὸν δὲ τοιοῦτον συμβουλεύω διὰ τὸ τοιοῦτον εἶναι χριστιανὸν, μὴ ἐγκαλεῖσθαι. εἰ δ' εὑρεθείη τις ἐγκαλῶν τῷ χριστιανῷ, ὅτι χριστιανός ἐστι, τὸν μὲν προσαγόμενον χριστιανὸν πρόδηλον εἶναι βούλομαι γίνεσθαι, ὁμολογήσαντα τοῦτο, ἄλλο ἕτερον μηδὲν ἐγκαλούμενον, ἢ ὅτι χριστιανός ἐστι μόνον. τὸν προσάγοντα δὲ τοῦτον, ζῶντα καίεσθαι. e) τὸν δὲ χριστιανὸν ὁμολογήσαντα, καὶ συνασφαλισάμενον περὶ τοῦ τοιούτου, τὸν πεπιστευμένον τὴν ἐπαρχίαν εἰς μετά-

ac Deum illum precati ſunt, quem ego ignorabam, ſtatim e cœlo pluvia delapſa eſt in nos quidem frigidiſſima, in Romanorum vero hoſtes grando ignis ſpecie ac ſimilitudine, & fulmina: eorumque orationibus ac precibus ſtatim præſto Deus fuit, qui neque vinci neque expugnari poteſt. Quamobrem illinc exorſi, concedamus talibus ut ſint Chriſtiani, ne qua arma ejus generis contra nos petant, & impetrent. Cenſeo autem neminem, quod Chriſtianus ſit, eſſe in crimen & in judicium vocandum. Quod ſi quis inventus fuerit crimini dare cuipiam, quod Chriſtianus ſit, ei quidem qui in crimen vocatur, manifeſtum fieri volo, nihil aliud objectum eſſe, quam quod Chriſtianus tantum eſt: eum autem qui Chriſtianum accuſavit, vivum exuri. Illum vero qui Chriſtianum ſe eſſe profeſſus fuerit, periculo omni, quod ob eam rem ei credebatur, liberatum is cui provincia commiſſa eſt, nequaquam ad pœnitentiam adigat, aut libertatem ei adimat. Hæc autem S. C. etiam ſanciri volo, atque hoc meum edictum

νοιαν

d) fulmen de cœlo precibus ſuis *contra hoſtium machinamentum* extorſit. Capitolin. c. 24. ubi vide Salmaſ.

e) Pœnæ capitalis in delatores falſos Chriſtianorum ab Imperatore conſtitutæ grave exemplum exſtat apud eundem Euſebium V. 21. ubi a Perenne Judice accuſator Apollonii fractis cruribus Romæ interfectus traditur ὅτι μὴ ζῆν ἐξὸν ἦν κατὰ βασιλικὸν ὅρον τοὺς τῶν τοιῶνδε μηνυτὰς, *quod Imperatorio edicto pœna capitalis conſtituta eſſet adverſus Chriſtianorum delatores.*

νοιαν καὶ ἀνελευθερίαν τὸν τοιοῦτον μὴ μετάγειν. ταῦτα δὲ καὶ τῆς συγκλήτου δόγματι κυρωθῆναι βούλομαι, καὶ κελεύω τοῦτο μου τὸ διάταγμα ἐν τῷ Φόρῳ τοῦ Τραϊανοῦ f) προτεθῆναι, πρὸς τὸ δύνασθαι ἀναγινώσκεσθαι, φροντίσει ὁ πραίφεκτος Βηράσιος g) πολλίων εἰς τὰς πέριξ ἐπαρχίας πεμφθῆναι. πάντα δὲ τὸν βουλόμενον χρῆσθαι καὶ ἔχειν, μὴ κωλύεσθαι λαμβάνειν ἐκ τῶν προτεθέντων παρ' ἡμῶν.

in foro Divi Trajani proponi, ut legi possit. Curæ autem erit Vitrasio Pollioni præfecto jam urbis, ut ad omnes provincias hæc constitutio mittatur, neque quisquam qui eam exscribere, vel ipsa uti voluerit prohibeatur. Valete.

VIII. De SEPTIMIO SEVERO Tertullianus ad Scapulam c. 4. *Ipse etiam SEVERUS, Pater Antonini,* (Caracallæ) *Christianorum memor fuit. Nam &* Proculum Christianum, *qui* Torpacion *cognominabatur*, Evhodiæ *procuratorem, qui eum per oleum aliquando curaverat, requisivit & in palatio suo habuit usque ad mortem ejus, quem &* Antoninus (CARACALLA) *optime noverat, lacte Christiano educatus.* h) *Sed & clarissimas foeminas & clarissimos viros sciens hujus sectæ esse, non modo non læsit, verum & testimonio exornavit, & populo furenti in nos* i) *palam restitit.* Ad illa Tertulliani verba hæc erudite annotavit Sam. Petitus commentario de Legibus Atticis pag. 301. & in diatriba de jure, Principum edictis, Ecclesiæ quæsito p. 60. *Putant Viri CL. hunc Proculum*

f) Locus solennis edictorum promulgatorum. Vide Brissonium 3. de formulis p. 324.

g) Brisson. Βιτράσιος. *Vitrasius.*

h) ita Codices & editiones, quarum lectionem merito tuetur Rigaltius adversus unicum MS. Divionense, in quo legitur: *quem* (Proculum scilicet) *& Antoninus optime noverat Christianis educatum.* Sed pro recepta, inquit, jampridem lectione faciunt quæ de Caracalla Spartianus c. 1. tradidit, quod videlicet *septennis puer, quum collusorem suum puerum ob Judaicam* (cujus appellatione & Christianam subinnui ex aliis locis perspicum est) *Religionem gravius verberatum audiisset, neque patrem suum* (Severum) *neque patrem pueri, vel auctores verberum diu respexit.*

i) alii codices, *in os.*

culum Christianum eum esse, cujus meminit Capitolinus in Marco, k) *& Eutychium Græce idem esse Afris* Tobracon *sive* Topracon, l) *quomodo rescribi volunt* m) *apud Tertullianum*: Euhodiæ *autem* procuratorem *interpretantur τῆς εὐοδίας διοικητὴν, quod Itinerarii in orbe Romano Rationarius esset ab Imperatore Marco constitutus, ut honestam functionem sine invidia & incommodo periculoque obtineret. Quapropter etiam Capitolinus factum affirmat fuisse Proconsulem, videlicet honorarium, itineris curandi causa. Sed ista ab eruditis viris nullo auctore asseruntur. Non negamus Procuratores aliquando appellari Provinciarum præsides, sed Itinerarii Rationarium & Procuratorem appellari Proconsulem nobis plane novum, & hactenus non lectum, non auditum fuerat. Appellatur igitur iste Proculus Euhodiæ Procurator, quia Euhodiæ feminæ, notæ satis illo seculo, res procurabat & administrabat: tantum abest, ut sit Proculus* o) *ille Marci in Grammaticis præceptor, quem in tantum gratus Imperator dilexit, ut usque ad Proconsulatum provexerit, oneribus in se receptis.* Euhodiæ *nomen mulieris esse constat ex hac Inscriptione, quæ Romæ visitur in monte Caballo, & apud Gruterum Thesauri Inscriptionum pag.* IↃCCLXXXIX *legitur*: *D. M HERMES EVHODIÆ CONJUGI SUÆ BENE MERENTI. Et forte* Euhodia *ista Tertulliani, erat filia Euhodi, Imperatoris Severi liberti, qui fuit τροφεύς, ut appellat*

k) cap. 2. ubi refert M. Antoninum, inter Grammaticos usum *Eutychio Proculo* Siccensi.

l) טברכון

m) Bochartus lib. 2. Chanaan c. 16. T. 1. Opp. pag. 770. legit *Torpeion* quod Punice sonat τροφέα, תורבין. Bochartum sequitur Sam. Basnage ad A. C. 193. n. 22.

n) Pamelius, εὐοδίας sive *prosperitatis procuratorem*, qui Severo valetudinem instaurasset.

o) Diversus etiam à Proculo illo, quem Tertullianus in Valentinianos c. 5. refert inter eos qui hæresiarchas instructissimis voluminibus & prodiderunt & retuderunt: qui Proculus speciatim ipsi audit *virginis senecta, & Christianæ eloquentiæ dignitas.* Vide Scaligerum ad Eusebii n. MMCCXXIII. Sed etiam diversum esse à Proculo, ad quem Marci & Veri rescripta in Pandectis, ut visum Casaubono, non æque certum, cum Grammaticum illum à Marco ad Proconsulatum usque provectum Capitolinus testetur.

pellat Dio, p) *Antonini, filii Severi. Libertum autem Euhodiæ Proculum hunc fuisse nullus dubito, & ab Euhodia* q) *patrona rebus suis administrandis & procurandis admotum: Qui, ut puto, dum servitutem serviebat, alipilarii munus implebat, unde ei cognomen Dropacion; ita enim nobis rescribendum videtur apud Tertullianum: Nam in veteri Lexico*, alipilarius *est* δρωπακιστής. r) *Lævabant enim unguento dropace.*

In Digestis Justiniani lib. 50. tit. 2. de Decurionibus, lege 3. §. 3. de Officio Proconsulis, hæc afferuntur: *Eis qui Judaicam superstitionem sequuntur, Divi* Severus *&* Antoninus *honores adipisci permiserunt: sed & necessitates eis imposuerunt, quæ superstitionem eorum non læderent.* Hæc etiam de Christianis intelligenda viri docti s) probabiliter existimant, sicut utrosque jungit Spartianus in Severi vita c. 17. *in itinere, Palæstinis plurima jura fundavit. Judæos fieri sub gravi pœna vetuit. Idem etiam de Christianis sanxit.*

IX. De JULIA DOMNA MAMÆA *Alexandri Severi* Imp. matre Eusebius VI. 21. τοῦ δὲ Αὐτοκράτορος μήτηρ, Μαμαία τοὔνομα, γυνὴ θεοσεβεστάτη εἰ καί τις ἄλλη γεγονυῖα καὶ εὐλαβὴς τὸν τρόπον, τῆς Ὠριγένους πανταχόσε βοωμένης φήμης, ὡς καὶ μέχρι τῶν αὐτῆς ἐλθεῖν ἀκοῶν, περὶ πολλοῦ ποιεῖται τῆς τοῦ ἀνδρὸς θέας ἀξιωθῆναι, καὶ τῆς ὑπὸ πάντων θαυμαζομένης περὶ τὰ θεῖα συνέσεως αὐτοῦ πεῖραν λαβεῖν. ἐπ' Ἀντιοχείας δῆτα διατρίβουσα, μετὰ στρατιωτικῆς δορυφορίας αὐτὸν ἀνακαλεῖται, παρ' ᾗ χρόνον διατρίψας, πλεῖστά τε ὅσα εἰς τὴν τοῦ Κυρίου δόξαν καὶ τῆς τοῦ θείου διδασκαλείου ἀρετῆς ἐπιδειξάμενος, ἐπὶ τὰς συνήθεις ἔσπευδε διατριβάς. Hieronymus de viris illustribus c. 54. *Sed & illud*, quantæ gloriæ fuerit Origenes, demonstrat, *quod ad Mamæam matrem Alexandri Imperatoris, religiosam fœminam, rogatus venit Antio-*

p) Xiphilinus p. 861. 862. 870. ubi occisum denique a Caracalla refert.

q) Euhodiam hanc Caracallæ fuisse nutricem, persuasum etiam Tristano, quem vide sis Tom. 2. p. 155. Itaque non necesse est *Evodi* pro *Evodiæ* legere apud Tertullianum, cum Baronio ad A. C. 195. num. 5.

r) Turnebus XXVII. 10. Adversar. Vide quæ viri docti ad hæc Martialis III. 74. *Psilothro faciem lævas & dropace calvam*, & X, 65. *lævis dropace tu quotidiano* & ad Auson. Epigram. 131.

s) Alciatus III, 8. dispunct. adde Sam. Petiti diatribam p. 64. seq.

chiam, & summo honore habitus est. A. C. 218. Origenis 33. Idem ex Eusebio referunt Georgius Syncellus, Suidas in Ὠριγένης, Nicephorus V. 17. Glycas, Cedrenus, & Zonaras qui addit, inde non ſolum perſecutionem ceſſaſſe, ſed etiam in honore cœpiſſe eſſe Chriſtianos: ὅθεν οὐ μόνον ὁ κατὰ Χριστιανῶν ἠρέμισε διωγμὸς τότε, ἀλλὰ καὶ τιμῆς ἠξίωντο μάλιστα οἱ σεβόμενοι τὸν Χριστόν. *Christianam*, Mamæam vocat etiam Oroſius VII. 18. ut alios juniores omittam.

De ALEXANDRO SEVERO Lampridius in ejus vita c. 29. *matutinis horis in larario ſuo, in quo & divos Principes, ſed optimos, electos & animas ſanctiores, in queis & Apollonium, & quantum ſcriptor ſuorum temporum dicit, CHRISTUM, Abraham & Orpheum, & hujusmodi Deos habebat ac majorum effigies, rem Divinam faciebat.* & cap. 43. *CHRISTO templum facere voluit, eumque inter Deos recipere, quod & Adrianus cogitasſe fertur.* & cap. 22. *Judæis privilegia reſervavit, Chriſtianos esſe paſſus eſt.* & cap. 49. *Quum Christiani quendam locum, qui publicus fuerat, occupaſſent, contra popinarii dicerent ſibi eum deberi, reſcripſit melius eſſe ut quomodocunque illic DEUS colatur, quam ut popinariis dedatur.* Euſebius VI. 28. Hiſt. refert *Maximinum* Alex. Severi ſucceſſorem, adverſus Chriſtianos perſecutionem moviſſe κατὰ κότον τὸν πρὸς τὸν Ἀλεξάνδρου οἶκον ἐκ πλειόνων πιστῶν συνεστῶτα, *odio adverſus Alexandri familiam, in qua plures erant Chriſtiani.*

X. De PHILIPPO Arabe Imp. Euſebius VI. 34. Hiſt. τοῦτον κατέχει λόγος Χριστιανὸν ὄντα ἐν ἡμέρᾳ τῆς ὑστάτης τοῦ Πάσχα παννυχίδος, *hunc fert fama, Chriſtianum* (hoc eſt animo addictum CHriſti ſacris) *voluisſe* (paullo antequam in prælio victus à Decio circa menſem Julium occubuit) *poſtrema Paſchatis vigilia* (A. C. 249.) *Eccleſiam accedere, & Epiſcopo confeſſionem criminum prius poſcenti, etiam inclinatum ſe demonſtrasſe hoc facere.* Feciſſe tamen hoc, & vere acceſſiſſe ad Eccleſiam non affirmat Euſebius, qui ſolum Conſtantinum M. ex Imperatoribus baptizatum & τοῖς Χριστοῦ μυστηρίοις t) ἀναγεννώμενον ſcribit IV. 62. de Vita Conſtantini. Tamen in Chronico Hieronymi Euſebiano legitur Philippum *primum omnium ex Romanis Imperatoribus Chriſtianum fuisſe.* Euſebium & Hieronymum ſequuntur Oroſius, Vincentius Lirinenſis, Nicephorus V. 25. &c.

t) ita legendum pro μαρτυρίοις. Tillemont. T. IV. hiſt. Imperator. pag. 631.

Acta S. Pontii apud Baluz. T. 2. Misc. & Papebrochium in Actis Sanctor. 14. Maji.

Martyrolog. Rom. 14. Maj. *In Gallia S. Pontii Martyris, cujus prædicatione & industria, postquam duo Philippi Cæsares ad fidem CHristi conversi sunt, ipse sub Valeriano & Gallieno principibus, martyrii palmam adeptus est.*

Christianismum PHILIPPI tuentur:

Baronius ad A. C. 246.

P. de la Faye, entretiens historiques, ou dissertation sur cette question, si l'Empereur Philippe a été Chretien, Basil. 1690. 8. *Acta Erud.* 1690. p. 492.

Huetius Origenian. lib. 1. c. 3. n. 12.

Jo. Rodolphus Wetstenius ad Origenem contra Marcionitas, in præfat. p. 7. seqq.

Stephanus le Moyne notis ad Varia sacra p. 1106. sqq.

Non vere nomen dedisse CHRISTO Philippos Imperatores, fortioribus argumentis videntur probare:

Josephus Scaliger ad Eusebii Chron. n. MMCCLX.

Antonius Pagi ad A. C. 244. num. V. seq. & A. 247. n. VI. seq. *Samuel Basnage* T. 2. Annal. p. 333. seq.

Christianus Kortholtus de Persecutionibus Ecclesiæ capite VIII. pag. 305. seqq. & diss. historica de Philippi Arabis, Alexandri Mamææ, Plinii junioris & Annæi Senecæ præter rem jactato Christianismo. Kilon. 1667. 4.

Christophorus Cellarius diss. Academic. p. 322. sqq.

Frid. Spanhemius fil. T. 2. Opp. p. 400. sqq. de JULIÆ MAMMÆÆ & p. 405. sqq. de PHILIPPI Patris & filii Imp. temere credito Christianismo. *Ludolphi Neocori* Bibl. novorum librorum A. 1698. p. 580. sqq.

Benedictus Pictetus diss. contra P. Fayum.

In

In utramque partem vide ſis Tillemontium T. 3. hiſt. Imperatorum p. 815. ſqq.

Marciam Otaciliam quoque SEVERAM Auguſtam, Philippi ſenioris uxorem, religionis Chriſtianæ ſacris imbutam plerique autumant, ad quam *Hippolytus* Portuenſis & *Origenes* ſcripta ſua miſerunt. Vide Triſtan. T. 2. p. 564. Steph. le Moyne Præf. ad Varia ſacra *) 25. 2. Caſaubonum ad Julium Capitolin. pag. 201. Omitto fabulam de TRYPHONIA, *Decii* Imp. Conjuge, quæ cum filia CYRILLA traditur baptizata a Juſtino Presbytero in Actis S. Laurentii apud Surium 10. Auguſt. p. 616. Ex quibus Beda, Uſuardus, Ado & Martyrologium Rom. 18. Octobr. *Romæ S. Tryphoniæ, uxoris quondam Decii Cæſaris, quæ in crypta juxta S. Hippolytum ſepulta eſt.*

XI. Poſt Decii & Valeriani perſecutiones GALLIENUS Imp. A.C. 260. pacem Eccleſiis reddidit, promulgatis duobus edictis, quibus & loca θρησκεύσιμα ſive templa, & cœmeteria Chriſtianis reſtituebantur. Rufinus: *Gallienus Valeriani filius, poſteaquam rerum ſummam ſolus obtinuit* (A. C. 260.) *lenius ac moderatius erga noſtros agere inſtituit, datisque decretis inhiberi ſupplicia, perſecutionesque ceſſare, & quo quisque putat more exorare, quod Divinum eſt, ſinit.* Prioris formam reſcripti ſervatam ab Euſebio, atque e Latino translatam Græce, ſed omiſſam à Rufino, ex lib. VII. hiſt. cap. 13. cum Latina Jo. Chriſtophorſoni verſione ſubjiciam.

Αὐτοκράτωρ καῖσαρ πούπλιος λικίνιος γαλλιηνὸς, εὐσεβὴς, εὐτυχὴς, σεβαστὸς, διονυσίῳ, καὶ πίννᾳ, καὶ δημητρίῳ, καὶ τοῖς λοιποῖς ἐπισκόποις. τὴν εὐεργεσίαν τῆς ἐμῆς δωρεᾶς διὰ παντὸς τοῦ κόσμου ἐκβιβασθῆναι προσέταξα, ὅπως ἀπὸ τόπων τῶν θρησκευσίμων ἀποχωρήσωσι. καὶ διὰ τοῦτο καὶ ὑμεῖς τῆς ἀντιγραφῆς τῆς ἐμῆς τῷ τύπῳ χρῆσθαι δύνασθε, ὥστε μηδένα ὑμῖν ἐνοχλεῖν. καὶ τοῦτο ὅπερ κατὰ τὸ

Imperator Cæſar Publius Licinius GALLIENUS, Pius, Felix, Auguſtus, Dionyſio, Pinnæ, Demetrio, & cæteris epiſcopis Salutem. Meæ munificentiæ beneficium per univerſum orbem divulgari præcepi, ut qui loca illa religioſa, quæ ſpectant ad Chriſtianos, obtinent, ab illis ſtatim diſcedant. Et propterea vos mearum literarum exemplari uti poteritis, quo nemo deinceps vobis quicquam

ἐξὸν δύναται ὑφ' ὑμῶν ἀναπληροῦσθαι, ἤδη πρὸ πολλοῦ ὑπ' ἐμοῦ συγκεχώρηται. καὶ διὰ τοῦτο αὐρήλιος κυρήνιος ὁ τοῦ μεγίστου πράγματος προστατεύων, τὸν τύπον τὸν ὑπ' ἐμοῦ δοθέντα διαφυλάξει.

facessat molestiæ. Atque istud quod nunc libere & pro arbitratu à vobis expleri queat, jam pridem à me erat concessum. His de causis Aurelius Cyrenius qui summam rerum secundum me administrat, literarum etiam exemplar conservavit.

XII. Ante DIOCLETIANI persecutionem quantopere Cæsares a Christianorum contemtu vel odio alieni fuerint, Eusebius in limine libri octavi demonstrat exemplis eorum, quos ex CHristi disciplina ad præfecturas & summas evexerint dignitates: addit autem succedentia ex libertate & rebus secundis, vitia Christianorum, & Ecclesiasticorum contentiones iram Numinis sollicitasse, & hostibus dedisse ansam Ecclesiis insultandi. Locus est luculentus, quem adscribam ex versione antiqua Rufini: *Ante nostri temporis persecutionem, quam mirabiliter, quamque magnifice per universum mundum* u) *sermo CHristi & pietatis doctrina profecerit, & in quantum sublimitatis ascenderit, enarrare, vires nostras superat. Nosci tamen & ex hoc possibile est, quod aliquanti ex principibus Romanis, & facultatem regendi provincias,* x) *jurisque dicendi nostris præbebant: & conjugibus* y) *& ministris, atque universæ domui suæ, non solum credere in dominum JEsum CHristum, verum etiam cum omni fiducia ac libertate in fide agere sinebant: ita ut illos sibi fideles ac familiares ducerent, de quibus certi erant, quod pro fide CHristi nihil perfidum saperent. Sicut fuit opinatissimus ille* Dorotheus z) *in cubiculo regum,* a) *qui propter fidem Domini fidelissimus in omnibus habebatur. Unde &*

u) *παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις Ἕλλησί τε καὶ Βαρβάροις.*

x) *τὰς τῶν ἐθνῶν ἡγεμονίας.*

y) PRISCA Diocletiani conjuge, & VALERIA filia, nupta Galerio. Vide quæ viri docti ad Lactant. de mortibus persecutor. c. 15. & de SERENA ac SUSANNA Tristanum T. 3. p. 343.

z) vide Euseb. VII. 32. & acta Indes Domnæ apud Surium 28. Decembr.

a) Diocletiani Imp.

& cunctis præferri honore meruit & amore. Cum quo & Gorgonius, b) *cæterique cum ipsis in Domino fideles, vel qui intra palatium in summis honoribus erant, vel qui ad provincias gubernandas, præferri cæteris fidei contemplatione merebantur. Jam vero multitudines coeuntium intra ecclesias populorum,* c) *& præcipue in diebus festis innumeras catervas per loca singula confluentes, quis digne poterit explicare? cum ne ipsa quidem antiqua receptacula sufficerent, sed quotidie orationum domus dilatarentur, ita ut amplitudo earum concludere instar urbium* d) *videretur. Sic per tempus plurimum ecclesiarum status incrementis prosperioribus augebatur, & gloria earum terris excedens, & cuncta supereminens, festinare videbatur ad cælum. Nulla enim occurrebat invidia, nullus livor nequissimi dæmonis obviabat: quoniam quidem cælestis dextræ fulciebatur auxilio populus, etiam tum bene de Deo pro pietatis cultu, & justitiæ observatione promeritus. Verum ubi ex multa libertate, multaque indulgentia vitiati sunt mores, & disciplina corrupta est, dum alter alteri invidemus, & alter alteri derogamus: dumque nos invicem mordemus & incusamus, & adversum nosmetipsos intestina prælia commovemus: dum verborum jaculis proximorum corda terebramus, dum principes cum principibus, populi cum populis, seditiones & certamina concitamus: dum simulatio in vultu, dolus in corde, fallacia profertur in verbis, & malorum per singula cumulus intumescit: Divina providentia jacturam disciplinæ populo suo illatam, ex plurima pace & nimia sui lenitate prospiciens, aggreditur primo sensim refrenare lapsantes, & integro adhuc ecclesiæ statu, congregationibusque manentibus, indulget interim eos qui erant in militia* e) *tantum, Gentilium persecutione pulsari. Sed cum nullus ex hoc clementiæ ejus intellectus populis redderetur, quin potius velut ignorantes Deum, absque Divina providentia res agi ducerent, & per hoc eo magis*

b) De hujus Gorgonii & Dorothei martyrio Baronius ad martyrolog. Rom 9. Sept.

c) *τὰς μυριάνδρους ἐκείνας συναγωγὰς, καὶ τὰ πλήθη τῶν κατὰ πᾶσαν πόλιν ἀθροισμάτων.*

d) alius in Græcis sensus: *μηδαμῶς ἔτι τοῖς παλαιοῖς οἰκοδομήμασιν ἀρκούμενοι, εὐρείας εἰς πλάτος ἀνὰ πάσας τὰς πόλεις ἐκ θεμελίων ἀνίστων ἐκκλησίας. ut priscis ædificiis jam non contenti, in singulis urbibus spatiosas jam ab ipsis fundamentis exstruerent Ecclesias.* Vales.

e) adde Eusebium Valesii p. 295. 317.

magis persisterent in malis suis, atque ipsi qui duces populi videbantur & principes, Divini mandati immemores effecti, adversum se invicem contentionibus, zelo, livore, superbia, inimicitiis atque odiis inflammarentur, ita ut tyrannidem potius quam sacerdotium tenere se crederent, Christianæ humilitatis & sinceritatis obliti, sacra mysteria profanis mentibus celebrarent, tunc demum secundum vocem Hieremiæ prophetæ: f) Obscuravit Dominus in ira filiam Sion: & dejecit de cœlo gloriam Israel, nec rememoratus est scabellum pedum suorum in die iræ suæ.

XIII. De MAXENTIO Maximiani Herculii filio, Eusebius VIII. 14. ἀρχόμενος μὲν, τὴν καθ' ἡμᾶς πίστιν ἐπ' ἀρεσκείᾳ καὶ κολακείᾳ τοῦ δήμου Ῥωμαίων καθυπεκρίνατο. Ταύτῃ τε τοῖς ὑπηκόοις τὸν κατὰ Χριστιανῶν ἀνεῖναι προστάττει διωγμὸν, εὐσέβειαν ἐπιμορφάζων, καὶ ὡς ἂν δεξιὸς καὶ πολὺ πρᾶος παρὰ τοὺς προτέρους φανείη. Rufin. *Maxentius qui in urbe Roma tyrannidem ceperat, primo velut incitandæ erga se plebis gratia Fidei nostræ veneratorem se esse simulabat, & ob hoc persequutiones reprimi, omnesque injurias a Christianis arceri jubet.*

XIV. GALERIUS Maximianus, CONSTANTINUS, & LICINIUS g) A.C. 311. hoc in favorem Christianorum promulgarunt edictum Nicomediæ, quod Latine servavit Lactantius c. 34. de mortibus persecutorum, Græce vertit Eusebius VIII. 17. quod præmissa quæ apud solum Eusebium exstat inscriptione cum Latina versione adponam.

Αὐτοκράτωρ Καῖσαρ ΓΑΛΈΡΙΟΣ Οὐαλέριος ΜΑΞΙΜΙΑΝῸΣ, ἀνίκητος, σεβαστὸς, ἀρχιερεὺς μέγιστος. Γερμανικὸς μέγιστος, Αἰγυπτιακὸς μέγιστος, θηβαϊκὸς μέγιστος, Σαρματικὸς μέγιστος, πεντάκις Περσῶν μέγιστος, δὶς Καρ-

Imperator Cæsar GALERIUS Valerius MAXIMIANUS invictus, Augustus, Pont. Max. Germanicus maximus, Ægyptiacus max. Thebaicus max. Sarmaticus max. h) *quintum Persicus maximus, secundo Carpicus max, sexto Armeniacus max, Medicus*

πων

f) Jeremiæ Thren. II. 1.

g) Licinii mentio apud Nicephor. VII. 23. & in quibusdam Eusebii edit. & in Rufini versione omittitur.

h) Etiam *Britannicus Maximus* Galerius apud Reines. pag. 321. Inscript.

πῶν μέγιστος, ἑξάκις Ἀρμενίων μέγιστος, Μήδων μέγιστος, Ἀδιαβηνῶν μέγιστος, δημαρχικῆς ἐξουσίας τὸ εἰκοστὸν, αὐτοκράτωρ ἐννεακαιδέκατον, ὕπατος τὸ ὄγδοον, πατὴρ πατρίδος, ἀνθύπατος.

Καὶ Αὐτοκράτωρ Καῖσαρ Φλάυϊος Οὐαλέριος ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ εὐσεβὴς, εὐτυχὴς, ἀνίκητος σεβαστὸς, ἀρχιερεὺς μέγιστος, δημαρχικῆς ἐξουσίας ε, Αὐτοκράτωρ τὸ πέμπτον, ὕπατος, πατὴρ πατρίδος, ἀνθύπατος.

Καὶ Αὐτοκράτωρ Καῖσαρ Οὐαλέριος ΛΙΚΙΝΝΙΑΝΟΣ, εὐσεβὴς, εὐτυχὴς, ἀνίκητος, σεβαστὸς, ἀρχιερεὺς μέγιστος, δημαρχικῆς ἐξουσίας τὸ τέταρτον, αὐτοκράτωρ τὸ τρίτον, ὕπατος, πατὴρ πατρίδος, ἀνθύπατος, ἐπαρχιώταις ἰδίοις χαίρειν.

Μεταξὺ τῶν λοιπῶν ἅπερ ὑπὲρ τοῦ χρησίμου καὶ λυσιτελοῦς τοῖς δημοσίοις διατυπούμεθα, ἡμεῖς μὲν βεβουλήμεθα πρότερον κατὰ τοὺς ἀρχαίους νόμους καὶ τὴν δημοσίαν ἐπιστήμην τὴν τῶν ῥωμαίων, ἅπαντα ἐπανορθώσασθαι, καὶ τούτου πρόνοιαν ποιήσασθαι, ἵνα καὶ οἱ χριστιανοὶ, οἵ τινες τῶν γονέων τῶν ἑαυτῶν καταλελοίπασι τὴν αἵρεσιν, εἰς ἀγαθὴν πρόθεσιν ἐπανέλθοιεν. ἐπείπερ τινὶ λογισμῷ τοσαύτη αὐτοὺς πλεονεξία κατεσχήκει καὶ ἄνοια κατειλήφει, ὡς

max. Adiabenicus maximus, Tribunitiæ Pot. XX. Imperator XIX. Consul VIII. Pater Patriæ, ProConsul.

Et Imperator Cæsar Flavius Valerius CONSTANTINUS, Pius, Felix, Invictus, Augustus, Pontifex max. Tribunitiæ potestatis V. Imperator V. Consul, Pater Patriæ, Proconsul.

Et Imperator Cæsar Valerius LICINIUS, Pius, Felix, invictus, Augustus, Pontifex max. Tribunitiæ Potestatis IV. Imperator III. Consul, Pater Patriæ, Proconsul, Provincialibus suis Salutem.

e Lactantio.

Inter cætera quæ pro reipublicæ semper commodis atque utilitate disponimus, nos quidem volueramus antehac juxta leges veteres & publicam disciplinam Romanorum cuncta corrigere, atque id providere, ut etiam Christiani, qui parentum suorum reliquerant sectam, ad bonas mentes redirent. Siquidem quadam ratione tanta eosdem Christianos voluntas invasisset, & tanta stultitia occupasset, ut non illa veterum instituta sequerentur, quæ forsitan primi

μὴ ἕπεσθαι τοῖς ὑπὸ τῶν πάλαι καταδειχθεῖσιν, ἅπερ ἴσως πρότερον καὶ οἱ γονεῖς αὐτῶν ἦσαν καταστήσαντες, ἀλλὰ πατὰ τὴν αὐτῶν πρόθεσιν καὶ ὡς ἕκαστος ἐβούλετο, οὕτως ἑαυτοῖς καὶ νόμους ποιῆσαι, καὶ τούτους παραφυλάττειν, καὶ ἐν διαφόροις διάφορα πλήθη συνάγειν. τοιγαροῦν τοιούτου ὑφ' ἡμῶν προστάγματος παρακολουθήσαντος, ὥς τε ἐπὶ τὰ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων κατασταθέντα ἑαυτοὺς μεταθήσαιεν, πλεῖστοι μὲν κινδύνῳ ὑποβληθέντες, πλεῖστοι δὲ ταραχθέντες, παντοίους θανάτους ὑπέφερον. καὶ ἐπειδὴ τῶν πολλῶν τῇ αὐτῇ ἀπονοίᾳ διαμενόντων, ἑωρῶμεν μή τε τοῖς θεοῖς τοῖς ἐπουρανίοις τὴν ὀφειλομένην θρησκείαν προσάγειν αὐτούς, μή τε τῷ τῶν χριστιανῶν προσέχειν, ἀφορῶντες εἰς τὴν ἡμετέραν φιλανθρωπίαν καὶ τὴν διηνεκῆ συνήθειαν, δι' ἧς εἰώθαμεν ἅπασιν ἀνθρώποις συγγνώμην ἀπονέμειν, προθυμότατα καὶ ἐν τούτῳ τὴν συγχώρησιν τὴν ἡμετέραν ἐπεκτεῖναι δεῖν ἐνομίσαμεν. ἵνα αὖθις ὦσι Χριστιανοὶ, καὶ τοὺς οἴκους ἐν οἷς συνήγοντο συνθῶσιν οὕτως, ὥς τε μηδὲν ὑπεναντίον τῆς ἐπιστήμης αὐτοὺς πράττειν. δι' ἑτέρας δὲ ἐπιστολῆς τοῖς δικασταῖς δηλώσομεν, τί αὐτοὺς παραφυλάξασθαι δεήσει. ὅθεν κατὰ ταύτην τὴν συγχώρησιν τὴν ἡμετέραν, ὀφείλουσι τὸν ἑαυτῶν θεὸν ἱκετεύειν περὶ τῆς σωτηρίας τῆς ἡμετέρας, καὶ τῶν δημοσίων, καὶ τῆς ἑαυτῶν, ἵνα κατὰ πάντα τρόπον καὶ τὰ δημόσια παραχεθῇ ὑγιῆ, καὶ ἀμέριμνοι ζῆν ἐν τῇ ἑαυτῶν ἑστίᾳ δυνηθῶσι.

parentes eorundem constituerant, sed pro arbitrio suo atque ut hisdem erat libitum, ita sibimet leges facerent quas observarent, & per diversa i) *varios populos congregarent. Denique cum ejusmodi nostra jussio exstitisset ut ad veterum se instituta conferrent, multi periculo subjugati, multi etiam deturbati sunt; atque cum plurimi in proposito perseverarent, ac videremus nec Diis eosdem cultum ac religionem debitam exhibere, nec Christianorum Deum observare, contemplationem mitissimæ nostræ clementiæ intuentes, & consuetudinem sempiternam, qua solemus cunctis hominibus veniam indulgere, promptissimam in his quoque indulgentiam nostram credidimus porrigendam, ut denuo sint Christiani, & conventicula sua componant, ita ut ne quid contra disciplinam agant. Alia autem epistola judicibus significaturi sumus, quid debeant observare. Unde juxta hanc indulgentiam nostram debebunt Deum suum orare pro salute nostra & rei publicæ ac sua, ut undiqueversum res publica perstet incolumis, & securi vivere in sedibus suis possint.*

XV.

i) *loca* cum illustri Gisb. Cupero intellige.

XV. MAXIMINUS cui hoc edictum displicebat, *ἀντὶ τοῦ προτεθέντος γράμματος, λόγῳ προστάττει τοῖς ὑπ' αὐτὸν ἄρχουσι τὸν καθ' ἡμῶν ἀνεῖναι πόλεμον*, illius loco coram voce dumtaxat & *ἀγράφῳ προστάγματι* mandavit præsidibus quos ex Orientis provinciis secum habebat, ut ab oppugnatione Christianorum abstinerent, qui *διὰ γραφῆς* & scripto hanc *παρακέλευσιν* sive mandatum hoc Imperatoris aliis præsidibus significarunt, cujus exemplum à *Sabino* præfecto prætorii ad præsides provinciarum datum, ex Eusebii, qui e Latino Græce vertit, lib. IX. 1. ita se habet:

Λιπαρωτάτη καὶ καθωσιωμένη σπουδῇ ἡ θειότης τῶν δεσποτῶν ἡμῶν θειοτάτων αὐτοκρατόρων, πάντων τῶν ἀνθρώπων τὰς διανοίας πρὸς τὴν ὁσίαν καὶ ὀρθὴν τοῦ ζῆν ὁδὸν περιαγαγεῖν ἔτι πάλαι ὥρισεν. ὅπως καὶ οἱ ἀλλοτρίᾳ Ῥωμαίων συνηθείᾳ ἀκολουθεῖν δοκοῦντες, τὰς ὀφειλομένας θρησκείας τοῖς ἀθανάτοις θεοῖς ἐπιτελοῖεν. ἀλλ' ἡ τινων ἔνστασις καὶ τραχυτάτη βουλὴ εἰς τοσοῦτον περιέστη, ὡς μήτε λογισμῷ δικαίῳ τῆς κελεύσεως δύνασθαι ἐκ τῆς ἰδίας προθέσεως ἀναχωρεῖν, μήτε τὴν ἐπικειμένην τιμωρίαν αὐτοὺς ἐκφοβεῖν. ἐπειδὴ τοίνυν συνέβαινεν ἐκ τοῦ τοιούτου τρόπου πολλοὺς εἰς κίνδυνον ἑαυτοὺς περιβάλλειν, κατὰ τὴν προσοῦσαν εὐγένειαν τῆς εὐσεβείας ἡ θειότης τῶν δεσποτῶν ἡμῶν τῶν δυνατωτάτων αὐτοκρατόρων, ἀλλότριον εἶναι τῆς προθέσεως τῆς θειοτάτης τῆς ἰδίας δοκιμάζουσα τὸ ἐκ τῆς τοιαύτης αἰτίας εἰς τοσοῦτον κίνδυνον τοὺς ἀνθρώπους περιβάλλειν, ἐκέλευσε διὰ τῆς

Jampridem Majestas Dominorum nostrorum, sacratissimorum Principum, assidua ac devota sollicitudine omnium mortalium mentes ad piam rectamque vivendi rationem traducere instituerat, ut & ii qui peregrinas & ab institutis Romanorum alienas cærimonias amplecti videbantur, debitos cultus Diis immortalibus exhiberent. Verum pertinacia quorumdam & obstinata mentis duritia eo usque processit, ut neque ipsa Imperialis præcepti justitia eos à proposito revocare, nec imminentis supplicii gravitas deterrere potuerit. Cum igitur accideret ut ea de causa plurimi sese in abrupta pericula conjicerent, Majestas Dominorum nostrorum, fortissimorum Principum pro insita sibi pietate atque clementia, alienum à sanctissimo suo proposito esse judicans, ut ex ejus-

ἐμῆς καθοσιώσεως τῇ σῇ ἀγχινοίᾳ διαχαράξαι. ἵν' εἴ τις τῶν χριστιανῶν τοῦ ἰδίου ἔθνους τὴν θρησκείαν μετιὼν εὑρεθείη, τῆς κατ' αὐτοῦ ἐνοχλήσεως καὶ τοῦ κινδύνου αὐτὸν ἀποστήσειας, καὶ μή τινα ἐκ ταύτης τῆς προφάσεως τιμωρίᾳ κολαστέον νομίσειας. ὁπότε τῇ τοσούτου χρόνου συνελεύσει συνέστη αὐτοὺς μηδενὶ τρόπῳ πεπεῖσθαι δεδυνῆσθαι, ὅπως ἀπὸ τῶν τοιούτων ἐνστάσεων ἀναχωρήσαιεν. ἐγγράψαι τοιγαροῦν πρὸς τοὺς λογιστὰς καὶ τοὺς στρατηγοὺς καὶ τοὺς πραιποσίτους τοῦ πάγου k) ἑκάστης πόλεως ἡ σὴ ἐπιστρέφεια ὀφείλει.

modi occasione in tanta discrimina homines adducantur, nostræ devotioni præcepit, ut ad tuam solertiam literas darem: quo si quis forte Christianorum gentis suæ religionem observare deprehensus fuerit, eum omni molestia ac discrimine liberes, neque ob hanc causam ulla pœna afficiendum censeas. Quippe cum tam longo jam temporis tractu compertum fuerit, eos nulla ratione adduci posse ut ab hujusmodi pertinacia abscedant. Scribere igitur ad Curatores & Magistratus, & ad Præpositos pagorum singularum civitatum tua debet industria, ut sciant sibi inposterum hujus negotii amplius curam agere non licere.

XVI. Idem Maximinus, licet Christianorum interim hostis & persecutor, tamen post victum A. C. 312. Maxentium hoc ad Sabinum rescriptum edidit, quod itidem ex Eusebii IX. 9. Hist. adjungam, ne quod ex primorum Imperatorum edictis Ecclesiæ faventibus desideretur.

Ἰόβιος Μαξιμῖνος Σεβαστὸς, Σαβίνῳ· καὶ παρὰ τῇ σῇ στιβαρότητι καὶ παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις φανερὸν εἶναι πέποιθα, τοὺς δεσπότας ἡμῶν Διοκλητιανὸν καὶ Μαξιμιανὸν τοὺς ἡμετέρους πατέρας, ἡνίκα συνεῖδον σχεδὸν ἅπαντας ἀνθρώπους καταλειφθείσης τῆς τῶν θεῶν θρησκείας, τῷ ἔθνει τῶν χρι-

JOVIUS MAXIMINUS AUGUSTUS, SABINO. *Et gravitati tuæ & cunctis mortalibus notum esse arbitror, qualiter Domini ac parentes nostri Diocletianus & Maximianus, cum cunctos fere homines relicto Deorum immortalium cultu ad Christianorum sectam*

στιανῶν

k) Τῶν πάγων Salmas. p. 318. ad Trebellii Pollionis 30. Tyrannos.

στιανῶν ἑαυτοὺς συμμεμιχότας, ὀρθῶς διατεταχέναι πάντας ἀνθρώπους τοὺς ἀπὸ τῆς τῶν αὐτῶν Θεῶν τῶν ἀθανάτων θρησκείας ἀναχωρήσαντας, προδήλῳ κολάσει καὶ τιμωρίᾳ εἰς τὴν θρησκείαν τῶν Θεῶν ἀνακληθῆναι. ἀλλ' ὅτε ἐγὼ εὐτυχῶς τὸ πρῶτον εἰς τὴν ἀνατολὴν παρεγινόμην, καὶ ἔγνων εἴς τινας τόπους πλείστους τῶν ἀνθρώπων τὰ δημόσια ὠφελεῖν δυναμένους, ὑπὸ τῶν δικαστῶν διὰ τὴν προειρημένην αἰτίαν ἐξορίζεσθαι. ἑκάστῳ τῶν δικαστῶν ἐντολὰς δέδωκα, ὥστε μηδένα τούτων τοῦ λοιποῦ προσφέρεσθαι τοῖς ἐπαρχιώταις ἀπηνῶς, ἀλλὰ μᾶλλον κολακείαις καὶ προτροπαῖς πρὸς τὴν τῶν Θεῶν θρησκείαν αὐτοὺς ἀνακαλεῖν. τηνικαῦτα οὖν ὅτε ἀκολούθως τῇ κελεύσει τῇ ἐμῇ ὑπὸ τῶν δικαστῶν ἐφυλάττετο τὰ προστεταγμένα, συνέβαινε μηδένα ἐκ τῆς ἀνατολῆς μερῶν, μή τε ἐξόριστον μή τε ἐνύβριστον γίνεσθαι, ἀλλὰ μᾶλλον ἐκ τοῦ μὴ βαρέως κατ' αὐτῶν τι γίνεσθαι, εἰς τὴν τῶν Θεῶν θρησκείαν ἀνακεκλῆσθαι. μετὰ δὲ ταῦτα ὅτε τῷ παρελθόντι ἐνιαυτῷ εὐτυχῶς ἐπέβην εἰς τὴν Νικομήδειαν, κἀκεῖ διετέλουν, παρεγίνοντο πολῖται τῆς αὐτῆς πόλεως πρός με ἅμα μετὰ τῶν ξοάνων τῶν Θεῶν, μειζόνως δεόμενοι, ἵνα παντὶ τρόπῳ τὸ τοιοῦτον ἔθνος μηδαμῶς ἐπιτρέποιτο ἐν τῇ αὐτῶν πατρίδι οἰκεῖν.

* A. C. 311.

*se applicuisse cernerent, recte atque ordine constituerunt, ut quicumque à Deorum suorum religione descivissent, publica animadversione & supplicio ad eorundem cultum revocarentur. Ego vero cum in Orientis provincias felicibus auspiciis primum venissem, comperissemque quamplurimos homines qui Reipublicæ usui esse possent, ob eam quam dixi causam à Judicibus in certa loca relegari; singulis Judicibus in mandatis dedi, ne quis eorum deinceps adversus provinciales atrociter saeviret; sed ut potius blanditiis & adhortationibus ad Deorum cultum eos revocare conarentur. Quamdiu igitur juxta mandatum Majestatis nostræ, hæc à Judicibus prout jusseram observata sunt, nemo ex partibus Orientis aut relegatus, aut contumelia affectus est. Quin potius Provinciales nostri eo quod clementius cum ipsis agebatur, ad Numinum cultum redierunt. Postea vero cum anno præterito * Nicomediam feliciter essem ingressus, cives ejus urbis me illic degentem adierunt cum Deorum simulacris; obnixe orantes, ne hujusmodi ho-*

ἀλλ' ὅτε ἔγνων πλείστους τῆς αὐτῆς θρησκείας ἄνδρας ἐν αὐτοῖς τοῖς μέρεσιν οἰκεῖν, οὕτως αὐτοῖς τὰς ἀποκρίσεις ἀπένειμον. ὅτι τῇ μὲν αἰτήσει αὐτῶν ἀσμένως χάριν ἔσχηκα, ἀλλ' οὐ παρὰ πάντων τοῦτο αἰτηθὲν κατεῖδον. εἰ μὲν οὖν τινὲς εἶεν τῇ αὐτῇ δεισιδαιμονίᾳ διαμένοντες, οὕτως ἕνα ἕκαστον ἐν τῇ ἰδίᾳ προαιρέσει τὴν βούλησιν ἔχειν. καὶ εἰ βούλοιντο τὴν τῶν Θεῶν θρησκείαν ἐπιγινώσκειν. ὅμως καὶ τοῖς τῆς αὐτῆς πόλεως Νικομηδεῦσι, καὶ ταῖς λοιπαῖς πόλεσιν αἳ καὶ αὗται εἰς τοσοῦτον τὴν ὁμοίαν αἴτησιν περισπουδάστως πρός με πεποιήκασιν, δῆλον ὅτι ἵνα μὴ ᾖ εἷς τῶν χριστιανῶν ταῖς πόλεσιν ἐνοικοίη, ἀνάγκην ἔσχον προσφιλῶς ἀποκρίνασθαι, ὅτι δὴ αὐτὸ τοῦτο καὶ οἱ ἀρχαῖοι αὐτοκράτορες πάντες διεφύλαξαν. καὶ αὐτοῖς τοῖς Θεοῖς δι' οὓς πάντες ἄνθρωποι καὶ αὐτὴ ἡ τῶν δημοσίων διοίκησις συνίσταται, ἤρεσεν οὖν, ὥστε τὴν τοσαύτην αἴτησιν ἣν ὑπὲρ τῆς θρησκείας τοῦ θείου αὐτῶν ἀναφέρουσι, βεβαιώσαιμι. τοιγαροῦν εἰ καὶ τὰ μάλιστα καὶ τῇ σῇ καθοσιώσει πρὸ τούτου τοῦ χρόνου διὰ γραμμάτων ἐπέσταλται, καὶ δι' ἐντολῶν ὁμοίως κεκέλευσται, ἵνα μὴ κατὰ τῶν ἐπαρχιωτῶν τὸ τοιοῦτον ἔθνος διαφυλάξαι ἐπιμεληθέντων, μηδὲν τραχέως, ἀλλὰ ἀνεξικάκως καὶ συμμέ-

minum genus in sua civitate habitare omnino sineretur. Sed quoniam complures hujus religionis viros illis in partibus degere cognoveram, hoc eis responsum dedi, me quidem eorum petitioni libenter gratificaturum; sed non animadvertere idipsum ex æquo ab omnibus postulari. Quod si qui sint qui in Christianorum superstitione permaneant, unumquemque pro arbitratu ac mentis suæ proposito eligere quod vellet; & si Deorum religionem amplecti vellent, perinde id licere. Sed tamen & Nicomediensibus, & reliquis civitatibus quæ eandem ad me petitionem cum summa contentione detulerant, ut videlicet nullus Christianorum in suis urbibus habitaret, necesse habui benigne respondere: quando ita observatum fuisset à cunctis retro Imperatoribus; Diis quoque immortalibus per quos genus humanum & Reipublicæ permanet status, idipsum placuisset: me quoque hujusmodi petitionem quam de cultu Deorum suorum ad me detulissent, confirmaturum. Quamobrem etsi jam antea sæpe devotioni tuæ partim per literas scripsi, partim co-

τρως συμπεριφέροιντο αὐτοῖς. ὅμως ἵνα μή τε ὑπὸ τῶν βενεφικιαλίων, μή τε ὑπ' ἄλλων τῶν τυχόντων, ὕβρεις, μή τε σεισμοὺς ὑπομένοιεν, ἀκόλουθον ἐνόμισα, καὶ τούτοις τοῖς γράμμασι τὴν σὴν στιβαρότητα ὑπομνῆσαι, ὅπως ταῖς κολακείαις καὶ ταῖς προτροπαῖς μᾶλλον, τὴν τῶν Θεῶν ἐπιμέλειαν τοὺς ἡμετέρους ἐπαρχιώτας ποιήσειας ἐπιγινώσκειν. ὅθεν εἴ τις τῇ αὐτοῦ προαιρέσει τὴν θρησκείαν τῶν Θεῶν ἐπιγνωστέον προσλάβοι, τούτους ὑποδέξασθαι προσήκει· εἰ δέ τινες τῇ ἰδίᾳ θρησκείᾳ ἀκολουθεῖν βούλοιντο, ἐν τῇ αὐτῶν ἐξουσίᾳ καταλίποις. διόπερ ἡ σὴ καθοσίωσις τὸ ἐπιτραπέν σοι διαφυλάττειν ὀφείλει. καὶ μηδενὶ ἐξουσία δοθῇ, ὥστε τοὺς ἡμετέρους ἐπαρχιώτας ὕβρεσι καὶ σεισμοῖς ἐπιτρίψαι. ὁπότε, ὥσπερ προγέγραπται, ταῖς προτροπαῖς μᾶλλον καὶ ταῖς κολακείαις πρὸς τὴν τῶν Θεῶν θρησκείαν τοὺς ἡμετέρους ἐπαρχιώτας προσήκει ἀνακαλεῖν. ἵνα δὲ αὕτη ἡμῶν ἡ κέλευσις εἰς γνῶσιν πάντων τῶν ἐπαρχιωτῶν τῶν ἡμετέρων ἔλθῃ, διατάγματι ὑπὸ σοῦ προτεθέντι τὸ κεκελευσμένον ὀφείλεις δηλῶσαι.

ram in mandatis dedi, ut adversus Provinciales qui hunc Christianæ religionis ritum retinere voluerint, Provinciarum Rectores nihil acerbe statuant, sed potius clementer & moderate indulgeant, seque illis accommodent: Tamen ne forte à Beneficiariis aut quibuscunque aliis injurias & concussiones patiantur, his etiam literis gravitatem tuam admonendam esse existimavi, ut Provinciales nostros blanditiis potius & exhortationibus ad Deorum curam ac providentiam agnoscendam allicias. Itaque si quis sua sponte Deorum cultum suscipiendum agnoverit, hunc ambabus ulnis amplecti oportet. Quod si qui religioni suæ inhærere maluerint, arbitrio ac potestati suæ sunt permittendi. Debet igitur devotio tua quod ipsi mandatum est sedulo observare; nec provinciales nostros injuriis aut concussionibus opprimendi licentia cuiquam concedatur: cum potius, uti jam dictum est, cohortationibus blandisque illecebris ad Deorum cultum revocandi sint.

Porro ut hoc præceptum Majestatis nostræ universis provincialibus innotescat, edicto abs te proposito jussionem nostram publicari curabis.

XVII.

XVII. Non diu post 3. Kal. Maji A. C. 313. victus a Licinio, l) novum iterum edictum publicavit paullo ante obitum, quod apud Euseb. IX. 10. exstat his verbis:

Αὐτοκράτωρ Καῖσαρ Γάϊος Οὐαλέριος Μαξιμῖνος, Γερμανικὸς, Σαρματικὸς, Εὐσεβὴς, Εὐτυχὴς, Ἀνίκητος, Σεβαστός· Κατὰ πάντα τρόπον ἡμᾶς διηνεκῶς τῶν ἐπαρχιωτῶν τῶν ἡμετέρων τοῦ χρησίμου προνοεῖσθαι δεῖ, καὶ ταῦτα αὐτοῖς βούλεσθαι παρέχειν οἷς τὰ λυσιτελῆ πάντων μάλιστα κατορθοῦται, καὶ ὅσα τῆς λυσιτελείας καὶ τῆς χρησιμότητός ἐστι, τῆς κοινῆς αὐτῶν, καὶ ὁποῖα πρὸς τὴν δημοσίαν λυσιτέλειαν ἁρμόζει, καὶ ταῖς ἑκάστων διανοίαις προσφιλῆ τυγχάνει, οὐδένα ἀγνοεῖν, ἀλλ᾽ ἕκαστον ἀνατρέχειν ἐπ᾽ αὐτὸ τὸ γινόμενον, γινώσκειν τε ἕκαστον τῶν ἀνθρώπων καὶ ἔχειν ἐν ἑαυτῷ, δῆλον εἶναι πιστεύομεν. ὁπότε τοίνυν πρὸ τούτου δῆλον γέγονε τῇ γνώσει τῇ ἡμετέρᾳ, ἐκ ταύτης τῆς προφάσεως ἐξ ἧς κεκελευσμένον ἦν ὑπὸ τῶν θειοτάτων Διοκλητιανοῦ καὶ Μαξιμιανοῦ τῶν γονέων τῶν ἡμετέρων, τὰς συνόδους τῶν Χριστιανῶν ἐξῃρῆσθαι, πολλοὺς σεισμοὺς καὶ ἀποστερήσεις ὑπὸ τῶν ὀφφικιαλίων γεγενῆσθαι, καὶ εἰς τοὐπιὸν δὲ τοῦτο προχωρεῖν κατὰ τῶν ἐπαρχιωτῶν τῶν ἡμετέρων, ὧν μάλιστα πρόνοιαν τὴν προσήκουσαν γίνεσθαι σπουδάζομεν. τῶν οὐσιῶν τῶν ἰδίων αὐτῶν κατατριβομένων, δο-

Imperator Cæsar Cajus Valerius Maximinus, Germanicus, Sarmaticus, Pius, Felix, Invictus, Augustus. Provincialium nostrorum utilitati omnibus modis nos perpetuo consulere, eaque ipsis libenter præstare quæ omnibus maxime fructuosa sint, & quæcumque ad communem ipsorum utilitatem & commodum spectent, & Reipublicæ inprimis conducant, quæque singulis grata sint & accepta: neminem ignorare, sed unumquemque res ipsas animo revolventem nosse ac persuasum habere confidimus. Certe cum antea nobis compertum fuisset, occasione legis illius quæ à Divis Diocletiano & Maximiano parentibus nostris lata erat, ut Christianorum conventus penitus abolerentur; multas concussiones prædasque ab officialibus factas esse, atque hoc malum indies longius serpere adversus Provinciales nostros quibus maxime consultum volumus, quorum facultates hoc prætextu graviter atteruntur: superiore anno datis ad singulos Provinciarum Præsides literis statuimus, ut si quis adhærere huic sectæ, & religionis illius observantiam sequi vellet, ei liceret absque ullo impedimento in proposito suo permanere, nec ullus eum

θέντων

l) Vide Lactantium c. 47. de mortibus persecutorum, & Euseb. lib. I. de vita Constantini c. 58.

θέντων γραμμάτων πρὸς τοὺς ἡγεμόνας ἑκάστης ἐπαρχίας τῷ παρελθόντι ἐνιαυτῷ, ἐνομοθετήσαμεν. ἵν' ἐάν τις βούλοιτο τῷ τοιούτῳ ἔθει ἢ τῇ αὐτῇ φυλακῇ τῆς αὐτῆς θρησκείας ἕπεσθαι, τοῦτον ἀνεμποδίστως ἔχεσθαι τῆς προθέσεως τῆς ἑαυτοῦ, καὶ ὑπὸ μηδενὸς ἐμποδίζεσθαι μήτε κωλύεσθαι. καὶ εἶναι αὐτοῖς εὐχέρειαν, ἄνευ τινὸς φόβου καὶ ὑποψίας, τοῦθ' ὅπερ ἑκάστῳ ἀρέσκει ποιεῖν. πλὴν οὐδὲ νῦν λαθεῖν ἡμᾶς ἐδυνήθη, ὅτι τινὲς τῶν δικαστῶν παρενεθυμοῦντο τὰς ἡμετέρας κελεύσεις, καὶ διστάζειν τοὺς ἡμετέρους ἀνθρώπους περὶ τὰ προστάγματα τὰ ἡμέτερα παρεσκεύασαν, καὶ ὀκνηρότερον προσιέναι ταύταις ταῖς θρησκείαις αἷς ἦν ἀρεστὸν αὐτοῖς, ἐποίησαν. ἵνα τοίνυν εἰς τὸ ἑξῆς πᾶσα ὑποψία ἀμφιβολίας τοῦ φόβου περιαιρεθῇ, τοῦτο τὸ διάταγμα προτεθῆναι ἐνομοθετήσαμεν. ἵνα πᾶσι δῆλον γένηται, ἐξεῖναι τούτοις οἵτινες ταύτην τὴν αἵρεσιν καὶ τὴν θρησκείαν μετιέναι βούλονται, ἐκ ταύτης τῆς δωρεᾶς τῆς ἡμετέρας καθὼς ἕκαστος βούλεται ἢ δέον αὐτῷ ἐστιν, οὕτως προσιέναι τῇ θρησκείᾳ ταύτῃ ἣν ἐξ ἔθους θρησκεύειν εἵλετο· καὶ τὰ κυριακὰ δὲ τὰ οἰκεῖα ὅπως κατασκευάζοιεν, συγχωρεῖται. ἵνα μέν τοι καὶ μείζων γένηται ἡ ἡμετέρα δωρεά, καὶ τοῦτο νομοθετῆσαι κατηξιώσαμεν. ἵν' εἴ τινες οἰκίαι καὶ χωρία τοῦ δικαίου τῶν χριστιανῶν πρὸ τούτου ἐτύγχανον ὄντα, ἐκ τῆς κελεύσεως τῶν γονέων τῶν ἡμετέρων εἰς τὸ δίκαιον μετέπεσε τοῦ φίσκου, ἢ ὑπό τινος κατελήφθη πόλεως, εἴτε διάπρασις

impedire aut prohibere auderet; ſed ut quiſque eorum id quod ſibi libitum eſſet, ſine ullo metu ac ſuſpicione, agendi licentiam haberet. Verum ne nunc quidem latere nos potuit, quosdam ex Judicibus præcepta noſtra minus recte intellexiſſe, & in cauſa fuiſſe ut ſubditi noſtri juſſionibus noſtris diffiderent, & ad cultum religionis illius, quam maxime probabant, cunctantius accederent. Igitur ut omnis impoſterum ſuſpicio metus & ambiguitas adimatur, hoc edictum proponi ſtatuimus, quo cuncti intelligant iis qui hanc ſectam & relgionem ſequi volunt, ex hac indulgentia Majeſtatis noſtræ licere, prout cuique libitum aut acceptum fuerit, ad eam religionem, cui ex more ſervire conſtituit, colendam accedere. Sed & Dominica ſua ipſis inſtaurare conceditur. Ceterum ut indulgentia noſtra prolixior appareat, illud etiam ſancire voluimus; ut ſi quæ domus aut loca ad jus Chriſtianorum antehac pertinentia, ex juſſione divorum parentum noſtrorum ad jus fiſci devoluta ſint, aut ab aliqua civitate occupata, aut certe vendita, aut alicui dono data; cuncta ad priſtinum jus ac dominium Chriſtianorum revocentur, ut

τέτων γεγόνηται, εἴτε εἰς χάρισμα δέδοταί τινι. ταῦτα πάντα εἰς τὸ ἀρχαῖον δίκαιον τῶν χριστιανῶν ἀνακληθῆναι ἐκελεύσαμεν. ἵνα καὶ ἐν τέτῳ, τῆς ἡμετέρας εὐσεβείας καὶ τῆς προνοίας αἴσθησιν πάντες λάβωσιν.

hac etiam in re pietatem ac providentiam nostram cuncti possint agnoscere.

XVIII. Denique LICINIUS, tam gravis & ipse persecutor m) Christianorum, tamen labarum Constantini singulariter veneratus n) post victum A. C. 314. Maximinum, hocce suo & Constantini nomine edictum publicavit, ad quod respiciens Jo. Malala in Chronico p. 417. ἐν τῇ αὐτῦ βασιλείᾳ ἐχαρίσατο ἐλευθερίαν o) τοῖς χριστιανοῖς, εἰς τὸ μὴ κρύπτεσθαι αὐτὺς, ἀλλὰ δημοσιεύειν. *Tempore Imperii sui Christianis libertatem concessit, ut non amplius latitarent, sed publice res suas agere eis liceret.* Illud edictum ex Latino Græce versum exhibet Eusebius lib. X. c. 5. ex quo repetit Nicephorus VII. 41. ego majorem partem Latine servatam à Lactantio c. 48. de mortibus persecutorum, adjungam, atque ita collectionem hanc edictorum Principalium, pro Christianis a non Christianis promulgatorum, post Francisci Balduini & Sam. Petiti lucubrationes a me susceptam obsignabo.

Ἤδη μὲν πάλαι σκοπῦντες τὴν ἐλευθερίαν τῆς θρησκείας ὐκ ἀρνητέαν εἶναι, ἀλλ' ἑνὸς ἑκάστυ τῇ διανοίᾳ καὶ βυλήσει ἐξυσίαν δοτέον τὰ θεῖα πράγματα τημελεῖν κα-

Jamdudum quidem, cum animadverteremus non esse cohibendam religionis libertatem, sed uniuscujusque arbitrio ac voluntati permittendum, ut ex animi sui sententia rebus Divinis

m) Euseb. de vita Constantini lib. 1. c. 51. seq. 55. 58. II. 1. seq. 66. & hist. X. 8.

n) Id. lib. 2. cap. 16. de vita Const.

o) Ad Licinii edicta, & Maximini respiciens Eusebius Orat. de laudibus Constantini p. 661. celebrat templa Christianorum instaurata & aperta ἔτι τῷ βίῳ περιόντων αὐτῶν δὴ τῶν καθῃρηκότων, *superstitibus adhuc illis qui ea subverterant.* De ejusdem Eusebii Epistola ad CONSTANTIAM Licinii Conjugem dixi Vol. VI. Bibl. Græcæ p. 102. Ea Eusebio contra Petavium vindicatur à Tillemontio T. VII. memor. Eccles. p. 43. & Jo. Boivino ad Nicephorum Gregoram p. 795.

κατὰ τὴν αὐτοῦ προαίρεσιν, ἕκαστον κεκελύκειμεν, τοῖς τε χριστιανοῖς, τῆς αἱρέσεως καὶ τῆς θρησκείας τῆς ἑαυτῶν τὴν πίστιν φυλάττειν. ἀλλ' ἐπειδὴ πολλαὶ καὶ διάφοροι αἱρέσεις ἐν ἐκείνῃ τῇ ἀντιγραφῇ, ἐν ᾗ τοῖς αὐτοῖς συνεχωρήθη ἡ τοιαύτη ἐξουσία, ἐδόκουν προστεθεῖσθαι σαφῶς, τυχὸν ἴσως τινὲς αὐτῶν μετ' ὀλίγον ἀπὸ τῆς τοιαύτης παραφυλάξεως ἀνεκρούοντο· ὁπότε εὐτυχῶς ἐγὼ Κωνσταντῖνος ὁ Αὔγουστος, κἀγὼ Λικίννιος ὁ Αὔγουστος, ἐν τῇ Μεδιολάνῳ ἐληλύθειμεν, καὶ πάντα ὅσα πρὸς τὸ λυσιτελὲς καὶ τὸ χρήσιμον τῷ κοινῷ διέφερεν, ἐν ζητήσει ἔχομεν, ταῦτα μεταξὺ τῶν λοιπῶν ἅτινα ἐδόκει ἐν πολλοῖς ἅπασιν ἐπωφελῆ εἶναι. μᾶλλον δὲ ἐν πρώτοις διατάξαι ἐδογματίσαμεν, οἷς ἡ πρὸς τὸ θεῖον αἰδώς τε καὶ τὸ σέβας ἐνείχετο. τοῦτ' ἔστιν ὅπως δῶμεν καὶ τοῖς χριστιανοῖς καὶ πᾶσιν ἐλευθέραν αἵρεσιν, τοῦ ἀκολουθεῖν τῇ θρησκείᾳ ᾗ δ' ἂν βουληθῶσιν· ὅπως ὅ, τί ποτέ ἐστι θειότης καὶ οὐρανίου πράγματος, ἡμῖν καὶ πᾶσι τοῖς ὑπὸ τὴν ἡμετέραν ἐξουσίαν διάγουσιν εὐμενὲς εἶναι δυνηθῇ. Τοίνυν ταύτην τὴν βούλησιν τὴν ἡμετέραν, ὑγιεινῷ καὶ ὀρθοτάτῳ λογισμῷ ἐδογματίσαμεν, ὅπως μηδενὶ παντελῶς ἐξουσία ἀρνητέα ᾖ, τοῦ ἀκολουθεῖν καὶ αἱρεῖσθαι τὴν τῶν χριστιανῶν παραφύλαξιν ἢ θρησκείαν. ἑκάστῳ τε ἐξουσία δοθείη τοῦ διδόναι ἑαυτοῦ τὴν

operam daret, sanximus ut tum cæteri omnes, tum Christiani, sectæ ac religionis suæ fidem atque observantiam retinerent. Sed quoniam in eo Rescripto quo hæc facultas illis concessa fuerat, multæ ac diversæ sectæ diserte ac nominatim additæ videbantur, quidam eorum ob hanc fortasse causam paulo post ab hujusmodi observantia destiterunt. * *Cum feliciter tam ego Constantinus Augustus, quam etiam ego Licinius Augustus apud Mediolanum convenissemus, atque universa, quæ ad commoda & securitatem publicam pertinerent, in tractatu haberemus; hæc inter cætera quæ videbamus pluribus hominibus profutura, vel in primis ordinanda esse credidimus, quibus Divinitatis reverentia continebatur; ut daremus & Christianis, & omnibus, liberam potestatem sequendi religionem, quam quisque voluisset; quod quidem Divinitas in sede cœlesti nobis atque omnibus qui sub potestate nostra sunt constituti, placata ac propitia possit existere. Itaque hoc consilio salubri ac rectissima ratione ineundum esse credidimus, ut nulli omnino facultatem abnegandam putaremus, qui vel observationi Christianorum, vel ei religioni mentem suam dederet, quam ipse sibi aptissimam esse sentiret; ut possit nobis summa Divinitas, cujus religioni liberis mentibus obsequimur, in omnibus solitum*

* Quæ sequuntur, petita sunt è Lactantio.

διάνοιαν ἐν ἐκείνῃ τῇ θρησκείᾳ, ἣν αὐτὸς ἑαυτῷ ἁρμόζειν νομίζῃ. ὅπως ἡμῖν δυνηθῇ τὸ θεῖον ἐν πᾶσι τὴν ἔθιμον σπουδὴν καὶ καλοκαγαθίαν παρέχειν. ἅτινα οὕτως ἀρέσκειν ἡμῖν ἀντιγράψαι ἀκόλουθον ἦν ἵν' ἀφαιρεθεισῶν παντελῶς τῶν αἱρέσεων, * αἵτινες τοῖς προτέροις ἡμῶν γράμμασι τοῖς πρὸς τὴν σὴν καθοσίωσιν ἀποσταλεῖσι περὶ τῶν χριστιανῶν ἐνείχοντο, καὶ ἅτινα πάνυ σκαιὰ καὶ τῆς ἡμετέρας πραότητος ἀλλότρια εἶναι ἐδόκει, ταῦτα ὑφαιρεθῇ, καὶ νῦν ἐλευθέρως τε καὶ ἀπλανῶς ἕκαστος τῶν τὴν αὐτὴν προαίρεσιν ἐσχηκότων τοῦ φυλάττειν τὴν τῶν χριστιανῶν θρησκείαν, ἄνευ τινὸς ὀχλήσεως, τοῦτο αὐτὸ παραφυλάττοι. ἅτινα τῇ σῇ ἐπιμελείᾳ πληρέστατα δηλῶσαι ἐδογματίσαμεν, ὅπως εἰδείης ἡμᾶς ἐλευθέραν καὶ ἀπολελυμένην ἐξουσίαν τοῦ τημελεῖν τὴν ἑαυτῶν θρησκείαν τοῖς αὐτοῖς χριστιανοῖς δεδωκέναι. ὅπερ ἐπειδὴ ἀπολελυμένως αὐτοῖς ὑφ' ἡμῶν δεδωρῆσθαι θεωρεῖ ἡ σὴ καθοσίωσις, καὶ ἑτέροις δεδόσθαι ἐξουσίαν τοῖς βουλομένοις τοῦ μετέρχεσθαι τὴν παρατήρησιν καὶ θρησκείαν ἑαυτῶν· ὅπερ ἀκολούθως τῇ ἡσυχίᾳ τῶν ἡμετέρων καιρῶν γίνεσθαι φανερόν ἐστιν, ὅπως ἐξουσίαν ἕκαστος ἔχῃ τοῦ αἱρεῖσθαι καὶ τημελεῖν, ὁποῖον δ' ἂν βούληται θεῖον. Τοῦτο δὲ ὑφ' ἡμῶν γέγονεν, ὅπως μηδεμιᾷ τιμῇ μηδὲ θρησκείᾳ τινὶ με-

* Cujac. VI. 6. Obſervatt.

favorem ſuum benivolentiamque præſtare. Quare ſcire dicationem tuam convenit, placuiſſe nobis, ut amotis omnibus omnino conditionibus, quæ prius ſcriptis ad officium tuum datis ſuper Chriſtianorum nomine videbantur, nunc cavere ut ſimpliciter unusquisque eorum qui eandem obſervandæ religioni Chriſtianorum gerunt voluntatem, citra ullam inquietudinem ac moleſtiam ſui id ipſum obſervare contendant. Quæ ſollicitudini tuæ pleniſſime ſignificanda eſſe credidimus, quo ſcires, nos liberam atque abſolutam colendæ religionis ſuæ facultatem hisdem Chriſtianis dediſſe. Quod cum hisdem à nobis indultum eſſe pervideas, intelligit dicatio tua, etiam aliis religionis ſuæ vel obſervantiæ, poteſtatem ſimiliter apertam & liberam, pro quiete temporis noſtri eſſe conceſſam, ut in colenda quod quisque diligeret habeat liberam facultatem, neque honori, neque cuiquam religioni, abſcedat aliquid à nobis. Atque hoc inſuper in perſona Chriſtianorum ſtatuendum eſſe cenſuimus; quod ſi eadem loca ad quæ antea convenire conſveverant, de quibus etiam datis ad officinm tuum literis certa ante hac forma fuerat comprehenſa, priore tempore aliud vel à fiſco noſtro, vel ab alio quocunque videntur eſſe mercati, eadem Chriſtianis ſine pecunia & ſine ulla pretii petitione, poſtpoſita omni fruſtratione atque ambiguitate, reſtituant. Qui

μειω-

μεμῶσθαί τι ὑφ' ἡμῶν δοκοίη. καὶ τοῦτο δὲ πρὸς τοῖς λοιποῖς εἰς τὸ πρόσωπον τῶν χριστιανῶν δογματίζομεν, ἵνα τοὺς τόπους αὐτῶν εἰς οὓς τὸ πρότερον συνέρχεσθαι ἔθος ἦν αὐτοῖς, περὶ ὧν καὶ τοῖς πρότερον δοθεῖσι πρὸς τὴν σὴν καθοσίωσιν γράμμασι, τύπος ἕτερος ἦν ὡρισμένος τῷ προτέρῳ χρόνῳ. ἵν' εἴ τινες ἢ παρὰ τοῦ ταμείου τοῦ ἡμετέρου, παρά τινος ἑτέρου φαίνοιντο ἠγορακότες τούτους, τοῖς αὐτοῖς χριστιανοῖς ἄνευ ἀργυρίου καὶ ἄνευ τινὸς ἀπαιτήσεως τῆς τιμῆς ὑπερτεθείσης, δίχα πάσης ἀμελείας καὶ ἀμφιβολίας ἀποκαταστήσωσι. καὶ εἴ τινες κατὰ δῶρον τυγχάνωσιν εἰληφότες τοὺς αὐτοὺς τόπους, ὅπως εἰ τοῖς αὐτοῖς χριστιανοῖς τὴν ταχίστην ἀποκαταστήσωσιν οὕτως, ἢ οἱ ἠγορακότες τοὺς αὐτοὺς τόπους, ἢ οἱ κατὰ δωρεὰν εἰληφότες αἰτῶσί τι παρὰ τῆς ἡμετέρας καλοκαγαθίας, προσέλθωσι τῷ ἐπὶ τόπων ἐπάρχῳ δικάζοντι, ὅπως καὶ αὐτῶν διὰ τῆς ἡμετέρας χρηστότητος πρόνοια γένηται. ἅτινα πάντα τῷ σωματίῳ τῶν χριστιανῶν παρ' αὐτὰ διὰ τῆς σῆς σπουδῆς ἄνευ τινὸς παρολκῆς παραδίδοσθαι δεήσει. καὶ ἐπειδὴ οἱ αὐτοὶ χριστιανοὶ οὐ μόνον ἐκείνους εἰς οὓς συνέρχεσθαι ἔθος εἶχον, ἀλλὰ καὶ ἑτέρους τόπους ἐσχηκέναι γινώσκονται, διαφέροντας οὐ πρὸς ἕκαστον αὐτῶν ἀλλὰ πρὸς τὸ δίκαιον τοῦ αὐτῶν σώματος, τοῦτ' ἔστι τῶν χριστιανῶν. ταῦτα πάντα ἐπὶ τῷ νόμῳ ὃν προειρήκαμεν, δίχα παντελῶς τινὸς ἀμφισβητήσεως τοῖς αὐτοῖς χριστιανοῖς, τοῦτ' ἔστι τῷ σώματι αὐτῶν καὶ τῇ συνόδῳ, ἑκάστῳ αὐτῶν ἀπο-

etiam dono fuerunt consecuti; eadem similiter hisdem Christianis quantocius reddant. Etiam vel hi qui emerunt, vel qui dono erant consecuti, si putaverint de nostra benivolentia aliquid, Vicarium postulent, quo & ipsis per nostram clementiam consulatur. Quæ omnia corpori Christianorum protinus per intercessionem tuam ac sine mora tradi oportebit. Et quoniam iidem Christiani non in ea loca tantum, ad quæ convenire consueverunt, sed alia etiam habuisse noscuntur, ad jus corporis eorum, id est Ecclesiarum, non hominum singulorum, pertinentia; ea omnia lege qua superius comprehendimus, citra ullam prorsus ambiguitatem vel controversiam hisdem Christianis, id est corpori & conventiculis eorum, reddi jubebis; supra dicta scilicet ratione servata, ut ii qui eadem sine pretio, sicut diximus, restituerint, indemnitatem de nostra benivolentia sperent. In quibus omnibus supra dicto corpori Christianorum intercessionem tuam efficacissimam exhibere debebis, ut præceptum nostrum quantocius compleatur; quo etiam in hoc per clementiam nostram quieti publicæ consulatur. Hactenus fiet ut

καταστῆναι κελεύσεις. τοῦ προειρημένου λογισμοῦ δηλαδὴ φυλαχθέντος, ὅπως αὐτοὶ οἵτινες τοὺς αὐτοὺς ἄνευ τιμῆς, καθὼς προειρήκαμεν, ἀποκαθιστῶσι, τὸ ἀζήμιον τὸ ἑαυτῶν παρὰ τῆς ἡμετέρας καλοκαγαθίας ἐλπίζοιεν. ἐν οἷς πᾶσι τῷ προειρημένῳ σώματι τῶν χριστιανῶν τὴν σπουδὴν δυνατώτατα παρασχεῖν ὀφείλεις, ὅπως τὸ ἡμέτερον κέλευσμα τὴν ταχίστην παραπληρωθῇ. ὅπως καὶ ἐν τούτῳ διὰ τῆς ἡμετέρας χρηστότητος πρόνοια γένηται τῆς κοινῆς καὶ δημοσίας ἡσυχίας. τούτῳ γὰρ τῷ λογισμῷ, καθὼς καὶ προείρηται, ἡ θεία σπουδὴ περὶ ἡμᾶς, ἧς ἐν πολλοῖς ἤδη πράγμασιν ἀπεπειράθημεν, διὰ παντὸς τοῦ χρόνου βεβαίως διαμεῖναι. ἵνα δὲ ταύτης τῆς ἡμετέρας νομοθεσίας καὶ τῆς καλοκαγαθίας ὅρος πρὸς γνῶσιν πάντων ἐνεχθῆναι δυνηθῇ, ταῦτα τὰ ὑφ' ἡμῶν γραφέντα, πανταχοῦ προθεῖναι καὶ εἰς γνῶσιν πάντων ἀγαγεῖν ἀκόλουθόν ἐστιν. ὅπως ταύτης τῆς ἡμετέρας παλοκαγαθίας ἡ νομοθεσία μηδένα λαθεῖν δυνηθῇ.

ſicut ſuperius comprehenſum eſt, Divinus juxta nos favor, quem in tantis ſumus rebus experti, per omne tempus proſpere ſucceſſibus noſtris cum beatitudine publica perſeveret. Ut autem hujus ſanctionis benivolentiæ noſtræ forma ad omnium poſſit pervenire notitiam, prolata programmate tuo hæc ſcripta, & ubique proponere, & ad omnium ſcientiam te perferre conveniet, ut hujus benivolentiæ noſtræ ſanctio latere non poſſit.

XIX. De CONSTANTIO, Patre Conſtantini M. favente quidem Chriſtianis, neutiquam autem p) Chriſtiano, Euſebius lib. I. de vita Conſtantini c. 13. refert Diocletiano, Maximiano Herculio & Maximino Eccleſiam perſequentibus, ſolum collegam eorum in Imperio Conſtantium τὰ τῆς εἰς Θεὸν εὐσεβείας ἄλυπα τοῖς οἰκείοις βραβεῦσαι, *ſubditis ſuis conceſſiſſe, ut ſine ulla moleſtia Divino cultui inſervirent.* & c. 16. eos qui in Imperatoris gratiam idolis ſacrificaſſent Chriſtiani, exauctoraſſe & procul a ſe eſſe juſſisſe: ὡς ἂν Θεοῦ προδότας μηδὲ βασιλέως εἶναι ἀξίους, *quod DEI proditores etiam indigni ſint Imperatoris miniſterio.* Plura de ejus religione in DEUM unum, reprobatis idolis, c. 17. & 27. nec non II. 49. & c. ult. libri VIII. hiſt. pag. 317. D. Pagius ad A. C. 303. n. 7.

XX.

p) Confer Chriſtoph. Cellarii diſſertationes Academicas p. 324. ſq. & Anſelmi Bandurii numiſmata T. 2. p. 105. ubi contra Triſtani T. 3. p. 389. 399.

XX. Debuiſſem etiam referre CARI Imp. reſcriptum, quod ex l. 8. Cod. de ſacro ſanct. Eccleſ. affert Baronius, atque ex eo Carum de Chriſtianis bene meritum colligit ad A. C. 284. n. V. quod ita ſe habet: *IMPERATOR CARUS PRÆSIDORO PRÆFECTO PRÆT. Sacroſancta Theſſalonicenſis Eccleſia aperte ſciat, propriæ tantummodo capitationis modum beneficio noſtri Numinis ſublevandum, nec extraneorum gravamine tributorum Remp. Eccleſiaſtici nominis abuſione lædendum. Dat. VI. Id. Octobr. Caſtino & Victore Coſſ.* Verum hi Conſules fuere A. C. 424. quo Imperium gerebat Theodoſius junior, ut à Jac. Gothofredo, & à Pagio ad A. 283. n. 12. probe annotatum.

XXI. CONSTANTINUM his verbis alloquitur Lactantius inſtitutionum Divinarum libros illi conſecrans: *Quod opus nunc Nominis Tui auſpicio inchoamus, Conſtantine Imperator maxime. Qui primus Romanorum Principum, repudiatis erroribus, majeſtatem DEI ſingularis ac veri & cognoviſti & honoraſti.* Præclarum initium, quo optabilem Principatum auſpicatum eſſe eodem loco ſcribit, illud fuit, quod *ſuſcepto* A. C. 306. *Imperio nihil egit prius, quam Chriſtianos cultui ac DEO ſuo reddere: Hæc prima ejus ſanctio, ſanctæ Religionis reſtitutio.* id. c. 24. de mortibus perſecutorum. Euſebio l. 1. de ejus vita c. 3. Θεῷ τῷ παμβασιλεῖ μόνος πώποτε τῆς τῶν Ῥωμαίων ἀρχῆς καθηγησαμένων γεγονὼς φίλος & lib. 4. cap. 62. μόνος τῶν ἐξ αἰῶνος αὐτοκρατόρων Χριστοῦ μυστηρίοις ἀναγεννώμενος ἐτελειοῦτο, θείας τε σφραγῖδος ἀξιούμενος. & 75. μόνος τοῖς πᾶσι πεπαῤῥησιασμένως τὸν τοῦ Χριστοῦ κηρύξας λόγον. μόνος τ' εἰπεῖν ἐκκλησίαν αὐτοῦ, ὡς οὐδέτερος τῶν ἐξ αἰῶνος δοξάσας, μόνος τε πᾶσαν πολύθεον πλάνην καθελὼν, πάντα τε τρόπον εἰδωλολατρείας ἀπελέγξας. & orat. de laudibus Conſtantini pag. 620. C. ᾧ μόνῳ τῶν ἐξ αἰῶνος ἐντεῦθεν ἤδη τὸν ἀνθρώπειον ἀποκαθάραι βίον αὐτὸς ὁ τῶν ὅλων παμβασιλεὺς Θεὸς ἐδωρήσατο.

In veteri Inſcriptione Emeritenſi in Luſitania, apud Gruterum p. 159. 4. *Imp. Cæſ. Flavius CONSTANTIN. Aug. Pacis & Juſtitiæ cult. pub. QUIETIS FUND. RELIGIONIS ET FIDEI AUCTOR remiſſo ubique tributo finitime provinc. iter reſtaur. fecit. CXIIII.* Martyrologium Rom. 18. Aug. *Romæ via Lavicana S. HELENÆ, matris Conſtantini M. piiſſimi Imp. qui primus Eccleſiæ tuendæ atque amplificandæ exemplum cæteris Principibus præbuit.* Hanc matrem *Helenam* a filio adductam ad CHriſti ſacra, tradit Euſebius III. 47. idem non dubito de conjuge *FAUSTA*, ejusque

ejusque matre *EUTROPIA*, de quibus videsis Valesium ad Eusebii de vita Const. III. 52. & Tristanum T. 3. p. 376.

XXII. Ansam conversionis Eusebius lib. 1. de vita Constantini refert duplicem, unam quidem c. 27. quod decessores suos idolorum cultores observasset infelicissimos, DEUM unum autem, quem coluisset Pater Constantius, multa potentiæ ac bonitatis documenta præbuisse: alteram c. 28. seq. quod precato DEUM ut cognoscendum se ipsi daret, apparuit signum Crucis in Cœlo cum γραφῇ sive corona q) quæ innueret in hoc signo victorem futurum, quod subsequens mox somnium confirmavit. Ipse deinde σωτηριῶδες hoc σημεῖον publicis consecravit monumentis, etiam in præliis constanter præferendum curavit sollicitudine singulari, quinquaginta staurophoris ad hoc delectis lib. I. c. 40. II. 7. sq. 12. 55. III. 2. sq. IV. 5. 21. & lib. IX. hist. c. 9. p. 359. sq. & Orat. de laudibus Constantini pag. 620. c. 627. D. 628. A. D. 629. A. C. 630. C. 631. B. Lactant. c. 44. In Gallia Belgica CHristo nomen dedit Constantinus A. C. 312. quo & Maxentium Romæ debellavit. vide Ægidium Bucherium S. J. in Belgio Romano Ecclesiastico & civili, Leodii 1655. fol. Petrum Franciscum Chifletum: Jac. Gothofredum ad Libanii Orationem pro templis p. 42. 43.

XXIII. *Catechumenus* Constantinus statim, & sacrorum librorum lectioni vacare instituens: de quo Euseb. lib. 1. cap. 32. & Orat. de laudibus Const. p. 632. ὡ σὲ μυοῦντες, ἐκ Θεοῦ σεσοφισμένον. sed *baptizatus* demum paullo ante obitum in suburbanis Nicomediæ, ut idem IV. 61. seq. pluribus exponit, neque idoneis testibus possunt probari quæ de lepra & baptizato ante id tempus Romæ per Sylvestrum Constantino jactantur in Actis Sylvestri, in Menæis 2. Januar. & in breviario Rom. 30. Dec. ut adversus Baronium ad A. C. 324. Reginaldum Polum, Gabr. Bisciolam, Jod. Coccium, Jo. Busæum, Severin. Binium, Joannem Nicolai, Ord. Præd. r) Schelstratenum aliosque probavere Abraham Scultetus, & Sam. Basnage, atque ex nostris Balthasar. Gvaltherus, Jo. Andreas Schmidius, Wilhelmus Ernestus Tentzelius ὁ μακαρίτης in exercitationibus selectis p. 299. sq. & Elevaldus Dalhuus in

q) Sic intelligenda Eusebii verba ostendi singulari diss. quæ Volumine VI. Bibl. Græcæ legitur.

r) Vide Reverendi *Joannis Vogtii*, Pastoris Ecclesiæ Horneburgensis hist. literariam Constantini M. editam Hamb. 1720. 8. p. 32.

in diff. edita Hafniæ 1698. quibus addes ex ipsis Rom. Ecclesiæ sociis Natalem Alex. Ludovicum Ellies du Pin, Benedictinos ad S. Ambrosium T. 2. p. 1209. Dan. Papebrochium in Actis Sanctor. T. V. Maji 21. p. 14. & Conradum Janningum in Apologia pro Papebrochio, ante T. 1. Junii p. XVI. Antonium Pagi ad A. C. 324. Tillemontium T. 4. hist. Imperatorum p. 422. & 631. seq.

XXIV. Baptismi Constantiniani monumentum notant viri docti etiam in numis, in quibus literas BAP. videre sibi visi sunt Ducangius, Mediobarbus, Laur. Begerus: Sed leguntur in iisdem diserte BRP., quas litteras rectius interpretaberis cum Harduino s) & Bandurio, *natum Bono Rei Publicæ.* Similiter suspectus est valde jactatus tanquam vetus lapis, ex quo Ordinis equitum Constantinianorum antiquitatem probant, qui hujusmodi mercibus ducuntur: in eo Constantinus throno insidens, insigniaque Ordinis distribuens conspicitur cum hac inscriptione: *Constantinus Maximus Imperator postquam mundatus a lepra per medium baptismatis, milites sive equites deauratos creat in tutelam Christiani nominis.* Commentum hoc post Dan. Papebrochium T. 3. Act. Sanctorum Aprilis p. 155. aliosque t) nuper erudite confutavit illustris *Scipio Maffeus* Marchio in Epistola de fabula equestris Ordinis Constantiniani, edita (licet Tigurum titulus præferat) Paris. 1712. 4. & libris adscripta prohibitis in T. 1. Operum Clementis XI. Pontificis max. p. 1231.

XXV. Sicuti persecutionum usus ad propagationem ampliorem Evangelii hic quoque fuit non contemnendus, quod per eas compulsi ad fugam multi, ex ditione Romani Imperii ad barbaras nationes se contulerunt, & Evangelii lucem ad eos secum attulere, ut notat Eusebius II. 53. de Vita Const. Sic finitis persecutionum procellis, quam auspicatum fuerit propagationi doctrinæ Christianæ diuturnum Constantini, & victoriis in omnem partes orbis terrarum insigne Imperium, docet idem Eusebius lib. 1. de vita Const. cap. 8. ubi cum Alexandro M. eum conferens, vitæ spatium duplo majus habuisse celebrat, quam ille habuit, Imperii vero triplo longius:

 ἡμέροις

s) Harduini Opp. selecta p. 467. Anselmus Bandurius T. 2. numism. p. 259. seq.

t) Id. Vogtius pag. 41.

ἡμέροις γέ τοι καὶ σώφροσι Θεοσεβείας παραγγέλμασι τὸν αὐτοῦ φραξάμενος στρατὸν, *cumque exercitum suum mansuetis & sapientibus Religionis præceptis munivisset*, in Britanniam ad solis occasum signa intulit, Scythiam u) quæ sub septentrione posita, suo adjunxit Imperio: meridiem versus, ad Blemyas x) & Æthiopas arma tulit victricia, denique ad extremos Indos & circumsitos undique populos ἐπ' αὐτὰ δὲ τὰ τῆς οἰκουμένης ὅλης τέρματα, Ἰνδῶν μέχρι τῶν ἐξωτάτω, τῶν περικύκλῳ περιοίκων τοῦ παντὸς τῆς γῆς τῷ βίῳ στοιχείου φωτὸς εὐσεβείας ἀκτῖσιν ἐκλάμπων *omnes per universum terrarum orbem splendidis pietatis radiis illustrans*, Regulos, Præfectos & Satrapas gentium Barbararum sibi obnoxios & subditos habuit, ὁ δὲ καὶ μέχρι τῶν τῇ δὲ βασιλικοῖς προσφωνήμασι τὸν ἑαυτοῦ Θεὸν ἀνεκήρυττε σὺν παρρησίᾳ τε πάσῃ. *Igitur ad has usque gentes, regiis allocutionibus DEUM suum cum omni libertate prædicavit.* πάντα γένη Βαρβάρων τοῖς αὐτοῦ καθυπέταττε ποσίν. c. 46 & Constantinus ipse in edicto apud Euseb. II. 28. profitetur ideo concessas sibi Divinitus tot victorias, ἵνα ἅμα μὲν ἀνακαλοῖτο τὸ ἀνθρώπινον γένος εἰς τὴν περὶ τὸν σεμνότατον νόμον θεραπείαν, *ut humanum genus* ministerio nostro institutum atque informatum *ad sanctissimæ Legis* (Christianæ) *observantiam revocaretur*: tum ut ἡ μακαριστὴ πίστις αὔξοιτο *beatissima Fides incrementum acciperet*, ὑπὸ χειραγωγῷ τῷ Κρείττονι, *DEO manuducente.* Et in Epistola ad Macarium Hierosol. III. 30. οὗτος ἀεὶ καὶ πρῶτος καὶ μόνος μοι σκοπὸς *hic unus mihi ac præcipuus semper scopus, ut quemadmodum Veritatis fidus novis quotidie miraculis inclarescit*, ἵν' ὥσπερ ἑαυτὴν ὁσημέραι καινοτέραις θαύμασιν ἡ τῆς ἀληθείας πίστις ἐπιδείκνυσιν, οὕτω καὶ αἱ ψυχαὶ πάντων ἡμῶν περὶ τὸν ἅγιον νόμον σωφροσύνῃ πάσῃ καὶ ὁμογνώμονι προθυμίᾳ σπουδαιότεραι γίγνωνται, *sic etiam mentes omnium nostrum ad sanctissimæ Legis observantiam cum omni modestia & concordi alacritate incitentur.* Orat. de laudibus Constantini p. 607. πᾶν γένος ἀνθρώπινον ἐπὶ τὴν τοῦ κρείττονος ἀνακαλεῖται γνῶσιν ταῖς πάντων ἀκοαῖς ἐμβοῶν, μεγάλῃ τε τῇ φωνῇ τοῖς ἐπὶ γῆς ἅπασι τοὺς τῆς ἀληθοῦς εὐσεβείας καὶ ἀληθείας ἀνακηρύττων νόμους. - - τῷ μονογενεῖ καὶ Σωτῆρι Λόγῳ τῶν ἐπὶ γῆς τοὺς ὑποχειρίους προσάγων. Hoc

u) de Scythis Euseb. IV. de vita Const. cap. 5. & de Sarmatis sive Sauromatis, 6. de Britannis IV. 50.

x) de Blemmyis, Indis & Æthiopibus id. IV. 7. De Indis iterum IV. 50.

Hoc etiam in Orationibus, quas subinde Constantinus Latine habuit, aliique deinde y) Græce verterunt, diligenter ab eo actum memorat Eusebius IV. 29. ut Ethnicorum idololatriam oppugnaret, τοτὲ μὲν τῆς πολυθέου πλάνης ἐλέγχους κατεβάλλετο, παριστὰς ἀπάτην εἶναι καὶ ἀθεότητος πρόβολον τὴν τῶν ἐθνῶν δεισιδαιμονίαν. τοτὲ δὲ τὴν μόναρχον παρεδίδου Θεότητα. *Jam errorem Gentilium in multis Diis colendis confutabat, certis rationibus adstruens, superstitionem illorum meram fraudem esse & impietatis propugnaculum: Jam de singulari unius DEI imperio disserebat.* διῄει δ' ἐφεξῆς τὸν περὶ προνοίας τῶν τε καθόλου καὶ τῶν περὶ μέρους λόγον. *Tum sermonem faciebat de Providentia, qua & universa reguntur & singula:* ἔνθεν δὲ ἐπὶ τὴν σωτήριον κατέβαινεν οἰκονομίαν, καὶ ταύτην δεικνὺς ἀναγκαίως κατὰ τὸν προσήκοντα γεγενῆσθαι λόγον. *Hinc ad salutarem progrediens Dispensationem* Gratiæ DEI in CHristo, *hanc quoque necessaria & convenienti ratione factam fuisse ostendebat.* Μεταβὰς δὴ ἐντεῦθεν, τὴν περὶ τοῦ θείου δικαιωτηρίου διδασκαλίαν ἐκίνει. *Inde orationis cursum promovens, disputationem de Divino judicio aggrediebatur.* Exemplum insigne hujus rei videmus in Constantini Oratione ad sanctorum cœtum c. 3 sqq. & c. 22. seq. ubi etiam de iniquitate & mortibus persecutorum. Constantini τὰς κατὰ τῶν πολυθέων διδασκαλίας iterum laudat Eusebius IV, 55. ubi & Orationem paullo ante obitum ab ipso habitam memorat, in qua *de animorum immortalitate & de præmiis piorum, impiorumque suppliciis* graviter disseruit, μακρὸν κατατείνας περὶ ψυχῆς ἀθανασίας διεξῄει λόγον, περί τε τῶν εὐσεβῶς διηνυκότων τὴν ζωὴν, τῶν τε τοῖς θεοφιλέσι παρ' αὐτῷ Θεῷ τεταμιευμένων ἀγαθῶν. μακραῖς δὴ ἀποδείξεσι καὶ τὸ τῶν ἐναντίων τάγμα, ὁποίου τέλους τεύξεται, φανερὸν ἐποίει, τῶν ἀθέων τὴν καταστροφὴν παραδιδοὺς τῇ γραφῇ. Oratione de laudibus Constantini p. 608. λόγῳ μεγαλοπρεπεῖ γεραίρει τὴν θεολογίαν. Plura p. 631. & p. 632. ὁμοῦ τε τοῖς κατ' ἀνατολὰς οἰκοῦσιν &c. *Quod ii qui Occidentis tractum incolunt, una cum Orientalium partium incolis uno eodemque temporis momento DEI præceptis erudiuntur, & qui ad Septentionem habitant, simul cum iis qui ad Meridiem degunt uno concentu resonant, iisdem moribus ac legibus religiosum vivendi genus consectantes* &c.

y) Euseb. IV, 32.

Græci veteres de CONSTANTINO M. ſcripores.

Euſebius libris ultimis Hiſt. Eccleſ. & libris IV. de vita Conſtantini M. quibus Orationem ſuam de templo Anaſtaſeos ſive S. ſepulchri Hieroſ. ab Imp. condito ſubjeciſſe ſe ſcribit IV. 46. quæ hodie cum ejusdem Euſebii Oratione dicta in vicennalibus Conſtantini & lib. I. c. I. memorata deſideratur. Sed exſtat Oratio ejus in tricennalibus, & Conſtantini Oratio ad Sanctorum cœtum.

Julianus Imperator Oratione prima de laudibus Conſtantii filii p. 7. ſeq. & in eum illuſtris viri Ez. Spanhemii notæ.

Praxagoræ Athenienſis τῆς κατὰ τὸν μέγαν Κωνςαντῖνον ἱςορίας βιβλία δύο. e quibus excerpta apud Photium cod. 62. Hic tametſi ſcriptor Ethnicus, tamen teſtatus eſt Conſtantinum πάσῃ ἀρετῇ καὶ καλοκαγαθίᾳ omni virtute & honeſtate, perinde ut omni felicitate παντὶ εὐτυχήματι πάντας τοὺς πρὸ αὐτοῦ βεβασιλευκότας ἀποκρύψασθαι, omnes ante ſe Romanos Imperatores anteceſſiſſe.

Philoſtorgius, *Socrates*, *Sozomenus*, *Theodoretus*, *Nicephorus* Hiſt. Eccleſ. ſcriptores.

Joannes Antiochenus in excerptis Peireſcianis, *Jo. Malala*, *Chronici Alex.* ſive *Paſchalis* auctor, & alii Chronographi *Theophanes*, *Theodorus Metochita* ſive *Mich. Glycas*, *Zonaras*, *Cedrenus*, *Conſtantinus Manaſſes* &c.

Acta *Nicææ*, quæ Græce & Latine edidit Franc. Combefiſius T. 2. auctarii novi p. 574.

Nicephori Gregoræ Oratio encomiaſta prolixa in Conſtantinum Magnum, MS. in Bibl. Cæſarea, quam in ſupplemento Corporis Hiſt. Byzantinæ vulgare Lambecius voluit.

Menæa Græcorum XXI. Maji & XX. Jun. ubi de S. *Helena* (de qua Martyrologia 18. Auguſt.) & Acta *S. Sylveſtri* Epiſcopi Rom. 31. Dec. de quibus Bibl. Græc. Vol. 6. p. 141.

Conſtantini memoriæ iniquiores ex ethnicis ſcriptores *Julianus* Imp. in Cæſaribus, & *Zoſimus* libro II. quorum criminationibus reſponſum à Baronio, Jo. Morino, Tillemontio, aliisque, & ab Ez. Spanhemio præclaris ad Juliani Cæſares notis. Vide etiam, ſi placet, quæ de Zoſimi fide notavi T. 6. Bibl. Græcæ p. 608. ſeq. *Ennapii* in Conſtantinum invectivas hiſtoriæ ejus inſertas *Svidas* ſe ait prætermiſiſſe ex reverentia in illum Principem. Mono-

Monodia *Anonymi* Christiani in Constantinum juniorem Græce & Lat. edita a Fed. Morello Paris. 1591. 8. & ad calcem Eutropii. Oxon. 1703. 8.

Latini veteres.

Aurelius Victor, *Eutropius* præclaris ambo testimoniis ornantes Constantinum, quanquam Ethnici. Panegyricus *Mamertini* in nuptiis Constantini cum Fausta, Maximiani Herculej F. & Panegyricus duplex *Eumenii* in Constantinum, cum tertio *incerti* & quarto *Nazarii*.

Lactantius libro de mortibus persecutorum, a Viris doctissimis diligenter illustrato.

Anonymi excerpta de Constantio Chloro & Constantino M. ab Hadriano Valesio edita ad calcem Ammiani Marcellini, & in Miscellis antiquæ Lectionis, Argent. 1654. 8. & Oxoniæ cum Eutropio.

Optatianus Porphyrius in panegyrico versibus scripto laboriosi artificii, editoque in M. Velseri operibus.

Chronica *Hieronymi*, Historia Eccles. *Rufini*.

Orosius VII. seqq. *Sulpitius Severus* II 33.

Historia *tripartita*, Historia *Miscella*,

Anastasius Bibliothecarius &c.

Odericus Vitalis in historia Ecclesiastica, vulgata inter scriptores Normannicos Andreæ du Chesne. Juniores Chronicorum scriptores, *Albertus* Stadensis, *Conradus à Lichtenau* Abbas Urspergensis, *Ptolemæmaus* Lucensis, *Jacobus Philippus* Bergomas libro IX. *Matthæus Palmerius* &c.

Antoninus Archi-Episcopus Florentinus historiar. titulo IX. tomo 2. *Vincentius* Bellovacensis libro XIII. speculi hist. *Antonius Coccius Sabellicus* Ennead. VII. lib. 8.

Chronologi versi ex Arabico, *Eutychius*, *Abulpharajus* &c.

Petrus de Natalibus V. 26. catalogi Sanctorum & VII. 73. ubi da S. Helena.

Ex numismatibus & inscriptionibus antiquis.

Ex numismatum veterum penu præter *Jac. Stradam*, *Adolph. Occonem*, *Tristanum*, *Carolum Patinum*, *Mediobarbum*, *Vaillantium*,

Alb. Rubenium, *Laurentium Begerum*, *Anselmum Bandurium*, & *Paulum Pedrusium* qui aliorum etiam Imperatorum numismata sunt persecuti, vitam Constantini M. & acta illustrant *Cangius* in familiis Augustis Byzantinis, *Johannes Harduinus* de numismatibus sæculi Constantiniani in Operibus selectis; *Jac. Gretserus* tomi tertii de Cruce libro 1. *Alexander Wilthelmius* S. J. in iconibus Constantini & matris ejus Helenæ, Treviris 1671. fol. & in Actis Sanctor. 21. Maj. T. V. p. 22. seq. *Mich. Angelus de la Chausse* in aureo Constantini numo de Urbe, devicto ab exercitu Gallicano Maxentio, liberata explicato. Rom. 1703. 4. & in electis rei nummariæ a nobiliss. Viro Christoph. Woltereck editis p. 283. *Lælius Pasqualinus* dialogo de Constantini numis, addita Italicæ versioni Antonii Augustini dialogorum de antiquis numismatibus Rom. 1592. fol. *Carolus Valesius* dissertatione inserta Memoriis Academiæ Gallicæ inscriptionnm & elegantionum litterarum T. IV. p. 246. seq. edit. Amstelod.

Omitto *Jo. Frid. Hekelii* diatribas Dresdæ 1679. 1680. 4. & Francof. 1693. 4. editas, quibus operam & oleum perdit z) in exponendis duobus numis adulterinis, altero aureo quem Constantinus M. accepto sacro baptismate jusserit signari, argenteo altero, quem cudi fecerit scilicet, quum anno Imperii sui ultimo Imperium filiis est partitus.

Scriptores recentiores de Constantino M.

Centuriæ Magdeburgenses & alii Hist. Ecclesiasticæ vel civilis atque universalis sæculi tettii & quarti, scriptores, scriptoresque de vitis Cæsarum ut *Jo. Cuspinianus*, *Jo. Baptista Egnatius*, *Raph. Volaterranus* libro 23. anthropologiæ, *Sebast. Münsterus* in Cosmographiæ libro 2. &c. Ra-

z) Vide Bandurii Bibl. numariam cap. 103. & Frid. Benedictum Carpzovium in sylloge Epistolarum Burmanniana T. V. p. 333. Nonnulla etiam de numis Constantini notantur in Diario Theologico Dresdensi vernaculo, (Unschuldige Nachrichten) A. 1704. p. 327. A. 1713. p. 926. & A. 1715. p. 956. Numus autem a Frehero & a Scaligero Epist. 233. illustratus, non ad magnum, sed ad unum ex postremis Constantinis pertinet. Vide Gretserum parte 3. de Cruce lib. 1. c. 25. seq.

Rationes temporum in rebus Constantini M. accuratius inquirunt præter Chronologos *Scaligerum*, *Petavium* & præter Annalium scriptores *Baronium*, *Pagium*, & *Sam. Basnagium*, *Tillemontius* diligentissime res Constantini tradens illuminansque in Imperatorum Vitis & memoriis Historiæ Ecclesiasticæ, *Steph. Baluzius* in notis ad Lactantium de mortibus persecutorum T. 2. Miscellaneor. & *Martinus Hanckius* de scriptoribus Hist. Byzantinæ parte 1. cap. 1. §. 29. seqq. *Jac. Gothofredus* Chronologia Codicis Theodosiani.

De Constantini M. ad CHristi Fidem in Belgica conversione, *Ægidius Bucherius* S. J. in Belgio Romano Ecclesiastico & civili, Leodii 1655. fol.

Petrus Franciscus Chifletius S. J. de loco, tempore & ceteris adjunctis conversionis Constantini M. ad fidem Christianam: cum diss. de uno Dionysio & de S. Martini temporum ratione. Paris. 1677. 8.

Acta Sanctorum Maji 21. T. V. p. 12. seq.

Joannis Morini presb. Oratorii, histoire de la delivrance de l'Eglise Chrétienne * par l'Empereur Constantin, & l'histoire del origine & du progres de la souveraínité temporelle des Papes par les Rois de France. Paris 1630. fol.

Bernardi de Varenne, Theatini, histoire de Constantin le grand, premier Empereur Chrétien, en six livres. Paris 1728. 4. *Journal literaire* T. 14 p. 102. *Bibl. Françoise* T. 13. pag. 324. Verum nomen auctoris, non diu post editum hoc opus defuncti, est *Chan de Moulin*.

Francisci Balduini Constantinus M. sive de Constantini Imp. legibus Ecclesiasticis & civilibus libri duo Basileæ 1556. 8. & cum præf. Nic. Hieron. Gundlingii Hal. 1727. 8.

*** *** ***

Petri Mambruni S. J. Constantinus, sive Idololatria debellata, poëma heroicum insigne, libris XII. Paris. 1658. 4. Monachii 1697. 4.

Andreæ de Milo, Neapolitani, il Constantino, poëma heroico. in Avellino, 1727. 12. Giornale de' letterati d' Italia T. 37. p. 415.

Camillii de Notariis Fl. Constantino il grande, o vero la pietà vittoriosa, poëma spissum libris 51. quibus argumenta præfixit frater Pompejus de Notariis, indices addidit frater alter Marius de Notariis, Neapoli 1677. 4.

Colle-

Collegii *Pragensis*, S. J. Constantinus Victor, Tragœdia. 1627. 8.

Joachimi a Beust Oratio de Constantino M. A. 1569. dicta Witebergæ & in tomo sexto Orationum in Academia Witebergensi publice recitatarum obvia. Francof. 1683. 8.

Dissertatio Historica de Constantino magno edita à *Jo. Christ. Frid. Sagittario* Jen. 1650. 4. & in otio ejus Jenensi recusa. Alia *Jo. Friderici Durrii*, Jen. 1684. 4.

Christophori Kormarti diss. politica de Constantino M. Lipsiæ 1665. 4.

Eliæ Obrechti historia primorum Impp. Christianorum, Upsal. 1696. 4.

Christoph. Cellarii diss. Academic. p. 325. seq. de primo Christiano Imperatore Constantino.

Conradus Sam Schurzfleischius dissertatione 72 (quæ est de primo Christiano Imperatore, & in tmematibus historicis de Constantino Magno.

Contra recentiores, quibus Constantini famæ obtrectare fuit volupe, ut *Christianum Thomasium* in *Hallensium Observationum selectarum* sylloge T. 1. Observ. 22. seq. & *Godfridum Arnoldum* in apologia hæresium lib. IV. c. 2.

Gloriam Constantini tuentur, præter plerosque omnes supra a me laudatos *Jo. Frid. Corvinus* in Gotfr. Arnoldi examine, Corpori doctrinæ subjecto c. 15. p. 222. sqq. Unschuldige Nachrichten A. 1703. pag. 341. A. 1714. p. 773. *Miscellanea Lipsiensia* T. 2. p. 471. ubi Apologia *Jac. Nestii*, Rugiani.

Georgii Casparis Kirchmaieri Constantinus M. maximorum postulatus criminum, sed potiore parte absolutus. Witeb. 1698. 4.

Jo. Andreas Schmidius in historia Seculi IV. fabulis variorum maculata, in rebus præsertim Constantini M. Helmst. 1712. 4. & in diss. de Cruce Constantini, quæ in ejus Otio negotioso Jen. 1692. 4. legitur.

M. Christian Gottlieb Pitschmannus in dubiis vexatis Historiæ Eccles. N. T. sæculi quarti, Zittaviæ A. 1719. 8.

Dan.

Dan. Guil. Mollerus diſſ. de labaro Conſtantini M. Altdorf. 1696. 4. & de Cruce ab illo viſa diſſertationes *Claudij Molineti*, Pariſ. 1681. *Nic Baringij*, Hanov. 1645. 8. & Rev. noſtri *Jo. Chriſtoph. Wolfii*, Witeb. 1706. 4. quibus etiam meam ſi lubet addes, Hamb. 1706. 4. editam & tomo ſexto Bibl. Græcæ recuſam.

Jo. Frickius Theologus Ulmenſis in diſſ. de fide Conſtantini M. haud dubie Chriſtiana. Ulm. 1713. 4. & *Jo. Reiskius* in programmate hujus argumenti, Gvelpherbyt. 1680. 4. contra *Jac. Oiſelium*, cui in theſauro numiſmatum antiquorum p. 69. omnia in ſpeciem potius acta a Conſtantino viſa ſunt quam quod ex animi ſententia ita crederet. *Natalis Alex.* Sec. IV. diſſ. 23. de fide qua Conſtantinus M. mortuus eſt. *Campegius Vitringa* in Apocalypſ. XII. p. 532. ſeq.

M. Godfrid Chriſtian Lentneri diſſ. de Conſtantino non ex rationibus politicis Chriſtiano. Lipſ. 1714. 4. contra *Burchardi Gothelf Struvij* diſſ. de Conſtantino M. ex rationibus politicis Chriſtiano. Jen. 1713. 4.

Jo. Joachimi Weidneri de Conſtantino M. diſſertationes V. Roſtoch. 1702. 1703. 4. vide Clariſſ. Jo. Henrici von Seelen Athenas Lubecenſes II. p. 396.

D. Andreæ Kunadi Conſtantinus Magnus Evangelicus, Witeb. 1666. 4. oppoſitus Conſtantino M. Romano Catholico *Jodoci Keddij* Jeſuitæ, Colon. 1660.

Chriſtophorus Adamus Rupertus in Oratore Hiſtorico, Oratione XXII.

Sam. Parkerus, Religion and Loyalty T. 2. p. 152. ſq.

CHRONOLOGIA Vitæ CONSTANTINI M.

A. C.	Ætatis Conſtantini.	
274.	1.	Fl. Aurelius CONSTANTINUS Maximus, Fl. Valerii *Conſtantii* Chlori & Fl. Juliæ *Helenæ* filius naſcitur 3. Kal. Martii, Naiſſi civitate Dardaniæ, licet Bithyniam alii, alii Galliam vel Britanniam patriam tradunt. Vide Cangii familias Byz. p. 45. Triſtanum T. 3. p. 403. & amici noſtri Joannis Vogt, Paſtoris Eccleſiæ Horneburgenſis ſchediaſma de patria Conſtantini, Witeberg. 1716. 4.

A. C.	Ætatis Conſtantini.	
276.	3.	AURELIANUS poſt quinque annorum Imperium interfectus menſe Januario, cui TACITUS ſucceſſit.
277.	4.	Peremtum *Tacitum*, 13. April. excipit PROBUS.
282.	9.	Interfecto, cum ſex annos & menſibus aliquot imperaſſet *Probo*, Imperator CARUS, Filiique ejus Cæſares CARINUS & NUMERIANUS, iidemque proximo anno Imperatores. Vide Pagium ad A. 283. n. 5.
284.	11.	*C. Aurelius Valerius* DIOCLETIANUS *Jovius* Imp. 15. Cal. Octobr. poſt extinctum *Carum* fulmine, & interfectum ab Arrio *Numerianum*.
		M. Aurelius Valerius MAXIMIANUS HERCULIUS Cæſar 12. Cal. Dec.
285.	12.	*Carinus* interfectus apud Murgum in Moeſia.
286.	13.	Maximianus ex Cæſare Auguſtus Kal. April.
292.	19.	*Fl. Valerius* CONSTANTIUS *Chlorus*, dimiſſa *Helena* ex qua Conſtantinum M. ſuſceperat, ducit *Theodoram* filiam *Eutropiæ*, conjugis *Maximiani Herculii*, & a ſocero creatur Cæſar Cal. Martii Nicomediæ, commiſſis ipſi Gallis & Britannia. Vide Bandurii numiſmata T. 2. p. 277. Cangii familias Byz. p. 43. Triſtanum T. 3. p. 419.
		GALERIUS *Maximianus*, Cæſar creatus & ipſe Calendis Martiis, ſed Conſtantio poſterior, ut patet ex Inſcriptione Vet. apud Gruterum p. 370. ex Lactantio c. 20. de mortibus perſecutorum & Euſebii VIII. hiſt. p. 317. Maximiano Galerio commiſſa Illyrici ora ad uſque Ponti fretum.
294.	21.	Decennalia *Diocletiani* & *Maximiani*.
296.	23.	In Palæſtina cum Diocletiano, apud quem obſes relictus fuerat, verſantem *Conſtantinum M.* & *ἐπὶ δεξιὰ παρεστῶτα a dextris adſiſtentem* vidit Euſebius lib. 1. de vita Conſt. c. 19. A Conſtantio recepta Britannia.
		In Conſtantii Quinquennalibus habita Eumenii Oratio pro reparandis ſcholis Æduenſibus.

A. C.

A. C.	Ætatis Constantini.	
297.	24.	*Galerius* persequi incipit milites Christianos.
303.	30.	Diocletiani *persecutio* in Christianos, per annos fere decem continuata, cœpit Nicomediæ mense Martio, edictis inde ubique propositis. vide Lactantium c. 14. seq. Euseb. VIII. 2. Pagium ad A. C. 290. n. 2. A. 293. n. 3. A. 294. n. 2. A. 302. & 304. num. 15. seq.
		Diocletiani & *Maximiani Herculii* triumphus de Persis, & Vicennalia 12. Cal. Dec.
305.	32.	*Diocletiani* & *Maximiani Herculii* abdicatio Cal. Maj. facta Nicomediæ.
		CONSTANTIUS & GALERIUS *Maximianus* Augusti pronunciati, Constantius Occidentis, Orientis Galerius, gener Diocletiani.
		Cæsares SEVERUS Occidentis, *Daja* MAXIMINUS Orientis. vide Lactant. c. 18. 19.

A. C.	Ætatis, Constantini.	Imperii	
306.	33.	1.	CONSTANTINUS Galerii insidiis elapsus, Nicomedia venit Eboracum ad CONSTANTIUM Patrem morti vicinum, qui ei militibus commendato tradit Imperium, non diu post defunctus 8. Kal. August. Vide Praxagoram apud Photium Cod. 62. Lactantium c. 24. & 25. ubi refert CONSTANTINUM & MAXIMINUM appellatos Cæsares a Galerio VIII. Cal. Januar.
			MAXENTIUS filius Herculii, Galerii gener, Romæ factus Imperator 6. Cal. Nov. Lactant. cap. 26. & 44
			Severus, venis incisis leniter mori a Galerio coactus est. id.
307.	34.	2.	*Constantinus* CONSUL, ducta *Fausta*, Herculii filia, Theodoræ, quam pater Constantius duxerat, sorore, ab Herculio pronunciatus Augustus, Prid. Cal. April.

A.C.	Ætatis,	Imperii Conſtantini.	
			LICINIUS, Auguſtus pronunciatus a Galerio, præſente Diocletiano. Lactant. c. 29.
308.	35.	3.	MAXIMINUS ab exercitu Auguſtus proclamatus. Lactant. c. 32.
			ROMULUS, Maxentii F. factus Cæſar, qui anno inſecuto obiit.
312.	39.	7.	COSS. Conſtantinus II. Licinius II.
			Vincitur MAXENTIUS a CONSTANTINO, Romæ, peritque in Tiberi 27. Octobr. *Lactant.* c. 44. *Euſeb. IX. 9. hiſt.* & de vita Conſt. I. 37. ſeq.
			MAXIMINUM vincit LICINIUS, annoque proximo mors Tarſi exſtinguit.
			Conſtantinus triumphans Romam ingreditur, cujus rei memoria in arcu triumphali ſplendido apud Jo. Petrum Bellorium in veteribus arcubus Auguſtorum, Rom. 1690. fol. & in Alex. Donati Roma, T. 4. theſauri Græviani p. 685. Cognomen inde *Maximi* Conſtantino tributum, vide Bandurii numiſmata T. 2. pag. 281. 278. 279. 280. 299. & de numis cum Cruce & CHriſti monogrammate (de quo Euſebius lib. I. c. 31.) pag. 272. 273. Harduini Opp. ſelecta p. 478. Chriſtiani Sigiſm. Liebe Gotham numariam pag. 353. Gretſeri T. 3. de Cruce lib. I. De numis & inſcriptionibus in quibus Conſtantinus fundator pacis & quietis publicæ, & publicæ libertatis auctor, Bandurius p. 271. Euſebius lib. I. c. 19. & 41. *λυτρωτὴν αὐτὸν, Σωτῆρα καὶ εὐεργέτην βοαῖς ἀσχέτοις ἐπεφώνουν.*
313.	40.	8.	COSS. Conſtantinus III. Licinius III.
			Diocletianus obit ſub anni initum.
			LICINIO nuptui data *Conſtantia*, Conſtantini M. ſoror, Chriſtiana. Lactant. c. 45. vide Cangii familias Byz. p. 44.

A.C.

A. C.	Ætatis,	Imperii Constantini.	
314.	41.	9.	MAXIMINUS victus a LICINIO Calendis Maji. Lactant. c. 46. sq. non diu post defunctus, CHristum subinde deprecans & implorans ut sui misereretur. id. c. 49.
315.	42.	10.	COSS. Constantinus IV. Licinius IV. Cæsares CRISPUS ex priore Conjuge Minervina: & CONSTANTINUS primogenitus ex Fausta Magni filius & cum his LICINIUS junior, vigesimo mense ætatis. Calendis Martii. Constantini Magni Decennalia. Euseb. lib. 1. c. 48. lib. 4. c. 4. & Orat. de laudibus Constantini pag. 608. D.
318.	45.	13.	COSS. Licinius V. & CRISPUS.
319.	46.	14.	COSS. Constantinus Magnus V. & Licinius junior.
320.	47.	15.	COSS. Constantinus Magnus VI. & Constantinus filius. Quindecennalia, in quibus Nazarii panegyricus dictus Constantino M. Pacis leges Francis & Alemannis per Crispum debellatis datæ, captique eorum Reges. Inde Constantinus *Mars Conservator*, in numis & inscriptionibus. Vide Bandurii numismata Tom. 2. pag. 263.
321.	48.	16.	COSS. Crispus II. & Costantinus fil. II.
322.	49.	17.	Devicti Gothi & Sarmatæ, Carpique. Vide Bandurii numismata T. 2. p. 253.
323.	50.	18.	*Licinius* persequi incipit Christianos.
324.	51.	19.	COSS. Crispus III. & Constantinus fil. III. Bellum adversus *Licinium*, quem vicit Constantinus in pugna decretoria, qua ipse Licinius pronunciavit apparituram cui religioni accedendum esset. Euseb. II. 5. de vita Const. & Orat. de laudibus ejus p. 629. Ante Synodum Nicænam, Historiæ Eccles. libros X. absolvit Eusebius, & *Crispo* adhuc superstite, quocum Constantinus adversus Licinium in

 aciem

A. C.	Ætatis,	Imperii Conſtantini.	
			aciem proceſſerat. ἅμα παιδὶ Κρίσπῳ βασιλεῖ φιλανθρωποτάτῳ. X. 9. hiſt.
325.	52.	20.	*Synodus* NICÆNA 19. Jun. Conſtantini M. Vicennalia 25. Jul. Epiſcopi Convivio adhibiti ab Imperatore. Euſeb. III. 15. qui etiam teſtatur Vicennalia illa Oratione ſe celebraſſe lib. 1. c. 1. ſed quæ hodie non exſtat.
			CONSTANTIUS filius Conſtantini M. ex Fauſta, ſecundo genitus, Cæſar, 6. Id. Nov. Euſeb. IV. 40. de vita Conſt. & Orat. de laudibus pag. 609.
			Poſt *Licinium* cum *Martiniano*, quem Cæſarem fecerat, interfectum Conſtantinus M. Imperator etiam Orientalium provinciarum. Euſeb. II. 19. de vita Conſtantini.
326.	53.	21.	COSS. Conſtantinus Magnus VII. & Conſtantius fil.
			Criſpus calumnia Fauſtæ, crudeli affectus ſupplicio: ſub idem tempus etiam *Licinius* junior. *Fauſta* non diu poſt pœnas ſceleris dedit, in balneo ſuffocata.
327.	54.	22.	*Helena*, mater Conſtantini M. magna ſanctitatis opinione in amplexibus unici filii obit anno octogeſimo ætatis. Euſeb. III. 46. de vita Conſt. Theodorit. I. 7. Socrat. I. 17. Sozom. II. 1. Rufin. I. 7. adde Cangii familias Byz. pag. 43. 44. Triſtanum T. 3. p. 401.
328.	55.	23.	COSS. Conſtantius fil. II. & Maximus.
329.	56.	24.	COSS. Conſtantinus Magnus VIII. Conſtantinus fil. IV.
333.	60.	28.	Ex veteri Byzantio inſtaurata CONSTANTINOPOLIS, incrementis maximis fulta & ornata, de qua Cangius in CPoli Chriſtiana, Bandurius ad Originum CPolitanarum ſcriptores, in præclaro Imperii Orientalis opere, & Ezech. Spanhemius ad Orat. 1. Juliani p. 69. ſeq.

A.C.

A.C. Æratis, Imperii Conſtantini.

335. 62. 30. COSS. Julius Conſtantinus, Conſtantini M. frater & Albinus.

Tricennalia Conſtantini, in quibus habita ab Euſebio in Palatio Oratio, quæ exſtat, de Imperatoris laudibus, ad calcem librorum de vita Conſt. Meminit ipſe prooem. in lib. 1. & lib. 4. c. 16. τϱιακονταετηϱικȣ̃ς ϛεφάνȣς laudat p. 614. C. 609. 618. B. 619. C.

CONSTANS filius Conſtantini e Fauſta tertio genitus, Cæſar. Euſeb. IV. 40. de vita Conſt. & Oratione de laudib. p. 609.

Nuptiæ CONSTANTII, filii ſecundo geniti cum Euſebia. id. IV. 31.

DALMATIUM filium fratris ſui *Dalmatii* Cæſarem creat Conſtantinus, eique ripam Gothicam, Thraciam, Macedoniam & Achajam ſubjicit. Fratrem illius ANNIBALIANUM Regem Ponti creat & Armeniæ, filia ſua Conſtantina illi nuptui data. Sed ſtatim deinde poſt Conſtantini mortem ambo ſunt interfecti, cum ipſius fratre Julio Conſtantio.

Synodus *Tyri* habita. Euſeb. IV. 41. ſeq. Martyrii, templi Hieroſolymis inauguratio. id. IV. 40. 43. ſq. Tres Imperatoris filii CONSTANTINUS, CONSTANTIUS & CONSTANS, Auguſti renunciati, inter quos Pater ita Imperium diviſit, ut majori natu Gallias & Britanniam, Conſtantio Imperium Orientis, Conſtanti mediam portionem hoc eſt Africam, Illyricum & Italiam tribueret. Euſeb. lib. 1. de vita Conſt. c. 1. & 9. IV. 51. & 68. ſq. Orat. de laudibus p. 609. Perſecutores Eccleſiarum contra *ἄῤῥιζοί τε καὶ ἄοικοι, ἀνέστιοί τε καὶ ἀφανεῖς καθίσταντο παραχρῆμα. illico ſine ſtirpe, ſine domo, ſine lare e medio ſublati ſunt.* idem. pag. 630.

A. C.

A. C.	Ætatis,	Imperii Constantini.	
337.	64.	32.	CONSTANTINUS Magnus Imp. obit Nicomediæ festo Pentecostes 22. Maji, Corpus ἐν λάρνακι χρυσῇ in arca aurea delatum CPolin, prosequente exercitu, Theodorit. l. 34. hist. Eccles. sepultumque ἐν τοῖς προθύροις τοῦ ἁλιέως, *in vestibulo piscatoris*, hoc est templi Apostolorum, quod ipse condiderat. Chrysost. homil. 26. in 2. ad Corinth. & Orat. quod CHristus DEUS, T. 1. edit. novæ p. 570. Euseb. IV. 60. & 64. funus ducente filio Constantio. id. IV. 70. Confer Bandurii Imperium Orientale T. 2. p. 807. 871. & de numis in ejus consecrationem * Eusebium IV. 72. Tristanum T. 3. p. 553. & Bandurii numismata T. 2. p. 267. 282.

XXVI. Concludam hoc caput testimonio Jo. Chrysostomi, oratione luculenta quod CHristus sit DEus, T. 1. edit. novæ p. 578. Ἕλληνες ἦσαν βασιλεῖς Αὔγουστος, κ. τ. λ. *Ethnici erant Imperatores Augustus, Tiberius, Cajus, Nero, Vespasianus, Titus*, καὶ μετ᾽ ἐκεῖνον ἅπαντες ἕως τῶν τοῦ μακαρίου Κωνσταντίνου χρόνων τοῦ βασιλέως, *& post illum omnes usque ad tempus B. Constantini Imperatoris*: Καὶ πάντες οὗτοι οἱ μὲν ἔλαττον, οἱ δὲ σφοδρότερον ἐπολέμουν τὴν ἐκκλησίαν, *omnesque illi, alii minus, alii vehementius Ecclesiam oppugnabant*, ἐπολέμουν δ᾽ οὖν ὅμως ἅπαντες. *Oppugnabant tamen omnes. Quod si qui eorum visi sunt mitius agere, hoc ipsum tamen quod Imperatores palam in impietate* (cultu idolorum) *viverent, materia bellorum* (persecutionum) *erat, cum alii qui ipsis adulabantur, gratiam illorum captantes, Ecclesiæ bellum inferrent.*

CAPUT

* Sivè potius beatam ejus mortem, & porrigente cœlitus dextram Numine in cœlos assumtionem. Vide celeberr. Wagenseilii synopsin historiæ universalis, parte altera p. 388. seq. in pera librorum juvenilium T. IV.

CAPUT XIII.

Edicta contra Paganos, & methodi ac viæ Christianismi per Imperatores propagati.

I.

CONstantino CHRISTI sacra palam professo, contigit quod XVIII. 50. de Civ. DEI celebrat S. Augustinus, *ut populi Gentium credentes in eum, qui pro earum redemtione crucifixus est, Christiano amore venerarentur sanguinem Martyrum, quem diabolico furore fuderunt, ipsique Reges, quorum legibus vastabatur Ecclesia, ei Nomini salubriter subderentur, quod de terra crudeliter auferre conati sunt, & falsos DEOS inciperent persequi, quorum caussa cultores DEI veri fuerant antea persecuti.* Operæ pretium igitur est videre, quomodo abrogata persecutorum violentia, securitati primum Christianorum caverit, liberoque cultus eorum religiosi exercitio tuendo & ornando prospexerit legibus suis Constantinus: deinde idololatriam debellandam sibi sumserit, hinc converterit sese ad Ecclesiæ disciplinam regendam, occurrendumque nascentibus in illa erroribus, vitiis & dissidiis: denique beneficiis & honoribus sacrum Ordinem condecoratum muniverit, & Ecclesiam locupletaverit, omnesque invitaverit ad CHristi Nomen secum amplectendum venerandumque, atque adeo per triginta, quibus circiter præfuit, annorum spatium fundamenta non inficianda jecerit status Christiani, qualis fere per Orbem hodie etiamnum conspicitur.

1. Leges pro Christianis, & promovendis atque ornandis sacris Christianorum.

Prima ejus sanctio, sanctæ Religionis restistutio. supra p. 255. 240.

De restituendis in integrum Confessoribus, qui propter CHristum exilia, spoliationes, infamiamve passi, exuti dignitatibus, exauctorati, damnati ad servitia vel ad metalla fuerant. *Eusebius de vita Const. II. 20. seq. 30. seq. III.* 1.

De bonis Martyrum ad propinquos reſtituendis. *Euſeb II.* 24. 35. vel, ſi deficerent propinqui, reſtituendis Eccleſiæ *cap.* 36. etiamſi fiſcus fundos, ædes vel hortos ceperit. *cap.* 39. De Martyrum monumentis & cœmeteriis, aliisque poſſeſſionibus Eccleſiaſticis reddendis. *c.* 40. *ſeq.*

De reſtituendis ædificiis, & hortis ad Eccleſias pertinentinentibus. *Euſeb. X.* 5. *hiſt. p.* 390. *Nicephor. X.* 42.

CHriſto maledicere, aut quenquam Chriſtianorum afficere injuria auſos, dimidia bonorum parte multandos. *τολμῶντα βλασφημῆσαι χριστὸν, ἢ τινα τῶν ἐκείνου τιμωμένων ὀνόματι ἀδικῆσαι, τὸ τῆς περιουσίας ἥμισυ προσαπόλλειν.* Niceph. VII. 34.

Injuriæ, vis & impetus in Eccleſias & Eccleſiaſticos graviter puniendæ. Confer legem Honorii *T. 6. Cod. Theodoſ. p.* 66.

De Eccleſiaſticis & cæteris Chriſtianis neutiquam cogendis ad luſtrorum ſacrificia celebranda, lex data Sirmii A. C. 323. quinta in Codice Theodoſ. de Epiſcopis, Eccleſiis & Clericis, illuſtrata a *Jacobo Gothofredo*, Epiſtola de interdicta cum Gentilibus communione. Genev. 1654. 4. & tomo ſexto Codicis Theodoſ. p. 27. ſq.

Præſides Provinciarum & præfecti Prætorii e Chriſtianis cooptati. *Euſeb. de vita Conſt.* II. 44. Theodorit. lib. 1. Niceph. VII. 46. *χριστιανοῖς ἐπέτρεπε πάσας τὰς κοσμικὰς ἀρχὰς διοικεῖν.*

Imperatorio ſumtu multiplicanda ſacrorum Voluminum exemplaria, quæ perſecutorum juſſu lacerata, vel flammis tradita fuerant. Euſebius de vita Conſt. III. 1. p. 483. *ὁ δὲ καὶ τὰ θεόπνευστα λόγια πληθύνειν ἐκ βασιλικῶν θησαυρῶν μεγαλοπρεπεῖ παρασκευῇ πολυπλασιαζόμενα ἐνομοθέτει.* Conſtantini Epiſtolam ad Euſebium de quinquaginta Codicibus Bibliorum curandis in uſus Eccleſiæ CPolitanæ, præter Euſebium IV. 36. habent Socrates I. 9. Theodoritus I. 16. tripartita II. 16. Confer quæ de Bibliothecis à Conſtantino juſſis inſtrui, *Franciſcus Balduinus* de legibus Conſtantini lib. 1. p. 30. ſeq.

Templa Chriſtiana nova ædificari, vetuſta inſtaurari & ampliora fieri, ſumptusque ex Imperialibus theſauris a Præſidibus Provinciarum, vel ab officio Præturæ Prætorianæ ſuppeditari præceptum.

Socra-

Socrates I. 9. Theodorit. I. 15. Euſeb. II. 45. ſq. III. 1. Epiphanius hæreſi XXX. 11. p. 136. memorat legem Conſtantini de condendis etiam CHriſto Eccleſiis in iis civitatibus ac vicis, quibus ſoli habitaſſent Judæi, ut Tiberiade, Diocæſareæ, Sepphurine, Nazareti & Capharnaumi. adde XXX. 4. pag. 128. ubi ſpeciatim de Tiberiade. Eunapius in Ædeſio pag. 33. *Κωνσταντῖνος γὰρ ἐβασίλευε, τά τε τῶν τῶν ἱερῶν ἐπιφανέστατα καταστρέφων καὶ τὰ τῶν χριστιανῶν ἀνεγείρων οἰκήματα.* Plura *Jo. Ciampinus* in ſynopſi hiſtorica de ſacris ædificiis a Conſtantino M. exſtructis Rom. 1693. fol. Acta Erud. 1694. pag. 321.

De ſanctificando die Solis & Sabbati Euſeb. IV. 18. de vita Conſt. (ubi Tillemontius recte legit *ἐνομοθέτει* pro *ἐνουθέτει* Tom. 4. hiſt. Imperator. p. 593.) Sozomenus lib. I. cap. 8. Niceph. VII. 46. Confer Franciſcum Balduinum de legibus Conſtantini lib. 2. pag. 137. ſeq.

De die Dominico etiam à Præſidibus Provinciarum celebrando. Euſeb. IV. 23.

De Martyrum diebus ſolennibus & diebus feſtis Eccleſiarum colendis. ibid.

Paganis quietis vim inferre, aut bona eorum diripere, gravi lege prohibitum Theodoſii Junioris A. C. 423. T. 6. Cod. Theodoſ. pag. 295.

II. Idololatriæ debellandæ, *atque Ethniciſmi* tollendis flagitiis & ſuperſtitionibus.

De cultu idolorum deſerendo, Euſeb. II. 48. ſeq. Nicephorus VII. 46 hiſt. *τῶν δὲ περικύκλῳ πολέμῳ κρατῶν, ὥσπερ ἄν τι φιλοτιμούμενος τὸν χριστὸν ἠμείβετο τῇ περὶ τὴν θρησκείαν σπουδῇ πᾶσι δὴ προτρέπων ταύτην μόνην τιμᾶν.* Diſerte tamen profeſſus Conſtantinus eſt neminem ſe vi velle cogere, aut ad CHriſti ſacra amplectenda compellere. Euſeb. II. 56. & 60. & Orat. ad ſanctorum cœtum c. XI. p. 581. A. adde Tillemont. Tom. 4. hiſt. Imperator. pag. 605. 606.

De

De templis præcipuis idolorum evertendis. ὁ δὲ ἐκ βάθρων καθῄρει τῶν νεῶν τὰ μάλιστα παρὰ τοῖς δεισιδαίμοσι πολλȣ̃ ἄξια. Euſeb. III. 1. p. 483. id fieri cœptum A. C. 333. Delmatio & Zenophilo COSS. ubi videndus Pagius.

CPoli templa, arasque idololatricas & idola prorſus ſuſtulit. Euſeb. III. 48. Hieroſolymis III. 26. & in Mambre III. 53.

Templa quædam Ethnica nudata veſtibulis, & valvis, alia tectis. Euſeb. III. 54.

Idola nudata & ad ludibrium omnium expoſita: conflata alia vel confracta, aut tracta reſtibus per ora hominum. Euſeb. III. 54. & de laudibus Conſtantini p. 624. ſq. ubi etiam de ſimulacris igni conflandis p. 627.

Lucus ac templa Veneris apud Aphaca & Heliopoli in Phœnice everſa, cum donariis & ſimulacris, impuriſſimusque cultus nequitiæ prohibitus. Euſeb. III. 55. 58. & de laudibus Conſt. pag. 625. ſqq.

Everſum templum Æſculapii Ægis in Cilicia. Euſeb. III. 56. de vita Conſtantini.

Adyta & inacceſſa antea templorum loca à militibus frequentabantur, στρατιωτικοῖς κατεπατεῖτο βήμασιν. Euſeb. III. 57.

Templis detracta donaria & ſtatuæ, quas ornandæ CPoli impendit. Jac. Gothofred. ad Libanii Orat pro templis pag. 43. Niceph. VII. 49. Julianus Orat. VII. pag. 424. ἱερὰ ἀποσυληθέντα τῶν ἀναθημάτων.

Templorum annonæ ad annonam militarem transferri jubentur lege Honorii T. 6. Cod. Theodoſ. p. 288. adde p. 290. ſeq.

Templa occluſa a) Theodorit. V. 21. Cod Theodoſ. Tom. 6. p. 263 ubi lex Conſtantii: quædam etiam ſolo æquata. Jac. Gothofredus ad Libanii Orat. pro templis p. 44.

Sacri-

a) Leges Theodoſii M. & Honorii de templis quibusdam patere juſſis propter artis ſimulacrorum pretium, at ſacrificorum cultu interdicto. Cod. Theodoſ. T. 6. p. 261. 258. 287. & 280. ubi de publicorum operum ornamentis ſervandis.

Sacrificia prohibita omnia. Cod. Theodoſ. T. 6. p. 261. 263. Cod. Juſtinian. lib. 1. tit. XI. πύλαι ἀπεκλείοντο εἰδωλολατρείας, θυσίας τε τρόπος ἀπηγορεύετο πᾶς. Euſeb. IV. 23. 25. de vita Conſt.

Speciatim ſacrificia nocturna à Magnentio permiſſa vetantur lege Conſtantii T. 6. Cod. Theodoſ. p. 265. & p. 266. ubi pœna capitis ſubjugari præcipiuntur a Conſtantio, ii quos operam ſacrificiis dare vel colere ſimulacra conſtiterit. Pro pœna capitis, in lege Gratiani, Valentiniani & Theodoſii proſcriptio dictatur ibid. & p. 294. vetita ſacrificia diurna nocturnave facientibus. Contra ſacrificia divinatoria vide Theodoſii legem p. 270.

Prohibitæ τελεταὶ κρύφιοι, arcana ſacra & myſteria. Euſeb. IV. 25.

Symmachi Oratio pro ara Victoriæ, ad Valentinianum II. A. C. 384. confutata a S. *Ambroſio* & *Prudentio*, de quibus dictum in Bibl. Latina.

Libanii Oratio de templis non diruendis, ad Theodoſium M. habita circa A. C. 390. & à Jac. Gothofredo Græce & Lat. edita cum notis. Genev. 1634. 4.

Julianus Orat. VII. pag. 424. (228.) καθαιρουμένων δὲ τῶν ἱερῶν ἀνῳκοδομεῖτο παλαιὰ καὶ νέα μνήματα (monumenta martyrum.)

Omnis privatus cultus lege Theodoſii, Arcadii & Honorii interdicitur T. 6. Cod. Theodoſ. p. 273.

Simulacra gentium everſa a Cynegio, præfecto Orientis A. C. 388.

Templa adire & perluſtrare prohibitum legibus Theodoſii, Arcadiique & Honorii Tom. 6. Cod. Theodoſ. pag. 271. 272. 277.

Templa in agris, ſine turba ac tumultu diruenda, lex Arcadii A. C. 399. Cod. Theodoſ. Tom. 6. p. 283.

Faſti Idatiani ad A. C. 399. *Manilio & Theodoro COSS. templa Gentilium demolita ſunt, Joviano & Gaudentio Comitibus.* Auctor de promiſſionibus qui legitur inter S. Proſperi opera parte, 3. p. 185. *THEODOSII vero religioſi Principis imperio per Jovium & Gaudentium Comites, templa omnia clauſa, exſpoliataque varia figmenta, quis noſtrum per-*

mittitur ignorare? - - HONORIUS etiam, Theodosii minor filius, Christiana Religione ac devotione praditus, templa omnia cum suis adjacentibus spatiis, Ecclesiis contulit, simulque simulacra eorum confringenda in potestatem dedit. Memorat & S. Augustinus de Civ. DEI XVIII. ult. Confer Socratis V. 16. Sozom. VII. 15. Theodorit. V. 21. & 37. Justellum ad Can. African. 58. & 84. Beveregium ad Can. 62. p. 707.

Ædificia templorum ad usum publicum (civilem) vindicanda, aris & simulacris sublatis. A. C. 408. Cod. Theodos. T. 6. p. 288.

Cuncta eorum fana, templa, delubra si qua adhuc exstant, integra praecepto Magistratuum destrui, conlocationeque venerandæ Christianæ religionis signi (Crucis) expianda ex lege Theodosii jun. A. C. 426 Cod. Theodos. T. 6. p. 296. Theodoret. V. 36. Chronicon Paschale p. 303. τοὺς δὲ ναοὺς ἑλλήνων κατέστρεφεν ἕως ἐδάφους.

Postea tamen Gregorius M. notum illud de non evertendis sed consecrandis & expiandis aqua benedicta, ac per Martyrum reliquias Gentilium templis decretum condidit, quod exstat lib. IX. Epist. 71. Confer Baronium ad Martyrolog. Rom. 13. Maj. & V. C. Jo. Georgii Keysleri antiquitates septentrionales p. 293. seq.

Qui e Christianis pagani facti sunt, eis eripitur facultas jusque testandi, & testamenta eorum rescinduntur, ex legibus Theodosii M. A. 381. T. 6. Cod. Theodos. de apostatis p. 203. 207. sq. 210. 211. & ex hereditatibus tantum legitima relinquitur. p. 204. Auctores persvasionis, eadem vel gravior pœna comitetur. p. 205. Dignitate sive ingenita sive collata excidere & statu suo dejecti perpetua inuri infamia jubentur lege alia A. 391. p. 208.

Paganus non potest habere Christianum mancipium. lib. 1. Cod. Justiniani tit. 10. Vide tamen Paganinum Gaudentium de moribus sæculi Justinianei c. 13.

Episcopis permissum, Paganæ resistere superstitioni. Vide Jac. Gothofredum ad Libanii Orat. pro templis p. 50. & ad Codicem. Theodos. T. 6. p. 290.

Scripta *Porphyrii* & alia adversus Christianam b) Religionem jussa flammis tradi, de quo Theodosii M. lex in Actis Synodi Ephesinæ A. C. 435. T. 1. Harduin. p. 1720. & Cod. Justinian. de summa

b) De his supra p. 154.

ma Trin. *θεσπίζομεν τοίνυν, ὥστε πάντα ὅσα Πορφύριος ὑπὸ τῆς ἑαυτοῦ μανίας ἐλαυνόμενος κατὰ τῆς εὐσεβοῦς θρησκείας τῶν χριστιανῶν συνέγραψε, παρ᾽ οἱωδήποτε εὑρισκόμενα, πυρὶ παραδεδόσθαι. Πάντα γὰρ τὰ κινοῦντα πρὸς ὀργὴν Θεὸν συγγράμματα, καὶ τὰς ψυχὰς ἀδικοῦντα, οὐδὲ εἰς τὰς ἀκοὰς ἀνθρώπων ἐλθεῖν βουλόμεθα. Decernimus igitur, ut quæcunque Porphyrius, propria impulsus vesania contra piam Christianorum Religionem scripsit, apud quemcunque inventa fuerint, igni tradantur: siquidem omnia scripta, quæ Divinam iram provocant, & animas lædunt, ea ne ad aures quidem hominum venire volumus.* Ante Theodosium Constantinus M. apud Socratem lib. I. cap. 9. Gelasium hist. Concilii Nicæni II. 36. & hist. tripartit. II. 15. *ὥσπερ τοίνυν πορφύριος ὁ τῆς θεοσεβείας ἐχθρὸς συντάγματα παράνομα κατὰ τῆς θρησκείας συνιστάμενος ἄξιον εὕρετο μισθὸν, καὶ τοιοῦτον, ὥστε ἐπονείδιστον μὲν αὐτὸν πρὸς τὸν ἑξῆς γενέσθαι χρόνον, καὶ πλείστης ἀναπλησθῆναι κακοδοξίας, ἀφανισθῆναι δὲ τὰ ἀσεβῆ αὐτοῦ συγγράμματα.*

Statuas idolorum erigere, victimas cædere idolis, haruspicina & auspicia prohibita. Euseb. II. 45. conferendus Jac. Gothofredus ad Codicem Theodos. de paganis sacrificiis & templis T. 6. p. 257. seq. 261. 263. Etiam suas ipsius imagines in templis poni Constantinus prohibuit. id. IV. 16.

Prohibita cruenta spectacula gladiatorum, *μονομάχων μιαιφονίαι*. Euseb. IV. 21. Nicephor. IV. 46.

Nili cultus sublatus, quem *ἐκτεθηλυμένοι* & androgyni Alexandriæ obibant. Euseb. IV. 25. Nilometrum Christiano in templo dedicatum. Nicephor. VII. 46.

Incesti & impudici concubitus coërciti legibus, cœlibumque & orborum pœnæ, quas lex Papia imposuerat, abrogatæ. ibid. adde Paganinum Gaudentium de moribus sæculi Justinianei cap. XII.

Supplicium Crucis & crurifragii sublatum a Constantino, in honorem Salvatoris. Vide Lipsium de Cruce lib. III. cap. 14. Andream Schottum ad hæc Victoris de Cæsaribus c. 41. de Constantino: *Eo pius, ut etiam vetus teterrimumque supplicium patibulorum & cruribus suffringendis primus removerit.*

Privilegia

Privilegia antiquo jure concessa Sacerdotibus ethnicis, Ministris, Præfectis, Hierophantis agrorum, sive quolibet alio nomine nuncupabantur, penitus abolita lege Arcadii T. 6. Cod. Theodos. p. 278. *ne gratulentur se privilegio esse munitos, quorum professio per legem cognoscitur esse damnata.*

Pagani ritus errore seu crimine polluti nec ad militiam admittuntur, nec administratoris vel judicis honore decorantur: lex Theodosii Jun. A. C. 416. T. 6. Cod. Theodos. p. 293.

III. Judæorum progressibus cohibendis.

Adversus *Judæos*, qui saxis aut alio furoris genere ausi fuerint adtentare Christianos proselytos e Judæis, Constantini lex A. C. 315. jubens eos dedendos flammis, & cum omnibus suis participibus concremandos. T. 6. Cod. Theodos. p. 214. & in Codice Justinianeo lib. 1. tit. 9. lege 3. cui addenda lex 14. Honorii & Theodosii A. C. 412. ex Cod. Theodos. T. 6. p. 238. in qua cavetur ne expositos Judæos ad contumeliam religio qualiscunque efficiat, sed ita ut nec ipsi insolescant, elatique sui securitate, quicquam præcipites in Christianam reverentiam ultionis admittant.

Omnes administrationes & dignitates Judæis interdictæ, ne adversus Christianos judicandi vel pronunciandi quamlibet habeant potestatem. Theodosii & Valentiniani lex 19. A. C. 439. adde Cod. Theodos. T. 6. pap. 239.

Synagogas veteres, quæ ruinam minantur, fulciendi licentia permissa, nullam novam fabricam surgere concedit lex eadem 19. lib. 1. tit. 9. Cod. Justinian. *si Synagogam exstruxerit, compendio Catholicæ Ecclesiæ noverit se laborasse.* adde T. 6. Cod. Theodos. pag. 239. 242.

Eorum flagitia punienda statuuntur lege Valentiniani A. C. 383. qui Christianæ religionis & nomine dignitate neglecta, Judaicis semet polluere contagiis. T. 6. Cod. Theodos. de Apostatis p. 205. Facultates eorum fisco addicuntur lege Constantii A. 357. Cod. Theodos. de Judæis pag. 223. Honorum proscriptione & perpetuo exilio damnabuntur, si nostræ fidei hominem circumcidisse eos, vel circumcidendum mandasse constiterit. Honorii & Theo-

dosii

dosii lex 15. Cod. Justinian. de Judæis & Cœlicolis lib. 1. tit. 9. Similiter lege 18. proscriptione punitur si Judæus pertrahere Christianum ad religionem suam ausus fuerit. Ante hos omnes Constantinus A. 315. Cod. Theodos. de Judæis, Cœlicolis & Samaritanis T. 6. p. 214. *Si quis ex populo ad Judæorum nefariam sectam accesserit, & conciliabulis eorum se adplicaverit, cum ipsis pœnas meritas sustinebit.* adde p. 235. Honorii constitutionem in Cœlicolas, qui de Christianis quosdam permoverent Judæorum nomen induere.

Pro adulterio habetur si quis Christianam mulierem in matrimonium Judæus accipiat, vel Judææ Christianus conjugium sortiatur, lege Theodosii M. & Arcadii A.C. 388. in Codice Justiniani lib. 1. tit. 9. l. 6. adde Constantii legem T. 6. Cod. Theodos. p. 223.

Ritus suos citra contemtum Christianæ legis retinere jubentur, *amissuri sine dubio permissa hactenus, nisi ab illicitis temperaverint.* Honorii & Theodosii A. C. 408. lege undecima Cod. Justinian. lib. 1. tit. 9. & Cod. Theodos. Tom. 6. p. 233. ubi prohibetur quod consuevissent quodam festivitatis suæ solenni *Aman* ad pœnæ quandam recordationem incendere, & sanctæ Crucis assimilatam speciem in contemtu Christianæ fidei, sacrilega mente exurere.

Militia interdicuntur Judæi, etiam agentum in rebus. Cod. Theodos. T. 6. p. 232. advocationis & curialium munerum permissa libertate. p. 241.

Judæo non licet Christianum habere mancipium. Euseb. IV. 27. de vita Const. & Cod. Justinian. lib. 1. tit. 10. Cod. Theodos. T. 6. p. 239. Vide tamen p. 248. 249.

De Constantino Judæos ab instauratione templi Hierosolymitani prohibente dictum supra p. 124. cui adde quod apud Eutychium Patricidem & Elmacinum & in confessione Claudii Æthiopiæ Regis mentio edicti Constantiniani contra Judæos, ut omnes qui non vescerentur carne porcina Hierosolymis, interficerentur. Similiter ab Hadriano Imp. militum cohors custodias agitare jussa fuerat, quæ Judæos omnes Hierosolymæ aditu arceret. Quod Sulpicius Severus lib. 1. cap. 31. notat Christianæ Fidei profecisse, quia tum pœne omnes CHristum DEum sub Legis Mosaicæ observatione colebant.

Proſelytum ex Judæo vel Samarita Chriſtianum non permittitur pater exheredare. Cod. Theodoſ. de Judæis T. 6. p. 244.

Eum qui ex Judæo Chriſtianus factus, inquietari à Judæis non licet, vel aliqua pulſari injuria. lex Conſtantini A. 336. idem. pag. 222.

Paganis vel Judæis quietis, vim inferre, aut bona eorum diripere gravi lege prohibitum Theodoſii Jun. A.C. 423. T. 6. Cod. Theodoſ. p. 295. adde p. 238. & 243. ubi additur Judæos *bonorum proſcriptione & perpetuo exilio damnandos, ſi noſtræ fidei hominem circumcidiſſe eos vel circumcidendum mandaſſe conſtiterit.* etiam mancipium. p. 247.

Theodoſii lex A. 393. *Judæorum ſectam nulla lege prohibitam ſatis conſtat: unde graviter commovemur, interdictos quibusdam locis eorum fuiſſe conventus.* Addit deinde congrua ſeveritate cohibendam nimietatem eorum, qui ſub Chriſtianæ Religionis nomine inlicita quæque præſumunt, & deſtruere Synagogas, atque exſpoliare conantur. p. 225. Similiter & Patriarchas Judæorum contumeliis afficere prohibet Arcadii lex p. 227. viciſſim jubet inruentum contumelias a Judæis, eorumque Synagogis propulſare. adde p. 237.

Judæi ad Eccleſiam qui ſimulatione acceſſerunt, ad legem propriam remeare permittuntur p. 240.

Synagogæ non auferendæ nec exurendæ, ſed ereptæ reſtituendæ. p. 242. *nec novas unquam Synagogas permittantur exſtruere, nec auferendas ſibi veteres pertimeſcant.* p. 243.

IV. Erroribus & abuſibus removendis ab Eccleſia Chriſtiana, & Diſciplinæ conſervandæ.

Conſtantinus tanquam *κοινὸς Ἐπίσκοπος*, *communis* ipſe *Epiſcopus* Orbis Romani, apud Euſeb. lib. I. c. 44. ad Epiſcopos Eccleſiæ Chriſtianæ in territorio ſuo viventes: *ὑμεῖς μὲν τῶν εἴσω τῆς Ἐκκλησίας, ἐγὼ δὲ τῶν ἐκτὸς ὑπὸ Θεοῦ καθεστάμενος Ἐπίσκοπος ἂν εἴην. Vos*, inquit, *Epiſcopi circa interiora Eccleſiæ*, (Doctrinam & Sacramenta) *ego circa Eccleſiæ externa*, (regimen & tutelam) *Epiſcopus à DEO ſum conſtitutus.* IV. 24. de Vita Conſt. Eodem ſenſu Socrates præfat. lib. V. Hiſt. notat, quod ab illo tempore, quo Imperatores cœperunt

eſſe

eſſe Chriſtiani, *τὰ τῆς Ἐκκλησίας πράγματα ἤρτητο ἐξ αὐτῶν*, *ab illis pependerunt res Ecclesiæ*, externæ nimirum, illaque omnia quæ ad moderamen, ſecuritatemque cœtuum Chriſtianorum in Orbe Romano attinent. Verior hæc eſt interpretatio, quam illorum qui *τὰ ἔξω* Epiſcopatus Conſtantiniani de Gentilibus adhuc extra Eccleſiam conſtitutis malunt accipere cum Petro de Marca II. 10. de Concordia Sacerdotii & Imperii: vel de rebus Civilibus cum Allatio de conſenſu utriusque Eccleſiæ pag. 230. ſeq. Itaque & Leo primus Papa c) Imperatori & Regibus *Sacerdotalem palmam* tribuit, & à Marciano Auguſto *ſacerdotali ſe ſollicitudine* commonitum eſſe teſtatur, & in Concilio Moguntino A. C. 813. Imperatores dicti *Rectores Eccleſiæ*, *Rectores Veræ Religionis*. Omitto, tanquam ab hoc loco aliena, referre quæ pro illa ſententia pridem diſputata ſunt à Nicolao Vedelio de Epiſcopatu Conſtantini M. & ab aliis viris doctiſſimis *Lancelloto Andrea* in tortura torti p. 363. *Jo. Rainoldo* colloquio cum Hardto ſub extrem. *Joanne Dallæo* contra Adamum & Cottibium parte 2. p. 79. *Hugone Grotio* de imperio ſummarum poteſtatum circa ſacra & T. 3. Opp. Theolog. p. 142. *Gerh. Jo. Voſſio* Epiſt. 23. ad Grotium, *Davide Blondello* libro de formula, regnante CHriſto p. 175. ſeq. & in opere Gallice edito de primatu in Eccleſia p. 1116. *M. Antonio de Dominis* VI. 5. ſeq. de Rep. Eccleſiaſtica: ac noviſſime in Anglia tum ab aliis, tum ab Henrico d) Stebbingio. Rem omnem enim extra controverſiam ponunt tot leges Eccleſiaſticæ a Conſtantino & aliis Imperatoribus ſancitæ, quarum pleni Codicum Theodoſiani, Juſtinianeique libri, plena Baſilicorum, Nomocanonum e) à Photio & aliis conſignatorum Volumina. Mihi paucas modo quasdam, Conſtantini præcipue leges ad regimen præcipue Eccleſiæ, decus & propagationem hoc loco referre ſatis fuerit.

Nn 2 Synodos

c) Confer Paſchaſium Queſnellum ad Epiſtolam S. Leonis LXXXIX.

d) Stebbingii liber inſcribitur: *an eſſay concerning Civil Gouvernment, conſidered as it ſtands related to Religion, wherein the Magiſtrates right to ſupport and encourage true Religion by human Laws, is aſſerted.* Lond. 1724. 8. exſtat & Wilhelmi Prynnii opus, cui titulus: *hiſtorical and Chronological vindication of the Kings ſupreame Eccleſiaſtical Jurisdiction.* Lond. 1665. 8. 2 Volum.

e) De illis dictum T. XI. Bibl. Græcæ p. 48. ſq.

Synodos Epiſcoporum, quas fieri Licinius & alii Imperatores prohibuerant, non modo congregari conceſſit Conſtantinus, ſed ſuaſit etiam juſſitque *: igitur ejus maxime conſenſu ac voluntate Canone V. Nicæno conſtitutum, ut ad diſciplinam Eccleſiaſtica tuendam bis quotannis ſynodi convenirent in unaquaque Provincia, una ante quadrageſimam, & altera circiter autumni tempus.

Imperium omne, univerſumque Orbem Romanum Conſtantinus non uni ſed quatuor Præfectis Prætorio regendum commiſit, ut refert Zoſimus lib. 2. c. 33. ſingulisque ſuas aſſignavit diœceſes ac provincias. Has, ſiquidem & Epiſcopatuum in multis exinde poſtea dependit ſubordinatio, ex Zoſimo & Notitia Imperii referre eſt operæ pretium, quas familiares ſibi ut habeant ſtudioſi hiſtoriæ Eccleſiaſticæ, non ſine cauſa vehementer ſuadet Pagius ad A. C. 37.

I. Præfectus Prætorii Orientis

&

ſub eo Diœceſes f) *quinque.*

ORIENTIS *Provinciæ XV.*	ÆGYPTI *Provinc. VI.*	ASIÆ *Prov. X.*	PONTI *provinc. X.*	THRACIÆ *provinciæ VI.*
Palæſtina	Libya ſuperior	Pamphylia	Galatia	Europa
Phœnice	— Inferior	Helleſpontus	Bithynia	Thracia
Syria	Thebais	Lydia	Honorias	Hæmimonti
Cilicia	Ægyptus	Piſidia	Cappadocia I.	Rhodope
Cyprus	Arcadia	Lycaonia	Paphlagonia	Mœſia II.
Arabia	Auguſtamnica.	Phrygia Pacatiana	Pontus Polemoniacus.	Scythia.
Iſauria		— Salutaris	Hellenopontus.	
Palæſtina Salutaris		Lycia	Armenia I.	
Palæſtina II.		Caria	— — II.	
Phœnice Libani		Inſulæ	Galatia Salutaris.	
Euphratenſis				
Syria Salutaris				
Oſrhoëna				
Meſopotamia				
Cilicia II.				

* Euſeb. X. 5. hiſt. p. 391.

f) Jac. Gothofred. ad Cod. Theodoſ. T. 6. p. 11.

II. Præfectus Prætorio Illyrici *& sub eo Diœceses tres.*

MACEDONIÆ *Provinciæ VI.*	ILLYRICI *Provinciæ VI.*	DACIÆ *Provinciæ V.*
Achaja	Pannonia ſecunda	Dacia mediterranea.
Macedonia	Savia ſive Pannonia riparienſis.	Dacia ripenſis
Creta	Dalmatia	Moeſia prima
Theſſalia	Pannonia prima	Dardania Prævalitiana
Epirus vetus	Noricum mediterraneum	Pars Macedoniæ Salutaris.
Epirus nova,	Noricum ripenſe.	

III. Præfectus Prætorio Italiæ, *ſub eo Diœceſes duæ.*

ITALIÆ *Provinciæ XVII.*	AFRICÆ *Provinciæ VI.*
Venetiæ	Byzacium
Æmilia	Numidia
Liguria	Mauritania Sitifenſis
Flaminia & Picenum Annonarium	— — — Cæſareenſis
Tuſcia & Umbria	Tripolis
Picenum ſuburbicarium	Africa Proconſularis.
Campania	
Sicilia	
Apulia & Calabria	
Lucania & Brutii	
Alpes Cottiarum	
Rhætia prima	
— — ſecunda	
Samnium	
Valeria	
Sardinia	
Corſica	

IV. Præfectus Prætorio Galliarum, *ſub eo Diœceſes tres.*

HISPANIÆ *Provinciæ VII.*	GALLIARUM *Prov. XVII.*	BRITANNIARUM *Provinciæ V.*
Bætica	Vienneníis	Maxima Cæſareenſis.
Luſitania	Lugdunenſis prima	Valentia
Gallæcia	Germania I.	Britannia prima.
Tarraconenſis	— — — II.	— — — II.
Carthaginienſis	Belgica I.	Flavia Cæſareenſis.
Tingitana	— — II.	
Baleares.	Alpes maritimæ	
	Alpes Penninæ & Grajæ	
	Maxima Sequanorum	
	Aquitania I.	
	— — — II.	
	Novem populi	
	Narbonenſis I.	
	— — — II.	
	Lugdunenſis II.	
	— — — III.	
	Lugdunenſis Senonia.	

Controverſiis & litibus in Eccleſia naſcentibus, ſicut graviſſime indoluit, teſte Euſebio II. 72. III. 12 ita ſuarum duxit eſſe partium & ſollicite ſtuduit vel prævenire ſuppreſſas in herba, vel jam gliſcentes aut erumpentes in flammam, adhortatione, precibus, Epiſtolis minis, edictis comprimere. Vide eundem Euſebium II. 61. III. 4. ſeq. & 22. Præter *Donatiſtarum* tumultus, incipientes audiri, *Meletianum* ſchisma, *Catharorum* ſive *Novatianorum* hæreſin & *Pauliniſtarum* qui a Paulo Samoſeteno nomen tulere, maximum Conſtantino negotium faceſſivit *Arii* ſecta, quam cum fruſtra tentaſſet irenicis epiſtolis, & ſanis concordiæ in doctrina colendæ conſiliis conſopire, nullum melius remedium excogitare potuit, quam ut Synodo Epiſcoporum rem totam

tam discceptendam judicandamque committerent, cui ipse non interesset modo sed etiam præesset.

Concilium Oecumenium *Nicænum* convocavit Constantinus A. C. 325. eodem quo ab ipso celebrata sunt vicennalia, ut supra p. 270. notare me memini. Ab Imperatore convocatum diserte tradit Eusebius lib. I. c. 51. & III. 6. qui etiam decennio post, *Tyrium* IV. 41. & deinde inaugurando templo S. Sepulchri *Hierosolymitanum* IV. 43. 47. à Constantino A. 335. indictum memorat. Eandem rem Epiphanius, Socrates, Sozomenus, Theodoretus, Gelasius multique alii testimonio suo confirmant, atque ex ipsa Epistola Synodica Patrum Nicænorum, ad Ecclesiam Alexandrinam idem evidenter patet, in qua congregatos a Constantino profitentur sese convenisse τῆς τȣ̃ Θεȣ̃ χάριτος καὶ τȣ̃ Θεοφιλεςάτȣ βασιλέως Κωνςαντίνȣ συναγαγόντος ἡμᾶς, apud Socratem lib. I. c. 9. Theodorit. lib. I. 6. Gelasium in Actis Concilii Nicæni II. 33. Neque in mentem illis venit de Sylvestro Romano Episcopo cogitare, qui vel convocasset Synodum, vel ei præfuisset: ut contra Bellarminum lib. I. de Conciliis c. 13. & 19. Baronium, Lud. Thomasinum in Concilia T. I. diss. 3. aliosque probant D. Thomas Ittigius ὁ μακαρίτης in Historia Concilii Nicæni §. XI. & XXXII. seq. cui Jo. Launojum parte VI. Epistola I. Tillemontium T. 6. memor. hist. Eccles. Sam. Basnagium T. 2. annal. p. 695. seq. & Hermanni Conringii diss. de Conciliis & circa ea summæ potestatis auctoritate, Helmst. 1650. 1675. 4. editam adjungere licebit.

Non modo litteris honorificis Episcopos ad Synodum invitavit Constantinus, sed etiam cursus publici copiam, viaticum & victum venientibus præbuit, ut narrant Eusebius III. 6. & 9. & Theodoritus lib. I. c. 11.

Convenerunt Nicææ, civitate Bithyniæ, ut Eusebii verbis dicam III. 7. ἐκκλησιῶν ἁπασῶν αἱ τὴν Εὐρώπην ἅπασαν, Λιβύην τε καὶ τὴν Ἀσίαν ἐπλήρȣν, τῶν τȣ̃ Θεȣ̃ λειτȣργῶν τὰ ἀκροθίνια *ex omnibus Ecclesiis quæ universam Europam, Africam atque Asiam impleverunt, ii qui inter DEI ministros principem locum obtinebant.* Nominatim ex *Scythia*, & ex *Perside* Episcopum & *præter Syros*, *Cilicas*, *Phœnices*, *Arabes*, *Palæstinos*, *Ægyptios*, *Thebæos*, *Libyas*, & e *Mesopotamia*, *Ponto*, *Galatia*, *Pamphylia* & *Cappadocia*, *Asia* quoque & *Phrygia*, Urbis g) Episcopo absen-

g) βασιλεύȣσα πόλις Eusebio Roma est hoc loco, perinde ut lib.

absente presbyteros vicem ejus gerentes Vincentium, Vitumque. *Armeniæ* etiam Episcopi & *Africæ* & *Daciæ* nec non *Dalmatiæ*, *Pannoniæ*, *Gothiæ*, & *Bospori* memorantur in subscriptionibus apud Harduinum T. I. Concil. p. 311. seq. & 423. & quas ex Codice Arabico Josephi Ægyptii circa A. C. 1400. clari edidit Jo. Seldenus ad Eutychii Origines Alexandrinas p. 90. seq. (T. 2. Opp. p. 474.) qui non dubitat p. 117. seq. adfuisse etiam aliquos è *Britannia*, cum Britannicarum Ecclesiarum meminerit Constantinus apud Euseb. III. 19. & Britannos Episcopos constet interfuisse jam synodo Arelatensi, habitæ A. C. 314. Numerum Episcoporum qui Concilio adfuere cum CCCXVIII, vernis Abrahami Genes. XIV. 14. conferentes prisci scriptores, de illo dubitare non sinunt, in quo etiam mira alii quæsivere mysteria, de quibus consulendus Cotelerius ad Epistolam S. Barnabæ cap. 9. T. I. Patrum Apostolicorum pag. 29. Ex subscriptionibus illis autem, quæ hodie exstant & mutilis & vehementer corruptis ad CCCXVIII. numerum exsurgere non licet, quanquam in illis quoque is diserte exprimitur sicut apud Epiphanium hæres. 69. c. XI. p. 735. ὧν καὶ τὰ ὀνόματα εἰς ἔτι δεῦρο σώζεται τριακοσίων δέκα καὶ ὀκτὼ ἐπισκόπων. Sed notatur Occidentalium Episcoporum nomina parcius posita, quod *Occidentales non similiter quæstionem de hæresibus habuissent*, apud Harduin. T. I. Concil. p. 311. sive quia *nulla apud eos de hæresi suspicio fuit* pag. 320. Exstant tamen apud Seldenum nomina CCCVII. apud alios CCXXIV. vel CCXXVII. Quam amplæ tunc & frequentes jam fuerint Ecclesiæ Christianæ, exinde licet facere conjecturam, quod apud Gelasium lib. I. de actis Concilii Nic. cap. 3. T. I. Concilior. edit. Harduinianæ p. 370. Alexandri Alexandrini Epistolæ subscribunt Alexandriæ presbyteri XVI. Diaconi XIII. & Mareotidis presbyteri XVI. Diaconi XVI.

Synodo non modo interfuit, sed etiam præfuit Constantinus, ut ex Eusebio lib. I. c. 44. & III. 10. & antiquissimis quibusque post Eusebium testibus liquido constat, quanquam integrum eis reliquit ad normam sacrarum litterarum h) controversias suas expendere, eoque

I. c. 39. atque ita Eusebium Theodoretus intellexit: itaque falluntur qui cum Gelasio, Tripartita & Niceta intelligunt C. Polin, quæ A. C. 325. necdum erat πόλις βασιλεύουσα. Vide laudatum Ittigium §. 24.

h) Constantinus apud Theodoretum lib. I. c. 7. Hist. & Gelasium

que ſenſu pronunciavit ſe nolle eſſe Iudicem, ſed eorummet, ſecundum Prophetica ſcilicet & Apoſtolica ſcripta, conceptæ ſententiæ ſeſe ſubmittere. Confer B. D. Dorſchei noſtri diatypoſin Concilii Nicæni p. 57. ſeq. & Dav. Blondellum de primatu in Eccleſia opere erudito Gallice edito Genev. 1641. fol. p. 1115. ſeq. Et de more Divina Volumina in Conciliis pro norma & regula proponendi i) vel, ut in veteri Codice Regio Gregorii Naz. apud celeberr. Bandurium T. 2. Imperii Oriental. p. 937. & ante Volumen undecimum Bibliothecæ noſtræ Græcæ conſpicitur, collocandi in throno, vide ſi placet Baronium ad A. C. 325. n. 6. laudatum Dorſcheum p. 60. Lud. Creſollii Myſtagogum p. 549. Sim. Bouſſaci noctes Theologicas p. 33. & B. Jo. Chriſtoph. Pfaffii dogmata Proteſtantium ex Jure Canonico & Conciliis deducta p. 163.

Præfuit igitur Synodo Nicænæ Conſtantinus, ita ut convocatos primum admoneret de concordia, deinde auſcultaret ultro citroque verba facientes, k) tum ſuadendo paulatim eos conciliaret & conſentientes efficeret tam in fidei conſonantia quam in controverſia de tempore quo Paſcha eſſet celebrandum: denique decreta Synodi ipſe promulgaret & ſua auctoritate confirmaret, *τὰ τῆς συνόδου δόγματα κυρῶν ἐπεσφραγίζετο*, inquit Euſebius III. 23.

Non minus frequens Epiſcopis undique confluentibus fuit

O o Synodus

II. 7. *Εὐαγγελικαὶ γὰρ βίβλοι καὶ Ἀποστολικαὶ καὶ τῶν παλαιῶν Προφητῶν τὰ θεσπίσματα σαφῶς ἡμᾶς ἃ χρὴ περὶ τοῦ Θείου φρονεῖν, ἐκπαιδεύουσιν. τὴν πολεμοποιὸν οὖν ἀπελάσαντες ἔριν, ἐκ τῶν θεοπνεύστων λόγων λάβωμεν τῶν ζητουμένων τὴν λύσιν.* Confer Chamieri panſtratiam tomo 1. lib. VIII. c. 10. §. 11. ſeq. lib. IX. cap. 17. §. 3.

i) ut in Concilio Rom. A. C. 337. *propoſitis ſacroſanctis & venerabilibus Evangeliis in Eccleſia Domini Dei & Salvatoris noſtri JEſu CHriſti, quæ vocatur Conſtantiniana* T. 1. Harduin. p. 567.

k) Euſeb. III. 13. & apud Socratem lib. 1. c. 8. qui p. 21. etiam refert Conſtantinum libellos quibus ſeſe invicem accuſabant Epiſcopi, exhibitos illi ut ferret ſententiam, exuſſiſſe omnes, & ad reconciliationem eos, & ad magis ſeria in Synodo agenda invitaſſe. Idem narrant Sozomenus I. 17. Rufinus lib. 1. cap. 2. Tripartita II. 2. Niceph. VIII. 16.

Synodus quam A. C. 335. *Tyri* ad componenda Ægyptiorum Antiſtitum diſſidia, atque inde *Hieroſolymis* inaugurando ſplendido quod in illa urbe exſtruxerat templo l) S. Sepulchri indixit, de qua utraque Euſebius IV. 41. ſeq. & 43. ſeq.

Epiſcoporum ὅρυς ſive definitiones in Synodis factas Conſtantinus ne a Provinciarum quidem Rectoribus irritas voluit fieri. Euſeb. IV. 27. Niceph. VII. 46. p. 516. Quin imo provocationem Donatiſtarum ab Epiſcopis ad ſeipum, Imperatorem, *rabidam furoris audaciam* appellat, apud Optatum lib. 1. c. 26. Eodem pertinet quod ab aliis excommunicati, recipi ab aliis prohibentur Canone V. Nicæno. Epiſcopum depoſitum a Synodo, nec Imperatoris reſcripto reſtituendam edixere Arcadius & Honorius Tom. 6. Cod. Theodoſ. pag. 75.

Epiſcoporum auctoritati quoque genus quoddam delegatæ juriſdictionis tribuit, permiſitque ut exceptis cauſis criminalibus m) qui vellent, poſſent ſeſe illorum arbitrio ſubjicere, (ſicut ſub Ethnicis Imperatoribus paſſim fuerat factum ex conſilio Apoſtoli 1. Corinth. VI. 1.) præteritis forenſibus judiciis: Sozom. lib. I. c. 9. τῶν δὲ ἐπισκόπων ἐπικαλεῖσθαι τὴν κρίσιν ἐπέτρεψε τοῖς δικαζομένοις, ἢν βύλωνται τὺς πολιτικὺς ἄρχοντας παραιτεῖσθαι· & ſententiam Epiſcoporum obtinere debere, & ſi cauſa jam in ſeculari judicio ventilata. Vide Baluzium ad Capitularia Regum Francorum T. 2. p. 886. Jac. Cujacium in paratitlis ad Codicem Juſtinianeum lib. 1. tit. 4. de Epiſcopali audientia: Franciſcum Balduinum de legibus Conſtantini lib. 1. p. 14. Paganinum Gaudentium de Juſtinianei ſæculi moribus c. 9. Jac. Gothofredum ad Cod. Theodoſ. T. 6. p. 303. ſeq. Tillemontium T. 4. Hiſt. Imperator. p. 369. ſeq. & Sam. Baſnagii diſſ. de Eccleſiaſtico tribunali T. 2. annal. p. 491. ſeq. In atriis templorum, judicia habita no-

* Conſtantini edictum ad Eccleſias apud Euſeb. III. 17. ſq. Gelaſium II. 36. Socratem lib. 1. c. 9. Theodoretum lib. 1. c. 9. incipit: πεῖραν λαβὼν ἐκ τῆς τῶν κοινῶν εὐπραξίας.

l) De hoc Jo. Ciampinus de ſacris ædificiis à Conſtantino M. exſtructis c. 23. Georgius Wheler, account of the Churches of the primitive Chriſtians c. 6. & 7.

m) Cod. Theodoſ. T. 6. p. 52.

ta notatum eidem Baluzio ad homiliam VIII. Cæſarii Arelatenſis T. 27. Bibl. Patrum edit. Lugd. p. 342. & Epiſcopos litium arbitrium & cognitionem interdum recuſaſſe, obſervant Benedictini ad S. Ambroſium lib. 2. de officiis c. 25. p. 100.

A Conſtantino quoque prius ſancitum, quod poſtea edixit Conſtantius de Epiſcopis non accuſandis in foro ſæculari, Cod. Theodoſ. T. 6. pag. 37. & Honorius de Clericis in jus vocandis non niſi apud Epiſcopos. id. pag. 81. & clero indignos judicatos ab Epiſcopo ſtatim a Curia pro Laicis vindicandos. p. 78.

Adverſus hæreſes conſtitutio apud Euſeb. III. 64. de vita Conſtantini. Sozom. II. 32. adde Cod. Theodoſ. XVI. 5. de hæreticis, & Cod. Juſtinian. lib. 1. tit. 5. Lud. Thomaſini traité dogmatique & hiſtorique des edits & des autres moyens dont on s'eſt ſervi dans tous les temps pour maintenir l'unité de l'Egliſe Catholique, Pariſ. 1703. 4.

De libris hæreticorum inquirendis. Euſeb. III. 66. Valeſius ad Evagrium p. 81. Cod. Theodoſ. T. 6. p. 152. 190. Jac. Gretſerus lib. 1. de jure & more prohibendi libros hæreticos c. 6 ſqq. D. Juſti Henningi Bœhmeri diſſ. de jure circa libros improbatæ lectionis, ad l. 4. § 1. D. familiæ herciſcundæ. Halæ Sax. 1726. 4. pag. 34. ſeqq. Quanta mala ex diſſidiis redundarent in Eccleſiam, nemo rectius intellexit Conſtantino, qui illa bello quolibet, & quavis calamitate, *πάσης συμφορᾶς* graviora dolet apud Euſebium III. 12. 42. ſicut Arianas controverſias Euſebius II. 61. queritur eo uſque indignitatis proceſſiſſe, ut Ethnicis palam laudibrium præbuerint, *ὥς ἤδη ἐν αὐτοῖς μέσον τῶν ἀπίςων θεάτροις τὰ σεμνὰ τῆς ἐνθέȣ διδασκαλίας τὴν αἰχίςην ὑπομενειν χλεύην.*

V. Sacro Ordini honorando, Eccleſiæque Chriſtianæ ſuſtinendæ ac locupletandæ.

Pro immunitate Clericorum à tributis & perſonalibus oneribus, ad Annulinum. *Euſeb. X. 7. Hiſt. Nicephorus VII. 42. & 46.* p. 516. *Cod. Theodoſ. T. 6.* p. 20. *& ibi Jac. Gothofredus.* Vide etiam p. 22. 31. 32. 33. 34. 36. 44. 56. 59. 74. *Jo. Joſephum Bingham* lib. V. Origg. Eccleſ. cap. 3. tomo ſecundo.

Ecclesiarum immunitas in urbibus ex lege Honorii ac Theodosii. *T. 6. Cod. Theodos. p. 79.*

Fundi tamen & prædia a tributis fiscalibus non immunia. Vide *Franciscum Balduinum* de legibus Constantini p. 45. seq. & *Cod. Theodos.* T. 6. p. 42.

De ordinatione Clericorum in munerum civilium præjudicium non ultra modum admittenda. *Cod. Theodos.* T. 6. p. 21. sq. 30. Opulentos, sæculi subire necessitates oportet: pauperes, Ecclesiarum divitiis sustentari. adde p. 45. 47. 51. 68. 70. 82. 85.

Ex reditibus singularum Civitatum pars quæ ad alimenta sufficeret Clero cujusque a Constantino assignata, idque Lege confirmatum. *Sozom. V. 5.*

De pecuniis inter Clericos distribuendis, ad Cæcilianum Carthaginis Episc. *Euseb. X. 6. hist.*

Largitiones festo Paschatos. Euseb. IV, 22. de Vita Const.

Beneficia in pauperes, id. lib. 1. c. 43.

Privilegia Ecclesiis & Ecclesiasticis data, quæ confirmant Arcadius & Honorius, *ibid.* p. 65. 66. & 67. vide etiam p. 71. ubi lex adversus Clericorum violatores.

De exemtione Clericorum a foro Civili, & de audientiæ jure concesso Episcopis jam dictum supra p. 290.

Virginibus & viduis quotannis data annona, quam legem deinde revocatam à Juliano queruntur *Sozomenus* V. 5. & *Theodoritus* lib. 1. cap. XI.

Jus asyli tributum templis Christianis. Vide *Paganinum Gaudentium* de asylis, & cap. undecimo libri de sæculi Justinianei moribus.

Testamento Ecclesiis legare permissum. Vide *Cod. Theodos.* T. 6. p. 23. & *Franc. Balduinum* lib. 1. de legibus Constantini p. 21. seq. Clericos tamen postea prohibuit Valentinianus donatione vel testamento a viduis aut pupillis bona accipere. *Cod. Theodos.* T. 6. p. 48. & 60. 64 ubi de Diaconissis.

Donationibus & ornamentis templa locupletata. *Euseb.* lib. 1. c. 42. lib. 3. c. 40. &c. lib. 4. c. 28. 44.

Cultus

Cultus ſacer in Palatio, in quo precibus & meditatione ſacrorum oraculorum exemplo ſuo Conſtantinus aliis præiret. *Euſeb.* IV. 16. 22. & de laudibus Conſtantini p. 628.

Manumiſſio ſervorum in Eccleſia permiſſa, & libertas ac Civitatis jus manumiſſis conceſſum: quod genus in locum manumiſſionis olim cenſu fieri ſolitæ introductum à Conſtantino notat *Wilhelmus a Loon* de manumiſſime ſervorum apud Romanos lib. 1. c. 5. p. 85. Conferendus Codex Juſtinianeus *de his qui in Eccleſiis manumittuntur* lib. 1. tit. 13. *Tripartita* lib. 1. c. 9. & *Nicephorus* VII. 46. *Gvil. Fournerius* lib. 1. ſelectorum cap. 4. *Frid. Lindenbrogius* ad Codicem Legum antiquar. p. 1432.

Quanquam fabula eſt quod narrat Eutychius p. 443. Conſtantinum Epiſcopis in Concilio Nicæno annulum, gladium & ſceptrum ſuum tradidiſſe, poteſtatemque in Imperium ſuum conceſſiſſe: tamen conſtat quod honores Epiſcopis & Clericis habiti ſunt a Conſtantino frequentes & inſigniti, tanquam Patribus & Prophetis DEI. *Euſeb. III.* 23. ipſi ad menſam adhibiti & ad contubernium. *idem lib.* 1. c. 42. III. 1. 15. comiter auditi, I. 52. honorati *προγράμμασι καὶ νόμοις*, edictis & legibus. III. 1. & Epiſtolis II. 64. muneribus etiam ornati III. 16. Denique in delinquentes quoque & *ἀτάκτους* non aſperius animadverſum lib. 1. c. 45. ita ut exſtet Imperatoris vox, ſi videret Epiſcopum flagitioſe agentem, id paludamento ſuo obtecturum, ne alii hoc videntes anſam licentius peccandi inde caperent. *Theodorit. lib.* 1. hiſt. c. 11.

Urbis Romæ Clericis conceſſa privilegia. vide *Godofredum ad Cod Theodoſ.* T. 6. p. 39.

De conficta Donatione, quam Sylveſtro Urbis Epiſcopo factam multi jactarunt, dictum in *Bibl. Græca* Volum. VI. p. 4. ſeq.

Hæc pro inſtituto noſtro de Conſtantino memorare ſuffecerit, qui primus *veneranda* Chriſtianorum fide Romanum munivit Imperium*, principe prudente, felici, forti, humano & quanquam paſſus aliquid & ipſe humani ſit quandoque, tamen Divinitus delecto ad res maximas gerendas, & Chriſtianis hominibus nunquam ſine gra-

* Zeno Imp. lege 5. tit. 27. de natur. liberis lib. V. Cod. Juſtinian.

ta veneratione nominando. Eo victore in urbem reverso baptizata Romæ fuisse e Judæis & idololatris ultra duodecim hominum millia, præter mulieres & pueros, scribit *Greg. Abalpharajus* hist. dynastiarum pag. 85. *Nec destitit Religio Christiana se exerere & prævalescere, donec eam amplecterentur pleræque earum quæ Romanis vicinæ erant gentes, è Jallakiis, Sclavis, Borgianis, Russis, Polonis, Armenis, & Georgiis, nec non quotquot Ægyptum incolebant Cophtitæ, aliique, & Nigritæ omnigeni, ex Æthiopibus, Nubiis, cæterisque; post quos etiam crediderunt varia Turcarum genera.* Illud sane certis testimoniis refellitur, quod Eutychius tribus locis tradit Tom. I. pag. 451. 467. 471. Constantinum jussisse ut confractis idolis omnes eorum cultores e medio tollerentur, morteque afficerentur omnes qui Christianam religionem amplecti, & qui ex Judæis carne vesci porcina nollent.

CAPUT XIV.

De Apostasia & persecutione JULIANI Imp. eamque insecutis majoribus Christianismi incrementis. De quatuor Orientis Patriarchatibus.

I.

POst *Constantinum M.* sub filiis ejus Constantino, Constantio & Constante inter bella civilia & turbas Arianorum non admodum felicia tempora Ecclesiæ illuxisse historiarum monumenta testantur. *Constantinus* filius ad Aquilejam interfectus A. 340. *Constans* à Magnentio A. 350. qui & ipse occisus A. 355. *Constantio* soli totius habenas Imperii gerendas reliquit. Constantini M. frater *Julius Constantius* qui non diu post fratris mortem vita privatus est, filios reliquerat *Gallum* quem Constantius Imp. Cæsarem fecit A. 351. sed propter res novas a) interfecit A. 354. & JULIANUM, quem & ipse evocatum Athenis Cæsarem b) esse jussit 6. Nov. A. 355.

a) Libanius Orat. parentali §. XI. T. 7. Bibl. Græcæ p. 235. seq.
b) Ammianus Marcellinus XXI. 2. Libanius §. XV. p. 239. Fasti Idatiani ad A. C. 355. Cangii familiæ Byz. p. 50.

355. (natum CPoli A.C. 332. 6. Nov.) Hunc a militibus Augustum pronunciatum in Gallia sub auspicium A. 360. ægre ferens Constantius, novo bello Civili ansam dedit, inter cujus apparatus & initia Constantius obiit anni ejusdem V. Non. Novembris. Ita Julianus solus obtinens Imperium, quod hactenus dissimulaverat odium Christianæ Religionis palam & aperte prodidit. Ipse quidem in Epistola 51. ad Alexandrinos testatur viginti se annis Christianum c) à duodecim jam annis idolorum cultorem fuisse: οὐχ ἁμαρτήσεσθε παρὰ ὀρθῆς ὁδοῦ πειθόμενοι τῷ πορευθέντι κἀκείνην τὴν ὁδὸν ἄχρις ἐτῶν εἴκοσι, καὶ ταύτην ἰδοὺ σὺν τοῖς Θεοῖς πορευομένῳ δωδέκατον ἔτος. *Non a recto tramite aberrabitis, si ei fidem habeatis qui ad annum usque vicesimum ætatis illa via progressus est, & hanc alteram duodecimum jam insistit annum.* De illis duodecim annis accipiendum quod Ammianus Marcellinus XXII. 5. scribit eum *a rudimentis pueritiæ primis inclinatiorem erga Numinum cultum, paullatimque adolescentem desiderio rei flagrasse, multa metuentem tamen agitasse quædam ad id pertinentia quantum fieri poterat occultissime.* MAXIMO Ephesio quem Philosophum paganum Nicomediæ audivit, hanc animi ejus mutationem tribuendam esse inprimis, constat e Libanio, panegyrico in Julian. T. 2. p. 175. Eunapio in Maximo, Socrate III. 1. Sozomeno V. 2. Suida in Μάξιμος, & Joanne Sarisberiensi lib. VIII. policratici cap. 21. Libanium audire jure jurando d) etiam per Ecebolum Rhetorem prohibitus, Orationibus ejus lectitandis, imitandoque ejus stylo assiduam impendit operam, qui testatur Julianum ideo tantum ad Imperium anhelasse e) quod doleret & indigne ferret ᾧ δὴ καὶ διαφερόντως ἐπλήττετο τὴν καρδίαν, νεώς τε ὁρῶν κειμένους, καὶ τελετὰς πεπαυμένας, καὶ βωμοὺς ἀνατετραμμένους καὶ θυσίας ἀνῃρημένας, καὶ ἱερεῖς ἐλαυνομένους, καὶ τὸν τῶν ἱερῶν πλοῦτον εἰς τοὺς ἀσελγεστάτους μεμερισμένον. *Hoc vel inprimis pectus ejus percellebatur, dum templa videret solo æquata, mysteria abolita, eversas aras, deletam*

c) Confer, si placet, quæ notata in Bibl. Græca V. 8. T. 7. p. 76. 233.

d) Libanius Orat. Parentali in Julian. §. 7. T. 7. Bibl. Græcæ p. 230. itaque emendandum quod scripsi in eodem tomo pag. 77. & 381. Libanium a Juliano auditum.

e) id. pag. 235.

deletam sacrificiorum religionem, sacerdotes exilio multatos, sacros denique thesauros in impurissimos homines divisos.

Ubi igitur abolitis quæ verebatur, adesse sibi liberum tempus faciundi, quæ vellet, advertit, *sui pectoris* ut refert Ammianus XXII. 5. *patefecit arcana, & planis absolutisque decretis aperiri templa, arisque hostias admoveri ad Deorum statuit cultum.* τὰ μὲν ἱερὰ τῶν ἑλλήνων ἠνέῳκτο. Socrat. III. 11. Theodorit. V. 21.

Prosper in Chronico: *Juliano ad idolorum cultum converso, blanda persecutio fuit, illiciens magis quam impellens ad sacrificandum, in qua multi ex nostris voluntate propria corruerunt.* Joannes Antiochenus in excerptis Peiresc. pag. 845. ἐνιστάμενος τοῖς τὰ χριστιανῶν μετιοῦσι δόγματα, οὐ μὴν ὥστε ὠμὸν ἢ φονικόν τι ἐργάσασθαι πώποτε. *erat Christianorum insectator, ita tamen ut a crudelitate & à cæde abstineret.*

Tamen connivente Juliano, *velut relaxatis frenis efferbuit in omnem sævitiam feritas paganorum*, ut verbis utar Rufini lib. 2. hist. Eccles. cap. 28. Hinc furor in sepulchra Elisæi & Johannis Baptistæ in Sebaste Palæstinæ, de quo idem Rufinus, & Philostorgius VII. 4. & Georgii Alexandrini multorumque Christianorum cædes de qua Sozomenus V. 7. & Socrates III. 2. seq. καὶ τοὺς χριστιανίζοντας δὲ συλλαμβάνοντο ἐστὶν ὅτε τοῖς βωμοῖς ἀναπτωμένους ὡς ἱερεῖα ἐπετίθεσαν καὶ εἰς πολλὴν ἄλλην ἀῤῥητουργίαν ἐξεβακχεύθησαν. *Ad hæc est & ubi Christianos aris illigatos velut victimas imposuerunt, & in multa alia incredibilia debacchati sunt.* Philostorg. VII. 4. & ibi Jac. Gothofredus p. 284. seq. Hinc multi etiam sub Juliano Martyres, de quibus Tillemontius, qui de Juliano & ejus persecutione quam diligentissime est commentatus T. 7. memor. Hist. Eccles. p. 350. seq.

Lubet hoc loco sub unum dare conspectum, qui a solo Martyrologio Romano in persecutione Juliani Martyres commemorantur:

4. Januar. *Romæ sanctorum martyrum Prisci presbyteri, & Priscilliani clerici, ac Benedictæ religiosæ feminæ: qui tempore impiissimi Juliani gladio martyrium compleverunt*

25. Jan. *Antiochiæ sanctorum martyrum Juventini & Maximi, sub Juliano Apostata martyrio coronati sunt: in quorum die natali sanctus Joannes Chrysostomus sermonem ad populum habuit.*

22. Mart.

22. Mart. *Ancyræ sancti Basilij Presbyteri & martyris, qui sub Juliano Apostata gravissimis cruciatibus affectus, animam Deo reddidit.*

24. Mart. *Item Romæ passio beati Pigmenij Presbyteri, qui sub Juliano Apostata pro fide CHristi præcipitatus in Tiberim, necatus est.*

29. Mart. *Heliopoli apud Libanum, sancti Cyrilli Diaconi & martyris, cujus jecur discisso ventre avulsum gentiles sub Juliano Apostata feraliter depasti sunt.*

9. April. *Cæsareæ in Cappadocia sancti Eupsychij martyris, qui ob eversum Fortunæ fanum sub Juliano Apostata martyrium consummavit.*

4. Maj. *Hierosolymis sancti Cyriaci Episcopi, qui cum loca sancta visitaret, sub Juliano Apostata cæsus est.*

10. Maj. *Romæ via Latina natalis sanctorum martyrum Gordiani & Epimachi, quorum prior pro confessione nominis Christi tempore Juliani Apostatæ diu plumbatis cæsus, & ad ultimum capite truncatus, noctu à Christianis sepultus fuit eadem via in crypta, in quam beati Epimachi martyris reliquiæ paulo ante translatæ fuerant ab Alexandria, ubi ille pro Christi fide martyrium compleverat.*

10. Jun. *Prusiade in Bithynia sancti Timothei Episcopi & martyris sub Juliano Apostata.*

17. Jun. *Chalcedone sanctarum martyrum Manuelis, Sabelis, & Ismaelis, qui pacis causa apud Julianum Apostatam pro Rege Persarum legatione fungentes, cum Imperatoris jussu idola venerari compellerentur, idque constanti animo recusarent, gladio feriuntur.*

21. Jun. *Romæ sanctæ Demetriæ virginis, quæ sub Juliano Apostata martyrio coronata est.*

23. Jun. *Romæ sancti Joannis presbyteri, qui sub Juliano Apostata via Salaria veteri ante simulacrum Solis decollatus est, & corpus ejus à beato Concordio presbytero juxta Martyrum concilia sepultum.*

25. Jun. *Alexandriæ sancti Gallicani martyris, viri consularis, qui triumphalibus infulis sublimatus, & Constantino Augusto carus, à sanctis Joanne & Paulo ad fidem CHristi conversus est: qua suscepta, cum sancto Hilarino ad Ostia Tiberina secedens, hospitalitati & infirmorum servitio totum se dedit: cujus rei fama in toto orbe divulgata,*

vulgata, multi undique illuc venientes videbant virum ex patricio & consule lavantem pauperum pedes, ponentem mensam, aquam manibus effundentem, languentibus sollicite ministrantem, & cetera pietatis officia exhibentem. Qui postmodum sub Juliano Apostata inde expulsus, Alexandriam perrexit: ubi cum à Rauciano judice sacrificare cogeretur, & contemneret, percussus gladio, Christi martyr effectus est.

26. Jun. *Romæ in monte Cælio sanctorum martyrum Joannis & Pauli fratrum, quorum primus erat præpositus domus, secundus primicerius Constantiæ virginis, filiæ Constantini Imperatoris: qui postea sub Juliano Apostata martyrij palmam gladio cædente perceperunt.*

9. Jul. *Alexandriæ sanctorum martyrum Patermuthij, Copretis & Alexandri, qui sub Juliano Apostata cæsi sunt.*

16. Jul. *Sancti Hilarini Monachi, qui una cum sancto Donato in persecutione Juliani comprehensus, cum nollet sacrificare, fustibus cæsus, Aretij in Tuscia martyrium sumpsit: cujus corpus ad Ostia Tiberina translatum est.*

18. Jul. *Dorostori in Mysia sancti Æmiliani martyris, qui tempore Juliani Apostatæ sub Capitolino præside in fornacem injectus martyrij palmam accepit.*

5. Aug. *Antiochiæ sancti Eusignii militis, qui annum agens centesimum decimum, cum Constantini Magni fidem, sub quo militaverat, Juliano Apostatæ exprobraret, eumque ut patriæ pietatis desertorem redargueret, ab eodem jussus est capite cædi.*

7. Aug. *Aretij in Tuscia natalis sancti Donatij Episcopi & martyris, qui inter cetera virtutis opera, ut scribit beatus Gregorius Papa, à paganis calicem sanctum orando instauravit. Is in persecutione Juliani Apostatæ à Quadratiano Augustali comprehensus, cum idolis sacrificare renuisset, gladio percussus martyrium consummavit. Passus est etiam cum eo beatus Hilarinus Monachus, cujus festivitas decimoseptimo Kalendas Augusti celebratur, quando ejus corpus ad Ostia Tiberina translatum fuit.*

8. Septemb. *Gazæ in Palæstina sanctorum martyrum Eusebij, Nestabi, & Zenonis fratrum, qui tempore Juliani Apostatæ, irruente in eos*

turba

turba gentilium, discerpti atque necati sunt. Ibidem sancti Nestoris martyris, qui sub eodem Juliano ab iisdem gentilibus furentibus sævissime cruciatus emisit spiritum.

12. Sept. *Meri in Phrygia passio sanctorum martyrum Macedonij, Theoduli, & Tatiani, qui sub Juliano Apostata ab Almachio præside post alia tormenta super crates ferreas ignitas positi, exultantes martyrium compleverunt.*

15. Sept. *Item sancti Porphyrij mimi, qui coram Juliano Apostata per jocum baptismum suscipiens, Dei virtute derepente mutatus, Christianum se esse professus est, ac mox jubente eo securi percussus, martyrio coronatur.*

30. Sept. *Sancti Leopardi martyris, ex domesticis Juliani Apostatæ, cui caput Romæ amputatum fuit, & corpus ejus Aquisgranum postea translatum.*

9. Octobr. *Antiochiæ sanctæ Publiæ abbatissæ, quæ transeunte Juliano Apostata Davidicum * illud cum suis virginibus canens:* Simulacra gentium argentum & aurum: &, Similes illis fiant, qui faciunt ea: *Imperatoris jussu alapis cæsa est, & graviter objurgata.*

16. Octobr. *Coloniæ sancti Eliphij martyris sub Juliano Apostata.*

20. Octobr. *Antiochiæ, sancti Artemij, ducis Augustalis, qui sub Constantino Magno præclaris militiæ honoribus functus, à Juliano Apostata, quem sævitiæ in Christianos arguerat, fustibus cædi, aliisque tormentis affligi, ac demum capite truncari jubetur.*

22. Octobr. *Hadrianopoli in Thracia natalis sanctorum martyrum Philippi episcopi, Severi presbyteri, Eusebii, & Hermetis, qui sub Juliano Apostata post carceres & flagella incendio cremati sunt.*

23. Octobr. *Antiochiæ in Syria natalis sancti Theodori ** presbyteri, qui persecutione impij Juliani comprehensus, post equulei pœnam, & multos ac durissimos cruciatus, lampadibus etiam circa latera appositis inflammatus, cum in confessione CHristi persisteret, occisione gladij martyrium consummavit.*

* Ps. CXV. 4. CXXXV. 15. 18. adde Rufin. lib. 1. c. 35.
** al. *Theodoriti.*

7. Novemb. *Ancyræ passio sanctorum Melasippi, Antonij, & Carinæ sub Juliano Apostata.*

16. Novemb. *Sanctorum martyrum Elpidij, Marcelli, Eustochij, & sociorum: ex quibus Elpidius cum esset ordinis senatorij, & coram Juliano Apostata Christianam fidem constantissime profiteretur, primum equis indomitis una cum sociis alligatus, atque pertractus, deinde in ignem conjectus, gloriosum martyrium consummavit.*

24. Nov. *Apud Corinthum sancti Alexandri martyris, qui sub Juliano Apostata & Sallustio præside, pro Christi fide certavit usque ad mortem.*

2. Dec. *Romæ passio sanctæ Bibianæ virginis, quæ sub Juliano Imperatore sacrilego ob Christum tamdiu plumbatis cæsa est, donec redderet spiritum.*

10. Dec. *Ancyræ in Galatia sancti Gemelli martyris, qui post dira tormenta sub Juliano Apostata crucis supplicio martyrium consummavit.*

20. Dec. *In Arabia sanctorum martyrum Eugenij & Macarij presbyterorum, qui à Juliano Apostata, cum ipsius impietatem arguissent, sævissimis plagis affecti, atque in vastissimam eremum relegati, gladio cæsi sunt.*

22. Dec. *Romæ sancti Flaviani expræfecti, qui sub Juliano Apostata pro CHristo inscriptione damnatus, & ad aquas Taurinas in exilium missus, illic orans, spiritum DEO reddidit.*

De martyribus *Macedonio*, *Theodulo* & *Tatiano* Svidas in Ἀμάχιος ex Sozomeni V. 11. De *Cyrillo* Diacono Heliopolitano idem in Κύριλλος & de *Marco* Arethusiorum Episcopo in Μάρκος, utraque ex Theodoreti III. 7. Sed de Marco illo videndus inprimis Nazianzenus Orat. 3. p. 88. seqq. Sozom. V. 10. De *Artemio* Duce, & *Æmiliano* Chronicon Paschale p. 297. in quo etiam p. 296. exempla quædam eorum qui muneribus & pollicitationibus illecti à Fide Christiana defecere: quibus etiam addendus *Ecebolius* est, Rhetor antea Christianus, qui Julianum CPoli instituerat, nunc cum ipso idola coluit, idem post Juliani necem iterum reversus ad Christianos, pro foribus templi inter pœnitentes se prostravit, * clamavitque πατήσατέ με τὸ ἅλας ἀναίσθητον, *calcate me ut sal insipidum.* *Theodoreti* Presb. Antio-

* Suidas in ἐκηβόλιος, ex Socratis III. 13.

Antiocheni ſub Juliano Martyris qui Sozomeno V. 8. *Theodorus*, Acta apud Mabillonium T. 4. Analect. p. 127. ſeq. *Iſmaëlis* p. 133. *Manuelis* & *Sabelis* in Actis Sanctor. T. 1. Junii p. 1289. *Domitii* T. 2. Jul. p. 225. *Patermuthi*, *Copretis* & *Alexandri* p. 709. *Æmilianæ* T. 4. Jul. pag. 373. Gallicani Ducis T. 5. Junii p. 709. *Joannis* & *Pauli* p. 159. De furore Gazenſium qui *Euſebium*, *Neſtabum* & *Zenonem* interfecerunt, Juliano ne per literas quidem eos reprehendente, Sozomenus V. 9. & Nazianzenus Orat. 3. p. 87. uti etiam de Heliopolitarum, Alexandrinorum & Arethuſiorum in Chriſtianos crudelitate.

Aliæ viæ & modi, quibus Chriſtianiſmum exſtinguere Julianus ſperavit, hi fere a priſcis ſcriptoribus commemorantur:

Inprimis diſſidia Chriſtiaorum ut aleret, Eunomianis, Arianis, Donatiſtis, Novatianis faventem ſe præſtitit, Epiſcopos * a Conſtantio relegatos, Aëtium quoque ab exilio ** revocavit ὥςε ὑπὸ τῆς πρὸς ἀλλήλας ἔριδος ἐμφυλίῳ μάχῃ πολεμεῖσθαι τὴν ἐκκλησίαν, *ut domeſticis litibus & contentionibus Eccleſiam oppugnaret.* Sozom. V. 5. Ammianus Marcellinus XXII. 5. *ut diſpoſitorum roboraret effectum, diſſidentes Chriſtianorum Antiſtites cum plebe diſciſſa in palatium intromiſſos monebat civilius, ut diſcordiis conſopitis quisque nullo vetante, religioni ſuæ ſerviret intrepidus. Quod agebat ideo obſtinate, ut diſſienſiones augente licentia, non timeret unanimantem poſtea plebem, nullas infeſtas hominibus beſtias, ut ſunt ſibi ferales plerique Chriſtianorum, expertus.* Ad quem locum Valeſius annotavit hæc Augnſtini ex Epiſtola 166. ad Donatiſtas (edit. novæ 105.) *Quibus ſuccedens Julianus deſertor CHriſti & inimicus, ſupplicantibus veſtris Rogatiano & Pontio, libertatem parti Donati permiſit: denique tunc reddidit baſilicas hæreticis, quando templa dæmoniis: eo modo putans Chriſtianum nomen poſſe perire de terris, ſi unitati Eccleſiæ de qua lapſus fuerat, invideret, & ſacrilegas diſſenſiones liberas eſſe permitteret.* De Juliani lege qua baſilicas *Donatiſtis* reſtituit, vide Codicem Theodoſ. T. 6. p. 155. *Novatianis* jubet templum inſtaurari, apud Socratem III. cap. 11. *Aëtium* & *Photinum* muneribus & honorificis ornat Epiſtolis. Vide Philoſtorgium IX 4. Juliani Ep. 31. cujus etiam meminit Sozomenus V. 5. & ad Photinum in Facundi IV. 2. T. 2. Opp. Sirmondi p. 522.

 Judæos

* Tillemontius Tom. 6. memor. Hiſt. Eccleſ. pag. 522. ſeq. Tom. 7. pag. 328. ** non ad Eccleſias. Julian. Epiſt. 26.

Judæos etiam, ut Chriſtiano nomini ægre faceret, templum Hieroſolymis inſtaurare juſſit & ſumtus ad hanc rem ſuppeditavit, ut dictum ſupra cap. 6. p. 125. ſeq. Vide Juliani Epiſt. 25.

Chriſtianos doctores * vetuit in ſcholis interpretari adoleſcentibus ſcripta Homeri, Heſiodi, Demoſthenis, Herodoti, Thucydidis, Iſocratis, Lyſiæ & aliorum Ethnicorum Poëtarum, Rhetorum, Philoſophorum, cujus edicti præter Rufinum lib. 1. c. 32. Oroſium VII. 20. Socratem III. 12. Sozomenum V. 18. Theodoretum III. 8. Tripartit. VI. 7. Niceph. X. 25. ſq. meminit Ammianus Marcellinus XXV. 4. *inter quæ erat illud inclemens, quod docere vetuit Magiſtros Rhetoricos & Grammaticos Chriſtianos, ni traſiſſent ad Numinum cultum.* S. Auguſtinus de Civit. DEI XVIII. 52. de Juliano: *an ipſe non eſt Eccleſiam perſecutus, qui Chriſtianos liberales litteras docere ac diſcere vetuit.* Proſperi Chronicon p. 730. Tauro & Florentiano COSS. (A. C. 361.) *Proareſius Sophiſta Athenienſis, lege data ne Chriſtiani liberalium diſciplinarum doctores eſſent, cum ſibi ſpecialiter Julianus concederet ut Chriſtianos doceret, ſcholam ſponte deſeruit.* Sed en verba ipſa edicti Julianei, quod inter ejus Epiſtolas in Dionyſ. Petavii & Ezech. Spanhemii editione quadrageſimum ſecundum locum occupat:

ἄτοπον εἶναί μοι φαίνεται διδάσκειν ἐκεῖνα τοὺς ἀνθρώπους, ὅσα μὴ νομίζουσιν εὖ ἔχειν. ἀλλ᾽ εἰ μὲν οἴονται σοφὰ ὧν εἰσιν ἐξηγηταί, καὶ ὧν ὥσπερ προφῆται κάθηνται, ζηλούτωσαν αὐτῶν πρῶτον τὴν εἰς τοὺς θεοὺς εὐσέβειαν. εἰ δὲ εἰς τοὺς τιμιωτάτους ὑπολαμβάνουσι πεπλανῆσθαι, βαδιζόντων εἰς τὰς τῶν Γαλιλαίων ἐκκλησίας, ἐξηγησόμενοι Ματθαῖον καὶ Λουκᾶν. οἷς

Abſurdum mihi videtur ea homines docere, quæ non bona eſſe arbitrentur. Quod ſi in iis quæ docent, & quorum quaſi interpretes ſedent, ſapientiam eſſe ullam arbitrantur, ſtudeant primum illorum in Deos pietatem imitari. Sin in Deos ſanctiſſimos putant ab illis authoribus peccatum eſſe, eant in Galilæorum Eccleſias, ibique Matthæum & Lucam interpretentur: quibus vos obtemperantes, à ſacris ab-

πεισθέντες,

* Simile quid de Abdalla Syriæ & Perſidis Califa refert Ludovicus de Bavia in hiſtoria Pontificali & Catholica edita Hiſpanice T. 3. p. 70. *prohibio a los que tenian delaxo de ſu Dominio el aprender letras, que a mi ver fue una de las grandes perſecutiones que los Chriſtianos pudieron padecer.*

πεισθέντες, ἱερείων ὑμεῖς ἀπέχεσθαι νομοθετεῖτε. βούλομαι ὑμῶν ἐγὼ καὶ τὰς ἀκοὰς, ὡς ἂν ὑμεῖς εἴποιτε, καὶ τὴν γλῶτταν ἐξαναγεννηθῆναι τούτων, ὧν ἔμοιγε εἴη μετέχειν ἀεὶ, καὶ ὅστις ἐμοὶ φίλα νοεῖ τε καὶ πράττει. τοῖς μὲν καθηγεμόσι, καὶ διδασκάλοις οὑτωσὶ κοινὸς κεῖται νόμος. ὁ βουλόμενος γὰρ τῶν νέων φοιτᾶν, οὐκ ἀποκέκλεισται. οὐδὲ γὰρ οὐδὲ εὔλογον ἀγνοοῦντας ἔτι τοὺς παῖδας ἐφ' ὅ, τι τρέπωνται, τῆς βελτίστης ἀποκλείειν ὁδοῦ, φόβῳ δὲ καὶ ἄκοντας ἄγειν ἐπὶ τὰ πάτρια. καίτοι δίκαιον ἦν ὥσπερ τοὺς φρενιτίζοντας, οὕτω καὶ τούτους ἄκοντας ἰᾶσθαι. πλὴν ἀλλὰ συγγνώμην ὑπάρχειν ἅπασι τῆς τοιαύτης νόσου. καὶ γὰρ, οἶμαι, διδάσκειν, ἀλλ' οὐχὶ κολάζειν χρὴ τοὺς ἀνοήτους.

ſtinere jubetis. Cupio ego & aures, & linguam veſtram (ſicut vos loquere-mini) renaſci in iis rebus, quarum utinam & ego ſim ſemper particeps, & omnes qui me diligunt. Doctoribus quidem & præceptoribus communis hæc lex ſtatuatur. Adoleſcentes enim qui ire volent, minime prohibentur. Iniquum ſiquidem fuerit, pueros adhuc ignaros quo ſe vertant, ab optima via reiicere, ac metu coactos ad patria inſtituta deducere. Quamquam autem verum erat iſtos tanquam impotentes & inſanos, etiam inuitos ac repugnantes curare: attamen liceat omnibus per nos iſto morbo detineri. Docere enim amentes, non punire, opus eſt.

De eodem edicto conſuli poſſunt *Baronius* ad A. C. 362. n. 275. 297. *Arnoldus Pontacus* ad Euſebii Chronicon p. 732. ſeq. *Jac. Gothofredus* ad leg. 5. Cod. Theodoſ. de Medicis & Profeſſoribus T. 5. p. 31. *Carolus Annibal Fabrettus* ad Cod. Theodoſ. XVI. 10. de paganis p. 20. *Tillemontius* T. 7. memor. Hiſt. Eccleſ. p. 346. 717. ſeq. *Henricus Valeſius* ad excerpta Peireſciana p. 119. *Lud. Thomaſinus* de ſtudio Poëtarum Chriſtiane inſtituendo lib. 1. c. 1. & 3. *Tho. Malvenda* de Antichriſto lib. 1. c. 18. *Rich. Montacutius* ad Greg. Nazianzeni ſtelitevticas p. 4. *Godfridus Hermantius* in vita Baſilii Magni II. 26. *Pagi* ad A. C. 362. n. 39. ſeq. &c.

Jacobi Gothofredi Julianus, Oratio de Arcanis Juliani artibus ad profligandam religionem Chriſtianam: in ejus variis opuſculis, Genev. 1654. 4. *Mottanus le Vayer* de la vertu des Payens Tom. 1. Opp. pag. 665. ſeq.

Adami Rechenbergii Theologi Lipſ. diſſertatio de Juliani apo-

Imp.

ſtaſia, Lipſiæ 1684. 4. & in ejus diſſertationibus Hiſtorico politicis T. 1. p. 369. Lipſiæ 1698. 8.

Paganinus Gaudentius libro de Philoſophica cognitione Juliani Imp. enarratio hiſtorica, edita cum auctoris libro de Pythagoræa animorum transmigratione. Piſis 1641. 4. Opuſculum tributum in capita XXIV. in XVII. differit de Chriſtianis juſſu Juliani rejectis a munere Sophiſtarum, cum eloquentia conjungentium Philoſophiam de moribus.

Jo. Petri Ludewig ICti Hallenſis diſſ. de edicto Juliani contra Philoſophos Chriſtianos, Halæ Sax. 1702. 1717. 4.

Tobiæ Eckardi, Rectoris Quedlimburg Gymnaſii diatriba de ſcholis a Juliano occluſis T. IV. Miſcellaneorum Lipſienſium p. 195.

N. Weichmanni, Rectoris Brunſvic. programma, *Bibl. Germanique* T. 13. p. 218.

Jo. Arend Bellmanni diſſertationes duæ de Juliano Apoſtata. Upſal. 1708. 8.

Jo. Joach. Weidnerus Theologus Roſtoch. in diſſertationibus de Juliano ex Hiſtoricis genuinis vere apoſtata: & apoſtata per nullam culpam Chriſtianorum. Roſtoch. 1702. & 1703. 4. contra *Gotfridum Arnoldum* (*Nova lit. maris Baltici A.* 1703. p. 6.) & Obſervationes ſelectas *Hallenſes* III. 9. (*Memoires de Trevoux* A. 1708. p. 446.)

The triumphe of Chriſtianity, or the life of Julian. Lond. 1683. 8. *Acta Erud.* 1685. p. 71.

Samuel Johnſons Julian the Apoſtate, account of his life, and the primitive Chriſtians behaviour towards him, and a comparaiſon of Popery and Paganiſm. Lond. 1682. & tertium repetita editione 1688. 8.

Ejusd. Julians arts to undermine and exſtirpate Chriſtianity. Lond. 1689. 8. with anſwers to Conſtantius the Apoſtate, and Jovian &c.

Roberti Millar, hiſtory of the propogation of Chriſtianity cap. 4. Tomo priore pag. 402. ſqq. *means Julian uſed ro reſtore Paganiſm.* Lond. 1731. 8. tertia editio.

Quæ-

Joannis Ens Oratio inauguralis de perſecutione Julianea. Trajecti ad Rhen. 1720. 4. & in V. C. Jo. Erhardi Kappii Orationibus ſelectis Clariſſimorum Virorum p. 362. Lipſ. 1722. 8.

Quæro quid libri ſit, de quo Nic. Heinſius Epiſtola ad *Sam. Tennulium*, data 1674. 13. Mart. Tomo 2. ſylloges præclaræ Burmannianæ p. 804. *Julianus tuus mihi perlegenti adeo placuit, ut geſtiam plura lucubrationis tuæ ſpecimina videre.*

*Callidior cæteris perſecutor, non vi * neque tormentis, ſed præmiis, honoribus, blanditiis, perſuaſionibus majorem pœne populi partem, quam ſi atrociter pulſaſſet, eliſit. Studia autorum gentilium ** Chriſtianos adire probibens, ludos litterarum illis ſolis qui Deos Deasque venerarentur, patere decernit*, Militiæ cingulum non dari niſi immolantibus jubet. *Rufin. lib.* 1. *c.* 32. ὑποποιεῖται δὲ τὸ ςρατιωτικὸν τὸ μὲν δι' ἑαυτοῦ, τὸ δὲ διὰ τῶν ἐν τέλει. Milites & per ſe ipſe, & per eos qui magiſtratus gerebant allicit. *Nazianz. Orat.* 1. *in Julian.* p. 75. ubi plura, etiam de multorum millium e militibus conſtantia. Viginti millia Chriſtianorum in exercitu ſuo habuiſſe leges apud Abulpharajum p. 88. & cæteri quoque qui defecerunt, deinde poſt Juliani necem Chriſtianos ſe eſſe Joviano profeſſi ſunt. id. p. 89. Theodoret. IV. 1. Rufin. II. 1. Socrat. III. 22. Sozom. VI. 3.

Donativum militibus impertit non niſi thurificatis. Naizanz. Orat. 1. p. 84. ſq. ubi etiam de quibusdam ex illis, qui pœnitentia ducti, Chriſtianosque ſe profeſſi, pecuniam retulerunt & ab Imperatore Juliano non morte quidem at exilio multati ſunt. Nam ut ipſe Epiſt. 4. queritur ad Ariſtomenem Philoſophum, paucos qui ſcientes volentes & ex animi ſententia ad idola redirent, invenire potuit.

* Per conniventiam tamen ejus plures exiliis & ſuppliciis multati unde Nazianzenus Orat. 1. in Julian. p. 74. ait vim & tyrannidem ab eo relictam δήμοις καὶ πόλεσι. Magnam Martyrum multitudinem morte ab Juliano affectam ſcribit Eutychius p. 483. & Abulpharajus pag. 88. *Chriſtianos qui ipſi in comedendis Idolorum ſacrificiis morem gerere noluerunt, facultatibus ſpoliavit, multosque ex illis perdidit.*

** λόγων ἡμᾶς ἀπήλασεν. *Greg. Nazianzenus Orat.* 1. *in Julian.* p. 51. adde p. 96. ſeq. Vetuit Chriſtianos quibusvis Philoſophorum libris operam dare. *Abulpharaj. hiſt. dynaſtiarum* p. 88.

tuit. τέως γὰρ τοὺς μὲν οὐ βουλομένους, ὀλίγους δέ τινας ἐθέλοντας μὲν, οὐκ εἰδότας δὲ, θύειν ὁρῶ. Eodem pertinet Epist. 27. διελέχθην δὲ ὀλίγα τῇ βουλῇ περὶ θεοσεβείας. ἀλλὰ τοὺς λόγους ἐπῄνουν μὲν ἅπαντες, ἐπείσθησαν δὲ αὐτοῖς ὀλίγοι πάνυ, καὶ οὗτοι οἳ καὶ πρὸ τῶν ἐμῶν λόγων ἐδόκουν ἔχειν ὑγιῶς. *Ad Senatum* (Berrhoënsem) *pauca de cultu Deorum disserui. Laudarunt quidem omnes Orationem meam: pauci vero admodum assensere, atque isti ipsi erant quos ante meam orationem sanos esse arbitrabar.*

Insigne militare Constantini, labarum cum cruce tollit. *Nazianz. Orat.* I. in Julian. p. 75.

Pro Christianis Galilæos vocari, lege lata præcipit, νομοθετήσας. Naz. p. 81.

Christianorum capita vilia & nullius pretii existimans, de tumultu Antiocheno, τί γὰρ μέγα, inquit, εἰ Γαλιλαίους δέκα μία χεὶρ ἑλληνικὴ κατειργάσατο; *quid enim grave, si una manus Gentilis decem Galilæos interfecit?* Naz. p. 92. Tumultum Alexandrinum & Georgii Alexandrini cædem non pœnis ut merebatur coërcet sed sola per Epistolam 10. increpatione. adde Socratem III. 3.

*Procurationem Provinciarum, jurisque dicendi Christianis statuit non debere committi, utpote quibus etiam Lex propria gladio * uti vetuisset.* Rufin. I. 32. Μεταποιεῖ τὰ βασίλεια *aulam commutat.* Nazianz. Orat. I. in Julian. p. 74. sq. Julianus ipse Epist. 7. *Ego per Deos neque interfici Galilæos, neque cædi præter jus æquum, neque mali quicquam perpeti volo.* προτιμᾶσθαι μέντοι τοὺς θεοσεβεῖς καὶ πάνυ φημὶ δεῖν, *præferendos tamen iis Deorum cultores vel maxime censeo:* διὰ γὰρ τὴν Γαλιλαίων μωρίαν, ὀλίγου δεῖν, ἅπαντα ἀνετράπη, διὰ δὲ τὴν τῶν θεῶν εὐμένειαν σωζόμεθα πάντες. ὅθεν χρὴ τιμᾶν τοὺς θεοὺς καὶ τοὺς θεοσεβεῖς ἄνδρας τε καὶ πόλεις. *Etenim Galilæorum amentia propemodum omnia afflixit ac perdidit, cum Deorum benevolentia salvi simus. Quare cum Deos colere & a quibus illi coluntur viros & civitates honorare debemus.*

Privilegia, Clericorum Christianorum Ordini concessa abrogavit, ipsosque βουλευτηρίοις ἀπεδώκει & potestati Civili iterum subjecit, teste Sozomeno lib. V. cap. 5. qui etiam refert erepta iisdem à Ju-

* Matth. XXVI. 52.

à Juliano *ἀτέλειαν, τιμὴν καὶ τὰ σιτηρέσια, immunitatem, honorem & annonas.* Vide Jac. Godofredum ad hanc legem Valentiniani T. 6. Cod. Theodoſ. p. 46. *Quam ultimo tempore Divi Conſtantii ſententiam fuiſſe claruerit, valeat, nec ea in adſimulatione aliqua convaleſcant quæ tunc decreta vel facta ſunt, cum Paganorum animi contra ſanctiſſimam Legem quibusdam ſunt depravationibus excitati.* ὅτι μὴ δικάζειν ἔξεστιν αὐτοῖς, καὶ γράφειν διαθήκας, καὶ ἀλλοτρίους σφετερίζεσθαι κλήρους καὶ τὰ πάντα ἑαυτοῖς προσνέμειν, *neque jus dicere amplius illis permittitur, neque teſtamenta ſcribere, aut alienas hereditates intervertere & ad ſeſe omnia transferre.* Julian. Epiſt. 52. p. 437.

Τὰ κατὰ τῶν ἁγίων οἴκων προστάγματα δημοσίᾳ τε προτιθέμενα καὶ ἰδίᾳ πληρούμενα, καὶ σύλησις ἀναθημάτων τε καὶ χρημάτων, καὶ σκευῶν ἱερῶν ἁρπαγὴ χερσὶ βεβήλοις ὑβριζομένων, οἵ τε ὑπὲρ τούτων ἀγόμενοι καὶ στρεβλούμενοι ἱερεῖς τε καὶ ἀρχόμενοι. *Edicta adverſus ædes ſacras, quæ tum publice proponebantur, tum privatim explebantur: & votivorum donorum ac pecuniarum expilatio, & ſacrorum vaſculorum quæ profanis manibus petulanter & contumolioſe tractabantur direptio, nec non ſacerdotes & ſubditi, qui pro his rebus abſtrahebantur, acerbiſſimeque torquebuntur.* Nazianzenus Orat. I. in Julian. p. 86. 87.

Vaſa Eccleſiaſticorum & Monaſteriorum ſurripuit. *Abulpharaj. Hiſt. Dynaſtiar.* p. 88.

Bibliothecam Georgii Alexandrini comparari ſibi deſiderat, in qua πολλὰ καὶ τῆς τῶν δυσσεβῶν Γαλιλαίων διδασκαλίας, ἃ βουλοίμην μὲν ἠφανίσθαι πάντη, *multa etiam de impiorum Galilæorum doctrina, quæ velim penitus extincta eſſe.* Epiſt. 9. & 36.

Virginibus & viduis datam quotannis ex Conſtantini M. lege annonam revocavit. Sozomen. V. 5. Theodoritus lib. I. hiſt. c. 11.

Bona Eccleſiarum ſub obtentu delicti, militibus dedit dividenda. Julianus Epiſt. 43. ad Ecebolum:

Ἐγὼ μὲν κέκρικα τοῖς Γαλιλαίοις ἅπασιν οὕτω πρᾴως καὶ φιλανθρώπως, ὥστε μηδένα μηδαμοῦ βίαν ὑπομένειν, μηδὲ εἰς ἱερὸν ἕλκεσθαι, μηδ' εἰς ἄλλο τι τοιοῦτον ἐ-

Equidem de Galilæis omnibus adeo clementer & humaniter ſtatui, ut nemini vis inferatur, neque in templum trahatur, neque alia de re ulla præter voluntatem ſuam contumelia

πηρεάζεσθαι περὶ τὴν οἰκείαν πρόθεσιν. οἱ δὲ τῆς Αρειανικῆς Εκκλησίας ὑπὸ τοῦ πλούτου τρυφῶντες, ἐπεχείρησαν τοῖς ἀπὸ τοῦ Οὐαλεντίνου, καὶ τετολμήκασι τοσαῦτα κατὰ τὴν Εδεσσαν, ὅσα οὐδέποτε ἐν εὐνομουμένῃ πόλει γένοιτ' ἄν. ἐπεὶ οὖν ἐπειδὴ αὐτοῖς ὑπὸ τοῦ θαυμασιωτάτου νόμου προείρηται, ἵν' εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν εὐοδώτερον πορευθῶσι, πρὸς τοῦτο συναγωνιζόμενοι τοῖς ἀνθρώποις, αὐτῶν τὰ χρήματα τῆς Εδεσσηνῶν Εκκλησίας ἅπαντα ἐκελεύσαμεν ἀνα-

*afficiatur. At qui sunt de Ecclesia Arianorum, luxuriantes opibus, in Valentinianos inuaserunt, eaque apud Edessam perpetraverunt, quæ nunquam in civitate bene instituta accidissent. Quare quod ipsis à lege admirabili imperatum est, quo facilius in regnum cælorum * veniant, nos ad id hominibus opem tulimus, eorumque pecunias omnes ab Edessenorum Ecclesia tolli jussimus, ut militi dividantur, & facultates, ut nostris privatis attribuantur: quo illi pauperes facti sapiant, neque regno cælesti, quod nunc*

* Tangit scommate hoc Julianus locum Matth. XIX. 24. Eodem pertinet quod in actis Gallicani Ducis sub Juliano passi legitur T. V. Act. Sanctor. Junii pag. 38. legem a Juliano latam *ut Christiani nihil in hoc sæculo possiderent.* Quod autem Juliano ridiculum visum, idem Celsus velut CHristo invidens arguit surreptum Platoni, qui scripserit, ὡς ἀδύνατόν ἐστιν ἀγαθὸν εἶναι διαφερόντως καὶ πλούσιον. Respondet Origenes VI. pag. 286. Hebræo fabri filio μηδὲ γράμματα μεμαθηκότι οὐ μόνον τὰ ἑλλήνων, ἀλλ' οὐδὲ τὰ Ἑβραίων non fuisse cordi scripta Platonis evolvere, nedum ut scrinia ejus compilare voluerit. Sed ecce aliud Juliani scomma non minus putidum super dicto Servatoris, petitum ex Apostatæ opere adversus Christianos servatumque à Photio: ἀκούσατε καλοῦ καὶ πολιτικοῦ παραγγέλματος. *Audite præclarum & cum prudentia politica conjunctam Consilium:* Luc. XII. 33. Vendite quæ possidetis, & date pauperibus. Comparate vobis crumenas non veterascentes. Ταύτης τίς εἰπεῖν ἔχει πολιτικωτέραν τῆς ἐντολῆς; εἰ γὰρ πάντες σοι πεισθεῖεν, τίς ὁ ὠνησόμενος; ἐπαινεῖ τις ταύτην τὴν διδασκαλίαν, ἧς κρατυνθείσης οὐ πόλις, οὐκ ἔθνος, οὐκ οἰκία μία συστήσεται. *Quis civilius unquam præceptum edidit, cui si omnes obtemperarent, quem emtorem liceret reperire? Possitne vero quisquam hanc doctrinam laudare, quæ si obtineat, non Civitas, non Gens, ne domus ulla subsistat.* Ad hoc scomma uberrime respondit Photius Epist. 187.

ἀναληφθῆναι, δοθησόμενα τοῖς στρατιώταις, καὶ τὰ κτήματα τοῖς ἡμετέροις προστεθῆναι πριβάτοις· ἵνα πενόμενοι σωφρονῶσι, καὶ μὴ στερηθῶσιν ἧς ἔτι ἐλπίζουσιν, οὐρανίου βασιλείας. τοῖς οἰκοῦσι δὲ τὴν Ἔδεσσαν προαγορεύομεν ἀπέχεσθαι πάσης στάσεως καὶ φιλονεικίας, ἵνα μὴ τὴν ἡμετέραν φιλανθρωπίαν κινήσαντες, καθ' ὑμῶν αὐτῶν ὑπὲρ τῆς τῶν κοινῶν ἀταξίας δίκην τίσητε, ξίφει, καὶ φυγῇ, καὶ πυρὶ ζημιωθέντες.

etiam ſperant, priventur. Iis autem qui Edeſſam incolunt, edicimus, ut ſeditione, pugnaque omni abſtineant, ne ſi noſtram humanitatem commoverint, vos ipſi pro communi omnium intemperie ac inſolentia pœnas luatis, gladio, exilio, igne multati.

Imaginibus Cæſarum junxit idolorum ſtatuas, ut cum Imperatorum honore cultus idolorum vigere iterum inciperet. Nazianz. Orat. I. p. 83.

CHriſti imaginem Paneade ſive Cæſareæ Philippi a muliere quæ ſanguinis laboraverat profluvio * dedicatam everti, trahi per urbem, confringique & ſuam ejus loco reponi juſſit, quam non diu poſt tactam fulmine tradit Sozomenus V. 21. Imaginem everſam a Paneadenſibus narrat etiam Philoſtorgius, ſed de Juliani juſſu, ſtatuaque ipſius repoſita tacet VII. 3.

Denique ne per malos gentilium, ſacraque apud illos obeuntium mores † ſucceſſus Ethniciſmi magis ſufflaminarentur, ſuos hor-

* Matth. IX. 20. adde quæ dicta in Codice Apocrypho Novi Teſt. parte 3. p. 445. ſeq. & Acta Sanctor. T. 3. Julii 12. p. 273. ſeq. Conſtat autem ex hoc Juliani vel Paneadenſium facto, illis temporibus ſaltim ex communi hominum opinione ſtatuam Paneadenſem pro CHriſti imagine habitam fuiſſe, licet vir doctus Theodorus Haſæus ſuſpicetur Hadriano Imp. illam dicatam fuiſſe a Paneadenſibus, alii Apollonium Tyaneum expreſſiſſe, alii ab Agrippa poſitam contendant.

† Lactantius V. 19. *peractis ſacrificiis inanibus, omnem religionem in templo ſicut invenerant, relinquunt, nihilque ſecum ex ea neque afferunt, neque referunt.*

hortatus eſt Julianus, ne paterentur ſe a Chriſtianorum virtutibus vinci ac ſuperari, ſed ut ipſi potius quæ in illis laudanda eſſent imitarentur, charitatem inprimis eorum & humanitatem. Sacerdotes prohibuit nec ad theatrum accedere, nec in tabernis bibere, nec artem ullam aut opificium turpe exercere. Inſignis hanc in rem exſtat Juliani Epiſtola ad *Arſacium*, Galatiæ ἀρχιερέα, ſervata a Sozomeno V. 16. atque inter Epiſtolas undequinquageſima, quam ſeparatim cum erudito commentario vulgavit *Petrus Zornius* in Gymnaſio Carolino Profeſſor, Sedini 1729. 4.

Ac ne quidquam omnino poſſet deſiderari, Julianus ἀπιμάγελος *deſertor gregis Chriſtiani* ** ſcriptis etiam Chriſtianam Religionem oppugnare eſt aggreſſus: ſicut pridem, CHriſti adhuc profeſſus ſacra, velut exercitationis loco in Rhetorum ſcholis, pro Ethnicis, velut inferiorem cauſſam defenſurus dixerat, ὑπὲρ Ἑλλήνων διατεινόμενος, προφάσει δῆθεν ὡς τὸν ἥττω γυμνάζων λόγον. *Gregor. Naz. Orat.* I. *in Julian.* p. 61. Opus adverſus Chriſtianos minatur in Epiſtola ad Photinum ſervata à *Facundo* IV. 2. T. 2. Opp. Sirmondi p. 522. *quod ſi nobis opitulati fuerint Dii & Deæ, & Muſæ omnes, & Fortuna, oſtendemus* &c. Libris ſeptem conſtitiſſe & in expeditione Parthica compoſitum a Juliano teſtatur Hieronymus Epiſt. 83. ad Magnum Oratorem: quibus impie contendit τὴν τῶν Γαλιλαίων σκευωρίαν † ſive Chriſtianam Religionem eſſe πλάσμα ἀνθρώπων ὑπὸ κακουργίας συντεθέν, humanum commentum malitioſe confictum. De hoc Juliani opere quod diu jam nusquam exſtat, & de Cyrillo Alexandrino cujus libros decem parti illius oppoſitos habemus, dixi in libro de Veritate Relig. pag. 99. ſeq. Scripta ſua, antequam in manus hominum daret, Maximo Epheſio, Philoſopho Cynico a quo ad cultum idolorum perductus fuerat, cenſenda prius exhibuit, Epiſt. 16.

Poſtrema adverſus Parthos expeditione, *Chriſtianorum ſanguinem*, ſi obtinuiſſet victoriam, *Diis votaſſe*, ſcribit Jornandes de regnorum ſucceſſione T. XI. Bibl. Patrum edit. Lugd. p. 1087. G. Rufinus lib. 1. c. 36. *Comminatus Imperator poſt victoriam Perſicam melius ſe Chriſtianos debellaturum.* Nazianzenus Orat. 2. in Julian. p. 114. καὶ

** Cyrillus 2. contra Julian. 65. Nazianzenus Orat. 1. p. 70.
† apud Cyrill. contra Julian. p. 39.

καὶ τὸ καλλιέρημα, ὅλον τὸ χριστιανῶν γένος παραστῆσαι τοῖς δαιμόσιν, εἰ τῆς προκειμένης κρατήσειε. *Porro votiva victima, universam Christianorum gentem dæmonibus sistere ac subjicere, si propositi compos existeret.* Adde 132. ubi ait Cyclopico honore se & Basilium servatos postremos ad periculum & triumphale munus objectandum dæmonibus, si ipsum e Perside redeuntem excepissent. Idem Orat. I. p. 94. πάσης μὲν παῤῥησίας ἀποστερεῖσθαι χριστιανοὺς, πάντων δὲ αὐτοὺς εἴργεσθαι συλλόγων, ἀγορῶν, πανηγύρεων, τῶν δικαστηρίων αὐτῶν. *Christianos omni libertate & fiducia spoliare, eosque ab omnibus conventibus, foris, publicis cœtibus, ipsisque adeo tribunalibus arcere constituerat.* Neque enim fas esse quenquam his uti, qui ad aras ante propositas thura non adolevisset. εἶναι γὰρ τοῦ ἡμετέρου νόμου, μήτε ἀμύνεσθαι, μήτε δικάζεσθαι, μήτε κεκτῆσθαί τι τὴν ἀρχὴν, μήτε νομίζειν ἴδιόν τι, ἀλλὰ ζῆν ἑτέρωθι καὶ τῶν παρόντων καταφρονεῖν ὡς οὐκ ὄντων, κακοῦ δὲ μὴ ἀντιδιδόναι, μηδὲ ἐξεῖναι κακὸν, μήτε τὴν παρειὰν παιομένους φείδεσθαι ταύτης, ἀλλὰ καὶ τὴν ἑτέραν ἐμπαρέχειν τῷ παίοντι, καὶ τὸν χιτῶνα τῷ ἱματίῳ προσαποδύεσθαι. *Hoc quippe lege nostra sanciri* a) *ne injuriam acceptam ulciscamur, nec litem intendamus, nec quiquam omnino possideamus* b) *propriumque ducamus, verum alibi* c) *viventes præsentia ut vana & inania contemnamus ac pro nihilo putemus; Nec vero cuiquam licere malum pro malo referre,* d) *nec si quis colaphum in genam unam impegerit,* e) *isti parcere, verum alteram quoque percutienti porrigere; ac præter pallium tunicam etiam exuere oportere.* Idem Julianus quæ porro ad ornandum paganismum in animo efficere habuerit, præclara Christianorum instituta imitatus, ex eodem Nazianzeno adjungam. Ita enim ille p. 101.

Τοῦτο δὴ καὶ οὗτος διανοηθεὶς, διδασκαλεῖα μὲν ἱδρύσασθαι κατὰ πᾶσαν πόλιν ἕτοιμος ἦν, βήματά

Idem igitur hic quoque cogitans, scholas quidem in omnibus civitatibus, & sacraria, subselliaque, partim al- τε

a) Matth. V. 39. 40. Ut Juliano hunc locum objicienti respondit Nazianzenus, ita Manichæis Augustinus contra Adimantum cap. 8.
b) Matth. X. 9.
c) πολίτευμα nostrum in Cœlis, Philipp. III. 20.
d) Rom. XII. 17.
e) Matth. V. 39. 40.

τε καὶ προεδρίας καὶ ὑφεδρίας, Ἑλληνικῶν τε δογμάτων ἀναγνώσεις καὶ ἀναπτύξεις, ὅσαι τε ἦθος ῥυθμίζουσι, καὶ ὅσαι τῆς ἐπικρύψεως. εὐχῶν τε τύπον ἐν μέρει, καὶ τῆς τῶν ἁμαρτανόντων κατὰ μέτρον ἐπιτιμήσεως. προτελείων δὲ καὶ τελειώσεως, καὶ ὅσα τῆς ἡμετέρας σαφῶς ἐστιν εὐταξίας, ἔτι δὲ καταγώγια πήξασθαι καὶ ξενῶνας. ἁγνευτήριά τε, καὶ παρθενῶνας, καὶ φροντιστήρια, καὶ τὴν εἰς τοὺς δεομένους φιλανθρωπίαν, τήν τε ἄλλην ὁπόση καὶ τὴν ἐν τοῖς ἐπιστολιμαίοις συνθήμασιν, οἷς ἡμεῖς ἐξ ἔθνους εἰς ἔθνος τοὺς χρήζοντας παραπέμπομεν. ἃ δὴ καὶ μάλιστα τῶν ἡμετέρων εἶχε θαυμάσας.

tiora, partim humiliora extruere parabat, profanorum etiam dogmatum lectiones & explicationes instituere, tam quæ mores componerent, quam quæ in abstrusiorum rerum tractatione versarentur: tum precationum alternatim canendarum formam, ac supplicii in eos, qui peccarent, pro delicti modo constituendi; initiationum item & perfectionis, atque omnia, quæ nostræ haud dubie disciplinæ sunt: diversoria etiam & hospitales domos ædificare, monasteria item & virginum cœnobia instituebat, simulque humanitatem & benignitatem erga pauperes adjungere, cum in aliis rebus, tum in commendatitiis epistolis sitam, quibus eos, qui inopia premuntur, ex gente ad gentem transmittimus: quæ videlicet ille in nostris rebus præsertim admiratus fuerat.

Ex hoc loco Nazianzeni constat, tantum modo cogitata a Juliano, verum μὴ ἐπιτελῆ γενέσθαι μηδὲ ἐς ἔργον ἀχθῆναι non perfecta nec in rem deducta fuisse quæ de ipso Sozomenus V. 16. qui videtur Nazianzenum ante oculos habuisse:

Ὑπολαβὼν δὲ, τὸν χριστιανισμὸν τὴν σύστασιν ἔχειν ἐκ τοῦ βίου καὶ τῆς πολιτείας τῶν αὐτὸν μετιόντων, διενοεῖτο πανταχῆ τοὺς ἑλληνικοὺς ναοὺς, τῇ παρασκευῇ καὶ τῇ τάξει τῆς χριστιανῶν θρησκείας διακοσμεῖν· βήμασί τε, καὶ προεδρείαις, καὶ ἑλληνικῶν δογμάτων καὶ παραινέσεων διδασκάλοις τε καὶ ἀναγνώσταις, ὡρῶν τε ῥητῶν καὶ ἡμερῶν

Cumque existimaret Christianorum religionem ex vita & moribus eorum qui illam sectantur, maxime commendari, Gentilium templa apparatu atque ordine Christianis usitato ornare constituit: gradibus præterea ac primi confessus prærogativa; Gentilium item dogmatum & exhortationum doctoribus atque lectoribus; certorum quoque dierum atque hora-

τε-

τεταγμέναις εὐχαῖς, φροντιστηρίοις τε ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν φιλοσοφεῖν ἐγνωκότων, καὶ καταγωγίοις ξένων καὶ πτωχῶν, καὶ τῇ ἄλλῃ τῇ περὶ τοὺς δεομένους φιλανθρωπίᾳ, τὸ ἑλληνικὸν δόγμα σεμνῦναι. ἑκουσίων τε καὶ ἀκουσίων ἁμαρτημάτων, κατὰ τὴν τῶν χριστιανῶν παράδοσιν, ἐκ μεταμελείας σύμμετρον τάξαι σωφρονισμόν· οὐχ ἥκιστα δὲ ζηλῶσαι λέγεται τὰ συνθήματα τῶν ἐπισκοπικῶν γραμμάτων, οἷς ἔθος ἀμοιβαδὸν τοὺς ξένους ὅποι δήποτε διιόντας, καὶ παρ' οἷς ἂν ἀφίκωνται, πάντως κατάγεσθαι καὶ θεραπείας ἀξιοῦσθαι, οἷά γε γνωρίμους καὶ φιλτάτους, διὰ τὴν τοῦ συμβόλου μαρτυρίαν· ταῦτα διανοούμενος, ἐσπούδαζε τοὺς ἑλληνιστὰς προσεθίζειν τοῖς τῶν χριστιανῶν ἐπιτηδεύμασιν·

rum statutis precationibus; Monasteriis praeterea virorum ac mulierum philosophari cupientium; Xenodochiis denique & Ptochotrophiis, & omni reliqua erga egenos humanitate religionem Gentilium illustrare. Ad haec peccatis quae vel sponte, vel ab invitis committuntur, juxta morem Christianorum congruam poenitentiae emendationem adhibere decreverat. Sed praecipue notas ac tesseras Episcopalium literarum admiratus esse dicitur, quibus solent peregrinos sibi invicem commendare; ut undelibet venientes, adquoscumque accesserint, tanquam noti atque amici excipiantur hospitio, & benigne curentur ob testimonium ejusmodi notae. Haec cum animo agitaret, operam dabat ut Gentiles Christianorum institutis assuefaceret.

Hæc de Juliani persecutione dicta sufficiant, de qua juvat memorare, quod καίτοι χριστιανῶν ὄντων ἐφαμίλλων a) τῷ πλήθει τῶν Ἑλλήνων, *licet gentilibus haud inferiores numero essent*, imo multis locis etiam plures ac numerosiores, non tamen rebellaverunt Christiani, sed patiendo potius ac cedendo, imo non cedendo latum unguem de doctrinæ suæ veritate, rem gesserunt atque adversariis suis superiores evasere. Etiam Juliano objicit Nazianzenus *Steleteutico* I. pag. 101. quod πρῶτος χριστιανῶν, *primus Christianorum*, cum nempe Christianum adhuc se gereret, rebellionis adversus Dominum suum ediderit exemplum, bello adversus Constantium excitato, cujus necem ipsi quoque pag. 68. exprobrat. Deinde notare est operæ pretium, quod nec sæva decem priorum persecutionum immanitas nec diversum plane genus hoc Julianeæ, velut invidentis Christianis hono-

a) Julianus Epist. 51. p. 437. adde Naz. Orat. I. in Julian. p. 80.

honorem Martyrii b) & per carnis ac ſanguinis illecebras, libertatem, gratiam, promiſſa fidem ſuffodientis Chriſtianorum, ex altera parte interim & ipſum minis rem agentis & mortibus & exiliis, nullæ tamen prævaluerint contra Eccleſiam CHriſti, ex ipſius promiſſo c) tutam quoque futuram adverſus inferorum portas: Denique memorabile eſt, quemadmodum Chriſtiani rerum potiti ſub Conſtantino & Conſtantio a perſequendis tamen per exilia, ſuppliciaque paganis abſtinuere, d) ita perſecutionem hanc extinguendæ Eccleſiæ longo ac diligenti conſilio motam ab Imperatore, magnis alioqui efferendo virtutum laudibus, etiam cum fratre Gallo edocto CHriſti ſacra e) & qui ſacras litteras Chriſtianæ Concioni Antiochenæ prælegerat, f) ſed *συλαγωγουμένῳ διὰ τῆς φιλοσοφίας*, & per Conſtantii odium rapto in transverſum, tam brevi modo tempore duraſſe, atque ut S. Athanaſius, quem auſpicum augurumque inſtantia velut obſtaculum futurum conatibus ſuis Julianus g) in exilium ire juſſerat, vere prædixit tanquam vates, nubeculæ h) inſtar cito tranſiiſſe, & ſicut Juliano ſacrificanti ajunt exta i) cinctam corona crucem objeciſſe, ita illum invitum quoque victoriam Galilæo coactum fuiſſe relinquere.

Necem Julianus ipſe arceſſivit ſibi, nocte jam ingruente oblitus loricæ, procacius ſeſe ingerendo in hoſtes: unde Libanius in oratione funebri T. 2. p. 256. ait eum interiiſſe *προθυμίᾳ σφοδρᾷ καταναγκαζούσῃ αὐτὸν περιτρέχειν τε καὶ ἐξοτρύνειν στρατιὰν ἀργὴν*, *ardore vehementi qui eum impelleret circuire & inſtigare ignavos milites* & p. 303. *βασιλεὺς ὡς συνδήσων τὸ διαῤῥαγὲν, ἔσπευδε σὺν ἑνὶ θεράποντι* *Imperator velut colligaturus quod diſruptum erat, properabat cum uno famulo.* Ammianus Marcellinus, qui ipſe prælio illi præſens interfuit XXV. 3. *Principe volitante inter prima diſcrimina præliorum, exſilivit noſtra ſuccinctior*

b) Naz. Orat. I. p. 72.
c) Matth. XVI. 18.
d) Naz. Orat. I. p. 95.
e) Naz. Orat. I. p. 58. f) id. p. 58. 94.
g) Julian. Epiſt. 6. & 26.
h) Rufin. lib. I. c. 34. Sozom. V. 15.
i) Naz. p. 71. *θυομένῳ τὰ σπλάγχνα τὸν σταυρὸν ἀναδείκνυσι στεφανούμενον.*

ctior armatura, aversorumque Persarum & belluarum suffragines concidebat & dorsa. Quos cum Julianus cavendi immemor diffluxisse trepidos, elatis vociferando manibus aperte demonstrans, irasque sequentium excitans, ardenter effunderet semet in pugnam, clamabant hinc inde Candidati quos disjecerat terror, ut fugientium molem, tanquam ruinam male compositi culminis declinaret: & incertum subita equestris hasta cute brachii ejus praestricta costis perfossis haesit in ima jecoris fibra. Nazianzenus Orat. 2. in Julian. p. 116. ἀτάκτοις ἐκδρομαῖς χρώμενον καὶ ἄττοντα τῇδε κἀκεῖσε *temere in hostes excursantem atque huc & illuc praesultantem.* Aurelius Victor: *Cum inconsulto ardore nititur ordines ad praelium componere, ab uno ex hostibus & quidem fugiente, conto percutitur.* Sextus Rufus: *dum incautius per agmen errat, excito pulvere, ereptus e suorum conspectu ab hostium obvio equite conto per ilia ictus, ingvinum tenus vulneratus est.* Eutropius X. 8. *dum se inconsultius praeliis inserit, hostili manu interfectus est 6. Kal. Jul.* Quod igitur Libanius T. 2. p. 258. 323. 324. & Oratione de ulciscenda Juliani nece c. 12. seq. * contendit non ab hoste interfectum Julianum, sed ab aliquo quem immiserint Christiani, falsam esse suspicionem convincitur: neque hilum valet quo Libanius triumphat argumento, neminem prodiisse Persam qui praemium quod interfectori Juliani a Rege Sapore propositum erat sibi deberi profiteretur: quid enim si ipse, qui in νυκτομαχίᾳ quam p. 256. fuisse scribit Libanius, facinus inter fugiendum patrabat, hoc ignoravit? quid si deinde exceptus a Romano milite & interfectus ipse fuit?

Antequam de Juliano dicere desino, cum bona ut confido eruditi Lectoris venia, addita Latina versione mea subjungam Epistolas quasdam Imperatoris hujus ineditas, vel minus integre hactenus vulgatas, quas nactus sum beneficio illustrissimi & virtute atque omni nobili doctrina perpoliti Comitis CHRISTIANI DANNESHIOLD de SAMSOA, cujus ex illo die, quo ante hoc quinquennium ad me invisit, non possum meminisse, quin extinctum in flore aetatis praeclarum quem spondebat litterarum Maecenatem acerbe lugeam. Descripserat illas è Bibliothecarum Italiae, Vaticanae, Mediceae, Ambrosianae, Codicibus nobilissimus vir atque eruditissimus *Fridericus Rostgaard*, ex cujus Bibliothecae sectione publica A. 1726. una cum Epistolarum Libanianarum ineditarum centuriis bene multis

 perve-

* T. VII. Bibl. Graecae p. 160. seq.

pervenerunt in thesaurum librarium laudati Comitis, eoque indulgente apographon earundem ad me misit, cui tot alia præclara munera litteraria in acceptis refero *Joannes Grammius*, Excellentis vir doctrinæ raræque virtutis, & honoribus quibus recens potentissimi Regis sui gratia ornari eum contigit, dignissimus.

I. Ἰουλιανὸς Σωσιπάτρῳ.

Ἔστι τις ἡδονῆς ἀφορμὴ πλείων, ὅταν ἐξῆν δι᾽ ἀνδρὸς οἰκείου, τοὺς φίλους προσφωνεῖν. οὐ γὰρ μόνον οἷς γράφεις, τὸ τῆς ἑαυτοῦ ψυχῆς ἴνδαλμα τοῖς ἐντυγχάνουσι ξυναρμόττῃ. ὃ δὴ καὶ αὐτὸς ποιῶ. τὸν γὰρ τροφέα τῶν ἐμαυτοῦ παίδων Ἀντίοχον ὡς ὑμᾶς ἐκπέμπων, ἀπρόσρητόν σε καταλιπεῖν οὐκ ἠνεσχόμην. ὥστε εἴ τι τῶν καθ᾽ ἡμᾶς ποθεῖς, ἔχοις ἂν οἰκειότερον παρ᾽ αὐτοῦ γνῶναι. εἰ δέ τι καὶ σοὶ μέλει τῶν σῶν ἐραστῶν, ὡς ἔγωγε ὅτι μέλει πιστεύω, δείξεις ἐν οἷς ἂν ἐξῆν γράφειν, μηδαμῶς ἐλλείπων:

JULIANUS SOSIPATRO. a)

Amplior voluptatis est occasio, ubi amicos datur per virum familiarem salutare. Nam ita fit ut per litteras non solitarium animi tui simulacrum ad eos quibus scribis perveniat. Idem mihi jam contingit, itaque Antiochū liberorum meorum educatorem ad vos cum mitterem, non potui quin te per Epistolam alloquerer, ut si quid de rebus nostris desideras, possis ex illo familiarius cognoscere: Tibi quoque si curæ sunt amici tui, ut ego esse tibi curæ non dubito, fac ut si sint per quos litteras mittere liceat, scribere neutiquam negligas.

2. Ἰουλιανὸς Φιλίππῳ.

Ἐγὼ νὴ τοὺς Θεοὺς ἔτι Καῖσαρ ὤν, ἐπέστειλά σοι, καὶ νομίζω πλέον ἢ ἅπαξ. ὥρμησα μέντοι πολλάκις, ἀλλ᾽ ἐκώλυσαν ἄλλοτε ἄλλαι προφάσεις, εἶτα ἡ γενομένη διὰ τὴν ἀνάρρησιν, ἐμοί τε καὶ τῷ μακα-

JULIANUS PHILIPPO. b)

Cum adhuc Cæsar essem, Deos testor, ad te scripsi, atque plus simplici vice ut opinor. Sæpius certe animi impetus me incessit, sed jam hæ jam aliæ me causæ inpediverunt, tum illa quod pro-

ρίτις

a) An SOPATRO, Jamblichi κηδεστῇ, cujus frequens in Juliani Epistolis memoria 27. 40. 53.

b) Hic videtur ad quem plures Libanii Epistolæ, testantis quas à Philippo accepisset litteras, non atramento sed pegaseo liquore exaratas esse.

ρίτῃ Κωνσταντίῳ λυκοφιλία, παντάπασι γὰρ ἐφυλαττόμην, ὑπὲρ τὰς Ἄλπεις ἐπιστεῖλαί τινι, μὴ πραγμάτων αὐτῷ χαλεπῶν αἴτιος γένωμαι. τεκμήριον δέ μοι ποιοῦ τοῦτο εὐνοίας τὸ γράφειν, οὐ γὰρ ἐθέλει πολλάκις ὁμολογεῖν ἡ γλῶττα τῇ διανοίᾳ· καὶ ἴσως ἔχει μέντοι πρὸς τὸ γαυριᾶν καὶ ἀλαζονεύεσθαι τοῖς ἰδιώταις, ἡ τῶν βασιλικῶν ἐπιστολῶν ἐπίδειξις, ὅταν πρὸς τοὺς ἀσυνήθεις, ὥσπερ δακτύλιοί τινες, ὑπὸ τῶν ἀπειροκάλων φερόμενοι κομίζωνται. Φιλία δὲ ἀληθινὴ γίνεται, μάλιστα μὲν δι' ὁμοιότητος. ἡ δευτέρα δὲ ὅταν τις ἀληθῶς ἀλλὰ μὴ πλαστῶς θαυμάζῃ, καὶ παρὰ τῇ τύχῃ καὶ συνέσει κρείττων, ὡς ὁ πρᾷος καὶ μέτριος καὶ σώφρων ἀγαπηθῇ. τὰ γραμματεῖα δὲ ταῦτα, πολλοῦ τύφου καὶ πολλῆς φλυαρίας ἐστὶ μεστά. καὶ ἔγωγε πολλάκις ἐμαυτῷ μέμφομαι, μακρότερα ποιούμενος αὐτά, καὶ λαλέστερος ὤν, ἐξὸν πυθαγόρειον διδάσκειν τὴν γλῶτταν. ὑπεδεξάμην μέντοι τὰ σύμβολα, φιάλην ἀργυρᾶν, ἕλκουσαν μίαν μνᾶν, καὶ χρυσοῦ νόμισμα. καλέται δέ σε πρὸς ἐμαυτὸν ὥσπερ ἐπέστειλας, ἐβουλόμην. ἤδη δὲ ἔαρ ὑποφαίνει. καὶ τὰ

nunciato me Augusto lupina inter me ac beatum c) Constantium amicitia cœpisset: inde enim omnino cavi quo minus cuiquam trans Alpes scriberem, ut ne graves illi molestiæ mea caussa excitarentur. Tu vero documentum hoc habe meæ in te benevolentiæ quod ad te scribo, nam & lingua sæpe animo suffragari renuit. Et fortasse privatis est gloriandi ac sese efferendi materia, si Imperatoris ad se epistolas ostentare valeant, quando ad inassvetos illæ tanquam anuli quidam ab hominibus elegantiarum rudibus perferuntur. Vera autem amicitia maxime inter pares locum habet. Sed est & secundum genus amicitiæ, quando unus alterum vera non simulata æstimatione colit ac suspicit, & fortuna vel ingenio præstantior, amatur tanquam modestus homo & placidus ac mentis bene sanæ. Epistolæ autem hujuscemodi multo fastu, ineptiis multis refertæ sunt. Ac sæpe me ipse reprehendo quod longiores illas facio, sumque loquacior, cum possem ad Pythagoricum morem linguam instituere. Symbola recepi, phialam argenteam minæ

c) Sic solet Constantii jam defuncti meminisse Julianus, ut μακαρίτην eum appellet Epist. 31. & 58. & Epist. 23. ἐκείνῳ μὲν οὖν, ἐπειδὴ μακαρίτης ἐγένετο, κούφη γῆ.

δένδρα βλαστάνει. χελιδόνες δὲ, ὅσον οὔπω προσδοκώμεναι, τοὺς συστρατευομένους ἡμᾶς ὅταν ἐπεισέλθωσιν ἐξελαύνουσι τῶν οἰκιῶν, καὶ φασὶ δεῖν ὑπερορίους εἶναι. πορευσόμεθα δὲ δι' ὑμῶν. ὥς τέ μοι βέλτιον ἂν ἐντύχοις ἐθελόντων Θεῶν, ἐν τοῖς σαυτοῦ. τοῦτο δὲ οἴομαι ταχέως ἔσεσθαι, πλὴν εἰ μή τι δαιμόνιον γένοιτο κώλυμα. καὶ τοῦτο δὲ αὐτὸ τοῖς Θεοῖς εὐχόμεθα.

pondere, & numiſma aureum. Volui te, ut in litteris tuis ſcribis, ad me arceſſere. Sed jam ver imminet & arbores frondeſcere incipiunt, hirundinesque necdum exſpectatæ ubi advenerint commilitaturos nos domibus ejiciunt, atque peregrinas terras petere jubent. Per veſtram autem regionem iter facturi ſumus, ut adeo melius feceris ſi Diis propitiis apud tuos mihi occurreris. Idque brevi futurum ſpero, ni impedimentum divinitus objiciatur: atque ut brevi contingat Deos oramus.

3. Ἰουλιανὸς Εὐθηρίῳ.

Ζῶμεν ὑπὸ τῶν Θεῶν σωθέντες. ὑπὲρ ἐμοῦ δὲ αὐτοῖς θύε τὰ χαριστήρια. θύσεις δὲ, οὐχ', ὑπὲρ ἑνὸς ἀνδρὸς, ἀλλ' ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ τῶν Ἑλλήνων. εἰ δέ σοι σχολὴ καὶ μέχρι τῆς Κωνσταντίνου πόλεως διαβῆναι, τιμησαίμην ἂν οὐκ ὀλίγον τὴν σὴν ἐντυχίαν.

JULIANUS EUTHERIO. d)

Vicimus ſervati à Diis. Pro me igitur ut illis gratias agas ſacra facito, non pro uno viro ſed pro communi Græcorum e) ſalute ſacrificaturus. Quod ſi otium tibi fuerit Conſtantinopolin (ad nos) trajicere, præſentia tua non parum gaudebo.

4. Ἰουλιανὸς Πατριάρχῃ.

Ὑπὲρ Ἀμωγίλης, δεύτερα ταῦτα ἔρχεται γράμματα, τῶν προτέρων οὐδὲν δυνηθέντων, διὰ τὸ δύ-

PATRIARCHÆ. f)

Secundæ hæ pro Amogila Epiſtolæ veniunt, primis nihil quicquam valentibus efficere propter va-

d) Ad hunc Eutherium tres habeo Libanii Epiſtolas MSS.

e) Ethnicos Idolorum cultores intellige.

f) Judæorum Patriarchæ Juli, quem αἰδεσιμώτατον appellat, mentio in Epiſtola Juliani 25.

ναϑαι τοὺς κακῶς ποιοῦντας τὴν ἄνϑρωπον. τῆτε οὖν προτέρᾳ συναχϑόμενος ἐπιστολῇ, καὶ τήνδε τιμῶν, ποίησον ἡμᾶς μὴ δεηϑῆναι τρίτης.

potentiam eorum qui fœminam malis affligunt. Tu igitur primarum vicem dole, has vero honora, facitoque nobis ne tertiis opus sit.

AETIO.

Κοινῶς μὲν ἅπασι &c. Exſtat in Petavii atque Ez. Spanhemii editione, num. XXXI. p. 405. ſed pro *κοινῶς* ibi legitur *λοιποῖς*, & deinde pro verbis *μέχρι τοῦ στρατοπέδου τοῦ ἐμοῦ* tantum eſt in MS. Mediceo *μέχρι τοῦ στρατοπέδου*, *usque ad exercitum*. Mentio hujus Epiſtolæ, qua in exilium quos miſerat Conſtantius Epiſcopos, revocatos à Juliano cognoſcimus, apud Sozomenum libro & capite quinto.

5. Ἰουλιανὸς Διογένει.

Διογένης, ὁ σὸς υἱὸς ὀφϑείς μοι μετὰ τὴν ἔξοδον τὴν σὴν, καὶ φήσας, ὠργίσϑαι σέ τι πρὸς αὐτὸν, οἷον ἂν πατὴρ πρὸς παῖδα χαλεπήνειεν, ἐδεήϑη μέσον με τῶν πρὸς αὐτὸν καταλλαγῶν, παρὰ σοὶ γενέσϑαι. εἰ μὲν οὖν μέτρια, καὶ οἷα δύνασϑαι φέρειν ἥμαρτεν, εἶξον τῇ φύσει, καὶ τὸ πατὴρ εἶναι γνοὺς, ἐπάνελϑε πρὸς τὸν παῖδα τῇ γνώμῃ. εἰ δέ τι μεῖζον ἔπταικεν, ἢ οἷον δὴ πρὸς συγγνώμην ἐλϑεῖν, αὐτὸς ἂν εἴης δικαιότερος κριτής, εἴτε δὴ καὶ τοῦτο γενναίως ἐνεγκόντα, νικῆσαι τοῦ παιδὸς τὴν βουλὴν γνώμῃ κρείττονι, εἴτε καὶ πλείονος χρόνου σωφρονισμῷ τὴν ἐπὶ τῷ πταισϑέντι βάσανον πιστεῦσαι.

JULIANUS DIOGENI. g)

Poſt profectionem tuam, Diogenes filius tuus ad me venit, dixitque te ſibi iraſci, & quantum poſſet pater filio, indignari: quare rogavit me ut medium me interponerem, atque ſe tibi reconciliarem. Si igitur delictum ejus leve ſit, & quale ferri utcumque poſſit, da quæſo ſpatium naturæ, atque memor patrem te eſſe, cum filio redi in gratiam. Si vero majus quidpiam admiſerit quam ut veniæ locus eſſe poſſit, ipſe rectius judicabis præſtet ne aut hoc etiam generoſe ſuſtinere, voluntatemque filii meliore conſilio vincere, vel longioris temporis emendationi committere delicti reparandi experimentum.

6. Ἰουλιανὸς Πρίσκῳ.

Ἐγὼ δεξάμενός σου τὰ γράμμα-

PRISCO. h)

Acceptis litteris tuis extemplo

τα,

g) Philoſophus hic Athenienſis, ad quem Epiſtolæ Libanii.
h) Parenti Anatolii præfecti.

τα, παραχρῆμα τὸν Ἀρχέλαον ἀπέστειλα, δοὺς αὐτῷ φέρειν ἐπιστολὰς πρός σε. καὶ τὸ σύνθημα καθάπερ ἐκέλευσας, πλείονα χρόνον. ἱστορῆσαι δέ σοι τὸν ὠκεανὸν ἐθέλοντι, ὑπάρξει σὺν Θεῷ πάντα κατὰ γνώμην. εἰ μὴ δὲ τῶν Γαλατῶν ἀμουσίαν καὶ τὸν χειμῶνα διευλαβηθείης. ἀλλὰ τοῦτο μὲν ὅπως ἐὰν ᾖ τῷ Θεῷ φίλον, γενήσεται. ἐγὼ δὲ ὄμνυμί σοι τὸν πάντων ἀγαθῶν ἐμοὶ αἴτιον καὶ σωτῆρα, ὅτι διὰ τοῦτο ζῆν εὔχομαι, ἵν' ὑμῖν τι χρήσιμος γένωμαι. τὸ δὲ ὑμῖν ὅταν εἴπω, τοὺς ἀληθινοὺς φημι φιλοσόφους· ὧν εἶναι σε πειθεὶς, οἶσθα πῶς ἐφίλησα καὶ φιλῶ, καὶ ὁρᾷν εὔχομαι. ἐῤῥωμένον σε ἡ θεία πρόνοια διαφυλάξοι πολλοῖς χρόνοις, ἀδελφὲ ποθεινότατε καὶ φιλικώτατε. τὴν ἱερὰν ἱππίαν καὶ τὰ παιδία ὑμῶν προσαγορεύω.

7. Λιβανίῳ Σοφιστῇ καὶ Κοιαίστωρι. i)

Ὡς ὤνησέ γε τὸ σύνθημα ἡμῖν μελλῆσαν. ἀντὶ γὰρ τοῦ τρέμειν καὶ δεδιέναι φερόμενον ἐπὶ τῆς δημοσίας ἀπήνης, καὶ περιπίπτοντα κραιπαλῶσιν ὀρεωκόμοις καὶ ἡμιόνοις ἀκοστήσασι k) καθ' Ὅμηρον δι' ἀργίαν καὶ πλησμονὴν, ἀνέχεσθαι κονιορτοῦ, καὶ φωνῆς ἀλλοκότου καὶ ψόφου καὶ μαστίγων βα-

Archelaum misi, Epistolasque ad te perferendas dedi; & tesseram commeatus, sicut jusseras in longius tempus. Oceanum speculari si volueris, omnia tibi fluent cum DEO ex animi sententia, nisi Galatarum inelegantiam, aut tempestatem pertimescis. Sed hoc ita ut Deo visum fuerit ita fiet. Ego juro tibi per illum qui omnium mihi bonorum auctor & Servator est, quod vel ideo opto vivere, ut vobis utilis esse valeam. Vobis autem cum ajo, veros Philosophos intelligo, ex quorum numero esse te persvasus non potes ignore quantopere & amavi te & amo & videre gestio. Firmum te ac valentem Divina Providentia multos conservet annos frater desideratissime & amicissime. Castam conjugem tuam Hippiam liberosque vestros cupio salvere.

LIBANIO Sophistæ & Quæstori.

Quam opportune accidit cursum publicum non statim præsto nobis fuisse. Nam tremoris loco & timoris, qui in vectura publica sustinendus fuisset, modo in ebrios muliones incidentibus mulosque, quos hordeo pastos cum Homero dixeris, ita ignavi sunt & distenti, modo excipientibus pul-

δίζειν

i) ita & Epist. 27.

k) Iliad. ζ. 506. ο. 263.

δίζειν ἐπὶ σχολῆς περίεισί μοι δι' ὁδοῦ συνηρεφοῦς καὶ ἐπισκίου, πολλὰς μὲν κρήνας, πολλὰς δὲ ἐχούσης καταγωγὰς ἐπιτηδείους τῇ ὥρᾳ μεταξὺ διαναπαύοντι τὸν τόπον ἵνα ἄν μοι φανείη κατάλυσις εὔπνους τε καὶ ἀμφιλαφὴς ὑπὸ πλατάνοις τισὶν ἢ κυπαρίττοις, τὸν Φαῖδρον ἔχοντι ἐν χερσὶ τὸν Μυῤῥινούσιον, ἢ ἕτερά τινα τῶν Πλάτωνος λόγων Ταῦτά σοι, ὦ φίλη κεφαλὴ, ἀπολαύων τῆς ἐλευθέρου ὁδοιπορίας, ἄτοπον ὑπέλαβον τὸ μὴ καὶ τοῦτο κοινώσασθαί τε καὶ ἀποσημῆναι.

verem & voces insolentes audientibus cum scuticarum strepitu : nunc datur otio pergere per viam opacam & umbrosam multis amœnam fontibus, & ductibus oportunis aquarum : & quum hora nos recreandi interponitur loco quo placuerit fragranti & spatioso sub platanis & cupressis acquiescimus, Phædrum Myrrhinusium 1) aut alium quempiam ex Platonis libris in manibus habentes. Hæc ego qui liberi itineris voluptate me oblecto, tecum charissimum caput, non communicare, nec tibi significare, indignum existimavi.

Ευκλείδη Φιλοσόφῳ.

EUCLIDI *Philosopho.*

Πότε γὰρ ἡμῶν ἀπελείφθης, ἵνα καὶ γράφωμεν, ἢ πότε οὐχὶ τῆς ψυχῆς ὀφθαλμοῖς ὡς παρόντα σε θεωροῦμεν; ὅιγε οὖν οὐ μόνον ἀεί σοι συνεῖναι καὶ συνομιλεῖν δοκοῦμεν, ἀλλὰ καὶ τῶν γε νῦν προσηκόντων, ὡς ὑπὸ παρουσίᾳ τῇ σῇ, τὰ εἰκότα κηδόμεθα. ἐι δὲ καὶ γράφεσθαί σοι παρ' ἡμῶν ὡς ἀπόντι θέλεις, ὅρα μὲν ὅπως μὴ αὐτὸς τὸ δοκεῖν ἡμῶν ἀπεῖναι, μᾶλλον αὐτῷ γράφειν ἐθέλειν ἐκφήνης· πλὴν ἀλλ' ἔιγε σοι φίλον ἐστὶν, καὶ πρὸς τοῦτο ἑκόντες ὑπακούομεν. Πάντως γε τὸ τοῦ λόγου, θέοντα τῇ παρακελεύσει καὶ τὸν ἵππον εἰς πεδίον

Ecquando Te dereliquimus, ut ad litteras scribendas recurrere nobis sit necesse ? vel quando non animi nostri luminibus Te veluti præsentem intuemur? ut qui non solum videmur assidue tecum versari & colloqui, sed etiam pro nostra consvetudine perinde ut in præsentia tua res tuas curamus. Si autem omnino vis ut ad te, tanquam ad absentem scribam, vide ne per hoc ipse, quod cupis me scribere ad te, prodas potius te a nobis abesse. Quicquid sit tamen, si gratum istud ducis, etiam hac in re lubentes

1) Ex Myrrhinunte, Atticæ.

ἄξεις. ἄγε οὖν, ὅπως ἀντιδίδως τὰ ἴσα, καὶ πρὸς τὴν ἀντίκλησιν ἐν τῇ τῶν ἀμοιβαίων συνεχείᾳ, μὴ κατοκνήσῃς. καίτοι ἔγωγε εἰς τὴν ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ σοι γινομένην σπουδὴν, οὐκ ἐθέλω διοχλεῖν. ἀλλ' ἐσῶ σε φυλάττω τῇ θήρᾳ τῶν καλῶν, οὐ μόνον ἀδικεῖν, ἀλλὰ καὶ ξύμπαν ὁμοῦ τὸ ἑλληνικὸν ὠφελεῖν ἂν δοκοίην, ὥσπερ σκύλακα γενναῖον, ἀόχλητον ἀφιεὶς, ἐσχολακέναι σοι τοῖς περὶ τοὺς λόγους ἴχνεσιν, ὁλοκλήρῳ τῷ βήματι. m) εἰ δέ σοι τοσοῦτον τάχος περίεστιν, ὡς μήτε τῶν φίλων ἀμελεῖν, μήτ' ἐκείνοις ἐνδεῖν, ἴθι χρῆσαι παρ' ἄμφω τῷ δρόμῳ.

tibi obſequimur, ac ſane quod ajunt in proverbio, currentem equum hortatione alacrius ire in campum facies. Tu modo par pari redde, nec mutuis litteris aſſidue reſpondere grave ducito. Quanquam ego induſtriam tuam pro commun laborantem bono turbare nolim, ſed ut te res pulcherrimas venantem obſervo, ſic non modo minime peccaturus ſed de omni Græco nomine præclare meriturus videor ſi te non diſtineam, verum pleno ac libero curſu ſinam tanquam generoſum canem per omnia veſtigia eruditionem indagare ac perſequi. Quod ſi tanta celeritate polles, ut nec amicos negligas, nec illis rebus deſis, age ad utrumque curſum vires intende.

Λιβανίῳ.

LIBANIO.

Ἀποδέδωκας Ἀριστοφάνει τὰς ἀμοιβὰς, τῆς τε περὶ τοὺς θεοὺς εὐσεβείας, καὶ τῆς περὶ σεαυτὸν προθυμίας· ἀμείψας αὐτῷ καὶ μεταθεὶς τὰ πρόσθεν ἐπονείδιστα πρὸς εὔκλειαν, οὐ τὴν νῦν μόνον, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον. ὡς οὐχ'

Retribuiſti Ariſtophani n) vicem, quam & religio ejus erga Deos, & in te benevolentia expoſcebat. Rependiſti illi, & priores quas paſſus eſt ignominias in laudem ejus & gloriam convertiſti, non præſentem tantummodo ſed duraturam ad poſteros. Nec tanti eſt vel Pauli o) calu-

ὅμοιον

m) al. λήμματι.

n) Ariſtophanem Corinthium intellige, Menandri F. præfectum Ægypti, pro quo Libanii Oratio exſtat T. 2. edit. Morellianæ pag. 210.

o) Pauli hujus, qui delatoribus Ariſtophanis apud Conſtantium Imp. adfuit, mentio in eadem Libanii Oratione p. 222.

ὅμοιόν γε ἡ Παύλου συκοφαντία, καὶ ἡ τοῦ δεῖνος κρίσις τοῖς ὑπὸ σοῦ γεγραφομένοις λόγοις. ἐκεῖνα τε γὰρ ἀνθοῦντά τε ἐμισεῖτο. καὶ συγκατεσβέσθη τοῖς δράσασιν. οἱ δὲ σοὶ λόγοι, καὶ νῦν ὑπὸ τῶν ἀληθῶς ἑλλήνων ἀγαπῶνται, καὶ εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον, εἰ μήτε σφάλλομαι κρίσεως ὀρθῆς, ἀγαπήσεται. Πεύσῃ δὴ λοιπὸν, εἰ πέπεικάς με.

mnia vel ſententia * illius judicis ut cum orationibus a te ſcriptis conferri mereantur. Nam illa ſtatim cum prodirent odio habebantur & cum auctoribus ſuis extincta ſunt. At tuæ orationes & nunc amantur à vere Græcis, & niſi me fallit judicium, in futurum tempus amabuntur. Sciſcitare jam porro num me in tuam adduxeris ſententiam.

* Conſtantii Imp.

Epiſtola ad BASILIUM Magnum, inter Baſilianas CCVII. auctior editis.

Τὸ ἔμφυτόν μοι ἐκπαιδόθεν γαληνὸν καὶ φιλάνθρωπον μέχρι γε τοῦ παρόντος πᾶσιν ἀνθρώποις ἐπιδεικνύμενον, πάντας ὑπηκόους ἐκομισάμην τοὺς οἰκοῦντας τὴν ὑφήλιον. ἰδοὺ γὰρ πᾶν γένος βαρβάρων μέχρι ὁρίων ὠκεανοῦ δῶρα μοι κομίζον ἧκε παρὰ ποσὶ τοῖς ἐμοῖς. ὁμοίως δὲ καὶ Σαγάδηρες a) οἱ περὶ τὸν Δάνουβιν ποταμὸν ἐκτραφέντες, καὶ Γότθοι ποικιλοκαρόμορφοι b) οἷς οὐκ ἐστι θέα ὁμοειδὴς ἀνθρώπων, c) ἀλλὰ μορφὴ ἀγριαίνουσα, d) οὗτοι καὶ αὐτοὶ κατὰ

Naturaliter inſitum mihi a puero mite humanumque ingenium cum hactenus teſtatum fecerim omnibus, omnes qui ſub ſole habitant obſequentes mihi habui. Ecce enim Barbarorum genus omne ab ultimis Oceani venit finibus, donaque ad pedes meos advoluit. Similiter & Sagaderes qui ad Danubium victitant, & variis in capite formis Getæ qui vix hominum ſed trucem figuram referunt, hi & ipſi in præſenti mea adorant veſtigia, polli-

a) ita MS. Mediceus. Editi οἱ Ἀγάδηρες. Cod. Barberin. οἱ Δαγαρεῖς.
b) editi: καὶ εὐμορφοποικιλοκαθαράμορφοι. Vatican. εὐμορφοποικιλοκανθαρόμορφοι. Barber. οἱ Γοτθοποικιλοκαθαρόμορφοι.
c) Vatican. ἀνθρώποις.
d) editi: ὑπερβαίνουσα.

τὴν ἐνεστῶσαν προκυλινδοῦνται e) ἴχνεσι τοῖς ἐμοῖς, ὑπισχνούμεναι ποιεῖν ἐκεῖνα ἅπερ τῇ ἐμῇ ἁρμόζει βασιλείᾳ. οὐχὶ δὲ ἐν τούτῳ μόνῳ ἕλκομαι, ἀλλὰ δεῖ με σὺν πολλῷ τῷ τάχει καταλαβεῖν τῆς Περσῶν, καὶ τροπώσασθαι τὸν Σάπφορην f) ἐκεῖνον τὸν ἀπόγονον Δαρείου γεγονότα, ἄχρις οὗ ὑπόφορος καὶ ὑποτελής μοι γένηται. ἐνταῦθα g) δὲ καὶ τὴν Ἰνδῶν ἅμα καὶ Σαρακηνῶν ἐκπορθῆσαι, ἄχρις οὗ καὶ αὐτοὶ πάντες ἐν δευτέρᾳ τάξει βασιλείας γένωνται τῆς ἐμῆς ὑπόφοροι καὶ ὑποτελεῖς. ἀλλ' αὐτὸς ἐπέκεινα τῆς τούτων δυνάμεως πεφρόντικας h) εὐλάβειαν μὲν λέγων ἐνδεδύσθαι, ἀναίδειαν δὲ προβαλλόμενος, καὶ πανταχοῦ διαφημίζων ὡς ἀνάξιόν με τῆς τῶν Ῥωμαίων βασιλείας γεγονέναι. ἢ οὐκ οἶσθα αὐτὸς, ὡς Κωνσταντίνου i) τοῦ κρατίστου γέγονα ἀπόγονος; καὶ τούτων οὕτω γνωσθέντων ὑμῖν, σοῦ ἕνεκα οὐδὲ τῆς προτέρας ἐξέστημεν διαθέσεως, ἧσπερ νέοι ἔτι ὄντες τῇ ἡλικίᾳ, ἔγωγε καὶ σὺ μετεσχήκαμεν. k) ἀλλ' ἢ γαληνῷ τῷ φρονήματι θεσπίζω δέκα ἑκατοντάδας χρυσίου λιτρῶν ἐξαποσταλῆναί μοι

citi se facturos quæ ratio Imperii mei exposcit. Neque hæc sola moror, sed oportet me jam maturato Persarum regnum occupare, & Saporem illum qui ad Darium genus refert, in ordinem redigere, ut tributa mihi pendat ac vectigalia. Hinc Indorum quoque & Saracenorum ditiones exsuperare, ut ipsi quoque universi inferiores Imperio meo se fateantur, vectigalesque mihi sint ac tributarii. Tu vero horum omnium viribus majora sapiens, pietatem dum dicis te induisse, præfers impudentiam, & usquequaque diffamas me & indignum esse Romano Imperio jactitas. Itaque ignoras me ex Constantini potentissimi genere prognatum? Illa vero cum comperta mihi sint, necdum tamen renunciavi affectui quo juvenili ætate ego & tu juncti fuimus: verum ira procul & indignatione jubeo te mille libras auri mittere paratas futuras in via, Cæsaream prætereunti mihi in itinere quod ad Persicum bellum accelerare instituí. Hoc ni feceris, Cæsaream

παρα

e) editi: προσκυλ.
f) al. Σάβωρην, Σάπαρην.
g) al. ἐν ταυτῷ.
h) editi πεφρόνηκας.
i) MSS. Κωνστα - - - editi Κωνσταντίου.
k) editi addunt: τὰ βέλτιστα γράμματα. *cum bonas literas disceremus.*

παρά σου ἐν τῇ παρόδῳ μου τῇ κατὰ τὴν Καισάρειαν, ἑτοίμους κατὰ τὴν λεωφόρον ὑπάρχοντας, σὺν πολλῷ τῷ τάχει μέλλοντός μου βαδίζειν ἐπὶ τὸν Περσικὸν πόλεμον. Εἰ μὴ τοῦτο ποιήσειας, πάντα τρόπον ἀνασκευάσαι l) τῆς Καισάρειας, καὶ τὰ πάλαι αὐτῆς ἀνεγηγερμένα καλλιεργήματα καταστρέψαι, καὶ κατὰ τόπον ναούς τε καὶ ἀγάλματα ἀναστῆσαι, m) ὥστε με πεῖσαι πάντας εἴκειν βασιλεῖ Ῥωμαίων, καὶ μὴ ὑπεραίρεσθαι. n) Τὸ οὖν ἐξονομασθὲν χρυσίον ἐξ ἀριθμοῦ ζυγῷ Καμπανῷ τρυτανίσας καὶ διαμετρήσας ἀσφαλῶς ἐξαποστεῖλαι μοι εἰ συνείδης, δι' οἰκείου σου ἀνθρώπου πιστοῦ ὄντος, δακτυλιδίῳ τῷ σῷ σφραγισάμενος. ὥστε με ἐπεγνωκότα καὶ ὀψέ ποτε τοῦ καιροῦ τὸ ἀπαραίτητον, γαληνόν σοι γενέσθαι περὶ τὰ ἐπταισμένα. o) ἃ γὰρ ἀνέγνων ἔγνων καὶ κατέγνων.

omnem vaſtabo, evertamque pulchra quæ pridem ſunt ibi excitata monumenta, atque templa & imagines Deorum ibi erigam, quo fidem faciam omnibus, Imperatori Romano ut concedant neque ſe ultra fas efferant. Quod igitur denominavi aurum, dicto numero, Campano pondere * trutinatum menſuratumque cum adventare me comperies mittes ad me tuto per familiarem tibi hominem fidum, atque anulo tuo obſignabis, ut cognoſcens olim licet ſerius de admiſſa à te culpa inexpiabili, mitiorem peccatis tuis me præbeam. Quæ enim legi, intellexi, damnavique.

l) al. πάντα τόπον ἀνασκαλεῦσαι vel ἀνασκαλίσαι.

m) editi alieno loco: ναοὺς καὶ βωμοὺς ἐξαναστῆσαι. al. καταστῆσαι & mox πάντως.

n) al. ἀνταίρεσθαι.

* λίτρα Romana, Italica, Campana, pondere 96. drachmarum, unciarum duodecim, 24. Loth. Libræ 125. faciebant talentum auri: libræ mille, octo talenta, ſumma quam à Romanis poſtulaſſe diſcedentes Gallos notavit Plutarchus in Camillo p. 143.

o) editi: ἐπεσταλμένα.

Διονυσίῳ. *

Ἀμείνων ἦσθα σιωπῶν πρότερον, ἢ νῦν ἀπολογούμενος. [τί οὖν a);] οὐδὲ γὰρ ἐλοιδόρεις τότε. καί τοι διανοούμενος ἴσως αὐτὸ, νυνὶ δὲ ὥσπερ ὠδίνων τὴν καθ᾽ ἡμῶν λοιδορίαν ἀθρόον ἐξέχεας. ἢ γὰρ οὐ χρή με καὶ λοιδορίαν αὐτὸ, καὶ βλασφημίαν νομίζειν, ὅτι με τοῖς σεαυτοῦ φίλοις ὑπέλαβες εἶναι προσόμοιον. ὧν ἑκατέρῳ δέδωκας σεαυτὸν ἄκλητον, b) μᾶλλον δὲ τὸν μὲν ἄκλητον τῷ προτέρῳ, τῷ δευτέρῳ δὲ ἐνδεξαμένῳ μόνον ὅτι σὲ συνεργὸν ἐθέλει προσλαβεῖν, ὑπήκουσας. c) ἀλλ᾽ εἰ μὲν ἐγὼ προσόμοιός εἰμι Κώνσταντι καὶ Μαγνεντίῳ, τὸ πρᾶγμα αὐτό, φασι, δείξει. σὺ δὲ, ὅτι κατὰ τὸν Κωμικὸν, σεαυτὸν ἐπαινεῖς d) ὥσπερ Ἀστυδάμας, πρό-

DIONYSIO.

Rectius faciebas prius cum taceres, quam nunc quum te instituis defendere, neque enim ullam tunc inferebas iniuriam, etsi illam fortasse meditabare. Nunc autem veluti contumeliam in nos parturiens, gnaviter in nos effudisti convicia, nisi fas haud est me contumeliam & blasphemiam interpretari quod me tuis amicis adsimilem esse existimas. Quorum utrique tu te invocatum obtulisti, maxime autem priori invocatum, alteri vero tantum annuenti tuam sibi gratam fore operam, obedientissime paruisti. Cæterum, an ego sim Constanti an Magnentio similis, res ipsa, quod ajunt, indicabit. Tu vero, ut est apud Comicum,

δηλόν

* MS. Mediceus hanc habet inscriptionem: Ἰουλιανὸς κατὰ Νείλου. Initium Epistolæ, in editis p. 443. desideratur.

a) Verba τί οὖν, desunt in MS.

b) Svidas: ἄκλητος, ἀνώνυμος. δέδωκας σεαυτὸν ἄκλητον τῷ δευτέρῳ. Respicit Juliani verba. Per πρότερον intellige Constantem, ὁ δεύτερος est Magnentius.

c) In MS. Florentino deest σὲ & ὑπήκουσας.

d) Ita MS. non σαυτοὴν ἐπαινεῖς γύναι ut ex suo Codice etiam Rigaltius ad Onosandrum p 90. Respicitur autem Philemon Comicus, ut constat ex Apostolii proverb. centur. XVII. 30. & Svida in σαυτὴν ἐπαινεῖς. Vide & Zenobium V. 100. Utitur quoque proverbio hoc Julianus Epist. 12.

δηλόν ἐστιν ἐξ ὧν ἐπέστειλας. ἡ γὰρ ἀφοβία, καὶ τὸ μέγα θράσος, καὶ τὸ, εἴθ' ἐμὲ γνοίης, ὅσος καὶ οἷός e) εἰμι· καὶ πάντα ἁπλῶς τὰ τοιαῦτα, βαβαὶ πηλίκου κτύπου καὶ κόμπου ῥημάτων ἐστίν· f) ἀλλὰ καὶ πρὸς τῶν Χαρίτων, καὶ τῆς Ἀφροδίτης, εἰ τολμηρὸς οὑτοσὶ g) καὶ γενναῖος, * τί καὶ τρίτον εὐλαβήθης, ἂν δέῃ προσκρούειν; οἱ γὰρ τοῖς κρατοῦσιν ἀπεχθανόμενοι, τὸ μὲν κουφότατον καὶ ὡς ἂν εἴποι τις ἥδιστον τῷ γε νοῦν ἔχοντι, τοῦ πράγματος ἔχειν, ταχέως ἀπαλλάττονται. μικρὰ δ' εἰ χρὴ προσζημιωθῆναι, περὶ τὰ χρήματα πταίουσι, τὸ δὲ κεφάλαιόν ἐστι τῆς ὀργῆς καὶ τὸ παθεῖν φασι τὰ ἀνήκεστα, τὸ ζῆν προέσθαι. Τούτων δὴ πάντων ὑπερορῶν, ὅτι καὶ τὸν ἰδίως h) - - - ἐπέγνωκας· καὶ τὸν κοινῶς καὶ γενικῶς ἄνθρωπον ὑφ' ἡμῶν ὀψιμαθῶν ἀγνοούμενον, ἀνθ' ὅτου πρὸς τῶν Θεῶν εὐλαβεῖσθαι ἔφης, μὴ τρίτον προσκρούσῃς. οὐ γὰρ δὴ πονηρὸν ἐκ χρηστοῦ σε ποιήσω, χαλεπήνας ἐγώ. ζηλωτὸς γὰρ ἦν

teipſum laudas, velut Aſtydamas, atque id ex iis quæ ſcripſiſti liquet, omnia enim illa, *imperterrita mens*, & *ingens audacia*, itemque illud, *Utinam me noſſes qualis & quantus ſim*, & cætera deinceps ejusmodi, papæ! ut perſonantia ſunt, & tumida turgidaque. Sed Gratias teſtor & Venerem, ſi ita audax es & generoſus, quid adeo metuebas tertia vice ne collidere eſſet neceſſe. Qui enim Principum incurrerunt odium, ſi ſapiunt, leviſſime atque, dixerit aliquis, ſvaviſſime liberari poſſunt negotii moleſtia, ac ſi oporteat damnum ſuſtinere, parvam opum jacturam faciunt: ſummus autem iræ effectus eſt pati ſupplicium & vita cedere. Hæc omnia tu facis flocci, qui & proprie tibi faventem abnegaſti, & ex communi ac generali captu hominem quem nos ſcilicet tardi ſtudiorum cum ignariſſimis novimus, non agnoſcis, illud viciſſim ais te per Deos metuere, ne tertia vice

ἐν

e) Ita MS. Mediceus, & Rigaltius ad Phædri III. 1. In eodem MS. τὸ μέγα θάρσος, καὶ τὸ εἴ τι με.

f) Ita MS. pro εἰσίν.

g) Sic ex eodem MS. pro, εἰ καὶ τολμηρὸς οὕτω.

* Quæ ſequuntur, in editis deſunt.

h) In MS. hoc loco ſpatium paucarum litterarum, fortaſſe leg. φίλον ἀπέγνωκας.

ἐν δίκῃ τοῦτο δυνάμενος. ἦ γὰρ ὥς φησι Πλάτων, i) καὶ τοὐναντίον οἷός τε ἦν ἄν. ἀδέσποτου δὲ τῆς ἀρετῆς οὔσης, ἐχρῆν ὑπολογίζεσθαι μηδὲν τῶν τοιούτων. ἀλλ' οἴει μέγα τὸ πάντας μὴν βλασφημεῖν, πᾶσι δὲ ἁπλῶς λοιδορεῖσθαι, καὶ τὸ τῆς εἰρήνης τέμενος, ἀποφαίνειν ἐργαστήριον. k) ἢ τοῦτο νομίζεις ὑπὲρ τῶν παλαιῶν ἁμαρτημάτων ἀπολογεῖσθαι πρὸς ἅπαντας, l) καὶ τῆς πάλαι ποτὲ μαλακίας παραπέτασμα τὴν νῦν ἀνδρείαν εἶναί σοι. τὸν μῦθον ἀκήκοας τὸν χαβρίου. m) γαλῆ ποτ' ἀνδρὸς εὐπρεποῦς ἐρασθεῖσα· τὰ δὲ ἄλλα ἐκ τοῦ βιβλίου μάνθανε. πολλὰ εἰπὼν, οὐδένα ἂν πείσῃς ἀνθρώπων, ὡς οὐ γέγονας ὅπερ οὖν γέγονας, καὶ οἷον οἱ πολλοὶ πάλαι σε ἠπίσταντο. τὴν νῦν δὲ ἀμαθίαν, καὶ τὸ θράσος n) οὐ φιλοσοφία, μὰ τοὺς θεοὺς, ἐνεποίησέ σοι. τοὐναντίον δὲ ἡ διπλῆ κατὰ Πλάτωνα ἄγνοια. κινδυνεύων γὰρ εἰδέναι μηδὲν, ὡς οὐδὲ ἡμεῖς, οἴῃ πάντων εἶναι σοφώτερος, o) οὐ τῶν νῦν ὄντων, ἀλλὰ καὶ τῶν γεγονότων, ἴσως δὲ καὶ ἐσομένων· οὕτω

collidas. Num itaque si tibi succenseam, ex bono malum facturus sum, quod qui posset facere in pretio habendus merito esset, idem enim, ut est apud Platonem, posset etiam contrarium efficere. Sed libera res cum sit virtus, nihil tale cogitare te oportebat. Tu vero magnum putas omnes petere maledictis, omnibusque simpliciter ignominiose detrahere & ex pacis delubro facere officinam armorum. An id putas, quæcunque à te pridem sunt peccata, facile apud omnes excusari purgarique, & nupera fortitudine umbram mollitiei pristinæ obduci? Fabulam audivisti. *Mustela quondam amore capta formosi,* Cætera è libro disce. Quamvis multa dicas, nemini tamen persuadebis unquam, te eum non fuisse qui fueris, & qualem te permulti jampridem norunt. Nunc autem inscitiam tibi ac temeritatem, non Philosophia, Deos testor, attulit, sed potius duplex, ut ait Plato, ignorantia. Quum enim nihil

τῆς

i) Plato VII. de Leg. p. 580.

k) Quæ sequuntur, exstant in editis p. 444. A.

l) MS. ἅπαντα.

m) Verba τὸν χαβρίου habet MS. Mediceus & Barocc. atque obvia hæc in Chabriæ fabulis decima sexta.

n) MS. θάρσος. Notum illud: ἀμαθία θράσος.

o) MS. οἴει δὲ πάντων εἶναι σοφώτατος.

σοι πρὸς ὑπερβολὴν ἀμαθίας τὰ τῆς οἰήσεως ἐπέδωκε· p) ἀλλὰ σοῦ μὲν ἕνεκα, καὶ ταῦτα τῶν ἱκανῶν q) εἴρηταί σοι πλείω. δεῖ δὲ ἴσως ἀπολογήσασθαι διά σε καὶ τοῖς ἄλλοις, ὅτι προχείρως ἐπὶ κοινωνίαν σε παρεκάλεσα πραγμάτων, οὐ πρῶτος, οὐ δὲ μόνος ἔπαθον, ὦ Διονύσιε. ἐξηπάτηκε καὶ Πλάτωνα ὁ σὸς ὁμώνυμος. r) ἀλλὰ καὶ ὁ Ἀθηναῖος Κάλλιππος. εἰδέναι μὲν γὰρ αὐτόν φασι s) πονηρὸν, τηλικαύτην δὲ ἐν αὐτῷ τὸ μέγεθος κακίαν, οὐδὲ ἐλπίσαι πώποτε. καὶ τί δὴ χρὴ λέγειν ὑπὲρ τούτου; t) ὅπως καὶ τῶν Ἀσκληπιαδῶν ὁ κράτιστος Ἱπποκράτης· ἔσφηλαν δέ μου τὴν γνώμην αἱ περὶ τὴν κεφαλὴν ῥαφαί. u) εἶτ᾽ ἐκεῖνοι μὲν ὑπὲρ ὧν ᾔδεσαν ἐξηπατῶντο, καὶ τὸ τεχνικὸν ἐλάνθανε τὸν ἰατρὸν θεώρημα. θαυμαστέον δὲ, εἴπερ Ἰουλιανὸς ἀκούσας ἐξαίφνης ἀνδρίζεσθαι τὸν Νειλῷον ἢ Διονύσιον, x) ἐξηπατήθη; ἀκούεις ἐκεῖνον τὸν Ἠλεῖον Φαίδωνα, καὶ τὴν ἱστορίαν ἐπίστασαι·

nihil propemodum ſcias quod & nos de nobis ipſi fatemur, autumas te ſapientiſſimum omnium qui ſunt, qui fuerunt, quique futuri ſunt poſt hac, tantum in te ſtoliditatis de tua opinione exuberat. Sed hæc tibi quidem propter te dicta plus ſatis. Verum mihi pluribus fortean apud alios agendum eſt, quod tam ſimpliciter te ad rerum gerendarum ſocietatem vocavi. Nec primus ego, nec ſolus indigna ſum paſſus, Dionyſi. Decepit & Platonem, cognominis tibi Dionyſius, ſed & Calippus Athenienſis, quem non ignoraſſe quidem ſe ait eſſe nauci, tanta vero malitia hominem nunquam ſperaſſe. Et quid hic moror? nonne & medicorum præſtantiſſimus Hippocrates dixit, *opinionem meam ſuturæ capitis fefellerunt.* At illi quidem in iis, quæ noſſe apprime debuerant, decepti ſunt, medicumque latuit artis ſuæ con-

Tt εἰ δὲ

p) MS ἐπιδέδωκε.

q) Sic è MS. repoſui, niſi quod in illo perperam erat μοὶ pro σόι. In editis legitur: ἱκανῶς εἴρηταί σοι. πλείω δεῖ ἴσως &c.

r) Dionyſius Siciliæ Tyrannus.

s) Hæc de Callippo in editis deſiderantur. De illo videſis Plutarchum in Dione p. 981. & Timoleonte p. 241. 277. Athenæum XI. pag. 508. Svidam in Κάλλιππος &c.

t) MS. ὑπὲρ τούτων. & mox ὁ ἄριστος Ἱπποκράτης ἔφη.

u) MS. γραφαὶ vitioſe. Celſus VIII. 4. *a ſuturis deceptum.* Hippocrat. V. 14. epidem. Plutarch. de profectu in virtute p. 82.

x) MS. τὸν Νεῖλον.

εἰ δὲ ἀγνοεῖς, ἐπιμελέστερον πολυπραγμόνησον, ἐγὼ δὲ οὐκ ἐρῶ τοῦτο. ἐκεῖνος ἐνόμιζεν, ἀνίατον οὐδένα τῇ φιλοσοφίᾳ· y) πάντας δὲ ἐκ πάντων ὑπ' αὐτῆς καθαίρεσθαι, βίων, z) ἐπιτηδευμάτων, ἐπιθυμιῶν, πάντων ἁπαξαπλῶς τῶν τοιούτων. εἰ γὰρ τοῖς εὖ πεφυκόσι καὶ καλῶς τεθραμμένοις ἐπήρκει μόνον, οὐδὲν ἦν θαυμαστὸν τὸ κατ' αὐτήν. εἰ δὲ καὶ τοσούτω διακειμένους ἀνάγει πρὸς τὸ φῶς, δοκεῖ μοι διαφερόντως εἶναι θαυμάσιον. ἐκ τούτων ἡ περὶ σέ μοι κατολίγον γνώμη, ὡς ἴσασιν οἱ Θεοὶ πάντες, ἔῤῥεπεν ἐπὶ τὸ βέλτιον. οὕτω γοῦν οὐδὲ ἐν πρώτοις, οὐδὲ ἐν δευτέροις τῶν κρατίστων ἐθέμην ἀνδρῶν τὸ κατὰ σέ. ἐπίστασαι ἴσως αὐτό. εἰ δὲ ἀγνοεῖς, τοῦ καλοῦ Συμμάχου πυνθάνου. πέπεισμαι a) γὰρ, ἐκεῖνος ὅτι οὔποτε ἂν ἑκὼν εἶναι ψεύσαιτο, πάντα ἀληθίζεσθαι πεφυκώς. εἰ δὲ ἀγανακτεῖς ὅτι μὴ πάντων σε προετιμησάμην, ἐγὼ μὲν ἐμαυτοῦ ὅτι σε καὶ ἐν ἐσχάτοις ἔταξα μέμφομαι. καὶ χάριν οἶδα τοῖς Θεοῖς πᾶσί τε καὶ πάσαις, οἳ κοινωνῆσαι καὶ φίλους ἡμᾶς πραγμάτων γενέσθαι, διεκώλυσαν. καὶ γὰρ εἰ πολλὰ περὶ τῆς φήμης οἱ ποιη-

ſideratio. Mirum vero, ſi & Julianus audiens Nilotem aut Dionyſium ſubito virum extitiſſe, deceptus eſt? Audis Eleum illum Phædonem, & hiſtoriam noſti. Sin ſecus, accuratius inquire, nec enim dicam. Putabat ille neminem eſſe tam prave affectum, quem philoſophia non curaret, omnesque illius ope libidines, cupiditates, affectus atque, ut uno ſemel verbo dicam, cuncta hujuscemodi, tolli facillime poſſe. Nam ſi bene & feliciter natos ſolum juvat, quid magnum Philoſophia habet? Si vero homines usque adeo corruptos valet reducere ad lucem, hoc inprimis eſſe admirabile mihi videtur. Atque exinde quoque paullatim de te, ut norunt omnes Dii, melius ſentire cœpi. Neque tamen ſic in primo te nec in ſecundo præſtantium virorum numero computavi, quod ipſe fortean noſti: ſi ignoras, ſciſcitare ex optimo Symmacho, certo enim ſcio non ſe turpi mendacio contaminaturum, qui ſuapte natura verum dicere conſuevit. Si

ταί

y) MS. οὐδὲν ἀνίατον εἶναι τῇ φιλοσοφίᾳ.

z) Ita MS. rectius quam editi βίον.

a) Verba πέπεισμαι γὰρ usque ad πεφυκὼς exſtant in editione Spanhemiana p. 445. B.

ταί φασιν ὡς ἐστι Θεός. b) ἔσω δὲ εἰ βούλει δαιμόνιον. καὶ τὸ τῆς Φήμης οὐ πάντη προσεκτέον αὐτῇ· διότι πέφυκε τὸ δαιμόνιον, οὐ πάντα καθαρὸν οὐδὲ ἀγαθὸν τελείως, ὡς τὸ τῶν Θεῶν εἶναι γένος, ἀλλ᾽ ἐπικοινωνεῖ πως καὶ πρὸς θάτερον. εἰ δὲ ὑπὲρ τῶν ἄλλων δαιμόνων οὐ θέμις τοῦτο φάναι, περὶ τῆς Φήμης οἶδ᾽ ὅτι λέγω, ὡς πολλὰ μὲν ψευδῶς, πολλὰ δὲ ἀληθῶς ἀγγέλλει. c) οὔποτ᾽ ἂν αὐτὸς ἁλοίην ψευδομαρτυριῶν. d) ἀλλὰ τὴν παῤῥησίαν τὴν σὴν οἴει, τεττάρων εἶναι ὀβολῶν, e) τὸ λεγόμενον, ἀξίαν. οὐκ οἶδ᾽ ὅτι καὶ Θερσίτης ἐν τοῖς Ἕλλησιν ἐπαῤῥησιάζετο. καὶ Ὀδυσσεὺς μὲν αὐτὸν ὁ συνετώτατος, f) ἔπαιε τῷ σκήπτρῳ. τῷ δὲ Ἀγαμέμνονι τῆς Θερσίτου παροινίας, ἔλαττον ἔμελλεν, ἢ χελώνῃ μυιῶν,

vero ægre fers quod non omnibus a me prælatus es; ego mihi ipsi indignor quod te non in postremissimis habui. Gratiasque ago Diis & Deabus omnibus, qui me prohibuerunt ne propius communicaremus & negotiorum conjunctione fieremus amici. Etsi enim multa de fama dicuntur a Poëtis, quod Dea sit, sit potius Dæmonium, siquidem famæ non est per omnia fides tribuenda. Est enim dæmonium non purum bonumque per omnia, qualis Deorum natura esse consvevit, sed quod ab sequiore parte etiam quodammodo participat. Quod si de aliis non fas sit affirmare dæmonibus, de fama novi vere me hoc posse dicere, quod falso multa, multa vere nunciat. Ego

b) Georgius Acropolita c. I. Φήμη ὡς Θεά τις καθ᾽ Ὅμηρον καὶ αὐτή. Non Homeri autem hoc est, sed ut Theodorus Dousa recte notavit, Hesiodi versu ult. libri secundi: Θεός νύ τις ἐστὶ καὶ αὐτή. Famæ ara apud Athenienses, *Æschines* in Timarchum & *Pausanias* Attic. cap. 17. Templum Φήμης καὶ Κλῄδονος Romæ, quod *Ajo Locutio* vertit Xylander apud Plutarchum in Camillo p. 144. Virgil. IV. 195. *hæc passim Dea foeda virum diffundit in ora.*

c) *Tam ficti pravique tenax quam nuncia veri.* Virgil.

d) Quæ sequuntur usque ad ἄξιαν, exstant in editis p. 445. B.

e) hoc est, quantivis pretii. Svidas in τεττάρων ὀβολῶν, hunc locum Juliani laudans.

f) Iliad. β. 199.

g) τὸ τῆς παροιμίας; h) πλὴν οὐ μέγα ἔργον ἐστὶν ἐπιτιμᾶν ἄλλοις, ἑαυτὸν δὲ ἀνεπιτίμητον παρασχεῖν. εἰ δέ σοι ταύτης μέτεστι τῆς μερίδος, ἐπίδειξον ἡμῖν. ἆρ' ὅτε νέος ἦσθα καλὰς ἔδωκας περὶ σαυτοῦ τοῖς πρεσβυτέροις ὁμιλίας. ἀλλ' ἐγὼ κατὰ τὴν εὐριπίδειον ἠλέκτραν, * καὶ τοιαύτας σιγῶ τύχας. ἐπεὶ δὲ ἀνὴρ γέγονας καὶ στρατοπέδῳ παρέβαλες, ἔπραξας ὅπως πρὸς τοῦ Διὸς ὑπὲρ τῆς ἀληθείας φῇς, προσκρούσας ἀπηλλάχθαι. ἐκ τίνων τοῦτο ἔχων δεῖξαι, ὥσπερ οὐ πολλῶν καὶ πονηροτάτων, ὑφ' ὧν περ καὶ αὐτὸς ἀπηλάθης, ἐκτοπισθέντων.** οὐ τοῦτό ἐστιν, ὦ συνετώτατε Διονύσιε, σπουδαίου ἀνδρὸς καὶ σώφρονος, ἀπεχθόμενον ἀπελθεῖν τοῖς κρατοῦσιν. ἦσθα δ' ἂν βελτίων, εἰ τοὺς ἀνθρώπους ἐκ τῆς πρὸς ἑαυτὸν i) συνουσίας ἀπέφηνας ἡμῖν μετριωτέρους. ἀλλὰ τοῦτο μὲν οὐ κατά σε, μὰ τοὺς θεοὺς, οὐδὲ κατὰ μυρίους ἄλλους, ὅσοι ζηλοῦσι τὸν σὸν τρόπον. πέτραι γὰρ πέ-

quidem falsi testimonii nolim argui. Tuam vero libertatem quatuor quod dicitur obolorum pretio tu æstimas. An nescis enim quod & Thersites inter Græcos libertate sua se venditabat, quem sceptro percussit Ulysses sapientissimus: Agamemnoni autem minus etiam curæ erat Thersitæ temulentia, quam ut est in proverbio muscas testudo curat. Non magnum negotium est alios reprehendere, sed aliis sese inculpatum & irreprehensibilem præbere: quod si tibi contigit, age id nobis demonstrato. At enim juvenis cum esses, bellas de te præbuisti fabulas senioribus, quales ego tamen fortunas cum Euripidea Electra silentio prætereo: at vir factus, quando adversus hostes res gerenda erat, fecisti profecto quod de veritate ais, obviam illis datus retrocessisti. Quibus hoc possum testibus demonstrare? non e vulgo nec levissimis, sed a quibus ipse es repulsus, qui ex locis illis ad nos ve-

τραις

g) Apostolius, Centur. XX. proverb. 66. ubi Juliani etiam verba affert.

h) Quæ sequntur exstant iterum in editis p. 445. B. usque ad ἡμῖν.

* Euripidis Electra v. 946. 1122.

** Quæ sequuntur, iterum exstant in edit. Spanhemiana p. 445. B.

i) MS. πρὸς σεαυτόν.

τραις, καὶ λίθοι λίθοις προσαραττόμενοι, οὐκ ὠφελοῦσι μὲν ἀλλήλους, ὁ δὲ ἰσχυρότερος τὸν ἥττονα εὐχερῶς συντρίβει. ἆρα μὴ λακωνικῶς ταῦτα καὶ συντόμως. ἀλλ' ἐγὼ μὲν, οἶμαι, λαλίστερος διά σε καὶ τῆς Ἀττικῶν k) ἀποπεφάνθαι τεττίγων. ὑπὲρ ὧν εἰς ἐμὲ πεπαρῴνηκας, ἐπιθήσω σοὶ δίκην τὴν πρέπουσαν, ἐθελόντων θεῶν, καὶ τῆς δεσποίνης Ἀδραστείας. τίς οὖν ἡ δίκη; καὶ τί μάλιστα l) τὸ δυνάμενόν σου τὴν γλῶτταν καὶ τὴν διάνοιαν ὀδυνῆσαι, ὡς ἐλάχιστα πειράσομαι, διά τε τῶν λόγων καὶ διὰ τῶν ἔργων ἐξαμαρτών; μὴ παρασχέσθαι σου τῇ κακηγόρῳ γλώττῃ πολλὴν φλυαρίαν. καί τοι με οὐ λέληθεν, ὅτι καὶ τῆς Ἀφροδίτης φασὶν ὑπὸ τοῦ Μώμου ἐσκῶφθαι τὸ σάνδαλον. m) ἀλλ' ὁρᾷς ὅτι πολλὰ καὶ ὁ Μῶμος ἐρρήγνυτο, καὶ μόλις ἐλάμβανε τοῦ σανδάλου. εἴη δὲ καί σε περὶ ταῦτα τριβόμενον καταγηρᾶσαι, καὶ τοῦ Τιθωνοῦ βαθύτερόν n) τε, καὶ τοῦ Κινύρου o) πλουσιώτερον, καὶ τοῦ

nerunt. Illud ſtrenui prudentisque viri non eſt, cordatiſſime Dionyſi, diſcedere principibus inuiſum infenſumque: at tum demum bonus merito prædicaberis, quum tua conſuetudine & familiaritate homines nobis reddideris ſapientiores. Sed hoc tibi nunquam, neque aliis mille tui ſimilibus continget. Etenim ſaxa ſaxis ſi confligant, & lapides lapidibus ſi collidantur, nihil ſibi invicem proſunt: ſed mollior à duriore facile teritur. Nempe hæc non Laconice, aut conciſe. Ego enim arbitror me tua cauſa loquaciorem Attica cicada videri. Pro tuis autem in me contumeliis conviciisque faxo pœnas mihi luas, ut par erit, annuentibus Diis, dominaque Adraſtea. Quonam pacto, ais? & quidnam præcipue valebit linguam tuam & mentem conſtringere, ut verbo & opere quam minimum peccem? obſtruam quantum in me erit, peruicaci & maledicæ tuæ

k) Notum proverbium, & vitioſe MS. Λακωνικῶν, quod repetitum ex eo quod præceſſerat Λακωνικῶς.

l) Quæ ſequuntur, usque ad ἐλάχιστα, in editis deſunt.

m) Philoſtrat. Epiſt. 21.

n) Ita MS. rectius quam βαρύτερον quod erat in edit.

o) De Cinyræ opibus Meurſius in Cypro lib. 2. c. 9. De Tithoni ſenectute Theod. Gorallus ad hæc Pedonis Albinovani *paſcitur Auroræ*

Σαρδαναπάλου τρυφερώτερον· ὅπως καὶ τὸ τῆς παροιμίας ἐπὶ σοῦ πληρωθῇ, δὶς παῖδες οἱ γέροντές, p) φασιν. ἀλλ' ὁ Θεσπέσιος Ἀλέξανδρος, ἐκ τίνων ἐφάνη σοι τηλικοῦτος; ἆρ' ὅτι μιμητὴς αὐτοῦ γενόμενος ἐζήλωσας· ὅσα ἐκείνῳ τὸ μειράκιον Ἑρμόλαος ὠνείδισεν; ἢ τοῦτο μὲν οὐδεὶς οὕτως ἐστὶν ἀνόητος, ὡς ὑπονοῆσαι περὶ σοῦ, τοὐναντίον δὲ καὶ ὅπερ ἀπωδύρετο παθὼν Ἑρμόλαος, καὶ διόπερ διενοεῖτο τὸν Ἀλέξανδρον, ὥς φασιν ἀποκτεῖναι. τοῦτο δὲ οὐδεὶς ὅστις πεπεισμένος οὐκ ἔστι περὶ σοῦ. πολλῶν δὲ ἐγὼ νὴ τοὺς Θεοὺς καὶ σφόδρα σε φαμένων φιλεῖν, ἀκήκοα πολλὰ ὑπὲρ ταύτης ἀπολογουμένων τῆς ἁμαρτίας. ἤδη δέ τινος καὶ ἀπιστοῦντος. ἀλλ' οὗτός ἐστιν ἡ μία χελιδὼν, ὃ ποιεῖ τὸ ἔαρ. ἀλλ' ἴσως ἐκεῖθεν Ἀλέξανδρος ὤφθη σοι μέγας, ὅτι Καλλισθένη μὲν ἀπέκτεινε πικρῶς. Κλεῖτος δὲ αὐτοῦ τῆς παροινίας ἔργον ἐγένετο. Φιλώτας τε καὶ Παρμενίων· καὶ τὸ Παρμενίωνος παιδίον. ἔπειτα τὰ περὶ τὸν Ἕκτορα τὸν ἐν Αἰγύπτῳ τοῦ Νείλου ταῖς δίναις ἢ ταῖς Εὐφράτου, λέγεται γὰρ ἑκάτερον, ἐναποπνιγέντα. καὶ τὰς ἄλλας αὐτοῦ παιδιὰς σιωπῶ, μὴ βλασφημεῖν ἄνδρα δόξαιμι, τὸ κατορθώμενον μὲν οὐδαμῶς

linguæ ac futilitati rimas. Etsi nescius non sim Veneris ipsus soleam Momi dicteria non evasisse. Sed vides ut idem ille Momus, ob reliquum Veneris decorem invidia rumpebatur, & vix reperit quod in solea carperet? Hoc igitur optaverim, ut circa hujusmodi res livore destrictus consenescas, & Tithono magis seniculus, & Cinyra opulentior, & Sardanapalo mollior, ut de te verissime dicatur, Bis pueri senes. At divinus Alexander quibus de causis tantus tibi videtur? num quia imitatorem te ejus & æmulum geris? an in eo quod illi puer Hermolaus q) exprobavit? Nemo autem ita desipit, ut istud de te suspicetur; contrarium vero, & de quo graviter conquerebatur affectus verberibus Hermolaus, quam ob caussam quoque ajunt Alexandrum voluisse occidere: hoc nemo est qui de te non sit persuasus. Ex multis ego, Deos testor, & qui vehementer te ajebant a se diligi, audivi multa pro hoc scelere a te removendo disputare, erat etiam aliquis qui negaret se illud credere. Sed una hirundo ille fuerit, quæ ver non facit. At enim

Tithonus nectare conjunx, atque ita jam tremulo nulla senecta nocet elog. 2. v. 119.

p) Quæ sequuntur, in editis desunt.

q) Vide Curtium VIII. 6. Arrianum IV. 2.

οὐδαμῶς ἔχοντα, κράτιστον μέντοι τὰ πολεμικὰ στρατηγόν. ὧν σὺ κατὰ τὴν προαίρεσιν καὶ κατὰ τὴν ἀνδρείαν, ἔλαττον μετέχεις ἢ τελχῶν ἰχθύες. ἄκουε δὴ τῆς παραινέσεως, μὴ λίαν ὀργίλως. οὔτοι τέκνον ἐμὸν δέδοται πολεμήϊα ἔργα. τὸ δὲ ἑξῆς οὐ προσγράφομαι. αἰσχύνομαι γὰρ, νὴ τοὺς Θεούς. ἀξιῶ μήν τοι σε προσυπακούειν αὐτό. κἂν γὰρ εὔλογον ἕπεσθαι τοῖς ἔργοις τοὺς λόγους, ἀλλὰ μὴ φεύγειν τὰ ῥήματα, τὸν μηδαμῶς διαπεφευγότα ἔργον. ἀλλ᾽ ὁ τὴν Μαγνεντίου καὶ Κώνσταντος ὁσίαν αἰσχυνόμενος, ἀνθ᾽ ὅτου τοῖς ζῶσι πολεμεῖς, καὶ τοῖς ὁπωστοῦν βελτίστοις λοιδορῇ. πότερον ὅτι μᾶλλον ἐκεῖνοι δύνανται τῶν ζώντων ἀμύνεσθαι τοὺς λυποῦντας; ἀλλὰ σοὶ τοῦτο οὐ προσῆκε λέγειν. εἰ γὰρ ὡς γράφεις θαῤῥαλεώτατος, ἀλλ᾽ εἰ μὴ τοῦτο τυχὸν ἕτερον ὥσπερ οὐκ αἰσθανομένους ἐπισκώπτειν; ἴσως οὐ βούλει. τῶν ζώντων γὰρ ἄρα τίς οὕτως εὐήθης ἐστὶν, ἢ μικρόψυχος, ὃς ἀξιώσειεν ἂν αὐτοῦ παρά σοι, λόγον εἶναι τινὰ, καὶ οὐ βουλήσεται μάλιστα μὲν ἀγνοεῖσθαι παρὰ σοῦ παντάπασιν, εἰ δ᾽ ἀδύνατον εἴη, λοιδορεῖσθαι παρὰ σοῦ μᾶλλον, καθάπερ ἐμοὶ νῦν, ἢ τιμᾶσθαι. μήποτε οὕτω κακῶς φρονήσαιμι, μήποτε τῶν παρά σου μᾶλλον ἐπαίνων ἢ ψόγων ἀντιποιησαίμην. ἀλλ᾽

fortaſſe ideo magnus tibi Alexander viſus eſt, quod Calliſthenem crudeliter interfecit, quod Clitum per temulentiam: quod deliciæ ejus Parmenio & Hector Parmenionis filius, idemque in Nili Ægyptii fluctibus vel Euphratis (utrumque enim fertur) ſuffocatus. Omitto alias ejus voluptates, ne contumelioſus in virum videar, qui morum quidem rectitudine neutiquam conſpicuus fuit, in bello autem præclariſſimus dux. De quibus utrisque, & virtutis ſtudii & fortitudinis, minus etiam eſt in te quam comarum in piſcibus. Audi vero quod te monebo, nec ira tibi mentem efferat.

Non tibi, nata, r) *datum eſt armorum laude cluere.*

Quæ apud Poëtam ſequuntur, non adſcribo, nam profecto pudore cohibeor, velim autem ea a te repeti, cum rationi ſit congruens rebus verba ſubſequi, eum que qui rem neutiquam refugit, nec verba debere aliena a ſe putare. Sed qui Magnentii & Conſtantis manes revereris, viciſſim oppugnas viventes, & optimis quibusque convitiaris. Num quod illi ſuperſtitibus amplius poſſunt ulciſci injurias, quod tamen tibi affirmare neutiquam convenit, ſi

αὐτὸ

r) Iliad. έ, 428.

αὐτὸ τοῦτο τὸ γράφειν πρός σε δακνομένου τυχὸν ἴσως ἐστίν; οὐ μὰ τοὺς Θεοὺς τοὺς σωτῆρας, ἀλλ' ἐπικόπτοντος ἄγαν αὐθάδην, καὶ τὴν θρασύτητα καὶ τὴν ἀκολασίαν τὴν τῆς γλώττης· καὶ τὸ τῆς ψυχῆς ἄγριον· καὶ τὸ μαινόμενον τῶν φρενῶν. καὶ τὸ παρακινηκὸς ἐν πᾶσιν· ἐξῆν γοῦν ὅπερ ἐδεδήγμην, ἔργοις ἀλλὰ μὴ λόγοις σε σφόδρα νομίμως κολάσαι· πολίτης γὰρ ὢν καὶ τῆς γερουσίας μετέχων, αὐτοκράτορος ἐπίταγμα παρητήσω· τοῦτο δὲ οὐκ ἐξῆν δήπουθεν τῷ μὴ μεγάλην ἀνάγκην προϊσχομένῳ. οὐκοῦν ἐξήρκει μοι ὑπὲρ τούτου ζημιῶσαι σε παντοίαν ζημίαν. ἀλλ' ᾠήθην δὴ γράψαι πρὸς σὲ πρῶτον, νομίζων ἰάσιμον ἐπιστολίῳ βραχεῖ. ὡς δὲ ἐμμένοντα τοῖς αὐτοῖς, μᾶλλον δὲ τὸ λεληθὸς τέως τῆς μανίας ἐφώρατα, μή τι καὶ νομισθεὶς ἀνὴρ οὐκ ἀνὴρ ὢν καὶ παῤῥησίας μεστὸς, ἐμβροντησίας ὢν πλήρης καὶ παιδείαν μετεσχηκὼς οὐδὲ γρὺ λόγων ἁψάμενος, ὅσα εἰκός ἐστι ταῖς ἐπιστολαῖς τεκμήρασθαι, s) τὸ γὰρ φρεῦδον, t) οὐδεὶς εἶπε τῶν ἀρχαίων, ἐπὶ τοῦ προφανοῦς, ὥσπερ σὺ νῦν. ἐπὶ u) τὰς ἄλ-

quidem ut ſcribis es audentiſſimus: ſed ſi hoc non valeat, alterum fortaſſe, quod illos tanquam non ſenſuros derides. Sed non opinor hoc volueris. Ex viventibus autem quis ita eſt ſtolidus, aut puſillanimis, ut hilum curet ſui apud te haberi rationem quamcunq; & non malit prorſus tibi eſſe ignotus: aut ſi hoc non poſſit fieri, convitiis peti a te potius, ut mihi nunc contigit, quam honorari. Nolim equidem tam male ſapere, ut laudes a te quam vituperationes tuas potiores exiſtimem: ſed hoc ipſum fortaſſe quod ad te ſcribo, læſum me offenſumque indicat. Minime ſane, Deos ſervatores teſtor: ſed cupio nimis ſibi placentem hominem, audacemque & effrænem ejus linguam coërcere, agreſteque ingenium & inſanum & motæ mentis in omnibus, reprimere. Licebat ſane ſi morſu offenſus eſſem tuo, rebus non verbis legitimas omnino pœnas a te repetere. Civis enim & ex Senatorio ordine cum ſis, Imperatoris mandatum transgreſſus es. Hoc autem fas

-λας

s) Quæ ſequuntur, exſtant in editis pag. 446. usque ad verba τὸ δέον αἱρουμένους.

t) Φροῦδον eſt potius ἀφανὲς, ἐκποδὼν, ἄφαντον, vide Heſychium & Harpocrationem.

u) MS. ἐπεί.

λας σοῦ τῆς ἐπιστολῆς ἁμαρτίας οὐδεὶς ἂν ἐξελθεῖν ἐν μακρῷ βιβλίῳ x) δυνηθείη, καὶ τὸ μαστροπὸν ἐκεῖνο, καὶ βδελυρὸν ἦθος, ὑφ' οὗ σεαυτὸν προαγωγεύεις. οὐ γὰρ τοὺς y) ἐξ ἑτοίμου * * φηλοῖς ἥκοντας, * * οὐδὲ τοὺς ἐφεδρεύοντας ταῖς ἀρχαῖς, ἀλλὰ τοὺς βεβαίως κρίσει χρωμένους, καὶ δὴ z) τοῦτο τὸ δέον αἱρουμένους τούτους δεῖν ἀλλὰ τοὺς ἑτοίμως ὑπακούοντας αἱρεῖσθαι; καλάς γε ἡμῖν ἐλπίδας ὑποφαίνεις. οὐδὲ δεόμενος a) ὡς ὑπείξων, ἣν αὖθις καλῶμεν ἐπὶ κοινωνίᾳ πραγμάτων. ἐμοὶ δὲ τοσοῦτον μέρος τούτου περίεστιν, ὥστέ σε τῶν ἄλλων εἰσιομένων, οὐδὲ προσείρηκα πώποτε, καί τοι γε πρὸς πολλοὺς ἔγωγε τοῦτο ἐποίησα, γνωρίμων τε καὶ ἀγνοουμένων ἐμοὶ κατὰ τὴν Θεοφιλῆ Ῥώμην διατρίβοντας. οὕτω σοῦ τῆς φιλίας ἀντεποιούμην. οὕτω σὲ σπουδῆς ἄξιον ᾠόμην. εἰκὸς οὖν ὅτι καὶ τὰ μέλλοντα πρὸς σὲ τοιαῦτα ἔσται. καὶ γὰρ νῦν ἔγραψα ταυτηνὶ τὴν ἐπιστολὴν, οὐ σοὶ μόνον ἀνάγνωσμα. ἐπεὶ καὶ ἀναγκαίαν πολλοῖς αὐτὴν ᾔδειν. καὶ δώσω γε πᾶσιν, οὐκ ἄκουσιν ὡς ἐμαυτὸν πείθω ληψομένοις. σεμνότερον γὰρ ὁρῶντές σε καὶ ὀγκωδέστερον τῶν ἔμπροσθέν σου βεβιωμένων ἄχθονται. τελείαν ἔ-

non erat, ſumma ad hoc non adigente neceſſitate. Igitur neque cauſſæ hoc mihi ſatis fuit propterea te damno qualicunque afficere, ſed duxi prius ad te ſcribendum, ſperans brevi te epiſtolio ſanari poſſe. Cum vero delictis inſtiteris tuis, ſive potius latentem prius inſaniam prodideris palam; ne deinceps qui vir non es virum te putent homines, & confidentem ac liberum qui es meticuloſiſſimus, vel eruditum qui litteras nunquam attigiſti, ut ex epiſtolis tuis licet conjecturam facere. Nec enim antiquorum ullus τὸ φρῦδον, ut rem m..n feſtam ſignificaret, uſurpavit, quod tu nunc facis inter ceteros epiſtolæ tuæ lapſus. Nemo denique ſermone quamvis longo lenoninos & impuros tuos mores queat explicare. Stas enim velut proſtibulum, nec eos modo qui te ultro adeunt ductando captas * * Neque enim hos qui magiſtratus aucupantur, ſed eos qui firmo utuntur judicio, & perhoc rectum colunt, ita ut decet deligemus, & qui obſequi parati ſunt. Bonas nobis ſpes objicis,

x) Ita MS. pro μακρῷ πάνυ κύκλῳ.
y) MS. τοὺς ἐξ. . . . . μου φύσει, οὐδὲ τοὺς ἐφεδρ.
z) MS. κατὰ τοῦτο.

χεις παρ' ἡμῶν τὴν ἀπόκρισιν. ὥστε σε μηδὲν ἐπιποθεῖν. οὐκοῦν οὐδὲ ἡμεῖς παρὰ σοῦ τι πλέον ἀπαιτοῦμεν· ἀλλ' ἐντυχὼν, ὅτε βούλει, τοῖς γράμμασι χρῆσαι. τὸ γὰρ ἡμετέρας φιλίας ἐ πέπραταί σοι· ἔρρωσο τρυφῶν καὶ λοιδορούμενος ἐμοὶ παραπλησίως.

non rogans vel obſecundans, ſi iterum te ad communia negotia admoverimus. Ego vero tantum ab illo abſum, ut aliis admiſſis nunquam te appellaverim, quod tamen multis ego feci notis & ignotis, qui Romæ in illa dilecta Diis urbe verſantur. Tanti amicitiam tuam æſtimavi, ita dignum te eſſe ratus ſum. Veriſimile igitur impoſterum quoque meam hanc de te ſententiam fore. Nam & in præſenti hanc ad te exaravi Epiſtolam, non ſolum legendam tibi, ſed quam neceſſariam duco ut multi cognoſcant, & dabo legendam omnibus, qui ut opinor non illubentes eam a me accipient. Cum enim vident te ita inſolentem & turgidum eſſe præ aliis, indignantur. Perfectam hanc habes a nobis reſponſionem, ita ut nihil deſiderare poſſis amplius: nec nos à te quicquam amplius poſtulamus. Igitur Epiſtolas noſtras cum voles lege, amicitiam enim noſtram vendidiſti. Vale inter delicias tuas & tua in me convitia.

Ad inſtitutum noſtrum ut revertamur, extincto in Perſia 26. Jun. A. C. 363, ut dixi Juliano (*non clandeſtinis inſidiis* * de quo ipſe ſibi apud Ammianum XXV. 3. gratulatur, ſed hoſtili conto, quod frequens genus armorum Perſis:) Paganiſmus ſpe obterendi Chriſtianiſmi ampliſſimorumque Idololatriæ ſucceſſuum, quorum brevem guſtum jam habere cœperat, penitus excidit, Imperio per milites delato non ad *Anatolium* officiorum Magiſtrum (filium Priſci Philoſophi qui Juliano morienti cum Maximo Philoſopho præſens adfuit) hic enim quem videtur Julianus ſucceſſorem exoptaſſe, jam in prælio obierat: nec ad *Salluſtium* Coſ. qui ob ſenectutem & morbos recuſabat Imperium: ſed ad Fl. Claudium JOVIANUM, quem *primum Ordinis Domeſticorum* equitum Imperatoris tribunum, ** *Chriſtianæ Legis ſtudioſum*, appellat Ammianus XXV.

* Igitur nec Ammianus XXV 6. fidem habet rumori incerto, jactato per transfugas, *Julianum telo cecidiſſe Romano.*

** Itaque ἐν τοῖς στρατηγοῦσι locum ei dat Socrates III. 22. & χιλιαρ-

XXV. ult. & Themiſtius Oratione Conſulari p. 67. ſeq. & 70. in illo
tanquam Chriſtiano laudat quod neminem coëgit ad ſacra Chriſtiana
amplectenda, ſed τὸ ἁγιαςείας μέρ☉ ἅπαντ☉ ἐιναι, Religionem
cujusque ſenſui & arbitrio permittendam, lege conſtituit. Sed nec
ipſe cogi ſe vel permoveri paſſus erat à Juliano, itaque cum ille edi-
ctum propoſuiſſet, quod jubebat ἢ θύειν ἢ ἀποςρατέυεσθαι *aut ſacrificare*
Diis, aut militia cedere, tribunatum deponere maluit, quam CHriſti
ſacra deſerere ut narrat Socrates III, 22. & ex eo Jo. Antiochenus excer-
ptis Peireſc. p. 845. Svidas in ἰοβιανός Nicephorus X. 38. unde *Con-*
feſſoris titulo etiam honoratur à Rufino II. 1. hiſt. Eccleſ. & apud The-
odoritum IV. 1. *Martyris*, κατὰ τὴν προθυμίαν τοῖς τȣ̃ Σωτῆρος μάρτυ-
σι συνετέτακτο. a Juliano tamen expeditionem in Perſas parante, ob
virtutem Ducis bellici dignitas ei eſt ſervata, ut idem Socrates teſta-
tur, qui refert præterea Jovianum cum Imperator eſſet nuncupatus,
trahentibus etiam per vim eum militibus, vociferatum μὴ βȣ́λεσθαι
βασιλέυειν ἀνθρώπων ἑλληνίζειν προαιρȣμένων, αὐτὸν ὄντα χριςιανόν, *nolle*
ſe, qui Chriſtianus eſſet, Imperium ſuſcipere in homines Græcorum ſive
Gentilium *religioni deditos*: ſed milites reſpondiſſe καὶ αὐτȣ̀ς ἐιναι χρι-
ςιανȣ̀ς *ſe quoque Chriſtianos eſſe*, atque ut addit Theodoritus IV. 1. μαθή-
μασιν ἐυσεβέσι συντεθραμμένȣς *in pia diſciplina* ſub Conſtantino & Con-
ſtantio *educatos*. Breve enim Juliani Jmperium non ſatis idoneum
fuit ȣ̓δὲ τοῖς ἐξηπατημένοις ἐνιδρῦσαι τὴν λώβην *ad labem* ſuperſtitionis
idololatriæ *etiam in deceptorum hominum mentibus altius defigendam*. Idem
narrant Rufinus II. 1. Sozomenus VI. 3. Joannes Malala, Chronicon
Paſchale, Glycas, Zonaras, &c. Quæ autem *male illati depulſor er-*
roris ut Jovianus a Rufino appellatur, pro inſtaurando Chriſtiani-
ſmo fecerit, his verbis breviter complectuntur Philoſtorgius VIII. 5.
τὸν ἀρχαῖον κόσμον ἀποκαθίςησι ταῖς ἐκκλησίαις, *veterem cultum Eccle-*
ſiis reddidit, πάσης αὐτὰς ἀπαλλάξας ἐπηρείας, ὅσην αὐταῖς ὁ ἀποςά-
της ἐπήνεγκεν, *omni eas onere liberavit, quod eis Julianus* (ſupra p. 307. ſeq.)
impoſuerat. Sozomenus VI. 4. ἀπέδωκε τὰς ἀτελείας ταῖς ἐκκλησίαις
καὶ τοῖς κλήροις, χήραις τε καὶ παρθένοις, *Eccleſiis & Clericis, viduis*
item ac virginibus immunitates reſtituit, & quicquid antea ad uſum & hono-

χον vocat Cedrenus, Zonaras χιλιαρχȣ̃ντα, ut mirer Theodo-
ritum, qui IV. 1. Jovianum electum Imp. ȣ̓́τε ςρατηγὸν ὄντα,
ȣ̓́τε τῶν μετ' ἐκείνȣς: addit tamen ἀριςέυειν ἐν πολέμοις ἐιωθότα,

rem Religionis nostræ à Constantino ejusque liberis donatum sancitumve. Addit Philostorgius: ἀνακαλεῖται δὲ καὶ οὓς ἐκεῖνος τῆς εὐσεβείας οὐ μεθιεμένους ἐφυγάδευσε. *Revocavit etiam ab exilio, quos Julianus relegaverat propterea quod pietatem prodere noluissent*, in his & VALENTINIANUM, * ex Thebis Ægyptiis, sive ut Chron. Paschale, ex Selymbria, qui postea imperitavit. Theodoritus IV. 2. πρῶτον ἔγραψε νόμον καὶ τοὺς Ἐπισκόπους ἐπανελθεῖν ἐκ τῆς ἐξορίας διαγορεύοντα, καὶ τὰς Ἐκκλησίας ἀποδοθῆναι παρεγγυῶντα τοῖς τὴν ἐν Νικαίᾳ πίστιν διατετηρηκόσιν ἀκέρατον. Simulatque fines Imperii sui ingressus est, *primam omnium legem tulit, qua & Episcopos* (& in his S. Athanasium) *ab exilio reverti jubebat, & Ecclesias iis restituti mandabat qui Nicænam fidem inviolatam servassent.* Suidas in Ἰοβιανός. βασιλεὺς Ῥωμάιων ὀρθόδοξος ὃς μέλειαν καὶ φροντίδα πολλὴν ἐποιεῖτο τῶν Ἐκκλησιῶν, καὶ τοὺς ἐν ἐξορίαις Ἐπισκόπους πάντας ἀνεκαλέσατο &c. Idem refert Socrates III. 24. additque: τηνικαῦτα δὴ καὶ τὰ ἱερὰ τῶν Ἑλλήνων πάντα ἀπεκλείετο, αὐτοὶ δὲ ἄλλως ἀλλαχῆ κατεδύοντο. *Eodem tempore* (post restitutos Episcopos) *cuncta Gentilium templa occludebantur, ipsique* (Dæmonum Sacerdotes) *variis in locis, ubi quisque poterat, sese abdebant.* οἱ δὲ τριβωνοφόροι τοὺς τρίβωνας ἀπέθεντο, *sed & philosophi pallium deponebant, & vulgarem habitum sumebant*, unde est quod Philosophos a Juliano neglectos innuit Themistius Oratione ad Valentem pag. 99. quanquam Eunapii ex sententia, in Maximo pag. 82. τιμῶν τοὺς ἄνδρας διετέλεσε. *viros honore prosequi*, hoc est ut intelligo, stipendia illis permittere numerari *non destitit.* πέπαυτο δὲ, pergit Socrates, abrogata commemorans sacrificia, αὐτοῖς καὶ ὁ δι' ἄιματος δημοσίᾳ γενόμενος μολυσμὸς, *sublata item est publica illa per victimarum sanguinem contaminatio.* Jo. Malalas T. 2. Chronici p. 28. *per Mesopotamiam instituto itinere*, εὐθέως πάντα τὰ χριστιανῶν ἀνήγειρε *statim omnem rem Christianorum instauravit* καὶ χριστιανοῖς ἐνεχείριζε τὰ πράγματα, καὶ ἄρχοντας χριστιανοὺς εἰς τὴν ἀνατολὴν πᾶσαν προηγάγετο καὶ ἐξάρχους, *rerumque gerendarum curam Christianis commisit, Christianis etiam ubique Præfectis & Exarchis per Orientem omnem constitutis*, quod postremum legitur etiam in Chronico Paschali p. 300. & respicit Sozomenus VI. 3. cum ait Jovianum scripsisse τοῖς ἡγουμένοις τῶν ἐθνῶν, ad Recto-

res

* Vide Sozomenum VI. 6.

res Provinciarum, *ἐν ταῖς ἐκκλησίαις ἀθροίζεσθαι, καὶ τὸ θεῖον ἐπιμελῶς θεραπεύειν, καὶ μόνην εἶναι σέβας τοῖς ἀρχομένοις τὴν τῶν χριστιανῶν πίστιν*, *ut in Ecclesias convenirent, Divinum Numen studiose colerent, solamque Christianorum fidem his qui præessent venerandam.*

Post Jovinianum ab omni memoria ne unus quidem Imperatorum fuit repertus qui cogitaret Ethnicismum reducere, vel ei dare nomen, vel qui non libenter CHristi nomen profiteretur; sed etiam quotquot Jovianum proxime exceperunt *Valentinianus*, sub Juliano Confessor CHristi & *Valens* fratres, & prioris filii *Gratianus* & *Valentinianus* junior, tum magnus *Theodosius* & filii ejus *Arcadius* per Orientem, *Honorius* per Occidentem imperitans, filiusque Arcadii *Theodosius* junior, ne de insecutis jam memorem, omnes Constantini M. exemplum imitati, quam late Imperii Romani fines patebant, nihil facile intermiserunt, quod ad commendanda, stabilienda promovendaque CHristi sacra faceret, idololatriam vero, ethnicamque superstitionem, procul tamen crudeli persecutione eam colentium, supprimeret abrogaretque: ut Codicis Theodosiani tabulæ & historiæ Ecclesiasticæ illorum temporum monumenta luculenter testantur. Modo Christiani & eorum Antistites sæpe non defuissent ipsi suo officio, neque dissidiis, ambititione, hæresibus, odiis, luxu, ignavia, vitiisque aliis, superstites paganorum reliquias a suscipiendo beato CHristi jugo longius removissent.

Congruens igitur proposito meo existimo inprimis annotare quod per universum Romani Imperii ambitum, perque omnes ejus provincias, & prævaluerit ubique Christiana Religio, & Episcopatus usque quaque constituti sint, paganismus labefactatus paullatim magis semper defecerit & cessaverit inprimis per Orientem, quoniam exinde lucis Evangelii gratia in cæterum Orbem terrarum expandi cœpit. Jam Constantini M. ætate tanta erat Ecclesiarum Christianarum frequentia, ut Concilio Nicæno jam interfuerint Episcopi CCCXVIII * ut supra p. 288. monere me memini, quorum longe paucissimi ex Occidentalibus regionibus. Omnes autem Ecclesiæ Orientales cum suis Episcopis subjectæ fuere his quatuor primariis præsulibus: *CPolitano*, *Alexandrino*, *Antiocheno*, & *Hierosolymitano*, qui petita à Judæis appellatione deinde *Patriarchæ* nuncupati sunt.

* Steph. le Moyne notis ad Varia sacra p. 782. seq.

ſunt. Et quanquam in Canonibus Concilii CPol A. C. 381. habiti nomen non legitur, tamen Socrates V. 8. teſtatur in Concilio illo cui centum & quinquaginta Epiſcopi interfuere, Patriarchas fuiſſe conſtitutos. καὶ Πατριάρχας κατέστησαν, διανειμάμενοι τὰς ἐπαρχίας. Sed Πατριαρχίαν eo in loco accipit Socrates ſenſu latiore pro Metropolitano, non autem in illo ſtrictiore qui exinde obtinuit ut Metropolitis ſuperiores, & qui plures Metropolitanos ac dioeceſes ſub ſe haberent ſpeciatim Patriarchæ vocarentur illi quos dixi quatuor, & de quorum prærogativa Canone Nicæno VI. VII. CPolitano II. III. Chalcedonenſi XXVIII. & Synodi A. C. 680. CPoli in Trullo habitæ Canone XXXVI. XXXVII. ad quos ſingulos Guil. Beveregii obſervationes conſulere operæ pretium fuerit, neque enim præſentis loci eſt vel amplum illum de politia Eccleſiaſtica campum ingredi, vel de rationibus ejus juribusque diligentius diſſerere, originesque dignitatum Eccleſiaſticarum & progreſſus & prærogativas & ſubordinationes, univerſasque adeo de illis controverſias accurate explicare, quod à viris doctis abunde factum, quos in Bibliographia Eccleſiaſtica capite XIII. laudare me memini. Sed ad amplitudinem propagationis Chriſtianiſmi intelligendam, firmitatemque ejus ſtabilimenti per totum Imperium Romanum, ſuffecerit conſulere Geographiæ veteris Eccleſiaſticæ ſcriptores, elenchosque provinciarum & Epiſcopatuum, qui olim viguere, & partem adhuc noſcuntur ſub CPolitano, Alexandrino, Antiocheno & Hieroſolymitano Patriarchis. Horum ecce tibi notitiam veterum primum, deinde etiam recentiorum.

Notitiæ Eccleſiaſticæ
quatuor PATRIARCHATUUM Orientis,
&
generales Geographiæ Eccleſiaſticæ ſcriptores.

HIEROCLIS Grammatici συνέκδημος, *Comes Itineris*, Provinciarum LXVI. & Civitatum 935. Imperii CPol. diſpoſitio Civilis,* ſed ex qua Eccleſiaſticæ ſingularis lux affunditur, Græce & Latine vulgata à viro celeberrimo, *Anſelmo Bandurio* in Imperio Orientali ſive Antiquitatibus CPolitanis T. I. p. 31-52. Græce & Latine; addita tabula

* ad Juſtiniani Imp. tempora pertinens.

bula Geographica ære descripta Paris. 1711. fol. Hierocles iste Constantino Porphyrogenito fuit antiquior, à quo allegatur Themate 1. Occidentis, atque pulchre notavit Bandurius falli Schelstratenum qui dum Constantini verba pro Hierocleis accipit, ex illo Constantini loco probare vult Hieroclis scriptum genuinum * & integrum non ad nos pervenisse. Ex Jacobi Sirmondi Codice citatur à Valesio ad Ammian. XXXI. 9. & n. 11. & ad Philostorg. X. 6. Hunc synecdemum, sed sine nomine auctoris, & quatuordecim postremis provinciis mutilum primus vulgaverat *Carolus à S. Paulo* p. 20. seq. in notitiis antiquis Geographiæ suæ Ecclesiasticn subjectis, quæ Paris. 1641. fol. primum prodiit, & recusa est Amstelod. 1703. fol. *Lucas* vero *Holstenius* hunc libellum ex MS. Vaticano descriptum & ex alio Altempsiano emendatum, & è duobus Farnesianis suppletum latine vertit, & cum Constantini Porphyrog. de thematibus & de administrando Imperio vulgare voluit in syntagmata Geographorum Græcorum, sed fato præventus non potuit. Cum itaque in Bibl. Barberina per aliquod tempus delituisset, in lucem editus Græce & Latine est in *Emanuelis Schelstrateni* tomo secundo postumo Antiquitatis Ecclesiæ illustratæ, in appendice ad opus Geographicâ. Rom. 1697. fol. Schelstrateni editionem Bandurius expressit.

LEONIS VI. Sapientis, qui Imperii habenas gessit ab A. C. 889. Cal. Mart. ad 911. Maj. 11. διατύπωσις ὅπως ἔχουσι τάξεως οἱ θρόνοι τῶν Ἐκκλησιῶν τῶν ὑποκειμένων τῷ Πατριάρχῃ Κωνσταντινουπόλεως. *Dispositio quem ordinem habeant throni Ecclesiarum Patriarchæ CPolitano subjectarum.* in Jure Græco Romano Joannis Leunclavii ** pag. 88. - 102. cum quo juvabit conferre Codicem MS. in Bibl. illustris Viri *Zachariæ Conradi ab Uffenbach*, Consulis Francofurtensis, qui inscribitur τάξις τῶν μητροπόλεων καὶ τῶν Ἀρχιεπισκόπων καὶ τῶν ὑπὸ τῆς Μητροπόλεως Ἐπισκόπων. Vide Catalogum MSS. illius Bibl. editum Halæ Hermundurorum 1720. fol. pag. 529. seq. Metropoles referuntur LXXXI. Archiepiscopatus XXXIX. Episcopatus CCXXI.

Confe-

* Jo. Harduinus in numis Urbium & populorum illustratis p. 482. *Hierocles seu quisquis ille est cujus opera & studio concinnata exstat antiqua notitia.* ** Francof. 1596. fol.

Conferenda etiam ἔκθεσις quæ ſub Leone Sapiente & Patriarcha Photio A. 6391. (CHriſti 883.) facta traditur: ex MS. Vaticano ſed minus integra Græce edita & Latine à *Carolo à S. Paulo* appendice ad Geographiam Eccleſiaſticam p. 38.-63. caſtigatior deinde ex alio Codice MS. à *Jacobo Goaro* ad calcem Codini p. 337.-362. Pariſ. 1648. fol. Inſcribitur τάξις προκαθεδρίας τῶν ἁγιωτάτων Πατριαρχῶν, *Ordo præſidentiæ SS. Patriarcharum, Romani, CPolitani, Alexandrini, Antiocheni & Ælienſis ſive Hieroſolymitani*: & e MS. Bodlejano integrior exhibita in notis ad Canonem Trullanum XXXVI. à *Guilelmo Beveregio* T. 2. Synodici magni p. 135.-147. Oxon. 1672. fol. In Provincia Armeniæ p. 146. ad Epiſcopatum Ἰαλιμβάνων annotatur: χωρίον ὅθεν ὁρμᾶ ὁ τὴν παροῦσαν φιλοπονήσας βίβλον Βασίλειος. *Regio ex qua ortus Baſilius qui præſentem librum elaboravit.* Diverſus hic a tribus Baſiliis ad quos exſtant Photii Epiſtolæ. Librarii nomen Georgius Lapithenſis Cyprius, pag. 147. Λάπιθος ἐν ᾗ ἐγεννήθη Γεώργιος ὁ Κύπριος ὁ γράψας τὴν βίβλον ἐξ ἧς ταῦτα μετελήφθησαν. In hac notitia ἐπαρχίαι ſive Provinciæ referuntur LXXIV. Metropolitani XXXIII. & Avtocephali XLI. Epiſcopi DCCCCXXXV. Beveregianam Latine exhibet *Emanuel Schelſtratenus* ad Concilium Antiochenum pag. 425.-447. annotatis plerisque in quibus Leunclavii, Caroli à S. Paulo & Goari editiones differunt. Poſt Schelſtratenum *Joſephus Bingham* Origg. Eccleſiaſt. T. 3. lib. IX. cap. 3.

NILI DOXOPATRI, Diaconi & Nomophylacis Eccleſiæ CPol. ſub Joanne Comneno Imp. Patriarchici Notarii & Protoſyncellorum præſidis atque archimandritæ, ſcriptum hoc titulo:

Σύγγραμμα γινόμενον παρὰ Νείλου Ἀρχιμανδρίτου τοῦ Δοξαπατρίου κατὰ κέλευσιν τοῦ εὐγενεστάτου μεγάλου Ῥηγὸς Ῥογερίου περὶ τῶν πέντε Πατριαρχικῶν Θρόνων, καὶ τῶν ὑπ' αὐτοὺς Ἀρχιεπισκοπῶν, καὶ Μητροπόλεων, καὶ τῶν ὑπὸ τὰς μητροπόλεις Ἐπισκοπῶν, καὶ τῶν ἐνοριῶν ἑκάστου Πατριαρχικοῦ θρόνου, καὶ πῶς καὶ πότε συνέστη ἕκαστος πατριαρχικὸς θρόνος, καὶ περὶ

Commentarius concinnatus à *Nilo Doxopatrio* Archimandrita, juſſu nobiliſſimi magni Regis *Rogerii*, de quinque Patriarchalibus Thronis, & illis ſubjectis Archiepiſcopatibus, & Metropolitatibus & qui his ſubduntur, Epiſcopis, & Diœceſibus unius cujusque ſedis Patriarchalis. Et quomodo & quando Patriarchici Throni inſtituti ſunt, & eorum

τῆς

τῆς τάξεως αὐτῶν, καὶ τῶν ἰδικῶν ἑκάστου ὀνομάτων, καὶ ποῦ λόγον ἐπέχουσι. συνεγράφη ἐν ἔτει: ϛχνα: ἰνδικτιῶνος ϛ':	ordine, & propriis nominibus, & cujus locum teneant. Concinnatus eſt anno 6651. * Indictione ſexta.

Hunc libellum è Codice Levini Warneri, quem Bibliothecæ Leidenſi ille legaverat, cum Latina verſione ſua vulgavit vir eruditiſſ. *Stephanus le Moyne*, tomo priore Variorum Sacrorum Lugd. Bat. 1685. 1694. 4. pag. 211 - 267. Lacunam quaternionis qui in Codice illo deſideratur ex ſchedis ſuis editor ſupplevit, qui in prolegomenis p. 16. uſum illius gratus prædicat ſibi conceſſum à celeberr. Frid. Spanhemio filio, cujus opera quoque conſulenda T. 2. p. 502. & *Leo Allatius* qui ineditum laudaverat libro de Nilis p. 53. edit. à me curatæ & de conſenſu utriusque Eccleſiæ p. 255. 522. &c. Idem caput de Patriarchatu CPolitano eique ſubjectis Epiſcopatibus Græce & Latine in lucem protulit lib. 1. c. 24. p. 409. ſeq. atque ex Allatio *Richardus Simon* ad calcem libri, Hiſtoire Critique de la creance & des coutumes des Nations du Levant, publiee par le Sr. de Moni p. 184. Francof. 1684. 12. Sed integer Nili liber etiam Græce & Latine legitur in appendice ad *Emanuelis Schelſtrateni* Tomum ſecundum poſtumum Antiquitatis Eccleſ. illuſtratæ Rom. 1697. fol.

Ἀνακεφαλαίωσις τῶν ἁγιωτάτων Πατριαρχιῶν τῶν ὁροθεσιῶν, καὶ συναρίθμησις τῶν Ἀποστολικῶν θρόνων Brevis deſcriptio finium SS. Patriarchatuum & Apoſtolicarum ſedium enumeratio. Græce & Lat. in appendice ad Geographiam Caroli a S. Paulo, è MS. Vaticano, incipit: ὁ πρῶτος θρόνος τοῦ κορυφαίου τῶν Ἀποστόλων Πέτρου. p. 2 - 4. & ad calcem Codini editi à Jacobo Goaro, pag. 363 - 381.

Notitia Patriarchatus CPolitani, e MS. Vaticano, Græce & Lat. in appendice ad Caroli à S. Paulo Geographiam Eccleſiaſticam p. 4 - 10. Metropolitani IX. Archiepiſcopi XXXVIII. Avtocephali XLVI.

Ἡ τάξις τῶν μητροπολιτῶν *Ordo Metropolitanorum* XXXIII. & Epiſcoporum CCCXCIV. qui eis ſubſunt: è Chartophylacio. id. p. 10-19. confer Joannis Leunclavii Jus Græco Rom. p. 243. ſq. ubi Patriarchæ CPol. Epiſtola præfixa legitur quæ incipit: ἔδει τὰς πόλεις, ſubjuncta

* CHriſti 1143.

recensione Metropoleon LXXX. & Archiepiscopatuum XXXIX. Easdem dedere Jacobus Gretserus p. 113. & ex MS. Regio Jacobus Goar p. 381. ad calcem Codini.

ANDRONICI PALÆOLOGI Imp. senioris qui ab A. C. 1282. ad * 1332. 11. Febr. præfuit ἔκθεσις ὅπως νῦν ἔχουσι τάξεως αἱ ὑποκείμεναι μητροπόλεις τῷ Πατριαρχικῷ θρόνῳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως. *Expositio quem locum nunc teneant Metropoles CIX. quæ CPolitano throno subjectæ sunt, & quinam ex Metropolitanis Exarchi & Hypertimi, vel quinam Hypertimi tantum.* Primus Græce & Latine edidit Franciscus Junius ad calcem Georgii Codini de CPolitani Palatii Officialibus p. 219 - 242. Heidelberg. 1588. 8. Deinde recensuerunt in Codino suo Jacobus Gretserus p. 117 - 130. Paris. 1625. fol. & Jacobus Goarus pag. 400 - 409. Paris. 1648. fol. Prior pars etiam subjicitur Philippi Cyprii, Ecclesiæ CPol. circa A. C. 1640. protonotarii Chronico Ecclesiæ Græcæ, quod Græce & Latine primus cum eruditis communicavit Nicolaus Blancardus, Franequeræ 1679. 4. subjuncto Christophori Angeli enchiridio de statu Græcorum recentis ætatis: & post Blancardum Anselmus Bandurius in Imperii Orientalis Tomo 1. p. 230. Paris. 1711. fol. Latine etiam subjicitur eidem Chronico, quod Latine cum Henrici Hilarii, Rectoris Scholæ Cellerfeldensis commentariis in lucem dedit D. Jo. Olearius ὁ μακαρίτης, Theologus Lipsiensis 1687. 8. Loco partis posterioris de Metropolitanis, ibidem occurrit *Catalogus Episcopatuum CCCCXL, matricibus Urbibus XXXIV. subjectorum, qui nunc ex parte supersunt, plurimi vero exoluere,* apud Bandurium p. 236 - 240.

Thomas Smithus in Epistola de Græcæ Ecclesiæ hodierno statu Lond. 1678. 8. p. 77-82. edidit *indiculum* quem CPoli testatur describendum se curasse, sive κατάλογον τῶν ἐπαρχιῶν ἤτοι μητροπόλεων καὶ ἐπισκοπῶν ὑποκειμένων τανῦν ὑπὸ τὸν θρόνον τῆς Κωνσταντινουπόλεως, *provinciarum seu Metropolium & Episcopatuum throno CPolitano hodie subjectorum.* CXXV. Eundem *Richardus Simon* ex Smitho repetitum dedit pag. 194. - 198. libri supra laudati, cui jungendus *Paulus Ricaut* libro Gallice edito Medioburgi 1692. 12. de statu Ecclesiæ Græcæ, p. 94. - 104. ubi etiam de Insulæ Cypri Episcopis, qui ex XXXII. sunt tres hodie sub Archiepiscopo Nidrosiensi.

Josephus

* vide Petrum Possinum ad Pachymerem T. I. p. 527.

Josephus Wasse, luculentis in litteras meritis & præclara Salustii ac Thucydidis editione clarissimus, in Diario erudito quod Bibliothecam litterariam inscripsit & Londini A. 1724. 4. edidit, numero IX. exhibet *Chrysanthij* Patriarchæ Hierosol. nuncupationes Ecclesiasticas & salutandi formulas, quibus ad Patriarchas, Metropolitanos, Archiepiscopos & Episcopos CXXIII. Græci hodie utuntur. Eximium illud monumentum recudi feci tomo XIII. Bibl. Græcæ pag. 479. - 492. Simile formularium vetus MS. exstat in Bibl. Regis Christianissimi quod laudat Salmasius pag. 382. eucharisticæ ad Sirmondi adventoriam: *ὅπως γράφουσιν οἱ μητροπολῖται τοῖς Μητροπολίταις, τοῖς Ἀρχιεπισκόποις* &c. adde pag. 415. & quam Jacobus Goarus ad calcem Codini vulgavit *ἔκθεσιν νέαν ὅπως νῦν γράφει ὁ Κωνσταντινουπόλεως Πατριάρχης τῷ Πάπᾳ καὶ τοῖς λοιποῖς Πατριάρχαις καὶ Ἀρχιεπισκόποις καὶ μὴν καὶ τοῖς καὶ Μητροπολίταις, καὶ τοῖς κοσμικὰς ἀρχὰς διϊθύνουσιν.*

Notitia Episcopatuum ex veteri MS. Bibl. Thuanæ. Incipit: isti sunt Episcopi sub Romano Pontifice, qui non sunt in alterius Provincia constituti. *in appendice Caroli à S. Paulo* p. 78 - 85.

Provinciale Romanum, seu *Codex Provincialis* Episcopatuum Orbis Christiani, ex Codice Cancellariæ, ut loquuntur, Apostolicæ excerptus & Romæ primum editus A. 1503. deinde Parisiis, Lugduni & alibi separatim: itemque à *Petro Rebuffo* cum praxi Beneficiorum vulgatus, Venet. 1600. fol.

Notitia Episcopatuum Orbis Christiani, sive Codex Provincialis Romanus ex vetusto Codice Victoriano Parisiensi, sæculi XI. cum notis *Auberti Miræi*, Canonici Antwerpiensis, ad calcem antiquarum collectionum Decretalium, ex Antonii Augustini, Episcopi Ilerdensis Collectione editarum à Carolo Labbeo, Paris. 1610. fol. & in Joannis Gvaltheri sive *Jani Gruteri* Chronico Chronicorum Ecclesiastico tomo I. Francof. 1614. 8. Vide & *Laur. Beyerlingii* theatrum Vitæ humanæ, voce Episcopus T. 3. p. 113. seq. Eadem est *Notitia quinque Patriarchatuum*, quam ex Regia Bibl. edidit Carolus à S. Paulo appendice ad Geographiam Ecclesiasticam p. 64 - 77.

Liber Provincialis ex Codice sæculi XIV. vulgatus a Venerando D. Valentino Ernesto Lœschero in appendice ad stromateum variarum Dissertationum, p. 173. seq. Witemb. 1724. 4.

Subſcriptiones Epiſcoporum CCCII. ex Provinciis LX. in Concilio Lateranenſi ſub Papa Alexandro III. A. C. 1179. in Lucæ Dacherii ſpicilegio T. 1. edit. novæ p. 636.

Notitia Patriarchatuum Antiocheni & Hieroſolymitani, (diverſa ab ea quam in ſyntagmate Geographorum Græcorum in lucem dare voluit *Lucas Holſtenius*) Guilelmo Tyrio ſubjectam Latine exhibet *Jacobus Bongarſius* T. 1. geſtorum DEI per Francos p. 1044. ſeq. Sub Antiocheno Catholici duo, Metropolitani Avtocephali VIII. Archiepiſcopi XII. Epiſcopi CXXVII. Sub Hieroſolymitano Metropolitani IV. Epiſcopi centum.

Joſephi Ægyptii notitia ſedium Metropoliticarum ſub Patriarcha ſedis Alexandriæ, ex *Eutychii* ab A. C. 933. Patriarchæ Alexandrini ſcriptis collecta, & paraphraſi Arabicæ in Canones Conciliorum præmiſſa, quam e MS. Bibl. Bodlejanæ Arabice & Latine edidit laudatus *Beveregius* ad Canones Concilii Trullani T. 2. Synodici Magni p. 148. ad quam præter Beveregianas conferendæ *Euſebii Renaudoti* obſervationes T. 1. collectionis liturgiarum Orientalium p. 445 - 449.

Auberti Miræi notitia Epiſcopatuum Orbis Chriſtiani, in qua Chriſtianæ Religionis amplitudo elucet. Antwerp. 1613. 8. libri V. *primo* de quinque primariis Patriarchis Orbis Chriſtiani. *Secundo* Codex Provincialis vetus. *Tertio* de veteri ſtatu quatuor Patciarchatuum Orientalium. *Quarto* Codex Provincialis novus. *Quinto* Geographia Eccleſiaſtica ſive notitia Epiſcopatuum ordine Alphabetico.

Caroli à S. Paulo, Fulienſis Abbatis, Epiſcopi poſtea Abrincenſis Geographia ſacra, ſive Notitia antiqua Epiſcopatuum Eccleſiæ univerſæ ex Conciliis, Patribus, Hiſtoria Eccleſiaſtica & Geographis antiquis excerpta. Pariſ. 1641. fol. & cum *Lucæ Holſtenii* notis curante V. C. *Joanne Clerico* Amſt. 1707. fol. Notæ Holſtenii poſtumæ lucem viderant Romæ 1666. 8. cum ejus obſervationibus in Philippi Cluverii Italiam antiquam & theſaurum Geographicum Abrahami Ortelii, diſſertationeque duplici de ſacramento Confirmationis apud Græcos.

Atlas antiquus, Eccleſiaſticus & profanus, in quo terræ ſacræ variæ diviſiones, diœceſium Patriarchalium & Epiſcopalium limites orbis-

orbisque universus antiquus ex tabulis Geographicis *Nic. Sansonis* ejusque filiorum & aliorum celebrium Geographorum, curante laudato *Joanne Clerico.* Amstelodami 1705. fol.

Philippi Labbei S. J. Geographiæ Episcopalis breviarium. Paris. 1661. 12. cum tribus tabulis Geographicis Nic. Sansonis, & in tomo ultimo Conciliorum, editionis *Labbeanæ* Paris. 1672. atque uberior etiam in *Harduiniana* A. 1715. index Geographicus locorum quorum Episcopi in Conciliis memorantur.

Renati Choppini, Notice Generale des Archevechez & Evechez de tout le Monde. inter ejus Opera Paris 1662. fol. tomo quarto pænultimo.

Tables Geographiques & Chronologiques de tous les Archevefchez & Evefchez de l' Univers par Mr. l'Abbé *Echard de Commanville.* a Rouen 1700. 8. Parte *prima* Archiepiscopatus & Episcopatus Ecclsiæ Latinæ, parte *secunda* Græcæ persequitur: *tertia* eos qui nec Græci nec Latini ritus sunt, Moscoviæ, Georgiæ, Mingreliæ, Syrorum Jacobitarum & Maronitarum, Armeniorum in Persia, Turcicoque Imperio: Nestorianorum denique, Coptorum & Abyssinorum.

Josephus Bingham Pastor Ecclesiæ Harantinæ in agro Hantoniensi, qui A. 1723. diem obiit supremum, in Originibus Ecclesiasticis Anglice editis Volumine tertio, libro nono. Lond. A. 1711. 8. & 1726. fol. & ex Latina versione C. V. *Jo. Henrici Grischovij*, Halberstadiensis Halæ 1717. 4. &, *A. Blackmorius*, in epitome illius operis notitia primitivæ Ecclesiæ Anglice edita Lond. 1722. 8.

Friderici Spanhemij filii, Theologi Leidensis introductio ad Geographiam sacram Patriarchalem, Israëliticam & Christianam, hancque cum per Romanum omne Imperium ante & post Constantinum M. tum per Provincias Barbaricas, Lugd. Bat. 1679. & editione tertia Ultrajecti 1696. 8. & Tomo I. Operum, Lugd. Batav. 1701. fol.

Hieronymi Dicelij, Professoris Lipsiensis, heilige Beschreibung der Welt, sive Geographia sacra & Ecclesiastica. Lips. 1704. 8. *Acta Erud.* 1704. p. 281.

Alphonsus Lasor a Varea, qui per anagramma est *Raphaël Savonarola* in Orbe terrarum, scriptorum calamo delineato. Patavii 1713. fol.

Jacobus Basnage Histoire de l'Eglise T. 1. part. 1. Roterd. 1699. f.

La sainte Chorographie, ou description des lieux ou reside l'Eglise Chrétienne par tout l'Univers, par *P. Geselin*. Saumur 1629. 8.

Augustinus Barbosa de officio & potestate Episcopi p. 33. seq. Rom. 1623. 4. & deinde sæpius Lugduni, Venetiis, Lutetiæ, Coloniæ.

Pyrrhus Corradus in praxi dispensationum Apostolicarum. Colon. 1678. fol.

Historiographie generale des provinces Ecclesiastiques del' Eglise Latine, par le Pere *François Jaques de Digne*, Recolet de la Province d'Avignon, a Avignon 1716. fol. *Journal. des Sav.* 1717. pag. 24.

Mich. Antonius Baudrand Parisinus in Geographia ordine litterarum disposita Paris. 1682. fol. ad calcem tomi prioris exhibet syllogem Episcopatuum & Archiepiscopatuum totius Orbis juxta statum Ecclesiæ qualis nostra est memoria.

Mich. Antonius Frances de Verrutigoyti in tractatu de Ecclesiis Cathedralibus earumque privilegiis & prærogativis, Lugd. 1665. fol. Episcopatuum totius Orbis novam & exactam notitiam dare se profitetur capite ultimo, p. 629 - 643.

Petri Opmeer Catalogus totius Orbis Archiepiscoporum Episcoporumque ad sua usque tempora Colon. 1595. 8. *Laurentius Beyerling* tomo tertio theatri Vitæ Humanæ, voce *Episcopus*.

Henrici Schereri S. J. Geographia Hierarchica, in Atlantis parte secunda, Monachii 1703. forma majore quarta.

Idea delle Catedrali d' Europa, de *Agostino Alberti*, con un addizione dell' idea delle Catedrali dell' Asia, Africa e America. Torino 1718. 4.

* * *

Philippi Ferrarij nova Topographia in Martyrologium Romanum. Venet. 1609. 4.

Augustini

Auguſtini Lubini Auguſtiniani Martyrologium Romanum; tabulis Geographicis notisque, & hiſtoricis animadverſionibus illuſtratum. Pariſ. 1661. 4.

Affecta Opera & Promiſſa, necdum in lucem edita.

Iſaaci Caſauboni expenſio veterum notitiarum metropoleon quam ſperare juſſit notis ad Epiſtolam Gregorii Nyſſeni p. 136.

Sammarthanorum fratrum Orbis Chriſtianus, quem ab illis affectum teſtatur Rich. Simon T. 1. Bibl. Critique p. 146. & lettres choiſies T. 3. p. 7. T. 4. p. 161.

Notitia Epiſcopatuum generalis, cujus ſpes cum viveret facta a præclaro viro *Joanne Baptiſta Doni*.

Franciſci Orlandi Ord. Præd. Profeſſoris Theol. Piſani, Orbis ſacer & profanus, excudendus Florentiæ, quinque Voluminibus in fol. *Acta Erud.* 1727. pag. 188. *Giornale de' letterati d' Italia* T. 38. pag. 408.

Michaëlis le Quien Ord. Præd. luculenta Jo. Damaſceni, editione celebratiſſimi Viri Oriens Chriſtianus, ſive notitia quatuor Patriarchatuum Orientis, quam Pariſiis in lucem proferendam a viro doctiſſimo cum Africa Chriſtiana eruditi exſpectant, promiſſam jam ab Anno 1723.

Mich. Antonii Baudrand Pariſini Geographia Chriſtiana, cujus mentio in memoriis litterariis Trevoltinis A. 1706. p. 1309.

* * *

De ſpecialibus *Italiæ*, *Africæ*, *Galliæ* aliarumque Regionum Notitiis Eccleſiaſticis infra, ſuis locis.

CAPUT

CAPUT XV.

De Originibus & successibus Christianismi per ITALIAM, de Episcopatu ROMANO regionibusque suburbicariis. De SICILIA, SARDINIA &c.

I.

CHristianam Ecclesiam plantatam etiam *Romæ* ab ipsis Apostolis, atque prædicationem Apostolicam Evangelii ad ipsam usque Cæsaris domum & prætorium penetrasse, constat certissime ex iis quæ supra p. 91. & 220. seq. notare me memini. Quanquam autem inter odia & persecutiones premerentur undique & laterent atque clam in locis abditis & de noctu a) cœtus suos haberent Christiani, tamen ut majora semper incrementa capiebant, ita Apostolico exemplo suos habebant Diaconos & Doctores presbyteros atque Episcopos. Nam ut Clemens Romanus Epistola genuina priore c. 42. de Apostolis: *κατὰ χώρας καὶ πόλεις κηρύσσοντες καθίστανον τὰς ἀπαρχὰς αὐτῶν δοκιμάσαντες τῷ πνεύματι ἐς ἐπισκόπους καὶ διακόνους τῶν μελλόντων πιστεύειν· Per regiones & urbes Verbum prædicantes, primitias suas, Spiritu probantes, Episcopos & Diaconos Christianorum crediturorum, constituerunt.* Quamquam initio Episcopi dicti non urbium tantum modo Antistites, sed etiam parochiarum. b) Quare non insolentis hoc erat moris, plures in una Urbe admittere Episcopos, quod postea prohibitum canone Nicæno octavo *ἵνα μὴ ἐν τῇ πόλει δύο ἐπίσκοποι ὦσιν.* c) Sic ut tum notante viro erudito Stephano le Moyne, prolegom. ad Varia sacra * 29. *Roma in ipsa, Linus, & Clemens, & Cletus, dicuntur successores Petri,* *quod*

a) D. Christiani Kortholti *τοῦ μακαρίτου* paganus obtrectator III. 5. 487. seq. Jac. Andreæ Crusii de Nocte & nocturnis officiis, Brem. 1660. 12. cap. XXII. p. 415. seqq.

b) David Clarkson, libro, a clear account of the ancient Episcopacy. Lond. 1712. 8. Acta Erud. T. 6. supplementi p. 60.

c) Confer notas Beveregii ad illum Canonem p. 68. seq.

quod videtur seriem & ordinem successionis Episcoporum Romanorum aliquomodo turbare. Sed optime à viris egregie doctis hoc conciliatur, asserendo Clementem, Linum, Cletum fuisse Episcopos simul & eodem tempore, unum Pauli, alterum Petri, unum Circumcisionis, alterum Præputij, unum Judæorum, alterum Gentium, unum Latinorum, alterum Græcorum & Peregrinorum, qui in urbe degebant, & nondum Latinæ Linguæ satis assueverant. Sic Antiochiæ Evodius & Ignatius eadem tempore Episcopatum rexisse, non improbabile videtur Cardin. Baronio, quod & ante placuerat Balduino Junio, Flandro Ninevensi in Chron. ad A. 71. Sic Hierosolymis, unus erat Episcopus Circumcisionis, & Nasareorum, & alius Gentium. Sola Alexandria ab ista Episcoporum multitudine & pluralitate se vindicavit. οὐ γάρ ποτε Ἀλεξάνδρεια δύο Ἐπισκόπους εἶχεν ὡς αἱ ἄλλαι πόλεις. *Alexandria non habuit duos Episcopos sicut aliæ urbes quam plurimæ, inquit Epiphanius hæresi LXVIII. Quod revera de Schismate, & divisione optime intelligunt Petavius & Blondellus viri magni, quam nullam passa fuisset Ecclesia Alexandrina, sed tamen hoc etiam arguit, Epiphanium in aliis urbibus plures etiam agnovisse Episcopos. Imo si quibusdam creditur, XII. Presbyteri Alexandrini, de quibus Hieronymus Epistola ad Evagrium, erant totidem Episcopi.* Longe plura illo loco exempla plurium primis temporibus una in Urbe Episcoporum à doctissimo Lemonio afferuntur, cui jungendus Marcus Antonius de Dominis lib. 2. de Rep. Ecclesiastica c. 9. §. XV. & c. 2. §. LX. & Jac. Basnage hist. Ecclesiast. lib. 1. c. 4. Rufinus in extremo præfationis ad recognitiones Clementi Romano adscriptas: *Quidam requirunt, quomodo cum* Linus & Anacletus *in urbe Roma ante* Clementem *hunc fuerint Episcopi, ipse Clemens ad Jacobum scribens* d) *sibi dicat à Petro docendi cathedram traditam. Cujus rei hanc accepimus esse rationem, quod* Linus & Anacletus *fuerunt quidem ante* Clementem *Episcopi in Urbe Roma, sed* superstite Petro, *videlicet ut illi Episcopatus curam gererent, ipse vero Apostolatus impleret officium. Sicut invenitur etiam apud Cæsaream fuisse, ubi cum ipse esset præsens, Zachæum tamen a se ordinatum habebat Episcopum.*

 II. Suc-

d) in Patribus Apostolicis Cotelerii T. 1. p. 606. in supposita Clementi ad Jacobum Epistola Petrus ad Clementem cathedræ Romanæ deprecantem munia & honores: οἶδ᾽ ἡ τοιαύτη καθέδρα οὐ φιλοκαθεδροῦντος τολμηροῦ χρείαν ἔχει, ἀλλ᾽ εὐλαβοῦς τὸν τρόπον καὶ πολυμαθοῦς τὸν λόγον.

II. Succeſſionem Epiſcoporum Romanorum ab Apoſtolorum temporibus repetunt ſcriptores vetuſtiſſimi, fideque digniſſimi, & repetendam eſſe nemo in dubium vocare ſolida ratione poteſt, quanquam primis temporibus circa nomina eorum & ordinem e) quos Apoſtoli conſtituerunt, eſt quædam inter priſcos ſcriptores diſſenſio, & *Petro* Apoſtolo *Paulum* in Epiſcopatu Romano adjungit Epiphanius XXVII. 6. ſicut de Epiſcopatu Apoſtoli Petri ipſius τοπικῷ f) & nominatim Romano XXV. annorum, & primatu ſuper cæteros Apoſtolos, ac derivato in ſucceſſores inde jure primatus in Occidentalem, imo Suprematus ſive Totatus in Univerſam CHriſti Eccleſiam, res eſt tam aliena a vero verique ſpecie omni, tamque deſtituta idoneis rationibus & teſtimoniis, ut de illa hoc loco pluribus agere poſt Davidem Blondellum g) Marcum Antonium de Dominis h) aliosque viros doctos non ſit neceſſe. Ante Concilium Nicænum *ad Romanam Eccleſiam parvum habitum eſſe reſpectum*, non diffitetur Æneas Sylvius, Cardinalis Senenſis (poſtea Pius II. Papa) Epiſtola CCLXXXVIII. & Gunthero i) lib. 6. Ligurini ſui ſive poëmatis de rebus geſtis Friderici I. Imp. V. 625. judice,

- - - Romanus tempore priſco
Pauper erat Præſul, Regali munere crevit,
Nec tamen ut faſces & regni jura Latini
Vel dare præſumat, vel cuiquam tollere poſſit.

Joannes Cuſpinianus ad Caſſiodori Chron. p. 384. *Nec ſuſpicandum eſt tantis cerimoniis uſos eſſe tunc Pontifices, quibus nunc utuntur, quibus etiam ſuperbia usque ad aram progreditur.* Succeſſionem Epiſcoporum Romanorum Alphabeticam & Chronologicam uſque ad Innocentium

e) Vide quæ Viri docti ad Irenæi lib. 1. c. 27. & lib. 3 c. 3. Tertullian. de præſcript. c. 32. Epiphan. XXVII. 6. Optati II. 3. Cotelerius ad Conſtitutt. Apoſtol. VII. 46. &c.

f) Supra p. 95. ſeq.

g) Blondellus libro de Epiſcopis & in pſeudo Iſidoro: præcipue vero in opere edito Gallice quod inſcribitur *de la primauté en l'Egliſe.* Genev. 1641. fol.

h) libro primo de Rep. Eccleſiaſtica, Heidelberg. 1618. fol.

i) Jac. Uſſerius de ſucceſſione Eccleſiarum p. 27.

tium XIII. quam potui accuratam dedi Volumine undecimo Bibl. Græcæ p. 735. & 745. ſeq. à quo tempore poſt *Innocentium XIII.* defunctum A. C. 1724. 7. Mart. Pontificatui Maximo præfuere *Benedictus XIII.* (Vincentius Maria Urſini, Neapolitanus, Archi Epiſcopus antea Beneventanus, Ord. Prædicator.) ab A. 1724. 29. Maj. ad A. 1730. Febr. 21. & qui hodie à 12. Jul. anni ſuperioris 1730. præeſt inter Papas ducenteſimus ac quinquageſimus, *Clemens XII.* (Laurentius Corſini, Neapolitanus.) Cum autem ex multitudine illa ſcriptorum, qui vel Romanorum Pontificum ſucceſſionem conſignarunt, vel de vitis eorum geſtisque tractavere, ſelectam notitiam eodem loco p. 744. cum ſtudioſis communicare inſtituerim, brevé quoddam eorundem ſpicilegium, veterum primum, deinde recentiorum præſenti loco repræſentare licebit.

Catalogus Pontificum quem ad *S. Damaſum* perperam referunt nonnulli, deſinens in *Liberii* obitu A. C. 354. poſt Jo. Cuſpinianum editus ab *Ægidio Bucherio* de doctrina temporum p. 269. - 273. Antwerp. 1634. fol.

Liber vetus Pontificalis, ſive Catalogus & Acta Romanorum Pontificum, è quibus Anaſtaſius, de primis LV. Romanis Pontificibus, quorum ultimus *Felix IV.* qui A. C. 530. obiit: a Godfrido Henſchenio editus in Actis Sanctor. in limine T. 1. April. & cum *Lucæ Holſtenii* & *Schelſtrateni* notis & emendationibus in hujus Tomo I. Antiquitatis illuſtratæ. Rom. 1692. fol. pag. 401. - 495.

Anaſtaſii Bibliothecarii, ſæculo nono inclinante clari, vitæ Pontificum deſinunt in *Nicolao I.* qui obiit A. C. 867. Hæ cum vita Hadriani II. & Stephani VI. poſt editionem Moguntinam quam ex Marci Velſeri Bibliotheca curavit *Jo. Buſæus* S. J. 1602. 4. & Pariſienſem *Caroli Annibalis Fabrotti*, cum Anaſtaſii Hiſtoria Eccleſiaſtica, inter Hiſt. Byzantinæ ſcriptores Pariſ. 1649. fol. noviſſime ad MSS. recenſuit, iisque vitam Leonis VIII. editam T. 7. Miſc. Baluzii p. 349. & vitas à Guilelmo Bibliothecario, Bernardo Gvidone aliisque k) ſcriptas, quæ in *Joanne XXII.* terminantur, defuncto A. C. 1334. addidit vir ſupra laudes *Lud. Antonius Muratorius* tomo tertio Corporis ſplendidi ſcriptorum rerum Italicarum. Mediolan. 1723. fol. memorans etiam

k) Vide conſpectum meum theſauri litterarii Italiæ p. 27. ſeq.

notas in Anastasium circa A. 1380. scriptas à *Petro Boërio*, Episcopo Urbevetano. Denique Anastasianæ vitæ luculenter edi illustrarique cœperunt Romæ auspiciis Clementis XI. Pontificis Max. à Viro celeberrimo *Francisco Blanchino* Rom. 1718. 1723. & 1728. fol. quorum trium volumen ultimum in *Gregorio Magno* desinit, cujus obitus incidit in A. C. 604. *Joannes* autem *Vignolius* Vir & ipse eruditissimus Anastasii vitas Pontificum integras, sed præterito Anastasii nomine ex MSS. Codices undeviginti emendatos cum variis lectionibus & notis edidit Romæ 1724. forma quarta majore, sub titulo *libri Pontificalis, seu de gestis Romanorum Pontificum.* Notæ Antonii Dadini Alteserræ in Anastasium prodierunt Paris. 1680. 4.

Quod sub *Luitprandi* Ticinensis Diaconi nomine ambulat opusculum de vitis Pontificum; desinit in Formoso quem A.C. 896. constat vita discessisse. Prodiit Jo. Busæo S. J. curante cum *Albonis* sive *Abbonis* Floriacensis Abbatis Epitome ex Anastasio, in qua ultimus Papa, cujus vita describitur est *Gregorius Magnus.* Obiit Abbo A.C. 1004.

Flodoardi, qui A. C. 966. diem obiit, gesta Pontificum Romanorum libris XIV. scripta Latino metro nondum viderunt lucem præter fragmentum quod affert Jo. Mabillonius sæcul. 3. Benedictin. parte 2. p. 569.

Catalogi duo Pontificum in *Mabillonii* Analectis T. 3. p. 426. 428. & edit. novæ p. 218.

Catalogus à laudatissimo *Montfaucono* editus ante tomum I. operum S. Athanasii p. XC.

Catalogi quatuor cum vetusto marmore dies Pontificum natales exhibente præmissi vitis Anastasianis à *Vignolio.* Rom. 1724. 4.

Catalogus usque ad A. 757. vulgatus ab *Agvirrio* T. 1. Concil. Hispan. p. 17. è MS. Vaticano, & recens ab A. 715. ad 1691. T. 3. p. 51-64.

Catalogus præmissus Chronico *Farensi* & in *Benedicto IX.* desinens T. 2. parte 2. scriptorum Italiæ celeberr. *Muratorii* p. 305.

Catalogus quem *Jo. Georgius Eccardus* exhibet T. 1. Corporis Historicorum medii ævi p. 25. cui etiam debemus *Ricobaldi* Ferrariensis historiam Pontificum usque ad sæculum XIV, 1189. - 1224.

& *Theo-*

& *Theodorici de Niem* à Nicolao IV. ad Urbanum IV. p. 1161-1224. nec non Catalogum Pontificum compoſitum non diu poſt A. 1048. T. 2. p. 1629. Chronicon Pontificiale *Amalrici Angerii* de Biterris, compoſitum ſub Urbano V. T. 2. p. 164-1824.

Franciſci Petrarchæ Chronica delle vite de' Pontifici e Imperatori Romani. Venet. 1507. 4. editio ſincera & integra.

Platina A. 1479. primum Venetiis editus deſinit in Paulo II. Ultimus eorum qui additi ab *Onufrio*, eſt Pius IV. ab *Antonio Cicarella* acceſſere inſecuti usque ad Paulum V.

Abrahami Bzovii Romanus Pontifex, ſive de geſtis Pontificum à Petro ad Paulum V. Colon. 1619. fol.

Papyrius Maſſonus de Epiſcopis Urbis libri VI. usque ad Gregorium XIII. Pariſ. 1586. 4.

Gundiſalvi de Illeſcas hiſtoria Pontifical y Catolica, las vidas y hechos notables de todos los ſumos Pontifices Romanos, y el ſtado de la Igleſia Chriſtiana: usque ad A. 1572. cum continuatione *Ludovici de Bavia* ad A. 1605. & *Marci de Gvasdelaxara* ad A. 1624. & *Joannis Banos de Velaſco* usque ad A. 1645. Madrit 1572. 1652. 1678. fol. VI. Volum.

Alfonſi Ciacconii Biacenſis, Ord. Prædicator. opus de vitis Pontificum & Cardinalium prodiit primum Romæ 1601. fol. continuatum illuſtratum que à Franciſco *Cabrera Morali* & *Andrea Victorello*, usque ad Clementem VIII. Deinde à *Ferdinando Ughello* & *Hieron. Aleandro* usque ad Urbanum VIII. Rom. 1630. fol. 2. Volum. & denique ab *Auguſtino Oldoino* S. J. usque ad Innocentium XI. Rom. 1677. fol. quotuor Volum.

Ferdinandus Ughellus tomo primo Italiæ ſacræ.

Claudii Molineti vitæ Pontificum numis illuſtratæ, à Martino V. ad Innocentium XI. Pariſ. 1679. fol. opus ſuppletum & continuatum à *Philippo Bonanni* S. J. Rom. 1700. fol. 2. Volum.

Jo. Palatii geſta Pontificum Rom. Venet. 1687. 1688. 1690. fol. quinque Volum. quæ cum ejus geſtis Cardinalium adſcribuntur libris prohibitis in indice Clementis XI. p. 273.

Franciſci Pagi Ord. Minorum, breviarium hiſtorico Chrono-

gico Criticum geſtorum Pontificum Romanorum: tomi quatuor, quorum ultimus poſtumus ſtudio Antonii Pagi, junioris, auctoris propinqui continuatus & a Clemente V. incipiens deſinit in Eugenio quarto, Antwerp. 1717. - 1727. 4. Diem obiit Franciſcus A. 1721. 21. Jan. Antonius vero Pagi ſenior, cui Cenſuram Baronianam debemus, vita diſceſſit Aquis Sextiis A. 1699. menſe Junio.

Noviſſime Hiſtoriæ Paparum accuratioris à Petro ad Benedictum XIII. Gallice edendæ ſpes facta eſt, à viro docto Gallo, Romana ſacra profeſſo, edita ſpiciminis in vicem vita Gregorii VII.

III. Canon ſextus Concilii Nicæni ex interpretatione Rufini lib. 1. Hiſt. Eccleſ. cap. 6. ſtatuit ſervandam conſuetudinem vetuſtam, ut Epiſcopus Romanus *Eccleſiarum ſuburbicariarum* & Alexandrinus Ægypti ſollicitudinem gerat. Per has Eccleſias ſuburbicarias ſunt qui putant à Rufino intellectum territorium Præfecti Urbis, intra centeſimum ab Urbe lapidem, quod in veteribus notitiis Epiſcopatuum *ἐπαρχία οὐρβικαρία* appellatur, & in Imperatoriis reſcriptis venit nomine *ſuburbicariarum regionum.* Quam explicationem argumentis confirmarunt:

Jacobus Gothofredus conjectura de ſuburbicariis Regionibus & Eccleſiis, ſeu de Præfectura & Epiſcopi Urbis Romæ diœceſi, diſſertationes duæ Francof. 1617. 4. & in conjecturæ ejus Vindiciis, & ad Cod. Theodoſ. lib. XI. tit. 1. leg. 9. Tom. 4. p. 18. ſeq.

Claudius Salmaſius amici ad amicum Epiſtola de regionibus & Eccleſiis ſuburbicariis. Pariſ. 1619. & Lugduni Bat.

Ej. Euchariſticon *Jac. Sirmondo* S. J. P. pro Adventoria. Pariſ. 1621. 4.

Idem Salmaſius commentario ad Trebellii Pollionis XXX. tyrannos T. 2. p. 315-321.

Joannes Launojus diſſ. de recta Nicæni Canonis VI. intelligentia, Pariſ. auctior editio 1662. 8. & propugnatione ejus adverſus *Henricum Valeſium.* 1671. 8.

M. Antonius de Dominis de Rep. Eccleſ. IV. 2.

Samuel Petitus III. 23. Miſcellaneorum.

Guil.

Guil. Bevergius ad Canonem Nicænum p. 55. ſeq.

Petrus Molinæus in novitate Papatus IV, 8. *Daniel Chamier* panſtratiæ Catholicæ T. 2, lib, XIV. c. 1,

Jo. Vorſtius de ſedibus Epiſcopalibus primariis in veteri Eccleſia, præcipue vero de Romana §. 66. Jen. 1648. 8. & in Thomæ Crenii faſce exercitationum 1, p. 160.

Guil. Cave libro Anglice edito de veteri politia Eccleſiaſtica c. 3. p. 114. ſq.

Frid. Spanhemius diſſ. 1. triadis Heidelb. 1664. quæ eadem quarta eſt quaternionis diſſ. hiſtoricarum Lugd. Bat. 1679. de æqualitate veterum Metropoleon cum Romana, (contra Allatii lib. 1. c. 12. de conſenſu Eccleſiarum Orient. & Occidentis) & Tomo II. Operum Spanhemii p. 439. ſeq.

Jo. Georgius Dorſcheus Vindiciis in Exodum, parte 2. p. 109. ſeq.

Samuel Baſnage T. 2. annal. ad A. C. 325. §. 52. ſeq.

Jac. Basnage hiſt. de l'Egliſe T. 1. p. 352. ſeq. & p. 48.

D. Chriſtianus Kortholtus ὁ μακαρίτης diſſ. in Canonem ſextum Nicænum Kil. 1691. 4.

Contra contendunt,

Qui vel jus Patriarchæ in Occidentales omnes Eccleſias, vel jus Metropoliticum in decem provincias Italiæ * ſub Urbis Vicario intelligunt.

Jac. Sirmondus in Cenſura conjecturæ Anonymi ſcriptoris (*Jacobi Gothofredi*) de ſuburbicariis regionibus Pariſ. 1618. & T. 4. Opp. Pariſ. 1696. fol. Ejusd. adventoria Cauſidico Divionenſi (*Claudio Salmaſio*) adverſus amici ad amicum Epiſtolam, cum cenſura vindiciarum conjecturæ alterius anonymi (*Jac. Gothofredi*) A. 1620. & T. 4. Opp. p. 52. Ej. propempticum Cl. Salmaſio adverſus ejus Euchariſticon libris II. A. 1622. & T. 4. Opp. p. 122.

Leo Allatius lib. 1. de Conſenſu Eccleſiar. c. 12.

Hieron.

* Aliæ ſeptem provinciæ Italiæ ſub Vicario Italiæ. Confer Schelſtratenum T. 2. Antiquitatis illuſtratæ diſſ. 4.

Hieron. Aleander junior refutatione conjecturæ anonymi ſcriptoris Pariſ. 1619. 4. diſſertationes duæ.

Jacobus Gutherius in ſpecula ad *Jac. Leſchaſſerii* Obſervationem de Eccleſiis ſuburbicariis. Pariſ. 1618. 8.

Joannes Dartis de urbicariis & ſuburbicariis regionibus & Eccleſiis. Pariſ. 1620. 8.

Jo. Morinus lib. 1. excercitatt. Eccleſiaſtic. 30. Pariſ. 1626. 4.

Philippus Berterius lib. 1. πιθανῶν c. 3. Toloſæ 1608. 4. & in thesauro Juris V. C. Everardi Ottonis T. 4. p. 810.

Petus de Marca de Concordia Sacerdotii & Imperii lib. 1. cap. 3. ſep.

Henricus Valeſius libro tertio Obſervationum Eccleſiaſtic. ad calcem notarum in Socratem & Sozomenum p. 188. ſeq.

Emanuel Schelſtratenus Antiquitatis illuſtratæ T. 1. p. 57. ſeq. & T. 2. diſſ. 6.

Antonius Pagi cenſura Baron. ad A. C. 325. n. 34.

Natalis Alexander Sec. IV. diſſ. 19.

Lud. Ellies du Pin de antiqua Eccleſiæ diſciplina diſſ. 1.

Juſti Fontanini Archiep. Ancyrani de amplitudine peculiaris provinciæ ſummi Pontificis ut Romani metropolitæ, deque Epiſcopatu Eugubino in eodem poſito. Rom. 1725.

David Blondellus de la Primauté en l' Egliſe pag. 606. 613. 625. ſeqq.

Chriſtianus Kortholtus nepos dignus avo & cognominis commentatione hiſtorico Eccleſiaſtica de Eccleſiis ſuburbicariis Lipſiæ 1730. 4.

IV. Epiſcopi in Italiam miſſi & conſtituti à Petro Apoſtolo ſunt, ſi *Dionyſio de Rives* * credimus, plurimi, ita ut omnes propemodum cathedræ in Italia Apoſtolicam a Petro originem jactitent. Nominat quidem ipſe *Ariminenſem*, *Aſſiſienſem* in Umbria, *Atinenſem*, *Bononienſem*, *Cæſenatem*, *Florentinum*, *Lucenſem*, *Mantuanum*, *Mutinenſem*, *Nepeſinum*, *Nucerinum*, *Papienſem*, *Parmenſem*, *Pennenſem*, *Peruſi-*

* Dionyſius de Rives, Avenionenſis Capucinus in triplici tractatu de verbo *creo*, de Sabbati in Dominicam mutatione, & de Petri primatu. Lugd. 1663. 4. p. 459. ſeq.

Perusinum, Placentinum, Ravennatem, Reatinum, Regiensem, Senogallensem, Spoletinum, Terracinensem, Tolentinum, Veronensem, Volaterranum.

Francisci Mariæ Florentinii Hetruscæ pietatis origines, seu de prima sacra Thusciæ antiquitate quam a temporibus Apostolicis, & à PAULINO Petri Apostoli discipulo A. C. 46. in Hetruriam misso repetit. Lucæ 1701. 4. *Acta Eruditorum* A. 1702. p. 513. De Paulino illo Acta Sanctorum T. 3. Julii 12. p. 268. Sed & PTOLEMEUM quendam in Thusciam ad prædicandam Evangelium misisse Petrus Apostolus traditur, cujus Acta habere se testatus est Baronius ad Martyrologium Romanum 19. Octobr.

Idem Martyrologium 6. Jul. *Fesulis in Tuscia S. ROMULI Episcopi & Martyris, discipuli B. Petri Apostoli, qui ab eodem missus ad prædicandum Evangelium, cum in multis Italiæ locis CHristum annunciasset, rediens Fesulas, sub Domitiano Principe martyrio coronatus est cum aliis sociis.* Hujus Romuli vitam consignavit Franciscus Cataneus a Diaceto. De nullo autem post Romanum Episcopo Fesulano constat ante Rusticum qui fuit circa A. C. 555. Vide sis Ughellum T. 3. Italiæ sacræ p. 212.

ASPRENAS, alius Petri Apostoli discipulus primus Neapolitanorum Episcopus fuisse traditur. Vide Baronium ad Martyrolog. Rom. 3. August. & Ughellum T. 6. p. 24. Tillemontium T. 1. memoriar. hist. Eccles. p. 199.

Idem Martyrologium 4. Sept. *Neapoli in Campania natalis S. CANDIDÆ, quæ S. Petro ad eam Urbem venienti prima occurrit, atque ab eo baptizata postea sancto fine quievit.*

Idem 7. Nov. *Patavii depositio S. PROSDOCIMI, primi ejusdem Civitatis Episcopi, qui a B. Petro Apostolo Episcopus ordinatus, ad prædicandum DEI Verbum ad prædictam Civitatem missus est, ubi multis virtutibus & prodigiis coruscans beato fine quievit.*

Martyrolog. Rom. & Menolog. Græcor. 15. April. de SS. Basilissa & Anastasia nobilibus fœminis, *quæ cum essent Apostolorum discipulæ & Petri ac Pauli corpora curarunt, inde passæ sunt etiam ipsæ sub Nerone.* De Sulpicio & Serviliano, qui prædicatione & miraculis B. DOMITILLÆ conversi, martyrium sub Trajano obierunt, 20. April. De

 Nereo

Nereo & Achilleo fratribus à Petro Apostolo baptizatis 12. Maj. De Domitilla Tillemont. T. 2. memor. Hist. Eccles. p. 124. sqq.

Martyrolog. Rom. 23. Febr. *Romæ S. POLYCARPI presb. qui cum B. SEBASTIANO plurimos ad Fidem CHRISTI convertit, atque ad martyrij gloriam exhortando perduxit.* & 25. Maj. *Romæ via Nomentana natalis* B. URBANI *Papæ, & Martyris, cujus exhortatione & doctrina multi, in quibus fuere Tiburtinus & Valerianus, CHristi fidem susceperunt & pro ea martyrium subierunt.* & Maj. 26. *Romæ* S. ELEVTHERII *Papæ & Martyris, qui multos nobiles Romanorum ad fidem CHristi perduxit* &c. & 2. Jun. *Romæ Natalis SS. Martyrum* Marcellini *Presb.* & Petri *exorcistæ qui multos in carcere ad Fidem erudientes, sub Diocletiano* &c. 6. Jun. *Romæ S. Artemii cum uxore sua Candida & filia Paulina, qui Artemius ad prædicationem & miracula* S. Petri *exorcistæ in CHRISTUM credens & cum omni domo sua a S. Marcellino presb. baptizatus* &c. 20. Jun. *Romæ depositio S. Novati, filij B. Pudentis Senatoris & fratris S. Timothei presb. & sanctarum CHRISTI Virginum Pudentianæ & Praxedis, qui ab Apostolis, eruditi sunt in Fide. Horum domus in Ecclesiam commutata, Pastoris titulus appellatur.* 30. Jun. *Romæ S. LUCINÆ, Apostolorum discipulæ* &c. 2. Jul. *Romæ via Aurelia natalis SS. Martyrum* Processi & Martiniani *qui a B. Petro Apostolo in custodia Mamertini baptizati sub Nerone &c. item Romæ passio sanctorum trium militum, qui in martyrio B. Pauli Apostoli ad CHristum conversi* &c. 5. Jul. *Romæ Sanct. Zoæ, ad Confessionem B. Petri Apostoli.* 6. Jul. *S. Tranquillini ad Confessionem B. Pauli.* 7. Jul. *Romæ SS. martyrum Claudij commentariensis, Nicostrati primiscrinij, Castorij, Victorini & Symphoriani, quas S. SEBASTIANUS ad fidem CHristi perduxit, & B. POLYCARPUS presbyter baptizavit* &c. Plures Jul. 10. 11. &c. Jul. 23. *Natalis S. APOLLINARIS Episcopi, qui ab Apostolo Petro Romæ ordinatus & RAVENNAM missus, pro Fide CHRISTI diversas & multiplices poenas perpessus est: postea in ÆMILIA Evangelium prædicans, plurimos ab Idolorum cultu revocavit, tandem Ravennam reversus, sub Vespasiano Cæsare gloriosum martyrium consummavit.* 4. Augusti. *Romæ S. PERPETUÆ, quæ à B. Petro Apostolo baptizata Nazarium filium & Africanum virum ad fidem CHristi perduxit, & multa sanctorum Martyrum corpora sepelivit* &c. 12. Dec. *Romæ S. SYNESII Martyris qui tempore B. Xysti Papæ lector ordinatus cum multos convertisset ad CHristum, apud Aurelianum Imp. accusatus, gladio percussus martyrij coronam accepit.*

Idem

Idem Martyrolog. 28. April. *Atinæ S. MARCI, qui a B. Petro Apostolo Episcopus ordinatus, Æquicolis primus Evangelium prædicavit, & in persecutione Domitiani sub Maximo Præside, Martyrii coronam accepit.*

CAPUÆ in Campania natalis S. RUFI Episcopi & martyris, qui cum esset Patriciæ dignitatis, a B. APOLLINARE, S. Petri discipulo cum universa familia baptizatus est. Martyrolog. Rom. 27. Aug.

Martyrolog. Rom. 25. Sept. *S. ANATHALONIS Episcopi, qui B. BARNABÆ Apostoli discipulus, in ejus locum Ecclesiæ MEDIOLANENSIS Episcopi, qui Sanctos Gervasium & Protasium baptizavit & multa in persecutione Neronis passus, in pace quievit.* De Gervasio & Protasio primis Martyribus Mediolanensibus sub Nerone, Menæa 14. Octobr. Martyrologia & Acta Sanctor. 19. Jun. Tillemontius T. 2. memoriar. p. 78. 498. sq. Gualvaneus Flamma in manipulo florum sive Chronico Mediolanensi T. XI. Muratorii p. 539. *In hac præclara Civitate primo sedit, & jacet BARNABAS Apostolus XXXII. sanctorum Archiepiscoporum turba vallatus.*

Martyrolog. Rom. 27. Aug. *Bergomi S. NARNI, qui a B. BARNABA baptizatus, primus ab eo ejusdem Civitatis Episcopus est ordinatus.*

Aquileiæ natalis S. HERMAGORÆ, discipuli B. Marci Evangelistæ & primi ejusdem Civitatis Episcopi, qui inter miracula sanitatum & prædicationis instantiam, ac populorum conversionem, plurima pœnarum genera expertus, tandem cum FORTUNATO Diacono suo capitali supplicio perpetuum meruit triumphum. Martyrolog. Rom. 12. Jul.

Ticinenses ad CHristum convertisse traditur SYRUS & IUVENTIUS discipuli Hermagoræ qui Marcum Evangelistam audivit. Vide Anonymum Ticinensem de laudibus Papiæ T. XI. Muratorii, sub init. Martyrologium Rom. 12. Sept. & Bernardi Sacci historiam Ticinensem libro VI. T. 3. thesauri Italiæ Græviani p. 670. seq.

Martyrolog. Rom. 9. Jul. *In Civitate Thora apud lacum Velinum, passio SS. ANATOLIÆ & AUDACIS quæ cum sub Decio per totam Piceni provinciam variis languoribus affectos curasset, & in CHRISTUM credentes fecisset, jubente Faustiniano judice diversis pœnarum generibus vexata* &c.

5. Novembr. *Tarracinæ in Campania natalis SS. Martyrum FELICIS presbyteri & EUSEBII monachi, qui cum sepelisset sanctos Martyres Julianum & Cæsarium, & multos converteret ad fidem CHRISTI, quos S.*

Felix Presbyter baptizabat, una cum eo tentus eſt & ambo ad forum judicis ducti, nec ſuperati, inde in carcerem incluſi, nocte eadem, cum ſacrificare noluiſſent, decollati ſunt.

Aſculi in Piceno, S. EMYGDII Epiſcopi & martyris, qui a S. MARCELLO Papa (circa A. C. 309.) *Epiſcopus ordinatus & illuc ad prædicandum Evangelium miſſus, in Confeſſione CHRISTI ſub Diocletiano Imp. Martyrii coronam accepit.* Martyrolog. Rom. 5. Auguſt.

Idem 18. Februar. *Brixiæ S. Caloceri Martyris, qui a S. FAUSTINO & JOVITA converſus ad CHRISTUM, ſub Hadriano glorioſum confeſſionis certamen complevit.*

Odoardi Ganduccij Genuenſis ragionamento della converſione de' Gentili, particolarmente GENOVESI, predetta da Eſaia IX. 1. vide Raph. Sopranem de ſcriptoribus Ligur p. 222.

BONONIÆ, *Sancti ZAMÆ, primi ejusdem Civitatis Epiſcopi, qui* (poſt medium Sæculi III.) *à S Dionyſio Rom. Pontifice ordinatus, Chriſtianam fidem mirifice propagavit.* Martyrolog. Rom. 24. Januar. ubi vide Baronium & Bollandum.

26. Febr. *Bononiæ* S. Fauſtiniani *Epiſcopi, qui eam Eccleſiam, Diocletiani perſecutione vexatam, Verbo prædicationis firmavit & auxit.*

Memoire iſtoriche della chieſa Bologneſe e ſuoi Paſtori libri VI. di Celſo Falconi. Bologna 1649. 4. Caſp. Bombaci memorie ſacre de gli huomini illuſtri per titoli e per fama di ſantita. Bologna 1640. 4. Alios, quemadmodum & de aliis ſingularum Italiæ Civitatum Epiſcopis ſcriptores vide ſi placet infra, in indice.

In Umbria, Martulæ, *S. BRITII Epiſcopi, qui ſub Marciano Judice* (temporibus Diocletiani) *pro confeſſione DOMINI multa paſſus, cum magnam populi multitudinem ad CHriſtum convertiſſet, Confeſſor in pace quievit.* Martyrolog. Rom. 9. Jul.

V. De Italiæ Epiſcopis præcipuum exſtat opus *Ferdinandi Ughelli* Florentini Ciſtercienſis Italia ſacra, Romæ primum edita 1644-1662. fol. novem voluminibus: & cum animadverſionibus & in præſens usque tempus ſupplementis V. C. *Nicolai* Coleti Venet. 1717-1721. fol. decem Voluminibus.

Julii Ambroſii Lucentii Italia ſacra reſtricta, aucta, veritati magis accommodata. Rom. 1677. 1702. fol duobus Voluminibus.

Vidi Coquilii, hiſtoriam Epiſcopatuum Italiæ laudat Nicolaus Comnenus Papadopoli T. 2. hiſt. Gymnaſii Patavini p. 104.

Augu-

Augustini Lubini Augustiniani Italia Ecclesiastica in suas XX. distincta provincias, sive Italiæ Episcopales Ecclesiæ cum extantes tum excisæ, tabula expressæ Geographica, de qua vide si lubet Ephemerides eruditorum Parisienses A. 1692. p. 230. Ejusdem Lubini Abbatiarum Italiæ brevis notitia prodiit Romæ 1693. 4.

Petri Josephi Cantelii S. J. metropolitanarum Urbium historia Civilis & Ecclesiastica, in qua Romanæ sedis dignitas & Imperatorum Regumque, Francorum maxime in eam merita explicantur. Paris. 1685. 4.

Petri Marcellini Corradini vetus Latium sacrum & profanum. Rom. 1704. 1715. 4. duobus Volum. tertio volumine addito Patav. 1726. 4. à *Josepho Rocco Vulpio*, S. J.

Dominicus Georgius de antiquis Italiæ metropolibus, Roma, Ravenna, Grado, Aquileja, Mediolano, Rom. 1724. 4. *Acta Erud.* 1725. p. 293. Italiæ regiones ante & post Constantinum M. quæ designatæ fuerint disquirit *Carolus le Cointe* T. V. Annal. Francorum pag. 490. seq. *Dav. Blondellus* de la primauté en Eglise p. 512. 514. 520. *Jac. Basnage* hist. de l'Eglise T. I. lib 7. quibus addendi scriptores supra p. 359. laudati a me, qui de regionibus & Ecclesiis suburbicariis differuere.

Casparis Barettæ, Monachi Benedictini commentarius insignis ad tabulam Italiæ Græco Longobardico Francicæ, in tomo decimo luculentæ sylloges Muratorianæ scriptorum de rebus Italicis, Mediolani 1727. seq. Ejusdem Barettæ responsiones ad censuram triplicem, Viterbiensem, Venetam & Brixiensem. Mediolan. 1729. 4.

Philippi Magaluffi Romani index Patriarcharum Archiepiscoporum & Episcoporum in sacello Pontificio assistentium ab A. C. 1500. ad 1685.

V. Episcopatus in Italia hodie sub *ROMANO*, præter sex illos Cardinalibus senioribus proprios, 1) Ostiensem conjunctum cum Velitrensi, *Ostia & Veletri*, 2) Portuensem & S. Rufinæ, *Porto e S. Rufina*, 3) Tusculanensem, *Frascati*, 4) Sabinensem, *Sabina*, 5) Prænestinum *Palestrina*, & 6) Albanensem, *Albano*: Sunt in SABINA quidem 7) Tiburtinus *Tivoli*, & 8) Farfensis *Farfa*. In LATIO & CAMPANIA Romana 9) Anagninus *Agnani*, 10) Segninus, *Segni*,

 11) Te-

11) Terentinus, *Terentino*, 12) Alatrinus, *Alatri*, 13) Verulanus *Veruli*, Soranus *Sora*, 15) Fundanus *Fondi*. 16) Cajetanus *Gajeta*, 17) Terracinensis, *Terracina*, & 18) Subjacensis, *Subjaco*. In TUSCIA 19) Hortanus, & Civitatis Castellanæ, *Orti & Civita Castellana*. 20) Nepesinus & Sutrinus, *Nepi & Sutri*. 21) Viterbiensis & Toscanensis, *Viterbo & Toscanella*. 22) Volaterranus *Volterra*, 23) Castrensis, *Castro*. 24) Civitatis Plebis, *Civita de la Piebe*. 25) Montis Falisci & Cornetanus *Monte Fiascone e Corneto*. 26) Lucanus, *Luca*. 27) Lunensis & Sarzanensis, *Luna e Sarzana*. 28) Politianensis, *Montepulciano*, 29) Balneoregiensis, *Bagna real*. 30) Urbevetanus, *Orvieto*. 31) Perusinus, *Peruggia*. 32) Civitatis Castelli *Citta di Castello*. In UMBRIA inferiori, 33) Spoletanus, *Spoleto*, 34) Assisiensis, *Assisi*. 35) Fulginatensis, *Foligno*, 36) Nucerinus, *Nocere*, 37) Reatinus *Rieti*, 38) Tudertinus, *Todi*, 39) Amerinus, *Amelia*. 40) Narniensis, *Narni*, 41) Interamnensis, *Terni*. In UMBRIA superiore, 42) Camarinensis, *Camerino*. 43) Æsinus, *Jesi*, 44) Fanensis, *Fano*. In PICENO, sive MARCHIA ANCONITANA, 45) Auximanus, *Osimo*, 46) Asculanus, *Ascoli*, 47) Anconitanus, *Acona*, 48) Lauretanus, & Recanatensis, *Loreto, e Recanate*.

υ) Sub Archiepiscopo PISANO, Episcopi suffraganei in insula CORSICA, 49) Adjacensis, *Ajazzo*, 50) Aleriensis *Alteria*, 51) Sagonensis, *Sagonia*. φ) Sub Archiepiscopo FLORENTINO, 52) Fæsulanus, *Fisole*, 53) Pistoriensis, *Pistoia*, 54) Cortonensis, *Cortona*, 55) Aretinus, *Arrezzo*, 56) Collensis, *Colle*, 57) Burgi S. Sepulchri, *Burgo di S. Sepolchro*, 58) S. Miniati, *Miniato*. χ) Sub Archiepiscopo SENENSI, 59) Suanensis, *Suana*, 60) Chusinus, *Chiuse*, 61) Grossetanus, *Grosseto*, 62) Massanus, *Massa*, 63) Ilcini sive Ilcinensis, *Montalcino*, 64) Pientinus, *Pienza*. Sub Archiepiscopo GENUENSI, 65) Bobiensis, *Bobio*, 66) Albinganensis, *Albenga*, 67) Naulensis, *Noli*: & in insula CORSICA hi duo 68) Nebiensis, *Nebbia*, 69) Acciensis, *Acci*, unitus cum Maurianensi, *Mauriano* in Sabaudia. Sub Archiepiscopo TAURINENSI, 70) Montisregalis, *Mondovi*, 71) Cassalensis, *Cassale*, 72) Salutiarum, *Saluzzo*, 73) Fossanensis, *Fossano*. Sub Archiepiscopo MEDIOLANENSI, 74) Bergomensis, *Bergamo*, 75) Albensis, *Alba*, 76) Vercellensis, *Vercelli*, 77) Cremonensis, *Cremona*, 78) Saonensis, *Savona*, 79) Vintimilensis, *Vintimilia*, 80) Aquensis, *Acqui*, 81) Bri-

81) Brixienſis, *Breſcia*, 82) Novarienſis, *Novara*, 83) Aſtenſis, *Aſte*, 84) Laudenſis, *Lodi*, 85) Alexandrinus, *Aleſſandria*, 86) Tortonenſis, *Tortona*, 87) Eporedienſis, *Jurea*, 88) Viglienavenſis, *Vigerano*, 89) Papienſis, *Pavia*, exemtus. In provincia MARCHIÆ Anconitanæ, ſub Archiepiſcopo FIRMANO, 90) Maceratenſis & Tolentinus, *Macerata e Tolentino*, 91) Ripanenſis, *Ripatranſona*, 92) Montis Alti, *Montalto*, 93) S. Severini, *S. Severino*. In UMBRIA ſuperiori, Flaminia ſive Romandiola ſub Archiepiſcopo URBINI ſive Urbinatenſi, 94) Piſaurienſis, *Peſaro*, 95) Eugubinus, *Agubbio*, 96) Forosempronienſis, *Foſſombrono*, 97) Senogallenſis, *Senegaglia*, 98) Callienſis, *Cagli*, 99) Feretranus, *Montefeltro*, 100) Urbanienſis, *Urbania*. Sub Archiepiſcopo RAVENNÆ ſive Ravennatenſi, 101) Adrienſis, *Adria*, 102) Comaclenſis, *Comachio*, 103) Forolivienſis, *Forli*, 104) Foropopilienſis, *Forlimpopolo*, 105) Cæſenatenſis, *Ceſena*, 106) Sarſinatenſis, *Sarſina*, 107) Faventinus, *Faënza*, 108) Britonorienſis, *Bertinoro*, 109) Ferrarienſis, *Ferrara*, 110) Ariminenſis, *Rimini*, 111) Imolenſis, *Imola*, 112) Cervienſis, *Cervia*, 113) Galeacenſis, *Galiatas*. In ÆMILIA ſub Archiepiſcopo BONONIENSI (*Bologna*) 114) Placentinus, *Piacenza*, 115) Parmenſis, *Parma*, 116) Regienſis, *Reggio*, 117) Mutinenſis *Modena*, 118) Cremenſis, *Crema*, 119) Burgi, S. Domnini, ſive Juliæ Fidentiæ, *Borgo S. Donnino*.

In regno NEAPOLITANO & Terra Laboris, ſub Archiepiſcopo NEAPOLITANO: 120) Puteolanus *Puzzuolo*. 121) Nolanus, *Nola*. 122) Acerrarum, *la Cerra*. 123) Iſclanus, *Iſchia*. 124. Averſanus *Averſa*, exemtus. Sub Archiepiſcopo CAPUANO. 125) Theanenſis, *Theano*. 126) Calvenſis, *Calvi*. 127) Caſertanus, *Caſerta*. 128) Cajacenſis, *Cajazzo*. 129) Carinolenſis, *Carinola*. 130) Iſernienſis, *Iſernia*. 131) Sueſſanus, *Seſſa*. 132) Aquinatenſis, *Aquino*. 133) Caſſinenſis Abbas Ord. S. Benedicti, *Monte Caſino*. Sub Archiepiſcopo SALERNITANO: 134) Campanienſis, *Campagna*. 135) Caputaquenſis, *Capaccio*. 136) Policaſtrenſis, *Policaſtro*. 137) Nuſcanenſis, *Nuſco*. 138) Acernenſis, *Acerno*. 139) Sarnenſis, *Sarno*. 140) Marſicenſis, *Marſico*. 141) Cavenſis, *la Cava*, exemtus. Sub Archiepiſcopo AMALPHITANO: 142) Litterenſis, *Lettere*: 143) Scalenſis & Ravellenſis, *Scala e Ravello*. exemtus. 144) Capritanus, *Capri*. 145) Minorenſis, *Minori*. Sub Archiepiſcopo SURREN-

RENTINO: 146) Vicanus, *Vico Equense.* 147) Maſſalubenſis, *Maſſa.* 148) Caſtelli maris, *Caſtelli a Mare.* Sub Archiepiſcopo BENEVENTANO: 149) Aſculanus, *Aſcoli.* 150) Theleſinus, *Teleſe.* 151) S. Agathæ Gothorum, *S. Agatha.* 152) Montis Viridis, *Monte Verde.* 153) Aliphanus, *Alife.* 154) Montis Marani, *Monte Marano.* 155) Avellinus & Friſentinus, *Avellino e Fricento.* 156) Trivicanus, *Trivico.* 157) Arianenſis, *Ariano.* 158) Bojanenſis, *Bojano.* 159) Bovinenſis, *Bovino.* 160) Leſinenſis, *Leſina.* 161) Vulturarienſis, *Voltorara.* 162) Larinenſis, *Larino.* 163) Thermularum, *Termuli.* 164) S. Severi, *S. Severo.* 165) Guardienſis, *la Guardia Alferes.* 166) Lucerinus, *Lucera de Pagani.* 167) Trojanus, *Troja.* Archiepiſcopus LANCIANENSIS, nullum ſub ſe habens Epiſcopum. Sub Archiepiſcopo Patriarchatus THEATINI, (*Civita de Chieti*) Epiſcopus 168) Ortonenſis & Camplenſis, *Ortona e Campli*, & exemti: 169) Civitatis Pinnæ & Atrienſis, *Civita di Pinna e Atri.* 170) Aquilanus, *Aquila.* 171) Valvenſis & Sulmonenſis, *Valva e Sulmona.* 172) Aprutinus, *Teramo.* 173) Civitatis Ducalis, *Civita Ducale.* In APULIA ſub Archiepiſcopo COMPSANO. (*Conza.*) 174) Muranus, *Muro.* 175) Satrianenſis & Campanienſis, *Satriano e Campania.* 176) Laquedonenſis, *Lacedognia.* 177) S. Angeli Lombardorum, *S. Angeli de Lombardi.* 178) Biſacienſis, *Biſaccia.* Sub Archiepiſcopo ACHERONTINO & MATHERANENSI, (*Acerenza & Matera*, 179) Venuſinus, *Venoſa*, 180) Anglonenſis, *Anglona*, hodie Turcenſis, *Turſi.* 181) Potentinus, *Potenza.* 182) Gravinenſis, *Gravina.* 183) Tricaricenſis, *Tricario.* Sub Archiepiſcopo TARENTINO: 184) Montulenſis, *Montula.* 185) Caſtellanatenſis, *Caſtellaneto.* Sub Archiepiſcopatu BRUNDUSINO, (*Brindiſi*) cui Epiſcopatus Oritanus (*Ori*) junctus eſt: 186) Hoſtunenſis, *Oſtuni* & exemti duo; 187) Neritonenſis, *Nardo*, & 188) Monopolitanus, *Monopoli.* Sub Archiepiſcopo HYDRUNTINO, (*Otranto.*) 189) Caſtrenſis, *Caſtro.* 190) Gallipolitanus, *Gallipoli.* 191) Ugentinus, *Ugento.* 192) Licienſis, *Lecce.* 193) Aleſſanenſis, *Aleſſano.* Sub Archiepiſcopatu BARENSI: 194) Bituntinus, *Bitonto.* 195) Melphitenſis, *Malfetta.* 196) Juvenacenſis, *Giovvennazzo.* 197) Rubenſis, *Ruva.* 198) Polignanenſis, *Polignano.* 199) Minerbienſis, *Mondorbino.* 200) Converſanus, *Converſano.* 201) Bitettenſis, *Bitetto.* 202) Andrienſis, *Andri.* 203) Vigilenſis, *Biſeglia.* Sub Archiepiſcopatu TRANENSI,

204) Mon-

204) Montis Pilosi, *Montepiloso.* Sub Archiepiscopo SIPONTINO: (*Manfredonia.*) 205) Vestanus, *Veste.* 206) Melphensis & Rapollensis, *Melfi e Rapollo*, exemtus. Archiepiscopus Nazarenus (*Nazareth*) titularis, Ecclesiam habens in diœcesi Tranensi. Sub Archiepiscopo RHEGIENSI in Calabria: 207) Neocastrensis, *Nicastro.* 208) Cathacensis, *Catanzaro.* 209) Cotronensis, *Cotrona.* 210) Tropiensis, *Tropia.* 211) Oppidensis, *Oppido.* 212) Bovensis, *Bove.* 213) Hieracensis, *Geraci.* 214) Squilacensis, *Squillace.* 215) Castri Maris, *Castell' a mare.* 216) Nicoterensis, *Nicotera*, exemtus. Sub Archiepiscopo CUSENTINO, (*Cosenza*) 217) Maturanensis, *Martorana*, & exemti tres: 218) Cassanensis, *Cassano.* 219) Militensis, *Melito.* 220) S. Marci, *S. Marco.* Sub Archiepiscopo ROSSANENSI Episcopus nullus præter 221) exemtum, *Besignanensem*, Besignano. Sub Archiepiscopo S. SEVERINI. 222) Umbriaticensis, *Umbriatico.* 223) Strongulensis, *Strongoli.* 224) Insulanus, *l' Isola.* 225) Cariatensis, *Cariati.* 226) Bellicastrensis, *Belcastro.*

Sub Patriarcha AQUILEIENSI. 227) Mantuanus, *Mantova.* 228) Comensis, *Como.* 229) Tridentinus, *Trento.* 230) Veronensis, *Verona.* 231) Patavinus, *Padova.* 232) Vicentinus, *Vicenza.* 233) Tarvisanus, *Trevisi.* 234) Concordiensis, *Concordia.* 235) Cenitensis, *Ceneda.* 236) Feltrensis, *Feltro.* 237) Bellunensis, *Cividad de Belluno.* 238) Polensis, *Pola.* 239) Parentinus, *Parenzo.* 240) Tergestinus, *Trieste.* 241) Justinopolitanus, *Capo de Istria.* 242) Gvastalensis, *Gvastala.*

Sub Archiepiscopo CORCYRENSI, *Corfu*, Episcopi: 243) Cephaloniensis, *Cefalonia*, 244) Zacynthiensis, *Zante.*

Sub Patriarcha GRADENSI, in Istria transmaritima. 245) Clodiensis, *Chiozza.* 246) Civitatis novæ, *Citta nuova.* 247) Torcellanus, *Torcello.* 248) Capruliensis, *Caurli.* 249) Mauranus, *Murano.*

Sub Archiepiscopo CRETENSI, (*Candia*) Episcopus. 250) Argiensis, *la Canea.* 251) Rettimensis, *Rettimo.* 252) Sittiensis, Hierapetrensis, *Sittia e Hierapetra.* 253) Cheronensis, *Cheronesso.* 254) Mellipotenensis, *Molipetamo.* 255) Archadiensis, *Archadia.* 256) Cissamonensis sive Sicchimensis, *Sicchimo.*

Italiæ PROVINCIAS XX. numerat & describit Ughellus, I. Romanam *tomo I.* II. Hetruriam *tomo 3.* III. Æmiliam IV. Flamini-

miniam V. Picenum & VI. Umbriam Senonum *tomo* 2. VII. Lombardiam transpadanam ſive Inſubriam, (Galliam cisalpinam) VIII. Liguriam & IX. Pedemontanam, *tomo* 4. X. Forojulii Ducatum XI. Venetorum Dominium & Patriarchatum cum Iaderenſi Illyricæ Dalmatiæ metropoli *tomo* 5. XIII. Campaniam felicem XIV. Aprutium & XV. Hirpinos regni Neapolitani. *tomo* 6. XVI. Lucaniam ſeu Baſilicatam, & XVII. Apuliam cum Dauniæ tum Peucetiæ, *tomo* 7. XVIII. Samnium *tomo* 8. XIX. Salentinam & XX. Calabriam, *tomo* 9.

VII. SICILIA quoque auſpicium perlatæ ad ſe lucis Evangelicæ, ex veteri traditione ad Apoſtolos, & ſpeciatim ad Petrum ac Paulum refert. De Pauli in Siciliam adventu & Epiſcopo *BACCHYLO* ab eo conſtituto, Græci ſcriptoris narrationem cum Conſtantini Laſcaris verſione dedi T. 14. Bibl. Græcæ p. 36. ſq.

Martyrolog. Rom. 21. Mart. *Catanæ S. BIRILLI, qui à B. Petro ordinatus Epiſcopus, cum multos Gentilium convertiſſet ad fidem, in ultima ſenectute quievit in pace.* 14. Junii *Syracuſis S. MARCIANI Epiſcopi, qui a B. Petro ordinatus Epiſcopus, poſt Evangelij prædicationem a Judæis occiſus eſt.* Idem Martyrolog. 3. April. *Tauromenij in Sicilia S. PANCRATII Epiſcopi, qui Evangelium quod à S. Petro Apoſtolo illuc miſſus prædicaverat, martyrij ſanguine conſignavit.* adde Tillemont. T. 1. memor. Hiſt. Eccleſ. p. 200. ubi etiam de S. PEREGRINO quem itidem Petri diſcipulum & Siciliæ Apoſtolum fuiſſe incerta fide contendunt. Idem Martyrolog. 29. Jan. *Peruſiæ S. CONSTANTII Epiſcopi & Martyris, qui una cum ſociis ſub M. Aurelio Imp. ob Fidei defenſionem, martyrij coronam accepit.* 5. Febr. *Catanæ in Sicilia S. AGATHÆ virginis, ſub Decio.*

De propagatione Chriſtianorum ſacrorum in Sicilia, *Octavius Cajetanus* * S. J. in Iſagoge poſtuma ad hiſtoriam Siculam, Panormi 1707. 4. & tomo ſecundo theſauri ſplendidi ſcriptorum Siciliæ, in Belgio nuper excuſi. Lugd. Bat. 1723. fol.

Rocchi Pirri Sicilia ſacra, diſquiſitionibus & notitiis illuſtrata Panormi 1630. 1633. fol. & in eodem theſauro Siciliæ, tomo ſecundo & tertio. Vide Conſpectum a me editum p. 141. 142. 143.

Alber-

* Hiſtory of the works of the learned A. 1709. p. 93. Giornale de' letterati d'Italia T. 13. p. 476.

Albertus Piccolus de antiquo jure Ecclesiæ Siculæ. Messanæ 1623. 4.

Joannis Baptistæ Chiavettæ, Panormitani notitiam Ecclesiarum Sicularum MS. memorat Antoninus Mongitor T. 1. Bibl. Siculæ p. 326.

Octavij Caëtani S. J. Idea Operis de Vitis sanctorum Siculorum, cum Martyrologio Siculo. Panormi 1612. 4. Ej. vitæ SS. Siculorum. Panormi 1657. fol. 2 Volum.

De Martyribus Siculis LXXII. in Diocletiani persecutione, *Acta Sanctor.* 21. Febr.

Francisci Carrem, Siclensis, S. J. pantheon Siculum, sive sanctorum Siculorum elogia. Genuæ 1679. 4.

Post Gothos Saraceni invadunt Siciliam inclinante sæculo septimo. Videndi *Paulus V.* 13. *de gestis* Longobardor. *Tho. Fazellus* decadis posterioris libro 6. & *Jo. Baptista Carusius* in epitome rerum Saracenicarum in Sicilia gestarum, in ejus Bibl. historica regni Siciliæ, tomo 1. Panormi 1720. fol. Ejecti iterum e Sicilia Saraceni a Rogerio Comite A. C. 1091. vide Pagium ad illum annum num. 13. Ab eo tempore Saraceni plures in Sicilia Christianis junguntur A. 1141. de quo idem Pagius, num. 2. Innocentius III. qui ab A. C. 1198. ad A. 1216. præfuit, lib. 1. Epist. 358. *cum dilectum filium nostrum* Abbatem de Sambucino *de fratrum nostrorum consilio ad proponendum Verbum Domini populis Siciliæ, ac eos citandos ad obsequium Crucifixi duxerimus destinandum* &c. Inde universa Sicilia iterum Christiana: in eaque hodie sub Archiepiscopatu PANORMITANO, (*Palermo*) Episcopus 1) Agrigentinus, *Gorgente*, 2) Mazarensis, *Mazara*. 3) Melevitanus, *Malta*. Sub Archiepiscopatu MESSANENSI (*Messina.*) 6) Cephalucensis, *Cefalu*. 7) Pactensis, *Patti*. 8) Liparensis, *Lipari* in regno Neapol.

VIII. Apud Paulum Diaconum libro secundo de gestis Longobardorum c. 22. sextadecima Italiæ provincia computatur Sicilia, septima decima Corsica, duodevigesima SARDINIA, quæ in Codice Justinianeo lib. 1. tit. 27. lege 1. ultima est inter septem Provincias præfecto Prætorio Africæ attributas. Hanc inter insulas exiliis olim frequentatas famosam notavit Nic. Antonius lib. 1. de jure exulum

c. 16. Inprimis memorabile, quod quatuor millia Judæorum, † libertini generis, queis idonea ætas ad militiam, Tiberio imperante in Sardiniam deportata teſtantur Joſephus XVIII. 3. 5. & Tacitus II. annal. c. 85. cui Suetonius Tiberio c. 36. ſuffragatur & Philo de legatione ad Cajum p. 785. ſq. Sejani calumniis delata ad Tiberium de Judæis crimina tribuens. Similiter conſtat deinde Chriſtianos a perſecutoribus in Sardiniam relegatos, qui Evangelii lucem in illam Inſulam afferentes Eccleſiam CHriſto collegerunt, atque ex Judæis multos, deinde etiam ex aliis eidem adjunxerunt. Martyrolog. Rom. 25. Octobr. *Turribus in Sardinia, SS. martyrum PROTI presbyteri & JANUARII diaconi, qui à S. Cajo Papa ad eam inſulam miſſi, tempore Diocletiani ſub Barbaro præſide conſummati ſunt.* & 30. Octobr. *Caralis in Sardinia S. Saturnini Martyris qui in perſecutione Diocletiani ſub Barbaro præſide, capite truncatus eſt.* Caralis, *S. Ephiſius* martyr in perſecutione Diocletiani. idem Martyrolog. 15. Januar. Sæculo quarto magnum nomen *Luciferi* Caralitani Epiſcopi, de quo Tom. 8. Bibl. Græcæ p. 403. Sed fuit & alius Lucifer Caralitanus Epiſcopus in exilium miſſus in Vandalica perſecutione ab Hunerico, de quo adeundus Theodoricus Ruinartus ad Victorem Vitenſem p. 394.

Martyrum quam plurimorum corpora detecta A. C. 1616. *Marcus de Guadalaxara* T. V. p. 328. hiſt. pontifical y Catolica.

In Sardinia quam poſt Saracenos à Friderici Barbaroſſæ filio & deinde a Piſanis & Genuatibus ejectos Gregorius IX. A. 1240. Jacobo Conquæſtori, Regi Arragoniæ tradidit, jam ab A. 1720. tenet primus Sardiniæ Rex, Victor Amadeus II. Epiſcopales civitates olim fuiſſe traduntur XVIII. hodie ſunt Archiepiſcopatus tres, 1) Calaritanus, *Callari*, 2) Turritanus, *Torre*, & 3) Arborenſis, *Arborea.* Sub Turritano ſunt Epiſcopi a) Algvarenſis, *Algver*, b) Boſſenenſis, *Boſa*, & c) Ampurienſis, *Ampurias.* Sub Arborenſi Uſſellenſis, *Ales.* Conſulendi Salvatoris Vitalis Annales Sardiniæ, Florentiæ 1639. fol. & tomo XV. theſauri Antiquitatum Siciliæ. Martini Carillo relacion al Rey D. Felippe, del nombre, ſitio, plantas, conquiſtas, *Chriſtianidad*,

† De Judæorum multitudine in urbe Roma & per Italiam tempore primorum Imperatorum, vide Jac. Baſnagii hiſtoriam Judæorum Gallice editam libro VI. capite 6.

nidad, fertilidad, ciudades, lugares y gobierno del Reyno de Sardenna, Barcinone 1612. 4. Francisci Vico historia de la Isla y Reyno de Sardenna, ibid. 1639. fol. Franciscus Jo. Fara de rebus Sardois. Calari 1580. 4. Anonymi description Geographique, Historique & Politique du Royaume de Sardaigne a Boulogne 1714. 8. Mem. de Trevoux A. 1714. p. 1426.

De sanctis Sardiniæ Joannes Arca; & Dimas Serpi, Ord. Minor. Chronica Sanctorum Sardiniæ, Barcinone 1600. 4. Dionysii Bonfant trionfo de los Santos del Reyno de Sardenna. Calari 1635. fol. Mediolani 1645. fol.

Jo. Pauli Nurræ Caralitani, patriæ Ecclesiæ Canonici Sardiniam sacram & profanam MS. video laudari in Actis Erud. 1709. p. 189. & memoriis litterariis Trevoltinis A. 1710. p. 358.

IX. Ex populis Barbaris qui Italiam à quarto sæculo infestarunt, Gothis, Herulis, Longobardis, nulla quoque fuit quæ non post aliquod tempus CHristo nomen dederit. De GOTHIS, qui primi jugum suave CHristi suscepere, infra capite XIX. HERULOS* tempore Justiniani professos CHristi sacra narrat Procopius lib. 2. de bello Gothico c. 14. quanquam iterum deinde defecisse memorans c. 15. De LONGOBARDIS Bonincontrius Morigia in Chronico Modoïtiensi T. XII. scriptorum Italiæ ceberr. Muratorii p. 1069. *THEODELINDA Christianissima & beatissima Lombardorum Regina AGILULFUM*** *Lombardiæ Regem quartum (ab A. C. 591. ad 616.) virum suum ab idolorum cultura revocavit & ad Fidem convertit, & cum Pontifice Rom. & Ecclesia eum pacem habere fecit.* Martyrologium Rom. 19. Febr. *Apud Beneventum S. BARBATI Episcopi, qui sanctitate celebris Longobardos & eorum Ducem (sæculo VII. vergente) ad CHristum convertit.* Alpes Cottiæ ab Hariberto Rege Longobardorum, per privilegium aureis litteris scriptum datæ Joanni VI. Papæ, si Hermanno Contracto fides. Vide Pagium ad A. C. 704. n. 2.

* De Herulorum nomine Tho. Reinesius III. 2. Var. lect. pag. 364. seq.

** Confer Sigonium lib. 1. de regno Italiæ p. 19.

CAPUT XVI.

De Originibus & successibus propagati Evangelii in HISPANIA & LUSITANIA.

I. De PAULI Apostoli adventu in Hispaniam.

Interpretes ad Rom. XV, 24.

Baronius ad Martyrolog. Rom. 22. Martii.

Jo. Ernestus Grabe notis ad Irenæum p. 46. Cardinalis *Agvirre* T. I. Concilior. Hispaniæ p. 139. b. & 154.

Henricus Wotton in Clementis Rom. Epist. ad Corinthios cap. V. p. 25. ubi testimonia *Theodoriti* in Psalm. CXVI. & 2. Timoth. IV. 17. *Cyrilli* Hierosol. Cathechef. XVII. 26. & *Epiphanii* hæres. 27. p. 107. Apud Clementem per τέρμα δύσεως Hispaniam intelligit etiam Jo. Pearsonus diss. 1. de successione Episcoporum Romæ c. 8. §. 9. p. 61. sq. & in Annalibus Paulinis p. 20. ubi affert testimonia *Chrysostomi* Orat. 7. in Paulum & *Theodoreti* in Philipp. I. 25.

Thomas Malvenda lib. IV. de Antichristo cap. 6. p. 206. seq.

Natalis Alexander hist. Eccles. Sec. I. diss. XV.

Casparis Sanctii S. J. disputatio de S. Jacobi & Pauli Apostolorum in Hispaniam adventu, edita cum ejus commentario in Acta Apostolorum. Lugd. 1616. 4. Colon. 1617. 4.

Ecclesiarum quæ in Iberis sunt meminit S. Irenæus lib. I. c. 3. [10] *Hispaniarum omnes terminos CHristo subditos* Tertullianus contra Judæos cap. 7.

Gregorius VII. Epist. 64. ad Alphonsum VI. & Sanctium Hispaniæ Reges (T. X. Concil. Labbei p. 53.) *Cum B. Apostolus Paulus Hispaniam se adiisse significet, ac postea SEPTEM EPISCOPOS ab Urbe Roma ad instruendos Hispaniæ populos a PETRO & PAULO Apostolis directos fuisse qui destructa idolatria Christianitatem fundaverunt, - - - vestra diligentia non ignoret* &c.

II. Pro

II. Pro JACOBI majoris, fratris B. Joannis Evangeliſtæ adventu in Hiſpaniam.

Cæſar Baronius ad Martyrolog. om. 25. Jul. ubi ejus ſacra oſſa Hieroſolymis adHiſpanias translata & in ultimis earum finibus ad Gallæciam recondita feruntur.

Joannes Mariana S. J. libro quarto de rebus Hiſpaniæ.

Idem Mariana & Franciſcus Macedo, ſcriptis ſingularibus hoc de argumento, Franciſcus Bivarius ad Pſeudo Dextri Chron. p. 51. ſeq.

Anton Roio, hiſtoria de S. Diego de Alcala. Madrid 1663. 4.

Caſp. de Mendoza y Segoia, predication de Saint Jago en Eſpanna. Zaragoza 1682. 4. contra Chriſtianum Lupum * & Natalem Alexandrum.

Diſſertatio auctore A. D. J. D. F. de qua Memoriæ Trevoltinæ A. 1713. Novembr. p. 1931. ſeq.

Joſephus Saenz de Agvirre diſſ. IX. apparatus ad Concilia Hiſpaniæ T. I. p. 134. ſeq. qui etiam p. 149. ſeq tuetur apparitionem S. MARIÆ Virginis quæ Jacobo Apoſtolo facta eſſe Cæſarauguſtæ a pſeudo Dextro traditur. Adde p. 159.

Hieronymi Contador de Argote, Clerici Regularis, diſſ. Luſitanice ſcripta & Regi Luſitaniæ Joanni V. dicata pro Jacobi adventu in Hiſpaniam, ex mente S. Hieronymi, in Commentariis Academiæ Regiæ Ulyſſip. A. 1722.

Manuelis Cajetani de Souſa in iisdem Commentariis A. 1725. 19. Jul. Idem promittit ſyllogem quingentorum amplius auctorum (ſed quorum vix unus quingentis annis non eſt Jacobo Apoſtolo junior) qui expeditionem Hiſpanicam Jacobi Majoris affirmarunt.

De apocryphis JACOBI Apoſtoli monumentis quæ in cavernis Granatenſibus effoſa dicuntur, dixi in Codice apocrypho Novi Teſt. T. 2. p. 725.

Contra diſputant, firmioribus argumentis,

Baronius ad A. C. 816. n. 51 & apud Spondanum ad A. 44.

Natalis Alex. diſſ. XV. Hiſt. Eccleſ. Sæculi I.

Non Jacobum Zebedæi, ſed Paulum Apoſtolum, primum & unicum Evangelii in Hiſpania promulgatorem probat ſingulari & copioſa

* Chriſtian. Lupus ad Tertull. de præſcript. c. 20. p. 379.

copiosa diss. Latina *Michaël a S. Maria* Eremita Augustinianus inserta Commentariis Academiæ Regiæ Ulyssiponensis A. 1722. 27. August.

Renatus Massvetus notis ad S. Irenæum p. 49. *Nullus in Hispaniis ante* S. Fructuosum, *qui passus est A. C. 259. certus & indubitatus Martyr legitur.* Acta S. Fructuosi Tarraconensis Episcopi, Augurii & Eulogii Diaconorum, in Theodorici Ruinarti actis selectis Martyrum pag. 219. & in Jo. Bollandi Actis Sanctorum 21. Januar. Adde Tillemontium T. 4. memoriar. p. 198. seq. De *Vicentio* & *Valeriano* Martyribus sub Diocletiano Baronius & Bollandus ad 22. 28. Januar. De *Eulalia* 12. Febr. De Cæsaraugustanis A. C. 303. Martyrolog. 3. Nov. De iisdem aliisque Prudentinus περὶ ϛεφάνων hymno IV. Nullum in Hispania Concilium ante illud quod celebratum Eliberi (quæ a Saracenorum temporibus Granada) circa A. C. 300.

Martyrolog. Rom. 15. Maj. *In Hispania, Sanctorum* TORQUATI, CTESIPHONTIS, SECUNDI, INDALETII, CÆCILII, HESYCHII *&* EUPHRASII, *qui Romæ à sanctis Apostolis Episcopi ordinati & ad prædicandum Verbum DEI in Hispanias directi sunt, cumque variis Urbibus evangelizassent, & innumeras multitudines CHristi fidei subjugassent, in ea provincia diversis locis quieverunt*, Torquatus *Acci*, Ctesiphon *Vergii*, Secundus *Abulæ*, Indaletius *Urci*, Cæcilius *Illiberi*, Hesychius *Carteiæ* & Euphrasius *Illiturgi*. Vide Bivarium ad Pseudo Dextrum A. C. 50.

Martyrolog. Rom. 25. Augusti. *Italicæ in Hispania S. GERUNTII Episcopi, qui tempore Apostolorum Evangelium in ea Provincia prædicans, post multos labores in carcere quievit.*

Idem 23. Sept. *In Hispania sanctarum mulierum XANTHIPPÆ & POLYXENÆ, quæ fuerunt Apostolorum discipulæ.*

Martyrologium Rom. 15. Maj. *Eboræ in Lusitania* S. MANCII *Martyris*. De hoc Jo. Vasæus in Chron. ad A. C. 100.

Epistola supposititia *Anteri* ad Episcopos Provinciarum Bæticæ & Toletanæ, velut scripta A. C. 237. in Dav. Blondelli pseudo Isidoro. Aguirre T. I. Concil. Hispan. p. 163.

Lucii I. A. 253. apud eundem Aguirre p. 195. *Xysti* A. 258. p. 213. *Dionysii* Papæ A. 270. p. 218.

De Hispanorum conversione ad Christianam religionem, *Jo. Richardsonus* prælectione Ecclesiastica XXVIII, Lond. 1726 8. Anglice.

Juan

Juan de Marieta, historia Ecclesiastica de todos los Santos y de los Concilios y Doctores de Espanna. Conchæ 1596. fol. 3. Vol.

Francisci de Padilla historia Eccles. de Espanna, parte primera, que contiene cinco Centurias, en que se trata del Princip o y progressos que tuvo la Religion Christiana en Espanna, y de los S. Martyres, Obispos y Concilios que uvo en ella hasta anno 500. del nacimiento de CHristo. en Malaga 1605. fol.

Martin Carrillo Annales des cosas Ecclesiasticas como seculares succedidas sennaladamente en Espanna hasta el A. 1630. Madrid 1630. fol.

Corona Real de Espanna, por Espanna, fundado en el credito des muertos, y vida di S. HIEROTHEO, Obispo de Athenas y Segovia. por *M. F. Gregorio de Argayz*, * Monge y Chronista del Orden de S. Benito. Madrit 1668. fol. Franciscus Bivarius ad hæc Pseudo-Dextri ad A. C. 71. *S. Hierotheus natione Hispanus, quem a Paulo conversum Dionysii discipuli sui Gloria clarum fecit, ad Hispanias se contulit, prius Episcopus Atheniensis, post Segoviæ in Arevacis Episcopus sanctitate mirandus habetur.* Sed norunt omnes quam parum, ipsorum etiam cordatiorum Hispanorum judicio, tribuendum sit testimoniis commentitiorum hujusmodi scriptorum, *Dextri*, *Marci Maximi*, *Juliani* Toletani, *Liutprandi* &c. Et speciatim hanc de Hierotheo Episcopo Hispano traditionem confutandam sibi sumsit Hispanus *Caspar Ivannez* de Segovia, cujus exstant dissertationes Ecclesiasticæ por el honor de los antiquos tutelares contra las ficciones modernas. Zaragoça 1671. fol.

Epistola S. Cypriani (circa A. C. 258.) ad clerum & plebes in Hispania consistentes, in caussa Basilidis Legionensis & Martialis Asturicensis in Hispania Episcoporum. Agvirre T. I. Concil. p. 203. sq.

Martyrolog. Rom. 18. Martii. *Augustæ S. NARCISSI, qui in Hispaniam profectus, cum Gerundæ multos ad CHristi fidem convertisset, ibidem in persecutione Aureliani cum Felice Diacono, Martyrij palmam accepit.*

* Idem qui Gregorii Episcopi Granatensis & Hauberti Monachi Benedictini aliorumque nominibus commentitia scripta vulgavit sub titulo *poblacion Ecclesiastica de Espanna.* Madrit. 1667. 1668. fol. Vide Nic. Antonii Bibliothecam veterem Hisp. T. I. p. 400. sq.

Idem 26. April. *Bracari in Lusitania, S. PETRI Martyris primi ejusdem Civitatis Episcopi.*

Ulyssipone in Hispania SS. Martyrum Verissimi, Maximæ & Juliæ sororum ejus, qui in persecutione Diocletiani passi sunt. 1. Octobr.

De prærogativa Catholici Regis Hispan. a Christianismi antiquitate, vide si placet quæ disputat *Jo. Jacobus Chifletius* in Vindiciis Hispanicis p. 149. seq. p. 406. sqq.

Rodrigo Mendes Sylva in opere cui titulus: poblacion general de Espanna. Madrit 1645. fol.

De Episcopis Hispaniæ *Andreas Schottus* tomo secundo Hispaniæ illustratæ. *Gregorii de Argayz* promissum opus VIII. Volum. fol.

Gil. Gonsalez de Avila, theatro Ecclesiastico de las Iglesias Metropolitanas y Catedrales de las dos Castillas: vidas de sus Arzebispos y Obispos, y cosas memorables de sas sedes. Madrit 1645. fol. 3. Volum.

Hieronymus a S. Maria, MS. Cardinalis de *Aguirre* ad Concilium Illiberitanum Tom. I. p. 294. sqq. ad Concilium Lucense A. C. 569. T. 2. Concil. Hispan. p. 309. sqq.

. ad Toletanum III. A. 589. T. 2. p. 353.

— — — IV. A. 633. T. 2. p. 492.

— — — VI. A. 638. T. 2. p. 504. 517. sqq.

LXXV. Episcoporum subscriptiones in synodo Toletana A. C. 675. apud pseudo Luitprandum in Adversariis p. 505. sqq.

Hodie * in Hispania præter Episcopatus duos qui solum Pontificem Rom. superiorem agnoscunt. 1) Legionensem, *Leon.* & 2) Ovetensem, *Oviedo*: sub Archiepiscopo TOLETANO (*Toledo*) Primate Hispaniæ sunt Episcopi 3) Segoviensis sive Segobiensis, *Segovia.* 4) Vallisoletanus, *Valladolid.* 5) Oxomensis sive Uxamensis, *Osma.* 6) Seguntinus sive Seguntinensis, *Sigvenca.* 7) Conquensis sive Conchensis, *Cuenca*

* Mr. l'Abbé de Vairac, del'état present d'Espagne Amst. 1719. 8. livre quatrieme. Europe Savante T. XI. pag. 298. Memoires de la Comtesse d' Aunoy lettre VI. T. 1. pag. 208. seq. edit. Germanicæ. Atlas Historique T. 1. No. 32.

Cuenca. 8) Carthaginenſis & Murcienſis, *Cartagena & Murcia.* 9) Jaënnenſis ſive Giennenſis, *Jaën.* 10) Orani ſive Aurani, *Orano.* 11) Cordubenſis, *Cordova.* Sub Archiepiſcopo TARRACONENSI, (*Tarragona*) 12) Barcinonenſis, *Barcelona.* 13) Dertuſanus, *Tortoſa.* 14 Ilerdenſis, *Lerida.* 15) Vicenſis, olim Auſonenſis, *Vich.* 16) Urgelitanus ſive Urgellenſis, *Urgel.* 17) Gerundenſis, *Girona.* 18) Helenenſis ſive Elenenſis, *Elna.* 19) Celſonenſis, *Solſona.* Sub Archiepiſcopo HISPALENSI, (*Sevilla*) 20) Gaditanus ſive Gadium, *Cadix.* 21) Gvadicenſis, olim Accitanus, *Gvadix.* 22) Canarienſis ſive fortunatarum Inſularum. *Canarias.* Sub Archiepiſcopo COMPOSTELLANO, (*Sant Jago de Compoſtella*) 23) Aſturicenſis, *Aſtorga.* 24) Abulenſis, *Avila.* 25) Salmanticenſis, *Salamanca.* 26) Caurienſis, *Coria.* 27) Placentinus, *Plazencia.* 28) Pacenſis, ſive Badajocenſis, *Badajoz.* 29) Tudenſis, *Tuy.* 30) Mindonienſis, *Mondonnedo.* 31) Aurienſis ſive Orenſis, *Orenſe.* 32) Civitatis Roderici, *Ciudad Rodrigo.* 33) Lucenſis, *Lugo.* 34) Zamorenſis, *Zamora.* Sub Archiepiſcopo CÆSARAUGUSTANO, (*Saragoza*) 35) Oſcenſis, *Hueſca.* 36) Turiaſonenſis, *Tarazona.* 37) Albaraſinenſis, *Alborazin.* 38) Jaccenſis, *Jaca.* 39) Balbaſtrenſis, *Barbaſtro.* 40) Tervelitanus, *Tervel.* 41) Sub Archiepiſcopo VALENTINO, 42) Segobricenſis, *Segorbe.* 43) Oriolanus, *Oribuella.* 44) Majoricenſis ſive Balearium Inſularum, *Majorca.* Sub Archiepiſcopo GRANATENSI. 45) Almerienſis, *Almeria.* 46) Malacitanus, *Malaga.* Sub BUGENSI denique Archiepiſcopo, 47) Pampelonenſis, *Pamplona.* 48) Calagurritanus, *Calahorra*, & 49) Palentinus, *Palencia.*

De Martyribus Hiſpanicis *Eulogii* Cordubenſis memoriale Sanctorum, tomo quarto Hiſpaniæ illuſtratæ. Indiculus luminoſus, de quo ad Luitprandum p. 433. *Jo. Tamaji de Salazar* Martyrologium Hiſpanicum Lugd. 1651.-1659. ſex Voluminibus fol. *Martini de Roa* flos Sanctorum Cordubæ. A. 1615. *Antonii Vincentii Domenici* Gerundenſis Ord. Præd. hiſtoria Sanctorum Catalauniæ, Barcinone 1602. Gerundæ 1630. fol. *Andreæ Reſendii* de martyribus Eborenſibus T. 2. Hiſpaniæ illuſtratæ pag. 1003. *Paulus*, Diaconus Emeritenſis de vita & miraculis Patrum Emeritenſium cum notis *Thomæ Tarnajo de Vargas*, Antwerp. 1638. &c.

Timothei Bottoni epitome ſanctorum Hiſpan. in parte 1. hiſtoriar. Ordinis Prædicator. lib. 1. cap. 1. *Chriſtoph. Caberi*, Ciſtercienſis ſilva Sanctorum, paradiſus Hiſpaniæ. *Jo. de Marieta* de ſanctis Hiſpaniæ. *Laurentii de Padilla* Catalogus ſanctorum Hiſpaniæ, Toleti 1638. fol.

Martyrologium Rom. 27. Febr. *Hiſpali in Hiſpania natalis S. LEANDRI, ejusdem Civitatis Epiſcopi, cujus prædicatione & induſtria VISIGOTHORUM gens adjuvante RECHAREDO eorum Rege ab Ariana impietate ad Catholicam Fidem converſa eſt.* De GOTHORUM regno in Hiſpania ab A. C. 412. uſque ad adventum Maurorum A. 713. *Julianus del Caſtillo*, Burgis 1582. fol. & cum auctario Hieronymi de Caſtro & Caſtillo, Madrit. 1624. fol. *Jo. Mariana*, *Jo. Vaſæus*, *Ambroſius Morales*, *Didacus Perez de Meſa* ut pſeudo Maximum a Nic. Antonio exploſum aliosque prætercam. *Joannis Arndii Bellmanni* erudita diſſ. de regno Weſtrogothorum in Hiſpania. Upſal. 1705. 8.

S. *Bonifacium* Germanorum Apoſtolum non veniſſe in Hiſpaniam, atque in Gregorii II. Epiſtola legendum *in partibus Heſperiarum*, non *Hiſpaniarum*, adverſus Baronium notat Pagius ad A. C. 724. n. 5.

De *Ludovici VII.* Galliæ Regis profectione in Hiſpaniam idem Pagius ad A. C. 1155. n. 10. ſeq.

Iſidori Chronicon ad A. C. 540. *JUDÆI tempore Siſebuti Regis ad Chriſtianitatem venire coacti*, & *edicto Regis Cinthilani Recceſvinthi* &c. adde Concilium Toletanum IV. canone 57. A. C. 633. & Concilio VIII. can. 12. A. C. 653. Faſciculus temporum ad A. C. 1224. fabulatur *Judæum quendam in Hiſpania apud Toletum fodiendo inveniſſe lapidem, in quo erat liber vetuſtiſſimus, in quo ſcriptum erat*: in tertio mundo Filius DEI naſcetur de Virgine Maria & pro ſalute hominum patietur. *Et quod liber deberet inveniri iſto tempore, ſcil. Ferdinandi Regis Caſtellæ. Et ſtatim Judæus baptizatur cum omni familia ſua.* Judæi ejecti ex Hiſpania A. 1492. quo audito in Africa quoque cœptos male tractari à Morabitis narrat Marmolius T. 3. p. 29.

Vacceis, genti Hiſpaniæ Tarraconenſis, Evangelium prædicavit, ſed non ita magno cum ſucceſſu S. AMANDUS. Vide Pagium ad A. C. 650. num. 3.

SARA-

SARACENI in Hiſpaniam venerunt ſollicitante Juliano Comite non 713. ut Baron. ſed A.C.710. regnumque ſibi, Gothis oppreſſis condiderunt A.711. *Pagi* ad A.710. n. 5. ſq. 711. n. 8. ſqq. 712. n. 9. ſqq. 713. n. 5. ſqq. 725. n. 4. Dura Chriſtianorum ſub Saracenis conditio, vide Pagi ad A. C. 713. n. 6. 718. n. 5. 725. n. 4. &c. Idem de imperio *Almoravidum* ſive *Morabitinorum* in Hiſpania ad A. C. 1091. num. 12. vide & ad A. 1058. n. 16. & Marmolium T. 3. p. 18. ubi etiam de *Almohadibus*, Benimerinis &c. De *Mozarabibus* laudatus Pagi ad A. C. 713. ſq. 1108. n. 9. ſq. 1149. n. 8. ſeq.

Abenhamid Mauri Granatenſis hiſtoria de geſtis bellisque inter Mauros & Chriſtianos uſque ad Ferdinandum V. ex Arabico Hiſpanice a Geneſio Perez de Hita. Madrit. 1631. 8.

Mr. Lobineau hiſtoire des conqueſtes d'Eſpagne par les Mores. Journal des Savans 1708. pag. 86. Mem. de Trevoux 1708. Aouſt. p. 1356.

Cronica de los Moros de Eſpanna, por *Cayme Bleda*, Valencia 1618. fol.

Relation hiſtorique del' invaſion del' Eſpagne par les Maures, tirée de plus celebres auteurs del' hiſtoire d'Eſpagne comme de Don *Rodrigve Ximenes*, des memoires de *Jean Baptiſte Perez*, de ceux de *Garcia*, de *Loviſa*, de *Raſis* auteur Maure, & de *Diego de Caſtille*. Haie 1699. 8.

De Granatenſi Maurorum regno a regibus Hiſpaniæ everſo, Gonzalo de Illeſcas T. 2. p. 205. ſqq. hiſt. Portifical y Catolica.

De Barcinonenſium fœdere adverſus Saracenos, Pagi ad A. 1058. n. 15. & de *Mozarabibus* Chriſtianis ad A. 1124. n. 20. ſq.

Maurorum regnum everſum, *Saracenique Hiſpania ejecti A. C. 1491. De ſuperſtitibus ad religionem Chriſtianam adducendis diligenter tractatum ab A 1526 de quo vide ſis Marcum de Gvadalaxara hiſt. Pontifical y Catolica T. V. p. 120. ſqq. Sed cum illud non ex voto ſuccederet, & reliqui ejecti ſunt à Philippo II. A. 1570. & a Philippo III. A. 1610. ** quanquam Chriſtiana Religio Toleti reſtituta

* *Bartholomæus de Rogatis* S. J. della perdita & riacquiſto della Spagna occupata dà Mori. Venet. 1660. 4.

** *Damiani à Fonſeca* de juſta Maurorum expulſione, & *Jacobi Bleda*

ſtituta jam a Rege Alphonſo, & Toletum Saracenorum poteſtati, ſub qua per 370. fere annos gemuerat, ereptum A. C. 1088. Archiepiſcopus Toletanus primas Hiſpaniæ. vide Pagium ad A. C. 1088. n. 6. ſeq. & 1090. ſq. ubi de Mezquita ſive moſchea majore in Eccleſiam verſa. Ab eo tempore variis cladibus acceptis Maurorum res minui, Chriſtiana ſemper augeri majoribus incrementis cœpit.

S. TERESIAM Virginem, quæ defuncta A. 1582. ſanctis A. 1621. adſcripta eſt a Gregorio XV. cum Hiſpaniarum Patronam ſingularem ſcripto commendaret *Franciſcus Morobellus de Puebla*, edito Hiſpanice Malacæ 1628. illud non ſine præjudicio Jacobi majoris, Apoſtoli, unici illorum regnorum Patroni factum notat Nic. Antonius Bibl. Hiſpan. T. 1. p. 344. pro cujus adventu in Hiſpaniam & plantata illic Eccleſia Chriſtiana usque adeo contenderunt jam pridem Hiſpani plerique, ut *Barthol. Laurentius* ſingularem librum indice ſcriptorum pro illa cauſa impleverit, edito Cæſarauguſtæ A. 1591. à quo tempore non pauciores in illo argumento experti ſunt vires ingenii, ut præter ſupra laudatos *Jo. Fernandus de Velaſco*, è quo Latine *Erycius Puteanus*: *Antonius Caracciolus*, *Bartholomæus Ferrus*, *Franciſcus à Jeſu*, *Franciſcus de Melgar*, *Chriſtophanus de Meſa*, *Thomas de Mouroi*, *Franciſcus Quevedo de Villegas*, *Jo. Paulus Martyr Rizo*, *Petrus de Loſada*, *Didacus de la Mota*, *Alphonſus de Reqvena*, *Joannes de Salazar*, *Michael de Salinas*, *Caſpar Sanctius*, *Stephanus Menochius* in Miſcellaneis (le Stuore) Centur. 3. cap. 25. aliique qui a Nic. Antonio in Bibl. Hiſpan. & à Raph. Savonarola in Orbe terrarum, ſcriptorum calamo delineato appellantur.

LUSITANI primordia Chriſtianæ Religionis repetunt à Diſcipulis S. Jacobi majoris, de quibus ſupra ex Martyrologio Romano 15. Maj. vide Manuelis de Faria & Souſa hiſtoriam regni Portugalliæ parte 2. pag. 90. ſeq. edit. novæ Bruxell. 1731. fol.

Georgij

defenſio fidei in cauſa Neophytorum ſive Moriſcorum regni Valentiæ, de quo utroque ſcripto Jacobus Echard in Bibl. Scriptorum Ordinis Prædicator. T. 2. pag. 424. 426. vide ſis etiam *Marcum de Guadalaxara* T. V. p. 124. ſqq. 149. ſq. 158. *Ludovici de Marmol*, hiſtoria del rebellion y caſtigo de los Moriſcos del Reyno de Grenada. Malaga 1600. fol.

Georgii Cardosi Hagiologium Lusitanum, Ulyssipone 1652, 1657, 1666. fol. 3. Volum. *Lusitanice.*

Ludovici de Cacegas de Monachis Dominicanis Lusitaniæ, & regnorum Lusitanis subjectorum, ex recensione Ludovici de Sousa, Madrid 1623. *Hispanice.*

Bartholomæi Gverre S. J. Corona Regni Lusitaniæ, sive elogia Virorum illustrium qui in imperio Lusitanico pro CHristi fide mortem oppetiere. *Lusitanice.*

Mauri qui ab A. C. 712. Hispaniam & Lusitaniam invaserunt, non tamen Christianos omnes potuere opprimere, qui magis magisque vires recollegerunt, ita ut ab Henrico Comite Portugalliæ qui A. C. 1112. obiit, ejusque filio Alfonso destructa sint Maurorum regna: ipse primus Lusitaniæ Rex A. 1139. & defunctus Conimbricæ A. 1185. ætat. 91. De his Manuel de Faria & Sousa parte 3. & cæteri historiæ Portugallicæ scriptores Antonius Brandaon, Eduardus Nunez, Eman. Constantinus, Josephus Texeira, Anton. Vasconcellus, le Quien de Neufville, Josue Rousseau, Renatus Aubertus Vertot &c.

Lusitanis * Rege Joanne V. Patriarcham concessit Clemens XI. A. C. 1716. Archiepiscopi BRACCARENSIS ab A. C. 1123. (*Braga*) sub quo Episcopi 1) Portuensis, *Porto.* 2) Viseensis, *Viseo.* 3) Mirandensis, *Miranda.* 4) Lamecensis, *Lamego.* 5) Gvardiensis, *Gvarda.* ULYSSIPONENSIS sive OLISIPONENSIS, LISBONENSIS Archiep. (*Lisboa*) ab A. C. 1390. sub quo Episcopi: 6) Conimbricensis, *Coimbra.* 7) Albensis, *Elvas.* 8) Leriensis, *Leyra.* 9) Portalegrensis *Portalegre.* EBORENSIS Archiepiscopus ab A. C. 1541. sub quo Episcopus 10) Silvensis sive Algarbiensis in urbe Phrao, *Silves*, *Faro.*

Omitto qui Ulyssiponensi subesse feruntur extra Europam Episcopi, Septensis (*Ceuta*) in Barbaria Africæ, Funchalensis in insula Madera, Angrensis in Tercera insula: Congensis in regno Congo ad Africæ oram: Capitis Viridis sive Hesperidum insularum, Insulæ S. Thomæ, & Brasiliensis in urbe omnium Sanctorum. Et qui similiter Eborensi subest Archiepiscopo, Episcopus in Africa Tingensis sive Tingitanus.

Anto-

* Confer quæ notavi in Indice, infra p. 104.

Antonius Carvalho de Costa, Corografia Portugveza, * Lisboa 1706. 1708. 1712. fol. 3. Vol. *Raphael Bluteau*, in Vocabulario Portugallico & Latino, *Auberti Miræi* notitia Episcopatuum p. 191. seq. Jo. Petri Ludovici Ausführlicher Staat von Portugal. Halæ 1734. 8. &c.

Antonii de Sousa Macedo Lusitania infulata & purpurata, Pontificibus Romanis & Cardinalibus illustrata: Paris. 1663. 1973. 4.

* Acta Erud. T. 9. supplementi p. 481.

Caput XVII.

De Originibus & successibus Religionis Christianæ in GALLIIS.

I.

Cum de veterum Gallorum ethnicorum idololatria & superstitiosis ritibus exstet elaboratum opus clarissimi viri *Jacobi Martini*, ex illustri S. Mauri congregatione Monachi Benedictini: typis exscriptum Paris. 1724. 4. longe plurium doctorum hominum industria versata est in inquirendis illustrandisque primordiis Christianismi in Gallia, & notando tempore quo in illa primum suscepta est CHristi fides, & Ecclesiæ Christianæ constitutæ sunt. Itaque de hoc argumento præter *Sammarthanos* in Gallia Christiana, recensque ed i cœptum opus *Jacobi* ** *Longevallii*, S. J. consuli possunt:

Stephanus Pasquier, recherches de la France lib. III. c. VI. seq.

Franciscus Bosquetus Episcopus Monspeliensis tomo I. Ecclesiæ Galliæ historiarum, Paris. 1633. 8. 1636. 4. (Journal des Sav. 1676. pag. 235. Unschuldige Nachrichten A. 1726. p. 225.)

Claudii Espencæi Opera pag. 442.

Scipio

** Histoire de l'Eglise de France, depuis l'etablissement de la Religion Chrétienne dans les Gaules, jusqu'a present. Paris 1730. 4. *Critique desinteresée des Journaux literaires* T. 2. p. 228. *Journal des Sav.* 1730. *Nov.* pag. 428.

Scipio du Pleix in opere Memoriarum Gallicarum, editarum Gallice Parif. 1619. 4. de l'etat de la Religion Chrétienne dans les Gaules fous les Empereurs Romains, jusqu'au commencement de la Monarchie Françoife.

Petrus de Marca, Epiftola ad Henr. Valefium, de tempore quo primum in Galliis fufcepta eft CHrifti fides. Præmiffa Eufebii Hift. Ecclefiafticæ Valefianæ. Parif. 1659. fol. & in Opufculis Archiepifcopi à Steph. Baluzio editis Parif. 1669. 8. & in Actis Sanctor. T. V. Junii 30. p. 544.

Joannes Launojus in difpunctione hujus Epiftolæ. Parif. 1659. 8. & Tomo fecundo Operum edit. novæ Genevenfis.

Gerardi du Bois Congreg. Oratorii presb. de primis Ecclefiis Galliæ, libro I. Hift. Ecclefiæ Parifienfis 1690. fol. tomo I.

Tillemontius T. IV. memor. Hift. Ecclef. p. 439. fqq. 703. feqq.

Jo. Richardfon prælect. Ecclefiaftic. XXIX. & XXX. Lond. 1726. 8. Anglice.

Natalis Alex. Seculo I. Hift. Ecclef. diff. 16.

De la Mare traité de la Police liv. 2. tit. 2. p. 257. fqq.

Bernardi Labenazie, Canonici Aginnenfis diff. de tempore quo primo Evangelium prædicatum in Galliis. Tolofæ 1691. 12. fur le tems auquel la Religion Chretienne a etablie dans les Gaules (*fæculo fecundo, non primo*) a Toulouſe 1703. *Journal des Savans A.* 1703. *pag.* 1071.

Jacobus Bafnage hift. del' Eglife lib. V. cap. 2. Tom. 1. pag. 219. fqq.

Joannis Launoji differtationes tres, quarum *una* Gregorii Turonenfis * lib. 1. hift. Francorum c. 27. locus de feptem Epifcoporum

* Verba Gregorii funt: *Hujus* (Decii) *tempore feptem viri Epifcopi ordinati ad prædicandum in Gallias miffi funt, ficut hiftoria paffionis S. Martyris Saturnini* (Epifcopi Tolofani, apud Surium 29. Novembr. & in actis felectis Ruinarti p. 130.) *denarrat: ait enim fub Decio & Grato COSS.* (A. C. 250.) *ficut fideli recordatione retinetur, primum ac fummum Tolofana Civitas habere cœperat Sacerdotem. Hi ergo miffi funt: Turonicis GRATIANUS Epifcopus, Arelatenfibus TRO-*

rum adventu in Galliam ſub Decio & Grato COSS. *altera* locus Sulpitii Severi * lib. 2. Hiſt. cap. 46. de primis Galliæ martyribus defenditur, & in utraque diverſarum Galliæ Eccleſiarum Origines tractantur. Tertia quid de primi Cenomanorum Antiſtitis *Juliani* epocha ſentiendam ſit explicatur, nec à Petro Apoſtolo aut Clemente miſſum ſed longe juniorem fuiſſe oſtenditur. Pariſ. 1651. & 1670. 8. contra *Jo. Blondonnetum* Benedictinum in vitis Epiſcoporum Cenomanenſium Gallice editis. Vide Jacobi Longi Bibl. hiſtor. Galliæ pag. 200. Bondonnetus quam vocat refutationem Launojo oppoſuit Gallice 1653. 4.

De S. DIONYSII adventu in Gallias, quem Dionyſium Areopagitam volunt alii, ut:

Baronius ad Martyrolog. Rom. 9. Octobr. & 15. Nov. ubi de *Eugenio* Toletano Dionyſii diſcipulo.

Franciſcus Gerſon Theologus Pariſ. Epiſtola ad Sirmondum, Gallice edita Pariſ. 1641. 8. & in apologia pro Dionyſio, Lazaro, Trophimo & aliis Galliæ Apoſtolis. 1642. 8. *Jo. Samblancatus* in Galliæ Palladio, Toloſæ 1641. 8.

Germanus Millet Benedictinus in vindicata Eccleſ. Gallicanæ gloria. Pariſ. 1638. 8. contra Sirmondum, & in reſponſione ad Jo. Launoji diſſ. Paris 1642. 8. *Hugo Menardus* Benedictinus de unico Dionyſio contra Launoji diſcuſſionem, Pariſ. 1643. 8. *Jacobus Doublet* Decanus Abbatiæ S. Dionyſii, in Hiſtoria Chronologica Gallice edita de veritate S. Dionyſii Pariſ. 1646. 4.

Natalis Alexander T. I. Hiſt. Eccleſ. N. T. diſſ. 16. *Petrus Franciſcus Chifletius* S. J. in Opuſculo † de S. Dionyſii ætate, Pariſ. 1676. 8.

Gabriel

PHIMUS Epiſcopus, Narbonæ PAULUS Epiſcopus, Toloſæ SATURNINUS Epiſcopus, Pariſiacis DIONYSIUS Epiſcopus, Aruernis STREMONIUS Epiſcopus, Lemovicinis MARTIALIS eſt deſtinatus Epiſcopus. Gregorio aſſentitur *Adrianus Bailletus*, qui horum ſeptem Epiſcoporum geſta in vitis Sanctorum Gallice editis retulit ad tempora Fabiani Papæ.

* Verba Sulpicii Severi: *Sub Aurelio Antonini filio perſecutio quinta agitata, ac tum primum inter Gallias martyria viſa, ſerius trans Alpes religione ſuſceptâ.* Confer Euſeb. lib. V. Hiſtor. & in Chron.

† Journal des Sav. 1676. p. 284.

Gabriel de Caumont libro ſingulari. Pariſ. 1673. & cum additionibus 1674. 8. *Andreas du Sauſſay* de Myſticis Galliæ ſcriptoribus pag. 343. ſqq.

Bernardus Labenazie in diſſertationibus Launojo oppoſitis, in defenſione antiquitatis Eccleſiarum Galliæ, Agenni 1696. 12.

Laurentius Cozza de S. Laurentio Ord. Minor. in vindiciis Areopagiticis Rom. 1702. 8.

Leo de S. Joanne Carmelita in ſcripto, la France convertie. paris 1661. 8.

Alii rectius ab eo diſtinguunt:

Ut *Nicolaus Faber* apud Honoratum de S. Maria, reflex. ſur les regles & ſur l'uſage de la Critique T. 1. diſſ. VI. p. 198.

Jac. Sirmondus T. 1. Concilior. Galliæ A. 1629. & cum Launojo de duobus Dionyſiis & T. 4. Opp. Sirmondi. 1696. fol. p. 354.

Jo. Morinus de ſacris ordinatt. part. 2. cap. 2. ſeqq. *Joannes Launojus* de duobus Dionyſiis Pariſ. 1660. 8. & in judicio ſuper Petri Franciſci Chifletii diſſertatione. Pariſ. 1677. 8. & in miraculis Dionyſii Pariſienſium Apoſtoli. Pariſ. 1641. 8. & in animadverſionibus ad Jo. Samblancati Palladium Galliæ. ibid. & in diſcuſſione reſponſionis Germani Millet. ibid. & tomo ſecundo operum quæ jam Genevæ recuduntur: adde *D. B. Antonij Reiſeri* noſtri Launojum Confeſſorem p. 765. ſq.

Gerardus du Bois, Congreg. Orator. presbyter in hiſtoria Eccleſiæ Pariſ. lib. I. cap. 5. 6. de celebri controverſia, an S. Dionyſius Pariſienſis Epiſcopus Areopagita, quæ de ea doctorum hominum opinio, quando primum orta. Pariſ. 1690. fol.

Tillemontius T. 4. memor. Hiſt. Eccleſ. pag. 439. *Lud. Ellies du Pin* &c.

De hoc Dionyſio primo Epiſcopo Pariſ. & ejus martyrii ſociis præterea conſuli poſſunt:

Vitæ Sanctorum editæ Gallice à *Franciſco Giry*, Minimo, *Adriano Bailleto*, 9. Octobr. ne dicam de aliis quos laudat Vir Clariſſ. Jacobus le Long p. 36. Bibl. hiſtor. Gall.

Martyrolog. Rom. 22. Sept. *Apud pagum Castrensium, S. JONÆ presbyteri & martyris, qui cum S. DIONYSIO profectus in Galliam jussu Juliani præfecti verberibus cæsus, gladio martyrium consummavit. - - Apud civitatem Meldensem B. SANCTINI Episcopi, discipuli S. DIONYSII Areopagitæ, qui ejusdem civitatis Episcopus ab eo consecratus, primus illic Evangelium prædicavit.*

De reliquiis S. Dionysii, Pagius ad A. C. 1052. n. 7. sqq.

S. PHILIPPUM in Galliis Evangelium prædicasse affirmant quidam ex Isidoro Hispal. sed refellit Tillemontius in nota prima ad vitam Philippi Apostoli T. I. memor. hist. pag. 645. edit. Paris. Sam. Basnage ad A. C. 46. n. 34.

JACOBUM majorem, Andibus sepultum contendit singulari libro A. 1610. edito Claudius Menardus, *recherches & avis sur le Corps de S. Jaques le Majeur.* Bibl. Françoise T. 13. p. 243.

Martyrolog. Rom. 22. Mart. *Narbonæ in Gallia natalis S. PAULI Episcopi Apostolorum discipuli, quem tradunt fuisse SERGIUM PAULUM ProCOS.* (Actor. XIII. 7.) *qui à B. Apostolo Paulo baptizatus, & cum in Hispaniam pergeret, apud Narbonam relictus, ibidem Episcopali dignitate donatus est, ubi prædicationis officio non segniter expleto, clarus miraculis migravit in cœlum.*

Pro B. MARIÆ MAGDALENÆ, LAZARI, MAXIMINI & MARTHÆ in Gallias appulsu.

Sigebertus Gemblacensis ad A. C. 745.

Baronius ad A. C. 35. & *ad Martyrolog. Rom.* 29. Jul. ubi de Martha, Tarasci in Gallia Narbonensi. & 17. Dec. ubi de Lazaro, primo ut ajunt Episcopo Massiliensi.

Jean Scholastique Pitton, Docteur en Medicine, diss. historique pour la sainte Eglise d' Aix, que S. Maximin, disciple de Notre Seigneur JEsus CHrist, & sainte Marie Magdeleine, soeur de Lazare sont venus en Provence, & ont fini leurs jours a Aix. Lugd. 1668. 4. contra Launojum.

Natalis

Natalis Alexander Sæculo I. diss. 17.

Vincent Reboul, Jacobin, dans la vie de la S. Magdalene. Gallice. Massiliæ 1661. 12.

Joannis de Chanteloup, l'Apôtre de Provence, ou la vie du glorieux Saint Lazare, premier Eveque de Marseille. Massil. 1607. 8.

Joannes Balinus in poemate heroico de divæ Magdalenæ gestis & navigatione in Provinciam, & poenitentiæ loco. Prævotii 1607. 8.

Jo. Baptistæ Gvesnay S. J. Magdalena Massiliensis advena. Lugd. 1643. 4. contra Launojum: & ejusdem (sub nomine *Petri Henrici*) auctarium historicum & disquisitio disquisitionis cum scholiis. 1644. 4. & ad calcem annalium Provinciæ Massiliensis Lugd. 1657. fol.

Honorati Bouche Vindiciæ fidei & pietatis contra Launojum. Aquis Sextiis 1644. 8. & Gallice 1663. 4.

Michaelis Jordani, Ord. Præd. ratio vindicatrix calumniæ, contra Launojum. ibid. 1644. 8.

Honorati Leothardi Thyriensis sive *Theophili* potius *Raynaudi* S. J. Hercules Commodianus (Launojus) repulsus. ibid. 1646. 8. & tomo XVIII. operum Raynaudi.

Denis de la Sainte Beaume sive potius *Gvesnæi* triumphus reliquiarum S. Magdalenæ. Gallice 1647. 8. contra Launoji sentimens sur le livre du Pere Gvesnay.

Antonius de Ruffi libro X. historiæ Massiliæ Gallice editæ, *Carolus Stengelius* in vita Mariæ Magdalenæ &c.

Contra disputant:

Jo. Launojus diss. de commentitio Lazari, Maximini, Magdalenæ & Marthæ in Provinciam appulsu. Paris. 1641. 8. Ejusdem sentimens sur le auctarium du Pere Gvesnay. Paris. 1646. 8. disquisitio disquisitionis de Magdalena Massiliensi advena. Magdalenæ Vezaliensis & Sammaximianensis monumenta. Dispunctio libri Bucheiani, Dissertationis & Disquisitionis confirmatio quadruplex. Paris. 1660. 8. Hæc jam recuduntur Genevæ inter Opera Launoji quinque comprehendenda voluminibus, tomo secundo, additis Epistolis duabus ad Marchettium, ex Mercuriis Anni 1723. Vide sis etiam *D. Antonii Reiseri* Launojum Confessorum p. 777. sq.

Tillemontius 2. tomo memoriar. *Sam. Basnage* ad A. C. 35. n. 25. seqq.

S. JULIANUS, primus Cenomanenſis Epiſcopus.

Martyrologium Rom. 27. Januar. *Apud Cenomanos depoſitio S. Juliani, primi ejusdem Urbis Epiſcopi, quem S. Petrus illuc ad prædicandum Evangelium miſit.* Confer ibi Baronium & Bollandum.

Epiſcopos à S. Petro in Galliam miſſos *Dionyſius de Rives* a) commemorat traditione ſed parum explorata *Rhemenſem*, *Catalonenſem*, *Senonenſem*, *Aurelianenſem*, *Carnotenſem*, *Pariſienſem*, *Meldenſem*, *Rotomagenſem*, *Bajocenſem*, *Turonenſem*, *Cenomanenſem*, *Bituricenſem*, *Arvernum*, *Viennenſem*, *Arelatenſem*, *Aquenſem*, *Avenionenſem*, *Engoliſmenſem* &c.

De ſeptem Epiſcopis qui à PETRO Apoſtolo in Galliam, atque ut alii, etiam in Hiſpaniam miſſi incerta fide feruntur TORQUATO, CTESIPHONTE, SECUNDO, INDALECO, CÆCILIO, ESICIO ſive HESYCHIO & EUPHRASIO, vide Tillemont. Tom. I. memor. Hiſt. Eccleſ. p. 200. ſeq. edit. Pariſ.

De MARTIALI LEMOVICENSI, Aquitaniæ Apoſtolo.

Ordericus Vitalis lib. 2. Hiſt. Eccleſ. p. 428. ſeq.

Hieron. Xaverius in hiſtoria Petri Apoſtoli ſcripta Perſice & cum verſione Latina à Lud. de Dieu edita p. 81.

In Bibl. Thuana T. 2. p. 425. MSS. ſermones plures de S. Martiali & aliis Lemovicenſibus. *Aurelianus* Lemovicenſis, quem Martiali ajunt ſucceſſiſſe, in ejus vita edita, Pariſ. 1566. cum Abdia, *Dan. Papebrochius* in Actis Sanctorum T. V. Junii 30. p. 535. ſeqq. & 538.

Concilium Pictavienſe A. 1023. & Pariſienſe A. 1024. pro Apoſtolatu S. Martialis, de quibus Bulæus in hiſtoria Academiæ Pariſ. T. I. p. 3737. ſeq. & Pagi ad A. C. 1023. n. 2. & A. 1024. n. 12. ſq. qui Jordanum Lemovicenſem Epiſcopum obſervat reſtitiſſe huic novitati, nec Apoſtolis ſed Confeſſoribus adſcribendum Martialem contendiſſe. Videſis ad A. 1025. n. 10. ſed & ad A. 1029. n. 2. A. 1032. & 1034. n. 7.

Concilium Lemovicenſe duplex de Apoſtolatu S. Martialis, celebratum A. C. 1029. 1031. ad calcem T. 2. Bibl. MSS. Philippi

a) In triplici tractatu p. 469. ſeq.

lippi Labbei, & in Conciliis edit. Labbeanæ T. IX. & T. VI. Harduin. Johannis XIX. Papæ Epiſtola ad Jordanum pro Apoſtolatu Martialis T. IX. Concil. Labbei. Ademari Epiſtola MS. apud Baluzium, de qua Dupinins Tom. VIII. Bibl. ſcriptor. Eccleſ. & Acta Erud. A. 1698. pag. 238.

Epiſtola Martialis ad Burdegalenſes, eorumque Epiſcopum Gilbertum, & altera ad Toloſanos inventæ A. 1060. vel 1100. vide Labbei Bibl. MSS. T. 2. pag. 288. 298. Easdem poſt edit. Badianam, repetitas in micropresbytico, Orthodoxographis & in Patrum Bibliothecis, Seorſim cum notis edidit Geverhardus Elmenhorſtius Hamb. 1614. 4. Spurias eſſe docet præter alios Nic. Nourritus apparatu ad Bibl. Patrum T. 1. diſſ. IX. & Dionyſius Sammarthanus T. 2. Galliæ Chriſtianæ. Vide & Caſp. Barthii adverſaria lib. XLV. capit. 7. & 21. Auguſtinum Varenium parte I. rationarii p. 153. ſeq. D. Tho. Ittigium diſſ. de Patribus Apoſtolicis pag. 72. ſeq. Unſchuldige Nachrichten A. 1705. pag. 807. ſeq.

Andreas du Sauſſay de Myſticis Galliæ ſcriptoribus p. 302. ſeq. Apoſtolatum Martialis propugnat contra Petrum Molinæum, ſicut & in notis ad Martyrologium Gallicanum 3. Kal. Jul.

Bonaventure de S. Aimable, Carme dechauſſé, la vie de S. Martial, ou defenſe del' Apoſtolat de S. Martial & autres, contre les Critiques de ce tems. 3. Volum. fol. opus immane 1676. 1683. 1685. Lemovici. Nouvell. de la rep. des lettr. 1688. p. 928.

Jo. de Fraiſſe, Chanoine de Clemont, l'origine des Egliſes de France, prouvée par la ſucceſſion de ſes Eveques, avec la vie de S. AUSTREMOINE. oppoſitus libro cui titulus *l'Apoſtolat de S. Martial*, & Gregorii Turonenſis fidem de Chriſtiana Religione per ſeptemviros, tempore Decii illata Galliæ propugnans. Pariſ. 1688. 8. *Nouv. de la Rep. des lettres* 1688. pag. 928. *Hiſt. des Ouvrages des Sav.* 1688. *Octobr.* pag. 147.

Bernard de Labenazie, Chanoine de S. Caprais d'Agen, defenſe del' Antiquité des Egliſes de France contre le livre intitulé l'Origine des Egliſes de France & contre les principes de Launoy. Agen 1696. 12.

Joannes Cordeſius, Canonicus Lemovicenſis in diſſ. quam Bonaventura de S. Amabili inſeruit T. 1. pag. 146. Hæc diſſertatio Latine

ne versa de tempore quo S. Martialis in Aquitaniam missus est, occurrit in Francisci Bosqueti Hist. Ecclesiæ Gallicanæ Tom. 2. p. 50. & in Actis Sanctor. T. V. Junii p. 535.

Radulphus Tungrensis: *Benedictionem Episcopalem Martialis Episcopus, Apostolorum discipulus ex magisterio Apostolorum tradidit, quas probabile sequentium studium auxit, & Ambrosius dicere coepit.* Confer Jacobum Goarum ad evchologium Græcorum p. 922.

Martyrologium Rom. 16. Maj. *Antisiodori* S. PEREGRINI *primi ejusdem Civitatis Episcopi, qui a B. Xysto Papa* (post sæculi secundi initia circa A. C. 123.) *in Gallias cum aliis clericis missus, Evangelicæ prædicationis munere expleto, capitali sententia damnatus, coronam meruit sempiternam.*

Idem Martyrolog. 1. Nov. *In castro Divione S. BENIGNI presbyteri, qui à B. Polycarpo missus in Galliam ad prædicandum Evangelium,* sub M. Aurelio martyrium obiit.

Ex LXX. discipulorum numero *Altinum* Aurelianenses, *Julianum* Cenomanenses, *Maternum* Colonienses, *Sabinianum* Senonenses & *Trophimum* Arelatenses sibi vindicant, incerta traditione. Vide David Blondellum de Episcopis & Presb. p. 102.

Martyrologium Rom. 9. Nov. *Apud Bituricas* S. Ursini *Confessoris, qui Romæ ordinatus a successoribus Apostolorum, primus eidem Urbi destinatur Episcopus.*

Epitaphium *S. Cerati* Episcopi, in itinere Gallice edito duorum Benedictinorum clarissimorum, Edmundi Martene & Ursini Durandi T. 2. parte 2. pag. 37.

Inter Pontifices quos primum Gallia vidit,
Ceratus, Saturninusque *fuere sodales.*
Ille Auscis Elusisque *fidem locat, iste* Tolosæ.
Iste ibi martyrio moritur, moriturque senecta
Alter in his oris, corpusque ex inde sepulchro
Translatum huc, profert miracula, Spiritus illuc.
Ambo sui memorem populum fecere medendo,
Qui corpus colit, & tumulo solemnia mittit.

De

De *Saturnino*, cujus vita apud Surium 29. Nov. vide Augustini Calmet historiam Lotharingiæ lib. 3. T. 1. p. 130. seq.

De SS. SABINIANO & POTENTIANO, primis Senonensibus Antistitibus, *Andreas du Saussay* libro de Mysticis Galliæ scriptoribus p. 279. sqq. 300. sqq.

De S. Saviniani translatione *Pagi* ad A. C. 1029. n. 1.

Hugo Mathoud Benedictinus in diss. de vera Senonum origine Christiana, adversus *Jo. Launoji* Criticas observationes. Paris. 1687. 4. *Bibl. universelle T.* 17. *p.* 561.

René Ouard, Chanoine de Tours, defence de l'ancienne tradition des Eglises de France en la mission des premiers Predicateurs dans les Gaules, du tems des Apôtres ou de leurs disciples immediats. Paris 1678. 12.

De S. LUCIANO Bellovacensium Apostolo circa A. C. 245. Tillemontius T. 4. memoriar. Hist. Eccles. p. 537. sqq.

Joannes Liron Benedictinus, apologie pour les Armoricains & pour les Eglises des Gaules & particulirement de la Province de Tours, ou l'on fait voir que les Eglises de Bretagne sont plus anciennes que la descente des Bretons dans l'Armorique, & que cette Province a reçû la Foy Chrétienne dans le quatrieme siecle de l'Eglise. Paris 1708. 12.

Guy Lobineau Contre apologie des Armoricains. Paris 1712. 8. defense de la nouvelle Hist. de Bretagne, ou reflexion sur l'Apologie des Armoricains. *Journal des Savans supplement d'Année* 1708.

Martyrologium Rom. 1. Maj. *In Galliis, territorio Vivariensi* (Viviers) *B. ANDEOLI subdiaconi, quem S. Polycarpus cum aliis ab Oriente misit in Galliam, ad prædicandum Verbum DEI.*

Martyrolog. Rom. 8. Junii: *AQUIS in Gallia, S. MAXIMINI primi ejusdem Civitatis Episcopi, quem DOMINI Discipulum fuisse tradunt.* (unum nempe ex illis LXX.) vide Baronium.

Martyrolog. Rom. 25. Octobr. *Petragoricis in Gallia, S. FRONTONIS, qui à B. Petro Apostolo Episcopus ordinatus cum GEORGIO presbytero magnam illius Gentis multitudinem ad CHristum convertit, & miraculis clarus in pace quievit.*

Martyrolog. Rom. 27. Jun. *In Galatia S. CRESCENTIS, discipuli B. Pauli Apostoli, qui in Gallias transitum faciens, verbo prædicationis*

multos ad fidem CHRISTI convertit &c. vide ibi Baron. & ad 2. Timoth. IV. 10. Millium. Pro primo VIENNENSI in Gallia Episcopo venditat Ado.

Martyrolog. Rom. 1. Jul. *Viennæ S. MARTINI Episcopi, Apostolorum Discipuli.*

Martyrolog. Rom. 5. August. *Catalauni in Gallia S. MEMMII civis Romani, qui a S. Petro illius Civitatis Episcopus consecratus populum sibi commissum ad Evangelij veritatem perduxit.* Similiter MANSVETUM a Petro Apostolo tradunt missum primum Tullensium Episcopum.

24. Sept. *Augustoduni natalis SS. Martyrum ANDOCHII presbyteri, THYRSI Diaconi, & FELICIS, qui à B. Polycarpo Smyrnensi Episcopo ab Oriente directi ad docendam Galliam* &c.

Martyrolog. Rom. 1. Sept. *Rhemis in Gallia S. XYSTI, Discipuli B. Petri Apostoli, qui ab eo primus ejusdem Civitatis Episcopus consecratus, sub Nerone Martyrij coronam accepit.* Eundem Xystum alii etiam Svessionensis Ecclesiæ Episcopum faciunt, ut ex Demochare Baronius annotavit.

Martyrolog. Rom. 1. Nov. *Aruernis S. AUSTREMONII primi ejusdem Civitatis* (circa A. C. 250.) *Episcopi.*

Viennensium & Lugdunensium Epistola ad Christianos in Asia & Phrygia de Martyrio S. POTHINI Episcopi Lugdunensis & aliorum A. C. 177. apud Eusebium lib. V. hist. cap. 8. & in Ruinarti actis selectis pag. 62. Confer Tillemont. Tom. 3. memor. hist. Eccles. pag. 596. sqq. Martyrolog. 2. Jun. & de S. *Irenæi* martyrio 28. Jun. qui traditur in persecutione Severi cum omni fere Civitatis suæ populo coronatus esse Martyrio. De *S. Justo* tempore Gratiani A. C. 379. idem Martyrolog. 2. Sept.

Dominicus de Colonia S. J. in historia litteraria Civitatis Lugdunensis, edita Gallice. Lugd. 1728. 4.

Martyrologium Rom. 23. April. *Valentiæ in Gallia passio SS. Martyrum FELICIS presb. FORTUNATI & ACHILLEI Diaconorum, qui à B.* Irenæo *Lugdunensi Episcopo ad prædicandum Verbum DEI missi, cum maximam partem illius Civitatis ad Fidem convertissent, - - ad extremum gladio consummati sunt.* & 16. Junii. *Vesontione in Galliis SS. Martyrum FERREOLI presbyteri & FERRUTIONIS Diaconi, qui a B. Irenæo Episcopo ad prædi-*

prædicandum Verbum DEI missi, postea sub Claudio Judice diversis pœnis excruciati, gladio feriuntur.

De Alexandro & aliis martyribus Lugdunensibus sub Antonino Vero, Martyrolog. Rom. 24. April.

29. Dec. *Arelate* S. TROPHIMI, cujus meminit S. Paulus 2. Timoth. IV. 20. qui ab eodem Apostolo Episcopus ordinatus præfatæ Urbi primus ad CHristi Evangelium prædicandum directus est, ex cujus prædicationis fonte, ut S. Zosimus Papa * scribit, tota Gallia fidei rivulos accepit. - - *Viennæ* in Gallia S. CRESCENTIS discipuli B. Pauli Apostoli, & primi ejusdem Civitatis Episcopi.

31. Dec. Apud *Senonas* Beatorum SABINIANI Episcopi & POTENTIANI, qui a Pontifice Rom. illuc ad prædicandum directi, eandem metropolin Confessionis suæ martyrio illustrarunt.

Martyrolog. Rom. 30. April. *Apud Santonas B. EUTROPII Episcopi & Martyris, quem S. Clemens Pontificalis Ordinis gratia consecratum direxit in Galliam, peractaque diu prædicatione, ob CHRISTI testimonium collisio capite victor occubuit.*

Martyrolog. Rom. 20. April. *Ebreduni in Galliis S. MARCELLINI, primi ejusdem Urbis Episcopi, qui DEI monitu cum sanctis sociis VINCENTIO & DOMNINO ex Africa veniens, maximam partem Alpium maritimarum Verbo & signis admirandis ad fidem CHristi convertit.* Tempore Constantii Imp. Ad Constantini quoque tempora referendus MATERNUS, quem à Petro Apost. missum nonnulli perhibent. Vide Tillemontium T. VI. memoriar. Eccles. p. 701. Augustinum Calmet lib. 4. hist. Lotharingiæ T. I. p. 163.

* Zosimus Papa in Epistola data A. C. 417. ad Episcopos per Gallias & septem Provincias constitutos, ideo Viennensem, & Narbonensem utramque Arelatensi subjicit, *quoniam*, inquit, *Metropolitanæ Arelatensium Urbi vetus privilegium minime derogandum est, ad quam primum ex hac sede TROPHIMUS summus Antistes, ex cujus fonte totæ Galliæ fidei rivulos acceperunt, directus est.* Confer Pagium ad A. C. 401. n. 42. & 46. ubi ex Concilio Taurinensi probat illis saltem temporibus non dubitatum de traditione, quod S. TROPHIMUS longe ante Deciana tempora Ecclesiam Arelatensem fundasset.

A. C. 469. *CHLODOVEVS bellum intulit ALEMANNIS, tum in* Sueuia Franconia*que circumsidentibus; dubium; nam eousque patuerit tum* Alemannia? *Contigit proelium apud TOLBIACVM* (in vernacula Zülch,) *qui locus* Coloniæ Agripinæ *confinius. Clades fuerat saeua, cruenta, funesta, magnaque, quam dederant tum ALEMANNI, vel devicti vel exterminati Germania fere universa. Dubio tamen marte ab initio dimicatum. Nam CHLODOVAEUS, adhuc paganus, habuerat res suas, fere in desperatis. Qui etiam facile intellexerat hoc;* Franciam *tunc cessuram omnem* Alemannis, *si quidem discederent in hoc proelio victores. Vni ictui expositas fortunas omnes; regna; opes; populos. Adeo ceciderat animo: ut instar portenti divini haberet:* vincere Alemannos. *Imo CHRISTVM, quem spreverat paganus, exinde se cogniturum DEUM, si stragem cœlitus inferret hosti. Narrant historici, inclamavisse regem cum suis in media acie: JESV CHRISTE, SI DEVS ES, OSTENDE TE VICTORIÆ LARGITOREM; VT VENERER TE NVMEN CVM MEA REGINA CLOTILDE! Illud est testatissimum:* Alemannos & Suevos in fugam actos fuisse, omnemque fere ALEMANNIAM cessisse CLODOVAEO. *Qui, hoc miraculo fuit convictus, de integritate fidei christianæ. Qua ipse statim post in fonte sacro Rhemis est initiatus. Auctores qui hæc describunt præcipui sunt* Gregorius *TVRONENSIS* lib. II. pag. 286. 287. *auctor vitæ S. VEDASTI* episcopi Atrebatensis p. 525. 527. *ANONYMVS de gestis regum Francorum* pag. 701. 702. *FREDEGARIVS* in hist. miscella cap. 21. *RORICO* in gestis Francor. lib. II. p. 806. *Quos omnes primo volumine exhibet Chesneus.* Hæc Vir illustris Jo. Petrus de Ludewig in Vita Justiniani Imp. p. 504.

S. SEVERINUS, Abbas Monasterii Agaunensis, cujus precibus cultor DEI, Rex CLODOVEUS à diutina infirmitate liberatus est. *Martyrolog. Rom. XI. Februar.*

Sam. Frid. Bucheri, Oratio de Clodoveo, Rege primo Francorum Christiano A. C. 494. in parergis Zittaviensibus pag. 33. sqq. Budissæ 1731. 8.

Vita *S. VEDASTI* Episcopi Atrebatensis apud Andream du Chesne T. 1. & in Alcuini Opp. p. 1410. sqq. Acta Sanctor. 6. Febr.

De CLOTILDE, Gondebaldi Burgundionum Regis filia, Clodovei conjuge, quæ ad maritum suum Christianis jungendum omnem operam impendit, vide Gabrielis Danielis Historiam Regni Francici Gallice editam T. 1. p. 11. seqq.

Martyrolog.

Martyrolog. Rom. 3. Jun. *Parisiis S. CLOTILDIS Reginæ, cujus precibus Vir ejus CLODOVEUS Rex fidem CHRISTI suscepit.*

1. Octobr. *Remis in Gallia S. REMIGII Episcopi & Confessoris, qui Gentem Francorum convertit ad CHRISTUM, CLODOVEO ipsorum Rege, sacro fonte Baptismatis, & Fidei sacramentis initiato* (A. C. 496.) cum ter-mille catechumenis.

5. April. *Venetiæ* (Vannes) *in Britannia minore, S. VINCENTII Confessoris, cognomento FERRERII, Ord. Præd.* (defuncti A. C. 1418.) *qui potens opere & sermone, multa millia infidelium* (Judæorum & Saracenorum) *convertit ad CHRISTUM.* Confer Acta Sanctor. T. I. Aprilis.

7. August. *Rothomagi S. VICTRICII Episcopi, qui adhuc miles sub Juliano pro CHRISTO abjiciens cingulum, a tribuno multis tormentis afficitur & capitis damnatur: sed carnifice qui ad eum cædendum missus fuerat, cæcitate percusso, ipse vinculis solutus liber evasit: postea Episcopus factus MORINORUM & NERVIORUM gentes indomitas Verbi prædicatione ad fidem CHRISTI perduxit, & demum Confessor in pace quievit.* 22. Octobr. *Rothomagi S. MELANII Episcopi, qui a S. STEPHANO Papa ordinatus illuc ad prædicandum Evangelium missus est.*

8. August. *Viennæ in Gallia S. SEVERI presbyteri & Confessoris, qui ex India Evangelii prædicandi causa laboriosam peregrinationem suscepit, & ad præfatam Urbem deveniens, ingentem paganorum multitudinem Verbo & miraculis ad Fidem CHRISTI convertit.* circa A. C. 452.

11. Jun. *Aquilejæ passio SS. FELICIS & FORTUNATI fratrum, in persecutione Diocletiani & Maximiani.*

XI. August. *Apud Ebroicenses in Gallia S. TAURINI Episcopi, qui a B. Clemente Papa, illius Civitatis Episcopus ordinatus, Evangelii prædicatione Christianam Fidem propagavit, ac multis pro ea susceptis laboribus, miraculorum gloria conspicuus obdormivit in Domino.*

1. Octobr. *Tornaci S. PIATONIS presbyteri & martyris, qui cum B. QUINCTINO ejusque sociis ab Urbe Roma in Galliam prædicationis caussa perrexit, ac postea in persecutiane Maximiani consummato martyrio migravit ad Dominum.*

28. Maji. *Lutetiæ Parisiorum S. GERMANI, Episcopi & Confessoris,* de quo plura Venantius Fortunatus, Gregorius Turonensis, Acta

 Sanctor.

Sanctor. Maji T. *6*. p. 774. seqq. Jo. Mabillonius sæculo tertio Benedictino &c. Obiit A. C. 576. De S. *Germano* altero Antissiodorensi Episcopo, defuncto A. 450. vide Tillemontium T. XV. memoriarum.

De Episcopis & Archiepiscopis Galliæ.

Notitiam Episcopatuum Galliæ sub suis metropolibus ex *Isidoro* refert Carolus le Cointe in annalibus Francorum ad A. C. 752. T. V. pag. 390. seq. & T. VII. p. 161. seq. 165 - 172. & Goldastus notis ad Eginhardum de vita Caroli M. c. 34. pag. 215. seq. ubi XXI. Metropolitanæ Civitates in regno Caroli fuisse traduntur. Vide & Sigebertum ad A. 880. & notitias ab Andrea du Chesne, Carolo a S. Paulo aliisque editas de quibus V. C. Jacobus le Long Bibl. Hist. Galliæ p. 146. sq.

Steph. Lusignanus Ord. Præd. Notitia antiqua Episcopatuum Galliæ Paris 1580. 8.

Jo. Papyrii Massonii notitia Episcoporum Galliæ, quæ Francia est Paris. 1606. 8. 1610. 1636.

Jo. Chenu historia Chronologica Archiepiscopatuum & Episcopatuum Galliæ, ad calcem notitiæ Beneficiorum dioeceseos Burgensis. Paris. 1621. 4.

Claudii Roberti Gallia Christiana. Paris. 1626. fol.

Roberti Cenalis topographia hierarchiæ Gallicæ. Paris. 1557. 1581. fol.

Philippi Labbei S. J. polyptychum Regium, h. e. Episcopatuum & Beneficiorum, spectantium ad collatiouem Regis Christianissimi, collectio. Paris 1648. 4. Ejusd. accessiones ad Geographiæ Episcopalis breviarium. Paris. 1661. 4.

Scævola & *Ludovicus Sammarthani* fratres in Gallia Christiana. Paris. 1656. fol. quatuor Voluminibus, quorum tertius Abbatias etiam Galliæ persequitur & Generales Ordinum, Congregationesque. Non pauca hujus Operis eximii loca emendantur & illustrantur à *Joanne Mabillonio* in Annalibus Benedictis, & à *Carolo le Cointe* in Annalibus Francorum, quem Sammarthanis iniquiorem se subinde præbere notavit Rich. Simon, T. 1. Bibl. Criticæ c. 10. Novam vero & continuatam in præsens tempus, emendatam auctamque ac suppletam editionem

nem Galliæ hujus Christianæ octo Voluminibus paravit *Dionysius Sammarthanus* Francisci F. Monachus Benedictinus e Congregatione S. Mauri, cujus tomus *primus* in lucem datus Parisiis 1715. * *secundus* 1720. *tertius* 1725. (qui Dionysio emortualis fuit 30. Mart. æt. 75. uti Scævolæ A. 1652. æt. 79. & Ludovico A. 1656. æt. 83.) Tomo *quarto* qui A. 1729. prodiit, Dionysii Sammarthani vita præmissa est, quæ etiam separatim excusa Paris. 1725. 4. & de qua consuli possunt Philippus le Cerf in Bibl. historico Critica scriptorum Congregationis S. Mauri p. 458. sq. & Nisseronus in memoriis Virorum doctrina clarorum Gallice editis T. V. p. 89. Qui adhuc desiderantur tomi quatuor posteriores, ab alio viro docto adjungentur. Apologia pro primo Volumine contra censuram Memoriarum Trevoltinarum A. 1716. p. 1409. separatim in lucem edita A. 1717.

Joannis Columbi, S. J. noctes Blacalandanæ Lugd. 1660. 4. & inter alia auctoris scripta 1668. fol.

Dom *Beaunier*, Benedictin, recueil Chronologique, Historique & topographique des Archevechés, Evecheés, Abbayés & Prieureés de France. Paris 1726. 4. *Journal des Sav.* 1726. *Septembr.* p. 3.

Galliæ præsenti ætate Archiepiscopos XVIII. & Episcopos CIX. refert Genealogiophilus in den itztlebenden Häuptern Franckreichs, Zürich 1721. 8. p. 21. sq. Ejusd. erste Fortsetzung p. 8. seq. ibid. 1723. 8.

l'Origine des Eglises de France, prouvée par la succession de ses Eveques, avec la vie de *S. AUSTREMOINE*, Apostre & Primat des Aquitaines. Paris 1688. 8.

Petri Frizonii Gallia purpurata, sive de pontificibus & Cardinalibus Gallis ad A. C. 1629. Paris. 1638. fol. *Steph. Baluzii* anti Frizonius. Tolosæ 1652. 8. De *Andreæ* & *Francisci du Chesne* opere ejusdem argumenti, Paris. 1660. fol. 2. Volum. aliisque *Henrici Albii* S. J. & aliorum vide laudati *Longi* Bibliothecam Hist. Galliæ p. 144. seq.

De promotione Episcoporum, Galliæ præsertim differit & varia formularum veterum exempla exhibet Jac. Sirmondus T. 2. Concilior. Galliæ p. 633. sq. T. 8. Concilior. Labbei & T. V. Harduin. pag. 1425. seq.

Archi-

* Acta Erud. T. 6. supplem. pag. 373. T. 7. p. 1. Journal des Sav. A. 1717. pag. 107. A. 1721. p. 105. &c.

Archiepiſcopatus & Epiſcopatus, de quibus in Gallia Chriſtiana.

I. Archi-*Epiſcopatus Albienſis*, Alby.
Epiſc. 1. Caſtrenſis, *Caſtres*.
2. Mimatenſis, *Mende*.
3. Cadurcenſis, *Cahors*.
4. Ruthenenſis, *Rodez*.
5. Vabrenſis, *Vabres*.

II. Archi-*Epiſcopatus Aquenſis*, Aix.
Epiſc. 6. Aptenſis, *Apt*.
7. Rejenſis, *Ries*.
8. Forojulienſis, *Frejus*.
9. Vapincenſis, *Gap*.
10. Siſtaricenſis, *Siſteron*.

III. Archi-*Epiſcopatus Arelatenſis*, Arles.
Epiſc. 11. Maſſilienſis, *Marſeille*.
12. Tricaſtinenſis, *S. Paul trois-chaſteaux*.
13. Tolonenſis, *Toulon*.
14. Arauſicanus, *Orange*.

IV. Archi-*Epiſcopatus Avenionenſis*. Avignon.
Epiſc. 15. Carpentoractenſis, *Carpentras*.
16. Vaſionenſis, *Vaiſon*.
17. Cabellionenſis, *Cavaillon*.

V. Archi-*Epiſcopatus Auſcienſis*. Auſch.
Epiſc. 18. Aquenſis, *Acqus* (Dax)
19. Lactorenſis, *Lectoure*.
20. Convenenſis, *Comenge*.
21. Conſeranenſis, *Conſerans*.
22. Adurenſis, *Aire*.
23. Vaſatenſis, *Baſas*.
24. Tarbenſis, *Tarbe*.
25. Oloronenſis, *Oleron*.
26. Laſcurenſis, *Leſcar*.
27. Bajonenſis, *Bayonne*.

VI. Archi-

VI. Archi-*Episcopatus Bisonticensis*, Besançon.
Episc. 28. Bellicensis, *Bellay.*
29. Lausannensis, *Losanne.*
30. Basileensis, *Basle.*

VII. Archi-*Episcopatus Bituricensis*, Bourges.
Episc. 31. Claromontensis, *Clermont.*
32. S. Flori, *S. Flour.*
33. Lemovicensis, *Limoges.*
34. Tutelensis, *Tulles.*
35. Podiensis, *le Puy.*

VIII. Archi-*Episcopatus Burdegalensis*, Bourdeaux.
Episc. 36. Aginnensis, *Agen.*
37. Condomiensis, *Condom.*
38. Engolismensis, *Engoulesme.*
39. Santonensis, *Saintes.*
40. Pictaviensis, *Poitiers.*
41. Rupellensis, *la Rochelle.* (prius Malleacensis, *Maillezais.*)
42. Lucionensis, *Luçon.*
43. Petracoriensis, *Perigveux.*
44. Sarlatensis, *Sarlat.*

IX. Archi-*Episcopatus Camercensis*, Cambray.
Episc. 45. Atrebatensis, *Arras.*
46. Tornacensis, *Tournay.*
47. S. Audomari, *S. Omer.*
48. Namurcensis, *Namur.*

X. Archi-*Episcopatus Coloniensis*, Cologne.
Episc. 49. Leodiensis, *Liege.*

XI. Archi-*Episcopatus Ebredunensis*, Embrun.
Episc. 50. Diniensis, *Digne.*
51. Grassensis, *Grasse.*
52. Venciensis, *Vence.*
53. Glandevensis, *Glandesve.*
54. Senecensis, *Senés.*
55. Niciensis, *Nice.*

XII. Archi-*Episcopatus Lugdunensis*, Lyon.
Episc. 56. Eduensis, *Autun.*
57. Lingonensis, *Langres.*
58. Cabilonensis, *Châlons.*
59. Matisconensis, *Mascon.*

XIII. Archi-*Episcopatus Machliniensis*, Malines.
Episc. 60. Antwerpiensis, *Anvers.*
61. Brugensis, *Bruges.*
62. Gandavensis, *Gand.*
63. Iprensis, *Ipre.*
64. Ruremondensis, *Ruremonde.*
65. Buscoducensis, *Bosleduc.*

XIV. Archi-*Episcopatus Moguntinensis*, Mayence.
Episc. 66. Vormatiensis, *Wormes.*
67. Spirensis, *Spire.*
68. Argentinensis, *Strasbourg.*
69. Constantiensis, *Constance.*

XV. Archi-*Episcopatus Narbonensis*, Narbonne.
Episc. 70. Biterrensis, *Beziers.*
71. Agathensis, *Agde.*
72. Carcassonensis, *Carcassone.*
73. Nemausensis, *Nismes.*
74. Alesiensis, *Alais.*
75. Monspeliensis, *Montpellier.*
76. Lodovensis, *Lodesve.*
77. Uceticensis, *Usez.*
78. S. Pontii, *S. Pons.*
79. Alectensis, *Alet.*

XVI. Archi-*Episcopatus Parisiensis.* Paris.
Episc. 80. Carnotensis, *Chartres.*
81. Blesensis, *Blois.*
82. Meldensis, *Meaux.*
83. Aurelianensis, *Orleans.*

XVII.

XVII. Archi-*Episcopatus Remensis*, Reims.
Episc. 84. Svessionensis, *Soissons.*
85. Catalaunensis, *Châlons.*
86. Laudunensis, *Laon.*
87. Silvanectensis, *Senlis.*
88. Bellovacensis, *Beauvais.*
89. Ambianensis, *Amiens.*
90. Noviodunensis, *Noyon.*
91. Boloniensis, *Bologne.*

XVIII. Archi-*Episcopatus*, *Rotomagensis*, Rouën.
Episc. 92. Bajocensis, *Bayeux.*
93. Abrincensis, *Avranches.*
94. Ebriocensis, *Ebreux.*
95. Saiensis, *Seez.*
96. Lexoviensis, *Lizieux.*
97. Constantiensis, *Coustances.*

XIX. Archi-*Episcopatus Senonensis*, Sens.
Episc. 98. Trecensis, *Troyes.*
99. Antissiodorensis, *Auxerre.*
100. Nivernensis, *Nevers.*

XX. Archi-*Episcopatus*, *Tarantasiensis*, Tarantaise.
Episc. 101. Augustensis, *Aouste.*
102. Sedunensis, *Sion.*

XXI. Archi-*Episcopatus*, *Tolosanus*, Toulouse.
Episc. 103. Appamiensis, *Pamiers.*
104. Montalbanensis, *Montauban.*
105. Mirapicensis, *Mirepoix.*
106. Vavrensis, *Lavaur.*
107. Rivensis, *Rieux.*
108. Lomberiensis, *Lombés.*
109. S. Papuli, *S. Papoul.*

XXII. Archi-*Episcopatus*, *Trevirensis*, Treves.
Episc. 110. Metensis, *Metz.*
111. Tullensis, *Toul.*
112. Virdunensis, *Verdun.*

XXIII. Archi-*Episcopatus*, *Turonensis*, Tours.

Episc. 113. Cenomanensis, *le Mans.*
114. Andegavensis, *Angers.*
115. Redonensis, *Rennes.*
116. Nannetensis, *Nantes.*
117. Vennetensis, *Vannes.*
118. Corisopitensis, *Cornovaille.*
119. Leonensis, *Leon.*
120. Trecorensis, *Tregvier.*
121. S. Brioci, *S. Brieu.*
122. S. Maclovii, *S. Malo.*
123. Dolensis, *Dol.*

XXIV. Archi-*Episcopatus Viennensis*, Vienne.

Episc. 124. Valentinensis, *Valence.*
125. Diensis, *Die.*
126. Gratianopolitanus, *Grenoble.*
127. Vivariensis, *Viviers.*
128. Maurianensis, *Morienne.*
129. Genevensis, *Geneve.*

XXV. Archi *Episcopatus Ultrajectinus*, Utrecht.

Episc. 130. Midelburgensis, *Middelbourg.*
131. Harlemensis, *Harlem.*
132. Daventriensis, *Deventer.*
133. Groeningensis, *Groninghen.*
134. Leovardiensis, *Leuvarden.*

De singulis hisce scriptores, infra index alphabeticus ad calcem Voluminis offeret. Neque opus est monere, hodie non esse Gallicæ ditionis Archiepiscopatus Coloniensem, Mechliniensem, Moguntinum, Trevirensem, Ultrajectinum, neque Episcopatus Lausannensem, Basileensem, Genevensem, &c.

BURGUNDIONES.

Burgundiones Gens pagana a) Germanorum ad Moenum fluvium circa A. C. 406. cum Vandalis, Alanis aliisque Barbaris Galliam ingressi, jam

jam ante A. 417. quo ipso Orosius libros suos absolvit, Christiani facti sunt, ita enim ille VII, 32 *Burgundionum quoque novorum hostium novum nomen, qui plusquam octoginta millia (ut ferunt) armatorum, ripæ Rheni fluminis insederunt. Hos quondam subacta interiore Germania à Druso & Tiberio adoptivis filiis Cæsaris, per castra dispositos, aiunt in magnam coaluisse gentem: atque ita etiam nomen ex opere præsumpsisse, quia crebra per limitem habitacula constituta, Burgos vulgo vocant: eorumque esse prævalidam & perniciosam manum, Galliæ bodieque testes sunt, in quibus præsumpta possessione consistunt, quamvis providentia Dei omnes Christiani modo facti catholica fide, nostrisque clericis quibus obedirent receptis, blande, mansuete, innocenterque vivant, non quasi cum subjectis Gallis, sed vere cum fratribus Christianis.* Socrates VII. 30. de iisdem Burgundionibus: γενόμενοί τε ἐν πόλει μιᾷ τῆς Γαλλίας, παρακαλοῦσιν ὑπὸ τοῦ Ἐπισκόπου τυχεῖν χριστιανικοῦ βαπτίσματος &c. *ad quandam Galliæ civitatem delati postulant ab Episcopo ut Christianum baptismum suscipiant. Ille cum septem dies jejunare eos jussisset, ac Fidei rudimentis instituisset, octavo tandem die baptismo donatos dimisit. Exinde fidenti animo adversus Hunnos progressi sunt* &c. Per Episcopum illum intelligi *Severum* Trevirensem, magna sanctitatis fama virum, sententia est Hadriani Valesii lib. 3. rerum Francicarum pag. 138. sed non satis certa & explorata, ut probat Pagius ad A. C. 414. n. 14. Vide sis etiam Conradum Samuelem Schurzfleischium diss. de Burgundionum historia & regno, in ejus Operibus historico polit. Idem Orosius lib. VII. c. 41. *Si ob hoc solum Barbari Romanis finibus immissi forent, quod vulgo per Orientem & Occidentem Ecclesiæ CHristi* Hunnis, Svevis, Vandalis & Burgundionibus, *diversisque & innumeris credentium populis repleatur, laudanda & attollenda DEI misericordia videretur.* Gundicarium b) tamen Burgundionum Regem ab Hunnis cum populo suo & stir-

a) Vide Philippum Cluverum Germaniæ antiquæ III. 36. & Valesium ad verba Ammiani XXVIII. 5. *subolem se esse Romanam Burgundii sciunt.*

FRANCI ita Christiani, ut humana sacrificia & alios servarent ritus superstitiosos. Procop. II. Gothic. 25. ubi Maltretus putat hæc illis affingi.

b) Pagi ad A. C. 435. n. 35.

ſtirpe deletum tradunt in Chronicis Proſper ad A. C. 435. & Caſſiorus, licet Hunnorum decem millia priore prælio a Burgundionibus cæſa ſcribunt Socrates VII. 30. Tripartita XII. 4. & Nicephorus XIV. 40.

CAPUT XVIII.

De originibus & ſucceſſionibus Religionis Chriſtianæ in ANGLIA, SCOTIA, HIBERNIA Inſulisque adjacentibus.

De Anglorum Saxonumque converſione ad CHriſtianam Religionem *Henr. Speelmannus Tom.* I. *Concilior. Britannic.* ſub init. Lond. 1639. fol.

Jacobus Uſſerius de Britannicarum Eccleſiarum primordiis. Dublin. 1639. & auctiore editione Lond. 1687. fol. *Act. Er.* 1688. pag. 431.

Eduardus Stillingfleet in Originibus Britannicis, ſive antiquitatibus Eccleſiarum Britannicarum Lond. 1685. fol. & Tom. 3. Opp. 1710. fol. Anglice. *Act. Er.* 1688. p. 24.

Jo. Richardſonus in prælectionibus poſtumis Eccleſiaſticis, vulgatis Anglice. Lond. 1726. 8. prælectione XXIV. qui etiam de *Calendoniorum*, *Pictorum*, *Scotorumque* converſione, prælect. XXVI. de *Hibernorum* prælect. XXVII.

Jo. Seldenus Analect. Anglo Britannic. lib. I. cap. 6. lib. 2. cap. 1. ſeq. T. I. Operum junctim editorum a V. C. Davide Wilkinſio Lond. 1726. fol. p. 895. ſqq. 905. ſeqq.

Abraham Whelocus ad *Bedæ* Hiſt. Eccleſiæ Anglorum. Cantabrig. 1643. fol.

Joannes Inett in Originibus Anglicanis, vulgatis Anglice. Lond. 1704. fol. *History of the works of the learned* A. 1704. p. 168. 240. *Boekſaal van Europe* A. 1707. T. 2. p. 109.

Jeremias Collier tomo priore Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ magnæ Britan.

Britanniæ, itidem Anglice editæ. Lond. 1708. fol. *History of the works of the learned* 1708. p. 113. 161.

Francisci Godwin de conversione magnæ Britanniæ ad Religionem Christianam. Anglice.

In Britanniam venisse PAULUM Apostolum, disputant nonnulli, qui per τέρμα δύσεως Britanniam intelligunt apud Clementem Rom. cap. 5. Epistolæ. Alii rectius, ut videtur, Hispaniam. * Confer Emanuelis a Schelstrate diss. de auctoritate Patriarchali & Metropolitica contra Stillingfleetum, Rom. 1687. 4. qui tamen non magis exploratis testibus nititur, quando Metaphrasti credit PETRUM in Britannia versatum. Neque Nicephori certa fides, qui II. 40 Hist. Eccles. tradit in Britanniam venisse SIMONEM Zelotem Apostolum. Atque pro Britannia Bactrianam Persidis regionem reponendam apud Nicephorum & Dorotheum suspicatur Florentinius p. 166. ad Martyrologium Hieronymi. Fabulæ de JOSEPHO Arimathæo, Britannorum Apostolo, nec ex ipsis eruditis Britannis multum tribuunt Usserius c. 2. Stillingfleetus c. 1. adde D. Thomæ Ittigii selecta capita Hist. Eccles. Sæculi I. p. 484.

Gvilelmus Musgravius ** ad veterem Inscriptionem sive epitaphium Julii Vitalis, Lond. 1712. 8. contendit POMPONIAM GRÆCINAM uxorem *Plautij*, qui tempore Claudii Imp. partem Britanniæ Romanis subjecit, fuisse Christianam, & Evangelium primam in hanc insulam intulisse.

De ARISTOBULO, Martyrolog. Rom. 15. Martii: *Natalis S. Aristobuli, Apostolorum discipuli, qui cursu Prædicationis peracto martyrium consummavit.* Britannis prædicasse, præter Græcos in Menologio testatur pseudo Dorotheus. Videtur is notari Aristobulus, cujus mentio Rom. XVI. 10.

De LUCII † Britonum Regis sæculo II. Juliæ Mammææ & Philippi utriusque Imperatorum credito temere Christianismo, *Frid. Spanhemius* Filius T. 2. Opp. Lugd. Bat. 1703. fol. p. 390. seq. *Bibl. novor. libror.* pag. 568.

Sub

* Supra p. 25. & 374.

** Mem. de Trev. 1713. p. 2016.

† Beda hist. Angl. Martyrolog. Rom. 3. Decembr. &c. pro cujus fide pugnat Emanuel a Schelstrate diss. de auctoritate Patriarchali p. 12. seqq. Mich. Alfordus &c.

Sub MAXIMO in Britannia antiCæſare contra Gratianum Imp. de CONNANO Britanno Aremoricæ præfecto S. *Urſulam* & undecim millia Virginum a DEONOTO Cornubiæ Rege petente ad connubium cum Chriſtianis in Aremorica neophytis jungendum,

Petrus Natalis lib. IX. c. 87. Legenda aurea Jacobi de Viragine c. 154.

Baronius ad Martyrolog. Rom. 21. Octobr.

Hermanni Crumbach, S. J. Urſula vindicata. Colon. 1647. fol. 2. Volum. Ejusdem auctarium Urſulæ vindicatæ. Colon. 1669. 4.

Coulani Doctoris Sorbonici Panegyricus in S. Urſulam Sorbonæ patronam, habitus Gallice die ejus feſto 21. Octobr. editusque Paris 1705. 4. *Memoires litteraires de Trevoux* A. 1706. p. 285.

Traditioni illi fidem derogant:

Jac. Uſſerius antiquitatt Eccleſ. Britannic. p. 323. ſeq.

Antonius Pagi ad A. C. 383. n. V.

Mich. Alfordus &c. in Annalibus Eccleſiæ Britannicæ.

B. D. Jo. Conradus Dannhauer homil. Academic. Tom. 2. pag. 619. ſqq. Balthaſar Bebelius antiquitatt. Eccleſiæ. Argentorat. p. 104. ſqq. ubi de *Aurelia*, *Einbetha*, *Worbetha* & *Wilbetha*, S. Urſulæ comitibus.

Jo. David Koeler in der Hiſtoriſchen Münz-Beluſtigung pag. 260. ſeqq.

❁ ❁ ❁

Tertullianus libro contra Judæos c. 7. (circa A. C. 208.) *Britannorum inacceſſa Romanis loca, CHriſto vero ſubdita.*

Jo. Chryſoſtomus Orat. quod CHriſtus DEUS, Tom. I. edit. novæ p. 575. B. *Cogita quantum ſit, totum orbem tam brevi tempore Eccleſiis repleviſſe, tantas convertiſſe gentes, ut paternis ſolutis legibus radicatam conſuetudinem evellerent, ubique altaria excitarent in regione Romanorum, Perſarum, Scytharum, Maurorum, Indorum: quid dico? vel extra orbem noſtrum.* καὶ γὰρ αἱ Βρετανικαὶ νῆσοι αἱ τῆς θαλάττης ἐκτὸς κείμεναι ταύτης, καὶ ἐν αὐτῷ οὖσαι τῷ ὠκεανῷ, τῆς δυνάμεως τοῦ ῥήματος ᾔσθοντο.

ταύτης, καὶ γὰρ κἀκεῖ ἐκκλησίαι καὶ θυσιαστήρια πεπήγασιν. *Nam & Britannicæ insulæ, quæ extra hoc mare sitæ sunt, & in ipso Oceano, vim Verbi senserunt: illic enim Ecclesiæ & altaria erecta fuere.*

Martyrolog. Rom. 26. Maj *Romæ* S. ELEVTHERII *Papæ* (ab A. C. 171. ad 185.) *& Martyris - qui sanctos* DAMIANUM *&* FUGATIUM *in Britanniam misit, qui* LUCIUM *Regem una cum uxore & toto fere populo baptizarunt.* vide ibi Baron.

Martyrolog. Rom. 1. Jul. *In Britannia SS Martyrum Julii & Aaron, qui post S. Albanum in persecutione Diocletiani passi sunt: quo tempore ibidem quamplurimi diversis cruciatibus torti* &c.

ANGLI & SAXONES è Germania in Britanniam vocati A. C. 447. ut auxilio adversus Scotos Pictosque essent: vide Pagium ad illum annum n. 9. seq. & ad A. 449. n. 21. seq. ubi de eorum adventu in Britanniam.

De *S. Germano* bis misso in Britanniam A. 429. & 447. Pagi ad A. C. 429.

De OSWALDO Rege A. C. 642. defuncto, *Martyrolog.* 5. August.

Mediterraneorum Anglorum, MERCIORUM conversio sub principe PEADA, *Beda III.* 21. *Pagi ad A. C.* 653. n. 3. & 655. n 8. Circa A. C. 670. Ecclesia per Angliam longe lateque propagata. Vide Pagium n. 4. & A. 671. n. 5.

Orientalium SAXONUM conversio sub Rege SIGEBERTO cognomine Bono. *Beda III.* 22. *Pagi ad A. C.* 655. n. 7. & 12.

De EDILTRUDE Regina circa A. C. 680. *Martyrolog.* 23. Jun.

De S. WILFRIDO South Sexiæ sive Australis SAXONIÆ Apostolo *Eddius in ejus vita* c. 39. *Pagi ad* A. C. 681. n. 18. sq.

Ab eodem VECTIS insula ad CHristum conversa *id. ad A. C.* 686. n. 13. *è Bedæ* IV. 16.

Martyrolog. 15. Nov. *In Britannia natalis S. MACHUNTI Episcopi* (circa A. C. 561.) aliis *Maclovius* hic dicitur, teste Baronio.

Idem Martyrolog. Rom. 12. Mart. *Romæ S. GREGORII Papæ & Ecclesiæ Doctoris eximii, qui ob res præclare gestas atque Anglos ad CHRISTI fidem*

conversos magnus est dictus, & *Anglorum Apostolus appellatus*. Confer. *Gvil. Forbesium* Instruct. historico Theol. III. 30.

Martyrolog. Rom. 10. Octobr. *Eboraci in Anglia S. PAULINI Episcopi, discipuli B. Gregorii Papæ, qui cum aliis ad prædicandum Evangelium illuc missus EDUVINUM Regem ejusque populum ad Fidem CHristi convertit.* De S. Fredeswinda Virgine, 19. Octobr.

S. AUGUSTINUS, Romanus, primus Archiep. Cantuariensis circa A. C. 597. Regem Cantiorum ETHELBERTUM ad fidem CHristi convertit. Vide Bedam lib. I. c. 25. Steph. Birchingtonum in vitis Archiepiscopor. Cantuariensium, Tom. I. Angliæ sacræ Henr. Warthoni p. I. Lond. 1691. fol. Wilhelmum Malmesburiensem lib. I. c. 3. atque alios. Martyrolog. Romanum 24. Febr. & ibi Baronium Bollandumque & ad 26. Maj.

Martyrolog. Rom. 2. Febr. *Cantuariæ in Anglia, natalis S. LAURENTII Episcopi, qui post S. Augustinum* (ab A. C. 613.) *eam Ecclesiam gubernavit*, & *Regem ipsum* (Ethelbertum) *ad fidem convertit.*

Martyrolog. Rom. 24. April. *In Angliâ depositio MELLITI Episcopi, qui a S. Gregorio I. in Angliam missus* (Laurentio successit) *Orientales Saxones & Regem ipsorum ad Fidem convertit.*

10. Nov. *In Anglia S. JUSTI Episcopi, qui una cum AUGUSTINO, MELLITO & aliis à B. Gregorio Papa in eam insulam missus ad prædicandum Evangelium, ibidem sanctitate celebris obdormivit in Domino.*

20. Nov. *In Anglia S. EADMUNDI, Regis & Martyris.*

Gregorius M. in verba Jobi XXXVI. *Cardines quoque maris operiet*, lib. XXVII. moralium cap. 6. *Quod faciendum quidem Heliu vocibus audivimus, sed auctore DEO jam factum cernimus. Omnipotens enim Dominus coruscantibus nubibus cardines maris operuit, quia emicantibus prædicatorum miraculis ad Fidem etiam terminos Mundi perduxit. Ecce enim pene cunctarum jam Gentium corda penetravit, ecce in una Fide Orientis limitem Occidentisque conjunxit: ecce lingua Britanniæ quæ nil aliud noverat quam barbarum fundere, jam dudum in Divinis laudibus Hebræum cœpit Halleluja resonare. Ecce quondam tumidus, jam substratus sanctorum pedibus servit Oceanus* &c.

Marty-

Martyrolog. Rom. 8. Martii. *In Anglia S. FELICIS Episcopi, qui orientales Anglos ad fidem convertit.* circa A. C. 630. vide Bedam lib. 2. c. 15. 7. Jul. *S. Hedlæ, Episcopi Saxonum Occidentalium.* obiit A. C. 705. *Birini primi Dorcestriensis Episcopi* 3. Dec.

Mich. Alfordi, S. J. Annales Ecclesiastici & Civiles Britannorum, Saxonum & Anglorum. Leodii 1663. fol.

Rich. Smitheus in floribus Hist. Ecclesiasticæ Anglorum. Paris. 1654. fol.

Nic. Fierberti de antiquitate & continuatione Catholicæ Religionis in Anglia. Rom. 1608.

la Conversion d' Angleterre au Christianisme, comparée a sa pretendüe Reformation. ex Anglico Gallice a *Nicerono* Barnabita. Paris. 1729. 8. *Journal litteraire Tom.* 14. p. 167. *Journal des Sav.* 1729. *Août.* p. 454. *lettres serieuses & badines* T. 3. p. 183.

Josephi Trapp Angli liber, superiori oppositus, *England's conversion and Reformation compared.* Lond. 1727. 8.

Benedicti Picteti, Theologi Genevensis, Oratio de Britannia Christiana & Reformata. Genev. 1715. 4.

SCOTIA.

DONALDUS Scotorum Regum primus tempore Severi Imp. Christianos ritus receperat: nec tamen ipse nec proximi aliquot Reges, etsi magna nobilitatis parte conatibus eorum favente, priscas sacrorum cærimonias penitus extingvere potuerunt, ut notat Georgius Buchananus lib. IV. rerum Scoticarum p. 65. edit. luculentæ Edinburgensis 1715. fol.

S. Prosper libro contra Collatorem cap. 21. pag. 363. edit. novæ: *Nec vero segniore cura ab hoc eodem morbo* (Pelagianismi) *Britannias liberavit* (Cælestinus Papa ab A. C. 423. ad 431.) *quando quosdam inimicos Gratiæ, solum suæ originis occupantes, etiam ab illo secreto exclusit Oceani, & ordinato Scotis Episcopo* (Palladio) *dum Romanam insulam studet servare Catholicam, fecit etiam barbaram Christianam.* & in Chronic. ad A. C. 431. pag. 744. *Ad Scotos in CHristum credentes ordinatur à Papa Cælestino PALLADIUS & primus Episcopus mittitur.* Vide eundem Buchana-

chananum libro quinto rerum Scoticarum, ad A. C. 452. & Pagium ad A. 429. num. 11. ſq. & A. 431. num. 51. Baron. ad A. C. 604. 632. 639. &c.

Tho. Dempſterus in hiſtoria Eccleſiaſtica Gentis Scotorum, Bonon. 1627. fol. & in Menologio Scotico.

Paulinus primus Archiep. Eboracenſis, cujus ſucceſſores *Aidanus*, *Finanus* & de quo Henſchen. ad 18. Febr. *Colnanus*.

Synodus *Pharenſis* A. C. 664.

Machliniæ paſſio S. RUMOLDI Martyris, Scotorum Regis filii & Epiſcopi Dublinenſis (circa A. C. 775.) *Martyrolog. Rom.* 1. *Jul.*

Rex Chriſtianus, *Macbetha* ſ. *Macbotus*, Pagi ad A. C. 1050. n. 24. A. 1054. n. 11.

Scoti & Britones an Quartadecimani ab A. C. 566. ad 716. *Natalis Alex.* Sec. 2. diſſ. V. artic. 8.

HIBERNIA.

Giraldus Cambrenſis, in topographia Hiberniæ, diſtinct. 3. cap. 29.

Joannes Richardſonus prælect. poſtumis Eccleſiaſticis, prælect. XXVII. *Acta Erud.* 1713. p. 230. Neuer Bücher-Saal T. 2. p. 634.

PETRUM vel JACOBUM Apoſtolos in Hibernia Evangelium prædicaſſe ſunt qui incerta fide tradant. Vide Meſſinghamum pag. 110. & 138. Non melioribus teſtibus S CATHALDUS deinde ſæculo II. perhibetur Chriſtianam religionem in Hibernia propagaſſe. id. p. 138.

Vetus catalogus apud Uſſerium de Britannicarum Eccleſiarum primordiis, ab A. C. 433. ad 540. ſecundus ad A. 604. tertius ad A. 664. adde Salmaſium de Coma p. 389.

De S. PATRICIO, Seculo V. Irlandiæ ſive Hiberniæ * Apoſtolo

* Multa fabuloſa actis Patricii admixta ferri non dubito, Henrico tamen Mauritio nolim aſſentiri, qui in libro Anglice adverſus Davidem Clarkſonum edito Lond. 1691. 8. *a defenſe of Dioceſan Epiſcopacy* p. 155. nullum fuiſſe Patricium Hibernum contendit, ſed

ſtolo, Martyrolog. Rom. & Acta Sanctorum 17. Mart. T. 2. p. 517. ſqq. & vita à *Jocelino* ſcripta pag. 540. ſqq. *Uſſerius* antiquitatt. Britannic. *Pagi* ad A. C. 431. n. 52.

Tillemont. T. 16. memor. Hiſt. Eccleſ. p. 452. ſqq. & 476. ſqq. ubi de converſione SCOTORUM & PICTORUM.

Thomæ Meſſinghami, florilegium Inſulæ Sanctorum, ſeu vitæ & acta Sanctorum Hiberniæ, *Patricij*, *Columbæ*, *Brigidæ*, *Columbani*, *Galli*, *Magni* Confeſſoris &c. Pariſ. 1624. fol. ubi etiam p. 110. *Davidis Rothi*, Oſſorienſis Epiſcopi de converſione Hibernorum, & ad Joſcelinum obſervationes.

Philippus Oſullevanus in S. Patricii vita. Bononiæ 1686. 4. *Giornali de' letterati di Parma* A. 1686. pag. 51. *Acta Erud. Tom.* 1. *ſupplem.* pag. 71.

Richardus Staniburſtus in vita S. Patricii. Antwerp. 1587.

Synodus S. Patricii A. C. 450. vel 456. vide Speelmanni Concilia Britannica Tom. 1. pag. 51. ſqq. 55. ſqq. Jacobum Waræum in opuſculis S. Patricii Lond. 1656. 8. Tillemont. Tom. 16. memoriar. p. 466. Adde his quæ ex veteri collectione Canonum Hibernica Lucas Dacherius T. IX. ſpicilegii (Tom. 1. edit. novæ pag. 492.) atque Edmundus Martene & Urſinus Durand ſub initium Tomi IV. theſauri Anecdotorum.

Patricii diſcipula *S. Brigitta* Virgo Kildarienſis, de qua Baronius & Bollandus Calendis Februarii. De S. Egberto monacho 24. April.

Omnes ſancti terræ iſtius, Confeſſores ſunt, nullus Martyr. Confer Jo. Tolandi Opera poſtuma T. 1. p. 12. ſeq.

De S. NINIANO Confeſſore, Apoſtolo Pictorum Auſtralium Beda III. 4. Martyrolog. Rom. 16. Sept. Pagi ad A. C. 396. n. 4.

De S. Ethbino Abbate circa A. C. 610. Martyrolog. Rom. 19. Octobr.

De S. DYMPNA, filia Regis Hiberniæ, a patre juſſa decollari, circa A. C. 600. Martyrolog. Rom. 15. Maj.

illum totum confictum à Monachis ex Patricio Aruernenſi vel ex Patricio Hiſpano.

S. SUNNEFA A. C. 996. Thormondus Torfæus T. 2. p. 369. hiſt. Norwag. & p. 390.

De LAURENTIO Epiſcopo Dublinenſi, ſanctis adſcripto A. C. 1225. ab Honorio III. Baronius ad Martyrolog. 14. Nov. & Laurentius Cherubinus bullarii T. 1. p. 96.

De Angliæ Epiſcopis.

Beda in hiſt. Eccleſ. Anglorum, *Jocelinus*, *Ethelwoldus*, *Gvil. Malmesburienſis* & alii de quibus Wilh. Nicolſon in Bibliotheca Scriptorum Angliæ part. 2. c. 5. p. 122. ſeq.

Index Epiſcopatuum & Epiſcoporum Angliæ, ad calcem hiſtoriæ *Matthæi Pariſii.* Lond. 1640. fol.

Faſti Epiſcoporum Angliæ in *Henr. Savilii* ſcriptoribus rerum Anglicarum.

Franciſcus Goodwin Lond. 1601. & auctior 1615. 4. Anglice: & Latine 1616. 4. de Præſulibus Angliæ, cum appendice 1621. 4.

Nic. Harpsfield in hiſtoria Angliæ Eccleſiaſtica, Duaci 1622. fol.

Jo. Pitſeus, *Mich. Alfordus* & alii.

Henricus Speelmannus prolegom. ad Concilia Angliæ Tom. 1. pag. 22. ſeqq.

Henr. Warthonus in Anglia ſacra. Lond. 1691. fol. duobus Volum.

Samuelis Carte tabula chronologica Archiepiſcopatuum & Epiſcopatuum in Anglia & Wallia, ortus, diviſiones, translationes &c. cum indice nominum quibus apud auctores inſigniuntur. Memoires de Trevoux 1715. p. 1854.

John le Neve, the lives and characters of all the Proteſtant Bishops in England, Lond. 1720. 8. Ejusd. faſti Eccleſiæ Anglicanæ or an eſſay towards deducing a regular ſucceſſion of all the principal dignities in each Church or Chapel. Lond. 1716. fol. *Acta Erud.* 1717. pag. 300.

Jeremias Collier, Eccleſiaſtical hiſtory of Great Britain.

Brown

Brown Willis survey of Cathedral churches of York, Durham, Carlisle, Man, Lichfield, Hereford, Worcester, Gloucester and Bristol. 1727. 4.

Atkinsius in historia provinciæ Glocestriæ.

Mortonus in historia Northamtoniæ A. 1712. &c.

Casp. Sagittarii introductio in hist. Eccles. T. 2. pag. 399. seq.

Archiepiscopi hodie a) in ANGLIA sunt duo, CANTUARIENSIS, *Canterbury* ab A. C. 596. & EBORACENSIS, *York*. Sub CANTUARIENSI sunt Episcopi XXI. 1) Londinensis, ab A. 606. 2) Wintoniensis, sive Wintoniensis ab A. 640. 3) Worcestriensis ab A. 679. 4) Bathoniensis & Wellensis. 5) Oxoniensis ab A. 1541. 6) Sarisburiensis ab A. 1075. *Sarum*, *Salisbury*. 7) Coventrensis & Lichfeldensis, ab A. 656. 8) Roffensis, sive Rocestriensis, *Rochester* ab A. 696. 9) Petroburgensis. 10) Eliensis ab A. 1108. 11) Lincolniensis. 12) Glocestrensis. 13) Bangorensis ab A. 560. 14) Norvicensis ab A. 630. 15) Herefordiensis ab A. 680. 16) Menevensis sive ad fanum S. Davidis. 17) Cicestriensis ab A. 711. 18) Bristoliensis. 19) Exoniensis *Exeter*. 20) Landavensis ab A. 490. 21) S. Asaphi sive Eluensis ab A. 560. Sub EBORACENSI tres, 22) Dunelmensis, *Durham*. 23) Carleolensis *Carlisle*, & 24) Cestriensis, *Chester*.

In SCOTIA non obstante Caroli I. Regis contraria constitutione b) Aristocratica Ecclesiæ per Presbyteros administratio obtinet abrogata veteri politia Ecclesiastica, in qua duo Scotis erant Archiepiscopi c) S. ANDREANUS sive ANDREAPOLITANUS & GLASCOVIENSIS: Sub ANDREAPOLITANO Episcopi VIII. 1) Dunckeldensis. 2) Abredonensis sive Aberdonensis. 3) Moraviensis sive Elginensis, *Mourra*. 4) Dumblanensis, 5) Brechinensis, 6) Edimburgensis. 7) Roffensis, sedes in Chauria. 8) Cathanasiæ sive Cathanensis, *Cathnes*, sedes Dornockii. 9) Orcadum Insularum, Orcadensis, *Orcknay*

a) Guy Miege, état present de la grande Bretagne, Amst. 1708. pag. 359.
b) Id. pag. 781. seq.
c) Aub. Miræi notitia Episcopatuum pag. 217. seq.
d) De insulis, Britanniæ vicinis, laudatus Gvy Miege p. 709. seq. De Orcadibus aliisque p. 725. sq.

Orcknay, ſedes in Kinkwallia. Sub GLASCOVIENSI Archiepiſcopo Epiſcopi tres : 10) Candidæ Caſæ in Gallovidia Provincia, *Galloway*, *Withorn.* 11) Liſmorenſis & 12) Inſularum Hebridum ad Occidentem, *Illis.*

In HIBERNIA Archiepiſcopi ſunt quatuor, e) ARMACHANUS, DUBLINENSIS, CASSILIENSIS & TUAMENSIS. Sub his viginti Epiſcopi. Sub ARMACHANO 1) Medenſis, *Meath.* 2) Derenſis, *London Derry.* 3) Clochorenſis. 4) Dunenſis & Conerenſis, *Doan & Connor.* 5) Kilmorenſis & Ardachenſis. 6) Rapotenſis, *Rapho.* 7) Cluanenſis, *Cloyne.* 8) Dromorenſis. Sub Archiepiſcopo DUBLINENSI 9) Kildarenſis ſive Cellæ Dariæ & Cellæ Auxilii, *Cealuſſali.* 10) Oſſorienſis, *Oſsay* & *Kilkenny.* 11) Fernenſis & Laglinienſis ſive Lechlinienſis. Sub CASSILIENSI 12) Luminiacenſis, *Limeric.* 13) Waterfordienſis. 14) Corcagiæ & Roſſæ. 15) Kiltenorenſis. 16) Ardeſarenſis. Sub TUAMENSI, (*Gallway*) 17) Clonfertenſis. 18) Killalenſis & Achonrienſis, & 19) Elſinenſis.

ORCADES Inſulæ.

Ad ſeptentrionalem partem Scotiæ conſtat ſparſas in oceano exſtare Orcadenſes inſulas, quas XXI. Buchananus numerat, Torfæus qui de illis diligentiſſime ſcripſit f) teſtatur nomina ſe XXVII. inſularum tradita obſervaſſe. Has Claudium Imp. Romano adjeciſſe Imperio teſtis in Chron. Euſebius, cui Caſſiodorus g) Eutropius, Oroſius, Beda, Marianus, Freculfus, Jornandes, Ado & alii juniores ſuffragantur, licet ſub Domitiano demum perdomitas tradunt Tacitus vita Agricolæ c. 10. & Juvenalis II. 161. Hæ poſtea Pictis ſubjectæ, inde Saxonibus & Sogniæ Norwagicæ Regi, mox piratis & hinc

e) Unſchuldige Nachrichten von Theologiſchen Sachen A. 1718. pag. 155. Atlas hiſtorique T. 2. parte 2. num. 58.

f) Torfæus libris tribus Hiſtoriæ rerum Orcadenſium, Havniæ 1697. fol. Lud. Neocori Bibl. novorum librorum A. 1697. pag. 420. 527. Hiſt. des Ouvrages des Sav. 1699. pag. 166. Acta Erud. 1701. pag. 150.

g) Arnoldus Pontacus ad Euſebii Chron. p. 564.

hinc Ostrogothis, post exiguam lucis Christianæ stricturam à *Palladio* Scotiæ Episcopo qui SERVANUM ad eos medio sæculo quinto traditur misisse, h) interjecto tempore circa A. C. 875. pervenerunt in potestatem Regis Norwagiæ, *Haraldi* Pulchricomi, i) cujus filius *Ericus* accepta ab Angliæ Rege Adalsteino in feudum Northumbria, cum uxore, & liberis omnique familia & exercitu Christianam Religionem amplexus est circa A. 935. k) Comitibus inde Christianis paruerunt, donec Regem Orcadensium l) fecit filium suum Sigurdum Rex Norwagiæ Haraldus Imperiosus circa A. C. 1077. sed mox iterum prælata appellatio & dignitas Comitum prævaluit. De Magno Comite Martyre A. 1110. laudatus Torfæus pag. 87. sq. & de æde sacra ejus memoriæ dedicata p. 112. De Comitis Rognwaldi profectione Hierosolymam suscepta circa A. 1150. p. 122. seq. Episcopus Orcadensium primus THOROLFUS ordinatus ab Archi-Episcopo Hamburgensi Adalberto circa A. C. 1070. post Christiana sacra illata in illas insulas a Comite Olavo Tryggvino, Sigurdi Crassi filio, ut ex Adami Bremensis lib. 3. c. 44. idem Torfæus p. 157. qui de cæteris etiam earum Episcopis usque ad A. 1469. consulendus libro secundo. Ex quo tempore autem Christiernus I. Daniæ & Norwagiæ Rex Jacobo Scotorum Regi m) easdem in filiæ Margaretæ dotem, ipsi in matrimonium collocatæ A. C. 1468. jure hypothecario pro summa 600000. florenorum Rhenensium concessit, Reges Scotiæ & post Scotiam A. 1603. junctam cum Anglia, magnæ Britanniæ Reges Orcadensium Insularum atque tuendæ in illis Christianæ Religionis curam habent.

h) Torfæus pag. 8. & 157.
i) pag. 10. k) pag. 22. l) id. p. 67. 75. m) id. p. 195. 207.

CAPUT XIX.

De propagatæ Lucis Evangelicæ Originibus ac successibus in nostra GERMANIA.

THOMAM Apostolum *Germanis* prædicasse Evangelium, traditur in pseudo Dorotheo, Oecumenio & Sophronii quibusdam Codicibus: sed *Caramannis* legendum contendit Her-

Hermannus Conringius diff. de constitutione Episcoporum Germaniæ T. 2. Opp. p. 699. ubi plura de propagatione Christianæ Relig. in Germania. Martyrologium Rom. 21. Decembr. non *Carmanis* nec *Germanis* legit sed *Brachmanis*.

De MATERNO S. Petri discipulo qui dicitur *Tungrenses*, *Colonienses*, *Argentoratenses*, aliosque finitimos ad CHristi fidem perduxisse, & ad Brunsvicensem usque agrum pervenisse, *Baronius* ad Martyrolog. Rom. 14. Sept. Ægidius Bucherius in Belgio Romano &c. Quam incerta sit illa traditio, docet B. D. *Balthasar Bebelius* in Antiquitatibus Germaniæ primæ & in hac Argentoratensis Ecclesiæ Evangelicæ. Argentorat. 1669. 4. & novissime vir celeberr. *Augustinus Calmet* in historia Lotharingiæ T. 1. pag. 163. Neque alium fuisse Maternum quam qui Episcopus Coloniensis interfuit Concilio Arelatensi A. C. 314. probat eruditiss. Tillemontius nota sexta ad historiam Donatistarum, T. 6. memor. hist. Eccles. p. 701. seq.

De VALERIO & EUCHARIO, quos Petrus Apostolus traditur misisse ad Trevirenses, Otto Frisingensis III. 15. Chron. Marianus Scotus, Albertus Stadensis &c. Baronius & Acta Sanctor. 29. Januar. De Euchario etiam Baronius ad 8. Sept. De utroque Christoph. Browerus in Annalibus Trevirens. Augustinus Calmet in Historia Lotharingiæ &c.

MARCUS Pauli sectator Laureacum a) *in Norico*, *LUCIUS Cyrenæus Pauli commilito & cognatus*, *quem & Britanniæ Regem* b) *vocant*, *Augustam Tiberinam* h. e. *Ratisbonam*, *provinciasque Istro conterminas luce Evangelij illustravit.* Titus *Pauli discipulus in Dalmatia*, c) *CLEMENS Pauli collega Metis in Lotharingia*, *VALERIUS vir Apostolicus Argentinæ*, *RUPERTUS in Franconia*, *BEATUS* * *Constantiæ*, *ÆGISTUS* d) *unus de LXX. Christi discipulis*, *cum MARIANO in* Bardewick *ad fluvium Elmenaw non procul à loco ubi nunc Luneburga sita*, Trophimus *denique Pauli comes*, *Arelate in Gallia prædicavit Evangelium.* *His adde quod* Aventinus *lib.* 2. *Annal. Bojorum pag.* 130. *scriptum reliquit*, *LUCIUM cujus jam meminimus Cyrenæum*

a) Hundii metropol. Salisburg. T. 1. p. 190.
b) Supra pag. 407. sq.
c) 2. Timoth. IV. 10.
* De hoc infra cap. XX.
d) Centur. Magdeburg. Centur. 1. lib. 2. c. 2.

Cyrenæum in Vindelicia, Rhætis finitimisque regionibus CHristi doctrinam propagasse, & quod Cranzius *libro & capite primo Metropoleos autor est quemdam Petri discipulum imperante Nerone*, e) Bardewici *Evangelium docuisse, ibique diem obiisse.* Confer Costerum in Enchiridio c. 2. p. 83. Christiani Schützii *diss. de ortu & progressu Christianæ Religionis in Germania*, D. Zeæmanni Uncatholisches Pabstthum *parte 2. p.* 233. Hæc D. Jo. Frid. Mayerus ὁ μακαρίτης in historia versionis Germanicæ Biblior. Lutheri p. 143.

Moguntinam sedem conditam à CRESCENTE Pauli discipulo tradunt Ado & alii recentiores. Vide Baronium ad Martyrolog. 27. Jun. Nic. Serarium lib. 1. rerum Moguntinarum c. 19. & lib. 2. c. 1. seq. & Acta Sanctor. T. V. Junii p. 250. sqq.

Certe Ecclesiarum Germanicarum τῶν ἐν Γερμανίαις ἱδρυμένων Ἐκκλησιῶν meminit *S. Irenæus* in loco quem dedi supra pag. 26. cum perspicuo testimonio *Tertulliani* c. 7. adversus Judæos. Atque inter gentes, Crucifixi Leges amplexas numerantur etiam à *Theodoreto* Cimbri & Germani, supra p. 37.

Jo. Henrici Ursini, Spirensis, de Ecclesiarum Germanicarum origine & progressu ab adscensione Domini usque ad Carolum M. Norimberg. 1664. 8.

Christianus Nifanius in ostensione historico Theologica de Carolo M. non Papista, Francof. 1670. 8. p. 25-79.

Certum est longe ante tempora Carolina Religionem Christianam Saxonibus, Anglis & Frisiis esse commendatam, ut patet ex Marcellino de vita S. Sviberti, item ex vita S. Ludgerii, Beda Venerabili, aliisque quos citat Schatenius in historia Westphaliæ. Quid quod ipse Conringius non diffitetur ab Anglo-Saxonibus & suis Frisiis Fidem Christianam in Westphalia ante Carolum M. aliquatenus fuisse propagatam. Quod quoque constat ex vita D. Bonifacii & litteris Papæ Gregorii I. sive Zachariæ Pontificis ad Principes & primores Saxoniæ datas apud Serarium, rerum Moguntinarum libro tertio. *Jo. Gvil. Goedelius notis ad Conring. T. 6. Opp. p.* 210.

e) Christianus Kortholtus, nepos, diss. de sacrorum Christianorum in Cimbria primordiis, sub Præsidio D. Philippi Friderici Hane, Kil. 1728. 4. cap. 1.

Martyrolog. Rom. 10. Octobr. *Coloniæ Agrippinæ S. GEREONIS Martyris cum aliis 318. qui in persecutione Maximiani pro vera pietate gladiis patienter colla subdiderunt.* De trecentis Martyribus in eadem persecutione iterum 15. Octobr. De Martha & Saula aliisque pluribus. 20. Octobr. S. Ursulæ & Sociarum 21. Octobr. ab Hunnis interfectarum, adde 22. Id. 5. Octobr. *Treviris SS. Martyrum PALMATII & sociorum, qui in persecutione Diocletiani sub Rictiovaro Præside martyrium subiere.* Et 6. Octobr. *Treviris commemoratio innumerabilium pæne Martyrum* sub eodem Rictiovaro.

NARCISSUS Episcopus Augustam veniens tempore persecutionis Diocletianeæ. Vide Acta S. Afræ in Marci Velseri Operibus p. 441. & 477. seq. Baronium ad Martyrolog. Rom. 5. August. ubi hæc verba leguntur: *Augustæ Vindelicorum natalis S. AFRÆ martyris, quæ cum esset pagana, per doctrinam S. NARCISSI Episcopi ad CHRISTUM conversa & cum omni domo sua baptizata, pro Confessione CHRISTI igni tradita est.*

Idem Martyrolog. 18. Mart. Augustæ S. NARCISSI Episcopi, qui primus in RHÆTIA Evangelium prædicavit.

Martyrolog. Rom. 26. Jun. *Apud Tridentum S. VIGILII Episcopi, qui cum reliquias idololatriæ penitus exstirpare conaretur, a feris hominibus lapidum imbre percussus, pro CHRISTI Nomine Martyrium implevit*, circa A. C. 400.

De S. SEVERINO, Norici & Vindelicorum Apostolo, defuncto A. C. 482. Acta Sanctor. 8. Januar. & Tillemontius T. 16. memor. hist. Eccles. p. 169. Vita scripta ab Eugippio Abbate, obvia in M. Velseri operibus p. 637. Martyrologium Roma. 8. Januar. *apud Noricos S. Severini Abbatis, qui apud eam gentem Evangelium propagavit, & Noricorum dictus est Apostolus.*

De Svevorum Apostolo & Helvetiorum COLUMBANO, extincto A. C. 615. Surius & Baronius ad 21. Nov. Carolus le Cointe T. 2. Annal. Francorum p. 98. seq.

Martyrolog. Rom. 16. Octobr. Apud Arbonam * in Germania S. GALLI Abbatis, discipuli S. Columbani. De hoc Apostolo Helvetiorum, qui A. C. 640. die, obiit, videndus Surius 16. Octobr. & rerum

* In Svevia, ad lacum Constantiensem.

rerum Helveticarum ſcriptores, ſpeciatim Jo. Jacobus Hottingerus tomo primo Hiſtoriæ Eccleſiarum Helveticarum, quam Germanica lingua edidit Tiguri 1698. 4. & quæ infra, cap. XX.

De RUDBERTO, Francorum Apoſtolo & Bojariorum, Epiſcopo Juvaviæ ſive Salisburgenſi, defuncto A. C. 628. vide *Surium*, *Baronium* & Acta Sanctorum 27. Mart. *Wiguleum Hundium* in metropoli Salisburgenſi, Jo. Aventini annales Bojorum, *Marcum Velſerum* libro rerum Boicarum quarto, Anonymum *de converſione Bojariorum & Carenthanorum ad Fidem Chriſtianam*, in Marqu. Freheri ſcriptoribus rerum Bohemicarum: *Mathæi Raderi*, S. J. Bavariam ſanctam, Monachii 1615. 1624. 1627. fol. & Bavariam piam. 1628. fol. &c.

FRANCORUM Orientalium Apoſtolus S. KILIANUS A. C. 689. vide Acta Sanctor. 8. Julii, *Jo. Petrum Ludewig* in ſcriptoribus rerum Wirtzburgenſium p. 966. ſeq. *Eliæ Martini Eyringii* diſſ. de ortu & progreſſu Religionis Chriſtianæ in Francia Orientali, edita ad calcem vitæ Erneſti pii, glorioſiſſimæ memoriæ ducis Gothani. Lipſ. 1704. 8.

Martyrolog. Rom. 8. Jul. *Herbipoli in Germania S. KILIANI Epiſcopi, qui a Rom. Pontifice* (Conone circa A. C. 686.) *ad prædicandum Evangelium miſſus, cum multos ad CHRISTUM perduxiſſet, una cum ſociis, COLOMANNO presb. & TOTNANO Diacono trucidatus eſt.* adde Baronium ad A. C. 686. n. 8. ſeq.

3. Octobr. *apud antiquos Saxones duorum Martyrum EWALDORUM, qui cum eſſent Presbyteri, & CHriſtum ibi prædicare cœpiſſent, comprehenſi ſunt a Paganis, & occiſi*, A. C. 693.

SVIDBERTUS, primus Verdenſis Epiſcopus, Saxonum Friſionumque Apoſtolus, qui A. C. 717. obiit. Vide vitam ſcriptam à Marcellino apud Surium & in Actis Sanctor. T. 3. April. p. 802 ſeq. Bedam hiſt. Anglor. V. 12. Trithem. illuſtr. Benedictin. III. 103.

Martyrolog. Rom. 1. Mart. *Apud Civitatem Werdam S. Svitberti Epiſcopi, qui tempore Sergii Papæ apud Friſones, Batavos & alios Germaniæ populos Evangelium prædicavit.* Vide Mabillonium T. 2. Annalium Ord. S. Benedicti, etiam Acta Sanctorum T. 3. April. p. 802. ſeqq. & de *S. Pattone* Epiſcopo Verdenſi T. 3. Martii 30. p. 844.

De S. WILLIBRORDO, Apostolo FRISIORUM vide Bedæ H. E. gentis Anglor. III. 13. V. 11. 12. & sex ætates Mundi, in Justiniano secundo. Alcuinum in vita ejus apud Jo. Mabillonium in Actis Benedictin. sæc. 3. part. 1. p. 603. cum observationibus Mabillonii præviis, nec non de Pontificibus & Sanctis Ecclesiæ Eboracensis vers. 1034. Steph. Eddium in Vita Wilfridi c. 25. Pseudo Marcellinum in vita Sviberti apud Surium 1. Mart. Willibaldum in vita Bonifacii. Fragmentum Historicum apud Andr. Quercetanum T. 1. p. 788. Reginonis Chronicon ad A. 622. Sigebertum in Chron. ad Annos 692. 694. 697. Florentinum Vigorniensem ad A. 696. Matth. Westmonaster. ad A. 697. Ranulphum Higedenum in Polychronio lib. V. p. 241. 243. Joannem Capgravium in Willibrordo, Jo. Trithemium de Viris illustr. Ordinis Benedicti III. 137. IV. 67. Cæs. Baronium ad Martyrolog. Roman. 7. Nov. Beda, Usuardus, Ado & alii in Martyrolog. Othlonus Fuldensis in Vita Bonifacii ap. Henricum Canisium T. IV. part. 2. (hanc vitam edidit etiam Laur. Surius, sed stilum suppresso auctoris nomine mutavit.) Jo. Molanum ad Usuardum & in Indiculo Sanctorum Belgii, Joannem Becam in Chronico Episcoporum Traject. pag. 8. & Arnoldum Buchelium in locum. Gvilelmum Hedam in Historia Episcoporum Ultraject. pag. 25. Jacobum Meierum in Annalibus Flandriæ ad A. 611. Hadr. Barlandum de rebus gestis Episc. Trajectensium pag. 5. Petrum Cratepolium de Germaniæ Episcopis pag. 147. Cornel. Kempium de origine Frisiorum III. 22. Gerard. Noviomagum in Hist. Episc. Trajectinorum pag. 23. Arnold. Wionum in ligno vitæ II. 54. III. pag. 363. Arnoldum Raissium in Belgica Christiana pag. 347. Jo. Pitseum de illustribus Angliæ scriptoribus pag. 140. Jo. Lelandum de scriptoribus Britannicis pag. 101. Carolum Stengelium in Vitis Sanctorum Ord. Benedicti pag. 146. Laur. Beyerlingium in vita Willibrordi. Clement. Reynerum de antiquitate Ordinis Benedictinorum in Anglia p. 30. Aubertum Miræum in fastis Belgicis 7. Nov. in codice Donationum p. 27. & in notitia Ecclesiarum Belgii p. 28. 31. Vitas Gregorii & Ludgeri ap. Christoph. Browerum inter sidera Sanctorum, Willibrordum Boscardum in diatriba de primis Vet. Frisiæ Apostolis, Edeardum Maihevium de illustribus Angliæ Scriptoribus Ord. S. Benedicti p. 97. Godefr. Henschenium & Dan. Papebrochium in Actis Sanctorum 1. Mart. de vita Sviberti, Conciliorum collectionem Labbeanam

beanam

beanum T.6. pag. 1376. 1879. Anton. Matthæus de nobilitate II. 3. probare conatur ELIGIUM Episcopum Noviomag. omnium primum Frisiis Evangelium prædicasse. Tho. Dempsterus in Hist. Eccles. gentis Scotorum perperam Willibrordum Scotis adnumerat, cum non solum Alcuinus in Vita ejus & Bonifacius in Epistolis, verum etiam Beda Anglo-Saxonem fuisse affirmat. Pitseus, Dempsterus & Maiheyius nonnulla eum scripsisse tradunt, sed fides incerta. *Hæc ex Antonio Hallo ad Jo. Lelandum de scriptoribus Britannicis.*

Quicquid vero alii præstiterint, maxima propagatæ & instauratæ per Germaniam Christianæ Religionis gloria penes CAROLUM Imp. & BONIFACIUM manet. Bonifacius sane quicquid erat inter Rhenum & Visurgium populorum, imprimis *Frisios* Christianam fidem docuit, qui vero Christiana sacra jam ante receperant, hos confirmavit, iisque disciplinam ac leges Ecclesiasticas sanxit. *Herm. Conring. T. 2. Opp. p.* 701.

Martyrolog. Rom. 13. Febr. *Romæ, S. GREGORII Papæ secundi* (ab A. C. 715. ad 731.) *qui - - S. Bonifacium ad prædicandum Evangelium in Germaniam misit.*

Martyrolog. Rom. 5. Junii. *S. BONIFACII Episcopi* (ab A. C. 747.) *Moguntini, qui de Anglia Romam veniens, & à Gregorio II. in Germaniam missus* (A. C. 719.) *ut Fidem CHRISTI illis Gentibus evangelizaret, cum maximam multitudinem, præsertim FRISONUM, Christianæ Religioni subjugasset, Germanorum Apostolus meruit appellari. Novissime* (A. C. 754.) *in Frisia a furentibus Gentilibus gladio peremtus martyrium consummavit cum EOBANO & quibusdam aliis servis DEI.* De illo Bonifacio Surius ad 5. Jun. *Jo. Nauclerus* in Chron. *Jo. Mabillonius* tomo secundo Annalium Ordinis Benedictini. Paris. 1705. fol.

Nic. Serarius ad S. Bonifacii Epistolas, Mogunt. 1605. 4. & in Bibl. Patrum. Idem Serarius libro 3. rerum Moguntinarum.

Acta Sanctorum T. I. Junii pag. 452. sqq. ubi præter vitam scriptam a *Willibaldo* discipulo, alia pag. 477. à presbytero S. Martini Ultrajecti, & p. 481. à quodam fortasse Monasteriensi.

Vide etiam Vitam S. STURMII, Abbatis Fuldensis primi, scriptam a *S. Eigile*, Abbate Fuld. & vitam S. WILLIBRORDI, Frisiorum

rum Apoſtoli, cui in Trajectino Archi-Epiſcopatu A. C. 744. Bonifacius jam ſexagenarius ſucceſſit.

Martyrolog. Rom. 7. Jul. *In Saxonia S. WILLEBALDI, primi Eiſtetenſis Epiſcopi, qui una cum S. Bonifacio laborans in Evangelio, multas gentes convertit ad CHRISTUM.*

Cyriaci Spangenbergs Bonifacius, Smalkalden 1603. 4.

Jo. Letzneri Hiſtoria S. Bonifacij. Erfurt. 1603. 4. Unſchuldige Nachrichten A. 1713. p. 751.

Jacobi Weberi Hiſtoriſche Predigten von Bekehrung der Deutſchen. Jen. 1606. 4. Unſchuldige Nachrichten A. 1713. p. 760.

THURINGIS & *HASSIS* Evangelium prædicavit *Bonifacius* cum ſociis ubi tunc maxime opus erat doctrina illorum, ob hæreticos & vicinitatem paganorum indoctamque plebem. Vide quæ Pagius ad A. C. 723. n. 1. ex vita S. *Gregorij* Ultrajectini Epiſcopi, & ad A. 724. n. 1. ex Willebaldo & Othlono. D. Jo. Georgii Liebknecht de Evangelicæ Veritatis ante Reformationem in Haſſia Confeſſoribus. Giſſæ 1716. 4. Unſchuldige Nachrichten 1718. p. 760.

Caſpar Sagittarius in den Bericht von den Heyden und Chriſtenthum der alten Thüringer, und daß längſt vor den Zeiten Bonifacii gute Chriſten in Thüringen geweſen. Jenæ 1685. 4. *Acta Erud.* 1685. p. 363. ſqq.

Jo. Chriſtophorus Olearius ſyntagm. rerum Thuringicar. parte 1. pag. 357. ſqq.

P. Henrici Philippi Gudenii Superint. Cellerfeldenſis diſſ. de Bonifacio Germanorum Apoſtolo, & Obſervationes Miſcellaneæ ex hiſtoria Bonifacii ſelectæ. Helmſt. 1720. 4. ſub præſidio *D. Juſti Chriſtophori Boehmeri.*

De nimio Bonifacii in proferenda Papæ Romani poteſtate ſtudio, *Chriſtianus Niſanius* p. 75. ſeq. oſtenſionis Hiſtorico Theologicæ de Carolo M. non Papiſta.

Carolomannus in Concilio Germanico, A. C. 742. & *Pipinus* in Concilio Sveſſionenſi A. C. 744. religionem Chriſtianam in populis Rheni accolis labefactam reſtituere aggreſſi. vide Pagium ad A. 671. n. 6. ſeq. & 696. n. 7. ſq. ubi de S. RUDBERTI adventu in Bajoariam qui

Theo-

Theodonem secundum, Bojariæ Ducem ad CHristum convertit. id. ad A. 716. num. 15.

De S. CORBINIANO Episc. primo Frisingensi. id. ad A. 702. num. 8. Aribo in vita, apud Surium 8. Sept. Otho Frising. V. 23. sq. Carolus Meichelbeck T. 1. hist. Frisingensis.

CAROLI M. pietas in convertendis Saxonibus à *Carolo Gottlob Hofmanno* descripta sive potius contaminata iniquis obtrectationibus & suspiciosis ingratisque erga famam maximi principis, cujus memoriam omnibus Christianis sanctam ac venerabilem esse oportebat. Prodiit cum Conr. Sam. Schurzfleischii fundamentis historiæ mediæ. Schneeberg 1728. 8. Deutsche Acta Erud. 139. Tom. 12. pag. 484. seqq.

De S. LIOBA virgine miraculis clara in Germania temporibus Caroli M. quæ cum sorore WALPURGI sanctimonialium apud Germanos institutarum antesignana fertur, Baronius ad Martyrolog. 28. Sept. Rudolfus Monachus Fuldensis in Liobæ vita, apud Mabillonium secul. 3. Benedictin. parte 2. Pagi ad A. C. 725. n. 8.

LUDOVICI Pii præceptum *de paganis ad Christianitatem invitandis, & de institutione Archi-Episcopatus Hamaburgensis* A. C. 829. apud Baluz. Tom. 1. Capitular. p. 681. Carolum le Cointe ad A. C 822. num. 43. Tom. 7. p. 615. Bollandum Tom. 1. Act. Sanctor. Februar. pag. 404. Erpoldum Lindebrog. scriptor. Septentrional. pag. 125. Lambecium lib. 2. rerum Hamburg. pag. 354. Philippum Cæsarem in triapostolatu Septentrionis, Colon. 1642. 8. pag. 173. Jo. Joachimum Maderum ad Adamum Bremensem pag. 179. Jo. Christian. Lunigium spicileg. Ecclesiast. Tom. 1. pag. 114. Nic. Staphorst. Tom. 1. Hist. Eccles. Hamb. p. 26. Sedem Archiepiscopalem per hoc Cæsareæ auctoritis præceptum statui Ludovicus Imp. ait, *unde omnes illæ barbaræ Nationes, æternæ vitæ pabulum uberiusque capere valerent - - insuper etiam & magnorum progenitorum nostrorum sacra lucrandi studia nostris in diebus nunquam deficerent. Genitor etenim noster gloriosæ memoriæ KARULUS omnem Saxoniam Ecclesiasticæ Religioni subdidit, jugumque CHristi ad usque terminos Danorum atque Slavorum corda ferocia ferro perdomans docuit* &c.

Philippi Cæsaris D. Theol. Triapostolatus Septentrionis, Vita & gesta S. WILLEHADI, S. ANSGARII & S. REMBERTI, Colon.

lon. 1642. 8. & Volumine ſecundo memoriarum mearum Hamburgenſium. Hamb. 1710. 8.

Sigebertus Gemblacenſis ad A. C. 780. *Carolus Rex Albiam fluvium transgreditur, ibique in ejus gratiam BARDOGAVENSES & NORDUITÆ baptizantur.*

Idem Sigebertus ad A. C. 776. *CAROLUS Saxoniam velut tempeſtas proterit, munitiones irrumpit, & ad hoc eos impellit, ut ſe & patriam ei dedant, & datis obſidibus ſe Chriſtianos futuros ſpondeant.* & ad A. 777. *Saxones baptizati paciſcuntur ut ingenuitatem ſuam & omnia ſua perdant, ſi unquam a fidelitate CHriſti & Regis deſiſtant.* & ad A. 785. *Withichindus & Albion Duces Saxonum Carolo reconciliati baptizantur, & motus Saxonum reprimuntur.* ad A. 793. *Saxones in fide DEI & fidelitate Regis vacillant.* ad A. 795. *Saxones virtute Caroli conterriti reddunt ſe CHriſti & Regis fidelitati.* ad A. 803. *Carolus Imp. omnes Saxones trans Albiam morantes in Franciam transtulit, pagosque eorum Abrotidis* * *dedit.*

Martyrologium Rom. VIII. Novemb. *Bremæ S. WILLEHADI, primi ejus Civitatis Epiſcopi* (ordinati A. C. 788.) *qui una cum BONIFACIO, cujus diſcipulus fuit, in Friſia & Saxonia Evangelium propagavit.*

Plura *Adamus* Bremenſis in hiſtoria Eccleſiaſtica, cujus ſpero meliorem me editionem daturum eſſe, poſt illam quam in Erpoldi Lindembrogii ſcriptoribus Septentrionalibus A. 1706. exhibui.

Albertus Crantzius lib. 2. Saxoniæ c. 14. 15. & lib. 1. Metropoleos ſive hiſt. Eccleſ. Saxon. cap. 7. 8.

De B. WITEKINDO Duce Saxonum inclyto quem Carolus M. geſto per annos triginta amplius annos difficili bello vicit & ad Chriſtiana ſacra amplectenda adduxit, vide Bollandum T. 1. Act. Sanctor. Januarii 7. p. 380. ſqq. Reinerum Reineccium &c.

Rembertus in S. Anſcharii vita c. 11. *CAROLUS Auguſtus omnem Saxoniam ferro perdomitam & jugo Chriſti ſubditam per Epiſcopatus diviſit, ultimam partem ipſius provinciæ* (Nordalbingiam ſive Saxoniam trans Albim ejusque partes tres, Holſatiam, Stormariam & Ditmarſiam) *quæ erat in Aquilone ultra Albiam, nemini Epiſcoporum tuendam commiſit, ſed ad hoc reſervare decrevit, ut ibi Archiepiſcopalem conſtitueret ſedem, ex qua,*

* Lege, *Abotritis.*

qua, *DOMINI Gratia tribuente, etiam successio fidei Christianæ in exteras proficeret nationes*, *qua de re primitivam etiam ibi* (HAMBURGI) *Ecclesiam per quemdam Episcopum Galliæ* (Trevirensem) *AMALHARIUM nomine*, *consecrari fecit*. A. C. 811. confer Lambecium lib. 1. Origg. Hamburg. pag. 3. seq. edit. à me curatæ. Ibi deinde sedem Archiepiscopalem constituit LUDOVICUS Pius Imp. A. C. 834. *cui subjaceret universa Nordalbingorum Ecclesia*, *& ad quam pertineret omnium regionum Aquilonarium potestas ad constituendos Episcopos sive Presbyteros in illas partes pro CHristi nomine destinandos.*

Martyrologium Rom. 3. Febr. *S. ANSCHARII*, *Bremensis Episcopi*, *qui Svevos & Danos ad fidem CHRISTI convertit.* Pro *Svevis* legendum *Svecis*, quibus A. C. 816. Joannes Magnus, alii jam A. 805. Evangelium ab Anschario prædicatum perhibent, quod refellit laudatus Nicolaus Staphorst T. 1. hist. Ecclesiasticæ Hamburg. p. 656. atque A. 829. demum ab eo factum probat. Claudius Arrhenius A. 826. Vide infra in Svecia.

De S. REMBERTO Anscharii successore, præter jam laudatos, Philippum Cæsarem, Lambecium, Staphorstiumque vide sis Acta Sanctor. 4. Febr.

Trogilli Arnkiel, Præpositi & Pastoris Apenradensis, Cimbrische Heyden Religion, gülden Heyden Horn, Cimbrische Heyden Begräbnisse, und Cimbrische Heyden Bekehrung, wie unsere Vorfahren Cimbrischer Nation, die Sachsen, Guten, Wenden und Fresen, und die von denselben herstammende Mitternächtige Völcker durch das heilige Evangelium sind bekehret, und in diesen Landen das Heydenthum ausgereutet, die Kirche GOttes gepflantzet, und das Christenthum eingewurtzelt. Hamb. 1702. 4. Hic parte IV. pag. 28. sqq. visus sibi deprehendere in Cimbrorum idolatrarum religione vestigia doctrinæ Apostolicæ de SS. Trinitate, de Mundi creatione & interitu & de baptismo: observat etiam signum Crucis in vetustissimis illorum monumentis. Sed parum explorata illa sunt omnia, sive rem ipsam & qua de illis monumentis constat nobis fidem, aut ætatem illorum, sive cum Apostolica doctrina congruentiam concordiamque spectemus. Certiora sunt pleraque quæ deinde afferuntur de conversione *Frisiorum* pag. 72. sqq. *Saxonum* pag. 92. sqq. *Jutorum Danorumque* pag. 153. sqq. *Vandalorum* p. 223. sq.

Svecorum pag. 263. sqq. *Norwagorum* pag. 289. sqq. *Islandorum* pag. 307. sqq. *Gronlandorum* pag. 317. sqq. *Finnonum* pag. 330. & *Livonum* pag. 333. sqq. in quibus omnibus pauca ante Carolinam tentata ætatem, pleraque etiam posterioribus demum sæculis perfecta reperiuntur.

Friderici Arnkiel Rettung des ersten Nordischen Christenthums, wider Gotfrid Arnold. Glückstadt 1712. 4.

Paulus Cypræus in Annalibus Episcoporum Slesvicensium, quos *Joannes Adolphus Cypræus* filius continuatos & ad umbilicum perductos edidit Colon. Agrippinæ 1634. 8.

Johannes Mollerus in isagoge quadripartita ad historiam Chersonesi Cimbricæ Hamb. 1691. 8.

Christianus Kortholtus, nepos in laudata supra, pag. 419. dissertatione.

Martyrolog. Rom. 26. Mart. *S. LUDGERI Mimigardefordensis* (Monasteriensis in WESTPHALIA) *qui Saxonibus Evangelium prædicavit.* Obiit Ludgerus A. C. 809. de quo Acta Sanctorum T. 3. Martii p. 626. seq. & illustris Leibnitii Scriptores Brunsvicenses T. 1. p. 85. 100. &c.

BORUCTUARIOS quibus S. SVIBERTUS Anglus sub initium octavi seculi Evangelium prædicavit, WESTPHALOS fuisse contendit Christoph. Hartknochius Preußische Kirchen-Historia p. 11.

Gerh. Kleinsorgii Chronicon Westphaliæ Ecclesiasticum, Bernhardo a Mallinkrot laudatum, necdum lucem vidit, quod sciam, consuli autem possunt:

Hermann Adolph Meinder de statu Religionis & Reip. sub Carolo M. & Ludovico Pio in Westphalia 1711. 4.

Caspar Calvoer im Heydnischen und Christlichen Nieder-Sachsen. 1714. fol.

Nicolaus Schaten S. J. in historia Westphaliæ. Neuhus. 1690. fol. & in Annalibus Paderbornensibus. 1693. 1698. fol.

Jo. Antonius Stubberg in der versprochenen ausführlichen Osnabrückischen Historia, parte 2. de Hist. Eccles. Osnabrug. Primum Episcopum Osnabrugensem WIBONEM defunctum A. C. 809. idem memorat pag. 59. des Entwurfs einer ausführlichen Osnabrückischen Historia. Jen. 1720. 8.

Sigebertus Gemblacensis ad A. C. 779. *Carolus Rex in Saxonia Westphalos sibi subjugat.*

Martyrolog.

Martyrolog. Rom. 15. Octobr. *In PRUSSIA S. BRUNONIS Episcopi Ruthenorum & Martyris, qui Evangelium in ea regione prædicans, ab impiis tentus, manibus pedibusque præcisis, capite truncatus est.*

A. C. 996. S. ADALBERTUS, sive ALBERTUS Pragensis Episcopus, qui Bohemis, Polonis & Hungaris Evangelium prædicavit, postea in Prussia idem facere instituens a Siggone Sacerdote idolorum, lancea est confossus 23. April. Vide Acta Sanctorum ad illum diem, & Christoph. Hartknochii Hist. Eccles. Prussiæ, Germanice editam Francof 1686. 4. lib. 1. cap. 1. ubi etiam copiose traditur quam pertinaciter *Bernhardo* nudipedi, *Bonifacio*, *Brunoni* * aliisque restiterint Borussi sive Prussi, qui sæculo XI. & XII. illos ad CHRIstum adducere conati sunt, operam suam etiam impendentibus Polonorum Principibus BOLESLAIS, donec sæculi XIII. initio CHRISTIANUS & PHILIPPUS, Cistercienses Monachi feliciore successu hac in re sunt versati, ita ut Christianus ille primus Prutenorum Episcopus sit consecratus A. C. 1215. *Innocentio* III. Papa eidem suffragante, & *Equitibus Ordinis Teutonici* ab A. 1230. deinde per annos quinquaginta tres, Prussos bello persequentibus, de quo vide etiam laudati Hartknochii opus alterum, Alt und Neues Preussen Francof. 1684. fol. parte 2. cap. 2. p. 277. seq. & de originibus Ordinis Teutonici Jo. Trithemium in Chronico Hirsaug. ad A. C. 1192. Polnische Bibliothec IV. pag. 297. seq. &c.

De REINBERNO Colbergæ in Pomerania Episcopo, Apostolo Prussorum, Pagius ad A. C. 1008. n. 4.

Martyrolog. Rom. 2. Jul. *Bambergæ S. OTHONIS Episcopi, qui POMERANIS Evangelium prædicans eosdem convertit ad Fidem.* circa A. C. 1124. adde vitam Othonis editam a Canisio T. 2. (edit. novæ T. 3. parte 2.) libro 2. & 3. Acta Sanctorum T. 1. Julii. (Mem. de Trev. 1710. p. 7. sq) notas *Baronii* ad Martyrolog. & Annales ad A. 1124.

D. Dan. Crameri Chronicon Pomeraniæ Ecclesiasticum Germanice editum libro primo. Sanctis adscriptus Otho ille a Clemente III. A. C. 1189. vide *Baron.* ad illum annum n. 13. & *Pagium* n. 9. ut ad A. 1124. n. 2. & 1128. n. 23. seq. ubi de LEUTICIIS ** ab Othone conversis.

* Vide Pagium ad A. C. 1008. n. 2. ** Mecklenburgensibus.

Christiani Schoetgenii Andencken der Pommerschen Bekehrung durch Bischoff Otto von Bamberg A. 1124. Stargard 1724. 4.

Jo. Petrus Ludewig in scriptoribus rerum Episcopatus Bambergensis. Lips. 1718. fol.

a WALDEMARO Daniæ Rege victi RUGIANI Henetorum sive Sclavorum populi Christianam Religionem suscipiunt. vide Pagium ad A. C. 1164. n. XIV. sq. ex Helmoldo, Saxone Grammatico &c.

Helmoldus presbyter & Canonicus Butroniensis, historiam conversionis Henetorum sive Sclavorum ad CHRISTUM, à temporibus Caroli M. usque ad A. C. 1168. perduxit. *Pagi ad illum annum n. 22.*

Martyrolog. Rom. 14. Octobr. *Herbipoli, S. BURCHARDI, primi* post S. Kiliani A. 1688. martyrium *illius civitatis Episcopi*, qui obiit A. C. 791. Vide Scriptores Wirtzburgenses editos à *Jo. Petro Ludewig* Francof 1713. fol.

16. Octobr. *Moguntiæ S. LULLI, Episcopi & Confessoris.*

De *S. Canuto Lewardo*, Rege OBOTRITORUM, Duce Slesvicensi A. 1133. Sanctor. Acta T. 1. Januarii p. 390. De *Bernone*, Episcopo Obotritorum quem Henricus Leo temporibus Hadriani IV. constituit, vide Antonium Pagi ad A. C. 1195. n. 10. Idem de *Leuticis* sive *Lutizis* videndus ad A. 1034. n. 18. seq. & A. 1035. n. 8. ubi eosdem fuisse cum *Waris* & *Abotritis*, Ducatus Meclenburgensis incolis observat. Quam longe olim patuerit nomen *Vandalorum*, idem Pagius erudite ostendit ad A. 407. n. 15. seq.

D. Francisci Alberti Æpini schediasma de Mecklenburgensium à Gentilismo ad Christianismum conversione. Rostoch. 1708. 4.

Georgii Frid. Stiberi Mecklenburgische Kirchen-Historia. Gustroviæ 1714. 8. *Acta Erud.* 1715. p. 40. Neuer Bücher-Saal XLVII. p. 765.

Tobiæ Eckardti diss. de difficultate * conversionis Vandalorum, Quedlimb. 1728. 4.

De primis Episcopis Mecklenburgensis, *Philippi Friderici Hane* differt. Rost. 1721. 4.

Ve-

* *Difficulté qui donna l'occasion à l'entrée de la Noblesse Allemande dans le Mecklenbourg & dans les Provinces voisines.* Bibl. Germanique T. 17. pag. 227.

Vemiam infulam incaſſum tentat ad fidem convertere Otho Epiſcopus Bamberg. (circa A. C. 1130.) vide vitam ejus lib. 3. c. 10.

De Germaniæ Archiepiſcopatibus & Epiſcopatibus *Caſpar Bruſchius* Noriberg. 1549. & in Chronico Chronicorum Gruteriano Eccleſiaſtico Tom. I.

Albertus Crantzius in metropoli ſæpius edita.

Dav. Chytræus, Crantzii continuator, in Saxonia, idem autor ſucceſſionis Epiſcoporum in XVIII. Eccleſiis Saxoniæ & Vandaliæ cathedralibus ab A. C. 1500. ubi Krantzius deſinit, ad 1582. ſeparatim editæ in 4.

Gabriel Bucelinus T. I. Germaniæ ſacræ & profanæ, Auguſtæ Vindel. 1651. Francof. 1699. fol.

Goldaſtus in indice Ordinum Romani Imperii, quem Conſtitutionum Imperialium collectioni præmiſit Frf. 1673. fol.

Petri Merſæi Cratepolii de Germaniæ Epiſcopis & doctoribus. Colon. 1588. 1592. 8.

Jo. Georgii Eccarti kurtze Erzehlung der vornehmſten Beſchreiber der Ertz-Biſchöflichen und Biſchöflichen Hiſtoria unſers Teutſchen Vaterlandes, wobey zugleich das Vorhaben eine vollſtändige Hiſtorie des Biſchofthums Oſnabrück zu verfertigen eröfnet wird. Lemgo 1718. 4.

Præcipuum opus, *Marci Hanſitz*, S. J. Germania ſacra, cujus tomus primus metropolin Laureacenſem cum Epiſcopatu Patavienſi chronologico ordine perſequens lucem vidit Auguſtæ Vindel. 1727. fol. & cæterorum inſecuturorum, uti ſpem facit lectoribus, ita deſiderium injicit. Vide Acta Eruditorum Latina A. 1729. pag. 193. & Germanica CXXXVI. T. 12. p. 229.

Antonius Monlchiacenus Demochares tomo ſecundo propugnationis pro ſacra Miſſa. Paris 1562. fol.

Johannis Hubneri Hiſtoriſche Fragen tomo VII. ſeq.

Jo. Chriſtiani Lunigii ſpicileg. Eccleſiaſtici tomo I. & II. & in continuatione.

Genealogophilus in den itztlebenden Häuptern Teutſchlandes pag. 50. ſeq. Zürich 1727. 8.

Anonymi * hiſtoire Eccleſiaſtique d' Allemagne, à Bruxell. 1724. 8. duobus Volum. Hoc utili in opere Archiepiſcopatus Germaniæ

* Journal des Savans 1725. p. 20.

niæ cum ipſorum Epiſcopis ac ſuffraganeis, ſingulorumque Archiepiſcoporum & Epiſcoporum ſucceſſiones in noſtra usque tempora recenſentur. Ordo quo ſedes ipſas recenſet, hic eſt:

Archiepiſcopi I. MOGUNTINUS, ſub quo Epiſcopi 1. Erfurtenſis, 2. Wormatienſis, 3. Spirenſis, 4. Wirtzburgenſis ſive Herbipolitanus. 5. Aichſtadienſis. 6. Argentoratenſis ſive Strasburgenſis. 7. Conſtantienſis. 8. Auguſtanus, ſive Auguſtæ Vindelicorum. 9. Paderbornenſis, 10. Hildeſienſis ſive Hildesheimenſis, 11 Curiæ Rhætorum (*Coire.*) 12. Halberſtadienſis. 13. Verdenſis. 14. Bambergenſis.

II. TREVIRENSIS, ſub quo Epiſcopi: 15. Metenſis, 16. Tullenſis, 17. Verdunenſis ſive Verodunenſis.

III. COLONIENSIS, ſub quo 18. Leodienſis, (*Liege*) ante A. C. 713. Trajectinus ad Moſam, & ante S. Servatium (qui A. 403. obiit) Tungrenſis. 19. Monaſterienſis. 20. Oſnabrugenſis. 21. Mindenſis.

IV. SALISBURGENSIS, ſub quo Epiſcopi: 22. Friſingenſis, 23. Ratisbonenſis, 24. Paſſavienſis, 25. Brixenenſis, 26. Viennenſis ſive Vindobonenſis, 27. Neoſtadienſis, 28. Lavanti ſive Lavantinus, 29. Gurcenſis, 30. Seccovienſis, 31. Chiemenſis, (*Chiemſee.*)

Exemti: 32. Tridentinus, & 33. Tergeſtinus (*Trieſte.*) 34. Lubianenſis, ſive Labacenſis, (*Laybach.*)

V. PRAGENSIS (qui ad A. C. 1343. ſuffraganeus Moguntini fuerat) ſub quo 35. Litomislienſis, 36. Reginæ Gradecienſis (*Koning-Gretz*) 37. Litomerienſis (Leitmaritz.)

Exemti 38. Olmucenſis, 39. Uratislavienſis (*Breslaw.*)

VI. VESONTINUS, ſub quo Epiſcopi: 40. Baſileenſis, 41. Lauſannenſis, 42. Genevenſis, 43. Sedunenſis (*Sion* ſive *Sitten.*)

VII. MAGDEBURGENSIS, ſub quo fuere 44. Martisburgenſis (Merſeburg) 45. Lebuſſenſis, 46. Pomeſanienſis, 48. Numburgenſis, 49. Brandenburgenſis, 50. Havelbergenſis, & 51. Caulinenſis.

47. Miſnenſis, exemtus.

VIII. BREMENSIS, HAMBURGO Bremam translatus, ſub quo fuere 52. Lubecenſis, 53. Ratzburgenſis, 54. Swerinnenſis, 55. Slesvicenſis.

Claudam

Claudam hoc caput Professione Fidei veteri Franco Saxonica, partim ut appareat, quomodo fides Apostolica, traditioque Symboli etiam in Germaniam, ab Ethnicismo revocatam, propagata olim feliciter fuerit: partim ut brevi quodam specimine demonstrem quomodo optem edi vetera Theotisca monumenta, ut major inde utilitas in lectores Germanos, ad linguæ qua utimur intelligendas origines, ipsaque prisca Teutonica facilius rectiusque capienda proficiscatur. Itaque præter versionem Latinam, in usum eorum quibus sermo Germanicus peregrinus est, additam ex C. V. Joannis Georgii Eccardi Catechesi Theotisca p. 74. seq. adjunxi novam Germanicam, constantem ex meris verbis ejusmodi, quæ respondentia veteribus illis Franco-Saxonicis, ab hodierni adhuc sermonis usu agnoscuntur.

Exhortatio ad plebem Christianam.

1.	1.	1.
Lauschet (höret) ihr lieben Kinder, die Tugend des Glaubens die ihr im Hertzen geheget haben sollt.	*Hlosat ir chindo liupon tugathi dera calauba, diu ir in herzin cabuctlibo bapen sculut.*	Audite filii regulam fidei, quam in corde memoriter habere debetis.
2.	2.	2.
Wann ihr den Christen Nahmen empfangen eigt. (habet.)	*Wanta ir den Cristan nom intfangun eigut.*	Quia Christianum nomen accepistis.
3.	3.	3.
Das ist ein Kündniß eurer Christenheit von dem Drost (Herren) eingeblasen, von sein selbst Magen (Jüngern) gesetzt.	*Daz ist chundida juuera Christanheiti, fona demo Truhtine innan caplasan, fona sin selpes maginon casazta.*	Quod est vestræ indicium Christianitatis à Domino inspiratum, ab Apostolis institutum.

 4.

4.

Der Glaube gewisse few(wenig) Worte sind, ausser daß drade (sehr) mächtige caruni (Runen, Geheimnisse) darin befangen.

Dera calaupa cauuisso fouui uuorte sint : uzan drato mihili caruni darinne pifangan.

Cujus itaque fidei pauca verba sunt: sed magna in ea concluduntur mysteria.

5.

Der geweihete Athem (Heilige Geist) hat den Meistern der Christenheit den geweiheten seinen Boten, diese Worte dictiret in solcher Kürtze.

Wiho Atum cauuisso dem maistrom dera Christanheiti, dem wihom potom sinom, deisu uuorte tichtota sullichere churtnissi.

Sanctus etenim Spiritus Magistris Ecclesiæ, Sanctis Apostolis hæc dictavit verba tali brevitate.

6.

Daß die allen Christen zu glauben ist, ja auch simpel zu bekeñen, alle verstehen möchten, auch geheget (in Gedächtniß) haben.

Daz diu allem Christianom zicalaupenne ist, jo ouh simplum zipigihanne, alle furstanten mohten, ouh kibouctlihho cahapen.

Ut quod omnibus credendum est Christianis semperque profitendum, omnes possint intelligere, & memoriter retinere.

7.

Jn wie föddert (inquit) der Mann (sagt daß er ein) Christ ist, der diese few(wenige) Worte des Glaubens, von denen er zum Heil gebracht soll seyn, ja die er kennen soll, ja auch die Worte des Frohn(Herren) Gebets, die der Drost (Herre) selbst zum Gebete gesetzet: wie mag er Christe seyn der die lernen nicht will noch in seinem Gehege (Gedächtniß) haben.

In hueo quit sih der man Christianan der deisu fouui uuort dera calaupa, dera er caheilit scal sin, ja dera en caneran scal, ja ouch dei uuorthes frono capetes, dei der Truhtin selpo zi capete casazta, hueo mag er Christan sin, der dei lirnen ne uuili noh in sinera Cahucti cahapan.

Quomodo enim se Christianum dicit, qui pauca verba fidei, qua salvandus est, atque etiam Orationis Dominicæ, quam ipse Dominus ad orandum constituit, neque discere, neque velit in memoria retinere?

8.

Oder wie mag der für andere des Glaubens Verheisser seyn oder für andre heissen, (als ein Taufzeuge versprechen) der den Glauben nie nicht weiß.

8.

Odo uueo mac der fur andran dera calaupa furheizo sin, odo fur andran caheizen, der diu calaupa niheino ni uueiz?

8.

Vel quomodo pro alio fidei sponsor existit, qui ipse hanc fidem nescit?

9.

Bey diesem sollet ihr wissen, meine Kindlein, wenn ie eins daß euer iechliger denselben Glauben seinen filium (Taufsohn) nicht lehret zu vernehmen, den er aus der Taufe empfahet, daß er schuldig ist, wieder Gott seine Verheissung.

9.

Pidiu sculut ir uuizan, chindilin miniu, uuanta eo unzi daz juner eogaliber den selpun calaupa den sinan fille ni calerit zi farnemanne, den er uz deru toufu intfahit, daz er scaldig ist uuidar Gote sin furheizo.

9.

Ideoque nosse debetis, filioli mei, quando nec unusquisque vestrum eandem fidem filiolum suum ad intelligendum docuerit, quem de baptismo exceperat, reus est fidei sponsionis.

10.

Und der den seinen Sohn zu lehren versäumet, zu dem Sühntage Rechnung geben soll.

10.

In der den sinan fille zi kaleren farsumat, zi demo Suonatage reching gepan scal.

10.

Et qui hunc filiolum suum neglexerit, in die judicii rationem redditurus est.

11.

Nun alle manniglich, der Christ seyn will, den Glauben, auch das Frohn (Herrn) gebet, aller eil wolle lehren, die er aus der Taufe empfehet, daß er zu Sühntage nicht werde genöthiget rede darüber geben.

11.

Nu aller manocalibi, der Christan sin uuelle, dera calaupa, jouch daz frono capet allera ailunga uuolle caleren dei er ouz dera toufu intfahet, daz er zi suonotagen ni uuerde conoated redia urgepan.

11.

Hanc igitur omnis, qui Christianus esse voluerit, hanc fidem & orationem Dominicam omni festinatione studeat didicisse, & eos, quos de fonte exceperit, edocere, ne ante Tribunal CHristi cogatur rationem exsolvere.

12.

Ja das ist unser Heil, ja unsers Herrn Gebot, noch wir ander weise mögen unserer Sünden entlassung gewinnen.

12.

Jo daz ist unser heili jo unsers Hern capot, noh uuir ander uuiso megan unsero sunteno antlaz cauuinnan.

12.

Quia jussio est & salus nostra, & Domini nostri mandatum: nec aliter possumus veniam consequi delictorum.

Abrenuntiatio Diaboli & Professio Fidei FRANCO-SAXONICA.

Versagestu dem Teufel?

Ich versage dem Teufel.

Und aller Teufels Gilde?

Und ich versage aller Teufels Gilde.

Und allen Teufels Wercken?

Und ich versage allen Teufels Wercken und Worten, den ehren des thuna (Hügels oder Waldes:) des Wodans und Saxen Otin, und allen den Unholden die ihre Genossen sind.

Forsachistu Diabolæ?

Et Resp. *Ec forsacho Diabolæ.*

End allum diabol gelde?

Resp. *End ec forsacho allom diobolgelde.*

End allum diabole vuercum?

Resp. *End ec forsacho allom dioboles vuercum end uuordum, thuna erende, Vuoden end Saxn Ote ende allem them unholdum, the hira genotas sint.*

Renunciasne Diabolo?

Resp. Ego renuncio Diabolo.

Et omni Diaboli societati*?

Resp. Et ego renuncio omni Diaboli societati.

Et omnibus Diaboli operibus?

Resp. Et ego renuncio omnibus Diaboli operibus & verbis, lucorum cultui Wodano & Saxonico Otino, & omnibus Spiritibus malis, qui horum consortes sunt.

Pro-

* Ita rectius, quam Vir doctus lib. de statu Relig. & Reip. sub Carolo M. pag. 142. qui vertit *peculio.*

Professio Fidei.

Glaubestu an GOtt, allmächtigen Vater?	*Gelobistu in Got almehtigan, fadar?*	Credisne in Deum omnipotentem, patrem?
Ich glaube an GOtt, allmächtigen Vater.	Resp. *Ec gelobo in Got almehtigan, fadarr.*	*Resp.* Ego credo in Deum omnipotentem, patrem.
Glaubestu an Christ, GOttes Sohn?	*Gelobistu in Crist Godes suno?*	Credisne in Christum, Dei filium?
Ich glaube an Christ, GOttes Sohn.	Resp. *Ec gelobo in Crist Godes suno.*	*Resp.* Ego credo in Christum, Dei filium?
Glaubestu an Heiligen Geist?	*Gelobistu in halogan Gast?*	Credisne in Sanctum Spiritum?
Ich glaube an Heiligen Geist?	Resp. *Ec gelobo in halogan Gast.*	*Resp.* Ego credo in Sanctum Spiritum.

Est & aliud quod in edendis antiquis Theotiscis monumentis valde desiderem minime negligi, quatenus ex manuscriptis Codicibus hoc nobis subsidium suppetit, ut accentus, pronunciationis indices, non omittantur, quos in MS. Otfrido Vindobonensi exstare norunt qui illum Codicem tractavere. Meminique præclarum virum Dietericum van Stade, τὸν μακαρίτην, Virum in hoc genere litterarum versatissimum, qui novam Otfridi editionem cum Lexico & Grammatica Theotisca ad prelum paratam reliquit, cum hac de re eum monerem, utilitatem agnovisse & rationem illius se habiturum recepisse, cum & typograhis non adeo difficilis futura sit opera, siquidem accentus nullis litteris nisi vocalibus imponi linguarum usus patitur, facilique negotio & sumtu vocales duplicis generis, ἄτονοι & accentibus instructi possunt parari & in officinis adhiberi. Sed antequam ad aliud caput progredior, ecce tibi aliam Confessionem, quam sæculo XIII. usitatam retulere Joannes Stumpfius, & ex Stumpfio Martinus Crusius T. 1. Annal. Svevic. p. 571. & emendatiorem Goldastus in scriptoribus rerum Alemannicarum T. 1. p. 145.

Confeſſio fidei Chriſtianæ, circa A. C. 1209. in Helvetica Alemannia, præſertim Turgoiâ & valle Rhenenſi.

Ich widerſaig dem Tiufal, vnt allen ſinen Werchen; vnt allen ſinen Gezierdin. Ich geloub an ain Got Vatter, Allmachtigen: ain Schepfer Himmelo vnt Erde, vnt aller Geſchepfde. Ich geloub an ſinen ainbornun Sun, vnſurn Herren Jeſum Chriſtum. Ich geloub an den hailigan Gaiſt. Ich geloub, das die drie benamde, ain guuaire Got iſt: der ye was, an angenge, vnt immathar iſt, an ende. Ich geloub, daß derſelb GOTTES SUN geandot ward (id eſt, gemeldet oder verkündet) von dem hayligen Engil ſant Gabriel. Ich geloub, daß er emphangen wart von dem hayligen Gaiſt: vnt er geboren wart von Sant Marien der rainen maigede. Ich geloub, daß er an dirre (pro diſer) Werlte was, als ain ander Menſche, wann daß er nien geſundot. Ich geloub, daß er an dem driſgoſten Jar getofet wart in dem Jordan von S. Johanſen. Ich geloub daß er ferratun wart von ſinen junger Judas, Ich geloub, daß er gefangun wart von den Juden, unt gebundun wart, vnt ſin geſpottet wart, vnt angeſpůwit wart, Ich geloub, daß er gemartiret wart, vnt an das Crux; erhangen wart, vnt daran er ſtarb, an der Menſchhait vnt niut an der Gotthait. Ich geloub, daß er ab dem Cruxz genommen wart, vnt zer Erde begraben wart: vnt darinne lag dry Tag, vnt dry Nächt. Ich geloub, daß er an dem dritten Tag erſtuond geware Got vnt geware Menſche. Ich geloub, daß er erſchain nach ſiner vrſtendi ſinen Jüngern, vnt ſinen guoten Friundin. Ich geloub, daß er an dem viertzigoſten Tag nach ſiner Vrſtendi ze Himmelo fuer, ze der angeſicht ſiner Jünger, vnt aller Mangei, die ſin wirding warent. Ich geloub, daß er da ſitzit zu der zeſwin † ſines Vatters, jhm ebun gewaltig, vnt ebun ewig. Ich geloub in dannan kiuntftig an dem jüngeſten Tag, ze ertailen (pro vrtheilen: δικάζειν, τὸ δίκαιον δίχα καὶ ἴσα διανέμειν) uiber Lebent, vnt uiber Todt, nach jhr werchen. Ich geloub an die Kriſtanhait Göttlich vnt allich (allgemain.) Ich geloub gmainſami der Hayligen. Ich geloub ablaß meiner Siunte nach gewahrer Ruwe (nach wahrer reuwe.) Ich geloub vrſtendt myns Libes. Ich geloub nach dieſem Leben ſein das ewig Leben. Ich geloub, daß mir gelonet ſoll werden nach minen Werchen. Den Lon den fiurcht ich ſer. Wann ich diche (dick, h. e. ſæpe) geſundot han, mit Gedanchen mehr, ꝛc.

Caput

† Cruſius: Freud und Herrlichkeit. Sed *Zeſewun* eſt *dextera*, ut recte Goldaſtus. Vid. Jo. Schilteri gloſſarium Teutonicum pag. 894.

CAPUT XX.

De propagatæ lucis Christianismi originibus & successibus in HELVETIA & BELGIO.

Quanquam initia & progressus Evangelii, qui apud Helvetios Belgasque fuerint, magnam partem intelligi jam hauririque possunt ex scriptoribus quos capite XVII. de Gallia, & capite superiore XIX. de Germania retuli, quoniam Germaniæ vel Galliæ Helvetia & Belgium accenseri a multis consveverunt: attamen cum ambas sui juris jam pridem, separatasque ab utrisque & potentissimas ambas Respublicas eas esse nemo ignoret, singulari etiam capite de illis, quanquam breviter dicere constitui.

Franciscus Gvillimannus de rebus Helvetiorum lib. 1. cap. 15. ait *in eo ferme convenire scriptores, BEATUM fuisse Anglum Sacerdotem, qui primus apud Helvetios publice CHRISTI mentionem habuerit, missum à Petro Apostolorum Principe Româ in eam regionem.* Sed nec scriptores illos nominat, ut eorum de antiquitate & fide constaret: & longe minus idoneis confirmat argumentis, quod subjungit, sibi potius videri *ipsum PETRUM fuisse, qui ut alias nationes, ita Helvetios de Fide & vera Religione docuerit peregrinatione illa quam ad Orbis ultimos Britannos suscepit.* Neque etiam itineris illius alium adducit testem quam Simeonem Metaphrastem, & parum credibili hariolatione Apostolum putat comitem se dedisse Claudio Imp: suscipienti expeditionem in Britanniam, in illaque multos sibi socios parasse ac discipulos, e quibus *Beatum* (alio nomine *Svetonium*) ejusque socium ACHATEM Helvetia obtinuerit, qui obiisse ac sepultus traditur Luceriæ, ubi etiam Beati reliquiæ ostentantur. Pro eadem traditione sed non firmioribus stabilita testibus, adiri possunt *Petrus Canisius* S. J. in vitis SS. *Beati & Fridolini* primorum Helvetiæ Apostolorum, Friburg. 1590. 4. Acta Sanctorum 9. Maji ubi de *Beato*, & 6. Mart. ubi de *Fridolino* Abbate Seckingensi, qui A. 540. obiit, & a Glaronensibus (quorum etiam decorat insignia) colitur.

Beatus Rhenanus lib. 3. rerum Germanic. p. 161. *Quidam superioribus annis, quem adhuc audio supereſſe, BEATUM, Anachoretam Helvetium, ut vulgus prædicat,* Svetonium *fuiſſe vocatum affinxit, illius vitam deſcribens, & ſocium habuiſſe, cui nomen eſſet ACHATÆ. Adij hominem, quæſiturus undenam id aſſereret: putabam enim illum hæc absque auctore non dicere. Sed audi impudentiam. Propterea, inquit, Svetonium fuiſſe vocatum, quod legeretur à* Svedia *prodiiſſe. Et quia Æneæ Virgiliano fidus* Achates *ſemper adhæſit, ideo ſodalem illius hoc nomine donavit, alioquin anonymum futurum. Et tamen hæc hiſtoria, ſi ita vocari libet, non ſolum picta eſt * in templis ac ſcripta, ſed etiam typis excuſa.*

LUCIUM quoque Regem Chriſtianum ** ipſis ſuſpectum Britannis, inter Helvetiæ Apoſtolos nonnulli celebrant, eique multum debere non modo Rhætiam, ſed pagum quoque Tigurinum contendunt. Vide *Henrici Mureri* Helvetiam ſanctam, editam Germanice apud Lucernenſes 1648. fol. *Sed*, ut notavit præf. tomi tertii Hiſt. Eccleſiaſticæ Hottingerus, *quam ejus Hiſtoria perplexa eſt? Si* Lucium *quæramus ipſum, Regem eum Britannicum plerique aſſerunt; alij negant; alij Lucium Cyrenæum fuiſſe pronunciant, quibus apud* Lucam, *Act.* 13. v. 1. *fit mentio. Eundemque Lucium Cyrenæum alij Simonis illius, qui CHriſti crucem portavit, filium; alij Pauli commilitonem & cognatum fuiſſe cenſent: alij cum Rege eum Britannico confundunt. Sed nec* converſionis *tempus ita accurate obſervari potuit à quoquam, quin de ea viginti tres circumferantur ſententiæ diverſiſſimæ.* Baptiſmatis *ſacra unda ablutum eum nonnulli ſcribunt in Scotia, per Timotheum Pauli diſcipulum; alij longius rejiciunt. Quo conſilio Chriſtianiſmum ſuſceperit, varie etiam ab authoribus refertur.* Regnâſſe *Lucium aliquem, tum ex vetuſtiſſimis non male colligunt Britanni nummis; tum ex conſtanti, ſi ab uno diſceſſerimus* Oratore Caſtellano, *conſenſu. Quo uſque vero pomœria ſe ejus extenderint, id ipſum controverſia non caret. Nam ut credamus, potitum eum fuiſſe vel univerſa Britannia, vel potiori ejus parte, quam in provinciæ formam Romani redegerant, ratio illorum temporum non permittit.* Mortem *ejus, teſtibus* Vſſerio *in Britannicis antiquitatibus &* Murero *in Helvetia ſancta, quam varie exagitant? Non pauci, Martyrij coronam ei vindicant, cæteri placide expiraſſe ſcribunt. Utrumlibet velis,*

* Vide Conradi Hottingeri Altes und Neues aus der gelehrten Welt A. 1717. pag. 193.

** ſupra pag. 407.

lis, incertam tibi authores, tum beatæ illius ἀναλύσεως, tum principij & finis regni relinquunt Historiam. Ne sepulto *quidem quiescere datur. Alij, ex Rhætia ejus corpus in Britanniam reportatum, & Claudiocestriæ honorifice sepultum esse ferunt; alij Londino hunc asserunt honorem. Alij iterum Claudiocestriæ & mortuum & tumulatum, contra Annalium Rhæticorum fidem, asserunt. Et ne melior sors* Emeritæ, *sororis ejus, fuisse videatur, ipsa quoque montium cacumina ex Rhætia in intimam Scotiam migrare debuerunt. Trimontium enim, locum Curiæ vicinum, ubi & Martyrium Emeritæ subiisse dicitur, in ora occidentalis Scotiæ collocanda erat, ne virginis illius memoriam, sine ratione, celebrasse dicerentur.*

De FELICE ex legione Thebæorum Martyrum, & sorore ejus REGULA, qui tempore Maximiani feruntur primi Tigurinis Evangelium prædicasse, & quorum memoria recolitur XI. Septembr. consulendi *Jo. Henricus Hottingerus* T. 8. hist. Eccles. p. 1040. sq. *Jo. Jacobus Huldricus* de protomartyrum Tigurinorum Religione, sive de antiqua Fide S. Felicis & S. Regulæ, Tiguri 1628. 4. & *Jo. Jacobus Hottingerus* Joannis Henrici Filius præclaro opere Hist. Ecclesiasticæ Helveticæ, Germanica lingua editæ (Helvetische Kirchen-Geschichte) Tomi I. libro 2. Quam parum certa autem sint quæ de legione Thebæa traduntur, præter ea quæ notavi supra, pag. 142. monet etiam Pagius ad A. C. 297. Illud vero non inficiandum, quod Hottingerus Pater in methodo legendi Historias Helveticas pag. 540 licet traditioni de legione Thebæa & loco laudato, & in T. 1. hodegi Germanice editi p. 10. sq. multum tribuat, tamen certum sibi videri libenter est professus, non simul nec uno tempore Paganismi tenebras ex Helvetia esse pulsas. COLLUM, Columbani discipulum, sexto adhuc seculo, Tucconliæ ad Limagi superioris fauces, delubrum incendisse, scribit *Murerus* Helvet. Sanctor. pag. 96. & 196. & *Guillimannus* pag. 138. FRIDOLINUM, Glaronensem regionem vicinam, partim convertisse, partim in fide suscepta confirmasse, habet *Guillimannus* lib. cit. pag. 137. Mortuus autem hic demum fuit A. C. 514. Sed & ROMANUM & LUPICINUM Burgundorum, Aventicorum, aliorumque Helvetiorum seculo sexto; quo inculta & rudior adhuc fuit religio; Evangelistas fuisse refert uterque.

De fratibus LUPICINO & ROMANO primis Abbatibus Condadiſconenſibus in monte Juraſſo circa A. C. 450. vide Acta Sanctorum 28. Febr. & Tillemontii memorias Hiſt. Eccleſ. Tom. 10. pag. 142. ſeqq.

Antiquiſſimus Helvetiorum Epiſcopus eſt Theodorus Octodurenſis qui ſubſcripſit Concilio Aquilejenſi contra Arianos A. C. 381. ſed Concilio Epaonenſi A. 509. interfuere tres, Vindoniſſenſis, Genavenſis & Octodurenſis.

Epiſcopatus in Helvetia ſex olim fuiſſe noſcuntur 1) *Aventicenſis* ſive Coloniæ Aventicorum (Wiflespurg) deinde Neviduni Equeſtrium ſive Lauſannenſis: 2) *Vindoniſſæ*, (Windiſch) deinde Conſtantienſis, 3) *Octodurenſis* (Martinach) ſive Vallenſium qui idem Sedunenſis (Sitten) 4) *Baſileenſis*, 5) *Genevenſis*, 6) *Curienſis* ſed diverſis conditi temporibus & parum explorata origine, ut à *Jo. Jacobo Hottingero* T. 1. libro tertio hiſt. Eccleſ. Helveticæ p. 157. ſeq. eſt demonſtratum.

Helvetia ſacra e profana, cio e relatione del Dominio temporale de XIII. Cantoni e de' Veſcovati, Abbatie e altre dignità ſubordinate alla nunciatura Helvetica, di *Ranutio Scotti*, Macerata 1642. 4.

Collegium Bruntrutanum, S. J. in Baſilea ſacra, auctore Claudio Sudano. S. J. 1658. 8.

Caſparis Langii S. J. opus ſpiſſum A. 1692. duobus tomis Germanice editum de doctrinæ Apoſtolicæ conſtanti per Helvetiam ante Zwinglium propagatione & conſervatione, ad examen paſſim revocat in Hiſtoria Eccleſ. Helvetiæ laudatus Jo. Jacobus Hottingerus.

Gabriel Bucelinus in Rhætia Ethnica, Romana, Gallica, Germanica ſacra & profana. Auguſtæ Vindel. 1666. 4.

BELGIUM.

De S. VEDASTO, primo Atrebatenſium ſive Cameracenſium Epiſcopo, qui Clodoveum Francorum Regem ad CHriſti ſacra colenda inſtituit, vide *Alcuinum* in Vedaſti vita p. 1405. ſq. Opp. & Acta Sanctor. 6. Febr. De S. AMANDO primo Trajectenſium ad Moſam Epiſcopo, *Bandemundus* in vita apud Surium, & in Actis Sanct. 6. Febr. Baro-

Baronium ad A.C. 632. 650. &c. *Notgerum* in vita S.CANDOALDI circa A.C.650. de quo & de AMANTIO Diacono Act.Sanct. 19. Martii. Obiit Vedastus A.C.540. & Amandus A.679. vide Pagium ad A. 661. n. 2. sq. & de S. WILFRIDO Frisiorum Apostolo ad A. 678. n. 7. & de S. TRUDONE, Hasbaniæ in Brabantia Apostolo ad A. 660. n. 11. & de S. ELIGIO, Episcopo Noviomensi & Tornacensi, Andovorpensium, Frisonum, Svevorum & Barbarorum circa maris littora Apostolo, ad A. 665. n. 5. de quo etiam *Audoenus* in ejus vita apud Surium 1. Decembr. *Eddius* in vita Wilfridi, *Bartholomæus Fisen* S. J. in vita Trudonis &c.

Nicolaus Vernulæus de propagatione Fidei Christianæ in Belgio per WIGBERTUM seu WICHTBERCHTUM de quo Beda lib. V. cap. 10. & alios sanctos Hiberniæ viros. Colon. 1639.

Ægidius Bucherius S. J. in Belgio Ecclesiastico ac civili. Leodii 1655. fol. & de primis Tungrorum seu Leodiensium Episcopis, inter gesta Pontificum Tungrensium & Leodiensium, edita Leodii 1612. 4. Tomo 1. pag. seq.

Joannes Molanus indice Sanctorum Belgii, cum chronica *Petri Louwii* recapitulatione, & *Arnoldi Raissii* auctario.

Batavia sacra, sive res gestæ Apostolicorum Virorum, qui fidem Bataviæ primi intulerunt. Bruxell. 1714. fol. Memoir. de Trevoux 1715. Maj. p. 838. ab Joh. Franc Foppens.

Flandria Christiana. *Jo. Bucelinus* in Antiquitatibus Flandriæ sacris & Profanis. *I. B. Grammaye* in Antiquitatibus Brabantiæ.

Brabantia sacra *Antonii Sanderi*, le grand theate sacre du Duché de Brabant &c.

Aubertus Miræus in fastis Belgicis, sive rerum Belgicarum Annalibus: ejusdem notitia Ecclesiarum Belgii.

Jacobi Baselii Sulpicius Belgicus, sive historia Religionis instauratæ, corruptæ & reformatæ. Lugd. Bat. 1656.

Ægidius Gazæus in historia Ecclesiastica Belgii, 1614. Belgice.

Arnoldi Raissii, Duacensis, Belgica Christiana, de Episcopis Provinciæ Belgicæ 1634. 4.

Noviſſime in Diario Belgico Amſtelodamenſi * publicata eſt brevis diſſertatio viri eruditi, in qua conjecturis indulgens diſputat prima Chriſtianiſmi ſemina in Belgio jacta eſſe à RUFO, PUDENTE & CLAUDIA, PAULINOQUE & SILIO quorum omnium apud Martialem mentio, Paulini & Silii apud Tacitrm quoque, qui in Belgio militaſſe eos, nec paucos Batavos inter prætorianas cohortes ſtipendia meruiſſe teſtatur: in quibus Paulinum etiam & Silium fuiſſe conjicit: itaque, cum in toto Prætorio Romæ pernotuiſſe vincula ſua & eorum cauſam, Evangelii prædicationem, doceat Apoſtolus Philipp. I. 13. inde ad eos quoque fructum illius perveniſſe, & ab eis ad Batavos propagatum ſuſpicatur. Rufus idem quem ſalutare jubet Paulus Apoſtolus & electum in Domino vocat Rom. XVI. 13. Claudia Rufina, Rufi ſoror, de cujus cum Pudente nuptiis, Martialis IV. 13. Ab hac Claudia & ab hac Pudente ſalvere jubet Timotheum Paulus poſteriore Epiſtola quam ad eum Roma ſcripſit IV 21. Cæterum Claudiam hanc Britanni ſibi vindicant, e Martialis XI. 54. *Claudia cæruleis cum ſit Rufina Britannis edita* &c. Et ab hac Claudia permotum Apoſtolum Paulum ut Britannos adiret, eosque ad CHriſtum adduceret, contendit auctor libri † cui titulus: *hiſtorical collections of the inhabitants of Great Britain* Lond. 1706. 8. De Pudente illo vide ſis etiam Acta Sanctor. T. IV. Maji 18. p. 296. ſeq.

In Belgio conditi à Philippo II. Rege Hiſpan. & Paulo IV. Pontifice ** A. 1559. Archiepiſcopatus tres, *Machlinienſis* (Malines, Mechelen) *Cameracenſis* ad Scaldim, (Cambray, Cameriick) & *Ultrajectinus* ad veterem Rheni alveum. (Utrecht) Sub *MACHLINENSI*, Epiſcopatus 1) *Antwerpienſis*, in Brabantia. 2) *Brugenſis* in Flandria. 3) *Gaudenſis*, (Gent) in Flandria. 4) *Iprenſis*, in Flandria. 5) *Ruremundenſis*, in Geldria, ad Moſam, & 6) *Silviducenſis* ſeu *Buſcoducenſis* in Brabantia, (Hertzogenbuſch.) Sub CAMERACENSI, 7) Epiſcopatus *Atrebatenſis* (Arras) in Arteſia. 8) *Tornacenſis* ad Scaldim, (Tournay, Dornick)

* Republique der geleerden Mart. en April. 1719. Neue Bibliothec LXXXIX. pag. 784.

† Acta Erud. T. 4. ſupplem. pag. 179.

** Aubertus Miræus notitia Epiſcopatuum Orbis Chriſtiani pag. 201. ſeq. & quos laudavi infra in Indice p. 27.

nick) 9) *Audomaropolitanus* (S. Omer) in Artesia. 10) *Namurcensis* (Namur) ad Mosam. Sub ULTRAJECTINO denique, qui hodie est in potentissimorum Ordinum Fraderatorum potestate, 11) Episcopatus *Daventriensis*, (Deventer) 12) *Groeningensis* apud Frisios. 13) *Harlemensis* in Hollandia, 14) *Leovardiensis* in Frisia, & 15) *Middelburgensis* in Zelandia.

Martini l'Hermite S. J historia Sanctorum Gallo Flandriæ, cum ortu, progressu & splendore Religionis Catholicæ in illa Provincia. Duaci 1638. 4.

Historiam Reformationis Ecclesiarum Belgii dedere, Belgica lingua *Jo. Uytenbogardus*, & cujus opus Anglice etiam versum legitur & Gallice, *Gerbardus Brand.* Sed non est præsentis instituti referre illos qui historiam Ecclesiasticam recentiorem vel Reformatorum sacrorum condiderunt, quos Volumine XII. Bibl. Græcæ, & parte secunda Centifolii Lutherani qui volet requiret.

CAPUT XXI.

De propagata Luce Evangelica in Regnis HUNGARIÆ, BOHEMIÆ, POLONIÆ, MORAVIA, TRANSSYLVANIA, &c.

Apostolos intulisse in Pannoniam * lucem Evangelii, atque ANDREAM & PHILIPPUM Scytharum Europæorum Doctores fuisse contendit *Paulus Ernestus Debrecerus* in limine historiæ Eccles. Reformatæ in Hungaria & Transsylvania, quam vir eruditiss. Fridericus Adolphus Lampe nuper †† in lucem edidit, sed qui huic ejus sententiæ non audet calculum suum adjungere.

Alexandri militis martyrium sub Maximiano Imp. Driziparæ in Pannonia, Martyrolog Rom. 27. Mart. *S. Pollionis* sub Diocletiano, 28. April. *Ladislai* Regis 27. Jun.

* Hungaria, eadem Pæonia antea, hinc Pannonia. Vide Ezech. Spanhem. p. 160. b. ad Orat. 1. Juliani.

†† Trajecti ad Rhen. 1728. 4.

AVARES, HUNNI, UGRI, * HUNGARI.

De *CAROLI* M. expeditione felici in Avares ſive Hunos & victoria de illis ampliſſima reportata, Eginhardus in ejus vita cap. XII. Alcuinus Epiſt. 7. ad Carolum: *Gentes populosque Hunorum antiqua feritate & fortitudine formidabiles tuis ſuo honori militantibus ſubdidit ſceptris CHRISTUS, praevenienteque gratia, colla diu ſuperbiſſima ſacrae fidei jugo devinxit, & caecis ab antiquo tempore mentibus lumen Veritatis infudit.* Vide Sirmondum ad haec Theodulfi Aurelian. III. 1.

Adveniunt gentes CHriſto ſervire paratae,
Quas dextra ad CHriſtum ſollicitante vocas.
Pone venit textis ad CHriſtum crinibus Hunnus,
Eſtque humilis fidei qui fuit ante ferox.

Sigebertus ad A. C. 797. *THUDIN Princeps Avarorum ſe & patriam ſuam CAROLO M. Regi dedit, & gratiam Baptiſmi percepit.* ſed ad A. 800. *Gens Avarorum a Fide deficit.* ad A. 804. *Avari qui & Hunni,* victi à Carolo ad A. 805. *non ſufferentes infeſtationem Slavorum, a Carolo Imp. inter Sabariam & Charantanum impetraverunt habitandi locum, ibique ſine regni nomine reſederunt ſub ditione Francorum.*

De PILIGRINO Laureacenſi Epiſcopo Lambecius Tom. 2. p. 641. ſqq. & Pagi ad A. C. 979.

Ademarus in Chron. *S. BRUNUS convertit ad fidem Ungriam Provinciam & aliam quae vocatur Ruſſia, Regem Ungriae baptizavit qui vocatur GEISA, & mutato nomine in baptiſmo STEPHANUM vocavit.* Confer Pagium ad A. C. 997. n. 3. & A. 1002. n. 8.

Hungarorum converſionem ad ſacra CHriſtiana A. C. 1010. contigiſſe tradunt Sigebertus & Albericus. vide Benedicti Picteti Hiſt. Eccleſ. ſaeculi XI. p. 103. De S. ADALBERTO Pragenſi Epiſcopo qui A. C. 997. martyrium ſubiit, Martyrologium Rom. 23. April. *qui Polonis & Hungaris Evangelium praedicavit.* Chronicon Magdeburgenſe apud Caniſium Tom. 3. edit. novae pag. 65. *A. 996. poſtquam ſignifer CHRISTI praeſul Adalbertus, retibus fidei cepit Pannoniam ſimul & Poloniam* &c.

Martyrolog. Rom. 14. Jul. *Bambergae S. HENRICI primi Imp. qui cum uxore ſua CHUNEGUNDE perpetuam virginitatem ſervavit, & S. STE-*

* Vide Pauli Hachenbergii Hungariam p. 8.

STEPHANUM Hungarorum Regem cum universo fere ejus regno ad fidem CHRISTI suscipiendam perduxit. Vide Baronium ad A. C. 1002. n. 8. 9. seqq. Martyrolog. Rom. 20. Aug. *Albæ in Pannonia S. Stephani Regis, qui Divinis virtutibus exornatus primus Hungaros ad Fidem CHRISTI convertit.* De hoc uberius in Antonii Bonfinii rerum Hungaricarum decad. 2. libro 1. Obiit A. C. 1038. vide Pagium n. 6. Idem Martyrolog. 4. Nov. *In Pannonia apud Albam Regalem depositio* B. Emerici *Confessoris, filij S. Stephani Hungarorum Regis.* Vide Georg. Colvenerium ad formicarium Jo. Nyderi p. 63.

Wiborada Virgo & Martyr sanctis adscripta à Clemente II. A. C. 1047. de qua Pagius n. 4.

Ladislaus Hungariæ Rex A. 1095. defunctus, à Cælestino III. de quo Acta Sanctor. 27. Jun.

Strigoniensem metropoliticam Ecclesiam & *Colocensem* Episcopatum aliosque à Stephano Rege conditos & à Benedicto V. Papa confirmatos refert laudatus Bonfinius rerum Hungaricar. decad. 2. lib. 1. Confer Chronologiam Regum Hungariæ Christianorum ad calcem Bonfinii pag. 682. sqq. edit. Colon. 1690. fol. S. Stephani I. Regis decreta. ibid. post p. 702.

S. Gerardus Canadiensis Episcopus, primus Hungariæ Martyr. Pagi ad A. C. 1047. num. 9. Baronius ad Martyrolog. Rom. 24. Sept. 12. Octobr. *Celenæ in Pannonia S. Maximiliani, Episcopi Laureacensis.*

S. Elisabetha filia Andreæ Regis Hungariæ, Ludovici Pii Hassiæ Principis conjux, circa A. C. 1223. Canisius T. 4. edit. novæ p. 113. & Struvii acta literar. T. 2. p. 1. sq. Baronius ad Martyrolog. Rom. 19. Novemb.

Melchior Inchofer S. J. in Annalibus Hungarorum Ecclesiasticis ab A. C. 795 ad 1059. Rom. 1644. fol.

Georgius Raicsani S. J. in Tyrnavia nascente. Nova lit. Hamburg. 1709. p. 25.

Archiepiscopi in Hungaria duo, *Strigoniensis* (Gran) regni primas, cujus est Regem coronare. Hic Strigonio A. 1543. à Turcis occupata *Tirnaviæ* residet, & *Colocensis* seu *Colociensis* cui Bathanatiensis sive Bathmonasteriensis est unitus. Vide Miræum pag. 209. seq. & Commanvillium p. 101.

Sub

Sub *STRIGONIENSI* sunt *Nitriensis*, regni Cancellarius,
Jaurinensis (Raab.)
Agriensis.
Vacciensis.
Quinqveecclesiensis.
Vesprimiensis, Cancellarius Reginæ.

Sub *COLOCENSI* *Zagrabiensis*, in Slavonia, quo translatus *Sisciensis* (Sisseg.)
Transsilvaniensis sive *Albæ Juliæ*,
Varadinensis.
Sirmiensis (Szerem.)
Cenadiensis seu *Canadiensis* (Chonad.)
Bosnensis (Bossina) sedem habens Jaiczæ.
Singiduni (Sigedin.)
Cibiniensis.
Hermanstadensis.
Baccbensis in Transsilvania.
Bacoviensis in Walachia.
Mursæ (Essec.)

De Episcopis Hungariæ, Genealogophilus in den vornehmsten itzt lebenden Häuptern Teutschlandes, Zürich 1723. 8. pag. 311. seqq. qui pag. 316. etiam memorat Episcopos quinque Reformatæ Religionis 1) inter Theissam & Danubium, 2) in superioribus partibus cis & ultra Danubium, 3) in partibus inferioribus, 4) in mediterraneis ultra Danubium, 5) in Transsylvania. Et tres Lutheranos pag. 317. Minivensem, Tsetnekensem & Eperiensem: denique quartum in Transsylvania Berethalmensem. Græci ritus duos, 1) Munhatsi & Marmarosii, 2) Fagarensem in Transsylvania, qui Episcopatus institutus A. C. 1721.

De Ecclesiis Augustanæ Confess. in Hungaria, Diarium Theologicum Dresdense, Unschuldige Nachrichten, A. 1725. p. 1003. seq. Historia diplomatica de statu Relig. Evangelicæ in Hungaria, 1710. fol.

Ut

Ut Reges Galliæ Christianissimi, ita Hungariæ Reges APOSTOLICI dicuntur: Et Corona eorum, *Sacra*, * *Angelica & APOSTOLICA Regni Hungariæ Corona*: V. *Petr. de Reva de Monarch. & Corona R. Hung.* Ad eum forte modum, quo Græci Constantinum M. in Calendario Ecclesiæ CPLæ Ἰὸν ἐν βασιλεῦσιν Ἀπόστολον, & ἰσαπόστολον appellare amarunt. Et quem Preste-Chan alii dixere, Scaliger *Fristegiani*, h. e. *Apostolicum* vocari autumat in Computo Histor. Æth. L. VII. de emendat. temporum. Alias vero idem Nomen Pontifici M. & Sedi Romanæ non una vice tributum legimus: Sic *Rupertus Tuitiensis* L. I. de Div. Offic. c. XXVII. *Aliorum quidem Apostolorum Successores Patriarchæ sunt dicti: Petri autem Successor pro Excellentia Principis Apostolorum* APOSTOLICUS *nominatur.* Et Capitul. Caroli Calvi Tit. 30. §. 4. *Apportavit mihi -- Domini Apostolici* Epistolas. Et in Concilio Remensi A. MXLIX. conclusum: *Lectis sententiis super hac re olim promulgatis ab Orthodoxis Patribus declaratum est, quod solus Romanæ sedis Pontifex Universalis Ecclesiæ Primas esset & APOSTOLICUS.* Similiter Pontificia Dignitas APOSTOLATUS. Ut Paul. Warnefr. de Gest. Longobard. L. IV. c. XXX. *B. Gregorius migravit ad CHristum* &c. *in cujus locum ad APOSTOLATUS officium Sabinianus est ordinatus.* Unde & hodienum *Nuncij APOSTOLICI*, Qualitas Legatorum Pontificiorum, de quibus *Diss. XVI. c. 1. §. 6.* V. plura ap. *Du Fresne Gloffar. V. Apostolus.* Hæc vir præclarus Jo. Christophorus Becmannus in syntagmate dignitatum illustrium II. 2. 10. pag. 129.

BOHEMIA.

Post A. C. 805. Bohemi ac Moravi variis bellis victi sunt † à Carolo M. ejusque filio Ludovico Pio & ab Henrico II. Imperatore unde ad illos quoque populos lux Evangelii feliciter non modo propagata sed & apud eos conservata fuit.

* vide Odoricum Raynaldum ad A. C. 1309. n. 16. & Martinum Schmeizelium lib. de Coronis p. 205. sqq. Jen. 1712. 4. qui ita dictam non dubitat quod missa sit à Papa Sylvestro II. ad Regem Stephanum sub A. C. 1000.

† Vide Goldastum commentar. de regni Bohemiæ juribus lib. 2. cap. 2. & notas V. C. Jo. Hermanni Schminckii p. 146. sq.

Julij Solimanni, Firmani Itali S. J. Bohemia exoriens, Gentilis, Christiana, pia, bellicosa, regnans, imperans, Austriaca. Pragæ 1627. fol. ad Ferdinandum III. nomine Collegii S. J. Pragensis. Hic ut solent communiter, auspicium Christiani Nominis in Bohemia culti repetit a BORZIVOIO, Principe Bohemiæ undecimo, qui A. C. 894. Principatus sui quarto edoctus a SS. Antistibus METHODIO & CYRILLO, Svatovitium & alia idola sustulit, atque superstitionum Ethnicanum loco sacram Religionem Bohemis commendavit. Vide Jo. Dubravii, Olomucensis Episcopi hist. Bohemic. lib. IV. Cosmæ Pragensis Chronicon Bohemic. Paulum Stransky Reip. Bojemæ c. 6. Jocobum Infantium in limine Hist. Concilii Basileensis Gallice nuper editæ: Wenceslaum Hagecium, Zachariam Theobaldum &c. Gelehrten Criticum, Centuria III. qvæst. 60. p. 921. sqq.

Boleslaënsis Ecclesia fundata a WRATILAO S. Wenceslai parente, post A. C. 915. & destinata sedes Episcopis, antequam *Pragensi* Ecclesiæ honor iste obtigit. Vide Bohuslai Balbini S. J. Epitomen historicam rerum Bohemicarum editam Pragæ 1677. fol. lib. I. cap I. & 2. & lib. VI. & 2. & de Pragensi Pagium ad A. C. 976. n. 14. seq. Archiepiscopatus hic esse cœpit A. C. 1344. concedente Clemente VI.

Ejusdem *Balbini*, Bohemia sancta, de sanctis & beatis BOHEMIÆ, MORAVIÆ, SILESIÆ, LUSATIÆ, in Miscellaneis historicis regni Bohemiæ, Prag. 1682. fol. *Act. Er.* A. 1682. pag. 400. A. 1683. p. 19.

Bohemia pia *Georgij Bartholdi Pontani a Breitenberg*, Præpositi Pragensis, Frf. 1608. & Jesuitarum *Georg. Crugerij*, *Alberti Chanousky* &c.

S. ADALBERTUS Episcopus Pragensis A. C. 983. Vide Pagium ad A. 980. & 983. n. 13. sq. A. 989. n. 1. 990. n. 2. 994. num. 6. 995. n. 8. sq. 997. n. 1. Vita edita in Actis Sanctor. 23. April. à Mabillonio sec. V. Benedictin. Canisio, Bzovio, & ad calcem chronici Bohemor. à Frehero.

De S. WENCESLAO Duce & martyre, primoque Rege Bohemorum quem frater Boleslaus A. C. 938. interemit, Baronius ad Martyrolog. Roman. 28. Sept. & Bohuslaus Balbinus S. J. epitomes rerum Bohemicarum libro primo, qui inter alia etiam *Christanni de*

Scala

Scala S. Ludmillæ, vitam S. Wenceslai & ejus aviæ Ludmillæ vitam p. 41. sqq. exhibet cum notis p. 66. sqq. subjectis.

MORAVIA.

Martyrologium Rom. 9. Martii. *In Moravia Sanctorum Episcoporum CYRILLI & METHODII, qui multas illarum regionum Gentes cum eorum Regibus ad Fidem CHRISTI perduxerunt.* circa A. C. 856: adde ibi Baronium, Bollandumque.

Jo. Georgij Stredowsky, Protonotarii Apostolici sacra Moraviæ historia, sive vita SS. *Cyrilli & Methodij*, genere Civium Romanorum, prærogativa Patriciorum CPolitanorum, eruditione perspicacissimorum Philosophorum, gradu Ecclesiastico *Welehradensium Archiepiscoporum*, meritis MORAVIÆ, BOHEMIÆ, superioris SILESIÆ, GAZARIÆ, SERVIÆ, CROATIÆ, MENGRELLIÆ, CIRCASSIÆ, BULGARIÆ, TRIBALLIÆ, BOSNIÆ, RUSSIÆ, DALMATIÆ, PANNONIÆ, DACIÆ, CARINTHIÆ, CARNIOLÆ, & universæ SLAVONIÆ Zelantissimorum Apostolorum. Solisbaci 1710. 4.

D. Nic. Hieron. Gundlingij Gundlingiana parte XI. num. 2.

Circa A. C. 1070. annuente Alexandro II. Papa, Pragenses Episcopi consenserunt, ut suum sibi Moravi haberent Episcopum *Olmucensem*, Vide Balbini epitomen rerum Bohemicarum pag. 203. & 211.

POLONIA.

Stanislaus Lubienskius, Episcopus Plocensis in vitis & serie Episcoporum Plocensium, origines Christianismi in Polonia ab ANDREA Apostolo repetit. Vide Pagium ad A. C. 965. n. 6.

De Sauromatis inter Gentes CHristo obsequentes mentio apud Chrysost. T. 1. p. 566. E. 567. B. & Theodoritum supra p. 37. Sauromatæ victi a Constantino M. Niceph. VII. 46.

MICISLAUS sive MIESCO Dux primus baptizatus & Christianismi auctor in Polonia circa A. C. 965. vide Ditmarum Merseburg. T. 1. Leibnitii p. 359. sq. Jo. Dlugossum Canonicum Cracoviensem

ensem Hist. Polonicæ lib. 1. extremo & initio secundi. Martinum Cromerum libro 3. de rebus Polonicis. Albertum Jnes, S. J. Lechiados parte 2. p. 98. Pagium ad A. C. 965. n. 7. Joachimum Pastorium lib. 1. Flori Polon. cap. 15. & II. 1. Benedicti Picteti hist. Eccles. sæculi XI. p. 18. Polnische Bibliothec pag. 83. seq. Sam. Friderici Lauterbachs Polnische Chronica pag. 72. seq. gelehrten Criticum Tom. 3. quæst. 61. pag. 936. seq. DOBRAVÆ sive DAMBROWKÆ, Bohemorum Principis Boleslai filiæ nuptias petit Micislaus obtinetque, permotus inde ut CHristi sacra amplecteretur, quod fecit cum sorore sua *Adleida*, ejusque exemplum Poloni libenter sunt sequuti, idolis Dominica Lætare confractis, cujus rei vestigium per longum tempus deinde videre licuit, etiam aliis in regionibus, ritu idolum mortis Dominica Lætare quotannis solenniter ejiciendi frequentato, de quo amici nostri *Pauli Christiani Hilscheri*, Pastoris postea palæo-Dresdensis τȣ̃ μακαρίτȣ diatriba erudita lucem vidit Lipsiæ 1690. 4. *Nic. Henelius* Siles. renov. parte 2. cap. 8.

Obiit Micislaus A. C. 991. vide Pagium ad illum annum n. 3. seq. Miscam vocat Antonius Bonfinius decad. 2. rerum Hungaricarum lib. 5. p. 119. ubi coronam, Regiumque titulum a Papa Benedicto V. concessum refert.

Martyrolog. Rom. 23. April. *In Prusia natalis S. ADALBERTI Pragensis Episcopi & martyris* (A. C. 996.) *qui Polonis & Hungaris Evangelium prædicavit.* Confer ibi Baronium & Henschenii Acta Sanctor. Vitam Adalberti editam à Canisio T. V. lect. Antiquar. & T. 3. edit. novæ Jac. Basnagii pag. 55. seq. 62. 65. 66.

Episcopatus *Gnesnensis* non ab Adalberto sed à Boleslao Chrobri, tempore Ottonis III. conditus. Deinde Poloniæ Episcopatus constituit Gregorius VII. lib. 2. Regesti Epist. 73. adde Christoph. Hartknochii Remp. Polonicam lib. 2. cap. 3. & Historiam Eccles. Prussiæ, Germanice editam lib. 1. cap. 1. Pagium ad A. C. 999. n. 6. seq.

Lambertus Schafnab. ad A. C. 1077. scribit Regem Boleslaum tertium a XV. Episcopis consecratum. Sed non habuit tunc tot Episcopos Polonia, neque ullus ante A.C. millesimum Archiepiscopus. Vide Pagium ad A. 1077. n. 23. & ad A. 965. n. 11. quanquam Abraham Bzovius

vius dd A. C. 965. ſcribit Micislaum Cathedrales baſilicas novem diverſis locis ædificaſſe, *Gneſnenſem* quidem & *Cracovienſem* Archiepiſcopis, reliquas vero ſingulis Epiſcopis attribuiſſe, *Poſnanienſem*, *Smogovinenſem*, (quæ poſtea *Bicinenſis*, nunc vero *Uratislavienſis* dicitur) *Grusvicienſem*, quæ ſucceſſu temporis *Uladislaviam* translata eſt, *Plocenſem*, *Culmenſem*, *Lubuſſenſem* & *Caminenſem*.

Archiepiſcopi in regno Poloniæ hodie ſunt duo, 1) *Gneſnenſis* in majore Polonia, legatus natus Pontificis, Primas Poloniæ. vide Chriſtoph. Hartknochium de Rep. Polonica II. 3. p. 462.

2) *Leopolienſis*, in Ruſſiæ nigræ Palatinatu. (*Luuow*) *Halitiam* translatus A. C. 1375. ſed reſtitutus A. 1414.

Epiſcopi quindecim, 1) *Cracovienſis* Cracuenſis in Minore Polonia, ad Viſtulam fluvium.

2) *Cujavienſis* qui & *Wladislavienſis* Epiſcopus dicitur, in majore Polonia. Eo translatus *Gruſvicienſis* ſive *Graſvicienſis*.

3) *Vilnenſis* in Lithuania, (*Vilenski*, *Wilde*.)

4) *Poſnanienſis* in majore Polonia. *Poznan*. Primus in Polonia Epiſcopus ante Ottonis III. tempora, Archiepiſcopo ſubjectus Magdeb.

5) *Plocenſis* in Maſoviæ Ducatu, ad Viſtulam fluvium (*Ploczko*.)

6) *Warmienſis* in Pruſſia, Fraunbergæ reſidet. Varmienſi etiam unitus *Sambienſis* qui Regiomonte ſedem habebat.

7) *Luceorienſis* ſive *Lucenſis* in Volhynia, Ruſſiæ nigræ provincia poſt A. C. 1264. (*Luſuc*) *Lucko*. vide Cromerum lib. IX. p. 556.

8) *Præmislienſis* in Ruſſiæ nigræ Palatinatu.

9) *Samogitiæ* ſive *Miednicenſis*. (Mednich.)

10) *Culmenſis* in Pruſſia. (Culmenſée) Ei unitus *Pomeſanienſis* cujus ſedes fuerat Marienwerder.

11) *Chelmenſis* in Ruſſiæ nigræ Palatinatu.

12) *Kiovienſis* & *Czernichovienſis* ad Boryſthenem, (*Kiou*) Eo translatus *Volodimirienſis.*

13) *Camenecenſis* in Podolia. (*Caminiek.*)

14) *Smolenſcenſis* in Ruſſia alba, ultra Boryſthenem.

15) *Livoniæ* Epiſcopus, *Vindenſis* ſeu *Vendenſis*, tempore Stephani Bathorii. *Wenden, Kies.*

Miræus pag. 211. addit *Uratislavienſem* in Sileſia, (*Breslaw.*)

Lebuſienſem in marchionatu Brandenb.

& *Caminenſem* in Pomerania. (Caminum translatus *Julinenſis.*) Sed hi ad Poloniam hodie non ſpectant, uti nec *Livoni* de quibus ſuo loco, nec *Colbergenſis* Pomeranus. Gneſnenſi pridem ſubjectus ab Othone, ut refert Dithmarus.

Ruſſici prætereaſive Ruthenici ritus, ſub ditione Regis Poloniæ Epiſcopi VIII. ab eodem Miræo pag. 213. memorantur recepti à Clemente VIII. Papa A. C. 1596. de quibus Baronius conſulendus ad calcem tomi VII. Annalium:

Kiovienſis, Metropolita, *Halicienſis* & totius Ruſſiæ.

Vlodomicienſis protothronius, *Breſtenſisque.*

Luccorienſis & *Oſtroſienſis* epiſcopus exarcha.

Polocenſis, Vladikæ Archiepiſcopus & *Vitebſcenſis*;

Præmislienſis & *Samborenſis.*

Leopolienſis,

Chelmenſis.

Pinſcenſis, *Turovienſisque.*

Epiſcopus *Armeniorum* in Polonia.

In Walachia *Baccovienſis*, a Clementis VIII. temporibus.

Martyrolog. Rom. XI. April. *In Cracovia natalis S. STANISLAI, Epiſcopi & Martyris, qui à Boleslao impio Rege necatus eſt*, adde ibi Baronium, & Henſchenium in Actis Sanctor.

XII. Nov.

XII. Nov. *In Polonia Sanctorum Martyrum Benedicti, Joannis, Matthai, Isaac & Christini eremitarum.* circa A.C. 1005.

Hedwigis Ducissa Poloniæ, defuncta A.C. 1243. adscripta sanctis A. 1267. vide Martyrolog. Rom. 15. Octobr. & Laur. Cherubini bullarium magnum T. 1. pag. 166.

LITHUANIA.

LITHUANORUM & *Samogitarum* Conversio ad CHristi sacra circa A.C. 1386. facta per Archiepiscopum Gnesnensem *BODZANTAM* auspiciis LADISLAI JAGELLONIS Regis Poloniæ & Ducis Lithuaniæ, post ductam in matrimonium HEDWIGEM, filiam LUDOVICI, Hungariæ Regis. vide Johannem Dlugossum hist. Polonicæ lib. X. p. 108. sqq. Odoricum Raynaldum ad A. C. 1386. n. 4. Sam. Frid. Lauterbach, Polnische Chronicka p. 265. seq. Jacobum Infantium in historia Concilii Pisani, Gallice edita T. 2. p. 294. sqq.

Episcopatus *Vilnensis* à Rege Vladislao A. C. 1387. conditus, eversis ante à Jagellone idolis.

Joannis XXII. Epistola de Gedeminno Letuinorum Rege, & Ruthenis in fide CHristi instituendis, apud Edmundum Martene T. 1. anecdotorum p. 1349.

Alberti Kojalovicij S. J. Procancellarii Vilnensis, Miscellanea rerum ad statum Ecclesiasticum in magno Ducatu Lithuaniæ pertinentium laudantur a Simone Staravolscio in Polonia cum præf. Hermanni Conringii recusa Wolferbyti 1656. 4. p. 31.

TRANSSYLVANIA.

GIULA Jazygum sive Transsylvanorum Princeps bello captus, à S. STEPHANO Hungariæ Rege, & cum uxore ipsius subditisque ad Christiana sacra perductus. Vide Anton. Bonfinium decad. 2. rerum Hungaricar. lib. 1. & Baronium ad A. C. 1002. n. 15.

Duo conditi Episcopatus, *Albensis* qui Strigoniensi Metropolitæ, & *Milkoviensis*, qui Archiepiscopo Colocensi subjectus fuit. Vide quæ ex *Davidis Hermanni* Mediensis Annalibus rerum Transsylvanicarum *M. Georgius Haner* Schæsburgo Transsylvanus libro tertio historiæ Ecclesiarum Transsylvan. p. 71. seq. Francof. 1694. 12.

SCYTHÆ.

SCYTHÆ.

Omnem pæne Scythiam ad fidem CHRISTI convertiſſe traditur PHILIPPUS Apoſtolus in Martyrologio Rom. Calendis Maji & in Pſeudo Abdia lib. X. cap. 2. leges, B. Philippum *per annos viginti Gentibus per Scythiam conſtanter prædicaſſe Evangelium*: ſed Origenes tomo tertio ἐξηγητικῶν apud Euſebium lib. 3. hiſt. c. 1. *Thomas quidem, ut à majoribus traditum accepimus, Parthiam ſortitus eſt*, Ἀνδρέας δὲ τὴν Σκυθίαν. *ANDREAS vero Scythiam.* Martyrolog. Rom. 30. Nov. *apud Patras Achajæ, natalis S. ANDREÆ Apoſtoli, qui in Thracia & Scythia, CHriſti Evangelium prædicavit.*

Poſt Scythas à Conſtantino M. victos de quo Niceph. VII. 49. etiam ad eos transmiſſam lucem Evangelii non eſt dubitandum, de quo etiam perſpicua exſtant teſtimonia S. Chryſoſtomi contra Judæos edit. novæ T. 1. pag. 566. c. 567. B. 575. B. ubi inter gentes quæ CHriſti doctrina paſcerentur nominat Scythas, Thracas & Sauromatas.

Tomis in Scythia *S. Bretannio* Epiſcopus, martyr ſub Valente Imp. Ariano. Martyrolog. Rom. 25. Jan. *S. Theotimus* Epiſcopus tempore Arcadii Imp. 20. April.

De *NICETA* Romatianæ in Dacia Epiſcopo Paulinus Nolanus:

Te patrem dicit plaga tota Borræ,
Ad tuos fatus SCYTHA mitigatur,
Et ſui diſcors fera te magiſtro
Pectora ponit.
Et GETÆ currunt & uterque DACUS &c.

Theodoreti verba de Scythis & Sauromatis, leges Crucifixi amplexis, adduxi ſupra pag. 37.

Scytharum Monachorum occaſione motus excitati CPoli A. C. 518. celebris memoria in Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ monumentis ſæculo ſexto. Vide Henricum Noris in apologia Monachorum Scythiæ, & Natalis Alexandri ſelecta capita Hiſt. Eccleſ. T. V. edit. in fol. pag. 398. p. 494.

SLAVI.

SLAVI.

A. S. *Amando* factum Evangelicæ prædicationis periculum. Vide Baronium ad A. C. 632. n. 7. Baudemundus in S. Amandi vita apud Surium & in Actis Sanct. 6. Febr. Felicior ſucceſſus circa A. C. 1062. Confer Benedicti Picteti Hiſt. Eccleſ. ſeculi XI. p. 552. ſeq.

GOTHI trans Danubium.

Sub VALENTE Imp. ab ULPHILA ad CHRISTUM converſi ſæculo IV. vide Socratem IV. 33. Hiſt. Eccleſ. Philoſtorgium lib. 2. cap. 5. & ibi Jacobum Gothofredum. Ante Ulphilam in ſubſcriptionibus Synodi Nicænæ A. C. 325. *Theophilus* Gothiæ metropolis Epiſcopus memoratur T. 1. Harduin. p. 319. Socrates II. 41. de Ulphila A. C. 360. in Concilio CPol. ad Arianos deflectente : τὸν γὰρ ἔμπροσθεν χρόνον τὴν ἐν Νικαίᾳ πίστιν ἠσπάζετο, ἑπόμενος Θεοφίλῳ, ὃς τῶν ΓΟΤΘΩΝ ἐπίσκοπος ὢν τῇ ἐν Νικαίᾳ συνόδῳ παρὼν * καθυπέγραψε. adde Sozom. VI. 37. Tillemont. T. 6. p. 604. ſq.

Circa A. C. 413. primus Rex Gothorum Chriſtianus Alaricus, Arianus Arianos Epiſcopos a Valente miſſos nactus. Oroſius VII. 33. *Gothi antea per legatos ſupplices popoſcerunt ut illis Epiſcopi, à quibus Chriſtianæ fidei regulam diſcerent, mitterentur.* Valens *Imperator exitiabili pravitate doctores* Ariani *dogmatis miſit. Gothi primæ fidei rudimentum, quod accepere, tenuerant.* De Alarico Chriſtiano idem VII. 37.

Pauli templum & Petri reverentur etiam belli tempore & inviolatum Gothi præſtant. Procop. II. Goth. cap. 4.

Joannis Gothi Epiſcopi qui circa A. C. 800. floruit vita Græce & Lat. in Actis Sanctor. T. 5. Junii 26. pag. 190. Incipit : οὗτος ὁ ὅσιος πατὴρ Ἰωάννης ἐπίσκοπος ἦν Γοτθίας.

S. Epiphanius hæreſi LXX. Audianorum num. 14. Tom. 1. pag. 827.

* Non audiendus itaque Sandius, qui ait non ſubſcripſiſſe Theophilum, pag. 168. hiſt. Eccleſ.

Ὑπέστη δὲ καὶ ἐξορίαν αὐτὸς ὁ γέρων Αὔδιος εἰς τὰ μέρη τῆς Σκυθίας, ὑπὸ τοῦ Βασιλέως ἐξορισθεὶς, διὰ τὸ ἀφηνιάζειν λαοὺς, καὶ ὑπὸ τῶν Ἐπισκόπων τῷ βασιλεῖ ἀνηνέχθη. ἐκεῖ δὲ μάλιστα διατρίβων, χρόνον ἐτῶν οὐκ ἔχω λέγειν, καὶ εἰς τὰ πρόσω βαίνων, καὶ εἰς τὰ ἐσώτατα τῆς Γοτθίας, πολλοὺς τῶν Γότθων κατήχησεν, ἀφ' οὗπερ καὶ Μοναστήρια ἐν τῇ αὐτῇ Γοτθίᾳ ἐγένετο, καὶ πολιτεία, καὶ παρθενία τε καὶ ἄσκησις οὐχ ἡ τυχοῦσα.

Cæterum idem ille senex Audius in Scythiam † ab Imperatore†† relegatus est; qvod populos passim ab Ecclesiæ obsequio retraheret, cum eo nomine ab Episcopis esset ad Imperatorem delatus. Cumque in ea regione versaretur (quot autem annis ibidem vixerit certo asservare non possumus) in interiora Gothicæ * penetrans, barbaros multos ** Christianæ religionis rudimentis instituit. Ex quo Monasteria in Gotthia nonnulla propagata sunt: in quibus religiosa vivendi ratio, & virginitas, arctissimaque disciplina floruit.

Homilia quam ex Bibl. montis Atho in lucem daturus tomo XII. est celeberrimus Montfanconus, habita à S. Chrysostomo in Ecclesia S. Pauli, cum Gothi legissent, & Gothus presbyter concionatus fuerat. Incipit: *ἐβουλόμην παρεῖναι Ἕλληνας τήμερον, ὥστε τῶν ἀνεγνωσμένων ἀκοῦσαι καὶ μαθεῖν πόση τοῦ σταυρωθέντος ἰσχύς.* Comparat doctrinam Græcorum Idolatrarum etiamque Philosophorum quos acriter pungit, cum doctrina CHristi: aitque illam etiam apud ipsos pridem Græcos pæne contemni & interiisse, dum doctrina CHristi viget etiam apud Barbaras & longe remotas nationes: occasione scilicet Gothorum in Ecclesia legentium & concionantium.

Jornandes: *Hanc Gothiam, quam DACIAM appellavere, quæ nunc GEPIDIA dicitur.* Gepidiam Avares occupavere, quos à Carolo M. victos & ad CHristum adductos supra retuli.

HERULI.

† Romanam intellige.

†† Valente. vide Tillemont. T. V. memor. hist. Eccles. p. *692*.

* In regionem ultra Danubium sitam, & ab Aureliano Imp. loco Daciæ Gothiam appellatam. *Pagi.*

** Adde Baronium ad A. C. 370. n. 113. seq. Pagium ad A. *396*. n. 12.

HERULI.

Evagrius Scholasticus lib. IV. Hist. Eccles. c. 20.

Ὑπὸ τοῖς αὐτοῖς χρόνοις, ὡς ὁ αὐτὸς Προκόπιος ἀναγράφει, ἔρουλοι ποταμὸν ἴστρον ἤδη διαβάντες ὅ τε τὴν ῥωμαίων ἀρχὴν Ἀναστάσιος διεκυβέρνα, φιλοφρονηθέντες ὑπὸ Ἰουστινιανοῦ χρήμασι μεγάλοις αὐτοὺς δωρησαμένου, πανσυδὶ χριστιανοὶ γεγόνασι, καὶ τὴν δίαιταν ἐπὶ τὸ ἡμερώτερον μετέβαλον.

Sub idem tempus, ut scribit Procopius, Eruli, qui jampridem Imperatoris Anastasii temporibus Danubium trajecerant, benigne excepti à Justiniano, & maximis opibus ab eodem locupletati, universi simul Christianam fidem amplexi sunt, & pristina vivendi ratione deposita, mansuetiorem cultum induerunt.

Ad quæ verba vir doctus Henricus Valesius: *De horum conversione ad fidem CHristi loquitur Procopius in lib. 2. Gothicorum, c. 14.* (defectionem etiam eorum memorans c. 15.) *& Theophanes in Chronico. pag.* 149. *Hi cum juxta Mæotim paludem in locis stagnantibus degerent, primum Eluri nominati sunt: ἕλη enim Græce paludes dicuntur. Jordanes in libro de rebus Geticis, de Herulis ita scribit:* Nam prædicta gens, Ablabio Historico referente, juxta Mæotidas paludes habitans in locis stagnantibus, quas Græci Ele vocant, Eluri nominati sunt. *Idem scribit Author Etymologici, in voce* ἔλουρος. ἀπὸ τῶν ἐκεῖσε ἑλῶν ἔλουροι κέκληνται. Δέξιππος ἐν δωδεκάτῳ χρονικῶν. *Hos Herulos Helmoldus in Chronico Slavorum cap. 2. Gentem Slavicam esse dicit, qui inter Albiam & Odoram habitabant, longoque sinu ad Austrum portendebantur, quos etiam alio nomine Heveldos dici scribit.*

DACI, & BESSI, Riphæorum montium accolæ.

Martyrologium Rom. 7. Januar. *In Dacia S. NICETÆ Episcopi qui feros & barbaras Gentes Evangelij prædicatione mites reddidit ac mansuetas.* Ad hunc Nicetam sive Niceam, ut in quibusdam Gennadii Codicibus legitur, Romatianæ in Dacia Mediterranea Episcopum, S. Paulinus Nolanus poëmate 17. (al. 30.)

Nam simul terris animisque duri
Et sua BESSI nive duriores
Nunc oves facti duce te gregantur
Pacis in aulam.

S. Hieron. Epist. 3. ad Heliodorum: *Bessorum feritas & pellitorum turba populorum, qui mortuorum quondam inferiis homines immolabant, stridorem suum in dulce CHristi fregerunt melos.* Confer Tillemontium T. X. memoriar. Hist. Eccles. p. 621. sq. Acta Sanctor. 7. Januar. Pagium ad A. C. 396. n. 5. seq. & A. 397. n. 6. seq. Theodorus Petræ Episcopus in vita Theodosii Archimandritæ Palæstini, Magistri sui de eodem Niceta: *Quatuor Ecclesias intra septa Monasterij construxit. Unam quidem in qua Patrum numerosus cœtus seorsim lingua* Græca *DEO immolat, uti scriptum est, sacrificium laudis. Altera in qua* Bessi *propria ipsorum linguam vota & preces reddunt DEO altissimo. Tertiam in qua* Armeni *lingua patria Domino litant.*

CAPUT XXII.

De originibus & successibus Christianismi in regnis DANIÆ & NORWAGIÆ, SVECIÆQUE, tum in LIVONIA, FINNONIA, LAPPONIA, &c.

Martyrologium Rom. 7. Novembr. *In Frisia depositio S. WILLEBRORDI, Episcopi Trajectensis, qui à B. Sergio Papa* A. C. 696. *ordinatus Episcopus, in Frisia & Dania Evangelium prædicavit.*

Honorius Augustodunensis lib. 3. de imagine Mundi: *Brema construitur, DANIA convertitur à WILLIADO Episcopo.* Vitam S. Willehadi scriptam ab S. Ansgario, dedit Philippus Cæsar in Triapostolatu Septentrionis, ex quo eam recudi feci T. 2. memoriarum Hamburgens. p. 652. Habet & Surius ad VIII. Novembris sed in ea Saxonum tantum & Fresonum ad CHristum adductorum, baptizatique Widikindi mentio, nulla Danorum. In vita autem ANSCHARII capite sexto seq. traditur HERIOLDUS sive HARALDUS Clagus Rex

Rex qui partem tenebat Danorum, expulsus regno confugisse ad LUDOVICUM Pium Imp. circa A. C. 826. & petiisse ut per eum regno restitueretur. *Qui cum secum detentum, tam per se quam per alios ad suscipiendam Christianitatem cohortatus, quod scilicet inter eos ita major familiaritas esse posset, populusque Christianus ipsi ac suis promptiori voluntate in adjutorium sic veniret, si uterque unum Deum coleret. Tandem Divina gratia tribuente ad fidem convertit, & sacro baptismate perfusum, ipse de sacro fonte suscepit, sibique in filium adoptavit.* Saxo Grammaticus lib. IX. p. 175. *Inter hæc HARALDUS quorundam astipulatione Danorum, Regneri militiam languidiore studio comitantium, recidivos patriæ tumultus incutiens, regii nominis usurpator emersit. Qui Regneri ab Hellesponto redeuntis armis exceptus, cum rebus infeliciter gestis exhausta domesticæ opis præsidia animadverteret, LUDOVICUM Moguntiæ constitutum auxilia petiturus accessit. At Ludovicus summo amplificandæ Religionis ardore confertus, conditionem Barbaro intulit, opem spondendo, si CHristi cultum exequi consensisset. Nullam enim posse ajebat animorum intervenire concordiam, dissona sacra complexis. Quamobrem petitorem opis primum Religionis contubernio opus habere, neque magnorum operum consortes existere posse, quos superna venerationis formula disparasset. Qua sententia & salutem hospiti, & sibi pietatis præconium peperit. Haraldum enim solenni lavacro usum consequenter Saxonicis roboravit auxiliis. Quibus is fretus, in territorio Slesvicensi dicandam Deo ædem solicita moliebatur impensa. Hic itaque sanctissimi tenoris specimen à Romanis ritibus mutuatus, profanato perfidorum errore, delubra diruit, victimarios proscripsit, flaminium abrogavit, atque incondita patriæ Christianismi sacra primus intulit, rejectoque dæmonum cultu, Divinum æmulatus est. Supremo, quicquid ad custodiam religionis attinuit, scrupulosissima cura servavit.* Remisso igitur in regnum additi Comites S. Anscharius & AUTBERTUS sive GAUDBERTUS qui *aliquando inter Christianos, aliquando inter Paganos constituti cœperunt Verbo DEI insistere, & quoslibet poterant ad viam Veritatis permovere.* Confer Pagium ad A. C. 826. n. 14. *Jo. Meursium* initio libri 3. Hist. Danicæ, ubi etiam de ERICO Rege, Haraldi fratre, sacris Christianis imbuto per eundem Anscharium, qui Comitem secum habens etiam HERIMBERTUM sive REMBERTUM, lucem Evangelii Daniæ inferre magis magisque studuit.

Decretum Gregorii IV. Pontificis, quo Anscharium legatum in omnibus circumquaque Gentibus *Danorum*, *Sveonum*, *Nortwehorum*, *Farriæ*, *Gronlandon*, *Halsingolandon*, *Islandon*, *Scridevindun*, (Scritifinnorum) & Slavorum, aliarumque in Aquilonis partibus constitutarum, una cum EBONE Remensi Archiep. delegerit, exstat apud Lambecium I. origg. Hamburgens. pag. 36. edit. meæ, & Carolum le Cointe ad A. C. 30. T. VIII. Annal. Francor. p. 116. nec non Jo. Isaacium Pontanum lib. 4. historiæ rerum Danicarum p. 98.

Adamus Bremensis II. 16. *ADALDAGUS igitur Archiepiscopus* (qui post Unonem fuit ab A. C. 836. ad 988) *ordinavit in Daniam plures Episcopos* - - Hored, Liafdag, Raimbrand, & post eos Harig, Stercolf, Adelbrecht, Merha *& alios.* Plura eodem loco & II. 26. de *ODINKARO* utroque.

Post Haraldi VI. mortem, sub ejus filio SVENONE sive Svenottone II. persecutio in Christianos A. C. 980. Saxo Gammaticus lib. X. pag. 186. *Defuncto Haraldo, Sveno prosperam sibi in Divina sæviendi occasionem venisse gavisus,* * *totam religionis stirpem ab radice convulsit, eoque autore Dani susceptum Divinitatis cultum repetita superstitione mutarunt; hoc liberius erroris sui recursum complexi, quo certius amarissimum ejus reprehensorem occidisse cognoverant. Quam temeritatem vindex contemptus sui Divinitas, non parva rerum acerbitate pensavit, auctorem ejus tristissimis fortunæ vicibus insecuta. Ipsum namque deserendæ religionis ducem perquam graviter affectum, violentissimis casibus implicare non destitit, lætisque successibus spoliatum, amarum vitæ usum experiri coegit. Quippe à Julini oppidi accolis piratica Daniam incessentibus captus* &c. Et post pauca: *Nec tamen erga desertorem sacrorū, principem, Divinæ correptionis aculei quieverunt Nam Svetiam quoque Danorum rebus infestam fecere. Cujus Rex Ericus agnomen à victoriis mutuatus* &c. Et aliquibus interjectis: *Hac fortunæ sævicia Sveno ad amplectendam* † *religionis charitatem adactus, abstractos caligine oculos salutari lucis*

* Adde Helmoldum lib. I. cap. 15. & Thormodi Torfæi librum de tribus Regibus Daniæ Gormo, Haraldo & Svenone, editum A. 1707. nec non Andreæ Severini Velleji vulgatum Danice de Svenone Rege Heroldi sive Haraldi sexti F. Hafn. 1705. 8.

† Huc refer quod scribit Adamus Bremensis II. 28. *Cognovit autem* Sven *quod Dominus ipse est Deus, - - & restituit eum* Olaph *in-*

lucis contemplatione suffudit. Nam cum duos maxime reatus suos, parricidium atque sacrilegium, totidem gravissimis suppliciis, captivitate atque exilio abunde mulctatos animadverteret, piam neglectæ salutaris disciplinæ verecundiam egit, conversoque in curam sacrorum animo, utriusque delicti contagium plenis pœnitentiæ lachrymis expiavit. Quinetiam cunctis circa se rite peractis, lavacri usum promptissimo religionis tenore percepit. Cujus quanta prius labes extiterat, tantum postea robur ac columen evasit. Atque iterum p. 191. de eodem Svenone jam sene: *Divinis rebus infatigabilem ultimi temporis curam tribuit, nec spiritu quam religione diuturnior fuit.*

De miraculis quæ ex ore Svenonis junioris, Esthritii, Daniæ ab A. C. 1049. Regis, facta à POPPONE refert Adamus Bremensis II. 26. meminerunt etiam Sigebertus Gemblac. ad A. 966. Danos CHristum JEsum & idola prius simul coluisse referens, aliique illorum temporum scriptores, ut notavit Stephanus Joannes Stephanius ad Saxonem Grammaticum pag. 207. Vide sis etiam Jo. Meursium lib. 3. Hist. Danicæ pag. 51.

De CANUTI Magni, sex regnorum, Daniæ, Sveciæ, Norwagiæ, Angliæ, Sclaviæ, Sembiæ Regis, qui A. C. 1048. diem obiit, laudato studio promovendæ Religionis Christianæ, Jo. Isaacius Pontanus libro V. & laudatus Stephanius ad Saxonem p. 213.

De S. Canuto Danorum protomartyre, una cum aliis duodeviginti interfecto A. C. 1086. in civitate Othensia, Ælnothus in vita a Jo. Meursio edita, & Acta Sanctor. 10. Jul.

D. Joannis Slangendorfii, Theologi Hafniensis de initiis Doctrinæ & Religionis propagatione & incrementis in inclytis Daniæ & reliquorum septentrionalium regnis, Hafniæ 1591. 8.

Haraldus Huitfeld Regni Danici Senator & Cancellarius qui A. 1608. diem obiit, in tomo quinto historiæ Danicæ, sive historia Ecclesiastica Daniæ & Norwagiæ, Danica lingua editæ Hafniæ 1604. 4.

Jo. Isaacius Pontanus historiæ rerum Danicarum libro IV. & V. Amst. 1631. fol.

Joannes

regnum suum, eo quod Matrem suam habuerit. Feceruntque pactum firmissimum, ut Christianitatem in regno suo plantatam retinerent, & in exteras effunderent nationes, adde Pagium ad A. C. 994. n. 5.

Joannes Jani Svavingius in Chronologia Danica, Hafniæ 1650. fol. pag. 63. seq.

Joannes Mollerus introductione in historiam Chersonnesi Cimbricæ parte 1. cap. 2.

Ludovici Holberg Professoris Hafniensis clarissimi, Dänische Reichs-Historia cap. 4. p. 117. sqq. Hafniæ 1713. 4.

J. B. des Roches, Advocati Regii generalis Rupellæ in Gallia, histoire de Dannemarc, Amst. 1730. 12. tomo secundo.

Nic. Petri Sibbern Bibliotheca Historico Norwegica cap. 9. pag. 291.

Episcopi olim sub Archiepiscopo LUNDENSI fuere octo, *Roschildensis* in Zelandia, *Othoniensis* (Odensee,) *Wendsysselensis*, & in Jutia *Ripensis*, *Arbusiensis*, *Burglaviensis* (Börglum) hodie *Aalburgensis* & *Viburgensis*, atque ab A. 1067. in Cimbria *Slesvicensis*. De quatuor diœcesibus Jutiæ sive Jutlandiæ, Jo. Isaacus Pontanus in Chorographica Daniæ descriptione pag. 358. seq. Hodie præter quatuor illos Jutiæ Episcopatus vigent in Dania hi tres: 1) *Zelandiæ*, 2) *Fioniæ*, 3) *Lalandiæ Falstriæque*. Habet & Cimbria, Superintendentes Generales duos *Slesvicensem* ac *Rensburgensem*, antiquato ut in plurimis Protestantium ditionibus fieri consuerit, Episcopi nomine.

Magni Matthiæ liber ineditus de prima Christianismi in Daniam introductione, deque reformata in Dania Religione fuit MS. Hafniæ in Bibl. Reseniana. *Christiani Tychonii*, viri eruditiss. opus promissum de statu Ecclesiæ Danicæ ante Reformationem, nondum lucem vidit, quod sciam. De Reformatione Danica præter Haraldum Huitfeldum in historia Christierni II. & Friderici I. consulendi scriptores laudati à Rev. nostro *Bernhardo Raupachio* Observatt. ad Orationem de utilitate itineris Danici p. 42. seq.

NORVAGIA.

De *Eirico* Norwagia profugo, qui Northumbriam ab Adalsteino Angliæ Rege, jure clientelari consecutus, cum uxore & liberis, omnique familia, ipsumque secutis clientelis copiisque militaribus CHristo nomen dedit, baptismoque tinctus est circa A. C. 930. videnda

denda quæ veteris Chronici fide tradit vir celeberrimus Thormodos Torfæus historiæ Norwagiæ T. 2. pag. 183. seq.

Primus autem HACO omnium Norwagiæ Regum, medio sæculo decimo Christianam Religionem coluit ejusque cultum suis omni ratione persuadere tentavit & A. C. 945. hoc peregit in Comitiis Frostensibus, de quo idem Torfæus T. 2. p. 214. sqq. 216. 233.

Sub OLAO Erici filio *Norwagia BERNARDI ex Anglia profecti saluberrima admonitione profecit*, ut scribit Saxo-Grammaticus lib. X. pag. 189. ubi etiam *aquarum sacrarum liquore perfusum, religiosæ disciplinæ rudimenta sorpsisse* licet nondum alienum ab omni superstitione, testatur: ad quem locum Stephanus Johannes Stephanius pag. 208. Bernardi hujus non meminit Chronicon Norvagicum: sed à TANGBRANDO quodam Christiana sacra Olaum Trygonis edoctum fuisse tradit, pag. 125. SIGURDI quoque Episcopi beneficio multos in Norvagia ad fidem Christianam conversos edocet p. 161. Adamus Bremensis GOTEBALDUM quendam ab Anglia venientem, sæpe etiam in Norvagia, pariter ac Svecia, evangelizasse commemorat, Lib. 2. Cap. 29. Wernerus Rolewinck in Fasciculo temporum, Norvagiam primum ad fidem Christianam per ADRIANUM Legatum, & Cardinalem Albanensem, esse conversam, sub A. Ch. 1154. perperam tradit. Verba ejus hæc sunt: *Norvegia, quæ est inferior regio Alamanniæ, convertitur ad fidem. Ubi primum prædicavit Adrianus legatus & Cardinalis Albanensis, & postea Papa.*

De hoc S. OLAO Rege Norvagiæ & Martyre A. C. 1028. *Baronius ad Martyrolog.* 29. Jul. & ad A. 1028. num. 7. Pagi num. 8. *Jo. Vastovius* in vite Aquilonari p. 27. *Torfæus* Tom. 2. pag. 457. seq. vide & p. 336. 337. 338. 339. sqq. 369. 377. sqq. 381. sqq. 388 sqq. 398. sqq. Idolum Thori Odinique eversum pag. 407. sqq. nec non Freyris p. 410. Thorgerdis Hölgabruderis p. 412. sq. &c.

De SIGISMUNDO BRESTERINO quem Rex in Færeyas insulas ad plantandam Ecclesiam Christianam misit, idem *Torfæus* T. 2. p. 414. 416.

Prima sedes Archiepiscopalis sive Metropolitana in Norvagia * NIDROSIENSIS. (Truntheim.) Sub quo ** olim fuere Episcopi,

Nnn

* Anton. Pagi ad A. C. 1148. n. 15.
** Aub. Miræus in notitia Episcopatuum p. 221.

pi, 1) *Bergensis*, 2) *Stavangarensis*, 3) *Hammariensis*, 4) *Ansloënsis* sive *Asloiensis*, 5) *Sodrensis* sive *Insulanus*, & 6) *Gronelandensis*. Hodie Episcopi in Norvagia sunt tres: 1) *Christianiensis* conjunctus cum Asloënsi, 2) *Nidrosiensis* & 3) *Bergensis*.

SVECIA.

Tempore CAROLI M. Imp. & BERONIS (BIORNI IV.) Regis Sveciæ ab A. C. 813. maxime vero sub LUDOVICO Pio Imp. per S. ANSCHARIUM * ab A. C. 826. sive potius 829. Svecia salutari CHRISTI nomine coepit personare. Videantur

Claudii Arnhelmii (Oernhiälms) historiæ Sveonum Gothorumque Ecclesiasticæ libri quatuor priores, inde à magis conspicua in his oris Christianæ Religionis origine usque ad finem sæculi post CHristum natum duodecimi: Stockholmiæ 1689. 4.

Joannes Baazius inventario Ecclesiæ Sveo-Gothorum. Lincopiæ 1642. 4. libro I. cap. 4. seqq.

Jo. Messenius Chronolog. Scondiæ T. I. p. 27. 63. & in censura de historia Scondica T. X. n. 388. 393. 395.

Jo. Vastovius Gothus in vite Aquilonia sive Vitis Sanctorum Regni Sveo Gothici, ad Sigismundum Polonorum & Svecorum Regem, Colon. 1623. fol. & cum notis eruditiss. Viri *Erici Benzelii*, filii, Episcopi hodie Gothoburgensis, Upsal. 1708. 4. In hoc opere ante Anscharium commemoratur HERBERTUS Episcopus qui primus cum sociis circa A. C. 813. Ostrogothiam penetraverit, & in diversis ejus locis falsorum numinum cultum impugnans, doctrinæ Christianæ sparsit semina, primaque Ecclesiæ Lincopensis fundamenta jecerit. Testatur autem laudatus Benzelius in notis, alibi se demonstraturum & origines Ecclesiæ Lincopensis & Herbertum hunc ad juniora tempora referendum esse.

Thormodus Torfæus serie regum Daniæ lib. 3. cap. 15. p. 415.

S. Anscharium secunda vice in Sveciam profectum comitatus est S. REMBERTUS circa A. C. 853. Sveciæ Evangelista ideo appellatus

* Confer Rembertum in vita S. Anscharii c. 8. 9. 10. Gvaldonem cap. 24.

pellatus. Vide Adamum Bremensem IV. 41. Jo. Messenii Chronologiam Scondiæ ad illum annum, Jo. Vastovium p. 13. & Benzelii notas pag. 7. Vitam S. Anscharii cap. 8. seq. Remberti vitam in Actis Sanctor. 4. Februar.

L. Paulinus Gothus Historiæ Arctoæ lib. 2. cap. 41. p. 90. seq. Idem c. 46. secundam post Anscharium Evangelii in SveoGothia propagationem refert ad *Erici IX.* tempora post A. C. 940. & c. 47. tertiam sub *Olao II.* † post A. 974. & c. 49. quartam sub Stenchillo II post A. 1043. Prodiit Paulini opus, Stregnesii 1636. 4. Illum Olaum in baptismo nomen *Jacobi* accepisse narrat Saxo Grammaticus lib X. pag. 190. *Consimilis, ejusdem Pontificis* (BERNARDI ex Anglia missi) *industria Sveciæ Regem OLAVUM ad Christiana sacra perductum JACOBI nomine venustavit, morum profectui decus vocabuli tribuens. Utrum autem idem Rex ab eo, an a Bremensium Pontifice UNNONE, sacrorum usum disciplinamque perceperit, parum comperi.*

Adamus Bremensis lib. 2. cap. 26. *Claruit etiam tunc in Daniæ felicis memoriæ ODINCHAR senior, de quo supra* (cap. 16.) *diximus, qui in Fionia, Seland, Scane ac in Svedia prædicans, multos ad Christianam fidem convertit.*

De S. SIGFRIDO Archiepiscopo, Pagi ad A. C. 1028. n. 10. Acta Sanctor. 15. Febr. ubi etiam de ÆNSCHYLE & DAVIDE.

De ERICO Rege Martyre A. C. 1160. Baronius & Heschenius ad 18. Maj. Jo. Vastovius pag. 65. seq. qui etiam de CHRISTINA ejus conjuge pag. 70.

In Svecia hodie Archiepiscopus UPSALIENSIS, & sub eo Episcopi 1) *Lincopensis*, 2) *Scarensis*, 3) *Strengnensis*, 4) *Arosiensis*, sive WestmannoDalekarliæ, 5) *Wexoniensis*, 6) *Lundensis* in Scania, 7) *Borgensis*, 8) *Gothoburgensis*, & 9) *Colmariensis*, ut omittam Superintendentes, Carolstadiensem, Insulæ Gothlandicæ, Caroli Coronæ &c. Confer *Joannis Magni* historiam Metropolitanæ Ecclesiæ Upsaliensis, & de Episcopis Sveciæ, nec non *Joannem Messenium* in Chronico, Scondiaque illustrata.

† De hoc Benedictus Pictetus Hist. Eccles. Sec. XI. p. 13. Jo. Vastovii vitis aquilonia p. 33. qui etiam de *Stenchillo* pag. 43. & *Ingone* Rege pag. 44.

LIVONIA, LETTIA, CURLANDIA.

S. MAINARDUS Seegenbergensis Canonicus & BERTOLDUS Abbas Lucensis, Apostoli Livoniæ. *Rigensis* Episcopatus institutus A. C. 1186. vide Baronium ad illum annum & Pagium n. XI. & XII. XIII. ubi etiam de *Gladiferis* sive *fratribus de gladio.* Conradi Sam. Schurzfleischii & fratris Henrici Leonhardi Historiam Ensiferorum Witeb. 1685. 4. 1701. 8. Christoph. Hartknochii altes und neues Preussen p. 278. sq.

Constituti præterea in Livonia Episcopi *Revaliensis*, 2) *Curiensis* seu *Piltensis* in *Churlandia*, ab aliis etiam dictus *Gerlandensis.* 3) *Dorpatensis* sive *Torpatensis.* 4) *Osiliensis* sive *Oessel*, Insulæ, & 5) *Vindensis* seu *Vendensis* qui sub Stephano Battorio, Poloniæ Rege accessit. De tribus prioribus Jo. Isaacius Pontanus lib. 6. historiæ rerum Danicarum p. 307. ad A. C. 1218. *Operam præterea eodem tempore Waldemarus II. Daniæ Rex dedit, ut Episcopatus Revaliensis, Dorpatensis, Churlandiæque constituerentur, & ipsi Episcopi regni Daniæ supremæ curiæ adsciti, comitiis etiam interessent, ac singuli Lundensium Archiepiscopum ut vicarÿ (vulgo suffraganeos vocant) agnoscerent.*

FINNONES. *

De HENRICO, Episcopo septimo Upsal. & Martyre, Apostolo Finlandiæ A. C. 1150. Acta Sanctor. 19. Januar. *Jo. Vastovius* in vite Aquilonia pag. 62. seq.

Finlandi ab ERICO Svecorum Rege victi CHRISTUM agnoscunt. Pagius ad A. C. 1168. n. 22. Ericus Martyr. id. A. 1151. num. 9. Acta Sanctor. 18. Maji.

Episcopatus *Aboënsis* conditus A. 1300. Vide infra, in indice, pag. 2.

M. Fabiani Toerneri, Prof. Eloqv. diss. de Origine & Religione Finlandorum. Upsal. 1728 8.

Thormodi Torfæi Historia Vinlandiæ antiquæ, Hafniæ 1705. 8. *Nova lit. maris Baltici* p. 311. seq.

Jo.

* *Phinni*, Sirmond. T. 3. Opp. p. 1321. *Finnia* id. pag. 1316.

Jo. Schæperi, Aboënsis, Finnoniæ elogia, oratione comprehensa. Dorpati 1650. 4.

Finnonum Ecclesia Lutherana hodie Petroburgi.

LAPPONES.

Christiani esse cœperunt jam inde à temporibus *Erici S.* Sveciæ Regis A. C. 1160. & *Magni Ladulos* A. C. 1277. magisque deinde sub Gustavo Ericsonio, Carolo IX. Gustavo Adolpho & Regina Christina. Conferenda *Joannis Schefferi* Lapponia capite VIII. quæ Latine Francof. 1673. 4. Anglice Oxon. 1674. & Gallice Paris. 1678. 4. lucem vidit. Atlas historique T. 4. diss. sur la Lapponie cap. XII.

Plura de Lapponibus *Franciscus Niger* Ravennatensis in descriptione Lapponiæ, quam Italice vulgavit Joannes Cinellius Calvolus, patricius Florentinus Venet. 1705. 8.

Olaus Rudbeckius in Lapponia illustrata. Upsal. 1701. 4. History of the works of the learned A. 1703. pag. 525. Nouvell. de la Rep. des lettres 1703. T. 2. pag. 295.

Aubrius de la Motraye T. 2. itinerum per Europam, Asiam & partem Africæ, Lond. 1723. 1729. fol. pag. 289. seq. Idem opus Gallice prodiit Hagæ Com. 1727. fol. Acta Erud. 1725. pag. 248. Hist. lit. del' Europe A. 1727. Janvier pag. 1. Fevrier pag. 113. Bibl. Angloise T. 12. pag. 87. Journal des Sav. A. 1727. T. 2. pag. 542. A. 1728. pag. 117.

Jo. Georg Schellers Reise-Beschreibung in Lappland und Bothnien. Jen. 1727. 8.

Lapponum sacris præest Superintendens Norlandiæ Occidentalis.

ISLANDIA.

Non diversam esse *Thulen* veterum ab Islandia, adversus *Arngrimi Jonæ* Islandi sententiam lib. 1. Crymogææ cap. 1. docet Jo. Isaacius Pontanus in Chorographica Daniæ descriptione p. 742. sqq. ad calcem Historiæ rerum Danicarum.

Hiſtoria de Religionis Chriſtianæ origine per ISLANDIAM inſtitutæ, Schalholti 1688. impreſſa memoratur à Thormodo Torfæo & notatur T. 2. hiſt. Norwagiæ p. 337.

STEFNERES in Islandiam miſſus à Rege OLAO. Torfæus T. 2. p. 378. poſt ejus irritos conatus THANGBRANDUS p. 397. 417. 418. ſqq.

Votum pro Chriſtiana Religione pag. 430. præceptum Regis, p. 413. Vide & p. 486. ſq.

Islandiæ Epiſcopi duo, *Skalholtenſis* atque *Holumenſis*. Snæbiorni autem Torphæi Annales Præſidum Islandiæ Hafn. 1656. 4. non Epiſcopos ſed Gubernatores politicos perſequuntur, ut notavit Jo. Mollerus ὁ μακαρίτης in hypomnematibus ad Albertum Bartholinum de ſcriptis Danorum p. 404.

Theodori Thorlacii diſſ. de Islandia ſub B. D. Ægidio Strauchio habita prodiit Witeb. *1666*. 4.

GROENLANDIA.

GROENLANDI Chriſtiani facti circa A. C. *996*. Torfæus T. 2. hiſt. Norwag. p. 434. ſqq. Lud. Holberg Däniſche Hiſtoria p. 662. adde pag. 374. De Groenlandia præter Iſaacum Peyrerium, Lyſcandrum & Dav. Fabricium adeundus idem Torfæus in Groenlandia antiqua, edita Havniæ 1715. 8.

CAPUT XXIII.

De Evangelii Luce allata ROXOLANIS ſive MOSCIS, BULGARIS &c.

S*Igismundus* liber Baro *de Herberſtein* in Commentariis rerum Moſcoviticarum a) Antwerp. 1557. 8. editis, notat Ruthenos in Annalibus

a) Pag. 19. in rerum Moſcovitarum auctoribus, edit. Wechelianæ Francof. 1600. fol. Bzov. ad A. C. 1514. n. 16. pag. 226. Confer,

libus suis aperte gloriari, ante Wolodimerum & Olgam, Russos Evangelii vocem accepisse ab ANDREA, CHRISTI Apostolo, *quem ex Græcia ad ostia Borysthenis venisse ipsi affirmant, & adverso flumine ad montes ubi nunc Chiovia est navigasse, atque ibi omnem terram benedixisse & baptizasse.* D. *Joannes Faber*, Episcopus Viennensis, de Moscovitarum religione ad Ferdinandum Archiducem: b) *Fidem Christianam sequuntur, quam ab ANDREA Apostolo, fratre Simonis Petri primum eis prædicatam affirmant.* Idem quanquam repetunt *Alexander Gwagninus* Veronensis in descriptione regionum morumque Moschoviæ c) qui etiam in Novogrodiam magnam ex Kiovia scribit penetrasse, & *Paulus Oderbornius* in vita Joannis Basilidis lib. 1. d) aliique juniores: tamen inter traditiones minus certas, atque idoneis documentis historicis destitutas referendum esse peritiores judicant, non minus quam quod Matthias de Miechow lib. 2. de duabus Sarmatiis cap. 2. refert *a Ruthenis inter Sanctos cum primus coli THADDÆUM Apostolum, adserentibus quod eos converterit & fidem CHristi docuerit: deinde BARTHOLOMÆUM, itidem Apostolum, per quem multos articulos de Fide se accepisse dicunt.* Vel quod Novogrodenses e) fabulantur S. ANTONIUM lapide ingenti molari adnatantem ad ipsos appulisse atque Christiana doctrina eos imbuisse.

Martyrolog. Rom. 14. Junii. *Apud Ruthenos S. QUINCTIANI Episcopi* circa A. C. 506. vide ibi Baron.

Cedrenus post A. C. 860. pag. 453.

Τὰ δὲ ἐντὸς Εὐξείνου, καὶ πᾶσαν τὴν αὐτοῦ παραλίαν, ὁ τῶν Ρὼς ἐπόρθει καὶ κατέτρεχε στόλος. Ἔθνος δὲ οἱ Ρὼς Σκυθικὸν, περὶ τὸν ἀρκτῷον Ταῦρον κατῳκημένον, ἀνήμερόν τε καὶ ἄγελον· καὶ αὐτῇ δὲ

Interim quidquid est intra Euxinum pontum maritimarum regionum, Rossica incursionibus vexabat atque vastabat classis. Rossi gens est Scythica, * ad septentrionalem incolens Taurum, τῇ

si placet, quæ de S. Andrea, Scytharum Apostolo, supra pag. 98. seq. Ρὼς, Scythæ Hyperborei apud Nicetam Choniatem p. 142.

b) Tubing. 1525. id. p. 133. c) A. 1586. id. p. 172. d) Spiræ 1581. id. p. 256.

e) Moscowitischer Kirchen-Staat cap. 1.

* Hæc iisdem verbis Jo. Scylitzes Curopolata p. 30.

τῇ βασιλίδι δεινὸν ἐπέσειε κίνδυνον, οἱ μετ᾽ οὐ πολὺ θείας πειραθέντες ὀργῆς, οἴκαδε ὑπενόστησαν, πρεσβεία τε αὐτῶν τὴν βασιλίδα καταλαμβάνει, τοῦ θείου μεταλαχεῖν βαπτίσματος λιτανεύουσα. ὃ καὶ γέγονε.

fera atque immanis. Hi cum ipſam Conſtantinopolim † in grave conjeciſſent periculum, paulo poſt Dei iram experti, domum reverſi ſunt: legatisque in Vrbem miſſis, Divinum baptiſmum efflagitarunt, impetraruntque.

Conſtantinus Porphyrogenetus, ſive potius f) Leontius Byzantinus in vita Baſilii Macedonis qui Imperio Græcorum præfuit ab A. C. 867. ad 887. cap. LXVI. p. 165.

Ἀλλὰ καὶ τὸ τῶν Ῥῶς ἔθνος δυσμαχώτατόν τε καὶ ἀθεώτατον ὂν, χρυσοῦ τε καὶ ἀργύρου, καὶ σηρικῶν περιβλημάτων ἱκαναῖς ἐπιδόσεσιν εἰς συμβάσεις ἐφελκυσάμενος, καὶ σπονδὰς πρὸς αὐτοὺς σπεισάμενος εἰρηνικὰς, ἐν μετοχῇ γενέσθαι καὶ τοῦ σωτηριώδους βαπτίσματος ἔπεισε. καὶ Ἀρχιεπίσκοπον παρὰ τοῦ Πατριάρχου Ἰγνατίου τὴν χειροτονίαν δεξάμενον δέξασθαι παρεσκεύασεν. ὃς κατὰ τὴν τοῦ εἰρημένου ἔθνους χώραν παραγεγονὼς ἀπὸ τοιαύτης πράξεως εὐπρόσδεκτος τῷ ἔθνει γεγένηται. Τοῦ γὰρ ἄρχοντος τοῦ τοιούτου

Præterea genti Ruſſorum, neſciæ manſveſcere, aliique ſuccumbere, & a Deo alieniſſimæ, auri, argenti, & ſericarum veſtium affluentibus largitionibus in fœdus pertractæ, & induciis cum ea initis, ut particeps quoque fieret Divini lavacri, perſuaſit; & Archiepiſcopum, à Patriarcha *Ignatio* ordinatum, ſuſcipere diſpoſuit: qui ad dictæ gentis regionem accedens, ob hoc illuſtre facinus claro plauſu excipitur. Namque illius gentis Princeps, cum vectigalium ſuorum cœtum cele-

γένους

† Sub Michaële Balbo.

f) Si Conſtantinus ipſe eſſet vitæ illius auctor, non omiſiſſet vel verbulo innuere, ſed gloriatus etiam fuiſſet avum ſuum illum eſſe cujus vitam ſcriberet: neque in vita illa legerentur de Conſtantino Porphyrogeneto hæc verba cap. 34. νῦν ἐπὶ τῶν ἡμετέρων χρόνων Κωνσταντῖνος ὁ τῆς Πορφύρας βλαστὸς, ὁ Λέοντος μὲν τοῦ σοφωτάτου υἱὸς, ἐκείνου δὲ υἱωνὸς &c. Ecquis unquam de ſemetipſo loquens, ita ſcripſit, ſuis temporibus geſta quæ ipſe feciſſet.

γλύους σύλλογον τοῦ ὑπηκόου ποιησαμένου καὶ μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν γερόντων προκαθεσθέντος, οἳ τῶν ἄλλων μᾶλλον τῇ δυσειδαιμονίᾳ διὰ τὴν μακρὰν συνήθειαν προσεστηκότες ἐτύγχανον· καὶ κοπουμένων περί τε τῆς οἰκείας καὶ τῶν Χριστιανῶν πίστεως, εἰσκαλεῖται ἄρτι ὁ πρὸς αὐτοὺς φοιτήσας Ἀρχιερεύς, καὶ τίνα τὰ παρ' αὐτοῦ καταγγελλόμενα, καὶ αὐτοὺς διδάσκεσθαι μέλλοντα, ἐπυνθάνετο. Τοῦ δὲ τὴν ἱερὰν τοῦ θείου Εὐαγγελίου βίβλον προτείναντος, καί τινα τῶν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν καὶ Θεοῦ θαυμάτων αὐτοῖς ἐπαγγείλαντος, καὶ τῶν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ τερατουργηθέντων κατὰ τὴν παλαιὰν τὴν ἱστορίαν αὐτοῖς ἀναπτύξαντος, εἰ μή τι τῶν ὁμοίων εὐθέως, ἔφθασαν οἱ Ῥῶς, καὶ ἡμεῖς θεασόμεθα, καὶ μάλιστα οἷον τὸ ἐν τῇ καμίνῳ τῶν τριῶν λέγεις παίδων, * οὐκ ἄν σοι ὅλως πιστεύσωμεν, οὐδὲ τὰς ἀκοὰς ἡμῶν ἔτι τοῖς ὑπὸ σοῦ λεγομένοις ὑπόσχωμεν. Ὁ δὲ πεποιθὼς ἐπὶ τῷ ἀψευδεῖ τοῦ εἰπόντος, † ὅτι, ὃ ἐὰν αἰτήσητε ἐν τῷ ὀνόματί μου, λήψεσθε, καὶ ὅτι, ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, τὰ ἔργα, ἃ ἐγὼ ποιῶ, κἀκεῖνος ποιήσει, καὶ μείζονα τούτων ποιήσει, ὅταν οὐ πρὸς ἐπίδειξιν, ἀλλὰ πρὸς σωτηρίαν ψυχῶν μέλλει γίνεσθαι τὰ γινόμενα, ἔφη πρὸς αὐτούς. Εἰ καὶ μὴ ἔξεστιν ἐκπειράζειν Κύριον τὸν

brasset, & cum suis senioribus præsedisset, qui magis aliis propter longam consvetudinem falsæ religioni addicebantur; dum de Christianorum & sua ipsorum fide examinanda dijudicant, advocatur, qui tum recens ad eos appulerat, Præsul, & *Quænam ipse profiteretur, & quænam ipsi inculcaturus esset*, sciscitatur. Illo sacrum Divini Evangelii librum protendente, *& Salvatoris nostri & Dei quædam miracula enarrante, exponenteque in veteri historia à Deo prodigia edita*, statim Russi subdiderunt: *Si nos simile quid non intuebimur, & præcipue quale nobis narras in camino trium Puerorum accidisse, nullam prorsus tibi fidem adhibebimus; imo nec aures nostras in posterum dictis tuis pronas accommodabimus.* Præsul fidens, qui fallere nescit, dicenti, *Quod quæretis in nomine meo, accipietis; &, Qui credit in me, opera, quæ ipse facio, faciet, & majora his faciet;* cum non ad ostentationem, sed ad salutem animorum illa fiunt; dixit: *Etsi non liceat Dominum tentare, nihilominus si ex animo statuistis ad Deum accedere, quod libet, quærite, illudque Deus propter fidem vestram efficiet; licet nos simus despicati & minimi.* Illi postularunt, *ipsum fidei Christianæ librum, sive Divinum sacrumque Evangelium*

* Dan. III. † Joh. XIV. 12. 13.

Θεὸν, ἀλλ᾽ ὅμως εἰ ἐκ ψυχῆς διεγνώκατε προσελθεῖν τῷ Θεῷ, αἰτήσασθε ὅπερ καὶ βούλεσθε, καὶ ποιήσει τοῦτο πάντως διὰ τὴν πίστιν ἡμῶν ὁ Θεὸς, κἂν ἡμεῖς ἐσμὲν εὐτελεῖς καὶ ἐλάχιστοι. Οἱ δὲ ἠτήσαντο αὐτὸ τὸ τῆς πίστεως τῶν Χριστιανῶν βιβλίον, ἤτοι τὸ θεῖον καὶ ἱερὸν Εὐαγγέλιον ἐν τῇ ὑπ᾽ αὐτῶν ἀναφθείσῃ ἐμβληθῆναι πυρκαϊᾷ, καὶ εἰ ἀβλαβὲς τηρηθείη, καὶ ἄκαυστον, προσελθεῖν τῷ παρ᾽ αὐτοῦ κηρυσσομένῳ Θεῷ. Ῥηθέντων δὲ τούτων, καὶ τοῦ Ἱερέως πρὸς Θεὸν τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ τὰς χεῖρας ἐπάραντος, καὶ εἰπόντος, ὅτι, Δόξασόν σου τὸ ἅγιον ὄνομα Ἰησοῦ Χριστὲ, ὁ Θεὸς ἡμῶν, καὶ νῦν ἐν ὀφθαλμοῖς τοῦ ἔθνους τούτου παντός, ἐρρίφη εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρὸς ἡ τοῦ ἁγίου Εὐαγγελίου βίβλος. Ὡρῶν δὲ διεληλυθυιῶν ἱκανῶν, εἶτα τῆς καμίνου κατασβεσθείσης εὑρέθη τὸ ἱερὸν πυκτίον διαμεῖναν ἀπαθὲς καὶ ἀλώβητον, καὶ μηδεμίαν ὑπὸ τοῦ πυρὸς δεξάμενον λύμην, ἢ μείωσιν, ὡς μηδὲ τῶν ἐν τοῖς κλειδώμασι τῆς βίβλου κροσσῶν τὴν οἱανοῦν ὑπομεινάντων φθορὰν, ἢ ἀλλοίωσιν. Ὅπερ ἰδόντες οἱ βάρβαροι, καὶ τῷ μεγέθει καταπλαγέντες τοῦ θαύματος, ἀνενδοιάστως βαπτίζεσθαι ἤρξαντο.

in succensum ab ipsis rogum injici; &, si neque lædi neque uri contigerit, ipsi ad Deum, quem Præsul prædicabat, accederent. His dictis, & Præsule oculos manusque ad Deum sustollente, precanteque, *Glorifica nomen sanctum tuum, JEsu CHriste, Deus noster, nunc ante oculos universæ hujus nationis*; conjectus est sancti Evangelii liber in rogum ignis. Cum horæ præteriissent pleræque, rogusque esset extinctus; sacrum volumen sine ullo damno ac læsione, nullaque ab igne noxa aut imminutione contracta, und neque librum claudentes fimbriæ aliquam vel corruptionem vel immutationem subierint, compertum est. Id intuiti Barbari, & rei gestæ magnitudine obstupescentes, sine ulla hæsitatione baptismo imbui cœpere,

Eadem narrat, ex hac vita, ut videtur mutuatus Zonaras T. 3. Annal. pag. 139. & Jo. Scylitzes Curopalata p. 44. b. Cedrenus p. 484. &c.

De BONIFACIO Camaldulensi, Russorum Prussorumque Apostolo, qui diem obiit A. C. 1008. idem Martyrologium 19. Junii: *S. Bonifacii Martyris, discipuli B. Romualdi, qui a Romano Pontifice ad prædicandum Evangelium in Russiam missus, cum per ignem transisset*

fiſſet illæſus, Regemque ac populum baptizaſſet, a furente Regis fratre necatus optatam martyrii Coronam accepit. Confer Petrum Damianum in vita S. Romualdi, cap. 27. Acta Sanctor. T. 3. Junii & T. 6. pag. 217. ſeq. ubi Bonifacium eundem quoque BRUNONEM dictum fuiſſe annotant, quem alii ab illo diſtinguunt. Vide Pagium ad A. C. 997. n. 2. ſeq. & ad A. 1008. ubi etiam n. 4. de REINBERNO Colbergenſi in Pomerania Germaniæ, Epiſcopo.

OLGA *Ivoris*, ſive *Georgii*, Ruſſorum Principis uxor, Chriſtianam Religionem A. C. 955. in baptiſmo, *Helena* adſcito nomine, profeſſa diem obiit ſupremum A. C. 970. Poſt Olgam, Moſcis Chriſtianiſmi & Græci ritus amplectendi auctor fuit nepos ejus WOLDIMIRUS baptizatus A. 988. & in baptiſmo dictus *Baſilius*, ducta in conjugem Imp. CPolitani Baſilii II. ſorore *Anna*, Vide Cangii familias Byzantinas pag. 144. Pagium ad A. C. 987. n. 6. ſeq. & ad A. 1015. quo Woldomirus obiit, n. 8. Menologia Ruſſorum, 15. Jul. Benedictum Pictetum in Hiſt Eccleſ. ſæculi XI. Gallice edita Genev. 1713. 4. pag. 16. ſeq. Cum Woldemiro ejusque XII. filiis baptizata dicuntur una die Ruſſorum 20000. Vide Strahlenbergium pag. 273.

Ruthenorum Calendarium ab *Antonio Poſſevino* editum in apparatu S. T. 2. in voce Rutheni: Menologium Ruthenicum quod Amſtelolodami a Laurentio van der Hem accepit *Dan. Papebrochius*, & cum Menologio Græco metrico præmiſit T. 1. Actor. Sanctorum Maji. Indiculum Sanctorum Ruthenis propriorum exhibet pag. LXIV. Menologium Slavo Ruſſicum editum Moſcuæ A. 1679. Latine verſum A. 1688. ab illuſtri viro *Jo. Gabriele* Barone *de Sparwenfeld* & collatus cum MSS. laudatur in Actis Sanctor. T. V. Junii pag. CXI. Altare portatile Ruſſicum cum Sanctorum imaginibus, quod occurrit in Diario Theologico Dresdenſi, Unſchuldige Nachrichten A. 1723. p. 3.

Salomon Neugebauer in Moſcovia, edita Gedani 1613. 4. capite XII. ſeq.

D. Jo. Botbwidi, Gothi, Regii Concionatoris theſes juſſu Regis Guſtavi Adolphi in Academia Upſalienſi propoſitæ, Regique inſcriptæ, & publicatæ Holmiæ 1620. poſtea recuſæ Lipſiæ 1705. 4. de quæſtione, utrum Muſchovitæ ſint Chriſtiani. Adde *Ludovici Dunte* caſus Conſcientiæ cap. 16. Sect. 2. Quæſt. 6.

D. Jo. Conradi Dannhaweri exercitatio Hiſtorico Theologica de Religione Moſcovitarum, reſpondente M. Michaele von Oppenbuſch, poſtea Eccleſiaſte Hamburgenſi, Argentorat. 1667. 1687. 1703. 4. & inter B Dannhaueri diſſertationes junctim Lipſiæ vulgatas. Pleraque exinde repetita in ſcripto ſub *Theophili Warmundi* nomine edito Germanice de Moſcovitica Religione 1698. 8. & in Chriſtiani Kühne relatione de Theologia Moſcovitica, ad calcem vitæ Baſilidis ex Oderbornio excerptæ.

D. Mich. Siricii Theologi Gieſſenſis, Religio Moſcovitica, per certa lectu digna & utilia capita. Gieſſæ 1661. 4.

D. Jo. Erneſti Gerhardi diſſ. de Moſcovitarum Religione, Jen. 1662. 1710. 4. reſpondente Johanne Schwabe, poſtea Paſtore Eccleſiæ Æſthonicæ Revalienſis.

M. Joannes Herbinius in Cryptis Kijovienſibus capite 3. p. 17. ſeq. qui inter alia provocat ad Chronographum Ruthenorum Neſtorem, & Slavonicum Πατρικόν. Jen. 1675. 8.

La Religion ancienne & moderne des Moſcovites, a) enrichie des figures, a Cologne 1698. 12. & e Gallico Germanice, interprete Venerando *Jo. Georgio Pritio*, b) hodie Seniore Eccleſiar. Francof. ſub titulo Moſcowitiſcher oder Reußiſcher Kirchen Staat, Lipſ. 1698. 12. nec non Belgice, c) per *Joannem van Leeuwen*, Religie der Moſcoviters, Thiel 1698. 8.

Nicolaus Bergius Superint. Generalis Livoniæ in exercitatione hiſtorico Theologica de ſtatu Eccleſiæ & Religionis Moſcoviticæ, Holmiæ 1704. 4. capite quarto pag. 48. ſeq. qui præ cæteris conſuli meretur, laudans etiam ex Ruthenis *Innocentium Ghizelium*, Annales Ruſſicos *Stepenna Kniga*, *Neſtorem Pitzursky*, *Strikowskium* Polonum, & ex Svecis ſuis *Petrum Petrejum*.

M. Joh. Alexander Doederlein, in Slavoniſch-Rußiſchen Heiligthum von Theodoro dem Kriegs-Oberſten und Märtyrer: in der Hiſtoriſchen Erläuterung p. 20. ſeq. Nürnberg 1724. 4.

Chriſtian Martini, Nachricht aus Rußland. Francof. 1731. 8. ſub init.

Jac.

a) Journal de Berlin 1698. pag. 109.
b) W. E. Tentzelii monatliche Unterredungen A. 1698. p. 322.
c) Bibl. novorum librorum Lud. Kuſteri A. 1698. p. 252. Boekſaal van Europe A. 1698. p. 338. 349.

Jac. Debia account of the Religion of the Moscovites. Lond. 1712 12. (Neuer Bücher-Saal XIII. p. 72.) & Germanice, ausführliche Beschreibung der Religion der Moscoviter. Francof. 1712. 12.

Ericus Odhelius, Theologus Upsaliensis, palmæ bacciferæ capite 8. *Andreas Wengerscius* sive *Adrianus Regenvolscius* Slavonia reformata libro IV. p. 457. seq.

Thormodus Torfæus historiæ Norwagicæ T. 2. p. 338. seq.

Philippus Johannes von Strahlenberg in libro lectu digno, ex quo varia profiteor me didicisse, das Nord und Östliche Theil von Europa und Asia cap. VIII. p. 269. seq. Holmiæ 1730. 4.

B. Iwan Nestesuranoi (per anagramma, *Jean Rousset*) memoires du regne de Pierre le Grand, Amst. 1725. 12. Tomo I. p. 10. seq.

Sub PATRIARCHA Russorum (* primus consecratus *Jobus* a Patriarcha CPol. Jeremia A. C. 1588.) pridem quatuor fuere *Metropolitani* Novogordiensis, Rostaviensis, Casanensis, & qui in aula Czarii assidue versabatur, Sarskyensis. *Archiepiscopi* octo, Kijoviensis, Moscovius, Pleskoviensis, Wolodimiriensis, Tobolskoviensis in Siweria, Smolenskoviensis, Astrachanensis. Hodie *Patriarcha* in Russia nullus est post defunctum A. 1699. postremum Patriarcham *Adrianum*: à quo tempore SYNODUM sive Collegium Ecclesiasticum perpetuum Petrus, gloriosæ memoriæ Russorum Imperator constituit, cum auctoritate de rebus Ecclesiasticis decernendi, cujus ipse esset præses, creato etiam aliquo ex Metropolitis, Archiepiscopis vel Episcopis Vicepræside. Confer promulgatam A. 1721. 14. Febr. constitutionem, quæ Germanice etiam lucem vidit, Gedani 1724. 4. sub titulo: Geistliches Reglement, auf Befehl des Czaarn, und Groß-Fürsten PETRI des ersten, Kaysers von gantz Rußland, und mit Bewilligung des gantzen heiligen dirigirenden Synodi &c. & laudatum Strahlembergium p. 290. seq.

METROPOLITÆ, 1) Resanensis & Muromiensis. 2) Smolenskoviensis, 3) Woronesiensis & Jeletzensis 4) Sarskaviensis & Podonskyensis. 5) Colomnensis, 6) Casanensis.

ARCHIEPISCPI, 1) Czernichoviensis & Novogroda Severskyensis. 2) Kijoviensis. 3) Moscovius sive Saraviensis & Podonensis. 4) Wolodomiviensis. 5) Tobolskoviensis in Sieweria. EPI-

* Frid. Spanhem. fil. T. 2. Opp. p. 501. 504.

EPISCOPI 1) Pleskoviensis & Olonotzensis. 2) Nizegorodensis, 3) Twerensis, 4) Careliensis, 5) Rostoviensis, 6) Suzdaliensis & Jurjewiensis, 7) Wologdensis, 8) Perejeslawiensis. 9) Wiatkensis & Permiensis. 10) Astracanensis. 11) Cholmogorodensis, 12) Ustiagensis. 13) Smolenskoviensis. 14) Woronitzensis. 15) Nertschiuskiensis in Siweria.

Ἔκθεσις τῆς τῶν Ῥώσων πίστεως scripta Expositio fidei Russorum auctore *Petro Mogila*, Metropolita Kijoviensi, & recensita a *Meletio Syrigo* ** Græceque & Latine edita a V. C. *Laur. Normanno* Lipf. 1695. 8. etiam lingua litterisque Slavono Russicis vulgata Moscuæ, fol. Denique Germanice edita sub titulo: *liber symbolicus Russorum*, oder der grössere Catechismus der Russen, à *Johanno Leonhardo Frisch*. Francof. 1727. 4.

De doctrina & ritibus Russorum, quos à Græcis magnam partem accepere, & de eorum incassum tentata unione cum Latinis *Baronius* ad calcem tomi VII. Annalium: *Antonius Possevinus* S. J. libro sexto Bibl. selectæ, *Abraham Bzovius* Ord. Præd. tom. XIX. Annal. ad A. C. 1514. p. 226. sq. ad 233. *Odoricus Raynaldus* T. XX. p. 180. seq. & ad A. 1308. p. 36. sq. *Thomas à Jesu* Carmelita de procuranda conversione omnium Gentium libro VI. pag 106. Opp. & pag. 140. sqq. Colon. 1684. fol. *Rich. Simon* Bibliotheque choisie T. 1. c. 41. p. 302. sqq. *Johannis Robitæ*, *Joannis Saraceni*, *Petri Scargæ* & aliorum scripta quæ exstant in sylloge quæ lucem vidit Spiræ 1582. atque inscribitur: *de Russorum Moscovitarum & Tartarorum Religione* &c. Vide Casp. Sagittarii introductionem in Hist. Eccles. pag. 452. sqq.

D. Jo. Francisci Buddei, τȣ̃ μακαρίτȣ Ecclesia Romana cum Ruthenica irreconciliabilis. Jen. 1718. 4. & Miscell. Theol. parte 2. p. 165. seq. Ejusdem apologia Ecclesiæ Lutheranæ contra Steph. Javorskium, Resanensem & Muromiensem Metropolitam Jen. 1629. 4. quem Javorskium Pontificiis nimium indulgere probat scriptum 1730. 4. sine nota loci editum cui titulus: *Genius Stephani Jaworskij ex ejus opere postumo Theosophico*, Petra Fidei *dicto*, *in Epistola familiari develatus.*

Jubilæum AUGUSTANÆ CONFESSIONIS celebratum Petroburgi Anno superiore 1730. a tribus Pastoribus Ecclesiæ S. Petri Evan-

** Vide Bibl. Græcæ Volum. X. p. 437.

Evangelicæ recens inaugurata Lutheranis Svecis. En tibi præfationem eorum præmiſſam Auguſtanæ Confeſſioni ejusque hiſtoriæ, editæ Germanice Petroburgi, typis Academiæ ſcientiarum, 1730. 8. & repetitam in Bibliotheca Lubecenſi Volum. XI. pag. 503.

An den GOtt-liebenden Leſer.

Da wir durch die Gnade des getreuen und allmächtigen GOttes, diejenige Zeit erlebet haben, in welcher das Gedächtniß der im Jahr 1530. überreichten Augſpurgiſchen Confeſſion, in der gantzen Evangeliſchen Kirche, denen Gemeinden durch die auf den Mauren Jeruſalems beſtellte Wächter vorgetragen wird, zur Erweckung ſchuldigſter Danckbarkeit gegen den lebendigen GOtt, auch Aufmunterung zur Beſtändigkeit und Gehorſam der Wahrheit; ſo haben wir (unſrer Pflicht nach) auch unſers Theils an dieſem Jubel-Feſt des HErrn gedencken wollen und ſollen, auf daß bey uns kein Schweigen ſey. Uebergeben demnach unſern wehrteſten Gemeinden dieſe nachſtehende unveränderte Augſpurgiſche Confeſſion zu einer geſeegneten erbaulichen Betrachtung in dieſen Tagen, zumahl da uns GOtt auch die Freude ſchencket, an dieſem Jubel-Feſt die neu-erbauete **Evangeliſch-Lutheriſche St. Petri Kirche** mit Gebet, Lob, Seegen und Betrachtung des Wortes GOttes zu heiligen und einzuweihen; wobey wir Urſache haben, ſo vielmehr unſere Zuhörer theils zum Lobe GOttes über der, unter unſer **allergnädigſten Kayſerlichen hohen Obrigkeit** geſchenckten Gewiſſens-Freyheit zu erwecken, theils zu einem heiligen und dem Evangelio würdigen Wandel treulichſt zu ermahnen, damit auch unter und bey uns der Nahme GOttes geheiliget, ſein Reich befördert, und ſein gnädiger guter Wille vollbracht werde; wozu GOTT dann auch dieſes unſer Glaubens-Bekäntniß bey einer jeden Seele, die ſelbiges lieſet und höret, im reichen Seegen wolle ſeyn laſſen. Dieſes wünſchen und bitten von Hertzen

Derer hieſigen Evangeliſchen Gemeinden

Gegeben St. Petersburg den 10. Jun. 1730.

verordnete Lehrer und Prediger

Henrich Gottlieb Nazzius.
Johann Leonhard Schattner.
Ludolph Otto Trefurt.

BULGARI.

BULGARI.

Sigebertus Gemblacensis ad A. C. 778. *THELERICUS Bulgar ad LEONEM Imp. fugit, quem baptizatum Imperator Patricium facit.* Auctor vitæ Basilii Macedonis cap. 4. narrat sub imperio Constantini & Irenes post A. C. 780. expugnata à Crumo Bulgarorum Principe Adrianopoli, & Basilii Macedonis, qui postea imperitavit, parentes & Episcopum Adrianopolitanum in Bulgariam abductos fuisse.

Ἔνθα τὴν οἰκείαν τῶν χριστιανῶν πίστιν ἀνόθευτον διασώζοντες, ὅ τε θαυμάσιος ἐκεῖνος ἀρχιερεὺς, καὶ ὁ σὺν αὐτῷ λαὸς, πολλοὺς τῶν Βουλγάρων πρὸς τὴν ἀληθινὴν πίστιν μετήγαγεν τοῦ Χριστοῦ, οὔπω γὰρ ἦν τὸ ἔθνος μετηνεγμένον πρὸς τὴν εὐσέβειαν, καὶ πολλαχοῦ πρὸς τὰς τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας κατεβάλοντο σπέρματα, τῆς ἐθνικῆς τοὺς Σκύθας πλάνης μεθέλκοντες, καὶ πρὸς τὸ τῆς θεογνωσίας μετάγοντές φῶς.

In qua propriam Christianorum fidem illibatam puramque conservantes, tum admirabilis ille Præsul, tum populus qui cum eo advenerat, multos ex Bulgaris ad veram CHristi fidem adduxerunt; (nondum enim gens illa ad pietatem advenerat) & à gentili errore Scythas amoventes, & ad Divinæ cognitionis lumen conducentes, multis in locis Christianæ doctrinæ semina jecere.

Idem auctor cap. 65. p. 164. longe feliciores fuisse Christianismi successus in Bulgaria testatur postea sub Basilio Macedone, circa A. C. 870.

Τὸ γὰρ τοιοῦτον ἔθνος, εἰ καὶ πρὸ τούτου τὴν πρὸς εὐσέβειαν μεταβολὴν εἰσδέξασθαι ἔδοξε, καὶ πρὸς τὸν χριστιανισμὸν μετελθεῖν, ἀλλ' ὅμως ἀπαγὲς ἦν ἔτι πρὸς τὸ καλὸν καὶ ἀνίδρυτον, ὡς ὑπὸ ἀνέμου φύλλα ῥαδίως σαλευόμενον καὶ μετακινούμενον. ἀλλὰ ταῖς τοῦ Βασιλέως συχναῖς παραινέσεσι, καὶ ταῖς λαμπραῖς δεξιώσεσιν, ἔτι δὲ καὶ ταῖς μεγαλοψύχοις φιλοτιμίαις τε

Hæc enim natio, licet ante ipsum pietatem amplexari visa est, & Christianorum ritus recipere, nihilominus ad bonum nondum confirmata induruerat, sed veluti à vento folia, facili negotio agitabatur, dimovebaturque. Porro frequentibus Imperatoris (Basilii Macedonis) adhortationibus, munificisque officiis, nec non & magnificis muneribus

καὶ

καὶ δωρεαῖς Ἀρχιεπίσκοπόν τε πείθεσθαι καταδέξασθαι, καὶ Ἐπισκόποις καταπυκνωθῆναι τὴν χώραν ἀνέχεται. καὶ διά τι τούτων, διά τε τῶν ἐξ ὀρέων τε καὶ τῶν σπηλαίων τῆς γῆς μετακληθέντων, καὶ ἐκεῖσε παρὰ τοῦ βασιλέως ἀποσταλέντων τῶν εὐλαβῶν Μοναστῶν, τά τε πατρῷα ἤθη καταλιμπάνει, καὶ ὁλόκληρον τῷ Χριστῷ σαγηνεύεται.

largitionibusque, suadetur Archiepiscopum admittere, regionemque illam suam Episcoporum frequentia stipari: & per hos, perque eos etiam quos è montibus speluncisque accersiverat Imperator, eoque miserat, religiosos Monachos, avitas consuetudines relinquens, integre ad Christum irretita est.

Sub idem tempus Papa *Nicolaus* I. & *Hadrianus* II. ad instructionem Bulgarorum misisse traduntur *Dominicum* & *Grimoaldum* Episcopos, ut narrant Anastasius Bibliothecarius in vitis memoratorum Pontificum. Ad idem tempus pertinent quæ de *Bogoride* principe Bulgarorum baptizato, ejusque sorore Christiana & Bulgaris ad CHristum adductis memorant Joannes Scylitzes Curopalata pag. 25. b. & Cedrenus pag. 443. Omitto quod ex Chronico metropolitæ Macarii, qui sub Joanne Basilide scripsit, notat Strahlenbergius p. 271. Bulgaros sive Cosaros à *Methodio* & *Cyrillo* CHristum colere edoctos fuisse circa A. 856. Vide sis etiam Benedictum Pictetum Hist. Eccles. sæculi XI. p. 5. & de CPolitani Patriarchæ studio Bulgarorum diœcesin sibi asserendi, Natalem Alex. Sec. IX. & X. diss. IV. §. XXIII. T. 6. pag. 263. sqq. Catalogum Archiepiscoporum Bulgariæ, nescio num in antiquioribus satis fide dignum, ex MS. Bibl. Regiæ exhibet eruditiss. Cangius in familiis Byz. p. 174. qui etiam de Achride Archiepiscoporum Bulgariæ sede consulendus p. 284. ad Annæ Comnenæ Alexiadem.

CHROBATI, SERBLI &c.

In eadam vita Basilii Macedonis c. XXXVIII. edit. Allatii, mentionem auctor cum fecisset variorum populorum Scythicorum, qui Romano Imperio se subduxissent, τῶν ἐν Παννονίᾳ, καὶ Δαλματίᾳ, καὶ τῶν ἐπέκεινα τούτων διακειμένων Σκυθῶν, ΧΡΩΒΑΤΟΙ, φημι, καὶ ΣΕΡΒΛΟΙ καὶ ΖΑΧΛΟΥΜΟΙ, ΤΕΡΒΟΥΝΙΩΤΑΙ τε καὶ ΚΑΝΑΛΙΤΑΙ, καὶ ΔΙΟΚΛΗΤΙΑΝΟΙ καὶ ῬΕΝΤΑΝΟΙ τῆς ἀνέκαθεν τῶν Ῥωμαίων ἐπικρα-

πέρας ἀφηνιάσαντες &c. Deinde cap. XXXIX. p. 101. refert eos relicta Ethnica ſuperſtione nomen CHriſto dediſſe & ſacro baptiſmate initidos ſe tradidiſſe.

Τὸ δὲ περὶ τοὺς ἐν Δαλματίᾳ παρὰ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐπικουρίας γεγονὸς, καὶ τὰ προμνημονευθέντα ἔθνη θεασάμενοι, οἵ τε Χρωβάτοι, καὶ Σέρβλοι, καὶ οἱ λοιποὶ, καὶ τοῦ ἄρτι βασιλεύοντος Ῥωμαίων τὴν ἐπιείκειαν, καὶ περὶ πάντα δικαιοσύνην καὶ ἀρετὴν πυνθανόμενοι, καὶ τὸ καλῶς ἄρχεσθαι τοῦ ἐπισφαλῶς ἐκ θρασύτητος ἄρχειν προκρίναντες, σπουδὴν ποιοῦνται πάλιν εἰς τὴν προτέραν δεσποτείαν ἐπανελθεῖν, καὶ πρὸς τὴν Ῥωμαϊκὴν ἐπαναχθῆναι δούλωσιν. Καὶ δὴ πρὸς τοῦτο καὶ πρέσβεις καὶ αὐτοὶ πρὸς τὸν βασιλέα πέμπουσιν, οἵ τε μετὰ τῆς αὐτῆς θρησκείας ἀποστατήσαντες, καὶ οἱ τέλειον τοῦ θείου βαπτίσματος ἐπαυτομολήσαντες τῆς ἐξ ἀρχῆς αὐτῶν δουλώσεως, καὶ εἰς ὅσα Ῥωμαίοις γεγόνασι ποτὲ χρήσιμοι εὐκαίρως ὑπομιμνήσκοντες, καὶ ἀξιοῦντες τῇ φιλανθρώπῳ ζεύγλῃ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐξουσίας, καὶ ὑπὸ τῷ ταύτης ἀγελάρχῃ τάττεσθαι καὶ αὐτούς. ὧν ὡς εὐλόγου τῆς δεήσεως ἐπακούσας ὁ Βασιλεὺς, ἐπεὶ καὶ πρὸ τούτου ἐδυσφόρει περὶ αὐτῶν καὶ ἤσχαλλεν, ὡς οὐ μικρῷ μέρει περικεκομμένης, καὶ διηρπασμένης τῆς αὐτοῦ ἀρχῆς, εὐμενῶς ὡς τὸν ἀφρόνως ἀφηνιάσαντα υἱὸν, εἶτα μετα-

Cum Romana auxilia in Dalmatiam perveniſſent, antea à nobis commemoratæ nationes, Chrobati, Serbli, reliquique, conſiderantes imperatoris, qui tum præerat, æquitatem, & in omnibus juſtitiam ac virtutem audientes, & bonum principatum periculoſo audacique præponentes, quam diligentiſſime rurſus procurant, ad priſtinum dominatum reverti, & Romanorum jugum amplecti. Quare ad Imperatorem oratores mittunt, tum qui cum ipſa religione defecerant, tum qui penitus divinum lavacrum ejuraverant, ab initio ſuæ ſervitutis, quibus in rebus & quando Romanis tempeſtive proficui facti ſunt, commemorantes, ſupplicanteſque, humano Romanæ potentiæ jugo & illius ductui ſubjici. Eorum juſtis precibus æquum ſe præbens Imperator, cum & antea pro illis angeretur, indoleretque tanquam non minima parte exciſa raptaque ſui principatus, benigne, quemadmodum ſtulte imperium detrectantem filium, poſtmodum pœnitentia ductum reverſumque, benevolus pater, eos

γνόντα,

γνόντα, καὶ ὑποστρέψαντα ὁ φιλάνθρωπος πατήρ, καὶ αὐτοὺς τούτους προσήκατο, καὶ ἀνεδέξατο, καὶ ἱερέας εὐθέως μετὰ καὶ βασιλικοῦ ἀνθρώπου σὺν αὐτοῖς ἐξαπέστειλεν, ὡς ἂν πρὸ τῶν ἄλλων τοῦ ψυχικοῦ τούτους κινδύνου ἐξέληται, καὶ πρὸς τὴν προτέραν πίστιν ἐπανασώσηται, καὶ τῶν ἐξ ἀγνοίας, ἢ ἀνοίας ἀπαλλάξῃ πλημμελημάτων αὐτούς. Ἀνυθέντος δὲ τοῦ τοιούτου θεοφιλοῦς ἔργου, καὶ πάντων τοῦ θείου μετασχόντων βαπτίσματος, καὶ εἰς τὴν Ῥωμαϊκὴν ἐπανελθόντων ὑπόπλωσιν, ἐδέξατο κατὰ τοῦτο τὸ μέρος τὴν ὁλοκληρίαν ἡ Βασιλέως ἀρχή, πάντων φιλανθρώπῳ τοῦ κρατοῦντος προστάγματι ἐκ τῶν οἰκείων καὶ ὁμοφύλων δεξαμένων ἄρχοντας εἰς ἐπιστασίαν αὐτῶν. Οὐ γὰρ ὠνίους ἐκεῖνος τὰς εἰς ἐπιστασίαν αὐτῶν, οὐχ ἵνα ἐντεῦθεν τοὺς πλεῖον διδόντας καὶ καλαμωμένους αὐτοῦ τὸ ὑπήκοον εἰς τὸ τούτων κατεξουσιάζειν προβάλληται, καὶ διὰ τοῦτο τοὺς ὑπ' αὐτῶν ἐκείνων ἐκλεγομένους, καὶ οἱονεὶ χειροτονουμένους, ὡς αἱρετοὺς ἄρχοντας καὶ πατρικὴν πρὸς αὐτοὺς διασώζειν ὀφείλοντας εὔνοιαν, ἄρχειν αὐτῶν νουνεχῶς διωρίσατο. Καὶ ταῦτα μὲν ταύτῃ.

admisit excepitque: statimque sacerdotes cum imperatorio homine ad illos delegavit, ut ante alia à periculo, quod animis imminebat, eriperent, & pristinæ fidei restituerent, & ab iniquitatibus, quas illi vel ignorantia vel malitia contraxerant, liberarent. Hoc pio opere perfecto, & omnibus Divini Baptismatis participibus factis, Romanæque subjectioni redditis, Imperatoris principatus hac parte integratus est: omnibus æquissima Principis jussione & propriis & ejusdem nationis hominibus in sui moderationem gubernatores accipientibus. Neque enim ipse venalem eorum curationem exponebat, ideoque plurimum tradentes, & ex subditis spicas colligentes proponebat, sed ab iis electis, & veluti manu porrecta promotis, tanquam ducibus, suffragio electioneque populi assumptis, ideoque paternam benevolentiam in eos conservaturis, gubernandi provinciam considerate demandabat. Et hæc ita evenere.

PATZINACITÆ,

Petschenenses, * *Drewenses*, ex Idololatris Christiani sub Constan-

* Strahlenberg p. 272.

ſtantino Monomacho, qui Græcorum Imperio præfuit ab A. C. 1042. ad 1054.

SIBERIAM poſt Idololatras Mahumetani, & ab A. C. 1587. Ruſſi Chriſtiani in poteſtate habuerunt. Verändertes Rußland pag. 178. 238.

OSTIAKI Iſchutorum *Oſtianki* ſive reliquiæ, ab A. C. 1712. Chriſtiani eſſe cœperunt curante Archiepiſcopo Siberiæ Philotheo. Jam A. 1713. 1714. ultra quinque millia Oſtiakorum baptizata. Verändertes Rußland p. 209. ſqq. Strahlenberg p. 253.

Jo. Bernhardi Molleri ſcriptum de Oſtiakis eorumque moribus & religione inſertum in tegrum libro cui titulus: Das veränderte Rußland, Francof. 1721. 4. p. 169. ſqq. Ab Epiſcopo Stephano pridem nonnulli illorum ad CHriſtum adducti. vide pag. 187.

CAPUT XXIV.

De Comminatione Divina, Apocalypſ. II. 5. λυχνίαν & Lucem Evangelii de loco ſuo ab indignorum ingratorumque uſu removendam & tollendam prædicente: & de Chriſtianiſmo multis in locis non contaminato tantum per errores hæreticorum, vitamque Chriſtianorum minime Chriſtianam: ſed etiam remoto & ejecto per Ethnicos, ac longe magis per Saracenos. Comminatio de ἐνεργεία πλάνης permittenda, 2. Theſſalon. II. 11.

NOn ſine ratione idololatris exprobratum fuit olim ab Euſebio, a) tot reſponſa futurum prænuncia paſſim jactantibus, quod Pythius ipſorum Apollo non prævidiſſet nec præſignificaſſet quis contemtus ipſum & quod ſilentium oracula ejus brevi maneret, & quod evertenda eſſent idola, ceſſaturus illorum cultus, atque Ethniciſmi ſuperſtitiones exſibilandæ per magnam partem Orbis terrarum. Eo diligentius igitur memoria recolere & religioſa mente obſervare Chriſtianos decet quæ de propagatione Lucis Evangelicæ

a) Euſebius Orat de laudibus Conſtantini p. 627.

gelicæ vaticinia Divina & disertissima habemus quadruplicis generis, quibus ut eventus hactenus respondit, ita in omne ævum porro ex asse comprobaturum illa esse non est dubitandum. *Primi* generis sunt quæ in limine statim hujus libri complura attuli, de Evangelio per totum orbem prædicando & à quamplurimis suscipiendo Gentibus; quo etiam pertinent verba Esaiæ II. 2. *Et erit novissimis diebus præparatus mons domus DOMINI in vertice montium, & elevabitur super colles, & fluent ad eum omnes gentes, & ibunt populi multi.* *Alterum* genus monet de Ecclesiæ Christianæ hostibus futuris & oppugnatoribus, persecutoribusque, Matth. X. 16. 18. 19. XXIV. 9. Joh. XVI. 1. 2. 3. 4. Ephes. VI. 12. Apoc. XI. 7. XIII. 7. hæresibus 1. Corinth. XI. 19. & scandalis Matth. XVIII. 7. *Tertium* certam fidem facit nihil horum ita metuendum vel tantis fore viribus, ut Evangelii lumen prorsus extingvere & Ecclesiam tollere atque evertere possit, adversus quam nec orci fauces inferumque claustra ita prævalitura affirmat Salvator, ut deglutire eam interitumque illi afferre valeant. Πύλαι ᾅδε ἐ κατισχύσεσιν αὐτῆς. Matth. XVI. 18. Facilius est cœlum de medio tolli & terram perire, b) quam interire Ecclesiam, ut idem CHristus ait, *Cœlum & terra transibunt, verba autem mea non præteribunt.* Matth. XXIV. 35. Πιςὸς ὁ λόγος c) καὶ ἀσάλευτος ἡ ὑπόσχεσις, καὶ ἡ ἐκκλησία ἀήττητος, κἂν ᾅδε πύλαι ἐπιγένωνται, κἂν ὁ ᾅδης αὐτὸς κινηθῇ, καὶ οἱ ἐν αὐτῷ κοσμοκράτορες τῦ σκότυς. *Fidelis sermo, & non vacillans promissio: invicta res est Ecclesia, etiamsi adsint portæ inferi, quamvis infernus ipse & qui cum ipso sunt Principes Mundi tenebrarum moveantur.*

Quartum denique Vaticiniorum genus, quod speciatim hoc loco juvat considerare, perspicuis verbis comminatur futurum, ut lumen Evangelii Ecclesiis particularibus Divina gratia accensum, idem propter defectum fidei & charitatis iisdem iterum subtrahatur, aliisque locis eodem latius affulgente, ipsæ vel prorsus dispergantur, vel tenebris idololatricis, erroribus efficacibus aut perniciosis hæresibus involvantur ac relinquantur. Quod licet per hominum vitium, negligentiam ac malitiam accidere certum est, tamen quoniam in pœnam ingrati contemtus longanimitatis Divinæ, pœnitentiam exspectantis

b) Chrysost. sive quisquis autor homil. 1. in Pentecost. T. 3. edit. Montfauconianæ p. 799.

c) Athanas. Orat. ὅτι εἷς ὁ χριςός, T. 2. edit. novæ p. 51.

ctantis hoc fieri vindex justitia cœlestis permittit, CHristus ipse, hoc sibi tribuit tanquam auctori ac vindici, & certissime futurum prædicit Apocalyps. II. 5. ἔρχομαί σοι ταχὺ, καὶ κινήσω τὴν λυχνίαν σου ἐκ τοῦ τόπου αὐτῆς ἐὰν μὴ μετανοήσῃς *veniam ad te brevi, tuumque candelabrum ex suo loco transmovebo, ni resipueris.* Quando candelabrum sacrum d) apud Hebræos movebatur loco, tunc cultus Ecclesiæ cessabat non aliter ac si ipsa Ecclesia tolleretur. Nam cum candelabrum lucem suppeditans tabernaculo, movebatur, movebatur etiam arca loco suo, movebantur altaria de loco suo, movebatur denique totum tabernaculum, quod fiebat cum castra ponerent in aliis locis, & sic Ecclesia quasi loco movebatur, & in alium locum transferebatur. Fiebat ea res satis operose, & pœnæ loco habebatur, quia illo tempore non sacra peragi ministeria, nec offerri victimæ poterant. Unde quando dicitur: *& movebo candelabrum de loco suo*, sensus hic est: & tollam Ecclesiam illam, ejusque cultum. Ad candelabrum vero templi Hierosolymitani respici in loco laudato Apocalypseos, perspicuum est, & præter D. Dassovium atque alios bene notavit Johannes Henninges singulari ad h. l. observatione T. I. diss. exegetic. p. 16. de quo ipso candelabro consuli possunt quæ curiosa atque accurata industria nuper scripsit vir eruditissimus Hadrianus Relandus libro de spoliis templi Hierosolymitani in arcu Titiano Romæ conspicuis. Trajecti 1716. 8. Similiter ut norunt omnes sacris scriptoribus solenne esse ut Doctrinam cœlestem, convenientissima appellatione *Lucis* nuncupent, eique obsequentes prædicent beatos, quod in Luce ambulent. Vide B. Martinum Geierum ad Psalm. CXIX. 105. & ad Proverb. IV. 18. & VI. 23. Sic lucem hanc iterum tollendam esse & subtrahendam adspernantibus, innuit Servator etiam Joh. XII. 35. *Ambulate* (in luce) *dum lucem habetis, ne tenebræ vos comprehendant: & qui ambulat in tenebris, nescit quo vadat.* & VIII. 12. *Ego sum lux mundi: qui sequitur me, non ambulat in tenebris, sed habebit lumen vitæ.*

Quemadmodum autem in cultu Judaico & Hierosolymitano accurate hoc fuit impletum quod CHristus prædixerat e) non modo removendum esse, quia ipsum rejicerant, de loco suo candelabrum Judæo-

d) B. D. Theodorus Dassovius de emphasi sacrarum vocum, Kil. 1703. 4. commate IX.

e) Supra cap. VI. pag. 123. seq.

Judæorum, ſed & templum evertendum & deſertum relinquendum. S. Hieronymus ad verba Eſaiæ I. 8. Derelinquetur filia Sion: *reliquit templum ſuum Dominus, iratusque conſurgens ait: ſurgite, abeamus hinc.* μεταβαίνωμεν ἐντεῦθεν, quam vocem in templo ante exciſionem fuiſſe auditam narrat Joſephus VII. 5. (13) de bello Judaico & ex eo Euſebius III. 8. hiſt. Procopius in Eſaiam pag. 15. Nicephorus III. 4. &c. S. Nilus ad Zoſarium tribunum lib. I. Epiſtola 57. Μηδὲ ἀπατάτω Ἰουδαῖος λέγων, δι' ἑτέρας ἁμαρτίας ἀπηλλοτριῶσθαι τῆς Παλαιστίνης, οὐ γὰρ δι' ἄλλας ἁμαρτίας, διὰ δὲ τὴν κυριοκτονίαν πεπόνθασι τὰ ἀνήκεστα, πρώην μὲν γὰρ εἰδωλολατροῦντες, καὶ τοὺς προφήτας φονεύοντες, καὶ τοῖς δαίμοσι τὰς θυγατέρας, καὶ τοὺς υἱοὺς θύοντες, τοῖς ἀλλοφύλοις εἰς αἰχμαλωσίαν ὑπὸ Θεοῦ παρεδίδοντο, καὶ μετ' ὀλίγα ἔτη τῷ θείῳ βουλήματι πάλιν ἐπανήγοντο εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας. ἀφ' οὗ δὲ τὸ ἀνίατον τετολμήκασι πρᾶγμα, εἰς τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ τὰς χεῖρας ἐπιβαλεῖν, παντελεῖ πορθήσει ἐκδέδονται. ἰδοὺ λοιπὸν πεντακοσιοστὸν ἔτος, καὶ οὐδαμοῦ θεία τις ἐπισκοπή, οὐκ ἀντίληψις, οὐ παρηγορία, οὐ προφήτης νουθετῶν, καὶ στηρίζων, ὥσπερ ἐν Βαβυλῶνι Ἰεζεκιὴλ τε καὶ Δανιὴλ, καὶ οἱ ἄλλοι. οὐκέτι γὰρ αὐτοῖς θέλει προσομιλεῖν ὁ Θεὸς βδελυττόμενος τούτους. *Ne te ſeducat Judæus aſſerens, propter alia peccata ſpoliatum ſe eſſe Palæſtina; neque enim ob alia peccata, ſed propter Domini necem, multa gravia, quibus nulla medicina eſt, perpeſſi ſunt. Etenim ante illa tempora, Idola colentes, prophetas trucidantes, Dæmonibus filias filiosque ſacrificantes, alienigenis in captivitatem à Deo tradebantur, & paucos poſt annos, ita Deo annuente, in terram promiſſionis reducebantur. Ex quo vero immedicabile facinus, in Filium Dei manus apponentes, perpetrarunt, perpetuo excidio traditi ſunt. En itaque quingenteſimus annus,* (hodie jam ſupra milleſimum ſexcenteſimus & ſexageſimus) *& nusquam Divinum ſubſidium, non auxilium, non conſolatio, non Propheta inſtruens, & confirmans, quemadmodum in urbe Babylone Ezechiel & Daniel, & alii; non enim cum illis, ab eis abhorrens, Deus colloqui vult.* Similiter quod Epheſinæ Eccleſiæ Salvator apud Johannem comminatur, ni meminerint unde & quanta Gratia exciderint, f) ac prævertat pœnam pœnitentia, futurum & futurum brevi, non ut Fides Chriſtiana lucere in terris, vel Eccleſia eſſe deſinat, quam

f) Cicero II. 16. ad Atticum: *non recordor unde ceciderim, ſed unde ſurrexerim.*

quam quoque inferorum portis confirmaverat prævalituram eſſe: ſed ut ab ipſis ſpeciatim, Evangelii lux, ejusque fruitio ſalutaris auferatur, & quæ ſancta CHriſti prædicatione perſonuerat felix Epheſus & florens, ea deinde concedat miſera pateatque perſecutoribus Chriſtianorum & erroribus exitioſis ſuperſtitionibusque idolatricis & Muhamedanis fœdata, nihil ſervet ex veteri proſperitate ac ſplendore; ſicut etiamnum hodie Turcis parens Epheſus g) *infelix & miſeranda eſt, plane ſordet; caſulis & gurguſtiis deformata, non civitas ſed vicus, licet ob rudera venerabilis.*

Neque Epheſum ſolam, ſed plerasque alias Apoſtolis eorumque ſucceſſoribus tritas Eccleſias, hoc pœnæ Divinæ genus expertas fuiſſe hiſtoriarum monumenta teſtantur in Græcia, Aſia & Africa: ſive locis ipſis per hoſtilia arma everſis ac deletis, ſive irruptione Barbararum nationum idololatriam inſtaurantium, maxime vero per Saracenos ac Muhamedanos, qui pſeudo Prophetæ ſui placita & errores longe lateque diſſeminarunt, atque etiamnum ſub jugo ſuo tenent non exiguam partem orbis terrarum. Eodem pertinet quod in Eccleſiis quibusdam Chriſtianis prævaluit ἐνέργεια πλάνης, multiplex hæreticorum & efficax error, atque ut Petronii h) verbis dicam *mendacium in damnum potens*, quod ipſum DEO permittente & ſocordiam ac refractarios Chriſtianorum mores puniente futurum diſerte prædixit Apoſtolus 2. Theſſalonic. II. 10. *ideo quod amorem veritatis non receperunt ut ſalvi fierent, ideo mittet illis DEus efficaciam erroris, ut credant mendacio.* Atque hanc ipſam vim efficaciamque ſive energiam erroris & fallaciloquentiæ commate priore 9. deſcribit promanantem à Satana, ubi Antichriſti adventum ſignificat fore κατ' ἐνέργειαν τοῦ Σατανᾶ ἐν πάσῃ δυνάμει καὶ σημείοις καὶ τέρασι ψεύδους *ſecundum operationem efficacem Satanæ in omni potentia & ſignis & prodigiis mendacibus.* Quam in rem opportunum erit conſulere quæ Theologus celeberrimus D. Gottlieb Wernsdorfius ὁ μακαρίτης annotavit in diſſ. de efficacia errorum, edita Witebergæ Ao. MDCCXVI.

CAPUT

g) Tho. Smithus de VII. Eccleſiis Aſiæ pag. 44. Supra cap. V, pag. 87.
h) Petron. pag. 431. edit. clariſſimi Burmanni.

CAPUT XXV.

De persecutionibus qua Saraceni moverunt, & de remediis ad Mohammedanismum propagandum adhibitis.

I.

Nullum majus graviusque exemplum exstat impletæ, de qua superiore capite dixi, justæ comminationis Divinæ, & candelabri locis subtracti innumeris Ecclesiisque, & pro salutari doctrina Christiana invectorum efficaciterque dilatatorum & per mille amplius annos in nostram usque ætatem propagatorum errorum, quam quod ex Koraishitarum Arabum a) progenie oriundus *Mohammedes* ab A. C. 622. Christianis intulit, DEO permittente, ut *Saraceni* ad prædas & latrocinia quam ad justa prælia & concursatorias pugnas ut Ammianus Marcellinus b) appellat, habilior Arabica natio, ipsius inescata fraude, & fortuna belli erecta caput repente efferret, & post Arabiam, sub ejus successoribus *Abubekere*, *Omaro*, & *Othmano* intra breve tempus Syriam, Persiam atque Ægyptum sibi subjicerent, & longe lateque deinde ulterius in Imperii Græcorum viscera grassarentur, & sub diversis nominibus *Arabum*, *Saracenorum*, *Maurorum*, *Almohadum* c) *Tartarorum*, *Turcorum*, *Morabitarum* arma circumferrent victricia per Mediam, Chaldæam, Indiam, Tartariam, insulasque complures: atque in Europa Hispaniam ab A. 714. tenerent per multa sæcula, infestarent Galliam, e qua A. 726. ejecti sunt à Carolo Martello: imminerent Italiæ, Siciliamque & Sardiniam, Corsicam, Majorcam, & Cretam aliasque occuparent insulas non paucas: in Africa Fessanum conderent regnum, Maroccanumque & Algeritanum, Tunetumque & Tripolin redigerent in potestatem, donec totum Imperium Orientale tandem *Turcis* cessit, & Regia ipsa CPolis capta a Mohammede II. A. C. 1453. 29. Maj.

a) Jo. Gagnier ad Ismaëlis Abulfedæ librum de vita & rebus gestis Mohammedis, Moslemicæ Religionis auctoris & Imperii Saracenici fundatoris Oxon. 1723. fol. p. 6. Comes Boulainvierius in vita Mohammedis vulgata Gallice Lond. 1730. 8.

b) Vide Valesium ad Ammiani lib. XXXI. cap. ult.

c) Almowahedinorum, Pagi ad A. C. 1119. n. 21. A. 1120. num. 29. sq. A. 1076. n. 17.

Humfredus Prideaux Decanus Norwicenſis in vita Mohammedis, qua & Mohamediſmi ac Chriſtianiſmi origines propagatioque inter ſe comparantur: Anglice primum Lond. 1697. 8. & jam octava editione 1729. 8. & Gallice etiam nec minus Belgice, & Gallice.

Simonis Ockely liber itidem Anglice editus Londini 1708. 8. the conqueſt of Syria, Perſia and Egypt by the Saracens, containing the lives of Abubeker, Omar and Othman, the immediate ſucceſſors of Mahomet.

Chronicon Saracenicum d) & Turcicum e) *Wolfgangi Drechſleri* à *Georgio Fabricio* & *Joanne Roſino* emendatum auctumque cum notis ſupplementis & appendice Joannis Reiskii. Lipſ. 1689. 8. ex Elmacino, Abulpharajo, Eutychio, Leunclavio &c.

Joſephi Addisſonij, the firſt ſtate of Mahometiſm, in ejus Miſcellaneis opuſculis junctim nuper editis.

II. Qui ſucceſſus armorum his populis, idem etiam Islamiſmi & Mohammediſmi fuit, neque minor cura Mohammedi ejusque ſucceſſoribus ſive ſvadendæ ſive per vim propagandæ ſuperſtitionis ſuæ, quam finium Imperii proferrendorum, quod ipſum ut tamen facilius poſſent facere ipſa illa falſa Religionis ſpecies inſervire ambitioni eorum debuit. Itaque & bellum Mohammedi eſt *decertatio pro via DEI ſeu pro Religione*: f) & in Alcorano, Sura VIII. 39. *pugnate contra eos* (infideles) *donec aboleatur falſa Religio tota DEI.* & 12. *percutite ſuper colla, & percutite ex eis omnes extremitates manuum ac pedum. Hoc, quia ipſi ſchiſma fecerunt contra DEUM & legatum ejus* (Mahommedem.) & Sura XLVII. 4. *Cum ergo infideles inveneritis, percuſſio cervicis* (h. e. ut explicat apud Maraccium Galaleddinus, occidite eos.) *Cum vero debiles eos atque imbecillos reddideritis* (plures eorum trucidaveritis) *tunc* (abſtinete a cæde) *& vinculis fortiter alligate* (reliquos captivos abducite.) & Sura IX. 30. *Pugnate contra eos qui non credunt in DEUM neque in diem noviſſimum, & non prohibent id quod prohibuit DEUS & legatus ejus* (Mohammed) *& profitentur Religionem veram ex iis quibus traditus fuit Liber* (id eſt ex Judæis & Chriſtianis) *donec perſolvant tributum*

d) ab A. C. 622.
e) ab A. 1300.
f) Vide Lud. Maraccium prodromo Alcorani parte 4. p. 395. ſeq. (edit. in fol. p. 60.)

tum a manu & ipsi sint parvi. Quod vero a Nicolao Cusano & aliis quibusdam non contemnendis scriptoribus traditum est, Mohammedem Judæis quoque & Christianis g) æternam salutem sperandam tribuere si pie vivant, hoc argumentis & testimoniis non inficiandis confutavit vir clarissimus Hadrianus Relandus lib. 2. de Religione Mohammedica c. 2. pag. 129. seq. qui docet verba Suræ II. 59. & V. 73. ita esse intelligenda: *Utique illi qui credunt* (Mahommedani) *& Judæi & Nazareni* (Christiani) *& Zabij* (Gentes idololatræ in Arabia) *quicunque* (ex iis) *credit in DEUM & diem ultimum & facit bona opera*, (i. e. accedit ad fidem Mahommedis & secundum illam instituit vitam suam) *iis est merces apud Dominum suum, & nullus timor super illos* (veniet) *nec moerore afficientur.*

III. Qui primus Alcoranum Arabice in lucem dedit cum præfatione erudita Hamb. 1694. 4. desideratissimus noster D. *Abrahamus Hinckelmannus ὁ μακαρίτης*, idem illi editioni præluserat vulgato h) Hamb. 1690. 4. Arabice & Latine Mahomedis quod vocatur *Testamento* sive *pactione* inita cum Christianæ fidei cultoribus anno quarto Hegiræ (CHristi 626.) quam licet pro supposita habet Grotius Epist. 258. tamen editor genuinam esse non dubitat, probatque argumentis, perinde ut aliis viris doctis genuina videtur, ut Salmasio Epist. ad Grotium p. 450. sq. ad Gallos, Jo. Gagnierio ad Abulfedam p. 31. adde p. 125. 126. &c. Allata fuit ex Oriente à Pacifico Scaligero, Capucino, & cum Gabrielis Sionitæ Latina versione vulgata Paris. 1630. 4. Germanice etiam exstat in Odoardi Dapperi Asia p. 479. & in Joannis Prætorii catastrophe Muhammetica, Lips. 1664. 4. & Anglice Lond. 1727. memoirs of the life of Mahomet, with a true copy of his last will and testament. Latine ex eadem Sionitæ versione recudi fecit Jo. Fabricius Dantiscanus Rostoch. 1638. 4. cum Theodori Bibliandri apologia pro editione Alcorani. In illa pactione promittit se Mohammed Christianos qui sese ipsi subjecturi sunt *susceptvrum sub protectione sua ab omni læsione, - - Episcopus de Episcopatu suo non deturbabitur, neque Christianus de Fide Christiana, neque Monachus de professione sua &c.* Instrumentum securitatis vocat Elmacinus. Vide Hottingeri historiam Orientalem p. 236.

g) Id. Maraccius procemio prodromi parte 3. p. 5. sq. & ad Alcoran. p. 48. 837. Abrahami Ecchellensis hist. Arabum p. 245.

h) Hist. des ouvrages des Savans 1690. Octobr. p. 80.

IV. Joannes Vasæus in Chronico Hispaniæ scribit se in schedis *Nicolai Clenardi* viri undecunque doctissimi legisse quas ille in Africa conscripserat dum illic Arabicarum litterarum peritiam ad bellum antiMohammeticum quod parabat (& de quo Epistolæ eius Lovan. 1561. 8. Hanov. 1606. 8. editæ testantur) indefatigabili studio consectabatur. *Totum Mahumetismum decem Judæorum commentum fuisse : Hoc Judæos excogitasse, ut Christianis insignem aliquem excitarent hostem*, ac de ea re exstare librum apud Judæos - - Alius vir probus qui diu in Africa versatus fuerat, Vasæo narravit audisse se à viris gravibus in Africa, *Judæorum quendam astutum, Angelum se mentientem, Mahometi nocturnis illusionibus persuasisse, ut ridicula multa & à rerum natura abhorrentia Alcorano suo inférciret, ut Judæos tam stultæ legis ludibrio à secta Mahumetica averteret.* Adde Philippi Camerarii Oper. subcisiv. III. centur. cap. XI. Jo. Jacobi Schudt Jüdische Merckwürdigkeiten T. 1. pag. 71. seq. Sane Judaici *genii vestigia in Alcorano multa & non inficianda, præcipue vero hoc, quod ipsum tamen Mohammedem imposturæ vel solum convincit certissime, quod cum cætero qui JEsum à DEo missum fateretur, ** tamen Judaismi magnam partem palam cum circumcisione iterum reduxit, qua admissa CHristus nobis non prodesset Galat. V. 2. & Christianismi fundamentum unicum constituit subruere, quod est sanguine CHristi nos mundari a peccatis nostris, neque in alio esse Salutem aut ullum aliud Nomen esse datum nobis, in quo salvis esse liceret quam Nomen JEsu 1. Joh. I. 7. Actor. IV. 12. Prohibuit etiam vini usum, quo γεννήματι ἀμπέλȣ JEsus Sacramentum sanguinis sui sumendum omnibus instituerat. Matth. XXVI. 29.

Quo-

* Vide Dav. Millii Orat. de Mohammedismo e veteribus Hebræorum scriptis magna ex parte composito, Trajecti 1718 4. & in Orationibus selectis a V. C. Jo. Erhardo Kappio editis Lipsiæ 1722. 8. p. 434. seq.

** Vide Jo. Gagnierium ad Abulfedam pag. 26. Levini Warneri Compendium historicum eorum quæ de CHristo aliisque capitibus Relig. Christianæ tradiderunt, Lugd. Bat. 1643. 4. Demetrium Cantemirum in systemate Relig. Muhamadamæ lib. 3. cap. 14. David. Millii diss. selectas X. 25. p. 344. seq. Jo. Henrici Hottingeri histor. Oriental. pag. 105. 106. 248. Jo. Christiani Clodii de nominibus JEsu CHristi & Mariæ Arabicis, Lips. 1729. 4.

V. Quomodo autem tantos progreſſus fecerit facereque potuerit Lex nova Mohammedis, inquirentibus hæ rationes maxime ſeſe offerunt. Primo quidem ex Judaiſmi & Chriſtianiſmi capitibus manifeſtisſimis prælata ab homine aſtuto & actuoſo ſpecies inſignis de colendo DEo uno, oportuna in ruborem dandis confutandisq; nugis impiis Arabum Koraiſchitis unius DEI † cultoribus adverſantium, & perſuadendæ Gentium idolatricarum multitudini. Deinde rationi ſibi relictæ placens facilis negatio præfracta myſteriorum Chriſtianorum, quæ Judæis ſcandalum eſſe, Ethnicis ſtultitiam, ex ipſis Apoſtolorum ſcriptis Mohammed non ignorabat. Hinc inter Chriſtianos ipſos jampridem degenerantes à prima puritate, multitudo †† hæreſium ac diſſidiorum, & vita parum digna Chriſtianis, ac cultus adoleſcens imaginum & ſanctorum, qui jam ad Paganam ſuperſtitionem videbatur accedere. Præterea diviſæ Imperii Romani Imperii opes, & poſt Occidentale everſum aucta barbarorum nationum potentia, & in Oriente incrementum capientes vires Saracenorum. In Imperio ipſo Orientali miſera facies, inter contentiones ambitioſas præſulum CPolitanorum cum Romanis, Mauritio Imp. per Phocæ injuriam interfecto, & Phoca ſuperato a Perſis pœnasque ſuæ perfidiæ dante ſucceſſori Heraclio, qui dein a Perſis victoriam magnam retulit, iisdemque per Mohammedis ſectatores poſtea ſubigendis viam præivit. Denique felices Mohammedis in bello ſucceſſus fraudibus jactatisque cum angelo colloquiis ſuffragantes & ab illis viciſſim ſuſtentati.

Petrus Bergeron, Pariſinus in breviario Hiſtoriæ Saracenorum & Mohammedanorum edita Gallice * notat tribus præcipue remediis uſum fuiſſe Mohammedem ad ſectam ſuum fundandam dilatandamque, primo quidem ſortilegiis & impoſturis ac falaciis: deinde indulgendo libertati conſcientiarum & voluptatibus conſectandis: tertio

† David. Millius diſſ. ſelect. X. de Mohammediſmo ante Mahommedem pag. 311.

†† Hottinger II. 2. hiſt. oriental. pag. 222. ſq.

* Abregé del' Hiſtoire des Saraſins & Mahometans, ou il eſt traité de leur origine, peuples, moeurs, religion, gverres, conquêtes, Califes, Rois, Sondans, Cherifs, & de leur divers Empires & états établis par le Monde. Paris 1631. 8. & in Petri van der Aa, recueil des voyages en Tartarie, Perſe &c.

tertio denique per vim & arma, diserte jussis morti dari omnibus quotquot auderent resistere, neque permissa venia caput Religionis ullum adducendi in controversiam ** aut argumentis in dubium vocandi. Et pag. 62. *** quo vi & armis non potuerunt penetrare, eo sollerter sese insinuarunt commerciorum industria & dexteritate, uti per universam reliquam Indiam & ad ipsos Chinenses usque Idolorum cultores, non valde abhorrentes a secta quam sensuum voluptatibus vident suffragari.

Jo. Henricus Hottingerus lib. 2. historiæ Orientalis capite V. quod est de causis Mahommedanismi conservantibus.

D. Georgii Moebii, Theologi Lipsiensis, de causis & mediis introducti & conservati Mohammedanismi, in ejus dissertationibus junctim editis pag. 991. seq.

Nathanaëlis Falckii, Gedanensis diss. de arcanis status in Religione Mohammedana. Rostoch. 1685. 4. præside D. Joanne Quistorpio.

Henrici Scharbau Postoris Lubecensis diss. anti Bæliana (in parte quinta & ultima parergorum Philologico Theologicorum Lubec. 1726. 8.) in qua collato modo Christianismi promulgati propagatique cum dilatatione violenta Mohammedanismi, Christianæ Religionis Divinitatem ac præstantiam vindicat.

Petri

a Leide 1729. 4. pag. 9. *Mahomet usa de trois moiens entre autres, pour fonder & étendre sa Secte, a savoir* 1) *de sortileges, impostures, tromperies & faussetez.* 2) *de liberté de conscience (en gardant seulement sa Religion au Coeur) & de sensualité.* 3) *d' armes & de force: sur tout il commenda expressement de mettre a mort tous ceux qui y resisteroient, & de n' en disputer avec les autres en aucune sorte.*

** Lud. Maraccius prodromo Confutationis Alcorani parte 4. pag. 438. seq. Christophori Cellarii programmata p. 385. 419.

*** Id. pag. 62. *ou leurs armes & force n' a pu penetrer, ils s' y sont finement introduits par le moien de traffic, comme par tout le reste des Indes, & en la Chine même parmi les Idolatres, qui reçoivent aisement cette secte a cause de sa sensualité.*

Petri Janichii Oratio de impedimentis circa convertendos Mohammedanos, Thorunii.

VI. De Mohammedanorum rebus & religione ſcriptores & qui è Chriſtianis adverſus eos fortiter depugnavere, recenſiti à me ſunt in libro de Vdritate Relig. capite quinuageſimo, quibus licet totidem fere alios quos addam annotatos habere me video, tamen ne Te, bone Lector, differam, claudam præſens caput brevi notitiâ operis paucis adhuc noti, quod inſpiciendum mihi dedit Vir clariſſimus & Profeſſor pridem Petroburgenſis Academiæ, editaque nuper introductione in hiſtoriam & rem litterariam Slavorum eruditis non ignotus, Jonannes Petrus Kohl.

DEMETRIUS CANTEMIRUS, terrarum Moldaviæ Deſpota, inde ſub Ruſſorum Monarcha Princeps, Senator & Conſiliarius intimus (defunctus A. C. 1723. 21. Aug. ætat. 50.) ſcripſit Latine libros ſex *de Religione & ſtatu Imperij Turcici*, qui Ruſſice translati ſub titulo: *Syſtema Religionis Muhamedanæ*, dedicatique Petro Magno Ruſſorum Imperatori prodiere e typographia Imperiali Petropolitana 1722. fol.

Lib. 1. Cap. 1. de nominibus Muhamedis. 2. Vita. 3. Perſona, 4. Mores, 5. initium pſeudoprophetiæ ipſius. 6. quomodo Legem à Deo ferat ſe accepiſſe. 7. adſcenſus ipſius in Cœlum. 8. deſcenſus de cœlis. 9. miracula ſcriptis memoriæ prodita. 10. alia quæ a plebe narrantur, & virtus filiæ ipſius qua ſatisfecit libidini aliquot mille militum. Numerus uxorum ejus. 11. reliquiæ. 12. ſucceſſores.

Lib. 2. Cap. 1. de nominibus Curani ſ. Alcorani. 2. de libro Muhamedis qui traditiones continet. 3. de Doctrina Curani. 4. demonſtratur falſitas Curani. 5. de ſtylo Curani. 6. de difficultate idiomatis quo Curanus ſcriptus eſt.

Lib. 3. exponit apocalypſin Muhamedanam.

Lib. 4. Cap. 1. deſcribitur Theologia Muhamedanorum: 2. Quid ſentiant de DEO. 3. De Providenti Divina. 4. De creatione eorum quæ præceſſerunt Univerſi Creationem. 5. De Angelis, Diabolis &c. 6. De Creatione Mundorum. 7. Adami & Evæ. 8. De Prophetis ab Adamo usque ad Noachum. 9. De Noacho. 10. De Abraha-

Abrahamo & filiis ejus. 11. De Moyſe & Aarone. 12. De Davide & Salomone. 13. De Alexandro Magno. 14. De Domino ac Salvatore noſtro JESU CHRISTO & beatiſſima Virgine Deipara. 15. De Sanctis Chriſtianorum. 16. De fine Mundi. 17. De univerſali reſurrectione & Judicio extremo. 18. De examine peccatorum fidelium. 19. De *Araf* igneo fluvio ipſorum purgatorio. 20. De inferno. 21. De Paradiſo.

Liber 5. Cap. 1. Excuſatio auctoris, quod vix valeat omnes ſuperſtitiones & vanitates Muhamedanorum deſcribere. 2. De Regione Muhamedana in genere. 3. De *Husl*, i. e. ablutione totius corporis, & *Abdeſt* ſive ablutione manuum. 4. De *Namas*, i. e. precibus. 5. De *Urudz*, i. e. jejunio. 6. De *Hadz*, i. e. peregrinatione ad Meccam. 7. De præcepti Curani. 8. De operibus ad *Fars*, i. e. præcepta a DEO data, & *Sunnet*, i. e. præcepta a Muhamede tradita pertinentibus. 9. De operibus ad ſolum Sunnet ſpectantibus. 10. De operibus meritoriis ſed non neceſſariis. 11. Quod ea quæ ad Fars atque Sunnet ſimul pertinent, & neceſſaria ſunt & meritoria. 12. De aliis operibus meritoriis. 13. De præceptis *Halal*, i. e. permisſivis. 14. De præceptis *Haram*, i. e. prohibitivis. 15. De *Mecrub*, i. e. rebus ſpurcis & execrabilbus.

Liber 6. Cap. 1. De *Dubun* ſive ſolennitate in genere. 2. De matrimonio. 3. De divortio. 4. De ſepultura & parentalibus. 5. De monumentis *Scheichorum* i. e. Prælatorum. 6. De diebus feſtis. 7. De ſolennitatibus politicis. 8. De ſectis *Derwiſchorum* i. e. religioſorum in genere. 9. De primis ſectarum Derwiſchorum auctoribus. 10. De ſecta *Mewlewi* Derwiſch. 11. De ſecta *Bektaſchi* Derwiſch. 12. De ſecta *Calenderi* Derwiſch. 13. De ſecta *Kadri* Derwiſch. 14. De Derwiſchis *Torlak* & *Ebribuhari* dictis. 15. De ſecta *Jedhemi* Derwiſch. 16. De ſecta *Hyſrewi* Derwiſch. 17. De *Abdal*, *Urian*, & *Budalla* Derwiſch. 18. De *Sejah* Derwiſch. 19. De hæreſibus Muhammedanorum in genere. 20. De hæreſi *Raphasy* dicta. 21. De hæreſi *Munaſuch*. 22. De hæreſi *Maalumi*. 23. De hæreſi *Nimetullahi*. 24. De hæreſi *Meſaky Bajagy* &c. 25. De hæreſi *Iſchraky*. 26. De hæreſi *Chajreti*. 27. De hæreſi *Muammaſi* & *Selis*. 28. De hæreſi *Bektaſchi*. 29. De hæreſi *Kadyſadeli*. 30. De hæreſi *Mumſojunduren*.

31. De

31. De hæresi *Lucy*. 32. De idololatris & impiis Muhamedanorum. 33. De atheis inter Muhamedanos. 34. De scientiis quæ apud Muhamedanos coluntur. 35. De eo quod primum in scientiis esse debeat. 36. De Doctrina *Inscha* dicta. 37. De scientiis *Rekam gendise* &c. 38. De Logica, Rhetorica &c. 39. De scientia Divinorum Nominum. 40. De scientiis *Rasad*, *Sybr*, *Tylsym* &c. 41. De scientiis *Fal*, *Dziasaly* &c. prohibitis.

CAPUT XXVI.

Violentiam & persecutiones, rem irreligiosissimam, indignumque & ineptum esse remedium ad persuadendam Religionem, argumenta & testimonia Ethnicorum, Christianorum, Judæorum & Mohammedanorum.

Omnes novimus ac persentiscimus, amorem & fidem esse actus liberos propriosque mentis, qui moveri impulsu sensus & rationis, sed non possint ab invitis per vim extundi: nihilque magis placere etiam amato, quam si non coactos sed sponte hoc facere noverit qui amore eum prosequuntur, non nisi falsa amoris signa externa præ se laturi, si ad amorem, a quo abhorrent, profitendum vi adhibita adigi eos contigerit. Nemo sanus speret per vim exprimere ab altero, non persuaso, ut credat bona fide quod adhuc non dubitat esse absurdum & incredibile: nemo gaudeat venerationem sibi demonstrari coacta inclinatione nevrospastorum: & DEO aliquis credat probari, si suppliciis imperitetur fides? aut si ad eum certo modo colendum manu, igne, ferro homo ab homine compellatur. Amore, fide ac veneratione constat Religio, quam si necessitate expressam in hominibus DEUS esse voluisset, unus is optime eos & facillime ad illum quem ab iis desiderabat modum cultus determinare, atque in viam eam obeundam perpulsos ac trusos per omnem vitam habere potuisset. Sed quod est in cultu Numinis pulcherrimum, DEO etiam unice probatur ac placet, ut edocti ac

persuasi de ingenti Majestatis ejus & bonitatis ac beneficiorum magnitudine homines, ex grato animo sincera ac spontanea religionis pietate DEUM colant, & Ei quem pie colunt, libenter obsequantur. Gratum animum nunquam violentia expressit, nunquam per vim ad gratiam rependendam compulsus gratum animum Domino suo beneficentissimo probavit. Simulatores & hypocritas vel irreligiosos, non candidos æterni Numinis cultores facit intentata vis cum terroribus ac minis, & obtrusam per tortores, Fidei formulam cor & animus vel ignorat vel non admittit.

CHRISTI vox ad Apostolos, volentes ignem in Samaritanos de cœlo provocare Luc. IX. 55. *Nescitis cujus Spiritus estis. Filius hominis non venit animas perdere sed salvare.* Matth. XIII. 30. *Sinite utraque crescere usque ad messem* &c. adde Chrysost. homil. XLVII.

Paulus 2 Corinth. X. 4. *Arma militiæ* a) *nostræ non carnalia sunt, sed potentia DEO* b) *ad destructionem munitionum* c) *consilia destruentes & omnem altitudinem & tollentem se adversus scientiam DEI, & in captivitatem redigentes omnem intellellectum* d) *in obsequium CHristi.*

Gregorius M. lib. 2. Epist. 52. *Egregius ille prædicator* (Paulus 2. Timoth. IV. 2.) *dicit*: argue, obsecra in omni patientia & doctrina.

a) Christianismus militia, quod magis etiam de Apostolatu dici potest. Confer Tho. Milles ad Cyrillum Hierosol. p. 13.

b) Non sunt *carnalia*, imbecilla nihilque proficientia, qualia svadet caro & sanguis, sed *potentia DEO* hoc est validissima & Divina. Sic Actor. VII. 20. ἀστεῖος τῷ Θεῷ, *valde formosus.* Vide Grotium & Elsnerum ad h. l. Jo. Vorstium de Hebraismis Novi Test. cap. 16. p. 387. seq. Lud. Cappelli Opera postuma p. 674. Cornelii Adami Exerc. exegetic. p. 79. seq. Frontonem Ducæum ad S. Basilii T. 1. paginam 2.

c) Ad confutationem argumentorum, quibus utuntur ac se vallant & muniunt qui γνώσει Θεοῦ hoc est Evangelio credere tergiversantur.

d) πᾶν νόημα, omnem artem & machinam constrictam tenens. Confer Bibliothecam Historico philolog. Bremensem Tom. 2. p. 432. seq. & Sviceri thesaurum p. 138. seq.

na. *Nova vero atque inaudita prædicatio*, e) *quæ verberibus Fidem exigit.*

Teſtimonia ETHNICORUM.

Cicero lib. 1. de oratore c. 58. *Equidem putabam virtutem hominibus, ſi modo tradi ratione poſſit, inſtituendo & perſuadendo, non minis & vi ac metu tradi.*

Seneca III. 20. de benefic. *Corpora obnoxia ſunt & adſcripta Domino. Mens quidem ſui juris* &c. lib. 2. de ira c. 9. *illud potius cogitabis, non eſſe iraſcendum erroribus* &c.

Julianus Imp. Epiſt. 42. καὶ γὰρ οἶμαι διδάσκειν ἀλλ᾽ οὐχὶ κολάζειν χρὴ τοὺς ἀνοήτους. *Docendos inſipientes, non pœnis afficiendos mihi perſuadeo.* & Epiſt. 52. p. 438. λόγῳ δὲ πείθεσθαι χρὴ καὶ διδάσκεσθαι τοὺς ἀνθρώπους, οὐ πληγαῖς, οὐδὲ ὕβρεσιν, οὐδὲ αἰκισμῷ τοῦ σώματος. *Oratione perſuaderi docerique oportet homines, non verberibus ac contumeliis, corporumque ſuppliciis.* Libanius, Oratione pro templis p. 18. δεῖ γὰρ δὴ τάγε τοιαῦτα πείθειν, οὐ προσαναγκάζειν. εἰ δ᾽ ὁ μὴ τοῦτο δυνάμενος ἐκείνου χρήσεται, εἴργασται μὲν οὐδὲν, οἴεται δὲ τουτὶ ἀσθενής. Λόγος δὲ μὴ ἐν τοῖς τούτων αὐτῶν τοῦτο ἐνεῖναι νόμοις, ἀλλ᾽ εὐδοκιμεῖν μὲν τὸ πείθειν, κακῶς δὲ ἀκούειν τὴν ἀνάγκην. *Oportet enim hæc iſta perſuadere, non cogere: ſi vero qui illud non potuit, iſto utatur, nihil promovet, videtque id infirmum eſſe. Nonne vero fertur & iſtud inter illorum ipſorum leges eſſe, ut perſuaſio quidem laudetur, male vero audiat neceſſitas ſeu vis.* Idem Orat. in Juliani necem, Tom. 2. p. 290. δόξαν δὲ περὶ Θεῶν οὐκ ἀληθῆ τέμνων, κάιων, οὐκ ἂν ἐκβάλοις. ἀλλὰ κἂν ἡ χεὶρ θύῃ, μέμφεται ἡ γνώμη τὴν χεῖρα. καὶ κατηγορεῖ μὲν τῆς τοῦ σώματος ἀσθενείας, θαυμάζει δὲ ἃ πρόσθεν. καὶ ἔστι σκιαγραφία τις μεταβολῆς, οὐ μετάστασις δόξης. *Opinionem de Diis non veram, ſecando, urendo neutiquam expuleris. Ac tametſi manus ſacrificaverit, manum redarguit animi ſententia, & infirmitatem quidem corporis incuſat, ſed eadem quæ prius colit ac miratur: ut quædam ſit potius adumbrata pictura mutationis, quam vera opinionis demutatio.*

Plura in eandem ſententiam Themiſtius Oratione V. ad Jovianum dicta A. C. 364. p. 67. ſeq. (& apud Socratem III. 25. Niceph. X. 42.) Idem ad Valentem Oratione XII. non diu poſt habita p. 156: Οὐδεὶς,

e) Laudatur hic locus in Jure Canonico can. *quid autem*, diſt. XV.

Οὐδεὶς, ὦ βασιλεῦ, ἐπὶ τῆς γῆς μείζων ἐστὶ σοῦ, οὐδὲ δυνατώτερος. ἀλλὰ τοὐναντίον οὐδεὶς οὕτω ταπεινὸς, οὔτε ἀσθενὴς, ὅν τινα σύ γε δι' ἐπιτάγματος, ἢ τῆς τοῦ σώματος κολάσεως, εὔνουν εἶναί σοι παρασκευάζοιο [τὸ μὴ ἔνδοθεν προαιρούμενον] ἆρα γοῦν νομίζεις, εἰ μηδένα πρὸς τὸ σπουδάζειν σοι κἂν παρόντι, καὶ ἐπ' ὄψει κειμένῳ τῆς οἰκουμένης, ἄκοντα ἔχεις ἐπισπάσασθαι, τὴν εὐσέβειαν ἣν ἂν ἐθελήσῃς, καὶ τοῦ θεοῦ θεραπείαν τοῦ ἡμᾶς ἀεὶ διαλανθάνοντος, κατὰ διάγραμμά σου καὶ ἐπίταγμα ἐμποιεῖν δύνασθαι τῶν ἁπάντων ψυχαῖς; καὶ πρὶν μὲν ἄτοποί τινες ἦσαν αὐτοκράτορες, οἱ τοῦτο βιάζεσθαι τοὺς ἀνθρώπους πειρώμενοι, ὥστε ἣν ἂν αὐτοὶ ἐδέξαντο τὴν θρησκείαν, ταύτην καὶ τοῖς λοιποῖς προσάγειν μὴ βουλομένοις. ἀλλ' ἐκεῖνοι τοῦτο μόνον διεπράξαντο, τὸ δεῖ τῆς παρούσης κολάσεως κρύπτειν ἀναγκάζειν, ἃ ἐφρόνουν, μηδένα δὲ εἰς τὸ ἑαυτῶν δόγμα μετήγαγον. [εἶτα ἠλέγχοντο οὐ θεὸν θεραπεύοντες, ὃν αὐτοὶ ἤθελον, ἀλλὰ τὴν ἁλουργίδα τοῦ αὐτοκράτορος. οὐδὲ εἷς τότε Θηραμένης, ὥσπερ πάλαι ἐν ταῖς Ἀθήναις, ἀλλ' ἅπαντες ἐγίνοντο κόθορνοι.] καὶ δῆτα δῆλον ἐγένετο ὕστερον, ἃ ἐφρόνουν. καὶ καθάπερ ἡ φλὸξ κατεχομένη χρόνον τινὰ, εἶτα ἀθρόως ἐκνικήσασα βιάζεται, καὶ διαλάμπει· οὕτω

Nemo eſt, Imperator, in terris te major, nemo potentior: nemo contra tam humilis, tamque infirmus, quem imperio & cruciatu corporis ad te diligendum poſſis adducere, niſi ſua ipſe voluntate ad te amandum incitetur. An cenſes cum ad ſtudium tui præſentis, & in conſpectu orbis terrarum poſiti, neminem inuitum poſſis pertrahere, te pietatem, quam velis, & cultum Dei ab aſpectu noſtro ſemper obliteſcentis, decretis juſſisque tuis in omnium animis poſſe imprimere? Non defuere patrum memoria importuni principes, qui hanc vim afferre hominum animis conati ſunt, ut quam ipſi religionem accepiſſent, eam cæteris ingratiis tentarent obtrudere: ſed hoc unum effecerunt ut præſentis pœnæ metu multos cogerent tegere quod ſentirent; neminem ad ſuam ſententiam traduxere. Ita non deum quem illi volebant, ſed purpuram verebantur imperatoriam: neque tum vnus, vt quondam Athenis, ſed omnes Theramenes exiſtebant. Itaque apparuit poſtea, quid ſentirent: & veluti ſuppreſſa aliquandiu flamma repente eluctata prorumpit & emicat: ita cum ad tempus ſimulaſſent ad præſcri-

κατὰ

κατὰ τὸ τοῦ βασιλέως διάγραμμα εὐσεβεῖν πρὸς καιρὸν πλαττόμενοι, μετὰ ταῦτα φόβου παραλλάξαντος τὰ περὶ τοῦ θείου δόγματα ἑαυτῶν ἐξήνεγκαν. χρόνιον γὰρ οὐδὲν τὸ ἐπίπλαστον· ἐπίπλαστον δέ ἐστιν ἅπαν τὸ διὰ τὸν φόβον ἀλλ' οὐκ ἐκ προαιρέσεως γινόμενον.

ptum imperatoris colere se religionem, libere postea, cum metus abscessisset, opiniones suas de divino numine protulere. Nihil enim diuturnum esse potest, quod simulatum est: simulatum est autem, quod metu, non ex animo suscipitur.

PRINCIPUM CHRISTIANORUM testimonia.

CONSTANTINI Magni & Licinii lex apud Eusebium X. 5. hist. Eccles. ὅπως δῶμεν καὶ τοῖς χριστιανοῖς καὶ πᾶσιν ἐλευθέραν αἵρεσιν τοῦ ἀκολουθεῖν τῇ θρησκείᾳ ᾗ δ' ἂν βουληθῶσιν. apud Lactantium de mortibus persecutorum C. 48. *ut daremus & Christianis & omnibus liberam potestatém sequendi Religionem quam quisque voluisset.* Idem Constantinus in Actis Sylvestri I. Papæ, apud Baron. ad A. C. 324. num. LXXXI. *Sit ergo omnibus notum, non necessitate coactos sed suo judicio liberos posse fieri Christianos - - Sed nec hoc aliqui metuant, quod a nostra gratia divellantur, si Christiani esse noluerint.* & apud Eusebium II. 56. de vita Constantini: μηδεὶς τὸν ἕτερον παρενοχλείτω, ἕκαστος ὅπερ ἡ ψυχὴ βούλεται τοῦτο καὶ πραττέτω. adde cap. 60. ubi Imperator non assentitur iis qui omnia templa ethnicorum eversa & superstitionem illorum vi illatâ funditus deletam volebant.

De *JOVIANO* Imp. Themistius Oratione Consulari pag. 68. τὸ τῆς ἁγιστείας μέρος ἅπαντος εἶναι νομοθετεῖς. *quæ ad religionem pertinent, in cujuslibet esse arbitrio, tua lege constituisti.* *VALENS* Imperator l. 9. Cod. Theodos. de maleficis & Mathematicis: *testes sunt leges a me in exordio Imperii mei datæ, quibus unicuique quod animo imbibisset, colendi libera facultas tributa est.* De *VALENTINIANO* vide Christoph. Justellum ad Codicem Ecclesiæ Africanæ Canon. CVII.

THEODOSIUS Magnus apud Gregorium Naz. carmine de Vita sua T. 2. pag. 21.

> οὐ γὰρ κατείργειν ἀλλὰ πείθειν ἔννομον.
> *Suadere quippe est æquius quàm cogere.*

THEODORICUS Rex ad Judæos Genuæ consistentes: (apud Cassiodor. II. 27. Variar.) *Religionem imperare non possumus, quia nemo cogitur ut credat invitus.* Vide ad eum locum notas Jureti.

THEODOHADUS Rex Gothorum ad Justinianum Imp. (apud eundem Cassiodorum X. 26.) *cum Divinitas patiatur diversas religiones esse, nos unam non audemus imponere. Retinemus enim legisse nos, voluntarie sacrificandum esse Domino, non cujusquam cogentis imperio. Quod qui aliter facere tentaverit, evidenter cœlestibus jussionibus obviavit.*

MAXIMILIANUS II. Imp. * dicere identidem solitus: *eos sibi videri thronum DEI invadere velle, qui conscientiis dominari cupiunt: neque se unquam id facturum, nisi forte, quod DEUS prohibeat, in furorem & insaniam prolabatur.* Idem dixit, *eos qui imperium sibi in conscientias sumunt, cœli arcem invadere, interim non raro potestatem, quam in terris habent, amittere.*

STEPHANUS Poloniæ Rex **: *Ego nunquam persecutione aut sanguine Religionem propagandam esse censeo.*

Ex aliorum CHRISTIANORUM veterum testimoniis, cum plura possint afferri, hæc pauca sufficient:

Tertullianus, Apologetici cap. 24. *Videte ne hoc ad irreligiositatis elogium concurrat, adimere libertatem Religionis, & interdicere optionem Divinitatis, ut non liceat mihi colere quem velim, sed cogar colere quem nolim.* Et ad Scapulam c. 2. *Humani juris & naturalis potestatis est, unicuique quod putaverit, colere - - sed NEC RELIGIONIS EST COGERE RELIGIONEM, quæ sponte suscipi debeat, non vi.*

Lactantius V. 13. *quis imponat mihi necessitatem vel colendi quod nolim, vel quod velim, non colendi? quid jam nobis ulterius relinquetur, si etiam hoc, quod voluntate fieri oportet, libido extorquet aliena.* & 19. *Non est opus vi & injuria, quia RELIGIO COGI NON POTEST. Verbis potius quam verberibus res agenda est, ut sit voluntas - - longe diversa sunt carni-*

* Heidegger. T. 4. diss. select. pag. 353.

** Sandii Bibl. anti Trinitar. pag. 83.

carnificina & pietas : nec potest aut veritas cum vi, aut justitia cum crudelitate conjugi - - NIHIL EST enim TAM VOLUNTARIUM QUAM RELIGIO, in qua si animus sacrificantis aversus est, jam sublata, jam nulla est.

S. Hilarius ad Constantium Imp. pag. 276. edit novæ : *Intelligit singularis & admirabilis sapientia tua, NON DECERE, NON OPORTERE cogi & compelli invitos & repugnantes, ut se his subjiciant & addicant vi oppressi, qui non cessant adulterinæ doctrinæ corrupta semina spargere.*

Augustinus ipse antequam Epistolam XCIII. (al. XLVIII.) A. C. 408. ad Vincentium scriberet, recte sensit *neminem ad unitatem CHristi esse cogendum: disputatione pugnandum, ratione vincendum, ne fictos Catholicos haberemus quos apertos hæreticos noveramus.*

Socrates VII. 3. ὐκ εἰωθὸς διώκειν τῇ ὀρθοδόξῳ ἐκκλησίᾳ.

Testimonium Fl. Josephi, Judæi.

Flav. Josephus in Vita sua cap. 23. T. 2. edit. Amst. pag. 11. Τούτους περιτέμνεσθαι τῶν ἰουδαίων ἀναγκαζόντων εἰ θέλουσιν εἶναι παρ' αὐτοῖς, οὐκ εἴασα βιασθῆναι, φάσκων δεῖν ἕκαστον κατὰ τὴν ἑαυτοῦ προαίρεσιν Θεὸν εὐσεβεῖν, ἀλλὰ μὴ μετὰ βίας. *Hos* (duos Megistanas e Trachonitide) *cum Judæi circumcidi coacturi essent, non permisi ut vi ulla eo adigerentur, dicens hominum quemque oportere ex animi sui voluntate DEUM colere, & non ad id faciendum cogi.*

Muhamedis testimonium.

Alcoran. Sura II. 257. *Nemo cogatur ad suscipiendam Religionem invitus.* Ubi Maraccius † notat Gelaleddinum monere, quod hoc dictum sit propter quosdam ex duodecim Mahometis adjutoribus qui habebant filios, & volebant eos invitos cogere ad Mahommeticam sectam suscipiendam.

In eandem sententiam conferendi:

B. D. *Jo. Gerhardus* Confess. Catholicæ T. 1. pag. 809. seq. *Jo. Adamus Scherzerus* Loco Theolog. de Magistratu politico §. XIII. p. 723. seqq.

Jac.

† Prodromo refutat. Alcorani parte 4. pag. 388. seq.

Jac. Triglandii Oratio de legitima Fidei propagandæ ratione, docendo & persvadendo, non persecutione errantium instituenda. Lugd. Bat. 1686. 4. *Bibliotheque universelle* T. 1 p. 420.

Andreas Masius in Josuæ XXII. 12. pag. 317. seq.

M. Antonius de Dominis de Rep. Ecclesiastica VII. 8. *Jac. Cujacius* XVI. 3. Observatt.

Hugo Grotius de Jure belli & Pacis lib. 2. cap. 20. §. 48. & ad verba CHristi Luc. XIV. 23. ἀνάγκασον εἰσελθεῖν, *compelle* intrare.*

Petri Bælii post primam editionem A. 1686. 12. sæpius excusus liber, atque in alteram excedens partem, cui titulus: *Commentaire philosophique sur les paroles de JEsus CHrist, contrain les d'entrer.* Journal litteraire T. 2. p. 242. seq.

Junii Bruti (Jo. Crellii) vindiciæ pro libertate Religionis: & Gallice traité de la tolerance, ad calcem libri, Conversations sur diverses matieres de Religion, par Mr. le Cène.

Jo. Lockii Epistolæ de tolerantia, Latine, Anglice, Gallice, Germanice editæ. Sermons de *Mr. Caspar Caillard* sur les memes paroles, Luc. XIV. 23. a Dublin 1728. 8. *Bibl. raisonnée* T. 2. p. 269. seq.

Jeremiæ Tayllor Θεολογία ἐκλεκτική, or a discourse of the liberty of Prophesying, with its just limits and temper; shewing the unreasonableness of prescribing to other Mens Faith, and the iniquity of persecuting differing Opinions.

Henricus Morus Opp. Theolog. p. 423. seq.

Nic. Vedelii dissertationes VI. de libertate Conscientiarum, inter ejus nova opuscula Theologica.

William Wake, Archiepiscopi Cantuariensis diss. qua probat persecutiones Religioni, speciatim Christianæ ejusque scopo ac fini prorsus adversari. Præmissa Anglice A. 1723. 8. novæ editioni libri *D. Mauritii* A. 1682. primum editi a discourse concerning the laws Ecclesiastical and Civil made against heretiks by Popes, Emperours and

* *Precibus cogere* dixit Horatius lib. 1. Epist. 9. v. 2. Παραβιάσασθαι φαγεῖν 1. Sam. XXVIII. 23. ἐκβιάζεσθαι. Ælian. II. 13. Var. Vide & Genes. XIX. 3. Actor. XVI. 15.

and Kings, provincial and general Council's approved by the Church of Rome. Et Gallice, *discours contre la persecution*, interprete G. ante eundem librum Gallice versum hoc titulo: traité des loix contre les heretiques. Leodii 1725. 8.

Gerardus Noodt Oratione de Religione, jure Gentium libera Lugd. Bat. 1706. 4. & Gallice Jo. Barbeyraco interprete, discours sur la liberté de Conscience. Amst. 1707. & 1714. 12. nec non Germanice 8.

D. Sam. Pomarii bewiesener ungerechter Gewissens-Zwang, wider Hierothei Boranowsky gerechtfertigten Gewissens-Zwang. Witeb. 1674. 12.

D. Jo. Gvil. Baieri diss. de propagatione Fidei per vim armorum à praxi Ecclesiæ aliena. Jen. 1686.

Christoph. Hartknochii Preußische Kirchen-Historia p. 143. seq.

Mini Celsi ** de hæreticis capitali supplicio non afficiendis, cum *Theodori Bezæ* & *Andreæ Dudithii* mutuis Epistolis. 1588. 8.

D. Christophori Conradi Goerizii diss. politica de subditis ad Relionem non cogendis. Regiomonte, atque inde Rostoch. 1701. 4. Contra persecutiones hæreticorum & alienorum à Fide conferri etiam possunt quæ ex *Erasmo* collegit Rich. Simon lib. 3. hist. Criticæ Novi Test. cap. 36. pag. 521. seq.

Theodous Koornhert contra Lipsii librum de una religione &c.

D. Justi Henningi Boehmeri diss. de jure sacro & profano circa Infideles non conversos & convertendos. Halæ Magdeb. 1717. 1726. 4.

** Non est nomen fictum, neque sub illo latet nomen Lælii Socini vel alterius cujusquam, scriptusque liber ille primum Italice, editus à Mino Celso, ad quem duæ Epistolæ datæ Venetiis A. 1548. exstant inter Epistolas Italice editas a Claudio Ptolemæi Venet. 1566. 8. pag. 288. seq. Vide V. C. Jo. Georg Schelhornii amœnitates litterar. T. 7. pag. 86.

Religionis falſæ exciſio, vel veræ propagatio, cauſſa injuſta Belli.

Petrus Bergeron traité de la navigation cap. XXIII. On peut dire encore de plus, qu'une conqueté ne peut étre legitime, ſi la cauſe de la guerre ne l'eſt : c'eſt plûtôt invaſion & uſurpation que juſte acquiſition. C'eſt auſſi une choſe non moins inique de conquerir des pais libres ſous pretexte de religion, & priver de leurs Etats des Princes qui tant s'en faut qu'ils s'oppoſaſſent à la lumiere de l'Evangile, que plûtôt ils étoient tres diſpoſez a la recevoir ſi on y eût procedé comme il falloit : & quand mémes ils euſſent refuſé d'y préter l'oreille, on ne les y pouvoit pas contraindre de droit, ſuivant les preceptes Evangeliques, & la pratique de l'Egliſe en tous ſiecles ; ainſi qu'il fut tres-bien repreſenté à Charles Quint & au Roi Philippe ſon Fils par *Barthelemi* † *de las Caſas* Ord. Præd. Eveque de Chiappa qui (dans ſon livre de la deſtruction des Indes, imprimé a Seville en 1552) montre par bonnes & fortes raiſons contre le Docteur *Sepulveda*, *Cevallos* & autres qui defendoient cela, que cette procedure étoit du tout injuſte & tyrannique ; & les écrits qu'il publia ſur ce ſujet furent approuvez par le College de S. Gregoire de Vailladolid & par les Univerſitez de Salamanque & d'Alcala. Somme qu'il plaida ſi bien la cauſe des Indiens au Conſeil de l'Empereur, que non obſtant l'oppoſition de pluſieurs, il fut conclu pour lui, & l'Empereur méme vivement touché des ſes remontrances, fit expedier lettres & publier aux Indes de tres bonnes ordonnances en faveur de la liberté de ces peuples, & pour leur plus doux traitement, avec grandes peines propoſées, aux contrevenans ; mais cela fut mal obſervé &c. tout cela ſe void deduit bien amplement par l'Archeveque

† Ejusdem præclari Viri opus magnæ molis de juvandis & fovendis Indis ſervatur MS. in Bibl. Ordinis Prædicator. Conventus Mexicani. Bartholomæo jungendus Joannes Zapata & Sandoval, qui Pinciæ 1609. 4. librum edidit de juſtitia diſtributiva & acceptione perſonarum ei oppoſita, pro Indiarum Moderatoribus & Conſiliariis, quod nempe munera Eccleſiaſtica & Secularia in regnis Indiarum, Indigenis conferi debeant. Pinciæ 1609. 4.

que *Augustin d'Auila Padilla* en ſon hiſtoire du Mexique, & par Fra. *Michele Pio* Dominicain Bolognois en la Chronique de ſon Ordre liv. I. partie 2. qui celebrent l'Eveque Caſas comme un ſavant Juriſconſulte & Theologien & un grand Saint, & ne celent pas les cruautez excercés par les Eſpagnols aux Indes, quoique leur ſuſſent remontrer les bons Religieux qui y étoient, jusques la que Michele Pio exagere cela en ce point, de dire qu'ils depeuploient le pais d'Indiens, pour peupler l'Enfer des les mêmes.

De tolerantiæ limitibus.

Ne quis autem inferat, per hujusmodi æquanimitis veluti mollitiem, quibuslibet feneſtram aperiri væſanis erroribus, non fovendis modo ſed profitendis etiam palam, & propagandis, turbandæque Eccleſiæ, & ipſi etiam civili Reip. quieti convellendæ: age limites tolerantiæ omnis per tria hæcce capita Divinarum litterarum ſanæque rationis luce præeunte circumſcribamus:

I. Everſores religionis omnis, hancque irreligioſitatem ſuam profeſſos & aliis ut ſecum ſimiliter inſaniant auctores, non modo licet ſed decet & oportet etiam reprimere, & jubere procul eſſe, niſi graviorem animadverſionem etiam, inſolentia ſua ſibi in caput ſuum contraxerint. Mæcenatis conſilium Auguſto datum apud Dionem lib. LII. p. 490. Μήτ' ἀθέῳ τινὶ μήτε γόητι συγχωρήσεις εἶναι, *neque atheo neque præſtigiatori locum conceſſeris.* Quam in ſententiam præter ea quæ in libro de Veritate Relig. c. 14. pag. 375. ſq. notare me memini, atque *D. Hectoris Godfridi Maſii* in intereſſe Principum circa Religionem Evangelicam, conſulenda ſcripta virorum celeberrimorum *Chriſtiani Thomaſii* juriſtiſche Händel T. I. Halæ Sax. 1720. 4. p. 253. ſeq. *Juſti Henningi Boehmeri* diſſ. de jure ſacro & profano circa infideles pag. 41. *Julii Bernhardi von Rohr* Einleitung zur Staats-Klugheit pag. 474. ſeq. le Miſanthrope de *Mr. van Effen* T. I. discours 8. p. 60. ſeq. *Theodori Pauli*, Profeſſoris Regiomontani diſſ. de crimine atheiſmi & *Melchioris Lubeck* Secretarii intimi conſiderationem Theologico hiſtorico Juridicam de atheiſmi crimine eiusque pœna, Regiomont. 1727. 12. *Jo. Frid. Schmidium* Norimbergenſem JCtum diſſ. inaugurali de crimine atheiſmi ejusque pœna Civili, Altdorf. 1727. 4. Vide ſis etiam quæ ex libro

bro *G. Tyndalli*, vulgato Anglice, *the rights of the Christian Church asserted* p. 12. seq. *Basnagius Bellovallius* in Diario insigni Roterodamensi Hist. des Ouvrages des Savans A. 1704. pag. 511. seq. ubi Magistratibus jus puniendi Atheos vindicatur ex eo, quod in statu naturali etiam fas sit unicuique hoc facere, atque in atheum seductorem animadvertere tanquam communem hostem generis humani, & societatis omnis ac fidei juramentorum labefactatorem.

II. Errorum, quos pestilentes & saluti civium suorum noxios esse Princeps vel Magistratus judicant, disseminationem ac propagationem in ditione sua, nedum seditiosa dogmata * impedire ejusque auctores post admonitionem obstinatos, exilio afficere & jure possunt & ex officii ac prudentiæ legibus sunt obstricti. Possunt jure id quidem, cum patri familias etiam integrum sit & incumbat omnibus modis impedire, ne se invito doctrina quam noxiam esse non dubitat, liberis suis aut familiæ inculcetur: officii autem hoc ab illis exposcit ratio, quia non minor Principis & Magistratuum in subditos, quam boni Patris familias in liberos familiamque amor, non minor cura Salutis debet esse: Prudentia denique idem ab iisdem requirit, quoniam neglectum istud in tempore & in ipsis principiis officium, quantis deinde tumultibus, periculis, & sæpe fortunis ac vita ipsa vel omnium rerum conversione Imperantibus constiterit, historiarum monumenta passim loquuntur. Neque metuendum ita veritati proferendæ præscribi, ac indignos limites poni: nam si proper peccata hominum DEUS permittit tantam interdum errorum esse ἐνέργειαν ac progressionem, uti superioribus capitibus vidimus, longe magis, ubi Eidem visum est salutarem Religionis & publicam fieri emendationem, non dissolvetur DEI consilium Actor. V. 39. Legatos ille vero suos ea instruet autoritate & efficacia, etiam ut in CHristo ipso & Apostolis apparuit, facultate miracula patrandi, vel sicut in D. Luthero majores nostri viderunt, virtute singulari ac persuadendi vi, ut quod promissum Jeremiæ Prophetæ, XV. 19. *convertentur ipsi ad te, & tu non converteris ad eos.* Et tamen CHristus ipse ad Judæos Joh.

* Confer scriptum editum Lond. 1584. 8. cui titulus: *Justitia Britannica, qua demonstratur neminem in capitis discrimen vocatum fuisse in eo regno propter religionem Romanam, multos vero propter seditiones & sicuti armorum civilium auctores.*

Joh. XV. 24. *Si opera non fecissem in eis quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent*, doctrinam nimirum ejus a recepta alienam rejicientes: quanquam longissime JEsus aberat ab eo de quo præceptum Deut. XIII. *Si surrexerit in medio tui — qui dixerit tibi, eamus & sequamur DEOS alienos, quos ignoras, & serviamus eis*, ejusmodi hominem non modo non audiendum sed interficiendum esse. v. 5. *Propheta autem ille aut fictor somniorum interficietur*. & v. 8. *non acquiescas ei nec audias, neque parcat ei oculus tuus ut miserearis & occultes eum, sed statim interficies. Sit primum manus tua super eum, & postea omnis populus mittat manum.*

III. Si tacere vel emigrare jubeantur qui noxios errores disseminare gestiunt, non possunt illi de injuria vel persecutione conqueri, nam ut vere B. Lutherus, ** hoc ipso nemo ad religionem contra animi sententiam cogitur, hiemit wird niemand zum Glauben gedrungen: denn er kan dennoch wohl gläuben was er will. Allein das Lehren und Lästern wird ihm verboten, damit er will GOtt und den Christen ihre Lehre und Wort nehmen, und will solches dennoch unter derselbigen eigenem Schutz und Gemeinschafft aller weltlichen Nutzung, zu ihrem Schaden thun. Similiter non possunt conqueri de persecutione, si magnus numerus admissus in religione diffidentium, permittatur DEUM colere suo modo ac privatos cœtus suos habere, sed sine pompa ad scandali præcidendam occasionem, & sine prærogativis, quibus τὰς οἰκείους τῆς πίστεως *domesticos Fidei* Galat. VI. 10. præ illis perfrui cupimus.

** D. Lutherus in Psalm. LXXXII. Tom. 6. edit. novæ Lipsiensis pag. 281.

CAPUT XXVII.

De genuinis rectisque plantandæ & propagandæ Religionis Veræ remediis, solida aperta & constante Fide ac Doctrina, Exemplo & Patientia: quibus solis in Christiana Fide prædicanda usi sunt Apostoli, eorumque primi successores Christiani.

Unam rem in promulgatione Evangelii per CHristum & Apostolos facta annotare operæ pretium est, magnam sane & admirandam

randam & minime communem cum Mohammedifmo vel aliis religionibus idololatricis per homines commendatis ac ftabilitis quibuscunque, quod nullam prærogativam, nullam potentiæ amplificationem, nullum regnum fibi ipfis quæfiverunt, qui primi Evangelium hominibus prædicavere, fed veritatem præconii fui quum carceribus, tormentis, morte ipfa obfignaviffent libenter, non per hoc oppreffa fuit Evangelii virtus, fed vero longe pulchrius firmiusque enituit, & majores fumfit vires, & ipfis hoftibus ac perfecutoribus fuis prævaluit. Quæcunque etiam de CHrifti & Apoftolorum Actis legimus, longe aliena a faftu, a nocendi aliis aut infidiandi vel fefe efferendi ftudio, unice & fimpliciter comparata ad bonum, ad eximendos monendo, docendo, rogando errores, ad emendanda vitia, argumentis adhibitis non fallacibus aut fophifticis nec fubtilioribus, fed ad captum etiam vilioris conditionis hominum, eo tamen pondere ac robore, ut fatisfacerent etiam fapientiæ maxime confultis. Itaque in primo Evangelii præconio nullæ artes humanæ, nulla violentia, nihil reperitur nifi propofito fcopo neceffaria, finceritas, & conftantia prædicantium nixa fide de rebus & factis, in quibus falli omnes potuiffe, vel voluiffe fallere teftimonio lætos immortuos fuo, natura rerum non patitur. Quamobrem ut in diffeminatione prima Evangelii videmus procul abfuiffe violenta & fufpecta fraudis confilia, remediaque fub fpecie prædicationis ad alium finem a callidis comparata hominibus, potentiæ, ingenii, autoritatis vel opum vi valentibus: ita e contrario quæ præfto fuerunt Apoftolis primisque eorum fucceffloribus, & ab iisdem adhibita tanto fucceffu, eadem ficut idonea fuiffe eventus docuit, fic recta, genuina, vera, & digniffima effe remedia plantandæ inter homines & propagandæ Divinæ Religionis, facile intelligetur, fi vel homines vel DEUM aut Religionis naturam refpiciamus. Hominibus paucis imbellibus, externa fpecie contemptibili qui nec eruditione nec nobilitate aut opibus eminerent, CHriftus ipfe paullo poft fublatus in Crucem, munus prædicandi Evangelii committendum a fe prædixit: idem poftea eis hoc fpeciatim commifit vitæ redditus & virtutis Divinæ eos compotes futuros fidem fecit. Nulla alia re impulfi, nullo alio freti adminiculo, nulla alia adjuti ope hinc rem illam tantam Apoftoli, trepidi antea & exanimes,

exanimes, fortiter aggrediuntur, faciunt prædicandi initium, Judæorum & Gentium furori se objiciunt, pergunt strenue CHristum resuscitatum a mortuis, & in eo propositam Divinitus pœnitentiæ ac reconciliationis Legem prædicare, simplicitate sua Mundi sapientiam vincunt ac superant, Judæos & Gentes lucrantur; supplicia & mortem alacriter subeuntibus sunt sectatores semper plures & qui latius spargant semina Evangelii: fidem Apostolicam sustinet impleta fides promissorum, fidei illorum doctrina salutaris suffragatur, doctrinæ respondent primi doctores Christiani moribus ac patientia, & respondere alios exemplo suo docent, nihil aliud quærunt, nihil faciunt aliud, nihil volunt quam CHristo vivere, CHristo mori, qui CHristum sibi vitam, mortem in illo lucrum esse persuasi erant. Hæc sicut ita vere gesta esse, Christianus qui adhuc viget & ab illis ad nos transmissus est orbis neminem permittit dubitare, ita sine Divina ope per CHristum promissa & præstita, effusisque in Apostolos Spiritus S. donis ita geri non potuisse, & hanc unam sine armis pulcherrimam esse Divinam Religionis plantandæ inter homines & amplificandæ viam, quo magis meditatus eam quisque fuerit, vel cum Mohammedismo & aliis falsis religionis comparaverit, eo magis admirabundus fateri cogetur.

CAPUT XXVIII.

De remediis excusandis magis quam per omnem modum defendendis, quibus interdum usi sunt interjecto tempore Reges quidam ac Principes. De Pontificum Romanorum laudabili industria Christianismum latius propagandi atque extinguendi Paganismi. Consideratio verborum Apostoli ad Philippenses I. 15-20.

Sub Apostolis Apostolicisque Viris Divina prædicationis vis feliciter, ut constat apud omnes, intra breve tempus, supra omnem humanam opinionem celerrimos progressus fecit longe lateque, & ut verbis utar Procopii Gazæi in Esaiæ VIII. p. 125. seq.

ἐπ' αὐτῆς τῆς παρουσίας ταχεῖα γέγονε καὶ ἀστραπῆς πάσης ὀξυτέρα τοῦ Εὐαγγελίου ἡ διδασκαλία, διὰ πάσης τῆς οἰκουμένης σκυλεύουσα τοῦ αἰῶνος τούτου τὸν ἄρχοντα καὶ πρὸς ὑπακοὴν τοῦ Χριστοῦ τοὺς αἰχμαλωτισθέντας ἀφελκοῦσα, *ſub ipſum CHriſti adventum velox quidam fulgure celerior per orbem univerſum, ſæculi hujus tenebrarum principem ſpolians & ad CHriſti auſcultationem captivos trahens Evangelicæ doctrinæ ſplendor illuxit.* Usque adeo, ut S. Cyprianus de Eccleſia loquens Chriſtiana, *ecce*, inquiat, *à Domini Redemtoris temporibus anni effluxerunt plus minus CCXL, jamque hujus Vitis palmites ſe latius ſparſerunt quam Romanum Imperium.* Sed poſt Apoſtolorum Apoſtolicorumque Virorum diſceſſum, tepeſcente paulatim prioris ardore charitatis, & extraordinariis virtutibus ac ſignis vel rarioribus vel plane deficientibus: maxime vero poſt pacem externam & ſpecioſum decus & auctoritatem tributam Eccleſiæ Chriſtianæ, inter otium rerumque abundantiam, & perſecutionibus ceſſantibus, Imperatoribus ipſis Chriſtum profeſſis palam, præter illa ſuperiore capite memorata remedia, ſolaque optima ac præſtantiſſima, Religionem ſalutarem propagandi, etiam alia ſubinde quæri aliaque in uſum verti cœperunt, ſucceſſu certe diſpari, ſed minus etiam competentibus, minusque idoneis auxiliis.

A parte Doctorum huc refero eos ex Patribus Eccleſiæ Græcis & Latinis, qui contra Ethnicos cum diſputant, non contenti Divinis oraculis & CHriſti atque Apoſtolorum rationibus ſatis validis ad vim inimici repellendam, non dubitabant provocare ad Sibyllina oracula, ſimiliaque minus certæ fidei monumenta ipſis ſuſpecta Ethnicis: quæ licet non malo nec fraudis ſibi conſcio * prolata animo, vel tantum argumenti inſtar abundantis quale *ad hominem*, Logicorum filii ſolent appellare, à veteribus Chriſtianis adhibita fuerunt, tamen apud rerum gnaros & judicio valentes magis nocere potuiſſe quam prodeſſe facile crediderim. Idem dicere licet de quibusdam inferendi & argumentandi modis, quibus vel ex ipſis ſacræ Scripturæ præter rem dettortis locis adverſus Judæos utuntur nonnunquam, & volſellis non gladiis pugnant, vel in allegoriis ultra fas ſibi indulgent, vel vehementioribus invectivis aut ſarcasmis fræna laxant & iræ, vel aliis

* Vide Præfat. ad B. Henr. Ludolph Benthemii Vorſtellung von der Warheit und Göttlichkeit Chriſtlicher Religion.

aliisve in rebus longius recedunt a virtute experte vitii ac fuci & adſcititiorum ornamentorum, nobilique illa & potente, qualis erat in Apoſtolis atque Apoſtolicis viris, ſimplicitate. Omitto quod ſuccedentibus temporibus magis ſemper ac magis prolapſa ſenſim multis in locis Chriſtianitatis integritate Fidei morumque ſanctimonia, increbuit ignota primis Chriſtianis & inaudita vis piarum quas parum pie vocant fraudum: res vel naturales vel falſæ & nunquam ita geſtæ venditatæ pro miraculis, commentitiæ de Sanctis & de Martyribus narrationes a) veris admixtæ vel ſuppoſitæ, & revelationum fictarum b) viſionumque nunquam viſarum incredibilis jactatio.

Imperatores quoque, Reges ac Principes illos excuſandis magis, imo quibusdam vix ac ne vix quidem excuſandis quam per omnem modum laudandis ac defendendis remediis propagandæ Religionis uſos merito quis dixerit, qui non dubitarunt oppreſſione, ignominia & injuriis non credentes, vel plane bello nullam aliam ob cauſam impetitos perſequi, ad Chriſtiana autem ſacra invitare pollicitationibus, honoribus, gratia, vel in ſummas redactis anguſtias Regibus & Principibus aliis, hanc unam conditionem conſulendi rebus ſuis præſcribere, ut miſſa avita religione CHriſti nomen profiterentur, & ad idem faciendum ſuos volentes nolentes adigerent. Neque quenquam puto facile repertum iri lectorem hiſtoriarum utcunque peritum, cui non vel memoria ſuggerat, vel ſi accedat ſtudium, longe plura poſſit ſuppeditare, quibus etiam clariſſimi Helmſtadienſium Doctoris *Gottlieb Samuelis Treueri* exer-

a) Prologus paſſionis S. Fortunatæ Virginis & Martyris, in VV. CC. Edmudi Martene & Dominici Durand T. 6. monumentor. p. 776. *Sanctorum Martyrum paſſiones idcirco minoris habentur auctoritatis, quia ſcilicet in quibusdam illarum falſa inveniuntur mixta veris. Et quanquam in aliis parum ſit falſitatis, in aliis tamen parum eſt veritatis. Pauciſſimæ vero reſtant quæ totum quod verum eſt ſonant.* Notæ ſunt hac ſuper re graves juſtæque querelæ cordatorum virorum Ludovici Vivis, Melchioris Cani, Claudii Eſpencæi aliorumque, quas collectas videre licet apud B. *D. Joannem Gerhardum* noſtrum Confeſſ. Catholicæ lib. 1. part. 2. cap. 16.

b) D. *Jo. Guil. Baieri* diſſ. de propagatione Fidei per revelationes fictas, a praxi Eccleſiæ aliena. Jen. 1686. 4.

exercitatio de injuriis Religionis colore exornatis Helmſt. 1728. 4. atque eruditiſſimi Viri, *Chriſtiani Gottlieb Schwartzij* de piis fraudibus, Altdorf 1719. 4. illuſtrari ac locupletari poſſit.

Epiſcoporum vero Romanorum Pontificumque Maximorum a multis ſæculis ſingularem hanc curam fuiſſe, ut Religionem ſuam, & cum Religione auctoritatem & potentiam longe lateque proferrent, atque etiamnum latius propagent, facile conſtare arbitror. Neque poteſt ipſis denegari laus magna ſtudii idololatriam & paganas ſuperſtitiones abolendi, quam multis rebus & magnis & variis in locis ſunt teſtati, ut geſta pontificum & plerarumque gentium Annales referunt, & compendio nuper expoſuit *Hyacinthus Gimma* in libro Italice edito Neapoli 1723. 4. quem ideam Hiſtoriæ litterariæ inſcripſit, capite XXIV. p. 224. ſeqq. laudans etiam *Joſephum Carolum Oberſulzanum* qui in theſauro Theologico Juridico Canonico Ratisbonæ 1698. edito tractat. 4. c. ult. num. 4. catalogum texuit Pontificum, qui in varias regiones adducendis ad CHriſtum hominibus præcones Evangelii ablegaverunt. Operæ pretium tamen eſt animadvertere, *primo* quidem non ſolam hanc laudem ſibi poſſe tribuere Pontifices, perinde ut nec Petri illa inter Apoſtolos unius fuit, ſed magnam ejus partem aliis etiam Doctoribus deberi, nec inficiandam ſibi quoque vindicare Imperatores, Regesque ut præter alios notavit *D. Jacobus Heilbrunnerus* in dem Uncatholiſchen Bapſthum T. I. c. 2. §. 35. p. 161. ſq. & in der fernern Gründlichen Offenbahrung des Uncatholiſchen Bapſtuhms cap. 6. pag. 175. ſeqq. *Deinde* quod vehementer dolendum, pro ratione temporum atque obtinente errorum vi, non Chriſtiana ſacra pura ac ſincera, ſed variis traditionibus, erroribus ac ſuperſtitionibus contaminata fuiſſe, quæ per Pontifices gentibus commendarentur. Unde non minus acriter & omnibus viribus ab eis pugnatum ut Papiſmus, quam ut Chriſtianiſmus vigeret: quamobrem hæreſium quas vocant exſtirpatio & hæreticorum hoc eſt diſſidentium utcunque Chriſtianorum perſecutio perinde ipſis cordi, quam extinctio Paganiſmi, Judaiſmi oppreſſio, vel Mohammedaniſmi. *Tertio* hoc egiſſe Pontifices maxime, atque ea de re ſollicitos inprimis fuiſſe, ut in illas gentes ad quas proferretur Evangelii lux, quæreretur ſibi jus & poteſtas, atque illud tantis eorum expetitum votis, τὸ κατακυριεύειν non modo τῶν κλήρων,

quod

quod tamen diserte prohibet Petrus 1. V. 3. sed & τῶν ἀρχόντων, ut non modo Ecclesiis & Clero sed & Principibus ipsis imperitarent & Regibus.

Quando tamen cogito Pontificum suffragante studio factum, ut apud tam multas Gentes, & apud nostros majores Germanos quoque, salutare CHristi nomen latius personaret, feliciter in præsens usque etiam derivatum ad nos: non possum non eo tanquam bono facto lætari. *Certe* enim, *quoquo modo*, inquit Paulus Apostolus Philipp. I. 18 *sive* προφάσει, *occasione* hujus vel illius desiderii & minus probandæ intentionis, *sive* ἀληθείᾳ *sincero animo CHristus prædicatur*, *& in hoc gaudeo & gaudebo*. Non quod sinistram illam intentionem, vel ἐριθείᾳ illa laborantes probaret, nedum laudaret minus sana docentes, sed quod gauderet Christianæ doctrinæ semen latius vel utcumque propagatum spem salutarium fructuum certissimam promittere. Interpretem verbis Pauli luculentiorem laudare non possum quam Joannem Chrysostomum, cujus ubi lubebit consules homiliam de profectu Evangelii adversus eos qui dicto Apostoli abutuntur, quæ incipit: τοῦ Φαρισαίου καὶ τοῦ τελώνου T. 3. edit. novæ Montfauconianæ p. 307.

CAPUT XXIX.

De propagatione Christianismi per connubia & spem gloriæ, opum ac potentiæ. De disciplina arcani, propagationi Evangelii adversa magis quam eandem promovente. De Helcesaitica dissimulatione.

Conjugium Christianæ cum Ethnico, vel cum Ethnica Christiani non dissolvendum, sed repudium mittenti Ethnico tantummodo permittendum ut divertat, hoc argumento suadet Apostolus 1. Cor. VII. 16. *Qui scis autem mulier, an tu virum servatura, aut qui scis vir, an tu uxorem servaturus sis?* εἰ σώσεις, h. e. num ad CHristum sis adducturus: hoc enim sensu vocabulum σῶσαι & κερδῆσαι usurpat Paulus 1. Cor. IX. 21. 22. & Jacobo V. ult. σῶσαι ψυχὴν ἐκ θανάτου, est peccatorem *ab errorris sui via revocare*. Neque exempla

 defuere

defuere inter privatos conjugum a conjuge converſorum, de quibus Theodoritus lib. XI. curat. Græcar. affection. p. 164. ἔςι δὲ ἰδεῖν καὶ κατὰ τὴν πρόῤῥησιν, μεμερισμένας τὰς οἰκίας. ἢ γὰρ οἱ ἄνδρες ὑπὸ τῆς πίςεως ζωγρηθέντες ἀπιςούσαις ἔτι ταῖς γυναιξὶ διαμάχονται, ἢ αἱ γυναῖκες τὸν τῆς εὐσεβείας δεξάμεναι ζυγόν, ἀλωμένους ἔτι τοὺς ἄνδρας σαγηνεύειν σπουδάζουσι, καὶ ἡ ἀναγκαία διαίρεσις ἕνωσιν ἀξιέπαινον πραγματεύεται. *Eſt quoque videre, quod CHriſtus futurum prædixit,* * *jam domos familiasque diviſas. Aut enim viri Chriſtiana capti religione, pugnant cum uxoribus quæ adhuc in ſua impietate perſiſtunt: aut uxores quæ pietatis jugum ſubiere, errantes viros fidei ſagena irretire conantur, ut ita hæc non inficianda diſſenſio laudabilem unionem pariat.* Inter viros Principes exemplo pridem ſuo præiverant Joſephus prorex Ægypti & Moſes, à quibus uxores ad pietatem perductas notat Juſtinus quæſt. 90. ad Orthodox. Similiter e Chriſtianis gentes plures celebrant memoriam illuſtrium principum ac Reginarum quæ maritis ſuis anſam amplectendi Chriſtianiſmi feliciter præbuerunt, ut Clotildis Clodoveo, aliæque recenſitæ ab *Andrea Tiraquello* in legibus connubial. gloſſæ primæ parte XI. *Bartholomæo Caſſaneo* in Catalogo gloriæ Mundi parte 2. conſideratione decima, & noviſſime a Rev. M. *Gottlieb Friderico Gudio*, Catecheta ad ædem S. Petri, Lipſienſ. in diſſ. de felici Chriſtianæ Religionis propagatione per Conjugia. Lipſiæ 1726. 4.

Sed ſunt etiam aliæ rationes, quibus connubia πρόφασιν ſive occaſionem dederunt ad CHriſti ſacra proferenda, ut quando a patre Rege Chriſtiano nuptias filiæ promitti hac lege contigit, ut futurus gener Chriſto nomen daret, vel ſubditos etiam rejecto idolorum cultu ad Chriſtum adduceret: aut denique ſicut Brunechildis Childebertum maritum ſuum Francorum Regem traditur impuliſſe, Taſſilo ab eo, Bavariæ Rex ea lege conſtitueretur, ut a Slavis bello inſectandis non deſiſteret prius quam ad CHriſti fidem amplectendam illos adegiſſet.

Quæ opum vel gloriæ cauſa ſuſceptæ ſunt expeditiones, reportatæque victoriæ, quæ religionis Chriſtianæ propagandæ ſpecioſum titulum ſibi prætexuere, non merentur aliam conſiderationem quam quæ ſuperiore oblata nobis eſt capite, gaudendi enim materiam præbet, propter CHriſti ſalutare nomen propagatum, licet modum

* Matth. X. 36.

dum & intentionem ita belligerantium probare minime liceat. Dum autem hoc profitemur, probe tamen distinguenda ducimus hæc duo, rebus ipsis longe inter se diversissima, quod uti armis propagare Religionem Christianam, ab ejus & omnis sanæ religionis ratione longe debet repulsum esse, ut cap. XXVI. demonstratum fuit: ita armis religionem defendi ab Imperantibus contra invasores persecutionem minantes, vel sacrum ac religiosum intentantes bellum, justum est æquumque, ut certissimis rationibus ex jure Naturæ & Religione ipsa Christiana repetitis ostendit B. D. Adamus Rechenbergius in diss. de Religione armis defensa, quæ Lipsiæ primum A. 1689. in lucem data, deinde in ejus dissertationibus historico politicis T. 2. p. 398 seq. recusa fuit. Ejusdem disquisitio politica quam admodum edidit juvenis de propagatione Religionis violenta ejusque iniquitate, lucem vidit Lipsiæ 1671. 4.

Illud quoque ut ab Apostolorum Apostolicorumque Virorum more alienum, a) ita parum idoneis amplificandæ Religionis Christianæ, & venerationem ejus conciliandi, aut persecutionem effugiendi remediis merito adscribendum videtur, quod vulgo vocant *Disciplinam Arcani*, sive ex metu profectam primum & ab ambitione deinde nutritam promotamque mysteriorum ac rituum occultationem quæ à fine sæculi secundi in Ecclesia usurpari cœpta primum, in Occidente citius, in Oriente tardius b) iterum adhiberi desiit. Quemadmodum vero dissimulatio doctrinæ & mysteriosorum rituum arcana, parietibus & taciturnitate clausa, Ethnicas c) magis tenebras decent quam lucem salutarem Christianismi, ita primorum Evangelii præconum magna hæc gloria, quod ut ait S. Irenæus III. 15. *testificatio ejus vera, & doctrina Apostolorum manifesta & firma & nihil subtrahens*

a) *Wilhelmus Ernestus Tentzelius* diss. select. parte 2. p. 4. seq. & p. 121. sqq. contra *Emanuelis Schelstrateni* dissertationem de Arcani disciplina editam Rom. 1685. *Philippus Jac. Hartmannus* de rebus gestis Christianorum sub Apostolis p. 279. seq.

b) adde *Antonium Pagi* ad A. C. 653. n. 7. seq.

c) De Ethnicorum disciplina Arcani *Jac. Usserius* in historia dogmatica de Scripturis & sacris vernaculis p. 252. seq. 270. seq. & de ἀῤῥήτοις hæreticorum p. 256. seq.

trahens (Actor. XX. 27.) *neque alia quidem in abſcondito, alia vero in manifeſto docentium.* Confer D. *Chriſtiani Kortholti* Theologi Kilonienſis ſilentium ſacrum, ſive de occultatione myſteriorum apud veteres Chriſtianos, diſſertationem editam Kiloniæ, 1689. 4. & Helmſtadienſis Theologi *Gebhardi Theodori Meieri* librum de recondita veteris Eccleſiæ Theologia & ſolenni ſacrorum profanis & nondum initiatis occultatione, Helmſt. 1691. 4.

Longe minus digna CHriſti religione, vel ejus cultui inter perſecutiones conſervando aut propagando inter infideles congruens eſt Helceſaitica perfidia d) ſecundum quam non ſit nefas ore CHriſtum abnegare, modo corde eum teneas: *ὅτι τὸ ἀρνήσασθαι ἀδιάφορόν ἐστι· καὶ ὁ μὲν νοήσας, τῷ στόματι ἐν ἀνάγκαις ἀρνήσεται, τῇ δὲ καρδίᾳ οὐχί.* plane contra diſertum CHriſti ipſius effatum Matth. X. 32. Luc. XII. 8. confeſſionem Nominis ſui etiam quæ ore fit coram hominibus jure ſuo a CHriſtianis expoſcentis: cujus ipſius conſtantia etiam eſt factum, ut ſacra Religio per Orbem invaluerit, quæ prodita a thurificatis, a libellaticis & aliis meticuloſis negatoribus nunquam potuiſſet ſupra perſecutores ſuos caput efferre, niſi ſacra tam multorum & invicta Confeſſorum virtus obtinuiſſet feliciter & tanquam lux emicuiſſet.

d) Origenes in Pſalm. LXXXII. apud Euſeb. VI. 38. hiſt. Timotheus presb. apud Coteler. T. 3. monument. p. 390. Syncellus p. 362.

CAPUT XXX.

De expeditionibus Cruciatis in Palæſtinam Saracenis eripiendam ſuſceptis, earumque ſucceſſu ac triſti tandem exitu.

T*Empore*, a) *quo Alexius imperii Conſtantinopolitani regebat habenas, quo & beatæ recordationis* Urbanus *Papa ſecundus Romanæ eccleſiæ pontificium adminiſtrabat; fuit quidam eremi accola in Galliarum*

a) Circa A. C. 1090. vide Albertum Aquenſem pag. 185. *Alexius*

liarum regione, Petrus *nomine*, *vir quidem summæ religionis, sanctisque deditus actibus, ac omnis vitæ hujus extremitate contentus. Cujus nimirum color penitus incultus erat, spiritus fervens, pedes nudi, statura brevis, facies macilenta, tegimen vilissima cappa: qui non equi, non muli, mulæve, sed asini tantum vehiculo, quocumque pergebat, utebatur. Qui desiderio videndi Sepulcrum Domini valde accensus, post multos prolixi itineris labores, Jerusalem tandem oraturus advenit. Erat autem Jerusalem illis diebus, nescitur quo Dei judicio, Gentilium, id est Sarracenorum, subjecta dominio, unde & idem Sepulcrum, ceteraque sacra loca sub omni contemptu ab ipsis male tractata habebantur. Nam & templum Domini in eorum mahumeriam* b) *versum erat, & stabula equorum secus ejusdem Sepulcri basilicam impie statuebantur. Hanc quoque tam magnam inreverentiam circa ipsa sacra loca habitam cum Petrus prædictus facta oratione conspexisset, ingemuit valde, atque ex intimo cordis trahens longa suspiria, multas etiam lacrymas ab oculis effudisse perhibetur.*

Factum est autem cum nocturnæ quietis tempus redisset, Petrus consuete naturæ membra dedit. Qui etiam in visu Jesum Christum Dominum vidit talia dicentem sibi: Petre, surge citiusque revertere, Urbanum Papam aditurus: cui ex mei parte dicatur, quatinus fratres meos cunctos commovens, eis præcipiat, ut huc quantocius properantes, & Jerusalem, immo meum Sepulcrum à profanæ gentis hujus invasione atque spurcitia, aliaque sacra loca per circuitum, me quoque adjuvante liberare festinent. Nam & regni cælestis janua mei amore venturis ad istud peragendum nunc omnibus patet. Qui consurgens, lætus de tanta sibi divinitus revelatione ostensa effectus est. Deinde precibus ad Sepulcrum iterum fusis, sine dilatione remeavit, Papam prædictum adiens, eique secundum quod per visum audierat cuncta narravit. Qui audiens quod ei cœlitus delegatum fuerat, gaudio magno excipit, satagens implere quod etiam corde jam ipse agendum sæpius tractaverat. Erat & ipse, secundum quod decebat tanti culminis honorem, statura vultuque elegantissimus, sermone luculentissimus, sapientia excellentissimus, nec non religione præcipuus.

Igitur

Comnenus CPolin ceperat A. 1081. Cal. April. vide Cangium ad Alexiadem p. 258. *Urbanus II.* Papa ab A. C. 1088. 12. Mart.

b) Apud Gvibertum, *Mathomaria*, fanum, p. 506. 521. & alibi, atque ita etiam in Codice meo MS.

Igitur præparatis omnibus, quæ itineri necessaria erant, montes alpinos transivit: veniensque in Arverniæ provinciam, ibi apud Clarum montem oppidum, Archiepiscoporum, Abbatum, clericorum, cum innumerabili populo undique concurrentium, Concilium c) *celebravit: cui videlicet sancto conventui non virorum illustrium, non magnatum, nec etiam Comitum concursus defuit. Sanctus vero Papa Urbanus eidem sancto Concilio præsidens, post nonnullas institutiones ecclesiasticas, quas Spiritu sancto dictante promulgaverat; Divinæ jussionis sibi destinatæ non immemor instituit atque præcepit, ut milites & pedites, quicumque scilicet ire possent ad Jerusalem, aliasque Asiæ ecclesias, à paganorum potestate eruendas, pro Dei amore, omniumque remissione peccatorum sibi adipiscenda unanimes arma gerentes pergerent: atque in eorum bonis, usque ad reditum ipsorum, securitatis pacem continuam haberi decrevit, simulque etiam disposuit, ut cuncti illuc euntes, signum crucis in scapulis re aliqua vestimentis impressum, seu in fronte gestarent, quo tanti itineris religionem atque peregrinationem aliis cernentibus ostendentes, ab aliquo non impedirentur. Tunc universi qui aderant, tam bonum & desiderabile edictum percipientes, voces ad aera ovantes attollunt, unanimiter clamantes sæpiusque repetentes:* Deus illud vult, Deus illud vult, Deus illud vult.

Igitur Gottifredus Dux Lothariæ, Robertus Comes Normanniæ, Ugo Magnus Comes, frater Philippi Francorum Regis, Stephanus Blesensis, Raynaldus sancti Ægidii Comes, atque Robertus Comes Flandrensis, hujuscemodi rem ab Apostolico dispositam percipientes, Divinitus mox afflati, uno animo unaque voluntate ad eripiendam Jerusalem & sepulcrum Domini simul ire disponunt: sub quibus militum, & peditum tanta fuit coadunatio, ut arenæ, quæ est in litore maris, comparari possent.

En narratam a veteri coævo scriptore (apud Mabillon. musei Italici pag. 131.) rem maximam a parvis profectam initiis, & ab occasione tenui Concilia frequentata & Comitia, partes Europæ præcipuas nec contemnendam Asiæ maximis objectam motibus per annos propemodum ducentos: tumultibus ac bellis impletas terras Saracenorum, Græcorum concussum, occupatum a Francis, atque Græcis iterum recuperatum Imperium, multa centena millia Christianorum extorria ac neci data: Syriam & Palæstinam illatis cladibus

c) Concilium Claromontanum A. C. 1095. adde Willielmum Tyrium lib. 1. cap. 15. Robertum Monachum lib. 1. &c.

bus & acceptis captam & amiſſam iterum, conditum regnum Hieroſolymæ atque everſum, Principes, Reges, Imperatores virtutis ſibi & pietatis materiam quærentes & gloriæ, Pontificibus identidem eos ſtimulantibus atque incendentibus: & reverſis poſt duorum fere ſæculorum irritos tandem conatus crucigeris Chriſtianis, tentatas non ſine ſucceſſu in Europa reliquias Paganorum. Quæ vero diſtinctius annotari merentur, hæc ſunt: Poſt Antiochiam A. 1098. à Francis Boamundo duce captam, A. 1099. erepta Saracenis Hieroſolyma d), conditumque Chriſtianis regnum Hieroſolymitanum à *Godfrido Bullioneo*, cujus epitaphium a multis e) relatum ita ſe habet: *Hic jacet inclytus Dux GODEFRIDUS de BULLON, qui totam iſtam terram acquiſivit cultui Chriſtiano: cujus anima regnet cum CHRISTO. Amen.* In Ægypto poſt victoriam ad Aſcalonem A. 1099. 1100. 1118. bene illis res ceſſit, ſicut etiam poſtea A. 1168. 1219. & Damiata à Ludovico ſancto Galliæ Rege occupata A. 1249. Et A. 1204. capta Conſtantinopoli Imperium CPolitanum condunt Franci, coronato f) 17. Cal. Junii

Uuu *Balduino*

d) Confer Petri Megerlini theatrum Divini regiminis pag. 176. & 133. Herm. Witſium dodecade diſſertationum Tom. 2. miſcellaneor. exercitatione XII. quæ eſt Hieroſolymæ hiſtoria §. 41-47.

e) Cornelius Brun, itinere in Ægyptum pag. 293. Otto Friderich von der Groeben in der Orientaliſchen Reiſe-Beſchreibung, Marienwerder 1694. 4. p. 96. &c.

f) Edm. Martene & Urſinus Durand Tom. 1. anecdotor. pag. 793. Godfrid de Villehardouin & ad eum Cangii obſervationes; Philippus Mouskes ab eodem Cangio editus & alii laudati a Jacobo le Long p. 351. ſeq. in quibus p. 352. num. 7050. memorat etiam hiſtoriam rerum geſtarum à Francis in Imperio CPol. ab A. C. 1204. ad A. 1300. ſcriptam Græce verſibus politicis, & à Cangio editam cum Villeharduino. Sed eam in Cangii opere neutiquam reperio, licet novi eum non fuiſſe Cangio ignotum, qui laudat Anonymum hunc de geſtis Francorum ad CPolin A. 1204. & maxime in Morea circa A. C. 1277. Habeo hunc ſcriptorem MS. ſpiſſo volumine in 4. quem in acceptis refero Clariſſimo atque eruditiſſimo Viro Joanni Grammio. Idem eſt

Balduino Flandriæ Comite in Imperatorem, illudque Imperium tenent usque ad A. 1260. quo Michaël Palæologus pulso Balduino secundo CPolin g) recuperavit. Hierosolyma quam per negligentiam magni Magistri Templariorum A. 1188. Saladinus, capto ultimo Guidone Rege ceperat, recipit A. 1229. Fridericus II. Imperator: sed A. 1244. Saraceni Hierosolymam recuperant & Antiochiam A. 1268. totaque Syria post Acconem captam ejiciunt Christianos A. 1291.

Collectio Bongarsiana, GESTA DEI PER FRANCOS.

Cum præclari conatus scriptores veteres de hoc argumento colligendi recensendique sive *Jo. Pistorij*, sive *Pauli Petavij*, sive *Francisci Pithoei* in herba oppressi perierint, præcipuum est opus quod vir egregius *Jacobus Bongarsius* A. 1611. h) Hanoviæ typis Wechelianis in fol. duobus Voluminibus, edidit, titulumque à Guiberto mutuatus inscripsit *Gesta DEI per Francos*, sive Historiam Orientalium expeditionum & regni Francorum Hierosolymitani. Tomo I. continentur:

1) Ano-

quem Meursius in glossario suo Græcobarbaro laudat de bello sacro.

g) Georgius Pachymeres in Mich. Palæologo lib. 1. c. 27. seq. adde du Chesne Tom. V. scriptorum de rebus Francorum p. 272. 275. 281. 283. Guntheri historiam in Canisii lect. Antiqv. Tom. V. p. 355. (edit. novæ T. IV. p. 5.) & quæ T. VI. Bibl. Græcæ p. 737. (721.) & 762. (746.)

h) Conferendum de hac Bongarsii collectione auctarium Aub. Miræi de scriptoribus Eccles. cap. CCCLVIII. pag. 60. sq. edit. a me curatæ, & B. Jo. Hubneri Bibl. Historica Centur. 3. pag. 112. Jacobi le Long Bibl. historicor. Galliæ p. 342. sq. Longe plenius autem & accuratius a Latinis scriptoribus de universa rerum illis temporibus gestarum historia tradi, quam ab Arabicis & Mohammedanis, notat Eusebius Renaudotus in historia Patriarcharum Alex. p. 477. quo judice *ne vel unum quidem Orientales habent, qui non cum Wilhelmo Tyrio, scriptore accurato & docto, cujusque virtutes omnes agnoscere non cujuscunque lectoris est, sed cum illis qui sordidi maxime judicantur, possit comparari.*

1) Anonymi gesta Francorum & aliorum Hierosolomytanorum ex Tudebodo & aliis ab A. C. 1095. ad 1099. libris IV. Hic Anonymus dicitur integrior exstare Basileæ & Cantabrigiæ. Vide Jacobum le Long n. 6928.

2) *Roberti* Monachi historia Hierosolymitana i) libris IX. itidem ad 1099. p. 30.

3) *Baldrici*, Dolensium Archiepiscopi historiæ Hierosol. libri IV. pag. 81.

4) *Raimondi de Agiles* Canonici *Podiensis* historia Francorum qui ceperunt Jerusalem A. 1099. p. 139.

5) *Alberti* Aquensis historia Hierosolymitanæ expeditionis libri XII. usque ad Baldewinum Regem defunctum A. 1118. p. 184. ex edit. Reineri Reineccii. Helmst. A. 1584. 4. sed cui nomen auctoris ignotum fuit.

6) *Fulcherij* Carnotensis, qui Balduini capellanus fuit, gesta peregrinantium Francorum, cum armis Hierusalem pergentium, usque ad A. 1124. p. 381. Hæc gesta exstant etiam apud du Chesne T. 4. pag. 816.

7) *Gauterij* Cancellarii bella Antiochena A. 1115. feliciter & A. 1119. infeliciter gesta p. 441.

8) *Guiberti* Novigentini Abbatis Gesta DEI per Francos libri VII. p. 467. cum appendice ad A. 1112. p. 559. Hoc opus recensitum deinde à Luca Dacherio, qui Guiberti opera collegit ediditque Paris. 1651. fol. Codicem eximium MS. nactus sum è Bibl. Gudiana.

9) *Anonymi* gesta Francorum expugnantium Hierusalem usque ad A. 1106. p. 561.

10) Alterius *Anonymi* secunda pars Historiæ Hierosolymitanæ (cujus prior pars non exstat) ab A. 1100. ad 1124. p. 594.

11) *Guilelmi Tyrij* Archiepiscopi, scriptoris præcipui, historia rerum in partibus transmarinis gestarum a tempore successorum

i) Emendatior quam in edit. antiqua & Basil. 1533. fol. & Pistoriana, & in Reuberi scriptoribus p. 217. ubi octo libris dividitur, septimo & octavo in unum contractis.

Mahumeth, usque ad Annum Domini 1184. libri XXIII. pag. 625. Longe quam in prioribus editionibus k) castigatior.

12) *Jacobi de Vitriaco*, Acconensis Episcopi historiæ Orientalis, sive Hierosolymitanæ, in qua Guilelmum Tyrium subinde sequitur, liber I. pag. 1047. l) & III. p. 1125. cum Epistola de captione Damiatæ A. 1218. p. 1146. adde Galei T. 2. scriptorum Angliæ p. 435.

13) *Anonymi* Angli Hierosolymitana historia sui temporis ab A. 1177. ad 1190. pag. 1150. & sub *Gaufoldi Vinesauf* nomine in Tho. Galei T. 2. scriptor. Angliæ p. 247.

14) *Adriani* IV. Papæ, *Amalrici* Regis Hierosolymorum, *Raimundi*, Principis Antiocheni, *Amalrici* Patriarchæ Dominicæ Resurrectionis Ecclesiæ, & aliorum Epistolæ XXVIII. ad S. Ludovicum IX. Galliæ Regem, ex Bibl. Pauli Petavii p. 1172.

15) Bulla *Innocentij* IV. Papæ cum *Andreæ* Hungariæ Regis litteris A. 1217. datis ad Honorium III. p. 1192.

16) *Oliverii* Scholastici Coloniensis Epistola de captione Damiatæ & de iis quæ vidit gesta A. 1218. 1219. p. 1185.

17) S. *LUDOVICI* IX. Regis Galliæ Epistola de captione & liberatione sua ad subditos suos in regno Franciæ constitutos data Acone A. 1250. m) p. 1196. cum Canonisationis ejusdem bulla n) a Bonifacio VIII. promulgata A. C. 1296. p. 1201.

Hunc

k) Gvil. Tyrius vulgatus a Phil. Poissenoto, Basil. 1549. fol. & cum Basilii Joannis Heroldi ad A. 1521. continuatione, ibid. 1564. fol. & Italice a Josepho Horologgi Venet. 1563. 4. & Thomasio Baglioni curante, Venet. 1610. 4. & Gallice à Gabriele du Preau, Paris 1573. fol.

l) Liber II. de rebus in Occidente ab A. 1220. ad 1240. gestis exstat in editione Duacensi Balthasaris Bellérii, Fr. Moschi & A. Hoji 1597. 8. quem ut ab argumento suo alieniorem Bongarsius omisit, addita vicissim ex Henr. Canisii tomo VI. lectionum Antiqu. præfatione, nec non Epistola ex Jac. Gretseri horto Crucis: Libri tertii aliam ἔκδοσιν dedit Edmundus Martene T. 3 anecdot. p. 268.

m) Eadem Epistola etiam obvia apud du Chesne T. V. p. 428.

n) Hæc bulla exstat etiam apud du Chesne T. V. pag. 426. & in bullario magno Laërtii Cherubini.

Hunc Ludovicum Regem primum fuiſſe, quem ſolennibus cerimoniis inter Sanctos relatum conſtet, notavit Ægidius Menagius in Menagianis T. 2. p. 169. adde T. 4. pag. 153. & Bulæi Hiſtoriam Academiæ Pariſ. pag 529. ſeq. Echardum de ſcriptoribus Ordinis Prædicator. Tom. 1. pag. 499. Iodoci Clichtovei Orationem de laudibus Regis Ludovici Sancti, ab H. Stephano avo editam Pariſ. 1516. 4. Surium ad XXV. Auguſt. & Orationes *Joannis Raulini*, apud du Cheſne Tom. V. pag. 493. *Chriſtoph. Longolii* ibid. pag. 500. ex edit. H. Stephani, Pariſ. 1510. Panegyricum ab Abbate *de Ciceri* editum Pariſ. 1721. 4. de quo Ephemerides eruditorum Pariſ. 1722. Aprili p. 464. Abbatis *Fournerii*, de quo Memoriæ literariæ Trevoltinæ A. 1710. Junio p. 1012. & *Buiſſonii* Abbatis de quo A. 1712. pag. 338. *Petri le Moine*, S. J. Saint Lovis, ou la ſainte Couronne reconquiſe (ſur les Infideles) Paris 1658. 1666. 12. & vitæ S. Ludovici ſcriptores laudatos à Jacobo Longo in Bibliotheca hiſtoriarum Galliæ pag. 539. ſeq. *Ludovicum Laſſeré* Turonenſem, Pariſ. 1541. 1588. 4. *Petrum Matthieu* ibid. 1618. 8. *Promontoſium* Pariſ. 1650. 4. *Joannem Mariam de Vernon*, Pariſ. 1662. 4. *Filleau de la Chaize* o) libris quindecim Pariſ. 1688. 4. & 12. *Franciſcum Timoleontem de Choiſy* Pariſ. 1689. 4. & in vitis Sanctorum XXV. Auguſti *Franciſcum Girium* & *Adrianum Bailletum*, & MSS. *Tillemontii* memorias: ac præter hiſtoriam minorennitatis S. Ludovici ab A. 1226. ad 1229. editam ab *Antonio Varillaſio*, Hagæ 1682. Amſt. 1687. 12. Pariſ. 1689. 4. ejusdem Commentarios de vita S. Ludovici ineditos duobus in 4. Voluminibus. Quibus denique omnibus noviſſime accedit vita ejusdem Regis Italice nuper edita, a *Gabriele de Maria Valenzicela*, Barnabita, Rom. 1726. fol. *Luigi nono, il Santo, Vita e Maſſime a i Principi.*

Tom. II.

Marini Sanuti, dicti *Torſelli*, Patricii Veneti ſecreta Fidelium Crucis ſuper terræ ſanctæ recuperatione & conſervatione, diſtributa in libros III. quibus & terræ ſanctæ hiſtoria ab Origine ad A. C. 1420. & ejusdem, vicinarumque Provinciarum Geographica deſcriptio continetur, ex duobus *Pauli Petavii* Codicibus, cum mappis Geographicis tribus, quarta enim de mari mediterraneo deſideratur.

o) Hiſt. des ouvrages des Sav. 1688. Mars p. 355. & Juill. p. 423.

Ejusdem Marini Epiſtolæ XXII. p. 289.

Anonymi Aquitani de recuperatione terræ ſanctæ libellus ſive conſilium pag. 316 -- 361.

Tomus tertius nunquam editus.

Tomo tertio Bongarſius notas & indices dare in priora duo Volumina voluit, in eoque præterea exhibere *Haithonum* Armenum, *Marcum Polum* Venetum, *Joannem de Mandevilla* Anglum & ſcriptores ejusdem argumenti alios vel ineditos, vel editis meliores: ſed ille tomus lucem nunquam vidit, Bongarſio rebus humanis exempto A. 1612.

Ab eo tempore *Caſparis Barthii* obſervationes & gloſſaria ad Geſta DEI per Francos, ex Bibliotheca D. *Thomæ Ittigii* * τȣ μακαρίτȣ vulgavit vir illuſtris *Jo. Petrus a Ludewig*, tomo tertio ſylloges, cui titulus: Reliquiæ Manuſcriptorum omnis ævi, diplomatum ac monumentorum adhuc ineditorum. Francof. 1720. 8. Ad *Anonymum* quidem p. 1. ad *Robertum* Monachum p. 44. ad *Baldericum* Archiepiſcopum Dolenſem pag. 132. ad *Raymundum Agileüm* pag. 230. ad *Fulcherium* Carnotenſem pag. 291. ad *Ganterium* Cancellarium p. 369. ad *Gvibertum* Abbatem pag. 406. ad *Bartholphum* Peregrinum de Nangêio pag. 500. ad *Liſiardum* Turonenſem pag. 523. ad *Gvidonem* Adduanenſem p. 539. & ad *Oliverium* Scholaſticum pag. 554. Inter alia a Barthio reprehenditur *Jo. Piſtorius*, quod in editione Roberti ille ſubinde quædam male mutavit, quæ ipſi non ſatis Latina videbantur. vide pag. 45. 88. 96. 102. ſeq. 104. 106. 108. 109. &c.

Reinerus Reineccius poſt editum Albertum, Canonicum Aquenſem etiam alterum vulgavit volumen hiſtoriæ Hieroſolymitanæ Helmſtad. 1585. 4. in quo obvii etiam *Haythonis* liber, qui Regis Armeniæ conſanguinens & Ord. Præmonſtratenſis Monachus poſt A. C. 1305. hiſtoriam Orientalem ad ſvadendum paſſagium in terram ſanctam juſſu Papæ (Clementis V.) ſcripſiſſe ſe profitetur. Nec non *M. Pauli* Veneti, qui Regi Tartarorum charus fuit & poſt A. 1295. ſcripſit, de Regionibus Orientalibus libri III. Et fragmenta ejusdem argumen-

* Vide Catalogum ejus Bibliothecæ parte 2, pag. 164, n. 33.

argumenti ex postremis speculi historialis libris excepta quod *Vincentius* Bellovacensis composuit circa A. 1244. usus historia fratris *Simonis*, & alterius, *Joannis de Planocarpio*. Marcum Paulum & Haithonum ab eo tempore emendatiorem edidit Andreas Mullerus Greifenhagius. Coloniæ Agrippinæ 1671. 4. commentarios etiam in Paulum pollicitus pag. 98. libri de Chataja, sed quos nunquam in lucem datos memini.

Joannis Pistorij scriptores hujus argumenti, quos sub nomine Syriacorum junctim edendos typographo obtulisse Bongarsius testatur, lucem quod sciam non viderunt.

Monumenta alia coævorum vel supparium scriptorum, adjungendis ad Gesta DEI per Francos Bongarsiana novis Voluminibus.

Anonymi Historia de via Hierosolymis qualiter recuperata sit, qualiterque etiam Antiochia, & eadem Jerusalem ab invasione Gentilium per fideles CHristi liberatæ fuerint: in Joannis Mabillonii museo Italico pag. 131 - 236. Paris. 1687. 4.

Petri Tudebodi historia de Hierosolymitano itinere ab A. C. 1095. ad 1099. cum præf. Jo. Besly, Pictaviensis, apud du Chesne T. 4. pag. 773.

Marbodei Redonensis commendatio Jerosolymitanæ expeditionis, incipit: *in toto mundo non est homo par Boëmundo* pag. 1576. seq. Operum cum Hildeberto editorum ab Antonio Beaugendre, Paris 1708. fol.

Stephani Carnotensis & Blessensis Comitis Epistola ad Adelam uxorem, de actis ad Antiochiam A. 1098. in Dacherii spicilegio T. 4. p. 257. & edit. novæ T. 3. p. 430. Alia ex castris obsidionis Nicænæ, in Jo. Mabillonii Museo Italico p. 237 - 239.

Anonymi Narratio de captione Hierusalem A. 1099. in Ferd. Ughelli Italia sacra Tom. 3. pag. 853. Rom. 1647. & edit. novæ Tom. 10. pag. 91. seq. ubi & alia hujus argumenti.

Gvalfredi Longobardi, Episcopi Lucensis sacra Gothofredi Bullionis in Orientem expeditio, carmine heroico MS. in sacello Ecclesiæ Senensis, teste eodem Ughello T. 2. p. 26.

Radulfi

Radulfi Cadomenſis geſta Tancredi, Principis Normannorum à belli ſacri exordio ad A. 1108. in Edmundi Martene & Urſini Durand T. 3. anecdotor. pag. 108.

Fulconis libri III. & Cardinalis *Gilonis* Cluniacenſis monachi libri quatuor hiſtoriæ geſtorum vitæ ſui temporis Hieroſolymitanæ, apud du Cheſne T. IV. p. 890. Ejusdem Gilonis opus integrius & libro quinto ac ſexto locupletatum edidere laudati Martene & Durandus T. 3. theſauri anecdotor. pag. 212.

Pontii de Paludano hiſtoria prioris belli ſacri libri IV. quorum partem tertii & quartum integrum MS. habuit vir celeberrimus Steph. Baluzius. Pontium de Paladino ſive Baladuno vocant alii. vide Barthium pag. 112.

Anonymi Geſta Ludovici VII. Regis, in Petri Pithoei undecim ſcriptoribus Francof. 1596. fol. & apud du Cheſne T. 4. p. 390.

Odonis de Deogilo qui A. C. 1168. obiit Ludovico VII. Regi Francorum comitis itineris, a ſacris & ſecretis, libelli VII. de illius Regis profectione in Orientem, in Petri Franciſci Chifletii S. J. ſylloge, S. Bernardi genus illuſtre aſſertum. Divione 1660. 4.

Veterum ſcriptorum fragmenta de rebus Ludovici VII. apud du Cheſne Tom. 4. pag. 420.

Gvidonis de Baſniavilla Epiſtola de rumoribus partium transmarinarum, id. pag. 272.

Jacobi de Vitriaco Epiſtola ad Honorium III. de calamitatibus terræ ſanctæ A. 1119. in Dacherii ſpicileg. T. 8. p. 373. & edit. novæ T. 3. p. 801.

Anonymi Commentarius de profectione Danorum in terram ſanctam A. 1185. cum altero de rebus vetuſtis Norwagicis, editus à Bernhardo Caſpare Kirchmanno, Amſt. 1684. 8.

Hiſtoire de la conqueſte de Jeruſalem ſur les Chrétiens par Saladin A. 1188. traduite d'un ancien Manuſcrit. Paris 1679. 12.

Muhamed al Curchi hiſtoria Arabice ſcripta de bello contra Francos MS. in Bibl. Leidenſi, ſcriptaque Arabum alia quæ laudat Herbelotus Bibl. Orientali, voce *Saladin* p. 746. ſeq. & Jacobus le Long pag. 349. ubi memorat. *Euſebii Renaudoti* Saladinum, Soldanum Ægypti & Syriæ è variis ſcriptoribus. Opus MS.

Chroni-

Chronicon *Barense* ad A. 1097. feqq. in Tomo quinto thefauri fcriptorum Italiæ Mediolanenfi p. 154. feq.

Boamondi Epiftola de capta A. 1098. Antiochia a Chriftianis, apud *Baluzium* T. 1. Mifcell. Parif. 1678. 8. p. 415. integrior quam habet Fulcherius c. 15.

Ekkehardi Abbatis S. Laurentii Urangienfis in diœcefi Herbipolenfi, qui circa A. C. 1130. claruit, libellus, qui dicitur *Jerofolymita*, de oppreffione, liberatione ac reftauratione Jerofolymitanæ Ecclefiæ, in Edmundi Martene & Urfini Durandi nova collectione veterum monumentorum T. V. p. 511 - 535. Parif. 1729. fol.

Anonymi brevis narratio belli facri ibid. p. 536. Verfus de viris illuftribus p. 539. lamentum lacrymabile p. 540.

Epiftolæ variæ variorum, editæ ab iisdem viris clariffimis *Edmundo Martene* & *Urfino Durando* Tom. 1. thefauri anecdotorum pag. 267. 271. 272. 281. 399. feq. 401. 406. 425. feq. 658. 783. 784. 788. 791. 792. 793. 805. 821. 874. 998. 1012. 1013. 1042. 1174. 1370. T. 2. pag. 6. 7. 8. 47. 48. 73. 81. 92. 126. 147. 169. 170. 312. 313. 327. 335. 337. 341. 366. 379. feqq. 392. 419. feqq. 422. 424. 426. 434. feqq. 439. 440. 442. 468. 469. 470. feq. 494. feq. 557. 571. 577. 584. 611. &c.

Reineri Monachi Leodienfis circa A. 1180. triumphale Bulonicum, in *Bernardi Pez* tomo quarto thefauri anecdotorum parte 3. p. 130. ubi p. 133. idem Reinerus memorat etiam lauream peregrinorum Jerofolymitanorum libris XIV. a fe defcriptam, quæ nefcio ubi adhuc lateat, perinde ut *Gregorij* Tarracinenfis Epifcopi carmen de tranfitu peregrinorum ad fepulchrum Domini & captione Jerofolymitanæ Urbis ad Bernardum Valvenfem, cujus mentio apud Petrum Diaconum de viris illuftribus Cafinenfibus c. 32. nec non *Oliverij* Pateburgenfis hiftoria Hierofolymitana in A. 1223 definens, quam laudat Albericus pag. 512. vel *Tagenonis* Patavienfis Ecclefiæ Decani fcriptum, quod citatur in Chronico Reicherspergenfi pag. 285. Vel denique Antiocheis, poëma *Jofephi Devonij*.

Anonymi de caftro *Saphet* narratio fcripta ante A. 1266. quo captum eft a Soldano Babyloniæ, apud *Baluzium* T. 6. Mifcell. pag. 357 - 369. Parif. 1713. 8.

Guntheri poëtæ clari circa A. 1160. cujus Ligurinus ſive libri X. de geſtis Friderici Barbaroſſæ adverſus Ligures ſive Mediolanenſes, notiſſimi ſunt, poëma alterum adhuc ineditum quod *Solymarium* inſcripſit, de bello ſacro adverſus Saracenos ſub Conrado imperatore. Vide Polycarpi Leyſeri, τȢ μακαρίτȢ, hiſtoriam poëtarum Latinorum medii ævi p. 790. 794.

Anonymi qui circa A. C. 1275. hiſtoriam belli ſacri à *Guilelmo* Archiepiſcopo *Tyrienſi* ſcriptam Gallice vertit, continuatio ab A. 1183. in quo Guilelmus deſiit, ad A. 1275. itidem Gallice, in Edmundi Martene & Urſini Durand collectione veterum monumentorum, Pariſ. 1729. fol. T. V. p. 585-752.

Eugenii III. indictio belli ſacri & Cruciatæ in Paganos A. 1145. in bullario Laërti Cherubini T. 1. pag. 64. *Gregorii* VIII. A. 1187. pag. 75.

Amalrici Regis Hieroſolymor. Epiſtola ad Henricum Archiep. Remenſem pro ſubventione terræ Orientalis, T. 2. novæ collectionis Edmundi Martene & Urſini Durandi p. 803. Epiſtola *Hadriani* IV. Papæ pag. 676. *Alexandri* III. pag. 747. 750. 700.

Innocentii III. Epiſtolæ variæ, ut lib. 1. Epiſt. 300. 302. 336. 343. ſeqq. 397. ſeq. 406. 407. 408. 437. 438. 439. 508. 539. 567. II. 251. 268. ſeqq.

Innocentii III. bulla pro expeditione Cruciata, edita A. 1198. apud du Cheſne T. 5. p. 749. A. 1215. in bullario Laërtii Cherubini T. 1. pag. 88.

Radulphi Cogeshalenſis, Angli, Ord. Ciſterc. circa A. C. 1228. Chronicon de expugnatione terræ ſanctæ per Saladinum MS. in Bibl. S. Victoris, Pariſ. ex quo illud vulgatum in Tomo V. novæ collectionis veterum monumentorum ab Edmundo Martene & Urſino Durand pag. 547-582. Pariſ. 1729. fol.

Henrici Settala Mediolanenſis qui A. C. 1225. diem obiit, de expeditione terræ S. & ſingulariter contra Soldanum Ægypti liber ineditus memoratur à Philippo Picinello in Athenæo eruditorum Mediolanenſium Italice vulgato p. 171.

Gviberti five *Gilberti* Tornacenfis, Ord. Minorum hodoeporicon ineditum primæ Profectionis S. Ludovici in Syriam fufceptæ A. C. 1248.

Odonis Epifcopi Tufculani Epiftola ad Innocentium IV. de geftis contra Infideles in Cypro A. 1249. T. 7. fpicilegii Dacheriani pag. 213. & edit. novæ T. III. p. 624.

Benedicti Epifcopi Maffilienfis ad eundem Innocentium de obfidione Caftri de Cadro A. 1249. Dachery T. 7. p. 225. & edit. novæ T. 3. p. 628.

Innocentii IV. Epiftola de captione Ludovici S. per Saracenos A. 1250. apud du Chefne T. V. pag. 412.

Roger de Stavegne li charboclois d'armes, du conqueft de la terre fainte, MS. ad Eduardum III. Angliæ Regem.

Indulgentiæ variæ conceffæ ab *Urbano* Papa IV. in favorem Ludovici IX. Francorum Regis, & *Philippi* ejus primogeniti: apud du Chefne T. V. pag. 418.

Contractus navigii cum Venetis factus a *Ludovico* IX. A. 1268. & ejus Teftamentum quod iterato in terram fanctam profecturus condidit A. 1269. apud eundem du Chefne T. V. pag. 435. 438. Epiftola de Regis obitu A. 1270. ibid. pag. 440. Miracula pag. 477. Oratio funebris in S. Ludovici obitum, verfibus hexametris à *Roberto Sanceriaux*, in additionibus ad Joinvillam Paris 1668. fol. p. 162.

Bonifacii VIII. Papæ fermones duo de Canonifatione S. Ludovici, in hiftoria Joinvillæ Menardiana Parif. 1617. 4. & apud du Chefne T. V. pag. 481 qui p. 492. etiam ejusdem Bonifacii Indulgentias XL. dierum in translatione corporis ejus conceffas exhibet. Vita S. Ludovici ab Anonymo, MS. in Bibl. Colbertina n. 3036.

Joannis de Joinville hiftoria & Chronicon S. Ludovici a fuppari fcriptore Gallice compofitum poft A. C. 1305. ex editione *Petri de Rieux*, Genev. 1547. 4. Parif. 1596. 4. & 1608. 12. & *Claudii Menardi*, qui varia monumenta vetera Latina, obfervationesque hiftoricas addidit Parif. 1617. 4. & ex recenfione ac cum differtationibus *Caroli du Frefne* Parif. 1668. fol. Exftat etiam editio Parif. 1666. 12.

Anonymi veteris de ſancta vita & magnis rebus geſtis S. Ludovici itidem ſcripta Gallice & in quatuor diſtributa partes. Pariſ. 1666. 8.

Gvilelmi de Nangiaco geſta S. Ludovici in Petri Pithoei undecim ſcriptoribus Franciæ, Francof. 1596. fol. & apud du Cheſne T. V. pag. 326.

Gvilelmi Gviarti, Aurelianenſis, hiſtoria vitæ S. Ludovici ſcripta verſibus Gallicis & excerpta ex ejus hiſtoria Gallica a Cangio ad Joinvillam p. 131.

Epitome bellorum quæ a Chriſtianis Principibus pro recuperatione terræ ſanctæ ſuſcepta ſunt ab A. 1095. ad 1422. in Caniſii T. 6. lect. antiquar. p. 249. & edit. novæ T. IV. p. 426.

Bernardi theſaurarii de acquiſitione terræ ſanctæ ab A. 1095. ad 1230. in tomo ſeptimo ſcriptorum Italiæ quos laudatiſſimo ſtudio in lucem edunt eruditi Mediolanenſes. Eodem tomo occurrit *Sicardi* Cremonenſis Chronicon, in quo expeditio *Friderici I.* Imperatoris in Orientem.

Nicolai de Hanapis de excidio Acconis quæ ſola Chriſtianis ex regno Hieroſolymitano adhuc ſupererat, facta A. 1291. e quo plura Jac. Echardus de ſcriptoribus Ord. Prædicator. T. 1. p. 422. ſq.

Anonymi narratio ejusdem argumenti quæ incipit: *Audite inſulæ & attendite populi de longe*, in collectione nova veterum monumentorum Edmundi Martene & Urſini Durand, Pariſ. 1729. fol. T. V. pag. 757-784.

Nicolai IV. Papæ bulla de recuperatione terræ ſanctæ Hieruſalem a Saracenis, A. 1291. in bullario Cherubini T. 1. p. 92. ſq.

Via Hieroſolymitana auctoris qui ſæculo XII. ſcripſit, ſive deſcriptio itineris in terram ſanctam, in *Jo. Georgij Eccardi* corpore hiſtorico medii ævi, Lipſ. 1723. T. 2. p. 1345-1348. Brevis hiſtoria occupationis & amiſſionis terræ ſanctæ id. p. 1349-1354. *Oliverij* Scholaſtici hiſtoria Regum terræ ſanctæ, id. 1355-1396. Ejusdem hiſtoria Damiatina A. 1217 ſeq. pag. 1379-1450. Relatio de *Davide* Rege Tartarorum Chriſtiano ejusque victoria de Chancara Rege Perſarum. p. 1451. 1452. Poëma Germanicum vetus de amiſſione terræ ſanctæ quod incipit: Darum wolt er ſich noch naigen. p. 1455-1576.

Petri

Petri de Pennis Ord. Præd. circa A. C. 1330. ſcriptus liber Capitibus XXII. docens vias quomodo comprehendi poteſt terra ſancta, & quare deperdita fuerit, & qualiter recuperari poſſit. Ineditum laudat *Jacobus Echard* de ſcriptoribus Ordinis Dominicanor. Tom. 1. pag. 570.

Anonymi Directorium ad faciendum Paſſagium A. 1330. ad Philippum Regem Francorum, exhibetur p. 571. ſeq.

Petri de Palude Ord. Præd. qui A. C. 1342. obiit, librum bellorum Domini, memorat idem Echardus T. 1. p. 608.

Statuta antiqua in gratiam Cruce ſignatorum edita *T. 4. theſauri anecdotorum* Edmundi Martene & Urſini Durand p. 1190. ſeq.

Teſtamentum Friderici Palatini, Hieroſolymam ſecundo petentis, in *Hundii* metropoli Salisburgenſi T. 3. p. 308.

Vita *Lietberti* Epiſcopi Cameracenſis ejusque A. 1054. ſuſcepto itinere Hieroſolymitano, in Dacherii ſpicileg. T. IX. p. 675. & edit. novæ T. 2. p. 138.

Brocardi ſive *Burchardi*, *Gvilelmi de Baldenſel* † & *Rudolphi de Frameynsperg* nec non *Anſelmi* Franciſcani ſcripta à Caniſio in antiquis lectionibus vulgata, obviaque tomo quarto edit. novæ Baſnagianæ Amſt. 1725. fol.

Joannis Witzburgenſis deſcriptio terræ ſanctæ in tomo primo anecdotorum præclari Viri *Bernardi Pez*, Benedictini parte 3. pag. 483-554.

Georgii Prioris Gemnicenſis, Ord. Carthuſ. (præter rem *Martino Baumgartnero* adſcriptum ab aliis) diarium peregrinationis transmarinæ per Ægyptum, montem Sinai, terram ſacram & Syriam A. 1507. ſeq. in ejusdem Pezii anecdotorum T. 2. parte 3. pag. 455. ſeqq. Auguſtæ Vindelicor. 1721. fol.

Judæorum traditio de Salomonis Jarchii divinatione ad Godfridum Bublioneum de futuris expeditionis Hieroſolymitanæ ſucceſſibus, in B. Joannis Jacobi Schudtii memorabilibus Judaicis, editis Germanice T. 1. p. 407. 408. 409.

† Boldenſele, in MS. Codice cujus mentio in itinere litterario duorum Monachorum Benedictinorum (Edmundi Martene & Urſini Durand) Gallice edito Pariſ. 1717. 4. T. 1 parte 2 pag. 139.

Scriptores recentiores ejusdem argumenti.

Præter *Baronium*, *Pagiumque* tomo ultimo Annalium, *Bzoviumque* & *Raynaldum* tomo primo continuationis, & *Jo. Leunclavium* in Annalibus hiſtoria & pandectis Turcicis, aliosque de rebus ſæculi undecimi finientis, duodecimi & decimi tertii ſcriptores:

Benedicti de Accoltis, Florentini libri IV. ad Petrum Medicem, de bello a Chriſtianis contra Barbaros geſto pro CHriſti ſepulchro & Judæa recuperandis Venet. 1532. 4. Baſil. 1544. 8. Francof. 1573. & cum *Tho. Dempſteri* notis, Florent. 1623. 4. & Italice per *Franciſcum Baldellum*, Cortonenſem, Venet. 1549. 8. Verſos etiam in linguam Gallicam hos libros ab *Ivone Ducazio* Callo editosque Pariſiis apud Johannem de Petit Pas, dicatosque Ludovico XIII. teſtatur Julius Negri pag. 89. hiſtoriæ ſcriptorum Florentinorum. Vide ſis etiam de hoc Accolto qui A. C. 1466. diem obiit, Franciſcum Ariſium in Cremona litterata T. 2. p. 63. & vitam quæ Accolti dialogo de præſtantia Virorum ſui ævi, ex Magliabequiana Bibl. edito præfigitur.

Guilelmi Auberti liber, hiſtoire des gverres faites par les Chrétiens contre les Turcs, ſous la conduite de Godefroi de Bouillon. Paris 1559. 4. 1562. 4.

Petri Angelii Bargæi poëtæ præclari, Syriados libri XII. de expeditione Godfridi Bulionis in Palæſtinam. Paris 1582. fol. in eosque ſcholia & notæ viri eruditi *Roberti Titii* qui Virgilio Bargæum æquabat vel præferebat. Florent. 1591. 4. Venet. 1616.

Jac. Benzelii Palæſtina, & de Sveonum Gothorumque expeditionibus ſacris, Upſal. 1703. 8. cui jungendus. *Joannes Bircherodius* libro de Ordine elephantino cap. VIII. ſeq. & commentarius anonymi ſupra p. 528. memoratus de profectione Danorum in terram Sanctam.

Chriſtophori Beſoldi hiſtoria CPolitano Turcica, & hiſtoria Urbis ac Regni Hieroſolymitani, Regum item Siculorum, Neapolitanorumque. Argentorat. 1634. 1636. 14.

Jo. Jacobus Beurerus in Frid. Sylburgii Saracenicis pag. 107. ſq.

Jo. Henricus Bœclerus diff. de paffagiis, Argentor. 1648. 4. & T. 1. differtationum Academic. p. 581. feq.

Gerardi du Bois de bellis facris ab A. C. 1095. ad S. Ludovici tempora, in ejus hiftoria Ecclefiæ Parif. III. 2. XIV. 1. XVI. 1.

Jean de Boiffieres, la Croifade, ou voyage de la terre fainte Paris 1555. 4.

D. Jo. Francifci Buddei τȣ μακαρίτȣ exercitatio hiftorico Juris Naturalis de expeditionibus Cruciatis feu bellis quæ Religionis caufa fufcipiuntur. Halæ Sax. 1694. 4. & in ejus felectis Juris Naturæ & Gentium, ibid. 1704. 8. p. 93. feq.

Jo. Coppin, bouclier d' Europe, ou la gverre fainte, avec une relation des voyages faits dans la Turquie, la Thebaide & la Barbarie. Paris. 1686. 4.

Pierre Desrey, les faits & geftes du pieux Godefroy de Bouillon & de fes Chevaleureux freres Baudouin & Euftace, avec leur genealogie, traduit du latin. Paris 1500. 4. Lyon 1589. 12.

Thomæ Fuller hiftory of the holy war. Lond. 1651. fol.

Jac. Gretferus S. J. in Apologia cruciatarum expeditionum, tomo tertio Operis de Cruce, lib. 2. & in horto Crucis.

Adami Wilhelmi Henichii de itineribus religiofis quorundam Principum Gvelphicorum in Palæftinam. Ejusdem de quorundam Principum Gvelphicorum in Palæftinam itinere armato & curiofo. Helmft. 1724. 4. *Annales Academiæ Helmft.* femeftri VIII. p. 199. & femeftri IX. pag. 22. adde infra in *Meibomio* & *Schmidio.*

Bafilii Johannis Heroldi de bello facro libri VI. Bafil. 1560. fol.

Sebaftiani Hornmolti, de expeditione in Palæftinam, duce Bullionæo, libri fex, heroico carmine Latino, nefcio an editi.

Nicolai le Huen Carmelitæ, des Croifées & entreprifes faites par les Rois & Princes Chrétiens pour le recouvrement de la terre fainte. in parte fecunda ejus itinerarii ultramarini & in Palæftinam, Lugd. 1488. fol. Paris 1517. 1522. 4.

Gonzalo de Illefcas hiftoria Pontifical y Catolica T. 1. p. 386. feq.

R. Jo-

R. Joſeph ben Joſua, ben Meir, Hiſpani Chronica bellorum inter Reges Galliæ & familiam Ottomannidarum. Venet. 314. (A. C. 1554.) 8. vide Venerandi noſtri Wolfii Bibliothecam Hebraicam T. 1. pag. 533. ſeq.

Stephanus Luſignanus in hiſtoria regnorum Hieroſolymorum, Cypri & Armeniæ. Pariſ. 1613. 4. Gallice.

Ludovici Maimburgij hiſtoire des *CROISADES*, livres XII. Paris 1675. 4. & 1676. 12. 1682. 12. quatuor Volum. Amſt. 1685. 12. De eodem argumento præter Lexica Hiſtorica quæ compendium ex Maimburgio exhibent, & E. G. Happelium tomo quinto relationum curioſarum, conſulendi Cangii gloſſarium Latinum in voce *Crux*, Claudius Fleury diſcours VI. ſur l'hiſtoire Eccleſiaſtique, Paris 1724. 12. Jacobus l'Enfant in hiſtoria Concilii Piſani edita Gallice T. 2. p. 60. ſq. & Dan. Guil. Trillerus ad Hug. Grotii CHriſtum Patientem pag. 587 - 622.

Sebaſt. Mamerot, paſſages d'outremer par les François. Paris 1518. fol.

Henrici Meibomij ſenioris Chronologia ad hiſtoriam belli ſacri, cum Alberti Aquenſis Canonici Hiſtoria Hieroſolymitana, Helmſt. 1584. 4. edente Reinero Reineccio.

Henrici Meibomij nepotis de Ducum Brunſvicenſium & Lyneburgenſium contra Infideles, Saracenos & Turcos a ſexcentis amplius annis, expeditionibus bellicis narratio. Helmſt. 1686. 4.

Joannis Molani de ſacra militia Ducum & Principum Brabantiæ, cum notis *Petri Louvij* Sylvæducenſis. Antwerp. 1592. 8. Confer V. C. Burchardi Gotthelf Struvii Biblibliothecam antiquam T. 1. p. 214. ſeq.

Andreæ Moroſini impreſe ed eſpeditioni di terra ſanta, & l' acquiſto dell' Imperio di CPoli dalla Rep. di Venezia doppo l'anno 1198. in fino al 1205. Venet. 1627. 4.

Erici Myrini diſſ. de injuſtitia Criſtianorum in Paſſagiis. Upſal. 1722. 8.

Petri d'Outreman, Belgæ, S. J. CPolis Belgica ſive de rebus à Balduino & Henrico Imperatoribus CPolitanis, ortu Belgis libri V. addito

addito libro ſingulari de excidio Græcorum, cum notis uberioribus. Tornaci 1643. 4. Ab eodem Gallice edita vita *Petri* Eremitæ, qui Principibus Chriſtianis belli ſacri auctor fuit & dux: cum tractatu de poſterioribus Cruciatis ad recuperationem terræ ſanctæ ſuſceptis expeditionibus. Valentiæ 1632. 8.

Stephanus Pasquier, recherches de la France, liv. VI. chap. 25. ſeqq.

Æmilij Peroti qui A. 1556. obiit Lotareis, ſive de bello ſacro à Godefrido Bullionæo & Principibus Lotharingicis ſuſcepto, poëma quod MS. memorat Jacobus le Long, Bibl. hiſtoricorum Galliæ n. 6942.

D. *Adami Rechenbergij* Exercitatio de prima expeditione cruciata, in ejus diſſertationibus Hiſtoricopoliticis Tom. 2. p. 474. ſeq. Lipſ. 1698. 8.

Pauli Rhamnuſii Veneti de bello CPolitano & Imperatoribus Comnenis per Gallos & Venetos reſtitutis ab A. 1198. ad 1207. quo in opere veſtigiis *Joannis Villeharduini* inſiſtit. Venet. 1584. 4. & curante Jac. Gaffarello 1634. fol. & Italice 1604. 4.

Petri de Roſergio Archiep. Toloſani, liber de Viagio Crucesignatorum contra Thurcum crudelem Chriſtianitatis invaſorem, ſcriptus circa A. 1470. Ex Nic. Bertrando de Toloſanorum geſtis A. 1515. edito memorat Jacobus le Long, n. 7191.

Jo. Friderici Schmid diſſ. de Henrici Leonis, Ducis Bavariæ & Saxoniæ itinere Hieroſolymitano A. 1172. ſuſcepto cum comitatu hominum 2000. ad *Arnoldi* Lubecenſis lib. 3. cap. 3. ſqq. Helmſt. 1701. 4. B. *Jo. Hubneri* Bibl. Hiſtorica Centur. III. p. 266.

Jo. Danielis Schœpelini diſſ. reſpondente *Jo. Michaële Wolfio* habita Argentorati A. 1724. 1726. 4. de ſacris Galliæ Regum in Orientem expeditionibus. *Journal des Savans* 1725. Novembr. pag. 517. Acta Erud. 1727. p. 265.

Torquati Taſſi il Goffredo, o vero la Gieruſalemme liberata, poëma heroico. Opus celeberrimum, & poſt primam editionem Venetam A. 1580. ſæpiſſime recuſum & illuſtratum notis: & in alias translatum linguas Gallicam, Germanicam, Hiſpanam, Arabicam

Turcicamque, etiam Latino epico carmine ab Hieronymo de Placentinis redditum. vide laudatum le Long n. 6944. seqq. Novissime iterum prodiit tomo primo operum Tassi, splendide editorum Florentiæ A. 1724. sex Voluminibus in 4. Ibidem obvium poëma Tassi alterum sed imperfectum, la Gierusalemme conquistata.

Anonymi liber cui titulus: le passage d'outremer de Godefroy de Bouillon & autres Princes, Paris 1487. 8. la gran conquista de ultra mar. Salamanca 1503. fol.

Labores Herculis Christiani, Gothofredi Bullioni. 1674. 12. In Bibl. Regis Galliarum MS. n. 6744. opus, *Eracles*, de la conquéte de la terre sainte par Godefroi de Bouillon, continuée jusqu' au Roy Jean de Brienne A. 1210. *le Long* n. 7058. *

Roman des guerres de la terre sainte jusqu' en 1288. MS. in Vaticana. id. n. 7186.

Quanta contentione Pontifices Romani per annos fere ducentos egerint, ut expeditiones ad terram sanctam recuperandam & susciperentur sustinerenturq;, & labefactatæ Christianorum vires novis iterum auxiliis subsidiisque reficerentur, præcipue cognoscere licet si quis consulat gesta in Conciliis *Claromontano* & *Lemovicensi* A. 1095. *Turonensi* A. 1096 *Hierosolymitanis* A. 1099. 1107. 1111. 1136. 1143. *Ansano* A. 1100. *Pictaviensi* A. 1106. *Syriaco* A. 1115. *Lateranensi* 1123. *Trecensi* 1127. *Antiochenis* A. 1136. 1142. *Vizeliacensi* itemque *Laudunensi* & *Carnotensi* A. 1146. *Stampensi* A. 1147. *Nazareno* A. 1160. *Normannico* A. 1184. *Parisiensi* A. 1185. Conventu ad *Gisortium* & *Cenomanensi* Concilio *Anglicoque Guatingtonensi*, *Parisiensi* & *Lancisiensi* in Polonia A. 1188. *Cracoviensi* A. 1189. in Curia *Geilubusensi* & *Wormaciensi*, de expeditione contra Saracenos suscipienda apud Canisium T. 4. antiqv. lect. edit. novæ pag. 177. in Conciliis *Lateranensi* quadringentorum amplius Episcoporum A. 1215. *Cremonensi* A. 1226. *Romano* sive *Spoletino* A. 1234. *Lugdunensi* A. 1234. *Parisiensi* A. 1260. Conciliis variis A. 1261. habitis, & in *Parisiensi* A. 1263. ac Lugdunensi A. 1274.

Epistolæ etiam, quæ adhuc supersunt, Pontificum idem testatum faciunt, ut præter supra memoratas, etiam *Paschalis* II. Epistola I. ad exercitum in Palæstina militantem: *Eugenii* prima ad Ludovicum VII. Regem Francorum, sexta ad Conradum Regem Rom. & XXI. ad

Sugerium

Sugerium & XXIX. *Anastasii* IV. Epistola IX. *Alexandri* III. Epistola XXXII. ad Soldanum Iconii desiderantem baptizari. Ejusdem Papæ Epistola LIX. & LX, & in appendice secunda Epistola XVI. &c. *Gregorij* VIII. Epistolæ de clade A. 1187. inqua captus Guido Rex. *Cælestini* III. Epistola X. & XIV. Denique plures *Nicolai* III. de quibus Bzovius ad A. 1291. n. VI. & Raynaldus n. 19 seqq.

A. C. 1118. *Tolosanum* Concilium habitum fuit de sacra in *Hispaniam* expeditione suscipienda adversus Saracenos, de qua ex Chronico Malleacensi Labbeus & T. VI. parte 2. Harduinus p. 1947. Agvirre T. 3. Concilior. Hispan. p. 334. & Pagi ad A. C. 1118. n. 21. Eodem spectat etiam canon undecimus Concilii *Lateranensis* A. 1123. trecentorum amplius Episcoporum, de iis qui Hierosolymitanum vel Hispanicum iter ad bellum sacrum suscipiunt, quem Canonem a Baluzio illustratum exhibet Aguirre p. 337. Sed exstat & Hadriani IV. Epistola XXIII. ad Ludovicum Francorum Regem, ne sacram expeditionem cum Anglorum Rege suscipiat in Hispaniam, inconsultis illius terræ Principibus.

Alexandri III. Epistola inter editas a Sirmondo XXI. ad Reges & Principes Boreales, ut adversus *Estones* Christiani nominis inimicos fortiter pugnent. & XXV. ut *Finnos*, qui se Christianos fraudulenter simulabant, non juvent adversus hostes.

Post Syriam A. 1291. expugnata Ptolemaide & Accone amissam, expulsosque à Saracenis Christianos & infelicem expeditionis ultimæ cruciatæ exitum, licet Pontifices Romani semel iterumque Principes Christianos ad similes conatus incitare studuerunt, & Principes etiam ipsi nonnulli inclinati ad hoc fuere, sicut & Æneas Sylvius cum Episcopus adhuc Senensis esset, A. 1452. Romæ Orationem * nomine Friderici Imp. habuit ad Papam Nicolaum quintum pro suadenda in terram sanctam expeditione: & postea idem creatus Papa Pius II. in Conventu Mantuano A. 1459. dixit & A. 1464. promulgavit bullam de profectione in Turcos & de prærogativis ejusdem passagii, & ad Cardinales gravem ea de re sermonem habuit: quamvis etiam Aloysius Lollinus Patricius Venetus & Episcopus Bellunensis qui A.

 1626.

* Confer Bœclerum diss. supra laudata de passagiis, & Æneæ Sylvii opera p. 905. 914. 928. sq. Basil. 1571. fol.

1616. ætat. 70. ex hac vita discessit, singularem ad bellum sacrum, pace inter Principes Christianos restituta suscipiendum exhortationem composuit, quæ in ejus Epistolis, Belluni 1642. 4. editis legitur: tamen ab eo tempore nullam amplius hujusmodi expeditionem Religionis causa in Orientem susceptam constat; quamquam auctis interjecto tempore Turcarum viribus, qui ab A. 1453. etiam Græcorum tenent imperium, multa & gravia bella Christianis cum illa gente intercessere.

Illud tamen non infrequens etiam post illam ætatem, quod Prædicatio quam vocant Crucis repetita non quidem ad Palæstinam eripiendam Turcis, sed intra Europam, sive 1) ad reliquias Ethnicismi in *Prussia* & alibi perdomandas, uti adversus *Livones* prædicationis instantia nonnullos sublimes & nobiles signaculo Crucis insignitos ad deprimendas gentilium vires, vel potius ad cultum CHristi perducendas iter peregrinationis arripuisse refert Arnoldus Lubecensis lib. VII. Chron. c. 9. sive 2) adversus Reges & Principes Christianos Pontifici & Ecclesiæ Romanæ infestos, sicut adversus *Ladislaum* à Johanne XXIII. factum refert Bzovius ad A. C. 1410. n. 8. & 20. qui n. 19. similiter notat bellum sacrum indictum a Clemente IV. contra Corradinum & Petrum & Aragonium: a Bonifacio VIII. contra Philippum Pulchrum, a Johanne XXII. contra Ludovicum Bavarum, ab Urbano VI. contra Johannem & Carolum &c. sive 3) denique adversus Christianos schismaticos quos vocant, ut Græcos: vel quos appellant hæreticos, ut Albingenses, Bohemos & Hussitas, aliosque. Vide Jac. Gretserum tomo tertio de Cruce, libro secundo.

Caput XXXI.

De ordinibus Equitum ad propagandam Religionem Christianam institutis.

HOrum originem vulgo a Constantino Magno repetunt, qui ut in conficto Saxo legi * Romæ traditur, *postquam mundatus*

* Ita Benedictus Justinianus, Philippus Bonanni, aliique qui de Ordinibus Equestribus scripsere.

tus a lepra per medium baptiſmatis , Milites ſive Equites deauratos creat in tutelam Chriſtiani nominis. Vide Gregorii Leti Cerimoniale politicum parte 3. pag. 531. & Joſephi Michaëlis Marqueſii librum editum Madriti 1642. fol. Teſoro militar di Cavalleria, antiguo y moderno modo de armer Cavalleros y profeſſar , ſegun las cerimonias] de qualquien Orden militar , regla debaxo tal qual militan , origen que tuvieron y a que fin, de que Pontifice fueron approvadas , y conceſſiones que han tenido aſſi Imperiales como Reales : Conſtituciones que gvardan desde el Emperador *Conſtantino* el magno , inſignias y abito de la cada una , maeſtres y encomiendas que tienen, y lasque oy luzen. Neque obſcurum eſt hodie etiamnum Ordinem Militiæ auratæ Conſtantinianæ S. Georgii celebrari ac vigere, cujus magni Magiſtri dignitas Sereniſſ. Franciſco Farneſio Duci Parmæ confirmatur in bulla nonageſima quinta Clementis XI. Papæ data A. 1701. T. 1. ejus operum p. 542. Sedes Conventualis in Eccleſia Parmenſi S. Mariæ della Steccata , id. 96. pag. 546. ſeq. cum indulgentiis plenariis , id. 101. pag. 587. De officio vide decretum XXX. p. 1315. & librum Hackii, Abbatis Colbatzenſis Olivæ editum A. 1682. *Ordo equeſtris Imperialis, Angelicus, Auratus, Conſtantinianus, S. Georgij.*

Sed ut illuſtriſſimi Scipionis Maffei Marchionis verbis dicam, a) Quis in primis, qui eruditionem a limine ſalutaverit aliquando, ad riſum non excitetur , cum de Equeſtri Religione audiat , IV. incipiente poſt Chriſtum natum ſæculo à Romano Imperatore inſtituta ? Militaris enim illius, quæ iſtis Ordinibus perpetuo adhæſit, dignitatis , ne umbra quidem ad Romanos pervenerat, cum ritus ille, ex quo fluxit, ſolemniter arma tradendi, intra barbaros adhuc ſe contineret ; nec niſi effuſis demum , ac regnantibus Borealibus populis agnitus in Italia ac receptus ſit. Quin in Oriente, ubi Conſtantiniani Ordinis ſedes figitur , atque propagatio jactatur, nedum Militia percrebuerit umquam , ſed utpote alterius pæne orbis propria ante ſacrum bellum ita omnes latuit, ut cum ſæculo XII. ab Europæis in Syria mos hic non ſemel exhiberetur , percelebris Saladinus b) novitatis fama permotus à Chriſtiano captivo Milita-

 ribus

a) Epiſtola ad Gisbertum Cuperum de fabula Equeſtris Ordinis Conſtantiniani, Tiguri (Paris) 1712. 4. pag. 13. Eadem Epiſtola ſcriptis prohibitis accenſetur T. 1. operum Clementis XI. p. 1231.
b) Novelliere antico Nov. 51.

ribus ornari voluerit inſignibus, ut quid hoc rei eſſet, plane cognoſceret. Verum qui fieri potuiſſet, ut ſingularis hæc Religioſi Ordinis ſpecies eo tempore prodiret, quo clauſtralium ordines, ad quorum normam Equeſtres conſtituti ſunt, nondum in Chriſtiana Republica apparuerant? Monachi enim qui præivere ceteris, nondum in unum convenerant, neque ſcriptam communemque regulam acceperant. Quid quod ſub divi Georgii *Equitis* titulo hunc cœtum jam tum auſpicato prodiiſſe pro certo affirmant? cum Equitis nomen Divo Georgio proximis tantum ſæculis impoſitum ſit; nimirum poſtquam ad ſignificandam invicti Martyris de dæmonio victoriam, ipſum equo inſidentem, draconemque lancea perimentem, pictores ſymbolice effinxerunt. At cur non mihi placeant ſummopere Conſtantiniani aſſertores, cum eos pugnare video, ut Imperator de Chriſtiana fide primo, & adhuc confuſe cogitans, Chriſtianisque nondum imbutus legibus, atque inſtitutis, Religioſorum Ordinum fundatorem egerit? hunc ſcilicet ab eo ſtatim poſt pugnam cum Maxentio inſtitutum narrant, locaque, ſeu *Conventus* eis Equitibus Conſtantinopoli tunc adſignatos numerare incipiunt, cum tamen Conſtantinopolis in rerum natura nondum extaret, ad quam in Byzantii oppidi loco conſtruendam, non niſi celebrato ad Nicæam contra Arium Concilio Imperator animum adjecit. Quinditiſſimas Commendas, ut vocant his Equitibus à Conſtantino cum in Oriente, tum præcipue in Hiſpania traditas feliciter recitant, cum tamen vix ſub Gregorio Magno Commendarum imago aliqua, & vix initium quoddam ſub Leone IV. momorentur ab iis, qui eas antiquiores volunt. Tam futiles ac repudiatas ineptias vel redarguere me pudet. Quod ſi de re non abſurda prorſus, at ſolum inſigni ageretur, nonne ridiculum & ſtultum eſſet tot narrationes ſubtexere nullo antiquo teſtimonio ſuffragante? Scire enim aveo, an Scriptores iſti omnes cum iis tantum qui literas neſciunt rem ſibi eſſe putent; an cum de Conſtantino loquuntur, de Imperatore vix nomine tenus noto, deque obſcuriſſima, atque incomperta ætate ſe agere autument. Nullus certè ex iis omnibus, qui res illius poſterorum memoriæ mandaverunt, de celeberrimo hoc Equeſtri inſtituto verbum facit. Unus mihi inſtar omnium Euſebius ſit, qui non ſolum Conſtantino coævus, ſed amicus, ac pæne familiaris

miliaris fuit. Nihil ille de re hac in Ecclesiastica hististoria, nihil in libris de vita Constantini, nihil in prolixa de ejus laudibus oratione. An quisquam erit, qui de tam memoranda institutione, tamque accommodata ad Constantinum Christianæ Religioni toto animo addictum ostendendum, qui singula accuratissime persequitur, Eusebium siluisse credat? non de alia re fusius disseruisset. Locum quidem unum ex Eusebio adducunt Constantiniani nostri, at quam inutiliter, & ab re, mox infra apparebit. Idem prorsus dicendum de Constantini ævo propioribus Socrate, Sozomeno, atque Theodoreto: idem de Anastasio Bibliothecario, qui basilicas ab eo Imperatore excitatas, piaque ejus gesta diligenter recenset: idem demum de omnibus, qui ad Constantinum postremum usque claruere, quive Orientalis Imperii res magnis & plurimis voluminibus tradidere. Qui in hac hæresi sunt, hujus Ordinis Instauratorem eximium Isaacium Angelum ubique prædicant, qui inclinante sæculo XII. Imperium tenuit: quin tamquam hiemales noctes anilibus fabulis transigendæ essent, * generale ab ipso Capitulum Constantinopoli coactum narrant, ubi Equites CDXXXIV. convenerint. At Isaacii Angeli res gestas Nicetas Choniates eximiæ dignitatis vir, quique omnibus interfuit, tribus libris distincte, ac diligenter exponit, deque rebus his ne verbum quidem. Quingenti ex his Equitibus, Urbe a Turcis capta narrantur etiam internecione deleti: At Constantinopolitanam expugnationem qui descripserunt, hos Equites memorant numquam; & qui obsidioni, atque excidio interfuit Georgius Phrantzes, de iis nihil prorsus. Quid opus plura? de societate, ut describitur, tot sæcula potentissima, maximisque factis percelebri, ne syllabam quidem in tota Byzantina Historia reperire est: idem dico de sacri Belli Scriptoribus, qui nullo modo eam prætermittere potuissent, cum Equestres alii Ordines tam insigniter ab iis memorentur, à Vilelmo Tyrio potissime, & Jacobo à Vitriaco: præcipue cum ad expeditionem illam L. missos fuisse ex hoc cœtu Magnæ Crucis Equites Historici nostri lepide tradiderint. Omni igitur antiqua auctoritate, sine qua consistere nequit, destitutum prodiit commentum hoc: at nec recenti cui ponderis insit aliquid, gaudet; auctores enim ii, qui ante Andreæ cujusdam Angeli ætatem, vel ante ab ipso excogitatam chimæram hanc,

* Majolinus Bisaccione & Franc. Malvezzi in privilegiis Ordinis Const.

hanc, Equeſtrium Ordinum hiſtoriam ſuſcepere exornandam, hujus non meminerunt. Anteceſſit cæteros Dionyſius Trimboccus Mutinenſis libello Italice edito de eorum origine, ubi de Conſtantiniano nihil, etiamſi de Conſtantino bis inciderit mentio. Diſtinctius deinde Franciſcus Sanſovinus anno 1566. & Guido Panzirolus, cujus de Equitibus opus Mſ. vidi, neque hunc recenſuere quamvis fabula jam vulgata. A. 1581. egit de Religionum omnium origine Paulus Morigia, Militares omnes in III. libro percurrens, neque iſtam novit. Eandem ſpartam ſuſcepere Aubertus Miræus anno 1609. Franciſcus Menenius anno 1613. neque Drivaſtenſem hanc Militiam penitus admittunt, aut nominant. Perſequi omnes non vacat: Ludovicum vero Gothofredum cur præterirem, qui in libro III. Archontologiæ Coſmicæ Equeſtrium Ordinum ita hiſtoriam tradens, ut quorumcumque audita ſunt nomina enumeret, neque à fabulis ab anteriorioribus traditis abſtineat, Conſtantinianum tamen antiquiſſimum omnium, ut nunc dicitur, illuſtriſſimumque nullo modo memorat? Rejiciunt etiam tacite impoſturam hanc viri docti omnes, qui Militarium Ordinum originem à ſacro bello derivant, veluti Polydorus Virgilius Urbinas, & ex recentioribus P. Papebrochius, qui in S. Georgio cap. IX. ita orditur*: *Fallunt, ſeu volentes falluntur adulatorio ſtudio placendi abrepti, quicunque militarium Religionum principia ante XII. ſæculum requirunt.* Denique is aperte reprobat, atque irridet, qui ob admirandam Græcarum rerum inferioris ævi peritiam præ omnibus habendus eſt, Carolus Cangius ſcilicet, qui Familias Byzantinas inſigni opere illuſtrans, in XIII. ubi Angelorum Drivaſtenſium, à quibus hoc mendacium manavit, vanitatem exſibilat hæc tradit: *Quin etiam eo venere frontis, ut militaris perinde imaginarii, S Georgii Ordinis Magiſtros ſupremos ſeſe inſcripſerint.* Hactenus illuſtriſſimus Marchio, Maffejus.

Illud vero ſatis apparet, ab Equitibus Conſtantinianis recentiori ætate conſtitutis longe diverſos fuiſſe præfectos labarorum, de quibus in Codice Theodoſiano lib. VI. 25. p. 142. & quinquaginta ex ſatellitibus Conſtantini M. quos tuendo labaro ab Imperatore delectos ſcribit Euſebius II. 20. de vita Conſtantini, his verbis: Διὸ δὴ τῶν ἀμφ' αὐτὸν ὑπασπιστῶν τοῖς καὶ σώματος ἰσχύϊ καὶ ψυχῆς ἀρετῇ καὶ θεοσεβείας τρόποις

* Act. Sanctor. T. 3. April. 23. p. 155.

τρόποις ἐγκρίτοις μόνῃ τῇ τοῦ σημείου διακονίᾳ προσκαρτερεῖν ἐκέλευσεν. ἦσαν δ' ἄνδρες τὸν ἀριθμὸν οὐχ ἧττους πεντήκοντα, οἷς οὐδὲν ἕτερον ἦν μόνον ἢ κυκλοῦν καὶ περιέπειν δορυφορίᾳ τὸ σημεῖον ἀμοιβαδίως ἑκάστου αὐτὸ ἐπὶ τῶν ὤμων φέροντος. Hoc est ex versione Henr. Valesii: *Itaque lectis ex protectorum numero quotquot corporis viribus, & animi fortitudine, & veræ Religionis institutis præstare videbantur, unum hoc munus imposuit, ut signi hujus assidue curam gererent. Erant omnes quinquaginta viri, quorum nullum aliud erat officium, quam circumstare, & satellitio suo custodire signum, quod singuli humeris suis alternatim gestabant.*

Ordo JOHANNITARUM, sive Equitum S. JOHANNIS Baptistæ *Hospitaliorum* Hierosolymis conditus circa A. C. 1113. qui postquam Palæstina coacti excedere ab A. 1291. *Rhodum* se deinde contulere, illamque insulam adversus Saracenos defensitarunt, donec etiam hac A° 1522. capta à Solimanno II. Turcorum Imperatore, concesserunt in insulam *Melitam*, quam ab A. 1530. beneficio Caroli V. tenuere ac tenent, sub magno Magistro qui ab A. 1546. inter Principes Romani Imperii locum habet, & Eminentissimi titulo Papa concedente utitur, multisque per Europam sparsis Magistris sive Ballivis, ac Commendaturis præest, cum post Templarios A. 1311. extinctos horum bona multa Joannitis addicta memorentur. Vide *Antonij Matthæi* Analecta T. X. p. 453. sqq. *Pagium* ad C. 1099. n. 14. seq. & A. 1120. n. 25. *Christianum Gryphium* von Ritterorden pag. 34. seq. *Jac. Basnagium* diss. historica Gallice edita de duellis & ordinibus equestribus cap. 9. *Jo. Christophorum Becmannum* in notitia dignitatum illustrium diss. 20. cap. 2. de equitibus cruciatis, & in libro singulari de Ordine Joannitarum, edito Germanice, quem cum auctario nuper recudendum dedit V. C. *Justus Christoph. Dithmarus*, Francof. ad Viadrum 1726. 4. & *Renatum Aubertum Vertotum* in opere luculento, distincto XV. libris & Gallice primum quatuor Voluminibus Paris. 1726. 4. deinde etiam Anglice 2. Volum. fol. edito de Equitum Hospitaliorum historia. *Frid. Leutholfi de Franckenberg* Europäischen Herold T. 2. pag. 748. *Jacobum Wilhelmum Imhof* in notitia Procerum Imperii pag. 153. seqq. *Bartholomæum dal Pozzo* in historia sacrarum religionum militarium Italice edita Venet. 1715. 4. & Auctorem historiæ trium Ordinum Regularium & Militarium, Templariorum, Teutonicorum & Hospitaliorum sive Maltensium editæ Paris. 1723. 12. Gallice duobus Volumini-

luminibus. *Erici Mauritij* dissertationes p. 818. seq. Josephi Imperatoris diploma quo A. 1708. Privilegia Equitum Johannitarum confirmantur, obvium in *Anonii Fabri* sylloge cui titulus: Die Staats-Cantzeley Tom. XVII. p. 818. sq. una cum repertorio p. 858.

Ordo Equitum S. SEPULCHRI, sive ad tuendum S. sepulchrum institutus A. C. 1120. ab Alphonso Aragoniæ Rege, qui propter insigne quo usi sunt palmarum, *fratres de Palmis* ab Orderico Vitali appellantur. Vide Pagium ad A. 1120. num. 28. & de equitibus S. Sepulchri a Balduino Rege Hierosol. & de aliis postea ab Henrico II. Angliæ Rege A. 1174. Petrum Lagerloef in diss. de Ordinibus Equestribus, Holmiæ 1696. 4. p. 31. & 25. qui cum ordine jam memorato Hospitaliorum deinde conjunctos fuisse ex Ashmolio aliisque annotavit.

Ordo TEMPLARIORUM, a Templo Hierosolymitano nomen consecutus circa A. 1118. dataque illis Regula & habitus albus assignatus in Concilio Trecensi A. 1127. post non pœnitendas res gestas magnis auctus opibus, magnis etiam (ut hoc ponamus) quorundam vitiis & insolentia invidiam incurrit Clementis V. qui cum Philippo Rege Francorum Templarios sustulit, Ordinemque eorum extinxit in Concilio Viennensi A. 1311. Clemens ipse apud Raynaldum T. 15. Annal. p. 95. *quanquam de jure non possumus, tamen ad plenitudinem auctoritatis, dictum Ordinem reprobamus.* adde pag. 132. Continuator Alberti Stadensis p. 64. *Militum Templi divitiæ & potentia in oculis Regis suspectæ magis præsumuntur causasse Ordinis condemnationem, quam malitia personis subjecta.* Idem p. 49. *Eodem anno* 1308. *Philippus Rex Franciæ & Carolus Frater ejus, & Eduardus Rex Angliæ cum omnibus prælatis Franciæ congregati apud Papam in Pictavia concordaverunt de condemnatione Ordinis Templariorum, qui priori anno uno die per totam Franciam fuerunt captivati, & postea cremati pro hæresi quam eis objiciebant.* Verum de universa illa causa copiose satis & docte ac cordate *Petrus Puteanus*, cujus historia condemnationis Templariorum ex Gallico Paris. 1650. 4. Germanice etiam versa Francof. 1665. 4. & Gallice Amst. 1713. 12. recusa est: *Nic. Gurtlerus* in historia Templariorum Amst 1691. (Hist. des ouvrages des Sav. 1690. Oct. p. 64.) & ex editione secunda auctiore, ibid. 1703. 8. atque in singularibus dissertationibus B. *Ægidius Strauchius*, Witeb. 1669. 4. *Jo. Christophorus Wichmanshausen* ibid. 1687. 4. & D. *Christianus Thomasius*, Halæ Sax, 1705. 4. qui injuste extinctum non dubitat cum *Jo. Henrico*

rico Baclero T. 3. diss. p. 455. seq. quicquid pro Viennensis Concilii sententiæ justitia disputant *Lud. Ellies du Pin*, tomo XI. Bibl. Ecclesiastic. p. 23. *Natalis Alexander* Sec. XIII. & XIV. diss. 10. T. 7. p 506. sq. aliique Romanarum partium scriptores *Abraham Bzovius* T. 14. *Odoricus Raynaldus* T. XV. *Hiacynthus Amat de Graveson* tomo V. *Abbas de Choisy* tomo VII. Hist. Eccles. &c. *Guilelmi de Parisius*, Ord. Præd. Acta MSta Inquisitionis in causa Templariorum memorat Jacobus Echard T. 1. Bibliothecæ scriptor. Dominican. pag. 519. Non omittendum etiam complura ad notitiam hujus causæ legi etiam apud *Antoninum* Florentinum parte 3. historiali tit. 21. nec non in *Chronico Astensi*, tomo XI. scriptorum Italiæ, Corporis splendidi Mediolanensis pag. 192. seq. & in tomo tertio magnæ ac luculentæ collectonis fœderum, conventionum aliorumque monumentorum historicorum Angliæ, editæ à *Thoma Rymero*, & nuper iterum prælis subjectæ Londini.

Ordo TEUTONICUS sive Equites, Milites ac Fratres Hospitalis S. Mariæ Teutonicorum Hierosolymitanæ, quorum primus magnus Magister Henricus Walpot A. 1190. Vide Chronicon editum ab *Antonio Matthæo* in veteris ævi analectis tomo decimo, *Raymundi Duellij* historiam Ordinis Teutonici diplomaticam, vulgatam Viennæ Austriæ 1727. fol. *Jo. Casp. Venatoris* gründlichen Bericht vom Ursprung des Marianischen deutschen Ritter-Ordens, Nürnberg 1680. 4. *B. Jo. Hubneri* Fragen aus der Politischen Historia Tom. IV. pag. 617. sqq. *Hermanni Suden* (Usenii) gelehrten Criticum T. 2. quæst. 17. p. 389. sqq.

Post finitam A. 1224. expeditionem cruciatam adversus Paganos in Prussia concessam A. 1215. a Papa Honorio III. *Prussis* idololatris de integro moventibus lacertos, ab Episcopo Christiano & Duce Conrado A. 1228. permissum est Hermanno de Saltza Magistro Ordinis Teutonici sedem figere in tractu Prussiæ Dobrinensi, & causa Christianorum adversus Prussos Paganos agenda commendata. Vide *Acta Borussica* Regiomonte 1730 8. edita pag. 262. & 385. seqq. *Christophori Hartknochij* Historiam Borussicam, itidem Germanice in fol. editam p. 243. sqq. 247. sqq. *Jo. Petri Ludewig* vertheidigtes Preussen. 4. Magni Magistri hujus Ordinis dignitas in Imperio Rom. Archiepiscopo proxima habetur, atque in Comitiis Imperii proximus post Archiep. Bipontinum illi est assignatus locus. Vide *Jo. Christoph. Becmanni*

 notitiam

notitiam dignitatum illuſtrium diſſ. 20. c. 2. §. 2. p. 1456. & *Jac. Wilhelmum Imhof* notitia procerum Imperii p. 88. ſeq.

Cum hoc ordine Teutonico conjunctus A. 1238. Friderici II. Imp. & Gregorii IX. Papæ conſenſu Ordo ENSIFERORUM ſive GLADIFERORUM, qui adverſus paganos in *Livonia* conditus circa A. 1204. vide *Conradi Samuelis Schurtzfleiſchij* diſſ. de Ordine Enſiferorum in ejus Operibus hiſtorico politicis p. 811. ſq. & fratris *Henr. Leonhardi Schurzfleiſchii* Hiſtoriam Enſiferorum Ordinis Teutonici Livonorum Witenberg. 1701. 8. *Acta Erud.* 1701. p. 147. *Journal des Sav.* 1702. p. 328. Hamburgiſche Hiſtoriſche Remarques A. 1702. p. 297. ſeq. Primus Magiſter Ordinis (Heerführer) Vinno A. 1204. poſtremus Gothardus Ketlerus, a Rege Poloniæ Sigiſmundo Auguſto creatus Dux Curlandiæ ſive Semigalliæ A. 1561.

In Concilio Viennenſi A. 1311. *Raymundus Lullus* inter alia ſuaſit ſcripta *Averrois* prohibenda, & ex omnibus religioſis militibus unicum Ordinem conſtituendum ad recuperandam terram ſanctam: & cœnobia Romæ, Pariſiis & Toleti inſtituenda, in quibus viri ingenio & virtute valentes docerentur linguas infidelium ad eos Eccleſiæ adducendos. Vide Acta Sanctorum T. V. Junii p. 677.

Fuere & alii Ordines militiæ religioſæ atque Cruce ſignatæ non prætereundi, atque inprimis ad tuendam adverſus non Chriſtianos, vel ad propagandam Religionem Chriſtianam comparati, de quibus conſulere licebit qui de Ordinibus Equeſtribus commentati ex inſtituto ſunt, lingua *Gallica* quidem præter Anonymos Jacobus Basnage, Hermantius & Hippolytus Helyotus: *Italica* Bernardus Juſtinianus in Vincentii Coronelli tomo XIX. Lexici univerſalis recenſitus, Joſephus Michieli, Andreas Guerini & Philippus Bonanni: *Germanica* Chriſtianus Gryphius & auctor libri, die Durchläuchtige Welt, tomo tertio: *Belgica* Adrianus Schœnbeckius, *Latina* denique Franciſcus Menenius, Andreas Mendo, Aubertus Miræus, Philippus Reinhardus Vitriarius & Petrus Lagerloef.

Mihi quidem hoc loco ſatis fuerit paucos quosdam nominare, ut qui Mauris e Luſitania ejiciendis inſtituti ſunt, Ordinem

Equitum

Equitum *S. Salvatoris* A. 1120. Equites *Avisios* a) sive *S. Mariæ Eborensis* ab A. 1139. Equites *de Calatrava* ab A. 1158. & sub idem tempus b) Ordinem Equitum *Alcantara*: Equites *S. Jacobi* ab A. 1175. in Hispania c) & in Lusitania ab A. 1310. d) nec non in eadem Lusitania ab A. 1319. in Templariorum locum Equites *CHristi*. His addi possunt equites *de la Spata*, in Vasconia, quorum mentio T. 1. anecdotor. Edmundi Martene & Ursini Durandi pag. 1110. & alius Ordo equitum *Gladii* in Cypro insula A. 1195. Ordo *S. Georgii* in Austria & Carinthia ab A. 1470. de quo Papebrochius in Actis Sanctorum T. 3. April. 23. pag. 155. seqq. Equites *S. Petri*, maritimis oris tuendis A. 1520. Ordo militum *S. Stephani* A. 1561. de quo Jo. Wolfius T. 2. memorabilium lectionum pag. 819. Omitto Ordinem *militiæ Christianæ* qui post A. 1618. mox iterum defecit, ut narrat Gramondus lib. V. Hist. Galliæ pag. 269. seq. Ordinem Equitum *armati brachii*, conditum A. 1616. à gloriosiss. Rege Daniæ Christiano IV. de quo Janus Bircherodius de ordine Elephantino pag. 13. Ordinem *S. Ludovici* ab A. 1693. clarum in Gallia, aliosque similes multos & celebres qui virtuti bellicæ honorandæ magis, quam Religioni Christianæ tuendæ amplificandæque proprie destinati esse videntur: quanquam de Ordine equitum *aurei velleris* quem A. 1429. apud Burgundos instituit Philippus tertius, cognomento Bonus, memini ferri e) hos versus:

Por mantener la Iglesia do Dios haze su mension
Inventè la Orden que llaman del Tuson.

 CAPUT

a) Catalogus Magistrorum & Administratorum hujus Ordinis exstat in commentariis Academiæ Regiæ Ulyssiponensis A. 1722. 30. Jul.

b) Pagi ad A. C. 1158. n. 12.

c) id. ad A. 1175. n. 5.

d) Staat von Portugal p. 18. seq.

e) Gonzalo de Illescas, historia Pontifical y Catolica Tom. 2. pag. 84.

CAPUT XXXII.

Missiones Religiosæ, Jesuitarum maxime Franciscanorum ac Dominicanorum, eorumque relationes ab A. 1542. in præsens usque tempus.

Post rem nauticam ante duo sæcula in tantum promotam a Lusitaniæ inprimis & Castellæ Regibus, quos aliæ sunt deinde Nationes insecutæ, ut in Orientem & Occidentem longe lateque paterent Christianis & adirentur ignotæ antea insulæ, terræque per Asiam, Africam & Americam: nova itidem & magna occasio suppeditata est Religionis Christianæ ulterius & in alterum veluti Orbem propagandæ ac proferendæ, delectabilemque Evangelii lucem communicandi cum populis bene multis, idololatrica adhuc obseptis caligine & salutare CHristi Nomen ignorantibus. Idque duplici ratione factum etiam sensim ab Europæis potest intelligi, nam vel regionibus ipsis & insulis totis Christianæ gentes occupatis suas in easdem colonias miserunt, atque Christiana sacra cum iisdem intulerunt, populisque quorum erant victores, & quos belli clades reliquos fecerant, ad CHristi Ecclesiam adducendis operam dedere: vel tantum accedentes ad intactas propriique juris gentes Christiani, aut nacti prope eas, vel inter eas quærentes domicilium, aut negotia gestientes exercere hanc ansam arripuerunt evellendorum ex animis errorum, & animarum CHristo lucrandarum. Quo in secundo genere singillatim commemorari utique merentur celebratissimæ toto orbe *Missiones Religiosæ*, quas a ducentis amplius abhinc annis obire coeperunt atque in præsens usque tempus certatim obeunt in remotissimas insulas & in ultimas terras usque variorum Ordinum Monachi, inter quos negari nequit & numero & contentione & successibus & relationum varietate ac multitudine longe jam eminere *Jesuitas*. Cæteri *Dominicani* sunt, *Minores* sive *Capucini* e *S. Francisci* disciplina, *Augustiniani*, *Benedictini*, *Cistercienses*, *Carmelitæ*, aliique, & Clerici Regulares *Theatini*. Jesuitæ quidem statim A: 1540. cum Ordo Societatis illorum cœpisset, in unum convenientibus Ignatio de Lojola, Petro Fabro, Jacobo

Jacobo Laynez, Claudio Jajo, Paſchaſio Broëtio, Franciſco Xaverio, Alphonſo Salmerone, Simone Roderico, Joanne Coduri & Nicolao de Bobadilla, fidem fecerunt Pontifici Paulo III. Societatem ad hoc potiſſimum inſtitutam * *ut ad profectum animarum in vita & doctrina Chriſtiana, ad fidei propagationem, per publicas prædicationes & Verbi DEI miniſterium, ſpiritualia exercitia, & charitatis opera, & nominatim per puerorum ac rudium in Chriſtianiſmo inſtitutionem, ac CHriſti fidelium in Confeſſionibus audiendis ſpiritualem conſolationem præcipue intendat: - - - ſingulosque ultra illud commune* (cæteris Religioſis) *vinculum ſpeciali voto adſtringi, ita ut quicquid modernus & alii Romani Pontifices pro tempore exiſtentes juſſerint ad profectum animarum & fidei propagationem pertinens, & ad quascunque Provincias nos mittere voluerint, ſine ulla tergiverſatione aut excuſatione illico quantum in nobis fuerit, exequi teneamur, ſive miſerint nos ad Turcas, ſive ad quoscunque alios Infideles etiam in partibus quas Indias vocant exiſtentes, ſive ad quoscunque hæreticos ſeu ſchiſmaticos, ſeu etiam ad quosvis fideles.* Hoc in litteris Gregorii XIII. A 1584. datis ** vocatur *tribus votis ſolennibus additum à quatuor votorum profeſſis quartum ſimiliter ſolenne ſpeciale Summo Pontifici obedientiæ circa Miſſiones præſtandæ, ob certiorem Spiritus S. in Miſſionibus ipſis directionem.* Et in bullis Canoniſationis Ignatii Loyolæ & Franciſci Xaverii quas Anno 1623. promulgavit Urbanus VIII. *** Societas JEſu inter alia pietatis opera, *Gentilibus convertendis, hæreticis ad fidei veritatem revocandis & Romani Pontificis poteſtati tuendæ ex inſtituto ſe totam impendere* traditur, Xaverius vero appellatur *novus Indiarum Apoſtolus, novarum gentium Apoſtolus, qui non ſolum Chriſtianorum mores depravatos ad meliorem frugem paſſim toto orbe revocaverit, ſed effecerit ut multa centena hominum millia, qui in tenebris & in regione umbræ mortis ambulabant, ad agnitionem veræ lucis perducti, regenerationis lavacro mundarentur. Nam præter Indos, Brachmanes, & Malabares (in quorum regnis Apoſtolica prædicatio, quæ antiquis temporibus illic viguerat, ſed hoſtis humani generis fraude ex omnium memoria prorſus abolita erat, Xaverii prædicatione revixerat.) Ipſe primus Paravis, Malais, Iais, Acenis, Mindanais, Malacenſibus, & Iaponibus Evangelium CHriſti annunciaverat,*

* Vide corpus Inſtitutorum Societatis JEſu T. 1. pag. 4. & 5. & 31. ſeq. 387. ſeq.
** id. p. 115. *** id. p. 176. & 192. 195. ſeq.

nunciaverat, multique illarum nationum Reges, & Magni Principes, ingenti cum Fidei nostræ emolumento, suavi CHristi jugo colla subdiderant.

Historia de las Missiones, que han hecho los religiosos de la Compania de JEsus, en la India Oriental, y en los reynos de la China & Japon primera parte, seys libros, tres de la India Oriental, uno de la China, y dos de Japon: segunda parte, seite libros, con los quales se remata la historia de los reynos de Japon hasta el anno 1600. por al Padre *Luyz de Guzman*, S. J. 1601. fol. 2. Volum. Alcala.

Histoire des choses les plus memorables avenues tant és Indes Orientales qu'aux autres pais de la decouverte de Portugais en l'establissement, & progrez de la Foy Catholique, principalement de ce que les religieux de la Compagie de JEsus y ont fait & enduré pour la méme fin jusques a l'an. 1640. par *Pierre du Jarric*, Tolosain, S. J. Bourdeaux 1610. 4. tribus Vol. & Latine *Matthia Martinez* interprete. Colon. 1615.

Nicolaus Orlandinus in imagine primi seculi societatis JEsu, Antwerp. 1640. fol. *Jacobi Damiani*, Atrebatis, synopsis primi sæculi Tornaci 1641. *Franciscus Sacchinus* in historia generali Societatis JEsu. *Josephus Juvencius* in historia Societatis JEsu. Paris. 1712. fol.

Matthiæ Tanneri Societas JEsu usque ad sanguinis & vitæ profusionem in Europa, Asia, Africa & America militans, sive vita & mortes iconesque in causa fidei interfectorum. Pragæ 1675. fol.

Christiani Svarez de Figveroa Relation de las cosas que hisieron los Padres de Compania de JEsus por las partes de Oriente. Madrit 1614. 4.

Cornelii Hazart S. J. Christianismus Catholicus per universum orbem terrarum propagatus sæculo inprimis XV. & XVI. Belgice, Amst. & cum auctario interpretis *Matthiæ Soutermanni* Soc. J. Germanice, Viennæ Austriæ 1684. fol. tomis duobus, quorum *priore* agitur de missionibus in *Japoniam* p. 1. *Chinam* p. 269. sqq. *Tartariam* p. 352. seq. *Conchinchinam* p. 551. regnum *Tunquinense* pag. 570. *Siamense* regnum p. 581. *Macassarense* & *Combojanum* pag. 583. *Indiam* sive regnum magni *Mogoris* p. 587. & *Bisnagarense* p. 627. Tomo

mo poſteriore in regna Africana *Abaſſiam* ſive *Abeſſiniam* p. 1. *Gvineam* p. 114. *Angolam* & *Congo* p. 121. *Monomotapam* p. 178. *Maroccanum* regnum *Feſſanumque* p. 210. & *Tunetanum* pag. 222. & in America denique in *Peruviam* p. 235. *Paraquariam* p. 324. *Braſiliam* p. 361. *Floridam* p. 416. *Canadam*, p. 431. *Mexicanum* regnum p. 497. & *Maragnanam* regionem pag. 594.

Diu ante Jeſuitas *FRANCISCANORUM* inprimis ſtudium hac in parte ſingulare fuit, de quo *Raymundus Caron*, Hibernus in Apoſtolatu Evangelico, Antwerp. 1653. 8. p. 95. Habuit hactenus familia Franciſcana per Europam, Aſiam, Africam & Americam LVIII. Miſſiones, quarum primam, ut Deo placeret, inchoavit ipſe S. Franciſcus, qui cum duodecim ſociis Italiam, Hiſpaniam, Germaniam, Hungariam, Hiberniam, Angliam, Scotiam, Sveciam: & in Oriente, Aſiam, Græciam, Syriam, Ægyptum, Marrochiam, & aliquot Africæ regna peragrarunt: fidem CHriſti utique verbo & exemplo ſeminantes, adeo ut inter ipſos paganos titulus Franciſcanus & habitus adhuc in honore habeantur. Deinde eadem iterum Franciſcanorum Miſſio ſub Innocentio IV. A. 1254. renovata eſt: Iterumque ſub Joan. XXII. Gregorio XI, Urbano VI. ita ut olim vocarentur *Societas peregrinatium propter CHriſtum*: qui omnes authoritate Pontificia ſuffulti Europam, Aſiam, & Africam peragrarunt. Unum ex multis produco teſtem Alexandrum IV. Brevi ſuo ad fratres Minores per mundum Miſſionarios A. 1258. dato; quod ſic incipit: *Alexander Epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis fratribus de ordine Minorum, in terris Saracenorum, Paganorum, Græcorum, Bulgarorum, Cumanorum, Æthiopum, Syrorum, Hiberorum, Alanorum, Gazarorum, Gotthorum, Zichorum, Ruthenorum, Jacobitarum, Nubianorum, Neſtorianorum, Georgianorum, Armeniorum, Indorum, Monothelitarum, Tartarorum, Hungarorum Majoris Hungariæ, Chriſtianorum captivorum apud Turcas aliarumque infidelium nationum Orientis, ſeu quarumcunque partium proficiſcentibus* &c. B. cum hora undecima &c. datum Viterbii 13. Cal. Maij. Pontif. anno 4. vide *Pennam* ſub calce directorii, & *Wadingum* T. 2. ad ann. 1285. §. 1. Sub eodem etiam tenore ſcripſerunt poſtea ad fratres Minores Joannes XXII. Urbanus V. & Nicolaus V. &c. Plura *Ignatius von Rheinfelden* von Miſſionen des Franciſcaner-Ordens, & ex eo *Dorotheus Aſcianus* ſive D. *Matthias Zimmermannus* libro de Montibus Pie-

 tatis

tatis Romanensibus, Lipſ. 1670. 4. pag. 547. & ex Carone ſupra laudato pag. 537.

Hiſtoria de las Islas del Archipelago y Reinos de la gran China, Tartaria, Cochinchina, Malaca, Siam, Camboxa y Japan, y de lo ſuccedido en ellos a los Religioſos Deſcalços de la Orden del Seraphico Padre San Franciſco, de la provincia de San Gregorio de las Philippinas, par F. *Marcello de Ribadeneyra*. Barcelona, 1601. 4.

Joannis à S. Gregorio, Franciſcani, tratado ſobre las dificultades que ſe proponen acerca de la miſſion de los Religioſos a tierras de Infieles: y ſi los provinciales pueden impedir les que no vaian à ellas. Hiſpali 1635.

A *Raymundo Carone* in laudato libro §. XXI. celebrantur præterea Miſſiones DOMINICANORUM & CARMELITARUM: ſicuti BENEDICTINORUM §. XVII. CISTERCIENSIUM S. XVIII. PRÆMONSTRATENSIUM §. XIX. Canonicorum Regularium S. AUGUSTINI §. XX. & JESUITARUM §. XXII.

Hiſtoria Eccleſiaſtica de los ſucceſſos de la Chriſtianidad de Japan desde el de A. 1602. que entro en el la Orden des Predicadores, haſta el de 1620. por el P. F. *Jacinto Orfanel* e *Diego Collado*, la miſma Orden. Madrit 1633. fol.

Hiſtoria de la Provincia del S. Roſario de la Orden de Predicadores en Philippinas, Japon y China, (ab A. 1582. ad 1673.) por Don Fray *Diego Aduarte*, Obiſpo della nueva Segovia, annadida por el P. F. *Domingo Gonçalez*, en Madrit en el Collegio de S. Thomas, 1640. fol.

Thomæ a JEſu, Hiſpani, *CARMELITÆ* ſtimulus Miſſionum de propaganda a Religioſis per totum Orbem Fide Rom. 1610. 8. Ejusdem Theſaurus * ſapientiæ Divinæ in Converſione omnium Gentium pro-

* In hunc notas quasdam ab Romano Equite *Petro à Valle*, peregrinationibus ſuis & libris ſatis noto exſpectare juſſit Leo Allatius in apibus Urbanis pag. 226. Rom. 1633. 8. ſed illæ nondum ſunt emiſſæ in publicum. *Nic. Antonius* Tom. 2. Bibl. Hiſpanæ pag. 246.

procuranda, libri XII. Antwerp. 1613. 4. & inter Opera junctim excusa Colon. 1684. fol. tomo I. Libro tertio, quarto & quinto monita Misſionariis obſervanda continentur: libro XI. diſputatur de ratione agendi cum Ethnicis, libro IX. cum Judæis, libro X. cum Saracenis.

Angeli Mariæ Verricelli, *CLERICI REGULARIS* de Apoſtolicis miſſionibus quæſtiones morales, ubi & de juſta an injuſta Indorum debellatione. Venet. 1656. fol. confer laudatum *Dorothei Aſciani* opus p. 568. ſqq. atque de Thomæ a Jeſu theſauro jam memorato, pag. 558. ſq. & *Rich. Simonis* Bibl. ſelectam Gallice editam T. 1. pag. 297. ſeqq. & *Martini Diefenbachii*, τȣ μακαρίτȣ Judæum convertendum pag. 83.

Les Clercs Reguliers, qu'on appelle *THEATINS* ont publieé le premier tome d'une hiſtoire de leurs miſſions: l'ouvrage eſt Italien, le Pere *Barthelemy Ferro* en eſt Auteur. Ce premier tome contient une relation des trauvaux Apoſtoliques de ces ſaints Miſſionaires dans la GEORGIE, & une deſcription exacte des quatre Royaumes de ce pais, l'IBERIE, l'ODISCI, le GURIEL, & l'IMERETE. C'eſt un in folio de 744. pages, Rom. 1704. *Mem. de Trev.* 1704. *Jun. pag.* 1031.

Philippus Rovenius de Miſſionibus ad propagandam Fidem, & converſionem Infidelium. Pariſ. 1625. Lovan. 1638. 8. adde *Aſcianum* p. 565. ſq.

Emanuelis Ortigas S. J. ſummarium Miſſionum, ſeu de modo in illis agendi. Cæſarauguſtæ 1671. 8. tribus Volum. Hiſpanice.

Epiſtolæ & ſcripta ac relationes Miſſionariorum.

ab A. 1542. ad 1560. Epiſtolæ *Franciſci Xaverij* & aliorum.
1549. *Coſmi Turriani* de rebus Indicis.
1551-1566. Ejusdem de rebus Japonicis.
1554. ſeq. *Gaſparis de Vilela* ex India, & A. 1557. ſeq. ex Japonia.
1555. *Eduardi de Sylva.*
1564. *Jo. Baptiſtæ Montij* Epiſtolæ de rebus ab A.C. 1564. ad 1571.
1565. *Balthaſaris de Coſta* Luſitani, e Japonia, *Balthaſaris Gagi.*
1566. Epiſtolæ Indicæ editæ à *Jo. Rutgero Berg.* Lovanii 1566. 8.
1569. Hanuardi de Gameren Epiſtolarum Japanicarum collectio de multorum in variis Inſulis Gentilium ad CHriſti fi-

dem converſione, adjunctis Epiſtolis Aſiaticis de Tartarorum Imperio, Religione & moribus. Lovan. 8. 2 Volum.

A. 1572. *Jo. Petri Maffei* S. J. rerum a Societate ab A. 1548. in Oriente geſtarum volumen. Paris 8. & auctiore editione. Colon. 1574. 8.

1575. 1582. 1588. *Caſparis Cœlhus.*

1577. ad 1601. de rebus Japonicis, Indicis & Peruvianis, collectæ a *Joanne Hayo.* Antwerp. 1605. 8.

1580. usque ad 1599. de Japonia & China, *Alexander Valignanus* S. J.

1581. 1582. *Jo. Antonij Valtrini.*

Hiſtorica relatio de ortu & progreſſu Fidei in regno Chinenſi per miſſionarios S. J. ab A. 1581. ad 1669. ex literis Patrum ejusdem Societatis, præcipue *Jo. Adami Schall*, * Colonienſis, Ratisbonæ 1666. & 1672. 8.

1583. 1598. 1601-1606. *Francisci Paſii.*

1583. 1584. *Franciſci Capralis.*

1584. *Martini Ignatij*, Franciſcani Hiſp. iter in Indiam Occidentalem & Oriental.

1586. *Antonij Almeida*, e Sinis & Japonia.

1586 - 1590. *Franciſci Bencij* annuæ litteræ de rebus Societatis in India, Rom. 8. quatuor Volum.

1588. *Jo. Petri Maffeij* hiſtoriarum Indicarum libri XVI. ſelectarum item ex India Epiſtolarum eodem interprete libri IV. cum Ignatii Loyolæ vita. Florentiæ 1588. fol. Colon. 1589. fol. Antwerp. 1605. 8.

1590. 1591. *Joannis de Atienza* Epiſtolæ de miſſionibus *Peruvianis.*

1591. 1592. *Ubeldini Bartolini* litteræ Japonicæ.

1592. *Jo. Baptiſtæ Peruſci* S. J. hiſtorica narratio de Rege Mogor, & regnorum Japoniæ converſione ex litteris A. 1591. Rom. 1597. 8.

A. 1593.

* Hic Pequinenſis Regii Mathematum tribunalis præſes Converſioni Gentium operam ſuam addixit per annos 50. & octogenario proprior defunctus eſt A. 1666. 15. Aug.

A. 1593. *Horatii Turselini.*

1594. 1595. 1596. *Sebastiani Barettarij.* Neap. 1604. 8. ex omnibus Europæ partibus & e provincia Peruviana, Mexicana, Brasilia & India.

1595. *Aloysij Frois* binæ Epistolæ de statu Christianæ rei in Japonia. Mogunt. 1598. 8.

1596. *Francisci Mercati.*

1598. *Nicolai Longobardi*, e Sinis.

Nicolai Pimenta de rebus gestis in India Orientali à Patribus S. J. A. 1598. & 1599. Mogunt. 1601. 8.

1600. *Joannis de Lucena*, Lusitani, Historia & vita *Francisci Xaverij* & de gestis aliorum Religiosorum ejusdem Societatis, in India. Ulyssipone 1600. fol. & ex Lusitanico Italice Lud. Mansonius Rom. 1613. & Hispanice Alphonsus Sandoval. Hispali 1619.

1600. Relation annual de las cosas en la India Oriental y Japon *Ferdinandi Gverreiro* A. 1600. ad 1609. Lusitanice, & ab *Antonio Collaco* Hispanice. Valladolid. 8.

Valentini Carvallii.

Recentissima de regno Chinæ & de statu rei Christianæ apud magnum Regem Mogor, & de morte Taicosamæ Japoniorum Monarchæ. Mogunt. 1601. 8.

1601. Litteræ annuæ editæ Antwerp. 1618. 8. Historia de las missiones que han hecho los Religiosos de la Companhia de JEsus, para predicar el sancto Evangelio en la India Oriental y en los Reynos de la China y Japon. ecrita par *Luis de Guzman.* Alcala 1601. fol.

Jo. Petri Maffei vitæ XXII. Confessorum CHristi. Rom. 1601. 4. Italice.

1602. *Didaci Monteyri.*

1602. *Joannis de Ribera* annuæ litteræ a Philippinis scriptæ à Junio 1602. ad Junium 1603. Rom. 1605. Italice.

A. 1603. *Gabrielis de Matos.*

Benedicti Goez S. J. Lusitani missio in Indiam & Chinam. Vide Trigautium V. 13. Jarricum V. 29.

Didaci Antunnes, Lusitani, e Sinis.

Didaci de Torres Bollusii, Hispani relatio historica rerum in provincia Peruana apud Indos a Patribus S. J. gestarum. Rom. 1603. Italice & 1604. Latine, 8.

Jo. Rodrigo Gironii litteræ Japonicæ A. 1603. seq. Bonon. 1609. Rom. 1610. 1615. 8.

1605. *Joannis Hayi* Scoti sylloge, de rebus Japonicis, Indicis & Peruanis ab A. 1577. usque, Epistolæ recentiores, Antwerp. 8.

1606. *Hermanni Hugonis* Epistolæ Japonicæ Joannis Rodrigvez & Chinenses Matthæi Riccii S. J. A. 1607. 1608. Latine Antw. 1611. 8.

1607. 1608. *Antonii Colazi*, ex India, Japonia.

1609. 1610. 1611. 1612. litteræ Japonicæ & Sinicæ ad Claudium Aquavivam à *Nic. Trigautio*: Latine versæ ab Andrea Schotto, Augustæ Vindel. 1615. 8.

Histoire de ce qui s'est passé en *Ethiopie*, *Malabar*, *Brasil*, & és *Indes* Orientales, tirée des lettres écrites au General des Jesuites A. 1610. jusqu'en 1620. Paris. 1628. 8. ex Italico Gallice.

1611. missio Jesuitarum in Canadam sive novam Galliam.

1611. litteræ annuæ ex omnibus Europæ partibus & e provincia *Peruviana*, *Philippina*, *Mexicana* &c. Dilingæ sine anni nota 8.

Luys de Urreta Ord. Præd. historia de la sagrada orden de Predicatores en los remotos reynos de la *Ethiopia*. Valenc. 1611. 4.

1612. Capucinorum Gallorum missio in *Brasiliam*.

Relacion del successo que tuvo nuestra santa Fè en los Reinos de Japon A. 1612 - 1615. imperando Cubosama, compuesta por el *P. Luis Pineyro*, S. J. Madrid 1617.

A. 1613.

A. 1613. *Sebaſtiani Vieira* litteræ Japonicæ.

1614. In peregrinationibus *Ferdinandi Mendez Pinto*, Luſitanice editis Ulyſſipone 1614. fol. Hiſpanice Valentiæ 1645. fol. Gallice Pariſ. 1645. 4. non pauca leguntur de Franciſco Xaverio, ejusque laboribus & exitu.

1615. Litteræ annuæ ex Japonia, Chinenſi regno, Goa, Æthiopia, Italice per Laur. delle Porze. Mediolan. 1621. 8.

Gerardi Zoës ex Gvinea. *Petri Morejon* ralatio A. 1615-1619. de regnis Japonenſi & Chinenſi. Ulyſſipone 1621. 4. litteræ S. J. e regno Sinarum, auctore P. Nicolao Trigautio. Auguſtæ Vindel. 1615. 8.

Franciſcanorum miſſio in Canadam ſive novam Franciam.

1617. *Franciſci Eugenii*, e Cocincina & Macao.

1618. *Camilli Conſtantii* & e Goa A. 1618. *Caſparis Luiſii* & ex Cocincina A. 1621. ex Japonia 1619. 1624.

1618. 1619. 1625. *Emanuelis Diaz*, e Sinis.

Alexandri de Rhodes S. J. relationes de felici ſucceſſu fidei Chriſtianæ, in regno Tunchinenſi, Cocincinenſi, Japonia, Perſide ab A. C. 1618. ad 1653. vide Sotwelli Bibl. Jeſuiticam p. 24.

1619. ad 1622, *Adriani Crucii* de rebus à ſocietate in Japonia geſtis. Neapoli 1621. 8. & ex Italico Gallice à Petro Morino S. J. Paris 1625. 8.

1620. *Jacobi Rho* ſive *Raudenſis* de ſua navigatione (in Chinam) & de rebus Indicis Epiſtolæ duæ. Mediolan. 1620.

1620. 1621. *Adriani Crucii* e Sinis. *Hieronymi Majorica* ex Goa, A. 1620. 1621.

Wenceslai Pantaleonis Kirwitzer.

Capucinorum Hiſpanorum Miſſio ad regnum Congo cum litteris à Paulo V. vide Marci de Gvadalaxara *Hiſt. Pontifical y Catolica* T. V. pag. 477. ſeq.

1621. 1622. *Hieronymi Majorica* litteræ Japonicæ, & ex Italico Gallice à *Jo. Baptiſta de Machault*. Paris 1627. 8.

A. 1622.

A. 1622. 1623. *Alvari Semedei*, Lusitani.

1623. *Joannis de Sylva*, Ulyssiponensis litteræ e provincia *Goana*.

1624. *Sebastiani Barreti* sive *Barretarii* annuæ litteræ *Goa* scriptæ.

1624. *Antonii Andradi* iter in regnum *Tibet* & *Catajan*.

Jo. Baptista Machalti (Machault) S. J. gesta a Patribus Societatis in regno *Tibetano* & in *Æthiopia* A. 1624. & in regno *Sinensi* A. 1625. 1627. 1628. Paris. 8.

1624. *Francisci Crespi* relatio de Martyribus Japonensibus. Litteræ annuæ ex Italico versæ editæ Latine Diling. 1628. 8. *Gerardi Zoës* litteræ Japonicæ.

Relaçam geral de estado da Christiandade de *Ethiopia* das cousas do *Thibet* è *Catayo*, copiada das cartas dos Padres da Companhia de JEsu dos annos de 1624. 1625. 1626. pelo *P. Manoel da Veiga*. Lisboa 1628. 4.

1625. ad 1627. *Jacobi Susii* litteræ Japonicæ, & e regno Cochinchinensi. Lovan. 1632. Litteræ Japonicæ *Joannis Vremanni* de A. 1625. 1626. & *Joannis Vireau* A. 1625. seqq. Gallice, Paris.

1626. 1627. *Jacobi Rausonier*, Burgundi, S. J. annuæ litteræ ex *Paraquaria*. Antwerp. 1636. 8.

1626. *Francisci Codingi* iter in regnum Tibet.

1626. 1627. *Andradi* & *Almeidi* iter in Æthiopiam.

Ab A. 1627. ad 1646. in regno Tunchinensi † *Alexander de Rhodes*, Avenionensis libro posteriore historiæ Tunchinensis, Lugd. 1652. 4.

1627. *Christophori Ferreira*.

1627. 1628. *Nicolai Mastrilli* Nolani, ex Provincia Paraquaria. Latine ex versione Jac. Rançonierii. Antw. 1636. 8.

1629. Exilio multati à Rege Tunchinensi Christiani. vide Alex. de Rhodes II. 28. p. 108. seq. atque c. 35. p. 136. seq.

A. 1630.

† Ut *Pechin*, Septentrionalis, *Nanchin* Australis, ita *Tunchin* Orientalis China.

A. 1630. *Edmundi Nevillii*, e Japonia.

1631. *Christophori Borri* relatio missionis in regno Cocincinæ. Rom. 8. Italice. & Viennæ 1633. Latine Jo. Bucelleno interprete: adde Alexandrum de Rhodes II. 37. pag. 143. seq.

1633. *Francisci Rodrigvez.*

1634. 1635. relation de ce qui s'est passé en la nouvelle France, par le Pere *le Jeune* superieur de la residence de Kebec. Avignon 1636. 12.

1636. *Marcelli Francisci Mastrilli* S. J. iter cum XXXII. sociis in Indiam. Antw. 1636. 8.

Jacobi de Machault S. J. relationes Gallice editæ de missionibus Paraquariæ & aliis in America Meridionali Paris. 1636.

1637. *Marcelli Francisci Mastrilli* S. J. historia expeditionis Hispanicæ ad Regem *Mindanni* sive Insulæ *Mindanao* e Philippinis A. 1637. Hispali. fol. Hispanice.

1638. *Laënsis* sive ad *Laorum* terras expeditio de qua Alexander de Rhodes II. 43. p. 162. seq. Relation nouvelle & curieuse des Royaumes de Tunquin & de Lao, traduite de l' Italien du *P. Mariny* par L. P. L. C. C. Paris 1666. 4.

1640. Hoc anno Christianorum in regno *Tunchinensi* fuisse centum millia tradit Alex. de Rhodes II. 48. p. 179.

De Lusitanorum legatione irrita in Japoniam ad revocandum edictum Christianis inimicum, videnda relatio *P. Antonii Francisci Cardini*, edita Rom. 1643. 8.

1644. ab *Andrea Xavierio* nova incrementa Tunchinensis Ecclesiæ de quibus Alex. de Rhodes II. 51. p. 191. seq.

1646. *Jacobi de Machault* S. J. relationes de rebus Japonicis.

1646. Historica relatione del Reyno de *Cile*, (Chili) e delle missioni e ministerii che esercita in quella la Compagnia di Giesu. Rom. 1646. fol. *Franc. Cardin* relation de la Province du *Japon*, ex Lusitanico Gallice. Relation des missions de Malabar. ex Italico Franc. Barretti Paris 1646. 8.

1647 - 1652. *Pauli Ragvenau.* Paris. 8.

1649. Itinerario de las missiones Orientales del *P. Manrique.* Rom. 1649. 4. Itinerarium Orientale *R. P. F. Philippi.* Lugd. 1649. 8.

A. 1650. ad 1654. *Jo. Nadasii.* Dilingæ 1658. 8.

1651. *Jacobi de Machault* S. J. relationes de provinciir *Goana*, *Malabarica* & aliis.

1652. *Ignatius à Jesu*, Carmelita, de Missione *Passoram* Mesopotamiæ suscepta, & *de Christianis S. Johannis.* Rom. 1652. Vide quæ supra pag. 119. seq.

Jacobi de Machault S. J. relationes de regno Cochinhinensi.

1654. Relatio triplex de rebus Indicis. *Cornelii Bendinii* dicti *Godinez* Martyrium. *Caaigvarum* gentis mores & coepta conversio. *Adriani Knudde*, dicti *Cressi* elogium. Antw. 1654. 8.

1658. 1659. Relation du voyage du *P. Joseph Tissanier* depuis la France jusqu'au Royaume de Tunquin. Paris 1663. 8.

1659. *Jacobi de Machault* S. J. de itinere XXV. religiosorum Societatis ad missionem Indicam. Ejusd. de missione Religiosorum Societatis in Perside.

1659-1666. relaçaon do estado politico e espiritual do Imperio da China: ex Latina Historia Tartaro Sinica P. *Francisci Rougemont* Lusitanice, Ulyssipone 1672. 4. Latine, Lovan. 1673. 8.

Alex. de Rhodes Relation de la mission des Jesuites etablie dans le Royaume de Perse. Paris 1659. 8.

1660. *Josephi Bessoni* S. J. Syria sancta, sive de missionibus Patrum Societatis in Syria Paris. 1660. 8. Gallice, & ex Gallico Italice Josepho Anturino, Aleppensi Maronita interprete. Rom. 1662. 4.

1662. lettre de *Jaques le Favre* au P. Procureur de la Province de France & des Missions del' Orient sur son arrivée a la Chine, & l'estat present de ce Royaume. Paris 1662. 8.

1663. *Jo. Philippi de Marini* S. J. delle missioni de' Padri della Compagnia di Giesu nella provincia del Giappone & di Tunquino. libri V. Rom. 1663. 4. Venet. 1665. & Gallice Paris. 1666. 4. *Juliani Baldinoti* relatio de itinere in regnum Tunquin, Sinis conterminum.

Jacobi

Jacobi de Machault relationes de regno *Madurensi*, *Tango-rensi* &c.

A. 1666. divers voyages du *P. Alexandre de Rhodes* en la *Chine* & autres Roiaumes de l'Orient, avec son retour en Europe par la Perse & l'Armenie. Paris 1666. 4. 1682. 4. Viaggi Orientali del *Filippo della SS. Trinita.* Rom. 1666. 8.

Relation d'un voyage de *Congo* A. 1666. 1667. par *Mich. Ange de Gattine* & *Denys de Carli de Plaisance.* Lyon 1680. 8.

Relation du Voyage de Mr. l' Eveque de Beryte, vicaire Apostolique, de la *Cochinchine* par la Turquie, la Perse & les Indes jusqu'e a Siam, par le sieur *de Bourges*, Prestre missionaire. Paris 1666. 8.

1668. Relation abregeé des Missions & des voyages des Eveques François envoyez aux Royaumes de la *Chine*, *Cochinchine*, *Tonchin* & *Siam* par *Fr. Pallu* Evesque de Heliopolis. Paris 1688. 8.

1671. Relation des missions des Evéques François aux Royaumes de *Siam*, de la *Conchinchine*, de *Camboy* & du *Tonkin* depuis 1666. jusqv'en 1671. Paris 1674. 8.

1672. Suite de la dite relation és anneés 1672. jusqu' en 1675. Paris 1680. 8.

1688. Voyage d'un missionaire de la Compagnie de Jesus en *Tunquin*, en *Perse*, en *Armenie*, en *Arabie* & en *Barbarie* ab A. 1688. ad 1709. Paris 1730. 12. 2 Vol. *Journal des Sav.* 1730. *Juin p.* 182.

1699. Ab hoc anno incipiunt Epistolæ Gallica lingua editæ a Jesuitis Carolo Gobieno, P. du Halde aliisque sub titulo: *lettres edifiantes & curieuses ecrites des missions etrangeres par quelques Missionaires de la Compagnie de JEsus.* Paris 12. & Anglice Lond. 1714. & Germanice * Augustæ Vindelicorum, Stœcklino interprete 1728. 8. Volumina Gallice hactenus prodierunt XIX. de ultimo vide sis Journal literaire T. XVII. p. 50. & Ephemerides Eruditorum Parisienses A. 1730. p. 489.

* Allerhand so lehr- als geistreiche Briefe, Schriften und Reiß-Beschreibungen von denen Missionariis der Gesellschafft JEsu.

A. 1700. Relatio Miſſionum Occidentalium, ſub vexillis Seraphici inſtituti peractarum à *P. Franciſco Diez.* Rom. 1700. fol.

1715. Ab hoc anno incipit nova collectio, cujus ſex evolvi volumina, quæ inſcribuntur: Nouveaux memoires des miſſions de la Compagnie de JEſus dans le Levant. Paris 1715-1727. 12.

Linguarum ſtudium, Arabicæ & Chaldaicæ commendatum ad infideles convertendos in Concilio Viennenſi A. 1311. Gregorius XIII. A. 1585. ſine Pontificis expreſſa licentia neminem ad prædicandum Ethnicis Evangelium proficiſci edita bulla præcepit. Clemens VIII. deinde Magiſtris & Generalibus Ordinum Monaſticorum hanc conceſſit facultatem, ut quos vellent ex Ordine ſuo, per Luſitaniam duntaxat ſuſcepta inde navigatione in peregrinas regiones mitterent. Paulus V. quocunque itinere permiſit religioſos in Indias ablegare ad Fidem Chriſtianam prædicandam, quod A. 1633. confirmavit Urbanus VIII. in decreto quod incipit: *Ex debito Paſtoralis Officii*, in quo Miſſionariis negotiationes ſæculares diſtricte interdicuntur. T. 4. bullarii magni p. 189.

Congregatio Miſſionum Apoſtolicarum Neapolitana.

Lovis Abbelly, Evesque de Rhodez, la vie de *Vincent Paul*, Inſtituteur & premier Superieur general de la Congregation de la Miſſion. * Paris 1664. 4.

Memoire touchant la pretenſion qv'ont quelques ſujets de la Congregation de la Miſſion d'obtenir la diſpenſe ou commutation de leurs voeux. 4. *Journal des Sav. A.* 1695 p. 265.

Emanuelis Sarmiento de Mendoza, Burgenſis, in Schola Salmanticenſi Rectoris, Militia Evangelica pro adornandis miſſionibus Apoſtolicis ad Evangelii inter Ethnicos publicationem fructoſam. Hiſpali 1628. 8.

Multa ſunt & magna quæ in Miſſionibus & Miſſionariis Romanæ Eccleſiæ jure merito a multis vel deſiderata ſunt vel reprehenſa: quorum longe maximum eſt illud, quod non tam cordi eſſe videatur

* Congregatio hæc inſtituta à Vincentio Paulo, confirmata ab Urbano VIII. A. 1626.

videatur plerisque Evangelicam doctrinam & pietatem bona fide more Apostolico instillare animis, curareque ut Verbum CHristi habitet inter Neophytos πλουσίως abundanter a) in omni sapientia, ut in illis Divina Lux accendatur Fidei, & cum serio virtutis studio Charitas, σύνδεσμος τῆς τελειότητος vinculum illud perfectionis ab iisdem induatur: sed quod hoc agere soleant inprimis, ut Ecclesiæ Romanæ proselytos, b) & Papæ veneratores faciant, & ritus Romanos introducant utcunque; Evangelicæ doctrinæ integritate ac puritate & vi vel dissimulata, vel obscurata, apocryphisque fabulis, ut factum ab Hieronymo Xaverio c) constat, & variis contaminata erroribus superstitionibus atque ἐθελοθρησκείαις. Quæ ne quis præter rem objecta caussetur, sufficiet animo Christiano & attento legere ipsas eorum relationes, in quibus hæc non sine dolore observata passim a me memini, atque testata observataque aliis, docebunt e nostratibus *Dorotheus Ascianus* sive *Matthias Zimmermannus* libro de montibus pietatis Romanensibus p. 553. sqq. *D. Jo. Georgius Neumannus* Theologus Witebergensis, in diss. de Missionariis Pontificorum, Witeb. 1702. 4. *Henricus Muhlius* Theologus Kiloniensis diss. de conversione Paganorum pag. 39. seq. Kil. 1717. 4. *Christianus Eberhardus Weismannus*, Theologus Tubingensis Oratione de Virtutibus, Vitiis & Fatis Missionum, quas Romana Ecclesia per omnem terrarum Orbem convertendarum Gentium gratia instituit, d) in ejus Orationibus Academicis, editis Tubingæ 1729. 8. p. 286. seqq. & Rev. *Erdmannus Neumeisterus* noster, in Geistlichem Abel, Festo Ascensionis CHristi Tom. 1. p. 1033. seq.

 Quan-

a) Coloss. III. 16. Robertus Millar Tom. 2. p. 263. *It is observable, that none of these Missionaries ever put the Sacred Scriptures of the Old and New Testaments into the hands of their pretended proselytes, nor gave them any methodical instruction in the principles of the Christian Religion, which is absolutely necessary in order to make strangers and heathens good Christians, and which has been done by others who laboured in that work in former ages, and also in later tymes, as by Mr. Eliot, and others in* New-England, *and by the* Danish *Missionaries in Malabar.*

b) Matth. XXIII. 15.

c) vide Codicem Apocryphum Novi Test. Tom. 1. p. 381. * 828.

d) Auserlesene Theologische Bibliothec T. 4. p. 429. seq.

Quanquam autem vehementer dolendum eſt dici hæc taliaque poſſe, nec poſſe negari aut refelli, tamen neque univerſis objici eadem pariter poſſe intelligo, & multis in Miſſionariis bonam pro captu ſuo intentionem, ſincerum ardorem, Zelum, incredibiles labores, pericula & conſtans ad profuſionem ſanguinis usque ſtudium animas Chriſto lucrandi negare nemo auſit; hæc igitur libenter agnoſco, admiror, amo, laudo: laudo etiam quod catechizandis rudibus diligentior a non paucis opera impenditur, & catechetarum numerus augeri quotidie deſideratur: itaque Nomen CHriſti etiam Miſſionariorum ſtudiis latius proferri atque inter Gentes perſonare gaudeo cum Apoſtolo & gaudebo, quanquam ut apud majores noſtros olim obſcuratum traditionibus humanis: nam ita quoque non dubito illud ſalutare fore multis, donec poſt hoc crepuſculum, puriorem plenamque lucem Evangelii populis illis concedere luminum Patri viſum fuerit.

CAPUT XXXIII.

Congregatio Romana de Propaganda Fide: & Congregatio S. Officii, ſive Tribunalis univerſalis Inquiſitionis.

I.

DE celebri Collegio de Propaganda Fide quod poſt interceptos Clementis VIII. & Pauli V. conatus à Gregorio XV. Pontifice A. 1622. conditum eſſe conſtat, eſt mihi in manibus volumen parvum in fol. editum Romæ A. 1642. quod inſcribitur: *Conſtitutiones Apoſtolicæ, ſacræ Congregationis de propaganda Fide.* In hoc continentur: 1) *Gregorii XV.* bulla quæ incipit: *Inſcrutabili Divinæ Providentiæ arcano*, edita A. 1622. a) decimo Kal. Jul. qua Congregatio illa fundatur, Cardinalibusque XII. vel pluribus & Prælatis ac Religioſis & linguarum peritis Viris una cum Secretario ad illam cooptatis committitur & demandatur, *ut omnia & ſingula negotia ad Fidem in univerſo Mundo propagandam*

a) Eadem obvia in Laërtii Cherubini bullario magno Tom. III. pag. 421.

pagandam pertinentia cognoſcant & tractent, & graviora quæ congregati tractaverint ad Pontificem referant, alia vero per ſe ipſos decidant & expediant pro eorum prudentia. MISSIONIBUS omnibus ad prædicandum & docendum Evangelium & Catholicam doctrinam ſuperintendant, miniſtros neceſſarios conſtituant & mutent. pag. 1. 2) Ejusdem Gregorii XV. litteræ ternæ quibus Congregationi conceduntur emolumenta annulorum Cardinalitiorum per hæredes Cardinalium Cameræ Apoſtolicæ ſolvi ſolita, litteræ quoque & ſcripturæ omnes gratis expediendæ præcipiuntur, & facultas datur Judicem ſibi pro Congregatione deputandi pag. 5. 11. 13. 3) *Urbani VIII.* Inſtitutio & Reformatio Collegiorum Pontificiorum, Viennenſis, b) & Pragenſis, c) Fuldenſis d) pro ſcholaribus Germanicæ Nationis pag. 22. 30. 38. nec non Collegii Illyricorum e) A. 1627. p. 47. 4) Ejusdem Urbani VIII. Conſtitutio ſuper miſſionibus Religioſorum, quæ incipit: f) *Ex debito Paſtoralis Officii*, p. 56 de quo ſupra p. 564. 5) Alia pro alumnatu duodecim alumnorum ſex Nationum, *Georgianorum*, *Perſarum*, *Neſtorianorum*, *Jacobitarum*, *Melchitarum* nec non *Coptorum*, quem Urbanus VIII. condidit A. 1637. pag. 62. 6) Alia, qua duo Collegia Alumnorum Avenionenſia, magnum S. Nicolai de Anexiaco & alterum della Rovore, Congregationi de propaganda Fide ſubjicitur. pag. 69. 7) Alia pro alumnatu alumnorum tredecim pro *Æthiopica* ſive *Abyſſina*, & *Bragmana Indorum* Orientalium, & in earum defectum *Armena* nationibus, A. 1639. pag. 74. 8) Alia pro Collegio ſeu ſeminario S. Norberti Civitatis Pragenſis, Ordinis Præmonſtratenſis. pag. 81. & pro ſeminario Archiepiſcopali Pragenſi. p. 87. 9) Urbani VIII. conſtitutio, ne Monaſteria, Conventus, Domus, Seminaria, Collegia, Hoſpitia ſeu Oratoria nova usquam ſub titulo de Propaganda Fide conſtruantur inconſulta ſede Apoſtolica. A. 1640. pag. 91. 10) Ejusdem bulla erectionis Collegii *ſeminarii* Poſtoralis Urbani g) *pro propaganda* ac

b) Id. T. IV. p. 124.
c) id. p. 122.
d) id. p. 155.
e) id. p. 117.
f) id. pag. 189.
g) Confer quæ de hoc Seminario ex Helioti hiſtoria Ordinum Monaſticorum, Religioſorum & Militarium, Congregationumque ſecularium notantur in memoriis litterariis Trevoltinis A. 1721. menſe Novembri p. 1898. ſeq.

ac tuenda Catholica & Apoſtolica *Fide*, alumnorum ex omni natione A. 1627. pag. 93. ii) Bulla ab eodem Urbano VIII. A. 1641. promulgata, qua Seminarium & Alumnatus, cum Congregatione de propaganda Fide uniuntur, ejusque curæ ſubmittuntur, pag. 104 - 115.

Sicut de reliquis congregationibus & tribunalibus aulæ Romanæ, ſic de hac quoque pluribus tractant *Joannes Baptiſta de Luca* Cardinalis, in relatione Curiæ Romanæ, Colon. 1683. 8.

Hunoldus Plettenberg S. J. in notitia Congregationum & tribunalium Curiæ Romanæ, Hildeſii 1693. 8. capite XXVI. p. 733. ſeq. De eadem poſſunt præterea conſuli

Georgius Scherer S. J. Geographiæ Hierarchicæ parte ſecunda pag. 33.

Breve compendium hiſtoriæ Congregationis Cardinalium de Propaganda Fide, à *Theophilo Sigfrido Bayero* & *Carolo Menzelio* editum Regiomonte 1721. 4.

Dorotheus Aſcianus ſive *Matthias Zimmermannus* libro de montibus Pietatis Romanenſibus edito Lipſiæ 1670. 4. pag. 522. ſeq. qui etiam p. 561. ſeq. *Thomæ à Jeſu*, Carmelitæ exhibet conſilium, quod ille libro tertio theſauri ſui de ſalute Gentium procranda A. 1613. editi cap. I. dederat de erigenda Romæ hujusmodi Congregatione.

Libellus diviſionis Provinciarum Orbis terrarum, pro Cardinalibus de propaganda Fide. Rom. 12.

Elenchus librorum ſive typis ſive impenſis h) Congregationis de Propaganda Fide variis lingvis excuſorum, ex editione Romana A. 1639. 4. recuſus in laudato *D. Matthiæ Zimmermanni*, Superintendentis eruditi Miſnenſis, libro de Montibus Pietatis p. 527 - 533.

Volumen

h) Omnes alias Europæ typographias characterum peregrinorum, & in his oris vix unquam viſorum apparatu ab hac Congregationis Romanæ typographia facile ſuperari notavit Wagenſeilius in telis igneis Satanæ p. 90. & libri ex illa officina editi fidem faciunt. Linguarum pæne omnium typis inſtructam laudat Bernardus de Montfaucon, Diarii Italici p. 230.

Volumen MS. ſatis ſpiſſum in 4. quæſtionum in hac Congregatione propoſitarum, caſuumque examinatorum, ex Bibliotheca Guſtavi Schroederi, Paſtoris Gluckſtadienſis τȣ μακαρίτȣ ſervatur apud Venerandum noſtrum Jo. Chriſtophorum Wolfium, cujus beneficio evolvere illud mihi licuit.

Regole da oſſervarſi dagli alunni de propaganda Fide Rom. 4.

Fundatio Alumnatus pro Juvene Nationis Epiri ſeu Albaniæ à Congregatione de Propaganda Fide nominando: in Clementis XI. bulla CVI. data A. 1708. T. 1. Opp. pag. 634.

E Reformatis *Carolus Drelincurtius* in dialogis IX. Gallice editis contra Miſſionarios, Genev. 1655. 8.

Robert Millar in hiſtoria propagati Chriſtianiſmi, Paganiſmique oppreſſi, vulgata Anglice Lond. 1731. 8. tomo ſecundo capite VIII.

Ex ipſis Eccleſiæ Romanæ ſociis *Richardus Simon* in Bibl. Critica Gallice edita tomo 2. cap. 3. aliique Jeſuitarum circa cultum religioſum Chinenſium adverſarii, quos refero infra c. XXXIX.

II. Congregatio altera, itidem ad tuendam & propagandam Religionem ſuam à Pontificibus Romanis directa, atque hæreticis potius, quos vocant, inter Chriſtianos perſequendis & excruciandis, quam non Chriſtianis ad CHriſtum adducendis comparata eſt quam appellant *Sancti Officij*, ſive Tribunal Univerſalis *Inquiſitionis*, cujus tanquam erubeſcendæ Chriſtiano Nomini non feciſſem hoc loco inter remedia propagandæ Religionis Chriſtianæ mentionem, niſi illam ad Judæos etiam interdum Muhamedanosque & Ethnicos (non adeo convertendos illos quidem, quam bonis & vita ob Religionis impactum crimen ſpoliandos adhibitam conſtaret. Originem tam horribilis & truculentæ rei video repeti ab *Innocentio III.* Potifice, qui legatum ſuum *Petrum* * *de Caſtro Novo*, cum duodecim Monachis *Ciſtercienſibus* ad perſequendos Albigenſes miſit A. 1204. eumque A. 1208. Raymundi Comitis Toloſani interfectum inſidiis acerbe queritur lib. XI. Epiſt. 26. ſqq. T. 2. edit. Baluzianæ pag. 147. adde Petri Sarnenſis, illorum temporum ſcriptoris & monachi Ciſterc. hiſtoriam Albingenſium

* De hoc confer Acta Sanctorum T. 1. Martii V. p. 411. ſeq.

fium & belli facri ab A. 1209. ad 1218. gefti editam à Nic. Camufato Trecis A. 1615. 8. atque in tomo V. Francifci du Chefne: & Odoricum Raynaldum, Bzovium, Wadingum aliosque illorum temporum fcriptores. Acta Concilii Avenionenfis A. 1209. Dacherii fpicileg. T. 1. edit. novæ p. 703. Inde Inquifitio introducta Tolofæ primum in Gallia Narbonenfi circa A. 1212. primo Inquifitore *Dominico*, Ordinis Prædicatorum conditore, qui perinde ut *Francifcani* magnam Pontifici declamationibus fuis contra Hæreticos operam præftabant. Confirmante deinde Inquifitorum auctoritatem variis Conftitutionibus A. 1225. & 1244. Imperatore Friderico a) in longe pluribus præter Galliam regnis Europæ illud tribunal obtinuit, & in Italia, & in Polonia, regnisque Aragoniæ, Valentiæ, nec non Caftellæ ac Legionis c) & Lufitaniæ d) Siciliæque, e) & apud Sardos, tum in Flandria atque Artefia. In quibusdam tamen regnis ut Neapolitano f) atque in Germania fruftra tentatum: Venetiis g) prudenter temperatum eft, in Gallia h) impeditum ceffavit: Belgio i) cum intentaretur, ad Hifpanorum jugum excutiendum admovit ftimulos, & libertatis vindicandæ anfam nobilem præbuit. Extra Europam non novi tribunal Inquifitionis vigere nifi i) in emporio celebri Indiæ Orientalis *Goa*, quæ juris eft Lufitanici annos amplius ducentos, & Archiepifcopi fedes a temporibus Pauli IV. Vide *Delloni* Medici Galli librum, relation de l'inquifition de Goa, Paris 1687. Lugd. Bat. 1687. 12. & Belgice Middelburg. 1688. 8. Catalogo dos Inquifitores que tem havido

a) Vide Philippi a Limborch hiftoriam Inquifitionis lib. 1. pag. 48. feq.
b) id. pag. 72. feq.
c) id. pag. 77. Acta Concilii Tarraconenfis A. 1242. in Agvirrii Conciliis Hifpaniæ T. 3. p. 498. fq.
d) Limborch pag. 86. e) id. pag. 95.
f) pag. 94. Confer Petrum Giannonium de quo Acta Erud. A. 1729. p. 423.
g) Limborch pag. 63. fq. Journal des Sav. 1700. p. 54.
h) De Inquifitore Generali Fidei in Gallia & Flandria, ubi nulla Inquifitio, Rich. Simon, lettres choifies Tom. III. 20. pag. 114. feq.
i) Limborch p. 104. Grotius lib. 1. Annal. Belg. p. 14. feq.

havido na Inquisiçaon de Goa do A. 1560. até o presente, in Actis Academiæ Regiæ Ulyssiponensis A. 1724. num. XXXII. præterea 2) *Carthagenæ* in regno novo Granatensi: atque 3) *Mexici*, in regno Mexicano, ut didici ex *Matthiæ de Bocanegra*, S. J. historia actus generalis Inquisitionis habiti Mexici A. 1652.

Congregationem Cardinalium & Prælatorum *S Officij*, sive tribunal *Inquisitionis* universalis, cui additus est Commissarius Generalis ex S. Dominici Ordine, Romæ A. 1542. condidit Paulus III. in Bulla XXXIV. quæ incipit, *Licet ab initio*, T. 1. bullarii magni p. 576. Hanc deinde confirmarunt & auctoritatem Inquisitorum magis magisque subinde auxere Pius IV. Pius V. & Sixtus V. ut videre est in eorum constitutionibus quæ subjiciuntur Directorio Inquisitorum *Nicolai Eymerici*, & in *Philippi à Limbroch* historia Inquisitionis, lib. 1. c. 29. p. 98. seq.

De Hispanicæ Inquisitionis tribunalibus auctor itineris Gallice editi, relation d'un voyage d'Espagne, a Paris 1664. 12. pag. 183. *il y a dix tribunaux d'Inquisition en Espagne, sçavoir à* Tolede, Grenade, Seville, Cordoua, Murcia, Cuença, Logronno, Lerena & Valladolid: *& pardessus tous ceux là il y a le souvemin, qui est* a Madrid. *Ce fut du temps de* Ferdinand k) *que cela commenca.*

In Lusitania A. 1532. a Rege Johanne III. admissum Inquisitionis judicium confirmavit Paulus III. A. 1536. a quo tempore exercetur Ulyssipone, Eboræ & Conimbricæ.

Catalogo dos deputados do Conselho General da Santa Inquisiçaon ab A. 1536. 23. Maj. in Comentariis Academiæ Regiæ Ulyssiponensis, 9. Decembr. A. 1721.

Noticia general des Santas Inquisiçoens de Reyno de Portugal, Catalogo dos Inquisidores, Deputados, Promotores e Notarios na de Evora ab A. 1536. na corte de Lisboa na Cidade Occidentale ab A. 1539. e na de Coimbra ab A. 1540. auctore *Petro Monteiro*, Ord. Præd. in iisdem Commentariis. 2. Decembr. A. 1723. pag. 379. sqq.

k) circa A. C. 1479. Gonzalo de Illescas, hist. Pontifical y Catolica T. 2. p. 199.

Origen e Catalogo dos Revedores dos livros e Qualificadores do ſanto Officio, pelo Fratre *Pedro Monteiro*, Ord. Præd. in iisdem Commentariis, A. 1724. num. XX.

Repertorium Inquiſitorum pravitatis hæreticæ Venet. 1595. 4. editore *Quintiliano Mandoſio*, cum additionibus *Petri Vendrameni*, 1588. 4.

Formulare Inquiſitionis Rom. 1584.

Anonymi doctrina de modo procedendi contra hæreticos ſub Gregorio X. in Edmundi Martene & Urſini Durand theſauro Anecdotorum T. V. p. 1795. ſeq.

In tractatuum Juris tomo XI. parte 2. obvii de judiciis criminalibus S. Inquiſitionis *Jacobus Simancas* Pacenſis Epiſcopus de Catholicis inſtitutionibus, *Joannes a Royas*, inquiſitor hæreticæ pravitatis Valentinus, de hæreticis eorumque impia intentione & credulitate, cum privilegio Inquiſitorum & Quæſtionibus XX. Inquiſitorialibus. *Zanchini Ugolini* Ariminenſis JCti tractatus de hæreticis, cum additionibus Fr. *Camilli Campegij* in Dominio Ferrarienſi Generalis Inquiſitoris. *Conradus Brunus* de hæreticis & ſchiſmaticis, & Forma procedendi contra hæreticos ſive inquiſitio de hæreſi, cujus auctor creditur *Joannes Chalderinus*.

Bulla Bonifacii IX. qua Officium Inquiſitionis Dominicanis injungitur, apud Bzovium ad A. 1403. n. XXIV.

Liber ſententiarum Inquiſitionis Tholoſanæ ab A. C. 1307. ad A. 1323. ex MS. Codice editus a Philippo Limborch, ad calcem Hiſtoriæ Inquiſitionum, Amſt. 1692. fol. Similis videtur Codex de quo Franciſcus Graverol, Academicus Regius Nemauſenſis in Epiſtola inſerta Ephemeridibus litterariis Pariſienſibus A. 1691. pag. 150. *l'hiſtoire des Albigeois nouvellement publiée par un Jacobin, eſt ſans doute la meſme que j'ai lüe ici en manuſcrit il y a trois ou quatre ans. L'auteur a ce compte-la doit étre le* Pere Benoit *mon bon ami, & originaire de la ville de Carcaſſone, a qui j'ai ſouvent permis de conſulter dans mon Cabinet un rare manuſcrit que j'ai qui eſt l'original des procedures faites contre les Albigeois du temps du Cardinal de Clermont par les Inquiſiteurs de la Foi, & duquel Mr. Colbert m'avoit fait offrir* 150. *Lovis d'or.*

Hiſtoria

Historia Inquisitionis Tolosanæ, edita Amstelodami & inscripta Archiepiscopo Cantuariensi.

Thomas del Bene de Officio Inquisitionis. Lugd. 1666. fol.

Bernardi Comensis, Ord. Præd. Lombardi, Inquisitoris, Lucerna Inquisitorum, Mediolan. 1566. & cum *Francisci Pegnæ* Hispani annotationibus Rom. 1584. 4. Pegna Rotæ Romanæ Decanus ex hac vita discessit A. 1612.

Cæsaris Carenæ Cardinalis Judicis, Conservatoris, Consultoris, & Advocati Fiscalis Officii Inquisitionis de modo procedendi in causis S. Officii, Cremonæ 1636. 4. & tractatus auctior de hoc Officio, cum *Gvidonis Fulcodii* Cardinalis, postea Papæ *Clementis IV.* quæstionibus XV. ad Inquisitores, cum Carenæ annotationibus. Cremonæ 1641. 1655. Lugd. 1649. & 1669. fol. cum notis ad *Francisci Pegnæ* instructionem sive praxin Inquisitorum.

Nicolai Eymerici Ord. Præd. qui in regno Aragonum Inquisitor generalis per annos XLIV. fuit & A.C. 1393. diem obiit, * directorium Inquisitorum hæreticæ pravitatis. Barcinone 1503. & cum *Francisci Pegnæ*, commentariis Rom. 1578. 1585. 1597. Venet. 1566. 1607. fol. & *Aloysii Bariolæ* flores ad Pegnam, Mediolan. 1610. 8.

Umberti Locati, Inquisitoris Placentini Judiciale Inquisitorum. Rom. 1572. 4. Venet. 1583. 4.

Jo. Baptista de Luca, Cardinalis in relatione Curiæ Romanæ omniumque Congregationum. Colon. 1683. 4.

Joannes Mariana Historiæ Hispan. lib. XXIV. c. 17. *Bellegarde* hist. generale d'Espagne. *T.* 3. *Bibl. Françoise* pag. 85. seq.

Eliseo Masini, sacro Arsenale, o vero prattica dell' Officio della S. Inquisitione. Genua 1621. 1625. Rom. 1630. & deinde sæpius, & nuper Rom. & Bononiæ 1716. per N. *Longhi*.

Ludovici a Paramo, Boroxensis, Archidiaconi & Canonici Legionensis, Regnique Siciliæ Inquisitoris de origine, (quam ex Paradiso repetit) de officio & de progressu S. Inquisitionis, libri III. Madrit. 1598. fol. ex typographia Regia, & Antwerp. 1619. fol. Idem

* Jac. Echardus Tom. 1. de scriptoribus Ordinis Dominicani pag. 710.

lib. 2. cap. 2. laudat *Dominici de Mendoza*, Dominicani tractatum de ſancto officio ejusque utilitate.

Franciſci Pegnæ: vide ſupra in Bernardo, Carena & Eymerico.

Jacobus Pignatellus, Theologus & JCtus Salentinus in volumine utroque Conſultationum, Porto Ferraro 1711. fol. Memoirs of literature T. 2. A. 1712. pag. 192.

Hunoldus Plettenberg S. J. in notitia congregationum & tribunalium curiæ Romanæ capite XVI. p. 593. ſeqq.

Gabrielis de Quemada judicis fiſci S. Inquiſitionis Quæſtiones XXV. in materia fiſcali coram Judicibus fiſci S. Inquiſitionis. Toleti 1564. 8. & Venet. 1583.

Sebaſtianus Sabelles S. J. de materiis tribunalium Inquiſitionis eorumque tribunalium origine. Rom. 1651. fol.

Antonii de Souſa, ** Ulyſſiponenſis, Ord. Præd. & Inquiſit. tribunalis Conſiliarii, aphoriſmi Inquiſitorum, libris IV. præmiſſa hiſtoria de origine S. Inquiſitionis Luſitaniæ adverſus quendam *Saavedram* qui legatuum Pontificium mentitus in hoc regnum inveхiſſe eam falſo creditur, ſubjunctaque quæſtione unica de teſtibus ſingularibus in cauſis Fidei. Ulyſſipone 1630. 4. Turnoni in Gallia 1633. 8. & Lugd. 1669. 8.

Jo. de Torrezilla Apologeticum pro jurisdictione S. Inquiſitionis in Regno Siciliæ, ſive de Regia jurisdictione Inquiſitoribus conceſſa, adverſus ea quæ *Marius Cutellus* in deciſionibus Siciliæ in contrariam ſententiam ſcripſit. Neapoli 1637. 4.

De iniquitate Inquiſitionum conqueruntur, eamque probant argumentis:

Auctor libri: hiſtoire del' Inquiſition & ſon origine. a Cologne 1693. 12. & memoires hiſtoriques pour ſervir à l'hiſtoire des Inquiſitions, IV. livres. a Cologne, 1716. 12. 2. Volum. Journal des Sav. 1694. p. 331. & 1717. p. 29. Auctor *Marſolierius*.

Franciſci

** Idem Echardus T. 2. p. 464.

Francisci Arnoldi Heilbrunnensis inquisitio Catholica de tractandis hæreticis, opposita inquisitioni Hispanicæ, ejusque crudelitatis auctoribus & defensoribus. Tubing. 1609. 4.

Dorotheus Ascianus sive qui sub illo latet nomine *D. Matthias Zimmermannus*, Superintendens Misnensis in libro de montibus pietatis Romanensibus p. 459. seqq.

Jo. Balthasar Bebelius, Balthasaris, Theologi Argentoratensis filius diss. de Inquisitione Hispanica, Lips. 1692. 4.

Henr. Ludolph. Benthem de causis conservati Papatus p. 28. seq.

Gilbertus Burnet in Epistola secunda subjecta ejus itinerario quod ex Anglicana lingua etiam Gallice versum exstat & Germanice.

Mr. Dellon, relation de l'inquisition de Goa. a Paris 1687. 12. Acta Erud. T. 1. supplem. p. 61. Hist. des Ouvrages des Sav. 1687. p. 258. Nouve ll. de la rep. des lettr. 1688. p. 13. curieuses Bücher-Cabinet parte XXX. & XXVIII. Præter hanc relationem recusam in Belgio, & Belgice etiam, Anglice & Germanice editam, consulendum ejusdem Delloni novum iter in Indiam Orientalem vulgatum Gallice Paris. 1685. 12. Amst. 1699. & Germanice Dresd. 1700. 12. parte 2. cap. 10. Nouvell. Rep. lettr. 1699. pag. 27. Plenior itineris ejusdem editio lucem vidit Colon. 1709. 12. tribus Volum. in qua respondet Dellonius tum aliis tum scriptori Historiæ Inquisitionis Tolosanæ. History of the works of the learned A. 1709. pag. 593.

M. Antonius de Dominis lib. VII. de Rep. Eccles. cap. 8. §. 26. seq. adde lib. V. cap. 9. §. 21. ubi de Pontificum truculentis artibus & consiliis, Brevibusque ad occidendos homines impune, concessis.

Erasmus conrra Monachos Hispanos T. ult. Opp. edit. Basil. p. 858. 860. seq.

Antonius Gavinus qui ex Canonico Cæsaraugustano Ministrum se Verbi Divini in Ecclesia Anglicana A. 1715. profitetur, tomo 1. libri Anglice, Gallice & Germanice editi, le passe par tout de l'Eglise Romaine, capite 4. in qua detestabilia quædam & omnem fidem superantia narrat non de crudelitate solum sed libidinibus quoque & luxuria Inquisitorum.

Reginaldi Gonsalvi Montani Inquisitioni Hispanicæ artes aliquot detectæ, Heidelb. 1567. 8.

Johan-

Johannes Leger libro ſecundo operis, Hiſtoire generale des Egliſes Evangeliques des Vallées de Piemont ou Vaudoiſes, Lugd. Bat. 1669. fol.

Philippi a Limborch Theologi inter Remonſtrantes clariſſimi, hiſtoria Inquiſitionis, diviſa in libros quatuor, cui ſcribendæ occaſionem præbuit *Iſaacus Orobio*, † Judæus, ſcriptis de Religione cum Limborchio editis ultro citroque notus. Libro primo de origine & progreſſu Inquiſitionis, ſecundo de Miniſtris Officii, tertio de Criminibus ad Inquiſitionis tribunal ſpectantibus, & quarto de modo procedendi coram Tribunali Inquiſitionis differit. Subjuncto libro ſententiarum Inquiſitionis Toloſanæ, de quo ſupra p. 572. * Amſt. 1692. fol.

De Anglica verſione hujus operis, quam parat Chandlerus cum additionibus ex Limborchii avtographo, vide Diarium Aſtelodamenſe A, 1729. Bibl. raiſonnée T. 3. p. 466.

Hieron. Maſſarii Vicentini Euſebius captivus, ſive modus procedendi in curia Romana contra Evangelicos. Baſil. 1553. 1597. 8.

Voyages de *Jaques Maſſé* (Simon Tyſſot Sr. de Pavot) pag. 411. ſeq. 438. ſeq.

Henricus Morus Opp. Theolog. p. 567. ſeq.

Davidis Nieto, Judæi, noticias reconditas y poſtumas del procedimiento de las inquiſiciones de Eſpanna y Portugal con ſus preſos. en villa Franca 1722. 8. Luſitanice & Hiſpanice. Confer Venerandi noſtri Wolfii Bibliothecam Hebraicam T. 3. p. 204. ſeq.

Georgii Nigrini Päbſtiſche Inquiſition und Guldenfluß der Römiſchen Kirchen 3. Bücher. A. 1582. fol.

Thomæ de Pinedo, Judæi locus memorabilis de Areopago Fidei, in notis ad Stephanum Byz. voce ἄςακος, pag. 128. ſeq. Amſt. 1678. fol.

Pauli Sarpii, Veneti, Servitæ, hiſtoria Inquiſitionis, prout in Dominio Veneto obſervatur. *diſcorſo del origine dell' officio dell' Inquiſitione nella Citta & Dominio di Venetia.* 1638. 4. & Latine *Andrea Colvio*

† Vide Jo. Clerici Bibl. univerſelle A. 1687. T. 7. pag. 248. ſeq.
* Idem T. 23. pag. 360. Hiſt. des Ouvrag. des Sav, A. 1693. Maj. pag. 496. A. 1694. pag. 229.

Colvio interprete. Roterd. 1651. 12. Anonymi ſcriptum quod typis in 4. exſcriptum exſtat in Bibliotheca Barberina, *riſpoſta del C. F. A. al diſcorſo dell' origine dell' Officio*, non vidi.

Franciſci Leopoldi a Reiſing brevis relatio de horrendo Inquiſitionis proceſſu ob agitatas quasdam controverſias & libros prohibitos absque Superiorum licentia retentos & lectione pertractatos, Romæ immiſericordiſſime excitato. Fortgeſetzte Sammlung von alten und neuen in Theologiſchen Sachen A. 1723. p. 27. ſeq.

Thuanus lib. 3. Hiſtor. ad A. 1547. p. 135.

Joachimus Urſinus in libro cui titulus: Hiſpanicæ Inquiſitionis ſecretiora, origo, proceſſus &c. Ambergæ 1611. 8. & *Joachimo Beringero* interprete, Spaniſcher Inquiſition Heimlichkeit, ibid. 1612. 8. Adjunxit Urſinus libellum pridem editum A. 1519. 4. qui inſcribitur: *Modus inquirendi hæreticos ad uſum Romanæ curiæ, lectu digniſſimus, duodecim regulis incluſus.* Vide V. C. Jo. Georgii Schelhornii amœnitates literarias T. IX. p. 771 778.

Jacobus Uſſerius de Eccleſiarum ſucceſſione & ſtatu cap. IX. ſeq.

Anonymus in libello, memoires de la Cour d'Eſpagne. a la Haye 1691. 12.

The trial and ſufferings of Mr. Iſaac Martin. Lond. 1723. & ex Anglico Gallice. Bibl. Angloiſe Tom. XI. pag. 264. ſeqq.

Rechtmäßige Vorſtellung, wie höchſt nöthig es ſey die eingeführten und ſo wohl Ihro Röm. Käyſerlichen und Königlichen Catholiſchen Majeſtät Landes-Fürſtlichen Gewalt und auctoritæt überaus nachtheilige, als auch derer getreueſten Unterthanen in Italien ſehr beſchwerliche abuſus S. Officii Inquiſitionis abzuſchaffen. 1723. 4.

CAPUT XXXIV.

Seminarium Romanum de Fide Propaganda. Seminarium Miſſionum.

Quanquam vetus cura inter Chriſtianos fuit, in ædibus Epiſcopo-

rum & aliorum Clericorum, atque in Monasteriis Collegiisque Canonicorum, *Seminaria* & *scholas alumnorum* ad Ministerium Ecclesiasticum ornandum instituere, de quibus videri potest *Ludovicus Thomasinus* in opere de disciplina veteris Ecclesiæ circa Beneficia Ecclesiastica, quod Gallice plus semel, & Latine lucem vidit part 1. lib. 1. c. 38. T. 1. p. 121. & parte 3. lib. 1. c. 28. T. 2. p. 39. & parte 4. lib. 2. c. 35. T. 3. p. 129. sq. Tamen primo, quantum novi, *Gregorio XIII.* Pontifici Romano in mentem venit de ejusmodi condendis Seminariis curam singularem gerere, in quibus Ministri ad Fidei propagationem efformarentur, accingerenturque. Solus ille Seminaria ejusmodi XXIII. in diversis Orbis partibus extruxit & annuo reditu locupletavit, quo nomine laudatur in *Thomæ a JEsu* Carmelitæ lib. 3. de conversione omnium Gentiū procuranda, ubi plura de ratione & fructu hujus instituti leguntur, cap. 3. p. 51. Opp. celebraturque quod idem Romæ erexerit Germanicum, Britannicum, Neophytorum Græcorum, Maronitarum. In *Henrici vero Schereri* S. J. Geographia Hierarchica sive Atlantis Novi T. 2. p. 240. hæc seminaria LXXX. amplius Romanæ Ecclesiæ commemorantur: In *Hispania*, Barcinonense, Valentinum. In *Gallia*, Avenionense, Flexiense, Mussipontanum, Parisiense, Rhemense, Rothomagense. In *Italia* Bononiense, Genuense, Mediolanense, Patavinum, Romana & Senense. In Insula *Sardinia* Calaritanum & Sassarinum: In *Germania* Braunsbergense in Borussia, Brunense in Moravia, Clagenfurtense in Carinthia, Coloniense, Dilinganum in Svevia, Frisingense in Bavaria, Fuldense in Vetteravia, Glattoviense in Bohemia, Goritiense in Carniola, Græcense in Stiria, Iglaviense in Moravia, Ingolstadiense in Bavaria, Kuttenbergense in Bohemia, Labacense in Carniola, Leobiense in Carinthia, Linciense in Austria, Litomericense in Bohemia, Molsheimense in Alsatia, Monacense in Bavaria, Neopragense in Bohemia, Nissense in Silesia, Novodomense in Bohemia, Olomucense in Moravia, Oppaviense in Silesia, Pragense & Regino-Radecense in Bohemia, Saganum in Silesia, Styrense in Austria, Trevirense, Viennensia tria in Austria. In *Belgio* Antwerpiense, Leodiense, Lovaniensia & Montibus. *Anglorum* seminaria Audomarense in Artesia, Duacense in Flandria, Erfurtense in Thuringia, Gandavense in Flandria, Herbipolense in Franconia, Hispalense in Hispania, Leodiense, Madritense,

Roma-

Romanum & Vallisoletanum *Scotorum*, Duacense, Madritense, Ratisbonense & Romanum. *Hibernorum* Compostellanum, Hispalense, Lovaniense, Pictaviense, Romanum, Salmanticense, & Olyssiponense. *Hungarorum* Caschoviense, Edemburgense, Romanum, Tirnaviense, Varasdinense. *Polonorum* Sendomiriense & Vilnense. *Illyricorum* Firmense, Fluminense & Lauretanum. *Moscovitarum* & *Pruthenorum*, Vilnense & Braunspergense. *Græcorum* Romanum, *Armeniorum* Leopolitanum sive Lembergense, & *Maronitarum* Romanum. Et præcipuum *Seminarium pro papaganda Fide* Urbanum, quod A. 1627. Romæ condidit Urbanus VIII. Pontifex, de quo supra pag. 567. seq. dicere me memini.

Præter illa omnia & *Goanum* aliaque in India utraque, etiam *Seminarium Missionum* specialiter instituendum Innocentio X. suasit *Alexander de Rhodes*, * Avenionensis, S. J. persuasitque *Alezandro VII.* cujus auspiciis erectum est A. 1659. creatis etiam qui vicariorum Apostolicorum partibus functuri essent apud Sinenses Episcopis tribus *Heliopolitano*, D. Francisco Pallu, *Beritensi*, D. Petro Lambert, & *Metellopolitano*, D. Ignatio Cotolendi. Vide Constitutiones Apostolicas, Brevia, Decreta pro Missionibus Sinarum, Tunquini &c. Rom. & Paris. 1676. 12.

Quod præterea *Thomas a JEsu*, Carmelita ** pridem suasit ut ex præcipuis Monachorum Ordinibus seminaria similia Missionum erigerentur, & ex singulis, triginta vel quadraginta deligerentur Religiosi, quorum hæc cura esset, propagandæ Fidei idoneos se reddere, etiam in hoc elaboratum esse constat, quo pertinet decretum Clementis XI. in Congregatione Cardinalium de propaganda Fide A. 1707. 3. Octobr. editum, quo Religiosorum Ordinum nobiliorum Superioribus injungitur: *ut omnino, & quamprimum suo quique in Ordine Conventum aliquem, veluti pro Seminario Missionariorum, ad instar Seminariorum, seu Collegiorum in Sancti Pancratij prope, & extra muros Urbis Ordinis Fratrum Beatæ Mariæ Virginis de Monte Carmelo Discalceatorum nuncupatorum, & Sancti Petri in Monte Aureo de eadem Urbe Ordinis Fratrum Minorum Sancti Francisci de Observantia Reformatorum etiam nuncupatorum Conventibus respective institutorum deputarent, in quo diu, ac diligen-*

* Memoires de Trevoux 1721. Novembre pag. 1903. seq.
** pag. 52. Opp.

diligenter vocatio, & spiritus eorum, qui Missionibus destinarentur, probaretur, illique etiam ibidem de omnibus, quæ ad hoc Apostolicum ministerium cum laude, & fructu exercendum utilia, & necessaria forent, plene instruerentur. Confer ejusdem Clementis XI. bullam CIX. CX. Tom. I. Opp. p. 646. 651. quibus A. 1710. bina ejusmodi *Seminaria pro Missionibus Sanctorum & aliorum locorum*, Ordinis Fratrum Minorum S Francisci Conventus Assisiensis, & Conventus S. Bartholomæi in Insula de Urbe confirmavit, & quales adsciscendi sit, *ut ad tenebras tam Infidelitatis quam Hæreseos pro viribus dissolvendas sint apti*, & quæ in seminario illo observanda sint, pluribus præscripsit.

II. Apud Belgas Reformatos etiam, quemadmodum de promovendo per utramque Indiam Evangelii cursu, ut mox capite proximo sum dicturus, ita similiter de Seminario ad hoc institutum erigendo cogitatum fuit, de quo auctor vitæ *Antonii Walæi* Theologi Leidensis, in vitis selectorum Virorum Guilielmo Batesio curante editis Lond. 1681. 1704. 4. p. 647. *Societas quoque Indiæ orientalis, de salute suorum Indorumque sollicita, cum animadverteret vix alios se Ecclesiæ Ministros accipere, quam qui in Belgio obtinere locum non possent, qui sæpe vel dotibus animi inferiores essent, vel nota aliqua insigniti. Statuerunt sibi seminarium facere, è quo, ubi opus esset, sibi possent Pastores depromere. Eam in rem Præfecti consilium a facultate Theologica petivere, quod Walæus, scripto consignavit. Absoluto Consilio, cum animadvertissent in id negotium præ cæteris fervidius Walæum incubuisse, rogarunt inexpectato Walæum, ipse vellet ejus seminarij curam suscipere. Verum is id recusavit, quod se omnibus oneribus imparem arbitraretur. Urgentibus vero aliquamdiu illustribus Academiæ Leidensis Curatoribus, animantibus quoque collegis Theologiæ Professoribus, ne seminarium illud periret in herba, tandem admisit.*

Itaque in domo ejus studiosi Indiæ destinati nutriti & directi fuere, modo pauciores, modo plures, nunquam tamen senarium numerum excessere. Recti autem raræ felicitate, ut nunquam nec de victu nec de regimine fuerint conquesti. Solent enim juvenes facile æstimare nutritionis onus, & rerum pretia ignorare; sed honoris appetentior erat Walæus, lucri negligentior. Reliqua vero ministeria obibant famuli, eam in rem à Societate electi.

Studia autem præterea ordinavit, quos libros legere, quas audire lectiones deberent, & lectorum auditorumque ab illis rationem exegit. Ipsi vero

vero præter pietatis exercitia, quotidie caput è Novo Testamento Græce, è Veteri Hebraice explicare cogebantur, & explicationis suæ rationem dare. Ita acquirebant linguarum earum peritiam, & S. Scripturam sibi reddebant facilem & familiarem. Singulis autem septimanis, Enchiridion suum religionis Reformatæ examinando, disputando excussit: ac ad habendas conciones manuduxit, eadem opera qua Zelandos aliosque studiosos instituit: quod non parum ejus laborem imminuit.

Sed privatim provectioribus inculcavit, quomodo Religionem Christianam Reformatam, Rationibus è natura petitis Ethnicis possent instillare, docere, comprobare: quomodo, quoque ordine colligere ecclesiam possent & collectam gubernare. Etiam vulgares animæ constitutam Ecclesiam conservare queunt, sed aliquam de novo erigere, ut Rempublicam, tantum Heroum est.

Ex hoc seminario ab anno CIↃ IↃ CXXII. *toto decennio duodecim Ecclesiæ Magistri prodiere, omnes eruditione insignes, pietate conspicui, quibus India cognitionem Religionis Reformatæ ferme totam debet: Ecclesia, quodcunque per totam Indiam boni ibi ordinis invenitur. Magna Walæi lætitia. Non possunt enim dignius cogitationes impendi, quam ut in magna orbis parte DEO Ecclesia erigatur, ubi ne ejus quidem spes unquam extitit.*

Provisa jam de Pastoribus Indiæ, Walæus se muneri abdicavit, & seminarium esse desiit. In ejusdem Walæi operibus junctim editis Lugd. Bat. 1643. fol. tomo 2. pag. 437. inter Consilia & Epistolas legitur scriptum cui titulus: *Necessitas ac Forma erigendi Collegij seu Seminarij Indici*, quod cum breve sit & dignum lectu, hoc loco integrum adjungere juvat.

1. Quum DEI gloria, Religio Christiana, & charitas erga" proximum, postulent, ut bona Spiritualia, quæ Deus nobis per" Evangelium præstat, etiam aliis, pro vocatione nostra, singuli" procuremus; tum vero eorum cura hac in parte præ cæteris haben-" da est, qui in negotiis hujus seculi nobis ministrant, aut per quos" & à quibus hujus vitæ opes & commoda adipiscimur. Sic enim &" ipsos qui nobis ministrant, fideliores experiemur, & Dei benedi-" ctionem spiritualem ac temporariam, ampliorem in nos provo-" cabimus."

2. "Hoc cum extra controversiam sit inter omnes pios, pu-
"taverunt Præfecti & Curatores Societatis Indicæ, hanc curam ante
"omnia sibi incumbere; ut fideles & pii verbi Dei præcones, cum
"classibus Indiam petentibus mittantur, qui & nostros eo abeuntes
"doctrina instruant, & vitæ exemplo iisdem præeant, ac quantum
"fieri poterit, omnibus occasionibus datis, barbarorum ibidem de-
"gentium salutem procurent.

3. "Quoniam vero pauci inter ordinarios S. Theologiæ stu-
"diosos aut ministros, ad tantum onus in se suscipiendum idonei
"sunt, qui id possint aut velint in se suscipere: ideo seminarium ali-
"quod à Societate Indica omnino instituendum pie decreverunt, ex
"quo Ministri ac Pastores ad hoc onus ferendum idonei ac prompti
"suo tempore peti, & cum classibus in partes illas transmitti possint;
"qui peculiari quoque modo ad id sunt præparandi.

4. "Ad præparationem illorum primo attendenda est ipso-
"rum electio, deinde modus eos instruendi atque educandi.

5. "Eligi oportet Adolescentes probos & ingenuos, ea æta-
"te & judicio, qui difficultates tanti operis examinare, & jam tum
"adversus eas animum suum obfirmare possint, ne cum sumptus in
"eos jam facti sunt, onus futurum demum prospiciant & detrectent.
"Quorum profectus tantus sit, ut de felici studiorum futurorum
"successu certa spes concipi queat, quique zelo pietatis & propa-
"gandæ religionis Christianæ aguntur, idque cum consensu Paren-
"tum, aut tutorum, & proximorum consanguineorum. Hæc enim
"si adsint, vocationis alicujus Divinæ vestigia in iis apparebunt, un-
"de & Dei in illis benedicto singularis est expectanda.

6. "Ut autem in hac electione minus erroris committatur,
"expedire judicamus, ut eligendi, totius alicujus Ecclesiæ aut classis
"testimonio instructi sint, vel Facultatis Theologicæ in Academia
"Leydensi, aut saltem aliorum virorum piorum, quorum judicium
"in hac parte suspectum esse non potest; utque de profectu eorum
"in studiis ex prævio examine, Regenti ac Facultati Theologicæ
"constet.

7. "Et quo tanto certior de futuro successu spes concipi queat,
"consultum arbitramur, ut aliquod probationis tempus iis in do-
mo

mo Regentis constituatur, priusquam in numerum horum alumno-" rum plene assumantur: intra quod si se futura vocatione indignos" aut minus idoneos præstant, ex Regentis & Facultatis Theologicæ" judicio à Patronis ipsorum mature dimittantur."

8. Ut vero singulis annis aliqui ad hoc ministerium parati" esse possint, numerus aliquis idoneus a Curatoribus Societatis erit" constituendus: item tempus intra quod ad ministerium se parare" teneantur, idque ex consilio Facultatis Theologicæ, pro ratione" profectus, quem antequam in collegium assumuntur jam fecerunt," ac denique honestum stipendium, quo juvenes honesti ac liberalis" ingenii huc quoque invitari possint."

9. Hos sic electos sub disciplinam domesticam alicujus Re-" gentis idonei in Academia Leydensi tradendos putamus, qui ad vi-" ctum necessaria iis suppeditet, in eorum vitam ac mores inspe-" ctionem habeat, & illorum studia ad finem præstitutum dirigat ac" promoveat."

10. Regentis illius munus erit, pro ratione pretii ab eo-" rum Patronis in ipsorum convictum atque habitationem assignan-" di, illos mensa ac domo excipere, eumque ordinem ac modum" vivendi inter eos observandum curare, qui de hoc capite certis" articulis comprehensus est."

11. Ad studia ipsorum quod attinet, Regentis erit provi-" dere, ut privatim in museis suis & publice in Academia eum or-" dinem ac modum observent, quem cujusque captui ac profectui," tam in Linguis ac Philosophia, quam in Theologia ipsa conveni-" entem judicabit."

12. Exercitia quoque nonnulla inter eos domi suæ insti-" tuet, per quæ in iisdem studiis magis ac magis proficere possint:" qualia sunt, S. Scripturæ lectiones atque explicationes, repetitio-" nes locorum Catecheticorum, disputationes, declamationes, ac" propositiones, iis horis atque eo modo, quem ipse convenientis-" simum pro numero ac profectu eorum judicabit."

13. Singulariter etiam quavis occasione data; zelus pro" pagandæ Religionis Christianæ in iis erit excitandus. Scripturæ" atque Ecclesiasticæ historiæ in eum finem nonnunquam producen-"

"dæ,

"dæ, atque aliæ rationes à Dei singulari cura ac benedictione erga "eos, qui tanto operi fideliter se accingunt.

14. "Ad pietatis exercitia externa, abstinentiam, toleran-"tiam, preces, jejunia, pauperum & afflictorum visitationes, ægroto-"rum consolationes, &c. peculiariter quoque erunt adhortandi, & "qui jam provectiores sunt, in iisdem nonnunquam exercendi; tum "ut gratia Dei in iis fiat auctior, tum quia hæc magis in oculos in-"currunt, atque animos hominum carnalium ac ferociorum, aut "eorum qui adhuc à fide sunt alieni, vehementius commovent, ut "doctrinam illam, cujus tales fructus ob oculos habent, majoris "æstiment, & diligentius examinent.

15. "Quemadmodum vero propter confluxum hominum "diversi generis & religionis inter Nostrates, adversus Libertinos, "Papistas, atque alias sectas diligenter muniri debent: ita & propter "infidelium diversa genera, quæ in India reperiuntur, adversus Ju-"dæos, Mahumetanos & Gentiles speciatim quoque instruendi sunt, "ut argumenta firmissima, quæ falsitatem & superstitionem eorum "convincunt, illis in promptu sint, & veritas fidei nostræ adversus "eos ab iisdem defendi possit. In quem finem iis proponenda erunt "quæ ab idoneis scriptoribus, Plessæo, atque aliis, de hac re sunt "scriptis consignata.

16. "In eundem finem utile erit eis quoque ostendere, quæ "de natura illarum Regionum & Gentium ingenio, ac de modo "cum iis agendi ab aliis sunt observata.

17. "Prudentiæ item nonnulla præcepta iis dari convenit, "antequam hinc discedant, tum quomodo inter nostros, tum quo-"modo inter infideles se gerere debeant. Quomodo rudiores, quo-"modo doctiores & argutiis nitentes aggredi. Et unde adversus "hæc diversa hominum genera iis exordiendum, ut disputationibus "non necessariis à rebus necessariis non absterreantur aut alienen-"tur; quemadmodum illius methodi exempla in Scripturis frequen-"ter occurrunt.

18. "Ubi vero collegium hoc suam formam acceperit, con-"sultum insuper erit, ut uno aut altero ante discessum anno, in "Lingua illis regionibus usitatissima nonnihil instruantur. In quem
finem

finem circumſpiciendus erit vir aliquis probus, linguæ illius peritus, " qui ex illis partibus ad nos rediit. Alioquin enim tempus reditus " eorum ad nos ſæpe apropinquat, priusquam linguæ apud Indos " uſitatæ peritiam habeant: unde inter earum regionum indigenas " minori cum fructu verſari poſſunt."

19. Quoniam vero D. Curatores hujus Societatis in animo " habent aliquam quoque ſeminarii formam in ipſa *India* erigere, vi- " detur omnino conſultum, ut de ejus inſtituti ratione ac modo no- " bis conſtet, & literæ ab illis ad nos, & à nobis ad illos nonnunquam " transmittantur: ut ita & ipſi in ſua inſtitutione ad formam noſtri " collegii reſpiciant, &, ſi quid ipſi in noſtro agendi modo requi- " rant, aut mutatum atque additum velint, per literas ſignificent."

20. Imo vero ſi quos inter ſuos idoneos judicent, qui ad " majorem ingenii cultum capiendum, ac ſolidiora S. Theologiæ " fundamenta jacienda ad nos transmitti poſſint, ut id iis, ad quo- " rum curam hoc ſpectabit, nonnunquam ſignificent. Quia ſi vel " unus ex illis pietate, ingenio ac profectu aliquo conſpicuus inde " ad nos tranſeat, is multa commoda, tum in lingua ejus Regionis " alios docenda, tum in conſuetudine illarum Gentium nobis latius " exponenda, collegio noſtro afferre poſſet."

CAPUT XXXV.

De Miſſionibus Religioſis Proteſtantium. Congregationes de propaganda Fide Londinenſes. Congregatio Regia Hafnienſis. De convertendis Judæis, Gentilibus & Muhamedanis conſilia & ſcripta Variorum.

I.

Injuſta eſt criminatio, quanquam non infrequens in Romanæ Eccleſiæ hominum ſcriptis, curam propagandi Evangelii parum cordi eſſe noſtratibus, Proteſtantiumque Principes ac Reſpublicas jampridem nihil minus curare, quam ut opera, copiis & la-

boribus ipſorum Religionis Chriſtianæ lux ad nationes a CHriſti nomine alienas proferatur. Quam procul repulſum hoc ſit a veritate, ex præſentis capitis lectione patebit, ex quo conſtare poſſe puto omnibus, Principes Proteſtantes quoque non modo per ditiones ſuas Chriſtiana ſacra diligenter tutatos, nihil quicquam feciſſe aut permiſiſſe quod conſervationem amplificationemque Religionis impedire poſſe crederent: ſed etiam qnibus per ſitum & amplitudinem regionum ſuarum, reique opes nauticæ fuit facultas, aut commerciorum vel expeditionum occaſio anſam præbuit, in hoc incubuiſſe ſedulo, ut ſimul ac cœperunt in terris non Chriſtianorum ſedem figere, illasque vel illarum partem ſibi ſubjicere, CHriſtianam Religionem & profiterentur ipſi palam, & alios ad hoc faciendum invitarent præberentque manum, procul tamen a vi & coactione, Deo neutiquam probata & a CHriſti ſacris alieniſſima. Quod autem non adeo magnam operam poſuerunt in ablegandis ad loca aliena miſſionariis, ubi nec ditionis quicquam ſuæ, & præter linguæ ac juris ſuis peregrinitatem adverſa omnia & hoſtilia præſentiunt, aut vident: non adeo poteſt hoc illis verti vitio, cum ſine dotibus extraordinariis linguarum & miraculorum, quales fuere in Apoſtolis, vix ac ne vix quidem idoneos ad hoc operarios liceat reperire, qui illud cum digno ſucceſſu, ac ſine temeritate ſuſcipiant, aut valeant ſuſcipere ne dicam exſequi.

II. Tamen jam ab A. 1556. teſte viro celeberrimo Benedicto Picteto, Oratione de CHriſti trophæis pag. 570. miſſi ab Eccleſia Genevenſi in Americam fuerunt *Philippus Corgvillerius*, *Petrus Richerius*, *Gulielmus Charterius*, *Petrus Bordonius*, *Matthæus Vernevilius*, *Joannes Bordelius*, *Andreas Fontius*, *Nicolaus Dionyſius*, *Joannes Gardienus*, *Martinus David*, *Nicolaus Raviquetus*, *Nicolaus Carmilus*, *Jacobus Ruffus*, *Joannes Jacobus Lerius*. Quæ fuerint ipſorum geſta, qui progreſſus, non memini expoſitum me legere: Jacobi autem Sponii hiſtoria rerum Genevenſium recognita, & locupletata notis, quam audio nuper in lucem datam fuiſſe, & in qua ſperavi me notitiam uberiorem de illis viris comperturum, nondum ad nos pervenit.

III. De Batavorum ſtudio Chriſtianum nomen, quocunque ipſorum commercia & arma penetrarunt tuendi ac propagandi, hæc Joannes

Joannes Braunius libro cui titulus: la veritable Religion des Hollandois, Amst. 1675. 12. pag. 71. *Ils envoyent des Ministres, des Consolateurs & des Maîtres d'Ecoles dans les Indes tant Orientales qu'Occidentales, pour y précher la Foy de Christ, non seulement en Flamand, mais (principalement dans les Indes Orientales) aussi en langue Portugaise & Indienne, pour en doctriner toutes les nations, selon le precepte de Jesus-Christ. La Compagnie des Indes Orientales fait tous les ans des dépens de plus de soixante mille écus, pour l'entretien du Ministere dans ce païs-la. Messieurs les Estats employent tous les moyens que Dieu leur à mis en main, pour la conversion de ceux qui vivent sous l'Empire du Turc. Il y a environ 25 ans qu'ils firent traduire par un Archimandrit, qu'ils entretinrent en ce païs, le Catechisme de Heydelberg, la Confession Belgique, la Liturgie & la Discipline Ecclesiastique en langue Greque Barbare, & l'ont fait imprimer, & envoyer les exemplaires à Constantinople, a fin de les distribuer par tout, pour l'instruction de ces peuples. Tout cela se fit à leurs dépens, qui monterent à des sommes fort considerables.* Idem in Apologia Religionis Batavorum contra Stoupium pag. 267. *Les Hollandois font pour la propagation de l'Evangile, & pour la conversion des Barbares, dans les Indes & sous l'Empire des Turcs, autant qu'il leur est possible, & autant que nation du monde. Je m'assure que ni les Allemans, ni les Anglois, ni les Suisses n'en ont pas fait davantage. Nous avons déja montré, dans la Deduction que nous avons faite cydessus de la veritable Religion, & pietaté des Hollandois, par quels moyens ils ont tâché de planter & conserver l'Evangile par tout. Je ne sçai pas ce que font les autres sous l'Empire des Turcs, mais j'ai fait voir que les Estats s'y interessent autant que Dieu leur en donne l'occasion, qu'ils ont entretenu des Archimandrits, & ont fait translater & imprimer à leur dépens, le Catechisme, la Confession de Foy, la Liturgie & les Prieres qui sont en usage en nos Eglises, en langue Grecque Barbare, afin de servir à l'usage, & pour l'instruction des Eglises Grecques, sous l'Empire des Turcs. Dans les Indes ils ne font pas moins. Ils ont par tout des Ministres, ou il y a moyen d'en avoir, des maitres d'Ecoles, des Lecteurs, & des Consolateurs, & ne negligent rien, de tout ce qui peut contribuer à la conversion des infideles. La Compagnie des Indes Orientales y fait précher l'Evangile, non seulement en Flaman, mais aussi en langue Portugaise & Indienne. Ils y ont fait venir des Bibles Portugaises, & plusieurs livres de pieté en langue Portugaise & Indienne, & ils catechisent en ces langues, par ce qu'elles sont intelligibles*

à la plus part des Indiens. Ils ne ſe contentent pas d'y avoir des maîtres d'Ecoles Européens, mais auſſi des Naigres & des Indiens, pour ce que ces gens ſçachant la langue du païs, ſont plus propres, pour donner de l'inſtruction à leurs Compatriotes. Dans la ville de Batavia, qui eſt la Capitale de la Compagnie, & comme l'Accademie, auſſi-bien que la reſidence du General, l'on catechiſe toutes les ſemaines huict ou neuf fois, en langue Indienne & Portugaiſe. Et les maîtres d'Ecoles Indiens & Naigres mémes ſont encor examinez, par les plus capables d'entre les Miniſtres, deux fois la ſemaine, pour les rendre toûjours plus ſçavans, afin de mieux inſtruire ceux de leur nation. Deſorte que, graces à Dieu! Il ſe trouve preſentement grand nombre d'Indiens, dans tous les endrois, qui ſont convertis au Chriſtianiſme. Et ſçachez que cette ſeule Compagnie, pour l'entretien du Miniſtere dans les Indes, fait des dépens, qui montent tous les ans, à plus de ſoixante mille eſcus.

Societas Regia Anglicana *
de Promovendo Evangelio in partibus transmarinis. itemque altera *de Propaganda Doctrina Chriſtiana ſive cognitione CHriſti.*

IV. Poſt exulum Anglorum ſtudium qui A. 1643. Americam petiere *Thomas Mahu*, *Thomas Shepard*, & alii, præcipue vero *JOANNES*

* Plures etiam in Anglia ſimiles Regia auctoritate munitæ & laudabili ſtudio inſtitutæ coluntur Societates, quarum laudatiſſimum inſtitutum eſt mores labantes inter Chriſtianos inſtaurare & pietatem promovere, vitiis ac ſcelerata vita exulare juſſis. Vide *Joſiæ Woodwardi*, Eccleſiaſtæ Poplerienſis librum de Societatibus hiſce, Anglice editum Lond. 1698. & Germanice à celeb. Daniele Erneſto Jablonsky, Berol. 1700. 8. & ſcripta: a probable method of Reformation by erecting Societies, propoſed by S. T. A. 1691. a practical diſcourſe concerning Chriſtian converſion, purpoſely written to vindicate and improve the religions Societies erected of late years in the Cities of London and Glocester. Lond. 1694. an account of the Societies for Reformation

NES ELIOTUS, † de quibus videri poſſunt quæ notata a Jo. Hoornbeckio lib. 2. de converſione Indorum & Gentilium c. 15. p. 260. ſeq. & decreto Parlamenti Anglicani A. 1647. condi coepta Societas prior A. C. 1649. & ſuccedente tempore à Carolo II. Rege A. 1661. & deinceps à Wilhelmo III. A. 1701. Anna Regina & Georgio utroque Regibus ſuſtentata & aucta privilegiis egregie, & Virorum laudatiſſimorum *Leolyni Jenkinſii & Roberti Boylei*, ** *Barnabæ Oley* & aliorum beneficis legatis & donationibus ornata, cujus fructus ingentes non tantum ad ampliſſimas Novæ Angliæ Provincias, ſed & multas alias regiones Americæ, Aſiæ & Africæ longe lateque extenduntur.

An Account of the Society for Propagating the Goſpel in foreign parts. Lond. 1706. 4. Acta Eruditor. A. 1713. pag. 414.

D. Kenneti relatio de qua infra p. 593.

An Abſtract of the moſt remarkable proceedings and occurrences of the Society for the propagation of the Goſpel in foreign parts. A. 1712. 1713. ad calcem ſermonis ſacri coram congre-

 gatione

of manners in England and Ireland Lond 1700. 8. Hiſt. of the works of the learned 1700. p. 249. Sam. Walkeri Reformation of manners. Lond. 1711. 8. Acta Erud. Tom. 6. ſupplementi pag. 37. Beſchäftigten Secretarii XXIIIſte expedition Tom. 2. pag. 975. ſeq.

† Ab hoc *Elioto*, quem Indorum Americanorum Apoſtolum vocat, tota Biblia ſacra in linguam Indicam translata eſſe teſtatur Creſcentius Matherus Epiſtola ad Jo. Leusdenium. Per linguam illam Indicam intellige Virginianam, cujus etiam Grammatica in lucem data ab Elioto eſt Cantabrigiæ Virginianæ 1666. 4. Novum Teſt. 1661. 4. Biblia 1663. 4.

** Nobile hujus Boylei inſtitutum, per quod in codicillo quem Teſtamento ſuo A. 1691. 28. Jul. adjunxit certam pecuniam legavit perſolvendam quotannis Eccleſiaſtæ delecto ad hoc, ut ſermones ſacros octo haberet pro confirmanda Religione Chriſtiana adverſus non Chriſtianos, Atheos, Deiſtas, Ethnicos, Judæos vel Mahommedanos. Notitiam ſermonum ab A. 1692. ad 1726. publice habitorum & magnam partem typis etiam deſcriptorum dedi ante verſionem Germanicam Phyſico-theologiæ Derhammianæ vulgatam Hamb. 1730. 8. pag. 51. ſeq.

gatione illa habiti a *Joanne Moro*, Elienſi Epiſcopo de veritate & excellentia Evangelii. Lond. 1713. 4. Memoirs of literature Tom. 3. pag. 222.

Joannis Lockij Epiſtola de Societate promovendi cognitionem CHriſti, qua illud inſtitutum celebrat: inter ejus ſcripta poſtuma, the remains of John Locke, Lond. 1714. fol.

A letter from Fort S. George in the Eaſt-Indies by *Mr. Stevenſon* 27. Dec. 1716. Lond. 1721. 8. Memoires litteraires de la grande Bretagne par Michael de la Roche T. 8. p. 446. ſqq.

Epiſcopi Londinenſis *Edmundi Gibſon* Epiſtolæ Paſtorali ad fideles ſuæ diœceſeos, quam ſupra p. 180. laudare me memini, in verſione Gallica Lond. 1729. 8. ſubjunctæ ſunt Epiſtolæ ejusdem binæ itidem ex Anglico translatæ, una ad Capita familiarum in Coloniis Anglicis Americanis, & altera ad Miſſionarios in iisdem Coloniis, una cum præmiſſa exhortatione ad Chriſtianos magnæ Britanniæ, ut Societatem de promovendo Evangelio adjuvent, in inſtruendis & ad CHriſtum adducendis Nigris, plantationes transmarinas Anglicanas incolentibus.

Collegium S. Pauli in Inſula *Bermuda*, de propagando apud Americanos Evangelio.

Fortgeſetzte Sammlung von Alten und Neuen Theologiſchen Sachen A. 1725. p. 1019. ſq.

❊ ❊ ❊

Creſcentii Matheri, apud Boſtonienſes V. D. M. nec non Collegii Harvardini, quod eſt Cantabrigiæ Nov-Anglorum, Rectoris Epiſtola ad V. C. *Jonnem Leusdenium* de ſucceſſu Evangelii apud Indos Occidentales in Nova Anglia Epiſtola, Lond. 1688 & Ultrajecti 1699. 8. cum excerptis ex Epiſtolis ad eundem Leusdenium datis ab *Hermanno Specht* V. D. M. in Urbe Columbo, ſita in Inſula Ceilon: ab *Adriano de Mey* V. D. M. in Jaffanapatnam, ſita in eadem Inſula, præfecto Collegii Malabarici, & a *Franciſco Valentino* Dordraceno V. D. M. in Amboina. In Matheri Epiſtola data A. 1687. inter alia refertur

ſex

ſex baptizatorum Indorum Eccleſias & Catechumenorum cœtus octodecim in Nova Anglia CHriſti Nomen profitentium reperta. Ex Indis tunc fuiſſe XXIV. qui Verbum DEI prælegerent & concionarentur: ac præter illos ex Anglis quatuor Miniſtros qui Evangelium lingua Gentili prædicarent. *Nonnullorum Epiſtolæ de ſucceſſu Evangelij apud Indos Orientales, præſertim vero Ceylonenſes Inſulaneos ſtupenda referunt, quaſi trecenta hominum millia Domini noſtri JEſu CHriſti Nomen & Religionem amplexi eſſent, & has mirandas Converſiones, conatuum Miniſtrorum e Belgio miſſorum fructus eſſe.* Hermannus Spechtius in litteris datis Columbi Ceylanæ Inſulæ 1684. In regno Jaffanapatnam, ſub quo etiam *Manaar* comprehenditur," ſunt, excepto *Manaar*, ſecundum ſupputationem ultimam, & ſe-" cundum Catalogum nobis de illis traditum, inventi, converſi Chri-" ſtiani, *centum quadraginta & unum millia, quadringenti & quinqua*" *ginta ſex* (141456.) quorum converſioni præpoſiti fuerunt quinque" Paſtores; ſed ante paucos dies, uno Paſtore mortuo, ſunt hoc tem-" pore illis præpoſiti tantum quatuor Paſtores. Idem in aliis ex eadem Columbo datis: Regnum Jaffanapatnam, ſubjectum ſolis Dominis Societatis Indicæ, habet incolas *bis centies mille, ſeptuaginta octo*" *millia ſeptingentos, & quinquaginta novem* (278759.) inter quos incolas" ſunt Indi Chriſtiani converſi *centies mille, octuaginta millia, trecenti &*" *ſexaginta quatuor* (180364.) Adrianus de May in Epiſtola data Jaffanapatnami 6. Nov. 1690. Sum creatus, per Nobiliſſ. D. Commiſſarium à Rhede, Præfectus *Seminarii*, quod Nobiliſſ. Dominus hic" curat erigi, ut Malabaricos pueros docerem primo linguam Belgicam," & deinde ut eos, mediante cognitione illius linguæ, redderem aptos," ut fieri poſſent, cum tempore, Magiſtri, Proponentes, & Conci-" onatores. Ad quod opus DEus Benedictionem & Gratiam ſuam con-" cedat, Amen. Et in alia 22. Jan. 1692. Status Eccleſiæ adhuc eſt talis, qualis fuit, quando Tibi noviſſime ſcripſi. Malabarici adoleſcentes" in erecto Collegio Malabarico habitantes, ſunt diligentes, & egre-" gie proficiunt in lihgua Belgica; ita, ut ſpatio unius anni didice-" rint legere & ſcribere. Noverunt Chriſtianas orationes; & Quæſtio-" nes ex Borſtii libello poſſunt memoriter recitare, easque ex Belgi-" co ſermone in Malabaricum transferre. Cantant etiam Pſalmos in" noſtra Eccleſia. Spero Deum deinceps conceſſurum eſſe illis grati-"

"am

"am ſuam, & eos impleturum Spiritu ſuo, ut illi Adoleſcentes cum "tempore fiant benedicta inſtrumenta ad propagandum Regnum Chri- "ſti inter hos Ethnicos. Franciſcus Valentinus in litteris datis ex Amboina in India Orientali 4. Id. Jun. 1686. Summo DEO ad Indicas "Orientales me in Amboina Eccleſias delegare viſum eſt, cujus in ur- "be primaria, Reverendus, nec omnino tibi ignotus, (ut ex ipſius "ore hauſi) CORNELIUS van der SLUYS, Ultrajectinus, triginta "circiter mille animas Verbi Divini præconio, ſingulari alacritate, & "pertinaci inter Ethnicos labore, paſcebat, una totius hujus ædificii "columna & fulcrum .... DEUS ab Ethniciſmo & Muhammediſmo "(nam hic ſunt multi Muhammedani) ad CHriſtum ſubditos & miſe- "re errantes reducere dedit. Centeni hic ſæpius, uno eodemque "tempore, infantes baptizantur, qui paulatim accreſcentes laudan- "da flore ætatis, diligentiæ, ingenii & pietatis documenta præbent... "Floret hic religio, florent etiam Gymnaſia, adoratur notus inter Eth- "nicos DEUS, relictisque patriis, quos à Majoribus colendos ac- "ceperant, Diis, Verum DEUM, Verique DEI cultum, non modo "amplectuntur, ſuperſtitone pleni Amboinenſes, ſed & ipſi, quod "mirum, Muhammedani, baptizari ſe petentes, hilari animo ad "Chriſtum ſe conferunt, ejusque legibus obtemperare non recu- "ſant &c.

Juſti Heurnii, admonitio de legatione Evangelica ad Indos capeſſenda. Lugd. Bat. 1618.

Johannis Hoornbeckii, Theologi Leidenſis de converſione Indorum & Gentilium libri duo, quos in elencho controverſiarum pridem promiſſos, poſt auctoris obitum demum, præfixa ejus vita edi contigit Amſt. 1669. 4.

Joannis Eskuche, Miniſtri Evangelii in arce Groß-Friedrichsburg in Africa, de Religionis Chriſtianæ defenſione & propagatione, futuraque Gentium omnium converſione, nominatim Ægyptiorum, Turcarum, Judæorum: in ejus Miſcellaneis, Embdæ 1674. & 1710. 8. editis, diſſ. ſexta. Acta Eruditor. A. 1711. p. 513.

Ephraim Paget Chriſtianography, Lond. 1674. fol. p. 275.

Robert Millar, propagation of Chriſtianity Tom. 2. pag. 316. ſeqq.

Conradi

Conradi Mel Miſſionarius Evangelicus, ſive Conſilia de converſione Ethnicorum, maxime Sinenſium, cum appendice Epiſtolæ Beroënſis & Aleppenſis de ſtatu Chriſtianorum in Oriente. Hersfeldiæ 1711. 8.

D. Henr. Muhlius in diſſ. de converſione Paganorum p. 51. ſeqq. ubi de Miſſionibus Reformatorum.

Jacobi Triglandi, nepotis Oratio inauguralis de legitima Fidei propagandæ ratione. Lugd. Bat. 1686. 4. & poſt ejus diſſ. junctim editas Delphis 1728. 4. Bibl. univerſelle de Mr. Jean le Clerc, T. 1. p. 420.

D. Williſii ſermo ad Philipp. I. 27. *Gilberti Burnetti* ad Malach. I. 11. & aliorum ſermones ab A. 1701. quotannis habiti & partim etiam editi Londini de Evangelii prædicatione in peregrinas terras propaganda. vide Kennetum p. 94. ſq.

Thomæ Bray ſermon, Apoſtolical charity, upon Daniel XII. 13. ubi de ſtatu Coloniarum Anglicarum in America.

D. Kennet relation de la Societé etablie pour la propagation de l'Evangile dans les pays étrangeres, par les lettres patentes du Roy de la grande Bretagne *GUILLAUME* III. ou l'on voit les methodes & les progrés de cette Societé avec l'eſperance qu'il y a de nouveaux progrés ſous l'heureux regne de ſa Majeſté la Reine *ANNE*. Traduite de l'Anglois, & ſuivie de *trois ſermons* faits ſur la Converſion des Gentils, in Pſal. CXVII. 1. & prononcez dans l'Eglige de la Savoye a Londres par *Claude Grotéte de la Mothe*, un de ſes Miniſtres. Roterd. 1708. 12.

M. Georgii Keith relatio de ſuo itinere in novam Angliam & laboribus Evangelicis, edita Anglice.

Jacobus Viſcherus Paſtor Eccleſiæ Batavorum in Batavia Indiæ Orientalis, litteris ad V. C. *Joannem Tſetſi*, Hungarum datis 21. Maj. A. 1718. obviisque in Bibl. hiſtorico Theologica Bremenſi T. III. p. 954. *Verbi Div. Miniſtri eodem habentur honore quo ſummi præfecti vel Senatores*, 10. *ſunt numero in hac urbe ordinarii*, *extraordinarii vero aliquot*, *reditum ſinguli numerant intra annum* 2500. *fl. præterea extraordinariis dantur* 2000. *fl. Meum Salarium nuper eſt auctum* 500. *fl. Splendidiſſimas omnes domos incolunt*, *aureis filamentis ornatas*, *amœniſſi-*

mis Paradisis auctas. Cum per menses septem hic commoratus essem, ablegatus eram in vicinam Insulam, totam Germaniam magnitudine aequantem, Sumatram, *& ejus fortalitium* Badan *dictum, sub aequatore fere situm, ad Sacramenta administranda, ubi adventus meus erat gratus, cum multi baptizandorum essent; Iter mihi proficuum quantum ad reditus, oblati enim sunt nummi aurei ultra* 2000., *praeter multas vestes auro intertextas. Ante biennium S. coenam sumere nequeunt, neque aliqui Verbum Dei audire praeter Catechesin. His fui gratissimus, institui hic multos qui praelegerent, & sacras orationes funderent, ordinavi Diaconos & seniores, vasa aurea ad S. Coenam etiam ordinavi, sic etiam aliquos, qui instruerent juventutem. Ex vicinis Insulis integrae naves Barbarorum plenae continue hic advolant, qui ultro suscipiunt Religionem Christianam, afferentes donaria ex auro, unionibus, chrysea, quae ad genua provoluti Verbi Div. Ministris offerunt. Haec Insula recte dicitur Ophir Salomonis vel aurea Chersonesus.* Idem in aliis Conchinae quae itidem ab A. 1663. Belgis paret, datis Kal. Nov. A. 1720. T. V. ejusdem Bibl. Brem. p. 756. *Si vero religionem reformatam spectes, illa his in oris obtinet, ubi nostri Batavi imperio potiuntur; Nullibi autem plures invenies Christianos, quam in Insulis* Amboina *Cariophylliphoro,* Banda *Myristica*, Ternate, *vicinisque Insulis* Moluccis, *in quibus maxima pars extraneorum convertitur ad DEum verum.* Bataviae *multi sunt Christiani, quorum numerus cum vicinis proximisque locis & vicis, numerum* 100000. *superat.*

Hic sedes, hic imperium Batavorum, & Gubernatoris totius Indiae Batavae, qui multos reges potestate, Imperio, regnis, atque Ditionibus superat, atque antecellit; hic sunt Domus & palatia & horti amoenissimi, immensaque opum vis, cum qua paucae civitates Europae conferri possunt. Duo hic sunt templa, in quibus concio habetur lingua Batavorum vernacula, duo lingua Lusitanica, & unum lingua Malaica (quae filia est linguae Arabicae.) Duodecim & plures ibi, quandoque sunt verbi divini Ministri, quibus singulis mensibus praemium sive stipendium 225. florenorum Batavorum tribuitur laborum suorum, cum extra Bataviam ducenti tantum deferantur. In Insula Ceylonia *canellifera sive cinnamomifera, numerus Christianorum reformatorum quotidie crescit, & augetur, sine dubio centena aliquot millia ibidem reperiuntur, nomenque Christo dedere.*

De *Roberto Junio* Delphensi, qui in Insula *Formosa*, cum in potestate Batavorum esset illa Insula, ad CHristum adduxisse traditur ad

ad homines quinquies mille & nongentos, Ecclesiisque XXIII. plantatis, atque constitutis qui eas moderarentur Pastoribus, reversus esse in patriam, consulendus Rob. Turnerus in libro Anglice edito, history of remarkable providences cap. 62. Idem Junius laudatur a *Daniele Gravio* qui & ipse Formosanos docuit, in præfatione ad Catechesin Christianam *Simonis van Breen* & *Joannnis Happartij* lingua Belgica & Formosana editam Amst. 1662. 4. in qua testatur se etiam Evangelistas Matthæum & Johannem in linguam Formosanam transtulisse, atque plura refert de studio in catechizandis rudibus Formosanis solito adhiberi. Matthæus & Johannes ex Gravii versione prodiit Amst. 1661. 4.

De *Collegio Guilelmi & Mariæ*, sive seminario scientiarum & Religionis condito in Virginia, vide Kenneti relationem paullo ante memoratam p. 30. sq.

De *Lydij* & *Freemanni* meritis ad convertendos Albaniæ incolas id. pag. 50. sq. ubi etiam de translatis eorum studio in Indorum linguam precationibus, Psalmis, Symbolo, decem præceptis & quibusdam capitibus Novi Testamenti. De *M. Neau* studio in catechizandis mancipiis Nigritis p. 68. seq. De Jesuitarum contentione & artibus, progressus Anglorum intervertendi p. 63. sqq.

Sacri libri in usus convertendorum translati.

Genesis Malaice & Belgice, edente *Daniele Brouwerio*, Hag. 1662. Amst. 1687. 4.

Psalterium lingua Malaica & Belgica per *Jo. van Hasel* & *Justum Heurnium.* Amst. 1689. 4. Psalmi quinquaginta priores. ibid. 1648. 4. ab iisdem.

Matthæum & Marcum vertit ad Indorum usus MALAICE *Albert Cornelisson Ruyl* Enchusæ 1629. Amst. 1638.

Lucam & Joannem *Johan van Hasel* Amst. 1646.

Matthæus, Marcus, Lucas, Joannes Belgice & Malaice recensiti, additis Actis Apost. à *Justo Heurnio* Pastore Ecclesiæ in India Orientali. Amst. 1651. 4. & recusa Oxoniæ Malaice, cum erudita præf. Thomæ Marshalli, & Thomæ Hyde dedicatione ad Robertum Boyleum 1677. 4. 1704. 4.

Totum Novum Test. *Dan. Browerio* interprete Amst. 1668. 4. sumtu præpotentis Societatis Belgicæ commerciorum in Indiam

Orientalem, & ἐργοδιώκτῃ incomparabili Viro Roberto Boyle. vide Diarium Londinense, the compleat library A. 1692. mense Julio p. 188. Gilbertus Burnetus sermone funebri quem memoriæ laudatissimi Boylii sacravit, p. 481. *Sumptum sustinuit Versionis & Impressionis* Novi Testamenti *Lingua* Malaica; *eoque* Indiam Orientalem *replevit. Interpretem* Arabicum *Incomparabilis Libri* Grotiani, de Veritate Religionis Christianæ *nobili præmio mactaverat, totamque Impressionem suis sumptibus toleratam per Regiones illa lingua utentes distribui curavit. Proposuerat etiam* Novi Testamenti *Impressionem lingua* * Turcica *promovere, Societas vero commerciis Turcicis inclyta, curam illam ad se pertinere rata, grandem solummodo Symbolam eam in rem conferre Nostro permisit. Septingentarum Librarum in Edendis Bibliis* Hibernicis *sumptum fecit, quæ ipsius jussu per* Hiberniam *distributa sunt; cumque Biblia* Cambrobritannica, *nec non* Hibernica Scotiæ *destinata excuderentur, ipse amplam in partem impensæ venit. Quamdiu in vivis erat, tricenas Libras promovendo consilio propagandæ Religionis Christianæ in* America *conferebat, cumque primum inaudivisset Societatem* Indiæ Orientalis *similia consilia agitare, illico centum libras nomine suo numerari jussit, longe plura adurus, ubi ea res adulto robore maturuisset.*

De ARABICA editione Novi Test. cujus exempla octies mille, usibus Orientalium Christianorum destinavit Londinensis Societas propagandi Christianismi, sumtu librarum sterlingicarum 2400. vide Bibliothecam Theologico Philolog. Bremensem Tom. IV. pag. 711. seqq

Versio LUSITANICA Novi Testamenti in usum Indorum edita auspiciis laudatæ Societatis Amst. 1681. 4. & recusa ibid. 1712. 8. interprete *Joanne Ferreira d'Almeida* Lusitano, sed Reformatorum sacrorum Ministro, ut refert Philippus Baldæus in descriptione Insulæ Ceylon, Germanice vulgata p. 421.

De

* Prodiit *Guil. Seamanno* interprete Oxon. 1666. 4. eamque Christianis Orientalibus gratissimam esse testatur Alex. Helladius de statu Ecclesiæ Græcæ p. 137. & 289. Tota Biblia sacra Turcice vertisse fertur *Albertus Bobovius* curante Levino Warnero: aliam *Jo. Ungnadij* auspiciis curatam Thuanus ad A. C. 1565. notavit: aliam denique adornasse versionem traditur *D. Gotfrid Henr. Bachstromius* qui CPoli A. 1729. Varsoviam petiit.

De verſione Bibliorum *VIRGINIANA Joannis Elioti*, qui eam Carolo II. magnæ Britanniæ Regi dedicavit, jam mentionem feci ſupra pag. 589.

Jacobus le Long in Bibliotheca ſacra p. 448. ex libro Gallice edito, Hiſtoire des gverres du Breſil en 1648. Pariſ. 1650. 8. narrat Jeſuitas quoddam alphabetum & orthographiam ad uſum Braſilienſium adinveniſſe. Tum Batavos devictis Luſitanis, regionem Reciffenſem, ſitam in plaga Orientali Americæ Meridionalis occupaſſe, adduxiſſeque illuc ex Batavia Miniſtros, quorum unus natione Anglus, qui annos ſex natus in Braſiliam, ut hujus regionis linguam addiſceret, transvectus fuerat. Is BRASILIANAM Veteris & Novi Teſtamenti verſionem in gratiam hujus Gentis, quæ fuit illi acceptiſſima, adornavit.

V. Non inficiandis documentis conſtat ſimile & par fuiſſe ſtudium etiam noſtratium Lutheranorum, atque Reges Septentrionis Dominos, Daniæ, Sveciæque, ubi permiſit facultas & occaſio, libenter in hoc impendiſſe curam ſuam & opes, atque etiamnum impendere, ut in longe diſſitis locis quoque ſalutaris de CHriſto Doctrina perſonet, nec in ultimis tantum Septentrionalibus vigeat oris *Finnonia* & *Lapponia*, ſed per Indicas quoque & Americanas colonias ſacra Chriſtiana celebrentur. De Regum Sveciæ ſollicitudine in *Finnonibus* & *Lapponibus* ad CHriſtum adducendis jam ſupra p. 468. dicere me memini, dictisque addo debitam curam impenſam, ut iſtis quoque linguis ſicut *Eſthonica* ac *Lettica* ſacræ litteræ deſcriptæ, & populorum illorum uſibus oblatæ exſtent.

Novum Teſtamentum & Pſalmi, FINNONICE, interprete *Michaële Agricola* Rectore ſcholæ Aboënſis. Holmiæ 1548. 4.

Biblia integra ab *Æſchillo Petræo* Theol. D. Profeſſore & Paſtore: *Martino Stodio*, Profeſſore linguarum, *Henrico J. Hofmanno*, Paſtore Eccleſ. Maſchoënſis, & *Gregorio Matthæi*, Paſtore Piikenſi, qui hanc verſionem Reginæ Svecorum Chriſtinæ dedicarunt. Holm. 1642. fol. biennio, poſt Academiam Aboënſem a Regina fundatam. Confer Mich. Olai Wexionii Gyllenſtolpii natales Academiæ Aboënſis 1648. 4. Danielis Juslenii Aboam veterem & novam 1700. 8. Haquini Spegelii Chronicon Epiſcoporum Aboënſium: Paulum Ju-

ſtea &c. Andreæ Antonii Stiermanni * Aboam literatam, Stockholm 1719. 4. De Æſchillo illo plura dabit M. Ingemundus Broems, Sudermannus, in Athenis Aboënſibus, ſive vitis Theologorum Aboënſium MSS.

Biblia Finnonice ex editione *Henrici Florini*, Aboæ 1685. 4.

Manuale LAPPONICUM, in quo præter Catecheſin, Pſalterium, Proverbia & Eccleſiaſtes Salomonis, Siracides, pericopæ Evangelicæ & Epiſtolicæ anniverſariæ, interprete *Joanne Jona Tornæo*, Holmiæ 1648. 8.

Pericopæ Evangelicæ & Epiſtolicæ, ex alia dialecto Lapponica, per *Olaum Stephani Graanium*, ibid. 1669. 8.

Novi Teſtamenti verſionem Lapponicam ante aliquot annos adornare cœpit vir doctiſſimus *Georgius Wallinus*, præfectus digniſſ. Bibliothecæ Upſalienſis, cujus ſpecimen, capita prima Evangelii Johannis, typis exſcripta ex ejus munere teneo.

ESTHONICE Catechiſmus A. 1632. à *Joachimo Roſinio.* Manuale ab *Henrico Stahl*, A. 1639. deinde iterum iterumque auctius & emendatius. Poſtilla à *Simone Blanckenhagenio.* Hymmi ſacri à *Georgio Salemanno*, *Reinero Brockmanno, Martino Gillæo* & *Henr. Göſckenio* A. 1656. cum Catechiſmo Lutheri & pericopis Evangelicis atque Epiſtolicis: Novum Teſtamentum A. 1686. dialecto Dorpatenſi a *Nicolao de Hardungen*, *Andrea Virginio* & *Marco Schützio*: & dialecto Revalienſi A. 1715. 4. pluribus interpretibus.

Biblia integre dialecto LETTICA, cum præfatione D. *Jo. Fiſcheri*, Superintendentis Livoniæ Generalis ad Carolum XI. Sveciæ Regem, quem & juſſiſſe opus hoc neceſſarium ſuſcipere & ſumtus ad illud perficiendum liberaliter ſuppeditaſſe celebrat. Rigæ 1689. 4.

Quamprimum etiam ante annos centum circiter in Americæ parte ſeptentrionali ſedes fixere Sveci quidam, ea in regione quam deinde *Novam Sveciam* ab illis vocari contigit, ſtatim etiam hoc ſibi datum putarunt eſſe negotii, ut & ibi Chriſtianum Nomen ac Religio ſalutaris propagaretur. Quam in rem juvat ſubjicere Venerandi Scarenſis Epiſcopi, *Jeſperi Svedbergii* teſtimonium A. 1711. Latina & Svecica lingua promulgatam, quod Latine ita ſe habet:

In

* Acta literaria Sveciæ A. 1720. p. 15.

In Nomine Domini!

Fuit inde ab origine Mundi & Ecclesiæ, admiranda DEI pro-"
videntia in vera religione ubique locorum & gentium propagan-"
da. Utut vero, secundum œconomiam providentiæ Divinæ, ve-"
teris illa fœderis Ecclesia, exigua terrarum parte definita fuit: il-"
lud tamen sepimentum virgultis & spinis non adeo fuit obsitum,"
ut inaccessus plane ad ecclesiam esset aditus. Eo vero demolito,"
postque tempora ἀγνοίας Act. 17. v. 30. omnibus ubique ad veram"
ecclesiam feliciorem aditum patere voluit stupenda Divini Numinis"
clementia. Præter enim fortuita illa ad veræ ecclesiæ communi-"
onem, cultusque Divini consortium invitamenta, quibus profe-"
cto DEUS Opt. M. se non ignotum & ἀμάρτυρον reliquit, Act. C."
XIV. v. 17. illustrius multo providentiæ Divinæ documentum fuit,"
quod præcones publicos totius orbis emiserit, qui Evangelium"
DOMINI JESU CHRISTI notum facerent, & pronam ad cœlum"
viam monstrarent. Serius aliquantulum tanti beneficii particeps"
factus est diu nobis ignotus orbis. Post enim varios exantlatos la-"
bores, mariumque tentamina, a *Christophero Columbo* & *Americo Ve-"
sputio*, auspiciis Lusitanorum Regum, novus nobis detectus fuit or-"
bis, longissime ab hac nostra distans terra. Primo Christianorum"
accessu in peregrinum orbem, invecta fuit simul nominis CHristi"
& religionis Christianæ notitia: ut sanctissima cœlestis Evangelii"
doctrina seu fides sub alio pæne cœlo & sole prædicaretur & annun-"
ciaretur. Imo pura illa & sincera Evangelii doctrina, intemera-"
ta servatur & prædicatur hodieque etiam apud eos, qui ex Svecia"
& Gothia oriundi. Qui tempore *Magni GUSTAVI ADOLPHI* omnis"
ætatis & memoriæ Regis gloriosissimi, ejusque successoris & filiæ"
Reginæ *CHRISTINÆ*, in Pensylvania, tunc *Nova Svecia* dicta, lon-"
ginqui itineris sedem fixere. Ex quo tempore licet numerosa pro-"
le adaucti sint, & inter varias degant gentes, tamen sermonem"
patrium, patrios mores, animi candorem, pietatemque servant"
& tuentur. In vero DEI cultu & pietatis exercitio egregios quo-"
tidie progressus facere indubitatis argumentis constat. Inprimis"
mihi hoc constat, postquam a gloriosissimæ memoriæ Svecorum,"
Gothorum Vandalorumque &c. Rege, CAROLO XI. Pio omni-"
"busque

"busque charo, ecclesiæ illius cura fidei meæ concredita fuit. Ex
"quo tempore quavis data occasione necessitatibus ecclesiæ me non
"defuisse ipsos vocare testes audeo. Mea certe solicitudine, non
"exiguus *Bibliorum Sacrorum*, ut & aliorum *Librorum* pietati & reli-
"gioni inservientium, Regia munificentia, missus est numerus. Vi-
"ri quoque juvenes doctrina & vitæ rectitudine insignes vocati, &
"gratuito tanti itineris viatico ex Regia clementia impetrato, ec-
"clesiæ præfuturi illuc sunt ablegati. Qua ex re non exigua capit
"incrementa Svecorum illa in Pensylvania ecclesia. Et magnam
"certe ad laudem increscentis ecclesiæ monumentum tria nuper ex-
"structa templa, (cum longo tempore prorsus nullum habuerint,)
"sollenni cultus Divini exercitio dicata & sacrata. Pro quibus be-
"neficiis DEO sint gratiæ inmensæ, Amen! Jam vero Pl. Reveren-
"dus Præpositus, *Magister Andreas Sandel*, post septendecim, & quod
"excurrit, annorum indefessam operam in Ecclesia *Vicacowiensi*,
"commendatitiis ad Reg. Maj. literis, in patriam revocatus atque
"Regio diplomate Svecorum, Gothorum, Vandalorumque &c.
"Regis Augustissimi CAROLI XII. in Ecclesia *Hedemorensi* in *Dale-
"carlia*, non ita procul a *magno Cuprimonte* sita, constitutus est Pa-
"stor. In ejus locum, vir juvenis, *Magist. Jonas Lidman WGothus*,
"mea itidem denominatione, suffectus est, qui tam elegantioris
"eruditionis laude, quam vitæ innocentia & pietate, bonorum
"omnium testimonium est consecutus. Ratam hanc ipsi voluit spar-
"tam Augustissima Regina, ULRICA ELEONORA, Svec. Goth.
"Wand. Regina Clementissima diplomate & sigillo Regio, Holmiæ,
"An. 1719. die 2. Maji, ut sit Pastor Ecclesiæ *Wicacoviensis* in Pen-
"silvania. Sacris ordinibus rite est initiatus, precibus, hymno, ma-
"nuum impositione, aliisque ceremoniis in ecclesia nostra usitatis,
"idque in templo Cathedrali Scarensi An. 1719. die 15. Julii. So-
"leo identidem in Ministro V. D. præter eruditionem, & dona mi-
"nistrantia, vitæ integritatem, morumque probitatem commenda-
"re. Quæ ut homini Christiano unicuique cordi esse debet; ita
"maxime ministro V. D. Sicut vita sine eruditione non facit mihi V.
"D. ministrum; ita nec eruditio sola, nisi consortio virtutum decora.
"Jactabunda illa & carnalis sapientia, pravis moribus fœda, res est
"omnium perniciocissima: imo in Ministro Domini venenum no-
centissi-

centiſſimum. Etenim ex contagione illa, magnum eccleſiæ me-"
tuendum malum, latius neſcio quomodo per omnium vitam ſer-"
pit, eidemque difficilius multo obviam itur. Quod probe in omni-"
bus locis obſervari oportet, in iis præcipue, ubi gentiles degunt."
Ne ipſis vere accomodari poterit, de quo DEus conqveritur: *Qui*"
doces alios, te ipſum non doces? Qui in lege gloriaris, per transgreſſio-"
nem legis DEUM ignomina afficis? Nomen enim DEI propter vos blaſphe-"
matur inter gentes. Rom. c. II. v. 21. 23. 24. Neque illa, quæ populi"
DEI Princeps dictaverit: *Non bonum eſt verbum, quod vos facitis: non-*"
ne in timore Dei noſtri ambulabitis potius, quam ignominia gentium, ho-"
ſtium noſtrorum? Nehem. c. V. v. 9. Potius ut obſequio excipiamus"
illa, quæ Chriſtus dixerat: *Vos eſtis ſal terræ: quod ſi ſal infatuetur,*"
per quid ſalietur? Ad nihil valebit amplius, niſi ut projiciatur foras, &"
conculcetur ab hominibus. Vos eſtis lux mundi. Non poteſt urbs, quæ in"
monte eſt poſita, occulta eſſe. Neque [homines] *accendunt candelam, &*"
ponunt eam ſubter modium, ſed ſuper candelabrum: tum lucet omnibus qui"
in domo ſunt. Sic luceto lux veſtra coram hominibus, ut videant veſtra"
bona opera, & glorificent Patrem veſtrum, qui in cœlis eſt. Quicunque"
ſolverit præceptorum horum minimum, & docuerit ita homines, minimus"
vocabitur in regno cœlorum. Qui vero faciet (attende; faciet, faciet) *&*"
docebit, hic magnus vocabitur in regno cœlorum. Matth. c. V. v. 13. &c."
Confer omnino C. VII. v. 15. ad finem. Necnon, quæ Apoſtolus;"
Hortor vos, inquit, *dilecti, tanquam advenas & peregrinos, ut abſtinea-*"
tis a carnalibus concupiſcentiis, quæ militant adverſus animam. Ita ut con-"
verſatiouem veſtram inter gentes habeatis bonam, ut, in quo obtrectant vos,"
quaſi maleficos, ex bonis operibus, quæ viderint, glorificent DEUM in die"
viſitationis. I. Pet. c. II. v. 11. 12. Et quia prædictus hic *Magiſt. Jonas*"
Lidman mihi quoad doctrinam, ceteraque dona miniſtro ſacro ne-"
ceſſaria, & vitæ Chriſtianæ ſanctitatem bene notus erat; ideo, poſt"
devotas preces, illum, ut dixi, ad ſacrum miniſterium vocare, &"
nominare, ordinibus ſacris initiare haud dubitavi. Ex intimo cor-"
de vovens, impleat DEUS illum reliquoſque e Svecia miſſos Eccle-"
ſiarum Doctores donis Spiritus Sancti. Ut in doctrina Evangelica"
ad finem uſque firme permaneant: ut vitam doctrinæ conformem"
vivant: ut Eccleſiæ non modo ſuæ, ſed & peregrinæ ſint emolu-"
mento. Quod omnino fiet, cum pacifice & candide, ceu Chri-"

"ſtianos decet, cum ipſis vixerint. Imo precor, dignetur DEUS "*aperire eis januam ad converſionem gentilium*, ut illorum ſaltem non-"nulli, doctrina Chriſtiana & morum ſincera integritate permoti, "alliciantur ad religionis noſtræ conſortium. Qua gratia DEUS "Optimus illos certiſſime dignabitur, ſi precibus rite & aſſidue "invocetur; *Ab illo enim omne donum perfectum ſuperne deſcendit.* Jac. "C. I. v. 17. ſi converſatio fuerit pia & proba: ſi functio officii aſſi-"dua: ſi quæſiverint emolumentum auditorum, non ſuum unice "commodum: & ſic *conſcientia gaviſi ſint pura coram DEO & hominibus* "*ſemper.* Actor. c. XXIV. v. 16. Expectantes in fide & ſpe gratiam & "benedictionem multiplicem a DEO, & ab hominibus favorem. "Amen!

"Hoc in majorem certitudinem, ex officio a DEO & Rege "mihi demandato, manu propria ſcripſi, dedi, & nomine & ſigillo "meo ſubſignavi, Brunsbogiæ, ſede Epiſcopali penes Scaras in Ve-"ſtrogothia, anno poſt natum Chriſtum milleſimo ſeptingenteſimo "undeviceſimo, die prima Auguſti.

Jeſperus Swedberg.
Doct. & Epiſcopus Scarenſis
Eccleſ. Svec. Londini Anglorum & in America.

Vidi relationem MS. de Lutheranis cœtibus ſacris in ſex Comitatibus Penſylvaniæ, Philadelphienſi, Bukſenſi, Cheſtriæ, Novi caſtelli, Kentiæ & Suſſexiæ: in qua mentio primi Eccleſiaſtæ Svecici *M. Jo. Campanii* Holmenſis, cujus *Hiſtoriam novæ Sveciæ* mox laudabo, & qui a Rege victorioſiſſ. *Guſtavo Adolpho* in Sveciam præpoſitus Trusholdenſis fuit revocatus. *Laurentius Lok* A. 1690. octogenario major deceſſit. *Ericus Biörk* Paſtor & Præpoſitus Chriſtinienſis librum contra Sabbatharios oppoſuit ſcripto cui titulus *Columba Noæ*. Cura vero *M. Andreæ Ratmanni* qui ſingulari auctoritate ab Archiep. Upſalienſi inſtructus atque inſigni aureæ catenæ donatus fuit, conditum eſt templum Vicacovienſe, ipſe diem obiit A. 1708. ſucceſſorempue habuit *M. Andream Soadellum*, qui in Sveciam revocatus A. 1717. ut *Andreas Heſſelius* A. 1724. *Abraham Lidenius* Paſtor Rakkovienſis & Pensnekenſis

A. 1725

A. 1725. Missi itidem è Svecia A. 1719. Pastores *M. Jonas Lidman*, Pastor & Præpositus Vicacoviensis, *Samuel Hesselius* Pastor Christiniensis, & A. 1725. *Petrus Traanberg* Pastor Rakkoviensis ut *Andreas Hyndenire*, Pastor Pensnekensis.

Lutheri Cathechismus in cœtuum illorum usum editus lingua Virginiana & Svecica prodiit Holmiæ 1696. 8. Cœtus Lutherani alii qui colunt vicinas Americæ septentrionalis partes in Novæ Eboraci tractu Mahanadensi, in Comitatu Albaniæ & ad Quassaykum & Hakkinsaki in Nova Jersey provincia, & Campis ac Rhynbeci & Newtoniæ en Teerbosch: vel ex superiore Germania sunt vel Belgici. Belgicis hactenus præfuere *Justus Falckner*, Zwickaviensis, de quo vide sis Diarium Theologicum Fortgesetzte Sammlung von alten und neuen Theologischen Sachen A. 1726. pag. 412. seq. & successor ejus *Wilhelmus Christoph. Berkenmeyer* Hamburgensis, cui cum falsis fratribus graves & justæ lites intercesserunt, de quibus consuli potest V. C. Jo. Henrici à Seelen relatio in Bibliotheca Lubecensi Volum. X. pag. 272. seq. ex ejus scripto excuso in typographia Neo Eboracensi A. 1728. 4. cui titulus: *Getrouwe herder-en wachterstem, aangaande 't* van Dierensche *beroep en de* Henkelsche *bevestiging*.

De cœtu Lutherano Germanorum in illis oris Americæ, mentionem facit *Franciscus Daniel Pastorius* † J. U. L. & Consul primus ac Prætor pacificus Germantoniæ, in descriptione Pensylvaniæ edita Germanice Francof. 1700. 8. cap. XIII.

Ut ad Svecos autem revertar, de illorum Coloniis Americanis præterea consulendum scriptum *Wilhelmi Usselingii*, Batavi de instituenda Societate Indica in Nova Svecia Americæ, ex versione Svecica Erici Schroederi editum Holmiæ 1626. 4. *Thomæ Campanii* (qui Joannis Campanii, ante memorati & A. 1648. ex America reversi in Sveciam nepos fuit) descriptio novæ Sveciæ in America, itidem Svecice ibid. 1702. 4. libro secundo: Acta Erud. A. 1702. pag. 382. seq. *Gustavus Peringer Lilienblad* præfatione ad Catechesin Lutheri a laudato Joanne Campanio in Virginianum idioma translatam:

† W. E. Tentzelii Monatliche Unterredungen A. 1691. pag. 278. 1038. seq. & A. 1693. pag. 163. Jo. Georgii Eccardi Monatlicher Auszug A. 1700. pag. 895.

Joannes Svedbergius diſſ. de Svionum in America Colonia, Upſaliæ 1709. 8.

Gabrielis Thomæ account of Penſylvania and of Weſtnew Jerſey, Lond. 1698. 8. & ex Anglico Germanice, ſub titulo: Continuatio der Beſchreibung der Landſchafft Penſylvaniæ, nebſt *Dan. Falckners* Beantwortung auf 193. Fragen. Frf. 1702. 8.

Anonymi relatio, ex Anglico edita Germanice Amſt. 1681. 4. Nachricht wegen der Landſchafft Penſylvania &c.

Auszug einiger Send-Schreiben aus Philadelphia A. 1729. 4.

His addi poſſunt a quibus præter *Penſylvaniam* etiam aliæ terræ inſulæque a Britannis in America cultæ Anglicanique juris deſcribuntur, *Angvilla*, *Antego*, *Bahama*, *Barbados*, *Barbuda*, *Bermude* ſive Inſulæ æſtivæ: tum *Carolina*, *S. Chriſtophori*, *Dominico*, fretum *Hudſonis*, *Jamaica*, *S. Lucia*, *Marilandia* ſive *Terra Mariæ*, *Mevis* ſive *Nevis*, *Monsferratus*, *Nova Anglia*, *Novum Eboracum*, *Nova Cæſarea* (new Jerſey) *Nova Scotia*, *Nova Wallia*, *Terra Nova*, *Providentia* Inſula & *S. Vincentii* & *Virginia*.

Atlas Hiſtorique Tom. II. parte 2. & Tom. VI. num. 26. pag. 100.

Richardus Blome in libro Anglice edito Lond. 1672. & Gallice 1688. 12. cui titulus: *l'Amerique Angloiſe.* Acta Erud. 1689. p. 146.

Matthæi Meriani America, tomo XIII.

The British Empire in America, by *Mr. Oldmixon*. Lond. 1708. 8. & ex Anglico Germanice interprete *M. Ludovico Friderico Viſchero*, Calva Würtembergico, Hamb. 1710. 8. Groß-Britanniſches America nach ſeiner Erfindung, Bevölckerung und allerneueſten Zuſtand. & 1715. 18. Das Groß-Britanniſche Scepter in der neuen Welt &c. cum præfatione de commodis & incommodis Coloniarum longe diſſitarum. Editio Anglica additas habet tabulas Geographicas octo, auctore Hermanno Mollio. Acta Erud. T. V. ſupplem. p. 129.

Hiſtoire de la nouvelle Angletterre, par Mr. *Cotton Mather*. Transactions Philoſoph. n. 339. Benjamin Mothe abridgment T. 1. part. 2. pag. 55. ubi traditur eam eſſe hominum in nova Anglia longævitatem fœcunditatemque, ut multi ibi reperiantur qui centeſimum

mum ætatis annum excedant, etiam viginti, triginta, quadraginta liberorum monogamos parentes.

A defenſe of the New England Charters, by *Jeremias Dummer*, Lond. 1721. 8. Memoires litteraires de la grande Bretagne par Mich. de la Roche T. X. p. 500.

Conſtitutiones fundamentales Carolinæ, in collectione Opuſculorum *Jo. Lockii*, edita Anglice, Lond. 1720. 8. Bibl. Angloiſe Tom. 7. pag. 287. 297. ſeq.

Joannis Sloane, viri incomparabilis iter in inſulas Maderam, Barbados, Nevis, S. Chriſtophori, & Jamaica, Anglice. Lond. 1707. & 1725. fol. 2. Volum. Acta Erud. A. 1710. pag. 131. Bibl. Angloiſe T. 13. p. 131.

Collegium Regium Hafnienſe

de curſu Evangelii promovendo.

Intimatio Regii Collegii de curſu Evangelii promovendo, à glorioſiſſ. Daniæ Rege FRIDERICO IV. fundati Hafniæ 10. Dec. A. C. 1714. prodiit Altonaviæ 1715. 4. Germanice ſub titulo: Kurtze Anzeige der jetzigen Anſtalt in Dännemarck zu Bekehrung der Heyden, & Latine in Venerandi D. Henrici Muhlii, Theologi primarii Kilonienſis diſſ. mox memoranda p. 74.

De Miſſione ipſa Tranqvebarenſi conſuli poſſunt:

Hiſtoriſche Nachricht von der Bekehrung der Heyden in Oſt-Indien, Halle 1713. 4.

Bericht der Königlichen Däniſchen Miſſionarien in Oſt-Indien, und deſſelben XXVIII. continuationes, vom Jahr 1706. biß hieher, nebſt einem Tage-Regiſter vom Jahr 1728. Berlin, Leipzig, Franckfurt und Halle 1707.—1731. 4. Editores Theologi Hallenſes D. *Joachimus Lange* & *Gottlieb Auguſtus Francke*, Auguſti Hermanni, τȣ μακαρίτȣ filius. Memoirs of literature Tom. 1. pag. 155. T. 3. p. 317. Bibl. Angloiſe Tom. 1. p. 458. 465. Tom. 4. p 444. 467. 501. Acta Erud. A. 1717. pag. 241. Unſchuldige Nachrichten A. 1710. pag. 38. A, 1729. pag. 680. &c.

Propagation of the Gospel in the East. Lond. 1711. 8. Acta Erud. 1713. p. 233.

Thirty four Conferences between the Danish Missionaries and the Malabarian Brachmanes or heathem Priests and Musulmans in the East Indies, concerning the truth of the Christian Religion, together with some letters written by the Heathens to the said Missionaries. Translated out of the high dutch by *Mr. Philipps*. Lond. 1719. 8. Bibl. Angloise T. 5. p. 196.

A letter from Fort S. George in the East Indies by *Mr. Stevenson* 27. Dec. 1716. Lond. 1721. 8. Memoires litteraires de la grande Bretagne T. VIII. p. 446.

Anonymi Relation vom Ursprung und Fortgang der Mission. A. 1715.

Georgii Boevingii apologie contra Joachimum Langium Theologum Hallensem: in Unschuldigen Nachrichten A. 1716. p. 674.

D. Henrici Muhlii diss. de Conversione paganorum, & quantum in illa Romanæ Ecclesiæ socii pag. 38. seq. vel Reformati pag. 51. vel nostri Lutherani pag. 57. seq. elaborarint: sigillatimque de illa sub potentissimi Daniæ Regis FRIDERICI IV. auspicio apud Indos Orientales nuper instituta. Kil. 1717. 4. una cum Epistola ad perillustre Regium de cursu Evangelii promovendo Collegium Hafniense.

Joannis Trellundi vindiciæ Veritatis contra Christianum Alethophilum, de Missionis negotio. Hafniæ 1718. 4. Unschuldige Nachrichten A. 1718. p. 131. Ex iisdem Vindiciis refelli etiam poterit libellus qui inscribitur: Aufrichtiger Beytrag zum Kirchen- und Schulen-Bau in Ost-Indien, in einem Send-Schreiben an einen guten Freund übermacht von Lethandern, nebst einem kurtzen historischen Vorbericht eines Freundes der Warheit. A. 1710. 8.

Antonius Paulini in curieusen Cabinet ausländischer und anderer Merckwürdigkeiten V. Eingang cap. 23. pag. 771. seqq. Verzeichniß der Bücher in Malabarischer und Portugisischer Sprache id. pag. 815. seq. Francof. 1718. 8.

Maturini Veissieri la Croze,* histoire du Christianisme des Indes liv. VII. pag. 534. sq. Hagæ Com. 1724. 8. & ex Gallico Germanice interprete *M. Georgio Christiano Bohnstedt*, Rectore Lycei Halberstadiensis. Halle 1724. 8. Kurtzgefaßte Historische Nachricht von der wahren Beschaffenheit und bißherigen Progressen des Missions Wercks in Indien. Idem Bohnstedius deinde totum eruditissimi Crosæ opus Germanice cum observationibus suis edidit ibid. 1727. 8. Abbildung des Indianischen Christen-Staats.

Josephus Simonius Assemannus tomo quarto sive parte secunda tomi tertii Bibliothecæ Clementinæ Orientalis. Rom. 1729. fol.

Lettres edifiantes T. XIV. pag. 481.

Rob. Millar propagation of Christianity T. 2. p. 322. seq.

Kurtze Historische Nachricht aus den Berichten der Königlichen Dänischen Missionarien zu Tranquebar, von dem Bekehrungs-Werck der Ost-Indischen Heyden, und denen dahin gehörigen mannigfaltigen Anstalten, aus Gelegenheit des Evangelischen Jubel-Fests, zu weiterer Beförderung solches Wercks, und Ausbreitung des reinen Evangelii unter den Heyden allhier resolvirten Collecte. Augspurg 1730. 8.

In libro splendide excuso forma folii majoris regalis, dicatoque memoriæ bissæculari Augustanæ Confessionis, & iconibus ære descriptis pulchre nitente, Augustæ Vindel. 1730. Augspurgisches Jubel-Gedächtniß, sub extremum Voluminis exhibetur iconismus Ecclesiæ Evangelicæ apud Malabares in India Orientali, expressus artificiosa tabula à J. Jacobo Kleinschmidio, Chalcographo, cum effigie Barthol. Ziegenbalgii & succincta narratione Germanice & Latine adjuncta de Missione Evangelica Tranquebarensi auspiciis gloriosiss. Regis Daniæ FRIDERICI IV. instituta.

Ost-Indisches Gespräch in dem Reiche der Todten, zwischen Bartholomæo Ziegenbalg, Königl. Dänischen Missionario oder Evangelischen Lutherischen Prediger zu Tranquebar, und Johanne Coccejo, einem Holländischen Schiff-Prediger. Franckfurt 1731. 4.

Trankebar

* Bibl. Germanique T. 7. pag. 131. Acta Erud. A. 1725. pag. 122. Jo. Christophori Coleri auserlesene Theologische Bibliothec Tom. 1. pag. 607. Tom. 2. pag. 1064. Jo. Christoph. Clodii Historia der Gelehrsamkeit pag. 1007. seqq.

Trankebar ſive *Taranganbouri*, a) lingua Indorum civitatem undis maris vicinam denotat. Hæc ſita ad ſinum Gangeticum in ora Coromandelenſi, gradu decimo latitudinis ſeptentrionalis, à centum amplius annis paret Regibus potentiſſimis Daniæ, ex quo Dani ſuſcepta ab A. C. 1618. b) in Indiam expeditione civitatem illam a Rege Tanjuritano c) A. 1621. obtinuere, & expugnare eam nequicquam aggreſſis ante aliquot annos Tanjuritanis, in præſens usque tuentur. Chriſtianæ Religionis Indis commendandæ atque inter Ethnicos propagandi Evangelii minor ibi habita ratio, donec glorioſæ memoriæ Rex FRIDERICUS IV. ſerio hac de re cœpit cogitare, & quod per aliquod tempus diſtulerat exequi, idoneis ad hoc negotium operariis non facile ſeſe offerentibus, denique felix auſpicium fieri juſſit A. 1705. ablegatis in Indiam Miſſionariis egregiis duobus *Bartholomæo Ziegenbalg*, Pulſnitio Miſnenſi & *Henrico Plutſchau*, Megapolitano, qui profecti Hala Saxonum 29. Nov. & Hafniæ ſacro Ordine initiati Tranquebariam appulerunt 9. Jul. A. 1706. Imprimis diligentem operam poſuit uterque, Plutſchovius ut Luſitanicam, Ziegenbalgius ut Damulicam ſive Malabricam linguam probe calleret, quorum exemplum deinde imitati ſunt qui poſt illud tempus miſſi A. 1709. *Jo. Erneſtus Grundlerus*, ac ne de *Jo. Georgio Bœvingio* in Europam reverſo memorem, *Polycarpus Jordanus*, & A. 1713. *Johannes Berlin*, *Benjamin Schultze*, *Nicolaus Dal*, *Joh. Henricus Kiſtenmacher*; & A. 1724. *Chriſtianus Fridericus Preſſier*, *Martinus Boſſe*, *Chriſtianus Theodoſius Walther*: & A. 1729. *Andreas Wormius*, *Samuel Richtſteig* una cum Medico *Caſpare Theophilo Schlegelmilchio*. Vocationem, Protectorium, Inſtructionum Regiam, & Teſtimonium Ordinationis, videſis in Continuatione XIX. relationum de hac miſſione, quæ Halæ Sax. Germanice eduntur, pag. 376. ſeqq. & apud laudatum D. Muhlium p. 60. ſeq. ubi Inſtructio Regia Danice & Latine.

Negoti-

a) Lettres edifiantes T. 15. p. 30.

b) D. Jo. Henr. Michaelis præf. ad vitam Petri Heylingii, Germanice editam.

c) M. V. la Croze Hiſt. du Chriſtianiſme des Indes p. 534. Extract von Urſprung der Däniſchen Colonie, in der ſiebenden Continuation des Berichts von den Däniſchen Miſſionariis, ante pag. 337.

Negotium Missionis curandæ Rex primum demandaverat Theologo insignissimo *D. Francisco Julio Lütkens*, & post eum A. 1712. 12. Aug. beate defunctum, celebratissimis Viris *Johanni Trellund* & *Jacobo Lodbergio* Theologis Hafniensibus. Majora tamen incrementa capiente laudatissimo instituto, operæ pretium duxit Rex singulare summa auctoritate *Collegium de Cursu Evangelii promovendo* condere A. 1714. 10 Dec. cujus Præses vir illustrissimus *Jo. Georgius de Holsten*, Eques Ordinis Danebrogici, Regis ab intimis consiliis, atque præfectus Tunderensis: & post lucidum illud aulæ Danicæ sidus A. 1730. 26. Dec. extinctum, filius dignissimus *Johannes Ludewig de Holstein*, virtute & meritis quam genere & amplissimis dignitatibus illustrior. Cæteri Adsessores *Wilhelmus Mauritius de Buseck Münch*, Eques & Reginæ summus aulæ Præfectus in cujus locum A. 1721. allectus a Rege est vir laude mea major *Jo. Wilhelmus Schrœderus* Consiliarius Status: *Jo. Steenbuchius*, Theologiæ Professor in Academia Hafniensi & assessor Consistorii, *Jac. Lodberg*, Professor Theol. designatus, Pastor Ecclesiæ S. Mariæ Hafn. & Præpositus Ecclesiæ Cathedralis Seelandiæ, & *Christianus Wendt* Præfectus nobilium pedissequorum celsissimi Principis Caroli: in horumque duorum vicem A. 1727. *Petrus Herslebius* Regis a Concionibus aulicis, sed postea Episcopus Christianiæ: & ab A. 1721. Secretarius cooptatus *Seger Mahlinus*. Intimatio publica Collegii illustrissimi promulgata 19. Jan. A. 1715. obvia in relatione de Missionariis Tvanquebarensibus quæ Halæ lingua Germanica editur, continuatione octava. De beneficiis Regiis promovendæ ornandæque Missioni consecratis, digna lectu Epistola Continuationi septimæ præmissa exstat.

In Regia Instructione illustribus laudati Collegii membris data, diserte constitutum: Ein ieder unter euch soll vor sich und insonderheit in euern dazu bestimmten Versammlungen unter Göttlicher Anrufung aus allen Kräfften dahin trachten, daß das Evangelium Christi möge verkündiget und unter den Heyden ausgebreitet, und die Seelen unserm Heylande Christo zugeführet, und fürnehmlich unsere dazu geordnete Mission unterstützet, befordert und verbessert werden. Und ferner, Ihr habt Sorge dafür zu tragen, daß, und was für Anstalten und Anordnungen zum Geist- und leiblichem Wohlseyn der aus den Heyden gesammleten Gemeine gemachet werden: insonderheit, daß sie und ihre Kinder mit ihnen zur wahren Erkentniß und Ubung

im Christenthum kommen, auch in andern Wissenschafften, Arbeiten, Profeßionen und Diensten unterrichtet werden, und wenn sie darinnen eine Tüchtigkeit erlanget haben, alsdenn employret werden.

Quales vero & quam exoptati ſucceſſus hujus miſſionis fuerint, & quam majores inde fructus, Divina adſpirante Gratia quotidie exſpectentur, ex ſcriptis ſupra a me memoratis, præcipue ex continuationibus Relationis Halæ Sax. editis luculenter apparet, ex quibus conſtat præter Danicum templum Sionis jam antea frequentatum Chriſtianis, etiam A. 1707. in uſus Miſſionis conditum eſſe templum novæ Hieroſolymæ, aliud item novum A. 1718. & quod præter Danicam Scholam etiam Malabarica alia cœpit inſtitui, & Luſitanica alia, alia pro pueris, alia pro puellis: & Charitatis ſchola ſuſtentandis liberis Ethnicorum: cogitatum etiam de ſeminario Catechetarum, Præceptorumque. Sed & de typographia duplici Miſſionariis proſpectum, Malabarica & Luſitanica A. 1713. & A. 1715. de Molendina ſive Officina conficiendæ chartæ: Sumtibus hiſce faciendis, ad munificentiam Regiam, deſtinatosque ab ea annuos bis millenos thaleros, accedente aliorum Chriſtianorum in Germania, atque laudatiſſima Societatis Regiæ Anglicanæ liberalitate. Quantus jam numerus ſit neophytorum baptizatorumque, licet non admittantur ad ſacrum baptiſmi lavacrum niſi probe prius de fide Chriſtiana inſtituti: quam frequentia Miſſionariorum cum Braminis atque eruditis Indorum colloquia, atque amicæ ſeriæque de religione collationes, nec deſtitutæ fructu: quam longe lateque ad Nagapatnamenſes, ad Tanjuritanos, ad Madraſenſes aliosque a Chriſtiano nomine alienos prædicandi Evangelii cauſa excurrant, & in zelo hoc ſuo, nonobſtante Regis Tanjurenſis * aliorumque ira ac perſecutione, ſtrenue pergant, ex iisdem relationis Hallenſis continuationibus perſpicue datur intelligi. Igitur mihi in præſenti ſuffecerit notitiam Bibliorum ſacrorum, aliorumq; utilium librorum in uſus Miſſionis cura Miſſionariorum vel ſumtu laudatiſſimi Collegii Regii Hafnienſis vulgatorum ſubjungere, quam in

* Hic Rex Aleppam, qui B. Ziegenbalgium linguam Malabaricam docuit, miſit in carcerem ac deinde in exilium ejecit. Ab eodem Miſſionarii Romanæ Eccleſiæ conjecti in vincula vel interfecti, Chriſtiani neophyti male tractati.

in acceptis refero beneficio honoratissimorum Virorum, qui libros ipsos partim, aliorum titulos Hafniâ ad me miserunt.

Lingua Damulica sive Malabarica.

1. Biblia Damulica, seu quod DEus omnipotentissimus semetipsum ex sua æternitate clarius manifestaturus de cœlo est locutus, Veteris Testamenti pars prima, in qua Mosis libri quinque, Josuæ liber unus, atque liber unus Judicum, studio & opera *Bartholomæi Ziegenbalgij* Missionarii ad Indos Orientales in linguam Damulicam versi continentur. Tranquebariæ in littore Coromandelino. Typis & sumptibus Missionis Dan. M. DCC. XXIII. groß 4. 2. Alph. 5. pl.
2. Biblia Damulica, seu quod DEus sapientissimus in sua Divina oeconomia cum populo Israelitico & egit & locutus est, Veteris Testamenti pars secunda, in qua libellus Ruth, Samuelis liber prior & posterior, Liber Esræ, Liber Nehemiæ, liber Esther, Liber Jobi, Liber Psalmorum Davidis, Liber Proverbiorum, Liber Ecclesiastæ, & Liber Cantici Canticorum: studio & opera *Bartholomæi Ziegenbalgij* & *Benjamini Schultzij* Missionariorum ad Indos Orientales, in linguam Damulicam versi continentur. Tranquebariæ in littore Coromandelino. Typis & sumtibus Missionis Danicæ. 1726. gr. 4. fff pppppp.
3. Biblia Damulica, seu quod DEus omniscius de gratia in JEsu Christo, tempore Novi Testamenti revelanda, per sanctos suos Prophetas est vaticinatus, Veteris Testamenti pars tertia, in qua Prophetæ Majores; Esaias, Jeremias, ejusdemque lamentationes, Ezechiel, Daniel: Prophetæ Minores; Hoseas, Joel, Amos, Obadja, Jona, Micha, Nahum, Habacuc, Zephanja, Haggai, Zacharias & Malachias: studio & opera *Bartholomæi Ziegenbalgii* & *Benjamini Schultzij* Missionariorum ad Indos Orientales, in Linguam Damulicam versi continentur. Tranquebariae in littore Coromandelino, literis & sumptibus Missionis Danicæ M. DCC. XXVII. gr. 4. 2. Alph. 2. pl.
4. Libri Apocryphi, seu libri à quibusdam piis viris Ecclesiæ antiquæ Judaicæ post Prophetas veteris Testamenti scripti, continentes

partim varias regulas vitæ utiles, partim ſupplementum hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Veteris Teſtamenti, ſcilicet, Liber Sapientiæ, Eccleſiaſticus ſive Sirach, Liber Esdræ, Liber Tobiæ, Liber Judith, Adjectiones ad librum Eſther, Liber Baruch, Epiſtola Jeremiæ, adjectiones ad Danielem ſeu trium virorum Hymnologia, Hiſtoria Soſannæ, item Belis & Draconis, Maccabæorum liber primus, ſecundus & tertius, denique Oratio Manasſis: ſtudio & opera *Bartholomæi Ziegenbalgij* & *Benjamini Schutzij* Miſſionariorum ad Indos Orientales in Linguam Damulicam verſi. Tranquebariæ typis & impenſis Miſſionis Danicæ M. DCC. XXVIII. groß 4. 1. Alph. 15. pl.

5. Novum Teſtamentum in linguam Damulicam verſum per *Barthol. Ziegenbalg* &c.. Tranquebar. 1714. groß 4. IV. Evangelia & Acta Apoſtolorum: majoribus typis 2. Alph. 17. Bogen. Epiſtolæ & Apocalypſis, typis paullo minoribus, itidem in 4. plagul. 22.

6. Noum Teſtament. Malabarice, typis minoribus, 8.

7. THeologia Thetica, in qua omnia dogmata ad ſalutem cognoſcendi neceſſaria, perſpicua methodo tractantur ac dictis Claſſicis probantur, ad propagationem Evangelii CHriſti inter gentes Orientales, in lingua Damulica ſcripta à Miſſionariis Danicis Barthol. Ziegenbalgio & Joh. Erneſto Grundlero. Tranquebariæ typis ac ſumtibus Miſſionis Danicæ 1717. 8. 2. Alph.

8. Solidiſſima Inſtitutio S. Cœnæ, in qua oſtenditur, qua præparatione ante, qua exteriorum interiorumque morum obſervatione circa, & qua novitate vitæ poſt uſum S. Cœnæ digne hoc Sacramentum celebraturus ſe probare debeat: in gratiam Chriſtianæ Damulorum gentis exhibita à Miſſionario Danico Benjamin Schultze. Tranquebar. 1721. 8. 11. plag.

9. Hiſtoria Poſſionis Dominicæ, Damulicè, 8.

10. Hymnologia S. Damul. 8. Tranquebar. 1723. 12. pl.

11. Catechiſmus Minor & Ordo ſalutis, Damulice, 12. Doctrina de Ordine quo Homines peccatores ſalvari, atque felicis immortalitatis participes fieri debent. Trangambariæ A. C. 1728. 12. editio ſecunda, plag. 1.

12. Per-

12. Perſpicua explicatio doctrinæ Chriſtianæ ſecundum ordinem quinque capitum Catechiſmi, in uſum ſcholarum & Eccleſiæ Tranquebariæ in Indis collectæ, in lingua Damulica ſcripta à Miſſ. Danico, Barth. Ziegenbalg & Joh. Ern. Grundler. Tranquebar. 1719. 8. 11. pl.

Confer Catalogum librorum in uſum Miſſionis editorum qui exſtat in Antonii Paulini curieuſem Cabinet ausländiſcher Merckwürdigkeiten V. Eingang. pag. 815. ſq.

Lingua Warugica ſive Telugica, * poſt Miſſionem etiam ad MADRASENSES feliciter propagatam.

Novum Teſtamentum JESU CHRISTI veri DEI & veri hominis, ex originali authentico Græco textu in linguam Telugicam, adhibitis & diligenter collatis multis aliis verſionibus translatum ſtudio & opera *Benjamini Schultzij*. Madras patnæ 1727.

Geneſis eadem lingua, eodem interprete.

Salutis ordo, i. e. libellus, in quo ad oculum demonſtratur, quem ordinem in addiſcendo doctrinam CHriſti obſervare debeat ſalutis cupidus, ex lingua Tamulica in linguam Telugicam verſus. Madras patnæ 1727.

Via ad vitam beatam, ſeu libellus, qui clariſſime oſtendit, qua ratione homo peccator per JESUM CHRISTUM ad vitam æternam pervenite poſſit: Ex Tamulico in Idioma Telugicum transfuſus. Madras patnæ 1727.

Catechiſmus Telugicus minor, h. e. libellus, qui exponit Chriſtianæ doctrinæ quinque partes principales, ad exemplar Tamulicum Telugice redditus. Madras patnæ 1727.

Summa doctrinæ Chriſtianæ, ſeu libellus, in quo ſummatim & breviſſime pertractantur omnia capita doctrinæ Chriſtianæ. Ex Tamulica in linguam Telugicam translatus. Madras patnæ 1727.

* De hac lingua vide ſis Bericht der Königl. Däniſchen Miſſionarien, XXVIIſte Continuation pag 260. 268.

Grammatica Telugica, ſeu methodus, quæ viam monſtrat, linguam Telugicam brevi temporis ſpatio addiſcendi, in uſum Philo-Telugorum conſcripta, nec non regulis & paradigmatibus, ad rem neceſſario facientibus, adornata a Benjamino Schultze. Madraſtæ 1728.

Vocabularium Telugo-Tamulo-Biblicum Novi Teſtamenti, in quo vocabula Telugica ordine librorum & capitum ita exhibentur, ut ductis collateralibus lineis, ſectionem primam lingua Anglicana, ſectionem ſecundam lingua Telugica, ſectionem tertiam pronunciatio, ſectionem quartam lingua Tamulica, & ſectionem quintam lingua Latina occupet, in gratiam Philo-Teluguwandlorum conſcriptum. Madraſtæ 1728.

Inſtructio catechetica, in qua modo catechetico fundamenta Chriſtianiſmi breviſſime explicantur, juxta ordinem Catechiſmi, ejusque quinque partium.

Explicatio doctrinæ Chriſtianæ ſecundum ordinem quinque capitum Catechiſmi, ex Tamulica in Telugicam linguam verſa.

Lingua Danica.

Biblia, Det er den gandſke Hell. Skrifftes Böger, ved Hans Kongl. Majeſts vor Allernaadigſte Arve-Herres Kong **Friderich den Fierdes** Chriſtelige Omſorg, Med fliid og effter Grund-Texten nöyere end tilforn efterſeete, ſaa og med adſkillige Paralleler formerede. Det tredie oplag. Selgesher i Kiöbenhavn for fire Marck Danſke. Kiöbenhavn, Trykt udi Miſſions Collegii Bogtryckerie, og paa dets Forlag. Aar 1724. groſ 8.

D. Mart. Luthers Liden eller mindre Catechiſmus, Med Börne-Lordoms Viſitats i almindelighed, ſaa og om eenfoldig ſkrifftemaal, med nogle nyttige Spörsmaal, Effter D. Mart. Luthers Rette Meening. Samt Sententſer af Guds ord, til Troens beſtyrkelſe for de eenfoldige. Hvilcken er hosföyed, til Finnernes og Lappernes nytte, dens Overſettelſe i det Lappiſke Sprog Ved Marten Lundeſ. Miſſionarius i Alten og Hemmerfeſt, ſamt Sogneproſt til Altenmeenighed. Udickt Kongelige Danſke Miſſions-Collegii Bocktryckerie oplagt. Kiöbenhavn, trykt Aar 1728.

Doktor Marten Lutter Utza Katekirmuſaz, Agtanaga Manai-Bägadaſa Kirko Oppalattamin ſaka ja auktegiördaſaz Rippamuſſa aktanaga muttom tarbash kazaldagai gvoim D. M. Lut. zhielza Miela meld, Ja Op-petus-Sadnek dain Baſſe zhialakin valckjuvum Oſko Nanno-Stuſſan dait auktegiordaſazaiti. Same-gieli buindjalum Marten Lundeſ. Miſſionariuſeſt

Alateſt ja Hammerfeſteſt, nufft ai Sarni-Sarnoſt Alateſt. Dat Konukla-gatz daro Collegium Miſſionis lǒ baijam dan kirje prentedubut. Kiöben-havneſt dam Jöge 1728. 12. 6½ Bogen.

Lingua Luſitanica.

De Cinco Livros de Moyſes, chamados 1. Geneſis. 2. Exodo 3. Levitico 4. Numeros, 5. Deuteronomio. Tranquebar em India Oriental, na Coſta de Coromandel em a eſtampa da Real Miſſaon de Dennemark no Anno 1719. 4. 1. Alph. 14. pl.

A explicaçaon da Doutrina Chriſtaan ſecundo a ordem do Catechiſmo do B. Luthero, em perguntas & repoſtas propoſta &c. Tranq. 1713. 12.

Differença da Chriſtandade, em que claramente ſe manifeſta a grande Deſconformidade entre a Verdadeira e Antiga Doutrina de DEus e a Falſa e Nova Doutrina dos Homens. Traduzida de Caſtellano em Portuguez pelo P. Joam Ferreira A. D'Almeida, Miniſtro Prègador do S. Evangelho na India Oriental. Conforme à Impreſſaon de Batavia de 1668. Trangambar, Na Officina da Real Miſſaon Dinamarca. Anno de 1726. 8. 2. pl.

Livro da Comunhaon, ou do ſanctiſſimo ſacramento da Euchariſtia. Eſcrito em Latim pelo Veneravel Thomas de Kempis, e Traduzido em Portuguez por Diogo vaz Carilho, Natural de Lisboa. Trangambar, Na Officina da Real Miſſaon de Dinamarca. Anno de 1726. 8. 4. pl. Ejusdem Kempiſii libri aurei de imitatione CHriſti.

Primeira parte da Grammatica Portugeza, convem a ſaber, as Conjugaçoens dos Verbos Regulares e irregulares, para o uſa da eſcola Portugueza de Trangambar. Trangambar, Na Officina da Real Miſſaon de Dinamarca, Anno de 1725. 8. 4. pl.

Segunda parte da Grammatica Portugueza, convem a ſaber A Proſodia ou Accentuaçam das dicçoens Portuguezas, propoſta em Regras e exemplos, como tambem em Vocabulario de nomes Accentuados, conforme a ordem do A, B, C, para o uſo da eſcola Portugueza de Trangambar. Trangambar, Na Officina da Real Miſſaon de Dinamarca, Anno de 1726. 8. 2½ pl. auctor *Nicolaus Dal*, qui etiam tertiam partem addidit.

A Verdadeira Religiaon em hvm Compendio ſumariamente

te comprendida e pelos Teſtemunhos da Eſcritura ſagrada provada. Tranquebar, na Eſtampa dos Miſſionarios Reaes. Anno 1715. 12. 1½ plag.

Sumario das Doutrinas Chriſtaans por uſo dos Catechumenos. Tranquebar, no Anno de CHriſto de 1715. Malabarice ſ. Damulicè & Luſitan. klein 8. 2½ pl.

Hymnologia Damulica, ſive ex Germanico in Damulorum idioma, obſervatis usque & melodiis & rhythmis odarum, translatorum centum & ſexaginta Hymnorum Spiritualium faciculus: in gratiam Juventutis Damulicæ æque ac Eccleſiæ hujus Gentis, CHriſto Nomen dantis, exhibita a *Benjamino Schultze* Miſſionario ad Indos Orientales. Tranquebariæ, In littore Coromandelino, Typis & ſumptibus Miſſionis Danicæ Anno MDCCXXIII. 8. 14. pl.

Hymnologia, eſpirituales cantigas. ibid. 1713. 12. Luſitanice.

Doctrina Problematica de ſolenni reliquarum Gentium Converſione adhuc futura, demonſtrata a *Joachimo Langio*, S. Theol. in Academ. Hallenſi Prof. Ordin. Tranquebariæ, In India Orient. ad littus Coromandelinum. Typis Miſſionariorum Reg. Danic. Anno 1715. 8. 1½ pl.

Brevis Delineatio Miſſionis operis, quod ad propagandam vivam CHriſti cognitionem, & promovendam veræ pietatis praxin inter Damulos virtute Divina Tranquebariæ geritur a Miſſionariis Danicis, Bartholomæo Ziegenbalg & Jo. Erneſto Gründler. Tranquebariæ, Typis Miſſionis Danicæ. Anno M. DCC. XVII. 8. 3. pl.

Teutſche Uberſetzung eines Malabariſchen Briefes, welcher bei Anfang des 1718den Jahrs an die Malabariſche Einwohner auf dieſer Küſte geſchrieben, und hin und wieder unter ſolche Heyden vertheilet worden iſt von denen Königlichen Däniſchen Miſſionariis zu Tranquebar. Tranquebar, Gedruckt in der Königlichen Däniſchen Miſſions-Buchdruckerey. 1. pl. 4.

Leich-Predigt von dem Evangeliſchen Miſſionario und deſſen Eigenſchafften, gehalten aus Joh. III. 29. 30. bey Beerdigung des Weyland Wohl-Ehrwürdigen Herrn Bartholomæi Ziegenbalgs, Königl. Däniſchen Miſſionarii und Probſts bey der aus den Heyden zu Tranquebar geſammleten Chriſtlichen Gemeinde in Oſt-Indien, als deſſen Cörper den 24ten Februarii 1719. in Volck-

Volckreicher Versammlung in der Neuen Jerusalems-Kirche beygesetzet wurde, von M. Johanne Ernesto Gründler, Königl. Dänischen Missionario und Evangelischem Prediger bey der Jerusalems-Gemeinde. Tranquebar in Ost-Indien, gedruckt in der Königl. Dänischen Buchdruckerey, Anno 1720. 4. 5. Bogen.

Leich-Predigt von der Seeligkeit der Gläubigen, bey Beerdigung des Wohl-Ehrwürdigen Herrn, Herrn Mag. Johann Ernest Gründlers, Königl. Dänischen Missionarii und Evangelischen Predigers bey der neuen Jerusalems-Gemeine zu Tranquebar in Ost-Indien, als dessen Leichnam den 20sten Martii 1720. bey Volckreicher Versammlung in der neuen Jerusalems-Kirche beygesetzet wurde, aus der Offenbahrung Johannis XIV. 13. gehalten von Benjamin Schultze, Königl. Dänischen Missionario und Evangelischen Prediger. Tranquebar in Ost Indien auf der Küste Coromandel, in der Königl. Dänischen Buchdruckerey, Anno 1720. 4. 4. Bogen. Eadem Malabarice etiam & Lusitanice.

Lingua Danica, Hafniæ in typographia Collegii de propagando Cursu Evangelii.

1. Dend gandske H. Skrift, i saa stor Format, som denne placat, og med store Stiil trykt; koster her paa stedet uindbunden 10. Mark. Indbunden i almindeligt got bind, vel planeret, til gavns slagen, og med spender i, 14. Mark Danske. Anno 1724. forma quarta majore.

2. D. Brochmands Postill, i lige saa stor Format med disse Bogstaver trykt, uindbunden for 8. Mark. indbunden 11. Mark 8. Skill. A. 1719.

3. Af Bibelen i Octavo tredie oplag, med lige saadanne stiil som een Hand- eller Reise-Bibel, for 4. Mark. Indbunden 1. Rixdl. A. 1717. atque iterum 1718.

4. Det Nye Testamente i bred 12. med samme stiil paa skrifpapier for 1. Mark 8. Skil. med en Kirke-Psalme-Bog der til at binde, ligeledis skrifpapier for 1. Mark. Anno 1716. 1717.

5. Det Nye Testamente med Kirke Psalme- og Bône-Bog i samme Format med denne stiil, for 1. Mark 4. Skil. Indbunden i et bequemt tynt bind 2. Mark.

6. Den almindelige Kirke-Psalme-Bog med Evangelier, Epistler, Collecter, Bønnebog, Lidelses Historie og Lutheri liden Catechismo i lang 12. med nærværende grov stiil for 1 Mark 8. Skill. Indbunden 2 Mark 8. Skill. Anno 1716. 1719. 1721. 1722. 1723. &c.

7. Samme Kirke-Psalme-Bog og med denne temmelig store Stiil udi enmeget bequem 12mo. Format for 14. Skill. indbunden 1. Mark 12. Skill. Paa Skrive-Papier for 1 Mark 4. Skill.

8. En ligesaa fuldkommen Psalme-Bog, og i samme Format med denne Stiil, for 12. Skill. Indbunden 1. Mark 8. Skill.

9. Samme Kirke-Psalme-Bog med samme Stiil in bred 12. koster lige saa meget.

10. Arnds Sande Christendom i lang 12. med samme Stiil, koster 2. Mark. Indbunden 3. Mark. Paa gandske hviid Papier koster Materien 2. Mark 8. Skill. A. 1718.

11. Arnds Paradises Urtegaard i samme Format og med samme Stiil for 12. Skill. Paa hvid Papier 1. Mark. Indbunden 1. Mark 8. Skill. Disse Arnds Bøger kand ogsaa indbindes udi et got bind, koster tilsammen 4. Mark.

12. Jersins sande Livsens Vey, og Troens Kamp og Seyer i samme Format og med samme Stiil trykt, koster hver for sig 8. Skill. Tilsammen indbunden 1. Mark 12. Skill.

13. Disse tvende Jersins Tractater ere og i tydsk paa ny udsadt, og trykt med saadan stor Stiil i 8vo, med Atoris Levnets Beskrivelse, selges uindbunden for 2. Mark 8. Skill. A. 1726.

14. Lærdom om et Christeligt Levnets Begyndelse af Tydsk oversat, med denne Stiil i en kort 12. Format for 4. Skilling, indbunden 8. Skill.

15. D. Brochmands aandelige Kamp i samme Format med saadan Stiil, koster 10. Skilling, indbunden i brunt Papier 1. Mark. A. 1726.

16. G. Grabovs nyttige Communion-Bog for alle som gaae til Herrens Bord, af tydsk oversat, og trykt i lang 12. med ligesaadan Stiil, selges for 10. Skill. i sort eller brunt bind 1. Mark 6. Skilling. A. 1725.

17. Lutheri liden Catechismus med saadan Stiil, indbunden koster Stykket 4. Skill. Men 100. Stykker koste i raae Materie 1. Rixdlr. og indbundne 15. Mark. Editiones sæpius repetitæ.

18. A.

18. A. B. C. Boger paa gandske stivt Papier, trykt med store Stiil, koster uindbunden 25. Stykker 14. Skill. indbunden Stykket 3 ß. men 100. Stykker 2. Rdlr. Sæpius repetitæ editiones.

19. Den Augsburgiske Troes-Bekiendelse for 1. ß. kand indbindes til Psalme-Bogerne.

20. En liden Haand-Bibel i 12. Format med denne Stiil er i trykken, bliver ferdig med aarets udgang. A. 1728.

21. D. Speners Erklärung des Catechismi Lutheri, Dänisch 12. 1728.

22. Jo. Jac. Rambachs wohl-informirter Catechet und Spener von der Catechet. Informat. Dänisch. 1728. 12.

23. J Lappiske Sprog er i lige maade under Pressen og snart ferdig D. Lutheri liden Catechismus med Danske Version. A. 1728.

24. Saa og A. B. C. Bogen paa Lappisk, bliver strax efter Catechismo oplagt. 1730.

In precibus publicis, quæ per Daniam omnesque provincias Danicæ ditionis solent frequentari, causa propagandi cursus Evangelii DEO commendatur quotidie his verbis:

Wir dancken dir auch lieber Vater, daß du den Heyden und andern, die dich noch nicht kennen, die Thür des Glaubens aufgethan hast, da du das Hertz S. K. Maj. dahin gelenckt, durch die in Ost-Jndien angestellte Mission und andern in Finmarcken und sonsten zu errichtende Anstalten vor ihre Bekehrung und Erleuchtung so eifrig zu sorgen; laß bey denen Lehrern, so itzo ausgesandt sind, oder künfftig ausgesandt werden, dein Wort wohnen in aller Weißheit, und gib Gnade, daß durch die Predigt deines Worts die Heyden sich bekehren mögen von der Finsterniß zum Licht, von der Gewalt des Satans zu GOtt, zu empfahen Vergebung der Sünden, und das Erbe samt denen die geheiligt werden durch den Glauben an JEsum CHristum. Und weiln der Anfang in Finnmarcken und Lapland wohl angeschlagen, so wird der Göttlichen Allmacht dafür hertzlich Lob und Danck gesagt, und dieselbe inbrünstig angeruffen, zum fernern Fortgang Gnade und Segen zu geben, damit diese und andere Heyden den Dreyeinigen wahren GOTT mit uns erkennen, loben und preisen, und sein seliglich geniessen mögen hier zeitlich und dort ewiglich.

De Svecorum studio in LAPPONIBUS & FINNONIBUS ad CHristum adducendis jam dictum pag. 468. 597. atque exstat *M. Andreæ Svebilii* Zelus Regum Sveo-Gothicorum in convertendis Lappis,

 Upsal,

Upsal. 1721. 8. & *Gabrielis Tuderi*, Pastoris in Lapponia, de Lapponibus Kitkensibus & Sombioensibus recens detectis, atque ejusdem ministerio ad fidem CHristi conversis. *Paulus Justen*, Episcopus Aboënsium de successione Episcoporum Finlandensium, in C. V. Christiani Nettelblat Bibl. Svecica parte I. p. 62. seq. Sed non minorem curam illorum quoque ultimi septentrionis populorum jam geri a Danis certum est, postquam Rex eorum laudatissimus FRIDERICUS IV. ab A. 1715. 19. April. in Finamarckiam & a 12. Jan. A. 1720. in Nordlandiam Catechetas & Missionarios ablegavit, quorum opera in hoc posita est, ut Finnones, Lapponesque baptizatos quidem in infantia, sed in magna ignorantia versantes erudiant, & variis superstitionibus v. g. anabaptismi, sacrificiorum, & *Runbomme* sive tympanorum Magicorum adhuc indulgentes, edoceant meliora, & lac purum genuinæ pietatis & doctrinæ salutaris instillent eorum animis, quod auspiciis Collegii Regii de cursu Evangelii promovendo sub directione Vicarii ipsorum Venerandi *Thomæ de Westen* Lectoris Theolog. Drontheimensis, τȣ̃ μακαρίτȣ factum est eo successu, ut maximam inde spem de futuris etiam amplioribus fructibus inde concipere liceat. Quæ cura etiam geratur à laudato Collegio Hafniensi, ne populis illis desint in dialectis suis libri sacri & Catechetici, ex notitia quam supra retuli, constare omnibus potest: nec dubium videtur quotidie magis & magis etiam in hoc iri elaboratum omni studio, ut & librorum jactura ingens, quam in tristi vastoque incendio Hafniensi 20. Octobr. 1728. typograhia Collegii Regalis fecit, resarciatur, atque etiam inter ultimos Lappones Finnonesque Verbum DEI & salutaris Evangelii vox πλȣσίως ἐν πάσῃ σοφίᾳ *abundanter in omni sapientia* habitet, ex monitione Apostoli Coloss. III. 16.

Etiam ad GROENLANDOS missus est A. 1721. vir Reverendus *Hans Egede* Pastor antea in Norwegia, sed ad hanc missionem libenter subeundam pia animi sponte alacris & singulariter inflammatus. Hic incredibili studio & labore assecutus est ut & Grammaticam illius linguæ brevem composuerit, & Catechesin, & precum libellum lingua conscripserit Grœnlandica, & Psalmos atque S. Pauli Epistolas in illud idioma transtulerit, quæ typis exscribenda Hafniæ asservantur. Non paucos ille & qui post eum missus est Collega *Miltzavius*, neophytos in Grœnlandia haberet jampridem, si quosvis

ad

ad baptiſmum ſuſcipiendum paratos ſtatim ſacro tingere flumine voluiſſet. Nunc ubi non niſi probe de Chriſtiana doctrina inſtitutos & μαθητευθέντας voluit ad ſacri baptiſmi lavacrum admittere, pauciores habent ſed meliores diſcipulos, quorum numero ut plures ſemper & plures Divinæ Benedictionis munere adjungantur, Dominum meſſis mecum implorabit, cuicunque cordi eſt, ut eſſe omnibus debet ſalus animarum & Eccleſiæ CHriſti Gloria.

Non omittendum etiam in inſulam *S. THOMÆ*, quæ Gvineæ Africanæ vicina eſt, Eccleſiæ Paſtorem miſſum eſſe, cui ſacra adminiſtrare, Lutheranorumque ibi verſantium curam gerere incumbit.

❋ ❋ ❋

Friderici Boltzii, Regiomontani diſſertationes duæ, una ſub *D. Chriſtiano Maſecovio* habita Regiomonte 1711. 4. de Converſione hodiernorum Gentilium, & quam difficilis ea ſit cauſæ Theologicæ Phyſicæ & Politicæ: altera Roſtoch. 1719. 4. præſide *D. Alberto Joachimo de Kraakewitz*, Superintendente poſtea Generali Gryphiswaldenſi, de converſione Gentilium, hactenus nequaquam neglecta, ſperanda tamen ulterius & promovenda. Gelehrte Fama, XVI. pag. 261. & XLIX. pag. 17.

Jo. Henrici Callenberg, Profeſſoris hodie celebris Hallenſis Oratio de pii ERNESTI, Ducis Gothani deſtinatis & conatibus in munienda via doctrinæ Evangelicæ inter exteras Gentes vulgandæ & amplificandæ, habita Altenburgi A. 1717. & *Jo. Anhardi Loeſleri* Oratio de ejusdem laudatiſſimi Ducis ſtudiis & beneficiis in Evangelicam Ruſſorum * Eccleſiam memoratur in Venerandi *D. Erneſti Salomonis Cypriani* Hilariis Evangelicis pag. 1056. qui vir doctrina & meritis inclytus conſulendus etiam in Conſecratione ERNESTI Pii Saxoniæ Ducis pag. 21. ſeq. 26. & 34. ſeq.

* ERNESTI Ducis inſtituta non minus Eccleſiaſtica quam civilia atque oeconomica, miſſa A. 1674. legatione, diligentius inſpicienda duxiſſe Moſcos, notat vir celeberr. D. Albertus Meno Verportenius in catecheſeos Lutheranæ memoria ſæculari. adde Eliam Martinum Eyringium in B. Principis illius vita cap. XVII. pag. 87. ſeq.

De Convertendis *Judæis*, *Gentilibus* & *Muhammedanis* Consilia & Scripta Variorum.

De Judæis.

Plerosque horum jam laudare me memini libro de Veritate Religionis cap. XXXI. in quo de scriptis contra Judæos editis, ubi pag. 598. inter alia de Consilio inclyti nostri *Esdræ Edzardi*, qui Judæos bene multos ipse feliciter ad CHristum adduxit. Et pag. 617. memoratur B. *Martini Diefenbachii* liber Germanice editus Francof. 1696. 4. qui *Judæus convertendus* inscribitur, variaque consilia & judicia piorum atque doctorum virorum continet de conversione Judæorum feliciter suscipienda. Et pag. 608. celeberrimi *Wagenseilii* scriptum itidem vulgatum Germanice de Judæorum animis in familiari colloquio commovendis, de quo vide etiam Diarium Theologicum, Unschuldige Nachrichten A. 1707. p. 404. & quæ alia ad eundem scopum bene monentur A. 1724. p. 382. seq. *Sigismundi Hofmanni* Ecclesiastæ Cellensis bene meriti Vorbereitungs-Mittel zu der Juden Bekehrung, in libro tertium jam edito Cellis 1725. 4. das schwer zu bekehrende Juden-Hertz. *D. Philippi Jacobi Speneri*, *τῦ μακαρίτυ*, von den Anstalten zu Bekehrung einiger Juden an den Orten da dieselben wohnen. T. 4. Theologischer Bedencken parte IV. p. 87. seq. *Jo. Friderici Mentes*, ex Judæi Lusitani responsio ad quæstiones duas, cur tam pauci Judæi convertantur, & nonne remediis idoneis adhibitis plures converti possint, Gryphiswald. 1705. *Pauli Hofmanni* discours von Bekehrung der Juden. 12. Plures exhibet Venerandus noster *Jo. Christoph. Wolfius* T. 2. Bibl. Hebraicæ pag. 1063. seq. ubi Catalogus eorum, qui de optima ratione & via Judæos convincendi sigillatim præceperunt. In *Antonii Possevini*, S. J. Bibliotheca selecta liber nonus est de Judæis & Mahumetanis ac cæteris gentibus juvandis. Et in *Thomæ à Jesu* Carmelitæ opere de conversione omnium Gentium procuranda, liber nonus spectat Judæos.

De Gentibus.

Josephi Acosta S. J. de procuranda Indorum salute libri VI. Coloniæ 1596. 8. lectu digni & multa egregia monita continentes, libro inpri-

inprimis quinto, in quo cum capite ſecundo docuiſſet, CHriſti annuntiandi curam præcipuam eſſe debere, & capite 5. præcepto etiam cætera myſteria quæ continentur in Symbolo, ſcire omnes Chriſtianos conſtringi, & c. 12. ſeq. dixiſſet de recta dilectione ſui proximique commendanda: notat capite 14. opus inprimis eſſe *duplici quodam Catechiſmo, uno compendiario & brevi, quem memoriter etiam, ſi fieri poteſt, addiſcant, ubi ſumma ſit eorum omnium quæ ad Fidem & mores homini Chriſtiano neceſſaria ſunt: altero uberiore, ubi eadem amplius dilucidiusque dicantur & copioſius confirmentur*: & cap. 15. in inſtructione Indorum diu eſſe perſeverandum. Idem capite ſecundo graviter conqueritur, *mihi vero*, inquit, *monſtri ſimile ſemper eſt viſum, inter tot millia Indorum Chriſtiano nomine donatorum tam eſſe rarum, qui CHriſtum agnoſcat, ut quod Epheſii olim Paulo de Spiritu ſancto reſponderunt, poſſint hi de CHriſto melius uſurpare: Neque an ſit CHriſtus, audivimus. Cum vero ſint hæc prima elementa ſermonum DEI, cumque nihil aliud inſonet omnis ſcriptura Divina, quid cauſæ putemus eſſe, quod vix in hoc loco conſiſtunt aliquando catechiſtæ, ut CHriſtum oſtendant, atque imprimant menti Neophytorum? Nam ſi paulo curioſius interroges, vix pleniorem de CHriſto notitiam in pleriſque reperias quam de Petro, aut Paulo, aut Davide, aut alio quovis homine: interdum ita nova accidit his CHriſti commemoratio, ac ſi de Ænea, aut Romulo mentio fieret. Quod tantum Evangelii dedecus, tantam Chriſtiani nominis contumeliam neſcio quo fulmine ſatis vindicari poſſe exiſtimem, ut homo Chriſtianus, & annos jam viginti, aut triginta terens Eccleſiam, rogatus de CHriſto, neque quis ſit, neque vero an ſit, prorſus intelligat. Ac docent multi neſcio quæ frivola, quidam præpoſtera omnino, plerique CHriſtum quidem annuntiant, ſed ita curſim, & obſcure, ut nihil hic magis Indus conſiſtat animo, quam in cæteris omnibus.*

Antonii Poſſevini S. J. Bibliothecæ ſelectæ lib. IX. c. 15. ſqq. & lib. X. & XI. de ratione procurandæ ſalutis Indorum, Sinenſium, Japoniorum & aliarum Gentium, ex *Alphonſi Sancij* & *Alexandri Valignani* S. J. obſervatis, qui diu fuerunt in illis partibus verſati, vide Nathan. Sotwelli Bibl. Jeſuiticam p. 25. 42.

Thomas à Jeſu Carmelita, de converſione omnium Gentium procuranda, libro maxime undecimo.

Pauli

Pauli Josephi de Ariaga, Hispani, S. J. de exstirpatione idololatriæ, & mediis ad conversionem Indorum aptissimis. Limæ 1621. 4.

Emanuelis Diaz, Lusitani S. J. volumen lingua Sinensi de modo catechizandi Gentiles memorat Sotwellus p. 189. & *Emanuelis Martins*, Lusitani pag. 190. *Roberti Noblij* sive de *Nobilibus*, Itali Catechismum ad Gentilium conversionem: Scientiam animæ, & Apologiam contra Ethnicorum objectiones atque errores; lingua Tamulica, Badagica & Grandonica. id. pag. 725. *Thomæ Campanellæ* librum ineditum scriptum Italice, *per lo quale si possa da ogni mediocre persona convertire i gentili dell' Indie Orientali ed Occidentali alla Fede Catholica*, Jacobus Echard in Bibliotheca scriptorum Dominicanorum Tom. 2. pag. 520.

Jo. Hornbeckius Theologus Ultrajectinus libro primo summæ controversiarum, Traject. 1653. 8. Colberg. 1676. 8. & Francof. ad Viadrum 1697. 8. & in libris duobus postumis de conversione Indorum & Gentilium Amst. 1669. 4. Ejusdem de convincendis & convertendis Judæis libri VIII. Lugd. Bat. 1655. 4.

Carolus Lesley in brevi methodo agendi cum Deistis, qui liber post primam editionem A. 1701. septies jam recusus Anglice & in Belgicam ac Germanicam linguam versus legitur. Ejusd. brevis methodus cum Judæis.

Ludovici Dunte lumina Evangelii, wie GOTT gefallen durch den Posaunen-Schall der mündlichen Predigt ihm eine Kirche zu sammlen, die Menschen zu bekehren und zur Seeligkeit zu bringen. Lubec. 1632. 4.

D. Jo. Ernesti Gerhardi diss. de modo propagandi Religionem vere antiquo & solido. Jen. 1657. 4.

Isaaci Fausti diss. ejusdem argumenti, habita in Argentoratensi Academia.

Joannis Cypriani Theologi Lips. diss. de propagando Evangelio, in delineationem systematis Theologiæ Elenchticoëpanorthoticæ. Lips. 1717. 4. respondente *Matthia Georgio Schrœdero*.

De

De Mahummedanis.

Raymundi Lulli, Ord. S. Francifci, qui A. C. 1315. martyr obiit, Epiftolæ tres, una ad Regem Galliæ, fecunda ad amicum, & tertia ad Academiam Parifienfem, quibus fuadet Collegia inftitui, in quibus litteræ Orientales doceantur ad Judæos & Saracenos ad Chriftianifmum adducendos, impediendumque ne Tartari Mahummedanis accedant: in tomo primo anecdotorum VV. CC. Edmundi Martene & Urfini Durand p. 1315. feq.

Antonii Poffevini S. J. libro IX. Bibl. felectæ, cap. 8. fqq. de juvandis Muhamedanis.

Thomas a JEfu libro X. de procuranda Gentium omnium converfione.

Thyrfi Gonfalez de Santalla S. J. Præpofiti Generalis, Theologi Salmanticenfis manuductio ad converfionem Mahumetanorum. Salmanticæ 1680. fol. in tomo tertio difpp. felect. & feparatim Dillingæ 1689. 4.

Joannis d'Efpagne queftions faits a un profelyte Mahumetan. a Geneve 1672. 12.

Petri Janichij Oratio de impedimentis circa convertendos Mohammedanos. Thorunii 1714.

Caput XXXVI.

De originibus Chriftianifmi, & poft fuppreffum eum inftauratione in India *Orientali.*

In hiftoria Joanni Damafceno tributa de *Barlaamo* monacho Chriftiano & *Joafaph* qui filius Jndorum Regis Avennir & ad CHriftum converfus traditur, Nachor quidam ad Regem pag. 628. duodecim CHrifti memorans difcipulos, qui poft ejus in coelos reditum exierunt in omnes Orbis provincias & docuerunt illius magnificentiam, *quemadmodum*, inquit, *unus ex eis noftras circuit regiones,*

dogma prædicans Veritatis , unde qui adhuc ministrant justitiæ prædicationis illorum, Chistiani vocantur. Sane in Indiam penetrasse *BARTHOLOMÆUM* Apostolum , vetus traditio est: de qua Baronius ad Martyrolog. Rom. 25. Augusti, & Florentinius ad Martyrolog. Hieronymianum pag. 157. nec non quæ notavi supra pag. 104. seq. & de *THOMA* Indorum Apostolo p. 109. de quo etiam Baronius ad 3. Jul. & 21. Dec. Florentinius pag. 145. seq. Philippus Baldæus itineris Malabarici pag. 110. 125. seq. Jo. Hugo Linschotanus qui ab A. 1583. ad 1589. Indiam lustravit, capite XV. navigationis suæ *CHRISTIANOS S. THOMÆ* in ora Choromandelensi a Lusitanis repertos memorat his verbis : *S. Thomas peragratis multis Indiæ locis in Narsingæ regnum venit, plurimosque ibi ad CHristi fidem convertit : ita commemorant Christiani quos idem Apostolus ad Fidem perduxerat & baptismo sacraverat, qui ibi a Lusitanis initio navigationis Indicæ inventi fuerunt, hodieque multi existunt, viventes ritu fere Græcorum, & Chaldaica lingua operantes , nullo cum Lusitanis commercio circa Fidem. Demum meo tempore quidam inter eos Episcopus Romam profectus sese Ecclesiæ Romanæ auctoritati subjecit, retentis tamen antiquis cerimoniis , quas Pontifex illi permisit. Cum Dominus meus Archiepiscopus Indiarum* Vincentius Fonseca *Concilium Provinciale in urbe Goa* A. 1584. *celebraret, ad quod suffraganei venerant Episcopi Cochini, Malaccæ & Chinæ: ut authoritas major esset, ipsum quoque illum Archiepiscopi titulo auctum & Roma nuperrime advectum evocavit , is adsidue præsens Concilio intererat, certus tamen nihil mutare in cerimoniis quas suffraganei cæterorum S. Thomæ Christianorum usurpabant.* Ante Linschotanum, Christianorum S. Thomæ mentionem faciunt Joannes de Mandeville qui post A. C. 1355. scripsit, pag. 12. Hayto Armenus circa A. 1300. capite VI. & M Paulus Venetus circa A. 1295. lib. 3. cap. 24. 28. 43. Quales reperti sint à Lusitanis, cum A. 1504. Cranganorem urbem & A. 1508. Socothoram maris Erythræi insulam cepissent , vide Bzovium ad A. 1504. n. X. pag. 18. & ad A. 1508. n. IV. sed præ cæteris Thomam Malvendam lib. IV. de Antichristo cap. 10. ubi testimonia Josephi Indi qui circa Anno 1501. & Ludovici Vartomanni qui A. 1505. Indiam adiit. Hieronymique Osorii & Jo. Petri Maffeji. Hos Christianos ad Ecclesiæ Romanæ communionem adductos ab *Alexio Menesio* , Augustiniano, Archiepiscopo Goano & Indiæ Primate in synodo Diamperensi † A. 1599.

† Acta hujus synodi dedit Geddesius, atque per compendium M. V. la Croze pag. 185. seq.

A. 1599. & plusquam ducenta millia hominum ad Ecclesiam opera ejusdem Archiepiscopi accessisse idem Malvenda p. 225. celebrat, provocans ad *Antonij Goveani* librum quem ex Lusitanico vertit Hispanice P. Franciscus Mugnoz, & Gallice Jo. Baptista de Gleu, *Histoire des grans progrés de l'Eglise Catholique d'Alexandre Mennes en la reduction des Chrétiens de S. Thomas & autres.* Antwerp. & Bruxell. 1609. 8. cum qua Goveani historia operæ pretium est conferre notata a *Rich. Simone* Hist. Critique de la creance & des coûtumes des nations du Levant chap. VIII. & Bibl. choisie T. 1. cap. 39. & supplemento ad Leonem Mutinensem de ritibus Hebraicis pag. 144. seq. *Joanne Aymon* * in libro: methamorphoses de la Relig. Romaine part 2. chap. 1. *Michaële Geddesio* in the history of the Church of Malabar, Lond. 1694. 8. atque inprimis à viro eruditissimo accuratissimoque M. Veissierio la Croze in libro quem laudavi supra p. 608. Conferre etiam licebit P. *Gvidonis Tachardi* S. J. relationem insertam tomo duodecimo sylloges notissimæ, *lettres edifiantes & curieuses* p. 372. seq. & præfationem ad illum tomum p. XIV. nec non *J. C. Vischeri* Epistolam editam T. V. Bibl. Historico Theolog. Brem. pag. 762. seq.

Post Apostolos Evangelium circa media sæculi secundi tempora Indis prædicasse traditur S. PANTÆNUS, de quo Martyrologium Rom. 7. Jul. *Alexandriæ natalis* S. Pantæni, *Viri Apostolici & omni sapientia adornati, cui tantum studii & amoris erga Verbum DEI fuit, ut etiam ad prædicandum CHristi Evangelium Gentibus quæ in Orientis ultimis secessibus reconduntur, fidei & devotionis calore succensus præfectus sit.* Eusebius lib. V. hist. Eccles. cap. 10. Τοσαύτην φασὶν αὐτὸν προθυμίαν περὶ τὸν θεῖον λόγον ἐνδείξασθαι, ὡς καὶ κήρυκα τοῦ κατὰ χριστὸν Εὐαγγελίου τοῖς ἐπ' ἀνατολὴν ἔθνεσιν ἀναδειχθῆναι μέχρι καὶ τῆς ΙΝΔΩΝ στηλάμενον γῆς, Eadem repetit Nicephorus IV. 32. Hieronymus de Scriptor. Eccles. cap. 36. *tantæ prudentiæ & eruditionis tam in Scripturis Divinis quam in seculari litteratura fuit, ut in Indiam quoque rogatus ab illius Gentis legatis a Demetrio Alexandriæ Episcopo mitteretur.* confer Petrum Halloix T. 2. de Patrum Oriental. vitis p. 840. 840. Jo. Baptistam Solerium in Actis Sanctorum T. 2. Julii pag. 457. seq.

Martyrologium Rom. 27. Octobr. *Apud Indos S. FRUMENTII Episcopi, qui ibi primum captivus, deinde Episcopus ab Athanasio* (post A. C. 316.

* Monatlicher Auszug A. 1701. Majo p. 7.

C. 326.) *ordinatus, Evangelium in ea provincia prædicavit.* Rem uberius narrat Rufinus lib. I. Hist. Eccles. c. 9. qui infinitum numerum Barbarorum inde conversum ad Fidem memorans, *ex quo*, inquit, *in Indiæ partibus & populi Christianorum & Ecclesiæ factæ sunt, & Sacerdotium cœpit.* Eadem referunt Theodoritus lib. I. c. 22. Socrates lib. I. c. 19. Sozomenus II. 24. & Nicephorus VIII. 35. Menæa 30. Nov. Antoninus Florentinus tit. 9. Chronici c. 3. §. 6. Tangit etiam Tripartita lib. 3. c. 1. Sed ibi per Indos, latissime enim patet Indorum nomen, intelligendos *Æthiopas* sive *Abyssinos Auximitanos* esse probat Henr. Valesius ad Socratem p. 13. laudans Lucæ Holstenii notas ad Martyrolog. Rom. Atque Constantii Imp. Epistola ad Aizanam & Sazanam Principes Auxumeos jam Christianos, de Frumentio scripta ante A. C. 356. exstat in Athanasii Apologia ad Constantium c. 31. T. I. p. 315. Adde his Jobum Ludolfum lib. 2. hist. Æthiopicæ c. 2. (qui Frumentium ab Habessinis notat vocari *Abba-Salama*) & commentario ad Historiam p. 280. seq. Tillemontium T. VII. memor. Hist. Eccles. p. 284. seq. & Tom. VIII. pag. 13. & Godfridum Hermantium in vita S. Athanasii III. 9. celeberrimumque Montfauconum pag. XV. seq. T. I. Opp. S. Athanasii.

Interjecto tempore non dubium est fuisse plures in India passim Christianos, Monachos quoque, ex quibus speciatim illorum qui ex India venerunt & ova bombycum ex *Serinda* afferentes, rationem serici conficiendi Romanos docuere, mentio occurrit apud Procopium lib. IV. de bello Gothico c. 17. p. 613. De *Cosma* Monacho Indoplevste, non repetam quæ dixi lib. 3. Bibl. Græcæ cap. 24. Volum. 2. p. 612. seq. nec quæ de *Joannis Carpathii* capitibus centum Consolationis ad Monachos in India, lib. 5. c. 38. Vol. 9. pag. 446. vel quæ lib. V. c. 30. Vol. 8. p. 817. sq. de historia Indica Joanni Damasceno tributa de *Barlaamo* Eremita adductoque per eum ad Christi sacra *Joasapho* filio Regis Indiæ Avennir, sive ut apud Vincentium Bellonac. lib. XV. c. 1. Abenner, de quo etiam in Martyrologio Rom. 17. Nov. *apud Indos Persis finitimos SS. Barlaam & Josaphat, quorum actus mirandos S. Joannes Damascenus conscripsit.*

Idem Martyrologium Rom. 8. August. *Viennæ in Gallia S. SEVERI Presbyteri & Confessoris, qui ex India Evangelii prædicandi causa laboriosam peregrinationem suscepit.*

Post

Post gravissima autem impedimenta quæ Christianismi progressibus in India præter idololatras & Christianorum ipsorum socordiam objecere Mahommedani, præcipue ex quo regnum Indiæ Orientalis conditum a Tamerlane est, quod incipit ab A. C. 1399. a) nova magnaque iterum occasio nominis CHristi etiam per Indiam celebrandi oblata est, ex quo Lusitani primum, deinde etiam Angli, Belgæ, aliæque gentes Christianæ navigationibus & commerciis regiones illas adire & Colonias ibi condere coeperunt: præcipue ex quo Rex *Akbar* qui A. 1552. magno Mogori Amayumo successit & A. 1605. obiit, aures præbere cœpit Missionariis Goâ missis, b) parumque abfuisse traditur a deserendo Alcorano, & publice profitenda Religione Christiana, imo mortuus esse Christianus c) certe libertatem ejus amplectendæ in ditione sua amplissima concessisse: utut eidem venit in mentem condere novum genus Religionis d) ex Muhammedismo, Christianismo & Idololatrico Bramæ Solisque cultu compositum. Omitto quæ de successore Akbari e) *Johanne Guir*, qui obiit A. 1627. inclinatum ad CHristi sacra animum præ se ferente relata reperi, nec non de Johannis filio *Dara* f) sed qui ad regnum non pervenit, victus & interfectus A. 1656. Similiter a Regibus Indicis idololatris *Calecutico*, *Bisnagorensi*, *Siamensi*, *Celebesitano* aliisque securitatem Christianis concessam notatur in hodoeporico Casparis Schillingeri in Indiam, edito Germanice p. 381. In India autem magni Mogoris pro uno Muhamedano idololatras esse quinquagenos, notat Gemellus Carrerus Tom. 3. itineris per Orbem terrarum suscepti pag. 149. qui etiam Mahummedanos Indos longe minus infestos Christianis quam Turcos refert p. 239.

In sylloge Epistolarum quæ eduntur Gallice de missionibus sacris Societatis Jesu, T. 1. p. 62. sq. magna spes monstratur ingentis messis inter Indos Christo colligendæ, si idonei & multi satis operarii ad tantum opus peragendum non defuerint: pro uno autem

 Muham-

a) *Manouchi*, Venitien, & le Pere *Franc. Catrou* hist. generale de l'Empire du Mogol p. 12. 61.
b) Catrou pag. 123. seq. 133.
c) Id. pag. 155. 156.
d) idem p. 140.
e) pag. 161. 165. 206.
f) pag. 231. 235. 314.

Muhamedano non quinquageni ut Gemello Carreri visum sed duceni vel treceni traduntur esse in magni Mogoris regno Idololatræ: Etiam in montibus qui Persidem ab India separant, reperiri Christianos qui candenti ferro notam Crucis gerunt corpori suo impressam, sed & alios ex vetusto Persarum genere, qui a Rege Persiæ moniti ut ad Mahummedanos accederent, petierunt ut sibi integrum esset CHristo nomen dare.

Quoique le Mahometisme soit la Religion dominante à la Cour du Mogol, & que tous les Officiers du Prince fassent profession de cette Religion, presque tout le Peuple cependant est idolatre ; de sorte qu'on peut dire que pour un Mahometan, il y a deux & trois cens Gentils. Ces Peuples ont pour la plûpart leurs Rajas, qui reconnoissent le Mogol pour Souverain, & qui sont à peu prés dans l'Indoustan ce que les Ducs de Guyenne, de Bretagne, & de Normandie étoient autrefois en France.

Il seroit facile d'établir des Missions florissantes dans les Terres de ces Rajas, & d'y recüeillir une abondante moisson. Le Païs qui s'étend depuis l'embouchure du grand Fleuve Indus, jusque vers Caboul, seroit à mon avis, le lieu le plus propre pour commencer ce grand ouvrage. On m'a assuré que dans les Montagnes qui separent la Perse de l'Empire du Mogol, il y avoit des Chrétiens qui s'imprimoient avec un fer chaud la figure de la Croix sur le corps. Il y a bien de l'apparence que ces Chrétiens ne le sont que de nom, & que tout leur Christianisme ne consiste qu'en cette marque exterieure qui les distingue des Gentils & des Mahometans ; cependant vous voyez que ce seroit ici une entrée pour les conduire à embrasser une Religion que vrai-semblablement on a autrefois professée dans leur Païs.

Il y a encore dans ces mêmes Montagnes des Peuplades entieres de ces anciens Perses, qu'on nomme Gavres *en Perse, & qu'on appelle* Parsis *à Surate, & aux environs, ou ils se sont établis en grand nombre. Ces Peuples qui paroissent avoir de l'inclination pour nous, ont toûjours eu beaucoup d'éloignement du Mahometisme, jusques là que ceux qui sont en Perse se voyant depuis deux ou trois ans vivement pressez par le nouveau Roy de Perse de se faire Mahometans, ils le prierent avec de grandes instances de leur permettre de se faire tous Chrétiens.*

In iisdem Epistolis T. I. p. 67. notatur etiam filios magni Mogoris* *Aurengzeb*, præcipue majorem natu *Chalem* valde faventem Missionariis se

* De Aurengzebi imperio videndus præter alios Franc. Bernier.

ſe præbuiſſe. *On en doit certainement tout eſperer, ſur tout aprés que les vaſtes Eſtats de l' Indouſtan auront été partagez entre les enfans d' Aurengzeb, qui regne depuis ſi long-temps. Car on ne doute point que ces Princes ne ſoient favorables aux Miſſionaires, & qu' ils ne les protegeaſſent ouvertement dans toutes les Provinces, principalement s' ils les y trouvoient déja établis à la mort de leur pere. Le Prince Chalem, qui eſt l'aîné, a toûjours marqué beaucoup de bonté à nos Peres Portugais, qui ſont à Agra. Il a même depuis peu appelle à Caboul, où il eſt preſentement avec un corps d' armée conſiderable, le Pere Magallens ancien Miſſionaire de Delli & d' Agra, & il a ordonné aux Gouverneurs, & aux autres Officiers des lieux par où ce Pere paſſera, de lui fournir tout ce qui lui ſera neceſſaire pour faire ſon voyage. On croit qu' il appelle ce Pere à la Cour pour avoir ſoin des Chrétiens qui ſont à ſa ſuite.*

In religione Indorum veſtigia Moſaicæ & Chriſtianæ doctrinæ reperire ſibi viſus eſt *J. V. Bouchet*, S. J. ut expoſuit in Epiſtola ad Huetium, *lettres edifiantes* T. IX. p. 4. ſeqq.

Indiæ nomen latiſſime patet, non enim tantum ſumitur de India proprie dicta, ampliſſima regione Aſiæ de qua hactenus dictum in cujusque partibus victoriarum ſuarum curſum terminavit olim Alexander Magnus, & de qua veteribus laudati Indicorum ſcriptores *Androſthenes*, & *Arrianus* cujus adhuc exſtat lucubratio, tum *Baſilides*, *Cæmaro*, *Chryſermus*, *Clitophon* Rhodius, *Cteſias*, *Daimachus*, *Megaſthenes*, *Nearchus*, *Oneſicritus*, aliique: ſed etiam de regionibus aliis Aſiæ & Africæ, Libya, Ægypto, Æthiopia, Arabia, Palæſtina, ut docuere Hadr. Turnebus Adverſar. XXI. 9. & Gisbertus Cuperus IV. 7. variarum Obſervationum: ſimiliter notum eſt ſcriptorum recentiorum uſu de longe diſſitis regionibus & Inſulis non Orientis modo ſed Occidentis quoque ſive Americæ nomen Indiarum vulgo uſurpari: itaque eo etiam ſenſu nomen illud accipi velim in libris quorum brevi elencho caput præſens concludam.

Hiſtoria memorabilium dictorum factorumque in regionibus Indiæ Orientalis, à Societate JEſu pro Religione Chriſtiana: ex Latino Gallice *Eman. Auger.* Lugd. 1571. 8.

Petri Jarriei, Toloſani, S. J. theſaurus rerum Indicarum, quo ortus progreſſus & incrementa Chriſtianæ Catholicæ Religionis, ac

ac earundem regionum historiæ & ea quæ ad eas pertinent, Chorographice & Historice describuntur. Burdigalæ 1608. 8. Latine versus e Gallico a *Martino Martinez*. Colon. 1615. 1616. 8. libris sex, tribus Voluminibus.

Danielis Bartoli S. J. missio Mogorensis. Ejusdem Asia, 3. Volum.

Cornelius Hazard, S. J. tomo primo operis laudati supra pag. 552.

Urbanus Cerri, Secretarius Congregationis de propaganda Fide, Libro de statu præsenti Ecclesiæ Rom. in omnibus partibus Orbis terrarum, quem e MS. Italico Anglice versum edidit *Richardus Steele*, & Gallice recuderunt Amstelodamenses 1716. 12. pag. 172. sqq.

Gothardi Arthus historia Indiæ Orientalis juxta seriem topographicam regnorum, provinciarum & insularum per Africæ Asiæque littora ad Japonios usque. Francof. 1600. & inde Colon. & partes decem, per Marcum Arthus. 1612. fol.

Gilberti Gonsales d' Avila, theatro Ecclesiastico de la primitiva Iglesia de las Indias Orientales, vidas de sus Arzobispos, y cosas memorables de sus sedes. Madrit 1649. 1655. fol. 2 Volum.

Sebastiani Gonzales, S. J. Lusitani nescio an edita historia Virorum illustrium, qui in religiosis per Indiam Orientalem familiis vitæ sanctimonia & litteris floruere, eorum potissimum qui Societatem Jesu, martyrii laurea coronarunt.

Gerardi Zoës S. J. relatio de martyribus Indiæ Orientalis & Occidentalis. Mechliniæ 1622.

Ludovici Guzmann de rebus à S. J. in India, Japonia & Sinis gestarum, libri XIII. Compluti, 1601. fol. Hispanice.

Didaci de Avendanno, S. J. thesaurus Indicus s. instructor generalis pro regimine Conscientiæ in iis quæ Indias spectant. Antwerp. 1668. fol. 2 Volum.

Jo. Federici Lumnii de Indorum vocatione liber.

Fran-

Francisci Colini S. J. India ſacra, edita Madriti 1666. 4. ad inſtitutum noſtrum parum facit, continet enim ſuppetias quas auctor vocat ſacras ex utraque India ad loca quædam Veteris Teſt. illuſtranda, qui adhuc Europæos morantur interpretes. Dividitur in libros quatuor, quorum *primo* India docetur intelligi ſub nominibus Evilath & Æthiopiæ: *ſecundo*, Ophir & Tarſis: *tertio* ſub Inſulis in Veteri Teſt. memoratis: *quarto* denique ſub ænigmatibus, metaphoris, ſymbolis & ſimilitudinibus, ad Eſaiæ XVIII. & Sophoniæ III. 10.

CAPUT XXXVII.

De Chriſtianiſmi Originibus & ſucceſſibus in PERSIA.

Ex veteri traditione SIMON CHANANÆUS & JUDAS ZELOTES Apoſtoli in Perſiam veniſſe feruntur. De quibus Florentinius p. 160. ſq. ad Martyrologium Hieronymi, & de MATTHÆO p. 159. de BARTHOLOMÆO p. 157. de S. JACOBO Alphæi p. 155. Martyrologium Rom. 28. Octobr. *Natalis beatorum Apoſtolorum* Simonis Chananæi *&* Thaddæi *qui &* Judas *dicitur: quorum Simon in Ægypto, Thaddæus in Meſopotamia Evangelium prædicavit: deinde in Perſidem ſimul ingreſſi, cum innumeram gentis illius multitudinem CHriſto ſubdidiſſent, martyrium conſummarunt.* Vide quæ ſupra p. 112.

Conſtantinus M. comperto frequentes * in Perſia Eccleſias CHriſti

* Πυθόμενος γέ τοι παρὰ τῶν Περσῶν γένει πληθύειν τὰς τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίας, λαούς τε μυριάνδρους ταῖς Χριστοῦ ποίμναις ἐναγελάζεσθαι. Euſeb. IV. 8. de vita Conſt. & c. 13. τούτου τοῦ καταλόγου τῶν ἀνθρώπων, λέγω δὴ τῶν Χριστιανῶν ἥδομαι ἀκούων ὅτι καὶ Περσίδος τὰ κράτιστα ἐπὶ πλεῖστον ὥσπερ ἐστι μοι βουλομένῳ κεκόσμηται. S. Chryſoſtomus Orat. quod CHriſtus Deus, T. I. edit. novæ p. 559. ἀλλὰ καὶ παρὰ Πέρσαις ἀνθεῖ, ἔτι καὶ νῦν παρ' αὐτοῖς πολεμούμενον, καὶ γὰρ παρ' ἐκείνοις ἄρτι μαρτύρων δῆμοι πολλοί. & p. 566. ubi Thracibus, Mauris, Indis & Sauromatis jungit Perſas, atque iterum p. 575.

CHristi reperiri, pro illis ad Regem *Saporem* intercessit in Epistola quam servavit Eusebius IV 9. sqq. de vita Constantini, Theodoritus lib. I. c. 25. Sozom. II. 15. Tripartita III. 3. Nicephorus VIII. 38. Cumque nihilominus Christianos affligere Sapores pergeret, Constantinus bellum Persis inferre statuit, quod legatione ab iis missa præventum narrat Eusebius IV. 57.

Martyrologium Rom. 4. Dec. *In Mesopotamia S. MARUTHÆ Episcopi, qui collapsas in Persia DEI Ecclesias ob persecutionem* Isdegerdis *Regis, reparavit, multisque miraculis clarus, apud hostes etiam meruit honorari.* Conferendi Socrates VIII. 8. Tripartita XI. 8. Niceph. XIV. 18. De illa persecutione sub Sapore, Tillemontius tomo 7. memoriar. & de insecutis sub Isdegerdi avo, filio Varavane & Isdegerdi nepote, Pagi ad A. C. 408. n. 4. sq. A. 414. n. 15. A. 420. num. 14. sq. A. 395. n. 13. A. 422. id. n. 11. A. 440. 9.

Persidis Episcopus interfuit Concilio Nicæno A. C. 325. & Indos Persasque etiam lingua sua sacros libros Biblicos lectitasse, S. Chrysostomi & Theodoriti testimonia supra p. 35. & 37. adducta diserte testatum faciunt.

Eodem tempore sapiens Persa, qui libros multos composuit ad confirmandam Religionem Christianam & infirmandas opiniones Magorum, celebratur ab Gregorio Abulpharajo, in historia Dynastiarum p. 87.

Chosroës deinde Christianis infestus, etiam Heraclium Imp. voluit Christianismo renunciare, sed ipse ab Heraclio victus & a successore Chosrois Syröe restituta Crux quam Hierosolymis Chosroës anno Heraclii quinto abstulerat. Vide Pagium ad A. C. 627. è Theophane, Chronico Alex. Elmacino &c. ac Wilhelmi Schickardi, Tarich sive seriem Regum Persiæ p. 155. seq.

Post Persas subactos A. 651. a Saracenis sensim prævaluit Mahommedis lex, quam etiamnum colunt Persæ, licet à Turcis in capitibus quibusdam religionis differant, de quibus vide sis Thomæ Herberti iter, editum Anglice p. 152. sq. Adami Olearii p. 676. Thomæ Smithi Epistolam I. de moribus Turcarum p. 11. seq. B. Augusti Pfeiferi matæologiam Muhamedanam, Exercit. VII. T. 2. Opp. p. 966. sqq. Davidis Nerreteri eröfnete Moschea pag. 175. seq. Orientalischen Kirchen-Staat p. 72. sqq. &c.

De

De remoris Christianismo in Persia objectis, consuli poterit Comes Boulainvillierius in vita Mahomedis Gallice anno superiore edita, Lond. 1730. 8. pag. 108. seq.

Christiani qui Persiam hodie incolunt, sunt 1) *Georgiani* Iberiæ veteris sive Georgiæ (*Gurgestan*) incolæ, Græcorum rituum, paucis exceptis, tenaces neque extra Georgiam facile reperiundi. 2) *Armenii* per totum dispersi Persiæ regnum, & in patria sua, majori & minori Armenia, in superiore & inferiore Media, in Georgia, regione Mazendarensi sive Hyrcania & Parthide publice sacra sua Christiana obeuntes. Viginti millia familiarum Armenicarum in Persia reperiri, & plures etiam sæculo fuisse superiore, notavit Joannes Chardinus quo nemo pulchriorem Persiæ notitiam cum Europæis communicavit, T. VI. itineris sui pag. 326. 3) *Nestoriani* & *Jacobitæ* pauci admodum, & 4) qui illis relictis ad *Ecclesiæ Romanæ* communionem accessere, longe etiam pauciores, atque si Chardinum audimus, vix familiæ decem. 5) Qui negotii causa versantur in Persia Galli, & Europæi *Protestantes*, ex Societate Batavorum ab A. 1623. nec non Anglorum societate, de qua utraque laudatur Chardinus Tom. 3. p. 183. & 262. Præterea qui Regi Persiæ operas suas præstant, nam ut idem Chardinus T. VI. pag. 327. *il y a en Perse outre tous les autres Chrétiens, des Protestants Europeans qui sont des artisans engagez au service du Roy, mariez a des femmes du Pais. Chacun de ces Etrangers, comme tous les autres, servent Dieu chez eux à leur maniere en toute liberté; & generalement dans toute l'Asie il y a cela de raisonnable, de juste, & de pieux, dans toutes les Religions dominantes, & sur tout dans la Mahometane, qu'elles ne forcent personne de se rendre aux Eglises du Païs, & qu'elles permettent à chacun de suivre les mouvemens de sa conscience, & de faire ce qu'il veut chez soi en particulier, suivant les principes de sa Religion.*

Non integrum tamen sine speciali Regis permissione in urbe Regia Ispahano habitare Christianis, sed in suburbio quodam, exceptis Missionariis & Societatum Europæarum membris, ut ab eodem Chardino notatur T. VIII. p. 100. *Les* Chrétiens *ne sauroient loger dans la Ville* d'Ispahan *sans permission du Roy. On les a releguez dans un fauxbourg au delà de la riviere, à cause du continuel desordre que causoit leur mêlange avec les* Mahometans. *On les surprenoit avec des* Mahometanes, *ce qui attire la mort après soi, ou le changement de Religion:*

 Les

Les Mahometans *alloient boire & s'enyvrer chez eux, ce qui est encore défendu, & faisoit répandre du sang. Tous les* Chrétiens *furent donc mis hors de la Ville, à la reserve des* Missionaires *& des gens* des Compagnies d'Europe, *qui étant en quelque façon, personnes publiques, sont sous la protection immediate du Roi.*

De Christianis *S. Joannis Baptistæ*, qui circa Tigridem & fines Persiæ colunt, jam supra p. 110. & 119. nonnulla me referre memini, sed diligentius de illorum rebus & doctrina tractat vir doctiss. & rerum Orientis lustrator curiosissimus Engelbertus Kæmpferus in amœnitatibus exoticis politico physico Medicis, Lemgoviæ 1712. 4. pag. 436. ad 454. qui religionem eorum *Sabiiticam* appellat, sicut etiam Bartholomæus Herbelotus in Bibliotheca Orientali pag 725. seq. Sabios qui in Alcorano cum Judæis & Christianis * conjunguntur, ita describit, quod singulari veneratione Joannem Baptistam prosequantur, ejusque se profiteantur discipulos, atque in capitibus non paucis ad Christianos accedant, licet in quampluribus alienissimi & antiquæ Chaldæorum superstitionis sectatores. Idem ex scriptoribus Orientalibus confirmat Abraham Ecchellensis in Eutychio vindicato pag. 325. quamobrem huic sententiæ malo accedere quam Richardi Simonis & aliorum qui Christianos S. Joannis a Sabiis sive Sabaitis in Alcorano & apud Maimonidem in more nebuchim III. 29. memoratis diversos faciunt. Erudite præter hos de Sabaitis Jo. Spencerus libro 2. de legibus Hebræorum, Thomas Stanlejus Philosophiæ Orientalis libro tertio, Eduardus Pocockius specimine hist. Arabum pag. 138. sq. & Jo. Henricus Hottingerus historiæ Orientalis cap. 8. Idem Chardinus T. VI. pag. 317. *Les Chrétiens de Saint Jean, qu'on appelle autrement* Sabis, *sont une sorte de secte, qui s'est si fort diminuée, que l'on ne trouve presque plus personne par qui l'on puisse en bien apprendre la créance & les opinions. Ceux qui en font profession aujourdhui, sont des pauvres gens, Ouvriers & Laboureurs, en fort petit nombre, dispersez dans l'Arabie, & en Perse, la plûpart le long du Golphe Persique. Ils ont pris leur Origine dans la*

* Alcorani Sura II. v. 62. *Certe qui crediderunt, & qui Judæi sunt & Christiani Sabaitæ, quisquis ex his crediderit in DEum, & diem novissimum, & fecerit rectum, erit ipsis merces sua apud Dominum suum, neque timor erit super eos, neque ipsi contristabuntur.* Idem repetitur Sura V. 78. Vide & XXII. 17. & quæ supra p. 491.

la Chaldée, & l'on tient que les anciens Sabis étoient Disciples de Zoroastre: en effet, ils en retiennent beaucoup d'opinions. Ces Sabis recûrent le Baptême de Saint Jean Baptiste, qui se répandit le premier dans le monde, à la Naissance du Christianisme. Ils firent un mélange de doctrines Judaïques & Chrétiennes, à quoi ils ajoûterent depuis des réveries des Mahometans; ce qui a fait un composé étrangement ridicule, où il ne se trouve aucune suite ni liaison.

Raphaël du Mans prior Conventus Capucinorum in regia Persiæ Ispahana, ultra XXX annos interpres Regis, cujus amicitia usus *laudatus Kæmpferus*, in cujus amœnitatibus exoticis præclara status Persiæ, qualis circa A. 1685. fuit, notitia.

De missionibus Romanæ Ecclesiæ in Persiam, hæc Urbanus Cerry p. 157. "Le Roi de *Perse*, quoique *Mahometan*, est en cor-" respondance * avec le Saint Siège. On lui a écrit plusieurs Brefs Apo-" stoliques, auxquels il a répondu; & Votre Sainteté (Innocent. XI.) a" reçû derniérement une Lettre de ce Prince. Du tems de *Paul V*, de" sainte mémoire, des *Carmes* déchaussez furent envoyez en *Perse*," & présentérent le Bref du Pape au Roi *Abbas*, qui le reçût d'une" maniére fort respectueuse, & qui leur donna un Palais dans *Ispahan*," dont il avoit dépouillé le Général de l'Artillerie. Ces Peres y ont" bâti un Couvent & une Eglise, où il y a quatre Chapelles, outre" le grand Autel dédié à la très-sainte Vierge. Ils demeurent à *Ispa-*" *han*, comme Ambassadeurs du Pape; & il y a aussi plusieurs *Augustins*," *Jesuites*, & *Capucins*, qui y résident avec le même Caractere; les" prémiers comme Ambassadeurs du Roi de *Pologne*, les seconds du" Roi de *Portugal*, & les derniers du Roi de *France*. Mais depuis peu" les *Carmes* sont les seuls Moines, à qui il soit permis de demeurer" à *Ispahan*. Les autres en ont été chassez par le prémier Ministre d'" Etat, un zélé *Mahometan*, qui croyoit que la Ville fut souillée par" les Chrétiens, parce qu'ils bûvoient du vin continuellement, &" qu'ils donnoient occasion aux *Persans* de suivre leur exemple. Ce" qui fut cause que ces Moines eurent ordre de vendre leurs Maisons" & on leur assigna un endroit hors de la Ville, où ils ont une Mai-" son & une Eglise, comme cela se pratique à *Constantinople*." De *Theatinorum* in Mingreliam Missione suscepta ab A. 1627. Joannes Chardinus T. 2. laudati operis pag. 20. "Les Théatins vinrent en"

 "Mingrelie

* Luis de Bavia hist. Pontifical y Catolica T. 3. p. 382.

"Mingrelie l'an 1627. Il y furent reçûs comme Medecins. Le "Prince qui regnoit alors étoit puiſſant, on lui repréſenta que c'é-"toit le bien & l'avantage de ſon païs, qu'il s'y établit des gens qui "ſavoient un art ſi utile à la conſervation de la ſanté. Il leur fit ac-"cueil, & il leur donna la maiſon qu'ils ont, des terres, & quan-"tité de Païſans pour les labourer, & pour entretenir leur famille "de vin & de grain. Vingt-&-un an auparavant les *Jeſuites* de Con-"ſtantinople avoient envoyé deux de leurs confreres en ce païs-là; "mais ils y moururent ſi-tôt, que cela fit peur aux autres, aucun "d'eux n'y a plus voulu retourner. Les Thétins avoient les années "paſſées des maiſons en Tartarie, en Georgie, en Circaſſie, & "Imirette. Elles ſe ſont toutes détruites, ils ont abandonné ces "lieux, voyant qu'on n'y vouloit pas recevoir la Religion Romaine, "& que la Medecine dont ils faiſoient profeſſion les accabloit. Ils "m'ont aſſuré pluſieurs fois qu'ils auroient il y a long-tems laiſſé pa-"reillement celle de Colchide, pour les mêmes conſidérations; "mais qu'ils s'y tenoient pour l'honneur de l'Egliſe Romaine, qui "ſe faiſoit une gloire d'avoir des gens par toute la terre, & pour "l'honneur de leur Ordre en particulier, qui n'ayant plus que cette "ſeule miſſion au monde, déchéroit d'eſtime, s'il ne la pouvoit en-"tretenir." Idem de *Capucinorum* Miſſione in Georgiam Tom. 2. pag. 160. Il y a une habitation de Miſſionaires Capucins a Tifflis. "Le Prefet des Miſſions, que cet Ordre a en *Georgie*, & de celles "qu'elle eſpere d'y avoir, & dans les païs circonvoiſins, y fait ſa ré-"ſidence. Il y a treize ans qu'on les envoya de *Rome*. Le nom de "Medecins qu'ils ſe firent donner, & que tout le monde leur don-"ne, les fit bien recevoir par tout où ils deſirerent de s'établir; car "la Medecine, & ſur tout la Chimique, eſt fort eſtimée, & très-"peu connue dans tout l'Orient. Ils s'établirent premiérement à "*Tifflis*, & après à *Gory*. *Chanavas-Can* leur donna une maiſon, en "chacune de ces deux villes, avec la liberté d'y faire publiquement "l'Exercice de leur Religion. Ils apporterent à ce Prince des Lettres "du Pape, & de la Congregation *de propagande fide*, & lui firent en "leur propre nom de beaux preſens, & à la Princeſſe, au *Catholi-"cos*, & aux principaux de la Cour, qu'ils continuent depuis de faire "de deux ans en deux ans. Celui d'entr'eux qui ſait mieux la Mede-
cine

cine, eſt auprès de la perſonne du Prince, pour entretenir ſa pro-" tection, qui eſt leur unique appui contre les perſecutions du Cler-" gé *Georgien* & *Armenien*. On tâche de tems en tems de chaſſer ces" Miſſionnaires, ſelon qu'on entrovoit les efforts qu'ils font d'attirer" des gens à leur Religion; mais comme il n'y a point de Medecins" & de Chirurgiens en *Georgie*, ils ſe rendent neceſſaires par la pra-" tique de la Medecine & de la Chirurgie, que quelques-uns d'en-" tr'eux entendent fort bien, & exercent avec grand ſuccès. Ils ont" permiſſion du Pape de ſe faire payer de leurs cures, & ils s'en ſer-" vent utilement, la Medecine les faiſant ſubſiſter. On les paye or-" dinairement en vin, en farine, en bétail, & en jeunes eſclaves." Quelquefois on leur donne auſſi des chevaux. Ils font vendre ce" qui leur ſeroit inutile. Sans ce grand ſecours qu'ils tirent de la" Medecine, ils auroient peine à s'entretenir de la penſion annuelle," que leur donne la Congregation, qui n'eſt que de 18. écus Ro-" mains pour chaque Miſſionaire, qui ſont ſoixante & douce livres" de monnoye de France."

De Miſſione *Auguſtinianorum* A. 1602. Goâ in Perſiam ſuſcepta Luis de Bavia, hiſt. Pontifical y Catolica T. 3. p. 382.

Le voyage de Perſe fait par le P. Pacifique *de Provins Predicateur* Capucin *Miſſionaire Apoſtolique, Superieur Prefect des Miſſions de ſon Ordre in Amerique. Contenant les remarques particulieres de la Terre Sainte & des lieuz, où ſe ſont operez plus les miracles depuis la creation du monde jusque à la mort & paſſion de JEſus CHriſt. Avec le Commandement du Grand Seigneur Sultan Murat, pour établir des Convents de* Capucins *par tous les lieuz de ſon Empire. Enſemble le bon traitement, que le Roy de Perſe fit au R. P. Pacifique, lui donnant un ſien Palais pour ſa demeure, avec permiſſion de batir des Monaſteres par tout ſon Roiaume: & finalement la Lettre & preſent qu'il lui donna pour apporter au Roi Très Chreſtien de France & de Navarre Louis XIII. Et le teſtament de Mahomet, que les Turcs appellent ſa main & ſignature, qu'il fit avant ſa mort. Seconde Edition revuë, corrigée & augmentée par l'Auteur. à Paris Nic. Jean de la Coſte* 1645. 8.

De recentiore Miſſione *Jeſuitarum* Chamakenſi in Provincia Sirvan ſive Albania, nouveaux memoires des miſſions de la Compagnie JEſus T. 3. pag. 381. ſeq. De Miſſione Erivanenſi, Armeniis magis Romanæ Eccleſiæ ſubjiciendis quam Perſis convertendis comparata pag. 227. ſeqq.

CAPUT

Caput XXXVIII.

De Originibus & statu Christianismi in ARMENIA.

Martyrologium Rom. 25. Augusti. *S BARTHOLOMÆI Apostoli, qui in India CHRISTI Evangelium prædicavit : inde in majorem Armeniam profectus cum ibi plurimos ad fidem convertisset, vivus a Barbaris decoriatus est, atque Astyagis Regis jussu capitis decollatione martyrium complevit.* De eodem Florentinius pag. 157. ad Martyrologium Hieronymi & Clemens Galanus sub initium Historiæ Armenæ, qui THADDÆUM etiam in Armenia prædicasse Evangelium & ab Armeniorum Rege Sanatrugho, perinde ut Bartholomæum scribit interfectum fuisse. Idem *Abgarum*, ad quem JEsu CHristi Epistolam affert, facit Regem Armeniæ. Primum autem Episcopum sive Patriarcham in Armenia, fuisse GREGORIUM tempore Constantini M. qui Romam Religionis caussa adierit.

Vir clarissimus Jo. Joachimus Schroederus in thesauro linguæ Armenicæ Amst. 1711. 4. pag. 249. *Haicana* a) sive Armenica *natio magnam partem per ipsos Apostolos, Bartholomæum & Thaddæum eorumque discipulos* ADDÆUM, UESKI b) *& reliquos* "ad fidem in CHristum "stum conversa, iisque sub Rege Sanatrugho martyrio coronatis, "ad pristinam idololatriam relapsa, post ducentos demum & sex an- "nos universa, una cum Rege Tiridate, à S. Gregorio, Gentis suæ "Illuminatore, ad salutarem fidem reducta est, uti prolixe testan- "tur *Agathangelus* in historia Conversionis Armenorum, & Vitarum "Gregorii, Regumque συγχρόνων Armenorum ac Persarum; *Moyses* "*Chorenensis* Historiæ Armenæ pag. 184. ff. *Galanus* ex Historico Arme- "no Anonymo Cap. I. & II. *Niérses Clajensis* in Libro Hisus Uërdi pag. "442. ff. ubi sic incipit:

Qui

a) Ab Haico, Gentis conditore. vide diff. thesauro laudati Schrœderi præmissam pag. 21.

b) De hoc *Ueski*, discipulo Thaddæi Apostoli, quem in aula Regis Sanathrugi & Reginæ Sathienæ prædicasse Evangelium, Armeniorum historiæ referunt, vide eundem thesaurum p. 239.

Qui Apoſtoli *Thaddæum ad illum* Regem *miſerunt*,
Juxta id quod ipſe CHriſtus *promiſerat*.
Iſte cum im urbem Orbam veniſſet,
Abgarum à languoribus & doloribus ſanavit,
Et in fide confirmavit, &c.

Ab iſtis temporibus, utraque Armenia quot bellis laceſſita, quot" hæreſibus ac hæreſiarchis impetita, quot ærumnis in hunc usque" diem ab infidelibus preſſa, & tantum non oppreſſa fuerit; Reges" tamen ſuos habuit, Major quidem Armenia ad V. Minor vero ad" XIV. usque, à nato CHriſto, Seculum, Religionis ac Regionis ſuæ" Vindicatores fortiſſimos: Patriarchas, Epiſcopos, Doctores pro" genuit, ut varia eruditione ſic pietate clariſſimos, fidei Chriſtianæ" Anteſignanos & Defenſores acerrimos, martyres conſtantiſſimos;" qui Scripturam Sacram & optimos quosque Auctores ex aliis in" Vernaculam linguam transferendo, rerum ſacrarum, & ad hujus" vitæ commoda ſpectantium cognitione, artibus ac ſcientiis, gen-" tem ſuam imbuerunt, & Ὑποτυπώσει ὑγιαινόντων λόγων ita munive-" runt, ut neque portæ inferorum illam ſuperare potuerint. Qua-" re cum antiqua hæc Natio adhuc hodie eundem nobiſcum & DEum" invocet, & Chriſtum confiteatur, maximi noſtra intereſt, ut ſcia-" mus, quid & Armeni ſentiant circa primarios fidei Chriſtianæ arti-" culos: De DEo Uno ac Trino, De Incarnatione, Perſona, Officio," ac Merito CHriſti, &c. &c.: Ut videamus, jure ne an injuria accu-" ſati fuerint hactenus Armeni deteſtandæ illius Monothelitarum" aut Monophyſitarum hæreſios. Denique ut cognoſcamus, quod" eadem illis, quæ nobis, ex Reſurrectione CHriſti Capitis noſtri Vi-" tæ, & Patriæ Cœleſtis, ſpes firma ſuperſit." *Hæc Schrœderus.*

Dionyſii Corinthii Epiſtolam de pœnitentia ad Armenios, eo-rumque Epiſcopum *Meruzanem*, poſt medium ſæculum à CHriſto na-to ſecundum ſcriptam memorat Euſebius V. 46. Hiſt.

Georgius Cedrenus ad Annum XIX. Conſtantini Magni p. 234.

Ἐπὶ τούτου τοῦ βασιλέως πολλὰ τῶν ἐθνῶν τὸν Χριστιανισμὸν προσεδέξαντο, ἀπό τε Κελτῶν καὶ Γαλατῶν τῶν ἑσπερίων· ἀλλὰ καὶ

Hoc Imperatore, multi populi Chriſtianam religionem amplexi ſunt, Celtarum & Gallorum occidentalium: tum Indi in-

Ἰνδοὶ οἱ ἐνδοτέρω, Ἴβηρές τε καὶ Ἀρμένιοι ἀρχὴν ἐκ Τηριδάτου λαβόντες. Τότε γὰρ ὁ μέγας Γρηγόριος, ὁ τῆς μεγάλης Ἀρμενίας, ἐκ τοῦ φοβεροῦ λάκκου ἐκείνου ἐκβέβληται, καὶ κατὰ τὸν βασιλέα Τηριδάτην γίνεται, καὶ ἡ πᾶσα Ἀρμενία εἰς τὴν τοῦ Χριστοῦ πίστιν μετατίθεται. καὶ Πέρσαι ὁμοίως, ἐπὶ Σιμεὼν ἐπισκόπου. Ἀλλὰ καὶ Οὐθαζὰδ εὐνοῦχος παιδαγωγὸς Σαπώρου, ἐμαρτύρησεν.

teriores, Iberesque & Armenii, Teridate ejus rei principe. Tunc enim Gregorius magnus, Armeniæ magnæ Epiſcopus, ex terribili iſto lacu eductus, ad regem Teridatem acceſſit, & univerſa Armenia in CHriſti fidem conceſſit: nec non Perſæ, Simeone Epiſcopo eos docente. Sed & Uthaxadus eunuchus, Saporis Perſarum regis pædagogus, ob Chriſtianæ religionis confeſſionem capitali eſt affectus ſupplicio.

GREGORIUS * *illuminator*, Epiſcopus majoris Armeniæ à S. Leontio Cæſareæ Cappadociæ Epiſcopo conſecratus, & Tiridati Regi auctor ad ſacra Chriſtiana amplectenda, ſi credimus Simeoni Metaphraſti apud Surium 30. Nov. & Agathangelo in hiſtoria Converſionis Armenorum. Martyrologium Romanum: *S. Gregorii Epiſcopi magnæ Armeniæ, qui ſub Diocletiano multa paſſus, tandem in pace quievit.* De eadem perſecutione id. 5. Septembr. Alius *S. Gregorius* ſub initium ſeculi undecimi Patriarcha Armeniorum, de quo infra pag. 646.

Martyrolog. Rom. 29. Sept. *In Armenia ſanctarum Virginum Ripſimis & ſociarum Martyrum ſub Tiridate Rege.*

Et 7. Nov. *Melitine in Armenia paſſio Sanctorum Hieronis, Nicandri, Heſychii, & aliorum triginta, qui in perſecutione Diocletiani ſub Lyſia præſide coronati ſunt.* 26. Nov. *In Armenia S. Niconis Monachi.* & 27. Nov. *Sebaſtæ in Armenia SS. Martyrum Irenarchi, Acacii presb. ac ſeptem mulierum, ſub Diocletiano.*

Perſarmeniæ incolæ, Chriſtiani, de quibus Evagrius V. 7.

Theodoſius minor, ne confugientes ad ſe Armenios proderet, bellum cum Perſis fecit. Vide Pagium ad A. C. 420. num. 16. ſeqq.

Procli

* Tillemont. T. V. memoir. de l'Hiſt. Eccleſ. p. 112.

Procli CPol. Epiſtola celebris de fide, ad Armeniæ presbyteros & Archimandritas miſſa A. C. 435. per Theodoſium ſive Theodorum Diaconum. Vide Baluzii Concilia Tom. 1. pag. 946. & 942. ſqq. ubi de Concilio in Armenia A. 435. habito, dequo etiam Baronius n. IV. ſq. & de editionibus hujus Epiſtolæ dictum à me Tom. 8. Bibl. Græcæ p. 605.

Ex Novella XXXI. notum eſt Armenias quatuor diviſas eſſe ab Imp. Juſtiniano, de quo conſulendi eruditi interpretes & Jac. Cujacius libro XV. Obſervationum c. 29. Singulis etiam Epiſcopatus ſui attributi in antiquis Notitiis, uti Armeniæ magnæ Ἀμαθοὺς, Ἀρσενᾶι, Κάρπασιν, Κίτιον, Κούρον, Κυρηνία, Κύθροι, Κωνσταντία metropolis, Λάπιθος patria Georgii Cyprii e quo notitia a Baſilio excerpta & a Beveregio edita: Πάφος, Τάμασος, Τριμιθοῦς. In Armenia *prima*, Βηρισσῆς, Κολωνείας, Νικοπόλεως, Σατάλων, Σεβαστείας, Σεβαστουπόλεως. Armeniæ *ſecundæ*, Ἀραβισσοῦ, Ἀριαράθης, Ἄρκης, Κεομανῶν, Κουκουσοῦ, Μελιτήνης. Armeniæ *tertiæ*: κλίμα Ἀρζηλινῆς, Κάστρον Ἀρδῶν, Ἀρσαμουσάτων, κλίμα Ἀστιανικῆς, κάστρον Βαιουλοῦος, κλίμα Βιλαβιτηνῆς, κλίμα Γαρινῆς, Δαδήμων, κλίμα Διγησινῆς, Κιθαριζῶν, κλίμα Μαμουζουρῶν, κάστρον Μαρτικέρτων, κλίμα Ὀρζιανικῆς, κάστρον Πολιὸς, κλίμα Σοφίνης, (patria Baſilii, auctoris Notitiæ à Georgio Cyprio excerptæ & à Beveregio editæ.) Χοζάνων. Armeniæ *quartæ* denique ſive Meſopotamiæ ſuperioris: Κάστρον Ἀΐσουδοῦος, κάστρονν Ἀμάρμης, Ἀμιδᾶ metropolis, κλίματος Ἀρζανινῆς, κάστρον Ἀριμάχων, Ἀτλαχάς, Αὐδάσσων, Ἀφοῦβων, Βαλοῦος, Βαναβήλων, κάστρον βασιλικὸν, Βιβασάρων, Βιϊβαΐθὰς, Βίρθας, Δαρᾶς a qua ſexto milliari fuere fines Perſiæ & Aſſyriæ. Κάστρον Δαφνοῦδιν, Ἰντζιέτων, Ισφιος, Κάλωνος, Λόρνης, Μανασσάρων, Μάρδης, Μαρτυρόπολις a qua XV milliari Tigris fluvius oritur: κάστρον Μασφρόνας, Ῥισκηφᾶς, Ῥίφθον, Σαμοχάρτων, Σίτεων χίφας, Σπήλων καὶ Ὀδήλων, Τζάυρας, Τζινοβίας, Τουράνδιος, Φιρθαχαβεράης, Φλωριανῶν, Χοῦδδων.

Auctor Anonymus Hiſtoriæ Armenorum apud Clementem Galanum lib. 1. cap. 10. teſtatur juſſu Regis Perſarum, ut Armenos ſepararet à Græcis, Synodum decem Epiſcoporum coactam in Civitate *Thevin* A. C. 536. a Patriarcha *Nierſe* Arcdacharenſi. Hæc contra Synodi *Chalcedonenſis* dogma Catholicum unam in CHriſto naturam ſta-

 tuit,

tuit, atque inde ad schisma quod etiamnum durat (licet in *Charnensi* Synodo deinde iterum obliteratum, ita ut Armenios errorem suum deposuisse affirmet Photius Epist. 2. pag. 49.) signum infelix extulit. De illo schismate idem Photius in Epistola alia ad Zachariam * majoris Armeniæ Catholicum, eundem ad quem *Joannis* Nicæni metropolitæ scriptum de Nativitate Domini, Græce & Latine edidit Combefisius**. De Acephalorum ac Monothelitarum opinionibus probatis in Synodo *Monaschiertensi*, videndus Galanus c. 17. De erroribus qui Armenis inde communiter tribuuntur, possunt consuli:

Synodus quinisexta sive Trullana A. C. 692. can. 32. sqq. 56. 99. Nomocanon apud Coteler. T. I. monum. p. 123.

Thomæ Patriarchæ Hierosol. nomine missa circa A. C. 802. Epistola ad Armenios, Græce per Michaëlem Syncellum ex Arabico Theodori Abucaræ. Exstat Græce & Lat. inter Abucaræ opuscula, post Anastasii hodegum p. 428. & T. I. auctarii Bibl. Patrum Ducæani p. 390. & T. XI. Bibl. Patrum A. 1644.

S. Niconis Armeni, qui circa A. C. 998. obiit, de erroribus Armenorum, Græce & Lat. apud Guil. Beveregium in notis ad can. 56. Trullanum.

Concilium *Hierosolymitanum* adversus Armeniorum errores A. C. 1143.

Isaac Armenius Catholicus circa A. 1150. clarus invectiva duplici in Armenios, Græce & Lat. cum notis, in tomo 2. auctarii Bibl. Patrum Combefisiani.

Emanuelis Comneni legatio ad Armenios, sive *Theoriani* dialogus A. C. 1170. habitus cum *Norsese* Catholico Armenorum: Græce & Lat. editus a Jo. Leunclavio, post Leontium de sectis, Basil. 1578. 8. atque inde recusus T. I. auctarii Bibl. Patrum Ducæani, & T. XI. Bibl. Patrum Paris. 1644. p. 439.

Euthymius parte 2. panopliæ capite 20.

Collectanea de hæresibus edita a Simone Stevartio & recusa T. XXVII. Bibl. Patrum edit. Lugd. p. 627. seq.

Nicephorus hist. Eccles. XVIII. 53. ubi *Jacobum* Syrum (à quo Jacobitæ) etiam Armenici schismatis auctorem facit.

* Vide Pagium ad A. 535. n. 13.

Andronici Palæologi Imp. diſputatio cum Doctore Armenio *Petro* de duabus CHriſti naturis, & de aliis capitibus MS. Græce in Bibl. Bavarica n. 120.

Joannes Aymon, monumens des Grecs p. 154. ſeq.

Cangii gloſſar. in χατζιτζάρλοι * & προσφωνήσιμος & ἀρτζηβούρλον. *Demetrius* Cyzicenus de hæreſi Jacobitarum & Chatzitzariorum. adde Allatium de conſenſu p. 1341. 1357.

Concilium *Tarſenſe* A. C. 1177. celebratum de concordia concilianda cum Græcis. Acta habet Clemens Galanus lib. 1. c. XXII.

Renunciatio hæreſeos Armeniorum quando ad Eccleſiam Catholicam accedunt, Græce & Latine apud Cotelerium notis ad Conſtitutt. Apoſtol. lib. V. c. 13. T. 1. Patrum Apoſtolicor. p. 314. ſeq. De Georgianorum & Græcorum odio in Armenios vide ſi placet Hottingerum T. V. hiſt. Eccleſ. p. 41.

Baronius ad A. C. 653. n. 12. ſqq. & 685. ubi de Manichæis in Armenia, & A. 1016. n. 6. & 1080. n. 73. ſq.

Narratio de rebus Armeniorum, Græce & Lat. Tomo 2. auctarii novi Combefiſiani p. 271. & Latine T. 12. Bibl. Patrum edit. Lugd. pag. 814. Incipit: ἐπὶ τοῦ θεοφιλεστάτου Κωνσταντίνου. De Jacobitarum hæreſi & Chatzitzariorum, Combefiſ. pag. 261. Incip. ὁ ἰάκωβος οὗτος.

Doctrina Chriſtiana Armenice & Latine edita a *Theodoro Petræo.* Amſt. 1667. 8.

Armeniorum de SS. Trinitate & Filio DEI JEſu CHriſto Confeſſio, edente *Abdia Prætorio.* Witeb. 1570. 8.

Tilemannus Bredenbachius de Armeniorum ritibus, moribus, erroribus. Baſil. 1577. *Johannes Laſicius* ſæpius editus cum ſchediaſmate de Diis Samogitarum: *Antonius Gaufræus* in deſcriptione aulæ Turcicæ &c.

Abraham Bzovius ad A. C. 1330. n. 56.

Ricardi Radulphi Archiep. Armachani, qui A. 1360. obiit, ſumma

* Vide Coteler. T. 1. monument. pag. 123. T. 3 pag. 509. 671. 673. Andream Mullerum ad Epiſtolam Moſis Mardeni p. 17.

ma * de erroribus Armeniorum libris XIX. correcta per *Jo. Sutorem.* Parif. 1511. 1625. fol.

Gabriel Prateolus elencho hæreticorum p. 61. fqq.

❊ ❊ ❊

Vita di *S. Gregorio*, arcivefcovo di Armenia, per *Anton Maria Bonucci.* Giornale de' letterati d' Italia T. 29. p. 414 *Acta Erud.* 1719. pag. 237.

De S. Gregorio Armenio juniore poft A. C. 1000. Acta Sanctor. T. 2. Martii 16. pag. 461. feqq.

Sicut olim Armenii vel Romanorum Juris fuere, vel Perfarum five Parthorum, ut docet Ezechiel Spanhemius ad Orationem primam Juliani p.160: fic poftquam proprios Reges habere defiit illa natio, hodie vel Regi Perfiæ maximam partem, vel Turcarum Imperatori fubjecti vivunt. De Armeniis in Perfarum ditione jam fuperiore capite pag. 635. dicere me memini. Sub Ottomannico Imperio Latiniffantium Armeniorum deterior eft conditio, ut nupero exemplo demonftratum in fylloge Epiftolarum editarum Germanice, quæ infcribitur: Neu-beftellter Agent T. 3. p. 193. feq.

Mofis Chorenenfis Armeni, qui circa A. C. 430. traditur vixiffe, librum de origine & Regibus, Principibus & Patriarchis gentis Aramæorum, Armenorum & Parthorum, Armenice & Latine cum epitome Geographica edere proxime Londini inftituunt † par nobile filiorum celebris viri Gvilelmi Whiftoni, Gvilelmus & Georgius. Ejusdem libri breviarium, ** Jo. Bartholomæo à S. Hyacyntho, Ord. Præd. auctore five interprete, feriesque Principum Iberiæ & Georgiæ cum notis Henrici Brenneri lucem vidit Holmiæ 1723. 4. qui itidem fpem fecit libri Mofis integri cum Geographica Afiæ defcriptione & Anonymi Perfæ fcripto de regionibus & urbibus orientalibus in lucem propediem proferendi.

Mitius de Armeniorum dogmatibus ritibusque fentiet qui præter

* Rich. Simon lettres choifies p. 114. feq.
† Journal des Sav. 1730. Novembr. p. 421.
** Acta litteraria Sveciæ A. 1723. pag. 459. Acta Er. 1724. p. 437.

præter Rich. Simonis & aliorum monita, consuluerit gentis hujus Confessionem, in thesauro linguæ Armenicæ a viro egregio *Jo. Joachimo Schroedero* cum eruditis adnimadversionibus Armenice & Latine editam, nec non dialogos ejusdem tres de sacris, secularibus & domesticis rebus Armeniorum. Sed nihil magis optaverim quam ut proxime evolvere nobis liceat historiam Civilem & Ecclesiasticam Armenicam, cujus spem nobis fecit vir paucis comparandus *Mat. Veissierius la Croze*, a quo etiam Lexicon Armenicum, post Francisci Rivolæ & Jac. Vilotti non contemnendos labores plenius & accuratius, sicuti Copticum quoque jampridem exspectamus.

Thomæ Kempii diss. Præside D. *Jo. Ernesto Gerhardo* de Armeniæ statu Ecclesiastico tam pristino quam hodierno. Jen. 1665. 4.

D. Philippus Nicolai T. 2. Opp. p. 11.

Adam Olearius lib. IV. itineris in Persiam c. 40.

Joseph Pitton Tournefort voyage du Levant, lettre XX.

Mr. de la Croix de statu præsenti nationum & Ecclesiarum Armeniæ & Maronitarum. Gallicè. Paris. 1695. 12. *Journal des Sav.* p. 202.

Joannes Morinus de sacris Ecclesiæ ordinationibus pag. 367. seq. 438. seq.

Rich. Simon ad Leonem Mutinensem p. 153. seq. ubi de Liturgiis Armenicis, & de versione Armenica Bibliorum lib. 2. hist. Criticæ Vet. Test. cap. 16. & lib. 2. Novi pag. 196. seq. & Epist. select. IV. 24.

Pauli Ricaut de statu Ecclesiæ Græcæ & Armenicæ, ex Anglico Gallice, Rosemondo interprete. Medioburgi 1692. 12.

Nouveaux memoires des missions de la compagnie de JEsus. Paris 1723. 12. tomo tertio, ubi de Armeniorum hodiernorum religione & ritibus copiose disseritur. *Bibl. Françoise* T. 3. p. 297.

Gregorii VII. lib. IV. Epist. 26. & VIII. 1. Baron ad A. 1080. num. 73. seq. qui etiam de legatione Armeniorum Episcorum ad *Eugenium* III. A. 1145. n. 23.

Nicolai IV. lib. II. Epist. 50. ad *Haytonem* Armeniæ Regem & *Bonifacius VIII.* lib. IV. Epist. 261. ad Regem Armeniæ *Sembat* & 271 ad *Gregorium* Patriarcham.

Hayto Armenus in hist. Orientali post A. 1305. scripta cap. 31. 37. 38. 41.

Ægidij

Ægidii Columnæ, qui A. 1316. obiit, introductio Fidei Christianæ ad Armenios, scripta jubente Bonifacio VIII.

De Conciliatione Armenicæ Ecclesiæ cum Romana post Concilia Hierosolymitana A. 1136. & 1143. actum in Concilio *Sisensi* A. C. 1307. & *Adanensi* A. 1309. vide Galanum cap. 28. 29. lib. 1.

Innocentii III. Papæ ad Gregorium Catholicum Armen. & ad Leonem Regem Armen. lib. 2. Epist. 218. seq. edit. Baluzii & in Laur. Cherubini bullario T. 1. p. 81. seq.

Eugenii IV. de concordia Armenorum in Synodo Florentina A. 1439. id. T. 1. p. 355. seq. & in tomis Concilior.

Ab illo tempore Pontifices Romani, præcipue a ducentis ab hinc annis per Missionarios tentarunt Armeniorum Ecclesias Romanæ subjicere, sed præter simulatam † paucorum & temporariam submissionem, parum hactenus proficere valuerunt. vide Rich. Simonem, hist. Critique de la creance des Nations du Levant chap. VIII. & lettres choisies II. 22. & 23. Unschuldige Nachrichten A. 1718. pag. 15.

Jo. Chardin voyage en Perse T. 2. p. 232. *C'est une chose merveilleuse, ou si vous voulez miraculeuse, que quoi qu'ils soient depuis quelques onze siecles sous la domination Mahometane, qu'ils soient pauvres, & qu'ils soient ignorans, comme on peut s'imaginer que le doivent être des gens reduits dans une telle servitude; néanmoins leur foi est à toute épreuve. Ils la maintiennent sans en vouloir embrasser d'autre, se conservant également & contre les vexations des Mahometans leurs Souverains Maîtres, & contre les Missions de l'Eglise Romaine, qui depuis plus de deux siecles, travaille par ses Missionaires, Prêtres, & Moines, à les attirer dans sa Communion. On ne peut dire les Artifices & les depenses, que la Cour de Rome a faites pour cela, mais inutilement; car dès que ceux qui se font de sa Religion en Europe, sont de retour chez eux, ils sont plus Armeniens que jamais; & ils se mettent de nouveau à maudire le Pape* Leon, *comme celui qu'ils prétendent avoir rompu l'union qui étoit entre les Eglises d'Orient & d'Occident, & tous ses successeurs; & à detester toutes les opinions de l'Eglise Romaine, qui sont contraires aux leurs.*

Clementis

† Exemplum vide apud Chardinum T. 3. p. 197.

Clementis Galani, Surrentini, Clerici Regularis, Hiſtoria Armena Eccleſiaſtica & politica, & hiſtoria Conciliationis Eccleſiæ Armenicæ cum Romana, Armenice & Latine Rom. 1650. 1658. 1661. fol. tribus Volum. & Liber primus Latine Colon. 1686. 8. *Acta Erud.* 1686. p. 336. Bibl. univerſelle T. I. p. 351. Unſchuldige Nachrichten A. 1719. pag. 50.

Concordia Armenorum. Rom. 1623. 8.

Ordo Miſſæ, Armenice & Latine. Rom. 1642.

La Perpetuité de la Foy, ad calcem tomi tertii.

Doctrina Chriſtiana Italice & ex Italico Armenice, a Petro Paulo, Sacerdote Armeno. Romæ 1630. 4. Juſſu Urbani VIII. typis Congregationis de propaganda Fide.

Eadem Armenice & Latine Pariſ. 1634. 4.

Theologia Moralis & Sermones per totum annum, Armenice editi Venetiis A. 1711.

Matthæi Bembi S. J. ritus Armeniorum & invitatio ad unitatem cum Eccleſia Catholica. Cracov. 1630. 4. Polonice.

Pauli Piromalli, Ord. apologia de duplici natura CHriſti contra P. Simonem Armeniorum Doctorem, Viennæ Auſtriæ 1658. 8. vide Jac. Echardi Bibl. Dominicanam T. 2. p. 621. ubi & de aliis ejus ſcriptis huc ſpectantibus: & de *Matthia Moraca* p. 550. *Pauli Mariæ Faventini* pag. 420. *Stephani de Luſignano* pag. 300. b. *Azariæ Fridonis* pag. 351. b. *Dominici Gravinæ* de Chriſtiana religione in Armenia. pag. 534.

Joannis a Syderno, Capucini contra Armeniorum errores apologia ſeu directorium Theologicum. Meſſanæ 1645.

Voyage d' un Miſſionaire de la Compagnie de JEſus, en Turquie, en Perſe, en Armenie, en Arabie & en Barbarie ab A. 1688. ad 1709. Paris 1730. 12. 2. Vol. *Journal des Savans* 1730. *Juin* pag. 182. Relation d'une miſſion fait par Monſeigneur l' Archeveque d' Ancyre a Iſpahan en Perſe pour la reunion des Armeniens. Paris 1702. 8. *Journal des Sav.* 1702. Decemb. p. 199. *Hiſtory of the works of the learned* A. 1703. p. 661.

Miſſio Jeſuitarum *Erzeroni* capite minoris Armeniæ ſub Turcarum ditione, ubi Armeniorum ad octies millena, Græcorum familiæ centum circiter. *Nouveaux memoires des miſſions de la Compagnie de JEſus* T. 3. pag. 272. ſeq.

De Monachis Armenis in Italia, *Giornale d' letterati d' Italia* T. XXX. p. 464. ſeq.

De Armeniis in Ruſſia Polonica, Antonius Maria Gratianus de vita Cardinalis Commendoni c. XV. p. 167. ſeq.

De Armeniis in Barbaria, Miſſam Romanæ Eccleſiæ ſectatorum frequentantibus, Simon Ockely relatione de ſtatu Regnorum Algeritano & Maroccitano, Anglice & Galice edita cap. 2. *Bibl. Françoiſe* T. IX. pag. 81. ſeq.

Jacobus Villottus Jeſuita præter Lexicon Armeno Latinum, Romæ typis de propaganda Fide A. 1714. editum, compoſuit etiam Armeniam Chriſtianam, ſive Chronologiam Regum & Patriarcharum utriusque Armeniæ uſque ad A. 1712. Journal litteraire T. 3. p. 436. Journal des Sav. 1713. Novembr. p. 590. & 1714. Août pag. 223. Memoires de Trevoux 1713. p. 181.

De quatuor Catholicis ſive *Patriarchis* Armeniæ, Clemens Galanus in hiſtoriæ Armenæ tomo primo Rom. 1661. fol. & Colon. 1686. 8. & auctor libri, Voyage d'un Miſſionaire de la Compagnie de Jeſus en Turquie, en Perſe, en Armenie, en Arabie & en Barbarie. Paris 1730. 12. Notitia *Epiſcopatuum* ſub Patriarcha Egmiathinenſi, dictata ab *Uſcano* Epiſcopo Uſcavanchitano, ſubjicitur Richardi Simonis libro, hiſt. Critique de la creance & des coutumes des nations du Levant, p. 217. ſqq.

Joannes Chardinus itinere in Perſiam Tom. 2. pag. 230. *Le Clergé Armenien* * *conſiſte en un Patriarche, des Evêques, des Prêtres, & des Moines qui ſont de l'Ordre de St.* Baſile *ſeulement, n'y en ayant d'aucun autre Ordre. Le Patriarche, qu'ils appellent* Califfe, *c'eſt à-dire*, Succeſſeur, *& auſſi* Pontife; *& les Evêques, qu'ils appellent* Vertabiet, *ſont pris d'ordinaire d'entre les Moines, qu'ils appellent* Oppiga.

Splendidum Monaſterium trium Eccleſiarum, quod non procul Irivano Urbe ſitum habent Armenii, uberius deſcribit idem Chardinus T. 2. p. 224. ſeq.

* en Perſe.

Armenii

Armenii longe lateque per Asiam commerciorum caussa commeant, qui possent Religionis Christianæ propagationem promovere egregie, si illius successus æque quam ex mercatura lucrum cordi illis esset. Vide sis Strahlenbergium p. 320.

CAPUT XXXIX.

De Christianismi originibus & successibus in Regno CHINENSI.

Ex *Andreæ Mulleri* Greifenhagii hebdomade observationum Sinicarum, edita Coloniæ Brandenburgicæ 1674. 4. juvat primo loco hæc ex secunda ejus observatione *de Notitia Evangelii in Sinis* p. 10. seq. præmittere lectorisque judicio submittere.

Tempore Veteris Testamenti.

"Sinas DEum olim verum agnovisse secundum doctrinam" à Noacho traditam, *Matthiæ Martinio* nullum est dubium. Con-" firmat hoc *Joh. Neubofius.* Neque ego negem."

Sed post obliteratas Patriarcharum traditiones, *Promissiones*" quoque, quæ de *Christo* erant, inter eas gentes, quæ à Judæis secesse-" rant, tanto magis expiraverunt, quanto longius distabant regiones." Aliquam tamen notitiam vel apud pauculos remansisse, *Jobi*, *Bi-*" *leami* & similia *Exterorum* docent exempla."

Imo referunt huc nonnulli *Confucium*, summum Sinarum" Philosophum. Non dicam de *numero discipulorum* Christi, qui secun-" dum *Martinium* adumbratus fuerit exemplo Confucii. Habebat" enim discipulos lectissimos *duodecim*, secundanos LXX. universè vel" *tria millia.* Illud *memorabilius* esse videtur, quod idem ille Confu-" cius, cum anno ante Christum 481. circa tempora solutæ captivi-" tatis Babylonicæ animal caperetur valde rarum, & prodigio simile," *kilin* dictum, non sine suspiriis, lacrymis & pectoris trunsionibus" exclamaret: *Quis te advenisse kilin dixit? Quis te advenisse kilin dixit?*"

"*Jamjam doctrina mea extremum ſpectat, jam finem habet, cum tu advene-*
"*ris.* Hoc ipſius Confucii libris contineri dicitur. Ad *CHriſtum*
"vero pertinuiſſe *ominoſum* hoc *dictum*, non paucis indiciis Martinio
"comprobabat Philoſophus quidam Sinenſis, idemque Chriſtianus.
"*Indicium primum* erat, quod *nemo non auguraretur*, magnæ ſanctita-
"tis heroëm venturum, ſummæ quæ poſſet orbi contingere felici-
"tatis nuncium. *Alterum*, quod *anno Kengxin* caperetur *kilin*, quoto
"etiam Chriſtus natus eſt. *Tertium*, quod extra *portam* urbis *occi-*
"*dentalem*: veluti Chriſtus extra Solymorum portam Occiduam cru-
"cifixus eſt. *Quartum*, quod *Kilin* animal *manſuetiſſimum* ſit & inno-
"cuum. *Quintum* quod voce iſta *Agnus DEI* apprime ſignificetur. Ego
"lectori judicanda relinquo. Ita *Martinius*. Ita ego.

"Ceterum de primævorum Sinarum ſalute æterna Marti-
"nius nonnihil diverſi ſentit à S Scripturæ oraculis. *Imo credimus*,
"inquit, *quamplurimos, olim in primævâ naturæ lege ſalutem poſt mortem*
"*conſecutos. Talia enim tantaque ſunt, quæ de illorum virtutibus ac pietate*
"*ſunt ab antiquis ſcriptoribus prodita memoriæ, ut hoc perquam credibile*
"*efficiant.* Sequitur autem etiam hic *Trigautium*, qui ſimilia habet
"*Exped. Sinic. I.* 10. Ita ſcilicet præſupponunt, Paganorum aliquos
"per naturalis legis obſervantiam citra notitiam promiſſionum Evan-
"gelicarum, beatorum numero acceſſiſſe. Quibus *Purchaſſius* reſpon-
"det: Quam miſerandum igitur, eosdem contendere quod Luthera-
"ni & Calviniani ſalutem æternam non æque poſſint ſine Papa con-
"ſequi, quam idololatræ illi ſine DEO & CHriſto, non DEUM ado-
"rantes. *What pitie is it, that Lutherans and Calveniſts may not aſwel be*
"*ſaved without the Pope, as theſe idolatres without God and Chriſt, and*
"*worshipping that, which by Nature is not God?*

Tempore Novi Teſtamenti.

"Sinis quoque *Evangelium annunciandum* fuiſſe, ex *Eſaiæ* ver-
"bis XLIX. 12. colligitur. *Ecce iſti a longinquo venient, & ecce illi ab*
"*aquilone, & a mari iſti, & iſti de terra Sinim*, * מארץ סינים. De
quibus

* Ad Sinenſes hoc loco reſpici, notavit etiam B. D. Jo. Henricus Ma-
jus, quem vide ſis ad calcem tomi ſecundi ſelectiorum exercita-
tionum Philologicarum, Francof. 1711. 4.

"quibus in *Gloſſario ſacro* pag. 36. ſeqq. ſatis ſuperque egi. Confer "*diſquiſitionem de Chatajâ.* p. 96. a.

"Suntque non pauci, qui D. THOMÆ Apoſtolo tam *Sina-* "*rum* quam *Indorum* Converſionem acceptam ferant.

"*Liturgia* certe *Malabarica* hoc facere videtur. Eam *Trigau-* "*tius* laudat, atque exinde bonam partem tam *Syriacè* quam *Latinè* "refert in *Expeditione Sinicâ* libr. I. cap. II.

"Proderit verba *illius* repetere, ipſiusque *Liturgiæ* textum. "Sic ergo habent;

"*Certe rei Chriſtianæ in his regnis originem altius referre poſſumus* "*ex iis, quæ ex oræ Malabaricæ codicibus Chaldæis colligi curavimus, quam* "*oram Divi THOMÆ Apoſtoli opera CHriſto adjunctam clarius eſt, quam ut in* "*dubium etiam à pertinacibus Criticis revocari poſſit. In iis ergo codicibus* "*legimus clariſſime ab eodem Apoſtolo CHriſti fidem invectam & plures eo in* "*Regno Eccleſias conſtitutas. Et ne cui res tanta dubia fortaſſè videatur,* "*teſtimonia ipſorum codicum è Chaldæo ad verbum Latinè reddita hic adſcri-* "*bam, quæ Pater Joannes M Campori è noſtra Societate ejus vineæ cultor an-* "*nos jam plures, & ſermonis Chaldæi oppido peritus, juſſu Reverend. Archi-* "*epiſcopi P. Franciſci Roits ejusdem Eccleſiæ Paſtoris è noſtra Societate trans-* "*tulit, & propria manu, noſtrorum rogatu tranſcripſit, ut in hos Commen-* "*tarios infererentur, ne quando periret tam inſigne antiquitatis monumentum.* "*Id igitur ita ſe habet.*

"*In Breviario Chaldæo Eccleſiæ Malabaricæ Divi Thomæ, quod* Ga- "za, *id eſt,* Theſaurus *vocatur, in officio D. Thomæ Apoſtoli in ſecundo* "*Nocturno, in una Lectionum ſic habetur ad verbum:*

1. "*Per Divum Thomam evanuit error Idololatriæ ab* Indis.

2. "*Per Divum Thomam* Sinæ & Æthiopes *converſi ſunt ad Ve-* "*ritatem.*

3. "*Per Divum Thomam, Baptiſmi Sacramentum acceperunt & filio-* "*rum adoptionem.*

4. "*Per Divum Thomam crediderunt & confeſſi ſunt Patrem & Fi-* "*lium & Spiritum Sanctum.*

5. "*Per Divum Thomam acceptam ſervaverunt Fidem unius Dei.*

6. "*Per Divum Thomam Doctrinæ vivificæ ſplendores orti ſunt uni-* "*verſæ Indiæ.*

 7. "*Per*

7. "*Per Divum Thomam Regnum Cœlorum volavit & adscendit* "*ad* Sinas.

"*Deinde in quadam ANTIPHONA sic habetur: Indiæ, Sinæ, Per-* "*sæ & cæteri Insulani, & qui in Syria, Armenia, Græcia & Romania, in* "*commemoratione Divi Thomæ offerunt adorationem Nomini tuo Sancto.*

"*In summa vero CANONUM SYNODALIUM part. 2. serm. 6. c. 19.* "*de Canonibus constitutis super Episcopos & Metropolitanos, simul habetur Ca-* "*non THEODOSII Patriarchæ in hæc verba: Hæ sex sedes capita provincia-* "*rum & Metropolitæ, videlicet Hilam, Nzivin, Prath, Assur, Bethgarmi,* "*& Halah, qui digni habiti sunt, ut ordinationi Patriarchæ interveniant,* "*nec absint, ut alii quarto quoque anno apud Patriarcham conveniant: Sic* "*etiam Episcopi magnæ Provinciæ, nimirum reliqui Metropolitæ, Chinæ, In-* "*diæ, Pales, Mausæorum, Xan, Raziguæorum, Herionæ* (hæc est Cambaja) "*& Smarcandiæ* (hæc est, Usbec & Mogor) *qui longissimè absunt, nec va-* "*stissimi montes, & turbulentissima maria permittit eis transitum ad libitum,* "*mittant litteras consensionis (id est, communionis) ad Patriarcham sexto* "*quoque anno.*

"*Quando verò Lusitani Concinum appulerunt, regebat hanc Ecclesiam* "*Malabaricorum montium D. Jacobus, qui se scribebat:* METROPOLI- "TAM INDIÆ & CHINÆ, *ut constat etiam ex ejusdem manuscripto No-* "*vi Testamenti codice, ubi in calce sic habetur: Scripsit hunc librum D. Jaco-* "*bus, Metropolita Indiæ & Chinæ. Eodem modo D. Joseph post prædictum D.* "*Jacobum, qui Romæ diem obiit, sic subscribebat: D. Joseph Metropolita* "*totius Indiæ & Chinæ. Et hic est antiquissimus titulus Episcoporum hujus* "*Ecclesiæ.*

"Hactenus *Trigautius*, & *Liturgia*, ceteraque, quæ profert, "*Testimonia.*

"E quibus liquet, D. *Thomam Apostolum*, ipsius judicio, Christia- "nismi etiam apud Sinas * conditorem fuisse.

"Eandem sententiam *Schallius* in Templi Pequinensis inscri- "tione, quam alibi recensui, suam fecit.

"Sic & *Kircherus*, qui *Apostoli iter* curiose describit pag. 91.

"Et

* Ita & Matthæus Riccius, & Athanasius Kircherus Chinæ illustratæ pag. 57. 91. seq. & prodromo Copto cap. 4. pag. 106. sq.

"Et veteres quidem communiter testantur, *Thomam* Aposto-
"lum Indis prædicasse. ** *Hieron.* ad Marcellam, Gregor. *Nazianz.* ho-
"milia Contra Arianos, *Theodoritus* de verit. Evang. libr. IX. multique
"alii, quos Thomas *Stapletonus* laudat in de *tribus* Thomis pag. 941.
"Tom. IV. opp.

"*India* verò nonnunquam etiam *extremum Orientem* comple-
"ctitur, vide *Comm.* † *in M. Paulum Venetum.*

"Præterea *Thomam* in *Malabare* docuisse, Marcus *Polus* Vene-
"tus refert, libr. III. cap. 27. Ibi verò *Martyrio* coronatus esse di-
"citur. Et *Calamina* quidem, hoc est, *super petrâ.* vid. *Kirch.* pag. 53.
"Thomæ certè corpus, quod Meliapore in æde quadam sepultum
"sit, religiose visitatur tam à *Saracenis*, quam *Christianis*, autore vel
"teste eodem Veneto.

"*Nicephorus* quoque tradit, eundem Apostolum Ecclesias in
"*Taprobanâ* plantasse. Libro scil. II. cap. 40. *Taprobana Zeilan* est. vid.
"Bochart. Geogr. Sacr. P. II. p. 770.

"Zeilanenses verò *Cinlan* dicuntur, hoc est, Sinarum Co-
"lonia.

"Sed incerta est hæc traditio. Ac ipse *Boimus* dubitat D.
"Thomæ Apostolo Sinarum conversionem asserere.

"Imò alius & longe recentior Thomas fuerit, à quo *Mala-*
"*bares*, ne *Sinas* dicam, *fidem* acceperunt; & *Christiani*, quos *S. Tho-*
"*mæ* vocant, *nomen.*

"Imò ipsi *Malabares* Thomam Apostolum suum, non *Aposto-*
"*lum* vocant in Liturgia, sed *Mar-Tome*, hoc est, *Dominum Thomam.*
"Ut & *Avarijam* hoc est, *virum Sanctum*, M. *Polo* Veneto teste. Ava-
"rijam vero non *Apostolum* significat; sed *virum Apostolicum.* v. Com-
"ment. *Glossar. in M. P. Ven.* & *Gloss. Sacr.* p. 51.

"Quis autem alter ille *Thomas* fuerit, qui Indis Evangelium
"tradi-

** adde quæ notavi in Codice Apocrypho Novi Test. T. I. pag. 688. seqq & p. 820.

† Hic commentarius promissus ab Andrea Müllero, nunquam lucem vidit.

"tradiderit, apud *Gusmanum* legi potest, libr. II. cap. 27. & apud *Go-*
"*veam* pag. 16.

"*Goveâ* teste, *Thoma Cane* dictus erat à Malabaribus. Fortè
"*Thoma Kasis*, hoc est, *Thomas Presbyter*. *Zome* Indis, Emanuele *No-*
"*bregâ* teste.

"*Abdias* tamen *Babylonius* lib. VII. disertè scribit: *Thomam Apo-*
"*stolum* pag. 691. in citeriorem & pag. 695. ad ulteriorem Indiæ par-
"tes profectum & p. 705. per totam Indiam prædicasse & pag. 698.
"in circuitu obambulasse Civitates: unde etiam *in Cataja & regno Man-*
"*giæ usque ad Oceanum pervagatum esse facile aliquis crediderit.*

"Idem *Armenorum* libri testari dicuntur, quorum non parva
"est inter Sinas autoritas. v. *Mendoz. II.* 1. *Dresser. II.* 7.

"An item S. Thomas Apostolus in *Brasiliâ* docuerit, judi-
"cent alii. Quorum quidam asserunt nomen ejus ibi non incogni-
"tum fuisse. Quod observatum sit, cum ab Europæis terra reperi-
"retur. Vide Georg. *Hornii* Orig. Amer. IV. 15.

"Sunt porro alii, qui à *S. Bartholomæo*, itidem Apostolo, *Si-*
"*narum* fidem arcessant.

"Hunc *Indis* prædicâsse, *Eusebius* fidem facit libr. V. cap. 10.
"τοῖς ἐνδοτάτω ἰνδοῖς Philostorgius II. 6.

"*Trigautius* vero refert Sacrificulos Sinas, qui quidem Sectæ
"Xacæanæ sunt, in cantilenis sæpius vocem *Tolome* repetere, sed,
"quid sit, ignorare. Prædicta secta vero Sinis illata est anno CHristi
"65. quo tempore *Bartholomæus* in *superiore Indiâ*, *Thomas* in *inferiore*
"laborassent.

"Quare vox *Tolome* ex Apostoli Bartholomæi nomine esse
"videri queat. Vide *Trigaut.* l. c. *Neuhof.* pag. 310. Christoph. *Arnold.*
"addition. ad Rogerum p. 580.

"Quod item ipsi Sinæ de Sectâ *Xacæ* referunt, quæ anno
"Christi 65. ex *Indiâ* in Sinas traducta sit, de *Christianâ* intelligi pos-
"sit *doctrinâ*.

"Sinarum Historiam * in Epitome Historiæ Sinicæ ad annum
"jammodo

* *Mingus* Sinarum Imp. legatum mittit in magnum Occidentem, ut novæ Legis præcepta de consilio nocturni visi exquireret. Le-

"jammodo dictum enarro. Neque eam temere in dubium vocem.
"Jamque secta illa *Xê kiaô* Sinicè dicitur, hoc est, *Crucis doctrina*, se-
"cundum *Boimum*. Est & magna Sectæ hujus & Romanensis Eccle-
"siæ convenientia, secundum *Riccium*, *Trigautium* & alios.,, Idem
Adreas Mullerus, rerum Sinensium & Linguarum Orientalium præ
multis aliis callentissimus, diss. Geographica & Historica de Chataja
pag. 58. *Ceterum sectâ quam* Xekiao *vocant*, *alias* & Sciequia *dicta est*
& Xaca; *Japonicè* Sciacca, *quæ idem sunt. Præterea* Foekiao. Xe
crucem notat; Fo *Jovem*. Kiao, *doctrinam. Ideoque ferè fecerim cum iis*,
qui putant, sectam hanc à Christianis *plantatam*, *à Sinis interpolatam esse.*
Xacam etiam, *Philosophum Indum*, *anno post CHristum natum sexagesimo*
quinto, *mense decimo*, *Sinas intrasse*, *atque inter alia tres DEos*, *qui in*
unum coalescerent, *prædicasse*, *Sinarum historiæ perhibentur testari.*
Idem Mullerus in symbolis Syriacis, ad Epistolam Mosis Mardeni
pag. 34. "Sinensium characteres antiquissimi sunt. Ex eorum nu-
"mero etiam † est qui *Xe* legitur & Denarium significat.

1. "Scribit *Kircherus*: *Hanc figuram apud Sinenses non secus ac*
"*apud Ægyptios denarium significare. Oedip.* T. III. p. 13. & *Chin.* Illustr.
"pag. 233. Hoc de *Sinis* plane constat. De *Ægyptiis* non item.
"Imo falsum est. Nec probari potest, characterum Sinicorum &
"Hieroglyphicorum Ægyptiacorum Harmonia illa, quantumuis au-
"tori primaria habita.

2. "Eodem charactere *crucem* significare cœperunt Socie-
"tis Jesu Patres, cum Sinis & eorundem characterum gentibus cruci-
"fixum prædicarent. Ac etiam inde demonstrari potest, *monumentum*
"illud *Sinicum*, quod *Kircherus* in China illustratâ produxit, ejus an-
"tiquitatis non esse, cujus esse perhibetur. Ibi character iste non
"*denarium* tantum quater; sed & *crucem* bis denotat. Atqui Sina-
"rum *Voces* quidem multa omnino significant: *characteres* non nisi
"singulas res. Deinde illud *Xe*, unde Secta *Xekiao* nomen habet,
"quam à cruce Christi olim ibi prædicatâ dictam volunt, longè alio

gatus post octo mensium iter in Indiam pervenit, ibique viæ tædio domum properans, *Xaca* quem & *Buddam* vocant, fabulas a Brachmanibus receptas, novæ Legis vice refert. *Hæc A. Mullerus in epitome Hist. Sinicæ* p. 3.

"charactere designatur. Adeo ut valde erratum sit à P. *Michaële* "*Boymo*, * ubi, in præfat. Versionis suæ, quam noviter de Monu-"mento Sinicô concinnaverat, apud *Kircherum.* Chinæ illustr. pag. 9. "scribit: *Imo ipse venerabilis P. Matthæus Riccius, cum primum Sinas* "*penetravit, Xe tsú kiao* nomen crucis Doctrinæ *reperit, quo nimirum* "*Christiani antiquitus crucis Doctrinæ Discipuli apud Sinas vocarentur.* Er-"ratum, inquam. Etiam, ubi duo proselyti Sinenses, *Andreas &* "*Matthæus*, subscripserunt." *Hactenus Mullerus.*

Arnobii locum, inter Gentes quæ veritati coaluere Christianæ, etiam *Seres* nominantis, attuli supra pag. 50. De Monachis Indis serici conficiendi rationem Constantinopolitanos Justiniani tempore docentibus, bombycumque ova ex *Serinda* afferentibus p. 628. ex Procopio. Confer *Mabudelli* diss. de origine serici, insertam tomo septimo memoriar. Academ. Inscriptionum p. 337. seq.

Vir inclytus Eusebius Renaudotus, quem † Annus 1720. nuper Calendis Sept. ætat. 74. rebus humanis litterisque, quarum erat egregie peritus, abstulit, in animadversionibus ad veteres duas relationes de itinere suscepto à duobus Muhamedanis, uno A. C. 851. in Indiam, & altero A. 877. in Chinam, ** ex Arabico versas Gallice editasque Paris. 1718. 8. p. 228. seqq. contendit non ante Annum CHristi 636. certam exstare memoriam Evangelii apud Chineses prædicati, ad quod tempus scilicet Illius origines refert vetus saxum inscriptum A. C. 780. Syriacis litteris & Chinensibus, effossumque A. 1625. in provincia Xensi, quod e Sinico in Lusitanicam ex hac a Samedo in Italicam, ex Italica a Kirchero & Mich. Boimo in Latinam linguam translatum exstat, & affert *Athanas. Kircherus* prodromi Coptic. 3. p. 54. sq. Rom. 1636. 4. & Chinæ illustratæ cap. 3. A. 1667. fol. Etiam Gallice in E. S. Dalquiei versione Gallica Chinæ Kircherianæ Amst. 1670. fol. pag. 28. seq. ubi Syriacum DEI nomen *Aloho,*

* Idem Boymus Christianismi in Sinis indicium vult esse crucem ferream, fabricatam A. C. 239. & in Sinis repertam A. 1611.

† Nisseron, memoires pour servir a l'hist. des hommes illustres T. 12 p. 25. Mr. de Boze Hist. de l'Academie Royale des Inscriptions T. III. edit. Amst. p. 577.

** Relationi illi fidem detrahit P. de Premare, lettres edifiantes T. XIX. p. 420. seq.

bo, exprimitur *Holooy*, & nomen Messiæ, *Mi Xio*. Et Sinice cum Latina versione & paraphrasi in *Andreæ Mulleri* monumento Sinico, & ad eum commentario novensili, Critico, Grammatico, Philologico, Chronologico, Prosopographico, Notitiarum de officiis externis & Ecclesiasticis, Geographico, Physico & Theologico. Berolini 1672. 4. Ex illo monumento liquet, "fide Lapidis *tres* fuisse *Expe*-"*ditiones Evangelicas*, in Chinam susceptas.

"Primam *OLOPUEN* * instituit sub rege I. circa A. C. 636.

"Secundam *KIEHO* sub rege V. circa annum 757.

"Tertiam *Anonymus* Mogoramus sub rege VII. circa an-"num 781.

"Complectitur autem lapis Historiam annorum 144. Ab an-"no videlicet post natum CHristum 636. ad annum usque 780.

"Sed *unde* ** primi ex hisce Evangelistæ venerint, & *à qui*-"*bus missi* sint, non adeò inter scriptores convenit.

"*Syros natione* fuisse, vel aliquos eorum, Limbi Syriaci sva-"dent. Adeoque non male *Syrii* appellantur in *Epigraphâ templi Pe*-"*quinensis* ap. *Kircherum* pag. 107. b. Male *Sacerdotes Syri à Boimo* in "Epistola.

"Sed quosdam etiam *Coptitas* vel *Ægyptios*, *Æthiopes*, vel *Cu*-"*schæos* fuisse è *subscriptionibus*, quatenus eæ certæ sunt, patescit. Vid. "*Prodr.* Coptum Kircheri p. 83. Quare tanto minus concludi hactenus "potest, *è Syria* venisse. Adeoque *Boimus* Kircherianæ industriæ hoc re-"linquit, ut doceat, *ex quonam loco venerint Sacerdotes illi*? Ipse verò "statuit, *non ex Judæa* venisse, quia *Syri* fuerint, ac *Judææ mentionem* "ideo tantum fecisse, quia Legem prædicassent, in Judæa exortam; "venisse etiam vel ex *Syro-Chaldæa*, vel *Malabare*.

"*Diazius* è *Palæstina* aliisque *vicinis* locis venisse affirmat. "*Isdbusidum Tartarum* fuisse, jam dixi.

"Fortè Christianorum quidam Mohammedicæ Persecutio-nis

* adde Renaudotum p. 248. seq.

** Ex Syria venisse & Nestorianos fuisse disputat idem Renaudotus libro laudato p. 253, 256. 261. seq.

"nis metu è *Syria* & vicinis locis in *Perſiam* , *Turqueſtaniam* , & inde "porro in *Sinas* penetrarunt.

" *Mohammed* enim ab anno Chriſti 622. Somnia ſua adeo "propagavit , ut bellis vexaret , qui non crederent, tam *Chriſtianos* "quam alios. Idem multo magis actitabant ſucceſſores ejus, quos *Chali-* "*fas* vocant. Neque mirum, ſi Chriſtiani eo tempore Sinas petiiſ- "ſent. Nam *Iezdegirdes* ipſe, Rex Perſarum, eo contendebat, cum "*Omari*, *Chalifæ*, reſiſtere non poſſet.

"Ceterum *Summa Hiſtoriæ* eſt : Sacerdotes Chriſtianos ab Im- "peratoribus Sinis commode receptos eſſe.

"Religionem Chriſtianam ab iisdem belle *promotam*, *defen-* "*ſam*, *reſtauratam*, *propagatam* eſſe, etiam non ſine *zelo*.

"Perque illam *occaſionem* traditur , quæ tum temporis Chri- "ſtianorum illorum *doctrina* & *Liturgia* fuerit.

De perſecutione mota A. C. 877. adverſus Chriſtianos, adeun- dus Renaudotus p. 270. 324. qui interjecto tempore iterum miſſos A. 987. a Syris qui CHriſtum Sinis demonſtrarent , notavit pag. 269.

Jo. Franciſcus Gemelli Carreri Neapolitanus in itinere per orbem terrarum , edito Neapoli 1699. ſq. & Venetiis 1719. Italice : atque Gal- lice Pariſiis & Amſt. 1719. 12. tomo quarto p. 173.

La Religion Catholique fut entierement éteinte par la perſecution que les Bonzes formerent contre elle , en faiſant mourir quantité de Catholiques ; elle ſe releva de nouveau en 1256. *lorsque le grand Kan des Tartares entra dans la Chine , dont il s' empara avec une puiſſante armée. Ce Prince ſe ſen- tant de l'inclination pour les Catholiques , leur permit le libre exercice de leur Religion. Mais les Tartares ayant été dans la ſuite chaſſez par les Chi- nois , les Catholiques abandonnerent la Chine , & ſuivirent les Tartares , pour n'être pas expoſez à une nouvelle perſecution ; ce qui fit que le flambeau de l'E- vangile fut encore éteint dans ce grand Empire , les Chinois retournans toû- jours au culte de leurs idoles.*

Après que S. François Xavier eût ſemé en 1542. *la parole de Dieu dans les parties les plus éloignées du monde, avec un tres-grand fruit , & qu'il eût converti les Isles du Japon, il tourna ſa penſée à la converſion des Chinois ; & dans le temps qu'il faiſoit ſes efforts pour entrer dans l' Isle de San-cheou,*

ou

ou Sancian, pour aller joüir de la gloire, que meritoient ses travaux Apostoliques.

A la fin il plût au Seigneur d'ouvrir en 1610. *un chemin pour cultiver cette grande vigne du Seigneur, en facilitant l'entrée au P. Matthieu Ricci de Macerata, & au P. Mich. Roger, tous deux de la Compagnie de JEsus. Ils trouverent d'abord de très-grandes difficultez, pour obtenir des Chinois la permission de vivre parmi eux; mais le P. Ricci menagea les choses avec tant d'adresse, qu'en peu de temps il gagna l'estime des grands Seigneurs; car ayant été disciple du P. Christophe Clavius, il étoit fort habile dans les Mathematiques, science à laquelle les Chinois s'appliquent beaucoup, & à l'aide des horloges & des instrumens de Mathematiques, qu'ils portoient avec eux, ils furent reçûs comme des gens descendus du Ciel; de sorte que non-seulement le Viceroi de Canton les retint auprès de lui, mais les Lettrez vinrent de tous côtez pour admirer leur doctrine; d'où ayant non seulement acquis la bienveillance des Seigneurs, mais même de l'Empereur, ils répandirent en peu de temps la Foi en plusieurs endroits de l'Empire, & appellerent de nouveaux ouvriers, dans cette abondante moisson.*

Les Bonzes desolez de voir que l'on prêchoit l'Evangile avec tant de succès, éleverent de grandes persecutions contre les Missionaires, qui se terminerent par les tortures, les emprisonnemens, & les bannissemens, dont les nouveaux Chrétiens souffrirent aussi leur part. Les Juges cependant s'appaiserent un peu &c.

Thusæus Sinas ingressus circa A. C. 1255. *vide Jac. Golium de Catayo* pag. 2.

M. Paulus Venetus circa A. 1275. *vide Martinii Atlantem Sinicum* p. 29. *& Kircheri Chinam illustratam* p. 322.

Haytho Armenus A. 1310. Marcus Paulus II. 64. p. 122. testatur in urbe *Quinsai* unam se Ecclesiam Christianorum Nestorianorum deprehendisse. & II. 39. in metropoli provinciæ Carajam quam vocat *Jaci*, habitare paucos Christianos Nestorianos: & lib. 1. c. 49. de Civitate Campition: *Sunt in ea Christiani, & Muhametani & Idololatræ.* & c. 47. de provincia Chinchinthalas, *populus ejus in tres divisus est sectas. Pauci quidem confitentur CHristum, & hi sunt Nestoriani: alii Mohametum colunt, tertii idola adorant.* Frater magni Cham nomine Cigatai,

 qui

qui regioni Cassar præfuit, persuasus à Christianis, baptismi suscepit sacramentum. id. lib. 1. cap. 39. in civitate Taurisii Nestorianos quosdam & Jacobinos repertos. lib. 1. c. 17. idem de regno Mosul, Armeniæ vicino. 15. & Zorzania 14.

Lusitani ad Sinas venientes duce *Ferdinando Peresio d' Andrada* A. C. 1517. nulla Christianismi vestigia ibi repererunt, ut ex *Joannis de Barros decadibus de Asia* T. 3. lib. 2. c. 6. 7. 8. notat laudatus *Renaudotus* p. 270.

Matthæi Riccii, S. J. quem fundatorem * Missionis Sinensis non sine caussa celebrant, . Vita scripta à *Petro Josepho d' Orleans* S. J. Historica narratio de ortu & progressu Fidei Orthodoxæ in Regno Sinensi.

Nic. Trigautius S. J. Duacensis de Christiana expeditione apud Sinas, ex commentariis Matthæi Riccii libri V. ad Paulum V. Augustæ 1615. 4. & auctiores Colon. 1617. 8. ex Latino Germanice, historia von Einführung der Christl. Religion. Augspurg 1617. 4. Gallice, Lugd. 1616. 8. Paris. 1618. & Hispanice. Obiit Trigautius apud Chinenses A. 1628. 14. Nov. Inde consulendæ Litteræ annuæ, quarum partem retuli supra p. 555. seq.

Luis de Bavia, hist. Pontifical y Catolica, Parte III. in rebus Sixti V. p. 284. sqq.

Jo. Adami Schall, S. J. historica narratio de initio & progressu missionis S. J. & de ortu progressu Fidei Christianæ in Regno Chinensi. Viennæ Austriæ 1665. 8. Ratisbonæ 1672. 8.

Prosperi Intorcetta, Platiensis Siculi S. J. compendiosa narratione dello stato della missione Chinese ab A. 1581. ad 1669. Rom. 1672. 8.

Atlas historique T. V. p. 146. sq. de l'etablissement & du progres de la Religion Chretienne à la Chine.

Philippi Couplet, S. J. de statu & qualitate missionis Sinicæ, Bibl. historico Theolog. Bremensis T. V. p. 618.

Fr. Gonsalez Dominicani, relation de la novelle persecution de la Chine.

Perse-

* lettres edifiantes T. 3. p. 158.

Persecutionem A. 1664. excitavit *Yam Gvam Sien.* lettres edifiantes T. 8. p. 53.

Relatio avthentica gloriosi exitus quem sub Clemente IX. (A. C. 1668.) habuit accusatio Legis Christianæ apud Sinas. in *Dan. Papebrochij* paralipomenis ad propylæum Act. Sanctorum Maji pag. 131. sqq.

Relatio de restitutione Præconum Evangelicorum apud Sinas in Ecclesias suas A. C. 1671. id. p. 137. sqq.

Episcopi a Gallis missi ad Sinenses, constitutique tres *Conanensis, Rosaliensis* & *Berytensis*. vide relation du voyage de Monseigneur l'Evesque de Beryte, par Mr. de Bourges Prestre, Paris 1666. 8. *Journal des Sav.* 1666. *Aoust.* p. 96.

De missionibus Jesuitarum in Chinam, lettres edifiantes T. I. p. 69. sqq. II. p. 119. 151. III. pag. 34. V. p. 129. VI. pag. 68. præcipue T. VII. & VIII. p. 53. sq. IX. p. 306. 323. 377. X. p. 120. 377. 405. 419. XI p. 182. XIII. p. 300. XIV. p. 445. XV. p. 86. & quales missionarii esse debeant : III. p. 147. seq. IX. p. 332. De sodalitate Charitatis A. 1700. instituta Pekini ad propagationem Christianismi, X. pag. 388. seqq. Ecclesiæ Christianæ Pekinensis inscriptio ab Imperatore Chinensi A. 1711. id. T. X. p. 157. *Vero Principio omnium rerum : infinite bono, infinite justo, qui illuminat, sustinet cuncta ac dirigit summa auctoritate supremaque Justitia : nec initium habenti nec finem, qui a principio omnes res produxit, idem qui regit easdem, verus illarum Dominus.* Episcopi Pekinensis mentio III. p. 162. De pluvia precibus Christianorum impetrata (ad exemplum Legionis de qua supra p. 138.) T. XI. p. 215. seq. Edicta Mandorinorum pro Christianis pag. 219. 225. De multitudine neophytorum, non obstantibus variis obstaculis, mulctis pecuniariis, carceribus, aliisque persecutionibus. X. p. 433.

Godofredi Guil. Leibnitzii novissima Sinica A. 1697. & præfixa Imperatoris Chinensis *Cang-hi* imagine 1699. 8. in qua continentur inter alia de libertate Religionem Christianam apud Sinas propagandi A. 1692. 22. Mart. tandem concessâ, relatio composita a R. P. *Josepho Suario* Lusitano S. J. Collegii Pekinensis rectore. Decretum exstat p. 143 & apud *Gobienum* p. 183. tomo tertio qui additus *Ludovi de Comitibus*

mitibus Memoriis, Nouveaux memoires sur l'etat present de la Chine, tome troisieme, contenant l'histoire del' Edit d'Empereur de la Chine en faveur de la Religion Chretienne, avec un eclairsissement sur les honneurs que les Chinois rendent a Confucius & aux Morts. Paris 1698. 8. adde Lud. de Comitibus memorias Tom. 1. p. 280. & T. 2. p 122. 247. sqq. lettres edifiantes T. VII. p. 195. sqq. 264. sqq. lettre du Pere *Jean de Fontenay*.

Het leven en bedryf van den Keyser van t' begin syner 36 yaarige Regeering tot den yaare 1698. door P. Bouret en C. Gobien, Utrecht 1699. 4.

Francisci de Rougemont historia Tartarosinica nova, Belga Evangelii apud Sinas præcone: curiose complectens ab A. C. 1660. aulicam bellicamque inter Sinas disciplinam, sacrorum jura & sacrificulorum Christianæ Religionis prospera adversaque describens. Lovan. 1673. 8.

Ambassade de la Compagnie Orientale des provinces unies vers l'Empereur de la Chine, par *Jean Nieuhof* Gallice, ex Belgico, Joanne Carpentario interprete. Leidæ 1665. fol.

Persecutionis novæ metus A. 1716. 1717. verändertes Rußland p. 240. Lettres edifiantes T. XIV. p. 88. sqq. 410. sqq. 485. sq. T. XV. p. 373. sq. 385. sq.

Persecutio sub Rege novo Sinarum *Yong-tching*, * ab A. 1722. lettres edifiantes T. XVIII. & XIX. Mem. de Trev. A. 1728. Maj. Journal des Sav. 1730. pag. 490. Rev. Weismanni Orationes pag. 315. sqq. Unschuldige Nachrichten 1729. p. 340. sq.

Historia cultus Sinensium, seu varia scripta de cultibus Sinarum inter Missionarios controversis, cum appendice scriptorum Patrum S. J. de eadem controversia. Colon. 1700. 8. duobus volum.

Status

* Hic est filius quarto genitus quem pater *Cang-hi* paucis ante obitum horis successorem designavit. A. 1722. proscriptum Christianismi exercitium in regno Tonkinensi. A. 1723. in provincia Fokien. A. 1724. in toto Chinensi regno. A. 1725. in Cochinchinensi. Plus quam 300 templa vel eversa vel usibus addicta profanis: plus quam 300000 Christiani destituti Pastoribus. Principes Regii sangvinis Christiana professi sacra carceribus perpetuis inclusi.

Status quæſtionis Romæ nunc habitæ circa honores Confucio a Sinenſibus exhibitos, cum variis Epiſtolis & memorialibus, Latine & Gallice. Bruxell. 1700. 8.

Decret du Pape Clement XI. ſur la grande affaire de la Chine 1709. 12.

Clementis XI. Pontificis Rom. Opera T. 1. Orationes p. 10. 163. & bullarium p. 426. 1070. ſeq. 1095.

Pro confraternitate roſarii in regno Sinarum, viris & mulieribus inſtituenda A. 1713 idem bullarium pag. 307.

Vita *Francifci Xaverii* A. 1632. extincti & A. 1622. a Paulo V. inter Sanctos relati, ſcripta, ab Horatio Turſelino, Joanne Lucena, aliisque.

Vita *Caſparis Barzai*, Xaverii in India ſocii, ſcripta a Nic. Trigautio. Antw. 1610. 8.

Catalogus Fratrum Soc. JEſu qui poſt obitum S. Franciſci Xaverii ab A. 1582. in Imperio Sinarum, JEſu CHriſti fidem propagarunt, è Sinico Latine redditus à Philippo Complet. Paris 1688. 8.

Iter Franciſcanorum & Auguſtinianorum ad Sinas ſuſceptum juſſu Philippi II. Hiſpaniarum Regis circa A. 1580. deſcribitur à *Joanne Gonſalez de Mendoza* Auguſtiniano in hiſtoria edita Hiſpanice. Antwerp. 1596. 6.

PRO JESUITIS.

Daniel Bartoli S. J. in parte tertia Aſiæ, & Societatis per Aſiam ſacrarum expeditionum tomo tertio pag. 62. ſqq. Rom. 1663. fol. Italice.

Defenſe des nouveaux Chretiens & des Miſſionaires de la Chine, du Japon & des Indes, contre deux livres intitulez: la Morale pratiqué des Jeſuites & l'Eſprit de Mr. Arnauld par le P. *le Tellier*, Jeſuite. Paris 1687. 1690. 12. 2 Vol. *Hiſt. des ouvrages Sav* 1687. p. 493.

Eclairciſſement ſur les honneurs que les Chinois rendent à Confucius & aux morts par le P. *Charles le Gobien*. 12.

Nouvelle relation de la Chine A. 1668. par le P. *Gabriel de Magaillans*, S. J. ex Luſitanico Gallice à Bernovio Paris 1688. 4.

Lud. le Comte S. J. nouveaux memoires ſur l'état preſent de la Chine. *l'eſprit des Cours del' Europe* 1700. Sept. pag. 247. *Novembr.* pag. 468.

Lettres edifiantes T. VIII. p. 101. ſqq. p. 165. ſqq.

Lettres de quelques Miſſionaires Jeſuites, écrites de la Chine & des Indes Orientales. Paris 1702. 12.

L'état preſent de l'Egliſe de la Chine, ou réponſe aux Memoires pour Rome. 12.

In urbe Pekinenſi, quæ regni Chinenſis caput eſt, in aulæ Imperatoris confinio templum ſpecioſum ædificatum Jeſuitis Gallis curantibus in cujus facie majoribus litteris Chinenſibus inſcripta hæc verba: *Tien-tchu tung-tchi Kien.* COELI DOMINI TEMPLUM MANDATO IMPERATORIS ERECTUM. lettres edifiantes T. 8. pag. 91. adde Tom. 7. pag. 248. ſqq. *Tien-chu-tan*, templum Tom. 8. pag. 144.

Priere pour l'Egliſe de la Chine, avec les raiſons qui ont engagé a donner preſentement cette priere. 12.

Lettre des Jeſuites au Pape avec la declaration del'Empereur de la Chine touchant les ceremonies Chinoiſes. 1700. 12.

Hiſtoria cultus Sinenſium, ſeu varia ſcripta inter Vicarios Apoſtolicos Gallos Miſſionarios, & Patres S. J.

Continuatio hiſtoriæ. Colon. 1700. 8.

A *Judæis* etiam, qui apud Sinenſes in Metropoli provinciæ Honan ſynagogam habent, ſimili Sinenſium more coli memoriam Confucii & majorum ſuorum, tradit Jo. Paulus Gozani, Jeſuita Tom. VII. lettres edifiantes, p. 18. ſeq. 26. 38.

Actus appellationis Epiſcopi *Aſcalonenſis* & Patrum Jeſuitarum Nanchinenſium contra decretum Cardinalis de Tournon.

L'inganno del diſinganno.

Sentiment d'un Juriſconſulte ſur la conteſtation touchant les ceremonies Chinoiſes. 1700. 12.

Lettre de Mr. l'Abbé *de Lionne*, nommé Evesque de Roſſalie a Mr. Charmot. 12.

Lettre à Madame *de Lionne* Rom. 10. Fevr. 1701. ſur le libelle des Jeſuites contre Mr. l'Evéque de Roſalie ſon fils 1701. 12.

Lettre a Mrs des Miſſions étrangeres ſur celle qu'ils ont écrite a Madame de Lionne. 12.

Lettre

Lettre de Madame de Lionne aux Jesuites. 12.

Lettre de Mr. *Marin Labbe*, Evesque de Tilopolis au Pape, sur le certificat del'Empereur de la Chine, & sur la necessité de condamner toutes les superstitions Chinoises. 1702. 12. *Journal des Sav.* 1702. II. p. 171. Hist. des Ouvrag. p. 274.

Memoires pour Rome, sur l'état de la Religion Chrétienne dans la Chine. 1709 4.

Les memes memoires augmentez du decret de Rome contre l'appel des Eveques de Macao & d'Ascalon, & de la protestation de Mrs des Missions etrangeres sur trois nouveaux libelles des Jesuites. 1709. 12.

Lettre de *Mr. Maigrot* a Mr. Charmot 11. Jan. 1699. qui montre la fausseté de ce que le P. Comte a ecrit touchant la Religion ancienne des Chinois. 12.

Lettre écrite de la Chine en 1700. ou l'on rapporte le cruel traitement fait a *Mr. Maigrot* & au *P. Croquet* Dominicain, a l'instigation des Jesuites. 12.

La bonne foy des anciens Jesuites Missionaires de la Chine sur l'idololatrie des Chinois dans le culte de Confucius, * demontrée par des extraits fideles du P. Kircher, du P. Trigault, du Pere de Rhodes & d'autres. 12.

* *Cum fu su*, Philosophorum Sinensium alpha; natus traditur ante CHristum A. 551. die IV. mensis XI. in provincia Sinensi Rokokf diemque obiisse A. ætatis 74. Chinenses scriptores referunt ipso nascente dulcem harmoniam auditam in Cœlo, stellis ad terram proprius accedentibus, & duos dracones singularem infantis curam habuisse. Vide *Engelberti Kæmpferi* Japoniam pag. 138. & de Confucii Philosophia *Prosperum Intorcettam* in Sinarum scientia politico morali, Goæ 1667. fol. Confucium Sinarum Philosophum, Paris. 1687 fol. *Franciscum Noël* sex librorum classicorum interpretem, *P. de Magaillan*, &c. *Georgii Bernhardi Bulffingeri* specimen doctrinæ veterum Sinarum moralis & politicæ, Francof. 1724. 8. & *Christiani Wolfii* Orationem de Sinarum Philosophia practica, ibid. 1726. 4. *Christoph. Augustum Heumannum* in Actis Philosophorum XI. 4. pag. 717. seq. *Theoph. Spizelium* de re

In regno *Tonquinensi* Missio A. 1627. fundata ab Alexandro de Rhodes & Antonio Marqués S. J. qui intra triennium sex prope millia atque in his tres Bonzios sive Sacerdotes baptizasse traduntur. *T. 3. lettres edifiantes pag.* 4. quibus per illos Bonzios Neophyti additi quater mille. p. 5. inde numerata Christianorum in illo regno ad ducenta millia pag 6. in vicis mille vel bis milleni Christiani p. 11. plures ter mille milites Christiani in Regis exercitu p. 20. Ab A. 1692. P. Abraham le Royer & Paregaud * S. J. dissimulata Missionariorum persona p. 7. & 12. cum octo vel decem Catechistis p. 12. Ex eadem Societate P. Vidal & Segveyra. p. 17.

Royerius refert A. 1693. Confessos 12693. seque baptizasse homines 1735. p. 25. A. 1694. adultos 467, infantes 296 &c.

A. 1696. edictum Regis de non amplectenda *Lusitanorum religione* T. 3. p. 16.

Jo. Dominici Gabiani, Missionarii Sinensis S. J. vice Provincialis provinciæ Sinicæ, diss. Apologetica scripta A. C. 1680. de Sinensium ritibus Politicis. Leodii 1700. 8.

Lettre du P. *le Comte* a Monseigneur le Duc Mayne, sur les ceremonies de la Chine. à Liege. 1700. 8. *Histoire des ouvrag. des Savans* 1700. p. 115. *works of the learned* 1700. p. 431. éclairsissement donné au meme Duc sur les honneurs que les Chinois rendent a Confucius & aux morts. *l' esprit des Cours del' Europe* 1689. *Dec.* pag. 768. Europäische Fama T. 3. p. 218. sqq.

Lettre d'un Jesuite Missionaire ecrite de la Chine a M*** en 1697. 12.

Relation de ce qui s'est passé a la Chine en 1697. 98. 99. a l'occasion d'un établissement que Mr. l'Abbé de Lyonne y a fait. 12.

Histoire d'une Dame, *Hist. des Ouvrages* 1688. Fevr. p. 177.

Réponse

literaria Sinensium Lugd. Bat. 1660. 12. p. 115. sq. Anonymum in historia Philosophiæ Sinensis, Brunsvic. 1727. 4. *Zach. Grapium*, de Theologia Sinensium, Rostoch. 1708. 4. Alia ad historiam litterariam Sinensem spectantia exhibent *Fourmontius*, *Christianus Menzelius*, *Andreas Cleyerus*, *Theophilus Siegfrid Bayerus* &c.

* obiit 1695. T. 3. p. 23.

Réponſe a la lettre des Mrs des Miſſions étrangeres au Pape. 12.

Reſponſio ad nova ſcripta Miſſionariorum. *Journal des Sav.* 1702. III. p. 23.

Lettre a M*** touchant les honneurs que les Chinois rendent a Confucius & a leurs Ancetres. 1700. 12.

De cultu Confucii & Progenitorum apud Sinas. 12.

Expoſitio facti de Controverſiis Sinenſibus ſecundum Patres S. J. adjuncta ad relationem facti in S. Congregatione factam 12.

Informationes Patrum S. J. ſeu libellus ſupplex ad S. Congregationem ab illis oblatus.

Réponſe aux nouveaux Ecrits de Mrs des Miſſions étrangeres contre les Jeſuites, par une lettre de *M. Benaventé*, par la conduite de *Mr. Maigrot*, & par les atteſtations des Chrétiens de Fo-tcheou. 1702. 12.

Addition a la reponſe des Jeſuites au ſujet de la ſommation a eux faite par Mrs des Miſſions étrangeres, de produire toute la lettre de Mr. de Benaventé. 12.

Traité ſur quelques points importans, *hiſt. of the Works of the learned* 1701. p. 219. A. 1708. p. 741. A. 1709. p. 663. 715.

Alexander de Rhodes S. J. libro 2. hiſtoriæ Tunchinenſis cap. 16. p. 56. Mihi probari non potuit illorum ſententia, qui ad ipſum ſuſcipiendi Baptiſmi articulum rejiciendam cenſet Unius ac Trini Numinis enucleationem. Ab eo putem auſpicandum Myſterio: a quo pronus eſt ad incorporationem Verbi deſcenſus; ab iſto rurſum ad exhauſtos patientiſſime pro reſtauratione hominum labores, CHriſto paſſo & mortuo, ad CHriſtum a mortuis vi propria excitatum, & ad alia Chriſtianæ Religionis myſteria: quam præivere nobis viam illi ipſi Apoſtoli, qui allata dogmata tradidere. Mihi quidem toto illo bene multorum annorum ſpatio, quos in Ethnicis inſtituendis poſui, ne vel unus occurrit, quem a noſtræ Fidei complexu incomprehenſum illud Trinitatis Myſterium abalienarit: Corporatæ Divinitatis fidem ægre magis admittunt non pauci -- quare non temere ſunt proponenda Catechumenis Paſſionis Myſteria, * ſed paullo ſecus quam Chriſtianis noſtratibus enunciari ſoleant, & in iis pro- palan-

* JEſus crucifixus eſt quem Apoſtolus novit unice 1. Corinth. II. 2.

palandis hæc maxime obſervanda. *Primum* eſt ut ea prodigia quæ CHriſti mortem cohoneſtavere, verbis magnificis attollantur - - quæ planum faciant non violento ſed voluntario ceſſiſſe fato illum hominem DEUM: *Secundo* poſt exaggeratum incarnati in nos Numinis amorem & virtutes eximias quæ agonem illius ornavere, proponatur adoranda morientis de cruce pendens effigies, frequentibus ad majeſtatem cereis illuſtrata, & aliis hujusmodi pietatis incentivis coronata. *Tertio* ſermonem de CHriſto vita functo ſtatim excipiat ſermo de CHriſto redivivo, penes illum eſſe vitæ ac mortis imperium qui mortuum ſe vitæ reſtituit. *Demum* crebro repetitis hiſce ſermonibus inflammari debet magis ac magis eorum in CHriſtum amor, quod quotidiana diſcimus experientia eos omnes qui erga patientis CHriſti agonem afficiuntur vehementius, in Chriſtianarum virtutum exercitationem acrius juxta conſtantiusque incumbere. Nimirum idoneas ſufficit vires deficiens CHriſtus. *Hæc Alexander de Rhodes.*

Claude Franc. Meneſtrier S. J. la vie d'une Dame Chrétienne Chinoiſe, avec deux lettres d'un Theologien a un Miſſionaire. 1687. forma minore. Acta Erud. 1688. pag. 385.

❁ ❁ ❁

Brevis relatio eorum quæ ſpectant ad declarationem Sinarum Imperatoris KAM-HI, circa *Coeli*, *Cum fucii* & *Avorum* cultum, datam A. C. 1700. Accedunt Primariorum Miniſtrorum Doctiſſimorumque virorum & antiquiſſ. traditionis teſtimonia. Opera PP. Societ. JEſu, *Pekini* pro Evangelii propagatione laborantium.

Acta ante Declarationem. Ab A. 1638. cum gravis controverſia eſſet circa ritus Sinicos, contendentibus quibusdam illos eſſe ſuperſtitioſos & idololatricos, quos Societas JEſu jam *ab annis quinquaginta* ut mere politicos permiſerat: res tanti momenti Romam ad S. Sedem ab utraque parte, diverſis temporibus fuit delata. Juxta diverſitatem qua utrinque propoſita ſunt quæſita, diverſæ eorum reſolutiones prodierunt, ſoluta ſcilicet quæſtione *juris*: at vero *Facti*, in qua longioris moliminis opus erat, indeciſa relicta. Ad ſopiendas controverſias quæ a Vicario Apoſtolico contra Societatem movebantur, (& contra teſtimonia A. 1645. Romæ prolata) per aulicum Mandarinum Tartarum *Hesken* 19. Nov. 1700. libellum ſupplicem offerri viſum. Heskenus ubi quid rei ageretur audivit, illico nihil dubitans

dubitans sensum Cærimoniarum erga Cumfucium & Defunctos plane politicum esse asseruit, talem esse veterum institorum sensum, eam esse Regni sententiam. Interrogatus quid de voce *Tien* seu Cœlum, & *Xam Ti* sentiret, statim per illas supremum Cœli & Terræ Autorem ac Dominum se intelligere, & veteres Philosophos ac Reges intellexisse pronunciavit: ab illo, non vero à Cœlo materiali, aut alia re mortua omnia gubernari. At libellum supplicem offerre Heskeno tergiversante, Evnuchus *Li* nomine, unus ex paucis qui Imperatori semper assistunt, & in deferendis mandatis famulantur, eum ut hoc faceret permovit. Heskenus libellum supplicem qui ex Sinico scripto summa capita continente & a Patribus Societatis ei tradito Tartara lingua paratus est, & die 30. Nov. S. Andreæ Apostoli festo cum convenerunt ad palatium quinque e Soc. JEsu, P. *Philippus Grimaldi*, * Rector Collegii, P. *Thomas Pereyra*, P. *Antonius Thomas*, P. *Joannes Gerbilhon* & P. *Joachimus Bouuct*, omniumque Patrum Pekini degentium nomine obtulerunt Imperatori libellum supplicem per manus duorum aulicorum Mandarinorum, nempe prædicti Tartari, & alterius socii ejus, cui *Cham Cham Chu* nomen est. Dies erat 20. Lunæ decimæ anni KAM HI Imp. 39. Quod attinet ad sacrificia Cœlo offerri consueta a priscis Regibus & Imperatoribus, sunt ea ipsa quæ Philosophi Sinæ vocant *Kiao Xe*, hoc est sacrificia Cœlo & Terræ dicata, quibus ipsum *Xam Ti* sive suprenum Dominum coli dicunt, quem præ timore summo ac reverentia cum non audeant proprio nomine appellare, Cœli supremi, Cœli benefici, ac Cœli universalis appellatione invocare solent: quemadmodum ubi loquuntur cum reverentia de ipso Imperatore, omissa reverentiæ causa *Imperatoris* appellatione, dicunt *infra ejus throni gradus*, aut *supremam palatii aulam* appellant &c. Hinc similiter manifeste patet, tabellam illam honorificam, nobis olim ab Imperatore concessam, in qua propria manu has voces scripsit, *Kim Tien*, Cœlum colite, revera fuisse in hunc eundem sensum datam. Ad libellum supplicem ex sententia Patrum Societatis ritus Sinicos exponentem Imperator respondit lingua Tartara: *Quæ in hoc scripto continentur, optime scripta sunt, & plane concordant cum magna* (Cumfucii) *doctrina. Cœlo, Dominis, Parentibus, Magistris ac Proavis debita obsequia præstare, ista Orbi universo commu-*

* Præses tribunalis Mathematicæ.

communis eſt Lex &c. Poſt aliquot dies in novis publicis per Provincias divulgatis, & vix quicquam aliud quam Imperatoris aut acta aut decreta continentibus, hoc Imperatoris decretum lingua Sinenſi apparuit &c.

Inter alia Primatum & doctiſſ. Virorum teſtimonia affertur teſtimonium fratris natu minoris Imp. plusquam annorum XL. adſtantibus quatuor filiis; qui etiam valde laudavit *P. Matthæi Ricii* de DEI exiſtentia libros lingua ſcriptos Sinica, atque ab erudito ſene,* nomine *Ti*, verſos in Tartaricam, qui ex libris Sinicis probavit antiquos Sinas ſub nomine *Xam-Ti* non Cœlum materiale, ſed verum DEUM Cœli & Terræ Dominum † adoraſſe, & ſacrificiis, ut hodie etiam faciunt, coluiſſe.

Ante Imperatorem, *Kia-Cim* qui A. C. 1522. adiit Imperium, unum fuit templum *Tien Tan*, ſeu templum in quo *Xam-Ti* h. e. ſancte intelligens ſupremus Cœli, Terræ, Solis, Lunæ, cæterorum ſiderum ac rerum omnium Dominus colebatur. Ab illo tempore diverſa templa *Tien Tan*, Cœli, & *Ti Tan*, terræ, uni tamen utriusque Domino dicata. In Cumfucio & progenitoribus mortuis nihil agnoſcitur præter humanam conditionem, nihil ab illis ſperatur vel petitur, nec animas exiſtimant in tabellis nomine illorum inſcriptis reſidere, aut in illas, tempore quo ad memoriam & gratitudinis teſtandæ cauſa coluntur deſcendere, aut appoſitorum ciborum fumo paſci.

Solenniori ſacrificii die in templo Tien Tan, ubi loco ſublimiore throno parata impoſita eſt tabella cum nomine *Xam-Ti*, tum Imperator, poſitis veſtibus, indutisque violacei & hyacinthini coloris prima aulæ ſepta ingreſſus cum Miniſtris principibus atque Magnatibus, cætero interim magnifico Mandarinorum comitatu ſubſiſtere exterius juſſo, ſuosque per ordines pulchre diſpoſito, ſolus podii gradus aſcendit, & quidem laterali via non media, quod ipſum a ſubditis erga Imperatorem in palatio obſervatur. Ubi vero attigit ſecundi ordinis gradus ſupremos, non auſus ultra aſcendere, tum dato ſigno, perſtrepente omni muſicorum multitudine Imperator in

* Idem quoque e Sinico vertit Tartarice librum *P. Julii Aleni* de rerum omnium vera origine.

† Chriſtianis *Tien-Chu*, Cœli Dominum.

in genua procumbens, capiteque in solum usque novies, ac per stata intervalla demisso, una cum numeroso illo superboque comitantium exercitu reverenter adorat sacram supremi suique Imperatoris Majestatem. Quod tanto ille sibi honori ducit, ut libentissime audiat a suis compellari se nomine *Pi-Hia*, quo significatur ipsum, licet totius, ajunt, orbis capitibus impositum, esse tamen sub gradu, nempe solii *Xam Ti*, ibique posse adorare scabellum pedum Ejus. Adorationem excipit oblatio magnifici Sacrificii, tam Imperatoris, quam Imperii nomine parati, præcone Regio legente interea voce alta & distincta, nomine Imperatoris, oblationis formulam lingua Tartarica, musicis omni instrumentorum genere præcinentibus proprius cujusque actionis antiphonas. Hæ vero magnificis plane verbis Divinæ naturæ Potestatem, Majestatem, Scientiam, Providentiam aliaque attributa & beneficia repræsentant. Imperator non jam se Imperatorem, sed proprio privatoque nomine appellat: tum se servum ac subditum expresse dicit, seque hæc offerre *Terghi Abcai Hande*, supremo Cœli Imperatori. Omnes Spiritus invitat ne graventur in ipsius favorem totam suam spiritualem intellectualemque virtutem apud supremum Dominum ipsi exponendo demissi animi ipsius sensus, eumque rogando ut dignetur benigne respicere hanc oblationem & titulum quem pronus summaque veneratione ipsi offerat. *Antiphona Musici concentus*: In confuso Mundi primordio non erat nisi informis moles, quinque sive planetæ sive elementa nondum cœperant circumagi, nondum duo luminaria illuxerant: in medio Solus stans (*Xam Ti*) existebat: qui cum non habeat vocem neque formam, revera tamen habet vocem, revera habet formam, utpote Spirituum omnium supremus Dominus, ex se veluti prodiens, ac rudem Mundi molem componens. Hic in principio divisit crassum a subtili, condidit Cœlum, condidit Terram, condidit Hominem, ex quibus subinde propagatæ sunt rerum omnium species. - - Supremus Dominus jussit & factæ sunt tres Mundi partes præcipuæ, Cœlum, Terra, & Homo. In medio conclusit populos, ac universas rerum species. Ego subditus supplico, ut quorum nomina hic adstant Progenitorum Imperatorum Defunctorum, ii obtineant æternum frui beata Tua præsentia in Regia ac Cœlesti aula.

Intermediæ quidam ætatis Imperator addidit cultum *Heu Tu*, Terræ genii ſive Imperatricis. Sed is ab aliis rejectus exploſusque.

Tien ſu, majores & veteres magiſtros conſtanti cultu gratæ ac venerabundæ memoriæ proſequuntur Chinenſes. Vide Alexandrum de Rhodes lib. 1. c. 27. pag. 81. hiſtoriæ Tunchinenſis.

CONTRA JESUITAS, ET PRO DOMINICANIS.

P. Domingo Fernandez Navarrete Ord. Præd. tratados hiſtoricos, politicos ethicos y religioſos de la Monarchia de China. Madrid 1676. fol.

La Morale pratiqué des Jeſuites, ſecond Volume, ou l'on repreſente leur conduite dans la Chine, dans le Japon, dans l'Amerique & dans l'Europe a Cologne 1683. 12.

l'Eſprit de Mr. Arnauld T. 2 IXVIII. Obſervation, p.177. ſeq.

Theatrum Jeſuiticum (Ildefonſi * Malacenſis Epiſcopi.)

Lettre d'un Theologien. *Hiſtoire des ouvrag. des Savans* 1688. Juin. pag. 250. Lettre deuxieme. 12.

Apologie des Dominicains. Apologia miſſionariorum Sinenſium Ord. Præd. ex Italico Coloniæ 1699. 8. *Hiſt. des ouvrag.* 1699. pag. 344. Hiſtoria Cultus Sinenſis. *Hiſtory of the works of the learned* 1700. pag. 466.

Conformité des Ceremonies Chinoiſes avec l'Idololatrie Greque & Romaine, pour ſervir de confirmation à l'Apologie des Dominicains. a Cologne 1700. 12. confer B. *D. Jo. Franciſci Buddei analecta hiſt. philoſoph.* pag. 263. ſeqq.

Il deſinganno. 2. Vol. 12.

Sette lettere di un Dottor Dominicano al Padre le Comte, Gieſuita.

Epitre en vers ſur les ceremonies Chinoiſes. 12.

Lettre de Mrs des Miſſions etrangeres au Pape ſur les Idololatries & ſuperſtitions Chinoiſes en 1700. avec des memoires & une addition. 12.

Cenſura

* Acta Erud. 1689. pag. 616.

Ulterior expositio & informatio de factis Sinensibus controversis secundum Patres S. J. 1700. 8.

Afgodendienst der Jesuiten in China, door J. Mauritius. Amst. 1711. 8.

Causa Sinensis, scripta Innocentio XI. & S. Congregationi de propaganda Fide oblata, 2. Vol. Acta Causæ rituum seu Cerimoniarum Sinensium &c.

Memoires de *Cardinal de* † TOURNON. Decretum Clementis XI. A. 1710. 25. Sept. pro decreto Cardinalis, & silentium Jesuitis impositum.

D. Jo. Georgii Pritij relatio de controversia circa cultum Confucii, & de Cardinale Tournonio A. 1705. ad illam controversiam sopiendam misso a Clemente XI. Papa, Orationes duæ, Gryphiswald. 1709. 4.

D. Jo. Francisci Buddei de cultu superstitioso mortuorum apud Sinenses.

Lud. Ellies du Pin, Bibl. Ecclesiastique Tom. XIX. pag. 243. seq.

Rich. Simonis discours sur la dispute qui est entre les Vicaires Apostoliques & les Jesuites touchant les Ceremonies de la Chine. T. 2. Bibl. Critique cap. 3. pag. 42. seq.

Censure de la Faculté de Theologie contre les propositions, extraites des livres sur les Ceremonies de la Chine du P. le Comte & du P. le Gobien en 1700. 12.

La meme Censure refutée par les Missionaires Dominicains. 12.

Reflexions sur la neme Censure. 12.

Acte de Protestation des PP. le Comte & le Gobien contre la Censure. 12.

Remarques sur la protestation, avec une reponse a la refutation de la censure. 12

† Unschuldige Nachrichten 1709. pag. 297. Neubestellter Agente T. 3. pag. 200. seqq.

Réponse aux remarques. 12.

Lettre sur la refutation, avec une reponse de *Navarrette* Archeveque de S. Dominique a l'apologie des Jesuites de la Chine, du P. Diego Moralez. 12.

Defense de la censure contre les nouveaux memoires de la Chine de Mr. le Comte contre l'histoire de l'edit de l'Empereur de la Chine & les lettres des Cerimonies de la Chine par Mr. *Louis Ellies du Pin*. Paris 1701. 12. *Hist. des ouvrag.* 1702. pag. 3. *Hist. of the works of the learned* 1701. pag. 701.

Jugement d'un grand nombre de Docteurs de Castille & d'Arragon sur les propositions censurées, pour reponse au livre precedent. a Liege 1701. 12.

Six lettres d'un Docteur Dominicain aux Peres *le Comte* & *Dez*, Jesuites, ou relation des assemblées tenuës en Sorbonne pour la Censure des memoires de la Chine. secunda editio 1701. 12. *Hist. des ouvrages* 1700. p. 266. & A. 1701. pag. 203.

Lettre d'une personne de pieté sur la refutation de la censure contre les Memoires de la Chine. 12.

Lettre de *Mr. de Cicé* aux Jesuites sur les Idololatries Chinoises 1700. 12.

Remontrance a Mr. de Cicé sur sa lettre, avec des reflexions sur la censure du Clergé. Cologne 1700. 12.

Questions proposées à la S. Congregation de la Propagande, sur les Cerimonies payennes, que certains Missionaires permettent aux Chrétiens Malabares dans les Indes Orientales par le *P. François Marie de Tours*, Capucin Missionaire. Liege 1704. 8.

Acta causæ rituum seu Ceremoniarum Sinensium, in quo mandatum *D. Caroli Maigrot* presbyteri Vicarii Apostolici Fokiensis in regno Sinarum A. 1693. postea Episcopi Cononensis. Quæsita ex eodem mandato cum responsis Congregationis rituum Romanæ. Decretum Clementis XI. A. 1704. 20. Nov. Declarationes & Submissiones quorundam Ordinum. Præceptum Clementis XI. A. 1715. 19. Mart. ju-

juramento à Miſſionariis ad Sinas præſtito ſine exceptione obſervandum. Coloniæ 1715. 8.

Omitto alia, quorum notitia peti poteſt ex Alphonſi Laſor a Varea, ſive Raphaelis Savonarolæ Orbe terrarum univerſo, ſcriptorum calamo delineato T. 2. p. 510. ſeq.

CAPUT XL.

De ſucceſſu Religionis Chriſtianæ in regnis JAPONIÆ, SIAMENSI &c.

Cum ab A.C. 1542. primi ex Europæis Luſitani in ampliſſimum regnum *JAPONIÆ* * iter facere tentaſſent, primus A. 1549. *FRANCISCUS XAVERIUS* eandem Religionis Chriſtianæ propagandæ cauſa adiit, aſſumtis duobus ſecum ſociis popularibusque ſuis Hiſpanis, *Coſmo Turriano* & *Joanne Fernando*, & Japonio Angero qui in baptiſmo nomen Pauli a ſancta Fide, famulisque duobus Japoniis quorum alter Joannis, Antonii alter nomen, in baptiſmo tulit, ſumtuque Regis Luſitaniæ *Johannis III.* qui ad illam profectionem aureos amplius mille perſolvi juſſit. Qui fuerint & quam non contemnendi illius miſſionis ſucceſſus, apud civitates Cangoximam primum & Firandum, Amangucium, Bungumque, deinde Facatæ & Meaci Japoniæ metropoli, & plerisque aliis Japoniæ in locis, conſtant ex iis quæ *Xaverius* ipſe in Epiſtolis & *Jo. Petrus Maffeus* hiſtoriarum Indicarum libro XIV. ſq. *Horatiusque Turſelinus* in Xaverii vita III. 12. ſq. & libro IV. & compendio narrat *Bernardus Varenius* in libello de Japoniorum religione, de Chriſtianæ religionis introductione in ea loca & de ejusdem exſtirpatione, qui inter Respublicas Elzevirianas minori forma lucem vidit Amſt. 1649.

Poſt tanta Chriſtianiſmi, ſuperatis difficultatibus maximis per Japoniam incrementa, quæ cauſæ fuerint perſecutionis atrocis noviſſimæ,

* Tabulas Geographicas Japoniæ accuratiores debemus viris clariſſimis Hadriano Relando, Gvil. del Isle & Engelberto Kæmpfero.

vissimæ, qua post A. 1616. innumeros crudeliter necatos & Christianum nomen toto regno in præsens usque tempus pulsum & ejectum esse constat, hæ quidem apud scriptores memorantur: 1) Bonziorum Christianismi successibus invidentium artes & potentia, Taycosamæ Regis securitati suæ metuentis augens suspiciones. 2) Insolentia Hispanorum, qui Lusitaniæ plurimorumque utriusque Indiæ regionum & insularum accessione tunc potentiores facti Japoniam quoque poterant videri suo velle adjungere imperio. 3) Invidia aliarum gentium Christianarum, consilia Hispanorum & Jesuitarum Papæ cupientium omnia subjicere molitiones apud Japoniorum proceres sive deferentium sive etiam exaggerantium. Vide *Jo Baptistam Tavernierium* in descriptione Japoniæ & persecutionis Japonensis, una cum præclaris ejus itineribus sæpius editam Gallice & Germanice.

Scriptorum his de rebus magnus numerus refertur ab Alphonso Lasor a Varea sive Raphaele Savonarola T. 2. orbis terrarum universi pag. 4. seqq. & a Jo. Caspare Scheuchzero polegomenis ad *Engelberti Kæmpferi* historiam naturalem, civilem & Ecclesiasticam Imperii Japonensis, ex Germanico Anglice ** & ex Anglico a D. de Maizeaux Gallice versam editamque Hagæ 1729. fol. pag. XXVI. seq. qui Kæmpferus ipse paucis hoc argumentum tangit libro 3. hist. Japoniæ pag. 176.

Placet & mihi hoc loco referre nonnullos ex iisdem, & ex prætermissis qui commemorandi mihi visi sunt:

Histoire del' Eglise du Japon par le *P. Crasset.* Paris 1715. 4. duobus Volum. secunda editio. *Mem. de Trevoux* 1717. pag. 423.

Histoire del'etablissement des progrés & de la decadence du Christianisme dans l'Empire de Japon par le *P. de Charlevoix*, a Roven 1715. 12. ex Crasseto. id. p. 1152.

Alexandri Valignani S. J. commentarii ad Japonios cæterasque Indiæ nationes Christianæ Fidei mysteriis imbuendas libri II. in Possevini tomo 1. Bibl. selectæ lib. X. XI.

P. Danielis Bartoli historia Societatis Jesu in Asia, scripta Italice

** Bibl. Angloise T. XV. sub init.

lice Rom. 1660. fol. pars I. ab A. 1547. ad 1569. & pars posterior ab A. 1569. ad 1640.

Histoire Ecclesiastique des Isles & Royaumes de Japon ab A. C. 1548. ad 1624. par le R. P. *François Solier* Paris 1627. 4. & cum P. Crasseti continuatione ad A. 1658. per *Abbatem de T.* Paris 1689. 4. & Anglice Lond. 1707. 4. 2. Vol. *Journal des Sav.* 1689. pag. 486. *Acta Eruditor.* 1690. pag. 139. *Hist. des ouvrages des Savans* 1691. *Septembr.* pag. 3.

Rerum a Societate missionariisque Hispanicis & Lusitanis in Oriente gestarum usque ad A. C. 1568. Commentarius *Emanuelis Acostæ* Lusitani. Accessere de Japonicis rebus libri IV. Dilingæ 1571. 8. Antw. 1605. 8. Colon. 1574. 8. 1589. fol.

Martyrium quinque Patrum A. C. 1583.

Luis de Bavia 3. parte de la hist. Pontifical e Catolica pag. 211. seqq. Legatio principum de Bungo, Arima & Omura ad Gregorium XIII. A. 1585. pag. 237. seq. quomodo dimissi a Sixto V. pag. 254. Regum baptismus A. 1587. pag. 314.

De Quabacundono Principe Christiano pag. 335. seq. 369. seq. Tom. IV. p. 241. - 249. Legatio ex provincia Voxu A. 1615. id. T. V. p. 295. seq.

De Martyribus sub Imperatoro Xongunsama. id. pag. 510. seqq.

Historia del regno di Voxu del Giapone; dell antichita nobiltà e valore del suo Re, *Idate Masamune*, delli favori ch'a fatti alla Christianità, e desiderio che tiene d'esser Christiano. Rom. 1615. 4.

A. 1585. Japonensium Principum legatio Romam ad Gregorium XIII. & Sixtum V. de qua relatio *Guidonis Gualtieri*, Italice edita Rom. 1586. 8. & altera *Eduardi de Sande*, S. J. ex ephemeride ipsorum legatorum, in Macaënsi portu Sinici Regni, 1590. 4. Latine & Japonice.

A. 1615. legatio altera ad Paulum V. principis Japonici Idati Masamunæ descripta à *Scipione Amato* Rom. 1615. 4. Acta Audientiæ subjuncta relationi P. *Diego de San Francisco* de martyrio ab A. 1613. ad

ad 1624. propter CHristi nomen in Japonia interfectorum. Manilæ 1625. 8.

Matthæi Raderi S. J. de Christianis apud Japonios triumphis ab 1617. ad 1620. Monachii 1623. 4.

Gasparis Spitillii, S. J. martyrium XXXVI. CHristi pugilum in Japonia A. 1597. sub Taicosama Imperatore.

Guil. Wrightus de persecutione Christianorum in Japonia, Audomari 1619. 8. ex Hispanico Anglice.

De persecutione Christianorum & tormentis quibus affecti sunt in Japonia, A. C. 1588. 1589. relatio Antonii Vasconelli, S. J. Hispanice 1591. 8. *Joannis de S. Maria* Relatio de martyrio VI. Franciscanorum, III. Jesuitarum & XVI. aliorum Christianorum Madrit. 1601. 8. Hispanice. & Anglice a brief relation &c. by W. W. Lond. 1619. *Francisci Caronis & Henrici Hagenarii* relationes Gallice *T. V. des voyages aux Indes Orientales* p. 363. sqq.

Reyeri Gysbertsii relatio de persecutione facta A. 1622. seq. *id. p.* 395. sqq. A. 1626. *id. p.* 403. sqq. A. 1627. *id. p.* 407. sq. A. 1629. *id. p.* 419. sqq. De permissione concessa Nangvesacii Hollandis Christianum nomen dissimulantibus pag. 444. sqq. p. 447. Lusitani per Hollandos spe sua frustrati p. 451. Sed vide tamen quæ pro Batavis disputantur in Atlante historico edito Gallice Tom. V. pag. 165. seq.

Narratio persecutionis A. 1628. 1629. 1630. ex Italico Latine à *Jo. Bollando*. Antw. 1635. 8. quem vide sis etiam in Actis Sanctorum Tomo I. Februar. V. pag. 723. sqq. de XXVI. Martyribus in Japonia Crucifixis.

Lusitani ejecti Japonia A. C. 1636.

Garciæ Carces Hispani, S. J. relatio de persecutione Japonica & Martyribus A. C. 1624. Hispanice. *Francisci Crespi* S. J. de iisdem. *Caroli Spinolæ* vita, exusti 1622. 10. Sept. scripta ab Ambrosio Spinola, & ex Italico Latine ab Hermanno Hugone. Antw. 1630. 8.

Martini la Naxa de statu persecutionis Japonicæ & illustri morte *P. Marcelli Mastrilli*. Cæsaraugustæ 1639.

Rev. *Weismanni* Orationes pag. 321. seq.

M. Jo.

Nic. Trigautii S. J. de Christianis apud Japonios triumphis, sive de gravissima persecutione ab A. 1612. ad 1620. libri V. cum auctario, de quo jam dictum, *Matthæi Raderi.* Monachii 1623. 4. vide Sotwellum p. 673.

Jo. Godofredi Hilscheri diss. de persecutionibus Christianorum in Japan. Lips. 1690. 4.

Collegia, Scholæ, Conventus Jesuitis durante persecutione erepti LXXIII.

Dominicanorum e Philippinis insulis missiones in Japoniam memorat Urbanus Cerri p. 211.

Georg. Psalmanazar descriptione Insulæ Formosæ, edita Gallice Amst. 1705. 12. p. 217. „Les Hollandois aiant appris le Carnage épouvantable „qui s'étoit fait des Chrétiens dans le Japon, & sachant que les Japon-„nois ne pouvoient pas se passer absolument de commerce, ils prirent „ce tems pour leur en proposer un, qu'ils crurent leur devoir paroître „avantageux. Ils équiperent une flotte, chargée de toutes les marchan-„dises qu'ils jugerent les plus rares, & de meilleure défaite dans le „païs. Dés qu'ils furent arrivés à l'Isle *Niphon*, les Commissaires de „l'Empereur se transporterent sur leur bord, & leur demanderent „qui ils étoient, & d'où ils venoient : ils répondirent qu'ils étoient „*Hollandois*; mais comme les Commissaires insistoient sur leur Re-„ligion, & qu'ils sembloient les soupçonner d'être Chrétiens, ils fu-„rent un peu embarassés pour répondre à leurs questions. Ils feigni-„rent de ne pas entendre le mot de Chrêtien, & leur dirent, que „si par ce mot, ils entendoient des gens qui adoroient la figure „d'un homme crucifié, qui faisoient leur Dieu avec un morceau de „pain qu'ils mangeoient, & qui croioient mille autres absurdités pa-„reilles, non seulement ils n'étoient pas de ces gens-là, mais qu'ils „en avoient toûjours été haïs & persécutés, à cause qu'ils détestoi-„ent leurs maximes & leur croiance; que pour eux, ils étoint „Hollandois de naissance & de Religion. Les Commissaires aiant „fait leur rapport à l'Empereur, il ordonna que quelques-uns des „principaux d'entre eux lui seroient amenés: c'est pourquoi ils depu-„terent ceux qu'ils jugerent les plus propres à négocier une affaire „d'importance, & les chargerent de quelques présens pour l'Empe-„reur. Quand les Députés furent arrivés, & qu'ils eurent été in-

„troduits, ils lui présenterent deux grands fusils bien travaillés, & „une horloge sonante, avec un Réveil-matin. Ces petits présents „pleurent extrémement à l'Empereur, principalement les deux fu-„sils qu'il admira, & qu'il fit charger & décharger en sa présence. „Il leur accorda ensuite la liberté du commerce qu'ils demandoient, „dans la pensée que ses sujets en retireroient un avantage conside-„rable.

„Après que les Hollandois eurent négocié avec les Japon-„nois pendant quelques années, ils envoierent une célébre Ambas-„bassade à l'Empereur, pour le prier de leur permettre de faire bâ-„tir en quel lieu il jugeroit à propos, un magasin pour mettre leurs „marchandises à couvert, representant que non seulement elles dé-„périssoient par les fréquents transports qu'on en faisoit, mais „qu'elles en devenoient plus cheres, & qu'il étoit autant de l'a-„vantage des sujets de sa majesté que du leur, que les marchandi-„ses fussent mises dans un lieu commode, pour y être arrangées & „mises en état d'être exposées en vente. L'Empereur leur accor-„da ce qu'ils demandoient : mais, au lieu d'un magasin, ils bâti-„rent un Fort, garni de bonnes murailles & de fossés fort profonds. „Cependant les habitans ne les soupçonnerent jamais d'aucun mau-„vais dessein, jusqu'a ce que peu de tems après que l'ouvrage fut „fini, à l'arrivée d'une autre flotte, leur entreprise fut découverte, „par l'accident que je vais raporter. Il ne manquoit plus a leur „Fort que du Canon, des armes, de la poudre & autres munitions „de guerre : ils en avoient aporté dans leurs Vaisseaux une grande „quantité, il n'étoit plus question que de les faire entrer dans le „Fort, sans qu'on s'en appercût. Elles étoient enfermées dans des „caisses qu'ils débarquerent, comme ils auroient fait d'autres ba-„lots de marchandises ; mais une charette, chargée de quelques-„unes de ces caisses, se rompit malheureusement, & il y en eut „une qui s'ouvrit, de sorte que les armes qui étoient dedans fu-„rent veües de tous ceux qui étoient presens. Les Officiers de „l'Empereur en eurent bien-tôt avis, ils se rendirent en diligence „au Fort, où ils visiterent toutes les caisses, & les aiant trouvées „remplies d'armes & d'autres munitions, ils en donnerent avis à „l'Empereur, & lui firent entendre que certainement les Hollan-

dois

„dois machinoient quelque nouvelle trahiſon : c'eſt pourquoi l'Em-
„pereur dépêcha ſur le champ 10. ou 12. Compagnies des Soldats
„après eux, qui en tuerent tout autant qu'ils en purent attraper;
„mais la meilleure partie avoit déja gagné leurs Vaiſſeaux. Tout ce
„qui fut trouvé dans le Fort, fut ſaiſi au profit de l'Empereur, & le
„Fort démoli, ainſi le commerce fut interrompu pendant quelque
„tems : cependant ils firent depuis de ſi belles promeſſes, comme
„nous l'avons déja remarqué, qu'ils obtinrent la permiſſion d'aller
„à *Formoſa*, qui étoit déja de la dépendance du *Japon*. Quelque
„tems aprés, le Roi de *Nangezaque* aiant interpoſé ſon credit en
„leur faveur, obtint qu'ils auroient la liberté de venir dans ſon Isle
„de *Ximo*, laquelle n'eſt pas fort éloignée de *Niphon*, & l'Empe-
„reur l'accorda ſous les conditions ſuivantes 1. Qu'ils marcheroient
„ſur le Crucifix 2. Que les Commiſſaires ſe ſaiſiroient à leur arrivée
„de leurs canons, armes, munitions, mâts, voiles, cordages &
„autres agrez, lesquels ſeroient gardés dans un Magaſin tout auſſi
„long tems qu'ils demeureroient dans le païs. 3. Que des Soldats
„les accompagneroient par tout où ils voudroient aller, pour ob-
„ſerver leurs démarches & répondre de leur conduite. 4. Qu'ils
„ne pourroient pas demeurer plus long-tems qu'il plairoit à l'Em-
„pereur, & qu'auſſi-tôt qu'on leur enverroit des ordres pour s'en
„aller, ils mettroient à la voile ſur le champ. Sous ces conditi-
„ons, qui ſont encore actuellement obſervées, les Hollandois con-
„tinuent leur commerce au *Japon*. On dit que ce ſont eux qui s'a-
„viſerent de faire dire à l'Empereur, que le véritable moien de
„diſtinguer les Chrétiens dont il avoit lieu de ſe plaindre, d'avec
„les Hollandois ou autres Européens, qui n'étoient pas de la même
„Religion, étoit de preſenter à tous les Etrangers l'Image d'un
„Crucifix, en leur propoſant de le fouler aux pieds. Je ne ſçai
„pourquoi on prétend imputer cette invention aux Hollandois. Etoit
„ce une choſe ſi difficile à imaginer pour croire que cela ne pût ve-
„nir dans l'eſprit des Japonnois? Quoi qu'il en ſoit, les Hollandois
„ne font pas, dit-on, difficulté de marcher ſur le Crucifix toutes
„les fois qu'on le leur preſente. Ce fait ſuppoſé, comme ſelon tou-
„tes les apparences, ils ne le font pas par mépris pour la Religion

„Chrétienne, on peut croire qu' ils ne manquent pas de raiſons „pour juſtifier leur conduite. Quelques Jeſuites Portugais, s'étant „hazardés depuis ce tems-là, d'aller au *Japon* dans l'eſperance de „n'être pas connus, ou qu'en ſe diſant Hollandois, on ne lés inqui„eteroit pas, à peine eurent-ils mis pied à terre qu'on leur preſen„ta le Crucifix pour le fouler aux pieds. Ils en furent ſi effraiés, „qu'aiant d'abord été reconnus, ils furent crucifiés au nombre de „46. † Les Jéſuites les ont mis au nombre de leurs martirs.

Jo. Baptiſta Tavernierius libro laudato.

Albertus Mandelslohius in itinerario p. 161. ſqq. *Balii* Lexicon in voce JAPAN.

Arnoldus Montanus de legationibus Societatis Batavæ in Indiam Oriental. Belgice 1669. fol. & Anglice, Gallice &c.

Relation concernant l'Empire & le gouvernement du Japon, par *François Caron*, preſident de la Compagnie Hollandoiſe du Japon, qnæſtione XV. ubi de perſecutione Chriſtianorum: in tomo tertio ſylloges cui titulus: recueil de voyages au Nord. Amſt. 1715. 12. *Journal des Sav. A.* 1716. p. 367.

Ambaſſades de la Compagnie Hollandoiſe des Indes d'Orient, vers l'Empereur du Japon. a Leide 1680. 1685. 2. Vol.

Privilegium Imperatoris datum Batavis A. 1611. apud Kæmpferum tabula XX. Legatorum ingreſſus in Regiam, tab. XXII. audientiæ palatium tab. XXXI. XXXII.

Angli in Japoniam venerunt A. 1613. vide Purchaſium T. I. pag. 126. 334. 395. &c. poſtea relicta ab eis A. 1623. ſq. & A. 1673. ſine ſucceſſu iterum tentata ab Eduardo Southwellio. vide appendicem ad Kæmpferum p. 473. ſeq.

Grammaire de la langue Japonnoiſe du Pere *Didacus Collado*, Franciſcain. Dictionaire Latin, Eſpagnol & Japonois, 2. Vol. Maniere d'examiner un Japonois dans la Confeſſion Auriculaire. Rom. 1632. 4. ſumtu Congregationis de Fide propaganda.

In SIAMENSI quoque regno, patrum præſertim noſtrorum memoria contigit occaſionem affulgere Chriſtianitatis per Gallos ibi propagandæ, ut docebunt ſcripta quorum notitiam ſubjunxi.

Relation

† 4. ou 5. Jéſuites, le reſte Matelots ou Soldats.

Relation du voyage de Monſeigneur l'Eveque de *Beryte* par la Turquie, la Perſe, les Indes jusqu'au Royaume de Siam. Paris 1675. 8. (*Giornale de' letterati di Roma* A. 1674. p. 75.

Voyage de Siam par les Peres Jeſuites, (*Guy Tachard*) Paris 1686. 4. Amſt. 1688. 8. (Bibl. univerſelle Tom. 4. pag. 238. Act. Erud. 1688. p. 6.)

Relation de l'ambaſſade de Mr. le Chevalier *de Chaumont*, Paris & Amſt. 1686. 12. & ex Gallico Germanice Francof. 1687. 12. (Bibl. univerſelle Tom. 3. pag. 521. Acta Eruditor. 1687. pag. 107.) Second voyage du Pere *Guy Tachard* & des Jeſuites envoyés par le Roy. Paris 1689. 4. Amſt. 1689. 8. (Bibl. univerſelle Tom. 14. pag. 445.)

Quindecim Miſſionarii, Siamenſibus *Baloans*, rogante Rege Siamenſe deſtinati a Rege Chriſtianiſſimo A. 1687. ſed mutata rerum facie *Pondicheriam* in ora Coromandelenſi ſe contulere. Falſus enim prætextus fuit, & falſus rumor delatus ad Regem Galliæ Ludovicum XIV. quod Siamenſis Rex inclinatus eſſet ad Chriſtianam Religionem amplectendam. Vide Memorias Gallice editas Comitis *de Forbin*. Amſt. 1730. 12. T. 1. p. 99. ſqq. (Journal litteraire Tom. 17. p. 9. Bibl. raiſonnée T. V. p. 319.) Relation des revolutions arrivées a Siam A. 1688. Amſt. 1691. 12. (Acta Erud. 1691. p. 110.) *P. d'Orleans* S. J. dans la vie de Conſtance Phaulion, premier Miniſtre du Roi de Siam, Paris 1690. 12. (Boekſaal van Europe 1692. p. 461. Bibl. univerſelle T. 22. p. 50.) Deſcription du Royaume de Siam par Mr. *de la Loubere* envoyé extraordinaire du Roy auprés du Roy de Siam en 1687. Pariſ. & Amſt. 1691. 1700. 12. (Journal lit. T. 1. p. 326. Boekſaal van Europe A 1692. p. 439. Bibl. univerſelle T. 21. II. p. 96.) *Mr. Nicolas Gervaiſe* hiſt. naturelle & politique de Siam, Pariſ. 1688. 8. (Acta Erud. 1688. pag. 505. Nouvell. de la Rep. des lettres 1689. pag. 361.) *Claudii del' Isle* relation hiſtorique du Royaume de Siam, Paris 1684. *Jo. Baptiſta Tavernerius*, Tom. 2. itineris p. 185. ſeq. edit. Germanicæ in fol. *Franciſcus Carron* & *Jodocus Schouten* in deſcriptione Japanici & Siamenſis regni, Germanice Norimb. 1663. 8. & ex Germanico Anglice, *Rogero Manley* interprete, Lond. 1663. 8. *Engelbertus Kampferus* libro primo hiſt. Japoniæ p. 17. ſeq.

In iisdem *Forbini* memoriis T. 1. p. 253. traditur Siamensium judicio in sua quemque Religione posse salvari, Paradisum enim esse ingens palatium cœleste, in quod per varias quæ in terris obtinent Religiones, veluti per totidem portas aditus pateat. Hinc Sacerdotes Siamensium, Talapoinos, nemini de sacris movere controversiam sed sua quemque commendantem & exponentem auscultare patienter: si quis vero ad ipsorum cultum reprehendendum convertatur, frigide respondere: quare quæso, vestra cum non improbemus, nostra vos ferre recusatis? Regeri potest vicissim, hanc responsionem vel admodum indifferentis esse animi, & sacra atque æterna parum curantis, suamque & aliorum salutem habentis susque deque: aut vero negantis proterve ac sine demonstratione allata illud quod quærebatur in principio, sive quod non solum persuasum est Christianis, sed plerisque etiam non Christianis gentibus omnibus, nimirum non varias & innumerabiles, sed unam quandam esse viam constitutam à Deo sicut in hanc vitam, sic in cœlum quoque.

Caput XLI.

De successu Religionis Christianæ in regno TARTARIÆ, & vicino PRESBYTERI JOHANNIS: in ARABIA quoque & in Imperio TURCARUM.

Tartaros, Asiaticos alios, alios Europæos Crimenses sive Precopenses esse, nemo ignorat: & utrosque, Asiaticos præsertim amplissimis regionibus dominari post magnas res gestas à *Ginkischano* qui A. C. 1230. & à *Timur-Bec* sive *Tamerlane*, qui A. 1415. ætatis 71. regni sexto & trigesimo diem obiit. Chinenses quoque a Tartaris subactos constat principe ipsorum *Xunchi* A. C. 1643. regnum tantum occupante: iidem tamen quantumvis Ethnici Christianis quos apud Chinas reperissent, faventiores prope se præbuerunt quam ipsis Bonziis, si credimus *M. de Palafox* Episcopo Osmensi, hist. de la conqueste de la Chine par les Tartares, Paris 1670. 12. cap. 25. pag. 362. seq. Cæterum aliis Tartaris Muhammedismus commu-

communiter probatur, ſive *Ginkiſchaniſmus* potius, quod eſt interpolatum quoddam, adeoque cæteris Mahometanis valde exoſum genus Muhammediſmi; de quo *Jo. Henricus Hottingerus* hiſtoriæ Eccleſiaſticæ ſæculo XV. pag. 605. ſeq.

Jam ante Ginkiſchanum Chriſtianis inter Tartaros locum fuiſſe notat Euſebius Renaudotus notis ad veteres relationes itineris in Indiam A. 851. & in Chinam A. 877. ſuſcepti pag. 319. *Parmy ces peuples, tous compris ſous le nom General de Turcs & de Tartares, il y avoit un aſſez grand nombre de Chreſtiens, non ſeulement lorsque Ginghiskhan eſtablit ſon grand Empire, mais long-temps avant cette Epoque. Car on trouve dans l'hiſtoire des Neſtoriens, que Timothée leur Catholique, qui ſucceda à Hananjechüa, celuy dont il eſt fait mention dans l'Inſcription Chinoiſe & Syriaque, & qui fut ordonné vers l'an DCCLXXVIII. de Jeſus-Chriſt, avoit eſcrit au Cakhan ou Empereur des Tartares, & à quelques autres Princes du Turkenſtan pour les exhorter à embraſſer la Foy Chreſtienne; ce qu'il fit avec deux cens mille de ſes ſujets. On ne peut pas douter que ces peuples ne fuſſent de veritables Tartares ou Turcs, puisque le meſme Catholique fut conſulté par l'Eveſque qu'il envoya dans le païs, touchant la maniere dont il devoit leur faire obſerver le Careſme, & celebrer la Liturgie: parce qu'ils eſtoient accouſtumez à vivre de lait & de chair, & qu'ils n'avoient ni bled, ni vin. La reſponſe fut que durant le Careſme ils devoient s'abſtenir de chair; mais qu'ils pouvoient uſer de lait à leur ordinaire: & que pour la celebration de la Liturgie, ils devoient abſolument ſe pourvoir de pain & de vin. Depuis ce temps-là, on trouve dans les Notices Eccleſiaſtiques de l'Egliſe Neſtorienne, un Metropolitain de* Turkeſtan, *un de* Tengat, *un de* Cambalik *ou* Cambalu, *&* un de Caſchgar & de Noüakat. *Puisqu'il y avoit des Metropolitains, il falloit qu'il y eût des Eveſques, & on en trouve un nommé* Mar Denha, *dans l'hiſtoire de Gingbizkhan. C'eſtoit ſon nom, avec le* Mar, *qui ſe donne aux Eveſques & aux Saints par honneur, &* Denha *eſt un nom propre, fort uſité parmi les Neſtoriens; non pour ſignifier une Ville, comme l'a cru l'Auteur de l'hiſtoire de Gingbizkhan.*

De propagata inter Tartaros Chriſtiana religione, & ſuadendo paſſagio novo in terram ſanctam, liber *Haythoni* Armeni ſcriptus poſt A.C. 1305. Clementem V. ſæpius lucem vidit una cum Paulo Veneto, non modo Latine ſed etiam in alias linguas translatus; inter La-

tinas

tino- meliores editiones eſt quam *Andreas Mullerus* Greifenhagius curavit, Coloniæ Brandenburgicæ 1671. 4. De illo ſcriptore vide Odoricum Raynaldum Tom. 15. Annal. ad A. C. 1305. pag. 7. 28. 37. ſeqq. In ejus libri capite ſecundo Haythonus ait quod fide ejus liceat referre, homines in regno Tarſæ ſemper idola coluiſſe & adhuc colere omnes *præter decem cognationes illorum regum, qui per demonſtrationem ſtellæ venerunt adorare Nativitatem in Bethlehem Judæ, & adhuc multi magni & nobiles inveniuntur inter Tartaros de cognatione illa, qui tenent firmiter fidem CHriſti.* Idem capite 4. refert *Soldinos* in regno Coraſmiorum *habere propriam linguam, litteras atque ritum Græcorum, & modo Græcorum conficiunt corpus CHriſti & ſunt obedientes Patriarchæ Antiocheno.*

De Tartaris ſui temporis Joannes de Mandeville inter alia, qui poſt A. C. 1355. ſcripſit: Ils ne defendent a perſonne de demeurer parmi eux Chrétiens, Juifs, Sarraſins : tous ſont egalement reçûs, de quelque nation & de quelque loi qu'ils ſoient : car ils diſent que leur Religion n' eſt pas ſi bonne, qu' ils n' en puiſſent rencontrer de meilleure. Il y a méme beaucoup de Nobles qui ſont Chrétiens. *Nous ſeuls*, diſent ils, *voions de deux yeux, les Chrétiens d'un, mais tous les autres peuples ſont aveugles.* Mais ils ne diſent pas vrai, car ils ne voient que d'un œuil les biens de la terre : car Naas, c' eſt a dire le Demon, leur a arraché l'œuil droit, afin qu' ils ne viſſent point les biens du Ciel.

De Rege Tartarorum *Ercalthay*, per Monachum Indum Petrum Nigrum circa A. C. 1246. converſo fabulam a Vincentio Bellov. XXXII. 9. ſeqq. relatam refellit Rubruquiſius in ſuo itinerario.

De Paparum ab eo tempore iteratis conatibus & ſtudiis, Tartarorum Perſarumque converſionem promovendi, Petrus Bergeron traité des Tartares chap. XI. pag. 61. ſeq.

M. Paulus Venetus lib. 1. cap. 4. ſcribit magnum Cham Tartarorum, *Cublai*, ad Pontificem Clementem IV. ſcripſiſſe ut centum viros ſapientes & in lege Chriſtiana doctos ad ſe mitteret A. C. 1272. *Cobila* Can ſive *Cublai*, Rex Tartarorum Chriſtianus de quo Haithonus cap. 19. & 37. Jo. de Mandeville pag. 21. *Mango* Can circa A. C. 1255. de quo cap. 23. ſeq. pag. 39. ſeq.

Haolonus

Haolonus * Christianis favens : uxor ei Christiana de progenie trium Regum. id. c. 27. Saracenorum templa jubens devastari. *Gilboga* ex eadem Regum trium progenie. c. 30. p. 47. *Tangodor* Can baptizatus, renunciat fidei Christianæ iterum & ad Mahomedismum adducit Tartaros. c. 37. p. 56. ipso occiso *Argonus* favet Christianis c. 38. p. 59. & *Baydo*. c. 39. 40. *Casanus* c. 41. sq. *Carbaganda* baptizatus deserit rursus fidem Christianorum c. 45. *Carbanda* favet Christianis c. 55. p. 94. adde c. 60. p. 106. Rex *Cublai* non permittit DEUM Christianorum blasphemare, apud M. Paulum Venetum II. 6. De Elthan Alahu filio Imperatoris Tartarorum baptizato A. 1269. Prolegom. Wetstenian. ad N. T. in 4. p. 47.

Cornelius Zantfliet in Chronico ad A. C. 1338. T. V. monumentor. Edm. Martene p. 218. *Rex Tartarorum nuntios honorabiles ad Papam* Benedictum *mittens petiit viros religiosos sibi transmitti in Lege Divina ad plenum eruditos, pro salutifera Gentis suæ conversione.*

De Christianis in *Cataja* Nestorianis, eorumque Patriarcha qui a Patriarcha Armeno ordinatur, vide Andreæ Mulleri disquisitionem p. 23. 57. b. 89. seq. & 110.

De *Catajis* Petrus Bergeron traité des Tartares chap. 7. p. 37. *les Cathayens leurs voisins croient un DIEU, & la vie eternelle, honorent JEsus CHrist, mais ne sont baptisez, ont des Eglises & le vieil & nouveau Testament & la vie des Peres* &c. Chataia, Scythia extra Imaum est. Vide Andream Mullerum notis ad excerpta ex *Azizi Nesephæi* Tartari libro Turcico de Cognitione DEI & hominis ipsius, Turcice & Latine edita Coloniæ Brandenburg. 1665. 4. num. 51.

Historia Tartarico Sinica P. *Francisci de Rougemont*, Lovan. 1673. 8.

Nicolai Witsenij noord en oost Tartaryen. *Ysbrand Ides* legati Russici iter in Chinam A. 1692. Belgice Amst. 1710. 4. & Germanice Francof. 1707. 8.

De Tartaris *Jusbergis* loquens Sicardus Jesuita quibus quatuor præsunt Reguli, invicem non dependentes, Rex cæteris potentior *de Balk*, secundus de *Karisme* sive *Durgents*, tertius *de Chakar*, & quartus de *Kytar*, e Christianis Muhamedanos factos suspicatur. *Nouveaux memoires des missions* T. 6. p. 199.

Ssss *Nouveaux*

* Gonzalo de Illescas T. 1. p. 501. 502. hist. Pontifical y Catolica.

Nouveaux memoires des Missions de la Compagnie de JEſus dans le Levant, Tom. I. Paris 1715. 12. Sur le nouvel établiſſement de la miſſion des Peres Jeſuites dans la Krimée. *Mem. de Trevoux, article* 119. A. 1715. p. 1521. ſqq. *D. Weiſmanni*, Theologi Tubing. Orationes p. 336. ſq.

Antonii Andradæ S. J. detectio nova magnæ *Catajæ* ſive regnorum *Tibeti* & fides Chriſtiana de novo illis ab A. 1624 illata. Liber variis linguis editus, Hiſpanice primum, inde Italice per Ægidium Longum & à Friderico Szembek Polonice & denique Belgice.

Tartariæ vicinum & à Tartaris denique ſubjugatum a) regnum b) *Tenchut*, (aliis *Tenduc*, *Tenduch*) celebre ſub nomine PRESBYTERI JOHANNIS, quod in Africa multi per errorem collocavere & cum Abyſſinorum ſive Æthiopiæ regno confuderunt, cujus Regem a non paucis nomine illo presbyteri Johannis appellari conſtat, quod Jacobo Golio c) eſt *preſtar Chan*, ſervorum Rex: Andreæ Mullero d) & Jobo Ludolfo e) *Preſteer Chan*, Rex adoratorum ſive Chriſtianorum: Joſepho Scaligero f) & Jo. Seldeno g) *Preſthegan*, Perſica lingua Apoſtolicus. Beſpierio apud laudatum Ludolfum *Freſchteh Jehan*, Angelus Mundi.

M. Paulus

a) Rogero Baconi eſt Cataja nigra. Petri Bergeron traité des Tartares chap. 3. Paris 1634. 8. & in Petri van der Aa recueil des voyages en Tartarie &c. a Leide 1619. 4. T. 2. p. 19.

b) Paulus Venetus lib. 1. c. 51. 52. 53. adde Jo. Morinum de ſacris Eccleſiæ ordinationibus p. 436. ſq. 366. Pagium ad A. C. 1145. num. 9.

c) ad Alphergani elementa aſtronom. p. 89.

d) Obſervatt. Sinic. p. 17. ſeq.

e) Commentar. ad hiſt. Æthiop. p. 219.

f) De emendatt. temporum lib. 7. p. 679.

g) Lib. 1. de titulis honorum cap. 6. Confer Thomam Hyde ad itinerarium Peritſolii p. 153. ſq. Athanaſii Kircherii prodromum Coptum pag. 100. ſeqq. & Chinam illuſtratam parte 2. cap. 1. Tho. Malvendam de Antichriſto IV. 11. p. 226. ſq. & Gerh. Jo. Voſſium de Hiſtoricis Latinis p. 300.

M. Paulus Venetus qui post A.C. 1295. & post Presbyterum Johannem à Tartaris victum scripsit, eum vocat *magnum Regem toto Orbe nominatissimum* lib. 2. c. 3. & lib. 1. c. 64. *Licet ibi sint aliqui idololatræ, & item aliqui Mahometani, tamen major pars Provinciæ fidem observat Christianam.*

Johannes de Mandeville qui post A. C. 1355. scripsit, sub extremum itinerarii sui: *En sortant du Roiaume de Barbarie du coté de l'Empire des Indes, on entre dans celui de* Pantoxyrie, *qui est tres riche & trés grand. La ville principale est* Nyse, *l' Empereur y a un palais, où il fait quelquefois sa residence. Cet Empereurs s' appelle* le Prétre Jean: *j' avois souvent entendu une fausse raison de ce nom, mais j' en ai appris la veritable sur les lieux mémes: la voicy. L'an* 800. *de notre Seigneur JEsus Christ,* Oger *General des* Danois, *aidé de quinze Barons de ses parens & de* 20000. *hommes armés passa la mer de la Grece, & acquit pour les Chrétiens toutes les terres que nous avons dit étre sujettes au Grand Can: aussi bien que toutes celles qui sont de la denomination du Prétre Jean: il y avoit entre ces Barons un nomme* Jean, *fils de Goudebend, Roi des Frisons. Ce Jean étoit fort pieux, & alloit toujours à l'Eglise: c' est pourquoi les autres Barons en riant lui donnerent le nom de* Prétre Jean. *Le General Oger en partageant les pais conquis aux XV. Barons, afin que la Religion Chrétienne y fut plantée, donna les Indes superieurs, avec* 4000. *Isles au Prétre Jean, & il l' a fait Empereur sur tous les autres, leur ordonnant de lui paier tribut, & de lui obeir: & c' est depuis ce tems là que tous ses successeurs ont porté le méme nom jusqu' a present, & ont persisté dans la veritable Religion.*

Tartarorum sub Johanne quodam Christianorum meminit Abraham Zacuth in libro Juchasin circa A. C. 1502. scriptus pag 150.

Alexandri III. Papæ Epistola XLVIII. Ad Indorum Regem quem vulgo Preto Joannem, ipse Sacerdotem sanctissimum vocat, ubi ei commendat *Philippum* Medicum, Fidei prædicatorem.

Itinerarius *Joannis de Hese* A. 1489. & de Presbytero Johanne. Paris 4. Antwerp. 1565. 12.

Pretiosi sive Presbyteri Joannis, Regis Æthiopiæ de ritibus ac moribus Indorum Epistola. Daventriæ 1504. 4.

Francisci Alvarez liber Lusitanice primum & deinde Hispanice

ce sæpius editus de terris Presbyteri Johannis itidem ad Æthiopiam pertinet, ac Lusitanicæ quidem editionis, quæ mihi est in manibus, hic est titulus: Verdadera informaçam das terras de Preste Joam, segundo vio & escreveo ho Padre *Francisco Alvarez* capellan del Rey. Ulyssipone 1540. fol.

Fides, religio, moresque Æthiopum sub Imperio pretiosi Johannis, per *Damianum a Goës*, Paris 1502. 8

Botschaft des Königs David den man nennet Priester Johann, an Pabst Clemens den Siebenden A. 1532. Dreßden 1533. 4.

Gonzalo de Illescas historia pontifical y Catolica Tom. 2. pag. 254. sqq.

Marmolius T. 3. Africæ pag. 91. *en tirant vers l'Est il y avoit un Roy fort puissant, qu'on nommoit* Ogane, *en aussi grande veneration parmi ces peuples que le Pape est parmi nous, car de toute antiquité les autres Rois aux changemens de la couronne lui envoyoient des Ambassadeurs & des presens pour étre confirmez dans leur Estat: & ce Pontife pour marque de cela leur envoyoit un bourdon & un casque de laiton fort luisant, au lieu de sceptre & de couronne avec une croix de laiton, pour porter au cou, comme une choise sainte, toute semblable a celle des Chevaliers de Malte, sans quoi l'on n'estoit pas tenu pour Roy legitime. Ils disoient aussi que tout le tems que les Ambassadeurs des Princes demeuroient à la Cour de celuy cy, ils ne le voyoient point, mais seulement les courtines de soy de son pavillon; & lorsqu'ils prenoient congé de lui, il leur montroit un pied par grace particuliere, auquel ils portoient honneur comme à une chose sainte, & que la plus grande faveur qu'il leur faisoit, éstoit de leur faire donner une petite croix toute semblable a celle qu'ils portoient au Roy de Portugal, qui les rendoit libres & exemts de tout tribut, lorsqu'ils l'avoient au cou, comme sont en ses quartiers les Commandeurs. On apprit depuis, que c'estoit l'Empereur des Abyssins, qu'on nomme ordinarement Préte-Jan.* Idem Marmolius ubi de Regis Abyssini * potentia & magnificentia lib. 1. c. 20. denique subjungit Tom. 1. pag. 42. *quelques auteurs le nomment* Preste-Jean, *par erreur ou par corruption du mot: car les Abyssins disent* Beync-Jean, *qui veut dire* Jean estimé, *& les Chaldeens* Juan Encone, *c'est a dire* Jean precieux & grand: *mais le veritable* Preste-Jean *fut un Prince des Tartares.*

In

* De Abyssinis infra, cap. 45.

In ARABIAM jam Apostolorum tempore, Evangelii sonus pervenit, e quibus Petrum Paulumque Arabas adiisse constat ex Galat. I. 17. seq. quem locum respiciens Procopius Gazæus ad verba Esaiæ XI. 14. *& filij Ammon primi obedient* pag. 190. ἔθνη δὲ ταῦτα τῶν τὴν Ἀραβίαν οἰκούντων. Θεοῦ γὰρ ἐκκλησιῶν οἱ Χριστοῦ μαθηταὶ τὰς χώρας ταύτας ἐπλήρωσαν, ὅτε τὰς ἑαυτῶν χεῖρας καὶ τὰς δι᾽ αὐτῶν ἐπιτελουμένας πράξεις ἐπὶ τὴν Ἀραβίαν ἐξέτειναν. ὁμόρους δὲ ὄντας τοῖς Ἰουδαίοις εἰκὸς καὶ πρώτους τὸ κήρυγμα δέξασθαι. Confer eundem Procopium ad Esaiæ XLII. 11. p. 472. Frequens etiam in veteribus Ecclesiasticæ Historiæ monumentis Episcoporum Arabiæ mentio, & metropoleos Bostrorum: Bostrenus siqvidem sive Bostrensis Episcopus jam interfuit Concilio Antiocheno A.C. 269. Cætera nomina Episcopatuum videantur in antiqua notitia apud Guil. Beveregium notis ad Canones Concilior. pag. 147. De primo SARACENORUM * Episcopo Mose circa A. C. 377. Sozomenus VI. 38. Acta Sanctorum 7. Febr. & Tillemontius tomo VII. memor. Hist. Eccles. pag. 593. sqq.

Inter HOMERITAS Arabes multi Christiani, sed ab Judæis † & Idololatris oppressi tributis, donec Christianus etiam illis Rex impositus ab Hellistheæo Rege Æthiopiæ, CHristi itidem sacris addicto, de quo Procopius lib. I. de bello Persico c. 20. De Christianis in Arabia tempore nascentis Muhamedismi, Eduardus Pocockius in specimine historiæ Arabum p. 136. seq.

Per vastas Imperii TURCICI ditiones universas, sicut hodie Christiani frequentes vivunt & tolerantur cum suis Monachis, clericis, Episcopis & Patriarchis CPolitano, Alexandrino, Antiocheno & Hierosolymitano Armenioque: sic jam ab Apostolorum temporibus non in Palæstina solum & Syria, sed cæteris etiam regionibus plerisque doctrinam CHristi cœpisse personare, & majora deinde semper à Constantini M. præcipue temporibus sumsisse incrementa, vel ex Catalogo Ecclesiarum Apostolicarum quem supra p. 83. sq. exhibui, & ex Eccle-

* Arabes iidem *Saraceni*. Procopius pag. 215. Ἄραβάς φησιν τοὺς νῦν καλουμένους Σαρακηνούς. & pag. 227. τοὺς πλησιοχώρους Ἄραβας ἢ καὶ τοὺς τούτων ἐνδοτάτω Σαρακηνούς. adde Ezech. Spanhem. ad Orat. 1. Juliani p. 164.

† De Judæo Dunaano tyranno vide Martyrolog. Rom. 24. Octobr. & 27. Jul.

fiafticæ Hiftoriæ monumentis, Epifcopatuumque fucceffionibus perfpicue patet: quanquam fateor non adeo certa effe quæ de Epifcopis Byzantinis ante Metrophanem A. C. 307. conftitutum feruntur. Vide Benedictum Bacchinum de origine Hierarchiæ Ecclefiafticæ p. 381. Qui hodie in ditione Imperatoris Turcarum vivunt Chriftiani, funt præter *Græcos* & *Romanæ* addictos Ecclefiæ, *Armenij*, *Copti*, Syri *Maronitæ* five ut cap. 15. vocat Haithonus *Maronini*: *Melchitæ*, Chaldæi *Neftoriani*, *Jacobitæ* five *Jacobini Monophyfitæ*, *Georgiani* five *Iberes*, a) & *Colchi* five *Mingreliani*, de quibus *Richardus Simon* in libro Gallice A. 1684. 1693. & Trevoltii A. 1711. & Anglice Lond. 1685. 8. edito cui titulus: Hiftoria Critica Fidei rituumque populorum Orientis: nec non *Eugenius Rogerus* Miffionarius Ordinis S. Francifci in defcriptione topographica Terræ fanctæ edita Gallice Parif. 1664. 4. qui etiam pag. 335. feqq. videndus de *Drufis* (Chriftianis non nifi nomine) quorum Religio uberius exponitur in libro Hamza ben Ali ben Achmed, ex Syria nuper allato Romam b) & Parifios, atque Gallice etiam verfo à Petito de la Croix, Regio linguæ Arabicæ

a) IBERI Afiani jam dudum dogmatum Chriftianorum obfervantiffimi tefte Procopio lib. 1. de bello Perfico c. 12. De illorum converfione per captivam mulierem tempore Conftantini M. qui Epifcopum eis mifit, videndus Rufinus lib. 1. cap. 10. Socrates I. 20. Sozomenus II. 7. Tripartita III. 1. & Nicephorus VIII. 34. Suidas in ἴβηρες. Martyrologium Rom. 15. Decemb. De ABASGIS populo COLCHIDIS, fub Juftiniano Chriftianam amplexis religionem, cum antea lucos & filvas coluiffent, Procopius lib. IV. c. 3 de bello Gothico, qui Epifcopum eis ab Imperatore miffum memorat c. 4. ejusdem libri. De recentiore illarum Ecclefiarum ftatu & Fide Clemens Galanus de conciliatione Ecclefiæ Armenæ cum Romana c. 12. Bibl. univerfelle de Mr. le Clerc T. 1. pag. 287. feq. Rich. Simon libro laudato c. 5. feq. & Bibliothecæ Criticæ T. 1. p. 227. fqq. Bzovius ad A. C. 1330. num. 57. & Martinus Chladni ὁ μακαρίτης in diff. de Ecclefiis Colchicis earumque ftatu, doctrina ac ritibus. Witemberg. 1702. 4.

b) Jofeph Simonius Affeman T. 1. Bibl. Oriental. pag. 628. num. LIX.

bicæ Profeſſore, ex cujus verſione excerpta obvia in Mercurio eleganti A. 1701. menſe Junio & Julio, & in Ephemeridibus eruditorum Pariſienſibus A. 1703. pag. 278. ſeqq. De Druſis hiſce & eorum origine conſuli quoque poteſt tomus ſextus ſylloges quæ inſcribitur: Nouveaux memoires des miſſions de la Compagnie de JEſus dans le Levant p. 215. ſqq. ubi etiam duo eorum genera dari notatur pag. 222.

Caput XLII.

De ſucceſſu Religionis Chriſtianæ in variis ASIÆ inſulis, regionibusque hactenus necdum commemoratis.

Summo jure celebrat Siracides Optimi Maximi Numinis λογισμὸν ſive ſapientiam conditricem abyſſi, & tot Inſularum in ea plantatricem XLIII. 27. ἐν λογισμῷ αὐτȣ̃ ἐκόπασεν ἄβυσσον καὶ ἐφύτευσεν ἐν αὐτῇ νήσȣς. Non minoribus laudibus extolli meretur Divina benignitas, quod tot plantatis in Oceano Inſulis innumerabilibus hanc quoque conceſſit gratiam, ut a duorum maxime abhinc ſæculorum ſpatio in quam plurimis illarum etiam ſalutaris doctrina perſonuerit Evangelii, & per Chriſtianas gentes Luſitanos, Hiſpanos, Anglos, Belgas detectæ aliæ & occupatæ, aliæ aditæ ſaltim aut per Miſſionarios factum eas ſalutandi periculum, & ad CHriſtum adducendi initium fuerit.

Ex his primo loco memorandæ Inſulæ *PHILIPPINÆ* quas Hiſpani tenent ab A. 1564. ſuntque qui numerant earum ultra 1200. Ex his præcipua eſt *Manilha* ſedes Archiepiſcopi, qui tres ſub ſe habet Epiſcopos *Cebuenſem*, a) *Luzonenſem*, b) *Comorinenſemque.* c) Vide Gemellum Carreri tomo quinto itineris per orbem ſuſcepti, Thevenotum, Mandelslohium, Franciſci Collini, Petri Chironii & Franciſci Combes S. J. hiſtoriam harum Inſularum, omnes tres editas Hiſpanice, Philippi Bonanni numiſmata Pontificum Rom. T. I. pag. 443. lettres edifiantes T. 10. p. 52. ſeq. &c.

Urbanus

a) al. *Nominis JEſu.* b) al. *Novæ Hiſpalis* ſive *Novæ Segoviæ.*
c) al. *Caſerenſis.*

Urbanus Cerry pag. 188. *Entre ces Isles il y en a quarante, qui sont sous la Domination du Roi d'*Espagne; *mais il y en a une infinité d'autres, qui n'ont jamais été conquises par les* Espagnols, *& qui forment un* Archipel *d'une vaste étenduë. Il y a plus de cinq cens Moines de divers Ordres*, Augustins, Capucins, Dominicains, Jesuites, *&* Carmes *déchaussez, autrement dits* Recollets *dans ce Païs-là, qui sont dispersez dans ces Isles, & qui résident dans plusieurs Eglises, où, non sous le nom de Curez, mais sous celui d'Instructeurs, ils enseignent la Doctrine Chrétienne, ont converti près de deux millions d'Ames, & s'appliquent fort soigneusement à la Propagation de la Foi.*

Novæ Philippinæ ad dextram veterum, & supra Moluccas, repertæ sub Philippo V. de quibus Memoriæ litterariæ Trevoltinæ A. 1706. mense Martio p. 459. lettres edifiantes, preface du Tom. VI. & T. II. p. 74. T. X. p. 52. seq. 65. & præcipue T. XI. p. 75. seq. 136. seqq. Philosophical Transactions num. 317. Benjamin Motte, abridgment T. 2. parte 2. p. 191. seq.

De Insulis *Marianis* ita dictis a Maria Anna Austriaca, quæ Missionarios in illas misit, videndum iter Gemelli Carreri Tom. V. libro 3. p. 292. sqq. & Carolus Gobien S. J. in illarum historia: Lettres edifiantes T. XVIII. p. 190. ubi celebratur Marianarum Apostolus Lud. de Sanvitores, * & simul traditur de recens detectis Insulis *Carolinis*, atque successu Missionum in illas susceptarum in Epistola Guilelmi Dubenton, scripta Agadnæ 1722. 20. Mart.

Insulæ *Maldivæ*, æquinoctiali lineæ vicinæ, quas intra 140. milliarium spatium ad undecies mille exstare scripsit Linschotanus p. 16. alii plures quam 12000. Peritsolius in itinerario pag. 108. qui *Nadivas* appellat, esse plures quam 1500. Veteres relationes ab Eusebio Renaudoto editæ pag. 1. circiter mille & nongentas, adde Renaudotum in notis p. 126. De illis insulis quibus rex Mahomedanus imperitat, adeundus Franciscus de Pyrard in itinere Gallice edito parte 1. cap. 10. seqq. & ex eo Franciscus Thomas Cornelius tomo secundo lexici Geographici itidem Gallica lingua vulgati. Verum hasce insulas postquam A. 1505. eas Almeida detexit, à paucis Christianis nisi forte commerciorum causa frequentatas comperi.

Moluccas

* Vide Urbanum Cerry p. 191.

Moluccas Insulas non diu ante, A. 1511. repertas, ab A. 1529. Lusitani, Hispani ab A. 1580. tenuere :* donec ab A. 1600. magnam partem Batavi sibi subjecerunt. Vide præter Thomæ Porcachi & Vincentii Coronelli de Insulis opera, & Petri d'Avity descriptionem Generalem Mundi, Imperiorum Regnorumque Gallicé editam, Petri Pigafetæ iter in insulas illas A. 1519-1522. susceptum vulgatumque Italice & Gallice: nec non Bartholomæi Leonardi de Argensola opus editum Hispanice Madriti 1609. fol. Conquista de las Islas Molucas, & Gallice, * Amst. 1706. 12. tribus volum. histoire de la conqueste des Moluques.

Maximæ quoque jampridem Belgarum opes sunt in insula JAVA, ubi caput Imperii eorum Orientalis, *Batavia*, quam in Jacatræ ruinis post A. 1609. condidit Societas nobilis commerciorum in Indiam Orientalem A. 1602. Amstelodami feliciter constituta de qua consulendus Franciscus Michaël Janiçon, tomo primo libri, état present de la Rep. des Provinces unies, a la Haye 1729. 12. p. 307. sqq. & recueil des voyages, qui ont servi a l'établissement & au progres de la Compagnie des Indes Orientales. Amst. 1712. 12. septem Volum. De Christianæ Religionis statu & successibus in hac Insula & vicinis Moluccis, notare me nonnulla memini supra p. 593. sqq.

Christiana sacra similiter a Lusitanis primum, deinde post A. 1656. a Belgis illata sunt in Insulam CEYLANENSEM, quæ Cosmæ Indopleustæ p. 137. 336. venit nomine SELEDIVÆ sive SIELEDIVÆ, aliis veteribus TAPROBANE appellatur: de qua Philippus Baldæus qui ab A. 1658. ad 1668. in illa Insula versatus est & sacra Christiana administravit, cujus descriptio oræ Malabaricæ & Coromandelensis, Iusulæque Ceylanensis ex Belgico versa Germanice prodiit Amst. 1672. fol. Præter Baldæum de eadem Insula exstant commentarii *J. Ribeyro* Lusitani, & *Rob. Knoxii* Angli, illa ex Lusitanico a) hæc ex Anglico b) etiam Gallice editi.

Tttt FORMO-

* Acta Erud. 1707. p. 342.

a) Europe Savante 1719. Août p. 216.

b) Boeksaal van Europe 1692. p. 43. weekly memorials A. 1685. p. 85. 97. seq.

FORMOSAM usque ad A. 1653. in potestate habuere Lusitani, hinc Belgæ, vicissim pulsi A. 1662. a Sinensibus. Qua de Insula præter Georgii Candidii c) & Georgii Psalmannzaris d) relationes, multis dubiæ visas fidei, consuli possunt Mandelslohius p. 160. seq. Epistola P. de Mailla S. J. in limine tomi XIV. sylloges quæ prodiit Gallice sub titulo: lettres edifiantes & curieuses ecrites des missions etrangeres. Paris 1720. 12.

Etiam in Insulas XXXII. recens repertas A. 1686. ad meridiem Marianarum, spes facta propagandorum Christianorum sacrorum. Lettres edifiantes Tom. I. p. 112. seq. & de Labyrintho Insularum, Insulisque *de Ponghu* T. VII. p. 100. 101. seq. T. XIV. p. 17. seq. & de Insulis *Nicobarensibus* T. X. p. 67.

Caput ditionum Juris Lusitanici in Asia est GOA, expugnata ab Albukerkio A. 1508. & ab A. 1540. sedes Archiepiscopi Metropolitani, præter summum Vicarium Episcopum, Goæ versantem quatuor suffraganeos * sub se habentis Episcopos *Cochinensem*, *Maliaporensem*, *Malacensem* & *Macaitanum*: (quintus enim *Nangazachensis* in Insulis Japoniæ post Lusitanos Japonia ejectos esse desiit.) *Angamalensem* praeterea Archiepiscopum quem ab A. 1609. Christianis in Malabarica ora præesse jussit Paulus V. solitum versari in vicina civitate

c) In tomo primo collectionis itinerum Anglice editorum Lond. 1703. Hujus Candidii fidei detrahit G. Psalmanazar in præf. p. XVI. seq.

d) Hæc Anglice Lond. 1704. & Gallice Amst. 1705. 12. & a Philippo Georgio Hubnero Augustæ Vindel. 1716. Germanice edita, de cujus auctore vir eruditiss. M. Veiss. la Crose in Vindiciis scriptorum p. 210. *specimen illud mendacissimi hominis qui se pro Formosano apud homines inepte credulos venditavit.* Memoriæ Trevoltinæ A. 1705. April. p. 587. edit. Amst. *une fiction grossiere, un pretendu Formosan joue a Londres a peu pres le méme role que jouoit a Paris il y a quelques années une fausse Princesse de la Chine.* Unschuldige Nachrichten A. 1716. p. 444.

* Commanville, tables Geographiques p. 136. Comes Aunoya descriptione itineris in Hispaniam Tom. I. edit Germanicæ pag. 210.

tate Indiæ citerioris Cranganore. Vide Jo. Albertum Mandelslohium libro Itineris Orientalis ſecundo, Petrum de la Valle parta quarta & Dellonium itineris in Indiam Orientalem lib. 2. cap. 10.

Poſt Gregorii XIII. & Sixti V. conatus, Clementis VIII. breve ad Archiepiſcopum Goanum de promovenda per MALABARIAM religione Chriſtiana, refert Ludovicus de Bavia hiſt. Pontifical y Catolica T. 3. p. 169. ſeq. De Miſſionariis Jeſuitis ab extremo ſæculi decimi in illam partem Indiæ Orientalis tendentibus, præter Purchaſium Tom. 2. collectionis itinerum Anglice editæ, Franciſcus Barretus S. J. in relatione de miſſionibus & Chriſtianitate in Provincia Malabarica, Rom. 1645. 8. Italice.

The hiſtory of the Church of Malabar, by *Mich. Geddes*, Lond. 1694. 8. *Mat. Veiſſerius la Croſe* in libro laudato ſupra p. 607. ubi etiam de præclaro ſtudio Miſſionis Danicæ Miniſtrorum noſtratium Lutheranorum in oram Coromandelenſem: de quorum ulteriore Miſſione *Maderaſpatana* ſive *Madraſiam* ſuſcepta vide ſis Rev. Gotthilf Auguſti Franckii præfationem ad Continuationem XXVI. relationis quæ Halæ Sax. Germanice editur Tranquebarenſis.

De recentiſſimis miſſionibus tribus magnis Jeſuitarum in illas oras *Madurenſi*, *Maiſſurenſi* & *Carnatenſi*, toleratiſque graviſſimis ab Indorum repugnantia perſecutionibus, multa leguntur in ſæpius laudata mihi ſylloge, quæ pluribus voluminibus prodiit duplici hoc ſub titulo, uno, *lettres edifiantes & curieuſes écrites des miſſions etrangeres*, tomis XIX. & altero: *nouveaux memoires des miſſions de la Compagnie de JEſus dans le Levant*, tomis VI. In his de *Madurenſi* quidem a capite Camorino ad Pondicheriam uſque conſuli poſſunt T. 1. p. 9. 32. 46. 50. 55. T. 2. p. 1. ſq. III. p. 217. V. p. 2. ſq. VI. p. 118. ſq. IX. p. 125. ſq. & 151. ubi P. Martinus in diſtrictu miſſionis ſuæ *Madurenſiſque*, *Tanjaurenſi*, & *Nayuarenſi* ditione ait triginta millia Chriſtianorum reperiri. vide & p. 226. ſqq. XII. p. 105. ſqq. XIV. p. 448. & XV. p. 1. ſqq. & 211. ſqq. ubi etiam Charta Geographica inſignis, conferenda cum ea quæ exſtat in Athante Hiſtorico Gallice edito volumine quinto n. 49. p. 129. De perſecutione à Rege Maravenſi T. X. p. 79. ſqq. & a Dafferis p. 254. ſqq.

De Miſſione in regnum *Naiſſurenſe*, cujus Rex tributa pendit magno Mogori, T. X. p. 99. ſqq. XIV. p. 228. ſqq. ubi ſpeciatim de Miſſione *Devandeſallenſi* & p. 285. ſqq. de *Chinaballabarenſi*.

De *Carnatensi* denique T. V. pag. 3. & 240. seq. ubi trecenti baptizati memorantur pag. 246. vide etiam X. pag 3. seqq. ubi de gravi persecutione, & XII. p. 233. XV. preface pag. VI. seqq.

Casp. Schillingers Reisen p. 323.

D. *Christiani Eberhardi Weismanni* Theologi Tubingensis Orationes pag. 323. seq.

Caput XLIII.

De propagatione Religionis Christianæ in Insulas AFRICÆ vicinas.

In CANARIAS sive Fortunatas Insulas missionarii ex Ordinibus mendicantium ab Urbano V. ablegati A. C. 1369. vide Odoricum Raynaldum ad illum annum n. 14. Eæ jam dudum parent Hispanis & jam ab A. 1485. In Canaria *Civitas Palmarum* est sedes Episcopi, qui suffraganeus est Archiepiscopi Hispalensis. De illis præter Peritsolii itinerarium c. XVIII pag. 115. sqq. conferendus *le Mayre* in libro edito Paris. 1695. 12. voyages aux Isles Canaries, Cap verd, Senegal & Gambie.

AZORES in Oceano Atlantico Insulas, quæ veterum *Cassiterides* esse quibusdam existimantur, Lusitani tenent. Eas ab A. 1449. adire cœperunt Christiani, & præcipuam earum Insularum Terceram alio nomine etiam JEsu CHristi Insulam appellari comperi. In Terceræ insulæ metropoli *Angra* sedes Cathedralis Episcopi, qui Archiepiscopi Ulyssiponensis est suffraganeus, cum parochiis quinque, vide Jo. Baptistam Labatum T. V. Africæ Occidentalis p. 287.

In Insula MADERA Episcopus *Funchalensis* sub eodem Archiep. Ulyssiponensi, sicuti etiam in Insularum CAPITIS VIRIDIS una, *Ripa* sive *Riparia* magna: atque huic subjectos esse Ecclesiasticos Juris Lusitanici in illis Africæ partibus universos, notavit Labatus T. V. Africæ p. 59. ubi de Ecclesia & conventu Capucinorum in Cachaux ad fluvium S. Dominici.

De

De ſacello in Inſula *Calegutana* ſive *Cazegutana* condito in Chriſtianorum uſum ab Idololatra ſed amante Chriſtianos, idem Labatus T. 5. p. 173.

Regem inſulæ *Biſſallenſis* (Biſſaux) qui Luſitanis & ab A. 1700. Gallis locum commercia frequentandi aperuit, non alienum futurum a Chriſtiana Religione admittenda & amplectenda, ſi idonei Miſſionarii ſtudium ſuum impenderent, affirmare non dubitat, & argumentis quibusdam ex veterum quarundam ſuperſtitionum idolatricaram deſertione petitis confirmat Jo. Baptiſta Labatus T. V. itineris in Africam Occidentalem pag. 138. Meminit etiam Eccleſiæ parochialis Franciſcanorum Luſitanorum pag. 139. 196. ſqq. Vide ſi placet quæ idem de Rege *Geregeſeno* pag. 21. & Eccleſia Bintanenſi & Gilfragenſi pag. 5. & de fœdere Commerciorum Bintanenſi cum Gallis pag. 310. ſqq.

In Inſula S. THOMÆ, quam jam ab A. 1405. detexerunt occuparuatque Luſitani, atque A. 1610. & 1641. ereptam a Belgis, iterum recuperavere ac tenent, ſedes Epiſcopi eſt caput Inſulæ *Pavoaſana*. Vide Petitum de la Croix tomo quarto Africæ, & Odoardi Dapperi deſcriptionem inſularum Africanarum p. 61. quos etiam de aliis plerisque inſulis Africanis cultis per Chriſtianos, ſive Luſitanici ſive Belgici juris aut Hiſpanici conſulere juvabit: & de MELITA ſive MALTHA, Equitum Johannitarum ſubjecta Imperio, eundem Dapperum p. 84. ſeq. de qua jam ſupra pag. 545. dicere me memini quanquam Inſulam Melitam ad quam appulit Paulus Apoſtolus Act. XXVIII. 1. non Maltham iſtam ad meridiem Siciliæ in Africo mari, quam rectius ſentiunt plerique: * ſed Meledam Dalmaticam fuiſſe nuper contendit auctor ſcripti Venetiis 1730. 4. editi cui titulus: *D. Paulus Apoſtolus in mari, quod nunc Venetus ſinus dicitur, naufragus & Melitæ Dalmatenſis inſulæ hoſpes.*

* Vide Philippum Cluverium lib. 2. Siciliæ antiquæ c. 16. Acta Sanctorum T. V. Junii 29. Octaviani Cajetani iſagogen in Hiſt. Siculam c. 19. & Commendatoris Franciſci Abelæ Melitam illuſtratam p. 172. ſeq. Tomi XV. theſauri Siciliæ, ubi etiam icon ære deſcripta ſinûs *Tal Puales* in quo locum naufragii Pauli hodieque peregrinantibus demonſtrant.

CAPUT XLIV.

Origines & præclari ſucceſſus Religionis Chriſtianæ in AFRICA. Chriſtianiſmi plerisque in locis oppreſſio per Saracenos.

In Africam SIMON Zelotes Apoſtolus Fidem Chriſtianam intulit ſi credimus Menologio Græcorum 10. Maj. nec non libellis qui ſub Dorothei & Hippolyti nominibus circumferuntur, & Nicephoro Hiſt. Eccleſ. II. 40.

De errore duplici eorum qui Philippum Apoſtolum ſcripſere Hierapoli in Africa prædicaſſe, quód de Philippo Diacono & Hierapoli Aſiæ verum eſt, vide Florentinium pag. 150. ad Martyrolog. Hieronymi.

Contra *Baronium* qui ad A. C. 44. n. 38. ab Apoſtolorum temporibus origines Eccleſiæ Africanæ repetit, & contra *Jo. Baptiſtam Grammaye* lib. 2. cap. 2. diſputat *D. Emanuel a Schelſtrate* in Eccleſia Africana ſub primate Carthaginenſi Rom. 1679. 4. diſſ. 1. atque non ante annum CHriſti CXX. initia Fidei Chriſtianæ Carthagine cœpiſſe indeque longe lateque per Africam, propagata fuiſſe contendit.

Martyrologium Rom. 3. Jun. *Carthagine* S. Cæcilii *Presbyteri, qui* S. Cyprianum *ad CHriſti Fidem perduxit.*

S. Auguſtinus XVIII. ult. de Civitate DEI. *Interim quod ſcimus in Civitate notiſſima & eminentiſſima Carthagine Africæ Gaudentius & Jovius Comites Imp. Honorii, quarto decimo Kalendas Aprilis* (circa A. C. 399.) *falſorum Deorum templa everterunt, & ſimulacra fregerunt. Ex quo usque ad hoc tempus per triginta ferme annos quis non videat quantum creverit cultus nominis CHRISTI?*

Quam longe lateque in Africa obtinuerint CHriſti ſacra, conjecturam licet facere ex eo, quod in Concilio Carthaginenſi A. C. 411. Epiſcopi Catholici CCLXXXVI. abſentibus CXX: & quod CCCXXXIV. Epiſcopos Africæ miſſos in exilium ab *Hunerico* Ariano, clauſasque eorum Eccleſias tradit Marcellinus Comes in Chronico ad A. C. 484.

Noti-

Notitiam Epiſcopatuum Africanorum illuſtratam dabunt præter *Jac. Sirmondum* T. 1. var. opuſc. & T. 1. Opp. p. 429.

Emanuel Schelſtratenus in Eccleſia Africana ſub Primate Carthaginenſi Colon. 1679. 4. & Antiquitatis illuſtratæ tomo ſecundo.

Jacobus Baſnage Hiſt. del'Egliſe liv. IV. T. I.

Steph. Baluzius ad Collationem Carthaginenſem Tom. I. Concilior. Pariſ. 1683. fol.

Lud. Ellies du Pin in obſervationibus ad Optatum de ſchiſmate Donatiſtarum. Pariſ. 1702. fol.

Henricus Noris in animadverſionibus ad *Joannis Garnerii* notas in inſcriptiones Synodalium Epiſtolarum, inter Epiſtolas Auguſtini 90. ſq. (novæ Editionis 175. ſq.) Tom. 12. edit. S. Auguſtini Amſt. p. 499. & in Noriſii Operibus Tomo 3. Veronæ 1730. fol.

Diligentiſſime tandem accuratiſſimeque *Theodoricus Ruinartus* ad Victorem Vitenſem, inprimis p. 123. - 217. ſeq.

Chriſtianus Lupus diſſ. de Africanæ Eccleſiæ ad ſedem Apoſtolicam provocationibus quam Moguntiæ 1681. 4. edidit poſt *M. Antonii Capelli* diſſ. de appellationibus Eccleſiæ Africanæ ad Rom. ſedem. Pariſ. 1622.

VANDALI in Africa Chriſtiani ſed Ariani, adeo ut Gelimer victus, Patriciorum Ordini ideo a Juſtiniano Imp. non fuerit adſcriptus, ἐπεὶ οὐ μεταθέσθαι τῆς Ἀρείου δόξης ἤθελεν, quia ab Arianiſmo diſcedere noluit, ut refert Procopius II. 9. de bello Vandalico, quem vide ſis etiam cap. 14. ac de Vandalorum in Africam irruptione Baronium ad A. C. 428. & de Juſtiniani Imp. victoria qui eos Africa iterum ejecit, ad A. 533. n. 41. ſeq. & A. 534. n. 51. ſeq.

Melchior Leydeckerus in hiſtoria Eccleſiæ Africanæ illuſtrata, tomo priore. Ultraject. 1690. 4. Acta Erud. 1690. pag. 487.

SARACENI Africam invadunt. Pagi ad A. C. 666. n. 10. 669. n. 5. Juſtiniani II. culpa victores. id. ad A. 691. num. 5. 696. num. 3. ſeq.

Creſconius Afer, cujus Concordiam Canonum habemus, bella & victorias quas Johannes Deſiderius Patricius a Leontio Imp. miſſus

miſſus apud Africam de Saracenis geſſit, hexametris verſibus deſcripſerat aliquot libris, ut ex veteri Codice notavit Jo. Mabillonius itineris Italici pag. 69. ſed illud ſcriptum ad nos non pervenit. Joannis victoriam ſed a Saracenis mox iterum ſuperati memorant Cedrenus ad annum Leontii Imp. tertium pag. 365. Zonaras aliique.

De perſecutione Saracenorum in Chriſtianos, Pagi ad A. C. 707. num. 2.

In ſeptima & octava Synodo nulli Africani Epiſcopi.

In Africa vix quinque Epiſcopi ubi olim ducenti quinque. Pagi ad A. C. 1053. n. 14. qui etiam de ſtatu Chriſtianorum ſub Saracenis ad A. 1073. n. 13. 1076. n. 7. & de victis per Chriſtianos Saracenis in Sicilia & Africa ad. A. 1087. n. 2. ſeq.

Sigebertus ad A. C. 790. *Carolus M. circa pauperes etiam ſollicitus, non ſolum in regno ſuo verum etiam trans maria in Ægypto, in Syria, in Africa, præcipue in Hieroſolymis, liberalitate eleemoſynarum Chriſtianis pauperibus ſolatiabatur, transmarinorum Regum amicitias ob hoc expetens, maxime ut Chriſtianis ſub eis degentibus eſſet relevatio.*

Eccleſiæ Chriſtianæ MOZARABUM adhuc floruere ſæculo XII. antequam ab Almoravidis in Africa & Hiſpania extinguerentur. vide Pagium ad A. C. 1114. n. 3. ſeq. & quæ ſupra p. 108.

De Rege *Geloſenſium* Africæ, baptizato A. C. 1481. cura Joannis Luſitaniæ Regis, *Lud. Caravanial de Marmol* in Hiſtoria generali Africæ quæ Hiſpanice primum, Granatæ 1573. fol. deinde Gallice, Nic. Perroto Ablancurtio interprete prodiit Pariſ. 1667. 4. T. 3. p. 76. ſq.

De Rege *Congi* baptizato cum filio A. C. 1489. ſeq. Marmolius T. 3. p. 92. 93. lib. IX. cap. 24. ſeq. ubi etiam de Rege relapſo ad cultum idolorum cum filio ſecundo genito. Sed primogenitus Patri ſucceſſit & Chriſtianus Chriſtianos protexit. De populis *Manicongi* Chriſtianiſmum amplexis T. 1. pag. 32.

In Africa non modo *Maronitæ*, *Georgiani*, *Græci*, *Copti*, *Neſtoriani*, *Jacobitæ*, & alii Chriſtiani etiam Europæi & commerciorum cauſſa alii ut *Tinzedæ* in Numidia, de quibus idem *Marmolius* T. 3. pag. 15.

Regni

Regni *Sofala* incolæ facilius converti poſſunt, quia credunt unum DEUM nec colunt idola. *Marmol.* T. 3. p. 117. Longe difficilius tamen viſum Mahometanos ad CHriſti ſacra adducere quam Idololatras, ut notavit *Labatus* T. V. Africæ p. 325. T. IV. p. 157. & multis aliis in locis.

De MUSARABIBUS Chriſtianis * in urbe Marocco hæc Marmolius T. 2. p. 54. *il y avoit autrefois deux grans palais ou demeuroient les Chrétiens* Muſarabes, *dont ſe ſervoient les Rois de Maroc a la guerre, & leurs femmes & leurs enfans eſtoient là avec eux.* Jacob Almanſor *les emmena d'Eſpagne pour la garde de ſa perſonne, & ils eſtoient ordinairement* 500 *chevaux fort bien payez. On les laiſſoit vivre en leur Religion, de ſorte qu'ils avoient une Egliſe aû meme quartier, où ils alloient entendre la Meſſe. Ils ont éſté entretenus long-tems de la ſorte, jusqv' à ce que Dom Jean premier, Roy de Caſtille les fit revenir en Eſpagne, & leur donna de grans biens & de grans privileges, comme on voit par ceux des Farfanes des Gots dans l'Andalouſie, & de pluſieurs autres qui en viennent. Les Latins les nomment* Muſtarabes, *& les Arabes* Muſtarabins, *non pour venir de ceux qui ſe mirent au ſervice de* Muça *aprés la defaite du Roy Rodrigue, mais pluſtoſt parce quils ſavoient l'Arabe, & que* Muſarab *ſignifie en cette langue un homme qui ſait l'Arabe. Il eſt vrai qu'il y avoit quelques Gentilshommes parmy eux de la ſuite des enfans du Roy Vitiſa & du Comte Julien, qui peuvent avoir eſté cauſe qu'on les nomma ainſi. Ce nom dure encore en ſept Egliſes Parochiales de la ville de Tolede, ou l'office Muſtarab a lieu avec les ceremonies Gothiques, comme il ſe pratiquoit dans toutes les autres de la méme ville avant que l'Office Romain s'y eſtabliſt. - - - L'an* 1219. S. Belard *& cinq de ſes Compagnons furent preſcher à Maroc & martyriſez par les Maures, parce qu'ils déclamoient contre la ſecte de Mahomet. Mais* Don Pedre, *fils du Roy de Portugal, qui eſtoit alors dans Maroc, emporta leurs reliques dans Coimbre. Depuis cela les* Muſarabes *firent ſi bien envers le Roy, qu'il leur permit d'établir là un Convent de Cordeliers, ce qui eſtant rapporté en Eſpagne, pluſieurs de cet Ordre y firent preſcher*

Uuuu

* De Mozarabum liturgia per Cardinalem Ximenium luci vindicata vide Bzovium ad A. C. 1503. n. IX. les delices de l'Eſpagne pag. 332. ſeq. Joannis Pinii S. J. diſſ. præmiſſam tomo ſexto Act. Sanctorum Julii. Exſtat etiam illa liturgia Latine T. 27. Bibl. Patrum Lugd. 1672. p. 644.

ſcher la Foy Chrêtienne & y ſuffrirent le martyre, *par la jalouſie des* Alfaquis *ennemis de Dieu & de ſa parole*, *& entre autres Daniel & ſix de ſes Compagnons*, *qui y moururent l'en* 1227.

De *Henrici*, qui Regis Luſitaniæ Johannis filius fuit, ſtudio Africæ partes Occidentales detegendi ab A. C. 1419. Marmolius T. 1. p. 97. ſqq. ubi & de aliis inſecutis Luſitanorum in Africam itineribus & expeditionibus.

De Regis *Manicongenſis* converſione ad Chriſtianam Relig. Tom. 1. pag. 104. & Epiſtola ad Julium II. Papam data A. 1512. pag. 109.

Gallorum Chriſtianorum ex Normandia Diepenſium Commercia in Africæ oras A. C. 1364. ſtabilita refert Labatus T. 1. nouvelle relation del'Afrique Occidentale p. 7. ſeq. quæ ſenſim deinde defecerunt, donec Senegallenſis ſocietas A. 1664. jura ſua ceſſit Corpori mercatorum Gallorum quod ab illo tempore efflorefcere cœpit ſub nomine Societatis negotiantium in Indiam Occidentalem. Inde à Rege confirmatæ Societates Africana A. 1673. Senegallenſis A. 1681. Guineenſis A. 1685. Senegallenſes novæ A. 1696. & 1709 quæ denique ab A. 1717. conjunctæ cum celebri illa Indiæ Occidentalis Miſiſipienſi. De locis Africæ occidentalis in quibus ſedes negotiis ſuis Galli fixere, a gradu octavo latitudinis ſeptentrionalis ſive fluvio Serrelione ad gradum vigeſimum ſecundum ſive Promontorium album, videndus idem Labatus T. 1. p. 52. ſqq.

A relation of the coaſts of Africk, called Guinée, by the Sieur *Villault*, Eſcuyer, in a voyage made 1666. 1667. Lond. 1670. 8.

Relation du Sieur de *Montauban* en Guineé, A. 1695. Journal de de Berlin 1698. pag. 200.

Voyage du Chevalier des *Marchais* en Guinee, isles voiſines & a Cayenne par le P. Labat, Ord. Præd. Paris 1730. 12. T. 2. pag. 324. ubi de regno *Ardreſitano*, in cujus incolis exigua ſe Religionis veſtigia reperiſſe teſtatus de illorum Rege ſubjungit: *le Roi qui a paſſé ſa jeuneſſe a* l'Isle de S. Thomé *dependante des Portugais*, *ou il a reçu les teintures de la* Religion Chrétienne *dans un Couvent où il a été élevé*, *ne paroit point du tout attaché aux folles ſuperſtitions de ſes peuples*, *il y a même de grandes eſperances qu'il y renonceroit enticrement*, *& qu'il recevroit*

vroit le Baptême, sans la consideration, ou plûtôt sans la crainte qu'il a du grand Marabou, *dont la puissance & l'autorité sont assez grandes pour le renverser du Tróne, s'il entreprenoit d'introduire une nouvelle Religion dans l'Estat.*

Relation du voyage du Royaume d'Issing, côte d'or pais de Guinée en Afrique par *Godefroi Loyer*, prefect Apostolique des Missions des freres precheurs aux Cotes de Guinée. Paris 1714. 8. Memoir. de Trevoux 1714. p. 1943.

De *Lusitanorum* initiis A. 1444. Labatus T. 1. Africæ p. 69. sq. & longe fusius quemadmodum de *Hispanorum* quoque Sr. de la Croix, Od. Dapperus, multique alii.

De locis quæ Christiani Lusitani vel Hispani obtinuerunt in Africa, Marmolius T. 2. p. 206. &c. de Arzila p. 216. sqq. & Tangeritana Civitate p. 228. sq. & Ceuta p. 236. sq. &c.

De Christianorum mercatorum habitatione in Civitate Fezzana mentio apud Marmolium T. 2. p. 161. & 164. 171. In eadem Civitate versari plerosque e posteris Maurorum pridem expulsorum ex Hispania pag. 170. De Maurorum odio adversus Christianos p. 184. 270. &c.

De *Anglis* vide *Jacobi Houston* observations of the coast of Guinea, addressed to the Court of Assistants of the Royal African Company of Great Brittain. Lond. 1725. 12. *Bibl. Angloise Tom.* 12. *pag.* 318. *Labati* Afrique Occidentale T. 4. p. 274. seq.

Belgæ ab A. 1600 non tantum in Capite bonæ Spei, sed etiam in ora Guineensi aliisque in locis. *Guilelmi Bosmanni* iter in *GUINEAM*, Gallice editum Trajecti 1705. 12. & ex Germanico etiam Anglice 1715. & de CAPITE BONÆ SPEI, *M. Petri Kolbens*, Rectoris zu Neustadt an der Aysch, vollständige Beschreibung des Africanischen Vorgebürges der Guten Hofnung, der eigenen Einwohner Hottentotten, und von der Europæer absonderlich der Holländer von A. 1600. gestiffteten Colonien daselbst. Nürnberg 1719. fol. Opus dignum lectu & curiosis refertum observationibus. Epitome hujus operis Anglice Lond. 1731. 8. present state of the Cap of goode hope, by *Mr. Madley.* Promontorium hoc in ima Africa, quod A. 1493. detexit Bartholomæus Diaz, & *Caput tempestatum* appellavit, à Johanne II. Portugalliæ Re-

ge hoc tulit nomen, ut *CAPUT BONÆ SPEI* jam ubique recepto usu nuncupetur. vide Maxwellum in philosophicis transactionibus Anglicanis, n. 310. Benjamini Motte epitomen T. 2. parte 2. p. 185. sq.

Jo. Georgij Bœvingij Beschreibung und Nachricht von den Hottentotten, Continuatio III. des Berichts von den Missionarien nach Tranquebar.

De *Germanorum* conatibus vide Georgii Danielis Seyleri vitam gloriosissimi Electoris Brandenburgici Friderici Wilhelmi numis illustratam p. 194. ubi numus cum hac inscriptione: *DEO Duce, auspiciis Serenissimi Electoris Brandenburgici cœpta navigatio ad oras Guineæ A. MDCLXXXI. feliciter.* Vide etiam Labatum T. 1. Africæ p. 86. sqq. & Guil. Bosman voyage de Guinée p. 7. seq.

In FESSANUM & MAROCCANUM Regnum Missio Religiosorum S. Francisci ab A.C. 1630. vide Urbanum Cerry pag. 222. sq. seqq. qui de aliis etiam missionibus in varias Africæ regiones disserens consuli potest.

P. Balthasar de Loyola, antea Muley Mahomet, filius Regis Fez, baptizatus A. C. 1654. & in Societatem JEsu receptus A. 1661. si credimus Thyrso Gonsalez de Santalla S. J. in manuductione ad conversionem Mahumetanorum parte 2. lib. 2. c. 8. p. 53.

Cum autem longum sit singulas Africæ regiones & plurimas numero & amplissimas singillatim persequi, de duobus tantum regnis Æthiopico & Ægyptio proximis capitibus deinceps notare pauca quædam satis duxi.

CAPUT XLV.

De Christianismi originibus & successu in regno ÆTHIOPIÆ sive ABYSSINIÆ.

De CANDACE, Reginæ MEROËS, insulæ Æthiopicæ, Dynasta * quem

* Quod nomen Eunuchi, sive Dynastæ illius, Ludovicus de Dieu ad laudatum Actorum locum ex Damiano a Goës refert fuisse, *Indich*, hoc Ludolfus III. 2. hist. Æthiopicæ verisimili conjectura notat ex nomine Candaces corruptum.

quem Zeylanensibus * etiam & Felicis Arabiæ incolis ferunt Evangelium prædicasse, præter interpretes ad Actor. VIII. 27. Eusebium lib. 2. Hist. c. 2. Papebrochium Act. Sanctor. VI. Junii T. 1. p. 618. sq. Sam. Basnage ad Baron. T. 1. p. 113. sqq. adire juvabit Tillemontium T. 2. memoriar. Hist. Eccles. p. 65. sqq. 490. sqq.

De MATTHIA Apostolo Florentinium ad Martyrolog. Hieronymi p. 176. seq. de MATTHÆO p. 158. seq.

De BARTHOLOMÆO Jobum Ludolfum Commentar. ad Hist. Æthiopic. p. 279. seq.

NUBIANOS convertit THOMAS Apostolus, si credimus Haythono cap. 58. qui populos illos c. 54. memorans addit: *qui sunt Christiani, & nigri sicut pix.*

S. FRUMENTIUS Episcopus AUXUMITANUS, verus Æthiopiæ Apostolus ante medium sæculi IV. Æthiopibus Abbas SALAMA. Confer Tillemontii memorias hist. Eccles. T. 7. pag. 284. 709. Jobi Ludolfi hist. Æthiop. III. 2. & Commentar. p. 283. seq. Hieronymum Lobo sive potius Mr. le Grand diss. IX. T. 2. p. 13. seq. de la Conversion des Abyssins. Ab eodem *Frumentio* successionem *Abbunarum* sive Metropolitanorum suorum repetunt Habessini, ut idem Ludolfus III. 7. 17. histor. annotavit.

In Canone Nicæno Arabico XXXVI. edit. Turriani, (Abr. Ecchellensis XLII.) Episcopi Æthiopiæ mentio, sed hunc Canonem commentitium esse probat Ludolfus in Commentario p. 282.

ADAD Axumitarum Rex Anno XV. Justiniani Imp. (CHristi 541.) Christianorum Religionem amplexus, traditur a Nicephoro XVII. 32. & à Cedreno, quod fabulosum videtur præstantissimo viro Jobo Ludolfo, qui de initio & progressionibus Religionis Christianæ apud Habessinos copiose disserit libro tertio Historiæ Æthiopicæ. Tamen & de *HELLESTRÆO* Æthiopiæ Rege, tempore ejusdem Justiniani Procopius lib. 1. de bello Persico cap. 20. χριστιανός τε ὢν καὶ δόξης τῆς δε ὡς μάλιστα ἐπιμελούμενος.

Martyrolog. Rom. 27. Octobr. *In Æthiopia* S. Elesbaan *Regis, qui CHristi hostibus expugnatis, misso regio diademate Hierosolymam tempore Justini Imp. monasticam vitam, ut voverat, agens migravit ad Dominum.*

Uuuu 3 De

* Vide Phil. Baldæum p. 415. sq.

De novem viris ſanctis, fidei Chriſtianæ in Æthiopia poſt Frumentium propagatoribus, Ludolfus III. 3. & in commentario pag. 282. ſeq.

Num *Athamus* Habeſſinorum Nagashius Muhammedi ad Islamiſmum ſe invitanti nomen dederit, vide eundem commentarium pag. 284 ubi contra Seldenum & Colomeſium illud negat.

De Hagiologio Habeſſinorum circa A. C. 1262 præfatio Jo. Baptiſtæ Sollerii S. J. ad tomum V. Act. Sanctorum Junii p. VII. De quibusdam Habaſſiæ metropolitis in hagiologio laudatis, Euſebius Renaudotus in Hiſtoria Patriarcharum Alex. pag. 105. ſeq.

Rex Abyſſinus magnis regionibus Africæ imperitans titulo utitur *illuſtiſſimi Dominatorum Religionis Chriſtianæ, & potentiſſimi Regum populi Nazareni, defenſoris acris finium Jeſuanorum, cuſtodis præceptorum Evangelicorum, arbitri æqui inter perſonas Chriſtianas & Muhammedanas: intincti in aqua Baptiſmi.* Vide Epiſtolam a Rege *Adjam Sagedi* ad Gubernatorem Generalem Batavorum in India, datam A. 1689. & obviam in Jobi Ludolfi relatione nova de hodierno Habeſſinæ ſtatu, edita Francof. 1693. fol. ubi exſtat quoque Epiſtola altera Regis *Aelaf Sagedi* miſſa A. 1673. in qua ſe vocat *decus ſectæ Jacobitarum.* Inſigne Regis, Leo crucem duplicatam tenens, cum inſcriptione, *vincit Leo de tribu Iuda.* Summam poteſtatem Eccleſiaſticam in externis idem Rex exercet, *Abbunam* ſive metropolitam petente Rege mittit ordinatque Patriarcha Alexandrinus. Abbuna hic alios clericos ordinat, eidem ſubſunt etiam Monachi. * Patriarcham autem vel Archiepiſcopos aut Epiſcopos Abyſſini ignorant: neque Patriarcharum Latinorum ** e Luſitania miſſorum magna fuit in Abyſſinia auctoritas, uti laudatus Ludolfus III. 7. hiſt. Æthiopicæ annotavit, neque Miſſionariorum Franciſcanorum, Jeſuitarum, Dominicanorum ex Chriſtianis Abyſſinis Papæ ſervos facere geſtientium magnus ſucceſſus,

* De Monachis S. Antonii in Æthiopia, Joannes Balthaſar libro Valentiæ edito Hiſpanice 1609. 4.

** Patriarchas Æthiopiæ Jeſuitas ab A. C. 1555. refert Antonius Caetanus de Souſa in Commentariis Academiæ Regiæ Ulyſſiponenſis A. 1722. ſub init.

ſucceſſus, ut facile apparebit ſi quis conſulat ſcriptores † quos de rebus Æthiopum ſive Abyſſinorum ac ſpeciatim Eccleſiaſticis hoc loco juvat commemorare.

Scripta vulgata a Proteſtantibus.

M. V. la Croſe apologia pro Jobo Ludolfo adverſus Euſebium Renaudotum. *Journal literaire* T. IX. pag. 217. & in reſponſione ad Renaudotum. *Europe ſavante* A. 1719. *Aoû*t p. 231.

Matthæi Dreſſeri Oratio de ſtatu Religionis & Eccleſiæ Æthiopicæ ſub Pretioſo Johanne. Lipſ. 1584. & cum aliis ejus Orationibus 1606. 8.

Mich. Geddes church hiſtory of Ethiopia. Lond. 1696. 8.

Jobi Ludolf Erfurtenſis, Hiſtoria Æthiopica libris IV. quorum tertius eſt de ſtatu Eccleſiaſtico, initio & progreſſu Religionis Chriſtianæ. Francof. 1681. fol. Specimen Commentarii 1687. 4. Commentarius ad hiſt Æthiopicam 1691. fol. Relatio nova de hodierno Habeſſiniæ ſtatu ex India nuper allata 1693. fol. De verſione Gallica, Anglica, Belgica & Moſcovitica Hiſtoriæ vide Chriſtianum Junckerum τὸν μακαρίτην in Ludolfi vita edita Lipſ. 1710. 8. pag. 161. ſeq. Grammatica Amharicæ lingvæ. Frf. 1698. fol. Lexicon Amharico Latinum. 1698. fol. Lexicon Æthiopicum Lond. 1661. 4. & auctius Frf. 1699. fol. Grammatica Æthiopica. Lond. 1661. 4. Frf. 1702. fol. Pſalterium Dividis Æthiopice & Latine ibid. 1701. 4. Confeſſio Fidei, *Claudii* * Regis Æthiopiæ, poſt edit 1655. & Lond. 1661. & in Commentario ad Hiſt. Æthiop. pag. 237. etiam Halæ 1702. 4. Quæſtiones a Ludolfo propoſitæ *Gregorio* Habeſſino viro pio & docto. Journal de Hambourg A. 1695. T. 2. pag. 40. 57. 65. Henr. Wilhelm Ludolfi ad eum Epiſtola. Jo. Frid. Fellerus in ſemeſtribus p. 125. 130.

Dieterici

† Ludolfus vir ſummus præf. ad comment. in Hiſt. Æthiopic. Caſpar Sagittarius introduct. in hiſt. Eccleſ. p. 384. ſq. Alphonſus Laſor a Varea ſive Raphaël Savonavola T. 1. pag. 18. ſeq. Orbis calamo ſcriptorum delineati.

* Cum Ludolfi notis hæc Confeſſio exſtat ad calcem *B. Andreæ Sennerti* ſchediaſmatis de linguis Orientalibus. Witeb. 1681. 4.

Dieterici Lüderi quinque diſpp. de hiſtoria Imperii Abyſſini, Witeb. 1671. 4. quas diligentiſſime congeſtas Ludolfus commendat.

Jo. Henrici Michaëlis, Theologi Hallenſis Leben Petri Heylins und Reiſe in Æthiopien. Hall. 1674. 8. Unſchuldige Nachrichten A. 1726. pag. 121. Auserleſene Theologiſche Bibl. T. I. p. 1121. ſeq. Journal des Sav. 1729. p. 159.

De infelici exitu miſſionum Franciſcanarum in Æthiopiam, & ſolis in eo præter Habeſſinos jam toleratis Armeniis Græcisque Chriſtianis, vide *D. Weiſmanni*, Theologi Tubingenſis Orationes p. 329. ſeq. Unſchuldige Nachrichten A. 1717. p. 474.

M. Jo. Ulrici Wildtii diſſ. de Eccleſia Æthiopica, Argentorat. 1664. ſub præſidio B. *D. Jo. Conradi Dannhaueri*, inter cujus etiam diſſertationes recuſa legitur.

A. Windhorns Einleitung in die Habeßiniſche Theologie. Helmſt. 1719. 4. Unſchuldige Nachrichten 1719. p. 556.

Scripta a Miſſionariis ** & aliis Eccleſiæ Romanæ ſociis edita.

Emanuelis Almeyda litteræ ex Æthiopia A. 1626. Luſitanice, & Rom. 1629. 12. Italice. Ejusdem hiſtoria generalis Æthiopiæ ſuperioris, quam ſecutus *Telleſius*, hactenus inedita.

Verdadéra informaçam das terras do Preſte Joan, pello *P. Franc. Alvarez*, Capellan del'Rey de Portugal, Ulyſſipone 1540. fol. Legatio magni Indorum Imp. Presbyteri Joannis ad Emanuelem Luſitaniæ Regem A. 1513. interprete *Damiano à Goes* Antwerp. 1532. † Dordraci 1618. 8. Hiſtoria de las coſas de Ethiopia, des eſtado y potentia del *Prete Juan* †† Emperador della, de la Religion y cerimonias

** Fratres Ordinis Minorum, Miſſionarii Æthiopiæ confirmantur A. 1701. in bullario Clementis XI. T. 1. Opp. p. 301. 631.

† De hoc Damiano qui A. 1552. Ulyſſipone obiit, vide Nic. Comnenum Papadopoli T. 2. hiſt. Gymnaſii Patavini pag. 200. De Davidis Regis Æthiop. litteris ad Clementem VII. Jul. Bartoloccius T. 1. Bibl. Rabbinicæ p. 43.

†† Supra pag. 691. ſeq.

nias de aquella gente, ſegun que fue teſtigo *Franc. Alvarez* Capellan del Rey don Manuel de Portugal, trad. por *Miguel de Selves*, en Toledo 1588. 8. Hiſtoriale deſcription del' Ethiopie, traduite du Portugais de *Franc. Alvarez*. Plus, une lettre *d' André Corſal*, Florentin, écrite de Cochin aux Indes en 1515. touchant ſes voyages, Anvers 1558. 8. Hoc opus qui ex Gallico vertit Italice *Jo. Baptiſta Ramuſius*, epitomen tantum operis nos habere demonſtravit. Venet. inter itinera varia 1563. fol. Denique Germanice Isleb. 1566. fol. Warhafftiger Bericht von den Ländern des mächtigen Königs in Æthiopien &c.

Ludovici de Azevedo S. J. qui A. 1605. Æthiopes adiit & cum Lud. Caldera Novum Teſt. in Amaranum ſermonem vertit teſte Philippo Alegambe.

Jacobus Baratti, infra in Urreta.

Thomæ de Barros annuæ litteræ ex Æthiopia A. 1621.

Abraham Bzovius ad A. 1514. 1521. 1524. p. 539. ſeq.

Ludovici Caldeira calendarium feſtorum mobilium ſecundum computum anni Æthiopici.

Urban Cerri, état preſent del' Egliſe Romaine pag. 217. ſeq.

Chriſtophorus Columbus de Æthiopicis Inſulis nuper inventis, & de legatione Regis Æthiopum ad Clementem VII.

Adamii Conzenii, S. J. methodus doctrinæ civilis ſive Habesſini regni hiſtoria. Colon. 1628.

Antonius Rodericus Coſtus res Æthiopicas pollicitus perſequi in Hiſtoria quam parat ſacra rerum ultramarinarum ab extremo ſæculi XIV. geſtarum a Luſitanis. Vide ejus Epiſtolam obviam in Commentariis Academiæ Regiæ Ulyſſiponenſis poſt 27. Maj. A. 1721.

Aloyſii Dulcebenii S. J. litteræ annuæ Sinenſes & Æthiopicæ 1622. ſeq. Rom.

Francifci Echinardi tabula Geographica Abyſſiniæ. Giornale de' letterati di Roma 1670. p. 23. ſeq.

Mr. Fourmont, diſſ. ſur l' origine & ancienneté des Ethiopiens d' Afrique. *in memoriis Academiæ Inſcriptionum Pariſ. tomo VII.* Habeſſinos Arabicæ eſſe originis contendit *Steph. Morinus* p. 12. ſq. diſſ. De Habeſſinis in Arabia, *Jo. Gagnierius* ad Abulfedæ vitam Muhamedis pag. 24. vide & pag. 57. 95. 96. 99.

Nicolai Godigni S. J. de Abaſſinorum rebus, deque Æthiopiæ Patriarchis (Latinis) Jo. Nonio Barretto, & Andrea Oviedo libri III. Lugd. 1615. 8.

Damianus a Goës, ſupra in *Alvarez*.

Hieronymus Lobo ſive *Lupus* S. J. qui A. 1640. Indiam repetiit & A. 1678. 29. Jan æt. 85. eſt defunctus, in itinere hiſtorico in Abysſiniam quod verſum ex MS. Luſitanico prodiit Gallice cum diſſertationibus Jobo potiſſimum Ludolfo oppoſitis interprete *M. le Grand** Paris 1727. 4. atque Amſt. 1728. 12. 2. Volum. Ex illis diſſertationibus quarta eſt de *Presbytero Joanne*, & nona de converſione Abyſſinorum ad Fidem Chriſtianam. Inter alia teſtatur ſe uſum litteris Miſſionarii *Enochi Eliæ*, qui in Abeſſinia fuit ab A. 1705. ad 1718.

Jo. Baptiſta Machaltus de rebus a Patribus S. J. geſtis in Æthiopia A. 1624. 1625. 1626. Paris. 8.

Tho. Malvenda IV. 13. de Antichriſto p. 230. ſeq.

Marmolius libro decimo Africæ T. 3. p. 142. ſeqq.

Alphonſi Mendeſii S. J. ſcripta complura huc pertinentia & magnam partem inedita quæ Romæ aſſervantur à Congregatione de propaganda Fide, memorat Sotwellus Bibl. Jeſuiticæ p. 36.

Didaci Ruiz de Montoya S. J. Catechiſmus pro Æthiopibus ad baptiſmum: editus curante Franciſco Reynoſo Epiſcopo Cordubenſi.

Franciſci Pacconi catechiſmi duo Æthiopico ſermone adverſus quosdam errores circa ſacramentum Baptiſmi qui in regno Angolæ invaleſcebant. Loandæ 1641.

Michaëlis de Pace, Luſitani S. J. annuæ litteræ ex Æthiopia A. 1619.

Gaſparis Paez, annuæ litteræ ex Æthiopia, A. 1624. 1625. 1626.

Petrus Paëz (Pays) S. J. lingua Amarana, quæ curialis in Æthiopia & cæteris cultior eſſe traditur, ſcripſit librum de Æthiopum erroribus: Præterea litteras de ſuo in Æthiopiam ingreſſu A. 1603. & de morte Imperatoris A. 1605. nec non annuas litteras A. 1617.

* Journal des Sav. 1729. p. 55. 154. Acta Erud. 1729. p. 397. Bibl. raiſonnée T. 1. p. 49.

A. 1617. Hiſtoriam Æthiopiæ ab eodem accurate ſcriptam ſervat Romæ Aſſiſtens Luſitaniæ Societatis JEſu. *Hæc Sotwellus p. 689. Bibl. Jeſuiticæ.*

Le voyage de *Mr. Poncet*, Medecin François, en Ethiopie. *recueil IV. des lettres edifiantes des miſſions.* Paris 1704. 1713. 12. *Mem. litteraires de Trevoux* 1705. p. 292. ſq.

Euſebius Renaudotus in apologia * pro hiſtoria Patriarcharum Alex. adverſum V. C. M. V. la Croſe. Gallice Paris 1717. 12. In hac pag. 162. diſſertationis ſuæ de Eccleſia Æthiopica ante plures jam annos abſolutæ meminit, ſed quæ necdum lucem vidit quod ſciam.

Gonſalvi Roderici de Abaſſinorum erroribus & Romanæ fidei veritate, ad Regem Æthiop. Claudium: & de ſua in Æthiopiam legatione & rebus cum Claudio Rege actis, de quibus etiam Nic. Godignus lib. de rebus Abaſſinor. c. 18.

Alphonſi ſive *Ildefonſi de Sandoval* S. J. naturaleça ſagrada y profana, coſtumbres, ritos, diſciplina y catechiſmo Evangelico de todos los Ethiopes. Hiſpali 1627. 4. & auctiore editione de inſtauranda Æthiopum Salute. Madrit. 1647. fol.

Joan dos Santos, Ethiopia Oriental e varia hiſtoria de cauſas notaveis de Oriente. Evora 1609. fol. *Nouvelles de la Rep. des lettres* 1685. p. 1160. *Acta Erud.* 1684. p. 598.

Rich. Simon hiſt. Critique de la creance &c. chap. XI.

Adami Tanneri S. J. anti-Chriſtus cum ſono Evangelii in Æthiopia & Sinarum regno promulgatus, memoratur a Philippo Alegambe p. 4. Bibl. Jeſuiticæ.

Balthaſaris Tellez, † S. J. generalis hiſtoria Æthiopiæ ſuperioris, & de rebus per Jeſuitas in ea geſtis. Luſitanice Conimbricæ 1660. fol. contracta ex commentariis *Emanuelis de Ameida*, *Alphonſi Mendeſii* & *Hieronymi Lupi.* Telleſium in hiſtoricis & Geographicis libenter ſequitur V. C. *Jobus Ludolfus*, ſed in rebus ad dogmata & ritus ſpectantibus *Gregorium* ſuum ſecutus non raro à Telleſio abſcedit.

* Journal des S. 1718. Juillet pag. 67. Mem. de Trevoux 1718. Octobr. p. 639.

† Philoſophical tranſactions T. I. p. 974.

Francisci Titelmanni, Ord. Minor. de religione, moribus & cerimoniis Æthiopum. Antwerp. 1534. 8.

Emanuelis de Vega, Lusitani, relatio de statu Christianitatis in Æthiopia ab A. C. 1624. ad 1626. deque ejus reductione ad Ecclesiam Catholicam, & de regni Tibet, seu magnæ Catajæ detectione. 1628. 4. Lusitanice.

Historia Ecclesiastica, politica, natural y moral de los reynos de la Ethiopia, monarchia del' Emperador Ilamado Preste Juan de las Indias: por fray *Lues de Urreta* Ord. Prædicator. Valentiæ 1610. 4. Ejusd. historia de la sagrada Orden de Predicadores en los remotos reynos de la Etiopia. id. 1611. 4. *Antonii Colazi*, S. J. additio ad historiam Æthiopicam Fr. *Ludovici de Urreta*. 1611. 4. Adversarium Urretæ se profitetur etiam *Nic. Godignus*. Vestigiis Urretæ insistit *Jacobus Baratti* in suo itinerario Habessinico, quod ex Italico Anglice prodiit à G. D. Lond. 1670. 8.

Antonii Zuchelli relazione del viaggio e missione di Congo nell' Etiopia inferiore occidentale. Venet. 1712. 4. Neuer Bücher-Saal XXVIII. Tom. 3. pag. 263. Unschuldige Nachrichten A. 1715. pag. 145.

Claudam hoc caput responsionibus Abba *Gregorii* ad quæsita Ludolfiana, quæ descripta nitide Æthiopico & Latino sermone servat charissimus gener meus *Hermannus Samuel Reimarus*, Professor Orientalum Linguarum in hac Urbe Hamburgensi dignissimus. Titulum responsiones illæ hunc præfixum habent:

THEOLOGIA ÆTHIOPICA,

sive Mores & Religio Habessinorum, XII. *Capitibus præcipua Fidei Christ. dogmata comprehendens. Quondam* Abba GREGORIO *in aula Habassiæ Imperatoris Nobilium aulicorum Ephoro, Romæ ob Religionem, quam sectabatur, patria exuli, ac inde sumtibus Principis* ERNESTI * *piæ mem. Saxoniæ &c. Ducis GOTHAM A.* 1652. *evocato, per theses ex variis Autoribus de rebus Æthiopicis scribentibus ad respondendum proposita & collecta, opera nobilissimi Domini JOBI LUDOLFI, S. Cæs. Maj. & Ducum Saxoniæ Consiliarii.*

CAPUT

* Confer quæ supra p. 621.

Caput I. *De Sacra Scriptura.*

I. Sacra Scriptura apud Æthiopes LXXXI. libros: In Veteri Test. libros habent XLVI, in Novo autem XXXV. Inter hos autem computant VIII. libros qui Apostolis tribuuntur, *Manda* & *Abtelis* dictos.

II. Tria Concilia Generalia recipiunt: quartum, nimirum Chalcedonense non admittunt, ob damnatum Dioscorum, Patriarcham Alexandrinum, atque rejectam doctrinam de una natura in CHristo.

Responsio GREGORII.

Sacra Scriptura apud Æthiopes continet libros sequentes: Tomus I. *Lex* dictus continet octo libros qui sunt Genesis, Exodus, Leviticus, Numeri, Tabernacula, Josua, Ducum, Ruth. Tomus II. *Reges*, continet tredecim, Samuelis 1. 2. Hebræorum 1. 2. Minorum seu Inferiorum 1. 2. Esræ 1. 2. Tobias, Judith, Esther, Hiob, Psalterium. Tomus III. *Salomon* continet quinque: Proverbia, Concio, Canticum Canticorum, Sapientia, Siracides. Tomus IV. *Prophetæ*, continet septemdecim: Jesaias, Jeremias, Threnorum, Baruch, Hezechiel, Daniel, Hoseas, Joël, Amos, Obadias, Jonas, Michas, Nahum, Habacuc, Sophonias, Haggæus, Zacharias, Malachias. Maccabæorum 1. 2. Et sic in Veteri Test. dantur libri XLVI, quia Threni Jeremiæ Prophetæ seorsim computantur a libro Prophetiæ ejus. NOVUM TESTAMENTUM continet sequentes. Tom. I. *Evangelium.* Matthæus, Marcus, Lucas, Johannes. Tom. II. *Acta.* Tom. III. *Paulus* continet XIV. Epistolas: ad Romanos, ad Corinthios 1. 2. ad Galatas, ad Ephesios, ad Philippenses, ad Thessalon. 1. 2. ad Timotheum 1. 2. ad Titum, ad Philemonem, ad Hebræos. Tom. IV. *Apostolus*, continet septem: Jacobus. Petrus 1. 2. Joannes 1. 2. 3. Judæ. Visio Joannis sive Abucalemsis.

Verum sunt nonnulli, qui Novo Testamento annumerant Librum *Synodus* dictum, qui in VIII. libros dividitur, quos Apostolicos vocant, & sic illi XXVII. cum his VIII. libris, XXXV. conficiunt.

ciunt. Vox *Manda*, non est Æthiopica, Lusitanica fortassis, poterit esse Mandatum. Vox *Abtelis* Græca videtur & exponitur Canon.

Concilium Nicænum, Cpolitanum & Ephesinum recipiunt bene & observant in Æthiopia; non vero Concilium Chalcedonense. Etenim Dioscorus Patriarcha Alexand. ibi expulsus & excommunicatus fuit. Ipse autem non sectatus est Eutycheten sicuti nec Æthiopes. De causa vero hujus negotii exstat scriptum in Æthiopia, quod ait: Dioscorus expulsus fuit per æmulationem & injuriam â Conventu Chalcedonensi, duas in CHristo naturas dari. Et ob id Dioscorus rupit diploma Leonis Patriarchæ Romani, quod miserat illi.

CAPUT II. *De Deo.*

I. Credunt in nomen S. Trinitatis Patrem & Filium & Spiritum Sanctum, qui Unus est Dominus, tria quidem nomina sed una Divinitas: tres facies, una vero similitudo.

II. Spiritus Sanctus apparens in specie albæ columbæ, cum facie & figura Patris & Filii, apparuit in una Divinitate.

GREGORIUS.

I. De voce *Vultus* vel *facies* notandum, quod lingua Græca significet ὑπόστασιν, quæ vox alias exponitur per vocabulum Persona; sicuti scriptum exstat in Epistola Pauli ad Hebræos dicentis: Qui est in imagine s. similitudine Vultus h. e. Personæ ejus. Propterea dicunt in Æthiopia, quod sint tres facies i. e. personæ in una Deitate.

II. De eo autem quod apparuit Spiritus Sanctus in similitudine Columbæ, scriptum exstat in Evang. Matthæi: Et quod audita vox de cœlo â Deo Patre, Et Filius baptizatus fuit in aqua; Et sic apparuit S. Trinitas.

CAPUT III. *De JEsu CHristo.*

I. *Unam tantum naturam unamque voluntatem in CHristo dari asserunt, quamvis sine commixtione Divinæ atque humanæ Substantiæ.

II. Christum

* Ed. Breerewood. l. 1. p. 109. Math. Dresserus de statu Eccles. & Relig. in Æthiop. Phil. Nicolai l. 1. de regno CHristi p. 34.

II. CHriſtum deſcendiſſe ad inferos, ubi erant anima Adami atque filiorum ejus.

GREGORIUS.

I. JEſus CHriſtus poſt incarnationem ſuam in una Perſona perfectus DEus & perfectus homo eſt & erit in ſecula ſeculorum, idque ſine ſeparatione, ſine commutatione & ſine confuſione. Eutychen vero propterea, quod commiſcuit iſta, rejiciunt, atque excommunicatum cenſent.

II. De deſcenſu CHriſti ad inferos non dicunt Æthiopes, quod iſtud fuerit propter animam ſui ipſius, ſed propter animas Patrum. Verum enim vero deſcenſus CHriſti ad inferos non quidem reperitur in Symbolo Nicæno (quia Symbolum, quod vulgo Apoſtolicum vocatur, in Æthiopia non eſt in uſu). Reperitur autem in libro, cui Titulus: *Fides Patrum.* Præter hoc autem datur locus, ubi vox *Infernus* denotat *Sepulcbrum*, idque in Pſ. XVI.

CAPUT IV. *De Spiritu Sancto.*

a) Spiritum Sanctum a Patre & Filio procedere.

GREGORIUS.

De Proceſſione Spiritus Sancti ſic loquuntur in Æthiopia: Procedit â Patre & ſumit de Filio, ſicut ſcriptum eſt in Evangelio b) Johannis.

CAPUT V. *De Baptiſmo.*

I. a) Octavo poſt nativitatem Die, circumciduntur tam mares quam fœmellæ, non quidem ſalutis conſequendæ cauſa, neque etiam ut cæteris Chriſtianis nobiliores, aut Deo acceptiores ſint, ſed more antiquitus recepto: quem jam dudum in deſvetudinem veniſſe perſvaſione b) Melitii Pigæ, Patriarchæ Alexandrini, Græci quidem Peregrinantes retulere.

II. c) Maſculos quadrageſimo, fœmellas octogeſimo die poſt circumciſionem baptizari.

III. d) Aqua, in qua baptizantur, exorciſmis conſecratur & benedicitur.

IV.

a) Tragazaabus in princip. b) Joh. XIV. 15.
a) Traga Zab. p. 221. b) Calixt. in apparat. Theol. p. 101.
c) Tragaz. d) ibid.

IV. e) Et ea ipſa die, qua baptizantur, venerabile corpus Domini accipiunt ſub exigua ſpecie panis.

V. f) Baptizati ſtella ſignantur; Jacobitæ vero (quorum religionem Abeſſini ut plurimum ſequuntur) ſignum Crucis fronti infantium cauterio inurunt. g) Hugo Linſchoten c. XL. *Itin.* ſui refert: *igneum baptiſmum Abaſſinis uſitatum eſſe, atque infantibus quatuor cruces inuri.*

VI. In h) memoriam Baptiſmi Chriſti, ſingulis annis in Feſto Epiphaniæ omnes baptizantur, non quidem ſalutis cauſa, nec aliud feſtum majori hilaritate celebratur; Atque in eum finem lacus certi effoſſi ſunt, in quibus ſe aqua i) merſitant. Huc frequentes conveniunt, nudi in aquam deſcendunt, ubi Sacerdos impoſita manu ter illos ſubmergit, dicta conſveta formula: *Baptizo Te in nomine Patris & Filii & Spiritus S.* benedictione Signo crucis facta.

VII. k) Chriſtianorum liberos in utero matrum ſuarum electos eſſe, exemplo *Hieremiæ* Prophetæ & *Johannis* Baptiſtæ. Sanctificari enim ex eo, quod fœminæ gravidæ aſſumant venerabile corpus Domini, atque infantes inde capiant nutrimentum: Eosque ante baptiſmum potius dicendos Semichriſtianos quam paganos.

GREGORIUS.

I. Infantes circumcidunt in Æthiopia octavo die ob conſvetudinem, & non ob Judaiſmum. (Cum autem opponeretur illi dictum Pauli ad Gal. v. 2. Si circumcidamini, CHriſtus vobis nihil prodeſt; reſpondit:) Quod autem Paulus ait in Ep. ad Galatas de circumciſione, id accipiunt de eo; Si quis id fecerit propter Judaiſmum. Certum autem eſt, quod usque in hodiernum diem ſervant circumciſionem in Æthiopia. Minime vero fit in Eccleſia, aut manu Parochi, quod abſit; ſed â fœminâ cujus id officium eſt, in ſecreto, neque vir ullus voluerit aſpicere illud. De Circumciſione fœmellarum non eſt res digna relatu.

II. Bapti-

e) Tragazab. f) D. Gerhard. loc. de Baptiſmo §. 70, allegans Bernh. Lucemburg. in Chron.
g) Joh. Lud. Gottfried Archontol. Coſmic. p. 715.
h) Traga-Zaab.
i) Gottfried. Arch. Coſm. l. c. k) Traga-Zaab.

II. Baptiſmus maſculorum *XLmo*, fœmellarum vero LXXX die olim peractus fuit. Nunc autem baptizant infantes ſuos pro lubitu ſuo, poſtquam circumciſi fuerunt die *Xmo* aut amplius, prout infirmiores vel robuſtiores fuerint. Ad hæc conſtituunt infanti Patrem Chriſtianiſmi (*Suſceptorem*) & cum baptizatur, inclinant eum verſus IV mundi plagas, in ſignum quod ſanctificetur DEO Domino Univerſi. Nec non inflant in eos; & manum imponunt eis, & ungunt membra eorum oleo ſancto, quod ſanctificavit Metropolita. Verum id neceſſarium non cenſetur, quia tale oleum ubique non reperitur. Ante omnia autem orant ſuper iis, prout moris eſt.

III. Nullatenus exorcizant Satanam ex aqua Baptiſmi, ſed tantum ex infante, dicentes: *Exi Spiritus immunde ex eo.* Aliàs utique preces ſuper aqua habentur.

IV. Non porrigunt S. Cœnam infantibus, tantum modo ora eorum illinunt pauxillo ex calice benedicto.

V. Signum Chriſtianiſmi viſibile non habent neque ſanguinis neque ignis. Quod autem Johannes de Baptiſmo ignis dixit, id impletum fuit tempore Apoſtolorum, cum Spiritus S. ſederet ſuper illo in figura ignis, ſicut ſcriptum eſt in Actis Apoſtolorum.

VI. De Baptiſmo annuo in Feſto Epiphaniæ res certa eſt. Verum non redeunt ad baptiſmum primum Chriſtianiſmi, neque reiterant illum, ſed tantum feſtum recordationis celebrant, in memoriam baptiſmi CHriſti, qui hoc die peractus fuit. Deambulantes in aqua, & cantantes magna lætitia, &, ſi dies jejunii fuerit, intermittunt illud hujus Feſti gratia. Univerſus autem Populus aqua non mergitur, ſed illi ſolum qui voluerint; nulla enim neceſſitas neque lex poſita eſt huic rei. Viri ac fœminæ ſeorſim, quilibet ſuo loco, ſuoque tempore lavantur. Aliqui dicunt Sacerdotibus, qui ibi quoque ſunt: *Benedicite nobis:* & benedicunt illis, dicentes: *Benedicat vobis DEUS*, & ſimiliter; non autem formula in primo baptiſmo Chriſtianiſmi uſitata utuntur.

VII. Non dicunt in Æthiopia quod infantes accipiant nutrimentum ex Eucharistia matris ſuæ, neque etiam ante Baptiſmum Semi-Chriſtianos appellant. Norunt enim Evangelium Johannis,

 quod

quod legitur super infante baptizando, quod dicit: Qui non regeneratus fuerit ex aqua & Spiritu S. non poterit intrare regnum DEI.

CAPUT VI. *De Sacra Cœna.*

I. a) Æthiopes sacra utuntur cœna sub utraque Specie & quidem pane triticeo azymo.

II. Tam Clerici quam Laici, sæpe bis singulis septimanis.

III. Nemini privatim sed tantum publice in templis exhibetur, adeoque nec Rex neque Metropolita, nec quisquam alius quamvis ægrotus eucharistia domi suæ utitur.

IV. Nec Sacerdoti nec Laico nec alii personæ cujuscunque conditionis sumta Venerabili Eucharistia exspuere licet, à tempore matutino usque ad occasum Solis.

V. Singulis diebus una tantum celebratur missa, quæ sacrificii loco habetur, nec plures ex vetere instituto celebrare licet. Pro qua missa nullum pretium nec merces datur, nec Sacramentum Evcharistiæ ostenditur, ut in Lusitania fieri vidit Traga-Zaabus.

VI. Confirmatio & extrema unctio pro Sacramentis apud Æthiopes non habetur, neque in usu sunt.

GREGORIUS.

I. Æthiopes utuntur Evcharistia Panis & Vini, sive Sacerdos sive laicus fuerit. Panis fermentatus est secundum morem Græcorum & Cophtitarum.

II. Tempus Evcharistiæ sumendæ in uniuscujusque arbitrio positum est, & si quis singulis septimanis voluerit uti ea, non prohibent eum.

III. Verum est, neminem privatim Eucharistia uti ob venerandum & honorandum mysterium. Verum brevi abhinc tempore cœperunt illud deferre ad ægrotos, postqvam in ecclesia prius sanctificatum fuerit. Verum id tantum propter castra Regia fit, non autem in aliis remotioribus provinciis.

IV. Post

a) Trag. Zaab.

IV. Poſt ſacram Synaxin non exſpuere ſolent toto illo die, in honorem hujus myſterii.

V. Singulis diebus in unoquoque templo unam tantum celebrant Miſſam, idque ſine ulla mercede aut pecunia.

VI. Myſteriorum (*i. e. Sacramentorum*) certus numerus non eſt. Conſtat tamen illos dicere: Myſterium baptiſmi, Myſterium S. Cœnæ, Myſterium Confeſſionis. Alia Myſteria vel Sacramenta non ſunt in uſu.

CAPUT VII. *De Confeſſione.*

I. a) Cum peccatum commiſſum eſt, ſtatim ad confeſſarios accurrunt tam maſculi quam fœminæ, & quotiescunque confitentur, aſſumunt corpus Domini, etiamſi ſingulis diebus id fieret.

II. Confeſſarii pro magnitudine ſingulorum peccatorum pœnitentiam imponunt confitentibus.

GREGORIUS.

I. Si quis peccaverit, confitendi gratia ad ſacerdotem vadit pro lubitu ſuo, quia huic rei lex nulla poſita.

II. Illos, qui pœnitentiam profitentur, jejunare aut eleemoſynos dare jubent; imo ſi magnum fuerit peccatum, peccatores flagellari ſe patiuntur; quia dicunt: Caſtigemus noſmetipſos, ne caſtiget nos DEUS, ſed potius ut miſereatur noſtri.

CAPUT VIII. *De Miniſterio Eccleſiaſtico.*

I. In ordinem Presbyteri niſi poſt trigeſimum annum recipitur nemo, & quidem inito matrimonio; Spurii vero vel nothi nullo modo admittuntur. At monachi uxores non ducunt.

II. Mortua prima Uxore Epiſcopi aut Clerici aliam ducere non poſſunt, niſi diſpenſante Patriarcha; nec concubinam illis habere licet, niſi ſe à ſacris abdicare voluerint, quo facto, res Divinas amplius tractare nequeunt, idque tam ſtricte obſervatur, ut

a) Traga-Zaabus p. 227. & 228.

Presbyteri ad ſecunda vota transeuntes, ne candelam quidem ſacram attrectare auſint.

III. In unaquaque Parœcia, quarum ultra IV in una urbe non reperiuntur, XIII dantur Clerici, qui munera Eccleſiaſtica obeunt, & in civilibus cauſis jus dicunt.

IV. Ordinatio Presbyterorum a ſolo Patriarcha peragitur, & ſæpe aliquot millia una vice ordinantur, quod bis in anno fieri ſolet. Nec ulla unquam concio parocho ad populum habetur.

V. Patriarcha Æthiopiæ Hieroſolymis â Monachis Abeſſinis eligitur; eum autem Alexandrinum eſſe oportet, ordinis Sancti Antonii Eremitæ.

VI. Patriarchæ munus eſt, contumaces excommunicare, addita inediæ pœna usque ad mortem, niſi reſipiſcant.

VII. Patriarcha mortuo ditiones ac reditus ejus ad Regem redeunt.

IIX. Monachi etiam civilibus muneribus funguntur atque aulicis nec non bellicis officiis occupantur.

IX Presbyteri, monachi & omnes Eccleſiæ miniſtri ſuo labore vivunt: Eccleſiæ enim nullas decimas ſed agros tantum habent, quos ipſi clerici & monachi ſua vel aliorum opera colunt, nec alias habent eleemoſynas, quam quæ gratis in templis offeruntur; nec licet eis vicatim mendicare aut eleemoſynas à populo extorquere.

X. Presbyteri capillos tondent & barbam promittunt, laici contra & comam alunt & barbam radunt. Iſti crucem in pectore, illi vero manu geſtant, ſimulque vas aqua benedicta repletum ferunt, qua tranſeuntes, nec non cibum & potum conſpergunt.

XI. In toto Abeſſinorum imperio nullæ ſcholæ publicæ dantur. Presbyteri vero liberos ſuos erudiunt, ut aliquando ſibi in officio ſuccedere poſſint.

GREGORIUS.

I. Olim nullus Presbyter creatus fuit ante trigeſimum ætatis annum. Nunc vero etiam minores natu conſtituuntur, illegitime natos nunquam ordinant. Quod vero ad matrimonia attinet, niſi

nisi ordinandus jam habuerit uxorem, non cogunt eum (ut ducat aliquam) Postquam vero Presbyter creatus est, matrimonium contrahere non solet. Si monachus verus fuerit, nunquam ducet uxorem, sed manebit in monasterio suo. Si nihilominus id fecerit, non quidem castigatur in corpore, sed valde contemtui habetur, atque casa sua expellitur. *Ad quæstionem, quot anni probationis observarentur, & num vota jurata DEO nuncuparent, respondit:* Antiquis temporibus ferunt, illos probatos fuisse VII. annis, quibus monasterio inservire solebant. Nunc autem unico tantum anno servientes Monachatum ingrediuntur. Vota in Æthiopia non præstant, neque etiam jurant, sed tantum stipulanti spondet quisque, Se mansurum Cælibem; Relicturum mundum; Obtemperaturum legibus monasterii & similia.

II. Presbyter, qui ad secunda vota transit, deponitur ab officio suo, neque licet illi concubinam apud se habere.

III. Ædes sacræ præ magnitudine oppidi alicujus una vel ad summum duæ dantur, quæ res legem non habet. Numerus Clericorum vero pro ratione redituum sacrorum magnus vel parvus est; certus enim numerus definitus est. Presbyteri vero judicia nulla exercent, neque sententias ferunt, id enim faciunt Judices Regis in omnibus causis.

IV. Cives unius Oppidi eligunt Presbyteros, quos ipsi noverunt. Sed Metropolita ordinat eos, quotcunque venerint ad eum. Conciones in Æthiopia non habentur, tantum legunt in Ecclesia Sacram Scripturam cum Liturgiis.

V. Patriarcha Alexandrinus cum Episcopis Ægypti, non autem Monachi Hierosolymitcni eligunt Metropolitam Æthiopiæ, quem vocant *Abbuna.* Iste autem Æthiopibus *Papas* seu *Metropolita* Græcis vocatur. Neque semper Alexandrinus est, verum tamen Ægyptius ordinis *S. Antonij Eremitæ.*

VI. Metropolita excommunicat maleficos, ad inediam vero illos non condemnat. At hortatur excommunicatos, ne perseverent in peccato, sed pœnitentiam agant.

VII. Cum Metropolita mortuus fuerit, Rex capit prædia ejus opesque, quas mox novo Metropolitæ restituit.

VIII. Non decet monachos rebus ſecularibus præeſſe, aut negotia laicorum gerere. In caſtra Regia ſæpe qvidam veniunt, cum neceſſitas eorum id urget.

IX. Eccleſiis ſua ſunt prædia, de quorum fructibus Presbyteri vivunt; ſuntque illis coloni, qui arva eorum arant. Eleemoſynas dant illis, qui modo voluerint. Petere vero Eleemoſynas non ſolent, neque opus illis habent, quia prædia ſua illis ſufficiunt.

X. Æthiopes prolixam barbam amant: Quod vero de laicis dictum eſt, quaſi barbam raderent & capillos promitterent, id moris non eſt in Æthiopia. Sacerdotes cum in peregrinas regiones proficiſcuntur, crucem in manu habent, in ſignum Sacerdotii. Verum ſine Chriſto crucifixo, quia ſculptilia non amant, ſed picturas tantum. Laici qui voluerint, in pectore crucem gerunt. Aquam Sanctam (i. e. *benedictam*) in templis non habent. Si vero ægrotus id deſideraverit; Parochus legit Evangelium ſuper eum finaliter, illum conſpergit aqva, ut mos fert, atqve hanc aqvam vocant aqvam orationis.

XI. Scholæ ſecundum morem Europæ non dantur in Æthiopia. Qvi vero cupiverint, ut liberi ſui diſcant libros (*intelligere*), illos vel mittunt in qvoddam monaſterium, vel ad qvendam Presbyterum: vel ad alium qvendam Virum doctum in monaſterio. Unus δίδακτρον ſolvit, alter non. Apud Presbyteros vero ſive pro mercede ſive pro famulatu diſcunt legere, ſcribere & libros intelligere.

CAPUT IX. *De Conjugio.*

I. Tam clerici quam laici ſingulas tantum habent uxores, qui ſecus fecerit, eccleſia arcetur, atque pro excommunicato habetur, nec recipitur, priusquam ſupernumerarias dimittat.

II. Benedictio Sacerdotalis non publice in Eccleſia, ſed privatim in domibus Paranymphorum peragitur.

III. Clerici Halleluja canentes ter thorum ambiunt, deinde cincinnos ſponſorum eosque reſectos ac melle tinctos permutant, eosqve aqva benedicta reſpergunt. Poſthæc ſeqvuntur epulæ, qvæ

qvæ in multam noctem continuantur. Tandem ſponſa in domum ſponſi deducitur, unde menſis ſpatio non egreditur.

IV. Crebra apud Æthiopes contingunt divortia, etiam levibus de cauſis, qvamvis pœna reo conſtituta ſit. Ea vero ſacerdotibus non permittuntur.

V. Solent etiam ſecundum legem Moſaicam fratrum viduas ducere; qvamvis id tantum potentioribus concedatur.

GREGORIUS.

I. Polygamia ſimultanea illicita eſt in Æthiopia. Si quis autem hoc peccatum commiſerit, arcetur à Sacra Synaxi. Qui adulterium commiſerit, damnatur, ac bona rei dantur parti læſæ.

II. Sponſi non publice in Eccleſia conjunguntur, niſi Diaconi fuerint, qvibus Alleluja concinitur.

III. Abſciſſio & permutatio cincinorum ſponſi atqve ſponſæ, in tota Æthiopia in uſu non eſt, ſpecialis fortaſſe alicujus provinciæ mos eſſe poterit; Epulæ vero nuptiales habentur, ut & ſaltationes. Clericos autem ſeorſim in aliqua domo epulis excipiunt. Sponſus & Sponſa intra X dies non egrediuntur, lætantes interim cum cognatis ſuis.

IV. Si quis maritus repudiare voluerit uxorem ſuam, admonetur, ut concors cum ea maneat. Id ſi fieri non poſſit, ſeparantur à ſe invicem, non quidem per judices Eccleſiaſticos, qvi *Komaſat* dicuntur; ſed per Judices regios, (*civiles.*) Presbyteris vero non datur dimittere uxores ſuas. Qvod bona eorum ſpectat, qvi divortium faciunt, Pars lædens alteri dat bona ejus; Si vero mutuo conſenſu â ſe invicem ſeparentur, tunc æqualiter bona ſua dividunt.

V. Fratris defuncti viduam ſecundum legem Moyſis ducere moris conceſſi non eſt in Æthiopia; ſi quis vero id fecerit, prohibetur Sacra Cœna.

CAPUT X. *De Cerimoniis, aliisque rebus adiaphoris.*

I. In memoriam feriæ IVtæ, qua Judæi conſilium de occidendo

dendo CHristo ceperunt; & feria VIta, quæ est passionis JEsu CHristi, singulis septimanis jejunare solent usque ad solis occasum: Sabbato vero, excepto tempore qvadragesimali, non jejunant.

II. XL. diebus Quadragesimalibus, uti nec à Festo Paschatos usque ad festum Pentecostes pane & aqva jejunant. Alii herbis tantum & radicibus ac pisciculis nonnullis vescuntur. Clerici atque Monachi fere oleribus tantummodo.

III. Monachi atque Moniales severissimam agunt pœnitentiam, affligunt corpus suum, lumbos catena ferrea cingunt; qvidam toto tempore jejunii non sedent, qvidam aliqvamdiu in aqua frigida collotenus stare solent.

IV. Sabbato æqve ac Die dominica ita feriantur, & ab opere abstinent illo die in memoriam Creationis: hoc vero in memoriam Resurrectionis CHristi.

V. Septimana Passionis CHristi, qvæ sancta vocatur, opulentiores atratis vel cyaneis vestibus incedunt; Lotionem pedum exercent. In festo nativitatis CHristi semet flagellant, aut â Sacerdotibus graviter flagellantur.

VI. Menstruatæ post septimum demum diem templa ingrediuntur, bene lotæ, vestibusque mutatis. Puerperæ masculorum quadragesimo, fœmellarum vero octogesimo die in Ecclesiam veniunt.

VII. Omnes non nisi nudis pedibus templa ingrediuntur. Ea enim similia esse dicunt monti Sinai, ubi Moyses calceamenta sua exuere jussus fuit; neque in illis ridere aut obambulare, aut de rebus profanis confabulari, nec spuere aut screare licet.

VIII. In templis considere non solent, atque eam ob caussam ante januas magna crucicularum copia in promptu est, qvibus instar claudorum inter sacra innituntur.

IX. Ethnici ut & canes aliaque bruta animalia foribus templorum arcentur.

X. Ædes sacræ duo vela habent, unum prope altare, cui campanulæ appendent; quod nemini introire licet, nisi sacro qvodam ordine præditus fuerit, atque eam ob causam multi illustres

atqve

atqve nobiles Diaconi creantur, ne illis introitus denegetur. Aliud præterea velum datur in medio templi.

XI. Cibis immundis abſtinent ſecundum præcepta Moyſis & Apoſtolorum. Delectum vero ciborum ab ipſo verbo DEI conſtitutum eſſe ajunt, atque Verbum iſtud poſtea ex Maria virgine natum fuiſſe.

XII. Pictas imagines in templis admittunt, ſculptas minime. Parietes igitur picturis Sanctorum ornantur, S. Georgii præcipue, CHriſtum vero crucifixum haud depingere ſolent, ob triſtem ejus adſpectum.

XIII. IX. Dies Feſtos in CHriſti memoriam celebrant, veluti:

I. Annuntiationis.
II. Nativitatis.
III. Circumciſionis.
IV. Purificationis *Mariæ*.
V. Baptiſmi.
VI. Tranfigurationis.
VII. Dominicæ Palmar. ſive Feſtum introitus CHriſti in urbem Hieroſol. ad paſſionem ſuam.
VIII. Reſurrectionis.
IX. Aſcenſionis.

XIV. Celebrant etiam diem mortis & aſſumtionis Mariæ Virginis. Ad hæc Imperator *Zera Jacobus*, XXXIII. feſta in honorem B. Virginis celebrari juſſit. Sed neque S. Mariam neque alios Sanctos invocant, quamvis honore maximo eam venerentur.

XV. Ad hæc in memoriam Nativitatis Servatoris noſtri XXV. cujusque menſis diem idem Imperator ſacrum eſſe voluit.

XVI. Nec non unum menſis diem in honorem Archangeli Michaelis.

XVII. Ex conſtitutione Apoſtolorum etiam S. Stephani aliorumque martyrum memoria celebratur.

XIIX. VII. in Æthiopia cathedrales tempore introductæ religionis Chriſtianæ ædificatæ fuerunt. Præcipua harum Auxumæ

 eſt.

S. Mariæ de Zion inde dicta; quod lapides Altaris inde fuerint petiti. Ibi XLta Canonici & tot Monachi dantur.

XIX. Fœminæ templa non intrant, nisi in urbe *Batzua*, in qva ædes duæ: Una S. Michaeli pro Viris & altera S. Petri & Pauli pro fœminis.

XX. Numerus cœnobiorum incertus est. Unum Halleluja dictum XII. milliaribus Auxuma distat, inde dictum, quod monachus quidam angelos sic canentes illic loci audiverit.

XXI. Fœminæ, Monachorum claustra non ingrediuntur.

GREGORIUS.

I. Feria quarta propter consilium Judæorum contra CHristum, & feria sexta propter Passionem Domini nostri JESU CHristi (singulis septimanis) in Æthiopia jejunare solent. At tempore Pentecostes jejunium nullum est, excepto tempore qvadragesimali, uti nec die Sabbati.

II. Quadragesimæ jejunium non sola aqua & pane transigunt, Nisi unus vel alter ex Monachis fuerit, qui id pro lubitu suo facere voluerit. Carne autem diebus jejuniorum non vescuntur, ob præceptum Ecclesiæ, quamvis non desint, qui etiam Pisces carnem esse dicunt, sicut scriptum exstatin Epistola Pauli ad 1. Corinth. XV. 39.

III. Qvi vero carnem comedunt, ii sibi non videntur jejunare. Quod de jejunantibus qvibusdam dictum est, quasi solis oleribus aut radicibus contenti vivant, id de Eremitis intelligendum esse videtur, non de aliis.

III. Inter Monachos dantur aliqui, qui lumbos catena ferrea cingunt, pro lubitu nimirum, non certa quadam lege. Stare & non sedere toto tempore jejunii, in Æthiopia moris non est. Id vero negari neqvit, olim repertos fuisse, qui tres vel quatuor horas in aqua frigida collotenus steterunt. Id vero nunc temporis in usu non est.

IV. Die Sabbati sulummodo arvum non arant, alia vero opera faciunt.

V. Tem-

V. Tempore Paſſionis CHriſti non exornant veſtes ſuas, non ob legem aliquam, ſed pro mero arbitrio. Neque etiam illa ſeptimana ſacram Synaxim celebrant, excepta feria qvinta. Illo die qvidam ê Presbyteris pedes nobilium aut ſenum lavare ſolent ad imitationem CHriſti. Figmentum vero eſt, quod ſemet flagellent in Feſto Nativitatis CHriſti, quia feſtum hoc maxima lætitia transigitur.

VI. Fœmina menſtruata in Eccleſiam venire non ſolet, ſed vel domi manet, vel foras extra templum orat. Cum vero (primum) in publicum egreditur, mutat veſtes ſuas. Puerpera, qvæ marem peperit, XL. diebus: qvæ puellam, LX. domi ſe continet.

VII. Abeſſini templum ingreſſuri, exuunt calceos ſuos, non qvod Moyſes exuerit calceos ſuos in monte Sinai, ſed in honorem Eccleſiæ, ſicut etiam in palatiis Regum aut aliorum Virorum illuſtrium fieri ſolet. Calcei autem in Æthiopia non more Europæorum, ſed Orientalium, in ſpecie Armeniorum confecti ſunt. Non exſpuere ſolent in templis: ſi vero aliqvem natura ad hoc ſubegerit, is foras exit. Tuſſire vero aut ſcreare neminem prohibent. Id vero certum eſt, qvod in templis, maxime cum S. Synaxis habetur, non diſcurſitant, nec turbas cient, ſed quiete & ſilentes ſacris interſunt.

VIII. Tempore Sacræ Cœnæ omnes ſtant, alio vero tempore licet illis ſedere. Cruciculæ autem ſufficientes adſunt pro illis, qvi eis indigent.

IX. Ethnici ipſi timent intrare Templa Chriſtianorum.

X. Singulis Templis ſingula vela ſunt, & qvidem ſine tintinabulis. Cum vero S. Cœnam agunt, campanula ſignum dant, ut auſcultent Evangelium. Dum vero Eccleſia habetur, nemo intrat nec ſedet intra velum, niſi Clerici; qvamobrem nobiles dantur, qui creari ſe faciunt diaconos qvamvis ſine ullo miniſterio, tantum ut poteſtatem habeant, in (honoratum) illum locum intra velum ingrediendi.

XI. Quod ad lege Moſaica vetitos cibos ſpectat, plerique Abeſſinorum illis non veſcuntur, non Judaiſmi gratia, ſed conſvetudinis ergo. Nemo enim libenter de cibis inſolitis edere ſolet.

Deliramentum autem merum eſt, quod dicitur de verbo DEi, per qvod differentia ciborum conſtituta ſit, qvaſi poſtea natum fuerit ex Maria. Sic nullatenus loqvuntur nec ſcribunt Æthiopes.

XII. Picturas in templis habent, ſed nullas imagines ſculptas nec fuſas. Sanctus Georgius Lyddenſis ſæpius depictus exſtat. Etiam imago Crucifixi, ſed nunquam ſculpta nec fuſa. Cruces autem per ſe tam ſculptæ quam fuſæ reperiuntur.

XIII. IX. Feſta in Memoriam Domini noſtri JEſu CHriſti celebrant. Feſtum Baptiſmi ejus in Epiphania eſt. Etiam ſingulis menſibus Feſtum S. Stæ Trinitatis peragitur.

XIV. S. Mariæ Virginis duo feſta habent, Nativitatis & Mortis ſeu Aſſumtionis ejus, qvæ maxima hilaritate obeunt. Sunt quidem & alia nonnulla numero XXXIII. Verum IV. vel V. tantum ex illis celebria, reliqva vero minus celebria ſunt. Ad hæc illam utpote Deiparam honorant, laudantes & genu flexo venerantes eam propter ſanctitatem ejus. Etiam invocant eam ſicuti alios ſanctos, ut nimirum intercedant pro eis. Et certum eſt, quod ſe commendent itercesſioni illorum.

XV. Singulis menſibus feſtum Recordationis habetur in memoriam Nativitatis Servatoris noſtri JEſu CHriſt, cui ſit gloria. Verum non incidit in vigeſimum quintum ſed XXIX. Menſis *Decembris* ſecundum Computum Eccleſiæ Æthiopicæ.

XVI. Michaelis Archangeli Feſtum habetur XIImo quoque unius cujusque menſis die, ſed tantum unus & alter celebris eſt. Etiam Archangelus Gabriel feſtum ſuum habet menſe Decembri.

XVII. In libro *Synodus* dicto conſtitutum etiam eſt Feſtum S. Stephano Protomartyri.

XIIX. In Urbe Auxuma, qvæ Metropolis Regni Tigre eſt & olim totius Æthiopiæ Regia fuit, magnum datur templum, cui nomen Zion Mariæ. Sunt ibi Canonici, at nulli Monachi. Quod de VII. Baſilicis Æthiopiæ narratur, incerta res eſt, neque etiam illud conſtat, qvod de nominis illius origine aſſeritur. Qvoniam multa alia hujus nominis templa dantur. Canonici Æthiopiæ uxores

ſuas

ſuas habent ; & ſcriptum exſtat in Æthiopia , quod Hieroſolymis venerint è tribu Levi. Habent in omnibus Æthiopiæ provinciis ſua prædia , Regi vero tributa non pendunt.

XIX. Fœminæ in templa veniunt (excepto,ut ſupra diximus, menſtrui tempore) etiam apud monachos. Oppidum *Batzua* non datur in Æthiopia ; at Matzua inſula eſt maris rubri , ubi olim etiam Chriſtiani habitaverunt.

XX. Monaſterorium Æthiopiæ certus numerus non eſt. Monaſterium *Alleluja* unius diei itinere Auxumâ diſtat. Et ſunt , qui dicunt , Cantum Angelorum illic auditum fuiſſe.

XXI. Clauſtra monachorum fœminæ initio ingreſſæ non ſunt. Nunc autem certo definita res eſt , nec ulla lege prohibita.

CAPUT XI. *De Eccleſiæ Capite viſibili.*

I. Abeſſini ab exordio primitivæ Eccleſiæ Romanum Pontificem ut primum Epiſcopum agnoverunt , cui etiam hodierno die ut CHriſti Vicario parent.

GREGORIUS.

Quod Patriarchas Eccleſiæ Chriſtianæ ſpectat , libenter admittunt omnia , quæ in conciliis habitis ante Concilium Chalcedonenſe conſtituta ſunt. In illis autem ſcriptum exſtat : Patriarcham Romanum eſſe primum in ordine & Seſſione. Quod vero poteſtatem ejus in Eccleſia concernit , majorem non habet quam reliqvi Patriarchæ. Æthiopia autem paret Patriarchæ Alexandrino. Nulla autem hodie eſt amicitia cum Romanis.

CAPUT XII. *De Morte , Mortuorumque Sepultura.*

I. Nullam pro remiſſione animarum faciunt miſſam , ſed mortuos prælatis crucibus ſepeliunt , in qvodam certo loco. Super qvos inter alias Orationes initium Evangelii Johannis legitur.

Poſtridie eleemoſynæ pro iis offeruntur, idque poſtea certis diebus repetitur, ſimulque epulæ funebres habentur.

II. Purgatorium credunt, ſed Sabbato atque Die Dominica animabus quietem concedi, iisqve eleemoſynas prodeſſe. Indulgentias autem pro remiſſione peccatorum à Patriarcha nullas dari, id enim ſoli DEO competere.

GREGORIUS.

I. Mortuos vel in templis vel in ambitu illorum ſepeliunt hymnis & orationibus, neque ſolum initium Evangelii Johannis ſed & alias lectiones afferunt: & cum effertur mortuus, crux præcedit, ſed nullam ſupra collocare ſolent. Ad hæc eleemoſynas pro defunctis dare conſveverunt.

II. Purgatorium ignorant, quia duo tantum loca credunt, qvo animæ defunctorum commigrant. Aliqvi aſſerunt, animas fidelium ſtatim poſt mortem intrare in regnum cœlorum, ſicuti anima illius latronis pœnitentis in cruce, cui Dominus noſter dixit: Hodie mecum eris in Paradiſo. Sunt etiam aliqvi, qvi dicunt: Animas beatorum Regnum cœlorum non intrare ante adventum CHriſti, & reſurrectionem mortuorum. Metropolita Æthiopiæ indulgentias non impertitur, id enim ſoli DEO competit.

CAPUT XLVI.

De Chriſtianis in ÆGYPTO & aliis AFRICÆ partibus, regnis ac provinciis.

QVæ CHriſto jam puello præbuit perfugium Ægyptus, eam Palæſtinæ viciniorem inter primas regiones etiam Evangelii præcones adiere: illa quippe ſuperſtitionibus maxime dedita, præ cæteris luce ſalutaris doctrinæ indigebat. Procopius Gazæus ad hæc Eſaiæ XIX. 1. *Ecce Dominus, & veniet in Ægyptum & concutientur*

tientur manufacta Ægypti a facie Ejus : pag. 263. Ταύτης γὰρ τῆς ἐπιδημείας οἱ κατ᾽ Αἴγυπτον ἐξαιρέτως ἐδέοντο δεισιδαιμονέστατοι γεγονότες ἁπάντων, ὡς καὶ μέχρι τῆς τῶν ἀλόγων ζώων ἐκπεπτωκέναι λατρείας. adde p. 191. ſq. 171. ſq. Sozomenus V. 21. ad eundem Eſaiæ locum reſpiciens : αὐτομάτως σεισθῆναι καὶ πάντα τὰ ξόανα τῶν Αἰγυπτίων ἐπιδημήσαντος τότε αὐτοῖς τοῦ Χριστοῦ, κατὰ τὴν Ἠσαΐου προφητείαν. Epiphanius in vita Jeremiæ Prophetæ Tom. 2. pag. 239. οὗτος ὁ Προφήτης σημεῖον ἔδωκε τοῖς Αἰγύπτου ἱερεῦσιν, λέγων ὅτι δεῖ σεισθῆναι πάντα τὰ εἴδωλα αὐτῶν, καὶ συμπεσεῖν τὰ χειροποίητα πάντα, ὅταν ἐπιβῇ ἐν Αἰγύπτῳ παρθένος λοχεύουσα σὺν βρέφει θεοειδεῖ. καὶ ἐγένετο αὐτοῖς. Reſpicit verba Jeremiæ XLIII. ult. *Et conteret ſtatuas Heliopoleos & quæ in terra Ægypti, & delubra Deorum Ægypti comburet igni*, adde Iſ. Caſauboni Exerc. 2. ad Baronium c. 14.

Africam (quam ab Afare Midianis filio dictam notavit Anaſtaſius Sinaita qvæſt. 28.) ab Aſia ſinus diſtinguit Arabicus : Sinui Arabico proxima adjacet Africæ regionum clariſſima Ægyptus, in qua veteres communi conſenſu MARCUM Evangeliſtam a PETRO Apoſtolo miſſum teſtantur docuiſſe, & ab illo ſucceſſionem *Epiſcoporum Alexandrinorum* repetunt, de qua videndus *Henricus Dodwellus* diſſ. de ſucceſſione Romanorum Pontificum c. VI. p. 53. ſq. ubi Euſebii & antiqviorum, qvos ille eſt ſecutus, ſcriptorum rationes cum junioribus, Syncello, Eutychio, Nicephoro aliisque confert. Hieron. Epiſtola ad Evagrium : *Alexandriæ à Marco Evangeliſta uſque ad Heraclam & Dionyſium* (qvem ex Sabaiſmo converſum ferunt circa A. C. 264.) *Epiſcopos, Presbyteri ſemper unum ex ſe electum in excelſiori gradu collocatum Epiſcopum nominabant.* Plura de originibus Chriſtianis in Ægypto & de ÆRA MARTYRUM a) qua Ægyptii & Æthiopes utuntur, quæque ab 29. Auguſti A. C. 284. incipit, *Athanaſius Kircherus* in prodromo Copto capite 2. *Eutychij* Alexandrini Patriarchæ origines Alexandrinæ ex Chronico ejus (qvod in A. C. 940. deſinit) excerptæ & cum notis *Jo. Seldeni* b) editæ Lond. 1642. 4. & in Tomo

a) Vide Allatium de conſenſione Eccleſ. Orient. & Occidental. pag 1006. Scaligerum de emendatione temporum lib. V. p. 494. ſeq. & lib. VII. pag. 689. ſeq. Baronium & alios ad A. C. 284.

b) Objectionibus Abrahami Ecchellenſis in Eutychio vindicato

Tomo 2. Operum à Clariss. Viro Davide Wilkinsio junctim editorum A. 1726. fol.

Vehementer mecum dolebunt veteris Christianæ memoriæ studiosi, justo Operi quod de Alexandriæ antiquitatibus parabat vir doctissimus & admirandæ industriæ, *Humfredus Hody*, fata intercessisse. Interim de successione Episcoporum & Patriarcharum Alexandrinorum consulendi præter alios a me T. 6. Bibl. Græcæ p. 597. laudatos *Jo. Mich. Wanslebius* Dominicanus, scriptorem Arabem *Abulbaracat* secutus, & ab A. C. 1363. in quo ille desinit, notitiam illam deducens ad sua tempora, ad calcem libri Gallice editi: Histoire del'Eglise Alexandrine fondeé par S. Marc. Paris 1677. 12. *Abraham Ecchellensis* in Chronico Orientali *Abu-armhebi* quod inter scriptores Historiæ Byzantinæ lucem vidit Latine versum, atque pertingit usque ad A. C. 1250. Venetiis autem jam cum iisdem Hist. Byzantinæ scriptoribus recuditur, addita diss. Viri præclari, *Josephi Simonii Assemani*, Bibl. Vaticanæ custodis. *Jo. Baptista Sollerius* S. J. in Actis Sanctorum tomo quinto Junii, Antwerp. 1708. fol. quæ eadem Acta quoque consulenda T. 3. Februar. 28. p. 729. sqq. ubi de *Proterio* qui in Dioscori locum Patriarcha electus A. 451. in Concilio Chalcedonensi. *Eusebius Renaudotus* in historia Patriarcharum Alexandrinorum ad præsens usque tempus, Paris. 1713. 4. qvi idem vir doctus tomo 1. liturgiarum Orientalium pag. 363. seqq. observat a tempore Dioscori primi, præsertim vero post captam a Saracenis ab A. 639. ad 641. Ægyptum, duos semper fuisse Patriarchas Alexandrinos, Catholicum unum sive *Melchitam*, alterum Jacobitam sive *Coptum*: ubi etiam ritum ordinationis c) Patriarchæ Coptitarum Latine exhibet, conversum ex Pontificali Bibliothecæ Segvierianæ sive Coisliniänæ. Vitæ Patriarcharum Alexandrinorum XLVI. ex Coptico Arabice versæ à *Michaële* filio *Nadiri*, Diacono ex celeberri-

Rom. 1661. 4 & Dionysii Petavii in dogmatibus Theolog. de hierarchia Ecclesiastica, respondet Seldenus præfat. ad scriptores rerum Anglicarum.

c) Confer editum ex Kircheri versione in Allatii symmictis pag. 239. & in Jo. Morini opere de sacris Ecclesiæ ordinationibus pag. 442. sqq.

berrimi Salomonis Van Till Bibliotheca MStæ apud Nobilissimum virum Zacharium Conradum ab Uffenbach, Reip. Francofurtensis Consulem.

In antiqvis Notitiis Episcopatuum Ecclesiæ Africanæ reperio ἐπαρχίας sive Provincias Αἰγύπτου α΄, Αἰγύπτου β΄, Ἀρκαδίας, Ἀφρικῆς ἀνθυπατικῆς, Αὐγουσταμνίκης α΄, Αὐγουσταμνίκης β΄, Βυζακίας, sive Βυζακηνῆς, Θηβαΐδος α΄, Θηβαΐδος β΄, Λιβύης, Λιβύης πενταπόλεως, Μαυριτανίας α΄, Μαυριτανίας β΄, Νουμιδίας, Τριπόλεως.

In Ægypto prima hæ Episcoporum sedes, in iisdem Notitiis signantur: Ἀθριβί, Ἀλεξάνδρεια, ἡ Ἀλεξανδρέων χώρα. Ἀνδρονικιάς. ἡ Ἀντινόου. Ἀρσενοΐτις. Βούβαστος, Διόσπολις, Ἑρμέθη, Ἑρμούπολις, Ἡλίου, Ἡρακλέους, Θηβαΐς, Θμουΐ, Κλεοπατρίς, Κόπτος, Κόσος, Κοτρίδεως κώμη, Κουσαὶ, Κυνὼ, Κυνὼ καὶ Βούσιρις, Λεοντούπολις, Λεοντῶν, Λητὼ, Λυκώ, Μανελαιτῶν, Μαξιμινιανούπολις, Μαρεώτης, Μεμφὶ, Μετηλὶ, Μίλλεως, Ναυκράτεια, Νειλούπολις, Νικιοὺς, Ὀνοῦφις, Ὀξύρυγχος, Πηλούσιον, Πτολεμαῒς, Σάϊς, Σεβεννύτις, Σόνδρα, Σχεδία, Τάνις, Τᾶυα, Τᾶφνα, Τεντύραι, Τερνούθης, Φακουσαὶ, Φαρβεθὼ, Φθενεγὺ, Ψάνεως κώμη.

In Ægypto secunda: Βούσιρις, Διόσπολις, Ἐλεαρχία, Κάβασα, Κοινὼ, Ξόεως, κώμη Παραλάνη, Παχνέμονις, Ῥεγεὼν παράλιος κώμη Ῥηχομήριον, Σβέννυτος, Φραγόνης.

Monachorum & *Eremitarum* instituta notum est in Ægypto duxisse initia post medium sæculi tertii à Paulo Thebano, S. Antonio cujus vitam Athanasius scripsit, Antoniique discipulis Amatha & Macario, nec non S. Amune, Pachomio &c. de quibus Rufinus, Theodoritus, Palladius aliique: & è recentioribus Tillemontius tomo septimo memoriarum. Quamvis etiam Græcæ lingvæ usus per Ægyptum obtineret, tamen Ægyptiaca qvoqve lingva jam a sæculi tertii medio sacras Scripturas ab Ægyptiis lectitatas colligit vir laudatissimus, qvi ex Codicibus Bodlejanis, Vaticanis & Parisiensibus primus versionem *Copticam* sive Ægyptiacam Novi Testamenti in lucem edidit cum versione Latina, Oxonii 1716. 4. atque idem Pentateuchum & Prophetas * eadem lingua ad editionem paratos habet. Ita enim ille in eruditis ad hanc versionem prolegomenis pag. V.

* Hist, Critique de la Rep. des lettres T. 8. p. 428.

Scriptores equidem illius ævi alto filentio annum & auctores pii hujus operis nobis haud detegunt, non obscuro tamen argumento ex Athanasio & Palladio *elici potest* Novum Testamentum Ægyptium *jam circa medium seculi tertij extitisse.* Antonius *Ægyptius, genere nobilis, Christianis Parentibus ortus & in fide Christiana sedulo instructus, cum aliis Ægyptiis Græcæ linguæ ignaris assiduæ Bibliorum lectioni vacabat, utpote in qua primævi Christiani primarium Religionis suæ cultum collocabant. Asserit autem* Athanasius *Tom. I. opp. p.* 796. Antonium *juvenem adhuc XVIII. vel XX. annorum in Ecclesiam ingressum esse ac audivisse Evangelium legi, unde argumenta ad vitam asceticam ordiendam collegit, id quod factum est circa Annum Christi CCLXXI. Lectio autem Evangelij præsupponit versionem ejus extitisse, & quidem* in lingua Ægyptia, *quia Antonius litterarum & linguæ Græcæ plane ignarus fuit, uti idem* Athanasius *in vita ejus affirmat* ὅτι μὴ μεμάθηκε γράμματα *Antonius, quod duobus Græcis Philosophis, qui Antonium visitaverunt,* ἔφη δι' ἑρμηνέως; *quod Oratio Antonii ad Monachos in lingua Ægyptia ab eo sit conscripta, quam Monachi deinde Græca loquela expresserunt, uti habet Clarisf. Huetius I. de Clar. interpr. p.* 169. *quod Græcis Sapientibus qui de fide in CHristum disceptandi causa ad eum accedebant,* per interpretem *responderit Antonius.* Palladius *Chrysostomi discipulus utriusque linguæ Græcæ & Ægyptiæ gnarus (uti de se ipso ait) c.* 26. *Hist. Lausiaca, de* Cronio *Presbytero Nitriæ dicit, quod descenderit in monasteria Alexandriæ, ibi colloquia de fide instituerit cum Antonio, qui Græca nesciebat,* καὶ λαβὼν εὐαγγέλιον εἰς πίστιν τῶν ἀκούντων τέθεικεν, ἐν μέσῳ τῶν ἀδελφῶν. S. Augustinus *in libri primi de doctrina Christiana Prologo ait: "Quod S. Antonius Monachus sine ulla Scientia litterarum Scripturas divinas & memoriter audiendo tenuisse, & prudenter cogitando intellexisse prædicatur. Præterea à* Theodoreto *Tom. IV. Serm.* 5. περὶ φύσεως ἀνθρώπου *pag.* 555. *edocemur Prophetarum & Apostolorum Scripta in linguam Ægyptiam quoque fuisse translata:* ἡμεῖς τῶν ἀποστολικῶν καὶ προφητικῶν δογμάτων τὸ κράτος ἐναργῶς ἐπιδείκνυμεν. πᾶσα δὲ ἡ ὑφήλιος τῶν λόγων ἀνάπλεως, καὶ ἡ ἑβραίων φωνὴ οὐ μόνον εἰς τὴν ἑλλήνων μετεβλήθη ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ῥωμαίων καὶ αἰγυπτίων καὶ περσῶν καὶ ἰνδῶν καὶ ἀρμενίων καὶ σκυθῶν καὶ σαυρομάτων καὶ συλλήβδην εἰπεῖν εἰς πάσας γλώττας ἃς ἅπαντα τὰ ἔθνη κεχρημένα διατελεῖ. *Ut nihil dicam de Martyrologio Coptico, Romæ adservato, ex quo & ex* Nicephoro *Kircherus Versionem nostram ante* tredecim secula, *suo tem-*

pore,

pore, jam compositam esse affirmat; mihi sufficit prater ea qua adduxi argumenta, maximam Versionis Ægyptia antiquitatem ex Græca lingua inter Christianos illos defectu, & magna primorum Monachorum pietate, quorum unicum studium erant Sacra littera, adstruere.

Omitto referre, quam multos, quam præclaros doctores, Pantænum, Clementem, Tatianum, Ammonium, Origenem aliosque quarto inprimis & quinto sæculo Ecclesiæ præbuerit Ægyptus, ut Religio Christiana vix usquam lætiores successus habuisset quam in Ægypto, nisi hæresium schismatumque longis & gravissimis contentionibus distracta misere fuisset ad invasionem usque funestam Saracenorum. De Catechetis Alexandrinis dictum supra p. 187. seq.

De Ægypto per Saracenos occupata exstat liber dignus lectu *Simonis Ockely* Anglice editus Lond. 1708. 8. qui inscribitur, *the conqvest of Syria, Persia and Ægypt by the Saracens.* Alexandria capta est ab Amro Saracenorum duce A. C. 641. a quo cum Joannes Philoponus rogasset ut libros Philosophicos qvi in Bibliothecis regiis servarentur, sibi permitteret, tulit responsum, hoc injussu Caliphæ Omari fieri non posse. At Omarus ab Amro consultus (Abulpharaio teste in historia dynastiarum p. 114.) respondit: *si in libris, de quibus rogas, contineatur quod cum libro DEI* (Alcorano) *conveniat, in libro DEI est quod sufficiat absque illis: quod si in illis fuerit quod libro DEI repugnet, neutiquam est illis opus, jube igitur e medio tolli.* Jussit ergo Amarus dispergi eos per balneas Alexandiæ, quibus calefaciendis per spatium semestre consumti sunt.

Quam parum Religionis Christianæ, quam parum litterarum successibus faverit hæc Saracenicæ irruptionis & victoriarũ fortuna, ac potentia firmata Saracenorũ, continuataque in præsens usque Turcarũ Imperium, conjecturã hinc facere quilibet potest, & historiarũ monumennumenta testantur. Nec tamen in Ægypto desierunt esse Christiani, Græci alii, alii qvos COPTOS appellant: ita dictos vel corrupto Ægyptiorum a) aut Jacobitatrum b) nomine, sive ἀπὸ τῆ κόπτεσθαι

a) Copti, qvasi Ægyptii, Gyptii, Kupti, Gophti. Vide Andreæ Masii præfat. ad Mosen Mardenum de Paradiso & Jo. Morinum de sacris Ordinatt. p. 440. 504.

b) Copti, veluti Cobitæ, Jacobitæ, notum enim jampridem cum illis sentire. vide Eutychium T. 2. annal. p. 387.

ϑαι c) quod inſtar Æthiopum circumcidantur, ſive a Copto d) urbe metropoli Thebaidos, ſive denique à Copto e) Miſraimi filio: Atque majorem longe Coptorum quam Græcorum Cairi eſſe numerum, pridem queſtus eſt Cyrillus Lucaris Patriarcha Alexandrinus Epiſtola ad Joannem Uyterbogardum de ſtatu Eccleſiarum Græcarum f) quamquam ubi 600000. fuere olim Coptorum, hodie vix 1500. reperiri, Gemellus Carreri g) teſtatum reliqvit.

In Pontificali Coptico memorantur Coptorum Epiſcopatus quinquaginta, ſed hodie decem Epiſcopos h) Coptos eſſe tradit *P. C. Sicardus*

c) Cyrillus Lucaris apud Jo. Aymonum, monumens avthentiques p. 156. Jo. Baptiſta Sollerius ad tractatum de Patriarchis Alex. appendice de initiis, erroribus & inſtitutis Copto Jacobiticis, ante Tomum V. Act. Sanctorum Junii. Memoir. de Trevoux A. 1709. Juillet pag. 1131. ſeq. A. 1717. Novembre pag. 1764. Journal des Sav. 1718. pag. 26.

d) Ita præter Kircherum, Rich. Simon hiſt. Critique de la creance des nations du Levant chap. X. & Joſepus Abudacnus.

e) Gemelli Carreri voyage du tour du Monde T. 1. pag. 188. *Caphtorim* Geneſ. X. 14. & 1. Chron. I. 12.

f) Apud Jo. Aymonum, monuments avthentiques p. 157. *Ibi ergo Coptæ iſti tam multi ſunt, ut ſi Græci certatim illis numerarentur, quomodo, de Græcis & Trojanis ſcribit Homerus, decies Coptæ numerum ſuperarent Græcorum, & πολλαί κεν δεκάδες δευοίατο οἰνοχόοιο*, multæ decades egerent pincerna.

g) Gemellus Carreri libro laudato pag. 189. de Coptis: *dans les ſiecles paſſez leur nombre étoit fort conſiderable, puisqu'ils payoient tribut pour ſix cens mille ames: & l'on n'en compte preſentement que quinze mille.*

h) *Nouveaux memoires des miſſions Tom. 2. parte 2. pag.* 15. le Clergé des Coptes eſt composé d'un *Patriarche*, avec le titre de Patriarche *d'Alexandrie*, qvoiqv'il faſſe ſa reſidence ordinaire au *Caire*, comme en la Capitale; de *onze* ou *douze Eveques*, de pluſieurs Prétres, d'un grand nombre de Diacres, de Clercs inferieurs, de celebres Monaſteres de S. Antoine, de S. Paul & de S. Macaire. *Id. parte* 1. *p.* 201. *Manſelouth* eſt un de dix Eve-

Sicardus, S. J. qui de illis dicturum se recepit in Opere de Ægypto antiqua & recenti, cujus argumenta ex tomo quinto sylloges cui titulus : *nouveaux memoires des missions de la Compagnie de JEsus dans le Levant*, Paris 1725. 12. p. 204. si hoc loco referrem, Lectori rem gratam me facturum existimavi.

PLAN d'un Ouvrage sur l'Egypte ancienne & moderne.

CHAPITRE I.

Ce Chapitre contiendra les Anciennes *Dynasties*, & les Noms des diverses Nations qui ont dominé en *Egypte* : la Division sous les *Pharaons* en 30. *Nomes* : la Division sous les *Romains* en *Provinces* : la Division *Ecclesiastique* en *Métropoles* & Evechez : les dix *Evechez* qui restent aux *Coptes* : la Division sous les *Turcs* en trente-neuf *Cachefliks*, ou *Gouvernemens* des *Bacha* : les vingt-qvatre *Beys* ou *Sangiacs* : le nombre des Corps de Milice : la maniere dont les Villes & Villages sont achetez & gouvernez : comment les terres sont ensemencées, & mises tous les ans à l'encan : les Mœurs, les Sciences, & les Coûtumes des anciens Egyptiens, & ce que les Modernes en ont retenu : la Religion des uns & des autres : la fertilité & l'étenduë de l'*Egypte*.

ESTAMPES.

Carte Générale de *l'Egypte Antique & Moderne*.

chez des Coptes, qui sont *Nequadé*, *Girgé*, *Aboutige*, *Manfelouth*, *Archemonnain*, *Phenessé*, *le Faioum*, *Menouf* dans la Menoufie, & *Jerusalem*. L'eveque de Jerusalem est le *grand Vicaire né du Patriarche*. Sa Jurisdiction s'étend sur les provinces de Charquie, Garbie & Beheire & sur toutes les villes de Mehallé, Mansoura, Damiette, Rozette, Demanchour & Alexandrie. *Id. parte* 2. *pag.* 17. Celui de Jerusalem est le plus considerable, il est administrateur du Patriarchat pendant la vacance du Siege, il fait aussi sa residence au Caire, par ce qv'il y a peu de Coptes a Jerusalem, & il se contente d'y aller une fois l'an pour y celebrer les Fétes de Pâqves.

CHAPITRE II.

Ce Chapitre comprendra la Province de *Beheiré*, *Alexandrie*, & les bords de la Mer jusqu'à *Roßete* exclusivement.

Là on verra *Alexandrie* ancienne avec ses Fauxbourgs, de *Racotis*, de *Necropolis*, de *Nicopolis*, &c. Ses Temples, ses Colleges le *Serapeum*, *l'Iseum*, &c. Sa Bibliothéque, ses Palais, ses Citernes, son Phare, ses Ports, &c. La liste de ses Rois, de ses Patriarches, &c. Ses révolutions : ce qu'elle est aujourd'huy : son commerce : le tarif des marchandises d'entrée & de sortie ; la *Colonne de Pompée :* les *Eguilles de Cleopatre* : les Eglises de Sainte Catherine, de Saint Marc, &c. Nous parlerons ensuite des bords de la Mer, & de ses Isles depuis la Tour des Arabes jusques vers *Rossete* : de la situation maritime des anciennes Villes *Paroetonum*, *Plinthina*, *Eleusina*, *Schedia*, *Antylle*, *Teposiris*, *Archandre*, *Tarichée*, *Tonis*, *Tonis*, *Canopus*, &c. Nous traiterons de la *Beheiré*, de ses deux Gouvernemens, *Damanehour* & *Terrané* : du Canal à *Cherafié* ou de *Cleopatre* qui porte ses eaux à *Alexandrie :* des Lacs de la *Mareste*, de la *Madié*, de la *Beheiré*, du petit Lac de *Natron*, à l'Oüest de *Damanehour*. Nous ferons mention de *l'Ichneumon*, des *Autruches*, des oiseaux *Rakams*, des *Caméléons*, & autres Animaux rares : du *Coton*, du *Lin*, du *Tabac*, des *Cannes de Sucre*, de *l'Indigo*, du *Barnouf*, des *Hermodates*, & semblables Plantes.

ESTAMPES.

Carte Particuliére de la Province de *Beheiré*, & des bords de la Mer. Plan d'*Alexandrie*, de la *Colonne de Pompée*, d'une *Eguille de Cleopatre* : Desseins de la Plante de *Coton*, du *Lin*, &c. De l'*Autrouche*, de l'*Ichneumon*, du *Rakam*, du *Cameleon*.

CHAPITRE III.

Le Delta *avec* Rossete & Damiete, *les* sept embouchures du Nil.

Nous tâcherons de découvrir les vestiges des 7 embouchures du *Nil*, les ruines de *Tanis*, *Saïs*, *Bute*, *Mendes*, *Atarbethis*, *Thamais*, *Heraclée*, *Peluse*, *Xoïs*, *Sebennytus*, *Busiris*, *Cercassore*, *Momemphis*,

phis, *Nicii*, &c. Les Isles *Chemmis & Prosopis* mentionnées par *Hérodote* : les Temples de *Latone*, d'*Isis*, &c. Nous parlerons des Canaux & Lacs modernes : des Provinces *Menoutié* & *Garbié* : des Villes de *Damiéte*, *Roſſete*, *la Grande Mehallé* : des *Arabes de Balkim*, & autres Peuplades d'*Arabes* : des Egliſes de *ſainte Gemiane*, & autres qui reſtent aux *Coptes* : du *Sel Ammoniac* : des Poulets éclos dans les fours : de la maniere d'arroſer les terres avec des machines à baſcule : des *Colombiers* : des *Pélicans*, des *Ibis*, des *Canards*, des *Oyes du Nil*, des *Poules de ris*, des *Pintades*, des *Sakſak*, des *Abougardan*, & autres Oiſeaux curieux : du *Bouri* & de la *Boutarque* qu'on tire de ce Poiſſon : des *Sycomores*, des *Nabques* ou *Lotus*, des *Palmiers*, des *Caſſiers*, des *Figuiers d'Adam*, des *Figuiers d'Inde*, du *Ris*, du *Carthamum*, du *Nenuphar*, du *Colquas* ou *Arum*, du *Hebelazis*, de la *Meloukié*, de la *Bamié*, & autres Plantes ſingulieres.

ESTAMPES.

Carte Particuliére du *Delta*, Route détaillée du *Caire* à *Roſſete* par le *Nil* : autre route du *Caire* à *Damiete*. Plans du Temple d'*Iſis* à *Bhabeit*, de l'Egliſe de *ſainte Gemiane*, d'un Four à poulets, d'un Four pour le *Sel Ammoniac*, d'une Machine à puiſer l'eau du *Nil*. Figures des Oyſeaux & Plantes rares.

CHAPITRE IV.

L'Iſthme de Suès.

L'on y trouvera la Province d'*Auguſtamnica*, aujourd'hui *Charquié*, les Villes de *Calliopé*, *Atribis*, *Pharbœthus*, *Bubaſſis*, fameuſe par ſon Temple d'*Artémis* & ſon *Cimetiere des Chats*, *Lychnos*, *Daphné*, *Magdole*, *Oſtracina*, *Rhinocorura*, *Heropolis*, *Arſinoe*, *Cleſpatris*, &c. Le *Lac Sirbon*, le *Mont Caſius*, où *Pompée* fut tué & enſeveli : la ville de *Mauſoura* où le Roy *ſaint Louis* fut défait : le Canal qui aboutiſſoit du *Nil* à la *Mer Rouge* : le Commerce de *Suès* : les Vaiſſeaux que *Ptolémée Philadelphe* y entretenoit. On fera voir que *Suès* eſt plus près du *Caire* que les Géographes n'ont coutume de le placer. Nous donnerons la deſcription du *Caffé*, celle du *Chameau*, du *Dromadaire*, de la Plante *Honné*.

ESTAM-

ESTAMPES.

Carte particuliére de l'*Isthme de Sués* : Figures du *Chameau*, des plantes du *Caffé*, & du *Hanné*.

CHAPITRE V.

Le Grand Caire, Memphis, *& leurs environs.*

Nous décrirons le *Grand Caire*, ſon étenduë : le nombre de ſes Habitans, de ſes maiſons, Moſquées, Marchez, &c. Ses Coutûmes pour la Juſtice, la Police, le Commerce, la Nourriture, les Bains, les Mariages, les Enterremens, les Proceſſions, ſur tout celle du *Grand Pavillon de la Meque*, la *Caravanne de la Meque* : la Religion des Turcs : les différentes Sectes des Chrêtiens Schiſmatiques, principalement les *Coptes* : les *Jardins*, les *Etangs* le *Calits* ou *Canal du Caire* nommé par les Anciens *Foſſa Trajana :* le *Château*, le *Puits de Joſeph*, l'Aqueduc, l'Isle de *Rouda*, à la teſte de laquelle eſt la *Tour du Mékias*, ou meſure du *Nil* : le *vieux Caire*, autrefois *Babylone : Giſé* autrefois *Memphis*, ſes *Pyramides*, leur nombre, leur meſure, leur deſtination &c. Le *Sphynx*, les *Catacombes des Momies*, & des Oyſeaux embaumez. Nous marquerons la gorge des Montagnes par où les *Hebreux* firent route* vers la *Mer Rouge* : les Villes de *Ramaſſes* de *Sethé*, de *Geſſen*, d'*Heliopolis*, d'*Onion*, de *Trojæ Civitas*, azile des Troyens fugitifs : les ruines des anciens Monaſtéres. Pour la Botanique, le *Labaka*, le *Zenzelakt*, *Safsaf*, eſpéce de ſaule, le *Sateira* ; le *Mach* eſpéce de Haricot, de *l'Iemen*, le Haricot du *Frezzan*, *l'Abdellauï* & le *Domairi*, deux ſortes de Melons.

ESTAMPES.

Carte Topographique du *Caire* & de ſes environs. Plan du *Caire*, du *Puits de Joſeph*, de l'*Eguille d'Heliopolis*, du *Sphynx*, de la *grande Pyramide* pour l'extérieur ; coupe de l'intérieur. Plan des ſouterrains ; des *Momies* & des Oyſeaux embaumez. Figures des arbres & plantes. Portrait d'un *Egyptien*, d'une *Egyptienne*, d'un *Soldat*, d'un *Juge*, &c.

CHA-

* Diſſertationem de tranſitu Iſraelitarum per mare rubrum P. Sicardus exhibuit tomo ſexto ejusdem ſylloges ; *nouveaux memoires des miſſions* &c.

CHAPITRE VI.

Desert de Scetè *ou de* S. Macaire.

Etenduë de ce Désert. Nombre de ses anciens Monastéres ; ce qu'il en reste à présent : différence des Religieux *Coptes* d'avec les *Anachorétes* des temps passez : *Lac de Nitrie*, *Bharbelama*, ou Mer sans eau : Bateaux pétrifiés : Mines de *Pierres d'Aigle* : Sables divers : *Ocre rouge* : *Sel Gomme* ou *Pyramidal* : Jonc pour les nattes, *Tamarinde* : *Gazelles*, *Hyenes*, *Bœufs sauvages*, &c. Temple de *Jupiter Ammon*.

ESTAMPES.

Carte de ce Desert. Plan des Monastéres. Portrait d'un Religieux *Copte* : Figure du *Sel Pyramidal*, de *l'Hyene*, du *Bœuf sauvage*, de la *Gazelle*.

CHAPITRE VII.

Ce Chapitre contient l'étenduë du *Caire* jusqu'à la tête du *Canal de Joseph*, où sont compris l'*Isle Heracleopolis*, & les *trois Labyrinthes*.

Vous y verrez les Villes modernes de *Benisoüef*, du *Fraieum*, de *Bheneßé*, de *Menié*, de *Mellauï*, le Puits du Monastére de *Jarnous*. Les anciennes Villes d'*Aphroditopolis*, une autre *Busiris*, une autre *Arsinoé*, *Crocodilopolis*, *Heracleopolis*, *Oxyrinchus*, *Hermopolis*, *Cynopolis*, *Thbis* ou *Thinis*, qui a donné son Nom à une Dinastie des *Thinites* : *Antinoé* Capitale de la *Baße Thébaïde* : le *Canal de Joseph*, jadis *Foßa Thineos* : les Lacs *Maurus* & *Mœris*, celui-ci doux, l'autre salé : les *trois Labyrinthes* (contre la prévention commune qu'il n'y en avoit qu'un) dont les ruines subsistantes quadrent juste avec la relation de *Diodore de Sicile* : les fameuses *Grottes Sépulchrales de Benihaßan* : des Cavernes au Levant du *Nil* : plusieurs *Pyramides* : une *Eguille de Granite* : des Sacrifices gravez en relief sur la face des Monts de *Touna* & de *Tebené* : les Monastéres des *saints Georges*, *Hour*, *Jean le Petit* : *Epitaphe de la Poulie*, *de la Poutre*, & autres : deux Inscriptions, une Gréque & l'autre Arabe à *Ilahoum* : une autre Gréque sur le Mont *Tebené* : une Arabe à *Menié* : une troisiéme Gréque à *Antinoë* : une Coptique au Monastére de la *Poutre* ; nous aurons occasion de traiter du *Croco-*

dile, du *Tarsé*, de la *Variole*, du *Bolti*, du *Facaca*, eſpéce d'*Orbis Marin*, & autres poiſſons : des *Gruës*, des *Hanas*, eſpéce de *Hérons*, *des Archanges*, *Bichots*, *Beccaſſines*, des *Farfours* ou *Canards* à tête bleuë: du *Papyrus*, & autres Joncs du *Nil*: des fruits du *Faïoum* : du *Vin des Coptes* pour leurs Meſſes : des *Myrobalans*.

ESTAMPES.

Carte de l'*Isle Héracléopolis*, & de la Province du *Faïoum* : *Lac Maurus*, & du *Petit Labyrinthe*. Plan du *Grand Labyrinthe*, du *Petit Portique d'Hermopolis* ou *Achemomain* : de la *Colonne de Sévére Aléxandre* à *Antinoé*, de deux portes entieres de cette Ville : du Sacrifice au Soleil vers *Touna* : des Grottes de *Beni-haſſan* : Portraits du *Crocodile*, des Oyſeaux rares, &c.

CHAPITRE VIII.

Déſert de la Thébaïde *ou de* Saint Antoine, *avec le paſſage des* Jſraëlites *par la* Mer Rouge.

Noms des Montagnes, vallées, Plaines, Sources d'eau, Carriéres de *Talc*, Carriéres de *Marbre* noir, jaune, rouge, & moucheté dans ce Déſert. Monaſtéres de *ſaint Antoine* & de *ſaint Paul*, la proximité de leur ſituation, & l'éloignement de l'un à l'autre par le détour des chemins : Cellules dans les Rochers : Idée des anciens Solitaires : Caractére des *Coptes* qui leur ont ſuccedé : *Mer Rouge*, ſa longueur, ſa largeur, ſon flux & reflux, ſa navigation, le *Corail blanc*, les *Champignons pétrifiez*, les *Conques Tigrées*, les *Ourſins* ſi délicatement tournez, & autres curioſitez de cette Mer. Qu'eſt-ce qu'*Aziongaber* d'où les Flotes de *Salomon* faiſoient voile vers *Ophir* ? Lieu du *Paſſage des Hebreux* à travers les flots. Animaux qui fréquentent ces ſolitudes, ſur tout le *Tigre*, le *Chamois*, l'*Autruche*, la *Gazelle*, le *Quatha* eſpéce de *Perdrix*, l'*Oüaral* eſpéce de *Crocodile terreſtre* : Simples particuliers.

ESTAMPES.

Carte du *Déſerte de la Thébaïde* avec la *Route des Iſraëlites ſortants d'Egypte*. Veüe des Monaſtéres de *ſaint Antoine* & de *ſaint Paul*: portrait du *Tigre*, du *Quatha*, de l'*Oüaral*, des *Conques*, des *Ourſins*, du *Corail blans*.

CHAPI-

CHAPITRE IX.

Etenduë depuis la tête du Canal de Joseph, *jusqu'à la tête du Canal* Abouhomar *au de-là de* Girgé, *Capitale de la Haute* Egypte.

J'ay découvert les antiques Citez d'*Apollinopolis Magna*, de *Lycopolis*, *Veneris Civitas*, *Antoepolis*, *Penopolis*, *Ptolemais Magna*, *Abydus* avec son *Palais de Memnon*, & son *Temple d'Osyris*: l'ancien *Canal Lycus*, aujourdihui *Abouhomar*: une Inscription Gréque dans le Temple d'*Anthée*: une Latine dans le Temple de *Jupiter* vers *Manfelouth*. Nous parlerons des Villes modernes de *Manfelouth*, *Siouth*, *Aboutige*, *Kan*, *Akmim* & de son Serpent révéré du Peuple, *Girgé*: des Monastéres de *saint Mennas*, de *saint Sennodius*, de *saint Paëse*, du *Moharray* santifié par la présence de JESUS-CHRIST, au rapport de *Rufin*: de certains prétendus Possédez chez les *Coptes* & les *Turcs*: de la Navigation sur le *Nil*, des Voleurs plongeurs, des Bateaux de Calebace: de l'Ancienne *Oasis* à present *Elovah*: des *Barbarins* qui aménent les Esclaves Noirs, portent la poudre d'or, les dents d'Eléphant, les cornes d'une espéce de *Lycorne*. Nous expliquerons les quatre sortes d'*Acacias*, le *Seissaban*, le *Fetené*, le *Santh*, & le *Sial*, les différentes Huiles en usage, excepté celles d'Olives.

ESTAMPES.

Carte particuliére du Païs mentionné dans ce Chapitre: Veüe du *Temple d'Anthée*, veüe du *Palais de Memnon à Abydus*, du Monastére de *saint Mennas*: Figure des Bateaux a Calebace; des differens *Acacias*.

CHAPITRE X.

Etenduë depuis Girgé *& l'*Abouhomar, *jusqu'à* Thébes *exclusivement*.

L'on y remarquera les ruines de *Diospolis Parva*, d'*Apollinopolis Parva*, de *Coptos*, de *Berenice*, de *Myoshormos*, de *Tentyra* avec son magnifique *Temple de Vénus* encore entier, & sa *Chapelle d'Isis*, son bois de *Datiers*, & un autre de *Doums*, qui est une espéce de *Datiers*

ſauvages : une Inſcription Gréque au *Temple de Vénus*, une autre Gréque au *Temple d'Apollon de Quous* : l'*Isle Tabenne* avec les reſtes du Monaſtére de *ſaint Pacôme :* les Monaſtéres de *ſaint Victor*, *de la Croix*, *du Synode*, *de ſaint Palémon* : les burleſques imaginations des *Coptes* ſur les merveilles de leurs Saints : les *Arabes* nommez *Hoüara*, les *Ababdé*, les *Benioüaſſel*, & autres diverſes Races d'*Arabes* répandus en *Egypte*, leur maniére de gouverner, de vivre, de voler, &c. leur dépendance des *Cachefs* & *Sangiacs Turcs*, leur infatuation pour la Magie, les Sortiléges, la Pierre Philoſophale, la découverte des treſors, leur travail, leur commerce, les Foires reglées toutes les Semaines. Nous parlerons du *Bled d'Inde*, d'une ſorte de long *Melon* nommé *Herch :* d'une Mine d'*Emeraude*.

ESTAMPES.

Carte de ce Climat particulier. Plan du *Temple de Venus*, de la *Chapelle d'Iſis*, copie du *Buſte de Vénus*, de quelques Colonnes du Temple, & de quelques Portes dans les avant-cours ; Veüe des reſtes d'un *Veſtibule d'Apollon à Quous.* Portrait d'un *Arabe armé & à cheval*. Figure du *Doum*, du *Herch*.

CHAPITRE XI.

Thébes.

Etendüe de cette Ville-à-cent-Portes, ſa ſituation, ſon élévation du Pole, Villages ſubſtituez à ſes ruines : les divers Monumens qui ont échapé à la fureur des Siécles, au Levant & au Couchant du *Nil*.

Au Levant du Nil.

I. Le *Château Royal* : ſix ou ſept Portes encore entiéres d'une magnificence extrême : les avenües de ces Portes garnies de centaines de *Sphynx* & d'autres Statuës de marbre : le grand Salon ſoutenu par cent-douze Colonnes ; Chacune de neuf palmes de haut, & quinze de diametre : ſix Obéliſques de Granit & de Porphire à l'entrée du Salon : des appartements revêtus de Porphire : plus de mille Colonnes en différents Periſtyles ; une infinité de ſculptures ſur les

les Colonnes & les Murs : quatre Coloſſes de Marbre : deux Etangs d'eau nitreuſe.

2. *Le Palais & Sépulchre du Roy Oſymanduas* mentionné par Diodore : pluſieurs certaines de Colonnes ſculpées & non ſculpées : deux Baſtions où ſont gravez les combats & triomphes de ce Roy : deux Obéliſques de Granit, & deux *Sphynx* de Marbre noir au devant des Baſtions : ruines de ſa Bibliothéque : pluſieurs Sales & Temples à demi-entiers, la Chambre de ſon Sépulchre entiére : Quay ſur la Riviére.

Au Couchant du Nil.

3. Les deux Coloſſes, dont parle Strabon, chargez d'inſcriptions Gréques & Latines.

4. Reſtes du *Palais de Memnon*, & ſa Statüe Coloſſale.

5. Deux Sépulchres Royaux accompagnez de pluſieurs Temples, Cours, Galeries ; d'une infinité de Colonnes.

6. Sept autres Sépulchres de Rois dreſſez dans de vaſtes & magnifiques Grottes de la Montagne, dont Diodore fait mention.

7. Pluſieurs autres Tombeaux creuſez dans le Roc.

8. Les cent Ecuries decrites par Diodore. Nous parlerons auſſi de l'*l'Isle Loüis*, & de deux autres Isles ordinairement couvertes de *Crocodiles* ; des ſuperbes ruines de *Madamot* au Nord-Eſt de *Thébes.*

ESTAMPES.

Veüe de *Thébes* & des Plaines d'alentour. Veüe du Chaſteau Royal. Plan des avenuës des Portes ; deſſein de chaque Porte en particulier : Plan du grand Salon, d'une de ſes Colonnes en particulier : des ſix Obéliſques, principalement des deux petits de Porphire : des Appartemens de Porphire : d'un des Periſtyles : veüe du *Palais d'Oſymanduas* : veüe des deux Baſtions avec ſes Obéliſques & ſes *Sphynx* : Plan du Sépulchre & de quelque Salle, ou Temple : Plan des deux Coloſſes au couchant : du *Palais de Memnon* & de ſa Statüe : Veüe des deux grands Sépulchres Royaux : Plan particulier des deux Chambres Sépulchrales : Plan des ſept autres Tombeaux des Rois creuſez dans le Roc : de ce qui reſte des cent Ecuries : des trois Isles infectées de *Crocodiles* ; des ruines de *Madamot.*

CHAPITRE XII.

Etendüe depuis Thébes *jusqu'aux premiéres* Cataractes, *& au bout de l'* Egypte.

Nous trouverons l'antique Ville d'*Hermothis*, aujourd'hui *Armant* : une autre *Veneris civitas*, aujourd'hui *Tot* : une autre *Crocodilopolis*, aujourd'hui *Démocrat* : *Latopolis*, aujourd'hui *Asphoun* : *Lucinæ Civitas*, c'est *Assena* : *Accipitrum Civitas*, c'est *Arfou* ; une autre *Apollinopolis*, c'est *Mansourié* : *Syene*, c'est *Assoüan* : *Elephantina*, c'est une Isle voisine d'*Assoüan* : les *Cataractes*, & la maniére d'y naviger. Nous décrirons les restes des Temples de *Jupiter* & d'*Apollon* à *Armant*, desquels Strabon fait mention : les restes du *Temple de Vénus* à *Tot* : le joli *Temple du Poisson Latus* encore entier à *Asphoun* : le beau *Temple de Lucine* aussi entier, tout sculpé en dedans, & en dehors, à *Assona* : le célébre *Temple des Dieux* à *Arfou* : celui d'*Apollon* à *Mansourié* : les diverses formes des Chapiteaux d'un goust Pharaonique, qui couvrent les Colonnes de tous les Temples de la *Thébaide* : le Monastére & les Tombeaux des Martyrs, dressez par *sainte Helene* au dehors d'*Assena*, avec leurs Inscriptions Gréques : Monastéres de *saint Pacôme*, & autres : les Carriéres de Pierres *Baram* : les Carriéres de Marbre blanc : la fameuse Carriére de Marbre Granit proche d'*Assoüan*, qui ne fut jamais (selon le grossiére idée de certains Auteurs) une pierre fondüe. Nous parlerons en passant de *la Nubie* d'*Ebrim*, sa Capitale, jadis *Prenoris*, & des autres places que les Turcs y possedent. Nous traiterons à fond du *Nil*, de sa source, des causes de ses innondations, des Royaumes qu'il parcourt, de l'*Isle Meroé* si renommée de ses autres Isles, de ses Cataractes, de ses Ecueils, de ses Canaux, &c.

ESTAMPES.

Carte depuis *Thébes* jusqu'aux *Cataractes* : Plan des *Temples de Jupiter* & *d'Apollon* à *Armant* : du *Temple de Latus* à *Asphoun* : de celui de *Lucine* à *Assena*, de celui des *Dieux* à *Arfou*, & d'*Apollon* à *Mansourié* : des Chapiteaux du vieux temps, du Monastére des Martyrs : de la Carriére de Granit.

CHA-

CHAPITRE XIII.

Récapitulation génerale par plusieurs Listes qui peuvent servir de Table.

1. Liste des différentes Dynasties, & des Souverains qui ont regné en Egypte.

2. Des trente *Nomes* anciens.

3. Des Provinces selon la division des Ptolémées & des Romains.

4. Des trente-neuf *Cachefliks* ou Gouvernemens sous les Turcs.

5. Des vingt-quatre Beys.

6. Des sept Corps de Milice.

7. Des anciens Evêchez mentionnez dans les Conciles & ailleurs.

8. Des dix Evechez qui restent aux *Coptes.*

9. Des anciens Monastéres des Déserts de la *Thébaide* supérieure & inférieure, de *Scéte*, & le long du *Nil.*

10. Des Monastéres d'à-présent, de ceux qui sont habitez par des Religieux, & de ceux qui ne le sont pas.

11. Des anciennes Villes dont il reste des vestiges.

12. Des Villes modernes.

13. Des Bourgs & Villages, sur tout le long du *Nil*, & des Canaux.

14. Des Temples qui restent entiers, ou à demi ruinez.

15. Des Inscriptions Gréques, des Latines, des Coptiquez, des Arabes.

16. Des principaux Jéroglyphes, & de l'ancienne Langue des *Egyptiens.*

17. Canaux du *Nil.*

18. Des Embouchures antiques & modernes.

19. De ses Isles, des *Cataractes.*

20. Des

20. Des Lacs d'*Egypte* : des *Birkes* ou Etangs passagers.

21. Des Fontaines & Puits.

22. Des Montagnes.

23. Des Grottes Sépulchrales, & autres.

24. Des Pyramides.

25. Des Peristyles, & des Colonnes détachées.

26. Des Obélisques.

27. Des Animaux terrestres singuliers.

28. Des Oyseaux curieux.

29. Des Poissons du *Nil*, & des productions singulieres de la *Mer Rouge*.

30. Des Plantes particuliéres.

Hactenus P.C. Sicardi Ægyptus Vetus & Nova.

Editio liturgiæ Copticæ promissa ab Oxoniensibus in præfatione ad *Josephi Abudacni* seu *Barbati*, nati in Cairo sive Memphi Ægypti metropoli, *historiam Jacobitarum* seu *Coptorum* in Ægypto, Lybia, Nubia, Æthiopia tota & parte Cypri insulæ habitantium, editam Latine Oxon. 1675. 12.

Cyrilli Alexandrini liturgia Coptice cum versione Arabica exstat in hac Urbe Hamburgensi apud hæredes Joachimi Morgenwegii τȣ̃ μακαρίτȣ inter libros MStos qui olim fuere desideratissimi D. Abrahami Hinckelmanni: Codex autem iste redemtus e Bibl. eruditissimi Viri Stephani le Moyne. Latine similis exstat in Eusebii Renaudoti Liturgiarum Orientalium collectione Tom. 1. pag. 38. ubi etiam aliæ Alexandrinorum liturgiæ S. Basilii p. 57. S. Gregorii p. 90. & quæ S. Marci Evangelistæ præse fert nomen p. 131.

Ad Calendarium Copticum, quod Arabice edidit *Seldenus* III. 15. de Synedriis Hebræorum, conferenda observata *Jobi Ludolfi*, ubi illud cum Calendario confert Æthiopico, commentario ad Histor. Æthiopicam pag. 389. seq. & *Hottingeri* in promtuario sive Bibliotheca Orientali p. 83.

Fundamenta lingvæ Copticæ, quibus Orationem Dominicam analysi Grammatica illustratam subjunxit, debemus Rev. D. *Christiano*

Christiano Gotthilf Blumbergio, Superintendenti Cygneo: Sed præcipuam facem studiosis hujus lingvæ accensum iri non est dubium vulgato Lexico Ægyptiaco Latino, quod ex antiqvis Gentis monumentis summo studio collegit vir insignissimus *Maturinus Veisserius la Croze*, cujus præfationem edidit celeberr. *Jo. Arnoldus Noltenius* in Bibliotheca Historico Philolog. Theol. Bremensi T. V. p. 745.

Quæ sub Paulo IV. acciderunt misso ad Coptos Anno 1562. Jesuita Roderico, ad illam Ecclesiam Papæ subjiciendam, & quæ de simulata illa (ante pecunias Româ acceptas) unione refert Franciscus Sacchini in parte sexta historiæ Societatis JEsu, ad eam relationem conferendus Richardus Simon, histoire Critique de la Creance des Nations du Levant, chap. X.

Quæ Baronius ad calcem tomi sexti Annalium refert de Coptorum legatione ad Clementem VIII. Papam & *Gabrielis* Archiepiscopi Alexandini ad eum data A. C. 1593. Epistola & altera *Joannis Comus* Alexandrini Chorepiscopi, una cum Coptorum *Confessione* in qua Synodus Tridentina recipitur, & Papa Romanus totius agnoscitur caput Ecclesiæ Christianæ: hæc Cyrillus Lucaris in Epistola apud Jo. Aymonium, *monumens avthentiques* pag. 189. non dubitat fuisse commentum quorundam e Coptis, Papam cupientium pecuniis emungere. *La finta e falsa legatione delli Copti, V. S. ben comprendera quanto han saputo fare certi manigoldi Copti per agattare esso Clemente, comme l'hanno fatto. Ma puoi Baronio per adular il Papa ha ditato quanto V. C. vedera* &c. Eandem in rem consuli possunt quæ Thomas à JEsu VII. 6. de salute Gentium procuranda pag. 158. Opp. Thuanus lib. CXIV. ad A. 1595. Hottingerus T. V. Hist. Eccles. secul. XVI. p 63. 85. sq.

De præsenti statu Coptitarum novissime uberiorem notitiam tradiderunt Jesuitæ in sylloge, nouveaux memoires des missions, Paris 1717. 12. tomo 2. parte 2. pag. 4. seq. & A. 1727. tomo 6. pag. 279. seqq.

Quamquam fertur vox Mohammedis, suos monentis: *benefacite Coptitis Ægypti, sunt enim vobis genere & affinitate juncti*: & *Christiano Coptitæ qui nocet, mihi nocet.* Tamen qui Ægyptum adiere, miseram præ cæteris hodie conditionem Coptorum esse testantur, e quibus Wanslebius*: *Il faut avoüer, qu'il n'y a point de Nation en Egypte*

* Voyage fait en Egypte p. 288. Paris 1677. 12.

Egypte qui ſoit tant tyranniſée que celle des Coptes. Cela vient de ce qu' ils n' ont plus perſonne entr' eux qui ſe puiſſe faire conſiderer des Turcs par ſon ſçavoir, ou ſe faire craindre par ſon authorité: ceux qui eſtoient puiſſans, & riches, eſtans tous peris par la cruauté des Mahometans. C' eſt pourquoy ils ne les conſiderent que comme le rebut du monde, & ils les eſtiment meſme moins que le Juifs. Ils les maltraitent ſuivant leur caprice; ils leur ferment leurs Egliſes, & la porte de leurs maiſons, quand il leur plaiſt, ſous des pretextes legers, & tout-à-fait injuſtes, pour leur extorquer quelque ſomme d' argent.

De Chriſtianæ Religionis initiis per Luſitanos Hiſpanosque in MONOMOTAPAM, tractum ZANGVEBARITANUM, MONZAMBICUM & alias Africæ regiones atque Inſulas illatis videri poſſunt *Cornelius Hazartus*, S. J. im Catholiſchen Chriſtenthum tomo ſecundo, & *Henricus Scherer* S. J. parte 2. Geographiæ Hierarchicæ p. 44. ſeq.

CAPUT XLVII.

De AMERICA, num in illam quoque Apoſtoli penetraverint.

Non injucunda ſunt, ſed ambigua nimis & incerta ad originem populorum inde concludendam, quæ de convenientia morum rituumque Americanorum cum Judaicis obſervavit *Joſ. Fr. Lafitau* S. J. in opere erudito & amœno lectu, *Moeurs des Sauvages Ameriquains, comparées aux moeurs des premiers temps.* Paris 1724. 4. duobus Volum. Nec non Anonymus in diſſ. *ſur les peuples d' Amerique & ſur la conformité de leurs coutumes avec celles des autres peuples anciens & modernes:* ante tomum primum Operis editi Amſt. 1724. fol. cui titulus: *Ceremonies religieuſes des peuples Idololatres, deſſinées & gravées par B. Picart.* Sicut qvæ de convenientia rituum Judaicorum & Indorum collecta leguntur in libro Gallico qvi inſcribitur *conformité des Coutumes des Indiens Orientaux avec celles des Juifs, & des autres peuples de l'Antiquité par Mr. de la C*** Bruxellis 1704. 12. In Bibliotheca Anglica V. C. Armandi de la Chapelle T. 12. p. 263. *Mr. Long, Miniſtre, qui eſt depuis peu revenu du fort S. George, dans les Indes Orientales, m'a permis de le citer pour cela, que les* Gentouſes, *peuple d' Orient, que leurs Coutumes & d' autres choſes font croire à des perſonnes tres judicieuſes, etre deſcendu de ces Juifs qui ne retournerent point de la*

Captivité

Captivité : que ces Gentouſes , *dis je , ont à Chillembrum , prés de Porto Novo , ſur la Côte de Coromandel , un temple , qv'ils appellent le temple de Zuliman , auquel ils ſe rendent avec la meme devotion que les Juifs marquoient autre fois pour le temple Jeruſalem , & qui eſt diviſé en Cours , de la meme maniere , & ſur le meme plan que le temple de Jeruſalem paroit aupres du P. Lamy.* Nonnulla jampridem de morum rituumque Americanorum congruentia cum Judaicis annotavit *Menaſſeh ben Iſrael* in *ſpe Iſraelis* ſive libello quo reliquias decem tribuum * in Americam translatas eſſe diſputat pag. 28. ſeq. *Cui leges , ac conſuetudines , Indorum , Hebræorumque , conferre libet , in multis convenire eas videbit ; unde facilè colligere eſt , Indos illas debere Hebræis cum ipſis habitantibus , ante vel poſtquam occultos montes quærerent. Jucatanenſes , & Acuzainilenſes Indi ſe circumcidebant. Totones Novæ Hiſpaniæ , ac Mexicani , prout Jo. Roman , & Francicus Lopes de Gomam , in generali Indorum hiſtoria teſtantur , veſtes lacerant , ſi vel repentinum aliquod infortunium , vel mors alicujus ſupervenerit. Gregorius Garcias in Monarchia Ingaſonum inſulæ Peru narrat Guainacapacum , intellectâ filii Atagualpæ ob inimici exercitum fugâ , rupiſſe veſtimenta. Mexicani , & Totones , ſive Totonacæzenſes , in aris ſemper ignem alebant , ut jubet DEUS in Levitico ; Peruenſibus idem in templis Soli dedicatis facientibus. Nicaraguazenſes vetabant feminas , quæ partum nuperè edidiſſent , templa ingredi , priusquam menſtruo forent purgatæ. Inſulæ* Hiſpaniola *incolæ peccare eos ajunt , quibus res eſt cum femina recens enixa ; & Indi novæ Hiſpaniæ graviſſimè puniebant Sodomiæ reos. Sepeliebant etiam plurimi Indorum ſuos mortuos in montanis , qui mos etiam eſt Judæorum ; & nomen Chana iſtis in locis inventum , referente Gregorio Garcia. Id mireris , quod ab iisdem jubilæum quinquaginta annorum in urbe Mexico , ut totius provinciæ metropoli , magna cum*

Ccccc 2 *pompa*

* Confer Venerandi *Wolfii* noſtri Bibl. Hebraicam T. I. p. 125. 783. 1146. *Voëtium* Tom. 2. diſpp. ſelect. pag. 144. ſeq. *Jo. Calvortii* , Naphthali ſive de reditu decem tribuum & converſione Judæorum , Lond. 1672. 4. pag. 253. ſqq. *Auguſtini Calmeti* diſſ. *ſi les dix tribus ſont revenus de leur captivité dans la terre d'Iſraël* , præmittitur Commentario in Ezechielem , Tom. 6. pag. 356. ſeqq. Ejusdem diſſ. *ſur le pays ou les dix tribus d'Iſrael furent transportez & ſur celui ou celles ſont aujourdhui*, T. 3. p. X. ſqq. ante Commentar. in 1. Paralipom.

pompa celebraretur. Quid quod die Sabbati omnes cerimoniis, ac sacrificiis, in templo faciendis, interesse tenebantur. Iidem divortium faciebant a feminis, quæ quid minus honestum patrassent. Fratrum defunctorum viduas ducebant Indi insularum Peru, Novæ Hispaniæ, & Guatimalæ. An non ex hisce judices habitasse illic locorum Judæos, à quibus Gentes istæ talia acceperint? Supradictis adde & illud, quod notitiam creati mundi, ac diluvii universalis, quam habebant Indi, Israëlitis acceptam ferre debeant.

Illum Menassæ Israëlidis librum Amstelodami A. 1650. 8. editum in Anglicam lingvam convertit *Moses Wall*, atque circa idem temporis *Thomas Thorowgood* libellum edidit cui titulus: *Jewes in America, or probabilities that the Americans are of that race.* Lond. 1650. 4. In eandem sententiam nuper *Ludovicus Hennepinus* in suo Itinere A. 1704. edito ex eadem exigua rituum & morum qvorundam conformitate Americanorum originem à Judæis repetit. *Ils font leur cabanes en forme de pavillon comme les Juifs; Comme ceux ils s'oignent d'huile, & s'attachent superstitieusement aux songes: ils pleurent leurs morts avec beaucoup de lamentations. Leurs femmes portent le dueil de leurs proches un an entier, pendant lequel elles s'abstiennent de toutes sortes de danses & de festins, & portent une maniere de chaperon sur leur téte. D'ordinaire le pere & le frere du defunt ont soin de la veûve. Du reste il semble que la malediction de Dieu repose sur ces Sauvages de l'Amerique, comme sur les Juifs. Ils sont brutaux & opiniatres au dernier point. Ils n'ont nulle demeure fixe & arretée. Ils sont fort impudiqves. Quand on leur dit, que leurs ames sont immortelles, ils demandent ce qu'elles mangeront dans l'autre monde. D'ailleurs on voit quelques traces de la créance des Juifs sur l'origine du Monde.* B. D. Jo. Conrad Dannhauerus hodomoriæ Calvinianæ phantasmate IX. T. 2. p. 1856. ex Georgii Hornii præf. ad libros IV. de originibus Americanis refert „quosdam Judæorum una cum Scythis Americam immigrasse, ita, „ut nec tribum conficerent nec peculiarem nationem, sed exuta „paulatim inter barbaros, ut fieri solet, natura, etiam Judæi esse „desierint: sic tamen, ut quædam antiquitatis suæ & originis vesti„gia retinerent. Qualia sunt Josephi nomen apud Hurones, & in „Souriquosiorum Cantilenis vox Alleluja frequens, Escarboto teste: „ac quod apud Jucatanenses plurimi barbarorum narrant, se à ma„joribus suis accepisse, provinciam illam primum cultam fuisse à gen„tibus, quæ ab Oriente post varios errores eò venerint, & Numi„nis

„nis auxilio ab aliarum gentium injuriis liberatæ, per mare, aper-
„tis utrimque fluctibus evaserint. Non tamen, scribit l. 1. c. 10. p.
„56. vel noster orbis ignotus Americanis, vel illorum nobis fuit.
„Nam Californiani noverant, idque sibi à majoribus traditum asse-
„verabant, gentes in alio orbe barbatas, & vestitas reperiri. Sic
„Mexicani, sed advectos ex alia Orbis parte in Americam, retule-
„runt, apud quos etiam communis opinio, fuit, venturam ab o-
„riente gentem, quam apud Jucatanos celebris vates Chila Cam-
„bel, ut videtur, propagavit. Unde Hispani interrogati: an ab
„Oriente venirent? Idem Mechoacanis prædictum fuit. Priscis
„quoque scriptoribus nostris cogniti fuerunt ultra Oceanum orbes
„alii, de quibus Clemens Alexandrinus in epist. quadam teste Hie-
„ronymo in cap. 11. Epist. ad Ephes. Nihil nunc de Atlantide Plato-
„nis dico, res notior est, quam ut referenda sit. Memorabile est,
„quod Ælianus l. 3. histor. refert, Silenum Midæ narrasse: Euro-
„pam, Asiam, Lybiam, insulas Oceano circumfusas esse; extra eas
„continentem quandam infinitæ magnitudinis, quæ nutriat grandia
„animalia, & homines duplo majores, & longæviores, quam no-
„stri sint. Ibidem esse magnas civitates, diversa vitæ instituta, &
„leges nostris contrarias. Adjecit: hanc Terram possidere grandem
„vim auri & argenti, ita ut inter illos populos minoris pretii sit,
„quam apud nos ferrum. Hæ sunt magnæ illæ insulæ, de quibus
„ex Aristotelis & Theophrasti mente Apulejus lib. de mundo. In
„Senecæ suasoriis Avitus testatur communem opinionem jactari:
„fertiles in Oceano jacere Terras, ultraque eum rursus alia littora,
„alium jacere orbem. Quo Senecæ, Tragœdi prædictiones in Me-
„dea pertinent:

„Venient annis
„Secula seris, quibus Oceanus
„Vincula rerum laxet, & ingens,
„Pateat Tellus * Typhisque novas
„Detegat urbes, nec sit terris ultima Thule.

„Hæc non profecta fuerunt ex mera incerta conjectura, quod arbi-
„trantur Acosta & alii, sed ex illa notitia jacentium in Oceano ter-
„rarum. Et cum Marcellinus inquit: In Atlancico mari Europæo orbe
„potior insula, nonne Americam digito quasi ostendit? l. 2. c. 5. Hornius

* adde Jo. Baptistæ Ferreti Musas lapidarias V. 4. p. 310.

„probat Phœnices in Americam ex Africa & Hiſpania non infre-
„quentes navigaſſe, ibid. cap. 8. Salomonis navibus Americanas
„Terras fuiſſe haut inacceſſas. l. 3. cap. 19. refert Braſilianos meminiſ-
„ſe pag. 218. cujusdam Sancti Viri, & ut ex narratione ipſorum pa-
„tet, Chriſtiani, quem Meyre Humane vocant. Guarais, qui pro-
„vinciam Sanctæ Crucis in montibus tenent, Paicuma dicitur: un-
„de & primos Monachos Hiſpanos Paicumas appellarunt. Hunc S.
„Thomam eſſe duplici argumento colligimus, ex nomine & Hiſto-
„ria. Nomen quod attinet: Meyr ipſis in genere peregrinus dici-
„tur, barbatus, veſtitus. Human ex voce Thomas expreſſum eſt,
„ſolo T abiecto. Terminatio in diverſis linguis plerumque variat, ſi-
„cut ὀδυσσεὺς & Vlyſſes, Ajax & Aias. Hiſtoria magnam lucem huic
„narrationi affert. Quæ enim Braſiliam de Marie Humane, eadem
„Orientales Indi Malabares de S. THOMA narrant. Lerius: ante in-
„numerabiles Lunas veniſſe ad majores ſuos virum barbatum, & ve-
„ſtitum, qui fidem in DEum tradiderit more Chriſtianorum. Qua-
„re cum & nomen, & quod narrant barbari, ſi tonſuram excipias,
„Thomæ conveniat, non ignotus ipſis videtur fuiſſe. De hoc quæ-
„ritur: Veneritne Thomas in Americam, & ibi prædicarit, an ex
„Tartariā ejus notitiam intulerint illæ gentes? Quorum prius Lerio
„probatur, eo argumento, quia in omnem terram exivit ſonus A-
„poſtolorum: altera tamen ſententia certior, nam multa indicio
„ſunt Braſilianos à Tataris ortos. Deinde conſtat Thomam in Tata-
„ria, Sinis, India, Evangelium prædicaſſe, & ibi occiſum: nulla verò
„notitia eius in Americam profectionis & reditus. Unde ejus ex
„Tataria memoriam illatam putarim, vel ab ipſis Braſilianis, vel iis
„unde hoc acceperunt, populis. Celebratur & jam apud Indos ali-
„us Mar Tomas, id eſt, Dominus Thomas, qui collapſam religionem
„Chriſtianam ibidem inſtaurarit circa Annum Chr. DC. De quo Lu-
„dovicus Guzmanus in Indicis expeditionibus & Johan. de Bairos, ac
„alii. Hæc ille, habetque ὁμόψηφον Gerh. Joh. Voſſium de philologia
„§. 26. p. 63. & de Mathemat. cap. 42. § 10. pag. 242. quibus ſuc-
„centuries licet Malvendam l. 4. de Antichriſto c. 38. pag. 307.
William ſive Wilhelmus Penn, Anno 1712. denatus, in litteris ad com-
miſſarios ſocietatis Mercatorum Londinenſium, datis Philadelphiæ
VIII. Auguſt. 1683. editisque cum alibi tum in Penſylvaniæ deſcri-
ptione

ptione Germanice vulgata Francof. 1700. 8. pag. 131. originem incolarum illius regionis in America septentrionali, similiter à Judæis deducit: Ihren Ursprung achte ich, daß er herkomme von den 10. Stämmen der Juden. 1) Weiln sie in einem Lande müssen herum ziehen, und mögen wohl aus dem äusersten Theil Asiæ in das allerwestlichste Theil (Americæ) gekommen seyn. 2) Weiln sie und ihre Kinder von Angesicht den Juden gantz gleich sehen, wie die Zigeuner * (adde ibid. pag. 28. & 126.) 3) Mit den Juden in Ceremonien gantz übereinkommen. Sie opffern ihre Früchte, rechnen nach dem Mond, legen ihren Altar auf zwölf Steine &c. Brasilianos similiter in America Meridionali à Judæis habere originem, alii suspicantur. *Il y a des conjectures assez fortes pour dire que les habitans du Brasil viennent de quelques Juifs jettez sur les côtes de l'Amerique. On y voit encore quelques traces des ceremonies Judaiques, telles que sont celles d'appeller Parasce une de leur plus grandes festes.* Hæc Memoriæ litterariæ Dombenses sive Trevoltinæ A. 1702. p. 355. ex Jo. Josephi de S. Theresia Historia belli Brasiliensis. Vide sis etiam Peritsolii itinera mundi p. 70. & Thomam de Pinedo ad Stephanum Byz. pag. 331. Josephum Acostam de natura novi Orbis lib. I. c. 23. ubi argumentum ex IV. Esdræ 13. 40. petitum refellit. Tho. Malvendam de anti-Christo IV. 28. p. 281. seq. Olfert Dapperi Americam p. 26. & Hugonem Grotium de origine gentium Americanarum pag. 9. & ad eum notas Joannis de Laet: Theophilum Spizelium in elevatione relationis Montezinianæ. Basil. 1661. 8. & Rich. Kidderum in demonstratione adversus Judæos parte III. pag. 434. seq. Hottentottorum ita populo ritus multos cum Judæis communes probat Petrus Kolbe in descriptione Capitis bonæ spei, edita Germanice Norimb. 1719. fol. pag. 352. 413. 415. 416. 425. 429. 431. 433. 449. 457. seq. Nec minus cum priscis Troglodytis p. 352. 355. 370. 405. 425. 448. Sic Judæos in China versantes esse reliquias decem tribuum suspicabatur Eusebius Renaudotus notis ad veteres relationes itineris in Indiam Chinamque p. 324. seq. Hermannus vero Witsius in δωδεκαφύλῳ sive libello de decem tribubus, qui Ægyptiacis ejus subjicitur cap. VIII. p. 371. postquam Menassæ Israelidis sententiam rejecisset, qvod

* Cingaros origine esse Judæos, variis argumentis probat Clariss. Wagenseilius in pera libror. juvenilium loculamento 2. sub extrem.

qvod præter Spizelium aliosqve jam laudatos facit etiam Wagenseilius Tomo II. peræ librorum juvenilium parte 2 pag. 123. *non paullo doctius*, inqvit, *viri præstantissimi Cadusios Mediæ aquilonaris & montanæ incolas Colchos, Tartaros, Turcas aliasque gentes ex Israeliticis paullatim in gentilismum degenerantibus ortos hariolantur: sed quam tenuibus conjecturis & eruditis erroribus, ostendit amicus noster Wilhelmus Wilhelmius.* Pro illa sententia etiam Stephanus Morinus in diss. de cognatione Lacedæmoniorum & Hebræorum (inter dissertationes VIII. Dordraci 1700. 8. junctim editas pag. 87.) *Adde in Mengrelia Colchidis regione adhuc hodie festum religiose observari, quod cum Judæornm Paschate & agno à singulis familiis edendo magnam habet affinitatem. Testis Jo. Baptista Tavernerius lib. III. c. 12. itinerum Persiæ, qui addit vicinos Tartaros è propriis tribubus solis uxores ducere, quod etiam secundum Legem, Israelitæ observabant. c. 13. Sane inter ipsos Tartaros Colchis vicinos etiam Ilordæ sive turmæ* Nephtalitarum *inveniuntur, teste Agathia lib. IV. Imo* Danitarum, *à quibus volunt* Danos *nomen accepisse, & celeberrimus Thuanus lib. 67. observat circumcisos fuisse antequam Muhametes ipsis innotesceret, quod non est leve argumentum reliquias esse Israelitarum, qui è Colchide in vastas Tartariæ solitudines diffusi sunt, & ob quandam Mahumetismi cum suis veteribus cerimoniis similitudinem ad ipsum amplectendum proni fuerunt. Nota historia illius qui se jactabat Regem* Tibur, *in meditullio Tartariæ, nempe* טבור umbilicus *est, & à Francisco I. Rege humaniter exceptus, & initio etiam à Carolo V. sed tandem combustus ejus mandato, quod aulicos ad Judaismum sollicitaret. Mitto testimonia Judæorum asserentium maximam Israelitarum multitudinem, Septentrionalem plagam occupasse, & eos qui volunt plurimos eorum in India degere, quamvis à nostris mercatoribus non inveniantur, qui forsan aliquid audiverunt de profectione in Colchidem & Colchos, eamque versus Indiam tetendisse existimaverunt, quia Colchos & Colchicum sinum in India repererunt.* Confer Epistolam de Judæis in ora Malabarica degentibus, quæ inserta legitur Bibliothecæ novorum librorum Anno MDCXCVIII. p. 868. seq. & qvæ de Judæorum Synagoga apud Chinenses * in provincia Honam ante CHristum natum, ut ajunt fundata, Gozanus S. J. commemoravit in Epistola de qva Ephemerides Paris. Anni MDCCVII. mense Majo pag. 227. narrans Judæos

* Lettres edifiantes des Missions, T. VII.

Judæos de Messia in Lege promisso rogatos, atqve de JESU monitos, nomen ejus penitus ignorasse, JEsum Sirachi filium cognitum habuisse. Cui geminum qvod Semedi & Bernierii fide narrat Celeberr. Jablonskius prolegom. ad Biblia Hebræa §. 38. Judæorum Synagogas quasdam repertas in China fuisse, & penes eos fuisse librum Legis Hebraicum ante annos sexcentos & amplius, sine punctis vocalibus descriptum, Judæos vero istos de CHristo nihil unqvam audivisse, unde liqveat ante ejus adventum illuc appulisse: immo nomen ignorasse Judæorum, sed vero Israelitas se professos esse. Unde verisimile esse ajunt reliqvias eos habendos decem tribuum qvæ abductæ in captivitatem erant, nam post illud tempus nomen Israelitarum in usu vulgari minus fuit qvam Judæorum. Deniqve constat *Olaum Rudbeckium*, celeberrimi Atlanticæ scriptoris non minus ingeniosum filium, nec minus paradoxa eruditis amantem propinare, in Lapponia sua illustrata probatum ivisse, reliqvias decem tribuum qværendas esse neqve in Asia neqve in Africa, nedum in America, sed vero in regione septentrionali Europæ Lapponia, qvod itidem tum aliis qvibusdam conjecturis reddere probabile, tum ex congruentia rituum qvorundam & morum evincere studet. Cæterum ex qvalibuscunqve ejusmodi vestigiis morum eorundem atqve institutorum, (ne dicam & illa haud tam expressa qvidem esse, ut interdum à scriptoribus venditantur) neutiqvam firmiter colligi posse populi alicujus originem, recte observavit Henricus Witsius diss. 2. de Evangelio in America non prædicato, ubi respondet ad jactatas apud novi orbis incolas reliquias Christianorum rituum, pag. 92. *In omni*, inquit, *religione quantumvis Idololatrica, ac Diabolica plane aliquid animadverti potest, quod ad Divina instituta accedere quodammodo videatur. Ludit mirabiliter ingenii humani varietas, & in tam immensa cultuum diversitate vix est ut non aliqua etiam deprehendatur convenientia. Quæ si vel minima sit, ab iis quorum interest ut major habeatur, augeri solet & exornari, eo quandoque tractis quæ aliorsum spectant.* Jacobus Saurinus diss. Historico Criticis Theologicis & moralibus Gallice editis Amst. 1720. 8. Tom. 2. pag. 322. *Parmi les rapports que Spencer trouve entre les rites Levitiques & ceux des Idololatres, il y en a un grand nombre qui peuvent s'y rencontrer, sans que les Peuples, qui les ont observez, se sont réglez les uns sur les autres. Que l'on compare la maniere dont on sert Dieu*

à Rome & a Ispahan, on y verra divers raports. Et cependant qui oseroit soutenir que Rome s'est moulée sur Ispahan, ou qu'Ispahan s'est moulé sur Rome - - Dés que vous supposez une Religion, il est naturel de supposer aussi des lieux sacrez, des ceremonies exterieures, des emblemes & des symboles. Ces établissemens doivent leur naissance à la nature des choses, non au genie particulier des peuples qui les ont reçus. Jacobus Basnage V. C. in Historia Judæorum lib. VI. cap. 3. Tom. 4. pag. 964. *il ne suffit pas qu'on trouve chez ces peuples barbares quelque trace de Judaisme; car il y a beaucoup de Rites qui ont été communs aux Religions idolâtres & aux Juifs. Ceux qui donnent trop au Diable, se plaignent il y a long tems qu'il a imité Dieu, & tâchent de rendre ses mysteres & son culte parfaitement semblable à celui de l'Etre souverain. Mais sans tirer le Demon des Enfers, l'esprit humain étant d'une même trempe, a souvent les mêmes sentimens sur la matiere du culte. Il n'est pas besoin que l'Idolâtre aille puiser toutes ses ceremonies dans la veritable Eglise. Combien d'Idolâtres, qui ne se sont jamais conus, ont eu les mêmes idées des Dieux, & leur ont rendu à peu près les mêmes hommages? Sans quitter la matiere que nous traitons, les Americains n'ont pas plus labouré avec les Manichéens qu'avec les anciens Egyptiens sur les deux Principes. Cependant ils disent au Perou qu'un homme puissant, nommé* Con, *avoit formé les hommes; mais qu'un autre Principe plus puissant, fils du Soleil & de la Lune, nommé* Pachacama, *les transforma en singes, en Perroquets & en ours, & fit les Indiens. Ils * adorent ces deux Principes, & le dernier a plus d'adorateurs, parce qu'on craint qu'il ne fasse du mal, & qu'il transforme les hommes en bêtes. On a pu de même imiter les Juifs en Amerique sans avoir commerce avec eux. L'autel élevé sur douze pierres, l'obligation des premices, & le calcul par les Lunes peuvent avoir été imaginées dans tous les païs. La Circoncision forme un caractere plus parlant; mais le fait est tres-incertain. Pierre Martyr † l'assûre:* Ils immolent leurs enfans à l'honneur des Idoles, & sont circoncis. *Gomara dit que quelques-uns coupent leur prepuce; mais qu'ils ne le font pas tous.* Retaianse a junque no todos. *Mais Acosta, qui avoit fort étudié ce pais-la, remarque que les Americains ne peuvent être Juifs, parce qu'ils n'ont jamais circoncis leurs enfans, & qu'ils ne le font pas; & quand ils seroient circoncis, combien d'autres peuples ont ôté leur prepuce? Il*

* Zarate l. 2. c. 11. pag. 49.
† Petrus Martyr Decad. cap. 4.

Il ne faut donc pas s' arrêter à quelque ombre de conformité, ni precipiter ses conclusions sur quelque ressemblance de Religion, comme si les uns devoient necessairement descendre des autres.

APOSTOLOS etiam penetrasse in Americam, multi contendunt ex Propheticarum prædictionum, ex mandati CHristi, & testimoniorum Apostolicorum universalitate generali sine exceptione ad totum qui sub cœlo est terrarum Orbem & universum genus humanum pertinente. Prophetica dicta audiamus. * Pollicitus Filio Pater est, daturum se ei *gentes*, imo & *fines terræ*, in possessionem suam. Ps. II. 8. dominaturum eum esse *a mari uno ad alterum*, & *a fluminibus usque ad terminos orbis terrarum.* Ps. LXXII. 8. Zach. IX. 10. ad montem domus JEhovæ adfluxuras esse *omnes gentes*: doctrina prodeunte ex Zione, & verbo JEhovæ Hierosolymis. Jes. II. 2. 3. ut *insulæ maris* legem Messiæ, neque frustra, exspectent; & JEhovam novis canticis celebrent, ac laudem ejus *ab extremitate terræ.* Jes. XLII. 4. 10. 11. ipsaque adeo *terra plena sit scientia JEhovæ*, veluti *aquis alveum maris operientibus.* Jes. XI. 9. Futurum etiam esse ut JEhova unus sit, & nomen ejus unum super *totam terram.* Zach. XIV. 9. Porro conversurum esse JEhovam ad *populos* labium purum, quo invocent *omnes* nomen JEhovæ, colendo eum humero uno; atque *e transfluvialibus partibus Æthiopiæ* supplices JEhovæ cum filia dispersorum ejus adferant ipsi munus Zeph. III. 9. 10. Quibus consonum est alterius Prophetæ oraculum: *Ab ortu solis usque ad occasum ejus* magnum futurum nomen DEI, *in gentibus* & *in omni loco* suffimentum adferendum nomini ipsius & munus purum; *quia magnum nomen meum erit in gentibus, ait JEhova exercituum.* Malach. I. 11. Iterumque aliud: *Ut revereantur inde ab occasu nomen JEhovæ, & inde ab ortu solis gloriam ejus.* Jes. LIX. 19. Denique: *Congregabo omnes gentes & linguas, quæ venientes visuræ sunt gloriam meam. Ponam in his signum, & mittam ex his qui evaserint ad gentes, in Oceanum, Pulem, & Ludum, jaculantes arcu, Thubalem & Javanem; regiones denique longinqvissimas quæ non audiverant famam meam, neque viderant gloriam, ut indicent gloriam meam in gentibus. &c.* Jes. LXVI. 18. 19. Ad hæc, & quæ hisce gemina multa exstant vaticinia, observari velim I. Describi illis stilo Prophetico

* Herm. Witsii Miscellanea Tom. 2. pag. 402. seq. confer quæ supra capite 1.

genium atque indolem regni Messiæ, id est, religionem & cultum spiritualis Christianismi, prout exercendus erat glorificato in cœlis JEsu: cujus promotioni, Evangelii prædicatio unice inservit. II. Doceri spiritualis illius cultus amplitudinem, diffusam per omnes gentes, omnes terræ cardines, terram universam, ab ortu solis ad Hesperium cubile: iis locutionibus, quibus neque grandiores neque efficaciores vel mente conceperis. III. Quum amplitudo regni CHristi gloria & gaudium Christianorum sit, nequaquam nostræ esse pietatis, ut quæ magnificentissimis carminibus cecinere vatum antiquissimi, ea nos quæsitis subtilitatibus intra arctiores justo limites coerceamus.

CHristi mandata exstant Matth. XXIV. 14. 19. Marc. XIII. 10. XVI. 15. Luc. XXIV. 47. Actor. I. 8. Testimonia vero Apostolica Marc. XVI. 20. Actor. XVII. 30. Rom. X. 18. Coloss. I. 6. & 23. ad quæ loca præter interpretes conferri poterunt:

Georgij Zeamanni fernere gründliche Offenbahrung des Uncatholischen Pabstthums T. 1. p. 232. seq.

D. *Joannes Gerhardus* Confess. Cathol. lib. 2. artic. 3. c. 6. T. 2. pag. 756. sqq.

D. *Jo. Hulsemann* de auxiliis gratiæ diss. 2. c. 1. §. 19. p. 142. seqq. qvi inter alia, *non tenemur*, inqvit, *per inductionem singularum provinciarum, civitatum, pagorum, qui hodie in Orbe habitabili possunt nominari, & ex consensu historicæ relationis probare, in hoc vel illo pago, hoc vel illo anno, mense, die prædicatum esse Evangelium, quomodo actus judiciales solent per instrumenta Notariorum publica demonstrari: sed inhæremus universali itemque Divinæ adsertioni*, Omni Creaturæ sub Sole *prædicatum esse aliqvando Evangelium.*

Jacobus Götten Lubecensis lib. 1. observationum cap. 6. pag. 27. seqq.

D. *Georgius Mœbius* Theologus Lipsiensis Oratione de Evangelio per Apostolos in Americam propagato, quæ exstat ad calcem libri de Oraculis, editi Lipsiæ 1685. 8. *Nouvelles de la Rep. des lettres A.* 1686. p. 678. Inter alia idem Mœbius p. 199. seq. disputat adversus sententiam *D. Johannis Henrici Ursini*, qui in Analectis sacris pag.

pag. 356. seq. lib. VI. c. 24. negat Americam iis temporibus quibus Mundo Apostoli annunciarunt salutare præconium Evangelii, habitatam & hominibus freqventatam fuisse.

Hermannus Witsius Exercitatt. Academicarum dodecade, diss. 1. & 2. & T. 2. Miscellaneorum sacrorum, editorum Trajecti 1700. 4. qui Exercitatione XIII pag. 400. sq. diligenter colligit ea qvæ Evangelium Apostolico præconio ad Americanos propagatum svadere possunt, ubi etiam inter alia de THOMA Apostolo Brasiliensium, atque de vestigiis Christianismi * repertis in America, & quæ de America veteribus Ægyptiis, Phœnicibus, Carthaginiensibus, Græcis ut videtur non ignota † feruntur: sed Exercitatione XIV. pag. 426. sqq. eadem expendenda sibi sumit ac refellenda.

* De illis *Thomas Malvenda* lib. IV. de Antichristo cap. 38. p. 306. seqq. qui tamen parum certa illa Evangelii in Novo Orbe ab Apostolis prædicati documenta esse haud diffitetur, sicut & *Mottanus Vayerus* de la vertu des Payens Tom. 1. Opp. pag. 558. seq.

† Vide *Jac. Perizonium* ad Æliani III. 18. p. 217. seq. *Reineri Reineccii* methodum legendi Historiam p. 22. *Thomæ Brown* notas ad religionem Medici sect XXI. *Vossium* de Philologia c. XI. §. 17. & de scientiis Mathematicis cap. 42. §. 10. & pag. 456. *G. Casp. Kirchmaierum* diss. de Atlantide Platonis, Witeb. 1685. 4. Christianum Franciscum Paulini in der Zeit-kürtzenden erbaulichen Lust cap. XXI. &c. De originibus Gentium Americanarum, præter *Rob. Comtæum* Amst. 1644. qui a Carthaginiensibus illas repetit, nec non *Hornium*, *Laëtium*, *Grotium*, *Lerium*, *Spitzeliumque* libris supra laudatis: tum *Jo. Baptistam Poissonum* animadvers. ad Grotium, Leriumque Paris. 1644. 8. *Joannem Eusebium Nierembergium* lib. V. hist. nat. c. 1. 2. 27. *Casp. Schottum* Physicæ curiosæ pag. 834. seqq. & *Jo. Hoorbeekium* de conversione Gentilium pag. 59. seqq. videndus *Matthæus Hale* in opere præclaro de primis generis humani initiis & originibus, p. 660. sqq. edit. Germanicæ, Breslav. 1688. 8. & *Anonymus* Gallus in Epistola inserta Novo Mercurio A. 1721. mense Januar. & Ephemeridibus Paris. ejusdem Anni mense Augusto, Gelehrte Zeitungen A. 1721. p. 729.

Qui inconſulta vel ſusque deque habita hiſtoriarum fide experientiaque generis humani, litteram & vim verborum ſacrorum propriam urget unice, nec ullam explicationem aliam admittunt, cum illis incaſſum contendas ut Apoſtolos neges etiam ante excidium a) Hieroſolymitanæ Urbis Americanis Evangelium prædicaſſe, aut certe ſonum prædicationis Apoſtolicæ ad eos ab illo jam tempore emanaſſe. Mihi autem minime contemnenda videtur Theologi pii atque eruditi D. Joannis Quiſtorpii ſententia, qui ad locum Apoſtoli Coloſſ. I. 23. hæc annotavit: *Quum ex indiciis non obſcuris colligatur nunquam Evangelium in novo ut appellatur Orbe ante nuperam hujus partis terræ detectionem prædicatum fuiſſe: videntur tum Apoſtoli tum Patrum in toto orbe prædicatum eſſe Evangelium aſſerentia dicta accipienda eſſe vel de Orbe tum cognito, vel hyperbolice*, b) *quemadmodum de Romanis Apoſtolus ſcribit, eorum fidem annunciari in toto Mundo*, Rom. I, 8. *obedientiam eorundem omnibus innotuiſſe*, Rom. XVI. 19.

De

a) De illo enim excidio, & de interitu Reip. Judaicæ accipienda eſſe recte obſervant Verba CHriſti Matth. XXIV. 14. *Et prædicabitur hoc Evangelium Regni in univerſo Orbe, in teſtimonium omnibus gentibus*: καὶ τότε ἥξει τέλος *& tunc veniet conſummatio*, illa nempe, de qua ſtatim ſequitur: *cum ergo videritis abominationem deſolationis* &c.

b) Hyperbole eſt figura locutionis, omnibus uſurpata linguis, Orientalibus autem frequentata maxime, ad rem cum ornatu & gratia augendam minuendamve, ut quadam ſuperjectione verum pulchrius ac vividius intelligatur. Hanc non protinus traducendam pro mendacio, atque ideo ſacris litteris proſcribendam eſſe, contra Reformatos quosdam Doctores facile probant Theodorus Hackſpanius lib. 2. Miſcellaneorum cap. 4. & D. Chriſtoph. Auguſtus Hermannus tomo tertio poeciles lib. 3. pag. 347. ſeq. Quanquam ſobrie & non niſi neceſſitate jubente, ſalvaque & integra rerum admirandarum veritate admittendam recte viri præclari monuerunt. Qui vero nullam plane in ſacra Scriptura dari hyperbolem contendunt, hoc ipſum, ne quid amplius dicam, utique affirmare videntur ὑπερβολικῶς, idque non illibenter ſibi perſvadebit qvi cum Danielis Gerdeſii & venerandi Viri D. Val. Erneſti Lœſcheri, in limine eruditi ſui ſtromatei, ob-

De extremis orbis tunc cogniti regionibus locus insignis est Cosmæ Indoplevstæ, quo verbis CHristi fidem facit, eaque luculenter impleta esse refert, libro tertio Topographiæ Christianæ p. 178. cujus testimonio caput hoc concludere juvat.

Εν τῇ Ταπροβάνῃ νήσῳ ἐν τῇ ἐσωτέρᾳ Ινδίᾳ, ἔνθα τὸ Ινδικὸν πέλαγός ἐστι, καὶ ἐκκλησία χριστιανῶν ἐστὶν ἐκεῖ καὶ κληρικοὶ καὶ πιστοὶ, οὐκ οἶδα δὲ εἰ καὶ περαιτέρω· ὁμοίως καὶ εἰς τὴν λεγομένην Μαλὲ, ἔνθα τὸ πέπερι γίνεται· καὶ ἐν τῇ Καλλιάνᾳ δὲ τῇ καλουμένῃ, καὶ ἐπίσκοπός ἐστιν ἀπὸ Περσίδος χειροτονούμενος. ὁμοίως καὶ ἐν τῇ νήσῳ τῇ καλουμένῃ Διοσκορίδους κατὰ τὸ αὐτὸ Ινδικὸν πέλαγος, ἔνθα καὶ οἱ παροικοῦντες Ελληνιστὶ λαλοῦσι, πάροικοι τῶν Πτολεμαίων τῶν μετὰ Αλέξανδρον τὸν Μακεδόνα ὑπαρχόντων, καὶ κληρικοί εἰσιν ἐκ Περσίδος χειροτονούμενοι καὶ πεμπόμενοι ἐν τοῖς αὐτόθι, καὶ χριστιανῶν πλῆθος, ἣν νῆσον παρεπλεύσαμεν, οὐ κατῆλθον δὲ ἐν αὐτῇ· συνέτυχον δὲ ἀνδράσι τῶν ἐκεῖ Ελληνιστὶ λαλοῦσιν, ἐλθοῦσιν ἐν τῇ

In Taprobana insula ad interiorem Indiam, ubi Indicum pelagus exstat, Ecclesia Christianorum habetur, ubi clerici & fideles reperiuntur: an ulterius etiam, ignoro. Similiter in Male, ut vocant, ubi gignitur piper. In Calliana vero (sic nuncupant) Episcopus est, in Perside ordinari solitus. Similiterque in insula quæ Dioscoridis vocatur, in eodem mari Indico sita, cujus incolæ Græce loquuntur, suntque coloni a Ptolemæis Alexandri Macedonis successoribus istuc deportati, clerici reperiuntur, ex Perside; ubi ordinantur, eodem transmissi: ibi etiam Christianorum multitudo versatur. Cui insulæ adnavigavi, neque tamen eo descensum feci: verum cum quibusdam ejus incolis Græce loquen-

Αἰθιο-

servatis conferet Isidorum Pelusiotam lib. 2. Epist. 99. Salomon. Glassium lib. V. philologiæ sacræ c. 19. & Hermenevticæ sacræ scriptores B. D. Dannhauerum pag. 272. Pfeifferum pag. 447. & celeberrimum Rambachium lib. 3. c. 2. §. 6. Christiani Chemnitii diss. de hyperbole, Jen. 1638. 4. Carolum le Cene libro Gallice edito, Projet d'une nouvelle version Françoise de la Bible, capite tertio, Maximilianum Sandæum libro de hyperbole, vulgatum Moguntiæ 1619. 8. &c.

Αἰθιοπίᾳ. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ Βάκτροις, καὶ Οὔννοις, καὶ Πέρσαις, καὶ λοιποῖς Ἰνδοῖς, καὶ Περσαρμενίοις, καὶ Μήδοις, καὶ Ἐλαμίταις καὶ πάσῃ τῇ χώρᾳ Περσίδος καὶ ἐκκλησίαι ἄπειροι καὶ ἐπίσκοποι, καὶ χριστιανοὶ λαοὶ πάμπολλοι, καὶ μάρτυρες πολλοὶ, καὶ μονάζοντες ἡσυχασταί. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τὴν Αἰθιοπίαν, Ἀξώμην τε, καὶ πᾶσαν τὴν περίχωρον· Ἀραβάς τε τοὺς Εὐδαίμονας, τοὺς νῦν καλουμένους Ὁμηρίτας, πᾶσαν Ἀραβίαν καὶ Παλαιστίνην, Φοινίκην τε καὶ πᾶσαν Συρίαν καὶ Ἀντιόχειαν μέχρι Μεσοποταμίας, Νωβάτας τε καὶ Γαραμάντας, Αἴγυπτον καὶ Λιβύην καὶ Πεντάπολιν, Ἀφρικὴν καὶ Μαυριτανίαν ἕως Γαδείρων, τὰ πρὸς νότον πανταχοῦ ἐκκλησίαι χριστιανῶν εἰσι, καὶ ἐπίσκοποι, μάρτυρες, μονάζοντες, ἡσυχασταὶ διαπαντὸς, ὅπη ἐστι κηρυττόμενον τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ. ὁμοίως πάλιν Κιλικίαν, Ἀσίαν, Καππαδοκίαν, Λαζικὴν, καὶ Πόντον, καὶ τὰ ὑπερβόρεια μέρη Σκυθῶν, Ὑρκάνων, Ἐρούλλων, Βουλγάρων, Ἑλλαδικῶν τε καὶ Ἰλλυριῶν, Δαλμάτων, Γότθων, Ἱσπανῶν, Ῥωμαίων, Φράγγων, καὶ λοιπῶν ἐθνῶν μέχρι τῶν Γαδείρων τοῦ Ὠκεανοῦ κατὰ τὸ βόρειον μέρος, πιστευσάντων καὶ καταγγελλόντων τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ, καὶ τὴν

tibus colloquia miſcui, qui in Æthiopiam proficiſcebantur. Itemque apud Bactros, Hunnos, Perſas, reliquos Indos, Perſarmenos, Medos, Elamitas, atque in tota Perſidis regione, Eccleſiæ infinitæ ſunt, epiſcopi item, Chriſtianique populi magno numero, martyres multi, Monachi & Heſychaſtæ. Similiterque in Æthiopia, in Axumi, & in univerſa circum regione. Apud Arabas quoque Felices, qui jam vocantur Homeritæ, in univerſa Arabia, Palæſtina, Phœnice & tota Syria, Antiochiâ uſque ad Meſopotamiam, Nobatas & Garamantas, in Ægypto, Libya, Pentapoli, Africa & Mauritania uſque ad Gades verſus meridiem ubique Eccleſias Chriſtianorum videas, & Epiſcopos, Martyres, Monachos, Heſychaſtas, ubi prædicatum fuit Evangelium CHriſti. Itemque in Cilicia, Aſia, Cappadocia, Lazica, Ponto, & in Hyperboreis partibus Scytharum, Hyrcanorum, Herulorum, Bulgarorum, Helladicorum, Illyriorum, Dalmatarum, Gotthorum, Hiſpanorum, Romanorum, Francorum, & reliquarum gentium uſque ad Gades Oceani verſus ſeptentrionalem plagam: qui omnes crediderunt, ac Evangelium CHri-

ἀνάστα-

ἀνάστασιν τὴν ἐκ νεκρῶν ὁμολογούντων. καὶ πληρουμένας ὁρῶμεν τὰς προῤῥήσεις εἰς πάντα τὸν κόσμον.

ſti annuntiant, reſurrectionemque mortuorum confitentur. Atque ſic prædictiones in univerſo mundo completas videmus.

CAPUT XLVIII.

De AMERICÆ ſeptentrionalis regionibus ac provinciis, & Chriſtianiſmi in illis originibus ac ſtatu.

Neminem fugit ab A. 1492. auſpiciis FERDINANDI Caſtellæ Regis, & JOHANNIS II. atque EMANUELIS Regum Luſitaniæ novum orbem detectum à *Chriſtophoro Columbo* a) Placentino, *Americo Veſputio* b) Florentino. *Ferdinando Magellano* aliisque, quorum nomina & expedititones ordine chronologico refert B. Rudolfus Capellus noſter in ſylloge edita Hamb. 1678. 4. cui titulus: Norden, p. 219. ſq. & Jo. Baptiſta Ricciolus Geographiæ reformatæ III. 22. p. 92. ſq. c) Columbus & proprio ingenio excitatus, & invitatus charta Geographica *Martini Behaim* d) Patricii Norimbergenſis, monitionibusque nautæ periti *Alonzo Sanchez de Helva* e) & memoriis adjutus *Antonii Zeni* f) tantam rem primus tanto ſucceſſu ſuſcepiſſe traditur. Inter Hiſpanos Luſitanosque quicquid terrarum inſularumque deinceps detegeretur, pro autoritate ſua diviſit, ductaque à polo

a) Ubertini Carrere S. J. Columbus, poëma editum Romæ 1715. 8. Mem. de Trevoux 1715. p. 1848.

b) Paulus Jovius in elogiis bellicis lib. 6. p. 348. Iſaacus Bullart T. 2. Academiæ ſcientiarum p. 265.

c) Idem Ricciolus de navigationibus circa totum orbem ſuſceptis conſulendus III. 24. p. 104. ſeq. V. 26. p. 166. ſq.

d) Confer Petrum Kolbe de capite bonæ Spei pag. 351. Jo. Frid. Stuvenium de vero novi Orbis inventore, Francof. 1714. 8. Neue Hälliſche Bibliothec parte XXXVII. p. 533. ſeq.

e) Garſilaſſo de la Vega hiſt. des Yncas liv. 1. c. 3.

f) Neue Bibliothec XXXVII. p. 537. 539.

ad polum per Picum montem linea, quæ ad Orientem, Lusitanis, quæ ad Occidentem sita alterius Christiani Principis non fuerint, Hispanis attribuit Alexander sextus Pontifex, in bulla nobili quæ incipit *Inter cætera Divinæ Majestati bene placita opera*, atque exstat apud Bzovium ad A. C. 1493. n. 20. & in bullario magno Laur. Cherubini Tom. I. p. 466. in qua Religionis Christianæ propagatio illis inter alia commendatur his verbis: *hortamur vos quam plurimum in Domino & per sacri lavacri susceptionem, qua mandatis Apostolicis obligati estis, & viscera misericordiæ Domini nostri JEsu CHristi attente requirimus, ut cum expeditionem hujusmodi omnino prosequi, & assumere proba mente orthodoxæ fidei Zelo intendatis, populos in hujusmodi insulis & terris degentes ad Christianam Religionem suscipiendam inducere velitis & debeatis, nec pericula nec labores ullo unquam tempore vos deterreant, firma spe fiduciaque conceptis, quod DEUS omnipotens conatus vestros feliciter prosequetur.* Ab eo tempore gloriam multas novas terras insulasque detegendi occupandique certatim cum Hispanis Lusitanisque creverunt Angli, Belgæ, Galli.

Quanquam initio ab Europæis Americam adeuntib⁹, Hispanis præsertim, in miseros illos mortales permittente justo Vindicis Numinis judicio multa admissa crudelius, atque nullo colore eos convertendi aut ad saniorem mentem adducendi, sed injusto exspoliandi studio & dira excruciandi eos modis omnibus ac delendi eorũ nominis* libidine: sicut intra XLV. annorum spatiũ dicuntur igne ferroque & fame perdita plus quam quinquagies millena incolarum novi Orbis millia: tamen negari non potest, interjecto tempore, ex quo Coloniæ Christianarum gentium in illum deductæ, pacatis rebus sedes figere, & magis ac magis amplificari cœperunt, januam apertam fuisse amplissimam non modo Christianorum sacrorum in illas longe lateque patentes regiones inferendi, eaque colendi ibi à Christianis, sed etiam multos ex Indis idololatris, quos superiorum temporum atrocitas reliquos fecit, Christiana doctrina imbuendi, hancque ipsam latius latiusque propagandi. Cumque America omnis, vulgatissimâ divisione in

* Videnda præ cæteris *Barthol. de las Casas* narratio Hispanice primum A. 1552. edita & deinde recusa Latine, Gallice, Italice, Germanice, Anglice, Belgice. De hoc Bartholomæo & aliis ejus scriptis Jacobus Echardus in Bibliotheca scriptorum Dominicanorum T. 2, p. 193. seq.

in *septentrionalem* & *australem* distinguatur, placet *SEPTENTRIONALEM* primum paucis percurrere, & Christianismi in illa successus pro gentium Europæarum, colonias ibi obtinentium, diversitate lustrare. Præcipuæ HISPANORUM in illa sunt partes, *Novam Hispaniam* regnumque *Mexicanum* ab A. 1521. & partem *Floridæ*, pluresque insulas ex *Antillis*, aliisque habentium in potestate.

In urbe *Mexico* præter Archiepiscopum † etiam Academia ** & tribunal Inquisitionis. Sub Archiepiscopo *MEXICANO* Episcopi 1) in nova Mexico, in urbe *S. Fidei* (S. Fé.) 2. Gvadalajaritanus *Quadajara* in nova Galicia. 3) *Durangi* in nova Biscaja. 4) *Mechoacani* (Valladolid) in provincia Mechoacanensi. 5) *Angelopoleos*, (los Angelos) in provincia Tlascala. 6) *Antequeræ* in provincia Gvaxaca. 7) *Meridæ* in provincia Jucatanensi. 8) *Civitatis S. Jacobi* (S. Jago) in provincia Gvatimalensium ubi etiam Academia. 9) *Civitatis Regiæ* (Ciudad Reale) in provincia Chiapa. 10) *Truxilli* (Valladolid) in Provincia Honduras. 11) *Veræ Pacis* in Provincia Vera Paz. & 12) *Leonis* in Provincia Nicaragva. 13) *S. Conceptionis* in provincia Veragva.

In Insula *S. DOMINICI* inter Antillas Archiepiscopus, sub se habet Episcopos 1) *Conceptionis* in Insula Hispaniola. 2) *S. Jacobi* in Insula Cuba. 3) *S. Joannis in Portu diviti*, in Insula ejusdem nominis; & 4) *Corensis* (S. Anne de Coro) in provincia Venezuela Terræ firmæ.

Quantus autem numerus Monachorum Ordinis S. Dominici, Minoritarum sive Franciscanorū, Eremitarum S. Augustini, S. Mariæ de Misericordia, Jesuitarum, Carmelitarum discalceatorum, Capuccinorum, Eremitarū S. Hieronymi, Fratrum de Misericordia, Religiosarumque Virginum varii generis in America jampridem versetur, incrementaque capiat quotidie, vel inde licet capere conjecturam, quod Nicolaus Sansonius tradit solum Ordinem Eremitarum S. Augustini ab A. 1500. ad 1600. facile ducenta Monasteria in novo Orbo condidisse.

De Mexicano regno per Ferdinandum Cortesium A. 1521. subjugato, *Gemellus Carreri* tomo sexto itineris per Orbem suscepti.

† Atlas historique T. 1. No. 35. Henr. Schereri Geographia Hierarchica T. 2. p. 107. Urrutigoytas p. 642.

** *Thomæ Gage* Neu-Spanien p. 103.

Hiſtoria de la conquiſta de la nuova Eſpanna por *Bernal Diaz de Caſtillo*. Madrid 1632. fol.

Hiſtoire de la conquéte de Mexiqve, ou de la nouvelle Eſpagne par Ferdinand Cortes. Paris 1704. 8. 2 Vol. ex Hiſpanico Dom *Antonio de Solis*.

Thomas Gage in Beſchreibung von Neu Spanien. Lipſ. 1693. 4. Germanice è Gallico. Pariſ. 1676. 12. Journal des Sav. 1676. p. 57.

Gonzalo de Illeſcas T. 2. hiſt. Pontifical y Catolica p. 315. 340. Thuanus initio libri 78. ad A. C. 1583.

Joannis de Solorzano de Indiarum jure, ſive de juſta Indiarum Occidentalium inquiſitione, acquiſitione & retentione. Lugd. 1672. fol. 2 Volum.

La decouverte des Indes Occidentales par les Eſpagnols, & les moyens dont ils ſe ſont ſervis pour s'en rendere maitres, par Dom *Balthaſar de las Caſas*. Paris 1701. 8. ex Hiſpanico.

Joſephi Acoſta de natura novi Orbis, & procuranda Indorum Salute libri VI. Colon. 1596. 8.

Hiſtoria Eccleſiaſtica de la ciudad de Gvadalaxara, por *Alfonſo Nunez de Caſtro*, Madrit. 1653. fol.

Hiſtoria de la ſanta Provincia de los Angeles, por *Andres de Guadalupe* Madrit. 1662. fol.

Hiſtoria de los triumfos de la ſanta Fee entre gentes las mas barbaras y fieras del nuovo orbe, conſegvidos por los ſoldados de la militia de la Campagnia de JEſus en les miſſiones de la provincia de nueva Eſpanna, por *Andres Perez de Ribas*, S. J. Madrit. 1645. fol.

Franciſci Figvera S. J. de Martyribus Mexicanis. Madrit. 1617.

Guil. Gonſalez Davila teatro Eccleſiaſtico de la primitiva Igleſia de las Indias Occidentales, vidas de ſus Arzobiſpos, Obiſpos y coſas memorables de ſus ſedes. Tom. 1. Madrid 1649. fol. Tom. 2. 1655 fol.

Requeſte au Roy d'Eſpagne ſur la Converſion du nouveau Mexique. Gallice à *Franciſco Paludano*, Ord. S. Franciſci, ex Hiſpanico *F. Joannis de Santandre*. Bruxellis 1631. 8.

Joannis

Joannis Biſſelii, S. J. Argonauticon Americanum ſive hiſtoria Petri de Victoria & ſociorum ex S. J. Monachii 1647. 12. libris quindecim, ex Hiſpanico.

Ferdinandi Pizzarroy varones illuſtres, descubridores, conquiſtadores y pacificadores del' Imperio de las Indias Occidentales. Madrit 1539. fol.

Hiſtoria de la fundacion y diſcurſo de la provincia de S. Jago de Mexico, de la Orden des Predicadores por las vidas de ſus varones inſignes y coſas notables de Nueva Eſpanna, por *Auguſtin Davilla Padilla.* Bruxell. 1625. fol.

Miſſiones Societatis JEſu provinciæ Mexicanæ in America Septentrionali A. 1691. *Giornale de' letterati* A. 1692. pag. 226.

Manuale cærimoniarum Provinciæ S. Evangelii de Mexico, Ordinis Minor. in Clementis XI. Pontificis max. bullario T. 1. Opp. pag. 91.

Concilii Mexicani acta & Canones ſtudio poſtumo *Petri de Hortigoſa*, Hiſpani. Mexici 1627. fol.

Miſſiones in Novam Hiſpaniam ſub Philippo II. & III. Primus Miſſionarius & Martyr *Gonſalus de Tapia.* Marcus de Gvadalajara, hiſt. Pontifical y Catolica T. V. p. 325. ubi etiam de rebellione novorum Chriſtianorum A. C. 1616. Inter primos fundatores miſſionis Jeſuitarum Mexicanæ celebratur *Franciſcus de Borgia.*

De NAYARENSI miſſione A. C. 1721. lettres edifiantes T. XV. præface p. XXX. ſeq. XXXIV. XXXIX.

CALIFORNIAM non eſſe inſulam ſed terreſtri itinere adiri poſſe A. 1698. & 1701. comperit Euſebius Franciſcus Kino, S. J. Mem. de Trevoux 1704. pag. 1238. A. 1705. pag. 744. ſeqq. lettres edifiantes tomo V. Nova litteraria Germaniæ A. 1707. pag. 79. Philoſophical transactions n. 318. Benjamin Motte abridgment T. 2. parte 2. p. 211. ſeq. Hiſtory of the works of the learned A. 1700. p. 281. vide & Acta Erud. 1686. p. 262. ſeq.

De miſſione in Californiam A. 1683. 1697. ſeqq. lettres edifiantes tomo V. preface & p. 263.

De inſulis Americanis Septentrionalibus & GALLORUM in eas commerciis *P. du Tertre* hiſtoria Inſularum Antillarum, Paris 1658.

1658. 1667. 4. & *Jo. Baptista Labat*, Paris 1722. 12. ſex Voluminibus. Hagæ 1724. 12. quatuor Volum. Journal des Sav. 1722. pag. 298. Journal litteraire T. 12. parte 2. p. 237. *Acta Erud.* 1724. p. 187. Deutſche Acta Erud. CV. T. 9. p. 628.

Mr. de Rochefort hiſtoire des Antilles, Paris & Roterod. & ex Gallico Germanice, Francof. 1668. 12.

Andreæ Chevillard Ord. Præd. les deſſeins du Cardinal Richelieu pour l' Ameriqve. *Jac. Echard* Bibl. ſcriptorum Dominicanorum Tom. 2. p. 695.

Matthiæ du Puis Ord. Præd. relation del' établiſſement d'une Colonie Françoiſe dans l'Isle Gvadeloupe Cadomi 1652. 8.

Lovis Hennepin, Miſſionaire Recollect, nouvelle decouverte A. 1678. ſq. d'un grand pays ſitué dans l'Amerique entre le nouveau Mexique & la mer Glaciale. Pariſ. 1687. & a Leide 1704. 12. avec *Mr. de la Borde* relation des Caraibes. Idem liber Germanice etiam prodiit & Amſt. 1688. Belgice.

Voyage du Baron *de la Hontan* dans l'Ameriqve Septentrionale, l'interet des François & des Anglois dans le commerce &c. Amſt. 1705. 12.

Relations de la *Loviſiane* & du fleuve *Miſſiſſipi*, & recueil d' arreſts & autres pieces pour l'etabliſſement de la Compagnie Françoiſe d'Occident. Amſt. 1720. 12. avec la relation de la Baie de *Hudſon* & les navigations de Frobisher, au detroit qui porte ſou nom.

F. de Laval S. J. voyage en Loviſiane fait en 1720. 4. *Journal des Sav.* 1729. p. 469. 619.

Hiſtoire de la premiere decouverte & conquete de Canarie faite des l'an 1402. par Meſſire *Jean de Bethencourt*: plus un traité de la navigation & des voyages de decouverte & conquete modernes, & principalement des François. Paris 1630. 8.

Hiſtoire de la nouvelle France, contenant les navigations, decouvertes & habitations faites par les François aux Indes Occidentales & Nouvelle France ſous l'aveu & authorité de nos Rois tres Chrêtiens, & les diverſes fortunes diceux en l'execution de ces choſes

ſes depuis cent ans, par *Marc l'Eſcarbot* Paris 1611. 8. Relation derniere, 1612. 8.

Petri Biardi, S. J. relatio de nova Francia Lugd. 1616. 12.

Paul le Jeune S. J. relatio geſtorum in nova Francia ab A. 1632. ad 1639. Avenione, Pariſ. & Rothomagi, 8. Gallice.

État preſent del' Egliſe & de la Colonie Françoiſe: & relation des miſſions dans la nouvelle France, par Mr. *Jean de S. Vallier*, Evesque de QUEBEC en Canada. Paris 1688. 8. *Hiſt. des Ouvrages des Sav.* 1689. II. p. 395.

Lettres edifiantes Tom. 13. lettre du *P. Chollenec* S. J. pag. 394. ſqq.

Mr. Dennys des cotes del'Amerique Septentrionale. Paris 1671. 12. 2 Volum. Journal des Sav. 1672. p. 41.

Premier établiſſement de la Foi dans la nouvelle France, par le Pere *Chrétien le Clercq*, Miſſionaire Recollect. a Paris 1691. 12. deux Volumes. Journal des Sav. 1692. p. 131. 142. ſeq.

Ejusdem relation de la *Gaſpeſie*. Paris 1691. 12. *Bibl. univerſelle* T. 23. p. 86.

Juliani Perrault S. J. relatio de inſula Capitis Britonum in nova Francia. Pariſ. 1635. 12.

Hiſtoire del'Amerique ſeptentrionale de *Mr. de Bacquelle de la Potherie*. Paris 1722. 12. quatuor Volum. Acta Erud. 1724. p. 183.

Levini Apollonii, Henrici Benzonii, Oſeæ Halen, aliorumque de Gallorum in *FLORIDAM* expeditionibus commentaria.

Voyage de la France equinoctiale en l'isle de Cayenne, entrepris par les François en l'an 1652. par *Antoine Biet*, Pretre Curé de Ste Genevicave de Sentis. Paris 1664. 4.

La Gviane; l'Isle de Cayenne in qua miſſionarii A. 1708. P. Lombardus & Rametteus S. J. *lettres edifiantes* T. 18. pag. 313. ſeqq. Miſſionarii XVIII. & mancipiorum Nigritarum ad 50000. id. p. 337.

De aliis in Americam ſeptentrionalem Miſſionibuus, *Urbanus Cerry* etat preſent del' Egliſe Romaine pag. 276. ſeqq. quo

quo in libro cum id agat Cerrius, ut Papæ ditionis amplitudinem * toto orbe patentem demonſtret, conferendum cum illo aliud ſcriptum *Ephraimi Pagetti* cui titulus: Chriſtianographie, or deſcription of the multitude and ſundry ſorts of Chriſtians in the World, not ſubject to the Pope. Lond. 1636. 4.

De ANGLORUM in America Septentrionali Coloniis & ſtudio Chriſtianam Religionem propagandi, præter ſcriptores ſupra p. 588. ſeq. & 604. laudatos conſuli poterunt:

America painted to the life by Sir *Ferd. Gorges*, being a hiſtory of our English diſcoveries there from 1628. to 1658. Lond. 1658. 4.

Daniel Coxe's deſcription of Carolina. Lond. 1722. 8.

Cotton Mather's Eccleſiaſtical hiſtory of new England from its firſt planting A. 1602. unto 1698. Lond. 1702. fol.

New England's firſt fruits in reſpect of converſion of the Indians and progreſs of learning, in the College, at New Cambridge in Maſſacuſet's bay. 1643. 4.

Mr. *John Eliot's* Chriſtian common-wealth, or the riſing Kingdom of JEſus CHriſt. Glorious manifeſtation of the Goſpels progreſs amongſt the Indians of new England. 1652. 4. Further narrative of the progreſs of the Goſpel. by Mr. *Eliot* and Mr. Mayhew. 1653. 4.

l'Amerique Angloiſe, ou deſcription des Isles & Terres du Roy d'Angleterre dans l'Amerique, avec de nouvelles cartes. Amſt. 1688. 12. ex Anglico.

Bibliothecæ

* In libro Gallice edito, *tableau de la Cour de Rome* cap. 20. pag. 149. Italiæ tribuntur novem milliones præter proprie ſubjectos Pontifici, quos auctor ait excedere numerum 1900000. Hiſpaniæ & Portugalliæ ſex milliones: Galliæ XXV. Catholicorum in aliis Europæ regnis milliones XXIX. In Turcarum ditione & Aſia, Africa atque America milliones X. ut adeo putet præter duos fere milliones ſubjectorum Pontificis, numerari octogies millena Catholicorum millia, & in his Eccleſiaſticos 300000.

Bibliothecæ Americanæ primordia, an attempt towards laying the foundation of an American library, by *White Kennet*. Lond. 1713. 4.

Some Communications of Christianity in the Iroquois Indians langvage. Lond. 1707. seq.

De Anglorum in Novam Franciam molitionibus *Petr. Bergeron traité de la navigation* c. 21.

A BATAVIS quoque sicut & LUSITANIS in Insulas & regiones Americæ Septentrionalis non infrequentia exerceri commercia, notum est, quæ à Labato & aliis tanguntur. Cum autem in America Meridionali ampliores longe illi obtineant Colonias, infra capite proximo de illis oportunior erit dicendi locus.

Petri Elvii diss. de SVIONUM in America Colonia, nova Svecia novoque Gotheburgo. Upsal. 1709. 8. Confer quæ supra p. 598. seq.

CAPUT XLIX.

De AMERICÆ MERIDIONALIS regionibus ac provinciis, & Christianismi in illis Originibus & statu.

De Isthmo PANAMENSI sive DARIENSI, qui Septentrionalem Americam a Meridionali distingvit, & in quo varia loca HISPANI obtinent, nota sunt quæ Wilhelmus Dampierius & Leonel Waferus A. 1699. a se observata tradidere in itineribus plus simplici vice Anglice, Gallice & Germanice editis. Episcopus *Panamensis* * est suffraganeus Archiepiscopi Limani.

In TERRA FIRMA sive novo Regno Granatensi quod HISPANIS paret, Archiepiscopus *S. Fidei de Bogota*, † habet sub se Episcopos,

Fffff

* Jo. de Solorzano de jure Indiarum lib. 3. c. 4. n. 6.

† Henricus Scherer in Geographia Hierarchica T. 2. p. 129. Mich. Anton Frances de Urrutigoyti de Ecclesiis Cathedralibus c. 35. p. 642.

ſcopos, 1) *Popajanenſem*, 2) *Cartagenæ*, 3) *S. Marthæ*, & 4) *Venetiolæ* (Venezuola) de qua poſtrema adeundus Chriſtophorus Arnoldus in vita Marci Velſeri p. 24. ſeq. Epiſcopum Venetiolæ alii ſuffraganeum eſſe tradunt Archiepiſcopi S. Dominici.

Petri Pelleprat, Burdegalenſis, relatio miſſionum S. J. in Inſulis & continente Americæ Meridionalis. Pariſ. 1655. 8.

Sub Archiepiſcopo Argentino *de la Plata* ſive PARAQVARIÆ, quam HISPANI habent in poteſtate, ſunt Epiſcopi 1) *Aſſumtionis*, 2) Boni aëris, ſive Fluminis argentei, *Buenos aires o Rio de la Plata* 3) S. Jacobi Eſterenſis in provincia Tucumania, *S. Jago.* 4) Pacenſis, *de la Paz.* 5) Barracenſis *de la Barranca* in Provincia S. Crucis de la Sierra.

Civitas *de Buenos Aires* condita A. 1535. atque iterum, iterumque poſt A. 1542. deſerta, a Chriſtianis ab A. 1582. jam incolitur in qua præter duo templa ſunt Collegia Franciſcanorum, Dominicanorum, Fratrum Miſericordiæ & Jeſuitarum, a quibus miſſi in Paraguariam qui barbaram Anthropophagorum nationem ad CHriſtum adducerent. Vide Ludovici Feuillée, ex Ordine Minimorum Mathematici Regii obſervationes Gallice editas Pariſ. 1714. 4. p. 244.

Antonii Ruiz de Montoya, S. J. hiſtoria de miſſa ſub jugum CHriſti Paraquaria. Madrit. 1693. fol.

Franciſci de Hamal & aliorum Epiſtolæ ex Paraquaria A. 1628. 1635. 1636. 1637. redditæ.

Nicolai de Techo, ſive *du Toit*, hiſtoria Provinciæ Paraquariæ S. J Leodii 1673. fol.

Lettres edifiantes T. XI. p. 390. ſeq. T. XII. p. 1. ſeq. T. XV. p. 346. ſeq. præcipue T. XIII. p. 243. ſeq.

Les floriſſantes Miſſions des Jeſuits relation le *Florentin de Bourges*, miſſionaire Capucin A. 1711. - 1714. lettres edifiantes T. 13. p. 227. ſqq. 240. ſqq. 254. ſqq. Memoire touchant l'etabliſſement conſiderable des Peres Jeſuites dans les Indes d'Eſpagne: ad calcem libri, Relation du voyage de la Mer du Sud aux cotes du Chili, du Perou & du Breſil A. 1712. 1713. 1714. par *Mr. Frezier* pag. 577. ſeqq. Amſt. 1717. 12. Mem. de Trevoux 1716. p. 1486. Europe Savante 1719. Avril.

Avril. p. 260. Lettres edifiantes Tom. 8. p. 23. *Alphonsi Hylenbrokii* vindicationes Soc. Jesu p. 265. sq. *P. Fernandez*, Mem. de Trevoux 1728. p. 892. sqq. D. Weismanni Theologi Tubing. Orationes pag. 332. sqq.

Geschichten derer CHIQUITOS, und anderer von den Patribus Jesuitis in Paraquaria Neubekehrten Völcker, sammt einem Bericht von den Amazonen-Strohm, und der Landschaft Gviana. Aus dem Spanischen und Frantzöschen. Wien 1729. 8.

Lettres edifiantes T. XIV. p. 197. seq.

Sub Archiepiscopo LIMÆ sive *Limano* Civitatis Regum in Regno PERUVIANO, * cui HISPANI imperitant, sunt Episcopi 1) Qvitensis, *Qvito*, 2) Cuscensis, *Cuzco*, 3) *Qvemangæ* sive Gvamangvensis: 4) *Areqvippæ* sive Arepurpensis & 5) Truxillanus, sive Trugillensis, *Truxillo*. 6) *Panamensis*. In urbe Lima Tribunal Inquisitionis ab A. 1569. de quo Frezierius pag. 390. & de Academia A. 1545. condita p. 392. de Archiepiscopatu ac Metropolitæ jure ab A. 1546. p. 394. - adjecta provincia Chilensis

De ingenti Monachorum & Monialium in eadem Urbe multitudine operæ pretium mihi visum audire eundem Frezierium pag. 398. L'Etat Monastique qui a inondé toute l'Europe, s'est en-„ core étendu au-delà des vastes mers dans les Colonies les plus élo-„ ignées, où il remplit jusqu'aux derniers recoins habitez par des Chré-„ tiens, mais c'est particulierement à Lima qu'on voit des legions de„ Moines, dont les Maisons ont absorbé la plus belle & la plus gran „ de partie de la Ville.„

Les Dominiquains y ont quatre Convents: le principal est„ celui du Rosaire, ensuite la Recollection de la Magdeleine, Saint„ Thomas d'Aquin où est leur Etude, & Sainte Rose de Lima.„

Les Cordeliers en ont quatre: celui de JEsus, ou le grand„ Convent, qu'on appelle aussi Saint François, enferme plus de 700.„ hommes, tant Moines que Domestiques, il occupe l'espace de„ quatre quartiers, c'est le plus beau de la Ville. Le second est la„ Recollection de Sainte Marie des Anges, ou Guadalupe; & le„

 „troisiéme

* Regnum Peruvianum post A. 1525. Hispanis subjecit Franciscus Pizarrus, interfecto Rege Atabalipa.

„troisiéme eſt le College de S. Bonaventure. Le Convent des Dé-
„chauſſez de San Diego fait le quatriéme.

„*Les Auguſtins* en ont auſſi quatre, qui contiennent plus de
„500 Moines, *Saint Auguſtin*, *Nª Sª de Copacavana*, le College de
„Saint Ildefonſe, & le Noviciat qui eſt hors de la Ville, ou la Refor-
„me de *N. D. de Guia.*

„*L'Ordre de la Mercy* en a trois; la Mercy, la Recollection
„de N.D. de Bethléem, & le College de Saint Pierre Nolaſque.

„*Les Jeſuites* en ont cinq, Saint Paul, Saint Martin, le No-
„viciat ou Saint Antoine, le Cercado ſous le nom de Saint Jacques
„où ils ſont Curez, & los Deſamparados ou N. D. de Douleur qui eſt
„leur Maiſon Profeſſe.

„*Les Benedictins* ont celui de Notre-Dame de Montſerrat.

„*Les Minimes* occupent depuis peu l'Egliſe de N. D. del So-
„corro ou du Secours, qui porte auſſi le nom de S. François de Pau-
„le, & une Chapelle de Nª Sª de la Victoria, où étoit le grand Con-
„vent, qu'on appelle du nom de leur Patriarche.

„Les Freres *de Saint Jean de Dieu* ont la Direction de l'Hôpi-
„tal de San Diego.

„*Les Bethléémites* en ont deux, celui des Incurables, & No-
„tre-Dame du Carmel qui eſt hors de la Ville. Ces Moines ſont ſor-
„tis depuis peu de la Ville de Guatemala au Mexique, où le venerable
„Frere Pierre Joſeph *de Betancur* les inſtitua pour ſervir les Pauvres. In-
„nocent XI. en approuva la Regle en 1697. Ils ont déja neuf Con-
„vents dans le Perou. Ces Moines, quoique d'un exterieur fort
„ſimple, paſſent pour de fins politiques, on en peut juger par le
„nom de Quinteſſence de Carmes & de Jeſuites qu'on leur donne dans
„le monde: Ils ſont tous Freres. Pour leur Aumônier ils choiſiſſent
„un Prêtre ſeculier qu'ils tiennent chez euz à gage, & qui n'a aucu-
„ne voix au Chapitre: Ils ſont habillez comme les Capucins, à cela
„près que ſous la barbe ils ont une bavette en pointe d'un quart d'
„aulne de long. Leur Fondateur, à ce que diſent ces bons Freres,
„a été accompagné pendant onze ans de Notre-Seigneur portant vi-
„ſiblement ſa Croix. Les autres apparitions & revelations qu'ils
mettent

mettent ſur ſon compte, & qu'ils publient de vive voix & par des„ peintures, ſont de la même force. „

Il y a un peu moins de Religieuſes à Lima que de Moi-„ nes, on n'y compte que douze Convents. 1. Celui de l'*Incarna-*„ *tion*, de Chanoineſſes Regulieres de Saint Auguſtin. 2. *La Con-*„ *ception*, Ordre de la même Regle. 3) *La Trinité*, de l'Ordre de„ Saint Bernard. 4. *Saint Joſeph* de la Conception, plus auſtere„ que l'autre, enferme las Decalſas de la Regle de Saint Auguſtin.„ 5. *Sainte Claire*, de la fondation de Toribio, conſerve le cœur de„ ſon Fondateur, il contient plus de 300 Filles de l'Ordre de Saint„ François. 6. *Sainte Catherine de Sienne*, de l'Ordre de Saint Domi-„ nique. 7. *Sainte Roſe* de Sa Maria, du même Ordre. 8. Celui qu'on„ appelle *del Prado* eſt peuplé d'Auguſtines Recoletes. 9. *Sainte The-*„ *reſe*, de l'Inſtitut du Carmel. 10. *Sainte Roſe de Viterbe*. 11. *Les Tri-*„ *nitaires*. 12. Et *le JESUS-Maria* des Capucins, établies en 1713. par„ quatre Religieuſes venues d'Eſpagne, Buenos ſaires dont nous avons„ parlé ailleurs. Enfin on y compte plus de 4000. Nonains, parmi„ leſquelles il y a quatre ou cinq Convents de Religieuſes fort régu-„ lieres. „ *Hactenus Frezierius*.

Lima, condi cœpta a *Franciſco Pizarro* Hiſpano A. C. 1535. metropolis & ProRegis ſedes atque Archiepiſcopi, præter Eccleſiam Cathedralem habet templa plus quam quinquaginta, XXIV. coenobia monachorum, & XII. monaſteria monialium, tria Collegia Academica & Hoſpitalia duodecim, atque in his unum pro Indis. *Voyages du Capitain Rob. Boyle* T. 2. p. 89. ſeq. *P. Feuillé* Minime pag. 599. ubi de Eccleſia & conventibus in Civitate *Arica*. *Lettres edifiantes* T. 7. pag. 53. ſeqq. In *Callao urbe* etiam præter majorem Eccleſiam Collegia plurium Ordinum religioſorum. Vide *Feuilleum* p. 503 & de Lima pag. 499. ſeqq.

Joannis de Atieenza Epiſtolæ de miſſionibus Peruvianis A. 1590. 1591.

De actis tempore Clementis VII. *Gonzalo de Illeſcas* Tom. 2. pag. 501. ſeqq. hiſtoria Pontifical y Catolica.

Didaci de Torres Bolluſii S. J. Hiſpani relatio hiſtorica rerum in provincia Peruana apud Indos a Patribus S. J. geſtarum. Rom. 1603. Italice, & 1604. Latine, 8. Joanne Hayo interprete.

Lima limata, Conciliis, Conſtitutionibus Sydonalibus & aliis monumentis, quibus TORIBIUS ALFONSUS Archiepiſcopus provinciam Limenſem ſeu Peruanum Imperium elimavit. Ex Hiſpanico Latine à *Franciſco Haraldo*, additis notis & apparatu hiſtorico de ſitu, detectione, partibus & qualitatibus Indiæ Occidentalis, præſertim Peruviæ & Urbis ac Provinciæ Limenſis. Rom. 1673. fol.

Vita & Acta *Toribii Alfonſi* Archipræſulis ex Actis legitimis à *Cypriano de Herrem.* Rom. 1670. fol.

Levini Apollonii de Peruviæ regionis inventione & rebus in ea geſtis libri IV. Antwerp. 1567. 8.

Auguſtin de Zamte hiſtoire de la decouverte & de la conquetè de Perou. ex Hiſpanico Antw. A. 1555. 4. edito, Gallice per S. D. C. Amſt. 1700. Paris 1706. 8. 2. Vol.

Relacion verdadera por *Franciſco Xerez.* Valladolid 1547. fol.

Hiſtoire des Yncas, Gallice ex Hiſpanico *Yncæ Garcillaſſi de la Vega*, Jo. Baudoino interprete. Amſt. 1704. 12.

Didaci Gonzales Hoguini S. J. Grammatica & Vocabularirm linguæ Quichuæ, quæ toti Peruviæ communis eſt. Limæ 1607. 4. Privilegia Indis conceſſa. ibid. 1608. 4.

De cultu Solis commendato Peruvianis ab Yncaſiis, diſſerens Lud. Feuilleus p. 583. 627. 601. 602. ſq agit etiam de Hiſpanorum conatu Atabalipæ Regi Chriſtianiſmum ſuadendi. adde p. 635.

Ignatii de Arbieto, S. J. hiſtoria provinciæ Peruanæ. Hiſpanice.

Hiſtoria vitæ *Cypriani Barazii* S. J. cui debetur initium felix miſſionis ad populum barbarum MOXORUM ſuſceptæ ab A. C. 1675. ad A. 1702. quo martyrium ſubiit: edita Limæ A. 1704. a *D. Nicolao Urbano de Mata*, Epiſcopo Civitatis de la Paz. Lettre du Pere *Nyel*, lettres edifiantes T. VIII. pag. 8. ſeqq. T. X. p. 209. ſeq. vide & T. II. p. 176. ſeq. & T. XII. la preface. Plures deinde quam triginta Miſſionarios ex Societate, & adductorum ad CHriſtum ibi jam ad XXV. vel XXX. millia computant. id. p. 11. 12. diviſos per quindecim vel ſedecim pagos, in quibus genus quoddam Reip. quale in Paragvaria,

ria, Præfidibus Jefuitis. Plusquam centum millia hominum ex vicinis regionibus accenfa Moxorum exemplo cupiunt iisdem inftitutis vivere & religionem Chriftiana colere. pag. 9. Hifpani advenientes exeffe jubentur per edictum Regis Catholici p. 20. (perinde ut ex Miffione Paragvarienfi. T. 13. lettres edifiantes p. 249.)

In regno BRASILIENSI quod LUSITANI tenent, fub Archiepifcopo *S. Salvatoris* in finu Omnium Sanctorum (*Bahia de todos los Sanctos*) funt Epifcopi 1) *Olindæ* Pernambucenfis & 2) *S. Ludovici* Maragnanenfis. 3) *S. Sebaftiani.* 4) *fani S. Trinitatis.* In Civitate S. Salvatoris præter Officium Inquifitionis exftant quoque Cœnobia complura five domicilia Monachorum Francifcanorum, Dominicanorum, Jefuitarum, Carmelitarum &c. De illa Antonius Paullini in Cabinet ausländischer Merckwürdigkeiten pag. 361. feqq. Wilhelmus Dampier Tom. 3. itineris in terras Auftrales pag. 67. edit. Germanicæ.

Simonis de Vafconcellos Chronicon Societatis JEfu in provincia Brafiliæ. Ulyffipone 1663. fol. Lufitanice.

Jo. Lerii Burgundi navigatio in Brafiliam, facta A. 1555. fq. & defcripta Gallice editaque Rupellæ 1578. 8. & Genev. 1580. 8. & Latine ibid. 1586. 8.

Antonii el fan Român hiftoria general de la India Oriental, los defcubrimientos y conquiftas qve han hecho las armas de Portugal, en el *Brafil* y en otras partes de Africa y de la Afia: y de la dilatacion del S. Evangelio por aquellas grandes Provincias, desde fus principios hafto el A. 1557. Valladolid 1603. fol.

Utinam ad manus noftras contigiffet pervenire, quam in Actis Academiæ Regiæ Ulyffiponenfis nuper promifit *Antonius Rodericus Coftus* hiftoriam Ecclefiafticam Lufitanicam transmarinam.

HOLLANDORUM Societas in Indiam Occidentalem poft commercia per naves centenas amplius jam ante annum 1609. ad Caput Viride & verfus Americæ oras frequentata, demum per publicam legem Ordinum generalium ab A. 1621. conftituta magnas res geffit in America meridionali & ab A. 1623. ad 1636. plusquam octingentis emiffis navigiis non modo negotia & rem mercatoriam auxit egregie, fed etiam Lufitanos, Hifpanosque 545. navigiis fpoliatos magnis affecit

fecit cladibus & Lusitanis eripuit Fernambucam, Tamajaram, Paribam, & magno flumini adjacentem Brasiliam, præfectoque rebus Mauritio Nassovio * ad A. 1640. usque Siaram, Sirigam Maragnanamque & castellum fodinarum S. Georgii, Civitatem Pauli Condei atque insulam S. Thomæ, aliis insuper navibus Portugallicis nonaginta tribus bellicis per quatuor pugnas navales aut captis aut demersis. Sed ab A. 1644. revocato in Belgium Mauritio pessum res ire cœperunt, & pleraque omnia a Batavis iterum amissa. vide *Janissonum* librum mox laudando pag. 396. seq. *Dapperi* Americam &c.

In *SURINAMENSI* celebri BATAVORUM Colonia ab A. 1682. per publicam Ordinum præpotentium auctoritatem constitutæ tres sunt Ecclesiæ, una *Paramaribensis* pro Hollandis exulibusque Gallis, altera *Commewinensis*, & tertia in diœcesi *Cottica* ac *Perica*. Singulis qui sumtu Coloniæ aluntur sunt a sacris, Pastor Ecclesiæ, duo presbyteri cum totidem Diaconis & Lectore qui idem Magistri scholæ partibus fungitur. Vide Francisci Michaëlis Janissoni librum Gallice editum de statu præsenti Reipublicæ provinciarum fœderatarum, Hagæ Comitis 1729. 12. T. 1. cap. XIV.

In regno CHILI sive CHILENSI (quod Hispanis subjecit circa A. 1541. Petrus de Valdivia, superiore autem Anno 1730. eversum terræ motu & inundatione perditum relationes novellæ tradiderunt, sed falso illud tradidisse libenter comperimus) sub Metropolitâ regni Peruviani Limano, Archiepiscopus S. Jacobi (*S. Jago*) sub quo Episcopi 1) *Conceptionis*, & 2) *Imperialis* sed quem civitate ab Indis occupata † referunt cessasse. In Civitate S. Jacobi Tribunal sacræ Inquisitionis. ** In Civitate S. Conceptionis, sex Monasteria de quibus Feuilleus pag. 546. & de Valparaiso p. 385. Idem pag. 310.

Chilensis

* *Casp. Barlæi* Brasilianische Geschichte unter Jo. Mauritio von Nassau. Cleve 1659. *Francisci Plante* descriptio poetica. Lugd. Bat. 1647. fol. *Jo. Laëti* Chronicon van de verrichtingen der West-Indischen Compagnie. Leyden 1644. fol.

† Mr. Frezier, relation du voyage de la Mer du Sud, aux cotes du Chili, du Perou & du Bresil A. 1712. seq. Paris. & Amst. 1717. 12. pag. 94.

** id. pag. 182.

Chilensis regni incolas humanissimos testatur esse ac beneficentissimos, adeoque ad amplectendum Evangelium oportuniores.

Alphonsi de Ovalle, S. J. relatio de regno Chilensi, & Societatis in illud missionibus. Rom. 1646. fol. Hispanice, atque inde Italice.

Ad vivum Flaragvetum regni Chili reperiuntur lapides crucis figuram a natura impressam habentes, quos in argumentum Evangelii per orbem terrarum prædicandi urgere adeo nolim cum Lud. Feuilleo p. 531. Observatt. De similibus lapidibus cruciferis in Hispania citeriori obviis consulenda metallotheca Mich. Mercati pag. 237. seq in qua crucifixi etiam imago in crystallo p. 321. De arboribus apud Chilenses, Crucifixi referentibus imaginem vide Frezierium pag. 190.

Missio *Nahuelhuapensis* ad *Pulchenses* & *Poyas*, Cacicosque circa A. C. 1675. cœpta à Nicolao Mascardi, confer Epistolam Philippi de Laguna S. J. A. 1704. T. 8. Lettres edifiantes p. 28. p. 38. seqq. Vide & T. 7. pag. 38. 47. seq.

Christophorus de Acunha, Provincialis Jesuit. de locis *FLUVIO AMAZONUM* vicinis, ex Hispanico Gallice D. Gambervillius: & Germanice, Geschichte der Chiquitos, Wien 1729. 8.

Lettres edifiantes T. XII. pag. 219. seq. & pag. 231. ubi de Samuele Fritzio Missionario S. J. *le P. Samuel Fritz, de qui nous avons la carte & les particularitez du fleuve des Amazones, estoit venu aux Indes avec le P. Richler : il suivit le cours de la riviere MARAGNON, jusques vers son embouchure : il a établi sa mission sur cette grande riviere, laquelle en plusieurs endroits ressemble à une vaste mer. Il a soin de trente Nations Indiennes, qui habitent autant d'Isles, de celles, dont le Maragnon est couvert depuis l'endroit ou sont les* Pelados *jusqu' a son embouchure.*

De Cæsareanis post A. 1540. in terram MAGELLANICAM delatis & hodie aditum nemini permittentibus, Lud. Feuillée pag. 295. seq.

CAPUT L.

De Ecclesia CHRISTI contra portas Inferorum firmiter substitura usque ad sæculorum consummationem : & de Judæorum aliorumque Gentium a CHristo adhuc alienarum speranda vel non speranda Conversione. Remoram maximam hactenus objici ab ipsismet Christianis, eorum dissidiis & vita parum digna Evangelio CHRISTI.

Quam exhibui hactenus, sive primis saltim lineis ductis brevissime perstrinxi historiam propagati per Orbem terrarum Christianismi, eam plane sufficere arbitror idoneis æquisque rerum æstimatoribus ad magnitudinem tantæ rei æstimandam, sive consilium Divinum propheticis testatum oraculis, sive tenuia quis cogitet initia, sed doctrinæ sanctitate & non inficiandis miraculis inter scandali & stultitiæ opprobrium invicta: & Magistro etiam in crucem sublato, Imperatoribus persecutoribus, & renitente Judæorum Gentiumque potenti ac pertinaci vi ac studio, tamen docendo tantum & patiendo, sine armorum vi, sine ingeniorum artibus, Imperatores nacta confessores, protectores ac nutricios, & jam per mille ac septingentos annos majora semper capientia incrementa & per omnes sparsa partes orbis, totumque jampridem occupatura & collustratura orbem terrarum, nisi Christiani degeneres, operibus carnis aliis, ac dissidiis suis contrariis Evangelio, remoram maximam * Christianismo & fœdissimam ipsi ponerent.

Quod vehementer opto, credam libenter, futurum adhuc, ut quæ etiamnum tenebris obsitæ sunt regiones, Divina misericordia *benigna super ingratos & malos*, χρηστὴ ἐπὶ τοὺς ἀχαρίστους καὶ πονηρούς Luc. VI. 35. salutari illa Evangelii Luce illustrentur, & *cæteræ oves* etiam quas se habere jampridem professus est Salvator optimus Joh. X. 17. quæque ex his adhuc sunt reliquæ, adducantur ad CHristi ovile, vocemque Ejus audiant, totusque Israël salvetur, post ingressam *plenitudinem Gentium* πλήρωμα τῶν ἐθνῶν Rom. XI. 25. *cum impleta fuerint tempora Gentium* πληρωθῶσι καιροὶ ἐθνῶν. Luc. XXI. 24. Cum tamen

* Vide dicta in elencho argumentor. de Veritate Relig. 37.

tamen totum illud, quando vel quousque & quibus modis, personis aut remediis illud expedire Divinæ placiturum sit Benignitati, neutiquam nostrum sit definire, illud sane dubitare sanctissima CHristi promissa nos haud patiuntur, quod Evangelii lux ante consummationem sæculorum humano generi nunquam occidet neque extingvetur, sed Ecclesia Christiana universa indefitiens vigebit: quanquam candelabrum hujus vel illius Ecclesiæ particularis, ut sæpe etiam est factum, propria cujusque culpa vel obscurari aliquando * vel plane extingvi ac removeri acciderit, atque etiam porro sit futurum.

Nihil svavius, nihil quoq; expressius habemus promissione CHristi Matth. XXVIII. ult. qua adscensurus jam in Cœlos, Apostolis suis eorumque successoribus a) jussu ejus omnes docturis gentes, pollicitus est se gratia singulari sua præsentem illis adfuturum semper, *ad consummationem usque sæculi* ἰδὲ ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμι πάσας τὰς ἡμέρας ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος. Neque per consummationem sæculi, intelligere hoc loco cum Michaële Vassore b) aliisque eversionem Reip. Judaicæ possumus, quia maximæ partes prædicationis, ad quam nunciaturi Gentibus Evangelium mittebantur, post Hierosolymam eversam adhuc obeundæ restabant. Confer *B. D. Mich. Waltheri*, Patris, anti Clutonem pag. 863. seqq. & *Jo. Ferinarii* Orationem de perpetua præsentia Filii DEI in genere humano & Ecclesia. Witeb. 1567. 8.

Confessionem ab se flagitanti Domino Matth XVI. 17. Petrus respondit: *Tu es CHristus, Filius DEI vivi.* Ad Petrum itaque Christus: *ego dico tibi, quia tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adversus eam.* Priorum verborum nullam meliorem interpretationem c) legi quam D. Augu-

* supra cap. XXIV. p. 485.

a) Chrysost. οὐ μετ' Ἀποστόλων μόνον εἶπεν ἔσεσθαι, ἀλλὰ καὶ μετὰ πάντων τῶν μετ' ἐκείνους πιστευόντων, οὐ γὰρ δὴ ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος οἱ Ἀπόστολοι μένειν ἔμελλον. Hilarius: *qui usque ad consummationem sæculi cum discipulis se futurum esse promittit, & illos ostendit semper esse victuros, & se nunquam a credentibus recessurum.*

b) Mich. le Vassor traité de la maniere d'examiner les differens de Religion chap. 3. sq.

c) Alias refert Natalis Alexander Sec. XV. & XVI. diss. IV. T. VIII. edit. in fol. p. 374. Jo. Launojus parte V. Epist. 7. pag. 419.

Augustini tractatu ultimo in Evangelium S. Johannis T. 3. Opp. pag. 597. *Universam significabat Ecclesiam, quæ in hoc sæculo diversis tentationibus velut imbribus, fluminibus tempestatibusque quatitur, & non cadit quoniam fundata est super petram, unde & Petrus nomen accepit: non enim à Petro petra: sed, Petrus à petra, sicut non CHristus à Christiano, sed Christianus à CHristo vocatur: ideo quippe ait dominus, super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, quia dixerat Petrus, Tu es CHristus Filius DEI vivi. Super hanc ergo, inquit, petram quam confessus es, ædificabo ecclesiam meam. Petra enim erat CHristus, * super quod fundamentum etiam ipse ædificatus est Petrus. Fundamentum quippe aliud nemo potest ponere † præter id quo positum est, quod est CHristus JEsus.*

Quod autem πύλας ᾅδου negat adversus Ecclesiam suam prævalituras esse Dominus, illorum verborum hanc vult esse sententiam Jacobus Windetus de vita functorum statu p. 29. *Quamvis pleraque omnia corruptioni obnoxia sint, ac per portas in domum orcinam intrent, Ecclesiam tamen melius comparatam fore, ea quippe nunquam intercidet aut abolebitur.* Henricus Morus Opp. Theolog. p. 510. *CHristi Ecclesiam nunquam exterminatum iri, Mortem adversus ipsam nunquam esse prævalituram, nec ad ipsam exstirpandam ex hoc mundo, nec ad eam deprivandam gloriosa immortalitate in Mundo futuro.* Sane πύλας ᾅδου pro morte & interitu, frequens in veterum Græcorum & Latinorum scriptis notarunt Zach. Boganus in Homero Hebraizante p. 44. seq. Grotius & Elsnerus ad Matthæi locum, & Jac. Vindetus de vita functorum statu p. 29. Ita *Fauces orci* Virgilio apud Gellium XVI. 5. *Inferum claustra* apud Apulejum XI. Milesiar. p. 254. Sed & Hebræis שערי שאול eodem sensu, ut docent eruditi interpretes ad 1. Reg. II. 6. Ps. CVI. 6. Esaiæ XXXVIII. 10. Sap. XVI. 13. Tribuuntur autem Inferis portæ, ut Senectuti & Morti. Xiphilinus in Severo p. 318. ἔντε ταῖς τοῦ γήρως πύλαις ἑστώς. Eunapius de Oribasio Medico ægrotos per artem Medicam a morte revocante pag. 141. τοὺς δὲ ἀπὸ τῆς τοῦ θανάτου πύλης διακλέπτων. Theocritus Idyll II. 160. αἱ δ᾽ ἔτι κἠμὲ λυπῇ, τὰν αἴδαο πύλαν (ναὶ μοίρας) ἀραξεῖ. Cum autem CHristus portas Inferorum diserte neget adversus Ecclesiam *prævalituras* esse,

οὐ κα-

seq. edit. Lond. aliique laudati a Venerando nostro Wolfio in Curis philolog. ad Matthæum p. 252.

* 1. Corinth. X. 4. † 1. Corinth. III. 11.

ὀ κατισχύσουσιν αὐτῆς, videtur veluti vim quandam hoſtium ex portis adverſariis prorumpentem & contra Chriſtianos in aciem prodeuntem indicare, hocque ipſo innuere omnia quæcunque a Satana, Mundo, Perſecutoribus, Hæreticis, & aliorum malitia hominum Eccleſiæ CHriſti vel ſtrui per inſidias, vel per vim intentari poſſint, illa omnia quantumvis formidoloſa ac gravia, tamen neutiquam tantarum fore virium, ut Eccleſiam opprimere & exſcindere valeant. Quid quod *CHriſtus cum ſuis, tanquam* ἰσχυρότεροι d) *& fortiores penetraturi in arcem illius armati, effracturi portas, detracturi hoſtibus arma, prædam partituri.* Quam in ſententiam Iſidorus Peluſiota III. 5. Epiſt. οὐχ ὡς μηδενὸς πολεμήσοντος καὶ σβέσαι ἐπιχειρήσοντος, ἀλλ' ὡς ἀντιστησομένων μὲν πολλῶν, ἡττηθησομένων δὲ κατὰ κράτος. *Non tanquam nemo Eccleſiæ bellum indicturus atque extingvere eam adnixurus eſſet, verum quod multi quidem adverſus eam pugnaturi ſed tamen vincendi ac profligandi eſſent.* οὕτω γοῦν καὶ γέγονεν. ἐπολεμήθη μὲν γὰρ, οὐχ ἡττήθη δὲ, ἀλλ' αὐτῶν τῶν σβέσαι ἐπιχειρησάντων λαμπροτέρα ἀπεφάνθη. *Sic quippe contigit. Oppugnata enim eſt ſed non oppreſſa, verum iis ipſis, qui eam extinguere tentaverunt, ſplendidior emicuit.* S. Chryſoſtomus homilia in Pentecoſtem, non indigna tanto auctore, quæ incipit: οὐρανὸς ἡμῖν γέγονε σήμερον, T. 3. edit. novæ p. 790.

ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ. οὐκ εἶπεν, ἐπὶ τῷ Πέτρῳ. οὔτε γὰρ ἐπὶ τῷ ἀνθρώπῳ, ἀλλ' ἐπὶ τὴν πίστιν τὴν ἑαυτοῦ ἐκκλησίαν ᾠκοδόμησε. τί δὲ ἦν ἡ πίστις; σὺ εἶ ὁ Χριστὸς, ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος. πέτραν τὴν ἐκκλησίαν ἐκάλεσε, δεχομένην κύματα, καὶ μὴ σαλευομένην. καὶ γὰρ ἡ ἐκκλησία, δέχεται πειρασμοὺς, ἀλλ' οὐ νικᾶται. τί οὖν ἐστιν, ἐπὶ τῇ πέτρᾳ; ὁμολογίᾳ ἐπὶ τοῖς ῥήμασιν. οὐ λίθους βάλλεις; οὐ ξύλα; οὐ σίδηρον; οὐχί, φησιν. οὐ γάρ ἐστιν οἰκοδομὴ τοιαύτη, ἡ οἵα ἂν ᾖ, τῷ

Super hanc petram, non dixit ſuper Petrum; non enim ſuper hominem, ſed ſuper fidem ædificavit Eccleſiam ſuam. Quid autem erat fides? *Tu es CHriſtus, Filius DEI vivi.* Petram vocavit Eccleſiam, fluctus ſuſcipientem, & non titubantem. Etenim Eccleſia tot ſuſcipit tentationes, non tamen vincitur. Quid eſt ſuper petram? hoc eſt, ſuper confeſſionem, ſuper ſermones pietatis. Si forſitan interrogabis utrum hæc ædificatio ſuſcipiat lapides, aut ligna, aut fer-

d) B. Godfridus Olearius p. 452. Obſervatt. in Matthæum.

χρόνῳ λύεται· ὁμολογίαν δὲ οὔτε δαίμονες νικῆσαι δύνανται. καὶ μαρτυροῦσιν οἱ μάρτυρες, οἱ τὰς πλευρὰς ξεόμενοι, καὶ τὴν πίστιν οὐκ ἀπολλύντες. ὢ καινῶν καὶ παραδόξων πραγμάτων. ὁ τοῖχος διορύττεται, καὶ ὁ θησαυρὸς οὐ συλᾶται· ἡ σὰρξ δαπανᾶται, καὶ ἡ πίστις οὐκ ἀναλίσκεται· τοιαύτη τῶν μαρτύρων ἡ δύναμις. ἐπὶ γὰρ τῇ πέτρᾳ ταύτῃ οἰκοδομήσω μου τὴν ἐκκλησίαν· καὶ πύλαι ᾅδου οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς· προσέχετε τῇ ἀκριβείᾳ τοῦ ῥήματος· πύλαι ᾅδου οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς. διὰ τί γάρ, φησι, μὴ κωλύει τοὺς πειρασμοὺς τῇ ἐκκλησίᾳ προσέρχεσθαι; οὐχ ἵνα δείξω μου τὴν δύναμιν; ἂν μή τις αὐτὴν πολεμήσῃ, ἔχουσιν εἰπεῖν· εἰ ἐπολεμήθη, ἐνικᾶτο· διὰ τοῦτο ἀφίησιν αὐτὴν πολεμηθῆναι, ἵνα μὴ τῇ ἐρημίᾳ τῶν πολεμούντων τὰ τῆς νίκης ἐπιγράφηται· καὶ πύλαι ᾅδου, οὐκ εἶπεν, οὐ προσβάλωσιν αὐτῇ· ἀλλ', οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς. πολεμηθήσεται μὲν, οὐ νικηθήσεται δέ. χειμάζεται ἡ ἐκκλησία, ἀλλ' οὐ καταποντίζεται· κλυδωνίζεται, ἀλλ' οὐ γίνεται ὑποβρύχιος· δέχεται βέλη, ἀλλ' οὐ δέχεται τραύματα. δέχεται μηχανήματα, ἀλλ' ὁ πύργος οὐ σαλεύεται· καὶ τί λέγω, ἡ ἐκκλησία; ἕνα λόγον ἐφθέγξατο ὁ ἁλιεύς, καὶ ἕστηκεν ὡς πύργος ἄσειστος. πόσοι τύραννοι ἐφιλονείκησαν ἀφανίσαι τὸ ῥῆμα τοῦ

rum: non, inquit: nec enim sensibilis est ædificatio: quod si talis esset, solveretur tempore: confessionem autem pietatis neque dæmones, neque ulla creatura vincere potest. Testantur martyres, quorum latera radebantur, sed fides non frangebatur. O nova rerum materies! Paries effoditur, & thesaurus non aufertur: caro scinditur, & fides non rumpitur: talis quippe martyrum virtus. Etnim super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adversus eam: attendite diligentius verba. Portas inferi pericula vocat quæ mortem pariunt. Quid ergo? In infernum intrabit quisque, quando periclitabitur? Etiam. Sicut enim portæ introitus civitatum sunt: sic pericula introitus mortis sunt. Et cur, inquit, non prohibet tentationes? ut ostendat virtutem ejus. Si nemo eam impugnare posset, dicere poterant, quoniam si impugnaretur, utique vinceretur. Propterea permittit eam impugnari, ut non defectui impugnantium, laus & gloria victoriæ imputetur. Et portæ inferi. Non dixit, non impressionem facient in eam, sed non prævalebunt adversus eam. Quid ergo? Impugnabitur quidem, non tamen vinci poterit. Tempestates suscipit Eccle-

το ;

το; ἀλλ' οὐκ ἴσχυσαν; ἐπὶ γὰρ τῇ πέτρᾳ τεθεμελίωτο. ἐννόησον τύραννοι, βασιλεῖς, διαδήματα, ξίφη ἠκονημένα, θηρίων ὀδόντες, θάνατοι ἀπειλούμενοι, τήγανα, κάμινοι. καὶ μὴν τὴν βελοθήκην αὐτοῦ ἐξεκένωσεν ὁ διάβολος, τὴν δὲ ἐκκλησίαν οὐκ ἔβλαψε. διὰ τί; πύλαι ᾅδου οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς. πόσοι ἐξ ἀρχῆς ἐπολέμησαν τὴν ἐκκλησίαν; ποῦ οἱ πολεμήσαντες; σεσίγηνται, καὶ λήθῃ παραδίδονται. ἡ ἐκκλησία ἀνθεῖ. ποῦ Κλαύδιος; ποῦ Αὔγουστος; ποῦ Νέρων; ποῦ Τιβέριος; ὀνόματά εἰσι ψιλά· τούτων δὲ οὐδεὶς μέμνηται. ἐπειδὴ τὴν ἐκκλησίαν ἐπολέμησαν, καὶ τὴν μνήμην ἀπώλεσαν· ἡ δὲ ἐκκλησία ὑπὲρ τὸν ἥλιον λάμπει· ὅπου δ' ἂν ἀπέλθῃς, εἰς Ἰνδοὺς, εἰς Μαύρους, εἰς Βρετανοὺς, εἰς τὴν οἰκουμένην, εὑρήσεις, ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος· καὶ βίον ἐνάρετον. πρὸ γὰρ τούτου, καὶ πόλεις ἐν ἀσεβείᾳ πεπληρωμέναι· νῦν δὲ καὶ ἡ ἔρημος εὐσεβείας ἐμπέπλησται· πρὸ τούτου καὶ βασιλίδες ὠρχοῦντο [γενεσίων δὲ γενομένων Ἡρώδου, ὠρχήσατο ἡ θυγάτηρ Ἡρωδιάδος] σήμερον δὲ θεράπαι-

ſia ſed non demergitur: fluctuat ſed fluctibus non obruitur; jacula in eam mittuntur, ſed non perforatur: machinamenta præparantur, ſed turris non eliditur. Et quid dico Eccleſiam? unum ſermonē locutus eſt piſcator, & ſicut turris imobilis perſeverat. Quanti tyranni verbum hoc delere conati ſunt? ſed non potuerunt. Supra petram enim fundatum erat. Conſidera tyrannos, reges, gladios acutos, beſtiarum dentes mortem minantes, caminos, ſartagines, manus ferreas, & uncos, & omnia machinamenta parata: Et pharetram quidem ſuam evacuavit Diabolus, ſed nihil læſit eccleſiam. Portæ inferi non prævalebunt adverſus eam. Teſtatur res ipſa, teſtatur horum quæ fiunt, adſtipulatio. Quanti impugnaverunt, & nemo prævaluit? & impugnatores quidem taciturnitati & oblivioni dati ſunt: Eccleſia autem quotidie virtutibus augmentatur. Ubi nunc Claudius, ubi Auguſtus, ubi Nero, ubi Tiberius? Nomina ſunt nuda: horum autem meminit nemo, nec ulla horum mentio. Et quia Eccleſiam impugnaverunt, ideo & memoriam perdiderunt. Eccleſia autem ſole clarior reſplendet. Ubicunque ieris, ad Indos, ad Mauros, ad Britannos, ad Hiſpanos, usque ad ultimum finem terrarum, inventis: *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud DEum, & DEus erat Verbum.* Et univerſa religione plena: Ante hoc enim univerſa repleta erant impietate: nunc autem non ſolum civitates reli-

να οὐ καταξιοῖ τοῦτο ποιῆσαι. πρὸ τούτου Πέρσαι μητέρας ἐγάμουν· σήμερον παρθενίαν ἀσκοῦσι. πρὸ τούτου Γότθοι πατέρας ἀπέκτειναν· σήμερον τὸ αἷμα αὐτῶν ὑπὲρ εὐσεβείας ἐκχέειν σπουδάζουσι. πρὸ τούτου καὶ ἰδιῶται ἀσεβεῖς· σήμερον καὶ βασιλεῖς εὐσεβεῖς, καὶ δῆμοι. ὁ παρὼν βασιλεὺς διάδημα ἀποθέμενος, καὶ λαβὼν σταυρὸν, ἐν ἀώρῳ ἡλικίᾳ, πεπολιωμένην, δὲ σοφίαν ἐνδεικνύμενος, ἐν ἐκκλησίᾳ βασιλείαν οὐκ ἐπιγινώσκων· ἔξω δόρατα, καὶ ἐνταῦθα μυστήρια· ἔξω ἀσπίδες, καὶ ἐν ταῦθα μυσταγωγίαι. ὑπὲρ δὲ τούτων εὐχαριστήσωμεν τῷ Θεῷ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, Ἀμήν.

gione florent, & fide CHriſti, ſed etiam eremus in nomine CHriſti gloriatur. Antea namque & reginæ in conviis virorum ſaltabant, ſicut filiam Herodiadis feciſſe legimus: nunc verò vix famula dignatur hoc facere. Antiquitus gentis Perſarum filii parentibus ſociabantur connubio, & ſoror fratri jungebatur impunè, nunc verò virginitatem appetunt. Ante hoc autem quoties in Britannia humanis veſcebantur carnibus, nunc jejuniis reficiunt animam ſuam. Maſſagetæ & Derbices, miſeros putant, qui ægrotatione moriuntur; & parentes, cognatos, propinquos cum ad ſenectam venerint, jugulatos devorant: rectius eſſe ducentes, ut à ſe potius quam à vermibus conſumantur: nunc verò poſt paſſionem CHriſti & reſurrectionem ejus, abſtinentia & caſtitate devote militant CHriſto, & prope omnes gentes paratæ ſunt pro nomine Domini fundere ſanguinem ſuum. Antehac etiam privati erant impii, hodie pii ſunt etiam Imperatores & populi: adeſt Imperator, & depoſito diademate crucem accipit, ætate immatura, ſed canitie dignam exhibens ſapientiam. Foris arma, hîc myſteria: foris ſcuta, hîc Sacramentorum celebratio. Ideoque pro his omnibus gratias agamus Domino per CHriſtum Dominum noſtrum, cui eſt gloria & poteſtas cum Spiritu Sancto, per immortalia ſæcula ſæculorum. Amen.

F I N I S.

INDEX

INDEX GEOGRAPHICUS
EPISCOPATUUM ORBIS CHRISTIANI

cum notitia ſcriptorum

e quibus plerorumque hiſtoria, & ſucceſſio Epiſcoporum peti poteſt.

Epiſcopatibus hodie vigentibus præfixus aſteriſcus.

* Aberdonienſis in Scotia. Videndus Hector Boëthius de Epiſcopis Marthacenſibus & Aberdonenſibus, Pariſ. 1522. 4. Wilh. Niccolſon, Scotish hiſt. library p. 211. ſeq.
Abernethanus ſive Abbernethanus in Scotia.
Abiarenus Ægypti.
Abiddenus in Byzacena Africæ Occid.
Abilenſis in Phœnicia Libanenſi ſive Palæſtina ſecunda.
Abilenſis, vide Abulenſis. Cur Epiſcopalis ſedes eſſe deſierit, Luitprandi Opp. p. 479.
Abiritanus, vide Abbiritanus.
Abiſenenſis in Lazica Ponti provincia.
Abiſſenſis in Byzacena Africæ.
Abitenſis, Abitinenſis in Africa Proconſulari.
* Abogenſis, Aboënſis in Finnonia ſive Finlandia ab A. C. 1300. Catalogum Epiſcoporum dabunt Jo. Meſſenius in Chronico Epiſcopor. Sveciæ c. 12. p. 143. ſq. Mich. O. Wexionius deſcript. Sveciæ in Frid. Sim. Hahnii T. 2. collect. monumentor. p. 445. ſeq.
* Abogaſſienſis ſive Avogaſienſis apud Circaſſios ad mare nigrum.
Aboræ, Aborenſis in Africa Pro-Conſulari.
S. Abrahami, Ebronenſis, in Palæſtina.
* Abredonenſis in Scotia. Vide Aberdon.
* Abrincatenſis ſive Abrincenſis, Abrincatinus in Normannia Galliæ, ſub Archiep. Rotomagenſi. (*Avranches*) Rob. Cenalis in hierarchia Neuſtriæ MS. Sammarthani T. 2. Galliæ Chriſt. pag. 1. ſeqq.
Abrytenſis in Mœſia ſecunda.
Abſalenſis in Dalmatia.
Abſarenſis ſive Abſartianenſis, vide Abſorenſis.
Abſaſallenſis in Africa Proconſulari.
* Abulenſis ſub Archiep. Compoſtellan. in Caſtella vetere Hiſpaniæ. Albicellenſis, (*Avila*) la villa de Bilches. vide Martini de Ximena opus de diœceſ. Jaënnenſi p. 25. Liutprandi adverſaria p. 478. 479. Innocentii tertii lib. II. Epiſt. 70. Luis de Ariz, hiſtoria de la grandeza de la Ciudad de Avila. Compluti 1607. fol. Gonſalo de Ayora epilogo de algumas couſas dignas de memoria da Cidade de Avila. Salamanca 1519. 4. Antoni de Cianca recopilacion de los Obispos de Avila, Madrit 1593. 4. Ejusdem ad vitam S. Secundi Epiſcopi Abulenſis. Madrit 1595. 4.
* Ἀβύδȣ, Abydenſis ſive Abydenus metropolita in provincia Helleſponti, olim Epiſcopus avulſus à Cyziceno, teſte Nilo Doxopatro.
Abydenus (*Abutig*) in Ægypto.
Abylenus in Phœnicia Libanenſi, ſive Palæſtina ſecunda.
Abziritanus, Abzyritenſis in Africa Proconſulari. idem cum Abaritano.
Acadenſis in prima Phrygia Capatiana.
Acalandenus ſive Acandenus in Lycia.
Acaliſandenus in Lycia. Idem fortaſſis cum ſuperiore.
Acamaſenus, rectius Ταμάσȣ, Tamaſenus in inſula Cypro.
Acamiſenus, vide Acaliſandenus.
Acandenus in Lycia.
Acaraſſenus in Lycia.

Acaraſ-

Acaraſſenus ſive Liparenus in Lydia.
Accaritanus, Acharitanus in Africa, vide Aggaritanus.
* Accienſis in Corſica. Ughellus T. 4. Italiæ ſacræ.
Accitanus in Bætica Hiſpaniæ. Vide Gvadixenſis. Agvirre T. I. Concil. Hiſpan. p. 294.
Accitanus in Africæ provincia Carthag.
Accolenſis in Byzacena Africæ Occid.
Ad Acconenſem Epiſcopum ſcribit Innocentius III. lib. I. Epiſt. 440.
Acconenſis Epiſcopus Jacobus à Vitriaco dicitur vel Achonenſis pro Anconitano, Voſſio de Hiſt. Lat. p. 465. ſed rectius in præclara ſua Hiſt. Eccleſ. Hamb. Nic. Staphorſtius T. 3. p. 354. Man nennet dieſen Jacobum de Vitriaco ſonſt beſtändig einen Biſchof von Acron, einer Syriſchen Stadt / welche heute S. Johann von Acre heiſſet und vorhin Ptolemaïs genannt ward. Vide Pagium ad A. 1191. n. 10.
Accuritanus ab Accura in Africa Occid.
Acelenſis ſub Aquilejenſi archiepiſc. Ughellus T. 10. Italiæ ſacræ p. I.
Acelinæ vide Aquilinus.
Acemerinianus in Africa Occid.
* Acerantinus ſive Geruntinus in Calabria, regni Neapol.
* Acernenſis, Acerranus, Acerranenſis in Campania, in regno Neapolitano. *Ughellus* T. 6. & Tom. 7.
Aceſtratenſis ſive Aceſuatenſis, interfuit A. 1439. Concilio Florentino.
* Achadenſis in Hibernia. (*Luigny, Achonry.*) ſub Archiep. Tuamenſi.
Achajæ Metropolitanus, Græcæ provinciæ.
Achæorum, in Lydia, ut ſuſpicatur Harduin.
ab Achaja, metropoli ſub Patriarcha CPol.

* Acheloinus in Epiro veteri.
* Acherontinus, Acheruntinus in Apulia Baſilicata, regni Neapolitani. Ughellus T. 7. (Acerenza) Archiepiſc. unitum habens Epiſcopatum de Matera, ſive Materenſem. Innocentius tertius II. 159. Epiſt. & 161.
Pro Achillarum Epiſcopo, unde Achillanum Concilium effictum, alii legunt *Anchiali* in Thracia.
Achminenſis in Saide Ægypti.
Achiranus ſeu Venationum Hadriani, in Helleſponto. Concil. Lugd. Epiſt. Gregorii X. ad metropolitas Græciæ Ἀχυρᾶυς metropolita Andronico Palæ ologo.
Achonenſis, vide Acconenſis.
* Achridenſis in Bulgaria, ſive Juſtinianæ primæ. Vide Philippi Riceputi Illyricum ſacrum.
Acilienſis. vide Acelenſis.
Acmonenſis, Acmoniæ ſive Acmoneorum in Phrygia Capatiana.
Acolitanus in Byzacena Africæ Occid.
Aconenſis in Phœnicia.

Acorabenſis in Aſia minore.

Ἀκράγαντος. vide Agrigentinus.

Acraſiota, Acraſſenus ſive Acaraſſenus in Lydia. Fallitur Carolus à S. Paulo qui p. 244. 248. duas civitates Epiſcopales hoc nomine, unam in Lydia, alteram in Lycia fingit.

*(Aire)

* Adurensis sive Vicojuliensis in Vasconia (*Aire*) sub Archiep. Ausciensi, *T.* 1. *Gallia Christ.* p. 1147. edit. novæ: (vet. T. 2. p. 15.)
Æcanensis, Æcæ ad radices Appennini montis. *Ughellus T.* 10. p. 5.
Æclanensis in regno Neapolitano. Æculanensis, Quintodecimanus. *id. p.* 6.
Æcolenensis vide Engolismensis, in Aquitania.
* Æduensis, Eduensis sive Augustodunensis in Burgundia. *Claudii Saulnier* Autun Chrestien 1686. 4. Sammarthani T. 2. Galliæ Christ. p. 25.
* Ægadensis sive Achadensis in Hibernia.
Ægarum sive Egaræ in Asia Proconsulari.
Ægeitanus, Ægeon, Ægæarum, Αἰγέας in Cilicia secunda.
Ægiali in secunda Cycladum.
Ægii in Achaja.
* Æginæ, Αἰγίνης in Cycladibus Insulis in provincia maris Ægæi. Avtocephalus.
Ægitaniensis. vide Odoricum Raynaldum ad A. C. 1329. n. 92.
Ægypti Episcopi quorum meminit Athanas. apologia contra Arianos, T. 1. edit. novæ pag. 187. seq. sub Alexandrino: Ἄθριβι, ὁ ἐν γῇ Ἀλεξανδρέων χώρα, Ἀντινόου, Ἀρσενοΐτης, Βουβάστου, Διοσπόλεως, Ἑρμέθης, ἡλίου, Ἡρακλέους, Θηβαΐδος, Θμουΐ, Κλεοπατρίδος, Κόπτου, Κουσῶν, Κυνῶ, Κυνῶ καὶ Βουσίριδος, Λεοντῶν, Λητῶ, Λυκῶ, Μαξιμιανουπόλεως, Μεμφὶ, Μετηλὶ, Νειλουπόλεως, Νικίους, Ὀξυρύγχου, Πηλουσίου, Πτολεμαΐδος, Σαΐδος, Σεβεννύτιδος, Τάνυδος, Τεντυρῶν, Φακουσῶν, Φαρβεθῶ, Φθενεγύ.
* Aël sive Agel in Armenia.
Æladis sive Æliæ in tertia Palæstina.
Æliæ, vide Hierosolymæ.
Æmimonti in Thracia.
* Æmoniensis in Istria, vide Civitatis novæ. *Ughell. T.* 5. & T. 10. p. 198.
* Ænariensis in insula regni Neapolitani.
* Æni Episcopus, in Rhodopensi Thraciæ provincia. Αἴνου, Avtocephalus, deinde μητροπολίτης. Nilo Doxopatro ἡ Αἰῶνος.
Æpoliensis in prima Cappadocia.
* Æquensis vici, in regno Neapolitano. *Ughellus T.* 6. adde T. 10. p. 8.
Ærindeles in Moabitide.
Æsculanus sive Asculanus in Marchia Italiæ Anconitana. *Ughellus T.* 1. p. 436. seq.
* Æserniensis, in regno Neapolitano. *Ughellus T.* 6.
* Æsidis sive Æsinus in Marchia Anconitana. (*Jesi*) vide Ughellum T. 1. Italia Sacræ.
Æsonensis, vide Ausonensis.
De Æthiopiæ Episcopis & Patriarchis dictum supra cap. 45. de Episcopis Africæ cap. 44.
Agaæ in Asia Proconsulari.
Agabrensis, Egabrensis, in Hispania. Agvirre Tom. 1. Concil. Hispaniæ p. 297. seq.
Afufeniensis in Byzacena Africæ Occid.

Agæ in Africa Proconsulari.
Agadboënsis in Hibernia.
Aganensis A. 1439. interfuit Concilio Florentino.
S. Agapeti in Galatia secunda.
Agarensis sive Egarensis, iu Catalonia. vide Agabrensis
* S. Agathæ sive Agathopolis *(S. Agatha de Gothi)* in principatu ulteriori regni Neapolitani. *Ughellus T.* 8.
* Agathensis in Gallia, sub Archiep. Narbonensi. *(Agde)* Sammarthan. T. 2. Galliæ Christ. p. 57.
* Agathopolis in Thracia. Ἀγαθουπόλεως sub Metropolita Adrianopolitano.
Ἀγαθῆς κώμης in Phrygia secunda Capatiana.
Agathonices in Thracia.
Agathyrsi in Sicilia.
* Agennensis, Aginnensis in Aquitania Galliæ *(Agen)* sub Archiep. Burdegalensi. *T.* 2. *Gallia Christiana* edit. novæ (vet. T. 2. p. 66. seqq..
Agensis in Africa Proconsulari.
Aggaritanus sive Aggeritanus, Aggeritensis in Byzacena Africæ Occid.
Aggivæ seu Augivæ in Africa Occid.
Agiensis sive Agrensis A. 1438. interfuit Concilio Florentino.
Aginnensis, vide Agennensis.
Agnensis in Mauritania Cæsariensi.
Agninus Episcopus Asahel subscribit Concilio Lateranensi A. C. 1139.
* Agramensis in Croatia. (Zagabriæ)
* Agraphæ in Thessalia.
Agrensis ab Agra Africæ.
* Agriensis in Hungaria inferiore. (Erla, Hungarice Eger) sub Archiep. Strigoniensi.
* Agrigentinus Ἀκράγαντος in Sicilia. Vitas Episcoporum compendio traditas à Petro Tognoletto, MSS. memorat Mongitor. T. 2. p. 161. vide Rochum Pirrum T. 2. Siciliæ sacræ, Volum. 3. thesauri Siciliæ.
Agrii in Creta Insula.
* Agrippinensis, vide Coloniensis.
Agropolitanus in regno Neapolitano.
* Agulitanus in Armenia.
Ajacensis sive Adjacensis in Corsica.
Ajassi in finibus Ciliciæ, Episcopatus Armen.
* Aichstadiensis, Eystetensis, Aureatensis in Francónia Germaniæ. Vide Gretserum ad calcem Philippi Eystetensis, Ingolstad. 1617. 4. le Cointe ad A. C. 742. T. 5. pag. 64. & ad A. 745. p. 137. Baronis Jo. Frid. de Falckenstein historiam quam parat Episcopatus Aureatensis s. Aichstadiensis memorant Acta Francorum Erudita & Curiosa pag. 1. sq. 225. sqq. Adi & Gruteri Chronicon Chronicor. Ecclesiast. T. 1. pag. 1007. ex Bruschio. Gabrielem Bucelinum T. 1. p. 15. sq. Clarissimi Jo. Hubneri nostri quæstiones historicas Germanice editas tomo VII, Anonymi Hist. Ecclesiastique d'Allemagne Tom. 1. p. 67. a Bruxelle, 1724. 8.

Aila-

Ailanus Αἰλίας in Palæſtina prima.
Airthirconachti Epiſcopus in Hibernia ſubſcripſit Synodo A. C. 1152.
Ajurenſis ſive Azurenſis in Numidia.
Alabandenſis in Caria.
Aladenſis in Hibernia. vide Innocentium III. lib. 2. Epiſt. 17.
Alæſanus in Sicilia.
Alalcomenius in Bœotia.
Alalius in Alalide Phœniciæ.
Alamiliarenſis in Mauritania Cæſarienſi.
Alaniæ ſub Patriarcha CPol. metropolitanus.
Alandi ſive Alindorum in Caria.
Alaſſius, Alaſſi in Phœnicia. Concil. Nicæn. p. 41. in Codice Can. Petri Pithœi.
Alathenenſis in Italia.
* Alatrienſis ſive Alatrinus in Campania. *Ughell. T.* 1. *Italiæ ſacræ.*
Alavenſis, Alavæ in Hiſpania. Vide Albæ.
Albæ Helviorum (*Alby*) in Gallia Viennenſi. vide Albienſis.
Albæ (*Alava*) in Biſcaja Hiſpaniæ.
* Albæ (*Elvas*) in Luſitania.
Albæ Juliæ in Transſylvania. Conſtitutiones Synodales Albenſis Epiſcopi Ladislai Tſereb. A. 1460.
* Albæ Pompejæ, ſub Alpibus Cottiis. *Ughellus Tom.* 4. *Montfaucon ad Athanaſ. Tom.* 1. *p.* 322.
* Albanenſis, Albanus in Campania Romana. *Ughell. Tom.* 1. *Italiæ* S. T. 10. pag. 198. Mabillon T. 2. Muſei Ital. p. 97. Epiſcopi Cardinales. Gruter. T. 1. Chronici Chron. Eccleſiaſt. p. 660.
* Albaracinenſis ſive Lobetanus in Arragonia. Catalogum Epiſcoporum & Ordinationes ſynodales edidit Andreas Balagver, Epiſcopus, Ord. Præd.
Albenſis in Liguria. olim ſub Archiep. Mediolanenſi.
* Albienſis ſive Albigenſis, Albenſium Civitatis, in Gallia Aquitanica. *Alby* Archiep. ab A. C. 1676. Sammarthan. T. 1. p. 1. Galliæ Chriſtianæ edit. novæ. (vet. T. 2. p. 78. ſqq.) Journal des Savans 1717. p. 107. ſqq. Dachery T. 7. ſpicileg. *Alphonſi del Bene* Ord. Ciſterc. hiſtoria prædeceſſorum ſuorum Epiſcopum Albienſium, Ruinartus ad Victorem Vitenſem p. 502.
* Albingaunenſis, Albenganenſis, in Liguria, olim ſub Archiepiſcopo Mediolanenſi. *Ughellus Tom.* 4.
* Albintimilienſis ſive Vintimilienſis in Genuenſium ditione. *Ughellus T.* 4.
ad Albulas, Albulenſis in Mauritania Cæſarienſi.
* Alburgenſis in Jutia. Vide Aalburgenſis & infra Binglavenſis.
Alcadus, vide Altabenſis.
* Alcedoniæ vide Laquedoniæ, in regno Neapolitano.
Alceuenenſis, lege Arcenſis.
Aldenborgenſium Epiſcoporum (vide infra, Oldenborg.) in Wagria, Chronicon Conradi Ewermot edidit Chriſtianus Franciſcus Paullini, ſyntagmate rerum Germanicar. Frf. 1689.

1689. 4. Summarius Pontificum Aldenburgenſium & Lubecenſium Eccleſiarum in Erpoldi Lindenbrogii ſcriptor. ſeptentrional. p. 221. Lubecam translata cathedra Epiſcopi à Geroldo qui A. C. 1162. obiit. vide Cranzii metropolin VI. 38. Sedes diviſa in tres Epiſcopales, Lubecenſem, Suerinenſem & Raceburgenſem A 1149. Vide laudati Staphorſtii noſtri hiſtoriam Eccleſiaſticam Hamb. T. 1. & T. 3. pag. 419. Gabr. Bucelinum T. 1. p. 53. & Jo. Hubneri quæſtiones Hiſtoricas tomo VIII.

Aldili Epiſcopus Synodo Photianæ interfuit.

Alectryopoleos in Macedonia ſecundâ.

* Alecti ſive Aletii, in Languedocia ſive Occitania Galliæ ab A. 1318. ſub Archiep. Narbonenſi. Sammarthani T. 2. Galliæ Chriſt. p. 89.

Ἀλίνων Alcenſis, Alinorum in Phrygia Pacatiana.

Alenſis, ſuffraganeus Arborenſis, in Alas ſive Aleſia civitate Sardiniæ. Vide Salvatoris Vitalis Annales Sardiniæ (T. 15. theſauri Siculi) pag. 32.

* Alerienſis, Alerinus, in Corſica. *Ughellus T.* 3. *Italiæ* ſacræ.

* Aleſiæ, in Occitania inferiore ſub Archiep. Narbonenſi. (*Alais*)

Aleſinus, Ἄλεσις Aleſinæ ſ. Aleſæ, & Drepanenſis. in Sicilia. Vide Rochum Pirrum T. 1. Siciliæ ſacræ l. 2. Volum. 3. theſauri Siciliæ.

* Aleſſanenſis ab Alexano (d'*Aleſſano*) Salentinorum, in regno Neap. ſub archiepiſcopatu Hydruntinorum, unitus cum Epiſcopatu di Capo di Leuca.

* Aletienſis, Aletii Aletinus ſive Licienſis in Calabria ſub eodem archepiſcopatu. *Ughellus T.* 9. (*Lecce.*) & T. 10. p. 199. *Dominici de Angelis* inter ſcripta inedita memorantur T. 33. diarii eruditorum Italiæ parte 2. pag. 262. annotationes & additamenta ad Chronologiam MS. Epiſcoporum Aletinorum compoſitam à *Nicolao Faltone*, Canonico Aletino. MS. Italice in fol.

Aletenſis ab A. C. 541. le Cointe T. 1. p. 604. in Galliæ provincia Turonenſi: translatus poſtea Maclovium.

Aletrinus in Campania Romana.

* Alexandrinus in Ægypto, Patriarcha. Succeſſionem Epiſcoporum Vide ſis T. VIII. Bibl. Græcæ p. 594. ſqq. Eutychii Notitiam Epiſcopatuum ſub Patriarcha Alex. Sec. X. Bevereg. in Synodicum magnum p. 148. ſqq. Seldeni Orig. Alexandrinas &c.

Alexandrinus in Cilicia.

* Alexandrinus in Lombardia, conditus A. C. 1175. vide Pagium n. 4. (Aleſſandria della Paglia) *Ughellus T.* 4.

ἐν τῇ Ἀλεξανδρέων χώρᾳ. Hermopoleos parvæ. vide Montfaucon. ad Athanaſ. T. 1. p. 188. Supra in Ægypti.

* Alexanenſis (*Aleſſano*) in Otranti provincia regni Neapol. olim Leucadienſis. *Ughellus T.* 9. & T. 10. p. 203. Supra, Aleſſanenſis.

Algarenſis in Sardinia. *Alguer.* Vide Salvatoris Vitalis annales Sardiniæ (T. 15. theſauri Siculi) p. 203.

Algizenſis in Aſia Pro-Conſulari.

Algusgvancenſis in Armenia.

Alicarnaſſenſis in Caria. Vide Halicarnaſſ.

Alienſis ſive Alicienſis in Georgia.

Aliſa-

Alifanenfis. vide Alliphanus. Staphorft T. II. Hamburg. Kirchen-Historia p. 631.
Alindenfis five Alindenus, Alindorum in Caria.
Alionorum. vide Aleenfis. in Phrygia Pacatiana.
Alladenfis in Hibernia. Cell-alaid, Kill-alla, fub Archiep. Tuamenfi.
* Alliphanus, Alifanenfis in Samnio Italiæ, fub archiepifcopatu Beneventano. *Ughellus Tom.* 8.
* Almerienfis in Bætica Andalufia Hifpaniæ, olim Magni Portus, & loco antiquæ Abderæ (Adra.)
Almiffæ five Dalmitæ in Dalmatia.
Alopecenfis in prima Phrygia Salutari.
Altabenfis in Mauritania Cæfarienfi.
Altabenfis in Numidia.
Altaburitanus. vide Altiburitanus.
Altiburitenfis in Africa Pro-Confulari. Altaburitanus, Altoburitanus, Altubutitanus.
Altinæ civitatis, Altinenfis in Veneta ditione. *Ughellus T.* 10. pag. 8. Acta Stor. Tom. I. Julii p. 645.
Altiffiodorenfis vide Autiffidorenfis, (*Auxerre*) in Burgundia.
Alverftedienfis vide Halberftadienfis, in Saxonia inferiori.
* Amacaënfis (*Macao*) in ora Meridionali regni Chinenfis.
Amaccuræ, Amacurrenfis ab Accura in Africa Occidentali, vitiofe Amacruræ.
Amaderenfis five Ammederenfis in Africa Proconfulari.
Amadeffenus five Amadaffenus in Phrygia Salutari.
* Amalfitanus Archiepifcopus à Sergio III. Amalfi in Campania in regno Neapol. *Ughellus T.* 7. Vide & Melphienfis.
Amanculénfis in Nubia, Coptorum Epifc.
Amantheanus (*dell' Amanthea*) junctus Tropejano in Civitate littorali Bruttiorum. *Ughellus T.* 10. p. 11.
ab Amantia, in provincia novæ Epiri.
Amarmitanus in Mefopotamia.
* Amafenus Amafeæ in Helenoponto. (*Amafia.*) Ἀμασείας, παντὸς Εὐξείνȣ πόντȣ. metropolitanus.
Amafenus in tertia Armenia.
Ἀμάςρης, Ἀμαςριδ☉, Amaftridis five Amaftrianus in Paphlagonia. Metropolitanus. Nilo Doxopatro Amaftris Ponti.
* Amathuntis in Infula Cypro.
Amathuntis in Palæftina fecunda.
Amaurenfis in Mauritania Cæfarienfi.
* Ambianenfis in Picardia Galliæ. (*Amiens*) fub Archiep. Remenfi. Sammerthan. T. 2. Galliæ Chrift. p. 90. Andreas de la Morliere in antiquitatibus Ambianenfibus Gallice editis. Parif. 1642. fol.
Ambienfis in Mauritania Cæfarienfi.
Ambladenfis in Paphlagonia. f. Lycaonia.
Ambracienfis in Lufitania. Vide Luitprandi Chronicon p. 310.

Ana-

Anatetartæ in Caria Aſiæ.
Come Anatoles & Duſmon, ἀνατολῆς καὶ δυσμῶν ſub Patriarchatu Hieroſol.
Anazarbenſis in Cilicia ſecunda.
Anburenſis, vide Amporenſis.
Ancæ pro Aucæ. Vide Caſtellæ veteris & Aucenſis.
* Anchiali avtocephalus in eparchia Rhodopes, in provincia Æmimonti Thraciæ. Ἀγχιάλȣ πάσης μαύρης θαλάσσης, maris rubri.
Anchiaſmi veteri Epiro.
* Anconitanus Epiſcopus in Marchia Anconitana Italiæ. *Ughellus T.* I. *Italia S.* & T. 10. pag. 206.
Ancuſenſis in Byzacena Africæ.
* Ancyranus in Galatia. Ἀγκύρας, πάσης Γαλατίας metropolitanus.
Ancyræ Ferreæ in Phrygia ſecunda Capatiana, in exarchatu Aſiæ.
Ancyræ Sinai, in eadem Phrygia.
* Andegavenſis in Gallia, (*Angers*) ſub Archiep. Turonenſi. Demochares, Severtius, Robertus, Chenutius, Hiretus, Arthaldus, Sammarthan. Tom. 2. Galliæ Chriſt. pag. 110.
Anderenſis Epiſcopus in Teuthrania Myſiæ ſive Æolidis.
Andicanorum civitatis (*Angers*) vide Andegavenſis.
Andrapenus in Helenoponto.
Andraſiæ in Phrygia Pacatiana.
* S. Andreæ ſive Andreapolitanus in Scotia.
S. Andreæ f. Lavanti in Carinthia inferiore. Hubnerus T. VIII. Hiſtoriſche Fragen p. 314.
S. Andreæ in Scotia, ad quem Innocentii tertii lib. 2. Epiſt. 5. ſeq. & 29.
* Andreaſicenus in Armenia.
* Ἄνδρȣ, Andri in inſulis Cycladibus.
* Ἀνδρειανȣπόλεως Metropolita. lege Ἀδριανȣπόλεως.
* Andrienſis (*Andria*) in provincia Barenſi regni Neapolitani. *Ughell. T.* 7.
Andronicenſis in prima Ægypto. Andromenenſis. Andropolitanus.
Andropoleos in Ægypto prima.
Andruſenſis in Achaja.
Anææ, Aneæ, Ancorum, Aneatarum in Aſia Proconſulari.
Anelii Magneſiæ in Aſia Proconſulari.
Anemurii in Iſauria, ſub Patriarcha Antiocheno.
Anenyſiæ (Harduin. ſuſpicatur Ἀνινετα in Aſia Proconſulari.
* Angamalenſis in ora Malabarenſi, Epiſcopus Chriſtianorum S. Thomæ. vide M. V. la Croſe hiſtoriam Chriſtianiſmi in India, Gallice editam Hagæ 1723. 12. Bibl. Patrum T. 27. edit. Lugd. p. 670. E.
Angariæ in Germania.
Cardinalis S. Angeli in Piſcaria Romæ.
S. Angeli de Lombardis, in principatu ulteriore regni Neapol unitus cum Biſaccienſi, *Ughellus T.* 6.
Angeli Papalis Fanum (*Callium*) in Ducatu Urbinenſi Italiæ.
* Angeli Vadenſis Fanum (*Tifernum Metaurum*) in eodem Ducatu, *Ughellus T.* 2.

monio Assemano in postremis quæ adhuc latent inedita, Bibl. Orientalis Clementinæ voluminibus: à Michaele leQuien viro doctiss. in Oriente Christiano, & à V.C. Hermanno van de Wall, qui jam ab aliquot omnis historiam Antiochenam molitur Amstelodami. Vide Bibl. historico Theol. Bremens T. 6. p. 205. Notitiam Episcopatuum sub Patriarch. Antiocheno dabunt gesta DEI per Francos T. 1. p. 1044. Schelstraten. T. 2. antiquitatis illustratæ p. 738.

Antipatridis in Palæstina prima.

Antiphellensis in Lycia.

Antii in Campania Romana.

Antiphrensis, Antiphrorum in Libya.

Antipolitanus in Provincia Aquensi Galliæ. (*d'Antibe.*)

Antipyrgi in Libya.

* Antiquerensis in regno Mexicano.

* Antissiodorensis (*Auxerre*) in Gallia Lugdunensi. Vide Henricum Monachum T. 1. Bibl. nov. MSS. Labbei, infra in Autissiodorensis.

Antithoënsis in secunda Augustamnica sub Patriarcha Alex.

* S. Antonii monasterium, Mar-Anton, in monte Libano, sedes archiepiscopi Maronitarum.

* Antwerpiensis in Brabantia, ab A. C. 1562. sub Archiep. Mechliniensi, Vide Antwerpiensium præsulum famam postumam editam ab Hermanno Hugone S. J. Antwerp. 1611. 8. Gabr. Bucelinum T. 1. p. 61. Sammarthan. T. 2. Galliæ Christ. p. 154. Jo. Baptistam Lud. de Castillion p. 503. seq. sacræ Belgii Chronologiæ. Danielis Papebrochii S. J. annales Antwerpienses usque ad A. C. 1700. ad prælum parati memorantur in memoriis Trevoltinis A. 1718. p. 79.

Antzitenensis in Armenia majore.

Ἀπαμείας, Apamenus, Apameæ avtocephalus in Bithynia prima.

Apamenus in Phrygia vel Pisidia.

* Apamenus in Syria secunda. Procopius II. 11. de bello Persico.

* Apamiarum Apamiensis (*Pamiers*) ab A. C. 1296. in Occitania sive Gallia Narbonensi Languedocio superiore, sub Archiep. Tolosano. Sammarthani T. 2. Galliæ Christ. p. 157.

Apathuntis (*Regeon Apathus*) in prima Palæstina.

Aphnaites in Augustamnica Ægypti provincia.

Aphræ sive Apharæ & Gab in tertia Palæstina.

Aphrodisiadis vel Aphrodisiæ in Caria.

Aphrodisiadis in Thraciæ exarchatu.

Aphrodites sive Aphroditopoleos in provincia Arcadiæ Ægypti.

Aphroditonensis sive Aphridopolitanus in Arcadia.

Aphthæi sive Aphnei in prima Augustamnica, sub Patriarcha Alex.

Aphuborum Castri, in Mesopotamia.

Apiræ sive Apiæ in Phrygia Capatiana.

Apiarensis in Mœsia secunda.

Apicrensis in Italia.

Apissanensis in Africa.

Ἄπυυ vitiose pro Ἄπρου apud Carolum a S. Paulo p. 9.
Apolloniadis in Bithynia.
Apolloniadis in Caria.
Apolloniadis sive Theotocianorum in Asia minore.
Apolloniadis in Lydia.
Apollonis sive Apolloniæ in Ægypto.
Apolloniæ in Creta insula.
Apolloniæ in Epiro nova.
Apollonos in prima Thebaide.
Apollonos in Thebaide secunda.
Apollonos hierites (*fani Apollinis*) in Lydia.
Cardinalis XII. Apostolorum, Romæ.
Apratiensis, vide Aprutinus.
Ἄπρου Nilo Doxopatro Ἄσπρου, Apri in Thracia Europæ, Theodosiopolitanus Ἄπρω ex Archiepiscopo metropolitanus. Andronici notitia, & jus Græco Rom. T. I. p. 231. 411
Aprillæ sive Arpelæ in Lycia.
✱ Aprumiati, Bruniati, (*Brugnet*) sub Metropoli Genuensi.
✱ Aprutinus in Aprutio ulteriore Italiæ. (*Teramo*) vide Ughellum T. I. Italiæ sacræ.
✱ Aptensis (*Apta Julia*) in Provincia, Galliæ. (*Apt.*) sub Archiepiscopo Aquensi. Sammarthan. T. I. Galliæ Christ. p. 349. edit. novæ (vet. T. 2. p. 173.) Petrus de Marmet in libro cui titulus *la maison de S. Auspice* Paris. 1685. 12.
Aptucensis in Africa Proconsulari.
Aptuchi fani, in Libya Pentapolitana.
Aptungensis in Africa Proconsulari.
Apuriensis in Sardinia.
Aquensis in Arzugibus, Africæ.
Aquensis in Mauritania Cæsariensi.
Aquialbensis, Aquæ Albanensis sive Aquensis in Byzacena Africæ.
Aquisalbensium, Aquæ Albensis sive Aquensis in Mauritania Sitifensi.
Patriarcha ad AquasGradatas, hodie Venetiis. Vide Philippi Riceputi Illyricum sacrum, & infra Aquilej. & Gradensis.
Aquenensis, Aquensis, Aquæ Nobensis (al. *Aqua nova*) in Numidia. Megarmitanus; vitiose Magarmelitanus.
✱ Aquæ Augustæ, infra, Aquensis.
✱ Aquæpendentis, in Patrimonio Pontificis Rom. *Ughellus T.* I. *Italia sacra.* Vide & infra, Castri.
Aquæputridæ in Campania per aliquod tempus sedes Quintodecimanorum Episcoporum. *Ughellus T.* 10. *p.* 14.
✱ Aquæ Sextiensis (*Aix*) in Gallia Narbonensi. J. S. Pitton *annales de l'Eglise d'Aix* Lugd. 1668. 4. cum diss. Historicis contra Launojum.
✱ Aquæ Statelliæ in ducatu Montisferrati. (*Aqui*) *Ughellus T.* 4.
✱ Aquæ Augustæ, Tarbellicæ (*Acs* vel *Dacqs*) in Vasconia. infra, Aquensis.
Aquæ Tibilitanæ in Numidia. vide Tibilitanus.
Aquævivensis in regno Neapolitano.

Aquæ-

Aquævivensis in Tuscia in Vicariatu Romano. *Ughellus T.* 10. *p.* 15.

Aquensis in Mauritania Cæsariensi.

Aquensis in Dacia litorali.

Aquensis fortasse in Etruria. Carol a S. Paulo habet Aquensem in provincia Elusana & alterum in provincia Sardicensi.

Aquenensis subscripsit Synodo Augustanæ A. C. 952.

* Aquensis (*Aix*) in Provincia, Galliæ. Archiep. *Sammarthanus T.* 1. *Gallia Christ.* pag. 298. edit. novæ (vet. T. 1. p. 1.) Honoratus Bouchius in historia Provinciæ.

* Aquensis sive de Aquis Tarbellicis, sive Augustis, (*Acqs & Dacqs*) in Vasconia, sub Archiep. Ausciensi. *T.* 1. *Gallia Christ.* p. 1035. edit. nov. (vet. T. 2. p. 187.) Bertrandi de Compaigne diptycha. Orthesii 1661. 8.

Aquensis (*Aqui*) in Ducatu Montisferrati.

Aquisregiensis, Aquensium Regiorum (*Aqua Regia*) in Byzacena Africæ Occidentalis.

Aquiabensis in Byzacena Africæ.

* Aquilonicanus, Aquilanus in Aprutio regni Neapolitani. (*dell' Aquila.*) *Ughellus T.* 1. Italiæ sacræ. Clementis XI. bullarium T. 1. Opp. p. 149. 155. 834.

* Aquilensis (*Aitou*) in Epiro veteri.

Aquilensis (fani Apollinis) in Lydia.

Aquilejensis Aquilegiensis, Martene T. 2. Anecdot. p. 530. 533. in Forojulio, novæ Aquilejæ quæ Venetiæ & Istriæ caput, Patriarchæ sedes olim, deinde Gradum translata, denique Venetias A. 1451. *Ughellus Tom.* 5. & T. 10. p. 207. Philippus Riceputus in Illyrico sacro. Steph. Lusignanus Ord. Præd. Paris. 1580. 8. vulgavit Catalogum virorum illustrium Vet. & Novi Test. tum Pontificum Ecclesiarum Romanæ, CPolitanæ, Antiochenæ, Alexandrinæ, & Hierosolymitanæ, nec non Aquilejensis, Ravennatensis, Mediolanensis, Parisiensis, &c. cum causis dissensionis Romanæ Ecclesiæ & Orientalis. Lud. Antonius Muratorius tomo quarto anecdotorum Latinorum edidit notitiam & brevia gesta Patriarcharum Aquilej. usque ad Nicolaum fratrem Caroli IV. Imp. electum A. C. 1350. Vide etiam Acta Sanctor. T. 3. Julii 12. p. 251. seq. ubi de Hermagora quem à Petro Apostolo Episcopum Aquilejæ, Proto Episcopum provinciæ Italiæ consecratum fabulantur. Marcum Battaglinum de erectione Patriarchatus Aquilejensis sub Vigilio &c. in ejus historia Conciliorum Italice edita Venet. 1686. fol. p. 128. Philippus à Turre, Episcopus Adriensis promisit historiam Patriarcharum Aquilejensium, in monumentis vet. Antii p. 257.

Aquilinus (*Azolo*) in Marchia Tarvisina, Italiæ.

* Aquinas sive Aquinatensis in Provincia Laboris, in regno Neapol. *Ughellus T.* 1. Italiæ sacræ & T. 10. p. 208.

Aquisirensis Episcopus in Mauritania Cæsariensi.

Aquitanensis in Africa Occidentali. Metropolitanus Aquitaniæ civitatis qui centum viginti præerat Episcopis, memoratur à Victore Vitensi lib. 1. c. 7. adde Ruinarti notas p. 150.

De Episcopis trium provinciarum Aquitaniæ ætate Clovei I. Carolus le Cointe in Annalibus Francor. T. 1. p. 239. sq.

Aquitanus vitiose pro Accitano in quibusdam Codd. Concilii Illiberitani.

Arabii sive Arabenus in Augustamnica secunda in Patriarchatu Alex.

Arabissensis, Arabissi, in Armenia secunda.

Arabra-

* Arelatenfis in Provincia, Galliæ. (*Arles*) Archiep. *Sammarthan. T. 1. Gallia Christ.* 516. edit. vet. p. 28. *Petri Saxii Pontificium Arelatenſe. Aquis Sextiis* 1629. 4. & T. I. ſcriptorum rerum Germanicorum a D. Jo. Burchardi Menckenii, Lipſ. 1728. fol. Diptychon Arelatenſe Mabillon T. 3. Analect. p. 432. & f. 220. edit. novæ. Gilles du Port hist. de l'Egliſe d'Arles. Pariſ. 1690. 12. Journal des Sav. p. 314. Ejus metropolitana dignitas. le Cointe T. I. p. 262.

Arenenſis in Africa Occidentali.

Arenſis in Africa Proconſulari.

Areopolitanus in Lydia.

Areopolitanus in Palæſtinâ tertia.

* Arequipatanus in Peruvia Americæ Meridionalis.

Areſettenſis ſive Ariſidienſis (*Arſat*) in pago Rutenenſi, Galliæ, Provinciæ Bituricenſis. vide Thomam Aquinatem à S. Joſepho, Carmelitam. Pariſ. 1644. 4. le Cointe T. I. p. 333. ſeq.

* Arethuſius in Syria ſecunda.

ab Aretiis, id eſt Arethuſius.

* Aretinus ſive Aretinenſis in Thuſcia. Arezzo. *Ughell. T* I. Italiæ ſacræ & T. 10. p. 208. Scipionis Ammirati, Veſcovi di Fieſole, di Volterra e d'Arezzo. Florent. 1637. 4. Benedicti Falconcini, Volaterrani Chronologia Epiſcoporum Aretinorum MS. Giornale de' letterati d'Italia T. 37. p. 331.

Argenſis ſive Argivus in provincia Helladis. ὁ Ἄργυς, metropolitanus.

* Argentea ſive Plata in Peruvia Americæ Meridional.

* Argentinenſis ſ. Argentarienſis Argentinus, Strasburgenſis, Transburgenſis, Aſtratzburgenſis, in Alſatia Germaniæ, ſub Archiep. Moguntino. *Gabr. Bucelinus. T* I. *p. 6. ſq. Jac. Wimphelingii Catalogus Epiſcoporum Argentinenſium* 1508. 1651. 1661. 8. *Franciſcus Guillimannius* Friburg. 1608. 4. & *Gruteri* Chronicon Chronicorum Eccleſiaſt. T. I. p. 825. ex *Bruſchio. Sammarthani* T. 2. Galliæ Chriſt. p. 205. *Jodoci Coccii* Dagobertus Rex, Argentinenſis Epiſcopatus fundator. Molshem. 1623. 4. Sed jam A. C. 346. interfuit Amandus Argentinenſium Epiſcpus Synodo Agrippinenſi; ſi genuina ejus Acta *Carolus le Cointe* T. 2. p. 787. vide etiam T. 7. p. 480. & D. Balthaſ. Bebelium in antiquitatibus Argentinenſis Eccleſiæ p. 65. ſeq. *Lovis Laguille* S. J. hiſtoire de la Province d'Alſace depuis Jules Ceſar juſqu'au mariage de Lovis XV. Strasbourg 1727. fol. *Erkenbaldi* carmen, & alia T. 2. introduct. Sagittarianæ in hiſt. Eccleſ. p. 404. ſeq. *Anonymi* Hiſt. Eccleſiaſtique d'Allemagne T. I. p. 82. *Jo. Hubneri* Hiſtoriſche Fragen T. VII. p. 307.

Argizæ in Helleſponto.

Argolicenſis (*Argos*) in Peloponneſo.

* Arhuſienſis in Jutia, Danici regni provincia. vide Aarhuſienſis ſub Archiep. Lundenſi ultimus ante Reformationem Avo Biede. vide Cypræum p. 439.

Ariachon ſub Patriarchatu Hieroſol.

* Arianenſis in pricipatu ulteriore regni Neapol. *Ughellus Tom.* 8. & T. 10. p. 209.

Ariarathiæ in Armenia ſecunda.

Ariaſſenus ſ. Ariaſſenſis, Ariaſſi, in Pamphylia ſecunda.

Ariathæ Saxoſæ, ſub Patriarchatu Hieroſol.

Asbath-

Asbath-kah kau, apud Coptos in Egypto.
Ascalonitanus in Palæstina prima. Ascalonensis T. 2. rerum Mogunt p. 450. (*Scalona*)
Asceimuniensis Episcopus Paulus Albuscius qui Arabice scripsit in Apocalypsin.
* Asculanus, Æsculanus, Asculanensis, in Asculo Piceno Vicariatus Romani, in Marchia Anconitata. *Ughellus Tom.* 1. *Italia sacra* p. 436. seq.
* Asculanus, (*Ascoli*) in Asculo Satriano regni Neapolitani. *Ughell. T.* 8.
* Asculanus, vide Tusculanus.
Asenemsalensis in Africa. Vide Senemsalensis.
Asenus, vide Assius.
Asephitanus apud Coptos in Ægypto.
Asinas in Italia. Asisinati, Innocentius III. lib. 2. Epist. 156.
Asindi sive Assidonæ in Bætica Hispaniæ.
Asisinatium civitetis Episcopus in Italia. Marcellinus Comes in Chron. ad A. C. 547.
Asloënsis, vide Hasloënsis.
Aspendius, Aspendi, in Pamphylia.
Asponensis, Asponæ, in Galatia prima, Ἄσπονα, Ἄσπυνα Vol. IX. Bibl. Græcæ p. 3.
Aspri, vide Ἄπρυ.
* Aspteritanus, in Armenia.
* Asptiruvanchitanus, in Armenia.
Assabensis in Numidia.
Assafensis in Mauritania Sitifensi.
Assenemsalensis, a Senemsalis in Africa Proconsulari.
Assidonensis in Bætica, Hispan.
* Assisiensis, Assisinas, Assisinatensis, in Umbria, Ital. *Ughellus T.* 1. *Italia sacra* & T. 10. p 210.
Assius, Assi, in Asia P[illegible]nsulari.
Assumtionis, in Paragu[illegible] Americæ meridionalis.
Assuritanus, ab A[illegible] in Africa Proconsulari.
* Astapatensis in Arm[illegible]
* Astensis in ditione Du[illegible] Sabaudiæ. *Ughellus T.* 4. (Asti.)
Astagitanensis, Astigitanus in Bætica, Hispan.
Astorga. Vide Asturicensis.
Astoricensis, vide Asturicensis.
* Astracanensis in Moscovia.
Astranicæ in Armenia.
Astunensis sive Ostunensis in provincia Hydruntina regni Neapol.
* Asturicensis (*Astorga*) in regno Legionis, Hispan. Austuriæ Augustæ, sub Archiep. Compostellano. Vide Petri Juncii fundacion, nombres y armas de la Ciudad de Astorga. Madrit 1639. 4. Petri Ainge de Espeleta fundacion de la santa y Cathedral Iglesia de Astorga, vida, predicacion y martyrio de su primer Obispo S. Ephrem, discipulo del Apostol Sant Jago. Madrit. 1634. 4. Rodrigo Mendes Sylva na poblacion general de Espanna, na descripçaon de Reyno de Leaon cap. 18.
Astygis in Bætica Hispan. Vide Astigitanus.
Astypalæensis in insula una ex Cycladibus, sub Archiepiscopo Rhodi.

Aucensis in Hispania Tarraconensi.
Audactæ, in exarchatu Ponti.
Audazorum in Mesopotamia.
* Audomarensis (*S. Omer*) ab A. C. 1562. in Arthesia Jo. Baptista Lud. de Castillion sacra Belgii Chronologia p. 447. seq. Sammarthani T. 2. Galliæ Christ. p. 223. sub Archiepisc. Cameracensi. Audomaripolitanus.
Avela in Hispania. *Concil. Ovetense* A. C. 877.
Avelbergensis, vide Havelbergensis.
Avellanensis olim in Campania Felice.
Avellinensis s. Abellinus, junctum habens Freqventinum in regno Neapol. Avellini Episcoporum vitas scribere molitus Michael Justinianus teste Oldoino p. 424. de scriptoribus Liguriæ
* Avenionensis Avinionensis in Provincia, Galliæ. Archiep. (*Avignon*) antea sub Archiep. Arelatensi; ab A. 1475. Metropolitanus. Polycarpus de la Riviere & Andreas Valladier MS. Franciscus Nogerius in Hist. Chronologica Ecclesiæ Aven. 1660. 4. Sammarthan. T. 1. Galliæ Christ. p. 793. (edit. vet. p. 73.)
Avennicus sive Aventicus, Aventicensis, (*Avenches*) sub archiepiscopo Vesontino, hodie Lausannensis, in Helvetia. Claudii Antonii Dudingii status Ecclesiæ Aventicensis. Bernæ 1724. 12. Bibl. Germanique T. 13. p. 141.
* Aversanus in provincia Laboris, regni Neapol. *Ughellus T. 1. Italia sacra.*
Aufumanus, Aufinas (*Ofena*) in Piceno, in vicariatu Rom. *Ughellus T.* 10. p. 28.
Augasensis in Asia prima.
Augurensis sive Auguritanus in Numidia.
Augustadorum in Phrygia Salutari.
Augustanus sive Augustopolitanus, Augustæ in Cilicia prima.
* Augustæ Ausciorum, (*Ausch*) in Vasconia, vide Ausciensis.
Augustæ Rauracorum, in vicinia Basileæ. Abraham Bosset traité de la Chronologie des anciens Eveques d'Augst aux Rauraces. Nova Literaria Helvetica 1704. p. 62.
* Augustanus, Augustæ Vindelicorum, Augustæ ad Lycum, sive Augustensis (Augsburg) in Germania, sub Archiep. Moguntino. *Jo. Georg Eccard T. 2. scriptor. medii avi p.* 2239. *Bernh. Pez.* præf. ad T. 2 anecdot. p. XIX. seq. alii apud Sagittarium T. 1. p. 485. introduct. ad H. E. Gruteri Chron. Chronicor. Ecclesiast. T. 1. p. 937. ex Bruschio. Gabr. Bucelinus, T. 1. p. 12. seq. Anonymi Catalogus Episcoporum Augustanorum 1614. 4. Henr. de Maysach MS. Carolus Stengelius commentario rerum Augustano Vindelicarum. Ingolstad. 1647. 4. Hierarchia Augustana P. Corbiniani Khamm, Ord. S. Benedicti, Augustæ Vindel. 1709. 4. quatuor Volum. Augustanum Chonicon Ecclesiasticum, in scriptoribus German. Pistorii. Hist. Ecclesiastique d'Allemagne T. 1. p. 116. seq. Jo. Hubneri Historische Fragen T. VII. p. 372. Jo. Ulricus Pregizer appendice ad Sveviam & Würtembergiam sacram p. 480. seqq. Tubing. 1717. 4. Chronicon Augustense T. 1. Freheri p. 492 509. Vita S. Udalrici in Operibus M. Velseri p. 505. seq.
* Augustensis (*Augusta Salassiorum, Aousta*) in Pedemontio, sub Archiep. Tarantasiensi. Augustæ Prætoriæ. *Ughellus T.* 4.
Augustæ Svessionum (*Soissons*) vide Svessionensis, in Gallia.

Ausegarensis in Byzacena Africæ.
Ausensis sive Ausonensis, in Catalaunia.
Ausonensis in Hispania Tarraconensi. (*Ausona vicus.*)
Aussimensis apud Coptos in Ægypto.
Ausuccurensis in Numidia.
ab Ausvinga, vide Auzuagensis.
Ausugabrensis, in Africa.
ab Ausvagga, vide Auzvagensis.
Ausugabrensis in Africa Occidentali.
Autenti, Autentensis, Auteniensis, in Byzacena Africæ.
* Autissiodorensis, Autissiodori, supra Antisiodorensis, (*Auxerre*) in Burgundia, sub Archiep. Senonensi. Erici Monachi Gesta Episcoporum Autissiodor. T. I. Bibl. novæ MSS. Labbei p. 411. seq. Sammarthani T. 2. Galliæ Christ. p. 266. Carolus le Cointe T. 5. p. 202. seq. Tillemont. memoires Ecclesiastiqu. T. 15. Mem. de Trev. 1711. p. 1121. seq. Nic. Camusæus Trecis 1608. 4. Carolus de Villiers usque ad A. 1635. MS. in Bibl. Colbert. Ludovicus Natalis &c. De Erico Mabillonius pag. 423. Analect. edit. in fol.
Autudensis, vide Attudensis.
Auxerensis, Ausarensis, Ausserensis, (*Osero*) in Dalmatia.
Auxerres in Gallia, Autisiodorensis.
* Auximanus, Auximas sive Auximanensis, (*Osimo*) in Marchia Anconitana. *Ughellus T. 1. Italia sacra.*
Auxitanensis, Auxitanus, vide Ausciensis.
Αὐξούμεως, Auxumis, Auxumitanus in Æthiopia superiore. Athanas. T. I. p. 314.
Auzagerensis sive Auzegerensis in Byzacena Africæ.
Auziritanus in Africa Proconsulari.
Auzuagensis in Africa Proconsulari.
Axumitanus, vide Auxumitanus.
Azani, Azanensis, Azanitarum, Azanorum, in Phrygia Capatiana.
Azotius, Azotensis, Azoti, in Palæstina prima.
Azugensis, vide Auzuagensis.
Azurensis, vide Ajurensis in Africa Proconsulari.

B.

Baæ, fortasse in Macedonia.
Babenbergensis, in Germania, vide Bambergensis.
Babiensis sive Babrensis in Numidia.
Babylonis sive Babillonæ potius, in Ægypto, prope Cairum. Babylonis in Perside Episcopus Polychronius Martyrolog. Rom. 17. Febr.
Bacanariensis in Mauritania Cæsariensi.
Bacathorum, Βακάθων, al. Βακάνθων, in Palæstina prima.
Baccariciensis. vide Vaccariciensis, in Capitanata regni Neapol. *Ughellus Tom. 10. p. 181.*
a Bacchia, in Mauritania Cæsariensi.

* Baca-

775. Andreæ Goldmeyers Historische Beschreibung der Stadt und Bisthums Bamberg Norimb. 1644. 4. Jo. Petri Ludewig scriptores rerum Episcopatus Bambergensis. Lipf. 1718. fol. (ubi Martinus Hofmannus, Jo. Cygnæus 1630. &c.) Gabr. Bucelinus T. 1. p. 23. Hist. Ecclesiastique d'Allemagne T. 1. p. 196. seq. Gruter T. 1. Chronici Chronicor. Ecclesiast. T. 1. p. 1095. ex Bruschio. Hubner Historische Fragen VII. p. 140.

à Bammacura, Bamaccorensis, in Numidia.

Banabæ in Isauria.

Banabetorum, in Mesopotamia.

Banensis, Banæ, Boanensis in Byzacena Africæ provincia.

Banæ sive Bagæ in Lydia.

Banensis (*Nathoni*) in Ægypto, Coptorum Episc.

Banasi in Albadia Nubiæ, Coptorum Episc.

Banavsæ (corrupte Manavæ vel Manææ) in prima Pamphylia.

* Bangorensis, Banchorensis in Anglia. (*Bangor*)

Banzarensis in Africa.

Baparensis in Mauritania Cæsariensi.

Βάρης, Baræ, in Hellesponto. Avtocephalus. Vide Odyss.

* Barancensis (*sanctæ Crucis de Barança*) in Peruvia Americæ.

Baratæus, Barates, in Lycaonia.

Barbalitanus in Syria Euphratesia, sub Patriarcha Antiochen.

Barbastrensis sive Balbastrensis, in Aragonia.

Barbensis sive Berbiensis, in Pamphylia secunda.

Barbulorum f. Barburæ in Lycia.

Barbylionis, Bargylionis, Bargyli in Caria.

Barcæ sive Barces in Lybia, pentapoli adde Seldeni Origines Alex. p. 149. seq.

*Barcinonensis in Catalaunia, Hispaniæ provincia. sub Archiep. Tarraconensi. Luitprand. p. 503. Gruter. T. 1. Chron. Chronicor. Ecclesiast p. 124. Hieron. Paulus descriptione urbis Barcinonensis & Epicoporum Catalogo, T. 2. Hispaniæ illustratæ.

Barcusenus sive Barcusorum in Phrygia Capatiana.

* Bardioritæ (*Vardaro, Polianina*) in prima Macedonia.

Bardovici, in Ducatu Luneburgensi. Christiani Schlöpken Chronica der Stadt und des Stiffts Barderwick Lubec. 1704. parte 2. c. 9. p. 134. Episcopatus Verdam translatus. Confer Jo. Conradi Knauthii Saxoniam vet. & novam p. 269. seq.

* Bardulimeos (*S. Bartholomæi*) in Armenia.

* Barensis sive Baritnus, Barii in Apulia Archiepiscopus in regno Neapolitano. *Ughellus T. 7* Vide infra, Canusinus. Baluz. de Papis Avenion. II. p. 935. Urbanum VI. de Episcopis Bariensibus scripsisse, auctor est Eisingrenius. Anonymi Barensis Chronicon T. 5. Muratorii scriptorum Italiæ, Philippus Riceputus in Illyrico sacro.

Bareos sive Barensis, in Pisidia.

Barensis in Hellespont.

Bare in Ægypto.

Baretorum sive Bargusæ, in Asia Proconsulari.

Bataneon, in provincia Arabiæ.
Batavensis Episcopatus sive Passaviensis conjunctus postea cum Laureacensi, vide M. Velserum in libris rerum Boicarum.
Batavia sacra Bruxellis 1714. fol. edita Episcopos Belgii refert, Infra, Belg.
Bathanatiæ, ad Danubium in Hungaria.
Batnæ, in Oshroëne, sub Patriarcha Antiocheno. Vide Botnanensis.
* Bathoniensis & Wellensis (*Bath & Wells*) in Anglia. H. Warthon T. I. Angliæ sacræ p. 551. seqq.
Bathnensis in provincia Osrhoëne.
Bavaria sancta Matthæi Raderi S. J. Monachii 1615 - 1627. fol. 3. Vol. Bavaria pia 1628. & 1704. fol.
Bausaræ in Africa Occid.
Bazarididacensis Episcopus in Africa.
Bazaritanus sive Vazaritanus in Numidia.
Bazitensis & Marcellianensis, in Africa Proconsulari.
Bazsoënsis, vide Pataviensis (*Passaw*) in Bavaria, sub Archiepiscopo Saltzburgensi.
Beanæ in Lydia.
Beatiensis in Bætica Hispaniæ.
Bebdami, in secunda Arabica, sub Patriarcha Hierosol.
Becerræ s. Bostræ (*Buceret*) in secunda Arabia.
Becetiæ in Andalusia Hispan. (*Baësa.*)
Bediadis in Mingrelia.
Beheirensis in Ægypto inter Alexandriam magnamque Cairum.
Behnesensis in Arcadia, Oxirinchitanus.
Belacensis (*Pilaos*) Coptorum in Ægypto Episcopus.
Belalitensis Episcopus, in Africa Proconsulari.
* Βελᾶς sub Metropolita Joanninorum.
Belasitensis, Belesasensis in Numidia.
De Belgicæ provinciæ Episcopis Arnoldus Raissius Duacensis in Belgica Christiana, Duaci 1634. 4. Guil. Gazæi Hist. Ecclesiastica Belgii. Atrebat. 1614. 4. Gallicé. Ægidii Bucherii S. J. Belgium Ecclesiasticum & civile, in quo Historia Occidentalis universa à fine commentariorum Cæsaris ad A. C. 511. Leodii 1655. fol. Arnoldus Havensius de erectione novorum Episcopatum in Belgio. Pauli IV. bulla A. 1559. Lunig. T. I. Spicileg. Eccles. p. 1487. *Hugonis von Heuss* historia Episcopatuum fœderati Belgii, utpote Metropolitani *Ultrajectini* & suffraganeorum *Harlemensis, Daventriensis, Leowardiensis, Gröningensis & Middelburgensis :* Lugd. Bat. 1719. fol. 2. Vol. opus postumum. Bibl. ancienne & moderne T. XI. p. 255. Sacra Belgii Chronologia *Jo. Baptista Lud. de Castillon*, Bruxell 1719. 8. Europe Savante 1720. p. 141. parte 2. notit. Episcoporum *Colon. Tungr. Ultraject. Leod. Remens. Cameracens. Tornacens. Teroanensium, S. Omari, Namurcens. Harlemens. Daventr. Leoward. Groning. Middelburg. Mechliniensium, Antwerpiens. Gandavens. Brugensium, Iprensium, Silvaducensium & Ruramundanorum* ab origine ad A. 1719.
Belgradensis (*Zara Vecchia*) in Croatia.
* Belgradensis in Hungaria.

Bergu-

Bergulæ five Arcadiapoleos, in Thracia.
Berinopoleos five Verinopoleos S. Crucis in Galatia. alius in Lycaonia.
Beriffæ f. Veriffæ in Armenia prima.
Bermæ f. Baramiæ Epifcopus Coptorum in Ægypto.
* Berhœënfis five Berrhœæ Βεῤῥοίας, Βεῤόης, (*Vebria*) in Macedonia prima, five Europæa Thracia, Avtocephalus.
* Βεῤῥοίας, exarchus Theffaliæ.
* Berœëufis, Βεροιαίων, Βεροίας in Syria prima. (*Aleppo.*) Procopius II. 6. de bello Perfico.
Berolenfis five Verulanus (*Veroli*) in Campania Romana.
Beronices in Pentapoli Libyæ.
* Bertinorii & Foropopilienfis. Vide Foropopilienfis.
Berumitanus in Armenia.
* Berytius Epifcopus in Phœnicia maritima. Quartus, Apoftolorum difcipulus, cujus Rom. XVI. 23. & in Martyrolog. Rom. 3. Nov. mentio, Beryti Epifcopus fuiffe traditur in libellis de LXX. difcipulis, qui fub Hippolyti & Dorothei nominibus ambulant.
Berytheenfis, miffus in Afiam à Gallis.
Befchrebitanus Coptorum in Ægypto Epifcopus.
Befceglia, in regno Neapol. vide Vigiliarum.
Befchrut, itidem Coptorum in Ægypto.
Befcentanus iu Numidia.
* Befidiani (*Befignano*) in principatu citeriore regni Neap.
* Beftianenfis (*Viefta Vefti*) in regno Neap. fub Archiep. Sipontino.
Betagbarenfis, in Africa.
* Betechuu, in Armenia.
Bethelenenfis in Italia.
Bethlehemitanus, fub Patriarcha Hierofol. Martene T. 2. anecdot. p. 569. 570.
* Bethlehemitanus, Clameciaci in Nivernenfi Galliæ provincia.
Betunii Epifcopus interfuit Synodo Photianæ.
Biarnenfis, in Gallia. Martene 1. anecdot. p. 1327.
Bibafitorum Caftri Epifcopus in Mefopotamia.
Biblienfis. vide Bybli.
Bibonenfis vitiofe pro Bubonenfi, in Lycia, vel pro Vibonenfi (*Hippo*) in Calabria regni Neapol.
Bidenfis, Bidæ, in Mauritania Cæfarienfi.
* Βιδύνης, Vidynæ. Jofeph Waffe Bibl. literar. IX. p. 18.
Bigai five Bagienfis, in Numidia.
Bigaftrenfis five Bagaftrenfis, fub Archiepifcopatu Toletano.
Bigaftrum, ante Murcia, quo translatam fedem Carthaginis novæ deftructæ leges in adverfariis Liutprando fuppofitis p. 477. Vide & p. 305. fqq. 530.
Bigerricus five Bigorritanus (hodie *Tarbenfis*) in Vafconia.
Bigverrenfis in Hifpania, Codices quidam Concilii Illiberitani.
Bilabitenes Caftri in magna Armenia.

Bitylii in Palæſtina.
Bivinenſis, vide Bovinenſis.
Bizacii in Byzacem Africæ.
* Βιζύης, Bizyæ, Βιτζύης, Bizyenus in Europæa Thracia. Αυτοcephalus, & ex Archiepiſcopo Metropolita.
Bladienſis in Byzacena Africæ provincia.
Blandæ, Blandanus in Lucania, in Vicariatu Romano. *Ughellus T.* 10. p. 29.
Blandi, Blandorum, Blandanus, in Lydia.
Blaſeonenſis T. 2. memoriar. Hamburgenſ. p. 763. lege Blaſconenſis, in civitate Blaſcona, in Inſulis Orcadibus. le Cointe Tom. 8. annal. Francor. p. 310.
Bleandri, in Phrygia Capatian.
Bleptenſis in Thracia.
Bleranus ſ. Blerenſis (*Bieda*) in Hetruria. *Ughell. T.* 10. p. 29.
* Bleſenſis (*Blois*) in Aurelianenſi Galliæ provincia ſub Archiep. Pariſienſi.
Blyzymenskianus, Blizimenskianus, ſub Archiep. Pragenſi.
Boanenſis in Byzacena Africæ.
Bobianenſis, Boianenſis ſ. Bovianenſis, (*Boiana*) in principatu ulteriore regni Neapolitani.
* Bobienſis (*Bobi*) in ducatu Mediolanenſi. *Ughellus Tom.* 4.
Bocconienſis in Africa proprie dicta. Bucconienſis in Numidia.
Bodinitzæ ſ. Mendinitzæ in Græcia.
Bœnes in Hiſpania. Concil. Ovetenſe A. C. 877.
Bofetenſis, Bofetanus in Numidia. Buffadenſis.
* Bogotæ, ſive in Fidei Bogotenſis Fano, in nova Granata Americæ.
De Bohemiæ Epiſcopis G. Bartholdus Pontanus, Bohuslaus Balbinus &c. Coſmos Eccleſiæ Pragenſis Decanus in libris 3. Chronic. Bohemorum, in ſcriptoribus rerum Bohemicarum Freheri.
Bojanenſis, vide Bobianenſis.
Bojoariæ Metropolitanus, vide Salisburgenſis.
Bolducenſis, vide Boſcoducenſis.
Bolitanus, Bollitanus ſ. Volitanus, in Africa Proconſulari.
* Bolonienſis, (*Boulogne*) in Gallia ſub Archiep. Remenſi, poſt Teruanam ſ. Travennam circa A. C. 1580. exciſam. Sammarthani T. 2. Galliæ Chriſt. pag. 426. 429. b. ſqq. vide Teroanenſis, Morinenſis.
Boncarienſis ſ. Voncarienſis, Bucarenſis in Mauritania Cæſarienſi.
Bonenſis, *Bona*, vide Hipponis Regii.
Bonenſis, vitioſe pro Bovenſis.
* Boni aëris (*la S. Trinité de Buenos Ayres*) in provincia de la Plata Americæ Meridionalis.
* Bononienſis. (*Bologna*) ab A. C. 1582. Archiepiſcopus à Gregorio XIII. cujus patria Bononia, in ditione Pontificis. ſub Archiep. Ravennatenſi *Ughellus T.* 2. & T. 10. p. 213. Gabr. Palæotti, primi Archiepiſcopi qui A. C. 1595. obiit vita in calce

calce tomi VI. veterum ſcriptorum & monumentor. Edmundi Martene & Urſini Durandi Pariſ. 1729. fol. Ejusdem Palæotti Archiepiſcopale Bononienſe Rom 1594 fol. Car. Sigonius libris V. de Bononienſibus Epiſcopis. Bonon. 1586. 4. Celſi Falcerni memoriæ hiſtoricæ. 1642. 4. & erectio Archiepiſcopatus Bonon. 1683. 8. Bartholomæus Galeottus Rom. 1594.

*Bononiæ Oceanenſis in ora maritima Picardiæ. Vide Bolonienſis in Morinenſi diœceſi, & Teronenſis. *Malbrancus lib. 3. de Morinis.*

Bonuſtenſis in Africa Proconſulari.

Borbetomagenſis vide Wormatienſis.

Borentinus vitioſe pro Botrontino ſive Botrontinenſi. Murator. Tom. 9. ſcriptor. rerum Ital p. 885.

* Borgenſis in Svecia.

Borræ in Ægypto, non procul ab inſula Meroë.

* Boſanenſis ſ. Boſſanenſis Boſæ in Sardinia. vide Salvatoris Vitalis annales Sardiniæ p. 34. T. 15. theſauri Siculi.

* Boſcoducenſis ab A. C. 1569. (Hertzogenbuſch) Sylvæ ducis in Brabantia. Sammarthan. T. 2. Galliæ Chriſt. p 433.

Boſetenſis, Boſutenſis in Africa proconſulari.

* Boſnenſis, Boſniæ provinciæ inter Dalmatiam & Serviam, ſub Archiep. Coloczenſi in Hungaria.

Boſonienſis, in Dalmatia.

Βοσπόρων, Boſpori in Taurica Cherſonneſo metropolitanus. Βοσπόρου, in Zicchia provincia, avtocephalus.

Boſſæ in provincia proconſulari.

* Boſſanenſis in Sardinia ſ. Boſienſis.

Boſſati Epiſcopus Coptus in Ægypto.

Boſtrenus, (*Becerre, Buceret*) Boſtræ, Boſtrorum, Boſtrenſis, Baſorenſis, Renaudot. T. 2. liturg. p. 435. πιβωςρῖνος in Arabia ſecunda.

Boſutenſis, vide Boſetenſis.

Botnanenſis & Serugienſis. in Syria. idem Batnæus in Batnis Oſroënæ. corrupte Πιτνανȣ.

Botrenſis. vide Nic. Staphorſt T. 2. Hamb Kirchen-Hiſtorie p. 633.

Botrianenſis in Africa, Donatiſtarum Epiſcopus.

* Βοθρόντȣ καὶ Γλυκεῶν, ſub Metropolita Joanninorum, in ſecunda provincia Epiri. Dicitur etiam Botronti, Botrontinus, Botrontinenſis, Βȣτρωτȣ, vide Jac. Echard T. I. de ſcriptoribus Ord. Præd p. 522. Baluz. Papar. Avenion. T. 2. p. 1143. Muratorii ſcriptores rer. Italicar. T. 9. p 883.

Botryenſis ſ. Botryos, in Phœnicia maritima.

* Bovenſis ſ. Bovinus, in Calabria ulteriore (*Bova.*) *Ughellus T. 9.*

* Bovianenſis in principatu ulteriore regni Neap. (*Boiano.*) *Ughellus T. 8.*

Bovinus, vide Bovenſis.

* Bovinenſis, Bivinenſis, (*Bovino*) in Apulia ſive principatu ulteriore regni Neap. *Ughellus Tom. 8.*

Bra-

Brabantia Episcopatus, Ecclesiæ cathedrales, vitæ Episoporum &c. in splendido opere quod A. 1727. excusum Hagæ Com. 2. Volum. fol. le grand Theatre sacre du Duché de Brabant. Brabantia sacra Antonii Sanderi. Bruxell. 1659. fol. Hagæ Com. 1726. 3. Vol. fol.

Bracarensis, Bracharensis Archiepiscopus (*Braga*) in Lusitania. Luitprandi p. 501. 522. Martene T. 2. anecdot. p. 294. Innocentius tertius lib. II. Epist. 105. 133. seq. 149. sqq. Cardinalis *de S. Braz*, Romæ. Vide p. 276. sqq. notitiæ topographicæ Man. Cajetani de Sousa. Roderici à Cunha historiam Archiep. Bracarensium. Bracharæ 1634. f. De Archi-Episcopis *Bracharensibus* eorumque rebus gestis dicturum se promisit Hieronymus Contador de Argote in Memoriis Ecclesiasticis Bracharensibus, quarum argumentum extat in Commentariis Academiæ Regiæ Ulyssiponensis A. 1725. 7. Sept. p. 19. sqq. Roderici de Cunha, de primatu Bracharensis Eccles. 1632.

Brandenaburgensis, Brandenburgensis in Germania Brennopolitanus sub Archiepisc. Magdeburgensi. Pagi ad A. C. 967. n. 7. Jo. Hubner T. VIII. Hist. Fragen p. 885. Diploma fundationis & dotationis Episcopatus Brandenburgensis ab Ottone I. Imp. A. C. 949. Lunigii Anhang ad T. 2. spicileg. Eccles. p. 3.

* Brechiniensis, Brechinensis in Scotia.

Bremensis in Saxonia inferiore. Archiep. Vide Adamdm Bremensem, Anonymum Erpoldi Lindenbrogii, Henricum Wolthenum in H. Meibomii Tom. 2. scriptor. de rebus Germanorum, aliosque laudatos à Casp. Sagittario T. I. introduct. H. E. p. 488. Erpoldum Lindenbrogium Lugd. Bat. 1695. 4. Gabr. Bucelin. Tom. I. p. 32. seq. Dan. Angelocratorem Cassel 1617. 4. Jo. Hubneri T. 8. Historische Fragen p. 921. Gruteri Chron. Chronicor. Ecclesiast. T. I. p. 1129. e Crantzio; Johannis Othonis, Luneburgensis Catalogum habere se MS. testatur D. Jo. Andreas Schmidius Tom. 2. introduct. Sagittar. p. 411. Casp. Danckwerths Holstein p. 262. Nic. Staphorst histor. Eccles. Hamb. Hermanni Conringii de jure Archiep. in urbem Bremam. 1652.

Brennopolitanus. vide Brandenburgensis.

Brestenensis Episcopus, Thalami in Peloponneso.

* Bretinorii f. Petræ Honorii (*Bertinoro*) in Romania.

Bretonomensis f. Britonoriensis (*Bertinovo*) in Romandiola sub Archiep. Ravennate.

Brianus in Phrygia Capatiana.

Briassensis situ ignoto.

Bricsiensis, vide Brixiensis.

Brihssinensis. vide Brixinensis.

Brintanus in Brinto Æmiliæ opido. *Ughellus Tom.* 10 Italiæ sacræ p. 30.

* Briocensis (*Saint Brieu, Brioci Fanum*) ab A. C. 1004. in Britannia minore sub Archiep. Turonensi. Sammarthan. T. 2. Galliæ Christianæ p. 433.

Brioverensis Episcopus Constantiæ in Normannia.

Brisensis, Brisi in Phrygia Salutari.

* Bristoliensis in Anglia. (*Bristol.*)

Brisuensis f. Brixiensis (*Brescia*) in ditione Veneta.

Britaniensis f. Britoniensis in Gallæcia.

De Britanniæ minoris Episcopis Anonymus in Augustini de Pez Hist. genealogique de Bretagne Paris 1620. fol. Alberti Magni de Morlay Catalogue Chronologique

Bulgariæ Archiepiscoporum notitia Græce e MS. Regiæ Bibl. Parif. exhibetur à Cangio in familii, Byzantinis p. 174. 175.
Bulgarophygæ in Thracia.
Bullamensis in Africa Proconsulari.
Bullensis s. Phullensis, Vullensis, in Africa Proconsulari.
Bullæ Regiæ, Bullensium Regiorum in Numidia, vel in Africa Proconsulari.
Bulleriensis in Africa Proconsulari.
Bullidi in Epiro nova.
Bulnensis, vide Bullensis.
Bulturiensis in Mauritania Cæsariensi.
* Bunditzæ s. Voditzæ (*Ventza*) in Epiro. G. Christ. Johannes T. 2. rer. Mogunt. p. 428.
Bunensis Episcopus in Lycia.
Buraburgi in Hassia Germaniæ. Vide le Cointe ad A. C. 742. Tom. V. p. 61. Hermanni Schmincke diss. de Episcopatu Buraburgensi. Marpurg. 1717. Jo. Georg Eckard Nachricht von dem Königl. Pallaste Saltzburg in Francken p. 20.
Burcalenopolitanus s. Hyrcanopolitanus, in Lydia.
Burcensis s. Bursensis, Burcæ, in Numidia.
* Burdegalensis (*Bourdeaux*) in Aquitania Galliæ. Archiep. *Sammarthan. edit. vet. T.* 1. *p.* 194. *nov. T.* 2. *Galliæ Christ.* Antonius Demochares catalogo Episc. Burdegal. Hier. Lopez 1668. 4. Arnoldus Oihenartus in notitia utriusque Vasconiæ lib. 3. c. 7. le Cointe T. 1. p. 600.
Burensis, fortasse olim in Hetruria.
Burgalensis, vide Burglavensis.
* Burgensis (*Burgos*) in Castella vetere metropolitanus à Gregorio XIII. Mariana VIII. 2. hist. Hispan. Rodrigo Mendes Sylva, na poblacion general de Espanna na descripçaon do Reyno de Leaon cap. 7.
* Burgi S. Domnini in Ducatu Parmensi. *Ughell. T.* 2. *Italiæ sacræ.*
* Burgi S. Sepulchri, in Hetruria. *Ughellus T.* 3. & T. 10. p. 220.
* Burgi S. Petri, in Anglia. (Petroborough) sub Archiep. Cantuariensi.
* Burgundicus, vide Bisontinus.
Burglanensis (*Alburgensis* hodie) in Jutia, ultimus ante Reformationem Strigo Krumpen. vide Cypræum p. 439.
Buritanus in Numidia.
Buronitanus in Africa Occidentali. (Victor Vitensis lib. 1. c. XI.) al. Burtinitanus, Buconitanus.
Burtinitanus, vide Buronitanus.
à Burucia in Mauritania Cæsariensi.
Burugiatensis in Africa Occidentali. Buruchiatensis, à Buruch.
Buscoducensis (*Bosseduc*) Sylvæducis sub Archiep. Mechliniensi in Belgio. ab A. C. 1562. Jo. Baptista Lud. de Castillion in sacra Belgii Chronologia p. 532. sqq.
Busiridis, in provincia Ægypti secunda.
Busitanus in Africa Proconsulari.
à Bussacenis in Africa Proconsulari.
Bustacenæ in Africa Occidentali.

C.

Cænorum

Cænorum in Thracia.
Cæpareæ f. Cyparæ in Theſſalia ſecunda, in exarchatu Macedoniæ.
Cærenſis, Cæretanus, vide Cerenſis. in Hetruria. *Ughellus T.* 10. p. 33.
Cæretaporum f. Chæretapenſis, in Phrygia Capatiana.
Caerlegionenſis vide Carleolenſis in Anglia. Kaerlleon Speelmann T. 1. Concil. Angl. pag. 109.
Cæſareæ in Aſia Proconſulari.
* Cæſarauguſtanus (*Saragoſſa*) in Aragonia, ſub Archiep. Tarraconenſi Luitprand. p. 503. Anton. Auguſtinus Epiſt. ad Hieron. Blancard T. 1. Bibliothecæ Hiſpan. Andreæ Schotti V. p. 125. Martinus Carillo, Calariæ 1611. 4. Ludovicus Diez de Arcos. Cardinalis Agvirre T. 1. Concil. Hiſpan. p. 7. ſeq. Domingos de Abengochea, Eremitæ S. Auguſtini, panegyricus Civitatis Cæſarauguſtanæ, 1619. 4. Diego Murillo, Ord. Minor. fundacion milagroſa de la capilla angelica y Apoſtolica de la Madre de Dios del Pilar, y Excellencias de la Imperial Ciudad de Saragoça. Barcinone 1616. fol. Rodrigo Mendes Sylva poblacion general de Eſpanna na deſcripçaon do Reyno de Aragon, cap. 2.
Cæſareæ Auguſtæ in Euphrateſia.
Cæſareæ Bithyniæ.
* Καισαρείας Καππαδοκίας, Cæſareæ Cappadociæ. ἔξαρχος πάσης ἀνατολῆς. Sandius appendice ad nucleum H. E. p. 24. Andreæ Regenvolſcii Slavonia reformata p. 526.
Cæſareæ Paneæ in Phœnicia maritima.
Cæſareenſis in Mauritaniæ metropoli.
Cæſarienſis, Cæſareenſis & Cæſarianenſis in Numidia.
* Cæſareenſis in Palæſtina prima. vide Volum. VIII. Bibl. Græcæ p. 338. ſeq. Sandium l. c. p. 33. Andr. Regenvolſcii Slavoniam reformatam p. 521.
Cæſareenſis Epiſcopus in Theſſalia.
Cæſarianenſis, Cæſarianæ in Africa Occidentali.
* Cæſaris Caſtelli (*Sarskoi*) in Moſcovia.
Cæſaropolitanus in Macedonia ſecunda.
* Cæſenas f. Ceſitanus, Cæſenatenſis, in Italia, ſub Archiep. Ravennate. *Ughellus* T. 2. Fr. Bernardinus Manzonius in Cæſenæ Chronologia, cum Hectoris Bucci auctario Piſis 1643 4. & T. IX. theſauri Italiæ parte 8.
Caeva T. 9. theſauri Italiæ p. 128. Archiep. in regno Neap. lege *Capua.*
* Cafæ f. Caphæ, Theodoſiæ in Cherſonneſo Taurica.
* Cajacenſis f. Calatinus (*Cajazzo*) in provincia Terræ Laboris, in regno Neapol. ſub Archiep. Capuano. *Ughellus T.* 6. & T. 10. p. 222.
* Cajetanus (*Gaëta*) in regno Neapolitano. *Ughellus T.* 1. *Italia S.* & T. 10. p. 221. Julius Cæſar Capaccius in antiquitatibus Campaniæ p. 147. T. 9. theſauri Italiæ parte 3.
Cainicenſis ſive Oſſorienſis, in Hibernia ſub Archiep. Dublinenſi.
Cairi in Ægypto.
* Caketi in Georgia.
Calabrienſis in Hiſpania Tarraconenſi. Caliabrienſis.
* Καλαβρίτων, in Peloponneſo. vide indicem Bibl. Græcæ Volum. XIV. in Mignato.

Camarinæ, in Sicilia.

Cambalienſis Archiep. in partibus Tartarorum. Od. Raynaldus ad A.C. 1307. n. 29.

Cambyſopolis ſ. Cabiſſi, in ſecunda Cilicia.

Archiep. S. Thaddæi Apoſtoli de Cameleſia A. C. 1321. vide Nic. Staphorſt. T. 3. Hamb. Kirchen-Hiſt. p 150.

* Camenecenſis, Camenecii (*Caminieck*) in Podolia. Epiſcopi duo, unus Catholicus alter Armenius.

* Cameracenſis Epiſcopus (*Cambray*) in Belgio. De Archiepiſcopis Cameracenſibus Baldericus & Ægidius Gazæus. Vide ſupra, Atrebatenſis. Gabr. Bucelin. T. 1. pag. 59. Jo. le Carpentier hiſtoire de Cambray & du Cambreſis, Leiden 1664. 4. p. 319. ſeq. Jo. Baptiſta Grammaye in Hiſt. & Antiquitatum urbis Cameracenſis ſummis capitibus. Antw. 1608. 8. & in antiquitatibus Flandriæ Lovan. 1708. fol. Anton. Meyerus in Cameraco (in ejus Comitibus Flandriæ) Lambertus Waterloſius in hiſtoria Epiſcoporum Cameracenſium ab A. 1100. ad 1160. Chriſtianus Maſſæus de Epiſcopis Cameracenſibus (in ejus Chronico Antw. 1540. fol.) Franciſci Winchaut Annales des Eveques de Cambray (in Annal. du Hainault, à Mons 1648. fol.) Proteſtation de l'Archeveque de Reims contre la pretendue erection de l'Egliſe de Cambray en Metropole. Pariſ. 1678. fol. Sammarthan. T. 1. Galliæ Chriſt. p. 230. ſeq. Atrebatenſis Epiſcopatus ſeparatus à Cameracenſi manſit ab A. C. 1095. Jo. Baptiſtæ Lud. de Caſtillion ſacra Belgii Chronologia p. 309. ſeq. 341.

* Camerinus, Camerinenſis, in Marchia Anconitana, ſub Pontifice Rom. *Ughellus* T. 1. *Italiæ ſacræ* & T. 10. p. 251.

Camincenſis, Camini, in Pomerania. infra, Wollinenſis. Martinus Rango in Pomerania diplomatica. Francof. ad Viadrum 1709. 4. Mem. de Trev. 1711. p. 2167. Hubnerus T. VIII. Hiſt. Fragen p. 1178. Hiſtoria Epiſcopatus Caminenſis ad calcem ſcriptorum Bambergenſium Joannis Petri Ludewig, Francof. 1718. fol. T. 2. auctore P. Wvia, usque ad A. 1618 ab A. 1140. Formula juramenti quod Capitulo præſtat Epiſcopus. Lunigii Anhang T. 2. ſpicileg. Eccleſ. p. 156. Catalogus Epiſcoporum Camminenſium à Jac. Henrico Balthaſare editus cum Valentini ab Eickſtet epitome annalium Pomeraniæ. Gryphisw. 1728. 4. Videantur etiam Jani Gruteri Tom. 1. Chron. Chronicor. Eccleſiaſt. pag. 1174. Jo. Micrælius Hiſt. Pomeran. lib. 2. part. 3. Mich. Zulichius in hiſt. Epiſcopatus Caminenſis Jen. 1677. 4. Gabr. Bucelin. T. 1. p. 55. ſeq.

Camorienſis. vide Zamorenſis.

* Campaniæ ſ. Caſtrii, in prima Macedonia. καμπανίας, ſub Metropolita Theſſalonicenſi.

* Campanienſis (*di Campagna*) unitus cum Sarrianenſi, in principatu citeriore regni Neap. *Ughellus* T 7. Jo. Petrus Paſchalis S. J. compendio hiſtorico de ſacra Campaniæ Urbis antiquitate. Neapoli 1666. 4.

Campii, in regno Neapolitano.

Camulianenſis Epiſcopus in Cappadocia.

Canæ ſive Chanæ, in Phrygia Capatiana.

* Canadienſis (*Chanad*) ſub Archiep. Colocenſi in Hungaria.

Canapenſis Epiſcopus interfuit concilio Florentino A. 1439.

Cana-

Canapii, in Africa Proconſulari.
✱ Canarienſis, in inſula cognomine, Africæ oppoſita, Epiſc. ab A. 1417.
Cancopitanus, Cancopitæ in Africa Occidentali.
Candanenſis, in Lycia.
✱ Candiæ, Metropoleos inſulæ cognominis ſ. Cretæ.
Candibenſis, in Lycia.
Candidæ Maſſæ ſive Candidæ Caſæ, in Scotia. (*Withorne*) Acta Sanctor. T. 4. Julii p. 51. Joſephi Bingham Origines Eccleſiaſticæ T. 3. p. 555. ſeq. edit. Latinæ.
Canea, vide Cydonilæ in Inſula Creta.
Cangiani in regno Neapol.
Cangranorenſis Archiep. apud Syros. Franciſcus Rozus, in Joſephi Juventii hiſtoria S. J. pag. 482.
✱ Canici Fani ſ. cellæ S. Canici (*Kilkenni*) in Hibernia, Offoritanus, ſub Archiep. Dublinenſi.
Caniopoleos, in Thracia.
Cannenſis, in Lycaonia. Cannæ, Cani, Cauni, Cunni, in Lycia.
✱ Cannenſis, (*di Canne*) in provincia Barenſi regni Neapol. *Ughellus T.* 7. unitus Archiepiſcopatui Nazareno.
✱ Canobiæ ſ. Cænobiæ (*Canovia*) Epiri novæ, in Albania.
Canopitanorum, in Africa Proconſulari.
Canothæ, in provincia Arabiæ.
Cantani ſ. Cantanenſis, in Creta inſula.
✱ Cantazari ſ. Catacli in Calabria, regni Neapol. *Ughellus T.* 9.
Canteriopoleos in inſula Cypro.
✱ Cantuarienſis ſ. Dorobernenſis, in Anglia. (*Canterbury*) ab A. C. 595. Archiep. Henr. Warthon T. 1. Angliæ ſacræ pag. 1. ſeq. Stephanus Brickintonus, Theodatus Frithona, Wilhelmus Lindwoodus in provinciali Anglico Lond. 1557. 8. *Anonymus* (Matthæus Parkerus) in Hiſtoria LXX. archiepiſcoporum Cantuaruenſium (in libro de antiquitatibus Eccleſiæ Britannicæ, Hanov. 1605. fol.) Mariani Victorii Catalogus cum notis Gerh. Voſſii, Rom. & Moguntiæ 1604. 4. & alii apud Sagittar. introd. H. E. Tom. 1. p. 489. ſolennia in augurationis ſub Henrico VII. Bzovius ad A. C. 1504. n. XII. M. J. Dart, hiſtory and antiquities of the Cathedral church of Canterburi. Lond. 1727. fol. Act. Er. 1728. p. 241. Wilhelm Somnerus in Antiquitatibus Cantuarienſibus. Works of the learned 1705. p. 561. Gervaſius Monachus Dorobornenſis inter X. ſcriptores Hiſt. Angl. Lond. 1651. fol.
Canuſinus (*Canoſa*) Archiep. in Apulia ſ. Barenſi provincia regni Neapol. *Vide Barenſium & Canuſinorum Archiepiſcoporum Catalogum ab Antonio Beatillo additum vitæ S. Sabini Epiſcopi Canuſini.*
Caorſenſis. vide Cadurcenſis.
Capaccio, vide Capitis aquei.
Caparcotiæ in Palæſtina ſecunda.
✱ Caphenſis, Caphæ ſ. Theodoſiæ (*Caffa*) in Cherſonneſo Taurica.
✱ Capiſuvanchi, in Armenia.

✱Capi-

* Capitis aquei (*Capaccio*) in regno Neapol. Josephi Volpi Cronologia de' Vescovi Pestani, ora detti di Capaccio dall' anno 500. fino al presente. Neapoli 1720. 4. Giornale de' letterati d' Italia T. XXXIII. 2. p. 442. *Ughellus T.* 7.
Capitis Istriæ (Capo d' Istria) Vide Justinopolitanus.
Capo di Leuco, unitus cum Alessanensi.
* Capitis viridis Insulæ, in Oceano Atlantico. Catalogus Episcoporum ab A.C. 1533. auctore Antonio Caëtano de Sousa exstat in Commentariis Academiæ Regiæ Ulyssiponensis A. 1722. sub init.
Capitoliensis, Capitoliados, in Palæstina secunda.
Cappadociæ, in Asia minore.
Caprarum in Byzacena Africæ.
Caprensis in Mauritania Cæsarensi.
Caprensis in ditione Veneta. vide Caprulanus.
* Capreæ, Caprensis (*Capri*) in insula oræ regni Neapolitani. *Ughell. T.* 7. Capretanensis, vide Jul. Cæsarem Capaccium in Antiquitatibus Campaniæ pag. 121. T. 9. thesauri Italiæ, parte 3.
Capron f. Κώμης Καπρῶν, in Arabia secunda.
* Caprulanus, Caprulensis (*Caorla*) in ditione Veneta. *Ughellus T.* 5. *Italia* 5. & Tom. 10. pag 251.
Capsæ, Capsensis f. Capsitanus, in Byzacena Africæ provincia.
* Capuanus, Archiepiscopus ab A. C. 968. in regno Neapol. *Ughellus Tom.* 6. Jul. Cæsar Capaccius in antiquitt. Campaniæ p. 298. seqq.
* Caputaquensis, (*Capaccio*) in principatu citeriore regni Neapol. Vide Capitis aquei.
Caputcillensis f. Capitis Cillani, in Mauritania Cæsariensi.
* Caputusvanch in Armenia.
Carabi, in Æmimontensi Thraciæ provincia.
Carabyzæ, Καναβύζης, avtocephalus sub Patriarcha CPol. *Nilus Doxopater.*
Caradeæ f. Charadeæ, in Phœnicia.
Caradræ f. Castradæ, in Isauria.
Caralitanus f. Calaritanus, in Sardinia. Archiep. (*Cagliari*) Ambrosius Machin in defensione sanctitatis B. Luciferi, Sardiniæ & Corsicæ primatis. Calari 1639. fol.
Caralli f. Caralliæ, in Pamphylia.
Carbethi f. Pharbeti, in Augustamnica secunda Ægypti.
Carcabianensis, in Byzacena Africæ.
* Carcassensis f. Carcassonensis, in Languedocio inferiore Galliæ. sub Archiep. Narbonensi. Gerardus de Vic in Chronico Ecclesiæ Carcassonensis 1667. fol. Sammarthan. T. 2. Galliæ Christ. p. 475.
Cardabundensis, in Lydia vel Phrygia.
Cardachi f. Candami, in Lycia.
Insulæ Cardou. Vide Gordyæorum.
* Careliensis sub ditione Imperatoris Russorum.
Careotensis in Arabia secunda, sub Patriarcha Hierosol.
Caressiæ, in provincia Corinthi.

Carianenſis, in Byzacena Africæ provinciæ.
* Cariatidis in Calabria citeriore regni Neapol. junctus cum Cerenzano.
* Carienuſvanch ſ. Kareni, in Armenia.
Carinæ Epiſcopus, in Phrygia, ut ſuſpicatur Harduinus. Καρίνης in Sicilia ſub Archiep. Syracuſano teſte Nilo Doxopatro.
Carinenſis, Καρίνης, Carinolenſis ſ. Calenenſis, in regno Neapol. *Ughellus T.* 10. p. 38.
Cariſti in prima Achaja.
* Carleolenſis, Caerlegionenſis, Carliolenſis Epiſcopus (*Carlisle*) in Anglia ſub Archiepiſcopo Eboracenſi.
* Carminvanch in Armenia.
Carnenſis Epiſcopus interfuit concilio Piſano A. 1409.
Carnæ (corruptè *Cana* ſ. *Cauna*) in Lycaonia.
* Carnotenſis, Carnotenus (*Chartres*) in Gallia ſub Archiep. Pariſienſi. Carolus de Villiers, in Catalogo Epiſcoporum Carnotenſium, ante Epiſtolas & alia opuſcula Fulberti, Pariſ. 1608. 8. & in Sebaſt. Roulliardi Parthenia ibid. 1609. 8. le Cointe T. 3. pag. 385. ſeq. Anonymus ab A. C. 858. ad 1276. T. 2. Analectorum Mabillonii p. 550. (ſ. 230. edit. novæ) alius anonymus apud auctorem des amenitez de la Critique. Sammarthan. T. 2. Galliæ Chriſt. p. 480.
Carpaſiæ ſ. Carpaſii, in inſula Cypri.
* Καρπάθυ καὶ Κάσυ, Carpathi (*Scarpanto*) in inſulis Cycladibus. Avtocephalus, deinde Archiep.
* Carpentoratenſis (*Carpentras*) in provincia Galliæ ſub Archiep. Avenionenſi. T. I. *Gallia Chriſt.* p. 893. edit. novæ (edit. vet. T. 2. p. 496.)
Carpienſis ſ. Scarphienſis, in provincia Peloponneſi.
Carpienſis in Pannonia inferiore.
Carpitanus a Carpis, in Africa propria ſ. Proconſulari.
Carrhenſis ſ. Carrharum, in Osrhoëne.
Carſulanus, Carſulæ in Umbria. *Ughell. T.* 10. p. 39.
Cartennæ, Cartennitanus ſ. Carianenſis, in Mauritania Cæſarienſi.
Carthaginienſis, in Africa Proconſulari. Em. Schelſtrateni Eccleſia Africana ſub Primate Carthaginienſi. Pariſ. 1679. 4. Baron. ad Martyrolog. Rom. 26. Octobr. Petav. IX. 63. doctrinæ temp.
* Carthaginis novæ (*Cartagena*) in Murcia Hiſpaniæ. Archiep. Carthaginis Spartariæ. Luitprand. p. 529. ſeq. Opp. Franciſcus de Caſcales, diſcurſos de la Ciudad de Carthagena, Valentiæ 1578. 8. Rodrigo Mendes Sylva poblacion general de Eſpanna na deſcripçaon do Reyno de Murcia c. 3.
* Carthaginis novæ in America Meridionali.
Carthesſæ in Hiſpania Tarraconenſi.
Caryſtenus, in Eubœa ſub metropolita Corinthio.
* Caſalenſis, S. Evaſii (*Caſal Saint Vas*) in Ducatu Montisferrati, *Ughellus T.* 4.
* Caſanenſis, in Moſcovia, Metropolita.
Caſatarum ſ. Gaſorum, Gaſonenſis, in Pamphylia.

Caſæ

Casæ Candidæ in Scotia. Vide Candidæ Casæ.
- Casauguritanus, in Africa Occidentali.
Caschareníis in Mesopotamia.
Caselleníis vide Cassilienſis Archiep. in Hibernia. Bernh. Pez T. 2. theſauri anecdotor. parte 3. p. 181. ſeq.
Caſenſis Baſtelenſis, in Numidia.
Caſenſis Calanenſis, in Mumidia.
à Caſis Favenſibus, in incerta Africæ provincia.
Caſasmedianenſis ſ. à Caſis Medianis, in Numidia. Caſarum ſive Caſenſium Medianenſium, de Caſis Medianenſis. Victor Vitenſis III. ult.
à Caſis nigris ſ. Caſennigrenſis, in Numidia.
à Caſis Silvanæ, in Numidia.
Caſerenſis (*Caceres de Camerinha*) in inſula Luſonenſi inter Maniſias in Aſia.
✱ Caſertanus, in Terra Laboris in regno Neapolitano. *Ughellus* T. 6.
✱ Κασανδρείας, Caſſandrenſis, in prima Macedonia.
✱ Caſſani, in Calabria citeriore regni Neapol. *Ughellus T.* 9. & T. 10. p. 252.
Caſſi ſ. Caſſii, in Auguſtamnica Ægypti provincia.
Caſſi in Pamphylia.
✱ Caſſilienſis, Caſſelienſis Archiep. Caſſellenſis (*Cashell*) Momonienſium in Momonia Hiberniæ provincia. Vide Jac. Waræum in vitis Archiep. Caſſilienſium & Tuamenſium. Dublin. 1621.
Caſſinenſis, Caſinenſis in monte Caſſino, regni Neapol. *Ughellus T.* 1. *Italia S.* & *T.* 10. *p.* 40. ſqq. Epiſcopatus in Abbatiam Ord. S. Benedicti reductus A. 1334. à Johanne XXII.
✱ Caſſiopeæ ſ. Joanninæ in Epiro veteri.
Caſſitanus, in Sabinis Italiæ.
Caſtabalenſis ſ. Caſtabalorum, in Cilicia ſecunda.
Caſtallanæ in Mauritania Cæſarienſi.
✱ Caſtaniæ (*Caſtellaneta*) in regno Neapolitano.
Cidade Caſtellana in Umbria, vide Tifernas. *Civitatis Caſtelli*, M. Frid. Gotfrid Elteſten Nachricht von Zoerbig p. 140.
Caſtellanus ſeu Olivolenſis in Inſula Urbis Venetæ. Pagi ad A. C. 1050. n. 5.
Caſtellinenſis ſ. Caſtellæ veteris, Aucæ Epiſc. in Hiſpania. (hodie *Burgos.*) Regni Caſtellæ ſ. Caſtiliæ in Hiſpania. theatro Eccleſiaſtico de les Igleſias Metropolitanas y Catedrales de los Reynos de las Caſtillas, vidas de ſus Arzobiſpos y Obiſpos, y coſas memorables de ſus ſedes, por Don *Gil. Gonçalez Davila.* Madrid 1645. 1647. 1650. fol. 3. Vol.
✱ Caſtellanetenſi, Caſtellanenſis in provincia Hydruntina regni Neapol. *Ughellus T.* 9. & T. 10. p. 255.
Caſtellanus ſ. Caſtellenſis, (*di Caſtell' a mare della Bruca.*) civitatis Caſtellanæ in Latio. Civitatis Caſtellanenſis in Provincia Romaniæ, ſubſcripſit Concilio Lateranenſi A. C. 1179. cum Hortano junctus A. C. 1433. ſub Eugenio IV. vide Juſtum Fontaninum in antiquitatibus Hortæ p. 300. & 465. ſeq.

Caftu-

Castulensis in Mauritania Cæsariensi.
Castulonensis, (*Caslona*) in confinio Castellæ novæ & Andalusiæ. vide Martinum de Ximena in opere de Episcopis diœcesis Jaënnensis p. 53. sqq. Aguirre Tom. I. Concil. Hispan p. 310.
Casulæ Carianensis, in Africa Proconsulari.
Casulis Carianensis, Byzacena Africæ.
Catabitanus, in Mauritania Cæsariensi.
* Catacensis, vide Cattaconensis & Cantazaritanus. *Ughellus T. 9.*
Catagnensis, vide Cataquensis.
Cataloniæ in Hisp. historiam Eccles. & secularem edidit Hispanice Andreas Bosch, Perpinianensis 1628. fol.
* Catalaunensis, in Campania Galliæ. (*Châlons sur Marne.*) sub Archiep. Remensi. vide Albericum monachum trium fontium I. p. 35. 42 &c Sammarthan. T. 2. Galliæ Christ. p. 501. Charles Rapine, annales Ecclesiastiques de Châlons en Champagne Paris. 1636. 8.
* Κατάνης, Catanensis, Catinensis, sub Syracusano, deinde Avtocephalus, denique Archiepiscopus in Sicilia. Jo. Baptista de Grossis Catanense decachordum 1642. 1647. fol. & Catana sacra. 1654. fol. Vincentii de Cutellis Catalogus Episcoporum Catanensium, MS. apud Innocentium Rocca fortem, Panormitanum, Catanensem Canonicum teste Mongitore T. 2. p 281. Rochus Pirrus tomo 2. Siciliæ sacræ, Volum. 3. thesauri Siciliæ. Jo. Baptistæ de Grossis decachordum recusum T. X. ejusdem thesauri. Xaverii Acciarelli S. J. vite di Vescovi di Catania, da S. Berillo discepolo di S. Petro fino a D. Francesco Carafa, colle notizie di tutto cio che di memorabile e occorso ne' loro tempi nella santa Chiesa e nel regno di Sicilia.
Catanzaro in regno Neapol. cui junctus Tabernarum Episcopus.
Cataquensis in Numidia, vide Catagnensis.
* Catari in Dalmatia.
Catatenus in Lycia.
Catanguritanus in Africa Occidentali.
* Cathanesius, Cathanessiensis s. de Catenesse, Dunroduni in Scotia.
* Catharensis (*Cataro*) in Dalmatia. *Ughellus T. 7. Italia S.*
Cathauguritensis in Numidia.
Catinensis, vide Catanensis.
Catralevcensis, vitiose pro Castulonensi.
Catrensis, in Mauritania Cæsariensi. fortasse Castrensis.
* Cattaconensis (*Catanzaro*) in Calabria ulteriore. *Ughellus T. 9.*
de Cattenensibus, Episcopis Alex. Rossæus MS.
Catuellaunorum Civitatis. Vide Catalaunensis.
Catulensis, in Mauritania Cæsariensi.
Cavaiicensis, sub Archiep. Avenionensi. Cavailhon.
Caucasi montis Archiep. ad mare nigrum. Καυκάσου ἐν ἔθνει Ὀβυδίνης, metropolita *Andronico Palæolog.*
Caucoliberis (*Colioure*) in Gallia Narbonensi.
Caudinensis, in principatu citeriore regni Neapol. *Ughellus T.* 10. p. 54.

à Cemeriano f. Cemeriniana, in Numidia.
Cenadienfis in Hungaria. Innocent. III. lib. I. Epift. 544. 546.
Cenanæ f. Cenanujæ, in Hibernia.
Cencitanus in Africa Occidentali.
Cenculianenfis, in Byzacena Africæ.
Cendalvanenfis five Laonenfis, Killalow in Hibernia fub Archiep. Caffelienfi.
Cenei, in Phrygia, ut Harduinus fufpicatur.
Cenenfis, in Byzacena Africæ, à Cenis.
Ceneftenfis, al. Teveftenfis, in Africa.
* Cenetenfis (*Ceneda*) in ditione Veneta. *Ughellus T.* 5. & T. 10. p. 261.
* Cenomanenfis f. Cenomanicus, (*le Mans*) in Gallia. fub Archiep. Turonenfi. Jo. Morellus in Actis Sanctor. 6. April. Mabillonius T. 3. Analect. pag. 46. feq. novæ edit. f. 237. usque ad 338. Jo. Boudonnet Parif. 1651. 4. Jo. Broullier. Anton. le Courraffiere ibid. 1648. 8. 1650. 4. Sammarthan. T. 2. Galliæ Chrift. p. 512.
Centenarienfis, in Numidia.
Centumcellenfis, Centumcellicus (hodie *Civita vecchia*) in Patrimonio S. Petri. *Ughellus T.* 10. p. 55.
Centurianenfis, Centurienfis, Centurionenfis, in Numidia.
Centufienfis in Numidia.
Cepha caftelli, in Syria.
Cephalenfis, in Africa Proconfulari.
* Cephaledienfis f. Cephaleditanus, Cephalucenfis, Κεφαλέδη, (*Cifalu*) in Sicilia. Benedictus Paffa flumen, Ord. minor. de origine Ecclefiæ Cephaledienfis ejusque urbis & diœcefis defcriptio. Venet. 1645. 4. Rochus Pirrus T. 2. Siciliæ facræ, Volum. 3. thefauri Italiæ. Vicentius Auria in antiquitatibus Cephalidis c. 8. p. 34. feq. T. 14. ejusd. thefauri &c. 12. p. 52. feqq.
* Cephaleniæ, in infula ditionis Venetæ. Κεφαληνίας καὶ Ζακύνθου.
Cerami, in Caria.
Ceramii, in Lazica exarchatus Ponti.
Ceramuffenfis f. Cernamufitanus, in Numidia. Ceraminenfis, Cernamufenfis.
Cerafenfis, Cerafianus f. Cerafenorum, in Lydia.
Κερασοῦντος, Cerafuntis, (*Chirifonda*) in Ponto Polemoniaco.
* Ceraunıæ f. Cireniæ, (*Cerines*) in infula Cypro.
Cerbalitanus, in Africa Proconfulari.
Cercefinæ f. Circefii, in Osrhoëne.
Κερκύρων, Cercyri f. Corcyrenfis, in Epiro, in ditione Veneta.
Cerellitanus, (*Cerillo*) in regno Neapol. interfuit concilio Lateranenfi A. 649. *Ughellus T.* 10. p. 58.
Cerenfis f. Cærenfis (*Cervetere*) in patrimonio S. Petri. *Ughellus T.* 10. p. 33.
Cerenzanus junctus cum Cariatidis Epifcopo in regno Neapol.
Cernamufenfis, Cerramufenfis, f. Ternamufenfis, in Mauritania Cæfarienfi.
Cernicæ in Peloponnefo.
della Cerra, fub Archiep. Neapolitan.

*Cer-

Chere-

Cheretapenſis in Phrygia Pacatiana.
Cherſonneſi, Cherroneſi, Chironenſis, in inſula Creta.
Cherſonneſi in Thracia.
Cherſonitanus, Cherſonis, in Taurica Cherſonneſo. χερσῶνος in provincia Zicchia, ἐπαρχίας ζικχίας. al. ζηχίας. ex Archiepiſcopo Metropolita.
Cheruntis, in Arabia ſecunda.
à Chezas ſ. à Cedias, Cedienſis, in Africa.
Chiaggi in Mingrelia.
* Chiappæ, in America Septentrionali.
* Chienſis (*Scio*) Chii inſulæ. Χίου μητροπολίτης. La Scio ſacra del rito Latino, deſcritta dall' Abbate Mich. Giuſtiniani, in Avellino 1658. 4. Ejusdem Chius Sacra Græci ritus, neſcio an edita. Epiſcopus antea ſub Archiep. Rhodi.
* Chiemenſis, Chiemſeenſis (*Chiemſee*) in Carniola, ab A. 1218. Epiſcopatus ſub Archiep. Salisburgenſi. Vide Gabr. Bucelin. T. I. p. 48. H. Caniſii Antiqu. Lect. tomo 6. (edit. novæ T. III. part. 2. p. 494.) Jo. Hubneri Hiſtoriſche Fragen VIII. pag. 297. Lunigii Fortſetzung part. I. ſpicileg. Eccleſ. p. 1069.
Chieti in Aprutio Neapol. Archiep.
Childarenſis ſ. Darenſis, in Hibernia ſub Archiep. Dublinenſi.
Chili, ad Jacobi Chilienſis fanum, in America meridionali, ſub Archiep. Limano.
Chimæræ, in Epiro veteri.
Chinenſium Epiſcopi miſſi è Gallia tres. Journal des Sav. 1666. Aouſt. p. 97.
Chironenſis Epiſcopus, Cherſonneſi in inſula Creta.
Chiſami, Chiſamenſis in Creta, Ciſſami, Kiſami.
Chitri ſ. Chytri, in inſula Cypro.
* Chiuſinus. vide Cluſinus.
Chſiarenus, in prima Aſia.
* Cholmogorenſis in Moſcovia.
* Χώνου Archiepiſcopus. vide Coi.
Chomatenus, Chomatis ſ. Comatis, in Lycia.
Chomoarenus ſ. Chomocarenus, in Phœnicia ſecunda.
* Chonadi & Segedini, in Hungaria, ſub Archiep. Coloczenſi.
Chonæ, Chonenſis, Chonarum, in Phrygia Capatiana, antea Coloſſæ, Metropolitanus.
Choriani, in Lazica, exarchatus Ponti.
Choſanorum, caſtri Choſanorum, in magna Armenia.
Choſomachorum, caſtri Choſomachorum, in magna Armenia.
Choſſi (*Callabi*) in Ægypto.
Chriſtianopoleos, Χριστουπόλεως in Thracia. T. 2. rer. Mogunt. p. 432.
* Chriſtianopoleos, quæ & Arcadia, Arcadiæ metropolis. Χριστιανουπόλεως.
* Chriſtianſandenſis, in Norwagia.
* Chriſtianienſis à priore diverſus, Ansloënſis, Norwagiæ Metropolitanus.
Chriſtopoleos ſ. Neapoleos in Macedonia.

Circesii f. Cereesinæ, in Osrhoëne.
Circinitanus, in Byzacena Africæ. Circinæ f. Cercinæ, insulæ (*Cercare*) in ora Africana regni Tunetani.
Cireniæ, vide Ceraunïæ.
Cirindonensis, vide Cyrensis.
Cirtensis, Cirtæ Juliæ, in Numidia. Metropolitanus.
* Cirtonii f. Cortonæ, in ditione magni Ducis Hetruriæ.
Cisamensis in Creta insula. Vide Nic. Comnenum historia Gymnasii Patavini p. 39. sqq. reditibus ejus hodie Collegium Græcorum Venetum Patavii alitur.
Ciscissæ, Ciscienfis, in Cappadocia prima.
Cisopolitanus. vide Nic. Staphorst T. 2. Hamb. Kirchen-Hist. p. 633.
Cisamensis, Cissami (*Castel-Chisamo*) in Creta insula.
Cissi f. Ciscissi, in prima Cappadocia.
Cissitanus f. Cessitanus, in Mauritania Cæsariensi. vide & Cicsitanus.
Cistaricensis f. Sistaricensis & Segestericus, in Provincia Galliæ.
Cistrenus in Isauria.
* Citæi f. Sittiæ, in insula Creta.
Citaridensis Episcopus interfuit A. 1439. concilio Florentino.
Citharizorum f. castri Citharisarum, in Armenia.
Cithera, Citery, Episcopus titularis A. C. 1495. Unschuld. Nachrichten 1720. p. 883.
* Cithri sive Gydriæ (*Chitro*) in Macedonia prima.
Citicensis, Cizensis f. Citizensis, Mammillensis (Zeitz) in Saxonia superiore, translatus A. C. 1026. Naumburgum f. Neunburgum. Gabr. Bucelin. T. I. pag. 41. seq. Paulus Langius in Chronico Citizensi, inter scriptores rerum Germ. Jo. Pistorii. Bulla translationis à Johanne XX. Papa. Lunigii Anhang T. 2. spicileg. Eccles. p. 144.
Citiensis (*Citii, Chite*) in insula Cypro.
* Citri, in Macedonia. Κίτρους, sub Archiep. Thessalonicensi.
Civitatensis, sub Archiep. Beneventano; in regno Neapol. translatus ad S. Severum. *Ughellus T.* 8. p. 284.
Civitatensis seu de Ampurias in Sardinia. vide Salvatoris Vitalis annales Sardiniæ pag. 34. T. 15. thesauri Siculi.
Civitatensis, Civitatis Roderici, in Hispania, in regno Legionis. (*Ciudad Rodrigo.*)
Civitatis Albensium f. Albæ Helviorum (*Albs*) in Gallia Viennensi.
Civitatis Caldellinæ, in Sardinia.
* Civitatis Caliensis, in regno Neapol.
* Civitatis Castellanæ, in patrimonio S. Petri. (*Falera f. Falisci.*) *Ughellus T.* I. Italiæ S.
* Civitatis Castelli, in Umbria, olim Tifernum Tiberinum.
Cività di Chieti Archiep. in regno Neapol.
Civitatis Ducalis, in regno Neapol. *Ughellus Italia S. Tom.* I.
Civitatis Gabalorum (*Javoux*) in Languedocio Galliæ.
Civitatis Legionum (*Caërleon*) in Wallia Angliæ.
Civitatis novæ in Istria, ditionis Venetæ. *Ughellus T.* 10. p. 67.
* Civitatis Palmarum, in Canaria insula.
Cività di Penna, in regno Neapol. Pennensis unitus cum Adriensi, (*di Atri.*)

Clucen-

Clucenſis, al. Elvienſis, in Anglia circa A. C. 597. vide Speelmann. T. I. Concil. Angliæ pag. 27.
* Clugienſis ſ. Foſſæ Clodienſis. vide Clod.
Clupienſis ſ. Clypienſis, in Africa Proconſulari.
* Cluſinus ſ. Cluſinenſis (*Chiuſi*) in Hetruria. *Ughellus T.* 3. ſub Archiep. Senenſi.
Clypienſis, vide Clupienſis.
Clyſmatis, in Arcadia Ægypti.
Cnidi ſ. Gnidi (*Stadiorum*) in Caria.
Cnoſſi, Gnoſſi, in Creta inſula.
Coaræ, vitioſe pro Doaræ in Cappadocia. Ῥεγεδόαρα, Regio Doara.
Cobiſtuliæ in Cappadocia ſecunda.
Cocci, in Ponto Polemoniaco.
* Cochini, in ora Malabarenſi. Catalogum Epiſcoporum Cochinenſium ab A. C. 1557. exhibet Antoninus Caetanus de Souſa in Commentariis Academiæ Regiæ Ulyſſiponenſis A. 1722. ſub init.
Coctanenſis in Armenia. Leibnitii collectanea etymolog. p. 177.
Cocuſi in Armenia ſecunda.
Codadiæ Epiſcopus Synodo Photianæ interfuit. vide Cotradenſis.
Κοδρῶν, Codrenſis, in ſecunda Pamphylia. avtocephalus.
Codri, in Pamphylia. Vide Codrylenſis.
Codrinæ ſ. Scodrinæ civitatis (*Scutari, Scutarenſis*) in Albania, olim in Dalmatia.
Codrylenſis ſ. Codrylorum, in Pamphylia.
Cœlenes in Hiſpania. *in Concilio Ovetenſi* A. C. 877.
Cœlenſis ſ. Cylenſis in Thracia, provincia Europæ.
Coënſis à Coo, (Κῶς, Κῶιων, *Lango* hodie, Græcis *Stingo*) in Provincia Cycladum. ſub Archiepiſcopo Rhodi.
Coi Epiſcopus in Pamphylia ſecunda. Κῶς hodie Archiep.
Cœnobiæ ſ. Canobiæ, in nova Epiro.
* Cœnobii (*Canobin*) Monaſterium in monte Libano, ſedes Patriarchæ Maronitarum.
Cœnomanicæ urbis Archiepiſcopus. le Cointe T. 4. p. 127. vide Cenomanenſis.
Coimbrenſis ſ. Conimbricenſis, in Portugallia.
Colbaſenſis, in Pamphylia ſecunda.
Colbergenſis in Pomerania. Pagi ad A. C. 1008. n. 4.
Epiſcopus Colditius in Epiſtolis B. Lutheri T. 2. p. 388 b.
Colibraſſi, Colibrienſis, Colimbrienſis vide Columbrienſis.
Colithenus, in Arcadia, ſub Patriarcha Alex.
* Collenſis, in ditione magni Ducis Florentini. *Ughell. T.* 3.
* Colocenſis ſ. Coloſſenſis, (*Colotza*) in Hungaria, Archiepiſcopus.
* Colomnenſis in Ruſſia, Metropolita.
Coloneæ ſ. Colonienſis, in Armenia. Κολωνείας metropolita.
Coloniæ Lindi in Britannia. Joſeph. Bingham Origg. Eccleſ. T. 3. p. 158. Vide Lincolnienſis.
Coloniæ in Cappadocia tertia.

Co-

Comitienſis in Phrygia Salutari.
Commaci, in prima Pampylia. vide Comanenſis.
Comoarenſis in Phœnice ad Libanium.
Complutenſis Epiſcopus (*Alcala de Hanarez*) in Caſtella nova.
✱ Compoſtellanus, in Gallæcia Hiſpaniæ. Archiep. ab A. C. 1096. Luitprand. p. 451. Gil. Gonſales de Avila' no theatro Eccleſiaſtico olas Igrejas metropolitanas Tom. 1. p. 1. ſeq. Rodrigo Mendes Sylva, poblacion general de Eſpanna na deſcripçaon do Reyno Galliza cap. 2.
✱ Compſanus ſ. Conſanenſis (*Conza*, *Compſa*) Archiepiſcop. in principatu ulteriore regni Neap. *Ughell. T.* 6.
✱ Conceptionis S. Virginis in inſula Hiſpaniola.
✱ Conceptionis, in opido Americæ Meridionalis, in regno Chili.
✱ Conchenſis (*Cuenza*) in Caſtella nova. Jo. Paul Martyr Rizo, hiſtoria de la Ciudad de Cuenca Madrit 1626. fol. Pedro de Solera Reinoſo, encomio de la Ciudad y Obiſpo de Cuenca y Condes de Benavente, Conchæ 1624. Euſtachio Munnoz hiſtoria de Cuenca MS. Rodrigo Mendes Sylva poblacion general de Eſpanna, na deſcripçaon de Reyno de Caſtella c. 17.
✱ Concordienſis, in ditione Veneta. *Ughellus Tom.* 5. Italiæ ſacræ.
✱ Condomienſis Epiſcopus ab A. C. 1317. in Aquitania Galliæ, ſub Archiep. Burdegal. Anonymus in Dacherii ſpicileg. T. 2. fol. 580. Sammarthan. T. 2. Galliæ Chriſt. pag. 531.
Conmacnæ, vide Ardachadenſis in Hibernia.
Connagthtenſium Archiepiſcopus, hoc eſt Tuamenſis in Hibernia.
Κωνῶν, Coneos ſ. Demetriopoleos, in Phrygia Salutari.
✱ Congi ſ. Soteropoleos, in Ora Occidentali Africæ.
✱ Conimbricenſis ſ. Coimbrenſis, Columbrenſis, in Portugallia, ab A. C. 411. Catalogo chronologico Critico dos Biſpos de Coimbra, compoſto pelo Franciſco Leitaon Ferreira, in commentariis Academiæ Regiæ Ulyſſiponenſis A. 1724. num. XVIII.
Connanus ſive Kenanenſis, Kellenſis in Hibernia, ſub Archiep. Armachano junctus deinde cum Clonardenſi.
Conneriæ, Dailaraid in Hibernia, ſive Conorenſis ſub Archiep. Armachano.
Connerthenſis, Martyrolog. Rom. 3. Nov.
Conobdeledei, in Africa can. 87. Carthag.
Cononæ in Piſidia.
Cononenſis in Chinenſe regnum miſſus à Gallis.
Conſenſis Archiep. (*di Conſa*) in regno Neapol.
Conſentinus, Cuſentinus, (*Coſenza*) Archiep. in Calabria citeriore, regni Neapol.
✱ Conſeranenſis ſ. Coſeranus, Coſeranenſis, Conſorannorum, in Vaſconia Galliæ, ſub Archiep. antea Narbonenſi, poſt Auſcienſi T. 1. Galliæ Chriſt. edit. nov. pag. 1123. (edit. vet. T. 2. p. 530.)
Conſervano in regno Neapol. ſub Archiep. Barenſi. Vide Converſanenſis.
Conſtantianicenſis, in prima Palæſtina.
Conſtantiæ vel Briovereníis Epiſcopus interfuit concilio Aurelianenſi A. C. 549.
Conſtantienſis, Salamis, in Cypro inſula.

✱ Con-

* Corcyræ Melanes (*Curſola*) in inſula cognomine, oræ Dalmaticæ, Archiep.
Cordilaſenſis, interfuit concilio Rom. A. 503.
* Cordubenſis in Andaluſia, Hiſpaniæ provincia. vide Martinum de Roa, P. D. de Ribas.
Coreathidis Κώμης, in Arabia ſecunda.
Corentinopolis in Britannia minore. (*Kempercorantin*) le Cointe Tom. I. pag. 215. T. 3. pag. 588.
Corfinii ſ. Valvæ, in Aprutio citeriore regni Neapol.
Corici in Cilicia prima.
* Corinthius, in Achaja tertia Peloννeſi. Κορίνθου, πάσης πελοποννήσου, metropolitanus.
* Coriſopitenſis ſ. Cornubienſis (*Cornuailles* ſ. *Quimpercorentin*) in minore Britannia Galliæ, ſub Archiep. Turonenſi. Sammarthan. T. 2. Galliæ Chriſt. p. 551.
Cormaricenſis, vitioſe pro Wormacienſi. vide le Cointe T. 7. p. 118.
Cornelienſis ſ. Foro Cornelienſis (*Imola*) in Romandiola. Vide Imolenſes.
S. Cornelii, in Helleſponto.
Cornenſis ſ. Cotnenſis, in Lycaonia.
Cornetanus in Tuſcia, junctus cum Epiſcopatu Montis Faliſci. vide *Ughellum Italia S. T.* I. p. 975. ſqq.
Corniculanenſis, in Mauritania Cæſarienſi.
Cornubienſis, in Weſtſexia Angliæ.
Cornvetenſis, in ditione Pontificis Romani. vide Cornetanus.
Coroacenſis, fortaſſe Cauriacenſis Epiſcopus, interfuit Synodo Magdunenſi ad Ligerim A. 891.
Coroneæ, in Peloponneſo, Morea in prima Achaja.
Coronenſis (*Coron*) in quarta Achaja, in exarchatu Macedoniæ.
Coronienſis (*Landscron*) in Scandia.
Corſicanus (*Urcitanus* fortaſſe, judice Harduino) in regno Granatenſi.
Corſicanæ Inſulæ Epiſcopatus quinque Adiazzo, Aleria, Sagona, Mariana, Nebio. *Salvatoris Vitalis*, Marenſis Franciſcani Cronica ſacra ſive Santuario di Corſica, memoratur à Raph. Soprane p. 252. de ſcriptoribus Liguriæ.
Corſiniani in Tuſcia. vide Pientinus.
Corſula (*Corzula*) in inſula maris Adriatici, ditionis Venetæ.
Cortagenſis (vide *Corcagienſis*) in Hibernia.
* Cortonenſis, in Hetruria. *Ughellus T.* I. *Italia ſacra.*
Cortzenenſis, in quarta Armenia.
Corycienſis, Coryci, in Cilicia prima.
Corydalenſis, Corydalorum, Corydali, Corydallæ, in Pamphylia ſecunda, aut Lycia.
Coſenza, archiepiſcopus in regno Neapol. vide Conſentinus.
Coſeranenſis. vide Conſeranenſis.
Coſiliani ſ. Caſſiliani, in Lucania, regni Neapol. Vide Marcellianenſis. *Ughell. T.* 10. p. 127.
Κοσπόρου Coſpori avtocephalus ſub Patriarcha CPol. *Nilus Doxopater.*
Coſſi ſ. Coſti, Callabi, in prima Ægypto.
Coſtodienſis pro Conſtantienſi. Martene I. anecdot. p. 1277.
Cotenorum ſ. Κοτάνων, in Pamphylia.

* Cre-

* Cretensis, Κρήτης, πάσης Εὐρώπης Metropolita, sub eo Episcopi XII. & deinde alii sex. vide Jo. Meursii Cretam lib. IV. cap. 4 p. 207. sq.
Cridiensis, Cridiæ Episcopus in Westsexia Devonia Angliæ. Vide Domnocensis.
Crojensis, in nova Epiro. (*Croja*,. olim Antigonia Albaniæ s. Eribea.)
Croniensis, Croniæ in Sicilia, vide Rochum Pirrum T. I. Siciliæ sacræ lib. 2. Volum. 3. thesauri Siciliæ.
*Crotonæ, Cotroniensis in Calabria citeriore regni Neapol. *Ughell*, T. 9. Agostino Alberti na sua idea General delle catedrali d' Europa p. 135.
* Crucis sani (*Barança*) in Peruvia Americæ Meridionalis.
* S. Crucis in regno Angolæ. Catalogus Episcoporum ab A. C. 1596. in Commentariis Academiæ Regiæ Ulyssiponensis A. 1522. sub init. auctore Antonio Caëtano de Sousa.
Crusvicienfis s. Uladislaviensis, Crusenicii, in Cujavia Poloniæ.
Ctesiphontis ad Tigrin, ex adverso Seleuciæ.
* Ctusuwanch sive Ctus, in Armenia.
* Cubensis, S. Jacobi de Cuba, in Insula una ex Antillis, Americæ Septentrionalis. *Alphonsus Henriquez* del Obispado de Cuba.
Cubdis, in Africa Proconsulari.
Castri Cubdorum, in Mesopotamia.
Cuchensis Ecclesia, sedes Patriarchæ Chaldæorum Seleuciæ & Ctesiphontis. Assemanus T. I. Bibl. Oriental. p. 10.
Cucusi, in Armenia secunda, quo in exilium missus Johannes Chrysostomus. Κυκουσοῦ
Cufrutensis, in Byzacena Africæ.
* Cujaviensis in Polonia, Uladislaviensis, qui se etiam scribit Pomeraniæ Episcopum teste Staravolscio p. 59.
Cuiculi in Numidia. Cuiculitanus.
Castri Culanis, in Mesopotamia, sub Patriarcha Antiocheno.
Culcitæ in Africa Proconsulari.
Cullitanus in Numidia. Cullicitanus.
* Culmensis, Culmensehensis ad Vistulam, in Prussia Polonica. Gruter. Tom. I. Chron. Chronicor. Ecclesiast. pag. 1168. & Christoph. Hartknochii Hist. Eccles. Pruss. lib. I. c. 3. & diss. 14. de rebus Prussicis, ex Schutzio, Grunovio & Hennebergero. Gabr. Bucelinus T. I. p. 15.
Culsitanus, Culusitanus in provincia Proconsulari Africæ.
Culusitanus, in Byzacena Africæ provincia.
Culusitanus, Culsitanus in Africa Proconsulari.
Cumanus, Cymæ vel Cymes, Κυμαίων, in Asiæ provincia Proconsulari.
Cumanus sive Cumanensis, in provincia Laboris; unitus Archiepiscopatui Neapol. *Ughellus* T. 6. p. 225. Barthol. Chioccarellus in catalogo antistitum Neapolitanorum pag. 146. sqq. Julius Cæsar Capaccius in antiquitatibus Campaniæ p. 184. sq. Tom. 9. thesauri Italiæ parte 3.
* Cupersanensis sive Conversanensis, in Barensi provincia regni Neap. *Ughellus* Tom. 7. Cupersanenses Episcopos usque A. C. 1642. persequitur Paulus Antonius de Tarsia libro III. hist. Cupersanensis T. 9. thesauri Italiæ parte V. p. 68. sqq.
Cupræ Montanæ (*Ripa Transone*) in Marchia Anconitana.

Cyrenes (*Carvenna* five *Cairoan*) in Libya Pentapolitana.
Cyrenenfis T. 2. rer. Mogunt. p. 433. 435. 437.
Cyrrhi, Cyrenfis, Cyrianus, Cyri, Κυρεςῶν, (*Quars*) Auguftæ Euphratefiæ, in Syria.
* Cyriacopoleos, Petræ deferti in tertia Palæftina five Arabia prima.
Cyriacenfis in regno Neapol. vide Hieracenfis.
Cyriadonenfis. vide notitiam topographicam in Commentariis Academiæ Reg. Ulyffip. A. 1725. p. 268.
Cyriniæ in infula Cypro.
Cyfamenfis, in Creta infula.
* Cyfici five Cyzici (ἡ Κύζικος.) in Hellefponto.
* Κυθήρων, Cytherorum, in Cypro infula.
Κίτρους, Cytri five Citri, in Macedonia.
Cytæi in Creta Infula (*Setia.*)
Cythriæ, Cythrenfis f. Chytrenus, in infula Cypro.
* Cyzicenus in Hellefponto. Κυζίκου metropolitanus, ἔξαρχος πάσης Ἑλλησπόντου.
* Czernichovienfis in Ruffia Archiepifcopus. (*Czernichow & Novogrod Seversky.*)

D.

Dablis, Δαυλίδος, in Hellade, in prima Bithynia.
à Dacia Ripenfi, è Dacia de Blacena: in Servia.
Pro Daciana (Danicæ) *Ecclefiæ fecuritate concilium A.* 1257.
Dadaliæ Epifcopus interfuit Synodo Photianæ.
Dademonitanus, in magna Armenia.
Dadybrenfis, Dadybrorum, in Paphlagonia.
Dadymorum, fortaffe Larymorum in Caria, fufpicante Harduino.
Dajlaraid, vide Connorenfis in Hibernia.
Dalbojenfis, in Scandia Acta Er. 1725. p. 22. Dolboigenfis.
Daldiæ, in Gothia, ubi Epifcopus ab A. 1065.
Daldi five Daldæ, Daldes, Δαλδέων, Δαλδιανῶν, in Lydia.
Dalifandi, in Ifauria.
Dalizandenfis, Dalifandi, Daldafi, in Pamphylia.
De Dalmatiæ Epifcopis Pagi ad A. C. 1062. n. 6.
Dalminii, Dalmitæ f. Almiffæ, in Dalmatia.
* Dalmularum & Polyphengis Epifcopus (interfuit Synodo CPolitanæ A. 1565.) in tertia Achaja, in exarchatu Mecedoniæ.
* Damafcenus, Damafci, in provincia Phœniciæ Libanenfis.
Damatcorenfis, in Numidia. Bamaccorrenfis, Vamaccorenfis.
* Damiatæ in Ægypto, ex adverfo Pelufii.
Damliagenfis f. Dulekenfis in Hibernia fub Archiep. Armachano; junctus deinde cum Clonardenfi & Kenanenfi in Midia.
Dammacæ five Damocex, Domnocenfis, Dunmochenfis, (*Dunvich*) in Anglia, in Comitatu Suffolciæ.

Deduanami ſive Cluani, Clonæ, (*Kiloom*) in Hibernia.
* Deenſis ſ. Dienſis, in Delphinatu Galliæ. vide *Jo. Columbum* S. J. *Chererium* &c.
Defreenſis Epiſcopus Coptus in Ægypto.
Deguenſis (*Tekebi*) Coptus.
Deirorum, vide Eboracenſis. le Cointe T. 3. p. 69.
Delaſitanus, itidem Coptorum in Ægypto Epiſcopus.
* Δελβίνȣ καὶ χειμάῤῥας, ſub Metropolita Joanninorum.
Delcenſis Δέλκων (*Dercon*) in Thracia, à vicino lacu Delco. Avtocephalus.
Deli, inſulæ archipelagi, inter Cycladas.
Demenhorenſis ſ. Hermonenſis, Coptorum in Ægypto Epiſcopus.
* Demetriadis, Δημητριάδος ſ. Demetrienſium, in Theſſalia, ſub Metropolita Lariſſenſi.
Demetriopoleos ſive Coneos, in Phrygia Salutari.
Demirenſis (*Damairi*) Coptorum in Ægypto.
Demi, δήμȣ, Lycaonis, in Phrygia Salutari.
Democratenſis, Coptorum in Ægypto.
* Derbaranchitanus, in Armenia.
Derbenſis, Derbæ, (*Dervaſe*) in Lycaonia.
* Dercenſis Δέρκȣ ſ. Dercæ, Δέρκης, Δέρκων, Δερκȣ̃ντος, Andronico Palæologo Δέρκω. Avtocephalus, deinde ex Archiepiſcopo Metropolita. vide Delcenſis.
* Derganavanch, in Armenia.
* (*Derry*) Deriæ (*London-Deri*) in Hibernia. Derenſis, Darrich, Ceanla-Eogain, ſub Archipiſc. Armachano.
Dermocholchorum Epiſcopus interfuit Synodo Photianæ. In Colchorum gente fortaſſis, inquit Harduin.
* Dertonenſis ſ. Terdonenſis, Tordonenſis, Dordonenſis, (*Tortona*) in Alpibus Cottiis in Ducatu Mediolanenſi. *Ughellus T.* 4.
* Dertuſenſis ſ. Dertoſanus (*Tortoſe*) in Catalonia. Mich. Joannes Vimbodinus. Thomas Herrera. Allat. p. 347. apum Urban. Franciſcus Martorellus.
Detorianenſis, in Byzacena Africæ. Harduino judice non diverſus à Decorianenſi.
Devcaledonius, in Scotia T. 1. delic. poëtar. Scotor. p. 622.
Develti, Debelti ſ. Zagoriæ, in provincia Æmimonti in Thracia.
Devonienſis, in Anglia.
Diabenſis in Africa. vide Zabenſis.
Diæ in Arabia ſecunda, ſub Patriarcha Hieroſol.
Diæ, ſ. Deæ Veiontiorum (*Die*) in Gallia provinciæ ſecundæ Viennenſis, infra, poſt Dii.
Dianienſis ſ. Danenſis Epiſcopus, Deniæ in regno Hiſpaniæ Valentino.
Dianenſis, in Numidia.
Diavlienſis, Dauliæ in prima Achaja.
Diceæ, Dicenſis in Byzacena, Africæ provincia.
Diciozanabri in Pamphylia.
Dictidis, in Libya Pentapolitana.
Didenſis, Didorum (al. *Andidenſis*) interfuit ſeptimæ Synodo A. 787.

Didymi,

Dorliæ, vide Diocliæ.

Dodones five Dodonæ, in veteri Epiro.

Dolboigenfis T. 2. memoriar. Hamburg. p. 763. Vide Dalboijenfis, in Sconia five Scandia.

* Dolenfis, in Britannia minore Galliæ, fub Archiep. Turonenfi. Vide Baldrici gefta Epifcoporum Dolenfium, cum notis Michaelis Cofnier. Flexiæ 1641. 4. & cum ejusd. Cofnerii vita Roberti de Arbriffelles. Sammarthan. T. 2. Galliæ Chrift. p. 564. b. Metropoliticum jus contra Turonenfem fibi arrogare voluit A. C. 555. le Cointe T. I. p. 814. T. 3. p. 792. Acta varia in caufa Dolenfis Epifcopatus, edidit Edmundus Martene p. 38. feq monument. vett. fcriptorum edit. in 4. Vide Innocentium tertium lib. 2. Epift. 82. feq. Baronium & Pagi ad A. C. 1182. Alberti Catalogum Epifcopor. Dolenfium.

Doliæ, in Sardinia.

Dolichenus, Doliches, Δολιχαίων, in Euphrathefia Syriæ.

* S. Dominici, infulæ inter Antillas Hifpanicas, in America Septentrionali.

Domitiopoleos, in Ifauria.

Domnocenfis, Donmunenfis, Dammacæ, Dommucenfis f. Dunmochenfis, Domnonii, in Anglia. (*Devonshire*) in Comitatu Suffolciæ. Vide Cridiæ.

Domnorum Epifcopus interfuit Synodo Photii.

Donatianæ, Euriæ, Euromes, in Epiro veteri.

Donmunenfis in Anglia Orientali. Speelmanni Concilia T. I. p. 302. vide Dommucenfis.

* Donn & Conner, Donfaglini in Hibernia.

Doræ in Palæftina prima.

Dorcaciftrenfis, Dorcacenfis, Dorcinoenfis, Dorceftrienfis, in Anglia, in Comitatu Oxonienfi.

Dorceftrienfis, in Weftfexia Angliæ. divifus in Dorceftrienfem & Wintonienfem A. C. 661. Vide Pagium n. 9. *Birini* primi Dorceftrienfis Epifcopi memoria, Martyrolog. Rom. 3. Decemb.

Dordonenfis Epifcopatus mentio in Epiftolis Gregorii VII. Papæ, idem ut videtur cum Dertonenfi, in Ducatu Mediolanenfi.

Dorobernenfis, deinde Cantuarienfis, in Anglia.

Doroenfis, Dorenfis, Dororum, in Palæftina prima.

* Doroftoli f. Diftræ, in Mœfia fecunda; al. Driftæ & Doroftori. Martyrolog. Rom. 20. Nov.

Doroverni, vide Dorobernenfis.

Dorpatenfis, Dorpati (*Derpt*) in Livonia.

Dorthunenfis, vide Dortonenfis. in Catalonia.

Dorylæi (*Tzadurillo*) in Phrygia Salutari.

Dotanus five Elicitanus, in Valentino Hifpan. regno.

Draconarienfis, Traconariæ, Dragonenfis in principatu ulteriore regni Neapol. *Ughellus Tom.* 8.

Dramenfis, in Macedonia. ὁ Δράμας, non Epifcopus fed πρωτοπαπᾶς fub Archiepifcopo Philippenfium. *Andronicus Palæologus.*

Dramitzenfis, in Thracia.

Durensis Episcopus in Byzacena, Africæ provincia.
* Durhamensis in Anglia. vide Dunelmensis.
Durostorensis Episcopus in Mœsia secunda.
Dusensis s. Dusitanus, in Africa Occid.
Dydritanus, in Africa Occidentali Episcopus.
* Dyrrhachinus, Dyrrachiensis, Δυῤῥαχίȣ, Dyrrachii in Albania. Epiro nova, Metropolita. (*Durazzo.*) vide Illyricum sacrum Philippi Riceputi.
Dyscolii, (rectius *Dascylii*) Dascyli, in Bithynia.
Dysthensis, Dystheos, in Pentapoli Libyæ.

E.

Ebaæ, in Phrygia fortassis.
Ebagenæ in Lycaonia.
* Eboracensis, Deirorum (*York*) in Anglia. Archiepiscopus a Sec. VII. Vide Simeonem Dunelmensem & Thomam Stubbs hunc à Seldeno p. 1685. - 1734. Lond. 1652. fol. & in H. Warthoni Anglia sacra T. 2. pag. 1685. sqq. illum à Rogero Twysden editum inter scriptores rerum Anglic. Simeonem habet etiam Labbeus T. 1. bibl. novæ MSS. vide Echard T. 1. p. 671. de scriptoribus Ord. Præd.
* Eborensis, in Portugallia. *Hieron. Osorii* catalogus Episcoporum Eborensium. Archiepiscopi ab A. C. 1540. Aguirre T. 1. Concil. Hispan. p. 314.
* Ebredunensis, Ebrodunensis, (*Embrun*) in Delphinatu Galliæ. Archiep. *Sammarthan.* T. 1. Galliæ Christian. p. p. 270.
* Ebroicensis, (*Evreux*) Eburovicensis, in Normannia, sub Archiep. Rotomagensi. Jo. Pauli le Jeu series Episcoporum Ebroicensium. 1622. 8. Mr. le Brasseur histoire d'Evreux. Jo. Baptista de Machault, MS. Sammarthan. Tom. 2. Galliæ Christianæ pag. 571.
Ebronensis, Hebronensis, in Palæstina.
Ebusi Episcop. sub Archiep. Carthag. in Hispania. Luitprandi Opp. pag. 530. *Yuica* insulæ maris mediterranei. vide Ruinartum p. 148. ad Victorem Vitensem.
Ecanæ in Apulia.
Ecelisenæ, in Lydia vel Asia Proconsulari.
Ecataresis in Dalmatia.
Echinæi, Echinensis, Echinæorum, Echinæatarum, in Epiro. Echini in prima Thessalia, in exarchatu Macedoniæ.
Ecolismensis, Eglinensis sive Engolismensis, (*Angoulesme*) in Aquitania.
* Ecsmiasin, Monasterium, sedes Patriarchæ Armenii.
* Edessenus, Edessæ, in Osrhoëne Syriæ. vide Procopium II. 12. de bello Pers. & 26. sq. Francisci Grisendi memorias Edessenas, sive historiam de archiepiscopatu & Ecclesia Civitatis Edessæ memorat Prosper Mandosius T. 1. Bibl. Romanæ p. 345.
Edessenus, in Macedonia prima.
Edicrensis vide Idicrensis.
* Edimburgensis, in Scotia.

Elſan-

dicis Thomas Treterus & Jo. Plastingius: confer Christoph. Hartknochii præf. ad opus quod inscripsit: Alt und Neu Preussen. idem de Episcopis Ermelandinis videndus in Historia Ecclesiastica Borussiæ, Germanice edita p. 150. sq. Preußische Historia f. 459.
Ermianensis sive Hermianensis in Byzacena Africæ.
Erræ sive Herri Episcopus, in Arabia secunda.
Erymnorum, in Thessalia.
Erythræ s. Erythrarum, Erythrærorum, in Asia Proconsulari.
Erythrarum, in Libya Pentapolitana.
Esbuntis s. Esbonitarum, in provincia Arabiæ.
Esculanus s. Asculanus, in regno Neapol.
Eserniatensis (*Isernia*) in Provincia Laboris in regno Neapol.
Esinus sive Æsinus, in Marchia Anconitana regni Neap.
Estonum, in Livonia.
Esztergom, vide Strigoniensis.
Etennorum s. Etennensis, in Pamphylia. Scribitur & Etæni, Ethænæ, Tænæ, Eutinnorum.
Evæ Deiparæ, in quarta Armenia.
Evabonensis vide Nic. Staphorst T. 2. Hamburgische Kirchen-Historie p. 633.
Evaissi, in prima Cappadocia.
Evariæ sive Justinianopoleos, in Phœnicia ad Libanum, sub Patriarcha Antioch.
Evacensis, Evazorum, in Asia Proconsulari.
Eubœæ, quæ hodie Nigripontus.
Eucarpiensis sive Eucarpiæ, in Phrygia Salutari.
Evchaitarum, Evchaniæ, in Helenoponto. εὐχαΐτων. metropolitanus. τὰ εὐχάϊτα Leoni Imp.
Evcomazontis s. Sycomazontis, in Palæstina prima.
Evdalensis, in Africa Proconsulari. vitiose pro Theudalensis, Ptolemæo Θευδάλης.
Eudatianus, (al. *Eudoxianus*) in Epist. ad Leonem Imp.
Eudociadis, Eudociatarum, in Pamphylia secunda.
Eudociadis, in Lycia.
Eudociadis sive Galbanensis, in Lycaonia.
Eudoxiadis, in Galatia secunda.
Eudoxiopoleos, in provincia Europæ, Thracia.
Everensis, in Africa. vide Verensis.
* Eugubinus, (*Gubio*) Eugubiensis, Eugubinensis, in Ducatu Urbinate Italiæ. *Ughell.* T. I. Italiæ S. & T. 10. p. 262.
Euladrensis Episcopus interfuit Concilio Chalcedonensi A. 451. & Romano A. 503.
Eumeniensis, Eumeniæ, in Phrygia Pacatiana sive Capatiana.
Eunici, in Ponto Polemoniaco.
Euphratesiæ, in Syria.
Eupiriensis sub Archiep. Tarraconensi. Luitprand. p. 503. Opp.
Euriæ, Eurœæ, sive Donatianæ, in Epiro veteri.
* Euripi s. Chalcidis, in Eubœa. (*Negrepont.*) εὐρίπου, πάσης εὐβοίας. metropolitanus.
Eurœæ, in Epiro vetere.

Euromæ,

F.

Farentinensis, Ferentinensis, (*Ferenzola*) Florentinus (*Fiorentino*) in Apulia, *Ughellus T.* 8.
Faronensis in Anglia. Speelmann T. I. Concil. p. 301.
Farriensis vide infra Fionensis, cui deinde junctus est, T. 2. memoriar. Hamburgens. pag. 763.
Fatensis, in Numidia.
Favensis (*Fau* f. *Embo*) Episcopus Coptus in Ægypto.
✱ Faventinus (*Faenza*) sive Faventinas, in Romandiola. *Ughellus Tom.* 2. sub Archiep. Ravennatensi.
Favianensis. vide Fabianensis Rathredo Favianensi Episcopo scribit Eugenius Papa A. C. 824. apud le Cointe T. 7. p. 706. quem vide de aliis p. 709.
Faulianensis. notitia topographica p. 294. post commentarios Academiæ Regiæ Ulyssipon. A. 1725.
Favoriensis, in Ultonia Hiberniæ.
Faustinopolitanus, Faustinopoleos, in secunda Cappadocia.
Febianensis, in Byzacena Africæ provincia.
Felicianiatensis, Felicianensis, in Africa Occidentali.
Felixstovanus (*Dumvik*) in Comitatu Angliæ Suffolciensi.
✱ Feltrensis (*Feltre*) in ditione Veneta, sub Patriarcha Aquilejensi. *Ughellus T.* 5. & T. 10. pag. 262.
Fenaborensis, vide Cellumabrach, in Hibernia. Fennonum Episcopus, infra, Finlandiæ.
Fenucletensis, in Mauritania Cæsariensi.
Feradimaiensis sive Feradi majoris, Feraditanus, Feradiensis in Byzacena Africæ.
Feradi minoris in eadem Byzacena. vide Peradmii.
Ferentii in Tuscia.
Ferentinus, Ferentinas, Ferentinensis, Ferentanensis, (*Ferentino*) in Campania Romana. *Ughell. T.* 10. *Ital. S.* p. 93.
✱ Ferentini novæ, (*Ferento*) in Patrimonio S. Petri. *Ughellus T.* 1. & T. 10. p. 263.
Ferentinensis in Apulia. V de Farentinensis.
Ferentispolimartiæ (*Bomarzo*) in Patrimonio S. Petri.
✱ Feretranus sive Leopolitanus (*Monte Feltro*) in Ducatu Urbinatensi. *Ughellus T.* 2. & T. 10. p. 278.
Fermanensis, vide Firma.
Fermenteræ. sub Archiep. Tarraconensi. Luitprand. p. 503. Opp.
✱ Fernensis, Fern, (*Fernes & Leighlin*) sub Archiepiscopo Dublinensi in Hibernia (al. sub Menevensi in Anglia) Vide Jac. Wareum de præsulibus Lageniæ p. 53. seq.
Ferontonianensis in Byzacena Africæ.
Ferranonensis, Episcopus Coptus in Ægypto.
✱ Ferrariensis, in Romandiola. *Ughellus T.* 2. & T. 10. p. 264.
de Fez, Fessæ, Fesseitanus f. Fessertanus, in Numidia.
✱ Fesulanus (*Fiesole*) Fesulensis, Fæsularum in Hetruria. *Ughellus T.* 3. Francisci Cionaccii opus affectum & ineditum, cujus mentio in Diario eruditorum Italiæ T. 18. p. 450.
Ficensis, Fici, in Mauritania Sitifensi.
Ficoclensis f. Phicoclensis, (hodie *Cervia*) in Romandiola. Vitiose Ficodensis vel Ficullensis
✱ Fanum S. Fidei, Santa Fé de Bogota, in nova Granata Americæ meridional. Archiepiscop.

Fontium s. Velsiæ (*Wels*) in Anglia.
Foratianensis s. Forianensis, in Byzacena Africæ. Victor Vitens. III. ult.
Formensis, in Numidia.
Forianensis s. Fortianensis, in Byzacena Africæ.
Forlippopiliensis Episcopus sub Archiep. Ravennate, interfuit Concilio Ravennatensi A. C. 1286.
Formensis Episcopatus duplex olim in Numidia Africæ Occidentalis.
Formianus s. Formiensis, in Campania, Latio novo. *Ughellus T.* 10. p. 97.
Fori Alieni, vide Ferrariæ.
Fornitanus in Africa proCos. vide Furnitanus.
Foriclaudiensis, in Tuscia, in Vicariatu Romano; vide Calemis.
Foroclodiensis, Foro Clodii, idem cum superiore. *Ughellus T.* 10. p. 100.
* Forocorneliensis s. Forocornelianus (*Imola*) in Romandiola. *Ughellus T.* 2. p. 618. seq.
Foroflaminiensis, in Umbria. *Ughellus* T. 10. p. 101.
* Forojuliensis, Forojulii, (*Frejus*) in provincia Galliæ Narbonensis, sub Archiep. Aquensi. Sammarthan. Tom. 1. Galliæ Christ. p. 418. edit. novæ (vet. T. 2. p 586. b.) Martene T. IV. anecdot. p. 57. Josephus Anthelmius de initio Ecclesiæ Forojul. diss. Historica Chronologico Crit. & præsulum Forojul. nomenclatura chronologica. Aquis sextiis 1680. 4. Jac. Felix de Girardin, histoire de la ville & de l'Eglise de Frejus. Paris. 1729. 12. 2. Vol.
Forojuliensis, (*Friuli*) in Histria, decima Italiæ regione. Juliensis. *Ughell. T.* 10. p. 117. Apud Albericum p. 155. Chronici inter Archiepiscopales Civitates Caroli M. tempore: *Forum Julii quæ & Aquileja*. Patriarcha Aquilejensis finibus Longobardorum jussus esse contentus. Pagi ad A. C. 1050. n. 4. le Cointe ad A. C. 834. T. 8. p. 309. vide Aquilejensis.
* Foroliviensis, Liviensis, Forolivianus, (*Forli*) in Romandiola. *Ughellus Tom.* 2. pag. 564. seq. & T. 10. p. 265. Georgius Marchesius in Forolivii compendio historico 1722. & T. IX. thesauri Italiæ parte 8.
Foronovanus, in Umbria, in Sabinis sive quarta Italiæ regione. *Ughellus Tom.* 10. p. 101.
Forontonianensis s. Ferontonianensis, in Byzacena Africæ.
* Foropopiliensis, Foropompilianus, popiliensis, pupilensis, Forlipopiliensis, cum Bertinorii Episcopatu junctus in octava Italiæ regione. *Ughellus T.* 2. p. 589. seq.
* Forosempronienfis, (*Fossombrone*) Forosempronias, Sinforiensis, in Piceno annonario, in Ducatu Urbinate. *Ughellus T.* 2. p. 826. seq. & T. 10. p. 265.
Fori Trajani, in Sardinia.
Forosimphronensis apud Martene T. 2. anecdot. p. 136. Forosimpronienses p. 280.
Forsensis in Svecia, deinde Stregnensis. vide Jo. Messenium p. 19. Chronici Episcoporum Sveciæ.
Fortianensis, Forotianensis, Foratianensis, Forianensis, Frontonianensis, in Byzacena Africæ.
Fossæ Clodiensis, (*Chiozza*) Glogenensis s. Clnginensis, in ditione Veneta.
Fossalensis s. Fussalensis, in Numidia.
* Fossanensis, Fontis Sani, (*Fossano*) in Pedemontio. *Ughellus T.* 4.
Fossatensis Episcopus Coptus in Ægypto.

G.

Gabopolitanus, in Palæſtina ſecunda.
Gabulenſis T. 2. rer. Mogunt. p. 426.. Gabulanus Martene T. 2. anecdot. p. 505.
Gadamuſæ in Mauritania Sitifenſi.
Gadenſi Epiſcopo Matthiæ ſcribit D. Lutherus A. 1529. Unſchuld. Nachrichten 1721. pag. 174.
Gadareus, Γαδαρεὺς, Gadarenſis, Gadarenus, Gadaræ, Gadaræ ſive Gadarorum, in Palæſtina ſecunda.
Gadaræ in Lycaonia.
Gaditanus, in Andaluſia Hiſpaniæ. Joſeph Pellicerius Catalogo MS de los Obiſpos de Cadiz ab A. 1269. Jo. Baptiſtæ Soares de Salazar grandezas y antiguedades de la Isla y Ciudad de Cadiz. 4. Hieronymi da Conceiçaon Carmelitæ, Cadiz illuſtrada. fol. Rodrigo Mendes Sylva poblacion general de Eſpanna, na deſcripçaon de Andaluſia, cap. 5.
Gaëta, Gajetta, vide Cajetanus, in regno Neapol.
Gagvaritanus, in Africa Byzacena.
Gajetanus ſive Cajetanus, in regno Neapol.
Γάϊϰ Κώμης, in tertia Phrygia Sasutari.
Galbanenſis ſ. Eudociadis, in Lycaonia.
Galitzæ metropolitanus ἐν τῇ Γαλίτζῃ quæ pars minoris Ruſſiæ.
Gallacenſis, Galleſianus, Galleſienſis, Galliſanus, (*Galeſe*) in provincia Patrimonii S. Petri. *Ughellus T.* 10. p. 108.
* Gallæciæ novæ Epiſcopus in America Sept. ſub Archiep. Mexicano.
Gallenſis ſ. Lophenſis, in prima Bithynia.
De Galliæ Archiepiſcopis & Epiſcopis ſupra, cap. XVII.
* Gallienſis, Gallenſis, Gallipolenſis, Gallipolitanus, (*Gallipoli*) in provincia Hydruntina regni Neapol. *Ughellus* T. 9.
Gallovidenſis in Scotia. T. 1. delic. poëtar. Scotorum p. 622.
Galtellitanus, in Sardinia.
* Gandavenſis, (*Gand ſ. Ghent*) ab A. C. 1568. in Belgio, ſub Archiep. Mechlinienſi. Antonius Sanderus in Flandria illuſtrata, Sammarthan. Tom. 2. Galliæ Chriſt. p. 592. b. Gabr. Bucelin. T. 1. p. 62. Jo. Baptiſta Lud. de Caſtillon in ſacra Belgii Chronologia p. 509. ſqq.
Ganeorum, in Ægypto.
* Ganenſis ſ. Gannenſis, in provincia Europæ Thracia. Γάνϰ καὶ χώρας.
Γάγγρας, Γάγγρων, Gangrenſis, Paphlagoniæ Metropolita. Celebre Concilium Gangrenſe ante A C. 329.
Garbidis, Garbenſis in Numidia
Gardenſis alicubi ſcribitur pro Garbenſi.
Gardenſis in Grœnlandia, A. C. 1389. Mem. litteraires de Trevoux. 1717. Decembr. p. 1992. 1993.
Gardianus ſ. Gvardienſis, in principatu ulteriore regni Neapol.
* Γαρδηκίϰ, Gardicii ſ. Gardicenſis, in prima Theſſalia, ſub Metropolita Lariſſenſi.

Conti-

Gentianæ Ecclesiæ Episcopus interfuit A. C. 964. Concilio Romano.
* Genuensis, Januensis, Jenuensis, (*Genua*, *Gennes*) in Alpibus Cottiis. in Liguria. *Ughellus T.* 4.
Geofanensis, (Jovis fani) in principatu citeriori regni Neapol. *Ughell. T.* 10. p. 110.
Geonensis, in Pamphylia.
S. Georgii. Innocentius III. lib. 1. Epist. 328.
S. Georgii, in quarta Armenia, exarchatu Ponti.
Cardinalis S. Georgii in Velabro, Romæ.
Geraci, vide Hieracensis.
Gerarorum, vitiose pro Gerasorum, memoratur in Concilio Chalced.
Gerasenus, Gerasorum, in provincia Arabiæ Petrææ.
Gerbitanus, Gervitanus, Girbitanus, in Africa Proconsulari.
Gerdicensis, ὁ Γερδίκα metropolitanus sub Patriarcha CPol. *Andronico Palæologo.*
De Germaniæ Archiepiscopatibus & Episcopatibus supra cap. 19.
à Germaniciana, in Africa Proconsulari.
Germaniciensis, Germaniciæ sive à Germaniciana, in Euphratesia Syriæ.
Germaniciæ f. Germanicopoleos, in Paphlagonia vel Isauria.
Germaniensis, in Numidia. Germaniæ sive Germanicianæ novæ.
Germanorum, pro Germenorum, memoratur in Concilio Ephesino. Γερμανίας in Jure Græco Rom. in Thracia. Nic. Alemannus p. 92. ad Procopium.
Germensis, Germæ, Germenorum, Germensium, Germenensium, in Hellesponto.
Γερμίων, Germiorum, in Galatia secunda. Avtocephalus, Γερμίς metropolitanus Andronico Palæologo.
* Germucitanus, in Armenia.
De Municipiis & Gernisiis Episcopus, in Numidia.
Gerri, Gerontis, in Augustamnica prima Ægypti provincia.
Gerrumitanus, in Augustamnica secunda Ægypti.
Gervitanus, vide Gerbitanus.
Gerundensis, (*Girone*) in Catalonia Hispan. Rodrigo Mendes Sylva poblacion general de Espanna na descripçaon do principato de Catalunha c. 7. Raphael Bluteau in Vocabulario Portugallico Latino T 4. voce *Girona.* sub Archiep. Narbonensi A. 1043. sub Tarraconensi. Luitprand p. 503 Opp.
Geruntiæ f. Acerentiæ, Geruntinensis, (*Cerenza*) in Calabria ulteriore regni Neapol. *Ughellus T.* 9.
Gestopolitanus T. 2. rerum Mogunt. p. 433.
Geuriensis in Hungaria. *Innocent. III. lib.* 1. *Epist.* 510. Gevricensis *Epist.* 540.
Ghamki, Ghamsitanus, Ghiegumitanus & Ghoguonìensis, Episcopatus quatuor in Armenia.
Gibbensis, in Numidia.
* Giennensis, (*Jaën*) in Andalusia Hispan. Pedro Ordonnes de Zevalos Historia Ecclesiastica del Reyno y Obispado de Jaën, Giennii 1628. 4. Francisci Rous de la Puerta Hist. Eccl. del Reyno y Obispado de Jaën, ibid. 1634. 4. Bartholomæi Ximenes Paton Historia de la Ciudad de Jaën, Giennii 1618. 4. Rodrigo Mendes Sylva poblacion

ſtis Archiep. Gneſnenſium. Varſoviæ 1649. 4. Bacthol. Patroccium, Clementem Joannicium, Chriſtoph, Conckium &c.
Gnidi ſ. Cnidi, in Caria.
Gnoſſi, Cnoſſi, in inſula Creta.
* Goanus, Goæ, in India. Epiſcopi ab A. 1532. Archiepiſcopi & Metropolitani Orientis ab A. 1557. Catalogum dedit Antonius Caetanus de Souſa in Commentariis Academiæ Regiæ Ulyſſipon. A. 1722. ſub init.
Gomphienſis, in Theſſalia.
Goanitici ſaltus, in Phœnicia ad Libanum.
Gonaſitidis, in Phœnicia maritima.
Gonienſis, Γωνίης κώμης, in Arabia ſecuuda, ſub Patriarcha Hieroſol.
à Gor, in Africa proprie dicta ſive Proconſulari.
Gordi, Gordiæ, Gordenorum, in Lydia. vide Juliopolis.
Gordoriniæ, in Phrygia Salutari, Epiſcopus interfuit Concilio CPol. A. C. 870.
Gordoſervæ ſ. Gordoſervorum, in Bithynia ſecunda.
Gordyæorum, inſulæ Cardou, vide Renaudotum T. 2. liturgiar. p. 508.
Goricenſis. vide Gurcenſis, in Carinthia.
* Goris ſ. Guriæ, in Georgia.
Gortenus, Gortynæ, in Piſidia.
Gortynæ, in Inſula Creta.
Goſcavanch, in Armenia.
Gothorum primus Epiſcopus Ulphila. Philoſtorg. lib. 2. c. 5.
* Gothoburgenſis in Svecia.
* Γοτθίας καὶ Καφᾶ. Joſeph Waſſe p. 18. ex Archiepiſcopo metropolitanus, Andronico Palæologo.
Gothiæ, hodie *Wallachia*) Epiſcopus interfuit Concilio Nicæno A. C. 325. Confer Acta Sanctorum T. 5. Jun. 26. p. 186 ſeq. ubi de Johanne Gothiæ Epiſcopo circa A. C. 800. Γοθίας avtocephalus ſub Patriarcha CPol. *Nilus Doxopater.*
Gradi ſ. Gradenſis in Foro Julio, ditionis Venetæ, Patriarcha ab A. C. 1157. ejus dignitas amplificata. Vide Pagium ad illum annum n. 8. Patriarchatus translatus Venetias A. 1451. id. ad A. 1050. n. 5. *Ughellus T.* 5. vide Aquas Gradatas & Venet.
* Granatenſis, in regno Valentino Hiſpan. Joh. Nunnez vitæ Archiepiſcopor. Granatenſium, Hiſpanice. Franciſci Bermudez de Pedraza hiſt. Eccleſiaſtica, principio y progreſſos de la Ciudad y religion Catolica de Granada. Granatæ 1639. fol.
Gradicii in nova Epiro, in exarchatu Macedoniæ.
* Granitienſis, (*Granitza*) in Græcia.
* Graſſenſis in Provincia, Galliæ, (*Graſſe*) ſub Archiep. Ebredunenſi. Sammarthan. T. 2. Galliæ Chriſt p. 600. b.
Gratianenſis, Gratianæ, in Byzacena Africæ provincia. Ruinart. p. 181. ad Victorem Vitenſem.
Gratianopolitanorum, in Chalcidice Thraciæ regione.
Gratianopolitanus, in Mauritania Cæſarienſi.

H.

Habalrestensis, vide Halberstadiensis.
Habensis, Habæ, in Africa Occidentali.
Hacartinvanch, in Armenia.
Hadræ s. Hadrogæ, in tertia Palæstina.
Hadrianensis s. Hadriani, in Hellesponto; an Adraniensis, Ἀδϱιάνεια.
Hadrianensis, Adrianarum, Hadrianopoleos, in Pamphylia.
Hadrianæ, in prima Bithynia.
Hadrianensis, Adriensis, ab A. 1251. (*Atri*) in Aprutio regni Neapol. Vide Pennensis. *Ughell. T.* I. Ital. Sac.
Hadriensis, (*Adri*) in Piceno suburbicario: alius in Flaminia.
Hadrianopoleos, Ἀδϱιανῶν, Ἀδϱιανοῦντος, in Bithynia.
Hadrianopoleos, in Pisidia.
* Hadrianopoleos, in veteri Epiro.
Hadrianopolitanus, in provincia Honoriadis Ponti.
* Hadrianopolitanus in Thracia, provincia Æmimonti. Martyrolog. Rom. 22. Octobr.
Hadrianotherarum, (*Venationum Hadriani*) in Hellesponto; corrupte Adranothyrensis.
Hadriensis, Adriensis, in ora Venetiarum.
Hæbudarum, Hæbudensis. Vide Torfæum libro secundo historiæ Insularum Orcadensium.
Hæsdaduos Castri, in Mesopotamia, sub Patriarcha Antiocheno.
Hafniensis Episcopos in Regia Daniæ. vide in Petri Johannis Resenii Inscriptionibus Hafniensibus p. 249. & in Novis Lit. maris Balt. 1706. p. 188.
Hagiopoleos, Κύϱϱου, Cyrrhensis, in Euphratesia Syriæ.
Hagiopoleos alterius Episcopus, in Synodo Photiana.
Hagulstadensis, Hagustaldensis, in Anglia. De hoc Episcopatu scripsit olim Joannes de Hexham, Ord. Benedictini. Accæ Episcopo Hagustaldensi libros in principium Geneseos inscripsit Beda T. 5. thesauri anecdotor. Martene p. 115. Wilfridus Episcopus Hagustaldensis. Pagi ad A. C. 687. n. 12. Vide infra, Hangulstad.
Hainmeburgensis, vide Hamburgensis.
* Hair-Joan sive Hairuvanch, in Armenia.
Halberstadiensis, in Saxonia inferiore, qui & Halverstadensis, Habalrestensis, Allbestatensis, Helvestensis, Halvarastadensis, sub Archiep. Moguntino olim. Gruter. T. I. Chronici Chronicor. Ecclesiast. p. 1075. ex Bruschio & p. 1136. è Cranzio. Gabr. Bucelin. T. I. p. 21. Jo. Letznerus von Ankunfft und Zunehmung des Stiffts Halberstadt. Annales Halberstadenses a fundatione ad A.C. 1352. MS. apud Polyc. Lyserum Helmstadii. Hist. Ecclesiastique d'Allem[illegible]ne T. I. p. 170. Ludovici Pii Imp. diploma Confirmationis A.C. 814. Lunig Ar[illegible]ag T. 2. spicileg. Eccles. p. 15. Melch. Neofani catalogus Episcoporum Halbe[illegible]diensium carmine Heroico. Servestæ 1586. 4. Observ. Hallens. X. 5. Chronicon Ecclesiæ Halberstadensis T. 2. script. Brunswic. Leibnitii. Casp. Sagittarii historia Episcoporum Halberstad. Jen. 1674. 4. Jo. Hubneri Historische Fragen VII. p. 564. P. Bertii Germania lib. 3. p. 151. Jo. Georg. Leuckfeldius in der Historischen Beschreibung des vormahligen Bischoffsthums Halberstadt rc. Wolfenbuttel 1714. 4. und in den Antiquitatibus Groeningensibus. Quedlinb. 1710. 4.

Guil.

dice ad nucleum Hiſt. Eccleſ. p. 60. Sammarthan. Tom. 2. Galliæ Chriſt. p. 606. le Cointe T. 8. p. 585.

Helenopoleos, in Bithynia.

Helenopoleos, in Iſauria.

Helenopoleos, in Lycia.

Helenopoleos, in Palæſtina ſecunda.

Heliæ, in Byzacena Africæ.

Helices, in tertia Achaja, exarchatus Macedoniæ, ſub Archiep. Corinthi.

Heliodoridos, fortaſſe in Lycia.

Heliopoleos, in Auguſtamnica ſecunda Ægypti.

Heliopoleos (al. *Juliopoleos*) in Galatia.

Heliopoleos Libani, in Phœnicia ſecunda.

Helioſebaſtes, in Iſauria.

Hellenopoleos in Bithynia. vide Helenopoleos.

Hellenorum ſive Hellenes, in Lydia.

Hellesheimenſis. vide Hildesheim.

Helmati, in Anglia.

Helmhamenſis, Helmeanenſis, in Anglia. Orientali, Helmanenſis, Elmanenſis, Elmanus.

Heloſenſis. vide Eluſanus.

Heltnenſis ſeu Elnenſis, in Comitatu Ruſcinonis.

Helvetiæ Epiſcopos Ranutius Scotti in Helvetia ſacra & profana. Maceratæ, Italice 1642. 4.

Hennenſis, fortaſſe titularis, ab Henna Siciliæ A. 1322. interfuit Concilio Colonienſi.

Hephæſtiadis in Macedonia.

Hephæſtienſis, Hephæſti, in Auguſtamnica prima Ægypti.

Heracleæ magnæ, in Arcadia.

Heracleenſis, Heracleæ, in Ægypto.

Heracleæ Salbaci, in Caria.

* Heracleæ Europæ, in Thracia. Metropolita Ἡρακλείας καὶ Ῥαιδέςȣ, ἔξαρχος πάσης Θρᾴκης καὶ Μακεδονίας. Τȣ Ἡρακλέȣς avtocephalus ſub Patriarcha CPol. *Nilus Doxopater.*

Heracleæ ad Latmum montem, in Caria.

Heracleæ in inſula Creta.

Heracleenſis in Iſtria, vicariatus Italici. *Ughellus Tom.* 10. p. 113.

Heracleæ Perinthi ſive Heracleanopoleos, in Macedonia.

Heracleæ in Lydia.

Ποντοηρακλείας, Heracleanus, Heracleæ, Honoriadis in Ponto. Metropolita in locum Claudiopolitani.

Heracleæ Thraciæ, in provincia Europæ. τῆς Ἡρακλείας, metropolita.

Heracleanopoleos ſive Heracleæ, in prima Macedonia.

Ἡρακλȣπόλεως, Heracleopoleos, in Armenia prima. Avtocephalus Πηδαχθῶν, Φυλακτοῆς.

* Herbipolitanus, (*Wirtsburg*) in Franconia Germaniæ, ſub Archiep. Moguntino. Vide Jo. Petri Ludewig ſcriptores rerum Epiſcopatus Wirtzburgenſis Francof. 1713. fol.

Hiera-

Hierapytnæ f. Hierapetræ, in Creta infula.
Hierichuntinus, Hierichuntis, in Palæftina.
* Hieriffi & fancti montis, in Macedonia. Ἱερίσσου καὶ ἁγίου ὄρους, fub Metropolita Theffalonicenfi.
Hierocæfareæ, in Lydia.
Hierocepiæ, in infula Plinio memorata, contra Neampaphum Cypri.
Hieronopoleos f. Irenopoleos, in Ifauria.
Ἱερουσαλὴμ καὶ πάσης Παλαιστίνης, S. Refurrectionis Ecclefiæ patriarcha. Tom. 3. novæ collect. Martene p. 997.
* Hierofolymitanus in Palæftina, Patriarcha. Vide Tom. X. Bibl. Græcæ pag. 503. fqq. notitiam Epifcopatuum fub hoc Patriarcha, gefta DEI per Francos Tom. I. p. 1045. Schelftraten. T. 2 antiquitatis illuftratæ.
Hierpinianenfis five Hirpinianenfis, Irpinianenfis, in Byzacena Africæ.
* Hildenesheimenfis, Hiltinesheimenfis f. Hildesheimenfis, Hellesheimenfis, Hildefemenfis, Hyldenfemenfis, Hildefienfis, Hyldefenfis, in Saxonia inferiore, fub Archiepifcopus Moguntino. in Saxonia quatuor Epifcopatus à Karolo Magno, Hildenefemenfis, Halverftadenfis, Vordenfis & Bremenfis. Chron. Alberici p. 124. Friderici Hagen Verzeichniß und kurtzes Lob der Bischöffe zu Hildesheim. 1701. 4. Jo. Letzneri Chronicon MS. & aliorum de Epifcopis Hildesheim. MS. & aliorum de Epifcopis Hildesheim. MS. apud B. Polycarpum Leyferum Helmftadii p. 98. Catalogi libror. A. 1728. Gruter T. I. Chronici Chronicor. Ecclefiaft p. 1035. ex Brufchio, Hubneri Historische Fragen VII. p. 486. vide & Egehardum fæculi XIII. fcriptorem editum à Browero, & Crantzium in metropoli. Gabr. Bucelinum T. I. p. 17. feq. Jac. Reutelii Hellesheimiam in Epifcopis fuis repræfentatam, in Chriftiani Francifci Paulini fyntagmate rerum Germanicarum Frf. 1698. 4. & T. 2. fcriptor. Brunsvic. Leibnitii Hift. Ecclefiaftique d'Allemagne p. 143.
Hiltenfis, in Africa Proconfulari.
Himeriæ f. Himerorum, in Osrhoëne Syriæ.
Hippæ in Mauritania Sitifenfi.
Hippi in Palæftina fecunda.
Hipponis Diarrhyti five Hipponenfium Zaritorum, Hipzaritenfis, Hippozaritenfis, Hipponizaritenfis, Hipponenfis, in Africa Proconfulari. in regno Tunetano.
Hipponeregienfis, ab Hippone regio, Hipponenfium regiorum, in Numidia. Hipporegii pontifex Auguftinus tefte Victore Vitenfi lib. I. c. c. 3. Lufitanis *Bona* in Africa maritima.
Hipponis S. Vibonis apud Brutios, in Calabria ulteriore regni Neapol.
Hipponius, Hippi, Palæftinæ fecundæ. Iptenorum pro Hippenorum.
Hipfeles in Thebaide prima.
Hipfi, Hipfuntinus, *(Upfu)* in Phrygia Salutari.
Hipzaritenfis, vide Hipponis Diarrhyti, in Africa Proconfulari.
Hircanis f. Horcanis, & Myronis, in Lydia.
Hirenenfis f. Hirinenfis, in Byzacena Africæ.
Hirpinianæ, in Byzacena Africæ.
Hirtæ Comiæ f. Muftinæ vel Moftenes, in Lydia.

* Hifiæ,

* Husa-

* Husanensis, in Armenia.
Hyccaritanus, vide Hiccaritanus.
Hydensis, Hydes, in Lycaonia.
Hydracenus in Libya Pentapolitana.
* Hydruntinus, Hydruntis, (*Otranto*) Archiepiscopus in Calabria regni Neapol. *Ughell. T. 9.* & T. 10. p. 269. Franciscus Maria de Aste in epitome de memorabilibus Hydruntinæ Ecclesiæ. Beneventi 1700. 8. & T. IX. thesauri Italiæ parte 8.
Hylarimorum, in Caria.
Hyldesensis, Martene 1. anecdot. p. 951. vide Hildesiensis.
Hyonensis sive Oeæ, in Tripolitana Libyæ provincia.
Hypæpensis, Hypæporum, in Asia Proconsulari; cujus caput Ephesus.
Hypatæ, in Thessalia.
Hyperensis. Sleidani continuat. T. 1. p. 889.
Hyporiensis. Innocentius III. Epist. 339.
Hypselensis, in prima Thebaide. Ὑψηλιτῶν πόλεως Athanas. T. I. edit. novæ p. 185.
Hypsi sive Ipsi, in Phrygia Salutari.
Hyrcanorum sive Hyrcanidos, in Lydia.

I. J.

Jabrudorum, Ἰαμβρούδων s. Ταβρούδων, in Arabia, s. Phœnicia ad Libanum.
Jacabasenus, in Africa Occidentali.
* Jacensis, (*Jaca*) in Aragonia.
* Jacobi in Cuba insula Americæ septentrionalis sub Archiepiscopo S. Dominici.
* Jacobi Chiliensis fani, in regno Chyli, Americæ meridional. sub Archiep. Limano.
Jacubazensis in Africa, pro quo editi Lacobricensem.
Jacterensis, in Numidia.
* Jadertinus, Jaderensis, Jadrensis, (*Zara*) in Dalmatia, Venetæ ditionis. Archiepiscopus Metropolitanus. *Ughellus T. 5.* Innocentii III. lib. 1. Epist. 537. Philippi Riceputi Illyricum sacrum.
Jaën & Baëza, in Hispania juncti Episcopatus A. 1248. Martini de Ximena catalogo de los obispos de las iglesias catedrales de la diocese Jaën, y annales Ecclesiasticos deste Obispado. Madrid 1652. fol.
Jamnites, Jamnitensis, Jamniæ, Jamnianus, Jamniensis, in Palæstina prima.
Rio de S. Janeiro, ab A. C. 1676. vide S. Salvatoris.
* Januensis sive Genuensis, Archiep. in Liguria. *Ughellus T. 4.*
Japonensis Episcopi, Ludovici de Cerqueira manuale ad sacramenta Ecclesiæ ministranda impressum Naugasaquii in Japonia 1605. 4. fuit in Bibliotheca D. Gosvini Vilenbroek II. p. 84.
Jassensis, Jassi, in Caria.
* Javariensis, Jaurinensis, Arrhabonis (*Raab*) in Hungaria. (Hungarice *Nagy-Györ.*)
Iberorum, Iborum, Iborensis, Iboreæ, in Hellesponto. Nilus Doxopater: ἡ Ἀμάσεια Ἑλενοπόντου ἔχουσα ἐπισκοπὰς ζ΄. ἧς ἐπισκοπὴ ἦν καὶ αὐτὴ ἡ Ἰβηρία,

M Ibidis

tia, Bosnia, Croatia, Slavonia. Philippi Riceputi S. J. Illyricum sacrum, cujus jam qartum Volumen Romæ 1728. in lucem datum est, utilissimum & laboriosissimum opus vocatur à Nic. Comneno T. 2 historiæ Gymnasii Patavini p. 124.
Iluæ Episcopus interfuit concilio Chalced. A. 451.
Ilulonis, Eluronis (*Oleron*) in Aquitania sub Archiep. Auscensi.
Iluzorum, in Phrygia Pacatiana.
Imbripolitanus, Ratisbonensis, Regensburg à Regen fluvio qui Danubio immiscetur non ab Imbre. Acta Stor. T. 4. Junii p. 264. 265.
Imbrositanus (*Embro*) in insula Archipelagi.
Imelacæ s. Emeliæ, Olemimleach in Mommonia Hiberniæ, sub Archiep. Casseliensi, cui deinde junctus est. Jo. Toland T. 1. Opp. postum. p. 55. sq.
Imeriensis s. Himeriæ, in Osrhoëne Syriæ.
Imirettæ sive Ibirettæ, in Georgia.
Immitensis, in Africa.
* Imolensis s. Forocorneliensis (*Imola*) in Romandiola, sub Archiep. Ravennatensi. *Ughell.* T. 2. & T. 10. p. 272. Antonii Mariæ Manzonii J. U. D. & Canonici, historia Episcoporum Corneliensium sive Imolensium. Faventiæ 1719. 4. Giornale de' letterati d'Italia T. 33. II. p. 368. sq.
* Imperialis, in regione Chili, Americæ meridional. sub Archiep. Limano.
* Ἴμπρȣ, Impri metropolita. Josephus Wasse p. 18.
Impuritanus s. Empuritanus (*Ampurias*) in Catalonia.
Indiæ Episcopi Duartes Nunes, Ord. Præd. A. C. 1500. & Fernandus Vaqueirus A. 1532. Guil. Gonsales de Avila no theatro Ecclesiastico de Indias. Plura supra c. 36. & 47. seqq.
Insitensis, in Africa.
Ingelon, in regione Ἰγγελίνη ultra Mesopotamiam. Epiphan. LX. 1.
Iniscatai s. Insulæ Catay, (*Cathay*) in Mommonia Hiberniæ, sub Archiepiscopo Casseliensi. Iniscattiensis, conjunctus cum Limericensi.
Insines s. Antinoës, Episcopus Coptus.
Insularum Episcopatus, Glendelacensis, in Hibernia sub Archiep. Dublinensi.
* Insulensis s. Insulanus (*Isola*) in Calabria ulteriore regni Neapol. *Ughellus* T. 9.
* Intemelii s. Albintemelii, (*Vintimille*) in Alpibus Cottiis.
* Interamnensis sive Interamnanus, Interamniæ (*Terni* sive *Terani*) in Umbria. in Aprutio regni Neapol. *Ughellus* T. 1. *Italia S.* Giornale de' letterati d'Italia T. 12. pag. 341.
Intziertorum, Castri Intziertorum in Mesopotamia.
Cardinalis SS. Joannis & Pauli, Romæ.
* Fani S. Joannis, sub Archiep. Viennensi.
* Joanninæ, Joanninorum s. Cassiopeæ, in veteri Epiro, Metropolita. Ἰωαννίνων, ἔξαρχος Κερκύρων.
Joannitzæ, in Thracia.
* Joannavanch s. Hair-Joan, in Armenia.
Jonopoleos, Junopoleos, in Paphlagonia.

Kuortzeni, Cortzenæ, in Armenia.
Kymensis (*Chiemsee*) in Bavaria Germaniæ.

L.

* Labacensis, Lubiana, Laibach ab A. 1461. (*Lambac*) in in Carniola sive superiore Carinthia. Pontifici immediate subest. Gabriel Bucelinus T. I. p. 51. *Ughellus Tom.* V. p. 1072. seq. Hist. Eccles. d' Allemagne T. 2. p. 128.
Labdensis, in Mauritania Cæsariensi.
Labdiæ sive Lapdæ, in Africa Carthaginiensi s. Proconsulari.
Sulpicius Severus II. Hist. 62. *Priscillianum Laicum Episcopum in* Labinensi *opido constituunt*, in Hispania.
Labicanensis s. Lavicanensis, in Campania Romana. *Ughellus T.* 10. p. 119.
Lacedæmonis s. Lacedæmoniæ, λακεδαιμονίας, Spartæ, avulsus ab Episcopatu Patrarum in Peloponneso. Gvilleterius in Lacedæmone antiqua & recenti, Paris. 1676. 12. Gallicè.
Lachedonensis, Laquedonensis, (*Lacedogna*) in principatu ulteriore regni Neapol.
Lacobrigensis (*Lagos*) in Lusitania.
* Lactoracii, Lactorensis sive Lectorensis, Lectoraci, Lectoratii (*Lettoure*) in Vasconia, Galliæ, sub Archiep. Ausciensi. *T.* 1. *Gallia Christ. p.* 1071. edit. novæ & T. 2. edit. vet. pag. 610.
Lacubacensis, in Africa proprie dicta sive Proconsulari.
à Lacu Dulce, in Africa.
Laganiæ, Lagniæ, Lagenorum, Laginæ, Laganei, Lagnensis, Laganiensis, in Galatia prima.
Lagaviæ in Pamphilia. Carolus à S. Paulo p. 251.
De præsulibus *Lagenia* sive provinciæ Dublinensis, liber Jac. Warei. Dublin. 1628. 4.
Laghlinienfis, Laglinienfis, Laginienfis, in Lagenia (*Lennigh*) Hiberniæ provincia.
Laibach, vide Labacensis.
à Lamasba s. Lamasva, Lamasvensis, in Numidia.
à Lambese sive Lambæsanus, in Numidia. Lambiensis, Lambesensis.
Lambiritanus, Lambirorum, in Numidia Episcopus.
Lamcellensis sive Lamzellensis, in Numidia.
* Lamecensis, Lamicensis (*Lamego*) in Portugallia. Innocentii tertii lib. II. 135. Epist. olim Laconia. Vide Commentarios Academiæ Regiæ Ulyssiponensis A. 1723. p. 284.
Lamfortensis, Lamsortensis in Numidia.
Lamfræ, in Numidia.
Lamfuensis, Lampuensis, Jamfuensis, in Numidia.
Lami, in Isauria.
Lamiæ, Laminensis, in secunda Thessalia.
Lamiggigæ, Lamiggiensis, Lamiggizæ, in Numidia.
Lamocensis. Maittaire T. 2. p. 636. annal. typograph. vide Lamecensis.
Lampæ, Lappæ, Lampes, in Insula Creta.
Lampæ, in Arcadia.
Lampsacenus, Lampsaci, in Hellesponto.

Lampuen-

Latmi

Latmi & Celenderis (corrupte *Calendri*) in Caria.
Latopoleos, in secunda Thebaide.
Lavacensis. T. 2. rer. Mogunt. p. 425. 429.
* Lavanti sive Fani S. Andreæ, in Carniola, sub Archiep. Salisburgensi. vide Laventinus.
Eveque de Lavaur, Episcopus Castri Vavri sive Vavrensis.
* Laudensis, Laudicensis, (*Lodi*) in Ducatu Mediolanensi. (corrupte *Gaudensis.*) Leonhard. Aretini Epist. p. 260. T. 4. Ughelli & T. 10. p. 278.
Laudinii sive Juiscatensis (insulæ *Catai*) in Hibernia. Vide Juiscatensis.
* Laudis Pompejæ f. Laudæ (*Lodi*) in Liguria. *Ughellus* T. 4.
* Laudunensis, Laudensis, Lauduni Clavati, (*Laon*) in Picardia superiore Galliæ, sub Archiep. Remensi. Videndus Gvibertus à Luca Dacherio editus. Sammarthan. T. 2. Galliæ Christ. p. 616. ab A. C. 497. le Cointe T. 1. p. 195. Tom. 7. p. 493.
Lavant in Carinthia inferiore. Vide S. Andreæ.
* Lavellanus, Lavellinensis (*Lavello*, *Lavellino*) in provincia Basilicata regni Neapol. *Ughellus T.* 7.
Lavendinus, Lavensis, Laventinus, Lubianus (*Lavenmonde*) sub Archiep. Salisburgensi in Carniola. Gabr. Bucelin. T. 1. p. 49.
Laverricensis, in Hispania citeriore.
* Lavicanensis, Labicanensis, Lavici, in Campania Romana.
Launensis Episcopus, in regno Neap. ut videtur; fortasse pro Lavellensis. Interfuit Concilio Lateranensi A. 1512.
Laureacensis, Lauriacensis Archi-Episcopus, (*de Lork*, Lorch) in Norico. Marcus Hansizius tomo 1. Germaniæ S. Act. Erud. 1729. p. 194. Gelehrte Zeitungen 1729. p. 475. Hund metropoli Salisburg. p. 190. sqq. Philippus Riceputus in Illyrico sacro. Ultimus Archiep. Piligrinus A. C. 992. obiit. Lambec. II. p. 641. 639. 653. vide Passaviensis. Hubneri Historische Fragen VIII. p. 2. le Cointe T. 5. p. 27. sq. & Tom. 7. pag. 708. 710. sqq. Wolfgangus Lazius XII. 5. pag. 1279. sqq. de Rep. Romana.
Laurensis, Laurenti, in Latio.
Cardinalis S. Laurentii in Damáso, Romæ.
Cardinalis S. Laurentii in Lucina, Romæ.
* Lauretanus, postquam Lauretum Episcopali dignitate & civitatis jure donatum à Sixto V. A. C. 1586. in Marchia Anconitana ditionis Pontificiæ, Recanatensi unitus. *Ughell.* T. 1. Italiæ S.
Lauriacensis Episcopus subscripsit Concilio Engilenlæmensi A. C. 948.
* Lausanensis, Lausonensis, in Helvetia. Losannensis, supra Aventicensis. (Losanne) *Vide Galliam Christianam* T. 2. *sub Archiepiscopo Vesontino.* Gabr. Bucelin. Tom. 1. p. 57. sq. Jo. Strambinum, Jo. Abraam Ruchat hist. de la Reformat de Suisse T. 1. p. 19. sq. Jo. Hubneri Historische Fragen VIII. p. 439. Claudius Antonius Dudinus, Episcopus titularis, Friburgi in Helvetia residens. Auctor libri, status f. Epochæ Ecclesiæ Aventicensis, nunc Lausanensis, ad Benedictum XIII. 1724. 12. Bibl. Germanique T. 13. p. 141.
* Laybacensis, in Carniola. sub Pontifice.

✱ Lemovicinus, Lemovicensis (*Limoges*) in Aquitania Galliæ sub Archiep. Bituricensi. T. 2. *Galliæ Christ.* p. 630. Labbe Tom. 2. Bibl. novæ MSS. p. 265. Bernardus Gvidonis MS.

✱ Leodicensis, Leodiensis (*Liege*) in Belgii confinio, sub Archiep. Coloniensi. Vide gesta Episcoporum Leodiensium edita & continuata à Joanne Chapeavillo. Leodii 1612. 4. tribus Vol. Gabr. Bucelin Tom. 1. pap. 28. Sammarthan. Tom. 2. Gallia Christ. pag. 638. b. Catalogus à Jo. Leone Placentio, Trudonensi Dominicano editus Antwerp. 1529. 8. exiguæ fidei. vide Echardi Bibl. Dominican. Tom. 2. pag. 134. Boxhornius in Rep. Leodiensi, inter resp. Elzevir. Amst. 1632. Jac. Lobbetii S. J. gloria Leodiensis Ecclesiæ. Leod. 1660. 8. Alexandri Wilthelmii diptychon Leodiense ex Consulari factum Episcopale. 1659. fol. Ægidii Bucherii disqv. de primis Tungrorum & Leodiensium Episcopis. 1612. 4. Jo. Erhardi Fulonii compendium Ecclesiæ Hist. Leodiensis 1654. 12. & auctius 1656. 8. Jo. Brusthemius, Reinerus, Jo. Stabulanus, Adrianus de Vetere Busco & Jo. Lossensis MSS. Laur. Mellart 1641. f. Belgice. Jo. Hubneri Historische Fragen VII. pag. 872. Hist. Ecclesiastique d'Allemagne Tom. 1. pag. 317. Jo. Baptistæ Lud. de Castillion sacra Belgii historia p. 216. sqq. Barthol. Fisen S. J. historia Ecclesiæ Leodiensis. 1642. 1696. fol. 2. Vol. P. Merssæus in Gruteri Chronico Chronicor. Eccles. Tom. 1. p. 1478. 1486. 1495. alii apud Casp. Sagittarium T. 1. introduct. in Hist. Eccles. p. 502. Vide infra, Tungrensis. & Traject. ad Mosam.

✱ Leonensis, Leoniensis (*Leon*) in minore Britannia. Sammarthan. T. 2. p. 644. Galliæ Christ. Leonæ s. fani S. Pauli Lebnensis, sub Archiep. Turonensi.

Leoniæ (*S. Leon*) in Calabria ulteriore regni Neapol. junctus A. 1571. Archiepiscopo S. Severinæ. *Ughellus T. 9.*

Fanum S. Leonis, in Ducatu Urbinate, in ditione magni Ducis Hetruriæ. Vide Monte Feretranus. *Ughellus T. 9.*

Λεοντίνης, Leontinæ, Leontinensis, in Sicilia. Vide Rochum Pirrum Tom. 1. Siciliæ sacræ lib. 2. Volum. 3. thesauri Siciliæ.

ἐν Λεόντων, Athanas. T. 1. p. 187. edit. novæ. Leontorum sive Leontopoleos, in secunda Augustamnica Ægypti.

Leontopoleos, vide Latopoleos, Letopoleos, in Ægypto.

Λεοντοπόλεως, Λεοντȣπόλεως, Leontopoleos, in Isauria. (al. in Asia) Avtocephalus.

✱ Leopoleos s. Feretri, Montis Feltrii, (*S. Leon*) in Ducatu Urbinatensi, Leopolitani sive Feretrani. Ughellus T. 2. & T. 10. p. 278.

✱ Leopoleos, Leopoliensis Archiep. (*Luvou*) in Russia Polonica.

Leositanus, in Mauritania Cæsariensi.

Leovardiæ, in Frisia, sub Archiep Ultrajectino. vide Hugonis de Heuss historiam Episcopatuum fœderati Belgii. Jo. Baptistæ Lud. de Castillion sacram Belgii chronologiam p. 489 sq.

Leptis, Leptimagnensis sive Leptimaginensis, Leptis majoris, Lesedæ, in provincia Africæ Tripolitana.

Leptiminensis, Leptis minoris, Leptis parvæ, Leptitanus à Leptimini, in Byzacena Africæ.

Lerii, in Lazica exarchatus Ponti.
Leri, in insula una è Sporadibus sive Cycladibus.
Leritensis sub Archiep. Tarraconensi. Luitprand p. 503. Opp.
Lernæ, sub Archiepiscopo Rhodi.
* Lesanus, Lesæ, in Sardinia.
Lesbi (*Metelin* hodie) & Tenedi, in mari Ægeo.
* Lesinæ, Pharos, in insula Lesina maris Adriatici.
Lesinensis, qui hodie unitus Archiep. Beneventano in regno Neap. (*di Lesina.*) Ughellus T. 8. & T. 10. p. 278.
Leslaviensis sub Archiep. Gnesnensi.
Lesmoriensis sive Lismoriensis, (*Lismore*) in Hibernia.
Lesvitanus, in Mauritania Sitifensi.
Letæ sive Litæ, in prima Macedonia.
Lethglennensis in Hibernia. Innocentius III. lib. 1. Epist. 366.
à Leto, Letopolites, Λητῶ Ægypti primæ. ἐν Λητοῦς, in Thebaide Athanas. Tom. 1. p. 187. edit. novæ.
* Letterani sive Litterani, (*Lettere*) in principatu citeriori regni Neapol.
* Λητζᾶς καὶ Ἀγράφων sub Metropolita Larissæ, in prima Thessalia.
* Leucadis, in insula maris Jonii, Λευκάδος καὶ ἁγίας Μαύρας. Avtocephalus Nilo Doxopatro.
Leucæ s. Leucadiæ, in regno Neapolitano. Vide Alexanensis. *Ughell. T.* 10. p. 121.
Leucæ (fortasse in Cypro, Λευκοσίας) interfuit Synodo Photianæ.
Leucæ, in Thracia.
Leucorum sive Tullensis (*Toul*) in Gallia, suffraganeus Archi-Episcopi Trevirensis.
* Leucosiæ s. Leuctræ, Nicosiæ, in insula Cypro.
* Leutneritii in Bohemia sub Archiep. Pragensi.
Lexobiæ in Britannia minore, provincia Galliæ Turonensi. (*Lexobie*) le Cointe Tom. I. pag. 215.
* Lexoviensis, Lisoiensis, Luxoviensis, (*Lisieux*) in Normannia Galliæ, sub Archiep. Rotomagensi. Petrus de Glatigny & Jo. Picardus MS. Sammarthan. Tom. 2. Galliæ Christ. p. 646.
Liberaliensis, in Numidia.
Liberensis Episc. (fortasse pro Iberensis in Hellesponto) interfuit Conciliio Chalcedonensi A. C. 451.
Liberitanus (pro Illiberitano) in Hispania. vide Luitprandi Chron.
Libertinensis, in Africa Proconsulari. Mentio in Collatione Carthag.
Libisianus, Λιβισίων, Liviensium, in Palæstina prima.
Libussinus in Brandenburgensi ditione. vide Lebus.
Libyadis sive Libiadis, in Palæstina prima.
Libyadis s. Bolbosi, in Isauria.
Libyensis, Libyæ Pentapoleos vel Libyæ ficcioris, in Africa.
* Lickefeldensis, Lichefeldensis, Lichifeldensis, Lichtenfelsæ-Speelmann Tom. I. Concil. Angl. p. 301. Sex Episcopi Archiepiscopo Lichefeldensi A. 787. subditi, id. pag. 302. sed iidem

iidem reſtituti Cantuarienſi A. 803. id. p. 320. ſqq. in Anglia. (*Litchfield and Coven*) vide Coventrenſis.

* Licienſis, Lippienſis, Lupienſis, Aletienſis, (*Lecce*) in Archiepiſcopatu Hydruntino regni Neapolitani. Ughellus T. 9. p. 69. Martene T. 2. anecdot. p. 593.

Licovienſis. T. 2. rerum Moguntiac. p. 422.

Lignidenſis ſ. Lychnidii, (*Ocrida*) in Albaniæ & Macedoniæ confinio.

Lilybætanus, Lilybæi, Λιλυβαίȣ in Sicilia. Lilybitanus. Vide Rochum Pirrum T. I. Siciliæ ſacræ lib. 2. Volum. 3. theſauri Siciliæ.

* Lim ſ. Limkiliaſi, Epiſcopus Armenius, in inſula lacus Vanenſis.

* Limanus, Limæ ſ. Civitatis Regum, in Peruvia Americæ meridionalis. Vide Limam limatam, ſive Conſtitutiones provinciales & Synodales Toribii Alphonſi Mogroverii, Archiepiſcopi Limani editas ab Franciſco Haroldo. Rom. 1673. fol.

Limatæ, Limatenſis, à Limata, in Numidia.

Limbi Epiſcopus interfuit ſeptimæ Synodo A. C. 787.

Limenenſis ſive Limenopoleos, in Piſidia.

* Limerici (*Limerick*) ſive Lumniaci, Limericenſis in Mommonia Hiberniæ. ſub Archiep. Caſſelienſi.

Limerorum ſ. Limyrenſis, in Lycia.

Limmicenſis, in Byzacena Africæ provincia.

Limyrenſis, Limyræ ſ. Limerorum, in Lycia.

* Lincolnienſis (*Lincoln*) Lincolnenſis Martene T. 2. anecdotor. p. 466. ſ. Lindocolnienſis, in Anglia. Vide Coloniæ Lindi.

* Lincopienſis, Lingacopenſis, in Svecia. ab A. C. 813. Jo. Meſſenii Chron. Epiſcopor. Sveciæ c. 7. p. 75. ſqq. Michael O. Wexionius in deſcriptione Sveciæ in Frid. Sim. Hahnii T. 2. collect. monumentor. p. 431. ſqq. Andreas Olaus Rhyzelius in ſerie archipræpoſitorum Lincopenſium (acta lit. Sveciæ 1723. p. 432.)

Lindisfarnenſis, Lindisfi, in inſula ſacra, Nordanhymbrorum ſive Northumberlandiæ expoſita. Pagi ad A. C. 664. N. 3. & 4.

* Lindocolinæ in Britannia. Vide Lincolnienſis.

* Lingacopenſis (*Linkoping*) in Svecia. vide Lincopienſis.

* Lingonenſis, Lingonius, (*Langres*) Lingonicæ, Lingonum Civitatis in Campania Galliæ ſub Archiep. Lugdunenſi. Sammarthan. T. 2. Galliæ Chriſt. p. 652. b. Jacobi Vignier S. J. Chronicon Lingonenſe, Lingonis 1645. 8. 1665. Journal des Sav. 1666. III. p. 165. Charleti, Canonici Divionenſis hiſtoria Dioeceſeos Lingonenſis, Jo. de Cavaniac, Claudius Felix MSS. Andreæ du Sauſſay de Epiſcopali monogamia & unitate Eccleſiaſtica, ſeu vindiciæ Eccleſiæ Lingonenſis. Pariſ. 1632. 4.

Linoæ, Linoës, in Bithynia ſecunda.

Linocenſis. Martene T. 2. anecdot. p. 281.

* Liparitanus, Liparenſis, Liparorum, ſub Archiep. Meſſanenſi antea Syracuſano. Λίπαρις νῆσος in inſula ad boream Siciliæ oppoſita. *Ughellus T. I. Italia Sacra* Rochus Pirrus T. 2. Siciliæ ſacræ, Volum. 3. theſauri Siciliæ.

Lippienſis ſ. Licienſis Epiſcopus (*Lecce*) in regno Neapol.

Lirbenſis, Lirbæ in Pamphylia.

Liſinienſis, Lyſinienſis, in Piſidia vel Pamphylia.

* Lismorensis, in Scotia.

Lismorensis, s. Lesmoriensis (*Lismore*) in Hibernia. junctus Waterfordiensi.

Lisoiensis s. Lexoviensis (*Lisieux*) in Normannia Galliæ.

Listæ in Sabinis sive Valeria Italiæ provincia.

Λιτβῶν, τὰ λίτβαδα, Litbadiensis, in Scythia, sub Patriarcha CPol. vicinus magnæ Russiæ, metropolitanus sub Andronico Palæologo.

Literanensis, Liternensis, Literensis, Litteriensis, Laterinensis, Luteranensis, (*Lettere*) in Principatu citeriore regni Neapolitani. *Ughellus T.* 7. & T. 10 p. 122.

Lithoprosopensis, fortasse à montana parte urbis Botryos in Syria, quæ Λιθοπρόσωπος Cedreno, ut notat Harduin.

* Lititzæ, in Thracia. Λιτίτζης Archiepiscopus apud *Andronicum Palæologum* Λιτίτζης.

* Litomerii, in Bohemia.

Littomicellensis, Littomesci, in Bohemia. Litomislensis.

* Litzæ, in prima Thessalia. vide Λητζᾶς καὶ Ἀγράφων.

Liviensium, Liviadis s. Libisianus, in Palæstina prima.

Liviensis s. Foroliviensis (*Forli*) in Romandiola.

Livonensis. vide Rigensis. Livoniæ.

à Lizia, Lizici, fortasse à Bizya Thraciæ.

* Loandensis (*S. Paul de Loanda*) in inferiore Æthiopia ditionis Lusitanicæ.

* Lobeti s. Albaraceni, in regno Aragoniæ.

* Lobrensis, Massæ Lobrensis, in Terra Laboris, in regno Neapol.

Locrensis, Locrorum apud Brutios, in magna Græcia. *Ughellus T.* 10. p. 123.

Lodevensis, Lodovensis, Lutovensis, Luterensis, Lotoëbensis, de Loteva, (*Lodeve*) in Languedocio inferiore. sub Archiep. Narbonensi. Vide Historiam hujus Episcopatus scriptam à Joanne Plantavitio, Aramontii, 1634. 4. Sammarthan T. 2. Galliæ Christ. p. 671. b.

* Loidoricii, Λοιδωρικίου, (*Litari*) in prima Thessalia. sub Metropolita Larissensi.

* Lombariensis, Lomberiensis, Lumberiensis, Lombasiensis (*Lombez*) in Languedocio superiore. sub Archiep. Tolosano. Sammarthàn. T. 2. Galliæ Christ. p. 676. b.

* Londinensis sive Londoniensis, in primaria Angliæ civitate. vide Nouv. rep. lettr. 1704. T. 2. p. 665. H. Warthonum Lond. 1695. 8. & 1708. fol. in Anglia sacra historiam Episcoporum Londinensium & Decanorum a prima fundatione ad A. 1540.

* Λοφτζοῦ, Lophitzanus (*Louvits*) in Bulgaria, sub Turnobi Metropolita.

Lophorum s. Gallorum, in Bithynia.

Lorchensis. vide Laureacensis, unitus Passaviensi. Marci Hausitzii S. J. Germania sacra T. 1. Augustæ Vindel. 1727. fol. deutsche Acta Er. 136. T. 12. p. 237. seqq.

Loriensis, Lorii, in Vicariatu Rom. *Ughellus T.* 10. p. 124.

Lornesitanus, Castri Lornes, in Mesopotamia.

Lorymensis, Lorimorum in Caria.

Loræ, Lorensis in Andalusia. Notitia Topographica p. 303. post Commentarios Academ. Regiæ Ulyssip. A. 1725.

Loronensis, corrupte pro Eloronensi s. Oleronensi. id.

Losannensis. vide Lausannensis.

Lotevensis, Lotoëbensis, Lutevensis, vide Lodovensis.
Lotinensis, in Galatia secunda.
Louthiæ (*Louth*) in Ultonia Hiberniæ. sub Archiep. Armachano. Vide Ludunensis.
* Lubecensis, in Saxonia inferiore. Vide *Aldenburgensis* & *Utinensis*. Helmoldum ejusque continuatores; & Albertum Crummendyck apud Meibom. Tom. 2. rerum Germanic. Joannem Mollerum Isagoge ad hist. chersonesi Cimbricæ Tom. 2. pag. 419. seq. Episcopos Lubecenses carmine Heroico celebrat Jo. Bocerus ad calcem penegyrici in Andream Barbey Episc. Lubec. Rostoch. 1556. 8. adde Gabr. Bucelin. Tom. 1. p. 53. Hubneri VIII. Historische Fragen pag. 1053. 1063. alios apud Sagittar. Tom. 1. introduct. in H. E. p. 504.
Lubianus. vide Lavantinus, in Carniola.
* Lubrensis (*Massa Lubrense*) in provincia laboris regni Neapol. *Ughellus T.* 6.
Lubucensis sive Lubecensis in Polonia. Acta Sanctor. T. 6. Junii p. 41. Lubussensis. Innocent. tertius lib. II. 56. Epist.
Lubucensis (*Lebuss*) in Marchia Brandenburgica.
Lublinensis in Polonia.
Cardinalis S. Luciæ, Romæ.
* Lucanus, Lucensis, Lucanensis, Lucarum (*Lucca*) in Hetruria. *Ughellus T.* 1. *Italia S.* Tom. 10. p. 278. Ab anno 1726. Archiepiscopatus. adde Mabillonii iter Italicum p. 189.
Lucensis, in Gallæcia Hispan. (*Lugo*) in Asturia. Luitprand. p. 300. sq.
* Luceoriensis (*Lusuc* sive *Lucko*) in Volinia Poloniæ.
* Lucerinus, Luceriæ Paganicæ sive Saracenorum (*Lucera*) in Capitanata, regni Neapol. provincia. *Ughellus T.* 8. & T. 10. p. 279.
Lucimagnensis, in Africa.
Lucinianensis in Hetruria. *Ughellus T.* 10. p. 125.
* Lucionensis ab A. C. 1317. (*Luçon*) in Aquitania Galliæ, sub Archiep. Burdegalensi. *T.* 2. *Galliæ Christianæ* p. 678.
* Luci Augusti (*Lugo*) in Gallæcia Hispan.
* Luckoviensis in Polonia.
Fanum S. Ludovici, sub Archiepiscopo S. Salvatoris in Brasilia.
Ludunensis s. Louthensis, *Lugud*, in Hibernia sub Archiep. Armachano conjunctus deinde per aliquod tempus cum Clocherensi.
* Lugdunensis (*Lion*) in Gallia. Archiep. adde Jacobi Severtii Chronologiam historicam successionis hierarchicæ Lugd. 1607. 4. & auctiorem 1628. fol. & Jo. Baptistæ de la Mure 1671. 4. Gallice: & Leonhardum Saracenum, Paris. 1562. fol. cum Archiepiscopis Galliæ. alios in Bibl. Gallica Jacobi le Long p. 169. sq.
De Lugdunensi Archiepiscopatu videndus inprimis Theophilus Raynandus in hagiologio Lugd. & diss. de primatu sedis Lugd. 1616. fol. & T. 8. Opp. Sammarthan. T. 1. Galliæ Christ. p. 286. Tres veteres Lugdunensium Episcoporum indices editi à Petro Francisco Chifletio in Paulino illustrato. Primatus A. C. 1079. tributus repugnante Senonensi. Pagi n. 8. seq.
Lugduni Clavati, Laudunensis (*Laon*) in Picardia superiore.
Lugud. vide Ludunensis.

Lugurenſis, in Numidia.
Luigni. vide Achadenſis, in Hibernia.
Luli Epiſcopus interfuit Synodo Photianæ.
Lumbarienſis ſ. Lombarienſis (*Lombez*) in Languedocio ſuperiore.
Lumbreenſis, (fortaſſe *Limerienſis*) in Hibernia.
Lundæ, in Phrygia Pacatiana.
* Lundanus ſeu Lundenſis (*Lunden*) in Scandia, Sveciæ provincia. Archiep. legatus Apoſtolicæ ſedis ſuper regna aquilonaria: Metropolitanus Danorum, Sveciæ primas. Magni Matthiæ ſeries Epiſcoporum Lundenſium MS. in Bibl. Roſtgaardiana p. 512. Videndus Pagi ad Annum 1092. n. 9. Innocentii III. lib. 1. Epiſt. 419. Ultimus ante Reformationem Tobern Bilde. vide Cypræum pag. 439.
Lunenſis, in Hetruria, ditionis Genuenſium; Lunæ, Luni, in Vicariatu Rom. *Ughellus* T. 1. *Italia Sacra* & T. 10. p. 280. vide infra, *Sarzanenſis*.
à Luperciana, in Africa.
Lupienſis, Lypienſis (*Lecce*) in Calabria, regni Neapol. *Ughell.* T. 10. p. 125. Julius Niger p. CXI. hiſt. ſcriptorum Florentin.
Lurnæorum Epiſcopus Synodo Photianæ interfuit.
Luſcenſis in Hibernia, ante A.C. 1152.
Luſcalis Epiſcopus interfuit Concilio Rom. A. C. 998. niſi nomen corruptum.
Luſitanenſis in Calabria. *Ughellus* T. 10. p. 126.
Luſitaniæ Epiſcopatus XII. A. C. 666. Agvirre T. 2. Concil. Hiſpan. p. 632. Manoel Caetano de Souſa, &c. Catalogos Archiepiſcoporum & Epiſcoporum habes in documentis Academiæ Regiæ Luſitanicæ editis lingua Portugallica, Ulyſſipone 1721 ſq. fol. Antonii de Macedo S. J. Luſitania infulata & purpurata, de Pontificibus & Cardinalibus Luſitanis, edita Pariſ. 1673. 4. Bernardus de Brito in Monarchia Luſitana &c.
* Lutevenſis, Lodovenſis, (*Lodeve*) in provincia Galliæ Narbonenſi.
Luthomiſchlenſis, Lutomuslenſis (*Littomiſſel* ſive *Leutomiſſel*) in Bohemia.
Luxorienſis ſive Polycaſtri, Epiſcopus Coptus in Saide Ægypti.
Lybias, vide Libyas.
Lyceefeldenſis, Lychefeldenſis ſive Lichefeldenſis, in Anglia.
Lychnidii, Achridenſis, Acridanus, Ligvidienſis (*Ocrida*) in Albaniæ & Macedoniæ confinio.
Lychnidi in Epyro nova, fortaſſe non diverſa à priore.
Lyciæ ſive Myrorum, quæ Lyciæ metropolis eſt.
* Lycienſis, in regno Neapol. Vide Licienſis. *Ughellus* T. 9. p. 67. (*Lecce*)
Lycopolites, de Lyco, primæ Thebaidis, in Ægypto.
Lycopotami, in quarta Armenia, in exarchatu Ponti.
* Lyddenſis, Lyddæ ſive Dioſpoleos, in prima Palæſtina. duo Lyddenſes memorantur in concilio Nicæno p. 40. Codicis Canonum Eccleſiæ Rom. Franciſci Pithoei.
Lydiæ ſive Sardium, quæ Lydiæ metropolis eſt.
Lylibæi. vide Lilybæi.
Lyndiſſi ſive Lindisfarnenſis, in inſula, Nortumbriæ ſ. Nortumberlandiæ oppoſita.
Lypienſis, vide Lupienſis, in Calabria.

Lyr-

Lyrbenſis, Lyrbæ, in Pamphylia.
Lyrienſis, Act. Eruditor. T. 9. ſupplem. p. 189.
Lyſiadis in Caria, & Phrygia Salutari.
Lyſimachiæ, Hexamilorum, in Thracia.
Lyſinenſis ſ. Liſinenſis, in Pamphylia vel Piſidia.
Lyſtrenſis, Lyſtrorum, in Lycaonia.

M.

Mabugenſis, Hierapoleos Syriæ.
Macaniæ in Mauritania Cæſarienſi.
* Macao ſedes Epiſcopi Chinæ & Japanis ab A. C. 1575. Catalogum Epiſcoporum exhibet Antonius Caëtanus de Souſa in Commentariis Academiæ Regiæ Ulyſſiponenſis A. 1722. ſub init.
Macaravanch, in Armenia.
Macarska ſ. Mucari, in ora Dalmatiæ, ſub Archiep. Spalatenſi.
Macartenſis, in Osrhoëne Syriæ.
Macedoniæ, ſive à Macedonia.
Macedoniapolitanus ſive Macedonopoleos, in Meſopotamia.
* Maceratenſis, in Marchia Anconitana Italiæ, *Ughellus T. 2.*
Machaberóſitanus, κώμης Machaberos, in Arabia ſecunda ſub Patriarcha Hieroſol.
* Machienusvanch, in Armenia.
Machlinienſis ſ. Mechlinienſis (*Malines*) in Belgio. ab A. C. 1559. Archiep. Cornelii van Geſtel hiſtoria ſacra & profana Archiepiſcopatus Mechlinienſis. 1726. fol. Hagæ. Sammarthan. T. 1, Galliæ Chriſt. pag. 341. Jo. Baptiſtæ Lud. de Caſtillion in ſacra Belgii cronologia p. 496. ſqq. Gabr. Bucelin. T. 1. p. 60.
* Maclovienſis ſive fani S. Maclovii, Sammaclovienſis (*San Malo*) in minore Britannia Galliæ, ſub Archiep. Turonenſi. Petrus de Hayes, MS. Sammarthan. T. 2. Galliæ Chriſt. p. 679. Catalogus Epiſcoporum Maclovienſium apud auctorem Armoricæ ſanctæ. Vide Aletenſis.
Macomadienſis ſ. Macomazienſis, à Macomadibus, in Numidia.
Macræ in Lycia, & in provincia Rhodopes, in exarchatu Thraciæ.
Macrorum, Macrenſis, in Numidia. (*Carolo à S. Paulo* in Mauritania Sitifenſi.)
Macrenſis. Act. Er. 1728 p. 404.
Macrianæ, fortaſſe in Macedonia.
Macrianenſis, in Mauritania Sitifenſi.
Macrianenſis majoris, in Byzacena Africæ.
Macriani minoris, in eadem Byzacena.
Macrocomes Epiſcopus interfuit Synodo Photianæ.
Mactaritanus, Mactari, in Byzacena Africæ.
* Macu, in Armenia, ad lacum Vani.
Madaſſumæ, Madaſſumenſis, in Byzacena Africæ.
Madaræ, Madaurenſis, in Numidia.
Madæ, Madenſis, in Numidia.

Magydensis, Magidorum, Magydi s. Mandi, in secunda Pamphylia.
* Mainensis, Mainæ, in ora meridionali Peloponnesi.
* Majoricensis, de Majorica, in insulis Balearibus, sub Archiep. Carthag. Luitprandi Opp. pag. 530. A. C. 713. in Concilio Toletano subjectus Archiep. Tarraconensi, id. p. 503.
Majucensis, in Mauritania Cæsariensi.
Majumensis, Majumæ Anchedonis sive Majumæ Gazæ, in Palæstina prima.
Majumæ Ascalonis, in Palæstina.
Malabarum bini hodie Episcopi M. V. la Croze hist. du Christianisme des Indes p 421.
* Malacitanus, in India ultra Gangem, ditionis Lusitanicæ. Catalogum Episcoporum ab A. C. 1557. dat Antonius Caëtanus de Sousa in Commentariis Academiæ Regiæ Ulyssip. 1722. sub init.
* Malacitanus (*Malaga*) in regno Granatæ Hispan.
Malenorum, in Pisidia. Vide Malinopoleos.
Mallianæ, Malianensis s. Maurianensis, in Mauritania Cæsariensi.
Malianensis, in Africa Proconsulari.
Malinopoleos, Malenorum, Mali s. Ladileæ, in Pisidia.
Malleacensis (*Maillezau*) ab A. 1317. in provincia Galliæ Pictavensi. vide Rupellensis. Sammarthan. T. 4. Galliæ Christianæ p. 633. sqq.
Malli, in Cilicia prima.
Mallensis T. 2. rerum Mogunt. p. 453.
Malli, in Pisidia.
Mamapsoritanus, in Arabia secunda.
S. Mametis, Lingonensis, in Campania Galliæ.
Mamistrenus s. Mopsvestenus, in Cilicia secunda.
Mamillanus apud Innocentium III. lib. 1. Epist. 502.
Mammillensis, in Mauritania Cæsariensi.
Mammillensis, vide Citizensis, in superiore Saxonia.
Mampsitanus, in prima Arabia, sub Patriarcha Hierosol.
* Mamruanuvanch, in Armenia.
Mamuzuzari, Castri Mamuzuzari, in magna Armenia.
Manaccenseritanus, in Mauritania Cæsariensi.
Manadæ s. Onomadæ, in Lycaonia.
Manazensium regiorum, in Numidia.
Manbeg. Amœnitatt. litterar. T. 3. p. 212.
Mandanaucensis sive Metaumaucensis, sub Patriarcha Gradensi, in ditione Veneta.
Mandornino in regno Neapol. sub Archiep. Barensi.
Mandasumitanus, Mandassumitanus, Madysummæ in Byzacena.
* Manfredoniæ, in Capitanata regni Neapol. Vide Sipontinus Archiep.
* Manillæ, in insula Lussonensi, præcipua Philippinarum.
Manniæ sive Monæ, maris Hibernici insulæ. Acta Stor. T. 1. Julii p. 667.
Manlianensis sedes Episcopalis in Sabinis Italiæ, Bartolocc. Tom. 2. Bibl. Rabbin. pag. 864. sq.
Manopoleos, in Pisidia.
* Mansuritanus, in inferiore Ægypto.

* Maroneæ, Maroniæ f. Trajanopoleos (*Marogna*) in provincia Rhodopes in Thracia. Μαρωνείας, πάσης Ῥοδόπης. Avtocephalus.

Marofanæ five Miricianæ, Marrazanæ, in Byzacena Africæ.

Marovanæ, in Mauritania Cæfarienfi. al. Sitifenfi.

Marpurgenfis, in Haffiæ Landgraviatu, in Germania.

Marrenfis, Maurenfis in Mauritania Cæfarienfi.

Marfciæ, in Armenia.

* Marfenfis, Marfus, Marficanus, Marforum, (*Ducato de Marfi*) in confinio ditionis Pontificiæ & regni Neapol. *Ughellus T.* 1. & T. 10. p. 284. *Mutius Phoebonius* in hiftoria Marforum lib 3. Neapoli 1678. 4. & T. 9. parte 4. thefauri Italiæ. *Giornale di Roma* A. 1678. p. 113. Pagi ad A. C. 1057. n. 4. Petrus Antonius Corfignanus de viris illuftribus Marforum. Rom. 1712. 4.

* Marficanus, Marficenfis (*Marfico nuovo*) in Valeria principatu ulteriore regni Neapol. *Ughellus T.* 7. & T. 10. p. 284.

* Marfuanavanch, in Armenia.

Martanus in Umbria. *Ughellus T.* 10. p. 129. vide Martulanus.

* Marthæ fani, in novo Granatenfi regno Americæ meridional.

Marticertorum, Caftri Marticertorum, in magna Armenia.

Martisburgenfis, Merfeburgenfis, ab Ottone I. A. 968. conditus & ab Henrico II. inftauratus. Gruter. T. 1. Chron. Chronicor. Ecclefiaft. p. 1144. ex Ernefti Broturfii Chronico Merfeburg. Gabr. Bucelin. T. 1. pag. 42. Hubneri Hiftorifche Fragen VIII. pag. 689. Fridericus Rudolphus & Jo. Bafilius de Gleichenftein in Gotha diplomatica Tom. 5. lib. 2. Joh. Georg Leuckfeld in der Hiftorifchen Nachricht von einem Merfeburgifchen Bracteaten vor 500. Jahren. Halberft. 1723. 4.

Martulanus, Martulæ in Umbria. Acta Sanctor. T. 2. Julii p. 697. ubi de S. Brictio.

* Marturanenfis (*Martorano*) in Calabria citeriore regni Neapol. corrupte Manturianenfis. *Ughellus T.* 9.

Martyritanus, Martaritanus, Mattaritanus, in Byzacena Africæ.

Martyropoleos, in Mefopotamia. (*Margakin*)

Martyropoleos in Armenia majore (*Miepherkin.*)

Marullianus (*Mareüil*) in Luxemburgi & Lotharingiæ confinio.

Mafchæ κώμης, in prima Afia.

Marfchiarti, in Armenia.

Mafcievorenfis, in Armenia.

Mafclianenfis, in Byzacena Africæ.

Mafculitanus, à Mafcula, in Numidia.

Mafelianenfis, in Byzacena Africæ.

Mafphroniæ caftri, in Mefopotamia.

* Maffalubrenfis, Maffanenfis, Maffenfis, (*Maffa*) in Provincia Laboris regni Neapol. *Ughellus Tom.* 6.

* Maffæ Veternenfis in Hetruria, Maffanenfis fub Archiep. Senenfi. *Ughellus T.* 3.

Maffæ in regno Neapol. fub Archiep. Surrentino.

Maffarenfis (*Chimi*) Epifcopus Coptus.

Maffiliani f. Marfiliani in Lucania, vicariatu Romano prope Cofilianum.

Maufilii (*Mofal*) ad Tigrim, ubi antiqua Ninive.
Maxenfis, vide Mazenfis.
Maximianenfis five Maximinenfis, in Numidia.
Maximianenfis in Byzacena Africæ.
Maximianæ, in fecunda Bithynia.
Maximianopoleos & Maximinopoleos, in Palæftina fecunda. ambo Epifcopi interfuere Concilio Nicæno p. 40. Franc. Pithoei.
Maximianopoleos in Arabia Petræa.
Maximianopolitanus, Maximinopoleos, in Pamphylia fecunda.
Maximiniapoleos f. Myxæ, in provincia Rhodopes in Thracia. Μαξιμιανȣπόλεως Avtocephalus.
Maximinianopoleos, in fecunda Thebaide.
Maximienfis, in Byzacena Africæ.
Maxitenfis f. Maxitanus, in Mauritania Sitifenfi. al. Cæfarienfi.
Maxoritanus, Moxoritanus in Numidia.
Maxulæ, Maxulitanus, in provincia Africæ Proconfulari.
Mazacenfis, in Numidia.
✱ Mazarienfis, in Sicilia. Mazarenfis. vide Rochum Pirrum T. 2. Siciliæ facræ, Volum. 3. thefauri Siciliæ.
Mazenfis, Maxenfis, Mazuenfis in Africa Proconfulari.
Mazuccabenfis, Mafuccabenfis, in Mauritania Cæfarienfi.
✱ Meath, in Hibernia.
Mebienfis, corrupte pro Nebienfi (*Nebio*) in Corfica Infula.
Meccanus in Arabia Felice, (antiqua Petra five Marraba. Bellon. III. Obf.)
✱ Mechlinienfis (*Malines*) in Belgio. Archiep. vide Machlinienfis. Cornelii van Geftel Paftoris Weftremenfis hiftoria facra & profana Archiepifcopatus Mechlinenfis. fol. 1726. Hagæ 2. Vol. le grand theatre facre de Brabant tomo I. Hagæ 1729. fol. Critique des intereffeé des Journaux T. I. p. 188. feqq.
✱ Mechocani, Vallifoleti Mechoacani (*Valladolid*) in Mexicano regno Americæ Septentrionalis.
Mecritanus, in Armenia.
Medabenfis, Medabæ, Medavæ in Arabia fecunda. f. Petræa.
Medæi five Midæi, in Phrygia Salutari.
Medefeffitanus, in Byzacena Africæ, rectius Menefeffitenfis.
✱ Mediæ, (*Midia*) in provincia Europæ, exarchatus Thraciæ, Μηδείας metropolita.
Mediani Caftelli, in Mauritania Cæfarienfi.
Medianenfis, in Byzacena Africæ provincia.
à Medianis Zabuniorum, in Mauritania Sitifenfi.
Medienfis, in Mauritania Cæfarienfi.
✱ Mediolanenfis, Archiepifcopus in Ducatu Italiæ cognomine. (*Milano*) Epifcoporum Catalogus à S. Athalone usque ad A. C. 1176. Jofephus Ripamontius in hiftor. Ecclefiæ Mediolan. 1617. 4. & in elogiis Archiep. Mediolan. Donatus Boffius A. 1492. Mabillon. T. I. mufei Ital. p. 109. feq. Vite & azioni degli Arcivefcovi di Milano, di *Gian Giufeppe Vaglia*, Milano 1714. Bonaventura Caftiglione, le vite

* Melitensis, in insula cognomine, Μελίτης νήσȣ, Τῆς λεγομένης Μάλτης. (*Malte*) sub Archiep. Panormitano, antea Syracusano. Vide Rochum Pirrum T. 2. Siciliæ sacræ, Volum. 3. thesauri Siciliæ, & Commendatorem Abelam in Melita illustrata libro 3. p. 231. seqq. ubi Chronologia Episcoporum Melitensium, à temporibus Apostolicis usque ad A. C. 1635. Volum. 15. thesauri Siciliæ. Sed Pagi ad A. C. 1091 n. 14. negat se antiquiorem Episcopum Melitensem reperire potuisse quam Johannem A. 1123.
di Melito, junctus cum Monteleonensi. Vide Militensis.
Melitopoleos, in Hellesponto.
Melodunensia Concilia in Gallia sub Archiep. Senonensi Leonis Senonensis Epistola ad Childebertum Regem Francorum A. C. 538. ne Meloduni Episcopus constituatur. Sirmond. T. 2. Concil. Galliæ p. 258.
Meloes s. Moloës, in Isauria,
* a Melo s. Melensis, una ex Sporadibus Insulis. Meli Episcopus (*Malo*)
* Melphiensis, Melfiensis, Melphitensis, Amalfitanus, (*Melfi*) in Apulia, *Ughellus T.* 1. *Italiæ S. Laur. Gambaræ poëmata p.* 120.
* Melphitanus, (*Molfeta*) Melficensis; Melphiensis & Rapollensis, in provincia Barensi regni Neapol. *Ughellus T.* 1.
Melsitanus sive Melzitanus, in Africa proprie dicta sive Proconsulari.
Memblosæ, Memblositanus, in Africa Proconsulari.
Membresitanus, Membressitanus, Membrositanus, à Membressa, in Africa Proconsulari.
Memigernafurdensis, Mimigernafurdensis, Monasteriensis in Westphalia Germaniæ.
Memphites, (*Menuf-il Elie*) Memphiticus, in Ægypto, provincia Arcadiæ. De Memphi Raderus ad Martial. lib. 1. Epigr. 1.
Menbugensis, Hierapoleos Syriæ.
* Mendinitzæ sive Bodinitzæ, in Græcia.
Mendi s. Amyndi, Myndi, circa Cariam.
Menephessæ, Menefessitanus, in Byzacena Africæ. vitiose Medefess. vel Menegessitanus.
Menelaitenus, Menelaitarum, Canopi in Ægypto prima.
* Menevensis, Menaviensis, Meneviæ s. S. Davidis Fani, in Anglia, (*Man*)
Menkesanus, Episcopus Coptus in Nubia.
Mennithenus in Palæstina secunda.
Mentesanus (*Montejar*) in confinio Castellæ novæ & Andalusiæ Hispan. vide Martinum de Ximena in opere de dioecesi Jaënnensi pag. 31. sq. Agvirre T. 1. Concil. Hispan. pag. 298.
Menuf-il-Elie, vide Memphites.
* Menuf-il-Sefli, Memphis inferior, sedes Episcopi Copti.
Menytanus, in Palæstina.
Mercanus, Mercæ s. Mercanæ, in insula ad Dalmatiæ oram.
Merciorum, in Anglia mediterranea.
* Merdinum ad Tigrim fluvium, sedes Episcopi Armenii.
Merferebitanus, Merferabitanus, in Africa.
Meri, Merenorum, corruptè Myrenorum, Comopoleos, in Phrygia Salutari.
Merseburgensis, Mersiburgensis, vide Martisburgensis; in Saxonia superiore.

dit *Pauli* Diaconi Aquilej. gesta Episcoporum Metensium, scripta circa A. C. 777. preuves de l'histoire de Lorraine T. 1. p. 51. cum appendice ad A. 1260. p. 67. seqq. Catalogus versibus scriptus p. 82. ex Meurissio p 685. Vide & Gabriel. Bucelinum T. 1. p. 35. Hubneri Historische Fragen VIII. p. 714.

Methamaucensis in Veneto littore. *Ughellus T.* 10. p. 131.

Methodiopoleos, in prima Cappadocia.

* Methonensis, Mothonis, (hodie *Modon*) in Peloponneso.

Methracensis, in Chersonneso Taurica.

* Methymnæ, in insula Lesbo. Cangius p. 194. ad Alexiadem. Μηθύμνης, ἔξαρχος Λέσβου.

Μελράχων *Andronico Palæologo*, ex Archiepiscopo Metropolita; sub Patriarcha CPol. *Leone Imp.* Μάλραχα vide Zecchiæ.

Metracomiæ, in prima Arabia.

Metropoleos, in Dacia.

Metropoleos, in prima Asia.

Metropoleos, in Pisidia & Isauria.

Metropoleos, in prima Thessalia, s. provincia Larissena.

Metrorum, in provincia Europæ Thracia.

Mevaniæ, Mevanatensis, in Umbria Italiæ. (*Bevagna*) *Ughellus T.* 10. p. 137.

* Mexici, metropoli Americæ Septentrionalis. Archiepiscopus hic undecim sub se habet Episcopos suffraganeos; reditus annuos plus quam 50000. Joachimicorum. Catalogus Præsulum Ecclesiæ Mexicanæ, in Agvirrii Conciliis Hispan. Tom. 4. pag. 412. seq.

Mibiarcessitanus, Mibianensis, in Byzacena Africæ.

* Michaëlis de Matta Fani, in Peruvia Americæ Meridionalis.

Michnensis, Misenensis, Mæsianus, sub Archiep. Magdeburgensi. Vide Misnensis.

Midaii, Midæi, Midnii, in Phrygia Salutari; corruptè Medaii, Mindaii.

Middelburgensis, in Seelandia Belgii provincia. ab A. C. 1560. sub Archiep. Ultrajectino. vide Hugonem de Heuss in historia Episcopatuum foederati Belgii. Jo. Baptistæ Lud. de Castillion sacram Belgii Chronologiam p. 493. seq.

Midiæ, in provincia Europæ Thracia.

* Midiæ, Midensis, Cluanardensis, Kenanensis & Damliagensis (*Mith* s. *Meath*) in Hibernia. sub Archiep. Armachano.

Midicensis, in Byzacena Africæ.

Mididi in eadem Byzacena, Medidiltanus.

Midilæ, Midilensis, in Numidia.

Miditensis, Miditanus s. Mididitanus, in Byzacena Africæ.

Miesghiertenus, Miesghierti, in Armenia.

Migirpæ, Migirpensis, à Misgirpa, in provincia Africæ Proconsulari.

à Miguenia, corrupte pro Magnesia Mæandri, in Asia Proconsulari.

Milassenus, in Caria.

Milanus seu Milensis, Mylarum, in Calabria.

Milensis ab Melo, una ex Sporadibus insulis.

Minoidis, in Palæſtina prima.

* Minorenſis, (*di Minori*) in principatu citeriore regni Neapol. (*Regina minor*) *Ughellus* T. 7.

Minoricenſis, in inſula Minorca, regni Majoricæ, ſub Archiep. Carthag. *Luitprandi* Opp p. 530. A. C. 713. in Concilio Toletano, juſſus ſuffragari Archiep. Tarraconenſi. id. pag. 503.

Minturnenſis, in Campania Latio novo olim. *Ughellus T.* 10. p. 139.

Minuenſis, Minuæ, in Mauritania Cæſarienſi.

Minugardevordenſis. vide Monaſterienſis.

Minzi, Minzuæ, Mnizi, Μίζζȣ, Μνηζȣ͂, Ῥεγεμνήζȣ, in Galatia ſecunda.

* Mirandenſis, Mirandæ, in Luſitania. ab A. 1545. Notitia Epiſcoporum, auctore Fr. Fernando de Abreu in Commentariis Academiæ Regiæ Ulyſſiponenſis A. 1721. 30. April.

* Mirapicenſis, Mirapiſcenſis, (*Mirepoix*) in Languedocio ſuperiore, Galliæ, ab A. 1318. ſub Archiep. Toloſano. Sammarthan. T. 4. Galliæ Chriſt. p. 738. ſeq.

Miricianenſis, in Byzacena Africæ.

Mirobriga, vide Rodericopoleos.

Miſaritanus, in Ægypto Epiſcopus Coptus.

Miſenas, in Latio & Campania felice. *Ughellus T.* 10. p. 141.

a Miſgirpa, in Aſia proconſulari. vide Migirpenſis.

Miſi ſive Mneſi, in prima Galatia.

Miſinopoleos, in provincia Rhodopes, in exarchatu Thraciæ.

Miſſenſis, Miſnenſis, in Saxonia. Georg. Fabricius in Annalibus Miſnenſibus. Diploma fundationis A. C. 948. ab Ottone I. Lunig Anhang. (T. 2. ſpicileg. Eccleſ. p. 96.) *Gabr. Bucelin.* T. 1. p. 33. 968. Hubnerus VIII. Hiſtoriſche Fragen p. 845. Hiſt. Eccleſiaſtique d'Allemagne T. 2. p. 297. ſeq. Acta Sanctor. T. 6. Junii p. 55.

Miſſuæ, Miſſuenſis, in Africa Proconſulari.

* Miſtcslaviæ (*Mcisla*) in Lithuania, Epiſcopus Græcus.

Miſthii, Miſthienſis, Miſthianorum, Μισθίων, Μισθίας, in Lycaonia. Avtocephalus. Μισθείας, in Jure Græco Rom. lib. 3. p. 244.

Miſtienſis, Miſtiæ ſive Miſtiarum in magna Græcia. *Ughellus T.* 10. p. 143.

Miſuenſis, vide Miſſuenſis.

* Mitylenenſis, Mytilenæus, Mytilenæ, (*Metelin*) in inſula Lesbo. Μιτυλήνης avtocephalus, deinde Archiepiſcopus.

Mizentinæ, Mizentanæ, Mizeitanæ civitatis in Africa.

Mizigitanus, in Africa Proconſulari.

Mnizi ſive Minzi, in ſecunda Galatia.

Μωκυσȣ͂, Mociſſi ſ. Juſtinianopoleos, Cappadociæ ſecundæ metropolita Archiep. *In Jure Græco Rom.* lib. 3. pag. 244. Μοκισȣ͂, *Leoni Imp.* Μωκισσȣ͂, *Andronico Palæol.* Μωκησȣ͂.

Moctenſis ſ. Moptenſis, in Mauritania Sitifenſi.

Modraſienſis, vide Segnæ.

Modrenæ ſ. Melinæ, in ſecunda Bithynia.
* Modruſienſis, (*Modruſch*) Corbaviæ, in Croatia.
Modulenſis, vide Muzulenſis.
Mœſianus, vide Michunenſis.
* Mogilaviæ in Lithuania, Epiſcopus Græcus.
Μογλαίνων. *Cantacuzen.* l. 46. p. 139. *Cangius* ad Alexiadem p. 297.
* Mognai ſ. Mireni, Monaſterium in Armenia, ſedes Epiſcopi.
* Moguntinus, Mogonciacenſus, Moguntiacenſis, Moguntienſis, in Germania Epiſc. à S. Creſcente ut ajunt, Pauli Apoſt. diſcipulo: Archiepiſcopus à S. Bonifacio A. C. 745. Vide Lunigii Fortſetzung des erſten Theils ſpicilegii Eccleſ. p. 3. ſqq. *Caſp. Bruſchium* Noriberg. 1549. 8. & in Tom. 1. Chronici Chronicor. Eccleſiaſtici *Gruteri* pag. 747. *P. Merſſæum Cratepolium* ibid. pag. 1380. ſqq. Sammarthan. Tom. 1. Galliæ Chriſt. p. 344. ſqq. *Gabr. Bucelinum* T. 1. pag. 2. *Nic. Serarii* S. J. Moguntinarum rerum libros V. Moguntiæ 1604. 4. illuſtratos & continuatos à *Georgio Chriſtiano Joannis*, in volumine primo rerum Moguntiacarum, Frf. 1622. fol. Georgii Helwich Icones XIII. ultimorum archipræſulum Moguntinenſium. Frf. 1624. 1630. Memorati Merſſei Catalogus Moguntin. Colon. & Trevirenſium Epiſc. prodiit. Coloniæ 1580. 8. Jo. Latomi Catalogus uſque ad A. 1582. T. 3. Menckenii p. 407. Moguntinorum Epiſcoporum notitia ad calcem voluminis à Joanne Cochleo editi cui titulus: Speculum antiquæ devotionis p. 247. ſqq. Mogunt. 1549. fol. De Gamanſii metropoli Moguntina inedita vide Leibnitiana pag. 156. ſqq. Epiſcopatus quindecim illi olim ſubjecti. le Cointe Tom. 1. pag. 447. ſqq. Electoratus Archiepiſcopatui junctus in Willegiſo circa A. C. 1102. Epiſcopum primum volunt S. Creſcentem, paſſum ſub Trajano martyrem 27. Jun. Hubneri VII. Hiſtoriſche Fragen pag. 8. 19. 44. Hiſt. Eccleſ. d'Allemagne Tom. 1. pag. 5. ſqq. Dodo Richea ſ. Otto Aicher in theatro funebri pag. 123. - 142. Conradi Epiſc. Chronicon apud Urſtiſium & Reuberum Ægidius Periander, 1560. 8.
Mohellanus, in Ægypto Epiſcopus Coptus.
Moinæ, Matthæus Pariſ. p. 84. vide infra Monæ.
Mokicenſis. Nic. Staphorſt. Hamb. Kirchen-Hiſtorie Tom. 2. p. 78.
* Μολδοβλαχίας, Moldaviæ Σοτζάβας καὶ Πλαγηνῶν. vide Μαυροβλαχίας.
Molfetta in regno Neapol. ſub Archiep. Barenſi. Supra Melphi.
Molicuntenſis, Molicunzenſis, in Mauritania Sitifenſi.
Molievorenſis, in Armenia.
Momonienſium Archiepiſcopus in Hibernia, vide Caſſelienſis.
Mompſveſtiæ, Mopſveſtiæ, in Cilicia ſecunda.
* Monæ inſulæ, inter Scotiam & Hiberniam. Vide Manniæ & Moinæ.
* Monaſterienſis (*Münſter*) in Weſtphalia. Mimigardevordenſis. Catalogum Epiſcoporum dedit ex *P. Merſſæo*, *Gabr. Bucelinus* T. 1. p. 27. ſeq. *Graterus* Tom. 1. Chronici Chronicor. Eccleſiaſtici pag. 1550. quem ſupplet Cangius pag. 276. ad Alexiadem. Vide & tomum octavum Ant. Matthæi Analector. veteris ævi: Albertum Crantzium in Metropoli, Hubneri Hiſtoriſche Fragen VII. p. 979. P. Bertii Germaniam lib. 3. p. 211. Gerh. Jo. à Bentinck mundum gubernatum p. 110. ſqq. Hiſt. Eccleſiaſtique d'Allemagne

magne T. 1. p. 350. In Weftphalia quatuor Epifcopatus à Carolo Magno conditi, Monafterienfis, Padeburnenfis, Ofnabrugenfis & Mindenfis. Chron. Alberici p. 124.
* Monafterii f. Tarentafiæ (*Mouftiers en Tarantaife*) in Alpibus Apenninis.
Mondonnedo in Hifpania.
* Monembafienfis, Monembafiæ, five Tenarufiæ in Peloponnefo. (*Malvafia* hodie.) *Μονεμβασίας, πάσης Πελοποννήσου*, Metropolita. tenet & locum Epifcopi Sidenfis.
* Monfalotenfis, in Ægypto, Epifcopus Coptus.
Moniangæ, in Osrhoëne Syriæ.
Monithillæ, in eadem Osrhoëne.
* Monopolitanus, in provincia Barenfi regni Neapol. *Ughellus* T. 1. Italiæ S.
Monorbienfis. T. 9. thefauri Italiæ p. 509.
* Monfpelienfis (*Montpellier*) ab A. 1533. in Languedocio inferiore Galliæ, fub Archiep. Narbonenfi. Sammarthan. T. 4. Galliæ Chriftianæ p. 618. fqq. Petrus Gariellus in hiftoria Epifcoporum Magalonenfium & Monfpelienfium.
Montenfis, Montenus, in Numidia. Montefis.
* Montis Albani (*Montauban*) Montisalbanenfis, ab A. 1317. in Languedocio fuperiore, fub Archiepifcopo Tolofano. Sammarthani T. 4. Galliæ Chrift. p. 744. fqq.
* Montis Alcinoi, Ilcinenfis (*Montalcino*) in Hetruria. *Ughellus* T. 1.
* Montis Alti, (*Montalto*) in Marchia Anconitana regni Neapol. *Ughellus* T. 2.
Montis Alti, in Calabria citeriore regni Neapol. *Ughellus* T. 10. p. 144.
Montis Angeli, vide Sidontinus in regno Neapol.
Montis Cafini, vide Cafinenfis.
Montis Corvini, in Capatinata provinciæ regni Neapol. Epifcopatui Vulturarienfi unitus. *Ughellus* T. 8. & T. 10. p. 284.
* Montis Falifci f. Flafconis (*Monte Fiafcone e Cornato*) in patrimonio S. Petri. *Ughellus* T. 1. vide fupra, Cornetanus.
Monte Feretranus, Monte Feretris, Monte Feletranus (*Monte Feltro*) S. Leonis, in Ducatu Italiæ Urbinate. *Ughellus* T. 2.
* Montis Gargani f. Sipontinus, in Apulia regni Neapol. Vide Manfredoniæ.
Monteleone, in regno Neapol. unitus cum illo di Melito, five Miletenfi.
* Montis Ilcinenfis. Vide Montis Alcini.
Montem Julianum quoque in Sicilia in diœcefi Mazarienfi Civitatibus Epifcopalibus adfcribi apud nonnullos video. Et apud Mongitorem T. 2. p. 297. Bibl. Siculæ memoratur Viti Canini de origine antiquitate & ftatu Regiæ matricis Ecclefiæ Civitatis Erycis, hodie montis Juliani. Panormi 1687. 4. vide & qua de fcriptis Antonii Cordici ineditis idem Mongitor T. 1. p. 60.
* Montis Marani, in principatu ulteriore regni Neapol.
* Montis Pelufii (*Monte Pelofo*) in Bafilicata regni Neapol. *Ughellus* T. 1.
* Montis Peffulani (*Montpelier*) in Langvedocio Galliæ. *Petri Garielli* feries præfulum Magalonenfium & Monfpelienfium. Tolofæ 1652. fol.
* Montis Phifconis (*Monte Fiafcone*) in patrimonio S. Petri.
* Montis Politiani (*Monte Pulciano*) in Hetruria. *Ughellus* T. 1.

*Montis

✱ Montis regalis (*Montreal*) in Sicilia. vide ſis Jo. Ludovici Lelli, à Ludovico Torres adjuti, librum hiſtoria della Chieſa di Monreale, e vite degli Arciveſcovi. Rom. 1596. 4. & cum additionibus Michaëlis de Judice, Panormi 1702. fol. Giornale de' letterati d' Italia T. 18. p. 135. 151. ſqq. Tom. 20. p. 20 *Rochum Pirrum* T. 1. Siciliæ ſacræ, Volum 3. theſauri Siciliæ *Pauli Catanæ* Monreregalenſis Chronica MS. della Chieſa di Monreale, memoratur à Mongitore T. 2. Bibl. Siculæ p. 122. Jo. Mariæ Amiti S. J. Oratio de præſtantia Eccleſiæ Monteregalenſis, cum notis MSS. id. Tom. 1. p. 348. Archiepiſcopatus ab A. C. 1183. Pagi ad A. 1174. & 1183. n. 3.

✱ Montis regalis (*Mondovi*) in Pedemontio. *Ughellus T.* 4.

✱ Montis ſancti & Hieriſſi, in prima Macedonia.

Montis Sinai, in Arabia Petræa.

Montis Thabor, in Paleſtina.

✱ Montis vici (*Mondovi*) in Pedemontio. vide Montis Regalis.

✱ Montis viridis (*Monte Verde*) Epiſc. in Principatu ulteriore regni Neapol. *Ughellus Tom.* 7.

Montium, in Numidia.

Mopſveſtenus, Mopſveſtenſis, Mopſveſtiæ (*Mamiſtra*) in Cilicia ſecunda.

Moptenſis ſive Moctenſis, in Mauritania Sitifenſi.

✱ Moquiſitanus, in Mingrelia Aſiæ.

Moravenſis, Moravorum, in Moravia. Jo. Georgii Stredowsky ſacra Moraviæ hiſtoria. Solisbaci 1710. 4. In parte orientali regni Bohemici. vide Olomucenſis. olim Archiep. Moguntini ſuffraganeus, vel ſub Pragenſi; vide Pagium ad A. C. 1086. n. 10.

✱ Moravienſis, in Scotia. Vide Morevenſis & de Murevia.

Morcæ Epiſcopus interfuit Synodo Photianæ.

Mordanienſis interfuit A. 1512. Concilio Lateranenſi.

Moreſenſis (*Murray*) Moravienſis, in Scotia.

Morganenſis in Anglia A. C. 597. Speelmann T. 1. Concil. Angliæ pag. 27.

Morinenſis, Morinorum, *Teroanne* Teruanenſis, in Belgio. T. 2. *Galliæ Chriſt.* p. 429. edit. primæ. Jo. Baptiſtæ Lud. de Caſtillion ſacra Belgii Chronolog. pag. 426. ſqq. Matthæus Deſpretſius in Chron. Gabriel Bucelinus Tom. 1. pag. 63. ſeq. Jac. Malbraneus. &c.

Moroteoritanus, in Byzacena Africæ.

✱ Moſcuæ, metropoli Ruſſiæ. Moſcorum Patriarcha qui CPolitano antea ſuberat, avtocephalus eſſe cœpit A. C. 1588. ut notatum Chryſantho Patriarchæ Hieroſol. in libro Græce edito Tergoviſti 1715. Hodie nullus eſt jam ab A. 1699.

Moſtenus, Moſthenæ, Moſtenæ ſ. Hirtacomiæ Epiſcopus, in Lydia.

Moſynopolis, Moſſynorum, Moſyni, Moſynenſis, Moſſynes, in Phrygia Capatiana.

Mothonæ ſ. Methonenſis, in Peloponneſo.

✱ Motulanus, Mutilenſis, Mutylanus, (*Motola*) in provincia Hydruntina regni Neap. *Ughellus T.* 9. p. 159.

Moxaritanus, Moxoritanus Epiſcopus, in Numidia.

Mozotcoritanus, in Byzacena Africæ.

Mozotenſis, in Mauritania Sitifenſi.

Muci, an Amucii? in Ponto.

Muethos, in provincia Ægypti. Concil. Nicæn. p. 40. edit. Francisci Pithœi. vide Thmueos.
Mugiensis Episcopus Donatista subscripsit Cabarsussitano in Africa Concilio.
Muldoblachiensis, Mutlobacæ, in Blachia, Thessaliæ regione.
Muliensis, in Numidia.
Mullitanus, in provincia Africæ Proconsulari.
Munacianensis in Africa.
Munavitensis, Africa Occidentali.
Municipensis, in Numidia. Municipiensis, à Municipio. De Municipiis & Gernisiis Episcopus in Numidia.
Municipii Canapii, in Africa Carthaginiensi.
Municipii Tullicensis, in Numidia.
Municipitogiensis, in Africa Carthaginiensi s. Proconsulari.
Murani, in Brutia Calabria citeriore regni Neapol. *Ughellus T.* 6. & T. 10. p. 286.
Murciæ, hodie unitus Carthaginensi in Hispania. Francisci de Cascales discursos historicos de la Ciudad de Murcia. Murciæ 1624. fol. Rodrigo Mendes Sylva poblacion general de Espanna, na descripçaon do Reyno de Murcia, c. 2.
Murconensis, Murconii, in Mauritania Cæsariensi.
Murensis, Maurensis in eadem Mauritania.
de Murevia, Moraviensis (*Murray*) in Scotia.
* Muri (*Muro*) in Basilicata regni Neapol. *Ughellus T.* 6.
à Mursa, in Pannonia Episcopus. (*Essek.*) in Illyrico. Philostorg. IX. 8.
Murtlacensis, in Scotia. Hector Boëtius de Aberdonensibus & Mortlacensibus Episcopis. Paris. 1522. 4.
Murustagensis, in Mauritania Cæsariensi.
Musanensis sub Archiep. Beneventano in regno Neapol. *Ughellus T.* 10. p. 145.
Musbadensis, Musbadorum, inter Lamum & Celenderim Isauriæ.
Musertitanus, in Africa Occidentali.
Mustensis vide Muzuensis.
Mussitanus, in Numidia.
Musuæ, in Africa Proconsulari.
Musucæ, in Byzacena Africæ
Musurfeltanus, in Africa Occidentali.
Mutecitanus, Mutacitanus, Muteritanus, in Mauritania Cæsariensi
* Mutilensis (*Motola*) Mutulensis in provincia Hydruntina regni Neapol. *Ughell. T.* 9. & T. 10. p. 286. 287. Innocentius III. lib. 1. Epist. 255.
* Mutinensis (*Modene*) in Æmilia, Ducatu cognomine, sub Archiep. Ravennate. *Ughellus* T. 2. & T. 10. p. 288. Casp. Silliagardus, Mutinæ 1606. 4. Catalogus Episcoporum Mutinensium Lud. Vedriani. 1669. 4. Italice.
Mutloblacæ sive Muldoblachiensis, in Blachia Thessaliæ.
Mutugenensis, in Numidia.
* Mutulensis. Vide Mutilensis.
Muzucensis, in Byzacena Africæ.
Muzuæ, Muzuensis sive Muzutensis, Muzubensis, Mustensis, in provincia Africæ Proconsulari.

N.

∗ Nannetensis (*Nantes*) in Britannia minore Galliæ, sub Archiep. Turonensi. Histoire abregée des Eveqves de Nantes, in Tomi VII. parte 2 sylloges cui titulus: Continuation des memoires de litterature & d'histoire, Paris 1729. 12. p. 314. sqq. Sammarthan. T. 4. Galliæ Christ. p. 759. sqq. le Cointe T. 4. p. 306.

Naraccatensis, in provincia Africæ Proconsulari.

Naraggaritanus s. Narangitanus, Narangaritanus, in Africa Proconsulari, vitiose Maraggaritanus.

Naratcatensis s. Narateatensis, in Numidia.

Narbiacensis s. Nasbincensis, in Mauritania Cæsariensi.

∗ Narbonensis, Narbone, Galliæ Narbonensis metropoli, Archiep. du Chesne T. 1. pag. 835. Sammarthan. T. 1. Galliæ Christ. p. 363.

Nardensis (di Nardo) Episcopus exemtus in regno Neapol.

Narensis, in Byzacena Africæ.

Narensis, fortasse pro Arniensi, in Lycia. (Epist. ad Leonem Imp.)

∗ Narentanus, in Dalmatia.

∗ Narniensis, in Umbria Italiæ. *Ughellus Tom.* 1. & Tom. 10. pag. 289. in provincia Romaniæ.

Nasaitensis s. Nasaltensis, in Africa.

Nasbincensis, sive Narbincensis, in Mauritania Cæsariensi.

Nationensis, in Byzacena Africæ provincia.

Navariensis, fortasse pro Javariensi, in Hungaria. (*Javarin*, *Raab.*)

In Navarræ reguo, *Joseph de Moret*, anales del Reyno de Navarra. 3 Vol. Pamplona 1684. 1695. 1704. fol.

Nauburgensis, idem cum Naumburgensi, in Saxonia.

Naucleorum, fortasse pro Nacoleorum, à Nacolia in Phrygia Salutari.

Naucratites, in provincia prima Ægypti.

∗ Naulensis s. Nolensis, (*Noli*) in ditione Genuensi. *Ughellus T.* 4.

Naulochi, in prima Asia.

Naumburgensis, Neamburg, Neunburgensis, Nuenburgensis, Neapolitanus, Citicensis, in Saxonia. confer Citizensis. Et Casp. Sagittarii Episcoporum Numburg. historiam ad A. 1683. & *Paulum Langium* in Chronico Citizensi. *Jo. Zaderi* opus MS. *Joannis Isenacensis* acta Episcoporum Nuenburg. ab A. C. 968. ad 1393. in Christiani Francisci Paulini rerum Germ. scriptoribus. *Jo. Martini Schamelius* in Numburgo litterato. *Jacobi Thammen* Beschreibung der Bischöffe und Administratoren des Stiffts Naumburg und Zeitz. MS. J. F. K. in Beschreibung des Saalstrohms / Jen. 1707. 8. p. 164. sqq. Hubneri VIII. Historische Fragen p. 801.

∗ Naupacti & Artæ, (*Lepante*) Ναυπάκτȣ Νικοπόλεως, Archiepiscopus sub quo IX. Episcopi, teste Nilo Doxopatro. in Acarnania Epiri regione. **Ναυπάκτȣ καὶ Ἄρτης, πάσης Αἰτωλίας.**

∗ Nauplii, Ναυπλοίȣ καὶ Ἄργȣς, metropolita. in Peloponneso. (*Napoli di Romania.*)

Naūsadeæ s. Musbadæ, in Isauria.

Naxarensis Gomesanus in Hispania, Agvirre T. 3. Concil. Hispan. p. 215.

* Neo-

* Neocastrensis (*Necastro*) in Calabria ulteriore regni Neapol. *Ughellus T.* 9. & Tom. 10. pag. 289.
Neochorii & Phanarii, in Græcia, sub Archiep. Heracleensi.
* Neopatrensis, in Thessalia. Νέων Πατρῶν μητροπολίτης.
* Neostadiensis, Neostatensis, in Austria inferiore, suffraganeus Archiepiscopi Viennensis.
Neotes κώμης, in Arabia secunda.
Neovicensis (*Newburg*) in Bavaria Germaniæ.
Nepergertensis, in Armenia.
* Nepesinus (*Nepi*) in Tuscia patrimonio S. Petri, Nepitanus in Pentapoli Hetruriæ. Nic. Nardinus in libello qui inscribitur *la catedra vescovale di S Tolomeo in Nepi*, in provincia Romaniæ. *Ughellus T.* I. Italiæ S. & T. 10. p. 290.
Neptensis sive Neptitanus, in Byzacena Africæ.
Neptitanus, in Byzacena Africæ.
* Neqvadeensis, Copti & Qvous in Ægypto. *Nouveaux memoires des missions* Tom. 2. pag. 175.
* Neritenus, Neritonensis, (*Nardo*) in regno Neapolitano. *Ughellus Tom.* I. & Tom. 10. pag. 291.
Neroniæ s. Neronopoleos & Irenopoleos, in Cilicia.
Nerviorum, ubi nunc est Hannoniæ Comitatus (*le Haynault*) in Gallia Belgica.
Nesibenæ urbis. vide Nisibenus.
Nesorum, Nessæ, Nysæ vel Nyssæ, in Lycia.
Nessynensis, Nessynæ, Nessi, Nissanæ, in provincia Dardaniæ.
Nesteranensis s. Nesetensis, Episcopus Coptus in Ægypto.
Nesuranus, in prima Cycladum insula.
Nevasinensis in Africa. al. Novasinuensis.
Neuburgensis. vide Naumburgensis, in Saxonia.
Nevernensis s. Nivernensis, (*Nevers*) in Gallia. Nivernii, Nivernarum, Neverni, Vadicassii, Novioduni, Augustonemeti.
Neves s. Nibes, in Arabia secunda.
Neustatensis in Austria.
De Neustriæ provinciæ Gallicæ Episcopis & Archiepiscopis Arturus de Monstier in Neustria Christiana MS.
Neutinæ, in Dardania s. Bulgaria.
Nibensis, in Numidia.
Nibes sive Nibenus in Arabia petræa.
* Nicænus, Nicææ, Nicæensis, in Bithynia secunda. Metropolitanus, Νικαίας, πάσης Βιθυνίας.
Nicæ, Nicææ Thraciæ.
* Nicaensis sive Niciensis, Nicæensis, (*Niça en Provence*) in Gallia, sub Archiep Ebredunensi, in Provinciæ comitatu. Eadem Nizza *Ughell.* T. 4. Italiæ sacræ. Sammarthani Tom. 4 Galliæ Christ. p. 785. sqq. infra, *Nizzanus*, & supra *Cemenelionivienfis.* Petrus Jofredus, Ligur in Nicæa sacris monumentis illustrata, Augustæ Taurinor. 1658. fol. & T. IX. parte 6. Italiæ illustratæ.

*Nivernensis sive Nevernensis, (*Nevers*) in Gallia. sub Archiep. Senonensi. Henr. Betort in historia Episcoporum & Comitum Nivernensium usque ad A. 1623. Sammarthani T. 4. Galliæ Christ. p. 791. seculi Widonem Coquilæum & Mich Cotignoni Catalogum historicum Episcoporum Nivernensium. le Cointe T. 1. p. 222. T. 8. p. 648. seq. du Chesne antiquitatibus Civitatum Galliæ. Hadriani Valesii notitia Galliarum pag. 383.

Nizzanus, Niciensis, Nicæensis, in radicibus Alpium, unitus cum Cemelensi. *Ughellus T.* 4. Italiæ sacræ. Vide Nicaensis.

* Nizegorodensis in Moscovia.

Nobabarensis sive Novabarbarensis Episcopus, in Numidia.

De Noba Cæsaris, in Numidia.

Nobagermaniensis, in Numidia.

De Nobalicia, s. Nobalicianensis, in Mauritania Sitifensi.

Nobasinensis s. Novasummensis, Novasinnensis, in Numidia.

Nobasparsensis s. Nobaspartensis, in Numidia.

Nobensis, à Nova, in Mauritania Cæsariensi.

Nobicensis, in Mauritania Cæsariensi.

Nobrensis s. Novensis, in secunda Mœsia.

Nocensianus, corrupte pro Novensi, Νοβησίων, Νοβῶν, in Mœsia secunda.

* Nolanus, in Campania, Provincia Laboris regni Neapol. *Ughellus T.* 6. Andreas Ferrarius libro Italice edito Neapoli 1644. de cœmeterio Nolano & Episcopis quibusdam & martyribus. Julius Cæsar Capaccius p. 318. sq. antiquitatum Campaniæ T. 9 thesauri rerum Ital. parte 3. De Episcopio Nolano Ambrosius Leo lib. 2. de Nola c. XI. id. parte 4. p. 45. seq.

Nomentanus s. Numentanus, in Valeria terra Sabina, prima Italiæ regione. *Ughellus T.* 10. pag. 146.

* Nominis JEsu s. Novæ Caures, in insularum Philippinarum una, Cebu nomine.

* Nonensis, Nonæ, Ænonæ, in Croatia sive Dalmatia ditionis Venetæ.

Norbanus seu Normanus in agro Pomptino. *Ughellus T.* 10. p. 148.

Norbonensis. vide Narbonensis.

Nordanhymbrorum. vide Lindisfarnensis.

De Normanniæ Episcopis, Francisci Farini Normandie Chrétienne à Rouen 1669. 4. Jean le Prevot Hist. MS. Massevillius in Voluminibus historiæ Normannicæ deductis ad A. 1700. & Rothomagi vulgatis Gallico idiomate.

Norwegensis Episcopus. T. 2. memor. Hamburg. p. 763.

* Norwicensis, Nordovici Episc. in Anglia. (*Norwich*) H. Warthon. T. 1. Angliæ sacræ p. 395. seq. Thomas Brown in Operibus postumis A. 1713.

Nosalenensis Episcopus interfuit Concilio CPol. A. C. 448.

à Nova, Nobensis, in Mauritania Cæsariensi.

Novabarbariensis, &c. vide Nobabarbensis.

Novæ aulæ, in prima Asia.

Novapetrensis, in Numidia.

* Novæ Segoviæ, in insularum Philippinarum maxima. (*Luçon.*)

Novæ Valentiæ, in Osrhoëne Syriæ.

* Nova-

* Novarienſis, in Liguria, Ducatu Mediolanenſi. *Ughellus T.* 4. Galleria di Minerva T. 3. p. 109. ubi de Phylagrio Epiſc. Carolus Baſcape ſive de Baſilica Petri in Novaria ſive libris duobus de Eccleſia Novarienſi. Mediolan. 1612.

Novaſinæ, Novaſinenſis, in Numidia Epiſcopus, al. Nevaſinenſis.

Novenſis ſive Nobrenſis, Epiſcopus in Mœſia ſecunda.

Novenſis ſive Nobenſis, in Mauritania Cæſarienſi.

Novenſis, in Mœſia ſecunda ſive inferiore. Vide Nocenſianus.

Novæ, caſtri Venetorum. *Ughellus T.* 10 p. 148.

Novenſis, vitioſe pro Nonenſi. Vide Nonenſis.

Novienſis, Epiſcopus titularis in Hungaria. *Novi.*

* Noviodunenſis, Noviomenſis (*Noyon*) in Gallia, ſedes Veromanduorum Epiſcoporum ab A. C. 531. ſub Archiep. Remenſi. Annales Jacobi le Vaſſeur. Paris 1633. 4. 2. Vol.

Novioduni in Pannonia inferiore.

Noviomenſis, Novomagienſis, Noviomacenſis, Noviomagenſis Epiſcopus. Innocent. III. libr. I. Epiſt. 162. Viromanduo translatus A. C. 520. (*Noyon*) in Picardia. ſub Archiep. Rhemenſi. Gabr. Bucelinus T. I. p. 62. Sammarthani Tom. 4. Galliæ Chriſt. pag. 809 ſeq.

* Novocaſtri ſ. Neocaſtri, in Calabria ulteriore regni Neapol.

* Novocomenſis in ducatu Mediolanenſi. Vide Comenſis.

* Novogardiæ magnæ, (*Novogorod*) in Moſcovia. Archiep. à quo Imperator coronatur.

* Novogordiæ Seversky. Archiep. itidem in Ruſſia. Vide Czernichow.

* Nucerinus, Nuceriæ Paganicæ (*Nocera de' Pagani*) Epiſc. in Principatu citeriore regni Neap. *Ughell. T.* 7.

* Nucerinus, Nucerienſis, in Umbria (*Nocera de Paglia*) ditionis Pontificiæ. *Ughell.* T. I. & T. 10. p. 302. Ludovici Jacobilli chronologia Epiſc. Nucerinorum. Aleſſandro Borgia, iſtoria della Chieſa e Citta di Velletri di Nocera. Nocera 1725. 4.

Nuenburgenſis. vide Naumburgenſis.

Nuenpurgenſis, cujus dioeceſis poſtea magna pars inſerta Auguſtanæ Vindelicæ M. Velſerus p. 161. rerum Boicarum.

Numanenſis, Numanas, Numanus, in Piceno ſuburbicario in Marchia Anconitana regni Neapol.

* Numantiæ, quam Gothi Zamoram dixere, in Luſitania.

Numburgenſis in Saxonia. Vide Naumburgenſis.

Numedenſis, apud Luitprandum VI. 6. fortaſſe corruptum pro Mindenſi, ut ſuſpicatur Harduin.

Numericorum, in Bithynia.

Numida, Epiſcopus ex Numidia provincia Africæ,

Numidenſis, in Mauritania Cæſarienſi.

Nummulitanus ſive Numnulitanus, in Africa Proconſulari.

Nurconenſis, in Mauritania Cæſarienſi. al. Murconenſis à Murconio.

Nurſienſis, (*Norſia*) Nurſinus, in Valeria Sabinis olim, nunc in Ducatu Spoletino. *Ughellus Tom.* 10. p. 149.

* Nuſcenſis, Nuſcanus, (*Naſco*) in principatu ulteriore regni Neapol. *Ughellus T.* 7.

Nyſenus,

Nyſenus, Nyſæ, Niſæ, Nyſæus, in Aſia Proconſulari.
Nyſſenus, in Cappadocia prima.
Nyſſenſis, nominalis. Unſchuldige Nachrichten 1713. p. 562.

O.

Oaſeos magnæ, in prima Thebaide. De utraque Oaſi Ægypti, quarum altera locus deportationis & exilii fuit, vide Maſſoni Hiſt. Criticam reip. litt. Gallice editam Tom. 6. p. 280. ſeqq.
Obbenſis, Obbitanus, Obbæ, in Mauritania Cæſarienſi.
Oboritanus, in Mauritania Cæſarienſi.
Obuggienſis, in Mengrelia ſ. Colchide Aſiæ.
Ocæ, Ocenſis, Occenſis, Aucenſis, in Hiſpania. vide Pagium ad A. C. 1074. n. XI.
Ocæ ſive Occæ, in provincia Helleſponti.
Occitaniæ. vide Languedociæ.
Ocriculanus, in Umbria Italiæ. *Ughellus T.* 10. p. 150.
Octabii, Octabenſis ſive Octavenſis, in Numidia.
Octabenſis, in Byzacena Africæ. Octavenſis.
Octabienſis, in Byzacena Africæ; idem, ut videtur, cum ſuperiore.
Octocienſis Epiſcopus interfuit A. 1517. Concilio Lateranenſi.
Octodorenſis, Octoduri, in Alpibus Grajis ad Rhodanum in Gallia, ubi nunc Valleſia. (*le Vallais*) Vide Sedunenſis.
Octogeſanus, Octogeſæ ſ. Hictoſæ, in Hiſpania Tarraconenſi.
Odeſſitarum, Odeſſi, in Moeſia ſecunda ſive inferiore. Avtocephalus. Dorotheo de LXX. diſcipulis, *Amplias* cujus Rom. XVI. mentio. Ὀδύσσου Epiſcopus. Ὀδισσοῦ, ſive Βάρνης.
Oeconomi ſive Juſtiniopoleos, in Phrygia Capatiana.
Oeæ. vide Oënſis.
Oeniandi (in ſeptima Synodo, *Hyniandi*) in Cilicia.
Oenoandenſis, Oeneandæ, Oenoandenus, Oenoandæ, in Lycia.
Oënſis ab Oëa, in Tripolitana Africæ provincia. apud Victorem Vitenſem lib. 1. cap. 7. adde Ruinarti notas p. 152. Vitioſe, Enſis, vel Eenſis.
Oeſelienſis ſub Archiep. Rigenſi. Oſilienſis, in Livonia, Deinde conjunctus cum Revalienſi.
Ofitanus, in provincia Africæ Proconſulari.
Ohſeburgenſis, vide Oſnabrugenſis.
Olbienſis, Olbiorum, Olbæ, Olbi, in Iſauria.
Olbiæ, in Libya Pentapolitana.
Olbii ſive Olbaſi, in ſecunda Pamphylia.
Oldenburgi, inferiore Saxonia. vide Aldenborgenſis.
Oldenſaliæ & Ruræmundæ in Belgio. Acta Stor. T. 4. Julii p. 50. 57.
Ole-imlech, vide Imelacæ, in Hibernia.
* Olenæ, in Achaja.
Oleronis in provincia Eluſana ſ. Novempopulania Galliæ.

Orcisten-

Orcistensis, Ὀρκιςȣ, Orchisti, in Galatia secunda.
Ordeonii (*Ordogno*) in Apulia regni Neapol.
Orei, Oreanitarum, Ὠρεȣ, in Hellade, sub Archiep. Corinthi.
Orensis, vide Auriensis. Gil. Gonsales de Avila no Theatro da Igreja de Orense.
Orestensis, Orestidis, in Brutio, Calabria ulteriore regni Neapol. *Ughell.* T. 10. p. 155.
Oretanus (ubi hodie ædicula *Nuestra Senora de Oreto*) in Castella nova Hispan. prope Calatravam, in provincia Carthag.
Orgelitanus f. Urgellensis, Urgellitanus, in Catalonia Hispan.
Oriensis, in Africa Occidentali.
Oriensis f. Uritanus (*Oria*) in provincia Hydruntina regni Neapol. olim unitus cum Brundusino. Episcopi Oriensis mentio apud Robertum Monachum in Reuberi scriptoribus rer. Germanicar. p. 260.
Origiturensis, vide Sorigiturensis.
Orimæ sive Surimæ Episcopus, in Euphratesia Syriæ.
Orineandæ f. Arienadæ, in Lycia.
Oriolanus, Oriolensis (*Horigvela*) in Hispania Tarraconensi. Oriolana Synodus A. C. 1600.
Oropes, in Isauria.
Orreensis, Horreensis, Horretanus in Africa Proconsulari; & alius in Sitifensi.
Ortensis f. Ortanus, Hortanus (*Orti*) in patrimonio S. Petri. *Ughellus T.* I.
Orthosiadis f. Orthosiæ, Sarchaidis, in provincia Phœniciæ maritimæ.
Orthosiæ, Orthosiadis, in Caria.
* Ortonæ, Ortonensis, in Samnio in Aprutio citeriore regni Neapol. (*Ortona à Mare*) *Ughellus T.* 6. & T. 10. p. 311.
Orulanus, in Sardinia.
Orycandensis f. Arycandensis, Orycandi, in Lycia.
Orymnensis, in Pamphylia prima.
Orzianices Castri, in magna Armenia.
* Oscensis, Oscitanus Episcopus (*Huesca*) in Arragonia, sub Archiep. Tarraconensi. Luitprand p. 503. Innocentius III. lib. 1. Epist. 262. Pagi ad A. C. 1094. n. 22.
Osiliensis Episcopatus cum Rigensi, Darpatensi & Revaliensi mentionem facit ad A. C. 1315. continuator Alberti Stadensis pag. 68. & Chronicon Slavicum in Erp. Lindenbrogii scriptoribus septentrionalibus f. 209. Henricus de Hassia in Epist. ad Eccardum de Dersch, Episcopum Wormatiensem de oblato Episcopatu Osiliensi A. 1388. vide Oeseliensis, sub Archiep. Rigensi in Livonia.
Osissimorum in Gallia. vide Ossismorum.
Osimensis, Osma. vide Uxamensis.
Osnabrugensis, Osnebrugensis, Osnaburgensis, Ohseburgensis, Hochsiburgensis, S. Oseneburgensis, ad Ohsam f. Hasam in Westphalia. Gruter. Tom. I. Chronici Chron. Ecclesiast. p. 1571. ex P. Messræo. Jo. Anton. Strubberg Entwurf Osnabrugischer Historia / Jen. 1720. 8. qui p. 59. sqq. exhibet catalogum Episcoporum & vitæ curricula, à Vito Andrea Aloisio. Hist. Eccles. d'Allemagne T. I. p. 366. Historiam Episcopatus Osnabrugensis promisit Joannes Georgius Eccartus (vide supra, *German.*)

Oxubensis

Oxubensis, Oxubi, in Armenia.

ἐν Ὀξυρύγχῳ, Oxyrinchites, Oxyrinchi, in Arcadia, in Thebaide Ægypti. Athanas. Tom. I. pag. 187. edit. novæ.

P.

Pacandi, in Lycia.

Pacis Augustæ, Pacensis (*Badajox*) in Estremadura Hispaniæ. Rodericus Dosma Dalgedo, Pinciæ 1594. 4. Rodrigo Mendes Silva na poblacion general de Espanna &c.

Pachnemunis, in provincia Ægypti secundæ.

* Pacis (*la Paz*) in Peruvia Americæ Meridionalis.

Pacis Augustæ (*Badajos*) in Estremadura Hispaniæ. Vide Pacensis.

Pacis Juliæ, in Galæcia Hispaniæ.

* Pactensis, (*Patti*) Pactarum S. Bartholomæi, in Sicilia cum Liparensi unitum Bonifacius VIII. dissolvit. Vide Rochum Pirrum Tom. 2. Siciliæ sacræ, Volum. 3. thesauri Siciliæ.

* Paderbornensis, Paterbrunnensis, Padebrunnensis, Padelbrunnensis, Padeburnensis, in Westphalia, sub Archiep. Moguntino. Crantzius in metrop. Gruterus T. I. Chron. Chronicor. Ecclesiast. pag. 1063. ex Bruschio. alii apud Sagittar. T. I. introduct. in H. E. pag. 601. Hist. Eccles. d'Allemagne Tom. I. pag. 132. Herm. à Kerssenbroch. Lemgov. 1578. 8. Nic. Schaaten S. I. Annales 2. Vol. fol. Neuhaus 1693. 1698. fol. J. des S. 1700. pag. 566. Hubneri T. VIII. Historische Fragen pag. 529. Gabr. Bucelin. T. I. p. 19. seq.

*Paduanus, vide Patavinus, (*Padua*) in ditione Veneta.

Pæstanensis, Pæstanus, Pæsti, (*Capaccio*) in principatu citeriore regni Neap. *Ughellus T.* 10. pag. 156.

Paipertanus, in Lazica exarchatus Ponti.

Palæbiscitanus, in Libya Pentapolitana.

* Palæocastri (*Policastro*) in regno Neapol. sub Archiep. Salernitano.

Palæopoleos, in Asia Proconsulari.

Palæopoleos, in Pamphylia secunda.

Palæorum, Palæensium, Paleæ s. Chytrorum, in insula Cypro.

Palatinensis in Dalmatia.

* Palentinus Episcopus, Palentinensis, Vallisoletanus, in regno Legionis Hispan. (*Palencia*, Rodrigo Mendes Sylva) poblacion general de Espanna, Leaon c. 19.

Palæscoviensis, in Moravia.

Palechiensis in Dalmatia.

Palestrinus Episcopus apud Falconem Tom. 5. Muratorii scriptorum Italiæ pag. 92. Vide Prænestinus.

Paliæ Episcopus, in Galatia secunda.

à Palladiano, Episcopus Arianus, interfuit Synodo Sardicensi Orientalium A. C. 347.

Pallariensis, in Catalonia olim, nunc in diœcesi Urgelitana.

Pallentiæ, vide Palentinus.

Paupegenfis,

* Παρονάξίας, metropolitanus, universi pelagi Ægæi. avulsus ab Episcopatu Rhodi, teste Nilo Doxopatro.

Parrhensis Episcopus, Athanasius in Synodo Antiochena depositus. Pagi ad A. C. 445. num. 27.

Parsacutæ Episcopus Synodo Photianæ interfuit.

Partheniensis, in Mauritania Sitifensi.

Parthenopolitanus, vide Magdeburgensis.

Parthicopoleos, in provincia Illyrica Macedoniæ.

Parzepertenus, in Armenia.

Paspanensis, (fortasse *Passalensis*, Πασσάλων,) in Lycaonia.

Passaviensis, vide Pataviensis.

Patarensis, Pataræ, in Lycia. Patarenus, Patarorum.

Patavii, Παταΐκ, Ῥεγεπαταΐ@, Asiæ in Bithynia.

* Pataviensis, Bazsoënsis, Possanensis, Passaviensis (*Passau*) in Germania, sub Archiep. Saltzburgensi; ei unitus Episcopatus Laureacensis (Lorch.) le Cointe T. 7. p. 716. sq. Wolfg. Marius Cisterciensis. Hund metropoli Salisburg. pag. 190. seqq. Gabr. Bucelin. T. 1. p. 45. supplementum Bruschianum p. 220. Mabillon f. 347. Analect. Hubnerus T. VIII. Historischer Fragen p. 201. Hieron. Pez T. 1. scriptor. Austriacor Raymundi Duellii Miscellan. lib. 2. p. 297. seqq vide & Clementis XI. Opera T. 1. p. 99. Marci Hansitzii S. J. Germaniam sacram Augustæ 1727. fol. T. 1. Deutsche Act. Erud. 136. T. 12. p 252. sq.

* Patavinus, Patavionensis, Patavensis, Paduanus, (*Padua*) in ditione Veneta. *Ughellus T.* 5. & T. 10. p. 322. Episcopalis sedes Patavio *Portum Medonum* sive *Metamaucum* circa A. C. 460. ttanslatus & eo absumto à mari, ad *Fossam Clodiam.* vide Bernardini Scardeonii historiam Patavinam p. 119. & 305. T. 6. thesauri Italiæ parte 3. Tabulæ Geographicæ tres Pauli Bartholomæi Clarici, dioecesin Patavinam describentes, laudantur in Diario eruditorum Italiæ T. 33. II. pag. 472.

Paterni, in Calabria citeriore Vicariatus Rom. in regno Neapol. *Ughellus T.* 10. p. 157.

Paternensis, Paterni in Anglia, sub Archiep. Cantuariensi.

* Patrarum novarum s. Thessalicarum, *νεῶν* Πατρῶν in Thessalia. Metropolitanus. Vide Neopatrensis.

* Patrensis, Patracensis, Patrarum veterum, de Patris, in Achaja. Παλαιῶν Πατρῶν, πάσης Ἀχαΐας. metropolita.

Πατρῶν in Peloponneso Archiep. idem cum superiore.

di Patti, Pattensis. Julius Niger p. 431. historiæ scriptorum Florentin.

Pavendensis. Echard T. 1. scriptor. Dominican. p. 202. b.

Pavensis, fortasse pro Papiensi, (*Pavia*) in Ducatu Mediolanensi.

Pavisianensis, suffraganeus Archiepiscopi Bremensis. vide Henricum Wolters apud Meibomium T. 2. script. Germ. p. 61.

S. Pauli Episcopus interfuit Concilio Romano A. C. 1059.

* Pauli Leonensis fani, sive Leoniæ, in Gallia, sub Archiep. Turonensi.

* Pauli Tricastinensis fani, Tricastini, in Gallia Viennensi. Sammarthan. T. 4. Galliæ Christ. p. 845. (edit. novæ T. 1. p. 703.)

Pauaeren-

Pauzerensis, in Africa.
Pauzulensis, Pauzuli, Pausolanus, in Marchia Anconitana regni Neapol. *Ughellus T.* 10. pag. 158.
Pazeni s. Paseni, in Armenia.
* Πεκίν, Pekii Archiepisc. καὶ πάσης Σερβείας. Joseph Wasse p. 13.
Πηδαχθῶν. Pedachtoensis s. Philactiensis, Nilo Doxopatro Πιδαχθόης Episcopus Heracleopoleos, in Armenia. Avtocephalus.
Pedemontanæ regionis Episcopos tradit Franciscus Augustinus ab Ecclesia, Salutiarum Episc. Augustæ Taurinor. 1648. in Chronologica Pedemontanæ regionis historia.
* Pedenæ, (Biben / Pötschen) in regno Histriæ sub Patriarcha Aquilejensi.
Pederodiadensis s. Pederodianensis, in Byzacena Africæ.
Pegarum, πηγῶν metropolitanus apud Andronicum Palæologum p. 119.
Pekinensis Episcopi urbis metropolitanæ in regno Chinensi denominati â Papa Clemente XI. mentio *lettres edifiantes* T. 8. p. 68. 70. 80. 227.
Pellensis, Paltenissensis Episc. in secunda Pamphylia.
Pellensis s. Pellæus, Pelladis in Palæstina secunda.
Pelopes, in secunda Achaja exarchatus Macedoniæ.
Peltensis s. Peltarum, in Phrygia Pacatiana.
Peltinessensis, Peltinesi, Peltenesi s. Pentenesi, in Pamphylia secunda.
Pelusii, in Pharbetho sive Augustamnica prima Ægypti provincia. ἐν Πηλυσίῳ.
* Pennensis, Pinnensis, Pinnanatium s. Pianensis & Adriensis sive Hadrianensis (*Atri e Penna*) Episcopus, in Aprutio regni Neapol. *Ughellus T.* 1. *Italia S.*
Pensariensis s. Pisaurensis (*Pesaro*) in Ducatu Urbinate Italiæ.
Pentacomiæ in prima Arabia, sub Patriarcha Hierosol.
Pentapoleos in Hetruria. *Ughellus T.* 10. p. 158.
Pentaschænonis, in prima Augustamnica Ægypti.
Pentenessensis s. Pentenissensis, in Pamphylia.
Peperensis s. Perperenensis, in Lydia.
Peradamiensis, in Byzacena Africæ.
Perbænæ, in secunda Pamphylia.
Perbereos, Piperensium, ὁ Παίπερ, in Lazia Ponti; vel ὁ Περβαίνων, in secunda Pamphylia.
Percinæ, in quarta Armenia.
Perdicensis, Perdiæ, Perdirensis, in Mauritania Sitifensi.
* Perejaslaviensis in Russia.
Pergami, â Pergamo, Pergamenus, in Asia proconsulari.
Πέργης, Pergensis, Pergæ, Pergarum, â Perge, in Pamphylia secunda, loco Sylæi Archiep. metropolitanus. Nestor Episcopus sub Decio. vide ad Martyrologium Rom. 26. Febr.
Perinthi s. Occidentalis Heracleæ, cui olim suberat CPolitanus T. 1. juris Græco Rom. p. 442.
Periœcidos, in Ægypto.
Peristasii, in provincia Europæ Thracia.

Phabira-

Phabiranenfis, vide *Bremenfis.*
ἐν Φακυσᾶις, Phacufæ, in prima Auguftamnica Ægypti. Athanaf. Tom. I. p. 188. edit. novæ.
Phæni, Phænorum, Pæoniorum, Pioniorum, in Hellefponto.
Phænuntis, in provincia Arabiæ.
Phalaritanus f. Falaritanus, (*Faleroni*) in Tufcia Piceno Italiæ.
Phanarii f. Panii (*Fanari*) in Thracia. Vide Neochorii.
Phaneenfis, Phaini, Phænuntis, in provincia Arabiæ.
Phanenfis f. Fanenfis, in Ducatu Italiæ Urbinate.
Pharanitanus, in Palæftina tertia, prima Arabia, fub Archiep. Hierofol.
Pharbæthi, in Ægypti provincia Auguftamnica fecunda.
* Phari Epifcopus in infula Lefina, in mari Adriatico. Pharenfis apud Innocentium III. lib. I. Epift. 537.
Phari (*Faro*) in Algarbia Lufitaniæ.
Pharienfis, in Armenia.
Pharnacienfis, Pharnaceæ, in Ponto.
* Pharfalorum, in prima Theffalia. Φαρσάλων, avtocephalus Nilo Doxopatro; Andronico Palæologo ex Archiepifcopo Metropolitanus.
Phafelitanus, in Lycia.
Phafianæ, in Lazica exarchatus Ponti.
Phafianæ f. Phaufianæ, in Sardinia.
Phafidis, in Lazica five Colchide.
Phaufianæ, Phaufaniæ, in Sardinia. vide Phafianæ.
Phelli, in Lycia.
Phenonis, Phænonis f. Phænontuntis, in Arabia fecunda. (al. Palæftina tertia.)
Philadelphiæ, in provincia Arabiæ Petrææ.
* Philadelphienfis, Philadelphiæ, in Lydia, fub Andronico Palæologo factus metropolitanus in locum Sardicenfis.
Philadelphius, Philadelphiæ, in Ifauria.
Philarum, in Arabia fecunda. Philarum in Thebaide fecunda.
* Φιλίππων καὶ Δράμας, Philippenfis, Philippi, Philipporum, Philippenfium, in Macedonia, exarchus Macedoniæ.
Philippopoleos, in provincia Thraciæ. Metropolita. Φιλιππουπόλεως, exarchus Europæ & Θράκης Δρογοβητίας five Θραγοβιτίας. Thraciæ Drogobeticenfis. *Andronicus Palæologus.* Unfchuldige Nachrichten 1701. p. 327.
Philippopoleos, in Phrygia Capatiana.
Philippopoleos, in Arabia fecunda f. Petræa.
Philitenfis Epifcopus Synodo Photianæ interfuit.
Philomelienfis, in Phrygia Salutari.
Philomelienfis, Philomelii, in Pifidia.
Philorum, in Thebaide.
Phlogenfis f. Phoglenfis, Πυγλῶν, Puglarum, in Pamphylia fecunda.
Phobi f. Phoborum, Φόβων, in Phrygia Capatiana.

* Pisaurensis (*Pesaro*) in Piceno Annonario Ducatu Italiæ Urbinate. *Ughellus T.* 2.
Piscariensis (*Peschiera*) in ditione Veneta.
De Piscia præpositura (*Pescia*) *Ughellus T.* 3. p. 763.
Pisiæ Episcopus, fortasse in Galatia.
* Pisidiensis, in Asiæ minoris regione. Πισιδίας, Σίδης, Μυρέων καὶ Ἀτταλείας.
Pisindæ, in Pamphylia secunda.
Πισινȣ̃ντος, Pisinuntis s. Pesinuntis, in Galatia secunda Archiep.
Pisitensis, Pisitanus in provincia Africæ proconsulari.
Pissinæ, sub Archiepiscopo Rhodi.
Pissinuntis, vide Pessinuntis.
Pissiæ, in secunda Phrygia Salutari.
Pistensis Episcopus in Africa.
* Pistoriensis, Pistorii, (*Pistoia*) in Hetruria. *Ughellus T.* 3. & T. 10. p. 322.
Pitæ Episcopus Synodo Photianæ interfuit.
Pitanensis, Pitanæ s. Pitanes, in Asia proconsulari.
Pitanissi, in Galatia secunda.
Pitaviensis, vitiose pro Pataviensi. Innocent. III. lib. I. Epist. 571.
Pitini (*la Torre di Pitino*) in Aprutio citeriore regni Neapol. *Ughellus T.* 10. p. 158.
Πιτναȣ̃, Botnanensis, Batnæus in Osroëne Syriæ. Renandot. T. 2. liturg. p. 367.
Pittanines, in prima Asia.
Pityuntis s. Pityusæ in Ponto Polemoniaco.
* Placentinus (*Piacenza*) in Æmilia Ducatu Italiæ Parmensi. Humbertus Locatus Ord. Præd. de Episcopis Placentinis. Petrus Maria (de Campis) Campius in Historia Ecclesiæ Placentinæ fol. 1651. 1662. Italice 1672. fol. 3. Vol. *Ughellus T.* 2. Jo. Rodrigvez de Laguna, Compendio historial de la Ciudad de Placentia en Lombardia. Madrit 1635. 4.
* Placentinus (*Plazencia*) Placentinensis *Innocentio tertio* II. 152. Epist. in Extremadura Hispaniæ. Rodrigo Mendez Sylva, poblacion general de Espanna, Estremadura c. 4.
Placianensis, in Hellesponto.
Plagenarum, Πλαγηνῶν. Vide Moldaviæ & Hungarowalachiæ.
Plagensis, vitiose pro Pragensi.
Planaci sive Plubii, (*Ploagve*) in Sardinia.
Platæ s. Argenteæ, in Peruvia Americæ meridionalis.
Platæarum, in Peloponneso. sub Archiep. Corinthi.
* Platamonis, in prima Macedonia Πλαταμῶνος, sub Metropolita Thessalonicensi.
* Platensis, del Rio de la Plata, in America sub Archiep. Limano.
* Platzkoviensis in Polonia.
Platanensis, in Galatia.
* Plescoviæ, in Moscovia. Archiep.
* Plocensis, Ploscensis, (*Ploczko*) in Polonia. de Episcopis Plocensibus Jo. Dlugossus à Stanislao Lubienskio editus. Cracoviæ 1642. 4.
Plotinopoleos, in Æmimonto Thraciæ.
Plubii, in Sardinia. Vide Planati.

cap. 3. & de antiquitatibus Prussicis diss. 14. Gabr. Bucelin. T. I. p. 55. Hartknoch Preussen f. 460. & Preußische Kirchen-Historie p. 167. seq.

Πομπηιεπόλεως, Pompejopolitanus, Pompejopoleos, in Cilicia prima.

Πομπειεπόλεως, Pompejopoleos, in Paphlagonia. Avtocephalus.

* Pompejopoleos, in Hispania Tarraconensi. Vide Pampelonæ.

Pompiliensis, Popiliensis, Foro-popiliensis. Acta Stor. T. 4. Julii 18. ubi de Rupbillo pag. 377. Jo. Frontonis Epistolæ p. 103. editionis a me curatæ.

Ponensis s. Ratisponensis, in Germania superiore.

* Pontiopoleos Episcopus, S. Pontii Tomeriarum, ab A. C. 1324. (*S. Pons de Tomieres*) in Languedocio inferiore in Gallia, sub Archiep. Narbonensi. Histoire des Eveques de S. Pons à Bezier, 1703. 4. Sammarthan. T. 4. Galliæ Christ. p. 921. seq.

* Popajani, in America Meridionali.

Popanensis, in Asia proconsulari. (an Hypæpanensis?)

Popiliensis, Popilensis, Pompilensis s. Foropopiliensis, in octava Italiæ regione.

Populoniensis, Populoniæ, Populonis, in Hetruria. *Anastas. vita Hadriani II.* Massam translatus. *Ughellus T.* 3. p. 701. & T. 10. p. 323.

Porensis Episcopus interfuit Synodo Photianæ.

* Porphyrii, Porphyreonis s. Porphyrionis, in Phoenicia prima sive maritima. Alemannus p. 172. ad Procopium. Porphyriensis. Giornale de' letterati d'Italia T. 23. pag. 86. Mem. de Trev. 1715. p. 2408.

Portensis, vide Portus.

Porthmi, in provincia Peloponnesi. sub Archiep. Corinthi.

* Portucalensis s. Portugalensis, (*Port à Port*) in Lusitania. Innocentius tertius II. 140. Epist. & 152. Catalogus Archiepiscoporum & Episcoporum regni Portugalliæ habes in documentis Academiæ Regiæ Lusitanicæ, editis Ulyssipone 1721. seq. fol.

* Portus Alacris (*Portalegre* in finibus Lusitaniæ ab A. 1550. Catalogo dos Bispos pelo Conde de Mousanto, in Commentariis Academiæ Regiæ Ulyssiponensis A. 1721. 13. Maj. adde A. 1725. 8. Nov. & D. Rodrigo da Cunha Catalogo dos Bispos do porto. Ulyssipona 1623. fol.

* Portus Divitis in insula inter Antillas. *San Juan de Puerto Rico, Islas de Barlovento, Provincia de Cumana &c.*

* Portuensis, de Portu Romæ, Portus Augusti, Episcopi Cardinales. (*Porto*) S. Rufinæ & Silvæ candidæ, in Tuscia patrimonio S. Petri. *Ughell. T.* I. *Italia sacra* & T. 10. p. 323. Gruter. T. I. Chronini Chron. Ecclesiast. p. 644. seq.

* Posnaniensis s. Poznaniensis Episcopus, (*Posen*) in Polonia. de Posnaniensibus Episcopis Acta Stor. Tom. 6. Junii pag. 41. 42. & 53. à Jordane I. ad Urielem de Gorka. Jo. Dlugossus ejusque continuator Jac. Brzemeskius editore Tho. Thretoto. Brunsberg 1604. 4.

Possanensis. vide Pataviensis. Act. Stor. T. IV. Junii p. 265.

* Potentinus (*Potenza*) in Apulia regni Neapol. sive Lucania. Apud Martene T. 2. anecdot. p. 505. Potentivus. Idem quem ponunt in Piceno Vicariatus Romani. *Ughellus T.* 7. & T. 10. p. 159. 324.

Poznaniensis, in Polonia. Vide Posnaniensis.

Pozzuolo, sub Archiep. Neapol. vide Puteolanus.

Praca-

Proponti

Proponti ſ. Porthmi, in Peloponneſo, ſub metropolita Corinthio.
Proſelenes, in Lesbo ſecunda Cycladum inſula, exarchatus Aſiæ.
Proſtamenſis, in Piſidia.
* Pruſaënſis, ſub Olympo, Pruſenſis, Pruſæ, Πρέσης, Pruſiadis, Pruſaënſium, in Bithynia. Metropolitanus, πάσης Βιθυνίας.
Pruſenſis, juxta Hypium, in eadem Bithynia.
Pruſæ ſ. Pruſiadis, in princia Honoriadis Ponti.
Pruſſiæ, vide Culmenſis.
Prymneſiæ, Prymneſii, Prymneſienſis, in Phrygia Salutari.
* Przemyslenſis, in Polonia.
Pſanis vici, in prima Ægypto.
Pſibelorum, corrupte pro ὁ Σιβήλων, in Lycaonia.
Ψίκης, Pſices, avtocephalus ſub patriarcha CPol. *Nilus Doxopater*.
Pſimorum, in Cappadocia.
Pſynchi, in Ægyto.
* Ptolemaidis ſ. Aconis, in Phoenicia prima ſive maritima.
Ptolemaidis Hermii, in Thebaide ſecunda.
Ptolemaidis, in Libya Pentapoli; *ubi habitum concilium* A. C. 411.
Ptynſæ, in Ponto Polemiaco.
Pudentianenſis, in Numidia.
Puglorum, in Pamphylia ſecunda. Vide Phoglenſis.
Pulignano, in regno Neapol. ſub Archiep. Barenſi, vide Poliniani.
Punentianenſis in Numidia, fortaſſe Pudentianenſis.
Pupianenſis ſ. Puppianenſis, in Africa proconſulari.
Pupilienſis ſ. Foropopilienſis (*Forlimpopolo*) in octava Italiæ regione.
Pupputenſis, Pupitanus ſ. Puppitanus, in Africa proconſulari.
Puppianenſis, Puppianæ a priore diverſus in eadem Proconſulari Africa.
* Puteolanus (*Pozzuolo*) in Campania provincia Laboris, in regno Neapol. *Ughellus* T. 6. Julius Cæſar Capaecius in antiquitatibus Campamniæ p. 252. ſeq. T. 9. theſauri Italiæ part. 3.
Puteæ ſ. Putienſis, in Numidia.
Puteæ ſ. Putienſis, in Byzacena Africæ.
Putizienſis, Piſitenſis, idem cum ſuperiore.
Pylarum ſ. Coeliorum, Κοιλίων, Κύλων, Πυλῶν in provincia Europæ Thracia.
Pyrgi ſ. Pyrgii, in Achaja. Metropolitanus.

Q.

Quæſtorianenſis, in Byzacena Africæ.
Cardinalis SS. quatuor Coronatorum, Romæ. (Baron. ad Martyrolog. Rom. 8. Novembr.)
* Quebeci, in Canada Americæ Septentrionalis ab A. C. 1674. per Clementem X.

R.

Ratze-

Ratzeburgensis, in Saxonia inferiore. Vide Raceburgensis, Rotheburgensis. De Ratzeburgensibus Episcopis Christian Schloepke in der Historischen Nachricht vom Heydenthum/ Christenthum und Reformation des Fürstenthums Lauenburg. Lubec. 1724. 8. nebst Nic. Petræi Nachricht vom Stifft Ratzeburg. Gabr. Bucelin. T. I. p. 54. Hubnerus T. VIII. Historische Fragen p. 1129.

* Ravellensis, unitus cum Scalensi in principatu citeriore regni Neapol. *Ughellus T.* I. *Italia Sacra* & T. 10. p. 324.

* Archiepiscopus Ravennas, Ravennacensis, Martene T. 2. Anecdot. p. 569. Ravennensis, Ravennatensis, (*Ravenne*) in Æmilia s. Romandiola. Jac. Minghini JCti poëma de Archiepiscopis Ravennatensibus. Andreas Agnellus & Anonymus à Ben. Bacchino editi Mutinæ 1708 4. & in T. 2. Muratorii scriptor. Italiæ. Mem. de Trev. 1715. p. 1737. seq. Act. Erud. 1710. p. 330. Oudin. T. 2. p. 257. le sacre memoire di Ravenna antica di Girolamo Fabri. Venet. 1664. 4. Hieron. Rubeus hist. Ravennatensi Venet. 1590. fol. & T. 7. thesauri Ital. Thomæ Thomæi Italica 1580. 4 *Ughellus T.* 2. & T. 10. pag. 324.

Rauracorum sive Rauricorum (*Augst*) in Helvetia haud procul Basilea. le Cointe T. 5. pag. 209.

* Reatensis, Reatinensis, Reatinus, (*Rieti*) in Valeria Umbria Italiæ. *Ughellus T.* I. & T. 10. p. 325. *Pompejus Angelottus* descriptione Urbis Reatensis cap. 4. T. 8. thesauri Ital. parte 3. p. 13. seq.

Rebianensis, in Byzacena Africæ.

* Recanatensis, Recinetensis, in Marchia Anconitana. *Ughellus T.* I.

* Redestanensis, Redæsti (*Rudisto*) in provincia Europæ, exarchatus Thraciæ.

Redicianorum Episcopus S. Aurelius. le Cointe ad A. C. 830. T. 8. p. 141. vide Retojensis in Cappadocia.

* Redonensis, Redonius, Redonicus (*Rennes*) in minore Britannia Galliæ, sub Archiep. Turonensi. Sammarthani T. 4. Galliæ Christ. p. 923.

Resalensis vitiose pro Cesalensi, in Africa Proconsulari.

* Regensis, Regiensis, Rejensis, (*Riez*) in Provinciæ Comitatu in Gallia. Honoratus Bonchius in historia Provinciæ, Simon Bartel, Aquis Sextiis 1636. 8.

Regenensis, vide Reginensis.

Regeon Apathuntis, in prima Palæstina.

Regianensis, in Numidia.

Regiaticinensis s. Ticinensis, in Ducatu Mediolanensi.

* Regiensis, Rheginus, Regii Lepidi, (*Regio*) in Ducatu Mutinensi. vide T. 8. scriptor. Italiæ clarissimi Muratorii.

Regiensis (*Riez*) in Gallia. Vide Regensis.

Regiensis, in Mauritania Cæsariensi.

Regii, in Numidia.

Regii, Castri Regii, in Mesopotamia.

* Reginensis (*Reggio*) Ρηγίȣ, Ριγίȣ, avtocephalus, inde Archiepiscopus in Calabria ulteriore regni Neapolitani Vide Rheginensis. *Ughellus T.* 2.

Regini, Reginisbruc, Reginoburgensis. Vide Ratisponensis, in Germania.

Rhi-

Rhicomerii, in secundo Ægypto.
Rhinocorurorum, in Augustamnica prima Ægypti.
Rhitymnensis, in Candia s. Creta. Supra, Rhethymnensis.
Ῥιζαίου, Rhizæi, Rhyzæi, in Ponto Polemoniaco.
* Rhodiensis, Rhodius, Rhodi metropolitanus insularum Cycladum. Ῥόδου, πασῶν τῶν Κυκλάδων νήσων, habuit sub se Episcops XIV. vide J. Meursii Rhodum lib. 2. cap. 16.
* Rhodiginus, Rhodigii, (*Rovigo*) in ditione Veneta. Vide Adriensis.
Rhodiopolitanus, Rhodiæ, Rhodiorum, in Lycia.
Rhodopolitanus, in Lazico Ponti.
Rhodosti, vide Rhædesti.
Rhodostolensis, Ῥοδοστόλου ἤτοι Δίστρας τῆν Ἀμιμοντίας. Archiepiscopus. *Nilus Doxopater.*
Rhœni s. Reni, in prima Armenia.
Rhœorum Episcopus interfuit Synodo Photianæ.
* Rhosi s. Resi, in Anglia. Vide Roffensis.
Ῥωσιάς, vide Russiæ.
Rhosi s. Rhossi, Rhosopoleos, in Cilicia secunda. Chrysost. T. 3. edit. novæ p. 653. 729.
Rhusii s. Russii, in provincia Rhodopes, in Thracia. Vide Toperi.
Rhymnæ s. Orymine, in prima Pamphylia.
Ribuensis, Ribunensis, Ripuensis, fortasse pro Ripensi, in Jutia Daniæ.
Rigensis, in Livonia. institutus A. 1186. vide Pagium n. XI. Archiepiscopatus in Ducatum Trans Dunanum conversus A. C. 1563. Vide continuationem Sleidani lib. 4. pag. 521.
Riona. notit. topograph. p. 324. post Commentar. Academ. Regiæ Ulyssip. A. 1725.
Rioppolanus, fortasse pro Rapollano, in Basilicata regni Neapol.
Ripæcursiæ, Ripagorsæ s. Ripacurtiensis, (*Ribagorça*) in Aragoniæ & Cataloniæ confinio.
* Ripæ magnæ in insula S. Jacobi, inter insulas Capitis Viridis.
* Ripæ Trassoniæ, (*Ripa Transone*) in Marchia Anconitana. *Ughellus T.* 2.
* Ripuensis, Ripensis, in Jutia Daniæ. Jo. Laurentii tetrasticha in Episcopos Ripenses. Hafniæ 1591. 4. postremus Episcopus ante Reformationem Ivaro Munk. Vide Cypræum pag. 439. Petri Terpagri Chronicon Ecclesiæ Ripensis. Hafniæ 1708. 8. Nouvell. Rep. lettr. 1709. pag. 75. Ejusdem historia Ripensis incendio Hafniensi A. 1729. absumta. Bibl. Lubec. T. X. p. 338. Juramentum primi Episcopi Ripensis Lutherani, Joannis Wandali. Unschuldige Nachrichten 1723. p. 865.
Riphtonensis, Castri Riphton, in Mesopotamia.
Risami Episcopus apud Toscanum in peplo Italiæ lib. 4. pag. 94. (edit. meæ 490.) lege Kisami sive Chisami.
Riscephanensis, Castri Riscephas, in Mesopotamia.
Risenburgensis, in Prussia. Vide Pomezaniensis.
Ritidios castri, in Mesopotamia.
Rivaliensis, vide Revaliensis.
* Rivensis (*Rieux*) ab A. 1318. in Languedocio superiore, sub Archiep. Tolosano. Sammarthan. T. 4. Galliæ Christ. p. 947.

Rotenen-

Rotenensis, vide Rutenensis.
Rotæ sive Rotensis & Balbastrensis in Aragonia, junctus deinde Ilerdensi. Acta Sanctor. T. IV. Junii p. 115.
Rotcestriæ, vide Roffensis, in Anglia.
Rotheburgensis s. Ratzeburgensis, in Saxonia inferiore.
* Rotomagensis (*Rouen*) in Gallia. Archiepiscopus, vide Mabillon. Tom. 2. Analect. p. 424. sqq. s. 222. sqq. edit. novæ. Martene Tom. 2. thesauri anecdotor. pag. 233. Dacherii spicileg. T. 2. p. 819. Sammarthan. T. I. Galliæ sacræ p. 554. Jo. Dadræum A. 1615. Franciscum Pommeraium &c. Paris. 1667. f. alios apud Jacobum le Long p. 186. sq Bibl. Historicæ Gallicæ. Series Episcoporum in collectione Synodalium statutorum diœcesis Rothomag. 1653. 8. Historia Rotomagensium Archiepiscoporum ab auctore XI. sæculi, in Edmundi Martene collectione prima in 4. pag. 233. sqq. Journal des Savans 1667. II. p. 19.
* Rubi s. Rubeti, Rubensis (*Ruvo*) Rubbesanus T. 9. thesaur Italiæ p. 509. in territorio Barensi, regni Neapol. *Ughellus T. 7.*
Rubicariensis, in Mauritania Cæsariensi.
Rubiconensis in insulis Canariis sæculo XV. a Benedicto XIII. antipapa; vide Petrum Bergeronum traité de la navigation c. 32. p. 131.
Rubilanensis s. Rubilocensis, in Germania, diœcesis nunc Ratisponensis.
Rucumensis, à Racuma s. Rucumma, in Africa Proconsulari.
Rufensis, vide Rusfensis.
S. Rufiniæ fani, in patrimonio S. Petri. Vide Portuensis & Silvæ candidæ. *Ughellus T. 1. Italiæ sacra.*
Rufinianensis, in Byzacena Africæ provincia.
* Rupellensis (*la Rochelle*) ab A. 1648. in Santonica Galliæ provincia, sub Archiep. Burdegalensi. Prius Malleacensis. Vide T. 2. Galliæ Christ.
* Ruremundensis, ab A. C. 1559. in Belgio, sub Archiep. Mechliniensi. Sammarthani T. 4. Galliæ Christ. p. 952. edit. novæ (vet. Tom. 4. p. 950.) Jo. Knippenbergius in Hist. Ecclesiastica Geldriæ, Bruxell. 1719. 4. Unschuldige Nachrichten 1719. pag. 889.
Rusaditanus, Rusadir, in Mauritania Cæsariensi.
Ruscuriensis, vide Rusuccurrensis.
Rusellensis, in Hetruria. Vide Rosellanus.
Rusfensis, Rufensis, vide Ruspensis, in Byzacena Africæ.
Rusgoniensis, Rusconiensis, Rusguniensis, Rustoniensis, in Mauritania Cæsariensi.
Rusiccadiensis, à Rusiccade, Rusiccadensis, in Numidia.
Rusii s. Rhodii, Topiritanus, in exarchatu Thraciæ; corrupte Piri.
Ruspensis s. Ruspitensis, in Byzacena Africæ.
* Russanensis s. Roscianensis, vide Rossanensis in regno Neapol.
Ρωσίας, Russiæ, in ditione Imperatoris Moscorum. Patriarcha ultimus Adrianus, quo A. 1699 (al. 1702.) defuncto Imperator Petrus nullum alium constituit sed A. 1719. edicto declaravit Patriarchæ loco Synodum Ecclesiasticas res imposterum curaturam esse. Vide Philippi Johannis de Strahlenberg Nord und Ostlichen Theil Europæ und Asiæ p. 290.

Russii,

Russii, Ῥουσίου, Rhusii, (antea Τοπήρου) in provincia Rhodopes. Thraciæ. Vide Rusii.
Rusticianensis, in Numidia.
Rustonii in Mauritania Cæsariensi.
Rusubiccariensis in Mauritania Cæsariensi.
Rusubiritanus, in provincia Asiæ Proconsulari.
Rusuccurrensis s. Rusucurritanus, in Mauritania Cæsariensi.
* Rutenæ urbis, Rutenensis, Ruthenensis, (*Rodez*) Martene I. Anecdot. pag. 1109. in provincia Bituricensi. Rutinensis. idem Martene Tom. 2. anecdotor. pag. 375. in Aquitania Galliæ Orientali, sub Archiep. Albiensi. *Sammarthan. Tom.* I. *Gallia Christ.* p. 195. edit. novæ. (vet. T. 4. p. 952) D. Binard Lugd. 1680. 12. Antonius Bona, MS. Rutente, *Canis. T.* I. *lect. antiqu. edit. nova p.* 645.
di Ruvo in in regno Neapol. sub Archiep. Barensi.
* Ruxellensis, in Hetruria, sub Archiep. Senensi. Vide Rosseti.
Ῥυζέου, Rhyzei avtocephalus sub Patriarcha CPol. *Nilus Doxopater.*

S.

Saalfeldensis Episcopus, dicitur pro Superintendente. Unschuldige Nachrichten von Theologischen Sachen A. 1722. p. 352.
Sabadiæ in provincia Europæ, exarchatus Thraciæ.
Sabariæ, in Pannonia superiori.
Sabathiæ s. Sinathræ, in Lycaonia.
Σαβάτρων, Σασβάτρων, in Lycaonia.
* Sabinas, Sabinensis, in Campaniæ Romanæ confinio. Sabinorum, Episcopi Cardinales Gruter. Tom. I. Chronici Chron. Ecclesiast. p. 648. in Umbria Italiæ. *Ughellus T.* I. *Italia sacra* & T. 10. p. 330.
Sabionensis, (*Siben*) in Brixentibus, Brixinam translatanus: in regione Tyrolis Germaniæ. Hund metropoli Salisburg. p. 295. sqq. Mabillon f. 347. Analect. Lunig Tom. 2. spicileg. Eccles. p. 145. 147. Hubneri T. VIII. Historischer Fragen p. 261.
Sabratenus, Sabratensis, Sabratæ in Tripolitana Africæ provincia apud Victorem Vitensem lib. I. c. 7. adde Ruinarti notas p. 152.
Sacabensis, in Lazico Ponti.
Sacillanensis in Marchia Tarvisina. *Ughellus T.* 10. p. 162.
Sadagenensis in Lycaonia.
* Sælandiæ in Dania, vide Seelandiæ.
Saëos, Saënsis, Saites, in provincia Ægypti primæ. (Σάϊς.)
Sæpinas in Samnio. *Ughellus T.* 10. p. 162.
Sætabitanus s. Setabitanus, (*Sativa*) in Valentino regno Hispaniæ, sub Archiep. Tarraconensi. Luitprand. p. 530.
Sagalassensis, Sagalassi, in Pisidia.

* Sagien-

✱ Sagienſis, Sagenſis, Sajenſis, (*Seez*) Sagiorum, Sagii, (vide Hadr. Valeſii notitiam Galliarum, voce Saii vel Sagii.) in Normannia Galliæ, ſub Archiep. Rotomagenſi. Oximenſis Cathedra Sajos translata, le Cointe T. I. p. 214 de Epiſcopis Sagienſibus Antonius Demochares & Ægidius Bry, Paris 1621. 4. Marinus Plouverre Ord. Præd. in Hiſtoria Eccleſiaſtica Sagienſi MS. Gallice. Bibl. Dominican. T. 2. p. 487. Petri Valla catalogus Sagienſium Epiſc. & Archiep. Pariſ. 1562. fol. Sammarthani T. 4. Galliæ Chriſt. p. 960. ſqq.

✱ Sagonenſis, in inſula Corſica *Ughellus* T. 3.

Saguntinus, Seguntinus, Seguntienſis, Segontienſis, Segontinenſis, (*Sigvenza*) in Caſtella nova Hiſpan.

Sahragtenſis, Epiſcopus Coptus in Ægypto.

Saidis, in prima Ægypto.

Sajenſis, in Normannia. Vide Sagienſis.

Sajenſis, in provincia Africæ Proconſulari. Sayenſis, an Saldenſis? Holſten. p. 104. ad Caroli a S. Paulo Geographiam S.

Saienſis Epiſcopus Coptus in Nubia.

Saigerenſis, in Hibernia, ante A. 1152.

Salæ, in Lydia.

Salenſis, Salæ in Mauritania Tingitana.

Salachitanus Epiſcopus Jacobita in Syria, vide Seleuciæ.

Salamiadis (*Selmie*) in Phœnicia ad Libanum.

Salaminenſis, Salaminis ſ. Conſtantiæ, in inſula Cypro, ſedes fuit Archiepiſcopi.

Salapienſis, Salapiæ, (*Salpi*) in Apulia regni Neapol.

Salarienſis, de Salaria, in Bætica Hiſpaniæ. (*Sabiote*) vide Martinum de Ximena de Epiſcopis Jaënnenſis diœceſis p. 30. Aguirre T. I. Concil. Hiſpan. p. 313.

Saldarum, Salditanus, in Mauritania Sitifenſi.

Salingſtadienſis ſive Salegunſtadienſis Epiſcopatus translatus Halberſtadium ſive cum eo conjunctus.

✱ Salernitanus, Salerninacenſis, ab A C. 974 Archiepiſcopus in Campania, in Principatu citeriore regni Neapol. *Ughellus* T. 7. & T 10. p. 330. Antonii Mazzæ hiſtoria & antiquitates urbis Salernitanæ cap. 6. & 7. Neap. 1681. 4. & T. 9. theſauri Italiæ parte 4.

Salicinenſis, Salicinæ, in Mauritania Cæſarienſi.

Salingeſtadienſis. le Cointe ad A. C. 810 T. 7. p. 153. ſq.

✱ Salisburgenſis, Archiepiſc. vide Saltzburgenſis, ſupplementum Bruſchianum pag 224. Gabr. Bucelin T. I p. 42. ab A. C. 582. Gruter. T. I. Chron. Chronicor Eccleſiaſt. p. 1150 ex Jo. Alberto Widmanſtettero. Wiguleus Hund in metropoli Saltzburgenſi A 1582 1620. & Ratisbonæ 1719. fol. Franc. Duckhers Saltzburgiſche Chronica 1666. 4. Marcus Hanſitz tomo 2. Germaniæ ſacræ integro. Auguſtæ Vindel. 1729. fol. Acta Erud. Germanica 154. pag. 685. Monumenta Salisbusgenſia, Tom 6 & 2. Antiqv. lect. H. Caniſii & T. 3 parte 2 novæ edit. Amſt. Saltzburgiſcher Biſchöfe Leben / Wapen ꝛc. aus Eugippii Hiſtoria in Sim. Frid. Hahnii collectione monument. vett Tom. 2. pag. 764. ſqq. Vide ſis etiam Pagium ad A C. 696. num. 14. ſq. ubi ſucceſſio antiquiſſimorum Epiſcoporum à S. Rudberto uſque. Joſeph

* Σάμου

* Σάμυ καὶ Ἰκαρίας, Sami & Icariæ Archiepiscopus.
Samlandiæ in Borussia. Gruter. T. I. Chronici Chronicor. Ecclesiast. p. 1171. Gabr. Bucclin T. I. p. 55.
Sammeriarum sive Ammeniarum Turrium, in Numidia.
Samninus, in Samnitibus Italiæ. *Ughellus T.* 10. p. 163.
* Samogitiensis, in Septentrionali Polonia.
Samosatenus, Samosatæ, in Euphratesia Syriæ.
San s. Sciani, Episcopus Coptus in Ægypto.
* Sanachimitanus, in Armenia.
de Sanafer, in Sardinia.
Sanai, corrupte pro Synnai, in Phrygia Pacatiana.
Sanctianus Vide Santonensis.
Sandesanensis, Coptus Episcopus in Ægypto.
Sandidensis, in secunda Pamphylia.
* Sanicensis, Senecensis, Senaciensis, à Senecio, de Sanetio s. Sanesio, Sanitiensis, Sanitii (*Senez*) in Delphinatu Galliæ, in provincia Ebredunensi.
* Sanjago in insula Americæ Cuba. Hispanici juris.
Sanitensis, Sanidis, in Phrygia Pacatiana.
* Sanminiato. vide Miniati in Hetruria.
* Santandreanus in Scotia.
Sancti Severi, vide Severi.
* Santonensis, Sanctonicensis, Xantonensis, Santonius, (*Saintes*) in Aquitania Galliæ, sub Archiep. Burdigal. *T.* 2. *Gallia Christ.* edit. novæ. (vet. T. 4. p. 975 sqq.) Vita B. Bibiani T. 6. monumentorum Edmundi Martene p. 757. sq.
Santonis, in Euphratesia Syriæ.
Santorenensis suffraganeus Archiepiscopi Pragensis.
* Σαντορίνης, Santorinæ Insulæ. Episcopus Græcus & alius Latinus. Nouveaux memoires des missions T. I. parte 2. p. 115. 116.
San-tyrasonæ sub Archiep. Tarraconensi. Liutprand. p. 503. Opp.
Saonensis s. Savonensis, in ditione Genuensi.
Saracenorum Episcopus, in Arabia secunda.
Saracenorum fœderatorum, in Phœnicia ad Libanum.
Sarathensis. Bibl. Angloise T. 15. p. 368.
Sarcaniæ s. Sardaniæ, in Dalmatia.
Sarcares s. Scariæ, in Mœsia secunda; corrupte pro Apiariæ.
Sarcinensis, in Flaminia Italiæ.
* Sardicensis, Sardicæ, Τριαδίτζης, Sophiæ, Serdicæ, in Dacia mediterranea. Vide Philippum Riceputum in Illyrico sacro.
Sardiniæ insulæ. Vide supra, cap 15. & Caralitanus. *Joannis Carnizer*, Calaritani discurso del primado de Sardenna y Corsega, en favor del Arçobispo de Caller. Madrit 1616. 4.
Sardium in Lydia, Sardensis, Sardiensis, Sardanæ civitatis, αἱ Σάρδεις τῆς Ἀσίας, Σάρδεων, metropolita totius Lydiæ, postea Philadelphiensis. Sardianus. *Andreas Regenvolscius in Slavonia reformata p.* 520.

* Scalholtanus, Scalcholtensis, in parte Meridionali Islandiæ. Unschuldige Nachrichten von Alten und Neuen 1709. p. 325. seq.
Scalingicasitanus, in Mingrelia Asiæ.
Scalpensis. vide Salpensis.
Scalternoldensis. T. 2. memor. Hamb. p. 763.
* Scalvachuvanch, in Armenia. Vide Schalvachuvanch.
Scamachiæ, in Persia s. Armenia potius, ad mare Caspium.
Scampenus, in Epiro nova.
Scarabantiæ in Pannonia superiori.
Scandidi, in Migrelia Asiæ.
* Scardonensis, Scardonæ, in Dalmatia; corruptè Sareanensis.
* Scarensis, Scaræ, in Svecia, Gothia Occidentali. circa A. C. 1320. Georg. Stiernhielmii elenchus Episcoporum Scarensium additus legibus Westrogothicis p. 95. Jo. Messenius cap. VIII. chronici Episcoporum Sveciæ p. 100. seqq. Mich. O. Wexionius descript. Sveciæ, in Frid. Sim. Hahnii T. 2. collect. monumentor. p. 435. sqq.
Scariæ, in Mœsia secunda; corruptè pro Apiariæ.
Scarphiensis, in provincia Peloponnesi; corruptè Carphiensis.
Scebatianensis, in Byzacena Africæ; corruptè Serbatianensis. al. Sebastianensis.
Scenæ Mandrorum, in secunda Augustamnica Ægypti.
Scenarchiæ, in Euphratesia Syriæ.
Scepseos, in Hellesponto.
* Schalholtensis. vide Scalholtanus, in Islandia.
* Schalvachuvanch, in Armenia.
Schediensis, Schediæ, in prima Ægypto s. Thebaide.
* Sciathi, Σκιάθȣ καὶ Σκοπέλȣ, Episcopus in Thessalia. sub Metropolita Larissensi.
Sciebatensis, Episc. Coptus in Ægypto.
Sciencurensis, itidem Coptus.
Scillitanus, Scilitanus, in Africa Proconsulari.
Sciothensis Episcopus Coptus in Ægypto.
Schireburnensis Episcopus, Siraburnensis, Sciraburnensis, Sireburnensis, Shirebornonsis, in Saxonum Orientalium Angliæ regione.
Sciathensis, Sciathi, in Cycladibus insulis.
Scilitanus, in provincia Africæ Proconsulari.
Scinorum Mandrorum, in Ægypto. Vide Cynopolites.
Scisciensis, Sciscianensis s. Scisciensis Episcopus, (*Sissek*) in Pannonia.
Sclesvicensis. T. 2. memor. Hamburg. p. 763. vide Slesvicensis.
Scodrensis, Scodriensis, Scodrorum, Scodrinæ civitatis, corruptè Codrinæ, vel Scuariensis pro Scutarensi, (*Scuttari*) in Albania, olim in Dalmatia. Vide Illyricum sacrum Philippi Riceputi.
Scodrorum in provincia Prævalitana. idem cum superiore.
Scolesegiensis, in Anglia.
Sconiæ Episcopus, Scandiæ. Vide Dalbojensis.
Sconiginensis, in Anglia.

celin. T. I. p. 50. seq. Hubnerus VIII. Historische Fragen p. 306. sedes Episcopi Leibnitium. Vitiose Secorensis.

Secrepedulensis in Byzacena Africæ.

Sectoriorum s. Stectoriorum, in Phrygia Salutari.

Sedelensis, in provincia Africæ Proconsulari.

Sedraci s. Deiparæ, in quarta Armenia.

✱ Sedunensis, à Sedunis Episcopus, Octodurensis, Octoduranus, in urbe Vallesiæ primaria in Alpibus Cottiis (*Sion en Vallais*) sub Archiep Tarantasiensi. Gabr. Bucelinus T. I. pag. 58. seq. Sammarthan. T. 4. Galliæ Christ. p. 1000. Franciscus Augustinus ab Ecclesia, Salutiensis Episcopus in historia Chronologica Regionis Pedemontanæ.

Seelandiæ, Seelandici, Synlandiæ, Sæiandiæ Episcopi. vide Hafnienses.

Segermitanus, à Segermis, in Byzacena Africæ.

✱ Segestericus, Segustericus s. Sistaricensis, Sigesteriorum, Segestericensis (*Sisteron*) in Provinciæ Gallicæ Comitatu. sub Archiep. Aquensi. Vide Honoratum Bouchium in historia Provinciæ. le Cointe T. V p. 21 seq.

Episcopus titularis in Hungaria, Segnæ, Medrasiensis & Corbaciensis.

✱ Segobiensis, in Castella vetere Hispan. sub Archiep. Toletano. Didacus *de Colmenares* appendice ad historiam urbis Segoviensis, Segoviæ 1637. 1640. Hispanice fol. Rodrigo Mendes Sylva poblacion general de Espanna, Castella, cap. II.

Segobiensis, vide Seccoriensis, in Stiria.

✱ Segobiæ novæ, in insula Philippinarum Lussonensi.

✱ Segobriensis sive Segobricensis, (*Segorve, Segorac*) in regno Valentino Hispan.

✱ Segontiæ, Segontiensis, in Hispaniæ provincia Carthaginensi (*Sigvença*) Gil. Gonsales de Avila no Theatro Ecclesiastico da Igreja de Sigvença. Rodrigo Mendes Sylva, poblacion general de Espanna, Castella, c 20.

Segorensis s. Zoarensis, in tertia Palæstina s. prima Arabia.

✱ Segoviensis, vide Segobiensis.

✱ Seguntinus s. Saguntinus, in Castella nova Hispan.

Seigeræ s. Seir Keran, in Lagenia Hiberniæ.

Selæ s. Selenuntis, in Isauria.

Selæ, in prima Augustamnica Ægypti.

Selemsilensis, Selemselitanus s. Senemselitanus, in provincia Africæ Proconsulari.

Selendetensis, in Africa.

Selenuntis, Selæ, in Isauria.

Selesegæ, in Anglia. Selesiensis. Speelmanni Concil. T. I. p. 304. Seolesegiæ. id. p. 325.

Seleucianensis, Seleucianæ s. Solentiæ, in Numidia.

Seleuciæ, Babyloniæ s. Mesopotamiæ Catholicus.

Seleuciæ & Ctesiphontis Archiepiscopus τῶν ἐν Περσίδι βασιλευουσῶν πόλεων. Sozom. II. 8. adde Eusebium Renaudotum ad duo itinera sæculi IX. p. 263.

Seleuciensis, Seleuciæ Asperæ, in Isauria; *ubi habitum conciliabulum Semi-Arianorum* A. C. 359.

Seleuciensis, Pamphyliæ secundæ Metropolita.

Seleuciensis, Seleuciæ Ferreæ, in Pisidia.

Seleuciæ Pieriæ, in Syria prima.

Seleuco,

Sercinæ,

Sercinæ, in Armenia tertia.
Sereddelitanus, in Mauritania Cæsariensi.
Sergentzii, in Thraciæ exarchatu, provincia Europæ.
* S. Sergii Monasterium, in Monte Libano, sedes Archiep. Maronitarum.
* Σεργίυ πόλεως, Sergiopoleos s. Barsalii, in Euphratesia Syriæ. Procopius II. 5. de bello Persico & 20.
Seriadis, in prima Cappadocia.
Seriphi, in prima Achaja.
* Serizanæ (*Sarzana*) in ora Liguriæ Genuensi.
Sernensis s. Sarnensis, in principatu citeriore regni Neapol.
Serres vel Derris, Macedoniæ.
Serrensis, Serrarum, in Africa.
* Serron, in Macedonia secunda. Σεῤῥῶν, universæ Macedoniæ sive Thessaliæ, quæ habuit sub se Episcopatus LVII. teste Nilo Doxopatro.
Sersennensis s. Cleopatridis, Episcopus Coptus in Ægypto.
Sertcitanus, Serteitanus, Sertæ s. Serræ, in Mauritania Sitifensi.
Sertensis, Serterensis, Serterfensis, in Mauritania Cæsariensi.
Sertzitanus, in Mauritania Sitifensi. idem cum Sertcitano.
Serugiensis in Syria, conjunctus cum Botnaniensi sive Batnæo Episcopatu. Renaudot. T. 2. liturg. p. 367.
* Σερβείων, Serviorum, sub metropolita Thessalonicensi.
* Sessanus, Sessæ s. Suessæ, in Terra Laboris, in regno Neapolitano.
Sessulanus. vide Suessulanus.
Sestensis, in Mauritania Cæsariensi.
Setabitanus (*Xativa* hodie) in regno Valentino Hispaniæ.
Setensis, Settarum, Σεττῶν, Σετῶν, Settenorum, in Lydia.
Sethiensis in Creta insula.
Sethroiti s. Sethroites, in Augustamnica prima Ægypti.
Setiæ, Setinus. Acta Stor. Julii T. 1. p. 341. 342. Dominici Georgii diss. historica de cathedra Episcopali Setiæ Rom. 1727. 4. Acta Er. 1728. pag. 252. in Latio. Petrus Marcellinus Corradinus de Civitate & Ecclesia Setina. Rom. 1702. 4. Acta Er. 1703. p. 449.
Setnes κώμης, in Arabia secunda, sub Patriarcha Hierosol.
Setinus in Latio. *Ughellus T.* 10. p. 164.
Sevanensis, in Armenia.
S. Severianæ, τῆς ἁγίας Σεβηριανῆς, metropolitanus, Andronico Palæologo.
* S. Severinæ, Archiepiscopus in Calabria ulteriore regni Neapol. *Ughellus Tom.* 9. ἡ ἁγία Σεβερίνη.
* S. Severini Fani, in Marchia Anconitana. *Ughellus T.* 2.
* S. Severi Fani, in Capitanata regni Neapol. *Ughellus T.* 8.
Sexoviensis, T. 3. scriptor. Italiæ Muratorii p. 423. lege Lexoviensis. (Lisieux.)
Sfasferiensis s. Sfasteriensis, in Mauritania Cæsariensi.
Sibariensis, vitiose pro Salariensi.

Silem-

Silemsilensis, in Africa Proconsulari.
Silensis, Siles, in Numidia.
Silesiæ Episcopos vide in Uratislav.
Sililitensis, in Numidia.
Sillitanus s. Sillilitanus, in Numidia, idem fortasse cum priore.
Silvæ s. Silvarum, in Algarbia Lusitaniæ.
Silvæ candidæ, & S. Rufinæ & secundæ in Patrimonio Petri, Episcopi Cardinales, Gruter. Tom. 1. Chronici Chron. Ecclesiast. p. 644. Episcopatus conjuncti cum Portuensi. *Vide Ughellum T.* 1. *Italiæ sacræ.* & Tom. 10. p. 341. Baronium ad Martyrolog. Rom. 2. Junii.
Silvæ Ducis (*Hertzogenbusch*) in Brabantia. vide Buscoducensis. le grand theatre sacré du Duché de Brabant, tomo 2.
* Silvanectensis (*Senlis*) in insula Galliæ, sub Archiep. Remensi. Vide supra Augustomagensis. Charles Joulnay Annales de l'Eglise de Senlis. Paris 1648. 8. Sammarthan. T. 4. Galliæ Christ. p. 1016. sqq.
Silvani s. Sulianæ, in Byzacena Africæ.
Silvanorum Isaurorum, in Isauria.
Silviensis, fortasse pro Sibliensis, in Pamphylia secunda.
Simidicæ, Simidiccensis, in Africa Proconsulari.
Siminensis s. Simminensis, in Africa Proconsulari.
Simingitanus, Simungitensis s. Simininanus, in Africa Proconsulari.
Simittensis, Simithuensis, in Africa Proconsulari.
Simphronius in provincia Romaniæ.
Simungitensis. vide Simingitanus.
* Σινᾶ ὄρȣς montis Sinai Archiepiscopus.
Sinarum sive Sinensis Episcopus *Him ciu* A. C. 782. apud Kircherum prodromo Co p 69. 104. Vide & supra, Chinensium.
Sinatheræ, in Lycaonia.
Sinforiensis s. Forosemproniensis (*Fossombrone*) in Ducatu Italiæ Urbinate.
Singidunensis, in Pannonia s. Illyrico Occidentali.
Singudinij, in Mœsia superiore, exarchatus Daciæ. ubi conciliabulum Arianorum A. C. 366.
Siniandi, corrupte Σινηθάνδȣ, in Pisidia.
Sinitensis Castelli, in Numidia.
Sinnadensis, Synnadorum, Synnadensis, in Phrygia Salutari.
Sinnæ municipii, in Africa.
Sinnai vide Synnai, in Phrygia Pacatiana.
Sinnaritanus, apud Victorem Vitensem lib. 1. c. 9. aliis Sitinaritanus, Sitmaritanus, Sinnarensis.
Sinnipsensis, in Mauritania Cæsariensi.
Sinnarensis, Sinnaritanus, Sinnaritensis, Sinnaritæ, in Africa Proconsulari.
Sinopensis, Sinopes, à Sinopa, in Helenoponto.
Sinopensis in Asiam missus à Gallis seculo superiore.
Sinuarensis. vide Sinnarensis.

* Smolensis, Smolenscoviensis, Smolenscensis in Russia alba, Metropolita Russorum. Et ab Uladislai IV. Regis Poloniæ temporibus Episcopus Catholicus.

* Smyrnensis, Smyrnæ, Σμύρνης avtocephalus, inde metropolitanus πάσης Ἀσίας in Asia Proconsulari. Andreas Regenvolscius Slavoniæ reformat, p. 52.

Soacinensis, in Dalmatia.

* Soanæ s. Suanæ, in Tuscia, sub Archiepiscopo Senensi. (*Sovana*) *Ughellus T.* 3.

Sobarensis, in Lycaonia.

Sociensis, in Mauritania Sitifensi.

Sodomorum, in Arabia s. prima Palæstina. (al. tertia.)

* Sodorensis, insularum Columbani cellæ, (*Colm Kill & Iles*) in Scotia.

Sogdææ s. Sugdanensis, Sugdææ, in Mœsia.

Soldaniensis, Soldarensis, Soldinensis, Solidiensis, corrupte pro Soltaniensi.

Solensis, Soliæ, in insula Cypro.

Soliensis, Solii, (Saal) in Carinthia. B. Hubneri T. VIII. Historische Fragen p. 285.

Solorum, in Cypro. vide Solensis.

Solonis (fortasse *Oleni*, ut suspicatur Harduin.) in Achaja.

* Solsonæ s. Celsonæ, in Catalaunia Hispaniæ.

Soltaniæ, in Persia; ubi sedes fuit Episcopi Armeniorum, Romanæ Ecclesiæ obsequentium. Vide Jac. Echardum T. I. de scriptoribus Ord. Præd. p. 537.

Solvanus (Solweide) in Norico.

Sombi, Σύμβυ, an Συννάυ, in Phrygia Pacatiana, vel Κόμβης, in Lycia.

Castri Somochartorum, in Mesopotamia.

Sondrensis, in prima Ægypto.

Soperitanus Episcopus Coptus, in Nubia.

Sophenensis, Sophenæ, in tertia Armenia. (al. secunda.)

Sophenes, Castri Sophenes, in Armenia magna.

* Σοφίας, Josephus Wasse pag. 18.

* Soræ, Soranus Episcopus, in Latio in Campania, provincia Terræ Laboris, in regno Neap. *Ughellus T.* I. *Italia Sacra.*

Soræ, Sororum, Sorensis, in Paphlagonia.

Sorbiensis, Sorbii s. Arbæ, in Dalmatia, Illyrico Occidentali, sub Archiep. Antibarii.

Soriguturensis sive Speculi Julii, in Moravia.

Sorræ, in Sardinia.

Sorrensis. Nic. Stapborst T. 2. Hamburgische Kirchen Historie p. 633.

Sosianæ-juncis, in Byzacena Africæ.

Sossubensis, in Hispania Tarraconensi. Sulpicius Sever. II. 61. Hist.

* Soteropoleos s. Congi, in ora Africæ Occidentali, ditionis Lusitanicæ.

* Soteropoleos (*S. Salvador*) in Brasilia Lusitanica Americæ Meridionalis. Archiep.

* Sotzaviæ, in Moldavia.

Sozandriæ, in Asia secunda.

Sozopolitanus, Sozopoleos, in Pisidia.

* Σοζοπόλεως, Sozopoleos, in provincia Æmimonti Thraciæ.

Sozusæ s. Sosusæ, in prima Palæstina.

Sozusæ, in Lybiæ Pentapoli. Epiph. hæresi 73.

Stranensis, Stregnesiensis, in Sudermania Sveciæ.
* Strasburgensis, in Alsatia Germaniæ. Vide Argentoratensis.
Strategidis, in prima Achaja.
Stratonices, in Caria.
Stratoniciæ s. Calami, in Lydia.
* Strengenensis, Stregnesiæ, in Budermania Sveciæ. ab A. C. 1120. Catalogum Episcoporum Jo. Messenius c. IX. Chronici Sveciæ Episcoporum p. 121. seq. Mich. O. Wexionius descript. Sveciæ T. 2. collect. monumentor. Frid. Sim. Hahnii p. 439. seq. Vide Stranensis.
Stridonensis, in Pannonia inferiori s. Dalmatia, Illyrico Occidentali.
* Strigoniensis Esztergom. (*Gran*) in Hungaria inferiore. vide Philippi Riceputi Illyricum sacrum. Archiepiscopo sedem præbet Tyrnavia. Confer Nova lit. Hamburg. 1709. pag. 25.
Strombinus s. Stroagylensis, (*Stromboli*) in insula Æolia Tyrrheni maris.
Strongylæ, in secunda Cycladum insula, exarchatus Asiæ.
* Strongyli (*Strongoli*) in Calabria citeriore regni Neapol. *Ughellus T.* 9.
Strumnitzæ, in Macedonia.
* Strungulensis, vide Strongyli.
Strymonis Episcopus interfuit Synodo Photianæ.
Stryreburnensis Episcopus Joannes Asser scripsit vitam Ælfredi Britannorum Regis.
Svabensis s. Svavensis, in Numidia.
Svanensis (*Soana*) in Hetruria. *Ughellus T.* 3. & T. 10. p. 339. sub Archiep. Senensi.
Svatinensis, in Dalmatia.
Suavensis s. Suabensis, in Numidia.
Subaugustanus, Augustæ Helenæ, in Campania Romana. *Ughellus T.* 10. p. 166.
Subbaritanus s. Subarritanus, Suboabbiritensis, in Mauritania Cæsariensi.
Sublectinus, Sullitenus, Sullalitenus, in Byzacena Africæ.
Sublii, Sublæi, (fortasse pro *Siblii*) in Phrygia Pacatiana.
Suboabburitensis s. Zugubbaritanus, in Africa.
Subratanus, Subratæ, in Libya Tripolitana.
Subritensis, Subriti, in insula Creta.
Suburitanus, Subure in Mauritania Cæsariensi.
Sucardensis, in Mauritania Cæsariensi.
Succubensis s. Sicilibrensis, in Africa Proconsulari.
Sudensis, in insula Creta. T. 2. rer. Mogunt. p. 424. Chron. Slav. apud Lindenbrog. ad A. C. 1375.
Sveciæ Episcopos præter Joannem Magnum Rom. 1654. tradidit Arrhenius sive Ornhielm, Spiegelius, Lincopiæ 1708. Jo. Messenius ab A. C. 835. ad 1611. Lips. 1685. 12. in Chronico per Sveciam, Gothiam & Finlandiam; adde dedicationem novæ edit B. D. Henrici Hoepfneri de Justificatione. Unschuldige Nachrichten A. 1706. p. 343. & A. 1728. pag. 603.
Suellensis, Suelli, in Sardinia.
Suensis, in Africa Proconsulari.
Sverinensis, in Ducatu Megapolitano inferioris Saxoniæ. Diploma fundationis ab Henrico Duce Bavariæ & Saxoniæ A. 1170. Lunig. Anhang T. 2. spicileg. Eccles. pag. 152.
Con-

Surba-

Surbastuasazin (*S. Matris Dei*) in Armenia.
Surbcarapet (*S. Joannis*) in Armenia.
Surbgrigor. (*S. Gregorii*) in eadem Armenia.
Surbnarcavea (*S. Stephani*) in Armenia.
Surbresetacapet (*S. Archangeli*) in Armenia.
Surbuscam (*S. Crucis*) in Armenia.
Συρηνὸς, Surensis, Surorum, in Euphratesia Syriæ. Σούρων Procopius lib. 2. de bello Persico cap. 5.
Surensis, Σόρων vel Σώρων, in Paphlagonia.
* Surentinus, vide Surrentinus.
Surhamensis, Surhami, in Georgia Asiæ.
Suricanus, in regno Neapolitano.
Suricasiæ, in Numidia.
Surislensis, Suritanus, in Mauritania Sitifensi.
* Surrentinus Archiepiscopus (*Sorrento*) in Campania terra Laboris regni Neapol. *Ughellus* T. 6. & T. 10. pag. 341. vide & Jul. Cæs. Capaccium in antiquitatibus Campaniæ p. 103. sq. T. 9. thesauri Italiæ parte 3.
Surritanus, in Creta insula.
Cardinalis S. Susannæ, Romæ.
Susaritanus in Mauritania Cæsariensi.
* Susdalensis, Susdali, in Moscovia. (*Suzdal & Jurjeuw.*)
Susicaziensis, in Numidia.
Sutanus Episcopus interfuit Concilio Lateranensi A.C. 1515.
* Sutriensis, Sutrinensis, Sutrinus & Nepesinus, in Tuscia Patrimonio S. Petri. *Ughellus* T. 1. *Italia Sacra* & T. 10. p. 341.
Syalandiæ Episcopus (Seelandiæ in Dania) ad A.C. 1135. memoratur in Chronico Daniæ quod edidit Arnas Magnæus p. 20.
Syblææ Episcopus interfuit Synodo Photianæ; fortasse idem Siblii, in Phrygia Pacatiana.
Sycamazontis s. Evcomazontis, in prima Palæstina.
Sycaminonis s. Sycamazontis, in Phœnice prima sive maritima.
Sycorum Episcopus interfuit Synodo Photianæ.
Syddensis, Siddensis in Anglia. Speelmann T. 1. Concil. p. 325.
Sydorum, interfuit A C. 431. Synodo Ephesinæ; fortasse pro Isinderum, in Pamphylia secunda.
Sydreorum, Syedrorum, Syedrensis, in Pamphylia.
Συλαίυ, Sylæi, Sylleensis, Pergæ, in Pamphylia secunda. Metropolita.
Sylvæ, vide Silvæ.
Symeonii Episcopus interfuit Synodo Photianæ.
Synedræ, in prima Pamphylia.
Synnadensis, Synnadorum, Phrygiæ Salutaris, metropolita, τῶν Συνάδων.
Synnai, Synai, corrupte Sanai, in Phrygia Pacatiana.
Synodiæ, in Galatia prima.

Syracusius, Syracusanus, Συρακουσῶν, in Sicilia. Antonii ab Amico de antiquo urbis Syracusarum Archiepiscopatu & metropolitico jure diss. Hist. & Chronologia. Neapoli 1640. 4. & Tom. 3. thesauri Siciliæ ubi & Francisci Baronii ac Manfredi de illa diss. judicium ex edit. Panorm. 1641. 4. Rochi Pirri contra Antonium de Amico de patriarcha & metropolitano Siciliæ, ex edit. Panorm. 1644. Idem Rochus Pirrus de Episcopatu Syracusano & Episcopis Syracusanis consulendus tomo secundo Siciliæ sacræ. T. 3. thesauri Siculi. Syracusanus Episcopus Siciliæ metropolitanus vide Mirabellam p. 165. sq. T. XI. thesauri Siculi. Antonii de Michaële, Ragusani de antiquo & novo statu Ecclesiæ Syracusanæ libros IV. MSS. memorat Mongitor Tom. I. Bibl. Siculæ pag. 49.

Syrorum Patriarcha, Antiochiæ.

T.

Tabadcarensis s. Tababcarensis, Tabaccarensis, in Mauritania Cæsariensi.

Tabaicariensis, in Africa.

Tabalensis Episcopus septimæ Synodo interfuit A. C. 787.

Tabaltanensis, in Africa.

Tabanorum s. Gabenus, in Palæstina.

Tabatcaritanus, Tabadcarensis, in Mauritania Cæsariensi.

Tabaragensis, in Africa Occidentali.

Tabazagensis in Africa.

Tabensis s. Tavensis, Tabarum, in Caria. *Tavæ* in Ægypto.

Tabernarum, Trium Tabernarum, (*di Taverna*) in Calabria ulteriore regni Neap. junctus Episcopo Catanzarensi.

Tabiensis s. Taviensis, Tabiæ, in Galatia prima.

Tablensis, in Mauritania Cæsariensi.

Taborensis, in provicia Africæ proconsulari.

Taborentensis s. Tabarentinus, in Mauritania Cæsariensi.

Tabracensis, à Tabraca, in Numidia sive in Mauritania Cæsariensi.

Tabradensis, in Phœnicia ad Libanum.

Tabucensis, in Africa proconsulari.

Tabudæ, Tabudensis, in Numidia.

Tabuniensis, in Mauritania Cæsariensi.

Tacanensis s. Taccanensis, Canonensis, in Africa proconsulari.

Tacapes, Tacapitanus, in Tripolitana Africæ provincia.

Tacaratensis, in Numidia.

Taciæ Montanensis, in Africa Proconsulari.

Tackhi Episcopus Coptus, in Nubia.

Tadamatensis s. Tadamensis, in Mauritania Cæsariensi.

Tadduensis, in Africa Proconsulari.

Tadinas sive Tadinensis, in Umbria Italiæ. *Ughellus* T. 10. p. 167.

Taduensis, in Africa Carthaginiensi s. Proconsulari.

Ταινάρου, Tænari in Sicilia.

Tagamu-

Tagamutensis s. Thagamutensis, in Byzacena Africæ.
Tagarajensis, in Africa.
Tagaratensis s. Tagarensis, in Provincia Africæ Proconsulari.
Tagarbalensis s. Targabolensis, in Byzacena Africæ.
Tagariatensis in Byzacena.
Tagasensis, in Byzacena Africæ.
Tagastensis, in Numidia.
Tagorensis, in provincia Africæ Proconsulari.
Tagosensis in Numidia. vide Pagium ad A. C. 402. n. 26.
Tagritensis sive Martyropolitanus Metropolita in Mesopotamia, S. Marutas. vide Renaudot. T. 2. liturg. Oriental. p. 261.
Tagurensis, in Numidia.
Taha-il-Amudein s. Theodosiæ; Episcopus Coptus in media Ægypto.
Tai, ὁ τ̃ Ταΐȣ, in Bithynia.
Talabricensis in Numidia, fortasse pro Tabracensi.
Talaptensis, in Byzacena Africæ provincia.
Talaptulensis, in Byzacena Africæ.
Talbondensis, in secunda Pamphylia.
Talborensis, in provincia Africæ Proconsulari.
Talensis, in Africa.
Talla, Palencia. notit. topograph. p. 331. post commentar. Academ. Ulyssip. A. 1725.
Tamadensis s. Tamadempsis, in Mauritania Cæsariensi.
Tamagasiensis s. Tamagadensis, in Numidia.
Tamagristensis, in Mauritania Sitifensi.
Tamallensis s. Tumamallensis, in Africa.
Tamallumensis s. Turris Tumallamensis, in Mauritania Sitifensi.
Tamamallensis, in Africa. Vide Tamallensis.
Tamascaniensis, in Mauritania Sitifensi.
Tamasenus, in Byzacena Africæ.
Tamasenus, Tamassi, Tamassensis, in insula Cypro, corrupte Acamasenus.
Tamateni s. Tamazeni, in Byzacena Africæ provincia.
Tamazensis in Byzacena.
Tamazucensis s. Tamazensis, in Mauritania Cæsariensi.
Tambajensis, Tambulensis, Tumbarensis, in Byzacena Africæ, à Tambais, Tambadensis, Tambianensis, Tambudensis, Tambeitanus. Ruinart. pag. 189. sq. ad Victorem Vitensem.
Tambeitanus, à Tambeis, in Byzacena Africæ.
Tamiathæ, Tamiatheos, Thamiatidis, Thamiates, Thamiatensis, in Ægypto.
Tamicensis, in Africa.
Tamitensis in Corsica Insula.
Tamogadensis, à Thamugade, Tamugadensis, Tamogasiensis, Tamogaziensis, in Numidia.
Tampsaci s. Europi, in Euphratesia Syriæ.
Tampsi, Θαμψιȣπόλεως, in Phrygia Pacatiana.

Tasaco-

Tasacorensis s. Tasaccurensis, in Mauritania Cæsariensi.
Tasbaltensis, Tasvaltensis s. à Thasbalte, Thebaltensis, Thasbaltensis, in Byzacena Africæ.
Tasermacensis, in Lazica, exarchatus Ponti.
Tassi, in prima Macedonia.
Tathyritanus, in Thebaide secunda.
Tatiæ s. Tariæ Montanensis, in Africa Proconsulari.
Tatlæ, ὁ Τάτλων, in Lycia; corrupte ὁ Τάτων, vel ὁ Ταήπων.
Tavensis, Tavæ, in prima Ægypto.
Tavensis, Lantavensis, Landavensis in Anglia.
Tauracinæ, in provincia Africæ Proconsulari.
Taurianensis, Taurianus, Taurianæ, in Brutia s. Calabria ulteriore regni Neap. *Ughellus* T 10. p. 470.
* Tauriensis, Taurinas, Taurinensis, (*Torino*) Archiepiscopus ab A. C. 1506. in Pedemontio. *Ughellus Tom.* 4. Philibertus Pingonius in Chronico & antiquitatibus Augustæ Taurinorum p. 76. T. 9. thesauri Italiæ parte VI.
Tautilanensis in Libya. Concil. Nicæn. p. 40. Francisci Pithœi.
Ταυρομένης, Tauromenitanus, Tauromeniensis, Tauromenii, in Sicilia. (*Taormina.*) Rochus Pirrus Siciliæ sacræ T. 1. lib. 2. Volum. 3 thesauri Siciliæ.
* Teanensis, Tianensis, Theanensis, Teani, in Campania sub Archiep. Capuano, in Apulia & provincia Capitanata regni Neapol. *Ughellus T.* 6.
* Teani Sidicini, in terra Laboris, regni Neapol.
* Teatinus, Theatinus, Archiep. in Aprutio regni Neapolitani. *Ughellus T.* 6.
Tebennorum, (fortasse, inquit Harduinus, pro *Etennorum*) in Pamphylia secunda.
Tebestinus s. Tevestinus, Tebestensis, à Theveste, in Numidia.
Tegeæ, in provincia Peloponnesi s. in tertia Achaja provincia Corinthi.
Teglatensis, in Numidia.
Tegulatensis, idem ut videtur cum Teglatensi.
Tegulensis in Sardinia.
Teitarum, Τηΐων, in Asia Proconsulari.
Telensis seu Thelensis in provincia Africæ proconsulari.
* Telenensis s. Tolonensis (*Toulon*) in Provincia Galliæ, sub Archiep. Arelat.
Teleptensis, à Telepte, in Byzacena Africæ.
* Telesinus, Thelesinus, Thelesinensis, in principatu ulteriore regni Neap. *Ughellus T.* 8. & T. 10. p. 345.
Telmissensis s. Termessi, in Pamphylia secunda.
Telmessi, in Lycia.
Temisonii, in Phrygia Capatiana. Vide Thamisiopoleos.
Temni, in prima Asia.
T[illegible]onensis, Episcopus titularis in Hungaria.
Temoitanus Episcopus Coptus, in Ægypto.
Temonianensis, s. Temunianensis, in Byzacena Africæ.
Temoniarensis, idem ut videtur cum priore.
Temonis, in Sardinia. Vide Arboreæ.
Tempsanus, Temsanus, Tempsanensis, in Brutia s. Calabria citeriore regni Neap.

Tenarienſis Epiſcopus titularis in Hungaria.
Tenaruſiæ, vide Monembaſiæ.
Temunianenſis in Byzacena.
Tenealbanenſis Epiſcopus interfuit A. C. 1409. Concilio Piſano.
Teneſenſis, in Arcadia.
Teniſſæ, Tenitanus ſ. Thenitanus, in Byzacena Africæ.
Tenedi, de Tenedo, inſula inter Cycladas.
✱ Teni, Teniſi, Tiniæ, in inſularum Cycladarum provincia. ſub Archiop. Rhodi.
Tenicææ, in Mauritania Cæſarienſi.
Tenneſi ſ. Tennitanus, Epiſcopus Coptus in Ægypto.
Tennonenſis, in provincia Africæ Proconſulari.
Tentyrites, ἐν Τεντύραις, Athanaſ. T. I. p. 187. edit. novæ. in Thebaide ſecunda Ægypti, hodie *Dandera*.
Teorum ſive Theorum (Teos, hodie *Suſos*) in Aſia.
Tephelienſis in Georgia conſtitutus A. C. 1329. Nic. Staphorſt Hamburg. Kirchen-Hiſtorie T. 3. pag. 163.
Teputzæ Epiſcopus interfuit Synodo Photianæ.
✱ Teramenſis ſ. Interamnæ & Aprutii, in regno Neapol. Vide Interamnenſis.
Terdonenſis ſ. Dertonenſis, (*Tortona*) in Ducatu Mediolanenſi.
Tereonenſis, in Hibernia.
Terganenſis ſ. Theruanenſis, in Flandria. Vide Tarvanenſis.
Tergaſi Epiſcopus interfuit Synodo Photianæ.
✱ Tergeſtinus, Tergeſtinenſis, (*Trieſte*) in Iſtria. Trieſtenſis ſub Patriarcha Aquilejenſi. *Ughellus T.* 5. & *T.* 10. p. 345. *Gabr. Bucelin.* T. I. p. 52. *Irenæi de la Croce*, hiſtoria antica e moderna, ſacra e profana della Citta di Trieſte. Venet. 1698. fol.
Termeſſi, Telmiſſenſis, Thermeſſi, in Pamphylia ſecunda.
✱ Termolenſis ſ. Thermularum, (*Termoli*) in Capitanata provincia regni Neapolitani. *Ughellus T.* 8.
Ternamunenſis ſ. Ternamuſenſis, in Mauritania Cæſarienſi, corruptè Cernamuſenſis.
Terni ſive Terani, vide Interamnenſis.
Ternobi ſ. Tornobi, Trinobi, in Bulgaria.
✱ Ternutheos, in Ægypto prima.
Teroanenſis Morinenſis ſeu Bononienſis in Flandria. Gabr. Bucelinus T. I. p. 63. ſeq. Sammarthan. T. 2. Galliæ Chriſt. p. 429. b. ſeqq.
✱ Terracinenſis Martene T. 2. anecdot. p. 605. Terraconenſis p. 607. ſ. Tarracinenſis & Pipernenſis, Epiſcopatus juncti in Campania Romana. *Ughellus T.* I. *Italia S.* & *Tom.* 10. pag. 345.
Terſonitanus, corruptè pro Cherſonitano, in Taurica Cherſonneſo.
Teruanenſis, in Flandria. Vide Taruanenſis, & Teroanenſis, Tyroandæ civitatis, Theroanenſis.
✱ Terulenſis, in Aragonia Hiſpaniæ.
Teſanianenſis, in Africa.
Tetcitanus, in Byzacena Africæ.
Tetracomiæ, in ſecunda Palæſtina.

Tetraxi-

Tetraxitarum Gothorum ad Pontum Euxinum. Procop. IV. 4. de bello Gothico.
Teuchiræ, Teuchirorum, in provincia Libyæ Pentapolitanæ.
Teudalensis in Africa, apud Victorem Vitensem lib. 1. cap. 7.
à Thabraca s. Tabracensis Episcopus, in Mauritania Cæsariensi. al. in Numidia.
S. Thaddæi Archiepiscopus. vide Nic. Staphorst. T. 3. Hamb. Kirchen-Historia p. 150.
Thagamutensis, in Byzacena Africæ.
* Thalamensis (*Breftenes*) in Peloponneso.
Thalensis, in Africa Occid.
Thamagristensis s. Tamagristensis, in Mauritania Sitifensi.
Chamasitanus, in insula Cypro.
à Thambais in Byzacena Africæ, vide Tambajensis.
Thamiatensis s. Tamiatheos, in Ægypto.
Thamiates in provincia Arcadiæ.
Thamisiopoleos seu Tomisonii in Phrygia Capatiana.
à Thamugade s. Tamogadensis, in Numidia.
Thanensis, in Byzacena Africæ.
à Tharasa s. Tarassensis, in Numidia.
Tharencasiæ Archiepiscopatus tempore Caroli M. apud Albericum p. 155. Chron.
à Thasbalte s. Tasvaltensis, Thebaltensis in Byzacena Africæ.
Thassi s. Thasi insulæ, in provincia Macedoniæ primæ. al. in Thessalia.
*Θαυμακȣ, Thaumaci, in prima Thessalia, exarchatus Macedoniæ. sub Metropolita Larisseno.
* Theanensis, in Capitanata regni Neapol. Vide Teanensis. *Ughellus T. 6.*
* Theatinus s. Teatinus, in Samnio, Aprutio regni Neapolitani. (*Chieti*) Archiep.
* Thebaidos magnæ, Thebarum Ægypti. Vide Diospoleos. Metropolitanus Θηβάιδος καὶ ἔξαρχος πανʈὸς παρὰ Νεiλȣ.
Thebaidos parvæ, in Thebaide secunda Ægypti.
Thebaltensis vide Thasbaltensis.
* Thebanus, de Thebis Phtioticis, (*Zetuna*, *Zeiton*) in prima Thessalia. s. provincia Larissena.
*Θηβῶν, Thebarum, de Thebe Heptapylo, Thebensis, in Bœotia. Πάσης Βοιωτίας metropolitanus.
* Thebanus, in prima Achaja, provinciæ Corinthi exarchatus Macedoniæ.
à Thebeste s. Tebestinus, in Numidia.
Thelensis s. Telensis, Thellarum s. Thelarum, Theles, in Africa Proconsulari.
Thelesinensis s. Telesinus, in principatu ulteriore regni Neapol.
Themensis sub Archiep. Capuano.
Themisoniensis, Themissonis, Themisorum, Themissi in Phrygia Pacatiana.
Thenesi, in prima Augustamnica Ægypti.
Thenitanus, Tenitanus, à Thenis, in Byzacena Africæ.
Themissi s. Thennisi, Thennessi, Θεννήσȣ, in Augustamnica prima Ægypti.

Theodo-

Thinæ Episcopus. Allgemeine Theol. Bibl. *T.* 1. p. 524. Vide infra, Tinensis.
Thineos s. Thyneos, in Ægypto, in Thebaide secunda. Sedes Episcopi, This.
à Thinisa, S. Thinissa, in Africa proprie dicta s. Proconsulari.
* Thivatavanch, monasterium, sedes Archiepiscopi Armenii.
ἐν Θμοῦι, Thmuitanus, Thmueos, in Augustamnica prima Ægypti. Athanas. *T.* 1. p. 188. edit. novæ.
Thoi, in secunda Augustamnica Ægypti. *Thou.*
Thoitarum, in Ægypto. in Thebaide secunda. *Thoi.*
S. Thomæ, Meliaporensis in Ora Coromandelensi. lettres édifiantes des missions de S. J. *T.* 1. pag. 27.
S. Thomæ Fani, in insula Africana sub æquatore, ditionis Lusitanicæ. Catalogus Episcoporum ab A. C. 1534. exstat in Commentariis Academiæ Regiæ Ulyssiponensis A 1721. sub init. auctore Antonio Caëtano de Sousa. Sub eo Christiani in regnis Congi & Angolæ.
Thoulnuti, in Lazica, exarchatus Ponti.
Thrachonis Episcopus interfuit Synodo Photianæ.
Thraciæ, de Thracia Europæ.
Thrandiæ Episcopus. Torfæi hist. Norwag. T. 2. p. 459.
Threnuntheos, in Thebaide Ægypti secunda.
Thubunensis, in Mauritania Cæsariensi.
à Thuccabori s. Tuccaborensis, in Africa Proconsulari.
Thuccensis, in Mauritania Sitifensi.
Thugasubditanus, in Mauritania Sitifensi.
Thulensis, in Africa Occidentali.
Thurinus, Thuritanus, Turianus, Thuriorum, in Brutia, in ora sinus Tarentini, in magna Græcia; hodie regni Neapol.
Thyatirenus, Thyatirensis, Thyatiræ, in Lydia.
Thyneos, in Ægypto. Vide Thineos.
Thyrææ, in prima Asia.
Tianensis, in regno Neapol. Vide Teanensis.
Tibaritensis, Tibaritanus, in Byzacena Africæ.
Tibasapulensis, in Africa Occidentali.
Tibassadensis, in Lycaonia.
Tiberiadis, in Asia minore.
Tiberiadis, Tiberiensis, in Palæstina secunda. (*Tabaria*)
Tiberiopoleos in Cypro Insula.
Tiberiopoleos s. Odessi Episcopus, in Mœsia inferiore.
Tiberiopoleos, in Phrygia Pacatiana; Tiberiopolitanus. Varnæ sive Βάρνης.
Tibilitanus, in Numidia. ab aquis Tibilitanis.
Tiburniæ, Tigurinæ Episcopus Paulinus. M. Velseri Opp. p. 93.
Tibursicensis s. Tubursicensis, in Numidia.
Tibursicensis, in Africa proprie dicta s. proconsulari.
* Tiburtinus, Tiburtinensis, (*Tivoli*) in Valeria, Campania Romana, sub ditione Pontificis. *Ughellus T.* 1. & *T.* 10. pag. 345. *G. C. Crocchiante*, l'istoria di Tivoli e sue chiese.

* Tinensis, Tininensis, Tiniensis, (*Tine*) in Croatia, sub Archiep. Spalatensi. Pontifex per Episcopum Tinensem A. 1684. promisit Concilium in quo Tridentini Concilii decreta examinarentur. *Nouv. rep. lettr.* 1684. p. 187.
Tinistensis, in Africa. Tinissensis, Thinissensis.
Tinnisensis, in provincia Africæ proconsulari.
Tiopoleos. notit. topographia p. 333. post commentar. Academ. Ulyssip. A. 1725.
Tipasensis, in Numidia.
Tipasensis sive Tipasitanus, Typasensis, in Mauritania majori Cæsariensi. Ruinart. p. 190. ad Victorem Vitensem.
Tirissæ s. Silistriæ in Mœsia inferiore. Academ. Ulyssip. p. 334.
Tirna, Tirnavia, Turna, Tyrnavia in Hungaria sedem præbet Archiepiscopo Strigoniensi.
Tisaniensis s. Tisanianensis, in Africa.
Tisiditanus, Tiseditanus, in Numidia s. Africa Occidentali. Tisiditensis, Tiseditensis.
Tisilitensis, in provincia Africæ Proconsulari.
Titiopolitanus, Titopolitanus, Titopoleos, in Isauria, Armenia majore sub Patriarcha Antioch.
Titulitanus, Tituli, in Africa proprie dicta sive Proconsulari.
de Castello Titulitano, in Numidia.
Tituensis in Pamphylia altera. vide Tityi.
Tityassi, in Pisidia.
Tityi s. Tituensis, in Pamphylia.
Tium, Tejum, Episcopi sedes in Honoriade Ponti.
Tivoli, vide Tiburtinus.
Tiziensis, in Byzacena Africæ provincia.
Tizilensis s. Tizzicensis, in Africa Proconsulari.
Tizzicanus in Africa proconsulari.
* Tlaxcalensis, Tlascalæ, in Mexicano regno Americæ Sept. sub ditione Hispan.
Tloënsis, Tloënsium, Tlosorum, in Lycia; corrupte Tlensis, Otlensis.
* Toboscæ, in Siberia, Archiepiscopus sub ditione Imperatoris Russorum. (*Tobolsky.*)
* Tocati, (*Tocat-Zitzi* & *Tocat-Ziertzi*) Eudociadis in Lazica, exarchatus Ponti.
Todi, vide Tudertinus.
Togiæ municipii, in Africa proprie dicta s. Proconsulari.
* Tolentinas, in Piceno suburbicario in Marchia Italiæ Anconitana. *Ughellus T.* 2.
* Toletanus, in provincia Carthaginiensi Castella nova Hispaniæ (*Toledo*) Gruter. *T.* 1. Chronici Chron. Ecclesiast. pag. 1238. Petrus de Rojas, Conde de Mora, historia de la Imperial Ciudad de Toledo. Madrid 1654. 1663. fol. Franciscus de Pisa descripcion y historia de Toledo, Toleti 1605. 1617. fol. Rodrigo Mendes Sylva poblacion general de Espanna, Castella c. 6. Joannis Marietæ Ord. Præd. Catalogo de todos los Arçobispos de Toledo, desde S. Eugenio hasta A. 1600. Madrit 4. Alvarez Gomez de Castro. Balthasar Porreno, MS. Petrus de Salazar de Mendoza MS. Anton. Quintana Duennas de sanctis Toletanis, Madrit. 1651. fol. Josephi Pellicerii diptychon Toletanum A. 1637. Hieronymi de la Higvera S.J. diptychon Toletanum, ad calcem Luitprandi Ramiresiani Antwerp. 1640. fol. Catalogus Toletanorum præsulum ab S. Eugenio Martyre A. C. 68. ad Paschalem qui Joanni A. C. 926. defuncto successit, ante

Τραια-

Τραιανουπόλεως, Trajanopoleos, in Phrygia Pacatiana; corruptè Gratianopoleos in Actis Concil. Ephesini.

* Trajanopoleos s. provincia Rhodopes in Thracia. Archiep.

Trajanopoleos s. Maroneæ, in eadem provincia.

Trajecti superioris ad Mosam, (*Mastricht*) in Belgio. Gruter. T. I. Chronici Chron. Ecclesiast. pag. 1486. ex P. Mersæo. Godfr. Henschenii S. J. diatriba historica de Episcopatu Trajecti ad Mosam. Antw. 1653.

Trajecti inferioris, le Cointe ad A. C. 697. T. 4. p. 335. Archiep. ad Rhenum, Ultrajectinus, (*Utrecht*) in Belgio. Vide supra, Leodiensis. De Trajectinis ad Rhenum Batavia sacra Belgice Antwerp. 1716 8. Hist. Crit. de la Rep. des lettres Tom. 6. p. 327. Rep. der Geleerden 1716. p. 24. 240. Sammarthan. T. I. Galliæ Christ. p 816. sqq. Jo. Baptistæ Lud. de Castillion sacra Belgii chronologia pag. 456. sqq. Jo. Gerbrandi de Leydis Chronicon Comitum Hollandiæ & Episcopum Ultraject. ad A. 1417. Hugo de Heuss in historia Episcopatuum fœderati Belgii Belgice in Tom. V. analect. Antonii Matthæi, *Jo. de Beca & Wilhelmus Heda* & Suffr. Petri. Franeqv. 1612. 4. cum Arnoldi Buchelii obs. Lamb. Hortensii successionis Ultraj. libris & Suffridi Petri appendice Ultraj 1643. f. Bernh. Gerbrandus. Jo. Furmerius &c. Lugd B. 1612 4. & cum annalibus Comitum Hollandiæ Frf. 1620. f. Gisberti Lappii à Waveren corpus hist. Ultraject. 1643. fol. Petri Cornelissonii Bockenbergii historia Episc. Ultraject. & antistitum Egmondanorum Lugd. Bat. 1586. 8. Gerhardus Geldenhaurius, Marpurg 1642. 8. B. Jo. Hubneri Historische Fragen Tom. VII. pag. 944. scripta quorum mentio Act. Er. 1725. pag. 41. Defensio Ecclesiæ Ultrajectinæ. Bibl. raisonnée T. 3. pag. 50. Historia de rebus Ecclesiæ Ultrajectensis à tempore mutatæ Religionis in Belgio, monumentis authenticis roboratta, variisque dissertationibus illustrata. Coloniæ Agrippinæ & Bruxellis 1724. 4. Journal des Sav. 1725. Octobr. p. 476. sqq. Auctor Bataviæ sacræ, Bruxell. 1714. fol. Mem. de Trev. 1715. pag. 838. seqq. Journal litteraire Tom. 4. pag. 422. Hadr. Barlandus, Antw. 1520. Colon. 1603. 4. & in Petri Scriverii antiquitatibus Germaniæ inferioris. Getrardus Noviomagus Basil. 1641. Gabr. Bucelin. Tom. I. pag. 60. Gruter. l. c. pag. 1526. ex Mersæo, alii laudati a Sagittario T. I. introduct. in H. E. p. 514. sq

Trajocensis, in Italia.

Trallensis, Trallæ, Tralleos, Trallium, in Lydia.

Trallensis, in prima Asia.

Tramarisci, in secunda Mœsia.

* Tranensis, Archiepiscopus: supra, Kannensis. Trani s. Trajani, Trajanopoleos, in Apulia Barensi provincia regni Neapol. *Ughellus T. 7.*

Transburgensis, idem cum Argentinensi. vide Muratorii scriptores rerum Ital. T. I. part. 2. p. 175.

* Transsylvaniæ, Transsylvaniensis. Acta Stor. T. 6. Junii p. 262.

Tribu-

* Tribulienſis, *(Trebigno)* in Dalmatia. idem Tribunicenſis, Tribunienſis, corrupte Triburienſis, Epiſcopus titularis.
Triburienſis, vide Tribulienſis.
Triburnenſis, in Ultonia Hiberniæ, ſub Archiep. Armachano. vide Kilmorenſis.
* Tricaricenſis Epiſcopus, in provincia Baſilicata regni Neapol. *Ughellus* T. 7. & T. 10. pag. 345.
* Tricaſſinus, in Gallia. Vide Trecenſis.
* Tricaſtinus, Tricaſtinenſis, Tricaſtrinus, *(S. Paul trois Chateaux)* in Delphinatu Galliæ, ſub Archiep. Arelatenſi. T. 1. *Galliæ Chriſt.* p. 703. edit. novæ. (vet. T. 4. pag. 845.) Innocentio tertio II. Epiſt. 35. Triſcaſtrenſis.
Triccenſis, Triccæ, Triccarum, in prima Theſſalia, ſ. Lariſſena provincia.
Tricomiæ, in Arabia ſecunda & prima Palæſtina.
* Tridentinenſis, Tridentinus, Trejentinus, *(Trient)* in Comitatu Tirolis. *Ughellus* T. 5. Jani Pyrrhi Piacii Mantuani vitæ Pontificum Tridentinorum libris XII. Mantuæ 1546. B. Hubneri T. VIII. Hiſtoriſcher Fragen p. 323. Gabr. Bucelin. T. 1. p. 48.
Trieſtenſis. vide Tergeſtinus.
Trimuenſis ſ. Trimenſis, in Hibernia ante A. 1152.
Trimythuntis, Trimethuntis, Trimithuntis, in inſula Cypro.
Trimopolitanus, in ſecunda Pamphylia.
Trimunthi, in ſecunda Thebaide. Vide Therenunti.
* SS. Trinitatis Fani, *(Buenos Ayres)* ſub Archiepiſcopo de la Plata, Americæ Meridionalis.
* Trinobi ſ. Tornobi, Ternobi, in Bulgaria.
Triocaleos, Trioclitanus, Trocalitanus, in Sicilia. vide Rochum Pirrum T. 1. Siciliæ ſacræ libro 2. Volum. 3. theſauri Siciliæ.
Tripolitanus, in Phrygia Capatiana.
* Tripolitanus, Tripoleos, in Phœnice in prima maritima Syriæ provincia. Archiep.
Tripolitanus, in Lydia.
Tripolitanus, in Libya Tripolitana.
Triſipellis, in provincia Africæ Proconſulari.
Triſipenſis, in Africa.
* Trivenſis, Tribenſis, Triventinus, *(di Trivento)* in principatu ulteriore regni Neapol. *Ughellus* T. 1. *Italia S.* & T. 10. p. 346.
Trivicamus. vide Trevicenſis, Trivici in Herpinis.
Triumtabernenſis, Tribus tabernis in Latio, Campania Vicariatus Rom. *Ughellus* T. 10. pag. 177.
Triuricenſis A. 1486. vide Rovettam p. 85.
Troadis, à Troade, in provincia Helleſponti.
Τρoκάλων, Trocalorum in Sicilia. Nilus Doxopater.
Trocmadenſis, Trocmadorum, Trocmorum, in Galatia ſecunda; corrupte Trocnadenſium, in ſeptima Synodo.
Trœmi, in ſecunda Galatia.
Trœzenæ, in provincia Helladis.
Trofinianenſis, Trophinianenſis, in Byzacena Africæ provincia.

Trojanus,

✱ Tudertinus, (*Todi*) in Umbria Italiæ. *Ughellus T.* I, *Italia S.* & T. 10. p. 354. Jacobus Laurus ſtoria di Todi. Rom. 1633. fol.

✱ Tuerenſis, Tuerienſis (*Tuver*) in Moſcovia.

Tuggenſis, in Numidia. Vide à Tucca.

Tulanenſis, in provincia Africæ Proconſulari.

✱ Tulguranenſis, in Armenia.

✱ Tullenſis Leucorum Epiſcopus, (*Toul*) in Gallia, ſub Archiep. Treverenſi. Sammarthan. T. 4. Galliæ Chriſt. p. 1094. Abericus monachus trium fontium I. pag. 35. Chronici & 38. 39. &c. acta Pontificum Tullenſium Tom. 3. theſauri anecdotor. Martene p 990. Hiſt. Eccleſiaſtique d'Allemagne T. I. p. 249. B. Hubneri Hiſtoriſche Fragen T. VII. p. 736. Symphorianus Champier in Chronico regni Auſtraſiæ, Lugd. 1509. Gallice. Richardus de Waſſeburg. vide *Metenſis*. Chriſtoph. Browerus. Benedictus Picard hiſt. Eccl. & politique de la ville & diœceſe de Toul. 1707. 4. Abbé Rigved, Nancy 1701. 8. Pouillié Eccleſiaſtique & Civil du diœceſe de Toul, 2. Vol. 12. Mem. de Trev. 1715. p. 2321. Auguſtinus Calmet in hiſtoria Civili & Eccleſiaſtica Lotharingiæ Gallice nuper edita. Gabr. Bucelin. Tom. I. pag. 37.

Tullienſis municipii, in Africa Proconſulari ſ. proprie dicta.

Tumatcorenſis Epiſcopus, in Mauritania Sitifenſi.

Tuncenſis, in Numidia.

Tunejenſis, Tunienſis, in provincia Africæ Proconſulari.

Tungrenſis, Aduatucæ Tungrorum, in Belgio, in Brabantia. vide Leodienſis. Godofr. Henſchenius de epiſcopatu Tungrenſi & Trajectenſi, Epiſcoporum Regumque Franciæ eis coævorum chronologia & populis diœceſi illi ſubjectis. Antw. 1651. 4. & T. VII. Act. Stor. Maji. Nicolai Fiſen ſive Jo. Erhardi Foulon vindiciæ Eccleſiæ Tungrenſis contra Henſchenium. Hiſt. Eccleſiaſtique d'Allemagne T. I. pag. 313. Jo. Baptiſtæ Lud. de Caſtillion ſacra Belgii Chronologia pag. 198. ſqq. Ægidii Bucherii S. J. diſceptatio hiſtorica de primis Tungrorum Epiſcopis, cum poſteriorum Chronologia. Ejusd. Chronographia hiſtoriæ Leodienſis. B. Hubneri Hiſtoriſche Fragen T. VII. p. 856.

Tunienſis ſ. Tunejenſis, Tunitanus, Tuneſitanus, in Africa Proconſulari.

Tunudenſis, in Numidia.

Tunugabenſis, in Africa Occidentali.

Tunuſudenſis, in Africa Occidentali.

Tuphrurenſis, in Byzacena Africæ.

✱ Turcellenſis, in inſula ditionis Venetæ.

Turditanus, in Byzacena Africæ.

Turenſis, vide Tyrenſis.

Turenſis ſ. Turrenſis, in Byzacena Africæ.

✱ Turiaſonenſis, Turiaſſi, (*Taraçona*) in Aragonia Hiſpan.

✱ Turnobi Metropolita in Bulgaria. vide Tornobi.

✱ Turonorum, Turonenſis, Turonicus, Turonis, Toronis, Auguſtæ Turonum metropolis ab A. 397. (*Tours*) in Gallia. Archiepiſcopus ab A. 606. *Joannis Maan* ſancta & Metropolitana Eccleſia Turonenſis Pontificum ſuorum ornata virtutibus & ſanctiſſ. Conciliorum inſtitutis decorata. 1667. fol. Giornale de' letterati di Roma

Tuzummensis, Zummensis, in Numidia.
Tuzuritanus s. Tusuritanus, Tusuritensis, in Byzacena Africæ provincia.
* Twerensis in Moscovia.
Τυάνων, Tyanensis, Cappadociæ secundæ. Metropolita.
Tybensis, Tybarum, in Africa Occidentali.
Tyburſicus, vide Tuburcensis.
Tyburtinus, vide Tiburtinus in provincia Romaniæ.
Tychensis Episcopus interfuit Synodo Photianæ.
Tydensis, Tudensis in Hispania.
Tymandenus, in Pisidia.
Tymbriadensis, Tymbjados, Tymbriæ, Tibriadensis, corrupte Timomaridis, in Pisidia, in Asia.
Tyndaritanus, Tyndarinensis, Τυνδαρίς (al. *Tudiensis*) in Sicilia. Vide Rochum Pirrum T. I. Siciliæ sacræ lib. 2. Volum. 3. thesauri Siciliæ.
Tyrai s. Tyræi, in Pisidia.
Tyrassonensis, Tyrassonæ, Turiasonensis, (*Tarraçona*) in Aragonia Hispan. sub Archiep. Cæsaraugustano.
* Tyrius, Tyri, in prima Phœnicia. Sandius nuclei H. E. p. 129. & appendice pag. 20. Andr. Regenvolscii Slavonia reformata p. 522.
Tyrensis Archiepiscopus Innocent. III. lib. I. Epist. 513. sqq. Martene Tom. 2. anecdot. pag. 81. 126. 127. 313. 355. 383. 387. 616. Turensis pag. 261. Tyrorum metropoli præesse se scribit Willermus cujus libros XXIII. de rebus à tempore successorum Mahumetis usque in Annum CHristi 1184. gestarum edidit Jacobus Bongarsius in gestis DEI per Francos pag 627. Guilelmus Tyrius Episcopus ab A. C. 1175. vide Pagium ad illum annum n. 6. primus Guilelmus Anglicus A. 1127. num. 17.
Tyroandæ Civitatis, vide Tervanensis.
* Τυρολόης καὶ Σερεντζίων, Tyroloæ & Serentziorum, sub Metropolita Heracleensi.
Tysdri, Tysuri in Byzacena Africæ provincia.
Tzauræ castri, in Mesopotamia.
Tzellensis, Zellensis, in Afrrca Byzacena.
* Τζερβενȣ̃, Tzervenensis, sub Tornobi Metropolita, in Bulgaria.
Tzernici, in Epiro nova, exarchatus Macedoniæ.
Tzernobi, in Bulgaria.
* Τζίας καὶ Θερμίων.
Tzoci Episcopus interfuit Synodo Photianæ.
Tzoidarum, in Æmimonto Thraciæ.
Tzuruloës s. Zuruli, corrupte Zunuti, (*Chiurli* s. *Zorlo*) in provincia Europæ Thracia. supra, Turuli.
Tzyganeos, in Lazica Ponti. Vide Ziganorum.

V. U.

Vallepo.

Vallepositanus (*Val-Puesta*) in Asturiis Hispaniæ. translatus A. 1052. ad Naxarensem. Agvirre T. 3. Concil. Hispan. p. 213. seq.

* Vallisoletanus, in regno Mexicano Americæ Sept.

Vallis Augustæ Episcopus Gratus A. C. 824. le Cointe T. 7. p. 718. 710.

Vallis s. Vallitanus, in provincia Africæ Proconsulari. Vallitensis, fortasse idem cum Ullitensi. *Holsten.*

* Valvensis Episcopus, Valbensis, Walfensis, (*Valva*) in Samnio regni Neapol. Vide Sulmonensis.

Vamaccorensis, Vamacorrensis s. Bamaccorrensis, in Africa, an idem cum Damatcorensi, ut visum Sirmondo.

Vamallæ, Vamallensis s. Vamaltensis, in Mauritania Sitifensi.

Vanarionensis s. Vanarianæ, in Africa.

* Vanensis, Van s. Artemitæ, in Armenia.

Vangionum, Vangionensis, vide Wormatiensis, (*Wormes*) in Palatinatu Rheni in Germ.

à Vanis, Harduino idem à Batnis, in Osrhoëne Syriæ.

Vannidensis, in Mauritania Cæsariensi.

Vanrenus, Vantenæ civitatis in Ægypto, fortasse pro Antinoæ.

* Vapincensis, Vappincensis, Vappicensis, Wapincensis, Vapiensis, (*Gap*) Vapingi in Delphinatu Galliæ. sub Archiep. Aquensi. *Sammarthan. Tom.* 1. *Gallia Christ.* p. 452. edit. novæ (vet. Tom. 4. p. 1122.) Actus de Lionne MS.

* Varadinensis (Groß-*Waradein*) in finibus Hungariæ & Transsylvaniæ. Hungarice *Varadi*, sub Archiep. Coloczensi.

Vararitanus, in Byzacena Africæ.

Vardimissensis, Bartimissensis, in Mauritania Cæsariensi.

Varenus, Βάρεος, in Hellesponto. Est & Βάρις, in Pisidia.

* Varmiensis, vide Warmiensis, in Prussia Polonica. (Ermeland.)

Varnæ, ὁ Βάρνης, prope Danubium, sub Patriarcha CPol. Tiberiopoleos.

Vartanensis s. Bartanensis, in Africa Occid.

Vasadensis, Vasadarum, (corrupte Ούσανδα, Ουάσαδα pro Ουάσαδα) in Lycaonia.

Vasatensis, de Vasatis, Vasaticus, (*Bazas*) in Vasconia in provincia Elusana, sub Archiep. Ausciensi sive Auscitano. *T.* 1. *Gallia Christ.* p. 1189. edit. novæ. (vet. Tom. 4. pag. 1129.)

Catalogum Episcoporum Vasconiæ Aquitanicæ dabit Arnoldus Oihenartus in notitia Vasconiæ Paris. 1638. 4. Etiam Antonius Mongaillardus de quo Sotwellus p. 78. Bibliothecæ Jesuiticæ.

Vasensis s. Vesensis, in Lusitania.

* Vasensis s. Vassionensis, Vasionensis, Martene T. 2. anecdot. p. 305. Vassinensis, corrupte Vallensis, (*Vaison*) sub Archiepiscopo Avenionensi. *T.* 1. *Gallia Christ. p.* 919. edit. novæ. (vet. T. 4. p. 1133.) Jo. Columbus S. J. libris IV. de gestis Episcoporum Vasionensium Lugd. 1656. 4. & cum aliis ejus scriptis 1668. fol.

Vassinacensis, Vassinassæ, in Byzacena Africæ provincia. Ruinart. pag. 181. seq. ad Victorem Vitensem.

Venatio-

Venationum Hadriani s. Hadrianotherarum, in Hellesponto.

* Vencienſium civitatis, Vencienſis, Vinciensis, Ventienſis, Vincenſis, (*Vence*) in Comitetu Provinciæ, in Gallia. ſub Archiep. Ebreduneuſi. Sammarthani T. 4. Galliæ Chriſt. pag. 1148.

Vendæ, Vendenſis, Wendenſis, in Livonia.

Vendacenſis, Vendaſcenſis, Vindauſcienſis, (*Venaſque*) in Comitatu Venaſino Galliæ.

* Venetenſis, (*Vennes*) Veneticus, Venetiæ in Aremorica ſive minore Britannia Galliæ. ſub Archiep. Turonenſi. Sammarthani T. 4. Galliæ Chriſt. p. 1154. Aremoricæ ſanctæ ſcriptor, Acta Sanctor. T. IV. Junii p. 607.

Venetenſis (*Gvent.*) Paterni, in Soutwallia Angliæ.

* Venetus Patriarcha, Venetiarum, Dalmatiæ primas *Ughellus T* 5. & T. 10. p. 354. Provinciæ Venetiæ, Iſtriæ Metropolitanus. Vide Paſchaſ. Queſnellum ad Leonem Magnum pag. 806. ſeq.

Venetiolæ, (*Venezuela*) in inſula Americæ Meridionalis verſus Antillas.

Venoſa, vide Venuſinus.

Venſanenſis, in Numidia.

Ventæ, Ventanus, Ventanus ſ. Vintonienſis, Wintonienſis, in Anglia.

* Venuſinus, corrupte Veroſinus, (*Venoſa*) in Apulia & Baſilicata regni Neapol. *Ughellus Tom.* 7.

Veræ Pac s, in regno Mexicano Americæ Septentr.

* Vercellenſis, Verſellenſis, corrupte Cellenſis, in Liguria, in ditione Ducis Sabaudiæ. *Jo.* Stephanus Ferrerius. Rom. 1602. 4. *Ughellus T.* 4 & T. 10. p. 355.

Verdenſis, Fardunenſis, Firdenſis, ad Aleram in Saxonia inferiore à Carolo M. vide Albericum trium fontium Monachum ad A. C. 781. p. 116. ſub Archiep. Moguntino olim. Gruter. Tom. I. Chronic. Chronicor. Eccleſiaſt. p. 1084. ex Bruſchio. & p. 1133. è Crantzio. Gabr. Bucelin. T. I. p. 22. B. Hubnerus Hiſtoriſche Fragen VII. pag. 614. Cyriaci Spangenbergs Chronicon der Biſchöffe des Stiffts Verden. Hamb. 1720. fol. Chronicon Epiſc. Verdenſium T. 2. ſcriptor. Brunſvic. Leibnitii; Hiſt. Eccleſiaſtique d'Allemagne T. I. p. 183. le Cointe T. 4. p. 517.

Verecenſis, corrupte pro Ucetienſi, in Languedocio inferiore.

Verdonenſis, Veredunenſis, in Gallia. Vide Virdunenſis.

Verenſis, Verorum, in provincia Africæ Proconſulari. *Ucrenſis* collat. Carthag.

Verinopoleos, in Lycaonia.

Verinopoleos, Berinupoleos, in Galatia.

Veriſſæ, Beriſſæ, corrupte Βιρήσσης, Κηρίσσης, in Armenia.

Verodunenſis, in Gallia. Vide Virdunenſis. in provincia Trevirenſi.

Verolenſis T. 9. theſauri Italiæ p. 508.

Veromandenſis Epiſcopus, Viromandenſis, Vermanduorum Civitatis, in Picardia Galliæ. Claudius Hemeræus in Auguſt. Viromanduorum illuſtrata. Noviomum translatus A. C. 520. A. 531. le Cointe T. I. p. 382. ſeq. à S. Medardo. Sammarthan. T. 4. Galliæ Chriſt. p. 8. 10. conjunctus cum Tornacenſi uſque ad A. C. 1148.

* Veronenſis Epiſcopus, in ditione Veneta. *Ughellus T.* 5. *Italia ſacra.* Onufrius Panvinius p. 104. ſeq. 119. 129. 133. 138. 139. 171. ſeq. lib. IV. Antiquitatt. Veronenſ. & Joannis Mabillonii Analecta, f. 410. (Tom. 1. pag. 373.) Epiſcoporum & SS.

Vero-

Vicohabentiæ, (*Vicoñenza*) Ferrarienſi junctus. *Ughellus T.* 2. p. 713.
Vicojulienſis ſ. Adurenſis, Aturitanus in Vaſconia.
Vici Nais ſ. Naim, in ſecunda Palæſtina.
Vici Nigranenſis, in Numidia.
Vico Pacatenſis ſ. Vico Pacenſis, in Numidia.
Vico Sabinas, in Italia.
Vico Turrenſis, in Africa Proconſulari.
Victorianenſis, à Victoriana, in Byzacena Africæ.
* Viennenſis ſ. Fabianæ, Fabiani, in Auſtria. (*Wien.*) vide Fabianenſis. Epiſc. circa A. C. 840. reſtit. A. 1468. Archiepiſcopus ab A. 1718.
* Viennenſis Allobrogum, in Delphinatu Galliæ. (*Vienne.*) Archiepiſcopus. Mabillon. Analecta f 221. Jo. à Boſco in Bibl. Floriacenſi Lugd. 1605. 8. Jo. Drouet de Maupertuis Lugd. 1708. 4. Anonymus in Petri de Villars opuſculis Lugd. 1598. 8. Sammarthan. T. I. Galliæ Chriſt. p. 789. Acta Stor. T. I. Julii p. 14 ſeq. Demochares, Lievræus &c. Jo. Chanutius in hiſt. Chronologica Archiepiſcopatuum Galliæ. Claudius Robertus in Gallia Chriſtiana, Jac. Sweertius. Maxima ſedes Galliarum. Ejus octo provinciæ. Pagi ad A. C. 1120. n. 5.
Vieſtæ ſ. Beſtiæ, (*Veſti*) in Capitanata regni Neapol.
* Vigiliarum, Vigilenſis, Vigilienſis, (*Biſeglia*) in Apulia ſive Barenſi provincia regni Neapol. *Ughellus T.* 7. Pompeji Sarnelli memorie de' Veſcovi di Biſeglia, Napoli 1693. 4.
Vigintimilienſis ſive Vintimilienſis, (*Vintimiglia*) in Genuenſium ditione, ſub Archiep. Mediolanenſi, in Alpibus Cottiis.
* Viglevanenſis, Viglevenſis, (*Vigevano*) in Ducatu Mediolanenſi. *Ughellus T.* 4.
* Vigornienſis, Wigornienſis, Wigornenſis, Wegoracenſis, Wiogreceaſterenſis, (*Worcheſter*) in Anglia.
Villadegenſis in Numidia. Corrupte pro Villaregienſi.
Villæ Anaſſes, in ſecunda Thebaide.
Villæ Degenſis in Numidia.
Villæ Eccleſiæ Epiſcopus, in Sardinia.
Villæmagnenſis, in provincia Africæ Proconſulari.
Villænobenſis, in Mauritania Cæſarienſi.
Villæ Politianæ, in Phœnicia Maritima.
Villæregienſis Epiſcopus, in Numidia. Corrupte Villadegenſis.
* Vilnenſis, in Lithuania.
Viltenſis, in Provincia Africæ Proconſulari.
Vincenſis, Vincienſis, Vencienſis, in Comitatu Provinciæ Galliæ.
Vindenſis, Vintenſis, in Africa Occidentali.
* Vindobonæ in Auſtria ſive Pannonia ſuperiore. vide Viennenſis & Fabianenſis.
Vindonenſis ſ. Vindoniſſæ, (*Windiſch*) in pago Bernenſi Helvetiorum. vide Conſtantienſis. B. Hubneri Hiſtoriſche Fragen T. VII. p. 416.
Vinenſis, Vinæ in provincia Africæ Proconſulari.
Vintimilienſis, in Genuenſi ditione. Vide Vigintimilienſis, Albintimilienſis.
* Vintonienſis, Wintonienſis, (*Wincheſter*) in Anglia.
* Virapum, Monaſterium, in magna Armenia; ſedes Epiſcopi.

* Virdunensis, Viridunensis, Werdunensis, Veredunensis, Viredunensis, Virodunensis, Virdunis, s. Articlavorum, (*Verdun*) in Gallia, sub Archiepisc. Treverensi. vide Bercharium s. Berthharium à Laurentio Leodiensi continuatum T. 12. spicilegii Dacheriani T. 2. edit. in fol. p. 234. 241. & apud Augustinum Calmet in historia Civili & Ecclesiastica Lotharingiæ. Gabr. Bucelin. T. 1. p. 38. Hugo Monachus & Abbas apud Labbeum Tom. 1. Bibl. novæ MSS. pag. 75. Benedictus Picard MS. Christoph. Browerus. Richard de Wasseburg. vide supra; *Metensis*. Schatenius T. 2 vindemiæ: Sammarthani T. 4. Galliæ Christ. p. 1161. Hist. Eccles. d'Allemagne Tom. 1. p. 264. B. Hubneri Historische Fragen T. VII. pag. 746. Carolus le Cointe T. 2. pag. 638.

Virgitanus in Hispania. Agvirre T. 1. Concil. Hispan. p. 299.

Viricitanus, vide Urcitanus.

Viromandensis, in Picardia Galliæ. Vide Veromandensis.

Vironensis, T. 2. rer. Moguntiac. p. 422.

Virrensis Episcopus, in provincia Bremensi, interfuit Concilio Lateranensi A. C. 1179. fortasse scribendum Verdensis.

Visalensis s. Vissabensis, in Mauritania Cæsariensi.

Visensis, in Africa Occidentali.

* Visensis s. Vesensis, (*Viseo*) in Lusitania. (al. Gallæcia) ab A. C. 572. Catalogo dos prelados e Bispos de Viseo, composto pelo Padre *Joaon Col*, da congregaçaon do Oratorio de Lisboa, in commentariis Academiæ Regiæ A. 1722. 12. Februar.

Visicensis, in provincia Africæ Proconsulari.

Visocensis, in regno Castellæ, Hispan.

Vosontii, vide Vesontionis, Bisontinus.

Vissalsensis, in Mauritania Cæsariensi; vide Visalensis.

* Vitebscitanus (*Witebsky*) in Lithuania.

Vitensis, in Byzacena Africæ provincia.

* Viterbiensis, in patrimonio S. Petri. *Ughellus T.* 1. *Italiæ S.* Hyacinthi de Nobilibus Ord. Præd. Chronica Episcoporum Viterbiensium. Petri Coretini catalogus ad calcem constitutt. Synodalium Francisci Mariæ Cardinalis Brancaccii. Viterb. 1639. 4.

* Viterniensis s. Candidæ Casæ, (*Withern*) in Scotia Meridionali.

Vitoniensis, in Westsexia Angliæ.

Vivæ, Vivensis in Africa proconsulari.

* Vivariensis s. Albiensis, (*Viviers*) sub Archiep. Viennensi in Gallia. vide Jo. Columbum S. J. libris quatuor Lugd. 1638. 1651. 4. & cum aliis Opusc. 1668. fol. T. 4. Galliæ Christ. p. 1173. le Cointe T. 4. p. 754. sq.

* Uladislaviensis, in Cujavia magnæ Poloniæ. Idem Crusvicensis.

* Ulissiponensis s. Olisipponensis, Ulyxbonensis, Ulixbonensis Archiepiscopus, (*Lisboa, Lisbona*) in Lusitaniæ metropoli Olim subjectus Compostellano. Innocentii tertii lib. 11. 103. Epist. Rodrigo de Cunha, Archiep. Historia Ecclesiastica da Igreia de Lisboa 1643. fol. Archiepiscopatus duplex in parte Urbis Orientali & Occidentali. vide Clementis XI. Opera T. 1. p. 138. 478. 506. 507.

Ullagh, vide Dunensis in Hibernia.

Ullitanus, in Numidia. Ullitensis, vide Vallitensis.

Ulpianensis s. Justinianæ secundæ, in provincia Dardaniæ s. Mœsiæ superioris.

Ultrajectinus, in Belgio; vide Trajectinus, Archiepiſcopus. (*Utrecht.*)
ab Ululis, in Africa.
Umandæ ſ. Olomandæ, in prima Pamphylia.
* Umbricenſis, Umbriaticenſis, (*d' Umbriatico*) in Calabria ulteriore regni Neapol. *Ughellus Tom.* 9.
De Sanctis & Epiſcopis Umbriæ & Fulginiæ, Ludov. Jacobillus.
Undeſienſis, Undeſitanus, Undeſiæ, in Numidia.
Unenſis. Lunig. T. I. ſpicileg. Eccleſ. p. 143. Heineccius Antiquitatt. Goslar. pag. 92.
Ungrorum ſ. Hungarorum Archiepiſcopus.
Uniacenſis. vide Wiccenſis in Anglia.
Unizibirenſis ſ. Uniziverenſis Epiſcopus, in Byzacena Africæ. Victor Vitenſ. II. 10. al. Unzibilinenſis.
* Ουγγαροβλαχίας, Hungaro-Walachiæ Archiep.
Unnogoritanus ſ. Hungaricus Epiſc.
Unuricopolitanus ſ. Unorecopolitanus, Unuſiricapotenus, in Byzacena Africæ.
Unzelenſis in Pamphilia.
Unzibilinenſis. vide Unizibirenſis.
* Volaterranus, Volaterrenſis, Vulterranus, Volternenſis, Volaterræ, in Hetruria. *Ughellus* T. I. Italiæ S. Scipionis Ammirati, Veſcovi di Fieſole, di Volterra e d' Arezzo, Florent. 1637. 4.
Volciæ ſ. Bulcentinæ, in Tuſcia vicariatus Romani. *Ughellus T.* 10. p. 188.
Volitanus ſ. Bollitanus, in Africa Proconſulari.
Vollinæ, vide Julini, in Pomerania.
Volodimirienſis, in Ruſſia Polonica, ſub Archiep. Kioviæ.
* Vologdenſis, in Moſcovia.
Volſinii, Volſinienſis (*Bolſena*) in Tuſcia vicariatus Romani. *Ughellus T.* 10. p. 189.
Volturarenſis in regno Neapol. ſub Archiep. Beneventano.
Voncariæ, Voncarianæ, Voncarienſis ſ. Boncarienſis Epiſc. in Mauritania Cæſarienſi.
Voſetenſis, Voſetanus ſ. Boſetenſis, in Africa Proconſulari.
* Upſellenſis. Sirmond. Tom. 3. f. 1307. Upſalenſis Archiep. Sveciæ Primas. Anonymi qui A. C. 1344. vixit Chron. editum à Jo. Scheffero cum notis, Upſal. 1673. 1720. 8. Hiſtoria Eccleſiæ metropolitanæ Upſal à Jo. Magno & Olao Magno. Rom. 1555. 1560. fol. Jo. Peringsköld in monumentis Ullerakerenſibus & Upſalia nova illuſtrata. Holm. 1719. fol. *acta lit. Svecia* 1720. p. I. 108. Jo. Meſſenius in Scondia illuſtrata Holm. 1703. 1705. fol. 2. Volum. Claudius Ornhiælm S. Arrhenius in Hiſtoriæ Eccleſ. Sveciæ libris quatuor Holm. 1689. 4. Jo. Meſſenii Chronicon Epiſcoporum per Gothiam Sveciam & Finlandiam Lipſ. 1685. 12. de Upſalienſibus Epiſcopis pag. 23. ſeq. Archiepiſcopis Pontificiis ab A. C. 1162. p. 34. ſeq. & Lutheranis ab A. C. 1527. p. 64. ſqq. Michael O. Wexionius in deſcriptione Sveciæ T. 2. collect. monumentorum Sim. Frid. Hahnii p. 427. ſeq.
Uracitanus, in Africa Proconſulari; vide Urcitanus.
Uradiæ Epiſcopus ſubſcripſit libello Synodi CPol. A. C. 518.
Uranenſis, in Phœnicia ſecunda.
Uranopoleos. notit. topograph. pag. 339. poſt commentar. Academiæ Ulyſſip. A. 1725.

Feriolus

Feriolus Episcopus in *Urcecia* ordinatus T. 2. Dachery f. 263. lege *Ucetia*.
Uticensis, in Africa Proconsulari.
Uticensis in Hispania (*el lugar del Marmolejo*) vide Martinum de Ximena in opere de diœcesi Jaennensi pag. 26. seq.
Uticensis, in Langvedocio inferiore Galliæ. vide Uceticensis.
Utimari, in Africa Proconsulari, idem cum Utimmirensi.
Utimmensis, in provincia Africæ Proconsulari.
Utimmirensis, in eadem Africa Proconsulari s. proprie dicta.
Utinum sedes Episcopi Lubecensis (*Eutin*) vide Jo. Mollerum isagoge in hist. chersonnesi Cimbricæ T. 2. p. 427. seq.
Utinensis, in ditione Veneta (*Udine*) Forojuliensis provinciæ metropoli.
Uthinæ, Utinensis, in Africa proprie dicta s. Proconsulari.
Utinicensis, in Africa Proconsulari.
Utinunensis in Africa. an Uciminensis.
Utriculanus (*Otricoli*) in Umbria Italiæ.
Utummensis, in Africa Occidentali.
Utzipparitanus, Uzipparitanus, Uzipparensis, in Africa Proconsulari.
Uvasensis s. Vasnensis, in Africa Occidentali.
Vulcani, in Sicilia. Nilo Doxopatro apud Allatium hic Episcopatus Βȣρκαπος.
Vullensis s. Bullensis, in Africa Proconsulari.
Vulterranus, in Hetruria, vide Volaterranus.
* Vulturariensis, in principatu ulteriore regni Neapol. *Ughellus T.* 8.
Vulturnensis, Vulturanus, in Campania Felice. (*Castel del Volturno*) *Ughellus T.* 10. p. 191.
Uxamensis in Hispania sub Archiep. Toletano.
* Uxentinus s. Ugentinus, in provincia Hydruntini regni Neap. *Ughellus T.* 9.
Uzabirensis, in Africa.
Uzalensis s. Uzaliensis, in Africa proprie dicta s. Proconsulari.
Uzelensis, in Pisidia.
Uzetensis s. Uzeticensis, in Languedocio inferiore. Vide Uceticensis.
Uzipparitanus s. Utzipparitanus, in Africa Proconsulari.
Uzitensis, in Africa Proconsulari.
Uzittarensis, in Africa Occidentali.
Uzusæ, in Thracia.

W.

Waciensis in Hungaria. Innocentius III. lib. I. Epist. 544. vide Watiensis.
Waltershusensis, in Lutheri Epistolis T. 2. p. 327. b.
Walvensis, subscripsit Concilio Lateranensi A. C. 1179.
Wangiensis Martene T. 2. anecdot. p. 550.
Wangionensis, vide Wormatiensis.
Warmaciensis pro Wormatiensi. le Cointe T. 7. p. 118.
Varmiensis, Warmiensis (vide Ermeland) in Borussia Polonica. Gruter. Chron. Chronicor. Ecclesiast. T. I. pag. 1164. ex Borussia Schurzenii. Albertus Tytkowsky, Brunsberg

Wolli-

Wollinensis Episcopatus in Pomerania, bulla fundationis ab Innocentio II. A. C. 1140. Lunig Anhang ad T. 2. spicileg. Eccles. p. 4. A Casimiro Pomeraniæ duce A. 1175. translatus Caminum. id. p. 5. ubi ejus diploma, & p. 6. confirmatio à Clemente III. Papa, A. C. 1188. Bogislai & Wratislai ducum diploma A. 1308. id. p. 9.

*Wologdensis in Russia.

*Worcestriensis, in Anglia. vide Wigorniensis.

*Woronesensis in Russia, metropolita. Unschuldige Nachricht A. 1723. p. 589.

*Wormatiensis, Vangionum s. Vangionensis, in Palatinatu Rheni, (*Wormes*) in Germania sub Archiep. Moguntino. Gruter. T. I. pag. 895. Chronici Chronicor. Ecclesiast. ex Bruschio. Gabr. Bucelinus T. I. p. 10. seq. Georg Helwich in annalium Wormatiensium prodromo. Mogunt. 1615. 4 B. Hubnerus Historische Fragen VII. pag. 226. Chronicon Wormatiense in tomo II. diplomatum & MSS. Jo. Petri Ludewig. Vide & Hist. Eccles. d'Allemagne T. I. p. 27.

X.

Xalisci s. Gvadalajaræ, in nova Gallæcia Americæ Septentrional.

Xanthensis, Xanthi, in Lycia.

Xanthiensis, Xanthiæ, in Macedonia, provincia Rhodopes.

*Ξάνθης καὶ περιθεωρίας μητροπολίτης.

Xantonensis s. Santonensis (*Sainctes*) in Aquitania Galliæ.

Xoënsis, Xoäensis, Xoitarum, in provincia Ægypti secundæ.

Y.

Yporiensis s. Eporediensis, (*Ivrea*) in Pedemontio. sub Archiep. Mediolanensi olim.

Yprensis s. Iprensis, (*Ipres*) in Comitatu Flandriæ.

*Yucatanensis in America Sept. sub Archiep. Mexicano.

Z.

Zabensis, Zabi, Zamæ Regiæ, in Numidia. al. Diabensis.

Zabensis s. Diabensis, in Mauritania Sitifensi.

Zabulensis, in regno Siamensi, missus à Gallis.

Zabulonites, in Palæstina prima. Duo Zabulonitæ memorantur in Concilio Nicæno p. 40. in edit. Franc. Pithoei.

Zabuniensis, Zabuniæ Medianæ s. Medizabuniæ, Zabuniorum, Medizabuniorum, in Africa Occid.

Zactarensis, Zattarensis, in Numidia.

*Zaculmiæ s. Stagni Zaculmiensis, in ora Dalmatiæ ditionis Ragusinæ.

*Zacynthi (*Zante*) in insulis Venetæ ditionis.

*Zagabriensis, Martene 2. Anecdot. p. 271. Innocent. III. lib. I. Epist. 510. Zagrabiensis, in Hungaria seu Croatia ad Savum fluvium. (Agram.)

Zagy-

Zeugmati-

INDEX
LOCORUM & RERUM.

A.

Avares.

Cruciatæ

Johanni-

Martialis

N.

Norva-

INDEX AUCTORUM.

A.

B.

Conradus

C.

Minus

D.

E.

F.

G.

H.

L.

M.

Anton.

N.

O.

P.

P.

Andres

S.

T.

Josephus

W.

X.

Addenda

Addenda ad pag. 619.

Verzeichniß der zu Trankenbar ferner gedruckten Bücher.

In Malabarischer Sprache.

Das Neue Testament, 4. 1714. und 1715. 3. Alph. 16. Bogen.
Bücher Mosis, Josua und Richter, 4. 1720. 2. Alph. 5. Bogen.
Buch Ruth biß Hohelied, 4. 1726. 3. Alph. 10. Bogen.
Propheten, 4. 1727. 2. Alph. 2. Bogen.
Apocryphische Bücher, 4. 1728. 1. Alph. 15. Bogen.
Neue Testament, 8. 1722 - 1724. 2. Alph. 18. Bogen.
Sirach, 12. 1727. 10 Bogen.
Leichen-Predigt über M. Gründler, 4. 1720. 2. Bogen.
Theologie, 8. 1717. 2. Alph.
Grosse Catechismus, 8. 1719. 11. Bogen.
Psalter, 8. 1724. 16. Bogen.
Gesang-Buch, 8. 1715. 7. Bogen.
- - Edit. II. 8. 1721. $13\frac{1}{2}$. Bogen.
- - Edit. III. 8. 1723. 13. Bogen.
Communion-Buch, 8. 1721. 12. Bogen.
Vom Heydenthum, 8. 1713. 4. Bogen. Edit. II. 8. 1728. 4. Bogen.
Paßions-Historie, 12. 1723. 5. Bogen.
Leichen-Predigt über M. Gründler, 12. 1720. 2. Bogen.
Brief an die Malabaren, 12. 1718. 1. Bogen. Edit. II. 1722.
Weg zur Seeligkeit, 18. 1717. 1. Bogen. edit. II. 12. 1726.
Kleine Catechismus oder Summario Malab. und Portug. 8. 1715. 2. Bogen.
Der kleine Catechismus, 12. 1715. 1. Bogen. edit. III. 1730.
Ordnung des Heils, 24. 1720. 1. Bogen. edit. II. 1728.
Lebens-Regeln, 16. 1721. $1\frac{1}{2}$ Bogen.
Wider die Mahometaner, 12. 1728. $3\frac{1}{2}$. Bogen.
Der Englischen Catechismus, Malab. und Portug. 8. 1717. 2. Bogen.

In Portugisischer Sprache.

Livros de Moyses, 4. 1719. 1. Alph. 14. Bogen.
Psalmos de David, 12. 1721. 13 Bogen.
Kempis Imitaçam de CHristo, 12. 1724. 13. Bogen.
Catechismo, 12. 1713. 14. Bogen.

Canti-

Cantigas, 12. 1713. 8. Bogen.
Edit. II. 12. 1719. 13 Bogen.
Kempis Livro da Comunhaõ, 12. 1726. 2. Bogen. edit. II. 1728.
Conjugaçoens, 8. 1725. 4. Bogen.
Prosodia, 8. 1626. 2½. Bogen.
Adagios, 8. 1727. 2½. Bogen.
Leichen-Predigt über M. Gründler, 4. 1720. dito 12. 2. Bogen.
Letra a George Lewis, 4. 1713. 2. Bogen.
Doutrina Christaã, 12. 1712. 2. Bogen.
Historia da Paixaõ, 12. 1713. 2½. Bogen. edit. II. 1720.
Verdadeira Religiaõ, 12. 1715. 1½ Bogen. Edit. II. 1731. verbessert.
A. B. C. Buch, 8. 1712. 1715. ½. Bogen.
A. B. C. Buch für Madras, 8. 1717. ½. Bogen.
Summario oder kleine Catechismus, 24. 1713. 1715. verbessert, 1722. 1724.
Catalogo dos Livros, fol. 1714. 3. Bogen. edit. II. 8. 1721. 5. Bogen.

In Lateinischer Sprache.

Delineatio Missionis Operis, 8. 1717. 3. Bogen.
Joach. Langius de Gentium Conversione, 8. 1715. 1½. Bogen.

In Englischer Sprache.

Guide tho the English Tongue, 8. 1716. 5. Bogen. edit. II. 1723.
Psalms of David, 8. 1717. 15. Bogen.

In Teutscher Sprache.

Leichen-Predigt über den seel. Ziegenbalg, 4. 1720. 3. Bogen.
Leichen-Predigt über M. Gründler, 4. 1720. 3. Bogen.
Einweihung der Kirche Neu-Jerusalem, 4. 1719. 6. Bogen.
Gründlers Dedication an die Regierung, Fol. 1719. 1. Bogen.
Ubersetzung des Briefes an die Malabaren, 4. 1718. 1. Bogen.

In Dänischer Sprache.

Communion-Bog, 12. 1722. 13. Bogen.
Levnets (Lebens) Regler, 12. 1721. 1. Bogen.
Liden (der kleine) Catechismus, 16. 1722. 3. Bogen.
Oversettelse af Brevet (Brief) til Malabarerne, 4. 1719. 1. Bogen.

(o)